

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

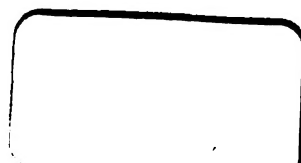
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 06819816 1

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

347033
FEB 14 1908

B A S M E

A R O M Â N E

Ș I G L O S A R

D R

P E R. P A P A H A G I

P R O F E S O R S E C U N D A R

★
E D I T I U N E A A C A D E M I E I R O M Â N E.

B U C U R E Ș T I

I N S T. D E A R T E G R A F I C E „C A R O L G Ô B L ” S S O R I S T. R A S I D E S C U

16. S T R A D A D O A M N E I, 16

1905.

11.443

BASME AROMÂNE

Pe lângă semnificarea de *basm*, adică acel gen poporan, în care miraculosul și supranaturalul joacă un rol esențial, *părămiș* mai capătă, în vorbirea obișnuită, și alte semnificații.

Pentru a exprima ideea, că cineva a devenit proverbial din pricina unui viciu, sau a unor fapte de criticat, a unor apucături, etc., se zice:

- 1) *Îl feștiră părămiș* = Îl făcură basm;
- 2) *Ağumse părămiș* = Ajunse de basm;
- 3) *Îl loară hoara (sau: lumea, oămișl'i) părămiș* = A ajuns de poveste în sat (sau: la lume, la oameni).
- 4) *Va ti l'a lumea părămișu-n gură* = Vei ajunge de basm în sat, vei ajunge proverbial.

Arată ideea de lucruri neadevărate, ca și cuvântul basm (1).

Aeste-s părămișe = Astea-s basme, lucruri inventate, neadevărate, fleacuri.

Părămișile aeste s-li spună la fișdri, nu a nia = Basmele acestea să le spui la copii, nu mie; adică: cu neadevăruri de al de astea să înșeli pe copii, nu pe mine.

Pentru a arăta, că cineva este bun de gură, bun povestitor, că știe multe, se zice:

Are părămișe multe sau știe multe părămișe, are părăvuli multe (mușate).

Părăvulia vine = vorba vine; povestea vorbeii.

Noțiunea de «a povesti» este exprimată prin: *șic părămiș*, sau *aspun (spun) părămiș* = povestesc, spui basm.

ностръ; la Slavi însă el însemnează narațiune în genere, chiar o relațiune curat istorică, uneori roman, niciodată *basm*, se ia apoi în sensul de fie *legendă*, fie *snoavă*, fie *anecdotală*, fie *povestea vorbeii*, după cum zice foarte nimerit Anton Pann, în care nu ne întâmpină nimic miraculos sau supranatural, pe când *basm* este și rămâne numai *conte bleu*, numai *Märchen*.

«... Cuvântul *basm* este de origine slavică, însă numai ca material brut. Românii împrumutură pe calea cărturărească pe paleoslavicul *сказка* «fable», care niciodată nu însemnează la Slavi *сказка*, polonește «*bajka*» bohemește «*bagka*», bulgărește și sârbește «*prikazka*».

(1) Vezi: Hasdeu, *Etym. Magn. Rom.*, art. basm, pag. 236.

Când se povestește la Aromâni?

Rândurile următoare spuse la introducerea ghicitorilor se aplică și la basme :

«Aromânii obișnuiesc a petrece cu ghicitorile — deci și cu basme — în două anotimpuri: iarna și vara, și ca să fim mai drepecți, vom face următoarea distincțiune :

«Aromânii sedentari petrec mai mult iarna. În acest anotimp se adună, de mai multe ori pe săptămână, câte mai multe familii la un loc și petrec, lucrând împreună, cântând și povestind la glume și la tot felul de distrațiuni, pe când copiii strănși mai la o parte în grup, povestesc la ghicitori și la basme.

«Cauza pentru care în timpul verii nu se dau așa mult la tot ceea ce face parte din literatura populară, pare a fi următoarea : În satele unde Aromânii sunt fixați, se obișnuiește a se merge în străinătate; cei înstrăinați se întorc în sânul familiei tocmai în anotimpul verii și rămân toată vara, până târziu toamna, când iarăși pornesc în străinătate. Cu această ocaziune, bărbații întorși în satul natal se țin mai mult de plimbări și de petreceri decât de stat la taifas, ca să povestească la basme și la altele de al de astea. Iar femeile, cari sunt depozitarele literaturii poporane, amână lucrul de vară până la iarnă, ca să-și *hărisească*, să-și bucure, să-și alinte pe cei sosiți din străinătate, căci mult vor fi suferit ei în depărtări.

«Clasele păstorale în schimb cultivă literatura populară atât vara cât și iarna. Vara pe *paturile* caselor, unde mai bine de douăzeci de femei și fete de toate vârstele se strâng și lucrează lâna vitelor, transformând materia brută în materie de vânzare, glumind în acelaș timp și povestind câte și mai câte.

«Iar iarna, iarna mai ales, când două trei familii închiriază o singură casă, sau, cei cari nu se duc prin sate, își fac colibe una lângă alta, și când femeile fiind mai ușurate în ce privește munca zilnică, se strâng în jurul vetrei și povestesc la bazme și la tot ce face obiectul literaturii poporane, impletind doar la ciorapi, ca să nu fie cu mâna goală, și pe

când femeile se întrețin cu de ale lor, copiii ascultă sau povestesc și ei tot lucruri copilărești. Și este de notat, că Aromânii păstori sunt foarte abundenți în copii» (1).

Patul Mare. Ca să-și facă cineva o idee deplină de ce sunt *păturile mari* aromânești, săli nelipsite din casele tuturor Aromânilor și mai ales ale celor cari se îndeletnicesc cu creșterea vitelor, altădată în plină desvoltare, trebuie să facem o mică descriere a însăși casei românești din Peninsula Balcanică.

În genere casele aromânești înfățișază forma fig. I, II, III (2).

(1) Per. Papahagi: «*Din Liter. Popor. a Arom.*» pag. 343.

(2) Aromânii, din motive pe cari nu le putem atinge aci, și cari, unele, au fost desbătute de alții, și-au ales ca locuințe, pentru așezarea satelor și orășelelor lor, munții, și încă în munți pozițiuni strategice inaccesibile. Iată cum descrie poziția satelor și construirea caselor aromâne d-l I. Caragiani:

«..... toate orașele românești par a fi mai mult *cuiburi de vulturi pe munți* decât locuințe de oameni, zice d-l I. Caragiani, în «*Studii istorice asupra Românilor din Peninsula Balcanică*», pag. 109, 118. Intrarea în ele este inaccesibilă, iar retragerea totdeauna asigurată pe vârful munților în păduri. Fiecare oraș este o fortăreață, poate zice cineva. Acelaș lucru se observă și la Românii de pe munții Balcani și Rodope, chiar în timpurile lui Petru și Asan. Iată cum vorbește *Nicetas Choniata* (pag. 482) despre aceștia din urmă: «barbarii de pe muntele «Emos (Balcani), cari mai înainte se numiau *Mesieni*, iar acum se numesc Vlahi Aceștia încrezându-se în pozițiile grele de atacat și încurajându-se de fortărețe, cari sunt foarte multe și *se află așezate drept prin stânci prăpăstioase, etc.*». Iar la pag. 487: «Orașele de acolo, cari «sunt multe prin Balcani, iar cele mai multe sau toate aproape sunt zidite pe *stânci prăpăstioase și pe munți incunjuți cu nori*».

«Nu numai orașul întreg este o fortăreață, continuă d-l I. Caragiani, dar chiar casele sunt așezate astfel ca una să apere pe cealaltă. Apoi fiecare casă la intrare prezintă două laturi eșite afară pe de o parte și alta a ușii, și în aceste laturi sunt un fel de găuri, prin care oamenii din casă pot da cu puștile sau, altădată, cu săgețile ori cu sulile; iar pe deasupra ușii un fel de balcon închis, dar cu găuri pentru a vărsa de acolo apă fiartă sau untdelemn fierbinte, asupra acelor cari ar căuță să spargă ușa, sau pentru a da cu pușca de acolo. Casele căpeteniilor sunt și astăzi ca niște casteluri, și ruine de niște astfel de casteluri se află în toate comunele românești, mai cu seamă la marginea comunei sau pe locuri mai înalte, de unde să poată apăra comuna. Pozițiile în cari au fost zidite cele patru comune ale Suliștilor erau și mai formidabile».

(Apud. I. Nenițescu, *Dela Rom. din Turcia Europ.* pag. 230).

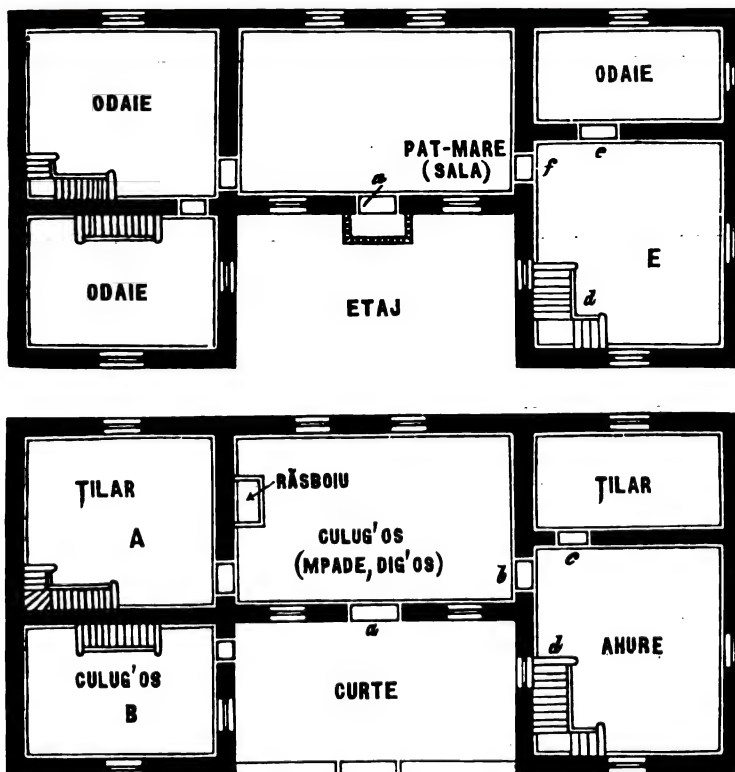

Fig. 1, (Avela, Epir).

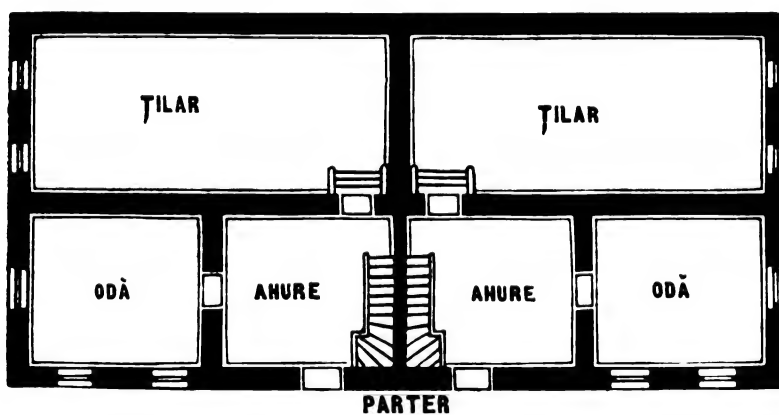
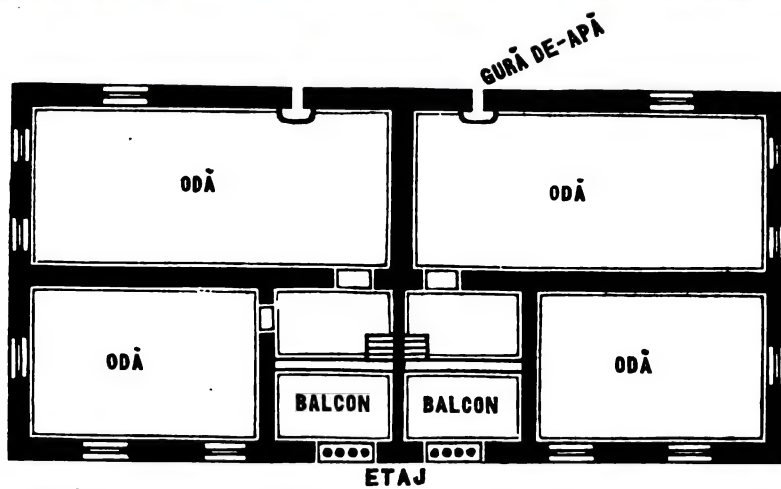
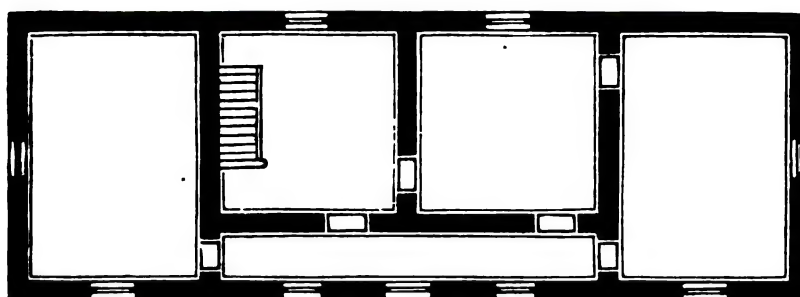
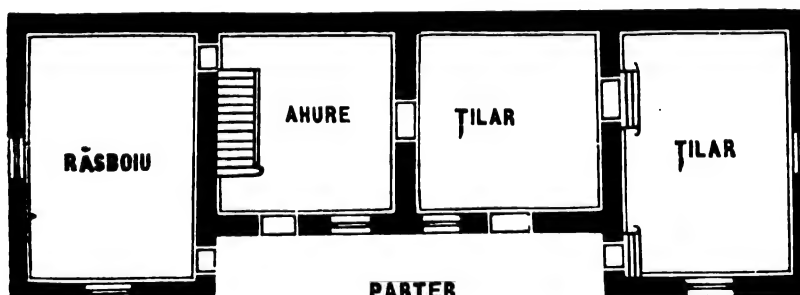

Fig. II, (Belcameni, Macedonia).

ETAJ

PARTER

Fig. III, (Nigovani, Macedonia).

Prin ușa *a* din curte (Fig. I), te introduci în partea casei numită *culug'òs* (Macedonia), *mpade* sau *dig'òs* (Epir).

Aci se află așezat rășboiul, nelipsit din ori ce casă aromânească.

Prin ușa *b* te introduci în *culug'osul* al doilea, numit *nic* (= mic) sau și *ahure*.

Aci se află depozitul de lemne și tot produsul de vite, ca unt, brânză, lână, etc., așezate toate pe niște paturi joase de scânduri.

Alături de *culug'osul* mic, prin ușa *c* intri în *filâr* (= pivniță), unde pe niște paturi de scânduri, mai ridicate, sunt înșirate lăzile, hărăile (=saci mari) de rufărie, lână și altele.

Tot acelaș lucru se observă și în A, B, afară însă dacă locuiește o a doua familie. În acest caz, în B se așează rășboiul și A servește, după împrejurări, de pivniță.

Scara *d* conduce în catul *E*, numit *analtu* sau *pat* (*nic*). Aci se culcă seara parte din membrii familiei, aci se așează masa, se așteaptă oaspeții, se află icoana în perete și stau ziua bărbații, ca să-și facă trebile. Tot aci, deasupra scării, se află construit un *pătîcû* sau *pătîc*, pe care, în fiecare dimineață, *nveasta noauă* (= cea mai tânără dintre neveste) sau *mărtătoarea* (= fata mare), după ce îndoiește frumos cuverturile, le așează una peste alta, și apoi le învește cu un cearceaf.

Prin ușa *e* dăm în *casă*, cameră, în care se gătește, în care se află *vatra* = căminul. Într'însa se păstrează în ordine cuvenită: *căpistearea*, în care se frământă pânea și se fac plăcintele, *sinduk'a* (= ladă) în care se ține pânea; tot aci, pe deosebitele *pulîțe* (=polițe) și pe *scîndurițe* (=scândurele), făcute anume, se țin orânduite toate ustensilele de bucatărie: *căfîne*, *ling'ere*, *misure*, *tingîre*, *săritoare*, *cripi-toare*, etc., etc.

Prin ușa *f* intrăm în *Patul mare* (= sala mare.)

Aci este adevăratul atelier manufactural al Aromâncelor. În colțuri sunt răsturnate hărăile cu lână, care trebuiește lucrată în acea zi. Pe de o parte și alta, dealungul pereților, sunt așezate *scâmnile cu kapîîñ* (= daracii), cu cari se pieptănă și se trage lână, se scarmână și se face caiere. Tot aci se află *cicrik'le*, *vîrtelnițele*, furcile (= *fîrțile*), răs-

chitoarele, scăunașele de scânduri, pe cari torc torcătoarele cu furca fixată la cingătoare.

Aci, în fiecare dimineață, *măea* sau *mama-mare* cum i se mai zice, distribuie lucrul la nurori, la fete și la nepoate, cu o vorbă dulce, cu un sfat părintesc, inspirându-le grija de casă, interesul căsniciei, și dând ea însăși pilda cea mai frumoasă, prin zehul neadormit ce-l depune la lucru. Prin acest fel ea știe să sădească în toate, încă din frageda vârstă, iubirea de muncă, mijlocul cel mai bun și cel mai solid, prin care ele ajung să devie niște bune cârmuitoare de casă.

Apoi, pe când lâna se scarmână și se curăță de scaie, pe când fusul se învârtește, sbârânăind, iar cicricul, cu coardele unse frumos, spre a nu scârțîi nici cât, toarce dus, lin, sfătoasa maia, răzătoare, bună în totdeauna, distrage din greul muncii pe fetele și nurorile sale harnice, prin snoave plăcute, alese și pline de duh dătător de viață.

Apoi încetul cu încetul se încinge focul poveștilor, al istorioarelor, al întâmplărilor hazlii, al anecdotelor și al ghi-citorilor, etc.

Prin modul acesta, *patul mare* se preface într'un fel de șezătoare zilnică la Aromâni, căci mai bine de douăzeci de femei, neveste și fete lucrează zilnic, fără a socoti pe oaspetele venite cu lucrul (1).

Aceasta este împrejurarea cea mai de seamă în care se povestește în timpul verii la Aromâni.

În tot timpul spiritul de ordine cel mai desăvârșit domnește. Se respectă vorba bătrânei, se stimează unele pe altele în ordinea vârstei, și nici o vorbă nepermisă, nici o expresiune necuviincioasă nu vei auzi din gura lor, în tot acest timp.

Acest spirit de ordine în familia aromână este constatat de toți acei călători, cari l'au cunoscut de aproape.

... Ceea ce este mai surprinzător, ne spune Pouqueville

(1) În lipsă de localuri publice, vizitele se obișnuiesc foarte mult printre Aromâni. În zile de lucru femeile, cari se duc în vizită, își iau cu ele și lucrul. Vezi: G. Weigand, *Die Aromunen*, I, p. 270: «Das ganze Flur dient als Gesellschaftszimmer, denn das Besuchemachen ist sehr in Schwung, es muss den Wirtshausbesuch ersetzen».

(Voyage en Grèce) despre Aromâni, este spiritul de ordine ce domnește în familiile și în orașele lor.»

«Și spiritul acesta de ordine, de care vorbește Pouqueville, continuă I. Nenițescu, că se oglindește în viața Aromânului, mai bine decât ori unde se vede în familia lui, ce este ca și o biserică. Femeia aromână, pe lângă că are marele și netăgăduitul merit de a fi păstrat limba strămoșească aromânească nealterată în sânul familiei, pe lângă că este o cărmuitoare de casă fără pereche, ea este și întruparea vie a moralității (1).

Și, pentru a-și face cineva o idee deplină, despre tenacitatea și iubirea cu care ține Aromânul la credințele și obiceiurile sale, las să urmeze rândurile următoare, spre a se vedea, că nimic nu s'a schimbat în modul de a se povesti la Aromâni, de chipul cum se povestește la Romani și de cum trebuie să se povestească încă acolo, unde viața patriarhală mai este în floare :

«Fiicele lui Minyas, disprețuind serbările lui Bachus, lucrează în încăperile lor: ele torc lâna, învârtesc fusul sub degete, fac țesături și dau mereu de lucru roabelor lor. Una din ele, petrecând firul sub degetele-i subțiri, zice surorilor: «Noi, pe cari înțăleapta Pallas ne reține acî, să ușurăm cu diferite cuvântări lucrul folositor al mânilor noastre. Să spunem pe rând câte o poveste, ca să nu simțim lungimea timpului». Surorile se învoiesc și o roagă să înceapă mai întâiu. Ea se gândește ce basm să spuie printre cele multe ce cunoaște: să povestească oare despre zeița Derceta, care se pomeni cu trupul acoperit cu solzi și infundată de atunci în bălțile Siriei? Sau povestă-vă, cum fîca ei, prefăcută în pasăre, își petrece ultimii ani pe turnuri înalte? Cum zâna Nais, cu cântecul și cu ierburile-i vrăjite a prefăcut flăcăi în pești muți, până ce ea însăși suferi aceeași schimbare? Cum în sfârșit, arborele, ce purtă poame albe, poartă negre, de când fu stropit cu sânge? Această poveste îi place, fiind-că e puțin cunoscută, și *pe când lâna se prelungește în fir*, ea începe să istorisească trista întâmplare a iubiților nenorociți a lui Pîram și a Tîsbei... Ea spune, și minunata poveste

(1) I. Nenițescu, *Dela Români din Turcia Europeană*, Buc. 1895, p. 66.

incântă pe tovarășele ascultătoare. Unele acuză întâmplarea, altele zic, că zeii cei adevărați toate le pot. După ce tăcură, veni și rândul Alcitoei, care începù astfel să povestească...» (1).

Bălțatul. Tot pe *patul mare* se ține *bălțatul*. De obicei *bălțatul* se face cu două trei zile înaintea măritării unei fete, când tovarășele viitoarei mirese se adună, ca să ajute la cusutul rochiei de mireasă, la albituri și la alte multe mărunțișuri. În tot acest timp ele muncesc, petrecând. Astfel cântă, glumesc și povestesc lucruri voioase, plăcute, înveselitoare, pentruca și miresei să-i fie viața nouă mai dulce și fericită. Nu este permis nici unui bărbat sau flăcău să le turbure voia bună și să ia parte la *bălțat*.

Furca. După ce trece săptămâna întâia și a doua, tocmai într'a treia, într'o Luni după amiază, este adusă mireasa în *patul mare*, în fața nouălor sale rude, ca să-i puie *mama mare* «furca» în brâu. Pentru aceasta se face de mai nainte o furcă de cires, dintr'o singură ramură, ruptă cu mâna nu tăiată, pe care se anină o bucată de *caier*, apoi se mai face un fus original, pe care dai să-l învârtești între degete și nu merge! *Mama mare*, pe când stă mireasa în picioare, îi așază frumos primitiva furcă la cingătoare, îi dă fusul în mână, o sărută frumos pe obraji, se lasă a-i sărută mâna de către mireasă și-i zice, că din ziua aceea ea face parte neapărată din casa ei. Și astfel noua venită intră în rândul noilor sale rude! (2).

Mama mare, care nu mai poate de bucurie, se retrage la cicricul sau furca sa și celelalte cumnate ale tinerei mirese o înconjoară, o îmbrățișează, o hotărăsc să se așeze pe scaun și o decid, după mii și mii de stăruinți, să-și deschidă gura și să le spuie, ce o învăță mamă-sa, *măea* (bunica) sau *paplu așel știutlu* (= bunicul cel înțelept).

Și ce bine-i stă fermecătoarei mirese, când întonează un cântec duios! ce dulce-i curge vorba din gura rumenă a fetei dela Pind, care, cu boiul roșu pe obrajii feței sale, povestește — trebuie să povestească — unul din numeroasele basme cu *goñi-alepfi* = feți-frumoși!

(1) Ovidiu, *Metam.* IV, 32—368.

(2) La Vlaho-Clisura furca aceasta este dăruită miresei de către fătații ei.

Fetele, cari-i fac cor împrejur, prietenoase din suflet și din inimă, ci nu prefăcute, ascultă cu băgare de seamă, prind totul, ca să știe și ele, când se vor mărită, să-și facă obiceiul, spre a nu fi luate drept neștiutoare. Și, sfârșind *nveasta noauă*, povestitoare de lucruri inocente și suave, pline de sănătate, cari îndulcesc inimile și te fac să trăiești o clipă fericit, o sărută în gură toate pe rând și o îmbrățișază, cu atâta dragoste, că te rup lacrimi de bucurie și de fericire!

Și rând pe rând copilașii dau năvală, ca să fie sărutați și ei de mireasă, spre a căpăta și ei darul de a povesti și de a cânta!

Avlia, uborlu. Apoi ce nu se povestește, sara, în *avlie*, *ubôr*, când mai bine de douăzeci de frați, veri, vecini, se grămădesc pe *pidul'ŭ*, la lumina lunii? Neuitat va rămâne pentru mine momentul, când Filpa Beza, mai în vârstă decât noi, cu un timbru vocalic încântător, cu o memorie de copil puternică, cu niște gesturi de erou, ne povestea basme nenumărate. În gura lui Filpa Beza feți-frumoșii, balaurii, etc., aveau o expresiune fermecătoare. Neșterși vor rămâne în mine sclipitorii ochi ai nenorocitului Filpa Beza, care, mai târziu, apucând drumul codrilor, pentru o cauză vitregă, care n'a adus decât prăpăd vieții naționale și economice a Aromânilor, nu s'a mai întors.

Și acelaș lucru se petrece între toate droaiele de copii, în amurgul serii, strânși pe la marginea satului, după cartier.

Totuș păstrătoarea acestor comori, a basmelor, este femeia. Ea conservă cu o fidelitate sfântă, care inspiră admirațiune, formele cele mai caracteristice, formulele tipice, numele eroilor, — când au un nume —, formele limbii, totul în genere, în întreținerile la șezători, arom. *figna-prefle*.

Și aceasta, de când e lumea :

« Vârsta și sexul povestitorului merită de asemenea o mențiune specială, zice autorul eminent al studiului *Basmele Române*, d-l L. Șaineanu, p. 197. Deja Platon și Cicero au observat, că femeile sunt mai conservatoare în privința formelor limbii și tot așa în privința materialelor folklorice, în special a basmelor. Într'adevăr, femeile în genere uită mai cu greu ca bărbații poveștile ce au încântat

pruncia lor, și le repetă mereu și cu drag copiilor. Cele mai frumoase basme germane le datorește Grimm unei femei.» (1).

Scoborirea. După 15 August, adică după trecerea *Stămăriei*, (sf. Măria), sărbătoarea cea mai mare și cea mai mult sărbătorită de Aromânii cari locuiesc Pindul, încep pregătirile pentru scoborire prin locurile mai vâratice, prin frumoasele și legendarele șesuri ale Tesaliei.

Toată munca femeilor, în tot timpul ce le mai rămâne până la scoborire, se reduce în a isprăvi lucrurile neapărat trebuincioase căsniciei și plecării lor. Astfel *cuvertele* și *traietele* pentru cai, sacii și *hărăile*, *tendile*, *stricătorile*, *tîmbările* și altele se lucrează cu repeziciune uimitoare. Lucrurile de vânzare, ca *tălăgane*, *cape* sau *tîmbdri*, *velințe*, *cergi*, *covoare*, *scutic* (= fel de abă), *săgune*, *cioareci*, *ciorapi*, obiecte foarte mult prețuite, s'au mântuit de mult și parte s'au vândut prin bălciurile ce se țin în Turcia, iar parte se păstrează pentru a se desface în timp de iarnă. Cu alte cuvinte, munca serioasă este isprăvită și numai mici derecții au mai rămas, cari și ele se sfârșesc cu iuțeală de nedescris, când momentul plecării sosește.

Pouqueville, în *Voyage*, vol. II, p. 389 — 390, face o descriere frumoasă a acestei plecări:

«Migrațiunea anuală a Românilor Desareți, pe cari Cantacuzen îi numește Masareți, are ceva de impunător și solemn, ce nu se vede la celelalte populade. La o epocă determinată și anume la Sf. Dumitru, triburile reunite fac o sărbătoare generală, în comunele Avela, Perivole și Samarina, așezate pe ramura macedoneană a Pindului. După ceremonie, bătrânii țin sfat și aleg câteva familii robuste, pe cari le orânduiesc a păzi în timpul ernii, locuințele părăsite de ceilalți. Rânduiala plecării fiind regulată, preoții o anunță prin rugăciuni, răspândind binecuvântările Dumnezeului lui Israel asupra poporului. După toate acestea, urmează despărțirea, care e

(1) Platon, *Kratilos*: «Femeile cari conservă mai îndelungat limba cea veche...»; Cicero, *De oratore*: «Când auz pe soacră-mea vorbind, pare că aș auzi pe Plaut sau Neviu, fiindcă femeile păstrează neștirbită limba cea veche (facilius enim incorruptam antiquitatem conservant). Nevenind în contact cu fel de fel de oameni, ca bărbații, femeile conservă timp mai îndelungat ceea ce au învățat în tinerețele lor».

mișcătoare și duioasă, apoi întreaga populație se ridică și, împărțită pe secțiuni, pornește. Opririle pentru pășunatul turmelor, ca și opririle pentru mas noaptea, sunt alese și hotărâte de mai nainte. Prin strigăte prelungite își iau rămas bun dela cătunele și locuințele ce părăsesc, își întorc capul spre a mai zări, încă odată, acoperământul ce îi va adăposti la primăvară iarăși și jelesc pe acei cari rămân în urmă ca păzitori. Tot așa și berzele, pasări călătoare, își lasă cuiburile și, însoțite de nouăle odrasle, se avântă peste mări, sperând a reveni, la redeșteptarea primăverii, spre a locui iarăși țărmurile părăsite cu durere, din cauza celor rămași în urmă. Pe coastele munților se văd turmele înaintând în coloane șerpuite; sunetul telencilor dela gâtul țapilor și berbecilor; strigătele animalelor de tot felul; vocile amestecate premerg, însoțesc și urmează lungul șirag al emigranților din Pind, cari își revarsă populațiunea sa vărătică peste luncile Macedoniei. Bătrâni, flăcăiandri, bărbați, fete îmbrăcate cum erau în vechime fecioarele din Sparta, mamele împovărate de leagănul noilor născuți, pe cari îi poartă ca în desagi pe umerii lor, pășesc înconjurați de atâtea animale domestice: cai robuști, catări încărcăți cu bagaje, deasupra cărora cântă cocoșul, ceasornicul călivelor, anunțând orele nopții.

«Toți plini de sănătate, strălucitori de speranță, se îndrumază să caute abundența și un climat mai dulce, unde să trăiască sub corturi, ori prin satele lor, pe unde își au locașul de iarnă. Dacă atitudinea lor n'ar fi pacinică și pastorală, cinevă, văzând aceste colonii pribege, s'ar crede în timpurile, în cari nordul vărsă populadele sale devastatoare asupra țărilor mult încercatului Orient» (1).

În această plecare, descrisă așa de minunat de Pouqueville, lipsește dintre amănuntele picante, *nk'isirea năinte* = pornirea înainte, care se face precum urmează:

Înainte de a încărcă și porni familiile cu caii și catării lor, în momentul când se face chemarea cailor la «*orđū-orđū*»,

(1) D-nii Jules Brun și N. Papahagi în: *Moșneagul dela Pind*, pag. 48—60, ne dau de asemenea o frumoasă și adevărată descriere a acestei scoboriri.

când bărbații strică corturile și pregătesc poverile, pornesc pe jos bătrânele cu stoluri de copii, în stare de a putea umbla; aceasta se face în vederea de a nu încurcă încărcarea și de a ușura drumul. Atunci zeci de bătrâne, țapene, arse de soare, pline de tărie, cunoscătoare de drumuri, izvoare, fântânele, pomi roditori în acel anotimp, povestitoare admirabile, cântătoare unele, sfătoase mai toate, după ce iau câte ceva de merinde pentru copii, ca să aibă cu ce le astâmpără foamea și cu ce le îmboldi zelul de a merge într'una până la locul hotărît de mai nainte, îi imbie să le însoțească, că le vor povesti basme, istorioare și câte alte minunății.

Fiecare vale și vâlceă, fântână, izvorăș, prăpastie, râu, lac, pod la care se abat oetele de copii, își are basmul, povestea, legenda, snoava, istorioara sa, încât nu vom exagera câtuși de puțin, spunând că fiecare petec din pământul călcat și locuit și astăzi de Aromâni, este investit cu un nume de care se leagă câte ceva, plin de amintiri gingașe, duioase, dure-roase uneori, dar în totdeauna scumpe Aromânului, și pe cari bătrânele cele bune de gură, știu să le întipărească adânc și neșters în mintea și inima Aromânașilor!..

Numai cine avut-a fericirea să trăiască, cât de puțin, ca copil, această viață minunată, își poate închipui farmecul ei nespus. Numai cine a scoborît și suit, în voie, veselă și sgomotoasă sau melancolică și posomorită, pe *drumul împărătesc*, cum îl numește un scriitor grec, Aravandinos, acest drum făcut de două ori pe an de Aromâni, își poate face o idee deplină de neștersul ei deliciu!

În adevăr:

Ce privește, neasemuit de încântătoare, nu-ți înfățișează regiunea muntoasă a Pindului? De pe culmile sale goaleșe sau împădurite, aruncându-ți privirea, ți se desfășoară una din cele mai înălțătoare și mai pitorești panorame, frumoasele *arăđimuri*, îmbrăcate pururi în haina lor verde. Și se pierde în depărtare privirea doritoare, care străbate până pe câmpia mănoasă a Tesaliei, acest *arniū*, izvor de hrană și de bogăție altădată, în parte și acuma, pentru Aromâni.

Și nesfârșită este plăcerea pe care o simți, în această scoborire și suire: fie pe timp de toamnă, când furtunile se deslănțuesc nebunește de pe culmile Pindului, de par'că sgu-

due tot cerul în turbarea lor, iar râurile și văile vuiesc năpraznic de se cutremură pământul și curg șiroaie de valuri mari prin gâtlejurile munților ; fie pe timp de primăvară, când toată firea este voioasă, când florile mirositoare, albastre și gălbui, roșii și albe, își leagănă senina lor existență la bătaia ușoară a vântului, umplându-ți sufletul de parfum și veselie, când pomii mândri și frumoși te chiamă, par'că, la umbra lor răcoritoare, iar paserile de tot felul cântă de se omoară într'un nesfârșit concert, alături de și mai nesfârșita poporime a oilor și caprelor, cari însoțesc pe Aromâni, dela munte la șes și dela șes la munte!..

Aceasta-i împrejurarea cea mai de căpetenie, în care copiii învață deceurile și legendele deosebitelor localități, din cari și noi am cules o bună parte și pe cari sperăm să avem prilejul să le dăm odată publicității (1).

Alte împrejurări în cari se povestește.

Povești, hasme, snoave, ghicitori și palavre de tot felul se mai spun, în serile de vară, pe la mănăstiri, vâltori (= *driș-tel*), *bătaie* sau *bătaie* (= *piuă*) și la moară.

Apoi se mai povestește, în serile de iarnă, la *mandră*, la oi, în jurul *fucurinei* (= vatră sub cer liber), mai ales în epoca fătării oilor și a caprelor, la *fitălu*, cum se zice pe aromânește.

În această epocă se strâng nenumerați bărbați și flăcăi pe la *mandră*, unde se țin oile însărcinate (= *greale*), ca să dea ajutorul cuvenit mieilor și ieșilor de curând născuți, culegându-i și aducându-i la adăpost de frig și de alte intemperii; aci *celnicii* nu cruță nimic, nici mâncarea din belșug, nici vinul cel roșu, pentru îmboldirea zelului tuturor celor cari au alergat să dea o mână de ajutor nouăi progeneri-turi oiești, ferind-o de ger, îngrijind de nutreț și de câte altele.

Și pe când unii se odihnesc, mare parte din ei stau neadormiți, inspectând din când în când turmele *mase* în a-

(1) O samă de «deceuri» s'au publicat în lucrarea noastră «*Din Literatura Poporană a Aromânilor*», Buc. 1900, pag. 757—816.

propiere; aceștia glumesc, povestesc și cântă în jurul focului viguros, pe care-l alimentează buturugi mari.

Pentru Românii sedentari, iarna ca și toamna cu negurile sale uricioase, procură o plăcere deosebită, prin sindrofiile ce se obișnuiesc între diferitele familii, cum se face de pildă la Vlaho-Clisura. Acestea, strânse mai multe la un loc, petrec în tot felul, cântând, jucând sau povestind. Aceste sindrofii se fac mai mult printre femei, bărbații de obicei fiind puțini, ca unii cari în aceste anotimpuri sunt duși în străinătate.

Pouqueville face o frumoasă și adevărată descriere despre viața Românilor din Călăreți (= *Călar'i*), în timpul iernii (1). Iată cum se exprimă :

De oare ce asprimea acestui anotimp se prevede, proviziunile făcute de mai înainte și oarecari magazine de rezervă pentru săraci, pînă în stare pe Români de a înfruntă asprul anotimp, iar industria lor înflorește atunci sub ghețuri. Mai concentrați, ei torc lâna și lucrează țesătoriile bădărănești, sorgintea bogăției lor. Aurul și argintul se modelează sub ciocanul argintarilor și timpul este întrebuințat pe cât de folositor, pe atât de economic.

(1) Pouqueville, *Voy. dans la Grèce*, t. II, p. 178—179 : « Comme cette saison est prévue, des provisions faites d'avance, et quelques magasins de réserve pour les pauvres, mettent les Valaques à même de braver la mauvaise saison, et leur industrie fleurit alors sous les glaces.

Plus concentrés, ils filent les laines et travaillent aux tissus grossiers, source de leur opulence. L'or et l'argent se modèlent sous le marteau des orfèvres, et le temps est aussi utilement qu'économiquement employé. Quelles soirées délicieuses au sein des familles, pendant les longues veillées d'hiver ! Tandis que le fuseau roule dans la main des hommes et femmes, l'orateur au possession d'amuser le foyer, narre les contes des sorciers de la Thessalie et des revenants du Djumerca. On se serre, on se presse, on écoute avec avidité, on craint de respirer, pour ne rien perdre de ces *beaux récits*, dont on n'interrompt le fil que pour prêter l'oreille au tumulte des vents qui tonnent dans les montagnes. On craint pour un ami absent, on déplore la condition des passagers bivouaqués auprès des cataractes de l'Achéloüs. . . . Les heures volent, la pieuse mère de famille ramène la lampe qui brûle devant les images des saints protecteurs de la maison ! Parfois on chante en chœur un hymne à la Vierge, et l'encens offert chaque soir au dieu des saisons termine avec la prière une journée de paix, sanctifiée par le travail.

«Ce seri delicioase în sânul familiilor, în timpul îndelungilor vegheri de iarnă! Pe când fusul se întoarce în mâinile bărbaților și femeilor, oratorul în stare de a distrage căminul, povestește basmele vrăjitoarelor din Tesalia și a vampirilor din Giumerca. Ascultătorii se înghesuesc, se strâng și ascultă cu lăcomie, nu respiră de teamă de a nu le scăpa ceva din aceste frumoase povestiri, al căror șir nu se întrerupe decât pentru a trage cu urechea la sgomotul vânturilor, cari mugesc în munți. Ei duc grija vreunui iubit, care lipsește; deplâng soarta ciobanilor cu masul lângă cataractele Aheloului... Orele curg, evlavioasa mamă de familie reînsoflește candela, care arde înaintea icoanei sfinților, ocrotitorii casei! Câte odată se cântă în cor un imn Fecioarei, iar tămâia oferită în fiecare seară zeului anotimpurilor încheie, cu rugăciunea, o zi de pace, sfințită prin muncă».

Și astfel se petrec toate zilele! Și când *măea*, *paplu* sau *nveasta* nu mai spune, copiii strânși în jurul vetrei, cu picioarele spre foc, încep ei a povesti, ce au învățat dela *neni*, dela *nveasta*, dela *ata*, *mami*, *măea* și *paplu*. Unul povestește, iar ceilalți, cari și ei cunosc basmul, ascultă cu mare băgare de seamă, sărind cu vorba ori de câte ori greșește ceva, ca să-l îndrepteze. Prin modul acesta se cimentează basmul. Apoi povestesc până când somnul îi doboară și sunt așezați în așternut unul lângă altul și înveliți toți cu o cergă mare, pentru ca a doua zi, după școală, să facă cor în jurul maiei, ca să mai scoată vreun basm, neștiut de ei, din ciorap, din buzunar, din sân, sau de unde știe dânsa!

Literatura basmelor aromâne.

Basme aromâne, publicate până acum, găsim la :

Bagav (Andreiu), *Cartea de alégere* (1887), p. 144: *Lupūlu și Mula* (fragment de basm), și la pag. 158: *Omūlu și nipārtica*, scrise amândouă cu ortografia etimologică și cu tendințe de apropiere a dialectului aromân de cel daco-român. Basmul cel din urmă este reprodus în lucrarea de față, fiind popular.

Bațaria Nic., care a binevoit a ne oferi câteva basme culese din Crușova, a publicat în *Șezătoarea* (Fălticeni), Anul XII, vol. IX, No. 12, 1904: *Cum s'a făcut pupăză*.

Cosmescu C. a pus la dispozițiunea d-lui L. Șăineanu rezumatul a vreo

40 de basme macedo-române. Colecțiunea lui Cosmescu n'a apărut până acum și consistă numai din rezumate, pe cari autorul își propune să le desvolte însuși.—Pentru Folklore și rezumatele sunt de folos. D-l Șăineanu le-a utilizat îndestul în opera sa *Basmele Române*.

„*Frațilia*“, revistă aromânească No. 1—16, București 1901—1902. În această revistă au apărut câteva «deceuri» aromânești, scrise într-o limbă curat aromânească. Sunt toate reproduse în lucrarea noastră, (afară de basmul *Pärmislu ali Donă* dela pag. 22) și cu ortografia adoptată de noi, ținându-se seamă de modul cum se vorbește în satul sau comuna unde au fost culese.

„*Gazeta Macedoniei*“, București, 1897—1898, No. 6 și 8. În ea s'a publicat „*Lacul di Grâmuste*“ o legendă basm, de către George Zverca (alter: Ciuma al Penți) și este reprodus în colecțiunea de față, fiind important ca variant pe lângă legendele de acelaș fel publicate în „*Din Lit. Popor. a Aromânilor*“, p. 797, 799 a lucrării noastre.

„*Lumina*“, revistă populară a Românilor din imperiul otoman, publicație a corpului didactic și bisericesc român din Turcia, București 1903—1904. Aci s'au publicat două deceuri, reproduse în lucrarea de față.

„*Macedonia*“, revista Românilor din Peninsula Balcanică, 1888. Aci s'au publicat, cu ortografia cunoscută etimologică a lui Bagav Andreiu, în No. I: *Cum se-feațe cucuvaia* (p. 11—12) de Per. Papahagi; *Legenda Peristerei* de Andr. Bagav, amândouă reproduse în lucrarea noastră: „*Din Literatura Poporană a Aromânilor*“, ca făcând parte din deceuri.—No. 2: *Albele și mușatele* pag. 17, 44, este un basm frumos pus în versuri de poetul popular C. Belimace; No. 3: *Pärmithulu alu Ioan Lenevosulu* (p. 61—64, cu urmarea la pag. 132—133, 148—151) este un basm de Vanghelie Petrescu. Acest basm păcătuiește prin multele sale daco-românisme, tendință inaugurată de revista „*Macedonia*“, în dorința de a prezintă dialectul aromân cât mai apropiat de cel daco-român. Așa de pildă găsim expresiuni ca: *Strimtorară* p. 62, col. I, 63, col. I; *jalea lor s-șuți pe harauă* (= jalea lor se întoarce în bucurie, jalea lor se prefăcù în bucurie) p. 62 col. II; *fără ca s-aibă viră lipsire* (= fără să aibă vreo lipsă, vreo necesitate) p. 62, col. II, *complimente* 63, I; *resplătirea* 62, II; *permisiune* 144, *pîn tru marginea marginelor* (?) (cfr.: până la urma urmelor) p. 63, II, *simpatie*, etc. etc. Exemplele ar putea fi înmulțite cât de mult. La p. 84 se povestește legenda fetei și cei 12 meși (= luni), legendă reprodusă de asemenea în lucrarea noastră „*Din Lit. pop.*“; La pag. 164—166 *Cicioare tu cinușe* (care se-feațe amiră) este un basm publicat de Mandu Baliu, originar din Crușova, fără a păstră însă particularitățile graiului Crușovenesc, riguros păstrate în colecțiunea noastră.

Nenișescu I., *Dela Românii din Turcia Europeană*, la p. 291, a publicat un basm, pe care-l reproducem în lucrarea noastră de față transcris fonetic; de asemenea mai reproducem cel publicat la p. 288, tradus în dialect.

Obedenaru. (Dr. M. G.): *Texte Macedo-române*, (basme și poezii populare dela Crușova), publicate de prof. I. Bianu, București 1891.

În această lucrare sunt publicate două basme :

1. *Amirou-lu cu ȋina amirouă a ȋini-lor* p. 1—34. și 2. *Picurar-lu Perpelliȋa cu mușata a loc-lui*, p. 35, 93, traduse în limba română literară și în cea franceză.

Următoarele rânduri, cu cari d-l Bianu însoțește textele acestea, caracterizează perfect valoarea lor:

«Răposatul dr. Obedenaru nu eră Macedo-român, n'a călătorit între Românii macedoneni, nici studiile linguistice nu erau specialitatea sa.

«Fiind secretar în legaȋiunea țării la Constantinopole, a venit în atingere cu unii Români macedoneni; curiozitatea și dorinȋa de a cunoaște limba lor l-a îndemnat a începe îndată să o studieze. A luat în casa sa pe un tânăr macedonean Tașcu Iliescu din Crușova, l-a învăȋat singur carte și cu ajutorul său a început a scrie basme și poezii populare, a face oarecari mici traduceri în dialect, a culege forme gramaticale și cuvinte. Această lucrare a continuat apoi mai mulȋ ani la Roma, unde fusese mutat Obedenaru și unde a adus cu sine și pe Tașcu Iliescu.

Toate textele din această lucrare sunt date de către Tașcu Iliescu reposatului Obedenaru. Ele nu reproduc strict limbajul crușovenesc, de unde este originar T. Iliescu. Ștofa lor este poporană însă. Părerea d-lui Weigand (Aromunen, II, pag. 214), că stofa acestor două basme ar fi împrumutată basmelor bulgare, ne pare greșită. Ambele basme sunt răs-pândite la Românii de pretutindeni, (cfr. L. Șaineanu: Basmele Române, p. 256—289, unde aceste două basme sunt grupate: primul în *ȋipul Meluzina*, al doilea în *ȋipul Neraida*, alături de o mulȋme de variante românești).

Papahagi (Per.), în: *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, p. 759—816 s'au publicat 34 de deceuri.

„Revista Pindul“, București 1898—1899 No. 1—11. În No. 7, pag. 8 se publică o scurtă legendă despre lemnul crucii de către I. Naum. E scrisă fără nici o sistemă ortografică și este reprodusă în lucrarea de față, prezintând însemnătate, ca una ce prezintă asemănări cu legenda despre lemnul crucii. A se vedeă cursul universitar despre *Istoria Literaturii Române* de Ovid Densusianu, 1898 (redactat de Filip Drugesu, pag. 177—130): *Legenda despre lemnul crucii*.

Tașcu Iliescu a publicat în «ȋara nouă» (1887, Buc.) doua basme: 1° Picurarlu Perpelliȋa cu *Mușata a loclui* (Anul IV, No. 2, p. 103—124; No. 3, p. 186—188); 2° *Hiliu-lu de amirău cu amirouă a zănilor* (An, IV, No. 4, p. 222—235), care nu sunt altele, decât cele publicate în *Texte Macedo-române* de Obedenaru (vezi mai sus). Limba este influențată de cea literară, întocmai ca și în V. Petrescu.

Weigand (Gustav), în: *Die Aromunen* (ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-romanen oder Zinzaren), II, Leipzig, 1894, au apărut nouă basme cu titlurile următoare: 1° Der Mann mit dem grossen Verstand (*Minte am, parăfi no-am*), 2° Das kluge Mädchen (=Fata isteată), 3° Die falsche und die wahre Königin (=Regina substituită), 4° Porkopulos, der Findling (=arom. *Aflailu*), 5° Die böse Schwiegermutter (=Soacra cea rea), 6° Die hab-

gierige Frau und ihre Strafe (=Femeia lacomă și pedeapsa ei), 7° Ali-Baba und die vierzig Räuber (=Ali-Baba și cei 40 de tâlhari), 8° Daphne (=Dafina), 9° Schneewittchen (=Rodia).

Basmele acestea sunt culese cu îngrijire, credincios reproduse, deși se resimte uneori sfiliciunea povestitorului, lucru de altfel greu de înlăturat, dacă ținem seamă, cât de puțin comunicativi sunt povestitorii față de oaspeții cari doresc să-i exploreze, și mai ales când aceștia sunt străini.

Totuș, din toate colecțiunile amintite, cea a d-lui Weigand este cea mai conștiințioasă.

D-l Weigand crede de cuviință a face următoarele aprecieri privitoare la basmele aromâne (Arom. II, 210):

«Îmi pare, după experiența mea, că populațiunea nomadă de păstori este mai bogată în cântece, dar mai puțin bogată în povești decât populațiunea sedentară, și că cea agricolă posedă materialul cel mai mare de povești; apoi mai jos: «Numai un sigur basm din cele nouă, mi s'a povestit de un păstor, dar și acesta apare ca împrumutat dela străini. Prin aceasta nu va să zică, că ar fi un gen specific aromănesc de povești. *Absolut nu*; pentru toate se găsesc paralele destule, atât în literatura poporană a popoarelor balcanice, cât și pe un domeniu mai întins».

Cu destulă părere de rău constatăm, că învățatul german, condus de cele câteva basme culese de dânsul (9 în total), caută să se pronunțe în fond despre această comoară a Aromânilor! Că poporul pastoral este foarte bogat în tot ce atinge literatura poporană, nu încapă nici o îndoială pentru cine se oprește solid să-l cerceteze. O singură comună, ca să nu zic o singură *fâlcare*, ar procura învățatului german un material de povești, cât a încăput în întreaga lucrare de merit a lui Lazăr Șăineanu, în *Basmele Române*.

Că n'ar există un gen specific de povești aromâne, credem că d-nul Weigand, după aparițiunea *Deceurilor* apărute în lucrarea «Din Lit. Popor. a Aromânilor» precum și după această colecțiune, nu va mai susține o părere nefundată. Legende referitoare la smei din Pind, la păstori și la tot ce se atinge de viața pastorală, credem că numai stofă străină nu poate fi.

De altfel trebuie să recunoaștem, că sunt foarte greu de stabilit marginile unei povești și de dovedit originea ei. Caracterul etnic al unei povești îl formează situațiunile particulare sub care ni se povestește și cari, de cele mai multe ori, sunt naționale. Așa de pildă nașterea, nunta, moartea, credințele în ursitoare, etc., sunt înfățișate potrivit cu datinele aromânești, dacă basmul este povestit la Aromâni, și altfel, dacă basmul acelaș se povestește de un alt popor.

Basmele Românilor din Meglenia, culese de d-l G. Weigand (1) și Per. Papahagi (2) nu sunt menționate aci și colecțiunea de față nu cuprinde nici un basm meglinit.

(1) *Vlacho-Meglen* p. 57—68 (conține cinci basme meglenești).

(2) *Românii din Meglenia* p. 14—26 cuprinde patru basme; *Megleno Români* II, p. 1—165 cuprinde 18 basme.

După cum reiese din cele de mai sus, basmele adunate până acuma nu sunt nici numeroase, nici bine culese. Din ele nu resare *duhul* Aromânului. Cred că colecțiunea de față va umplea un mare gol în această privință. Graiul am căutat să-l reproduc cu deplină scrupulozitate. M'am silit să culeg sistematic, nealterând nimic. Sforțările mele au tins să reproduc cuvânt cu cuvânt spusa povestitorului. Uneori am reușit, altădată poate nu, căci la neputința mea de a transcrie repede povestea, ori ce întrerupere de a opri pe povestitor, spre a vorbi mai rar, de a mai aștepta nițel, îl făcea să-și piarză uneori șirul, alteori să repete acelaș lucru. Apoi prin întreruperi se pierde tot farmecul, toată căldura ce pune povestitorul în basm. M'am adresat și la buni povestitori și la mediocri, și am transcris basmul, chiar când a fost neînțregit, căci toate prezintă interes pentru un etnograf.

Întru cât am reușit să culeg, desbrăcat de ori ce înrâuriri teoretice, lăsând în totdeauna expunerea pe seama povestitorului; întru cât m'am putut feri de combinări și prelucrări în basme, ceea ce ar fi o scădere; întru cât am reușit să pătrez basmelor acestea originalitatea lor, spre a se putea înfățișa *«cu îmbrăcămintea lor originală, întreagă, ne-ciuntită și nedescolorată»* cum se exprimă d-l Hasdeu (1) despre basme, las să se rostească acei cari nu vor pregetă să arunce o privire binevoitoare asupra lor.

Dorința mea arzătoare a fost să scap dela peire o prețioasă comoară a literaturii poporane aromânești. În parte, dorința mea este împlinită, căci mai bine de 400 de basme am reușit să strâng, din cari această colecțiune înfățișează abia a treia parte.

A se interesă de aceste basme feerice, zice Vasile Alexandri (2), este un lucru natural; a le feri de nimicirea la care ar fi expuse cu timpul, este o dorință patriotică; însă a ști de a le păstră naivitatea poetică a graiului povestitorilor dela șezători, este o operă din cele mai meritorii.»

Mi-ar părea bine, — și aceasta ar fi o mare satisfacere

(1) Hasdeu, *Etym. Magnum Rom.*, art. *basma* p. 2.819.

(2) În prefața ce însoțește: *Basmele*, etc. de P. Ispirescu.

pentru mine, — dacă, cel puțin, dorința patriotică ar fi atinsă, fie și în parte, prin publicarea materialului de față.

Încheind, țin să aduc omagii de mulțumire și recunoștință Onor. Academiei Române care, și de astădată, a onorat cu sprijinul său și această colecție.

Exprim de asemenea mulțumirile mele cele mai călduroase, pentru interesul de aproape arătat lucrării de față, d-lui Profesor I. Bianu.

AUTORUL.

Giurgiu, 7 Februarie 1905.

1

1

1

1. Andrușlu și Araplu.

Eră ună oară ș-un k'irò un fiçòr, cu n'uma Andreiù. El după țe si sură, duse tu xean, tra s-acizînsească. Ma cum easte ponda di xeană, ađi s-amintă, mine s-amintă, trițea đî-
lile ună cîte ună, s-fățea siptămîni, siptămînele s-fățea meși 5
și meși ani și an cu an se-adunară 14 de-ani în cap. După
14 de-ani, vru ș-nis, corbul, si s-toarnă a casă, tra să-și
veadă niveasta-l', nividută nă etă ntreagă și scunk'il' părinți!

Cindu trapse dit xean, ș-feațe crucea, s-lo-aducă Dumni-
dău g'ine, și ntră tu cărave. Haide-haide așumse căravea 10
și s-apruk'è di mărđinea di hoara lor. Căpitanlu di cărave
strigă s-easă tuși oamiñi nafoară, că pînă aoațe plătiră. Ișiră
tuși, își ș-Andreiulu.

Lo calea citră acasă-l', hăriòs, că vru Dumniđă, di așumse
sinătòs si-și veadă părinți' și nveasta. Na, ună ș-ună, iu 15
l'-astal'e calea un pondu de-arăp, laiù ca tučnile, și-l' đîțe:

— Țe-ni dai si-ți spun ună hăirlitcă?

— Am ți si-ți daș, đise Andreiulu.

— Ițe s-a, ni-l dai ania? đise Araplu.

— E! Țul daș, đise Andreiulu

20

— Cu sinătate! mul'area-ți are fiçòr. Tine nu ști, că tu fugă,
o-alăsăși greașă.

Di nă oară Andreiù se-alăxi tu față, cum di-l pimse ațel-
din vale, di ș-deade zborlu, si-l' da fiçorlu. Tut imnă citră
acasă cu caplu spinđurăt și s-minduea, cum s-facă, cum s-a-25
dară, se-ascapă di Arăp. Il' ticăni, că la niși, ca oamiñi ueări
vai aibă cinl.

— Cinl'i, va me-ascapă, mindul nis. Apoea-l' đise Araplu:

— Vinu acasă, s-lu l'ai.

Nis dinainte, Araplu dinăpòl, așumsiră to-avlie. Un Ba-30

l'uca, cîne veci'u picurărescu, cît îl viđù, l-cunuscù ş-acăță s-da coada pri ningă nîs. Ananți cînî s-loară dipu nîs. Araplu nu cutiđă s-intră di poartă nauntru. Andreiulu, cît viđù hil-su, mare ş-muşăt, gone si-l' spinđurî apala di guşe, gri

5 Araplu:

— Vinu, Arape, vinu si-l l'ai!

— Adu-l aoaşe, gri Araplu.

Cît l'avđîră boatea cînîi ş-carî da di-l bagă năinte pri măratlu de-Arăp, s-vătămă şi s-frîmse pînă se-ascapă. Nu
10 tricù mult de-atumţea ş-ună duă işiră fićorl'i di la scul'ò cu dascal'i năfoară tu virdeață, s-l'a vimtu. Işî ş-fićorlu al Andrei, cu numa Andrüş. Acşîte l'-đîţea sosl'i a lui.

Andruşlu cum s-ağucă pri ningă amare, viđù un peaşte muşăt, cum no-aveă viđută putè. Peaştile tut pri ningă buđa
15 de-amare anută ş-îu eră apa cama puţînă. Andruşlu ş-adună čoărisl'i nîpòî în sus, intră tu apă şi tut pusputea ş-mutrea s-lo-acată. G'ine ma peaştile eră cîne; aţia-ţi păreă, că lo-acăţî, aţia ăscăpă prit đeăđite.

Va-l' u đîţî, acăță s-murđească şi s-crească aţia de-aţia
20 aumbrile. Dăscalu l'-adună fićorl'i, si s-toarnă n-hoară. Cîndu să nk'isească, l'-anùmiră şi-l' scoate un cama ng'os. «Carî lipseaste, carî lipseaste?» Andruşlu lipseaste, gri un fićor Na-l înclò, îu caftă s-acată peşti.

L'-aurlă dăscalu, că vai fugă, nîs îl' đîţe:

25 — Ninga pţîn, voi tra s-acăţ un peaşte.

Fićorl'i vđîră şi lo-alăsară. Peaştile, ună-ş-ună ţe viđù, că vđîră fićorl'i, arşărî dit apă şi s-feaşe om. Aestu ş-eră draclu viű, carne ş-oase, cum mi veđî şi cum ti ved, cu coărnile trei pălni mări ş-cu coada trei coţî sălg'ită. Fićorlu niţi no-avű
30 k'irò z-grească ţivă. Fu arăk'it di drac şi dus tu pălatea lui din mesea di amare. Aestu era ş-Araplu ţe-l' işl al Andrei în cale.

Draclu aveă un tată ş-ună mumă. Tu pălate aveă ş-ună feată de-amiră arăk'ită, muşată ca soarle ş-bună citu z-đîţî.
35 Fićorlu fu adűs tu odălu, ţe eră şi feata-de-amiră. Nîs acăță ş-plîngă, pri di nă parte, cum s-facă aclò, ş-pri di altă parte, ca-l' părű pţîn g'ine, că eastu cu nă feată ahîntu muşată. Lu ntribă feata:

— Țe plinđi? Nu veđi Io feată h'iũ ș-nu plingu ș-tine ȝone aleptu ș-verși lăcrlu?

Fićorlu se-arushă, ș-aștearse ocl'il' și gri:

— Scumpă, cum s-nu plingu? Nu veđi tu ȝe lăeață h'iũ?

— Lasi, nu-ı ȝivă, că ti nveȝi, cum mi nvițai ș-Io. 5

Tăcũ ș-fićorlu.

Drasl'i, tatăl, muma și h'il'lu, aveă sîstimă ahtare, că vȝea caȝe seară, cîtu ntunică. Acșite și seara estă. Ma, năinte ȝe s-fugă, il' ȝisiră a fićorlu:

— Ea, mtrea ncoa! mîne tah'ină s-ăpiră nă avită cu un 10 arăpune de-aună, că si nu, si știł că nă mișcătură ti fac! Ti mic ș-altă nu!

Cara vȝiră, măratlu di fićor nîpȝi il loară lăcrlu cîtră ng'os. Feata l' ȝise nîpȝi:

— Tră-ȝe plinđi, di ȝi-asparȝi ocl'il'? 15

— Țe s-nu plingu, mușata-locuı, Araplu nı ȝise, ca s-nu a-duȝearim pînă mîne nă avită c-un arăpune, va s-mi mică, măratlu-nı!

— E! glare! ȝe-aı anang'e? ea du-te la pap-aușlu aȝela, ȝe lucreaȝă acłȝ tu mesea de-amăre și strigă-l' acșite: O! pap! 20 pap! İnı ȝise h'il'e-ta mîne tah'ină s-ăpiră ună avită cu aună, că si nu va s-u mică Araplu!

Duse măratlu fićor și apărni tra si strigă, cum lu nviță feata. Paplu l'-ȝise: «G'ine! du-te ș-mîne tah'ină va s-h'ibă avita cu tut aună». 25

Cîndu s-turnară to-apirită drasl'i, ș-aflară avita co-arapunı de-aună. Li lo muma lo-Arăp ș-li mică, ȝe si-l' se-acată!

Alantă seară cîndu vrea s-fugă aȝel' trell'i c-un ȝor, il' ȝisiră a fićorlu:

— Mîne tah'ină s-ăpiră nă pălate, ma mare di cît anoăstră, 30 că si nu fure, ti micăm!

Fićorlu intră nîpȝi tu gailei ș-tu cripare. G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloȝe... Il pitricũ pale la paplu, si-l' ȝică: «Pap, laı pap! mi pitricũ h'il'e-ta s-ȝă ȝie, se-ăpiră nă pălate pînă mîne, ma mare ca-l Arăp, că si nu, si știł, că va s-u 35 mică Araplu».

— E, g'ine, ȝise aușlu, du-te tine, ș-mîne tah'ină va s-h'ibă.

Cîndu s-turnară aȝel' nîpȝi, vȝdură pălatea și s-ȝudisiră.

Gîne ma Araplu vrea s-l'-află nă nîcă acățătură al Andruș
ș-lu mică. Acșite, seara, cîndu vrea s-fugă, il' dî'siră :

— Mîne s-àpiră un ariû, tra s-treacă prit amare, că si nu,
va s-ti micăm.

5 Feata, cîndu avdî dimîndata draslor, țe mași dit căpite di
drafi putea s-easă nă greață ahtare, se-aspîrè și-l' dîse a fi-
côrluî :

— Fiçôr mușât, fiçôr-aleptu, tră frică easte aestu lucru ...
ma știî țe dîc lo ? aîde si vdim, s-nă lom ocl'il' de-aoațe și

10 s-nă țeî tu hoara ta !

— S-fuđim, dîse fiçôrlu, ma u știî calea tine ?

— Nu ț-u criparea, că Dumniđău nu n-alasă s-k'irîm.

Lo feata k'ăptinle, cuneta c-untulemnu și vîlia di vîlçire
și ș-loară perlu de-aclò.

15 To-apirită asună drasl'i la pălate s-lă dișcl'idă, no-are s-vînă
vîrnu ! S-arucă priste stizmă, mutrescu nauntru udă di udă,
no-are niți feată, niți fiçôr. Loară calea nîpôi și-l' ved îu
alăgă. Si strîmsiră ș-el' to-apală tra s-l'-ağungă. Viđură
feata cu fiçôrlu, că vrea l'-ağungă și vrea s-bagă mîna pri niși,
20 loară ș arcară k'ăptinle și s-feațe un munte mare și arîpòs,
că sk'in ningă sk'in crișteă, ndisățî ca dințîl' di k'ăptine.

Nîpôi fuđî feata cu fiçôrlu, nîpôi strîndî-te draclu, crașt-
crușt a sk'inlor cu gura, ș-feațe cale, tricû mûntile și iseă
pri niși s-l'-acață. Carî u viđură zore, arcară și vîlia di vîl-
25 çire dipu niși și cara s-feațe un munte aruk'ișîròs, că vi-
đură ș-pățîră drasl'i pînă s-lo-alină. Feata cu fiçôrlu aveă
loată loc multu, ma tut l'-ağumse Araplu. Atumțea feata arcă
ș-cuneta cu-ntulemnu. Di nă oară s-feațe nă baltă cu apă-
arate, cît nu ț-u ncape mintea. Feata ș-fiçôrlu s-feațîră păpk'i
30 și ntrară tu apa țeă dulce, tra s-lă k'ară torlu.

Agûmsiră drasl'i și paplu, tatăl al Arâp, acăță s-grească :

« Ah ! nu erăî tine
Soare ș-luîină,
țe te-aflăm to-amare,
ti hrăneăm cu nîare,
ș-tora s-nă fuđî din casă ?

35

Feata ș-fiçôrlu s-fățea, că no-avdu și strigă ca broatiți :
« bac ! bac ! bac ! bac ! bac ! bac !

Apoea ah'ursi fiċorlu al pap, Araplu s-ċică :

— Ah ! nu eràl tine, țe te-aflăm to-amare, te adrăm tută tu fustăni noauă ș-tute lucrile țe ni căftăși ți li feațim ș-tora vċiși și n-alăsăși !

Feata cu Andrușlu nîpòl :

5

— bac-bac-bac ! bac-bac-bac !

Tu coadă gri ș-muma-l Arâp :

— Nu eràl, tine durută, ți te-ascăpăm dit amare, care ti criscum, ți li feațim tute k'eh'le ș-tora vċiși di n-alăsăși ?

— Bac-bac-bac ! bac bac-bac ! strigară năpòl feata cu fiċorlu. 10

Atumțea s-turnă și blăstimă muma draclui și ċise :

— Muma-l' carl va-l bașe, ațel niveasta si ș-agărșască !

Ș-tru oară cîntară cucos'l'i și-ș frîmsiră zverca dras'l'i. Ișiră ș-feata cu fiċorlu si s-ducă acasă la Andrușlu. Calea feata l'-ċise :

15

— Avċi'și, țe ċise drăcoana ! mutreă g'ine s-nu te-alăși s-ti bașe mă-ta și cara-z-va, si-l' ċiți, că h'il surăt.

— G'ine, ċise fiċorlu.

Nis o-alăsă mevasta-l' tu nă călivă tu munte, că l'-eră arșine, feată de-amiră s-o-aducă cu strane arupte n-hoară, că 20 lă se-arûpsiră di cit feățiră pri cale.

Duse fiċorlu a casă singur, s-l'i facă nă păreac'le di strane.

Nis, cum ș-aveà dată zborlu, nu se-alăsă s-lu bașe mă-sa

— Mamo, nu mi bașe, că-nl h'im surăt.

Mă-ea, ca mumă, dureà să-l bașe, că nu-l aveà viċută di 25 multu ș-tora l'-vineà ca dit lumea alantă ! G'ine ma tut nu-l bășe atumțea.

Citră naċă-nopți, cîndu fiċorlu l'-cuțea somnu greū, mă-sa duse tra si-l veadă. Cîndu-l viċu asudăt, di apustusit ți eră, că imnă măratluși, cari-ște cit, lo-aștearse de-asudoare și-l 30 bășe di haraūă. Fiċorlu no-aduk'i țivă. To-apirită si sculă, si lă și se-aspilă g'ine-mușăt, și se-alnă pri un pat tra si șadă Lu ntribă mă-sa :

— H'il'u, spuneai aeri, că h'il surăt, cîndu va s o aduți niveasta-ți la părinți ?

35

Andrușlu aveà agărșită dip di dip di cum il bișe mă-sa și ċise :

— Carl niveastă ?

— Ațea de-aeri, țe-nl (ċi)țea !

— H'îl arisă, mumă, io nu h'im surăt.

Atumțea muma-l băgă di cale și lo-arăvuniși cu nă feată din hoară, ș-alantă mărata ș-aștiptă tu munte, si z-ducă s-u l'a.

Viñe oara s-facă numta. Cîndu, na ! aclò iu să si ncrună, dol
5 pilistèrî, pitricùțî de feata lantă, vîñiră și șidură, unlu pri caplu al gambrò ș-alantu pri caplu ali nveaste. Ațel di pri caplu ali nveaste acăță s-cîntă și s-șică :

— Nu erăi tine, gone-aleptu, ți te ascăpăi dit mîñle al Arăp cu ahite murafêți țe feču ? Nu erăi tine țe-nî țeal și țe-nî
10 ġurăi, că s-morî, s-k'erî, di mine nu va ti disparți ș-tora vreî s-ti ncrunî cu altă ?

Atumțea Andrușlu pimse nclo niveasta-l', s-disfeate di ea și dîse :

— Io h'im surăt, io h'im surăt ! fuđiți, țe vreți s-mi ncrunăți
15 cu altă ?

Apoea duse Andrușlu la nveasta lui di la munte ș-o aduse acasă și u lo nveastă.

Erām ș-io aclò, nî-deădiră nîscînte pisk'ese s-v-aduc, ma cum trițeam pri ningă nă baltă, broățîli feățiră «bac-bac-bac!»
20 ș-anîa-nî si părû că fac Turțil' «brac! brac! brac!(1)» și me-aspăreăi, le-alăsăi și vđiî !

(Spus de Constantin N. Barbaiani din Caterina, Macedonia, vilaetul Salonic).

2. H'il'lu de-amiră țe moare ș-anvîađă a doara.

Eră nă oară, țe nu ș-eră.

Eră nă oară un amiră. Amirălu ș-aveà ș-amirăroaño.

25 Aestă di cîte orî il' deade Dumniđău fumeal'e, mași feate amintă. Tora amirăroaño eră greaűă diznòu ș-amirăluî il' viñe să z-ducă tu polim. Cîndu z-dispărți di aluî-l' de-acasă, l'-alăsă zbòr a mă-sai și-l' dimîndă :

— Mumă, s-easte că mul'area-mea va s-amintă fičòr, să-nî
30 pitrêți carte ; s-amintare feată s-nu-nî pitrêți carte dip, că nî-u arău s-avdu.

O-aduse oara, și-și feate Dumniđău nîlă și-l' deade fičòr a amirăroănil'ei. Muma amirăluî nă palmă criscù di haraűă,

(1) *Brac!* pe turceste înseamnă: alasă !

cîndu viđù ș-un mascur to-ahînte feate. Lo-aștiptă cu gura căscată tuți, ca cîreasa țeă coapta. Il' dîse ea a nor-sai:

— H'il'e, scumpul a mel înî dimîndă tu fugă, si-l' pitrêc carte, s-easte că va s-aminți fiêôr, și s-easte că aminți feată, s-nu-l' l'au sihărik'e.

5

Amirăroaňa si nvirină, avđîndalul aastă:

— Ba! dîse nîsă, canda mine vream s-fac tut feate? Macă amintăm feate, easte că Dumniđău ni li pitrițeă. Cum s-fațe, c-amirălu s-o arucă tută furtiea pri mine?

Acșițe amirăroaňa s-năirî și nu vru s-l'i l'a sihărik'e ami-10 rălui, că feațe fiêôr.

Fiêorlu criseu quă di quă, analtu ș-mușăt, ș-acăță să z-ducă la scul'ò. Cîndu vineă Crăciún, cîndu vineă Păște, tuți fi-êorli ș-tuți soți'i acăță să aspuňă, țe l-acumpărără părinți'l', tă-tiuli, mași nîs măratlu tățeă și șideă apreadunăt și no-aveă 15 țe z-dică, că ș-o-aveă că no-are tată. Nă quă, pirindu-sărbă-toare, carî avđî cum fiêorli grea țe l-acunpărără tătănl'i, il' vine multu greu alui și fuđi di la scul'ò, și duse a casă la mă-sa. Apoă acăță s-u ntreabă mă-sa:

— Mamă, io tată no-am? Mași alanți fiêôri aű, di l-acum-20 pără lucrî ș-mușutêți?

Mumă-sa prota nu vru s-l'-aspună, că l'eră s-nu-l cărtească, ma tu mărđine il' dîse:

— De! h'il'u, ș-tine ai tată, ma ea ș-ea cum sta lucrulu: Ta-tă-tu duse tu polim și me-alăsă sărțină tamăm la tine. Țe-l' 25 vine, z-dimîndă și s-alasă zbor, tra s-l'i pitrițem hăbare și s-l'i lom sihărik'e, mași carî s-amintăm fiêôr. Io-ni mi năirî pri nîs, că lucrulu al Dumniđă lo-arcă pri sk'inarea mea și nu vruî si-l' pitrêc carte. Nîs, carî aștiptă țe-aștiptă, biți pò-limlu și-ș lo ocl'il' nîpòl in sus tu xeane și de atumțea nu 30 s-turnă. Il plîngu ș-lo și dor n-e z-daű ocl'i ningă noară cu nîs, ma nu-l cărè.

Fiêorlu, nu eră de-ațel' țe lă-l frică și de-aumbră-lă, i de-ațel' fiêôri țe-așteaptă n-gură, ca țivă puil' org'i. El eră gone, om țe disică năinte și cîndu ș-u bîgă cu mintea s-adară un 35 lucru, pînă nu-l fățeă, nu se-alăsă.

Cîndu avđî dit gura mă-sai cum sta lucrulu, își nafoară s-află un soț, tra z-ducă s-alagă, si-și află tată-su. Află un soț tu ań'i a lui și-l lo. Mă-sa, cum sun mumăńle durute, nu

vru s-lo-alasă, că xeana-î greaüş, că lumea-î araüş, că s-nu k'ară, că s-nu l'-u toarnă mintea țivă feate ș-armine tu xeane și cum s-facă nisă fără fičôr. Ȑise duruta mumă, cite nu cama putù, ma mintea lui nu-l' si șută; u ligă: «că va
5 mi duc», și di ducă mînă nu trapse.

Ȑi s-facă ș-oărfănă di mumă, lo-alăsă dipu vrearea lui.

— Du-te, scumpe, ma ținî s-ti duți, ma vinu s-ță leg un semnu-di mînă, la brațlu ndreptu, tra s-ti cunoască tată-tu.

Nk'isiră dol'i soți ș-l'-u deădiră citră tu lume. Cara im-
10 nară, imnară, l'-aprease seatea. N-cale aflară un puț, apăr-
visit tu un cîmpu ermu, iu nu z-videă čipit di om. Mași niși
dol'i. Tora carî s-intră nauntru să scoată apă, că cuvă nu-
avea la puț. «Intră, tine», unlu, «intră tine» alantu, trăpsiră
șcurtița și-l' cădù a h'il'lu de amiră s-intră. Aestu intră și
15 cara no-avea cu țe z-bea, scoase căcula ș-u umplù cu apă.
Fičorlu oarfăn ma sirèt, il' căftă z-bea nîs ma naintea
il' feațe k'efea h'il'lu de-amiră. G'ine ma aestu cătărgăr, după
țe biù, sâlg'i căpak'a priste gura di puț și lo-alăsă aclò.

A h'il'lu-de-amiră il' părea că oărfănu se-ăgoacă cu nîs,
20 că fațe șicățî tr-ărîdeare și tut il' grea :

— Dure țî-u cu ȓoclu, ma dișcl'ide, că vai întunicăm aoațe
și nu vai avēm iu s-nă culcăm.

— Nu-ți dișcl'id, gri oărfănu, pînă nu va-nî dai semnul țe-l
porți la brațlu ndreptu și țe lo-ai di la mă-ta.

25 Viđù tora h'il'lu-de-amiră că si ngroașe șicălu și c-aoațe
nu-l' ȓoc. Ȑe s-facă? Ȑoacă preftul di bil'è.

— Dișcl'ide s-es, greaște nîs, că ț-ul daș și semnul.

Lu scoase și-l' lu deade prit ună cărpitură.

— Tut nu-ți dișcl'id, dîțe oărfănu, pînă țe nu va ti ȓurî și
30 sprîȓurî, că tine, di oara estă, va h'il' oărfănu ș-ȓo va-n
h'iù h'il'lu-de amiră.

Ȕură și sprîȓură h'il'lu de-amiră și dîțe :

— Mi ȓur și mi sprîȓur, tine s-h'i h'il'lu de-amiră ș-ȓo soțlu
a tău, s-mor și s-anviēđ ș-apoea s-aspùn a tată-nuî.

35 Oărfănu eră cine, fičôr diprit căl'urî, vai dîți, nă soie di
cupilèu.

Cara feațe ȓuratlu aestu greù ca muntile țe-angreacă, mută
căpak'a și iși h'il'lu-de amiră, galbin ca turta di țeară : le-

avea umplută măratlu, o-avea 'spăreată huzmetea, cît gone
ș-eră de-al'umtrea.

E, fiċor'l'i a mel', și ġuneața s-o-aspună omlu, j-va loclu
După ațea o-adunară eară și di om-om, întreabă un, întreabă
alantu, loară di hăbare lu l'a pîne amirălu. Il' pitricură hă- 5
bare s easă, s-l'-așteaptă, că l'-aduc știri bune dit loclu a lui.

Amirălu iși cu harauă, ma nu și ștea, carl easte h'il'lu a lui.
H'il'lu de-amiră, cum s-avea ġurată, dîse, că oărfănlul easte
fiċorlu a lui și nîs easte soțu-su. Atumțea tată cu h'il'u min-
cunċs z-bășară, si mbrășitară și trăpsiră tu pălate. 10

Apirl dua lantă. Oărfănlul s-curdusl mare-gros tu pălate,
cu ċor pri dînucl'u ș mutreă cîtră tu grădină. Veade acld lă-
lûđl nîl'e, s-ță si l'a mintea. L'i se urixl nă trandafllă și-l' dîse
a soțu-sul — h'il'lu de amiră — s-l' arupă și s-l'-aducă ună.

— Nu, dîse amirălu, acld nu poate s-intră vîrnu, că easte 15
un șarpe-mare, cu doaă căpîte, țe-aveagl'e. Șărpîle aestu mașl
mine mi cunoaște, domnu-su a grădinăl'e, și grădinarlul țe-
adară ș-adapă grădina. Ma, si z-ducă grădinarlul.

Il' dîșiră a h'il'lu-de-amiră, si-l' dîcă a grădinarlul s-arupă
nă trandafllă. Aestu ntribă di grădinăr și cara nu lo-află tu 20
oara țeă, intră singur tu grădină. Niți nu și ștea nîs, că se-
află acld șarpe-mare, cu doaă căpîte. G'ine ma șărpîle aestu
eră apicășonŭ. Ma-l viđŭ, l-cunoscŭ, că-l h'il'ŭ-de-amiră, nu-l
cirtl dip și-l' dîse :

— H'il'u-aleptu, dișcl'ide gura... Fiċorlu dișcl'ise gura șiș ăr- 25
pile cu doaă căpîte lo-ascuk'è n-gură și aestu s-află cu tute
limbile di priste loc anvițate. Nviță cum zburăscu ċonl'i, alîn-
durl, pułl'i și prăvđile tute di sti loc. Adună apoea ndoaă
trandafle și-l' le-aduse a oărfănlul. Aestu mutreă di pri pâl-
ġire la h'il'lu-de-amiră și s-aștiptă s-lu veadă măcăt di șărpîle 30
cu doaă-căpîte și multu s-nîră, cîndu l-viđŭ ascăpăt.

Oărfănlul, fiċorl'i a mel', cara z-viđŭ tu bune ș-tu mu-
șutl, l'i si părŭ că di tot na easte acșîțe. Mașl ună sărak'e-l
măcă : cum se ascapă di h'il'lu de-amiră, cum să-l facă si-și
mică caplu cu vîră trop, că sk'înu ntr-oc'l'i l'i stăteă. Il mică 35
lailu-șl, că s-nu easă tu pade alih'a nă quă. Și di țe se-as-
păreă pîn tu coadă no-ascăpă.

Nă quă amirălu cu oărfănlul mică pri measă. H'il'lu de-
amiră șideă mprostu ș-l-aduțea micărl, lă turnă să s-la ș-fățeă

Tu k'iolu ațel, veđi, se-află ș-apă vie. Fičorlu ciftă nă duă tră minduire ș-apoea s-l'i da ġueapea

— Mindueă-ti și doaă, đise amirălu, că đilile nu intră tu sac

H'il'lu de-amiră deade-alaga la șarpile cu doaă căpite s-l'i 5 caftă mintea. Aestu l'-đise că mași ma-marle a puil'lor poate s-l'i facă lūcurlu aestu.

Fuga h'il'lu de-amiră lama-marle a puil'lor și cum l'i ștea limba, se-acăk'is! agonia. Acl'imă amirălu a puil'lor tuți puil'i dipri loc ș-l'i ntribă, carl' și lu cură *apa-vie*. Un cîte-un tricură 10 tuți și vîră nu și ștea. Carl' s-misurară tuți puil'i, s-află, că un lipsește.

— Griți-l'i, đise Ma-marle a puil'lor, griți-l'i s-vină ș-nis, poate c-are hăbare.

— More țe-l vreți, că-ı scl'op ș-c-ună peană, đise un puil'ū, 15 d-lu va știbă nis ?

— Nu cărtește, đise amirălu a puil'lor, ntribarea no-asparđe.

Și, tră semnu! tamăm aestu ștea. L'i spinđurară un počū di gușe și țupăta, țupăta! duse ș-aduse *apă-vie*. U lo fičorlu de-amiră și-l-o-aduse amirălu! Gone: 20

— E! apă vie căftăși, apă vie ți-aduș. Altă țe vaı cafti ?

— Gone-aleptu, gone-aleptu, așteaptă că ning-avēm, nîpōi, sun greăile: am nă ambare cu grîn, cālămbuk'ū, mel'ū. arōv, di tute vîpturle; caftu pînă mîne dimineață s-le-alēđi 25 lute.

Fuga nîpōi h'il'lu-de-amiră la șarpile cu doaă-căpite s-l'i caftă mintea.

— Nu te-aspare, că ș-aestă nu-l lucru greū. Du-ti la Furnigă amiră, ca mași nis cu miletea lui poate s-lo-adară aestu lucru. 30

Alaga h'il'lu de-amiră și caftă-caftă pînă da di furnigame. Tamăm aveă ișită h'il'lu-al amiră Furnigă să-s priimnă, s-l'a vimtu. Gone-aleptu bigă mîna și lo-acăță.

— Nu-l daū viū, gri nis, că voı aestu ș-aestu lucru di la voı

— Ore alasă-l h'il'lu al amiră Furnigă, că-l lucru țe s-adară. 35

Ș-acși s-aurnl furnigamea to-ambare și carl' grînlur cură, carl' cālămbuk'lu, carl' mel'lu, pân to-apirită grînūț di grînūț il curară, grămăđi-grămăđi.

— E! đise ġonle-aleptu, ș-aestă u fecū, altă țe vaı cafti ?

Amirălu Ğone dit loclu lu feată puil'i, aduk'i, că tute aeste h'il'lu de-amiră li fațe cu nvețlu a șarpilui-cu-doaă cāpite. Avea ș-nis un ahtari stih'ò la pālate și-l' dīse:

— Mași atumțea va l'ai feată di la mine, cīndu șarpile cu
5 doaă cāpite a tău va s-alumtă cu-amel și va l-u poată.

Fuga-alaga h'il'lu de-amiră la șarpe și-l' dīte, că lucru slab cură tu mese. «Ea ș-ea țe caftă amirălu-ğone.

Ma șarpile a fiçorlu erà di mumă faptu. Nis il' dīse:

— Nu te-aspare, ma du-te și adu-ni 12 di mutăfurī și 12 di
10 curāi. Bagă li ună priste alantă și ținđi-ni le cu curāile.

Feațe fiçorlu cum lu nviță șarpile-cu-doaă cāpite. Apoea-l dīse nīpōi șarpile a fiçorlu:

— Ascultă g'ine! macă vaī veđi că-ni vine căldură, si știu,
ca vaī cad, ma si-ni fați avră; s-videariī, că-ni vine avră,
15 bag-o strimbă, că va-l' mīc cumata.

Și se-acățară, ore frātile a mel, doaule șerk'i, ca doaă lamni, și foc și piră virsà dit gurile a lor și cīndu apucà cu gura șarpile amirălu Ğone di șarpile a h'il'lu de-amiră, scutea cīte nă mutafe; ma cīndu și nh'ideà dinți' șarpile a h'il'lu de-amiră, făși di carne arupea. Cu tut aastă ș-aestu erà cīne
20 di șarpe, țineà cu dinți di h'er. Și se-alumtară, și se alumtară cīt i ɖua di veară mari, dit apirită pīn tu ascāpitata soarluī.

Atumțea aduk'i fiçorlu că vine nă avră di cītre șarpile a
25 luī. Lucru hāriòs, că l-u putu a șarpilui dușmān.

Amirălu-Ğone no-avū țe s-cama dīcā și-l' deade feata.

— Na-ū, dīse, și s-u nk'irdāsești.

Țe z-vă dīc cama nelo? al amiră pri di nă parte l'-vine greū, că z-dispartă di duruta lui, ma de-altă parte l'-vine
30 g'ine, că l-află om̃lu ș-uīdia. S-aștiptā nis cariște cīt și ma k'icāt dit steale nu vrea s-află. Feățiră numtā mare și ɖua lantă trāpsiră de-aclò. Feata tu plicare no-agirși s-l'a ș-pučićlu cu apă-vie, să-l' se-află pri cale trā bun, trā arāū.

Cīndu s-apruk'arā di hoarā, h'il'lu-aleptu il' dīse a featil'eī,
35 țe cură tu mese și că nīsā-i dimīndatā tr-altu, trā h'il'ū dī domnu mare; g'ine ma feata necă s-avdā nu vrea de-altu.

— Cu tine mi ncrunā tatā-nu, a ta va h'ū, altu nu voi s-avdu.

Avđi oārănlu că s-toarnă cu bană și armase ɖudusit, țe lug'ie om̃lu aestu, ascapă d-iu nu te-aștepti? Ağūmsiră la

pălate și nveasta nu vrea s-easă la vîrnu, nu vrea să zburască cu vîrnu, mași cu h'il'lu de-amiră țe o-aduse. Ș-eră mușată lăita, s-u sorg'i tu cupă. Oarfănlă di oara țe u viđu, acăță să-l doară buriclu; loclu nu-l acăță. Viđîndalui că nu-l greaște zbor, s-plimse la amirălu și-l' dîse:

5

— Tată, pină vai băneadă cînile di soț, nveasta tut invirnată vai h'ibă, c-ațel cari-ște țe-l' dîse tută calea și cari-ște cum l-u suță mintea.

Tu oară feațe un semnu cu caplu amirălu și cara sârgl'iră gîl'at'i filii-filii lu scoasiră. Atumțea nveasta își z-veadă, țe 10 s-fațe.

— Veđi, tată, dîse oarfănlă, că ea di nis itie nu isă? Veđi tora cum își?

Eră hăriods g'iftu-oarfănlă c-ascăpă di h'il'lu de-amiră. Nu și ștea corbul ș-tih'ilallu țe-ș lo-așteaptă, ș-că nîpdi sun făr- 15 mătile.

Nveasta își, ma tut nu zbură. Mași un grafu gri: «adu-naț'i cîrnurile t-un sac și aduțet'i-lu s-lu ved ninga nă oară ș-apoea vai zburăscu.»

L-u feățiră k'efea. Ea acăță di li ndreapse părțile a truplui 20 cahe parte tu loc-l'i și apoea turnă dit puclă apă-vie. S-mină nă oară, s-mină doaă or'i și tu a treia: na ț-ul improstu viū, cum mi veđi ș-cum ti ved. Armăsiră tuți cu gura hăscată ș-cu ocl'il' zgîrlit'i di semnul țe viđură!

— Greū somnu durnîl, gri gdnile-aleptu!

25

— Nu ș-fu somnu, corbe, că și fu moarte curată, il' dîse nveasta și l'-aspuse cîte păți.

Atumțea l'i si dizligă limba di gurăt și zburî' h'il'lu de-amiră:

— Amiră mare, amiră mare! nveață c-acși ș-acși easte lû- 30 curlu. Io h'iū h'il'lu a tăū. Aestu easte un oarfăn fičdr di g'iftu, ali mastorse din hoară și-l loai tră soț pri cale. Ma, ea ș-ea țe-nl' gucă calea.

Și h'il'lu di amiră, anarga ș-mușat, li mbăiră tute ună cîte ună, cum intră tu puț, cum lu ncl'ise nauntru, cum il' lo semnul 35 di la mă-sa, cum il băgă să s-gură și să s-prigură, că nu vai aspuță, că-l h'il'ū de amiră.

— De, tată, dîse h'il'lu de-amiră, mi gurăi s-mor și s-anviêd

ş-apoea s-aspun. Tora ang'ai şi nu h'iu ligat di ğurat şi aspun alih'a curatã.

G'iftu-oarfãnu acãţã s-treãmburã şi s-adarã guvojdi cu dinţil' di fricã, cîndu viđú ĩudia estã.

- 5 Lo-acãţarã atumţea, il ligarã di patru cal' agri şi cîndu la deãdirã cîte unã sti cãpul'e, fãşî-fãşî lo-arũpsirã.

Atumţea amirãlu dipuse dipri scamnu, bãgã h'il'-su tu loclu a lui şi di harauã mare, pitricũ di-şî aduse ş-amirãroaňa şi doãule amirãril' li feãţirã unã.

- 10 Erãm ş-ıo aclò şi v-acumpãrãl a voaũ cîte un brîn aròş di mpãzare, ma cum mi turnãm pri la Daucãŷi, sãrg'irã cînl'i şi gap-gup s-me arupã. Nu aveãm cu ţe s-mi apãr, mi apãrãl cu brînlũ. Gî! un cîne di brîn, gî! alantu nî-l arãpurã taha s-ŷingã ciţãl'i a lor!

- 15 Ahîte ş-tute!

(Spus de mamã-mea, Avela, Epir.)

3. Laclu di Grãmuste.

Tu k'irolu cîndu muntile di Grãmuste alg'ã di muntile cupl'i di oî ŷi-l pãşteã, bãnã un stih'iu (zmeũ), carî apãrã hoara Grãmuste cu muntile al'ei şi u fãţeã s-h'ibã avutã şi zilipsitã di toate alante hori.

- 20 Numa a Grãmustil'eî agumse s-h'ibã avđitã tu tot loclu şi la mulţi alŷi stih'ii li pãreã arãũ, cã-ţe nu s-aflã ş-nãşî tu un loc ahãt muşãt şi imbogãt, cum erã Grãmustea.

Stih'iũlu di Dẽniscu, viŷin şi oaspe cu stih'iũlu grãmusteãn, ş-bãgã tu minte sã-l vãtãmã şi s-aspargã Grãmustea.

- 25 Tr-unã noapte s-alinã pri k'ipita muntilui şi ahurh'i, cu nã boãţe, carî fãţeã s-treãmburã munţil' şi pãdurle, sã strigã a stih'iũlui grãmusteãn:

— E! E! fãrtate! Ti alavđi, cã eşti ğone şi cã fiţeşî Grãmustea s-h'ibã alãvdatã di toatã lumea! ŷi-nî vine z-vom
30 cîndu avdu ahtãri papardeli!

Şi ahurh'i s-arãdã, sã-şî batã pezã şi s-đicã:

— Mare lucru di ğone, carî s-culcã cu pul'i!

La avđirea aistòr zboarã, stih'iũlu grãmusteãn si sculã ca upãrit; cîndu viđũ [pi] viŷinlu a lui cum arãdeã nicã, lo-a

cătă zurleata și ahurh'i să scărceică dințil', car'i scîntel' scu-
teă și cu ună boațe fricoasă strigă :

— Ha! ti strigare mare guneată al, ma s-videm macă va
s-ai și tre-alumtare».

Și tru oară, ca curșumlu, așumse tu sinurlu dinisk'utescu. 5
Atumțea alumtarea ahurh'aște.

Brățile s-încărlig'eață, ma trûpurle și ciçoarle nu s-bătea
hi'i dit loc, canda eră niște piștirîi.

Multu k'irò s-alumtară cu mănle, fără ca trûpurle s li
mină dit loc; s-alumtară până tu cripta hărg'il'ei ș-vidînda 10
lui, că amindoll'i suntu goîi, s-dispărțiră și-și feățiră zbor,
să s-alumtă cu topk'i di neaună. Tòpk'ile arucate di ună parte
și di alantă, s-nu cadă m-pade, ți, cașe un s-așteaptă n-gură
și s-îngl'ită tòpk'ile arucate di alantu.

Cu alstă turlie pistipseă niși, că îngl'itîndalui neaună, car'i 15
di dol'i era ca s-h'ibă cama [di] sănătòs, va-l'- arățeă inima
și eră ca s-moară.

Dupu ți feățiră aistu zbor, s-băgară s-alumtă cu neaună; ună
quă ntreagă ș-arucară topk'i și vîrnă di el'i nu vrea să
știbă, că neaua canda cădeă în foc. 20

Ahurh'i s-întuneărică și oîle ahurh'iră s-l'a plaîlu în sus
tu munți.

Stih'iul'i nică s-alumtă și îngl'ită tòpk'ile di neaună. Tru ațea
oară trițea ună cupie di oî pi ningă loclu iu eră stih'iulu
grămusteân și aistul atumțea l'-vine tu minte țivă: pălăcar-25
seaste (pi) picurăr si-l' da niscănte oî, că-l' lipsescu.

Picurarlu cu vreare, cu nivreare l'i spune, s-l'a cite l'i lip-
sescu.

Atumțea stih'iulu l'a și diinică niscînte, li scoate șk'èpile
și cu nise învîrteaste mănăți di sare. Și multe topk'i di 30
sare, nvîrtite cu seûlu a șk'èpilor, feațe stih'iulu grămusteân

Aistu, fără ca să duk'ască toate aiste, acăță s-li ngl'ită
cu cama mare lișureață și-l' păreă g'ine, că nu eră arăți.

Multe topk'i di sare îngl'ită lailu di stih'lu dinisk'òt, ma
după niscăntu k'irò, a hurh'i să-l ardă tu inimă și să-l curmă 35
ună mare seate.

Ca să-ș astîngă seatea, s-aplică s-bea apă din izvorlu ți
trițea pi ningă el—ahită multă, că-l astărk'i din arădățină.
Nu tricù multu și duk'i, că-l' vine arău și multu greu și

oă easte aproapea di moarte. Di unoară l'-vine tu minte
 reng'a ți-l' feațe stih'iūlu grămusteân, arsare cu tută pu-
 tearea ți-l' aveâ armasă și așumse tu sinurlu grămustinescu,
 ca să zgrumă stih'iūlu di Grămuste. Ma nu putū s-facă altu
 5 țiivă di cît s-grească :

— Ah! mi măcâși friptu, fârtate... — și plăscâni tu loc.

Atumțea ahurh'aște s-easă dit pântic apa ți aveâ biută și
 umplū tot loclu di anverliga. Așite s-feațe laclu ți-l videm
 pînă astăđi tu mûntile di Grămuste, care s-cl'amă și el mûn-
 10 tile *Lacu*.

După ți cripă stih'iūlu dinisk'ot, stih'iūlu Grămusteân l'i
 scoase inima și u băgă pi sulă, s-u frigă pi foclu ți aveâ
 aprimă picurarlu Grămusteân.

G'ine ma, cum eră curmăt di ahătă alumtare ți aveâ faptă
 15 ahurh'i să s-finc'ină. Tri ațea pălăcârsi pi picurăr, ca s-u șuță
 sula, până s-lu fură somnul.

Picurarlu lo sula ca s-u șuță, ma eră ahătă greăuă, că nu
 putea s u dinisească tu mănî.

Atumțea stih'iūlu arăse și dîse :

20 — Bagă dēaditlu pi ea, fârtate, și linde-l, ca s-vrei s-u șuți.

Picurarlu feațe după cum lu nviță și ca tri cūdie sula
 ahurh'i s-șuță cu ațea cama mare lișureață.

Tricū multu k'irō pînă s-frigă inima, că eră vîrtoasă ca
 k'atra și cu greū putea s-u pitrundă foclu. Tu aestu k'irō
 25 slihiūlu durnă și hărk'ea ahăt sănătōs, că vuzuea și mun-
 țil' di anvîrliga și s-înfricușă agriîle din păduri.

Din lindearea dēaditlor, l'i si aveâ îndulțită a picurarlu
 și vru ca s-veadă, ți gustu are inima di stih'iū. Tri ațea tăl è
 ună cumătițe și u mică. Atumțea acățară să-l' cură bālile.
 30 Tăl'è di a doaūă oară nică ună cumătițe și u mică. Cumătițe,
 di cumătițe pînă ți-u mică toată inima.

Picurarlu lo s-aduk'ască, că sîndile acăță s-turbă tu năs
 și-l' păreă că tot truplu l'i creaste și-l fațe sănătōs ca k'atra.
 Scoase hăngarlu și-l plintă tu k'eptul a slihiūlu, care durnă,
 35 fără să scoată niți ună boațe; l'-u scoase inima, u friipse
 ș-nisă și u mică, așite că picurarlu grămusteân s-feațe și
 el stih'iū cu trei ininî. Dipri-apoea ș-lo cupia di oi și s-duse la
 Stane, ca s-li mulgă di-adūn cu soțu-su.

Tute oîle, carî li mulgea stih'iūlu di picurăr, psusea tru

loc, că li zdrumină ûdârle. Soțu-su cîndu și-arucă ocl'il' și viđu că ġumitate di cupie eră moartă, cu ûdârle împline cu sinđe, duk'l di unoară, că nu easte om și cu ocl'il' împlîi di lăcrii uhtă și đise :

-- Ah ! dușmane, va-nî l'aî fumeal'a pri zvercă, cîndu va s-aîlă cêlniclu. 5

Stih'iulu picurăr l'i spuse s-nu aîbă frică și lu nviță cum să zburască di nintea aușaticlu, care va-l ġudică, și-l pâlăcârsl s-nu spună a virnûl, că s-feațe stih'î, că va s-moară tu hăp-seane, eară munțil' va s-armîă ernî. L'-deade flueara și-l' 10 đise, că di cîte orî va-l l'a dorlu să-l veadă, s-ducă la Lac, s-bată cu ea și el atumțea va s-easă di tu apă. După aiste zboare, s-bășară și s-dispărțiră cu jale. Stih'iulu s-duse s-in-tră tu lac, eară picurarlu s-duse n-hoară și l'i spuse a cêlniclu, că ġumitățî di oî psusiră di zulape. 15

Cêlniclu aspăreăt s-duse s-veadă oîle tu munte și nu-l părû ca s-li aîbă acățată zulapea, cum l'i spuneă picurarlu ; tri ațea l-deade să-l ġudică aușaticlu. Cu tute aspărerle, cu tute băterle, picurarlu s-șînû di zbor și nu spuse

Mă-sa stih'iulu duk'îndalu, că h'il'-su fuđî, acăță s-plîngă, 20 s-deăpiră și s-pălăcărsească picurarlu, ca s-l'i spună, lu s-aîlă fičorlu a l'eî. Tu oara țea nu vru s-l'i spună ; nai tu sone l'-vine jale și u lo deadûn cu năs ca s-ducă la lac. Aclò mă-sa stih'iulu s-ascumse după ună pișțireaűă, eară picurarlu scoase flueara di tu supane și ahurh'î s-bată cu ea. Di-unoară âpile 25 a laclu s-disicară și înșl di nuntru stih'iulu, care gri :

— Ți zore ti avină, fârtate, di vinlșî ? ică dorlu a dadă meaf te aduse aoațe ?

La aistu zbor, mă-sa care șideă ascumtă, nu putû s-aravdă și ease di după pișțireaűă și-l' đîțe : 30

— Ea-me, h'il'lu-anêû, lu me-alăsășî ?

Cîndu avđî aiste zboare și viđu pi mă-sa, di unoară s-arucă tu apă și di nuntru acăță să strigă :

— Ah, dado ! ți fițేశî ! De-aò s-ninte munțil' va s-armîă gol' ș-ernî. Mărătile cuplî di oî va s-l'i pârăsească și va s-sarășpîndească tu tot loclu. Tine, fârtate, va s-k'erî hăp-seane, cum ți-aveâm đisă.

După țe đise aiste zboare, acăță s-treămbură loclu, pînă ți fuđî mă-sa n hoară.

Picurarlu' murì hăpseane, ma hoara Grămusto tu puțân
 k'irò armase pustă. Mașî laclu armase cum eră cu ăpile a lui
 și treămbură cîndu s-duțe vîrnă mul'are la mărđinea a lui,
 di jalea ți duk'ăște stih'iūlu, cîndu ș-aduțe aminte di mă-sa.
 5 Așî s-asparse mușata și imbugata hoară armînească Gră-
 muste !

(*Ciuma al Penți*, în «Gazeta Macedoniei», An. I, No. 7, 8 Martie 1897) (1).

4. Cum s-feațe șumuroñlu.

Un oarfăn ună oară ș-avea ună avîină multu bună, cu
 care ș-hrăneă fumeal'a. Viținlu a lui, om multu avūt, l-zi-
 10 lipsî tră aistă avîină și pîn tu sone l'-u lo cu zore. Măratlu
 di oarfăn z-duse să s-plingă la ġudicătòr tră aistă nidrip-
 tate. Ġudicătòrлу atumțea cl'imă avutlu și-l' đise:

— Că-țe loașî avîina viținlu'?

— Avîina easte a mea, spuse avutlu.

15 — Aî martirî, că avîina easte a ta? Intribă ġudicătòrлу?

— Singură avîina mărtiriseaște, că easte a mea, l'-u turnă
 avutlu.

— Aî minte, l'-đise ġudicătòrлу, avîina zburăște vîrnăoară ?

— Nu vă năirîți, doamne, aide s-narđim și va z-videtîi, că
 20 avîina zburăște.

— Macă-î acșî, ațumțea mine tu optu oara va s-narđim
 deadùn.

Pisti noapte avutlu lo h'il'-su, lu nviscù cu samure, ca fi-
 còr di avūt țe eră și z-duse cu el l-avîine, feațe aclò ună
 25 nică lăġame (lăġume, lugume) și-l băġă fîcòrлу și-l' đise:

— Mine tu oara optu, cîndu noi va z-vînîm aoaște și va s-in-
 tribăm avîina a cui ești? tine va z-điți: «Escu avutlu!». Cu
 aastă turlie avutlu zăptisî avîina țe-l' aveă ocl'ul. Măratlu
 di oarfăn invîrinăt di nidriptatea aastă, blăstimă și đise:

30 — *Blăstimăt s-h'ibă s-alagă sum loc eta tută și luînă s-nu-
 veadă ațel țe gri.*

Și de-atumțea fîcòrлу a iștîi avūt s-feațe șumuròñu.

(Lumina, 6, p. 159. Floricica Pindului).

(1) In Per. Papahagi, *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, pag. 797,
 799, sînt a se vedeă variantele acestei legende.

5. Lemnul a cruțil'eî.

Eră un fur carî vîtimă noauă-dăți și noauă di oamiîl. După țe feațe ahinte lăeți, l'i se-aurî di bana, țe-l' aduțea și z-duse la un călugăr, si-și aspună picătîle țe aveă faptă și s-l'a nvi-tături (nvețuri) di la nîs, țe lipseaste s-facă, tra să-l' si 6 l'artă picătîle.

Călûgărlu cîndu-l viđu cum eară armătuslt și liruslt s-as-păre di nîs. Ma după țe-l' ascultă, il' dîse :

— L'a tućin'lî aești și du-te di-l' bagă tu loc ; fă bunăteti la tută lumea și cîndu vai veđi că el' vai scoată vlăstâr, atumțea 10 picătîle a tale va s-h'ibă l'irtate.

Furlu lo tućin'lî și z-duse t-un loc ningă nă cale prit carî trițea lume multă. El ș-feațe ningă cale nă călivă și divar-liga plîntă avîne. Ningă călivă el ingrupă ș-tućin'lî. Tută lumea țe trițea pre-acloțe și-l' căftă auă, el lă dădeă. Ună quă, 15 el stătea la ușa di călivă și mutrea tufek'a lui. Tu oara țeaveade, că vine di diparte un om căvală pri cal ; cît ațumse la avîne, discalică dipri cal, intră tu avîne și ah'ursi s-adună auă, fără ca să ntreabă vîrnu. Furlu l-veadi di la călivă și-l' strigă, tră țe nu ntreabă ; am el ș-mutrea gustul. Furlu atumțea 20 nu ma putu tra s-aravdă. Lo tufek'a tu mină și dîse :

— Vătămăi noauădăți-și-noauă și nînga un si s-facă nă sută !

Trapse priste nîs și-l' culcă mpade.

Tu oara țe ș-turnă caplu cîtră iu aveă tućin'lî și armase marmărislt di harauă, cîndu-l' viđu, că scoăsiră vlăstări și 25 acșițe l'-si l'irtară picătîle.

Sibepea carî feațe si-l' si l'artă picătîle fu, că omlu ațel țe l vătămă el, z-duțea cu mintea tra z-vătămă cu multu cama mulți oamiîl di ciți aveă vătămată nîs. Acși, că vătămînda lui-lu, ascipă bana multor oamiîl, di tr-ațea Dumniđău il' 30 l'irtă picătîle.

(Revista „Pîndul” No. 7; Iotta Naum.)

6. Cum s-feațe cî'nile di la oi.

Z-duse Hristolu ună oară la un picurăr arumîn și-l' dîse :

— O lai picurare, nu-nî dai nih'amă de-apă, că murîi di

seate? Picurarlu, carl şideă împadi cu cîcorlu un pisti alantu, cîndu viđù, că Hristolu l'-caftă apă, si sculă şi-l' dîse:

— S-mi duc ş-ţi aduc di la fintînă, g'ine ma ştiî țe easte lucrulu? Mi aspăr, că tora agunde luplu di-nî l'a vîrnă oae.

5 Hristolu l'-dîse:

— Du-te, că va le-avegl'u eũ.

Picurarlu z-duse s-l'a apă, eară Hristolu şidù la ol. După multu puţină oară agunde luplu şi... ndreptu tu ol tra si-ş l'a tăinea, că me-agărşil z-vă dîc: caŭe đua luplu vîneă di
10 loa cîte nă oae. Hristolu, cîndu viđù luplu, lo di mpade ună k'atră şi o-arcă pi nis. G'ine ma k'atra aŭeă ştiî țe s-feaŭe? S-feaŭe un cîne di la ol. El cara bagă luplu di năpòl, cari-şti pînă lu duse. Il mică, nu-l mică, nu ştiũ, ma ştiũ, că cî-nile s-turnă şi luplu nu vine altă oară.

15 De atumŭea pînă-n đua di ază picurarlu alasă olle, fără si-l' h'ibă frică di lup.

Acşl s-feaŭe cî'nile di la ol.

(Cules de Nicola H. Caragea din Băiasa, Epir, Fraŭilia No. 10, pag. 159.)

7. Cum s-feaŭe Casianolu avũ.

Ună oară Casianolu z-duse la Dumniđăũ şi-şl plînđeă pa
20 răpunle, că-ŭe nu-l' dădeă tiîie şi a lui, cum a Avilor alăntór Dumniđăũ il' dîse:

— Aî faptă vîrnu bun tu lumea aestă? Alanŭi avl aũ tiîie, că aũ faptă multe bunèŭl.

Ninga ni-grit g'ine grallu, ea-le lu vine *Avul-Nicola*, ud-
25 mučale.

— Avũ-Nicola, țe h'îl acşl ud, lu ntribă Dnmniđăũ?

— Ea tră-ŭe, đisi avlu: Trăđeă un vimtu mare şi vrea s-neacă ună cărave; đlunăoară eũ me-arcăl tu apă ş-o-ascăpăi nîsă cu tuŭl oamiîl.

30 Apoea s-turnă Dumniđăũ cîtră Casianolu şi-l' dîse:

— Veđl, cum fac lucre bune, tr-aŭeă aũ tiîie. Fuđl de-aoaŭe ş-tu patrul' aîl ună-oară s-viîl!

Şi totna vine, cîndu Şcirtul are noaũă-spră-vîng'iŭl di đile.

(Spus de Alecu Badralexî din Veria, Fraŭilia No 4, pag. 58.)

8. Cum s-feațe púpiza?

Ți ș-eră, ma nu ș-eră.

Eră ună mul'are și un bărbăt.

După mulți ani, Dumniță lă deade ună feată. Din quă în quă feata criștea. Mușuteața l'ei eră avdită tu tute horle dipi ă amvirliga. Nu tricù multu k'irò și mul'area muri. Bărbatlu si nsură ș-lo altă.

Aistă tih'isi multu anăpudă ș u bătea mărata di feată ti icl țivă. Cîț vinea, inatea l'ei criștea și vrea cu iți-do trop s-u k'ară feata. Ună quă il' deade a feătil'ei un ocă di lînă 10 lale și-l' dîse:

— Na! lina aistă, s-ti duți s-u lai în vale și astară s-o aduți albă ca neaua.

Laea feată, care ștea ți o-așteaptă, cara s-nu ascultă di-mîndăcunea a năearcă-sa, lo troară lina și z-duse n-vale. 15

Lă săhăți îndrêți, ma din cot! lina armînea tot lale . . .

Citră tu amurdiș, dicara viđu că tricù qua fără ca lina s-al g'ască și cîndo s-minduea la năirirea și bătirea ți-l' fătea năearcă-sa, s alină pi ună deană, ș-anălță minle citră țer și dîse cu boațe mare: 20

— Pu! pu! Dumniđale, am nu mi fătea! un pull'ũ s-ascăp di nisă?!

Și Dumniđă, care ęgută ațilòr indrepți, u feațe un pull'ũ a cu! cîntic lo-avđim primăveara ditu ahurh'ita Aprilui și pină ti Sum-K'etru. 25

(Cules din Crușova, Macedonia, de Ion Școdreanu, Frația No. 7, p. 109.)

9. Cum s-feațe cătușa.

T-ună quă di veară nămoașe aveà inșită în pădureti leamne și buburêți. Cum căftă aoă ș-aclò, na, deade pi ȑațe furî. Vru s-fugă moașă, ma furl'i o-acățară ș-u ligară. «Va ti tă-l'em, maie, il' dîse un fur, că h'il'-tu nă prideade un-oară și 30 va nă vătămă tuți.» Moașă plînđeă și tut lă ȑățea s-o-alasă, că-i oărfănă, că-i niputută. Pân apoea, a căpitanlui il' si nilul. Un an năinte l'avea moartă mă-sa, carî eră tu vîrsta moă-șil'ei.

— S-nu u tăl'ëm, dîte el, ma s-u duțem tu un loc ascumtòs și aclò s-ò-alăsăm s-moară di foame.

U luară ș-u dūsiră tu un loc, Iu, nađă-đuă, nu puteai z-vedi niți dao čape diparte.

5 Șidù aclò moașa dao dîle, fără s-mică nă mișcătură di pîne. A treea-dî vru s-fugă, ma nu šteà pri Iu, că nu z-videà di vîrnă parte. Ti tih'e tricù pri aclò nă capră agră ș-moașa s-lo după capră ș-putù s-easă din pădure. Lo apoea calea cătră casă, ma așumse pi un munte ș-aclò cădù în pađe di
10 curmată j-de-așună țî erà, că di treî dîle nu ș-aveà băgată niți nă sîrmă în gură. S-ascumse moașa tu nă groapă, că l'erà frică s-nu u duk'ască țivà furl'i.

— Dă-nî puțină, l'i strigă moașa ditu groapă, că mor di foame.

— Mori ș-crek'î, il' dîse nveasta, ma g'ine s-morî, ca s-nu
15 armină moașe pisti loc, că nă scot sîflitlu a nao, a nveastălor Veđî, că ațeà mul'are aveà inate pi moașe, că nîsă nu trițeà g'ine cu soacră-sa și-l' si păreà că tute moășile nu suntu bune.

— S-ța h'ibă nilă, lea Cată, așî u cl'imă nveasta, că, de, cu-de-avîa ascăpăi di la furî.

20 — Stăî, s-lă spun, ma-î așî. Z-duse Cata ațeà anapoda ș-lă spuse Iu-î moașa. Furl'i s-năiriră multu și z-dūsiră cu nveasta, ca s-u află și s-u facă di bucăți. Cata tut ma lă strigă: ea-o ! ea-o !

Furl'i o-acătară ș-cîndu va s-u tăl'à, moașa anîlță mănle
25 în sus și dîse:

— Doamne Dumniđale ! avđî plîngul a neű ! Aestă mul'are, țî no-avù nilă di mine ș-mi prideade, si s-facă ună priče nîcă și cu zore să s-hărnească. Tu loc di Cată, s-l'î istrigă *cătușe* ; ș-cum azî strigă *ea-o ! ea-o !* de-aoà ș-năinte să strigă : *meao !*
30 *meao !*

Dumniđău o-ascultă ș-așî s-feațe cătușa.

(Cules de Ion S. Lîcea, Bitolia, *Frățîlia*, No. 8, pag. 127.)

10. Tră-țe no-are g'ifți furî ?

Erà ună oară patru g'ifți. Un d-el', cîndu viđù, că vrea s-moară di foame, dîse cătr-alanți treî:

35 — Alde s-ișîm furî. El' dîsiră : « G'ine va s-ișîm, ma d-Iu

va s-aflăm pine, ta s-micăm?» Atumțea ațel țe-apufăsi ma naintea tra s-easă, dîse, s-umplă tăstrile cu pine și si se-ascundă tu pădure tra s-u mică. Ș-așite feățiră. După țe bitisiră pinea di tu tastre, no-avea țe s-mică. Vrea s-moară di foame, că eră multu goîl și nu lă țineă s-easă tra se-a- 5 cață virnu om. Cum si sculă un di el' viđu viră ndoăuă a-rădățîni de-amure. Lă strigă și alintôr ș-ah'ursiră s-mică, ma țe u vrei? No acățâ loc. Năparte tu ună vale, el' videă un foc, țe-ardeă la ună moară. Dîțea si z-ducă, ma nu lă țineă, că eră multu goîl. Vzură, nu vrură, z-dûsiră. Cîndu 10 se-apruk'ară di moară, avđiră c-alătră un cîne ș-ah'ursiră s-aurlă: «O, murare! leagă cîmile, că h'im furî». Murarlu își nafoară și cîndu-l' viđu, s-șămăsi. Ligă cîmile ș-nu dîse țivă, ma l'-aduk'l, țe goîl eră. Atumțea furî l'-dîsiră, s-l-adară ună turtă tu cînușe. El, tu loc s-adară turtă, fuđi alăgînda- 15 lui și deade hăbare l-ask'erea dit ună hoară de-aproapea.

Goîl'i furî, cîndu viđură ask'erea, se ascûmsiră pri hăeatea di moară. Un di el' nu pruftusi si s-ascundă. Lu-acățâ ask'erea și-l tăl'è. Cîndu viđură, că sîndile eră laiū ca .di g'iftu, dîsiră: «more! țe laiū sînde are k'irătălu». 20

Un de-ațel' țe eră ascumți dîse: «Easte de-amure, agă!»

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. Un ask'erli dîse: «Țe! Macă s-nu grea, vrea s-avea ascăpată». Altu un di ascumțil'i dîse:

«Țe grea, vre glare?!»

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. Alantu țe-avea armasă, dîse: 25 «Eu nu grescu, agă!».

Lo-acățară ș-aestu și-l tăl'ară. De-atumțea no-are g'ifti furî.

(Cules de elevul *Petru Papatanasi*, *Frățilia*, 2, p. 31.)

11. Cumu s-feațe puil'lu G'on.

Eră ună oară ună mumă, care ș-avea un singur h'il'ū, țe s-cl'imă G'on. Eră bun și-ș vrea multu pri mă-sa. Cît 30 gine trițea aestă fumeal'e! Ma aestă nu țînū multu, că dîună oară h'il'lu a moășil'eî căđu niputūt, ca dipri grendă. Galbin ca țeara, cu ocl'il' intrățî tu căfcale, cu buđa cripată, cu limba scrumată, ncăneă măratlu quă și noapte. Mărata-l' di mumă sta la cap-l'i și dintr-ocl'il' a l'eî aròșî ca sîndile, l'-cădeă cîte 35

ună lăcrimă groasă, care arunică pri fața l'ei sufrusită. Nisă videă, că h'il'-su s-fățeă ma arău di cum eră. Cum șideă ca un marmar ningă caplu a fičorluī, fără ca ea si scoată din gură viră zbor, ahurh'ī să pīrăcīlsească Dumniđău ași: «Aī 5 nīlă di mine, Dumniđale! Tră țe pri mine, carī aușlī și nu bīnēđ tu aestă lume di cīt tră tirane, nu mi l'ai tu loclu a fičorluī?».

Al Dumniđău il' fu nīlă și pitricū harlu, ca s-u l'a pri nīsă tu loclu a fičorluī. G'ine ma moașa cu gura dīțeă, ma 10 cu inima: nu! Iți viđū, că harlu se-apruk'ē di nīsă, lo-aș-tiptă cu aeste zboare: E! e, e, hare! Știū, că Dumniđălu ti pitricū, ca s-mi l'ai pri mine tu loclu a fičorluī. Eră g'ine, ma-țe s-fac, n-easte dulțe laea pondă di bană. L'a-l ma g'ine pri nīs, că ași l'-eră scriată, s-moară... tinir.

15 Harlu viđīndaluī cu țe sofe di om aveă s-facă, lo sūflitlu a fičorluī și z-duse.

După țe mortul fu ngrupăt, ea s-turnă a casă. Aoă iți-do lucru l'-si păreă ȣrmu și ahurh'ī si zg'ilească și si z-deăpiră. Apoea nđinuncl'ē năintea icoănă l'ei din casă și si pīrăcīlsī, 20 ași:

-- Stămărie! mare-ți easte harea! H'il' bună (1)(1) și pīrīcīlseă (pri) (2) Dumniđău, ca s-mi facă un pull'ū, și s-nī-alăg si-nī caftu (pri) (2) scumpul a nēu h'il'ū!

Și di oara estă Dumniđău o-ascultă și u feațe un pull'ū, 25 care primuveara tu mușătile nopți, azboăiră di pri un ărbure pre-alantu, strigīndaluī cu ună boațe multu jiloasă:

G'on! G'on!

(Cules de Papa Ianuși Vasile, elev în cl. VI-a, Frățilia, No. 7. p. 15.)

12. Cum s-feațe cuclu.

(Legendă populară).

Eră un-oară doi frați Goglu și Cola. Șamindol'i eră picu- 30 rări și aveă oi multe.

Ca s-li pască cama g'ine, li mpărțiră pi dao cuplī: *albe*

(1) Este Daco-Românizm.

(2) Tot ce-l în parantes este Daco-Românizm. Aromânește se întrebuințează fără prepoziție.

ș-lăi. Un te-alantu mare vreașe ș-avea dol'i frați: virnoară nu s-încăcă și nu-ș grea virnu gralū arăū. Duă ș-noapte șideă deadūn. Ș-nu lă si dușeă pînea la înimă, macă măcă ahorea.

Ună duă Cola s-avea dusă cu cupia puțin cama diparte și s-avea teasă sum un fag. Cum mutrea cătră n-sus, lo-acăță somnul și durni-durîl un somnu multu greū. Cîndu z-diș-tiptă dîse: A, ca țe mușate vîse! Țe vream z-dormu nica puțin! Măratlu! vrea z-doarmă nica, nu știă, că avea durnită, multu! . Trei sute de-aîl, nu șică. Si sculă pri dîcoare ș-mutrî di toate 10 părțile. Nu videă țivă. Ș-angîină cînil: na! Caraman, na! Baluca, na! Țivă. Nu vinea necă cînl, necă k'lpure di oi s-avdă, necă frati-su Goglu s-videă di vîră parte. «Bre! dîse nis, lu si z-dūșlă tuș? și băgă să strigă cît putea: Gogu! o, lai Gogu! Arîsună munțil' dis trigarea lui, ma Goglu nu 15 vinea! «Stămărie mușată, dîse măratlu Cola, țe s-pîțî frati-nu? ș-acăță s-alagă, ca s-lo-află. Munțil' l'-adră cîmpu, no-alăsă vale ș-pîdure, di-cît: di urma frati-suî nu putū z-da Z-duse în hoară. Cîndu țe z-veadă? Alți oamiîl, alte căsurî, alte căl'urî. Intribă un, intribă alantu, s-nu-l viðură pri Goglu, 20 tuș il' dîșeă: nu știm, nu viðurm. Z-duse la ună hane, că l'-avea intrată luplu tru mață de-ahită alăgare. Mică și-l' deade a hîngilui un pară. Hîngilu îl mutreaște părălu di nă parte, de-alantă și nu-l cunușeă, că țe pără easte. Il' lu toarnă al Cola și-l' dîșe: «na! că nu treaște, easte pără vec'l'u. 25

— Cum nu treaște, dîse Cola, agudît ca di sfulgu? Nu veđî amirălu Cînușe, nu veđî anlu țe s-amintă?

Il curmă nîla hîngilu, că Cola zburaște așî, și-l' părū, că-l fără minte.

— Bre gone, il' dîse nis, are 300 de-aîl di cîndu murî Cî-30 nușe; tora easte Buharē și prađî vec'i nu trec. Ma, ai du-te oară bună ș-nu voi si-nîl pâltești țivă.

Iși Cola cu caplu aplicat ș-cu înima pliguită. Z-duse pri un munte și z-bîgă s-plîngă. Cap de-arîū il' cură lăcrănlē. J-di nîse criscū nă liliče care easte primăveara di s-umplu 35 vâl'urle di nîsă și pînă ază s-cl'amă «pînea cucluî». Apdî înđinucl'ē j-dîse: «Doamne-Dumniđale, fă-mi un pul'ū, ca s-nî-aflu frati-nu Gogu.» Și al Dumniđă il' fu nîlă și-l feațe

un puil'ŭ, care primăveara alagă pritu munți și vâl'urî ș-cîntă jîlds : *Cucu ! Cucu !* care s pare că strigă *Gogu, Gogu*. Ași s-feațe cuclu.

(Frățilia, No. 5, p. 78, cules de Nic. H. Caragea.)

13. Moașa cu aușlu. (1)

5 Te și-eră, țe nu și-eră.

Eră ună oară nă moași c-un auș.

Moașa aveà călivă di sari ș-aușlu di cătrani.

Nă duă băgă di adră mîcari aușlu și carî nu aveà sari, căftă di la moașa :

10 — Moașe, moașe, s-nî daî un h'ir di sari tras bag tu mîcari.
«Sari ș-altu țe!» dîsi moașa și nu l' deadi.

Atumțea aușlu ș-turnă ocl'il' cîtră la Dumniță și dîsi :

— Ee! Doamne-Dumnițale ! dă nă ploae să s-tuk'ască tută căliva li moași!

15 Și carî deadi nă ploaie ș-nă k'iameti, s-tuk'l' căliva moașil'eî și laîa moași armasi fără călivă!

Carî armasi moașa fără călivă, viîi la aușlu și-l' pricădû :

— Auș, auș, nu mi vreî ș-mini tu căliva ta ?

— Ti voî, dîse aușlu, ma nî-u, s-nu zdîngînești viră cărtă-

20 noasă (b...) și se-aspăr căpîrle di-nî fug.

— Nu! că nu-l fac ațel lucru.

— S-ță bag un gl'em la cur, dîsi aușlu, ahtări nu știŭ io.

Moașa, vru nu vru, țe s-adară, stătŭ și-l' băgă aușlu gl'emlu la cur și apoea o apreadună aușlu nauntru tu călivă.

25 Noaptea nață-noptî cum durîă, carî da di-l' ascapă ali moași nă cărtănoasă, trăș aclò arsări gl'emlu. Și carî se-aspăreară căpîrli nă oară, di fac năparte, acață-li ma poți.

— Ah! țe-nî adrăși, more moașa al darăc, greaști aușlu, mi deadiși di bil'è.

30 Și fuđî auș după nîsi, s-le ađunđi, tra s-li tornî!

Z-deadi dipu nîsi, aoă s-le-acăță, aclò s-le acăță, li k'irî

(1) Acesta este primul basm pe care-l învață copii aromâni. El este simplu și variantele, deși numeroase, nu se deosebesc în fond aproape de loc.

dintr-oc'i. Cum alăgă măratlu aûş di-l' cură asudorli, ca nîs țe nu vrea, na! İu astal'e nă vulpi.

— Vulpe, vulpe! nacă-nî viđùşî țivă căpîrli?

— Li viđûl citră İu luară, đîți vulpea; đî, că-nî dai ș-ania nă capră s-țā le-aspûn. 5

— Lucru țe s-fați, đîsi auşlu ma spuni-li! și vulpea l'-deadi nă cale: «na! citră aoă feătîră!»

Ș-u da aûşlu citră di partea țea, cîndu na İu da k'eptu cu un lup.

— Lupe, lupe! nu-nî viđùşî țivă căpîrli, citră İu apucară? 10

— Țe-nî dai, il' fați măsturu-Nicola, s-țā aspûn torlu.

L'-tăxi ș-alûl na capră ș-acșiți l'-aspuse calea țe-apucară căpîrli.

Fuđi, fuđi, ș-imnă-imnă auşlu cu lîmba scoasă di curmare și di auşatic, cîndu na! ma nelo da di nă mastorsă di ursă. 15

— Ursă, ursă, nu-nî viđùşî țivă căpîrle citră İu acățară?

— Li viđûl, ma nu aspûn pînă nu-nî tăxești nă capră ș-ania!

Auşlu țe s-facă, il' đîți, că va l' da și ursa l'i aspune, İu suntu căpîrli. 20

Papauşlu, cît și le-află, li bagă năinte cu cărliglu și «ea! ea! capră!» treați pri la ursă și aesta l'-caftă capra.

— La călivă, đîțe pap-auşlu, că aoă nu-am k'îrò.

Ma nelo treați pri la lup și arsari ș-aestu, si-l' caftă capra tăxită. 25

— La călivă, l'-fațe auşlu, că me-agunîsescu aoă, s-nu ntu-nearic tu păduri.

După psînă oară agunđi la vulpi.

Aestă niți ună niți doaă ș-arsări s-acățā nă capră di cor «Pac!» il' fațe auşlu ună cu cărliglu pristi zvercă. 30

— Cum acși, gri vulpea. Aestu țî-fu zborlu?

— Cumbară, s-caftă, nu s-l'a! đîse auşlu s-ursești la călivă s-țā l'ai partea.

Carî agumse la călivă și li ncl'isi tu căpărleacă g'ine-mușat, «viniți, lă đîțe a zlak'lor, z-vă luați căpârli». 35

Cîndu z-dûsiră zlak'li nauntru, tu loc di căpri deădiră di cînl, țe carî silg'iră pri nise făşî-filîi li scoăsiră.

Erām ș-İo aclò, și v-adûş avoaă cîti nă căculă tră gambrò.

(De la maia Cama-l Teja Papahagi, Avela, Epir.)

14. Moaş-a ku-auşlu

(Transcris cu sistemul fonetic aplicat dialectului aromân de
d-l G. Weigand.)

Earà nõ moaşi k-un auş..

Moaşa aveà kōliva di sari, auşlu di kōtrani.

Buğõ auşlu s-adarõ mukari şi kari nũ-aveà sari, z-dusi
5 sõ si mprumutõ di la moaşa :

— Moaşe moaşe, sõ-n dai un h'ir di sari sõ ansàr mukarea.

— Sari ş-altu tse! dzusi moaşa, s-ni aspargu id kōliva
trõ tini.

Atumtşea auşlu ş-turnõ okl'il' kutrõ la Dumnidzõ şi dsusi.

10 «E, dõamne-Dumnidzale, z-dai nõ ploaje tse sõ-s tuk'askõ
kōliva li moaşi!».

Ş-kari deadi nõ ploaje, ne urmõ nũ-armasi di kōliva moà-
şil'ej.

Moaşa, laja, kari armasi ka' nũşõ tse nu vreà, di nu-avea
15 iu sõ se-apreadunõ, yini la auşlu şi-l' prikadi :

— Auş, auş, nu mi vrej ş-mini aõatsi si şed?

— Ti voj, ma n-u frikõ s-nu tal'i vurõ bişinõ, di-n fug kō-
põrli.

— Nu dau, dzusi moaşa, ş-auşlu u vru.

20 Nõapteà, kum durhà moaşa, furõ si va, kari da di zdun-
guneàşti unõ, di fak naparti kōpõrli, ninga fug nupõj un sus.

Se-alasõ auşlu am patrulea dupõ nusi, ş-aşa s-le-akatsõ.
aklo s-le-akatsõ, li k'iru dintr'okl'i. Aklo iu-l'i kura asudorli
a mõratlui de-auş, na da di un fitşor nikuts ka tini.

25 — Alaj fitşor, fitşurik, nu vidzuşi kutrõ iu featsirõ kōpõrli?

— Li vidzui, ma tse-n dai s-tsõ le-aspun?

— Nõ grundõ di zahari.

Fitşorlu luo grunda di zahari şi-l'i deadi kali auşlui:
«kutrõ aõatsi featsirõ» şi las' nu ştea nũ.

30 Kut askupitõ auşlu dupu dzeanõ, ş-u deadi əlaga fitşorlu
akasõ, tra s-mukõ zahareà, ma kundu tse z-veadõ? Zahareà
eara kuratõ sturnari.

Auşlu s-aleapsi ku alagareà,
Ş-fitşorşlu ku sturnareà.

(Avela, Epir.)

15. Moașa cu Aușlu și Cŭci-Mănguli.

Ți-și eră, ți nu-și eră.

Eră ună oară un auș cu nă moașe. Năși nu aveă fičdrī, nu aveă țivă. Moașa băgă nă duă s-adară nă pită, că aușluī 5 il' si mică multu. Pita cu ți s-o-adară? — cu curcubetă, că-l' si mică aușluī multu pita di curcubetă. U lo curcubeta, u băgă pi scīndură și u discă cu țupata. Curcubeta s-disică pi trei părți și cīndu ți s-veadă? Curcubeta plină cu șoariți.

Cum inșiră șoariți acățară gŭvile. Mași un nic, nicuzân nu putŭ s-intră tu vără guvă și se-ascumse dupu ușe, sum mē-10 tura di arnire casa. Apoia moașa adără pita, u duse la či-reap, s-coapse și o-aduse năpdi acasă.

U băgă sum sufră, u pluscuk'ī cu apă arate, ta să si ducă la măsa, că aușlu ș-moașa no-aveă dinți și-l' upăreă caldă 15 ș-uscată.

Șidură s-mică pine; micară ți măcară și pita ți armase u sculară ti seara. Si duse moașa s-l'a mētura di dupu ușe s-arnească sârmile di pine; ună cit sculă mētura ș-arsare șo- 20 rīclu. Moașa lo-acățā s-lu facă fičdr. L'-băgară numa: Cŭculi-Mănguli.

E! criscŭ puțin și băgară ca s-h'arbă gârnu ti la bise- 25 rică tu ună căldare mare. Dupu țe băgară căldarea pi foc, aușlu cu moașa si dŭsiră la biseàrică și-l' dimīndară al Cŭculi-Mănguli s-mintească gârnu cu lingura ațea-marea (cubana) și nu cu nica, ta s-nu cadă tu căldare.

Aflăși Cŭculi-Mănguli s-acăk'isească. Cīndu s-turnă moașa cu aușlu di la biseàrică strigă: Cŭcu-Mănguli, Cŭcu-Mănguli, nu are Cŭcu-Mănguli s-vină s-lă dișclidă ușa. 30

Ți s-facă? Pinde aușlu, pinde moașa cu anŭmirle, si diș-clise ușa. Caftă n-căpisteare, caftă tu toate părțile, Cŭculi 30 Mănguli nu-l are iuvă.

Cīndu s-duc s-mintească tu căldare, na-l ca oŭlu ațel a-roșlu! Il duc s-lu ngroapă tora. E! lu ngrupară și di atumțea moașa cu aușlu armăsiră jillți

Părmiŭ ni sēcām, părmiŭ țā spușu, nu eră părmiŭ, ma vruī 35 di te-arīșu. Ță-aduțeām ună preac'le di păpuțā ș-ația, ma

tricuî pi la cî'nile ul Toşe, li feaşe carne aroşe, tricuî pi la cî'nile al Ham, li feaşe 'ngură ham! Ma s-l'ai ună turtă di pine, s-ti duţi la al Toşe cîne, s-l'-u dai, păpûţile s-ţă l'ai
(Spus de Dim. Tahu, elev în cl. I comercială, din Cociani, Macedonia.)

16. Cucotlu.

- 5 Earà țe nu ș-earà:
Earà unoară nă moașe c-un aùș.
Moașă cu aușlu aveà ună găl'ină ș-un cucòt.
Carî lă intră ngrîna n-casă ș-nu trițeà g'ine, țe lă intră
să si mpartă; si mpărțiră dicara.
- 10 Casa ș-cătîndia tută lă earà găl'ina ș-cucotlu.
Moașă lo găl'ina ș-aușlu lo cucotlu.
Cum pășteà cucotlu n-cuprie ș-arimă, scălsîndaluî, scălsîndaluî, ș-află nă flurie. U l'a cu dintana (mitca) și aî! s-o
aducă aușluî. Calea-calea iu z-duțeà, na l'-ease h'il'lu a vi-
15 sil'eluî ș-l'-astal'e calea. Aestu ma-l viqù cu fluria n-gură,
țe qîse? «Va s-o-aibă furată di la noi, că altu carî vrea-l'
u da!» Ahîț ș-l'-u l'a. L'-u lo, ma ș-acăță daraclu cu cucotlu,
că aestu nu se-alăsă acșîti. Îșl n-cuprie și acăță s-huhutească:
— Cîcă, cîică! h'il'lu a vîsil'eluî înî lo fluria!
- 20 — Ba, gumâr mare, qîse vîsil'elu, nu l'-u arșine țe greaște?
Noî vrea-l' lom fluria lui?
Tu minută dimîndă vîsil'elu: «s-lu acățăți și s-lo-arucăți tu
flurie s-mîcă, s-mîcă pînă să s-sătură și s-creapă, tra z-veadă
c-a noaűă nu nă-î di flurie.»
- 25 Carî lo-arcară di mîcă-mîcă flurîi di nu-aveà iu s-li ma
bagă, cîndu vînră z-veadă s-easte că le-arcă pètale, nidiș-
cl'isă ușa g'ine, se-astrapse năfoară di ușe. Trađe ndreptu
la aușlu și-l' qîțe:
— Aùș, aùș, spîndură-mi di grendă, aștearne nă vilenqă di
30 sirmă, l'a nă veargă de-amălamă și dà-nî, dà-nî, pînă z-qîc
«ağunde!»
Feaște aușlu acșî ș-cîndu l'-u intră, dă-l', dă-l' pînă qîse cu-
cotlu «ağunde!» Țe si-l' veadă oclî'l'? Flurfî, frătîle amèű,
flurfî ș-flurfî! Aușlu ne casa nu lu ncăpeà di harauă.

Dua anuntă cucotlu easi pali pri cuprie ș-acată s-huhutească :

— Cică, cică ! h'il'lu a visil'eluī înī lo fluria !

Cindu avdîră di la visil'elu, s-năirî visil'elu j-dîse nîpôl.

— Ba ! gumăr mare, nu l'-arșine țe greaște. Aêrî dua tută tu 5
flurie ș-nu s-sătură, ma işl s-hutească s-avdă lumea tută, tra
s-nu avêm lu s-nă scutêm caplu ?

Aestă visil'elu, și dimîndă s-lu bagă tu irg'ilê s-lu vătîmă
eăpile și s-lo-astîngă cu cluțătle. Ț-aflăși cucôt s-țā bađl mîntea
cu nîs. Cum z-vîdû ntră eape ș-apîrî s-huhutească : 10

— Cică, cîică ! vînu lupe, vînu vulpe, s-mîcâți eăpile al visil'è!

Și «cîcă-cîcă», «cîcă-cîcă», na-l luplu, na-ŭ vulpea, țe no-
aștiptă đică di doăuă orî, l-u intrară a eăpilor și glic ! glic !
ună dipu alantă, ni čor di nîse no-alăsară.

O-adună cucotlu nîpôl citră la pilatea amirăluī. N-cale l'- 15
ease ariūlu și-l' țîne calea.

Ariū, ariū, il' đîțe cucotlu, fă-nî cale s-trec, că me-așteaptă
a casă.

— Am cum ! đîțe ariūlu ! Nî-u zorea, că te așteaptă tine ?

— Ariū, ariū, fă-nî cale, că čupulic vearde va ti mîcă. 20

Di zbor-zbor se-ančupară și da ariūlu s-l'-u poată, da cu-
cotlu, căđû ariūlu. Atumțea z-bagă cucotlu și-l soarbi tut
di nu-alasă k'icută de ariū. De aoă nîs și pînă s-țā frețl ocl'il',
na-țl-lu cucotlu pri cuprie !

Băgă nîpôl :

25

— Cică, cîică ! h'il'lu a visil'eluī nî-lo fluria !

— Ba ! gumăr mare, gri amirălu, nu-ți fură dure cîte nî-
ma işîşl pali s-me-anğûrî ! Acățăți-lu, đise nîs și s-lo ardêți tu
čireăp !

Băgară di ârsiră un čireăp di noăuă orî și-l huhutîră 30
nauntru s-lo-ardă di vîū. Țl-aflăși cucôt s-arđl ! Aestu di nă
oară si zvoame trel-patru orî și țe s-țā veadă ocl'ul ? Čireăp,
pilate s-nicară, di no armase k'atră priste k'atră mproastă.

Carl armase nîs singur cu auşlu, se-aștirnû pri bană. Nă
quă țe-l' vîne auşluī ? s-misură flurîlle. G'îne ma carl no-aveă 35
cu țe, si mprumută găleata di la moaşa. Găleata, tu fundu
eară aumtă cu cătrane ș-cîndu auşlu l'-u turnă se-aveă ală-
k'ită di fundu-l' nă flurie.

— A ! auş, auş, flurîl misurăși ? đise moaşa.

- De ! dîse auşlu, aveâm tu minti s-nu aspùn, ma carî ştiî dîc ş-îo: flurîi.
- Am nu-nî dîţî, d-îu le aflăşî ?
- D-îu s-le-aflu ? cucotlu s-nî băneaqă, că el nî le-aduse.
- 5 — Am cum feaţişî di ţi le aduse ?
- Cum s-fac, dîse auşlu, il' ded nă liturg'ie şi-l pitricûi s-a-rimă n-cuprie. Tu turnată bag di lu spinður di grendă şi carî l'-u intru cu vearga de-amălamă, dă-l', dă-l', nî-umplu casa. Moaşa vru s-facă ş-ea cum feaşe auşlu.
- 10 L'-deade liturg'ia ş-u pitricû n-cuprie şi tu turnată, cit il' trapse ndoaună ş-mirata di gil'ină ş-deade sùflitlu.
- Carî armase moaşa singură fără aveare, il' pricădû auşlui s-o-apreadună n-casă, maşi tră nă mişcătura di pîne, s-nu moară di foame.
- 15 Auşlu l-curmă nîla di muşica lui şi al ş-o-apreadună la nîs, că deade Dumniqău ş-are moaşa d-îu s-mică şi s-invească. Ahîte ş-tute.

(Povestit de mama-mea Avela, Epir.)

17. Mul'area cu trei fiçorî ş-Uvreûlu.

- Erà nă oară, ţe nu ş-earà, carî s-nu earà nu se-aspuneà.
- 20 Erà nă oară nă mărată mul'ari oârfină, ţe-aveà trei fiçorî. Ahît oârfină erà nîsă, că no-aveà cu ţe s-l'i hârnească fiçorî'i.
- Nă duă un uvrèu tricû pre-aclò şi strigă.
- «Carî ari fiçor tră călfă.» Mul'area fucăroani îşi la poartă şi-l' gri:
- 25 — A vre om, om, tini caţî fiçorî!
- Io!
- Si-ţi daş fiçorlu a mël il l'aî?
- Că-ţe s-nu-l l'aû.
- Şi-l deadi fiçorlu aţel marli şi-ş lo groşî'i mul'area.
- 30 Uvreûlu, ma-l lo, vru s-lo-alină pri mûntili cu vămăndî. Pri aestu munti vîră nu puteà să se-alină. Cum s-facă, cum s-adară uvreûlu s-lo-alină, acatâ di-l coasi tu nă k'ali, şi-l arucă n-cuprii. Aoà s-anară corg'il' şi ornil' şi traqi un, traqi alantu, l-mutară pri mûntili cu vămăndî. Fiçorlu, după 35 arûpsiră corg'il' k'alea, îşi şi z-băgă s-adună vămăndî.

Atumþea-l' gri uvreÛlu.

— Ficðre riştin, ficðr criştin, arucă-nî vămândî!

Şi ficðrlu umplù un sac mari-mari şi-l' lo-arucutî.

— Tora cînî'i s-tragă di tini, ficðr criştin, il' feaþi uvreÛlu ;
stăi aþia pînă s-morî di foami. 5

Ş-lo saclu uvreÛlu şi-ş mutri lùcurlu.

Adoaûa-qi uvreÛlu alăgă prit hoară şi strigă eară (pali) :

— Carî ari ficðr tră călfă! carî ari ficðr tră călfă!

Tut mul'area þea oârфина easi nîpði şi-l' dîþi, că nîsă ari.
UvreÛlu il lo ş-ficðrlu aestu şi-l' feaþi c-a protluî. Diznðu z-10
bigă pre-alăgari şi cit agumsi tu hoara li mul'ari oârffini,
işi aestă şi-l' deadi ş-niclu ficðr þe-avea, tut că inima l'-eră
frîmtă, că z-dispartă di nîs, ma þe dîþea nîsă: d-lu s-moară
la mini di foami, ma g'ini să s-mină ma nclo, z-dişcl'idă.
Acşi şi-l deadi. 15

UvreÛlu feaþi tut acşi cu aestu cum feaþi cu ma mărli, ma
cum viîi pri mûntili cu vămândî, tu loc di vămândî, l'-arcă
el k'etri a uvreÛlu ş-l' arcă, l'-arcă, pînă þe-l vîtămă.

Apoea alăgă nîs tut mûntili şi tu nă mârđini află şi fraþ-
li-l' morþi mbrată. Carî il' plîmsi, plîmsi şi z-dipiră pri nişî, 20
cîndu ş-aduþea arălili þe trăpsiră nişî deadûn, ş-aştearsi ocl'il'
şi nk'isi lu s-lu scoată calea. Agumsi tamam tu nă muşată
livadi. Tu livadea þea s-află ună fintină limbidă ca lăcrima
şi un ârburi stufðs, aumbrðs s-tindea pri fintină. Tu fintină
se-ascăldă trei dîni, şamiştrelli: ma pri dîni þe-ş eară; s-lă l'al 25
caplu şi s-fuđi, ş-altă nu!

Ficðrlu ună videari þe lă feaþi şi vrea s-k'ară di minti
di muşuteaþa lor. Ş-u băgă cum s-facă, cum s-adară dit mîná
s-nu-l' ascapă. Pre-agălea-galea nîs, s-trapsi t-abùsalea pînă
la eali şi lă çupli cîmeşli. Dînilî nu-l' băgară oara, ma 30
cîndu vrură s-o-adună de-aclò, caftă cîmeşî aoà, caftă aclò,
niviđuti s-feaþiră.

— Pînă mîni s-li căftăþi, lă greaşti nîs, nu va le-aflăþi;
cîmeşli le-am lo; ang'aþi-nî fraþli manaintea, şi z-videm di
vă li daû. 35

Dînilî, goacă preftul di bil'ð; nu lùcurlu aestu s-lă căftă
vrea-l facă, ma şi n-foc s-lă dăþea şi n-foc vrea s-arcă. Acşi
pînă s-þă freþi ocl'il', l'-ang'iară fraþli a nicluî, Cu tut aestă
aflăşî ficðr z-bađi di cali s-lă da cîmeşli a mărătîlor di dîni.

— Va viniți cu noi! lă dîsi nîs și vrură nu vrură dînili, dîsiră cu niși, cum z-duc mînarl'i. Parâți loară cîtu z-dîți, vămândi di noaûă-dăți-și-noaûă di soî. Muma lor cîndu deadi di-l' viđù ncărcăți di groși, haraûa-l' în casă. Tuti ca tuti, 5 ma nurârli a l'eî, mă-sa steaul'eî. Carî s-u veadă la bisearcă nîsă cu ahtări nurări, iu să s-cămărusească, ș-îu tută lumea si-și k'ară mintea pri nîsi! Casa nu u ncăpea di haraûă și tut ș-fățea crucea și dîțea.

— Dum-l'artă oară iu s-află crîștinlu ațel di-l' lo fičorl'i di- 10 ningă mini, di s-minară j-dișcl'isiră cum nu me-aștiptăm!

— Mamo, mamo, alasă urârli, il' feați niclu, că maș crîștin nu eară ațel ș-maș tră bun nu nă vrea! ma nveață, că noi le-avem nîncrunati feațili și bagă di iudreađi tră numtă!

Cîndu băgară s-facă numta di goî pînă n-goî, carî no- 15 ac'lîmară și di țe no-avură? Tuți cama mărli cu vîsil'elu n-coh'e, hîriôs, că-l ținû Dumniđăû si-l' veadă ocl'il' ahtari numtă ș-ahtări feati. Tuti mușutețli a loclui nu lipsiră; di bînilî tuti deadi Dumniđăû cu doauli mîni.

Ğucară, si scuturară: carî nu vru! După țe tuți trâpsiră corlu 20 «z-ğoacă și nveăstili, z-ğoacă și nveăstili!» gri amirălu. Ğ'ini ma nveăstili nu vrea z-ğoacă, că taha nu ș-au tricută cîmeșli

— Țe mari lucru, gri amirălu, «băgăți vă-li tora.»

Nîclu, cum lo-avea adrată caplu, li lo ș-lă deadi cămeșli ca un k'irût. Cît li băgară dînili ș-acățară z-ğoacă și să 25 s-frîngă, trîș cîndu lumea s-čudusea ma multu și s-frîndea, carî s-mească vîfîl' cu flurie cama mari, azbuirară nă oară cît putură ș-fuđiră, fuđiră di ninga fug.

Acși fičorl'i ș-armăsiră ca Sulta cu ucnălu di partea nve- 30 aștilor. Avură can parâți di putură 'să si nsoară diznôu cu feati de amirăđi. La numta lor fuî ș-io, di ğucăi, ğucăi pînă mi frîmșu di ğoc. Tora las z-đică ș-altu pînă s-mi discurmu io.

(Spus de Guvîța Dum., Avela, Epir.)

18. Feata măritată cu mortu.

Eră nă oară un aûș cu nă moași. El'i aveă nă feată, un lueafîr. U vrea cum z-va fumeal'a ș-năoeamă cama multu: 35 bana ș-u dădeă tră nîsă.

El' u pitrițea feata să nveată la scul'ò să mplătească și s-k'indisească. Nă duă, cum lucrà feata la pâlòiri, mplătinda ș-k'indisinda, na un pul'ù azbuirătòr iu vini și acatã si-l' cintã:

«Că mplătești ș-k'indisești,
Cu mortu va s-ti miriți!

5

Lo-azbuiră feata, lo-aspirè de aclò, țivà! pul'lu nîpòl țe și ștea:

Că mplătești ș-k'indisești,
Cu mortu va s-ti miriți!

10

Di oara țaa pul'lu nu-l' dădeà bană a featil'eî iu z-duțea. Carî vițù acși feata, că no-ari ascăpari, il' dîsi a mă-sai, că ea ș-ea ți pat di un pondu di pul'ù, nu-nî da bană, iu mi duc și-nî prăxești camă laia.

Muma dîsi a lui și tuțî o aflară cu cali să s-mută dit hoara 15 țaa, nacă cu mutarea, ascapă feata di dușmanlu di pul'ù. Acși, dua lantă, ș-loară multu-puțin țe avură ș-o-adunară tu hoara vițină. N-cali feata u lo seata, ma țe seati? ardeà tră nă k'cută di apă, ș-apă s-află nu puteà. Cum alăsară calea ș-l' u deădiră cărarea, nacă da di vîră fintinițe, ișiră tu irnie, 20 tu mesea di păduri. Aoă deădiră di nă pâlati mari și tu avlie eră nă fintină, cu apă arați, că bale-ți lăsà gura. Feata cum l'i se-aveà uscată gura, ș-u deadi alaga avù la fintină, si-ș astingă seatea. Ună intrată to-avlia di pâlati și frîșt! si nclîsi poarta dipu nîsă și mărata di feată armasi nauntru. 25 Zgîlî nîsă, gri, l'-griră ș-pîrințîl' a l'eî, ma iu să s-avdă? Boateș no-ağundeà di la un la nantu, ahîntu anelți earà murli de-avlie! Țitati ntreagă! Părințîl', carî vițură țe nu vițură, s-mutiră nă oară dol'i, l'-arupsi plîngul și trăpsiră dit irnia țaa di păduri, cîrtîțî, învirinățî, canda lă si nicară 30 cărăvli.

Feata, carî armasi singură ș-mutrî nă oară divarliga, u lo Cășlu di frică, că tu pâlatea tută cîpit nu se avdă.

Tuti tățea, tuti durmă, canda tu somnu di moarti.

Feata lo-alăgă din sus în g'os nacă află vîră ișiri; g'inișă ma cu cit mutreă s-easă, cu ahît cama multu s-k'ireă tu pâlati. H'iri-h'iri-l' si duțea prit trup! Ağumsi tu mărđini tu

un udă, iu s-află tes (timtu) un mortu, cu caplu cătră soari acupirit cu sàvanlu și pri savan. nă carti. Tu carti grami lăi: «carl vai poată s-me-aveagl'e 40 di dîli, si știbă, că va s-ang'edq, și-carl s-furi feată, s-ni h'ibă nveastă, și s-furi fi-
5 còr, fàrtat s-ni h'ibă.»

Erà mușat-mușat neapcatlu, s-lu sorg'i tu cupă! Canda nu ș-erà mortu, ma durîă, acșiți păreă; cu-arîslu pri buďă cu mustața asudată șuțită-arușuțită, cu đeana lale-gălăiță ș-cu nărli trapti, di đîțeăl: om easte i semnu?

10 Feata, l'-si feați nîlă di mușuteața lui și di tinireața țeă scriată și ș-u băgă s-lo-aveagl'e. Patrudăți di dîli ș-patru-ďăți di nopți nu ș-bîgă somnu ntr-ocl'i. Armasi maș nă đua să s-umplă di cu tot patruďăți di dîli, și pirindu đua di ang'area mòrtulu, acățară pòrți și-șili să z-dișcl'idă di singuri.

15 Nă curbetă, cum lă-l h'irea lor, să si ndeasă, iu ved porți dișcl'isi, si nh'ipsi tu pālăti. Oarî nu avđi lavă, u șuță-arușuță pālătea de anantă parti. Cîndu ađumsi ș-tu udae mòrtulu, de-aòă de-aclò, u discusù feata ș-află cum stăteă lùcurlu. Il' đisi șireata a feătil'e:

20 — Mușutica mea, nu ti duți s-ti culți puțin, că ti tuk'iși di ninsumnată ș-nidurnită?

Știî, nu si știe s easte-că eară nîga viră oară pînă s-ang'adă mortul. Cu tut-aestă feata, curmată-moartă, nu đisi nu, ma z-deadi pri mină ș-agîrși tu somnu di nă oară, și

25 durî ca tu somnul d'intîi. Na ș-mortul că z-diștiptă:

— Greș somnu l'-copșu! gri nîs.

— Greș, fičòr-mușat, și somnu di moarti vrea z-dorî nîga s-nu-nî te-avigl'am io, đisi g'ifta, patruďăți di dîli ună dup-alantă, nidurnită ș-ninsunmată ca laea ali lae!

30 — Nveastă si-nî h'îl, gri amirălu, tini țe nî-ul feațiș bunlu aestu. Ș-acși si ncrună cu g'ifta. Feata, k'irută tu somnu, necă șteă țe-l' si fați. Mortul viđîndalul cum doarmi dipri-ună: «nu ti ntreb», il' đisi a g'iftă'l'e, «țe-l' feata estă, di doarmi acșiți?»

35 — Am țe s-h'ibă, vrutlu a'mel! Nă feată oarfină dit cāl'urî o-apreadună tră nă cumată di pîni; ma carî șteă că vai h'ibă ahî sumnoasă s-linivoasă.

Armăsiră nîși aclò ou vîfta și apoea z-diștiptară tuți oă-minî di la pālăti, cal'i dit pāhnîe, oastea mòrtulu, tuti; că

mortul ș-eră h'il'ū de-amiră, și de-amăi, di ună de-altă, nă
 dînă l-număți s-moară cu tuți, și s-ang'adă, cum știm. Cîndu
 z-diștiptă feata, carl u dădeă di mîneăr, ș-carl mutreă la nîsă
 ș-carl vrea să știbă d-lu l'-e căcula și cîi parăți il' fațe k'alea!
 Virnu! U băgară s-pască giști.

5

Nă duă h'il'lu de-amiră z-duțea m-păzari, iuvă! Năinti să
 nk'isească de-acasă ș-u ntribă vîfta țe s-l'i-aducă. Aestă, cun
 sun vîftile căftă di tuti: fustăni, neali, verl, vămăndi, di tuti
 căti l'-șuiră prin cap. Cum trițea tră m-păzare, na lu astal'e feata
 cu giștili. U ntribă nîs:

10

— Am tini, feată mușată, țe dimîndi s-ți-aduc di m-păzari?

Feata ș-o-avū că ș-arîdi cu nîsă și l' dîsi si-ș tragă calea
 G'ini ma mortul angrică, z-dică, țe dimîndă s-l'-aducă di
 m-păzare. Atumțea ș-dișcl'isi feata hrisusita-l' gură și dîsi:

— Nî-u că s-nu nî cadă graillu m-padi, goni-mușat, de-ateă 15
 nu voi z-dimîndu. Dorlu a mël i s-nî-aduți dușmanlu puil'ū
 gură di om ș-un cuțut.

H'il'lu de-amiră l'-deadi zbor, că nu s-toarnă fără s-l'-aducă
 lucrili dimîndati și tu turnată l'i le-adusi. Puil'lu azbuirător
 ma ș-u viqu feata, acăță z-bată ca di pri lumea nantă și 20
 si-l' dîcă:

«Că paști giști, că nu paști,
 Cu mortul va ti mirîți.»

Fiçorlu de-amiră vru să știbă, cum acși? țe noimă are
 graillu a puil'lui? Ntribă feata s-l'i spună noîma aiștor zboari 25
 ș-atumțea nîcuza nîcuzana l'-dîsi:

— Ea ș-ea, țe-l cu puil'lu aestu, cum înî dîțea cîndu erăm
 la mumea, cum dîtră nîs fuđim din hoară, cum vinū aoă, cum
 avigl'ai patruđăți di dîli, cum vîni vîfta și cum ađumșu ca
 mini țe nu vream și țe nu nî nvisăm putē, lo, feată di casă bună. 30

— Acși-l' lûcurlu și-ți fu arșini s-nî aspûnî? gri mortul.

Tu oară nîs o-acăță curbeta di ș-u ligă c-unlu çor di coada
 unûi cal și çorlu anantu di coada unûi altu cal și carl lă
 cărtăni cîti ună cu mașlu di boû pri căpul'e, făși-făși u scoăsiră.

Mortul si nsură apoea cu feata și puil'lu l-băgară tu nă 35
 cluvie hrisusită, di-l hărneă mași cu zăhari și stăfiđi și lă

băteă tută qua. Apoea feata ş-adusi ş-părinţil' să s-hărisească
şi carî s-nu muriră, băneaqă ninga.

Părămîb şteam, părămîb aspûş
Nu ştiu cum fecû, ma nu v-ariş.

(Spus de N. Hondrozom elev în cl. V, transcris cum se vorbeşte la
Avela, Epir; 1895/96.)

5

19. «Pirgaclu anèu».

Erà nă oară un fiçòr, muşat ca soarle, analtu ca k'iparişlu
şi gone ca l'undarlû (aslanlu). Era tamâm tru anî. Nă quă
cum triţeă pri ningă nă pădure, astâl'è nă moaşe. Moaşa,
ma-l viçû ahăt livendu ş-çise tu minte: «Aestu-l tră mine.»

10 — Gone, gone, çise moaşa, stăi s-ţă fac nă hare.

Ğònile stătû şi moaşa-l' çise:

— Na pirgaclu anèu, dipune-te tru guva aiştûl' àrbure şi
va s-eşî tru ună sală. Tru sală sunt trei udăi; tru una easte
un cîne cu ocl'ul ca di scafa; tine va-l' greşti «pirgaclu
15 anèu» şi apoia va s-lu dipûnîl' dipri sinduk'e şi va s-l'ai praçlî
çiţi va s-poţi.

— Di-pri-apoia va s-treţi tru udaia lantă; şi aclò va s-daî
di un cîne cu ocl'il' ca k'atra di moară mări; şi aiştûl' va-l'
spunî «pirgaclu anèu», va l-l'ai dipri sinduk'e şi va s-u disfăţi
20 şi va s-l'ai praçlî çiţi vreî.

— Ma di pri-apoea va s-treţi tru udaia alantă şi va s-aflî un
cîne mare, cum nu ţi-aû viçută ocl'il'. Va-l' faţi ş-aiştûl' ca
ş-alîntòr ciîl' şi va s-ti ncartî cu çiţi praçlî vreî; tru praçlî
va s-aflî un mînăr; s-lu l'ai s-ni-l adûţi, că te las nuntru.»
25 Ğònile aleptu şi nu şi ştea di frică; nu k'are oară, ma di-
pune ligat di bārnu şi ağunçi tru sală. După cum lu nviţă
moaşa, intră tru udae, diznirdă cînile cu «pirgaclu anèu» il
dipuse di pe avisteare şi lo çiţi praçlî putû di bicăre.

Tricû tru oda lantă. Tut aşi «Pirgaclu anèu, pirgaclu anèu»
30 il lo cu bunlu pi cînile cu ocl'il' ca k'atra di moară, il di
puse di pi avisteare şi-şi umplû sinile cu praçlî de asime.

Apoia intră la cînile mare. Cu «pirgaclu anèu» il dipuse
şi pe-aistu şi lo çiţi parăçlî di amalamă putû s-poartă. Ncl'ise
udaia muşat, şi cîndu s-easă ş-aduse aminte că agfirşi mi-

narlu! Mină bărnul, tra s-easă nafoară, și cîndu așunde pi buța di gură, lu ntreabă moașa.

— Am mînarlu lo-adusiși?

— Nu, mae, că agîrșil! Nu-nî si duse mîntea, că nî-eră șceta la prađi. 5

— Macă-l 'așl, đise moașa, na! pînă s-nu aduți mînarlu. nu veđi luîna;

Și-l sălg'i bărnul îng'òs.

Nu tricù multu puțin și na-l aleptul iși cu mănârlu. G'ine mă cîndu si-l da ali moașe, l'i se-arcă multu si-l' spună tră 10 țil va.

Ba că spunî, ba că nu spun, s-năiri gônile pi moașa, trađe apala și-l' l'a caplu. După țl feațe mușuteața alstă, nu eră trăt lume acld; si scoală și s-duțe tru alt loc. Aoà, cu oas-piți, cu mușati, tră puțin k'irò l'-feațe toți prađl'i g'ine. Nu-l' 15 armase niți pindară tru pungă.

Cum stătea nă quă nvirinăt, că nu-l' si băgă țivă n-gură, țil' vine s-adară nă țigară. Acld iu scoase mînarlu s-ască-piră, cît ascăpiră și na-ț-ul iu-țl vine cîmile cu ocl'ul ca scafa, tr-un adil'atic. 20

— Ți dimîndi, doamne!

— Ți dimîndu? greaște aleptul țl-și frică ocl'il', prađl, prađl dimîndu, că tră năși nî-alg'escu ocl'il'.

Niscòs grallu g'ine și na-l cîmile se-aleăpidă și pînă s-điți «ună», iți vine cu un sac di cîrîndănl. 25

După țil' bitisel și-l' măcă toți prađl'i aiști, eară ascăpiră di dao orî și na-ț-ul, iu-țl vine cîmile cu ocl'il'i mări ca k'atra di moară.

— Ți dimîndi, doamne! l'-fațe ș-aistu.

— Prađl, prađl, dimîndu. 30

Ș-tut așl, pînă s-ță freți ocl'il', țl-cupăsi cu un sac di alg'i.

G'ine-ma aleptul l'-aspărđeă curundu prađl'i, di-țl păreă cu pulmul că-l' măcă. L'-tuk'i ș alg'il' tri niscănte đile. Iară la mînar ș-află ascăparea. Trac! nă oară, trac! pîn tru trei, na-ț-ul și Bal'uca, ațel cama fricoslu cîne. 35

— Dimîndă, doamne!

— Prađl dimîndu, aestu dizndũ.

Pănă se-ascuk'i, na-ț-ul cu saclu di flurie iu țl-ul aduțeă Bal'uca.

Ți s-mindul atumțea gònile ? Prađi am cătu s-điți tora. Țivà nu-nl lipseaste di partea aistă. Ți-nl lipseaste ? nă mul'are.

Cu prađi mulți ș-mul'are bună ș-mușată s-află.

Tru loclu ațel s-află un amiră. El aveà nă feată mușată,
5 cum cu graļu nu se-aspune. Di frică s-nu-li pată țivă, s-nu o-află arăulu, u țineà nel'isă tru dosprăđăț di cl'eī. Ficorlu, ma cît avđă di feata aistă, ș-arcă vrearea și și-u băgă ică u l'a, ică al'umtrea nu s-fațe.

Cum s-facă, cum s-adară, hal la mănăr eară. Ascăpiră pi
10 k'atră și l'-aduce pi șamintreil'i cînī di nă cale. Apoea lă dimindă, că s-l'-aducă troară h'il'a amirăluī, că al'umtrea nu s-fațe.

Na-l' cînī iu s-h'umusiră la pălate, di s-trunduī dit patrul' k'ușățī pălatea. Strigă amirălu, bagă oastea să se-alumtă
15 ți-aflășī cu carī s-te acățī. Cl'eī, uși acățară citră năparte și tr-un minūt na-ū mușata amirăluī m-brățīle alēptuluī gōne !

A doaūa-zī l'-u pitricū amirăluī năpōī și-l' dimindă s-l'-u da cu bunlu mul'are, că di nu, bunlu nu va s-l'-află.

Nu u dă carī iț dă mīna. Ș-ași feățiră numtă amirărească
20 și amirălu, cīndu viđū cīt prucupsit easte đinir-su, dipuse dipri scamnu și băgă s-dumnească đinir-su și el nu s-mintea tru amirăreștili, ma ș-beà čubuk'a cu arihate.

Ahīte ș-toate, ș-la toți sīnătate.

(Spus de I. Čučurica, elev în cl. II comercială, Nevesca (Niveasta) Macedonia).

20. Treil' frați și trēile ntribări a amirăluī.

25 Ți și-erà, ma nu-și erà.

Și erà un-oară treī frați. Tatăl a lor aveà moartă și l-aveà lăsată mași un cal. Cu aistū cal is hărneà tuți. Ma ună noapte lă-l fură un om. Frați l'i s-đūsiră și deădiră plāngu la amirălu. Ațel om nă fură calu, il' đīsiră niși.

30 — D-īu sēiți voi, l'i ntribă amirălu, il viđūt, cīndu vā-l fură ?

— Nu-l viđūm, ma noi angučīm cum că easte nis.

— Bre ahățī dișciptățī h'iți voi ? Ea s-vidēm, s-vă bag a treilor cite nă angučitoare, și cara s-putēți s o-aflățī, atumțea

va s-pistipsescu ș-mine, că ațel om vă-l fură calu și va s-di-mîndu, ca s-v-ul da.

Atumțea amirălu aduse ună sfînduk'e încl'isă. Nuntru eră ună purdical'e.

— Angučă, dîse amirălu, ațilui cama marle, ți am încl'isă 5 tu aistă sfînduk'e.

Ficorlu [s-mindul nih'am și dîse: «ună lugurie arucutoasă.

— Gîne, angučîși tine, dîse amirălu. Ea s-videm frate-tu Aduse ună altă sfînduk'e cu ună carte.

Il' dîse ațilui di mese fičor: «Ți am încl'isă tu aistă sfînduk'e? 10

— Ună lugurie cu k'ușățî, gri fičorlu.

— Și aistă bună. Ea s-videm frate-tu ațel cama niclu.

Amirălu aduse nică ună sfînduk'e. Tu aistă aveă încl'să un carcalêț. Ma carcalețlu nu scîu cum aveă aflată ună guvă și aveă înșită. 15

— Ți easte nuntru, ntribă amirălu pi fičorlu ațel cama niclu?

-- Ațel ți eră nuntru arsări ș-fuđî, Doamne, ma ță fațim arigate, dă-nă calu, s-nă fuđim și s-nă mutrim lûcrulu.

Amirălu s-čudusl, cîndo avđî aiste zboară. Troară dișcl'ise sfînduk'a și viđu di dealih'a, că carcalețlu aveă fuđită. Nîs, 20 cara il' viđu ahăt dișcl'tățî, nu vru s-l'-alasă, s-fugă, ma l' ținû la pâlăte. Il' dimîndă a psumăluî s-lă aducă pîne ș-a hăsapluî carne. După ți băgară misalea s-mică pîne, dîse cama marle frate:

— Ți-nî anurzeaste pinea mortu. 25

Ear ațel di mese:

— Ți-nî anuzeaste carnea cîne.

— Țivă nu-î aistă, gri ma niclu. S-vă spun eû: amirălu easte cok'ul.

Amirălu șideă ascumtu tu un loc și ascultă. Cîndo avđî 30 nîs, că easte cok'ul, ș-čudusl și s-duse di unoară la măsă.

— Dado, u ntribă nîs, spune-nî ndreptu a cui h'il'û escu.

Măsă nu vrea prota s-l'î spună, că-î cok'ul și tr-ațea il' dîse: «a cui vrel s-esçi? anêû, am a cui». Amirălu u pălăcârsi multu și până tu sone-l' spuse ș-mă-sa, că-î cok'ul. 35

Dicara viđu amirălu ahăte ș-ahăte dila treil'î frațî, il' cl'imă, lă deade calu, lă lu ncărcă cu flurîl și-l' pitricu a casă la nîșî.

(Spus de Constantin Mișicu, Crușova, cules de d. N. Bațaria.)

21. Căcula, punga, trumbeta.

Eara, țe nu ș-eară.

Eară nă oară, tu nă etă, un amiră.

Amirălu aveă trei fîcôrî. Dol'i fîcôrî eară mintîdîșî și alantu
5 trițea di lișurâc. Cîndu s-moară amirălu, l-alăsă cu graiû di
moarti, pri tuti lucrili z-bagă mînă, mașî di nă sinduk'e s-nu
cărtească, s-nu bagă mînă, di cît atumțea, cîndu scutură greaûă
va lă vînă pri cap.

Nu ncl'isi g'ini ocl'il' lallu di amiră, și amirăril'a lor cădû
10 tu alti mîmî. Atumțea dol'i mintîdîșî fîcôrî îșî loară țe aveă, țe
nu-aveă ș-țe putură s-ascapă și dîsiră si-șî veadă cîsmetea
tu altu loc.

Mașî glarlû armasi a casă. Aiștûl nu-l' si fuđeă dit loclu
a lui, nu-l' si bătea di ningă vatra tată-suî. Nă quă cum
15 guzgunipseă prin casă, na da j-di sinduk'a cu numa. Aclò
veadi nă căculă, u l'a ș-u bagă n-cap. Acșî nîs easi năfoară
să s-priimnă. N-cali astal'i un om și-l' da «bună-ți quă».

«Bună-ți quă,» l'-u toarnă aestu, ma nu ti ved, carî h'îi tine?

— Țe orbu h'îi di nu mi veđî?

20 — Ni orbu, ni țivă, ma nu ti ved. Carî h'îi tine? nacă h'îi
zarzavûlî? greaști omlu și si ndrideă s-le aspeală di frică.

Lișuraclu, ca lișôr di minti țe eară, scoase căcula s-l'i tragă
ună. Ma cît u scoasi, gri omlu:

— Tine h'îi are! Mi aspăreăî, di ngl'ițâî di frică. N-o-avûî
25 că h'îi șutlu din vali. Veđî, tora ti ved, ma deaneavra, țe
s-ță đîc, te-avđâm, ma nu ti videâm.

Lișorlu-lișôr, ma troară aduk'l, că căcula l-fați nivîđût. Nu
amînă dip, ma u k'ică n-cap și fuga la cînili di amiră țe lă
lo amirăril'a. Țe ș-u băgă omlu cu trei scîndurî: S-l'-aruș-
30 neađă feata amirăluî. Cît đîsi, ș-na-l la pilati. Intră tu udălu
a featil'eî și ndreptu k'irutlu s-o-arușneađă. Feata di asparvû,
di frică, l'i si bătû înima, l'i si părû ca «aclò si-l' h'îbă» se-arcă
pri năsă și băgă boatea:

— Pupu-pu! om tu udălu amel.

35 La zg'iclu a l'eî, tată-su, mă-sa și tuŝî a pălătîl'eî se-astrăp-
siră pri cor și se-aurîră tu udălu a l'eî.

— Iu-î omlu cu doaună căpiti, greaște amirălu, țe cutiță s-intră aoă ?

— Nu știu, dîte h'il'a di-amiră. Aoă prindi s-h'ibă ascumtu.

Mutrescu nsus, mutrescu ng'os, l-toarnă udălu di anantă parti, no-află țivă. Lișuraclu, cu căcula ndisată păn di urecl'i stătea adunăt tu nă coh'e, ș-țineă adil'aticlu, că nu cărlidă dip.

Țe dî'siră lumea, poati că-l' si părù tu somnu a feătîl'eî și caîi un s-trapsi dit udălu al'eî.

Nu treați născindă oară și feata pali bagă zg'iclu.

— Pupu-pu ! pupu-pu ! om tre udălu amèl ! 10

Cîndu z-duc nauntru diznòu tată-su, mă-sa, oămîn'l'i ananți, caftă nsus, inghîos, țe s-află ? țivă. Atumțea se-aprease amirălu și-l' greaști ndoaună grăiri a h'il'i-sal, că niți cîn'l'i nu li mică ; grăiri : s-ti ngroapă loclu :

— Nu dîțl, că vreî mărtari, cățăuă, ma dîțl, că om ai în casă, 15 că aclò țîmnă mintea. S-nu țl'avdu boațea ningă nă oară, că-ți tal'û caplu !

Ahîț vrea ș-lișuraclu. Cîț s-trăpsiră nișl, ș-u l'a di guși, di dîțeăl, c-a lul i lumea.

Feata drăcoasă, l-l'a diprisupră, l-l'a dipri g'os, l'-da di 20 aoă, l'-da de aclò, l-discîrfuseaști și-l anduplică s-l'i spună cl'aea, cum fați, di s-fați nivîqût.

Ațel lișurac, dîsim, se arîsî ca vîră fićurle și-l' dîsi, că ea ș-ea cum. Ahîț aștiptă feata și cum taha căftă s-l'-u veadă căcula, l'-u arăpù și băgă s-aurlă pravatòs, că s-trundui tută 25 pălatea di boațea l'eî.

. Amirălu après foc, arapi apala s-l'i tal'e caplu. G'ini ma cîndu intră, țe z-veadă ? Feata aveă ndreptu, laeă, di zg'ileă. Lo-acață di-l' cruescu un școp, s-lu aducă aminti cîț bîneață. De-ațea că lu ștea tuți cîț k'irût easti, nu vrură s-l'i tal'i 30 caplu, și-l' deădiră cali.

Lișuraclu, hîrîds că ascîpă mași cu ahîntu, s-turnă diznòu a casă-l' și trapsi la sinduk'e. Aclò aveă ș-nă pungă. El u lo, și-u tricù di guși și bîgă un gros țe și-aveă. Ma țe si-l' veadă ocl'il' ? Truoară punga s-umplù cu groșl. Fuga nîs la sārăf, 35 groșl'i l'-fați nă liră. Bagă lira tu pungă, s-umplù punga mași di gâlbini. Adră ahînti liri, că lumea tută s-nîră, d-îu la darăți l'i scoati lișuraclu ahînti parăți ?

Earna țea așumse ahîntă scumpeati, că amirălu nu aveă

cu țe s-hrănească oastea-l', di vrea-l' moară pîn di un oămîn-
l'i tuțî di foami tră semnu! D-îu să si mprumută, d-îu
să si mprumută, a vîrnûl nu-l' si duțea mintea la lișuraclu.
Mașî a feătîl'eî de amiră il' ticînî.

- 5 Acșî nîsă, il' l'a de aoă, l-l'a de aclò, și șcortul di minti
l'i aspuni, cum sta luguria. Ahîț vrea ș-feata, și taha s-feați, că
u veadi țe lug'ie easti, și-l'-da nă arăpeari, ș-aoă fac alantî!

— Haide morî cățauă! ș-u deadi n-k'eptu k'irutlu, s-nu țî-u
scot îo, pri numă s-nu-nî dîțî!

- 10 S-toarnă lișuraclu a casă, trađi la sinduk'i ș-află aclò nă
trumbetă. Acată z-bată cu nîsă și nu-apucă z-đică nă oară
«turûtutu!», că nă ntreagă oasti își, ca dit loc în față-l'. Ami-
rălu li umplû zmeânile di frică, cîndu viđû oasti xeană.
Țe ti fați tora? Oastea lui nu eră niți cît nă ungl'e ntră
15 oastea xeană, că lișuraclu ună z-duțea cu bătearea lui.

Tut feata s-lu ascapă și di calea estă. Scoală h'il'a di a-
miră și z-duți la omul lișôr. Aestu cît u viđû, bîgă s-aridă
cu trumbeta tu mină.

— Ni draclu nu poati z-vă-ascapă, fați aestu.

- 20 -- Ș-carî s-nă k'erî, greaști feata, țe va s-adrăm. Acșî z-veadi
că fu scriată. Am nu ti ntreb, cum fați di scoți tine ahintă
o asti

— Cum fac? Na cum fac! Bat nă oară «turûtutu!» «turû-
tutu!» și scot cîtă oasti vol. Și cîndu nu mi lipseaști, suflu
25 prîț curlu a trumbetă al'eî ș-o-adûn năpòl tută oastea.

— Nu-nî dai z-bat ș-îo nă oară, l'-pricăđû feata?

— Nă bășare, nă băteari, il' đîsi lișorlu.

S-alăsă feata di fu bășată nă oară și cîndu lo trumbeta
z-bată, ea suflă nă oară cît putû și tută oastea se adună.
30 Feați apoea năparti cu trumbeta tu mină ș-la pilati se-află.

K'iruta-prîmîtie ș-u deadi n-k'eptu diznòu și-l' đîsi:

— Haide, morî tih'ilaie, s-nu țî-u scutearim, pri numă s-nu-
nî đică!

Țe fați năs? Ș-lo mintea la coari ș-l'-u deadi năpòl în
35 sus, citră tu pădure, îu s-lu scoată calea.

Aclò îu agumsi, anđireaști un h'ic. Agûn eră, aprês eară,
aî si și scoată foclu pri h'îți. Nu apucă s-ascăpită doaă și
na îu-l' arsîriră doaă coarni, cama mări di a boûlui.

— More, diți nîs ! si știî că mi pidipseaști Dumniță, că pînă tora fûl ma k'irût di un boû !

Ș-acșî nîs ș-u bigă s-nu easă dim pădure, că acșî cum era curnût mașî trăt lumi nu eară. Nu duți ma nelo multu și da di un altu h'ic. 5

— Țe s-feați, s-feați, mindul nîs. Vai mîc și di aesti ș-carî s-crească, las crească ș-patru suti di coarni. Di foami nu va s-mi duc s-mor.

G'ini-ma cit ascăpită nă h'ică dila h'iclu aestu, și na lu-țî cadî unlu cornu. Ascăpită ninga ună, cadî ș-alantu! Aestă 10 vrea ș-nîs. Acață di-adună ună mîntilă di h'îți curnuti și ună mîntilă di hîțili cărsuti. S-duți apoea tu hoara amirăluî și acață si strigă :

— Aî h'îți, h'îți buni tră vindeari! »

Cîndu tricû pri la poarta amirăluî, easî feata și acumpără 15 Mărata nu li bagă g'ini n-gură și na lu-l' crescu doauă coarni Bagă s-plîngă, să z-deăpiră ca vai di nîsă. Acl'amă amirălu știuțî, filozuh'i, vatrî, vîră nu putea si-l' da cali.

Lișuraclu, țe cîndu s-feați bașac s-avea nviscută tu alti strani, s-nu-l cunoască, acăță taha si strigă prit pulitie: 20

— Aî la vâtru. Carî l'a vâtru? »

Lu acl'imară ș-la amirălu z-veadă feata. Cîndu știuțî'i și vatrî'i alanți il vidură pri k'irutlu aestu, acățară s-arîdă și să s-lișină di aris:

— Nu putem noi, dițea nișî, oaminiî alăgăți, și nvitâți, va 25 s-poată k'irutlu aestu s-l'affă vîtria.

K'irutlu, cînd avdî zboărili aesti, diși amirăluî:

— U vindic mașî cu nă ligătură: s-ni-u dai nveastă și s-me-alăși s-lă bag citi nă pêtală la cur a tutlôr știuțlor țe și-arîd di mini. 30

— G'ini, diși amirălu; ma carî s-nu u vindiți, caplu va țî-l tal'û, va ti șcirted cu nă palmă.

— Acșî, griră știuțî'i, țe nu ștea țe l-așteaptă.

Scoati atumțea lișuraclu doauă h'îți, l'i li da a feătîl'eî s-li mică și di nă oară coarnili cădură. 35

Sta nîs atumțea di l'i ncalță tuți știuțî'i cu citi nă pêtală la cur, si nsoară cu h'il'a amirăluî, si dipuni amirălu di pri scamnu, s-alină nîs și carî s-nu muriră, ninga bîneață.

Earâm ș-îo aclo și micăî, biûl și cîndu l'-o-aplicăî, țivă nu-l'

căftăi, dicîi di h'îțîi țe crescu coarni, s-li daŭ ațîlôr țe nu fac g'ini; ma fîcôr'l'i amêl' s-poartă tuțî g'ini și li ded atumțea a boilor di li micară ș-lă criscură coărnile ș-nînga cama mări.

(Auzit de la mai-mea Căma-l Teja Papahagi, Avela, Epir, 1885.)

22. Feata arăkită di ursă.

5 Eara țe nu ș-eară.

Ună oară ș-ună etă eară nă moași. Moașa avea nă feată ș-un fîcôr. Tu nă duă, cîndu z-duțea niști mul'eri ntră leamni, dusi ș-moașa noastră s-aducă țivă surteali, că nu-avea lemnu n-casă, ș-arcoari eară cîtu z-dîțî. Ș-apoea casa moașil'eî nu 10 ținea ahîntu multu, că arcoarea, fără leamni, și spințură tîmbarea, di nu o-aguneai niți cu cînl'i.

Moașa di lemnu di surțel, ș-adră nă sârțînă, ma pînă z-bagă să si ncarcă, alanti mul'eri, di frică s-nu ntuneàrică, fuțîră ș-o-alăsară.

15 Aclò iu armasi sîngură nîsă, na iu-l' easi nă ursă.

«Maie, maie va ti mîc, il' fați ursa; ndreați-ti, că va ti mîc, înî gurleacă mătîli di foami.

— Acșiți s-țî-ai bana, l'-u toarnă moașa, s-nu mi mîțî. Țe va s-mîțî di la mini? Nu vețî că mași k'ali ș-oasi h'iî.

20 — Va ti mîc, maie, ma ndreați-ti; nî-u foami! nu avțî cum nî aurlă mătîli, di s-pari că z-bat luk'l'i nauntru.

Maea u l'a de aoă, de-aclò, o-anduplică s-nu u cîrtească ma cu simfunia (cîvulea) si-l' da h'il'i-sa tră nîsă.

Maea-l' tăxi h'il'a pînă se-ascapă de aclò, ma țî-aflăși apoea 25 si-l' da h'il'e ali ursă. H'il'e ș-k'etri!...

Feata moașil'eî dua lantă s-turnă di la șopot. N-cali l'i-easi ursa, adrată ca moași și-l' dîți:

— Ea ascultă, feata mea, si-l' dîți a mă-tai si-nî da țe-nî ari tăxită cu gurăt, că cîpuliclu ațel veardili va u mică.

30 Vininda feata acasă, l'-dîți a mă-sai, 'că ea ș-ea țe pățîi. Moașa u nviță, ma s-u află altă oară n-cali și s-u ntreabă, si-l' dîcă că agîrși z-dîcă a casă dimîndarea.

Dua nantă tut acșl, a trează nîpòl acșl. Tu soni sta ursa și-l' dîți: «Bagă-ți mintea g'ini, s-nu agîrșești di calea aestă, 35 că ti fac nă mișcătură di vie.»

S-toarnă feata acasă și-l' spuni a moășil'eî. Moașa niți și stea, că-l' ursa, țe nu-l' da bană a feătă'l'eî. De ațea se-ascapă nă oară cama goña dîsi :

— Ea ascultă, feata-nî, cîndu s-te află altă oară si-l' dîșî, că mu-mea nu ș-aduți aminti di țivă, ș-macă ari tră loari țivă, 5
îu s-o-află s-u l'a.

Na-û ș-ursa a doaua-z l'-astal'e calea feătă'l'eî.

— E ! l'-dîsișî, ntribă nîsă ?

— L'-dîșî, apîndisî feata.

— Și țe z-dîsi ?

10-

— Nî dîsi, că îu s-o-aflî, s-u l'aî.

Ahîntu aștiptă ș-ursa ; u kică din anumirea ș-aoă feățîră soțîi citră tu pîduri.

Mărata feata bină aoă ca vaî di nîsă.

Nă duă, cum cînișeă singură, că ursa alăgă tră vîră pradă, 15
adră nă carti ș-o-arcă pri un ârburi. Nu tricû mult și na îu treați un pul'û cîntăt, u l'a n čoc și ndreptu-ndreptu azbuiră trîș pri casa a frati-sul' a feătîl'eî. Tră nîs eară ș-carte. Cum o-aleapsi aestu, ș-țîndî ârmatli și nk'iseaști s-o ascapă dit mînlî a ûrsă'l'eî. 20.

Cîndu așumsî nîs aoă, ursa eară tră avinari, dipu vîră priči. Mașî sor-sa șideă plîmtă ș-lăită, di cripă, cripă ca nîsă țe nu vrea. Cît și-l' viđû pri frati-su, dinăoară și-l' lo di guși și nu si sătură di bășari.

— Am cum putușî, laî frătîle amêl, s-pitrundî pînă la minî 25.
lăita ?

— Dorlu tră tinê me-adusi, surica mea.

— Am carî s-vînă bufa di ursă, frate, s-te-află aoă, va ti bea di mprostu, că-l' călcășî loclu.

— Čarelu cari-î, intrîbă frătîli ?

30-

Carî si zburără și-șî deădiră mînțîli, o aflară cu cali să se-ascundă frătîli tu nă guvă.

Na-û ș-ursa tră născîndă oară s-turnă :

— Feată, feată va ti mic, dîse nîsă, că nî-aîurzești carni di om.

35-

— Am d-îu s-aîurzească carni di om, că aoă ni pul'û nu calcă ! l'-apîndisî feata.

Ursa căftă nsusu, ng'os și ma nu deadî di om, șiđû s-prîndă. A doăua-zî, cîtu nck'isî nîsă tră avinari, frațîi si

ncălțară g'ini-mușăt ș-l'-alăsară culcușlu arați. Cu niși lu-
ară un k'aptini, nă k'atră (mirăcuni) și počlu cu untulemnu.

Și fuđi-fuđi, fuđi-fuđi, niți nu videă iu călcă, acșiți li tin-
deă cūnili. Cīndu unlu s-curmă, alantu ngrīcea-l loă.

- 5 Na-ū ș-ursa, prīndu oară s-toarnă acasă la culcuș-l'i, cīndu
țe z-veadă? Caftă feată, nu-ari feată!

— Mară, Mară, iu h'iī, tine, ntribă năsă?

— Mara le-aștearsi, si-l' l'ai fumlu ali Mari, l'-gri pipilița
dipri puliță, că tuti lūcrili a ūrsāl'eī zbură.

- 10 Tru oară ursa s-alăsă am-păturlea ca viră niōr dipu niși
s-l'i-ağungă și s-l'i diñică.

Și fuđi-fuđi, cīt-cīt s-l'-acață.

- Carī u viđură streasă frațl'i, și că tră ninga niscīndi
drīșcl'eī vrea l'-acață, arcară k'aptinli dipu niși. Cum căđū
15 k'aptinili m-padi, tră semnu s-fați nă păduri mari-mari și
mași di sk'īnī indisățl, ca dințl' di k'aptini.

Fuđi frațl'i, fuđi ursa, fuđi frațl'i, fuđi ursa, năpōl l'-a-
pruk'è pingīna ș-nīpōl z-bagă mīna s-l'-acață. Frațl'i cīndu u
viđură ahīntu aproapi, j-biură sī'ndili di frică.

- 20 Atumțea virsară ș-untulemnul dipu niși și cīndu da di s-
fați nă amari teasă, cīt mintea nu țl-u ncapi.

Țe fați, țe-adară ursa, că u treați diznōđ și azboairă ca
vimtul dipu el', cu limba scoasă nă palmă.

- Atumțea frațl'i, ngl'ițățl di frică, galbinī mārățl'i ca țeara,
25 arcară dipu niși și k'atra.

- Di nă cali s-fați un munti di sturnari, țe ma cīt băgă ursa
pātuñli năinti, se-află cu doauă cōari năpōl, ahīntu multu
aruk'uşură. Deadi, feați, s-pidipsi nă quă ntreagă, s-lu alină
mūntili aestu, nu putū, nu putū! Tamam cīndu đīţea, că se
30 află pri cīrčiliū-l'i, atumțea aruk'uşură di nă oară și tumbi-
culutumbi se-află di noū trăș in g'ōs.

Ș-acșiți ascăpară dol'i frațl.

Moașa cīndu deadi di-l' viđū dol'i, ca merlu arōș, li si
părū că s-fați ningă nă oară.

(Spus de Tol'a Hađi-Gogu, Xirolivade, Macedonia.)

23. Lamna cu noaŷă c piti.

Ear   e nu  i-ear .

Un  oară  -un  et  ear  doa   mul' ri. Una ear  doamnă, anantă  -ear  huzmik'ar .  -ami do  li amintară tu n  oară c ti un fi  r. 5

 -ami dol'i fi  ri, car  criscură totna dad n,  -loară ah nt  vreari, că bana j-d de  nu tr-alantu. C ndu l  vini oara s-l'a cse nili, k'insiră dead n din noară. Imn , imn , ag msir  t-un loc,  u să mp rt  c l'urli.  ide  dol'i di s-mintue   i  e cali s-l'a nu  te . Acl , tu a  l loc aflar  pri i sol-di so e, 10 di c ti so e sun pri loc : l'und ri, vulk'i, luk', ur i,  -alti.

 -u băgară să si mpartă acl   i să mpartă  i pri ili. Ca ni ti fra i, nu să nc car  tu mp rt re. Unlu lo pri ili m scuri, anantu  e minli. C ndu să si mpartă,  -alăxiră ne lili  i s-ligar  : c ndu nelu a un i va sîndineadă, s-h'ibă semnu, 15 că aestu trea i prit mari k'in in  -alandu prindi si- i u da alag , s-l'-ag t .

 -ac i  -tr psir  calea : un ao , alantu citr  acl . A  l cu pri ili m scuri, si-l'  i  m Dona, calea  u z-du e , ast l'  n  h'il'e di amiră, mu at  — ar  . Ea laea pl nde  pl nde , 20 că nila ti curmă.

Dona, ma u vi  , l-curmar  l cri li; s-apruk'  di nisă  -u ntribă :

—  e-n  ai feată-mu at ,  e-n  ti doari di ver i l cri li ca pruna ? 25

—  e s-nu pl ngu  i s-nu mi buisescu,  isi feata. Na, tră nisc nd  oară va vin  ponda di lam e-cu-noa  -c piti s-mi astingă.

 -atum ea l'-aspusi feata de adetea locu , că lumea tra i di apă, că pin  s-nu da n- u  c ti un suflit di om, lam a 30 nu li sir l'a ti  pili  i că  st nd i l'-c    scur i   a l'e .

— E ! fea i Dona. Tr  ah ntu crek'i ? s-nu- i h'ibă dip frică ; pin  c ndu bin    o, bag-u sr mb .

Cum ear  nis curm t di cali,  -bigă caplu pu  n pri di-nucl'ul a feat l'e  si-l' ca t . Acl   u-l c  t , ag r i s-l'  un 35 ocl'u di somnu. Nu apucă s-ag r sc  g'ini-g'ini, că ea-   -

lamna deadi cap. Cum u viđu h'il'a de-amiră, u mbăirară
lăcriŃli cŃtră ng'os.

Cum il' k'ică nă lăcrimă pri fața al Dona, z-diștiptă di nă
oară, tamăm cġndu ș-lamna se-aveă apruk'ată di niși și s-
5 hăriseă că va s-mică dol, n-loc di un ca ananti dġli. Lă fați
un semnu agriŃlor nis nă oară și carġ se-aurniră pri nisă,
făși-făși u scoăsiră. Carġ cu un armu se-aleapsi, carġ cu un
col'Ń, carġ cu țe putu s-arapă.

Băgară atumțea s-gurleacă ăpili, văl'urli, arġurli, că dġțeăġ:
10 țe-ġ aestă? că ma naintea lamna sġrgl'a mași cġti un dġadit.

Dona trađi cuțutlu dit șileah'i și-l' tal'e noăuli limbi ali
lamni dit noăli căpiti, li mbăiră t-un h'ir di mătasi, și-și li
k'ică di guși,

Lumea tută s-niră și s-ăudiseă țe s-h'ibă ș-aestă și viră
15 nu cġdă z-ducă, z-veadă. Araplu țe-aveă dusă h'il'a-al amiră
la lamni și țe șideă ascumtu, cġt viđu că lamna-ġ moartă,
nu k'ari k'irò, ma z-duți și-l' plintă cuțutlu pri dinăpòġ al
Dona ș-lo-alasă mortu. Apoea băgă feata s-ğură, să nu as-
pună, că di nu, l'-tal'ġ caplu. Ģură feata di zori.

20 Amirălu cġndu află, că araplu l'-ascăpă feata și vătămă
lamna, mași harăŃă eară. Ȣe s-l'ġ da, țe bun s-l'ġ facă, aġ
s-l'-u da nveastă. Ațea vrea ș-araplu! După nă siptămină
eară s-facă numta.

Laġli priġi al Dona plġndeă đăă ș-noapti ningă domnu-su
25 și nu z-băteă di ningă nis. Aclò ġu plġndeă nġsi, nă dipuni
un puġl'Ń cġntăt și bagă z-bată:

— Macă vreți s anvieacă, un puġl'Ń mușăt ca mini s-acățățġ,
si-l tăl'ățġ și sġndili tu ureacl'ġ s-l' stricurățġ. Acși băteă puġl'lu.

Vulpea lu ascultă, cu gura căscată dipriună și cu cġt pu-
30 ġl'lu cġntă, cu ahġntu ș-nisă se-apruk'à și-l' dġțeă: Cum dġ-
siși, h'il'u, că no-avdu di aușatic? Că-nġ h'ġŃ mul'ari moăși.

-- Cam-aproapea, cam-aproapea, l'-grea vulpea, că de, h'il'u,
aușaticlu-nġ-lo urècl'ili.

Puġl'lu tut ma z-dipuneă dipri alumak'ġ, pġnă cġndu vul-
35 peă, cu drăcuriġli a l'eġ, arsari nă oară și lu anăupă:

— Puġl'Ń mușăt, feăți nisă, cu luminarea s-ti căftăm ș-nu te-
aflăm. Ahġt ș-l'-arŃpsiră caplu, l'ġ stricură sġndili tu urea-
cl'a al Dona și aestu anvieă tu oară.

Al Dona-l' părŃ, că aveă durnită ș-cġt si sculă dġsi:

— Țe-avût di mi diștiptât? Țe dulți somnu-l' trădeam!
 — Țe somnu, lai corbe curbișane, că ațelu ș-fu moarti curată, l'-griră zlak'li cu nă boați și-l' îmbăirară ună-di-ună, cum fu vătămât di arâplu.

«Bre! dîsi nîs, un arâp s-mi vătămă? Așteaptă, țe va-l' adâr.» 5

Carî ink'isî nîs calea-calea, îșî tamâm tu hoara amirăluî. Erâ qua, țe s-mărtă h'il'a di-amiră cu araplu. Dona, carî intră n-hoară, trapsi la nă moași si bea puțină apă, că aveâ cripată di seati. De-aoâ di aelò, il' dîsi moașa cum azi s-fați numtă mari, că s-mărită h'il'a amirăluî cu araplu, țe-l' 10 ascăpă bana.

Dona si scoală, ael'imât-neael'imât și trađi ndreptu la bi-searcă, iu vrea s-facă ncrunarea.

Cit lo preftul z-bagă vluitolu, s-l'i ncrună: «Stați!» gri nîs. «Aestu nu-l' omlu țe-l' ascăpă bana!» 15

Feata de-amiră cîta-l viđù, acăță s-u gîdîlică tu inimă. Bre! cum easte, cum nu easte, lu scoăsiră la amirălu. Aoâ viîni ș-araplu să-și caftă tiînia, că taha lu arușnă pri nidriptati Dona.

După țe zburî araplu, țe zburî, ascultară z-veadă țe va grească ș-Dona. 20

Araplu, agirșîl s-u đîc, avea tăl'ată noăuli cîpiti ali lamni ș-le-aveâ adusă tră mărtirie.

Atumțea Dona li dîsi:

— Nu vă ntreb, se-află cîpiti fără limbi iuvă?

— Nu! gri amirălu. 25

— Macă nu! ea mutriți-li cîpitli di lamni, aŭ eali limbi?

Bagă di mutrescu cîpitli, le-află tuti fără limbi.

Acăță araplu si s-ăpără, că nîs li li tăl'è, ma că nu ști țe li feați, că ună că altă, țivă! Zboărili a lui no-acăță loc, că Dona li scoasi din sin și li deadi amirăluî s-li veadă. 30

Cîndu-l' griră și a h'il'il'eî si grească, țe-l' ș-țe nu-l', aspusi alih'a din cap pînă n-coadă. Lu-acăță atumțea pri arâp, il leagă di doî cal' ne-acățăți și cîndu lă da ună pristi cur, armuri-armuri lu scoăsiră.

Apoea Dona si nsură cu feata di amiră și trîș cîndu și- 35 dură pri measă, niînti țe s-acăță s-mică, scoasi un susk'ir amirălu. Trîș cîndu s-mută measa, susk'iră nînga nă oară.

— Țe ț-u dorlu, mărite amiră, ntribă atumțea Dona?

Țe s-h'ibă h'il'û! Mași nă pênură am nînga tu inimă: Im

pădurea mpuşcl'ată easti nă cali arăuă ; di cîte orî n-ari tricută oastea, nîpòl nu-nî se-ari turnată. S-putearim s-me-ascàp şi de aestă, tuti bûnili vrea s-le-am pri loc !

Te earà calea ţea ? Di cîti orî vrea s-treacă viră suflit di
5 om, apîrîă nă grîndini, nă furtună, di dîţeăl, că k'ari lumea. Aclò se-află nă moaşi măvistră cu căliva l'eî. Cît băgă z-bumbuneađă, se-ascàpiră şi să sfîlđiră, măvistra l'-acl'imă să se-acumtină tu călivă-l' şi s-adastă taha pînă s-treacă furtuna. Ună vinită oămîn'l'i tu călivă, trădeă nă oară cu mètura şi-l'
10 mărmuriseă di mproşti.

Dona s-nu-l'i aspargă k'efea socru suî, ş-angană z-lăk'li ş-ai să z-ducă ş-nîs şi te s-pată, s-pată.

Ne-ağumtă g'ini şi na ! acată nă bumbunîđari ş-nă furtună di s-cutrimbură tut loclu. Na-ŭ şi mbogra di moaşi cu boateă
15 l'eî indicînită, iu l'-acl'amă tu călivă, pănă s-treacă furtuna. Ună vinită a luî aclò cu z-lăk'li ş-cîndu trađi nă oară cu mètura, l'-mărmurisl !

Atumţea nelu a frati-suî si sîndînă unăşună. Aduk'î nîs, că nu-l' lucru curăt şi că frati-su prindi să se-află tu mari
20 angusă ; si scoală si z-ducă s-lo-ascapă.

Calea-calea, di om-om, l'-deadi di urmă şi ağumsi tu hoara amirăluî. Amirălu cîndu-l viđu n-codru cu z-lăk'le, l'i si părû că-î đinir-su vinît. Maşî cîndu viđu că nu-s z-lăk' măscuri, aduk'î, carî easti şi-l' spusi, te cură.

25 Aestă vrea ş-nîs şi o-angană cîtră aclò cătaŭa. Cît ağumsi ş-nîs aclò, acăţă z-da grîndini ş-furtună turbată. Moaşă-măvistră ah'urh'î s-lu acl'amă tu călivă, s-adastă pînă s-treacă furtuna. G'ini-ma nîs, mălăgăr, il' đîti :

— Aravdă, maîe, ş-nu ŭ-u mică lîma, că va vîn ş-aclò.

30 Ş-acşl, el nu dusi pînă nu tricù furtuna ş-grîndinea. G'ine-ma mètura li moaşi aveă puteari maşî cît ţîneă grîndinea ş-furtuna. Ună te triţeă furtuna, doî parăŭi nu-l' făţeă amaea ş-mètura l'eî. Ş-furtuna nu ţîneă ma multu di treî orî putè Sîrgl'aşti atumţea đônili cu z-lăk'li şi o-acată di vácă pr
35 măvistră şi-l' faţi :

— Frati-nu, cătaŭă, că di nu ti diŭc cumăŭi-cumăŭi.

Măvistra, carî u viđu streasă, lu nviţă s-l'a cupa dipri pu liţă cu apă discîntată di treîli miri, s-lu pruscuk'ască şi v s-anváđă troară. Đônili, cu apa aestă l'-anviè tuŭi cîŭi il' pîms

mira lor ațea laea aoă. Arsiră apdî un cîreap di noaŭă orî și carî u nhîpsiră nauntru, scrum se-adră.

Ș-acșî s-turnară nîpdî la amirălu, îu si nsură ș-alantu fi-côr ș-apoea dipusi amirălu dipri scamnu și intrară nîșî și-șî mpărțîră amirăril'a, ș-adûsiră ș-părințîl' acloți j-bîneađă ș-azî 5 carî s-nu muriră.

Ahîte ș-tute!

(Spus de Tuliŭ N., Avela, Epir.)

24. Ț i l a.

Eară nă oară țe ș-eară.

Eară nă oară ș-nă zămani, cîndu Dumniđă imnă pri padi 10 di lo-alinđeă boîl'i, eară ună mul'are. Mul'area aastă eră glaru-lișoară. Numa l'eî eară Țilă. Nă quă ș-lo curmul și nk'isî ntră leamni. Ca k'irută țe și eară, ea nu-șî lo-apreadună g'ini-mușăt curmul sun soară, cum fați tută lumea, ma lo-azvîrnuetă prim padi. Caplu di curmu țe s-trăđeă az-15 varna se acăță di un sk'in. Țila, k'irută macă, nu mutrî s-lu disfacă, ma și-băgă mintea cu sk'inlu, și, trađi nîsă; țîni sk'inlu, trăđeari di zurlă: lu zmulsi sk'inlu cu tuti arădățîni. Tu zmulđirea țe-l' feați, țe s-ță veadă ocl'il' ? Ună avisteari ntreagă nauntru. Ș-mașî flurii, di l-ațeali cama nițli pînă l-ațeali 20 cama mărli.

— E! fați Țila. Pînă tora nu-nî viđură ocl'il' pètali gâlbini; Ea glărușca ș-o aveă, că suntu pètali. Ș-acșîți ș-umpli poala ș-ai s-le-aducă acasă, să și ncalță porțîl', că tră nîșî fățeă ahtări pètali nițli.—Di diparti anđîreaști bărbatu-su ș-acăță 25 s-lî strigă și s-ansară:

— Bărbate, bărbate, țe-am aoa-ea, țe-am!

— Țe-ai, u-ntreabă bărbat-su?

— Pètali tră porți, am țe!

— Cum, morî, pètali tră porți?

30

Cîndu-l' disfați poala ș-mutreaști, l'i si loară ocl'il'.

Ma, tra s-nu aspuă mul'ari-sa prit vițîni, că u ștea țe k'irută prămătie easte, s-feați taha ș-el, că de-alih'a-s pètali di porți și-l' li lo s-li bagă n-casă, tră să ncalță porțîl' adoaua-z. Apoea, cu nîsă năinte, dusi la sk'in ș-le-apreadună tuti. Carî 35 le adusi n-casă, băgă di li ngrupă tu țîlăr. Țila, cîndu li

ngrupă nis, mutreă prit cărpitura di uși. Ma dusi el a doaua-z la agru, Țila avdî un măsurăr țe grea: «Cari l'a misuri, oali, poaci cu lînă, cu călămări, cu pètali vecîi, că vai fugă!»

Cîndu avdî Țila acșiți, țe-ș dîsi: «Ea s-l' aspùn nă pètală
5 di porcu, nacă da ș-cu nîsă.»

Alaga-alaga nîsă, prit glăvănie, intră n-țilăr și tac-tuc cu sk'iparea, li dizgroapă flurilli, l'a născîndi m-poală ș-le aspuni a misurarluî:

— E! țe dîți, misurare, dai mîsuri cu pètali di porcu?

10 Aestu o-aduk'i, că-l șcurtă tu minti, că-l cu treî scînduri și nu k'ari k'irò, ma u ntreabă s-easti-că ari multi.

— Un k'up plin, dîți nîsă.

— Cari s-lu-adùți k'uplu tut, l'-fați misurarlu, ți li daū mîsûrili ș-oălili ș poăcili tuti.

15 Cîndu avdî acșiți Țila, haraūa n-casă; ea ș-o-aveà, că-lo-aridi. Feați tu oară trambă, deadi flurille, lo vāsili și umplū tută casa cu nîsi.

Apoea își pri prag s-așteaptă bărbat-su și si-l' l'a sihărik'i di arîdearea țe-l' trapsi a misurarluî.

20 Cîtu-l viqû di năparti, acăță:

— Bărbate, bărbate țe fecû io! ș-arsăreà ca nă k'irută țe earà.

Bărbatu-su s-păli di nă oară, că vai adră vîră glărimi, ma nu-l' si duțea mintea pîn-aclò.

25 Cîndu intră n-casă și-și paști ocl'il' divarliga, țe z-veadă? Misuri, oali, poaci, k'upuri, soî-di-soîe.

-- D-îu le-aflăși, mori vătămată, l'-fați năs.

--- D-îu al'urea? ariș un măsurăr: il' ded pètali și-l' loaî mîsûrili s-mușătescu casa!

30 — Bobo! mărâtlu-nî, țe-nî adrăși! Și cîndu o acăță di-l' trađi un școp, l'i li k'isă oāsili. După țe u bătû, «nu mi bati» dîsi nîsă, «că ți-aduc ș-alti pètali io.»

Țe s u bată ș-nîs și țe ocl'il' s-l' scoată. Aveagl'i lînditlu pînă nu li teasi; li teasi, n-cot il' li fați tuti. O-alăsă, ma
35 cîrtit eară ahintu, că pîni nu-l' si băgă n-gură.

Nă duă, cum si nsurină Țila tu avlie, că lucru nu și ștea craū! trițea pri ningă casa lor cămilili amirărești, ncărcati cu hăznă. Nă cămilă, di furtie greauă, șcl'upică ș-armasi pri dinăpòl. Țila u trađi di căpestru și u bagă n-casă. Cum earà

tu amurđită, niți că u viđu viră. Na-l și bărbatu-su di la agru seara.

L'-arsari Țila s-l'-aspună, că țe află nisă, nu află viră. Aestu om întræg și mintids, aduk'l, că pali viră avisteări va-l' adusi. Cindu veadi cămila, nu amînă, ma u discarcă, și-l' da cali afoară. Apoea pitreați mul'ari-sa ntre-apă și pînă să s-toarnă nisă, li ascumsi tu patru suti di guvi, țe ne dracul s-nu poată s-le-află.

Dua anantă bărbatlu armasi di la agru. L'-eară frică s-nu-l' u facă nîpòl g'esă. Țila. 10

A doaăa-z, amirălu bigă til'an tră cămila călcată. Amirălu tăxeă gumităt di fluril, a cul vai aspună furlu țe fură hăznălu amirărescu.

Cindu til'anlu grea tu sucak'a li Țili, bărbatu-su u băgă su nă cupane și s-nu avdă țe strigă til'anlu, čucuteă pri un 15 têngiri și dîteă:

— Tați, Țilă, că vin gălli di va ți scoată ocl'il'.

Cu tut-aestă, Țila cum feațe, că avdî țe greaști til'anlu și gri, că năsă lu-află.

U l'a s-o-aducă la cunak'i dadun cu bărbatu su. 20

— More-l glară, lă dîți aestu, țe vă băgăți mintea cu nisă? ma viră nu-l avdă.

Tră căsmetea lui, catilu țe-l' ģudică eră ligăt di unlu ocl'u că-l dureă.

U ntreabă catilu: 25

— E! mori mul'are, ea dî-nă, țe hăznă aflăși tine?

— Cum țe hăznă? Nă lamne ncărcată cu pètali di porți!

— Easte glară, mindul catilu. Ș-cindu lo-aflăși, u ntribă nis?

— Cindu vînră gălli di ți scoăsiră așla ocl'ul ģuf! acșiea! 30

Și cindu l'-da ună a catiluī cu deăditlu tu ocl'ul bun, scînteale viđu catilu.

— E! dîsi bărbatlu, nu v-aspuneăm io, că-l k'irută?

Sumplură tuți atumțea, că-l glară și li deădiră cali de-aclò. Ș-acșîți armasiră nișl'avuți. 35

Părămlò ni șteam. părămlò v-aspùș, nu știu cum fecu, ma nu v-ariș.

(Auzit de la mama mea Despa, Avela, Epir.)

25. H'il'lu de-amiră a'vîsît.

Irà un-oară un amiră ş-ună amirăroaşe. Nişi aveà ş-un fiçor. Amirăroaşa lîndzidă erà greû ş-toate cîte feaşe amirălu. ca s-u vindică, fură din cot. După niscîntu k'îrò nisă muri-
 5 Amirălu cara armase veduû, nu puteà z-băneaşă singur. Să nsură ş-lo altă mul'are.

G'ine ma aestă mul'are nu-l vrea fiçorlu ţe aveà amirălu cu nveasta di prota ş-mutrea cum di cum s-lu k'ară. Di caşe quă nisă il citigurseà la bărbatu-su ş-lu nţăpă, ta să-l scoată
 10 j-dit înima amirălu.

Fiçorlu, măratlu, s-purtà cît puteà cama g'ine cu nearcă-sa: O-ascultă ti tute cîte l'-dîţea, nu-l' aspirdeà virnăoară k'efea ş-cu tute-aiste eara nearca nu vrea s-lu veadă.

Amirălu tut ma-l' dîţea a mul'ari-saî: Ţe-are fiçorlu, di-ţi
 15 intră ahîţ tu dinţi? şi stepsu ţi-are faptă?

— Nu-l voi! ahîţ scîià z-grească mul'area.

Tricură aşi cu aistă îngrîine toamna pîn ti Paşti. N-Graî-lu-Mari, cîndo tută lumea z-duţe la biseàrică, si ndreapse ta z-ducă ş-fiçorlu.

20 Nearcă-sa il cl'imă şi-l' dîse:

— Avdî-me, h'il'û di cine faptu! s-nu şedî multă oară la biseàrică, ma s-(v)îni cît cama troară, că cavăi di tine, cara s-amiîl.

— G'ine, dîse fiçorlu, va z-(v)în.

25 Si duse fiçorlu la biseàrică şi şidû ningă tată-su, ca di tîdîină. Ma no-amină multu şi s-turnă agoña a casă. Cîndo amirălu inşi ş-nîs di la biseàrică, lu ntribă fiçorlu:

— Că-ţe fuđîşi ahîţ agoña?

Nearca, ni ună ni altă, arsare şi greaşce;

30 — Ta s-me-acată mine, am ti şi!

Amirălu, cîndo avdî aiste zboară, s-feaşe foc di inate. Nîs li pistipsî ş-nu s-mindui, că tute iră înţăpături de-a mul'ari-saî, ta s-lu k'ară fiçorlu.

— Ţi vrei s-lî faţim, dîse nîs amul'ari-saî?

35 Alasă-me mine, că lu-ndreg ioû cum lipseasce.

Cl'imă apoea înddî huzmik'ari ş-lî dîse:

— S-lu loați aistu fiôdr și s-lu duțefi tu munte și s-lu vătă-măți ș-ca semnu si-ni aduțefi ocl'il'.

Îl loară oămîn'i și-l dūsiră tu munte, ta s-lu tal'e.

Ma fiôrlu lă se arcă la ôicoare și-l' pālăcârsi cu lăcrînle tu ocl'i, că s-lo-alasă z-bîneață, că bana-l' dulce. Huzmik'ar'i 5 atumțea îl niluiră și nu-l tăl'ară, ma, ta s-nu l'i ncațe mul'a-rea amirăluî, l'i sooăsiră mași ocl'il' și lo-alășară aclo.

Fiôrlu, armăs singur tu munte, nu șciă citră iu z-ducă ș-citră iu s-acată. Nu-l' si videă. Vîrnă nu se avdă s-treacă pe-aclo ta s-lo-ăgută. Șideă improstu ș-acîță ta să-și plîngă 10 hala. Plîmse-plîmse pînă cădû im-pade lișinăt j-durîl sum un ârbure.

Dua alantă el cu tahminea acăță s-imnă pit munte, nacă da di vîrnă hoară i di țivă oămînî. Alăgă ași pit munte multe dîle. Pine no-aveă, te-ațea si nviță s-pască și să s-hăr-15 nească cu ergusle și crișcă pit livădî ș-cu frîndîle di pi arburî.

Ași tricû fiôrlu ca vîrnă mes tu munte. Pînă ma năpdi, cu imnarea, așumse la nă hoară. Oămîn'i din hoară, cara-l vidură ahtare tinir mușat ș-orbu, multu lî si jîlî înima. Il 20 loară și-l dūsiră s-treacă ună seară la casa unuî oarfân.

Fiôrlu, dupu și z-duse, zburî cu oârfinlu ta s-alagă dolî deadûn s-țeară și să s-hârnească. Ași feățiră ș-acățară s-imnă hoară di hoară pînă așumsiră tu văsilia a tată-suî a ôrbuluî. Ma tora nu văsîlipseă tată-su. Nîs di cîndo aveă 25 ascultată mul'ari-sa și aveă alăsată ta s-lu k'ară fiôrlu, vîră ambăreață nu aveă, ma tute lûcârle anăpuda, il' si duțea.

Di tute părțile alantî amirădî lo-aveă bătută ș-l'-aveă loată amirăril'a.

Fiôrlu ațel orbul, iu z-duțea di casă-casă, dîțea a tutulôr: 30

— Carî va amirălu s-o amintă amirăril'a, s-mi l'a mine, s-nî adară ună cruce de-amălamă ș-ună flămbură tută di hrisafe.

Di un de-alantu așungu zboărăle pînă tu ureacl'a amirăluî.

Aistu s-nîră, și turlie. Ma cum dîțe un graiû armăs di la aușatic: omlu cîndo cade to-amare, se-acată și dî-un șarpe. 35 Ași feațe tora ș-amirălu tu strimtura iu s-află.

L'-adră dicara a ôrbuluî, firă ca si șcîbă, că ațel orbu easte h'il-su, ună cruce de-amălamă ș-ună flămbură di hrisafe și-l băgă nîntea ask'êril'eî.

Ficorlu z-duse la oaste ş-ninte ta s-acatâ pòlimlu, să z-batâ, si ncl'inâ la Dumniqâ şi-l pălăcârsi, ta s-l'agutâ. Dumniqâ lo-ascultâ, că aistu ficôr erâ multu bun şi ndreptu şi aşi tuşi duşmanl'i a tatâ-sul furâ bătûşi şi amirâlu putû si-şi
5 l'a earâ amirâril'a.

Cîndo viqû ċudia aistâ amirâlu, şi nu se-aştiptâ, nişi si nvisâ, il cl'imâ ficorlu la pâlătea lui şi-l dîse:

— Ţi vrel s-ţâ daû te-ahtare buneatâ şi-nl fiţesi?

— Ţivâ nu voi, dîse ficorlu, maşi z-ved amirâroaņa nâ oarâ.

10 U cl'imâ amirâlu amirâroaņa ş-o-aduse di nintea a ficorlu. Mea cît vine ş-un foc inşi dit ocl'il' a ċrbului ş-ca vîrnâ sfulgu tricû tu ocl'il' amirâroaņil'eî ş-aistâ urg'i dîunăoarâ.

Ficorlu, după aistâ, nu şiqû multu la pâlăte, ma fuđi tu munte ş aclò ningâ un şopot z-vîrsâ ş-avisî.

15 Dit oâsile a lui inşi un mer ş-aestu mer z-duse tut to amare. Amareş s-feaşe ca untulemnu ş-arîspîndeâ unâ anûrîzmâ multu muşatâ. Tuşi s-ċudiseâ, şi va s-h'ibâ aistâ. Atumţea s-adună şapte amirâđi ta z-veadâ d-lu vîneâ aistâ anûrîzmâ. Caftâ-caftâ tu tute părşile ş-agungu tu mûntile
20 aţel. Aclò lo-aflâ ficorlu aţel vîrsât ş-avisî. Tuşi se-apleacă ş-başi oâsile ş-apoea đic, s-adarâ un mînâstîr tu loclu aţel.

G'ine ma nu s-acăk'iseâ, caî di şaptîl' amirâđi s-l-o-adarâ.

Unlu đîşe: «Ioû va s-l-o-adâr», alantu đîşe «Ioû». Atumţea nâ moăşe, şi şideâ aclò, z-đuşe la amirâđi ş-li đîşe:

25 — Nu vâ ncăđâţi! ma loaţi şapte vîng'al'e ş-lăsaţi-le unâ noapte ningâ lipsan. To-ăđi vîng'el'û va s-intrâ lipsanlu, aţel s-adarâ mînâstîrlu.

Amirâđl'i o-aflarâ n-cale mintea moăşil'eî ş-te-aşeâ adûsirâ, ningâ lipsan şapte vîng'al'e şi le-alăsarâ aclò unâ noapte.

30 Tah'inâ, cîndo z-duc s-li veadâ, lipsanlu aveâ intratâ tu vîng'el'lu a tatâ-sul.

Atumţea aistu acăk'isî, că aţel orbu şi lo-aveâ agutatâ tu polim ş-te-aveâ avisîţâ aclò, irâ h'il'-su. El plîmse şi z-dirînâ di plîngu multu, că-şe s-albâ ascultatâ mul'are-sa, ma n-cot
35 irâ tora.

Ti adûţire-aminte adrâ apoea aclò un mînâstîr mare ş-muşât, şi nicâ azî tutâ đua easte împröstu.

(Spus de K'ia Mişicu, 40 anî, Cruşova 1895, şi comunicat de d-l N. Başaria.)

26. Feata ș-aslan'l'i.

Eră ți nu șî-eră.

Eră unoară un visil'è multu avût, avût aruptu.

Mul'are-sa l'-aveà moartă di multu. El aveà mașî ună feată multu mușată. 5

Ună quă visil'elu duse se-avină niscîndî furî, ți tut ma-l' călcă visilia și vătămă oaminîl. Acăță vîră patru-dăți di nișî și l'i ncl'ise tuți tu ună udae dit pălatea lui. A feătîl'eî nu-l' spuse, că acăță furî, ma-l' dîse mașî s-nu intră tu udaeă țeă.

Treăte nă quă dao, și a feătîl'eî nu-l' arăvdă înima pînă 10 s-nu veadă țe are n-cl'isă tată-su tu udaeă, iu nu o-alăsă s-intră.

Te-ățeà ună quă l'a cl'aea ș-u dișcl'ide. Il' si păreà a l'eî, ca va z-veadă cari-ște țe mușutetî, cîndu ți z-veadă ? patru-dăți di furî ni-lați neaspilăți di ti loa data. Di frică feata lo 15 ună apală și se-alină sti ușe. Furîi nu u viðură feata, că atumțea durnă tuți.

Un di nișî, după țe z-diștiptă, z-duse la ușe, ca z-veadă, cari aveagl'e. Cîndu viður, că nu-l' vîr ș-că ușa-l dișcl'isă, lă gri ș-alintôr, ca să scoală și s-fugă. 20

Tuți si sculară ș-ah'urh'iră s-fugă un cîte un. Ma cît loa s-easă și feata di stri ușe trădeà apala și hirșt! lă-tăl'a caplu a furlor.

Așî tricură 39 și feata l'-tăl'è tuți. Aveà armasă mașî căpitanlu. Ma napdî tricû ș-el și feata trapse apala ș-pri nîs, 25 ma nu putû si-l l'a g'ine și-l pligui puțin pri frînte. Căpitanlu u viður, s-turnă citră nîsă și-l' dîse :

— A! ca s-nu ti vătămarim ! ș-fuđî.

Tricû di atumțea zămane multă. Feata lo-aveà agirșită căpitanlu și zboărăle, ți-l' aveà dîsă. 30

Ună quă, cîndu niți nu-l' trițeà prit minte a feătîl'eî, vine la tată-su căpitanlu, adrăt cu străne mușate și hrisusite, di nu puteăi s-lu cunoști luvașuva. Intră tu pălate, trapse îndreptu la amirălu și-l' dîse :

— Eû h'iû un om multu avût, di nu știû niți cită aveare am 35 Hiû dit ațel loc (și spuse numa locui). Vîn s-ți caftu h'il'eta nveastă.

Amirălu niți ună, niți doauă, după țe ntribă ș-feata ș-află că va, dīse, că l'-u da.

Dua lantă s-feațe numta amirărească la amirălu și cara s-biți, căpitanlu ș-lo niveasta și nk'isiră dol'i pri cale. taha
5 z-ducă la casa gōniluī. Amirălu il' pitricū, pīnă lu-l' pitricū, și s-turnă a casă-l'.

Cīt armāsiră singurī căpitanlu cu h'il'a amirăluī, căpitanlu s-turnă și-l' dīse:

— Mi cunoști carī h'iū?

10 — Nu! dīse feata.

— E! să știī, că h'iū căpitanlu țe-nī me-aveā ncl'isă tată-tu ș-ți-nī mi tāl'āși pri frimte. Tora-nī vīne ș-ania oara s-ți li discumpăr tute. Te-așea z-dīc, andreađi-te trā moarte.

Feata nmārmurisi, ma țe s-facă, lu z-ducă, la carī s-caftă
15 ađutōr. Căpitanlu o-acăță ș-u ligă di un ārbure, apoea duse s-adună leamne, tra s-u ardă. Na, că tu oara țe trec pre-aclō niscinți pārmāteftī. Ea cīt il' viđū lă dīse:

— Dizligați-mi, mea iți z-vreți, va vă daū.

Pārmāteftīl' u dizligarā și fuđiră cu tută nīsă.

20 Nu treațe multu și ea-ți-lu căpitanlu, lu-ți vīne cu un stog di leamne de-anūmirea, ma mutreaște ncoa, mutreaște nclo no-are feată tu migdane.

— Bre! își dīse nīs cu mintea, loclu nu u ngl'itā, lipseaște s-o-albă ascăpată vīrnu.

25 S-alinā agoā-agoā pri un ārbure analtu și de aclō mutreaște anvīrliga, nacă va s-u veadă iuvā, cīndu ea diparte di nīs, viđū pārmāteftīl' cu cīrvanea.

— E, voi, li strigă nīs, țe oamiņī h'iți, nu viđūt vīrnā feată țe o-aveām ligatā di un ārbure?

30 — Nu, nu! strigarā el', noi nu h'im oamiņī țe s-mutrīm sum cale și strā cale.

Pārmāteftīl' u loarā feata și u dūsiră tu un cīsibā mare. Carī u videā feata ahīt mușată, l'-armīneā mintea trā nīsă. Di un di alantu avde și h'il'lu amirăluī și vru s-u veadă ș-nīs,
35 Duse tu casa lu aveā traptă pārmāteftīl', ma cīt u viđū ș-nīs l'i intră tu inīmă, tre-așea, ni ună ni altă, ma u căftă nveastă.

— Nu poți s-mi l'ai, il' dīse nīsă, că acșițe un gōne nī-are inate ș-va s-nī mică grīnlu, că-l tāl'ai pri frimte.

— Mea tr-aestă easte zborlu, il' dīse h'il'lu di amiră? Cīt

tre-aestă s-no-ai frică iei. Am ună pălate cu patru paturî. La tute pòrțile ș-la tute ușile aveagl'e niscînți aslanî, țe-nî ți si zbirlescu perli n-cap cîndu-l' veđi. Noi va s-șidem tu patlu di nsus și ma-l' ține a gônului a tău, las vînă.

După aeste grăire, feata nu gri zbor, ma s-mîrtă cu h'il'lu 5 di amiră.

Tricură anî di atumțea. Bînă g'ine h'il'lu de amiră cu feata. Niși le-avea agîrșită tute ș-mutrea di zefk'a lor. G'ine ma, apa doarme, dușmanlu nu doarme. Căpitanlu nu lo-acăță loclu. S-l'i k'ară feata dintr-ocl'i, s-fațe arșine ma mare? 10 Tr-ațea nîs acăță s-alagă tute lòcurle, ca so-află feata. Ti tih'a lui s-nu alagă multu, vine ș-tu hîșăpălu iu ș-bănă feata. Intreabă un, întreabă alantu, pînă tu sone di tine di mine, nviță, că feata easte la h'il'lu de-amiră.

— Stăi! dîse nîs.

15

Si duse la un favru, ș-adră pênuri mări și un čoc. Cîtu ntunecă g'ine-g'ine, lo pênurle ș-čoclu și z-duse pînă la pălatea amirălu. Apoea, agalea, agalea, li plîntă pênurli și s-alină pri pălate, dizvâli čitia și z-dipusi tu udae featil'eî.

Aestă nîga nu o-avea acățată somnul. Cîndu viđu căpitanlu 20 dinăntea l'eî, s-aspărè multu și vru si zg'ilească și s-l'i strigă a bărbat-suî.

— Tați! il' dîse căpitanlu, că ma z-vînă ația, va-l vatăm.

Tăcū ș-feata. Apoea căpitanlu u lo di mînă, ca s-easă dit pălate și s-fugă. Agûmsiră pînă la scară, acîd iu avigl'à 25 aslanl'i.

— Aslanî, aslanî, lă dîse feata, tră țe vi hrănîm, tra s nu-l măcăți aestu om?

— Țe va nă dai, griră niși?

— Ea ți va vă dau: natlu di ntîni a vostru s-h'ibă. 30

Atumțea aslanl'i si sălg'iră pri căpitân, și pînă z-dîți ținți no-armase niți filie di nîs.

Acși ascăpă feata di căpitanlu. După multu-putîn, nîsă armase sârțină și cîndu-l' vine oara z-dizvoacă, feațe nă feată Lipseă s-u da a aslanilor, că acși ș-avû zborlu, ma nîsă le-35 agîrși ațeaale zboare.

Criscû feata mare și ambară ș-acăță s-ûrdină la scul'ò. Di cîte orî trițea pri la aslanî, aesti il' dîțea:

— Feată, ǵi-l' a mă-tai s-nă da, ȝe n-are tăxită! ma feata agîrşă totna.

Ună ǵuă aslañl'i il' deădiră bilbiçe. Feata li lo ȝ-le-aduse la mă-sa. Mă-sa u ntribă.

5 — D-ŷu le-aflăşî aȝeale bilbiçe?

Atumȝea feata ȝ-aduse aminte di cîte l'-aveă ǵisă aslañl'i ȝi-l' ǵise a mă-sai:

— Mamo, aslañl'i-nî ǵic tută ȝua cîndu trec, s-lă dai, ȝe l-ai tră dare? ȝe lugurie l-ai tră dare?

10 — Ea tine feata mea!

Apoaea u lo ȝ-lă u duse aslañlor. Aeşti u loară ȝ-u feă-tîră mişcătûrî, mişcătûrî pri mărata di feată.

(Cules de la Ioan Nicola Zuchi di Veria, Macedonia.)

27. Fîtsorlu ku nelu su limbo.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Gustav Weigand.)

Eara nõ ȝarȝ un fîtsor tse-l pitriku mu-sa ȝȝ akumpuȝȝ
15 10 parats praş, s-adarȝ mu-kareă. N-kali fîtsorlu astul'é nuşti fîtsorî tse trȝdȝea ku k'etrili pri un kuni:

— Fîtsorî, fîtsorî, lȝ dzuşi nus, vȝ dau dzatsi parats ni-l dats aña kunili atsel?

— L'a-l! ul dzuşirȝ fîtsorl'i ȝi-s lȝarȝ dzatsil' parats.

20 El s-turnȝ apoăa a kasȝ ku kunili ȝi-l' kuftȝ a mu-sai altsȝ parats tra s-akumpuȝȝ praş. Mu-sa nu-l vȝryi.

Nȝ alȝȝ dzuȝȝ, tut akşi, l'-deadi mu-sa dzatsi parats s-akumpuȝȝ untulemnu tra s-aprindȝ kundila ȝi el kari aflȝ n kali trei fîtsorî, tȝe-astrȝdȝea ku k'etrili z-vatȝmȝ nõ kutuşi:

25 — Fîtsorî, fîtsorî, lȝ dzuşi el, vȝ dau dzatsi parats, n-u dats aña kutuşa atşea?

— L'a-u, ul' dzuşirȝ fîtsorl'i ȝi-s lȝarȝ dzatsil' parats.

Nus ȝ-aduşi kutuşa akasȝ ȝi mu-sa-l' deadi altsȝ parats s-akumpuȝȝ untulemnu trȝ kundilȝ.

30 Nus kađi dzuȝ li mutreă g'ini prȝvdzuli ȝi kut fu nik se-adȝkă ku nusi dzua tutȝ.

Kari kriskû ma mari, akȝtsȝ s-l'i-adȝutȝ ȝ-a mȝ-sai ku unȝ ku alȝȝ, kȝ laăa era veduȝ ȝ-nȝ aveă altu aȝarȝ di nus.

Nô dzuq mọ-sa bųq s-la n vali ši kari nu avea leamni, iel dusi tu puduri s-fakq, kundu na! iu da di un šarpi tse tsu-neā n-guro un tserbu ši nu putea s-lu askapito kq aveā koarni. Lailu tserbu, kut ul vidzu, s-turnq ši-l' dzusi:

— Krištine, s-toł'arij nipurtika aestq, mari bun va-ts fak. 5
Šarpili de-alantq parti sta ši-l' dzutsi:

— Bun om, s-toł'arij koarnili a tserbului, aištuēa, itsi s-ni kaftsų, si štiј kq-ts dau.

Fitsorlu tul'e koarnili a tserbului tse š-akši š-akši era mortu ši kari lu ngl'ito šarpili ku lišureatsq, l'-dzutsi a fitsorlui: 10

— Tora tse-n featsiš aestu bun, tse vreј di la mini?

— Tse štiј tini, gri fitsorlu.

— Io dzuk z-yin ku mini tu amiruril'a a noastro, iu tatq-nu easti amiro ši ma va ti ntreatq tatq-nu, tse kaftsų? si-l' dzuts nelu tse-l poartq nus sum limbo; ku-atsel nel, itsi s-kaftsų, 15 pots s-ai.

Lu-adunq fitsorlu dupq aestq n džepi kulak š-ai! tu amiruril'a šerk'ilor. Kut adžumsiro di bugarq tšitšor pri loklu a šerk'ilor ši ndreptu nupurtitsli s-aurniro pri nus s-lu bea di yiu, kq lo kulq loklu; g'ini ma tu qaro šuiro šarpili din 20 džepi-l' ši tuti nupurtitsli s-trapsiro nopoј. Dupq aestq easi šarpili din džepi-l' ši-l' la di lu adutsi la tatq, iu l'-dzutsi, ea š-ea tse vreј pat, kari s-nu-s afla omlu aestu s-tal'i koarnili a tserbului. Amirolu lu ntribq, tse kaftq? ši el, kum qara nvitsat, «nelu» dzusi, «tse-l portsų su limbo.» Vru nu vru 25 š-amirolu, skqasi di-l' lu deadi ši-l' urq kali bunq.

Kut s-turnq nus akasq di buq nelu su limbo ši dzusi: «s-ni si umplo sinili di flurił,» di-unq qarq l'i si umpluro. Ma vidzu nus putearea nelui, aštiptq di s-kulkarq tuts, iši tu grųdino ši dzusi nq qarq: «Nq pulati sq s-fakq aqaea» ši punq s-ti 30 šuts kutro ašiea, na-ų! pulateā dinųinti-l'. Tutq lumeā s-nira, d-iu ahundq puteari nus, ma el nu aspuneā la vurnq.

Kari si nsuro ku nq h'il'e de-amiro, štiј kum suntu mul'erli «va-n aspuń ši va-n aspuń, d-iu q-ai ahutq puteari?» ul muka urekl'ili dzua tutq. Aqa plundzea, aqa susk'ira, kq taha 35 nu u va burbatu-su, kq kari si u vrea, vrea-l' aspuń š-a l'eі. Vidzu tse nu vidzu lailu burbat, nu putu s-fakq al'umtreā, ši l'-aspusi. Ahut kufta š-mul'ari-sa ši kut l'-aflq qara, l'-furq nelu ši li kuleašti de-aklo dinaparti de arųu, iu adarq nq

pulati di dzatsi ori poati ma bunõ de-a burbatu-sui. Burbatu-su s-kreapõ dimineatsa, kundu se-aflõ furõ nel ši furõ mul'ari. Lo-arkõ t-unõ lungõare greauõ, kõ dzutseal: tradzi trut lumea alantõ. Punõ atumtsea el singur lõ dũdea puni
 5 ku muna lui a kunilui ku-a kõtũsil'eĩ ši kundu aești vidzuro kõ yini altu s-lõ arukõ s-muko, ntribarõ: tse ari domnu-su a lor? Huzmik'arlu lõ dzusi, kõ ea še-ea tse putso. Kunili ku kutuša si skoalõ atumtsea ši z-duk s-aduko nelu nõpoj. Nkalikõ kutuša pri kuni ši kum kunili štea s-noatõ, u triku di
 10 dindi. Aõa kunili stutu nafõaro ši kutuša intro tu pulati, iu akutsõ un șõarik.

— Tsii, tsii, buõõ si strigõ șõariklu, akši s-tsu hursești bana, nu mi mukõ, kõ maș mini ari tatõ-nu ši kaftõ-n itsi-ts dõari suflitlu.

15 Șõariklu aestu s-h'ibõ h'il'lu amirolui a șõaritslor. «Ma vreĩ s-nu ti muk» ul' dzutsi kutuša, «dõ zbor a șõaritslor s-ni aduko nelu di su limba a dõamnul'eĩ dit pulateã aestõ.

E! ore frate, nu trikuro paspruying'its di-ori ši na iu-l' lu-aduk nelu!

20 L-bago n-guro g'ini-mușat kutuša, n-kalar pri kuni ș-aĩ! tu aruu s-treakõ dinaparti. Kundu adzumsiro kutro tu meseã aruulu, tse-l' viĩi a kunilui, z-veadõ nelu! Kuĩ l'-featsi mintioasa di kutuși s-treakõ aruulu si-l' lu aspuõ, kõ, s-nu lõ kadõ tsiva tu aruu, nu! ș-nu! kunili: i n-lu aspuĩ, i te-
 25 afundu tu aruu! Makõ vidzu kutuša k-al'umtreã nu s-fatsi, lo si-l' lu aspuõ ši kut vru kunili s-lu veadõ, aruk'isuro nelu ș-kũdzu tu aruu!

— E! l'-featsi kutuša, te-ariseaști tora?

— Kuĩ z-dzuts tora, lukru tse s-featsi, ma mutreã nakã
 30 putem s-lu aflõm.

Featsi kum featsi kutuša ș-akatșõ kopia peștilor.

— Nu mi mukõ! l'-grești aestu, ši kaftõ-n itsi vreĩ s-tsu dau.

— Si știĩ kõ nu askak' punõ peștil' atõl' nu va-n aduko nelu tse-n kũdzu toreã.

35 Tuts peștil' se-anarõ z-veadõ kari lu aflõ, ma vuro nu aveã huõari. Kundu s-misurarõ, un lipseã de-aklo. «Atsel va-l aĩbõ» dzũsiro ši, punõ se-askuk', na iu tsu-l aduk ku nelu.

Kum ul loarõ, trapsiro ndreptu la domnu-lõ, tse niĩga put-sun s-amuna ši le-aruka petalili. De-atumtsea el dipusi minti

s-nu u fakò nínga nõ oarò glurimeá aestò; Haraqa tse trapsi, l'i si puru kò-l featsi mò-sa de-adòarò ş-altò nu!

Bunets futşea ku saklu pri la tutò lumea şì di kùts z-dutşea aklo, vurò nu işa ku muñli gòali şì kum s-tih'isi s-trek ş-io, kari akùtsò si-n greaskò: «Tòarnò-ti, tòarnò-ti, kriştine, s-l'ai tsiva trò akasò. — Ma, tse s-l'au, frati, kò nõi di tuti avem? ul' fak. — More, nu dzuk kò nu avets, ma trò fitşori s-lò-adutşì tsiva, kò ti dutşì dit xèane.» Şi-n deadi no tisagò mplingò di tuti pòamili, ma kum trikui prit hòara kùñlor, si surgl'irò di nõ oarò şì-n lì mukarò tuti! Ahùti ş-tuti. 10

(Spus de bătrîna ţal Bacola, Avela, Epir.)

28. K'atra di sum limbă.

Erà ţe nu erà.

Erà un-oară un om oarfân căpălt. Părinţil' a lui erà aùşì ş-nu puteà s-lucreadă. Tută apîndòaha lor earà Mitri. Tră lucrare fiçorlu lucrà, ma de! ahîntu lă eara tih'a: nu-l' si duţea lucrulu tră năinte, ş-snitare. Carì viđù ş-nis ţe viđù, cã-n cot s-pidipseaşte ş-agunseaşte a casă, ţe s-mindul: «A! s-ală-xescu calea, a! s-mi min ma nclo tu xèane luvà, cã poate-poate aclò, ţe şti! ţe da Dumniđău!». 15

Işì feaşe el crucea şì-şì se duse oară-bună cu Dumniđău năinte. 20

Ma ş-aclò, viră prucuk'le mare no-adrà. Lucră treì anî şì pri treì anî în cap amintă maşì treì aspri tut-tut. Treì, treì! ahî! đise Dumniđău! Şi-l' băgà tu pungă şì trapse a casă sã-şì veadă mul'area ş-fumeal'a. 25

Imnă, imnă cale multă. Cîndu l'-armase ninga puţîn pină s-agungă a casă, viđù niscînţì fiçorì ţe-aveà ligată un cîne şì vrea s-lu vătămă. A lui il' fu nilă di cîne şì lì đise a fiçorlor:

— Cît căftăţì z-vă daù şì s-nu-l vătămăţì cînile? 30

— Un aspru! đisiră fiçorl'i.

— Na vã-I! şì scoase pungă, lă deade asprul, lo cînile şì nk'isì cîtră acasă. Ma, după năţeàm di oară cale, viđù alţi fiçorì. Aeshì aveà ligată ună cătuşe şì vrea s-u vătămă.

L'-fu nilă di cătuşe al Mitre. 35

— Aî z-vă daŭ un aspru și s-nu u vătămăți, lă dîse el.

— Dă-nă, griră niși.

Lă deade ș-a lor un aspru ș-u lo cătușa.

Tu pungă l'-avea armasă mași un aspru. Ma niți cu nis
5 nu z-duse a casă, că acși l'-eră inima al Mitre. De-apoea va
s-țā imnă ș-tih'a, ș-tih'a omului poate acși-l' eră. Ma nclo astāl'ē
alți fîcōri, țe-avea acățatā un șarpe și vrea s-lu vătămă.
Mitre, nilăds ca tot-na, l-curmă nila ș-di oară estā, lu acum-
pără și șarpile și deade și asprul țe-l' avea armasă.

10 Cîndu s-apruk'ē di hoară, tutā lumea işirā s-lo-așteaptā,
cum l-adetea: Vine Mitre, vine Mitre. De! vinea omu dit
xeane dipărtoase: trei ani, nu șică. Ș-acși! Carī lo-acatā di
mină, carī di gușe, carī il bașe tu fațā. Intunicā a casā. Bă-
garā la Mitre measa; măcarā cu țe deade Dumniđā ș-apoea
15 mă-sa il' dîse:

— E! scoate tora h'il'ū, z-vidēm țe n-adușiși dit lăile di
xeane.

— Adu tisăqle, dîse nis.

L'i le-adūsirā și Mitre acatā di scoate prota cînile, apoea
20 cătușa ș-pinā ma dinăpōi scoate și șarpile.

— Ea țe-aduș, dîse nis, și li mbăirā unā cite unā, tute
cite păți'!

Cîndu avdîrā ș-vidurā părinți' tute aeste di anvîrligalul,
s-feățirā ca di fărmaç.

25 Niși mărați' lo-aștiptā s-vînă amintāt, cu lucre multe ș-Mitre
țe s-lă-aducā? Cine, cătușe și șarpe! Mare lucru!

Tricurā multe dîle de atumțea. Mitre șideā tora a casā
Țe s-caftā și țe s-adarā ș-tu pōndile di xeane? Nu veđi, car
se-avea dușā, avea faptā nă guvā ntro-apā.

30 Cînile, cătușa și șarpile bănā la Mitre și trițea ca frați
G'ine ma a șărpilui il' vine dorlu să-și veadā părinți'. Nu-l
avea vidutā di multu. Il' dîse al Mitre, tra s-lu aducā acle
și s-nu-l h'ibā frică dip, că va z-veadā mulți șerk'i, că el
nu va-l' facā virnu arăū. Ma-l' dimîndā un lucru mași s-nu
35 agîrșascā: si-l' caftā a tatā-suī, amirālu priste șerk'i, țe are
trei căpite, «k'atra di sum limbă».

Aestā k'atrā, ma s-u băgāi în gurā, sum limbă, iți s-caftāi
s-fățea tu-oară, tu ațea minutā.

Mitre li bagă g'ine tu cornu aeste tute, ș-l'a șarpile și trađe cu nis.

Imnară cît imnară, ș-agûmsiră a casă la șarpe. Aclò țe z-veadă? Di tute părțile șerk'i ș-nipîrtiți șuiră, arsăreă di ti lua Čașlu di frică. Ma al Mitre nu-l' se-aspărè ocl'ul: știă 5 nis, că nu pate țivă.

Părințil', cîtu-l viđură puil'lu a lor, nu știă țe s-cama facă di haraũă, că niși lo-aveă tricută di multu tu frînda țilòr țe nu s-toarnă di la lumea lantă.

Il' đisiră al Mitre s-caftă țe-l' doare hrisusita (înimă), că 10 ahtare buneată nu s-discûmpără lișòr cu ună cu doăũă. Il' đisiră s-caftă groși cu sațli' ș-cu furtile, lugurii de-ațeale scûmpile, că va-l' da cu un zbor.

G'ine ma Mitre știă țe s-caftă. Mitre nu eră k'irût. Ninga' de-acasă lo-aveă nvițată șarpile: 15

— Voi, gri el, k'atra di sun limbă.

Niți nu li se duțea mintea a șerk'ilor, că Mitre va lă caftă k'atra. Ca s-șuțiră, ca se-amvîrtiră, că lă vineă greũ cum s-u da, vrură, nu vrură, s-nu și calcă zborlu dat, u loară ș-l-u deădiră. 20

U k'ică Mitre n-sin, lă alasă sînătate a șerk'ilor ș-aoă feă-țiră alanți, eltră a casă. Nă intrată n-casă, o bagă k'atra sun limbă și đife:

— Casa mea să s-facă, tu minuta aastă, nă pălate cama mare c-amirălu! 25

Niscòs zborlu g'ine din gură și țe s-ță veadă ocl'il' ? Tu loc di cāsica-al Mitre cu čitia nă boe de om, se-anălță nă pălate di-ți loa ocl'il', cîndu u mutreăi. Tută hoara armase cu gura căscată, cîndu u viđu. Tuți mutreă ca niște k'irûți, s-čudiseă j-đifeă : 30

— Cum aestu om, acși, di nă oară lo-adră ahtare lucru?

Veade amirălu, ș-nis acși. Ș-frică ocl'il' și nu-l' vineă s-pis-țipească. Ș-o-aveă, că ocl'il' lo-arid. Ț-ul acl'amă pri Mitre ș-lu ntreabă :

— Cum adrăși tine, di feațiși ahtare pălate? 35

— Grii un grațu și s-feațe, đise Mitre.

— Cum acșițe?

— Ea acși.

— Macă poți tine ahîntu lișòr s-fați un ahtare lucru, pînă

mîne s-nî adârî nă cale aștirnută mașî cu asime di la pălatea mea pînă la a ta. 'S-puteari s-u fațî aestă, va-ți dau gumităt' di amirăril'e și h'il'e-mea nveastă.

— Lucru țe s-fațe, gri Mitre.

- 5 Duse a casă, băgă k'atra sum limbă și ună grită: «să-s facă nă cale aștirnută cu asime di la amirălu pînă la mine» și s-feațe.

Cîndu viđh ș-aestă amirălu, nu avù țe s-facă: l'-deade h'il'e-sa nveastă și gumitate de amirăril'e, cum lă fu zborlu.

- 10 Feățîră nă nuntă dumnească și na-ț-ul Mitre dînire de-amiră. Carî eară ca nîs tora? s-frîndeă, s-frîndeă ca nîs țe nu se-aștiptă la ahtare vâglară. Ma de! că ponda-l' di tih'e lo avină și nu l'-dădeă bană: nu trițeă g'ine cu nveasta. Aestă ș-aveă arcată vrearea pri un arăp și mintea tut aclò l'-imnă.
- 15 Cum di cum mutreă să ascapă di Mitre și s-ducă la araplu. H'il'e di Evă, țe vrețî!

Nă đuă țe-l' ticînî a l'eî! «Aestu d-lu li scoate tute aeste? Năs va s-aibă vîră lugurie, i va-l' agută vîrnu, că dit caplu a lui, nu nî-u va mintea, s-li adară ahtărl' lucrî»

- 20 Stătù ș-lu ntribă:

— Nu nî-aspuîl, bărbate, cum aeșî tine, di fațî ițe țî-tici-neaste, ițe țî-treate prit minte? Iu o-aî tine ahîntă puteare?

- Mitre nu vru iuvășuvă s-l'-aspună. Ma nîsă di oara țeă, nu-l' dădeă bană și tut il mîcă: «i va-nî aspuîl, i nu s-fațe.» Ca
- 25 om, s-arise Mitre și-l' aspuse. De-apoea, carî s-nu ti mistir-vipsești cu mul'area, cu carî? cu viținamea? Iu s-mindueă el, că țe-l' crueaște mul'area!

- Nă noapte, cîndu Mitre eră tu somnul di ntîîl, si scoală cățaă ș-pre-anarga-anarga, l'-u fură al Mitre k'atra di sun
- 30 limbă. U bagă apoea nîsă n-gură și dîțe:

— Tu minuta aestă s-me-aflu la araplu, dinăparte de amare Dîca ș-fapta: s-află m-brățîle arapluî cățaua.

- Si scoală Mitre tah'ină, caftă mul'are, no-are mul'are; caftă k'atră, k'atră nu-î! Țe s-facă? Il' vîneă foc, să s-da di pade
- 35 s-plăscînească tră glărimea țe feațe. Cîndu mutreaste divarliga, k'irû ș-pălatea ș-tute bûnile anante. Că mul'area, ună trițeară dinăparte de-amare și dîse, să se-astîngă pălatea-l' și se-aștearse dipri loc.

Măratlu di Mitre, cu tufek'a s-lo-agudeăî, sînde nu cură

di nis, ahintu nvirinăt și nfarmăcatu-nćumirăt eară. Țe s-facă? Țe s-adară? Aduk'l nis, că mul'are-sa se-arcă dinăparte de-amare, ma cum s-u treacă? Lișòr-lișòr nu s-trițeà amarea cu ună cu doaűă.

Tu oara Țea intră tu udae cînile ș-cătușa. El' acață di lu 5 ntreabă ca di diparte, Țe păț' di sta acșl minduit, canda-l' măcară àgurlu puil'i?

Mitre li spune tute, cum il' furară k'atra di sun limbă.

— Nu te-aspere și nu ti nvirină! il' đisiră niș; va ni du- 10 țem noi, s-l'-u furăm k'atra araplui.

Fug cînile cu cătușa, imnă, trec amarea și ațungu la casa Araplui. Aveà ntunicată g'ine di cu tot. Cînile șiđu la poartă și cătușa si nh'ipse ca nă cătușe n-casă. Cum avigl'à nîsă, na l' ease năinte un șoaric. Hap! s-h'umuseaște pri nis ș-lo- 15 acăță.

— Nu mi mică, gri măratlu di șoaric, că va-ți fac ș-mine viră buneăță.

— G'ine, đise cătușa, că te alăs, ma noaptea aastă s-ti duți s-furi k'atra di sum limba mul'aril'eî cu care doarme araplu.

Șoàriclu s-gură, ca va s-ascultă și ca va s-țină di zbor, 20 mași s-nu-l mică. Șoàriclu duse prota di-și mul'è coada tu untulemnu ș-apoea duse di u mul'è tu nă pipiliță cu pipèr aròș. Țe fațe apoea? Pri agalea-galea, de-abùșala de-abùșala s-trađe pînă ntră mul'are și cîndu aastă s-află tu somnul d-intîiî, l'-u nh'ide coada tu nare. Mul'area stărnută și tu 25 stărnutarea Țe feațe, l'-ansări k'atra trăș inclò. Aastă vrea și șoàriclu: O apucă cu gura și fuga la cătușe. Cătușa u bagă n-gură și fuđi alaga-alaga la cîne.

O-adunară coada cînile cu cătușa, și imnă-imnă, apiriră 30 pri buđa de-amare.

— Tora, đise cînile, aî încălică pri mine și ține-ű k'atra g'ine n-gură s-nu-ți cadă tu amare, că ćupuliclu ti mică.

Cit ađumsiră ca tu mesea de amare și Țe-l' viñe a cînului? s-toarnă citră cătușe și-l' fațe:

— Aspune-ű s-u ved ș-lo, Țe sole di k'atră easte ațeà? 35

— Bre! cum s-o-aspùn, că va nă cadă tu amare?

Ți-aflăși cîne s-aduk'ască. Aestu u ligă tu greaua:

— I nî-o-aspunî, i te aruc to-amare.

Cum lo s-o-aspună ș-na lu-ți cade k'atra tu amare. Am

tora țe s-facă? Cum si z-ducă a casă fără k'atră? Ma mare arșinea.

Cătușa cama drac tr-ahtări lucre, cum își di-ncoă de-amare
 ȳu apa nu eră ahintu adîncoasă, cum fațe, cum adară și an-
 5 ăupă amirălu a pèștilor.

— Amân! il' dîțe aestu, nu mi mică, ascapă-mi, că va-ți
 fac ș-ȳou vîrnu bun; ȳo h'im amirălu a pèștilor.

— Dimîndă s-nî aducă k'atra di sum limbă și acși se-
 ascăk'.

10 Se-adună peștil' un di un, s-mutrescu, nu o-are vîră. S-mi-
 sură nacă lipsește vîră, ved, că lipseă un țirdnū nicuzân-
 nicuzd̄t. Cîndu-l' grescu ș-aiștūi ntră ma marle, lu ntreabă
 tră k'atră, tră semnu! K'atra nîs s-o-aiă. Ș-u l'a cătușa și-l'
 da cale a pèsculu amiră.

15 Fuga-fuga așūmsiră la domnu-su a lor, țe eră lîndit ș-tră-
 deă di moarte di marea cîrtire a k'atrăl'eî. Cîndu viđū di
 largu cum alăgă cînile cu cătușa, aduk'i di nă oară nîs, că-i
 lucru bun. Și cum ș-u viđū k'atra sum limbă di nă cale s-feațe
 sînătōs.

20 Unășună ș-altă pālățli cu bûnile ș-cu mușutețle tute și tră
 foclu a nveăstil'eî di prota, si nsură cu altă cama bună ș-cama
 mușată h'il'e de-amiră și bînă pînă cîndu muri.

Părămiș șteam,
 Părămiș aspūș,

25 mi turnăi ș-ȳo de acld și v-adūș cîte nă păreac'l'e di pă-
 puță, ma eră aroșe și cum tricūl pri la casa al Toșe, sil-
 g'iră cînl'i și-nî li mîcară, că ș-o-avură că sun h'icate.

(Cules de la George Badralexi, comuna Calive-Badralexi 1896.)

29. M u t a.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră.

30 Iră un-oară un amiră, un-amiroașe și-șî aveă și un fičor
 mare. Ma nelo di pālătea lor șideă ună moașe. Aistă iră multu
 oărfînă și cu de-avîa puteă si s-hîrnească. Ma l'-aveă intrată
 draclu, di iră linîvoasă-linîvoasă, ți nu bigă pute mînă pi

lucru. Ți fățea tută dua : si sculă di-cu-dimneață, h'irbea vâsileac. lu stricură și apa o-arucă tu k'icute...

Aistă apă arispindea ună anûrizmă mușată di muscuvusea tut loclu de-anvîrliga.

Pi la casa a moășil'eî trițea tută dua h'il'lu di-amiră n-ca-lăr și tâtina l'-anurdeă mușat. Ună oară, dao orî, s-minduea ș-nis: Ț-iră s-h'ibă aistă anûrizmă? Ună duă il' dîte a moășil'eî:

— Nu-nî spunî, male, țe-anurzeasce ahîț mușat ningă casa ta?

— Am ți s-anurzească: am ună feată, ți cite orî s-k'ișe, arispindeasce aistă anûrizmă.

Li băgă tu minte aiste h'il'lu di amiră și s-turnă a casă. Pi cale și zbură singur: «ca ți g'ine va s-h'ibă s-am ti nveastă ahtare feată?»

Z-duțe a casă și-l' dîte a mă-sai:

15

— Mamo, va s-mi nsor.

— Insoară-te, h'il'û, că tu anî esci, ma cai va s-l'ai?

— H'il'a moășil'eî di ningă noi.

— Uă! fîcôrlu a neû, bati-te dit loc, are nări h'il'a a moășil'eî ti gone ca tine?

20

Ma cite z-grea mă-sa, k'irute le-avea: dîse nis, că h'il'a moășil'eî, h'il'a moășil'eî armase.

Ți s-fățea ș-măsa? Ațea-ațea!

Apoăea h'il'lu de-amiră lo un nel, il' lu duse a moășil'eî și-l' dîse:

25

— Na aistu nel ti semnu și să scîl, că astă-seară va z-vînim z-bășem niveasta.

— G'ine s-vînîlî, ma nu pot ta s-u scot feata, că ma s-u veadă om xen nimărtată, va s-moară dî-unoară.

— E! ma-l așl di moare, dîse h'il'lu de amiră, s-u videm ti numtă.

Apruk'è ș-oara ta s-facă numta. Z-duțe h'il'lu de-amiră și-l' da tu hăbare a moășil'eî, că va s-u l'a nveasta...

— G'ine, dîse moașa, ma s-nu u mutrească vîrnu, ca ma s-u mutrească va s-moară. Voi s-immnâți ninte și ea s-vînă după voi.

30

— Ș-așl s-h'ibă!

Duse tută taifa amirăluî ta s-u l'a nveasta. Ma moașa noavea ni feată, ni k'ețîrî. Ți s-facă ș-nisă, s-nu easă cu arșine:

l'a nu mal'ü, lu nveasce tu strane mul'iresci și cu nis in-
k'iseasce după cuseri.

Virnu nu cutiđa s-șuță caplu s-mutrescă, că moașa l-a-
vea dîsă: ma s-mutrescă, nveasta moare.

- 5 · Ağûmsiră la un ariü mare. Tricură prota toți cuscărli,
apoea grambolu și-l' vine-arada-ș-a moășil'eî s-treacă. Aistă
ți fațe? Il' da a mal'luî ună pindeare to ariü ș-apoea acață
di zg'ileasce cit putea: Inî si nică feata, inî si nică feata!

- Tuți atumțea ș-toarnă caplu, mutrescu nveasta, no-are.
10 Strigă pi un, didea pe-alantu, canda l'i stipseă duñăea. Cum
s-o-află nveasta tora? se arcară tuți to-ariü ș-acătară s-caftă
tu tute părțile s-află nveasta.

- După puțină oară scoasiră nafoară mal'lu, ma iară niși
nu duki'ră, că ațel iră nveasta ș-acătară s-caftă cit ma ahindă
15 Na! că tu fundul de-ariü s-șadă Mușata-Locluî. Nisă atum-
țea s-k'iptină ș-no-avđa vreava. H'il'lu de-amiră u viđu și-l'
si părü, că ațea iră nveasta lui. S-h'imusi ș-o-arăk'l di përi
cumu s-k'iptină ș-u scoase nafoară. O-aduse a casă și si
neurună cu ea h'il'lu de amiră.

- 20 Mușata-Locluî nu scutea zbor din gură. Il' grea, u ntriba
iți fățea, nisă, graiü nu grea.

— Mută va s-h'ibă nveasta, își dîse cu mintea h'il'lu de-a-
miră.

- Ma Mușata-Locluî nu iră mută. A l'eî il' vine mare arăü,
25 că-țe s-o-arăk'ască din fundul de-ariü, tamam tu oara cîndu
ș-k'iptină perlu di hrisafe și să ndridea și s-nu o-asăptă s-bi-
tisească, mea apoea s-u l'e. Aistă nisă nu putea s-o-aravđa.
Te-ațea ș-u băgă s-nu da graiü trei anî di dîle.

- A h'il'luî de amiră il' vinea cripare: s-nu-l' zburască nveasta?
30 Ți lae lăeață lo-află? Nu lo-acăța somnul măratlu di om.
Di cahe duă nis u pälăcărseă ș-u fățea avü, s-l'i grească, s-l'i
spună, ți-l' năirită, țe-are, ți caftă? Ma Mușata-Locluî tățea
tățea dipriună, ca un pescu.

Ună duș bărba-su l'a și-l' dîțe:

- 35 · Alea! va-nî grești, i va s-te alăs?

Niți un graiü, niți un semnu.

Vru nu vru h'il'lu de amiră o-alasă Muta, că aș-l'i dîțea
toți a *Mușatîl'eî-a-Locluî* și si nsoară cu altă, no-ahîț mu-
șată, ma iră cu gură barim ca tută eta.

Muşata-Locluî u băgară s-şadă tu nă casă di ningă pălate
şi nu ş-areă ocl'il' virnu pi nîsă. H'il'lu de-amiră ş-bînă cu
nveasta ți-şî lo a dao-oara.

Tricù aşi ună stămină, dao ş-a nveăstîl'eî il' vine k'efe ta
s-veadă Muta: «Va mi duc nih'am pînă la Muta», dîse nîsă 5
pi peză.

Muşata-Locluî şideă ningă un puţ ş-turteă sirmă. Nu scîu
cum feaţe şî-l' cădû prîsinle tu puţ. Ea şî sălg'asce h'irlu
di sirmă tu puţ, si spîndură di h'ire, intră tu puţ, l'a apoaea
prîsinle şî ease năfoară fără şî-l' si udă niţi k'îpitle di cîçoare. 10

Nveasta li veade tute aiste. Z-duţe n-casă şî-l' li spune
tute a soacăr-saî. Apoaea dîte: Canda ş-loû nu va s-po s-u
fac aistă de! Ea daţi-nî şî ania sirmă şî prîsine şî s-mi veadă
Muta caî escu.

Lo ți-l' lipseă şî z-duţe s-toarcă ş-ea sirmă ningă puţ. 15

Cîndo turteă taha, il' cădû ş-al'eî prîsinle. Feaţe ş-nîsă ca
Muta:sălg'î tu puţ h'irlu di sirmă, se-aspidură di h'ir şî
s-arcă tu puţ, ma nîpôi nu putû s-easă di nuntru. Qua alantă,
cîndo u scoăsiră, iră moartă.

Si nvîră multu h'il'lu de-amiră, cîndo vidû, că-l' k'irû 20
nveasta şî z-duse eară la Muşata-Locluî şî-l' dîse:

— Un zbor dit gura ta, ta s-nu mi nsor cu altă, s-ti l'aû
pi tîne, ma Muşata locluî niţi da! nu făţea.

Ascîptă s-treacă trell'i anî.

Ţi s-facă şî h'il'lu de-amiră, o alăsă aclò, iu ş-iră şî si 25
nsură cu altă. Treă îndao dîle, ți-l' vine ş-aiscêl înveaste
dorlu, ta s-u veadă ş-nîsă Muta, cum il' dîţea a Muşatîl'eî-a-
Locluî.

— Nu h'il'a-mea, il' dîse soacăr-sa, nu ti du la nîsă, că, caî
da di ea, nu pate g'ine. 30

— Nu, că va mi duc; nu escu di glările ta s-me-arîdă Muta.

Z-duse ş-o-află Muşata-Locluî a casă. S-aveă apruk'ată a
prînduluî şî ținû şî nveasta ta z-veadă, ca ți micare va l'-
adară Muta. Aistă lo tiganea, u bîgă pi foc, u umplû cu
untulemnu, lo-arse g'ine, apoaea h'ipse daşle minî tu un-35
tulemnu şî dîse:

— Daţe deădite, daţe pesçi şî dî-un-oară tu tigane înşîră
daţe pesçi bunî şî nostînl di ti loă haraûa s-l'î veqî.

Il' băgă Muşata-Locluî pi measă. Ş-măcară, di s-călîră cu

niveasta a h'il'lu de amiră. Aistă armase ca tulă, cîndo viđu ahtare čudie: ți s-h'ibă, di iči ți vā sā scoți pesči, mare lucru!

Z-duse a casă și-l' spuse ș-a soacăr-saī. G'ine ma ergul
5 nu o-alāsā s-șeadă arihate.

— E! își dīse nīsă, cā-țe taha mine nu va s-pot s-fac ca Muta?

Lo apoea ș-nīsă ună tigane, băgă untulemnu, lo-arse, și nh'ipse dēāditle ș-dīse cum aveā avđitā: «Dāte dēādite, dāte
10 pesči», ma ți pesči? il' upurirā minle ș-armase moartă tu ațēā minutā.

— Z-duse ș-aistă, dīse și susk'irā dit h'icate h'il'lu de amiră, cîndo nviță știrea țeā uruta, cā-l' murī inveasta. Il'ī vīneā k'iamete, ți-l lāeața ți lo-aveā aflatā.

15 — Va mi duc nica un-oară la Muta, ș-dīse cl, vah' va z-da Dumniđā di va z-greascā.

Vīne, il' dīte cu bunlu, il' dīte cu arāulu: tute din cot, Muta ca mutā irā.

— Nu nī-armīne altā, mintul h'il'lu di amirā, după țe viđu
20 ahīte ș-ahīte: aī s-me-ascundu unā seară la Muta și s-ved, n-casā-l' nu zburāște nīsă cu vīrnu?

Se-ascumse pi tăvane. Șidū aclō, avigl'ē pīnā nādā-nopti și graīū dit gura ali Muti nu inșā. Tu tutā casa, suflit di om nu se-aflā. Cîndo di nā oară avde vreavā mare: bum-
25 buniđārī, ascāpirārī, di ți si sculā perlu din cap di fricā. A h'il'lu di-amirā l'ī se-adunā inimā cīt un puric, di l'-irā fricā și s-adil'e. Cum șideā nīs ași, di-un-oară casa ali Mușate-a-Locluī s-luīnā ș-lumbrusl ma multu di đua. Ș-arucā ocl'il' h'il'lu de-amirā, cîndo cal aveā vinitā: *Luna*, mă-sa li
30 Mușate-a-Locluī, *Soarle*, tatā-su și *Steālile*, frațl'ī și surārīe a l'eī.

Tute aiste ș-u bășarā tu frīnte Mușata-Locluī, zburirā ș-apoea z-bāgarā z-doarmā.

L'-acățā somnul tuți, mași unā steao nicā nu ș-aveā somnu
35 și ta s-l'ī treacă oara, acățā si zburascā cu Mușata-Locluī. Di pi tăvane h'il'lu de-amirā čulī cu ureacl'a și avđī. Steaoa țeā nicā l'-dīteā ali Mușatā-a-Locluī.

— Ți om va s-esēi tine? Ți inimā di k'atrā va s-aī? Ahīt

nu Ț-u nîlă de ațel mărăt di h'il'ŭ de-amiră, Ți moare ș-k'are ti tine? Că-Țe nu-l' gresci, că-Țe nu l'i zburăs-ci?

— Trei anî, gri Mușata-Locluî, trei anî cu gura nu va-l' grescu, că voi s-nî scot ahtea, că-Țe nîs s-me-arăk'ască tamam tu oara, cîndo mi k'iptinăm și mi ndrițeăm și s-nu 5 me-așcaptă s-mi bitisescu. Mea cara va s-l'i zburăscu, ma ninte, s-mi sprigură pi Luna — dadă-mea, pi soarle — tată-nîu ș-pi steale — surărle a meale ș-așl va-l' daŭ zbor din gură.

Le-avđi tute h'il'lu de amiră, s-umplŭ di harao, că află cum e-u facă Muta si zburască. Alantă quă, nica di dim-10 neață z-duse nîs la Muta și acăță iară ca di ma ninte:

— Grea-nî, lea scumpă, grea-nî!

Muta cum și scîa.

— A lea grea-nî, așl s-Ți-al Luna, mă-ta, Soarle, tată-tu și Steălile, surărle atale! 15

— Cum, gri diunoară Mușata-Locluî, d-ŭ ni scîi tine, carl sun părinȚil' a neli?

— E! il' dîse h'il'lu de-amiră, vrearea și dorlu dit inimă Ți nu fac?

Ș-apoaea l'i spuse cum s-ascumse seara pi tivane la hîsă 20 cum viđŭ Luna, Soarle, Steălile, cum ascultă ș-avđi, cîndo zbură cu sor-sa Țea ma nica ș-tute alante.

Mușata-Locluî il lirtă, il lo eară ti bărbăt ș-di minuta Țea binară nă bană, cum nu se-aspune cu cundi'lu ș-cu gura.

(De la Pașca-al Nisca (18 anî) 1895, prin D-l Bațaria, Crușova, Macedonia.)

30. Feata Țea cu minte.

25

Tu ațea etă bină un amiră cu mul'ere-sa.

Nîși aveă mași un fićdr. După multu puȚin murî amiră-roaia, așl că amirălu si nsură a daoă oară. Cu a daoă mulere nîs amintă ună feată. Feata, după Ți criscŭ puȚin, s-duțea 30 la sculie de-adŭn cu frate-su, ma ea eră multu disćiptată și nvița cama g'ine di fićorlu.

Amirălu ș-aveă arcată vrearea ma multu pri fićdr, și iȚi z-dițea aistu, zborlu dao nu-l' si fățea.

Ună quă fićorlu vru z-ducă avinare. Tată-su il' deade 35 12 pășăȚi z-ducă cu nîs. Ağŭmsiră la nă pădure și s-arîspîn-

diră în tute părțile. Nu tricù multu puțin și inși un l'èpure Toți s-h'umusiră s-lo-acată, ma l'èpurle tricù pit nòlgica di niși și ascăpă.

S-lo fiçorlu după nis. Fuđi l'èpurle, fuđi fiçorlu, ținù ași 5 treî dîle. Pînă apoea l'èpurle s-ascumse tu un loc, ași că fiçorlu nu putù s-l'-află torlu. Cum eră curmăt multu, șiđù ningă un puț ca z-discurmă și z-beà puțină apă. Nica niși-đută g'ine m-pade și ea lu vine h'il'a amirălu dit loclu ațel, de-adun cu multă oaste.

10 — Ți cațfi ația, d-lu vînl și caț eşci? il' dîse nisă.

— Mi k'irûl avinîndalu; eû escu fiçorlu amirălu di ningă voî; ti pălăcârsescu : dă-nî nîscînți oamiîl, ta s-me-aducă acasă la tată-nu.

Atumțea feata sçoase din țepe ună mîndilă albă, ligă tu 15 nîsă treî simință di bumbăc ș-treî gărnuță di cafee ș-l'-u deade a fiçorlu dîcî'ndalu :

— Na aiste ti adûțire aminte, ca să sçîl că ș-mine escu h'il'a amirălu dit loclu aistu.

Apoea l'-deade nîscînți oamiîl și-l pitricù la tată-su. Tată-su 20 nu sçîa și s-cama facă di harao, cîndo viđù fiçorlu turnăt că nis lo-aveà k'irût tră tòtîna. Di harao feate un uspêț. La uspêț acî'mă tuți cama măr'i oamiîl dit loclu a luî.

Sor-sa lu ntribă frate-su :

— Nu-ți deade, țivă ația feata țeă ?

25 — Înî deade, dîse nis, ună mîndilă albă, ma nu sçîu și ari ligată nuntru.

Năsă l'-u căftă mîndila, u disfeate și viđù trelle siminți di bumbăc și trelle gărnuță di cafee.

— Sçîl ti și țî-li deade aiste, gri nîsă a frate-sul ?

30 — Nu ! dîse fiçorlu.

— S-ță spun ioû : carî z-vreî s-u l'ai înveastă, a hoărăl'eî lu șade, il' dîc «Simința-di-Bumbăc» și casa l'eî se-află ningă grădina cu cafee. Ma ea și s-fați tine, ca s-ti acăk'isesci cu nîsă : s-ță umpli țeșpurle di flurîe și s-ti duți la gărdina cu 35 cafee. Șeđî cît va s-șeđî nafoară fără z-đîl țivă și tu fugă dă-l' ațilûl și aveagl'e gărdina ună mănătă di flurîl.

Z-duse fiçorlu la gărdina țeă și feate ca cum il' dîse sor-sa Ași feate ș-alantă duă. A trea-đi sor-sa il' dîse :

— S-l'i dîî a domnu-sui a gîrdinîl'eî cu cafee s-ti ducă la gîrdina amirîlului.

Cîndu va z-vîî la poartă, va lî dai aîlîr ți aveagl'e acîlî cîte nă mînată di flurîl. Intră nuntru priimnă-te și îî va z-veî, s-nu spunî. 5

Fiîorlu duse la gîrdina amirîlului, s-priimnă cîtu s-priimnă, apoea lo-acăî somnul și durîl.

Feata amirîlului z-dipuse tu gîrdină și ma-l află lu durîă, l-umplû gèpurle di cufete.

Fiîorlu, după ți z-disîptă, z-duse a casă. 10

Sor-sa lu ntribă :

— Ți viîîî?

— Țivă, dîse fiîorlu.

— Aî durîîă, cara, ma veî-te n-gepe.

Fiîorlu băgă mîna n-gepe și viîî, că le-aveă gèpurle pline 15 di cufete.

— Sîî ti ți-î lî deade aiste, gri feata?

— Nu!

— Ți lî deade, că nîngă esîi cu mintea nicoaptă și că lip-seasce, cîndu s-ti duî altă oară, s-î l'î cufete ca s-mîî și 20 s-nu te-acăî somnul.

Fiîorlu s-aruşună puîî, ma feate cum lu nviîă sor-sa și aîî, de-aistă oară nu durîl.

Atumîea feata di amiră îîî tu firidă și virsă un misûr albu di apă. Fiîorlu viîî aistă și-l' spuse a sor-saî. 25

— Tora-l' dîse aistă, s-ti duî la birberlu, s-ti laî gîne-gîne, și aîî s-îîî eara tu gîrdină.

Nîs feate tute pîîă di ună, cum lu nviîă sor-sa îea diîî ptata. După ți s-priimnă, cîtu s-priimnă prit gîrdină, h'îl'a amirîlului îîî la firidă, u disfeate și u nclîse nao orî și dă-30 île o-alăsă diîcl'îsă.

Lî spuse diznîî a sor-saî aistă și ea lu nviîă :

— Bag-u gîne tu cornu. Di aistă oară s-îîîî tu pîlatea amirîlului. Acîlî are dăte udăî. Nao va-l' diîcl'îîî și va l'î ncl'îîî și maîî dăîle va-l diîcl'îîî și va lo-alăîî diîcl'îs. 35

Fiîorlu duse la pîlate și feate cum lu nviîă sor-sa : diîcl'îse și lu ncl'îse ş-pi aistu. Tu aîîl udă eră h'îl'a di amiră, lu durîă pri pat. Fiîorlu intră nuntru și z-băgă nîngă nîsă. Nu tricû multă oară și na lu-îî vîîe un huzmik'âr îivă a fea-

til'eî. Aistu s-čudusi multu, cîndu viđù uşa ncl'isă, că vîrnă-
oară nu u ncl'ideă. Alagă şi-l' spune amirăluî. Amirălu îl
pitricù a daoa oară ca z-veadă, nacă easte vîrnă om nuntru
ncl'is. Huzmik'arlu dişcl'ise uşa şi viđù om xen, ma nu aleapse
5 g'ine, fure că-i bărbăt i fure că-i mul'are, că eră g'ine anvîlîŝi
tu čergă. Aşî dicara, fără si sčibă, il' đîŝe amirăluî, că tu
udaea h'il'ă-sai eră un ĝone.

Cîndu amirălu avđî' ahtărl graŝe, s-năirl şi deade dimîn-
dăčune, ca s-l' l'a, s-l'-arucă tu zăndane. Ţi-l' loară şi ŝi-l'
10 arcară dicara tu zăndane.

Asčiptă eară sor-sa a fičorluî, ca z-vînă frate-su a casă, nu-l
are z-vînă!

— Nu va s-cură lucru bun, mindul nîsă ; omlu aistu ŝi nu
vine, nu va s-h'ibă bun, di amină ahîŝ. Nacă are faptă viră
15 glărima ?

Şi ni ună, ni altă, l'a un trastu, bagă nuntru ună precl'e
di străne de-a l'eî, lu umpli trastul prisupră cu flurîŝi şi alaga
după frate-su. Imnă-imnă şi aĝunde la amirălu, iu eră frate-su
ncl'is. Lă deade aŝilôr ŝi avig'lă la zăndane căte ună ma-
20 nată di flurîŝi şi u alăsară di intră nuntru. Lo-află aclò pi
frate-su ca lall'i şi ca corg'il'.

— Vinû s-te-ascăp, il' đise ea, na! bagă strănile a meale
ş-fuđl de aoaŝe. Nu ti cîrteasče vîrnu, că va lă si pară, că
escu mine. Eû va s-intru tu zăndane tu loclu a tăû şi nu
25 te-aspere, că nu şed multu.

Şi aşî feaŝiră. Ş-băĝă fičorlu strănile a sor-sai, tricù pri la
avig'litôr, fără ca s-lu cunoască şi s-lu duk'ască şi aoă fac
soŝl'i, cîtu z-viđù di poartă nafoară.

Sor-sa, după ŝi fuđl frate-su, l'a şi serie nă carte cîtră ami-
30 rălu, că ŝi-l' aistă, ŝi-nî faŝi tine. Io vinû aoaŝe, ca s-mi ved
cu h'il'e-ta ş-tine mi loaşî ş-mi plăscînişî tu zîndane?

Cîndu aleapse amirălu cartea il' păll peana. Dîunoară acaŝă
huzmisk'arlu, ŝi taha nu viđù g'ine, şi-l' tal'e caplu. Li scoase
apoea daole ş-li pălăcărseasče s-lu l'artă, că a luî l'i spû-
35 siră, că eră un ĝone. Ţi vreŝi tora căftăŝi şi va vă daû.

Nise l'-căftară s-easă a priimnare sîngure. Cîŝ inşiră diŝ
pălate, trăpsiră ndreptu la tată-su a fičorluî. Aoă apoea si
necurună feata di amiră cu fičorlu şi trăpsiră nă bană ca di
amirăŝi ŝi eră.

(Spus de Constantina Mişicu, Cruşova.)

31. Treîl'i mincunôșî.

Earà țe nu ș-earà.

Earà nă oară doi oamiîl': unlu dit un loc ș-alantu dit altu.

Unlu Mit, alantu Pit cu numa. Ș-amijdol'i mincunôșî-mincunôșî, de-arupea loclu di mincunîl. 5

Nă duă Mitlu băgă na furtie di băliqî și mașî prisupră cit-cit trapse nă mină di țeară, s-ambară taha, că are ncărcată țeară, ma nu băliqî. Și ai s-u vindă m-păzare!

Pitlu, ș-nîs, ncarcă nă furtie di pal'e și mașî pri-supră vîră mină l'-băgă sirmă, cu mintea s-u k'ică a vîrnîl im păzare 10 furtia tră sirmă.

Calea-calea, iu s-l'i scoată draclu, să se-astal'e dol'i.

Di zbor-zbor, si ntreabă țe-aŭ băgată? Mitlu dîțe: țeară. Pitlu: sirmă.

Țe-șî dîc el' cu mintea? — «S-putearim s-l'-u ncarcu furtia 15 cu trambă?»

Nu treațe nîscîntă oară și-l' fați Mitlu al Pit:

— A lai oaspe, nu ți-da di mină s-fațim trambă: țeara tră sirmă? nu tr-altă, ma clo iu mi duc io treațe cama sirma di țeară. 20

Alantu, țe ahîț aștiptă cu gura hăscată, dîțe:

— Lucru țe s-fațe! ș-io, aclò iu mi duc, ma multă trea-țire are țeara.

Ahintu ș-tramba s-feațe.

Cum încărcară și z-dispîrțiră, carî di carî s-avină cama 25 multu, s-nu țivă di z-discoăpiră un alantu. După țe avinară nîscîndă oară, Pitlu țe s-mintui? — Nu mutrescu z-ved, țeară easte, i s-nu-nî trapse vîră mincună?

Cîndu breaste țe să-l' veadă ocl'il'? Băliqî di vacă!

— N-o-adră, dîse el. Io canim il' ded pâl'ile țe li mică 30 gumarlu, am băliqîle nu li mică niți porțil'.

Fug-alaga s-toarnă și ți lo-ağunde.

— A Mite, Mite, me-arîsiși! nu știăm s-h'îl ahîntu mincunîs; s-fațe aestă: băliqî tră țeară?

— Scoate căcua s-me-agudești, oaspe; io mincunîs ș-tine 35 pseftu. Am nu ti ntreb: cum te ariș? Pal'e-nî deadiși, băliqî iți ded!

— Va dîcă aduk'îşî ş-tine; atumţea: ş-tine ahtare ş-îo ahtare, ni faţim soţi?

— Nă faţim? — Nă faţim.

Apoea ş-amijdol'i, după ţe vindură furtiile, ş-alăsară gu-
5 marl'i a casă ş-aî! l'-u deădiră prit hoare s-facă mincuni.

Nă duă ntunicară tu nă hoară. Un om ş-feaţe di inimă
şi-l' apreadună la el a casă şi-l' ţinû pri ţină. După ţe ţinară
g'ine-muşât. Pitlu anđări lucăniţ'i spindurăţi, bunî tră cu-
nare. Feaţe că ş-arucă ocl'il' năfoară, z-veadă ţerlu cumu-
10 şi dîţe: «A! ţe niđrî groşî s-leăgână astă-seară!»

Soţu-su aduk'l, iu bate Pitlu şi, ni lo ni alăsă di nă oară
ş-l'-u turnă:

— Ţe-s niđr'i aeşî? Scoală di cu noapte un vimtu şi-l'
arneaste, di ţi-l cură ţerlu sirin-lăgară.

15 Pitlu cîndu dîţea: niđrî, aduk'à: lucăniţ, ş-Mitlu l'-dădea
s-aduk'ască, că ţe ş-u mică pînea nis, carî s nu poată să-l'
cună.

Doamna căsil'eî ştea, că năfoară ţerlu-l' sirin ş-nu putea
s-l'a di viş, ţe cură. Treaţe tu udălu di didinde şi-l' dîţe a
20 bărbatu suî:

— Si ştiî, că aeşî oaspiţi va s-h'ibă glarî; că ea ş-ea ţe
glărinî grescu. Bărbatu-su aduk'l toară ţe cură aoă:

— Mul'are, ş-o-aû tu minte s-nă-l' agudească lucăniţ'i, ma
adună-l' cama gonîa.

25 Mul'area nu k'are k'irolu, ma l'a un sac şi l'-adună pîr
di un şi-l băgă saclu tu udălu di didinde. Mitlu nu-l' ascăpă
dintr-ocl'i saclu; si scoală nađă-noptî, ş-cîlcînda pri ûngl'il
di cîoare, umflă saclu şi l'a-l' fumlu prit poartă afoară.

Domnu-su a căsil'eî tut ca ş-o aveă mintea la saclu cu lu-
30 caniţi şi nu-l acăţă somnul, si ma cîţ z-diştiptă ahulea z-veadă
s-estate-că-l' saclu la loc. Cîndu ahuleaste di calea aestă, no
are sac! Caftă oaspiţi, lă află fumlu!

— Ţăruh'le, mul'are, că duse saclu!

Să ncalţă şi apală se-alasă dipu mincunoş'i.

35 Aoă l'-are, aclò l'-are, cum lutea luna năfoară di ş-parălu
s-ţă cădea, lo-aflăi, l'-ağumse t-un adil'atic. Să se-aproak'e s-l'
caftă saclu, l'-eră ca frică, s-nu mică viră şcop. Tră tih'
luî, unlu di nişî armase să-şî facă apa. Atumţea z-duţe dină
pôi l-aţel cu saclu şi-l' dîţe:

-- Dă, s-lu portu ș-o năteamă.

Aestu ș-o-aveă, că-i soțu-su și l-lu deadi și-ș mutri calea năinte.

Saclu di anūmirea domnu-su ș-a-oă te-am citră acasă am-păturlea. 5

Cindu vine Pitlu veade, că Mitlu-i fără sac.

— Iu lo-ai saclu, lu ntreabă?

— Cum iu lo-am? Nu lo-ai tine?

Dol'i ș-o-aveă, că-ș gucară hunerea un-alantu.

— Bre! torea nu ț-ul ded ațea, dîțe Mitlu? 10

— Nu! dîțe Pitlu.

— Si ștîl, că nă lo-are loată domnu-su.

Niți ună, niți doaună și si streăsiră dipu nis. Fuga-fuga l'-astal'e calea prit nă călișoară, l'-intră n-casă și ț lo-așteaptă di pri praglu di ușe. Unlu d-el' ș-ligă caplu ca di mul'are 15 și iți l-viđu, il' dîse:

— Lă-l loași, bărbate? Nu n-l-ul dai s-lu bag in casă?

Bărbatlu, curmăt mortu cum eară di alăgare, țe ș-o-avù? că-i mul'ari-sa. Nu-l' băgă oara și-l' deade saclu.

Minčunoș'i prit anantă ușe se astrăg năfoară ș-a-oă fac soț'i, 20 fârtic!

După țe z-discurmă puți'n bărbatlu pri piđul'ŭ, intră n-casă iu l-iși mul'ari-sa ș-lu ntribă, s-easte-că l'-acătă.

— Cum, mul'are, l'-dîțe aestu, nu ț-ul ded torea, nu-ı pu-țină oară? 25

— H'i! arı's, bărbate, io tora ti ved di cindu ti sirgl'iși dipu niși.

— Grești mpline, mul'are?

— Am nu dîți tine, va grescu goale?

— Nă-l loară diznōŭ—gri aestu și năpōl fuga dipu niși. 30 După niscindă oară l'-ağumse.

— Ah! oaspiți, oaspiți, fațe nis, nu vă șteam s-h'iți ahindu adrăți di minčunl.

— Noı di minčunı ș-tine di psemate, oaspe.

— E, macă-l acșițe, n-aflăm treil'i: l'a pri un dă pri alantu; 35 dați-ni saclu și ai s-nă fățem soți.

L'il lu deădiră și-s-feățiră soți.

L-u cārținiră apoea citră nelo ș-ișiră tu un hăsăpă.

Parăți tu pungă: tinik'è. Țe ș-aveă tut-tut? cite un gros di

om. Cum s-facă tora s-mică, z-bea și s-nu plătească? Ș-fea-țiră zbor, unlu s-aducă pînea, doîlu mîcare și trellu vînu, că de! fără vîn nu putea s-facă!

Pitlu, țe ș-lo pînea pri nîs, duse la un pînăr și-l' dîțe:

5 — Ține-ți grosu, țe ți-l voi.

— Di cîndu nî-l vreî, oaspe, că nu nî-aduc aminte?

— Nu ținî minte tine, ma țin io; l'a-l, că Ț-ul voi.

— Dă-nî-lu, dîse ș-ćiriparl, macă nî-l aî tră dare, ma io-ți dîc, că nu țin minte.

10 Nîscîndă oară, după țe-l' deade grosu s-toarnă la ćiripăr, și-l' dîțe, si-l' da ȇaȇe cārvel'i di pîne. Aestu unășună scoate și-l' da ȇaȇe piîl.

— Știî țe, dîțe Pitlu, parăți ȇi-aduc tră nă oară cu oara, că no-am minûți cu mine.

15 — Aîde, oaspe, mutreă-ți lucrulu, că nu va-l' k'er parați'i di la tine.

Țe s-mintuî ćiriparl? Omlu aestu nî-aduse grosu agîrșîț, nu va-nî aducă tora țe-l cunoscu g'ine?

Pînea n-tisagă Pitlu și cîndu s-ul veđi nînga nă oară pri 20 la ćireap, să s-facă doauă orî!

Mitlu ș-lo mîcare pri nîs. Ease m-păzare, aleaȇe un pescu di nîscîndî ucăți, cama bunlu pescu, și-l' dîțe a piscarlui:

— Nu ti ntreb, aî vîră fićdr s-lo-aducă pînă acasă și s-l'a ș-plata, că no-am minûți cu mine?

25 — Că-țe nu, dîșe piscarl

Ș-acși-l' deade un fićdr, si-l' poartă pescul și s-l'a ș-plata. N-cale Mitlu, l'a pescul di la fićdr, il' da un gros și-l pitreaȇe s-l'-acûmpără niște tutune de la un argăstîr.

— Du-te, l'-dîse, că aoă te așteptu.

30 Cît duse fićdrul ș-Mitlu li căli prit altă cale ș-la hane se-află, iu aveă traptă trêil'i.

— Treilu, si-l' dîțem: K'itlu. Aestu prindea s-aducă vînu. Țe s-facă? L'a un utre, l-umple dislu cu apă și z-duȇe la un ȇe vindeă vîn, taha s-acûmpără.

35 — Dă-nî, dîțe K'itlu, ȇinți ucăți di vîn, să-s facă, ȇtrile di ȇaȇe. Aestu acată și-l' toarnă ȇințil' ucăți.

— Păzarea cît? ntreaă K'itlu.

Aestu l'-da nă păzare, ma K'itlu nu si ndriȇeă iuvășîuvă K'itlu l'-dădea nă păzare nîcă multu.

— Nu-ni da di mină ahintu, dîse prămăteftul, ș-macă nu dai păzarea țe-ți caftu, dă-ni vinlu nîpdi.

Am K'itlu țe altă aștiptă? Și-l' toarnă nîpdi ținți ucăți di vin pătîdăt.

Ș-apoea di prămăteftu-prămăteftu, cu hunerea estă, așumse 5 K'itlu s-o-adară apa, vin di protlu.

Acși cu mincunîi ația de-ația, tricură niși tu hăsăpălu aestu nă siptămină și dipri supră.

Cîndu s-fugă prindea s-plătească hănătișle. Niși pară: șcrau! Pirindu-fugă dimîndă a hănșilui s-lă ndreagă un prîndu, că 10 aș tu minte s-fugă mine și să z-dispartă. Hănșilu ș-o-avea, că ari s-facă cu țivă prămătefti și nu iși di zbor. Măcară, biură și vine oara ș-la plată. Farmazoni'i taha ș-băgară mina n-sin, să scoată punga, s-plătească. Cîndu na-l', cari di cari s-plătească nis. 15

— Io, dîșea Pitlu, io vaș plătescu, că io v-aduș aoă.

— S-mi l'erți, arsărea Mitlu, tine plătiși Sărună; aoă nîcade ania plata.

— E-arșine, grea K'itlu, s-plătiți voi. Aestă io prinde z-vă mescu. 20

Ba că s-fașe, ba că nu s-fașe, cît-cît să se-ancupă di perșe.

— Stați, criștîni! stați, oamîni bunî, nu vă ncăcâți, lă fașe huzmik'arlu a hănșilui. Z-vă nvêț io cum s-adrăți, tra z-vă mbunăți, s-nu-l' pară arău a virnî: Na, ligăți-ni ocl'il' ania și cari se-acăș, așel s-plătească. 25

Tamâm! O așlară bună tuți. L'-ligară ocl'il' dicara g'ine-mușăt, și scoășiră pre-agalea păpûșile, li loară tu mină ș-cite un, cîte un pri ungl'i, aoă te-am fârtic!

Huzmik'arlu a hănșilui cu oclil' ligăți, da se-acășă vîră, da se-acășă, no-are. Na tră tih'e iu intră domnu-su, hănșilu, tu 30 udă, z-veadă țe tut puspusteășe și ahuleășe fișorlu cu ocl'il' ligăți tu odă.

Aestu tru oară l-o ancupă și-l' gri:

— Tine s-plătești! și z-dizligă di nă oară, ma-țe z-veadă? Mincunoșli le-avea căpsăltită de-aclò di cu oară. 35

— Tine s-h'il g'ine, că li plăti și biți. dîse hănșilu.

Ș-acși măratlu di hănșil' ș-armase cu nărli spinșurati ș-cu hărșile a mincunoșlor priste z-vercă, că nu-și dișel'ise ocl'il' ma naintea, că ș-fu cu cămeașă di la nuna, cum dîșe grailu.

(Cules de la Avela, Epir.)

32. Piscarlu.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
d-l Gustav Weigand.)

Nô oaro ș-tu nô etô, erà un tatô c-unô mumô, tse-ș aveà
un fitșoru ș-tut. Ku tut kô urfaña nu-ș ô-aveà tu minte sô-ș
mutô tumbașea din casô-lô, el'i mutrea s-l'-aflo a fitșorlu
5 nô zunati bunô, fôrô k'inđin și las h'ibô ș-kama ndoi parats
Tr-aestô dzutșea sô-l fakô araftu, bukulo i itsi altu, maș s-lô
aibô pri niňgô niș. Ma ts-aflaș fitșor ku kari s-ti ndredz

— I piskâr, dzutșea nûș, i tsiva.

— Nu bune, kô piskoril'a-î tehni arauô, kô ai s-fats dzua
10 tutô ku apa ș-apa nu-î dzukoreali.

— I piskâr i tsivá, nûș.

Akși s-featsi piskâr.

Vurô nûșkundi dzuli nu-l' si dutșea dip trô nointi. Ku
griplu, ku pizovulu, ku poha arkô s-akatsô vurô boiu pesku
15 tsiva și tsiva. Tut kuti vurô tsiroñu agudea.

Môsa ș-tatô-su era harauô mari kundu-l videà kô s-toarnô
di l-aruu ku munli goali, kô tse-ș dzutșea nûș? poati kô l'
se-auraști tu mardzini di se-alasô di piskoril'e.

Aflaș sô-l' se-auraskô. Atsel ku kut ma multu nu akotsa
20 ku ahuntu ma multu tsuneà pri piskoril'e.

Nô dzuô akotsô un pesku mari, mari kut un gul'ano. Pli
di harauô, ul' k'ikô tșoara și nk'iseaști sô-s toarnô a kasô
Kalea kum z-dutșea, na! da di feata amiroľui.

— Va-ñ-ul dai aña pesk'ul aestu.

25 Fitșorlu, kari u vidzu ahut mușatô și kum l'i-s frundzea

— Tsô-l dau, dzusi, ma kari s-ts-adunî poalili pun di dzi
nukl'u, s-tsô ved pulpili.

Feata și le-adunô și-ș lo peskul.

Altô oaro akutsô nô uh'el'i și tut akși, l'-inși feata amiroľu
30 un kali și l'-u deadi, dupô tse u bogô di-ș aspusi și bratsol

Nô altô dzuô aveà akutsatô un gul'anô tse ayu puteà sô-
poartô: «s-kreapô h'il'a amiroľui, nu u veadî Adamlu de
aestô oaro», mintui nûș. G'ini ma kut deadi okl'i ku nûș
și kanda nu gara nûș atsel di deaneavra, tse dzusi s-nu-
lu da.

— Va n-ul dai š-aestu!

— Ts-ul dau, ma kari s-ti gulešti kum ti featsi mo-ta.

Feata, ne uno ne doauo, ši astradzi komeša ši-š l'a gu-l'anolu. Fitsorlu u mutri atumtse di la kap pun tu ungl'ili di tšitšqari ši troš sumsqaro ul' vidzú un semnu kut no pruno 5 mari. Era no krutsi niko.

Dupo multu-psun, ul' vini qara tro murtari a featil'e. Bogo zbor, ko mas ku atsel va s-morito, kari vai aduk'asko tse semnu ari ea pri trup-l'i ši kari va se-akatsq ši nu va s-adu-k'asko, va-l škurtik'adzo ku no palmq. 10

Multsu h'il' de-amirats, di domni š-mukaro kaplu tro nuso ši ea tut nimortato armasi.

No dzuq, kum s-priimna piskarlu ku peskul tu muno ši nu putea s-agudeasko vuro pindaro pri nus, «ai s-mi duk ši kutro tu mohololu amiraresku», ž-dzusi, «ko tse sti d-iu 15 arsari lepurli.»

Aqa lumea tuto aštipta z-veado, tse va s-kuro ku un livendu, tse kut-kut diskoliko, so-š veado š-el tih'a ku feata amirolui. Kuti-l' featsiro lumea s-l'i šutsq mintea, ko nu-i bunq atsea di nus, ko vai patq tse potsuro š-ahuntsu altsu, alui, nu-l 20 si turno kaplu:

— Io mi skula dit mardzinea loklui, mi l'irtai ku porintsu, ku soie, ku qaspits š-tora tse vinu aqa s-mi mitunisesku? aesto nu s-fatsi!

Š-el potsu ka tuts alantsu. 25

Piskarlu, adšungunda aqa, ntribo: «tse-i, tse nu-i» ši kari allo kum sta lukrulu, da peskul di padi ši q-aduno akasq. Porintsul' a lui kut lo avdzuro, ko š-el kafto z-dukq la feata amirolui, mortsu š-ningrupsats s-featsiro ši kuti nu-l' adraro so-l tsuno: 30

— Šedzu-ts, bune, ši kafto-ts di arihati, g'ini-ts h'il ku pis-toril'a; tse-ts lipseasti atsua nsurari, ko ninga nu-ts vini qara ma nklo, kari vrej s-ti nsori, k'iruro featili a lumil'e? Aleadzi-s li uida ta.

Avdi k'atra, s-avdo š-piskarlu? U ligo nus tu greaqa «va 35 ni duk» ši grea tini, kari nu ti doari kaplu.

Amirolu, kari ul vidzú pripsit š-aleptu, ul' ka fu nilo di inireatsa lui ši tut uno l'i si dutsea, s-trago muno, ma iu -l'i s-umplo kurufeta-l'.

- Trets š-tini, l'-fatsi amirólu, ši singur s-te-ai pri guši
 — Tse semnu am io? ntribo h'il'a amirólui.
 — Krutsi küt no pruno sum tsutsa ndrepto, sumsoro.
 — Na! l'-ari no šupleako (batsó) ea.
 5 — Muna ta ma moali š-dikut bumbaklu easti, l'-fatsi fit-
 šorlu ši z-bušaro un alantu ši s-loară.

(Spus de Tina Papağagi, Avela, Epir.)

33. Livendul și Stamula.

Erà, țe nu ș-eară.

Tu eta țeà binà ună oară noaă furī avđiři tu păturl'i
 10 k'ușări a lümil'eı, di læetli țe-aveà faptă ši di cäsile țe aveà
 nel'isă. Băgară ahintă frică, că nu cutiđă s-easă viră nafoară:
 căl'urle tute si nel'isiră ši cavai, cari il pinđeà mira țeà laea
 lui s-easă di hoară nafoară, că nu apucă s-facă doaă dri-
 șcl'eı ș-cădeà tu mina lor.

15 Fură azi niși. fură mine, dispoal'e azi, dispoal'e mine, a-
 dunară-adunară parări, mală! Niși il' țineà groșl'i tu nă casă
 adrată tu nă pădure greaă, iu mași furl'i pitrundeà ši cîte
 viră gone.

Țe ș-u băgară furl'i?—s-calcă casa unui mărăt di om, mortu
 20 di niscinte dıle, tra s-l'i arapă feata s-o-aducă tu munte.
 După țe ntunică g'ine, intrară n-hoară cu vătıle, amvirligară
 casa feătäl'eı, ši pre-ascumtă, aștiptă s-easă ši s-u l'a cu niși.

Aștiptară cit aștiptară, nă oară, doaă, trei ori, țivă! feata
 no-aveà s-easă. Niși atumțea să ndrıdeà s-fugă, ma na, că
 25 avdu nă vreavă nauntru n-casă. Tră puțină oară își feata,
 dișcl'ise ușa, tra z-ducă la murmıntile a tată-suı, țe earà ngru-
 păt ningă gărdina di ningă casă.

Cit o-andırıră furl'i, s-aurnıră pri nısă, l'-astupară gura.
 u ligară cu mınl'i dinăpöı ș-u loară tu munte.

30 Eară năđă-noapte ș-ațel' din casă nu aduk'ıră țivă, că
 atumțea eara-l' tu protlu somnu.

Aiștël feată l'-dıțeà pri numă Stamulă.

To-apirită si scoală mă-sa li Stamule, si scoală frati-su.
 așteaptă să si scoală ši Stamula s-l'a ngustarea, Stamula nă
 35 are să si scoală!

Prota oară nu ș-u băgară ahintu cu mintea, că țe dîțeă nișî, poate că-l' coațe viră somnu. Ma carî tricû, di s-feațe quă g'ine, acățară să s-čurtuească și dūsiră z-veadă țe-î somnul aestu di nisă. Cîndu intrară aclò, trag dođle nelo, țe z-veadă? aștirnutlu gol gulișan și Stamulă no-are! 5

Aduk'iră, că va u loară furl'i. Țe s-facă tora?

Iu z-ducă, iu s-u caftă? Livendul eară ġone, a lui nu-l' se aspăreă ocl'ul di furî, ma citră iu s-acată, nu și steă. Băgară oamiñî s-alagă, tăxiră parățî, mașî z-da cărare a lûcURLuî și s-aducă viră știre cît nică s-h'ibă. 10

Tricură acșite multe dîle. Cîndu u loară Stamula tu munte, n-cale, cari-ști cum feațe, l'i se acăță, ningă un ariû, nelu di un lemnu și aclò armase ascălnăt. Nă quă cum duse s-la mă-sa m-vale, aclò iu duse s-adună țivă surțeale tră căldare, na iu află nelu a h'il'e-saî. Lo-aspune a casă al Livendu ș- 15 aestu aduk'î, că furl'i loară calea di citră la «Simtu». Țe fațe nis? L'a nelu, lu amvîrteaste tu nă bucată di cămeașe-l' il leagă g'ine și dîțe:

— Nu va s-ul disfăc aestu peatic pînă nu va-nî ved sor-meă și pînă țe nisă nu va z-veadă loclu țe ține oășile a 20 tată-nuî; și niți nu va s-u laû cămeașă aestă, pînă nu va vînă sor-meă s-nî-u la.

Apoea ș-țimse coarda ș-lo tufek'a din anûnirea, un soț cu nis, încălicară doî cal' azburătòrî, țe mică niorl'i și se-alipidară se-află și se-ascapă dit mîna a furlor agri mușata lor 25 Stamulă.

Imnară-imnară, călcară pădûrî, munți, spil'e, ma di torlu a furlor nu deădiră.

Ună seară, curmățî arupți ș-căpăîșî, agûmsiră tu nă pădure ntunicoasă, ligară cal'i di un ârbure și intrară s-u calcă ș- 30 pădurea aestă, că mașî aoă armase loc nicălcăt.

Țe nu s-află nauntru? Soe-di-soe di priči, di zlak', că dîțeai: aoă easte văsilia lor. Ma nclò eară nă casă veacl'e, cari-ști di cîte ete!

Livendul cu soțu-su intrară nauntru z-veadă țe vai h'ibă; 35 alăgară nsus, îng'òs, mutriră pritu tuți udaț'l'i, ne čipit di om nu s-avđă. Eară casă apărvisită. Alăgară-alăgară tu pădure trei aňî di dîle și di torlu a furlor nu deădiră.

Triș tu sone, carî vîniră di deădiră tu nă pădure greaûă

și ntunecoasă, ți si păreă, că noapte-î totna. Aoă niși avdă
 bofi didinde, ma lume nu videă, că nu lă puteă ocl'il' s-lă
 străbată. Șed ș-ascultă. S-alnară pri un pom, cama naltul
 țe eară, ș-mutriră d-lu vineă boatea. Țe z-veadă? Niște furi,
 5 lăi ca cărbunile, ișă de-aclò. Aștiptară cît trăpsiră cale și
 s-loară apoea tu călișoara pr-lu lșiră niși și haide-haide,
 așumsiră la nă casă di h'er. Aestă eară casa a noăulor furi
 țe-acățară Stamula ș-u țineă aoă ncl'isă. Livendul intră tu
 casa di h'er deadun cu soțu-su și acăță s-caftă prit udăți.
 10 Cipit di om nu se-află. Carī alăgară-alăgară, na deadiră di
 nă udae, iu șideă nă feată țe-ș kiptină per'l'i și plindeă un
 cîntic jil'òs: ș-plindeă mira țeă laea mărata.

Cît ș-u viđu Livendul ș-u cunuscù dipri boate ca-țea i
 sor-sa, tră carī nîs nu lo-acăță somnul. Se-astrađe di nă cali
 15 ș-u l'a di gușe, z-bașe, plingu dol'i, s-ti curmă nîla: treî anī
 mărati'l'i nu z-viđură, nu ș-avđiră grallu!

— Tute ca' tute, frate, đise Stamula, ma cum s-fațim, că
 va z-vină cînl'i di va z-ti bea di viũ dadun cu soțu-tu,
 cîndu va s-te-află aoă.

20 — Nu me-aspăr, surică, ună sută s-h'ibă, đise frătile.

Țe adară niși? Acață loclu pr-lu ștea, că va s-toarnă furl'i
 ș-li u țin *bam! bum!* cu tufek'a pînă l'-arucutiră tuți ca
 birbeți'l'i tră Stămărie.

După țe-l' vătămară tuți, scoală, ncarcă avuțamea adunată
 25 di anī di đile aclò di la urfae și bagă de adară nă casă
 n-trivauă, iu armîneă călitòri dit păturle părți a loclu, s-mică,
 z-bea și s-nu plătească pindară.

Ș-niși s-turnară apoea a casă, iu muma lor, cîndu-l' viđu,
 criscù nă palmă di harauă. Apoea după nîscînde đile s-feățiră
 30 treî numți tu nă đuă, ali Stamule, al Livendu și a soțu-suī.

Ğucară tuți, arșăriră, j-deădiră curlu di pade nă siptămfînă
 cît ținū numta, ğucăi, arșărl'i ș-lo cît putuī și carī mi curmăi,
 mi sculăi și aoă me-aflăi.

Părămîò nî șteam, părămîò vă spuș, nu eară acși, ma vruī
 35 di v-ariș.

(Spus de Hagi-Gogă Tuliu, Xirolivad (Veria), Macedonia, elev în cl.
 III-a gimnazială 1893.)

34. Treil'i linăvòșî.

Earà, țe nu ș-erà.

Ș-earà nă oară treil linăvòșî, Mitlu, Pitlu și K'itlu, cum nu poți s-ț-u bađî cu mintea. Di leani țe lă earà nă oară tu treili ȓili mică. K'insiră z-ducă tu nă hoară. S-nu țivà di 5 bagă viră di nișî nă drășcl'ăuă ma nsus, se-acățară șamiș-trell'i de anùmîrî și cît mutà unlu ȓorlu si-l bagă ma nclo, l-mutà ș-alanțî! Calea tută nu scoàsîră ȓipit tră ȓurăt din gură; si-l' videai, ȓeaî, că suntu țivà muțî. N-calî na nă liră viȓù unlu! și s-nu grească multi di leani «ea-ŭ!» ȓîsi. Aestu 10 fu Mitlu. «Cari?» gri Pitlu? «S-u l'a?» adapsi K'itlu; «Treil'i!» tălè cuvenda Mitlu.

Trell'i, că de! cum să se-apeacă mașî unlu! Cu aȓărie greaŭă, apucă fluria treil'i, după țe fac ună oară cu oara pină să se apleacă și să s-mută mproști. Și, di leani, tra 15 s-nu u poartă mașî unlu, u țin treil'i cu cîti un ȓeadit!

Agalea-galea, agalea-galea aȓûmsîră n-hoară ș-trăpsîră la hani. Hăȓîlu s-lișînă de arîs, cîndu-l' viȓù pri halea aestă. Ma, carî il' viȓù cu fluria tu mină, nu li ȓîsi țivă, ma l'-aștiptă g'ini ș-l'i ntribă, țe vor. 20

— Pită, carni, vîn, mărcăt, grîră nișî.

Hăȓîlu, drac din vali, no-aștiptă ca ma multi: aduk'i țe vor ș-băȓă di l-adră pita, lă h'arsi carnea, lă umplù cofa cu vîn și l-adusi mîsura cu mărcăt. Lă băȓă measa, l'-mundusî ș-l'-elăsă. 25

Tuti buni, ma carî s-tal'e pita tora? șed treil'i alăk'ițî di mur și z-bagă, c-ațel cari va si s-mină, i va z-grească, s-tal'e pita. T-aflășî tutipută z-grească și să s-mină. Șideà ca niști icoani di la biseàrică.

Un ȓicuănr, țe alăȓă și s-țineà di uși, treați ș-pri ningă ușa 30 lor, bagă caplu nauntru ș-acăță s-țeară:

— Dațî la oarfăn, dațî!

Dațî si-nî frîngu foamea!

Ma viȓù, că nu s-mină viră, tut s-cama apruk'à ȓicuănrul. Aproak'i-te, aproak'i-te, l'-u deadi anûrizma di pită tu nărî 35 ș-cîndu u băȓă năinti, dă-l', dă-l', prota pèturlu dipri suprà, apoea veàrdîl'i, călcînîli, pèturlu dipri g'os, nu-ș alăsă țivă.

Cît dipină pita, l'-u intră a cărnilei de-ag'inealul, di-ți
ampăreă că-î agùn: suptu di cătuși, cu ahită aguneată mică.

Carl u feațe g'ini ș-carnea, l'i si dișcl'isi înima tră vin.
Mută cofa și gil-gil! gil-gil! u stricură. Ună stricurari și
5 si ncucută dicunarl'u, că lo-adră caplu. Na-l iu zbură sin-
gur, că țe-l nîs, nu-î viră. Tu mărđini, lo ș-lă aumsi fața
linăvoșlor cu mărēāt, ș-adună cumățli tu tastro ș-li căpsălsî.

Fugînda nîs, na un cîni intră tu udă ș-lu intră a oăsilor.
Carl viđù, că viră nu-l virg'aști, se-aproak'i di linăvòșl și
10 acatș s-l'-alingă; alinđi unlu, treați la nantu ș-cîndu agunđi
la trellu, cum feați, cum adră, că-l mișcă di ureacl'e di-l us-
tură pîn tu frîndill di h'icati.

Nu putù si s-țină aestu și zg'ili:

— Uh, lele-nî!

15 Cît đisi «lele-nî!» și dol'i alantî, tu nă boați, il' griră:

— Tal'-u pita, că tini grișl!

Țe pită s-tal'e, s-l'i tal'e Dumniđă el' aclò, că nu aveă
armasă ne sirini.

Ș-ahînti ș-tuti pățiră linăvoșl'i ș-lăvoșl'i.

(Spus de mama-mea Despa, Avela, Epir.)

35. Moara dracluî.

Eară țe nu ș-eară. S-nu eară, nu se-aspuneă.

Eară ună oară doi frați. Unlu eară avùt; avùt, avùt, că
nu aveă iu s-l'i bagă parațl'i; ș-alantu eară ftoh, că nu aveă
pîne s-mică. Nu agunđeă neavearea, ma-l' deadi Dumniđă
25 ș-fumeal'i cită z-điți: un jar de fumeal'i.

Ș-tora, s-nu điți că eară viră linăvòs, țe nu vrea s-lucreađă,
că di cum apireă pînă ascăpită, dipri lucru nu s-mută, ma
nu-l' agută ș-sinătate bună! Amalamă s-acăță, k'atră s-fățea:
ahîntu anapuda-l' si duțea.

30 — Tuti đilili aveă vitrie, ma cîndu vineă viră sărbătoare,
hèvrili lo-acăță. Acșl tră Paști: lumea tută, carl cu nêl, carl
cu straîni noaűă, mași el fucarălu șiđeă di nă mărđini ș-mu-
treă ca nêl agùn. Ș-cîndu s-mindueă, cum să z-ducă a casă,
perlu l'-si mută. Că de! fiđorl'i-s fiđorl'i. Cum z-duțea ahtare
35 quă, acasă lo-angirlimă:

— Țe-nî acumpărășî, tată ? unlu; Țe-nî adusișî, tată ? anantu
Nel nu va l'î ? ș-cîte alte.

Carî s-mindul nîs Țe s-mindui, si' scoală ș-arнду-arнду
narđe la frate-su și-l' dîțe :

— Si-nî daî un nel, că nu mi bat de-aoà ! 5

Frati-su, Țe-că earà avût, că era stres-stres, cl'aea dracluî !
El necă s-avdă nu vrea, Țe grea frate-su. Ma carî il' si duse
aridă, ația de-ația «va-nî daî un nel, va-nî daî un nel, s-nî
hărsescu ș-îo fumeal'a dîlîli di Paști.»

— Na ! l'-dise aestu, și du-te la darățî cu nîs ! 10

Neavutlu, cum nu lo-aveà subaș di tamàm la loc, k'icã
nelu din anùmirea ș-o-adună la darățî. Calea-calea cum z-du-
Țeà, na iu l'-tal'e calea un carcanďal di daràc și-l' dîțe :

— Iu oară bună, șute ?

— La darățî ! știî citră iu l'a pîne ? 15

— Cum s-nu știu ? Nu h'îu di șuțîi ș-îo ? Nu nî-aspùnî, Țe
pîn aclò ?

— Mi duc s-l-aduc nelu aestu doară tră Paști ! dîse' nea-
vutlu.

E, bagă Ți-u tine cu mintea tora haraüa șutluî, cîndu, avđî 20
aestă ?

— Oaspe, l'-fațe nîs, știî țivà ?

— Nu știu !

— S-țã aspùn mine, macă nu știî.

— S-nî-aspùnî ! 25

— Tine h'îî sîngurul om Țe Ț-adusișî aminte di noi. De-ațeà
va s-fac nă buneățã. Aclò iu va ti duțî, zarzavùlî va ti ntreabă,
Țe vreî s-țã da. Va s-țã da groșî, lire, asimcățî, vãmăndî,
ma tine z-dîțî, că nu li vreî !

-- Cum acșî ? cu l'irtari, nu u dîc ! 30

— Ma mutreà, Țe va-Țî grescu mine : Tine s-cațî moara di
pipèr di so-aștirnutlu al Zarzavùlî.

— Cum ved k'îrùt va h'îî, șute ! s-alàs groșîi, vãmăndîli
ș-nu știu Țe, tră nă pal'u-moară di pipèr ?

— Zburăști k'îrturî, că nu știî hunerea moàrăl'eî. Aestă 35
moară nu-î ca tute morli : Aestă, Țe să-l' cațî, tu oară Ți-u da,
k'îrute. Țî-vînîrã cãpãrle ?

— Ma-cã-î acșîțe, aestă-î altă lugurie.

Zburîndaluî ș-immîndaluî, zburîndaluî ș-immîndaluî, așum-

siră la Valea-l Șut. L'a neavutlu nelu și-l fațe pisk'ese al Zarzavùli. Aestu lu ntribă, s-caftă iți si-l' va hrisusita, că va l'-u da.

Neavutlu urnipsit și nvițat di calea, qise: «Nică lugurie,
5 frătîc, că calea nî-u lungă și carî s-u poartă; va-ți caftu ș-lo s-ni dai moara di pipèr di sum tine, di sun aștîrnût.»

Al Zarzavùli l'-ascăpirară ocl'il', scîntèl'-scîntèl', cîndu o-avdî ș-aestă. L'i tăxi nîs alte lucrî scumpi, flurî cîte z-va, mașî moara s-nu-l' caftă, țivă. Nu fu trop s-l'-u şuță mintea,
10 nu fu. Neavutlu u ligă tu greaûa: «i moara, i nu s-fațe.»

Țe s-facă ș-Zarzavùli; macă ș-ul deade zborlu, prindea s-lu țînă. U l'a ș-l'-u da di cap.

Neavutlu țe aștiptă? Aestu cum așumse tu nă livade, ca cum l'-eară foame, s-aștîrnû și gri nă oară:

15 — Micări, nu hăbări!

Ș-micărli ația de ația apîrîră s-ûrdină, carî di carî ma bună, di te cûduseai, d-îu es ahînte? Ș-amirălu țe-l amiră nu aveă micată ahtări micări.

Apoea nîpòl ș-lo calea cîtră a casă.

20 Aclò îu z-duțea calea, na îu da di un om, țe țîneă nă veargă tu mină.

— Bună-ți oară! unlu.

— G'ine viîişî! alantu;

— Iu oara-ți bună, ntribă neavutlu?

25 — Nu mi ntreabă, gri aestu; niți singur-ni nu știû d-îu vîn ș-îu mi duc. Imnu ș-îo acșî, ca cine fără domnu, îu s-me aducă ș-îu s-mi scoată calea. Șcurte zboare: nu ți se-află viră bucată di pine, că-nî gurleață mătîle di foame.

— Altu țivă, îl' fațe murarlu, ma micare j-beare cîtă z-vrei
30 și cîtă s-poți s-mîți!

Frașt! u toarnă nă oară moara și-l' greaște:

— Micări, micări, ș-nu hăbări.

Și micărli ația de-ația s-urdină.

— Bre! s-ti mică luplu, s-ti mică, am d-îu li scoasiși ună
35 furtie di micări! Țe lug'ie? n-gepe le-avûși?

— Moara, moara, oaspe! moara li scoate tute.

— Am cum acșî?

Ș-neavutlu l'i mbăiră, ună cîte ună, cum sta lûcurlu.

— Lele de mini, gri oăspile. Io nî-o-aveăm, că mași vearga mea easte, țe easte.

— Nu-nî dîți, țe-i cu vearga ta?

— Țe s-h'ibă? Cîndu voi s-pitrēc viră tu lumea anantă, ună cu vearga și dol'i a prēftului il' da. 5

— Fățem trambă, dîțe neavutlu?

— Fățem.

Da moara, l'a vearga neavutlu. Ună loată țe-l' feațe și-l' dîse:

— Cruea-l', veargă, ună așilui, carî ti vindû! 10

Vearga nu aștiptă dîcă a doaia oară, ma-l' șuță ună și gih! nu dîse. Atumțea neavutlu ș-lo ș-moara și trapse calea Așumse a casă. Și veđi atumțea mușutēți tu casa lui, si stai s-mutrești și s-nu ti saturi! Strañi noaüă, curati, tră nîs și tră fumeal'e-l', cum niți amirălu no-avea nări z-bagă; apoea: 15 micări, cîte nu poate s-le-aspună omlu cu graillu, că dîțeai: tu casa aștului s-feați Hristolu, ahintă aveare ș-ahintă g'ineață l-căqû n-casă!

Lumea lu ștea tră tîflupendar ș-cîndu-l viqură la bisearcă n-graillu-mare, angl'igăt mași tu hrisăh' ș-el ș-fumeal'a-l', ar 20 mäsiră cu gura căscată! Aoă nu vaî h'ibă lucru curăt, mînduiră niși. Aestu va s-aibă călcată viră avût. Ma pali nu lă vinea s-pistipsească, că se-află pri lume ahîntu avût om! Țe s-h'ibă? țe s-h'ibă? s-ădusea lumea.

Si-l videai frate-su, avutlu, cu tută-l' avuțamea lui cum 25 părea pri ningă neavutlu di viră oară, ca viră cățalic cu coada adunat, cîndu veade ursă; ș-flēcōrl'i a lui, ca țivă flēcōrl di g'iftu pri ningă h'il' di čelniți avdîți.

Di zbor-zbor află ș-amirălu și pitreațe, si-l' grească, tra se-aspună d-îu o-află, di la carî u fură avearea. 30

— Carî va s-mi veadă, fațe neavutlu, s-cupăsească nîs a casă la mini.

Ahîț aștiptă amirălu și cîndu se-aprease nă oară, foc scutea prit nări:

— Torea, fațe citră oaste-l', si-nî lo-aduțēți, i viü i mortu, 35 că ġueape nu-nî dați!

Ț-aflăși s-aduți. Ună cît s-apruk'ē oastea amirălui și vap! cu vearga cîte ună și ți-l' arucutea m-pade di mișcă loclu.

Viqû amirălu țe viqû, că nu-i șică aoă, lai frătlic, și că aestu

va-l' astingă oastea tută, «a! dîse, si-l l'aŭ cu bunlu, că, cu
arăulu, n-cap nu u scot cu omlu aestu.» Ş-acşl, vru nu vru,
si sculă di z-duse la neavutlu şi s-feaşe nîs cama nîc şi si
mbună ş-nu păţî' cama lăile. Duse ş-neavutlu apoea la ami-
5 rălu şi-ş le-acăţară g'ine aloăturle di eră fără ticlife,

Ş-aclò
Nî-earàm ş-îo,
Şi ncălicăi pri un cal aròş
Şi v-aspùş nă mincună di aùş.

(Spus de maea Despa al Dîmul'a, Caterina, Macedonia.)

10

36. Ğ o e a.

Earà nă oară, țe ş-earà; carl s-nu earà nu se-aspuneà.

Earà nă oară ş-un k'irò nă mumă. Muma țeà ş-aveà nă
feată. Feata earà muşată ca luna ş-ca soarle. Mă-sa feată-
l'eî ma-l' dîşeà dipriună:

15 — Feata mea! cîndu es din casă, să ncl'idî uşa g'ini şi
s-nu dişcl'idî a vîrnûi, carl-ţi s-h'ibă! Vaî ascultî feata mea,
soarle a mël?

— Vaî ascultu, mumă, vaî ascultu, dîşeà feata.

Aestă-l' dîşeà mă-sa şi ştea g'ini nîsă țe-l' dîţi, că aveà
20 avdîtă de la mă-sa, că Ğoea, pri lu avdi feati ş-flcòrî mu-
şăţi pre-aclò se-amvîrteşti, z-bagă viră tu mină.

Nă quă muma featil'eî dusi m-pînavîr la Avu-H'il. Ca
totna, şi di oara estă, il' dimîndă a h'il'i-saî, să ncl'idă g'ini
casa şi să s-apreaveagl'i di Ğoea.

25 Cît fuđl mă-sa ş-murđl, ştil cîndu se-ameàstică quă cu
noaptea, oara țe vîn căpărli n-hoară, na treaţi ntră uşi nă
moaşi dispul'atâ ş-cu cărnurli nafoară.

— H'il'e, h'il'e, dîţi nîsă, nu-nî mi vreî astă-seară, s-trec
noaptea aodă dipu uşi, că no-am lu si-nî dormu.

30 Feata ca feată, l'i si feaţi nîlă di nîsă şi o-apreadună.

Cîndu feata dusi s-mulgă căpărli şi s-toarnă nîpòl, țe z-
veadă. Mbogrea di moaşi şi struxeà dinţil'. Atumşeà mărata
di feată ş-adusi aminti di dimîndăcunea a mă-saî şi minduî,
că aestă easti Ğoea. Ma țe s-facă, ş-cum se ascapă di nîsă.

Cu arăulu videă, că nu u scoati n-cap. Mintul cu bunlu ș-cu aplanlu s-u l'a. Tr-aestă s-toarnă și-l' dîți:

— Mae, mae, io-nî te-acl'imăi pri measă și ahintă k'irută-nî fui, că nu știu, cum no-am cu țe s-ti filipsescu. Tr-aestă așteaptă puțin, s-mi duc s-mi mprumut dit vițini. 5

Ț-aflăși Goe s-ariđi. Știi țe? đisi Goea, mi duc s-aduc io tut țe lipsești tră pri measă.

Acși Goea, ș-alăsă furca cu fuslu dipu uși, s-k'isê pri sum poali și fuga s-aducă micări.

Ișinda nîsă din casă, trađi și ncl'idi ușa dipu nîsă, s-nu 10 țivă di le-aspeală feata pînă s-toarnă ea. Ma ș-feata nu vrea arcari năparti tu diștiptăcuni. Cît fuđi Goea, l'a furca cu fuslu și le-azboairă nafoară tu avlie; sapă-sapă loclu pîngînt di mbogrea di moași, arucă țara nafoară și apoea trađi ș-arnești cu mètura pri supră, ncl'idi ușa di u sfinu-15 seaști și ngl'ițată di frică ș-lo doaga n-cap și z-băgă tu a-știrnūt.

După năbeam di oară, na ț-u Goea la uși!

Pinđi, greaști, țivă! Ușa eară ncl'isă de-a g'inealu.

— Furcă, no-avđi si-nl dișcl'idi? greaști ea. 20

— Me-arcă nafoară, Goe! dîți furca.

Goea di foc țe-l' vini, cărțînî dințîl' di te-acăța h'êvrili di frică.

— Am tine fus, țe aștepți, greaști nîsă nîpòl.

— Ș-mini me-arcă, dîți fuslu. 25

— Am tine k'isăt, dorîni, di nu dișcl'idi?

— Ș-io nu-nî pățîl bunlu, doamnă, că me-astrapsi nafoară.

Ma viđù, țe nu viđù Goea, că se-aproak'e cîntarea cucotlor și că nu poati s-facă țivă, fuđi cumu ș-vini cu limba scoasă.

Dimineața si scoală feata, după țe-apirî g'ini, și s-feați 30 qua prinđu. Trađi di dișcl'idi ușa și țe să-l' veadă ocl'il? nă mîrși di om vătămăt, adusă di Goea seara, tră micari la mărata di feată.

De-aestă nu prindi s-țînem ușili dișcl'isi, cîndu h'im singuri în casă. 35

(Spus de mama-mea, Avela, Epir.)

37. Mintea cu Tih'a.

Mintea, nă duă, di zbor-zbor, s-êcutea cu Tih'a. Țineă, că nisă-l ma mari pri lumi. Stătea di dîțea, că fără nisă țivă nu poati s-h'ibă pri lumi

5 Ună «Io ma mari», alantă: «nu tini, ma Io», carl nu putea s-l'i da viră cărari, gri Mintea:

— Țe li vrei ș-ațeali, ș-ațeali! Ț-u țini s-te-acățî cu mini?

— Avdî, nu nî-u țini? gri Tih'a! Toreă, cara-țî da mîna.

Și se-acățară. Țe lă fu acățătura:

10 Eră tu hoara țeă un goni picurăr. Aestu pînă tora mintea cu tih'a-l' si duțea mîna di mîna. Dit minuta țeă mintea trapi mîna di la nis și Tih'a s-ligă s-l'i poartă cu doauli mîni. K'atră s-acăță picuraru, amălamă s-fățea; ahîntu g'ini l'i si duțea. Ma țe u vrei? Carl il' lipseă mîdua, ț-o-aî că
15 aduk'ă țivă di bană? Ca viră pravdă.

Cășerli a lui, oile a lui, vățli, cal'i a lui umplură tut loclu. Cășile a lui nu le-aveă niți amirălu; ahîtă avuțami di om așumsi s-adară un an cu anlu.

Tih'a lui aclò il' pimsi, tra s-l'-aducă și h'il'a de-amiră tră
20 nveastă.

— E, fați Tih'a citră Minti, veđi țe doxă și țe avdît așumsi așutăt di mini?

Mintea stătù și-l' dîsi:

— Aî arîvdari, că mărđinea aleađi.

25 Mintea videă, că mași soni bună nu va s-aibă lûcurlu a Tih'il'eî.

Cîndu să s-facă numta, na-l și gônîl'i ca viră pravdă. Ne ca gambrò ștea s-șadă, ne să ncălică ca lumea, ne să zburască ca oămînl'i.

30 Amirălu li videă tute aesti, ma țe-șî dîțea? «picurăr, țe si-l' fațî!» Nu și ștea, că picural'i, cîndu aș minti, ncaltă ș-pûriclu cu guvojdî vîftești!

Șidură pri measă, tuți mică-ca lumea, nis ca viră k'irût Tră zburari, zbură cîndu nu prindeă și tră arîdeari, arîdeă
35 cîndu nu-l' eară loclu. L'-fățea părințîl', fărtațîl'i semnu, aduk'aști lemnul, s-aduk'ască ș-nis? E, neîsi! s-mută measa ș-amirălu l'-acl'imă tuți cûscăr'i și acl'imațîl'i a lui tu gărdînă.

Eară aoă amirăți și lumi cama di prota. Amirălu cu mîna lui deadi la cați-un cite nă alumak'e veardi di k'in, că acși aveă adeti nîs.

Tuți li țineă alumăk'li tu mină, mași dînîr-su acăță s-u mică ca vîră pravdă. 5

Amirălu lu ngrupă loclu de-arșini, cîndu viđu ș-aestă.

— Aestă ș-fu pravdă de-a g'nealu, dîsi nîs! Loățî-lu s-lu spinđurățî, gri amirălu nărăit-nărăit.

E, ș-carî lo-aduțea la spinđurari, canda-l' si bătea peana picurarlu? știe pravda, si știbă ș-el, țe-l' si fați? 10

Eră tamăm oara, cîndu vrea-l' tragă scamnul, s-lo-aspinđură. Cum s-lo-ascapă, că aoă nu ncăpeă groși: amiră l'-dîțeă aiștîl. Vru, nu vru, Tih'a l'-pricăđu la đoarli a Mintil'eî și-l' dîsi:

— Pînă aoă-nî fu putearea. Ea s-ti ved, carî s-poți s-fați tîni țivă, s-lu torî di la moarti. 15

Di nă oară il' vinî mintea picurarlu și, ca diștiptăt dit vîs, s-toarnă și dîți:

— Țe-avêți cu mini? Cum acși me-aduțeti la spinđurari fără gûdicată? Spinđurățî-mi, ma gûdicați-mi ma naintea?

S-lu gûdică? — s-lu gûdică, ma-că va. 20

— Na! ș-na! tră țe caftu s-ti spinđur, gri amirălu, tr-ar-șinea țe-nî adrăși și țe nu u mică ne cînl'i!

— Mărite socru ș-amiră! Pistipseăm c-al țivă tu mină, ma cum ved, vrea mi l'ai pri guși dip pri nidriptati. Ațea țe fecu, știu, că bună nu fu, că mași io știu cum mi nfărmăcăi cu sk'in'i di alumak'e! ma u fecu, si nu țî-asparu k'efea mași!

Amirălu țe z-dică? Viđu, că picurarlu nu-i tot ațel di dea-neavra. Viđu, că omu-l' cu mintea ntreagă. L-l'irtă și dipusi dipri scamnul de-amiră și băgă dînîr-su, z-dumnească.

De-ațea tih'a-l' bună, ma fără minti doî parățî nu fați. 30

(De la sor-mea Mîa Damașòtl, Avela, Epir.)

38. Mintea cu Tih'a.

Tih'a ș-mintea nă oară s-adunară n-casă la un om. Aestu, om bun, le-aștiptă și nîsi băgară s-lucreađa, cați-ună cu țe poati: Tih'a s-l' poartă cu saclu ș-Mintea s-l' feată și s-lu facă, limbi-limbi si-l' si ducă gura. 35

Tră şcortu k'irò ağumsi omlu aestu s-albă aveari ma multă şi de-amirălu, cît tradi frînda ş-arina.

Tu minti antriţea tută lumea : sufili a lui umplură loclu. Maşi zboari hrisusiti scutea din gură.

- 5 Amirălu, carî il viđu ahîţ avût ş-ahî't diştiptât, că no-ari soţ, ai si-l facă điniri. S-feaţi numtă mari, amirărească şi omlu ş-viđu vîslu cu ocl'il', că el acşi s-ağungă durea.

Pînă aoă l'i si dusi lûcurlu a lui, cum vru Dumniđău cama g'ini.

- 10 Nă đua, cum o-adusi daraclu, că Mintea cu Tih'a, di zbor-zbor, acăţară să si ncaoi; una đîţea, că Io-l fecu s-ağungă điniri de-amiră; anantă : fără di mini vrea s-đacă tu căli-vuşca, Iu s-feaţi.

— Ţe li vreî ş-aţeali ş-aţeali, đisi Mintea, ea-ŭ padea, ai 15 s-nă misurăm puterli! Na! Io trag mină di nis şi fă tini, cum iţi tal'e caplu.

— Multu g'ini, gri Tih'a; ş-cu tini ş-fără tini.

Mintea trapsi mină di omlu aţel şi armasi maşi tih'a si-l lucreađa. Tih'a ş-băgă poălilii m-brîn ş-apucă să-l' poartă a- 20 veari, s-no-albă Iu s-u bagă. Il feaţi, pri iţi z-bagă el mîna, băgată s-h'ibă : k'atră s-acată, amălamă si s-facă.

Tih'a-l' si duţea ambâr, tut tră năinti, ma mintea si şcortă multu. Ni zbor ca lumea, ni cuventă ! D-Iu ma naintea lumea tută să'ntrîbă la nis tră iţi lugurie, lişură ahîntu tora, că 25 ş-arîdeă tuţi fîcûriţ'l'i di nis : Măratlu ! ti curmă nîla s-lu veđi, cum nu ştea si mpartă pal'i la doî gumari!

S-făţea la pâlata amirăluî nă sârbătoari mari. Tută lumea cama bună, amirăţî dit păturl'i k'uşăţî a lûmil'eî fură acl'imăţî la prîndu aclò şi nu ȳa zbor, că đinirli de-amiră aveă protlu loc.

- 30 Multă lumi aveă vînită z-veadă đinirli, că numa lui umplu loclu cu avuţamea şi mintea lui. Şi mulţi aveă vînită s-caftă vîră minti, tră ponlu ţe-şî aveă, di la nis, că mulţi l'-viđură hăirea.

Mîcară g'ini-muşăt tuţi şi amirălu deadi, cu mîna lui la 35 caŭi-un, dipu measă, citi nă alumak'e cu meari. Tuţi oăspiţ'l'i cură ş-mică meărili; đinirli de-amiră maşi, ca vîră pravdă, l'u intră a lumăk'îl'eî ş-u mică cu frînda cu tut.

Tuţi oăspiţ'l'i strîmbară bûđili şi s-mutriră un co-alantu Amirălu lu ngrupă loclu de-aruşini. Dimîndă s-lu mută az-

varna dipri measă și s-lu spîndură, c-arșinea țe-l' adusi niți cînl'i nu u mică.

Eară tamâm s-l'i treacă funea di guși și s-l'i tragă scamnul, că ținirli, țe altă oară l'i si duțea gura limbi-limbi, di oara estă necă ștea țe-l' si fați! Ahintă pravdă se-aspusi. 5

Tih'a, mărata, minti n-cap no-avea. Citi feați, cîti adră s-lo-ascapă, țivă! ca di pri k'atră canda dădeă. Viđu țe nu viđu, că vrea z-ducă omlu tră semnu di nisă, s-feați cama nîcă și-l' ȑisi a Mintil'eî:

— La tini ș-la Dumniđău, surată, ascapă-l dipri moarti, 10 s-nu-l am pri guși-nl' bana tută. Io u fecu, tini s-nu u fați, minti hrisusită ș-alăvdată!

Mintea, inimă bună, nu k'ardi oară ș-acață s-lucreađă. Fi-ćorlu iș' viini tu ori și canda-l' părû, că z-diștiptă dit somnu. Limba l'i si dizligă di nă oară și cîndu acăță z-grească c-alđoni 15 l'i si duțea.

-- Nu vă ntreb, gri nis, țe-avetî cu mini? Iu s-avđi spîndurari fără ġudicari. Loați-mi, ntribați-mi ma naintea și carî s-me-aflăți cu stepsu, spîndurați-mi! Nu acși azvarna, ca tu ġigărie. 20

Citi nu gri nis! Il' griră s-lu ġudică amirălu.

— Nu-î dure arșinea țe feațișî, di nă băgășî cu caplu n-loc? ȑise amirălu. Viđușî tini om pînă tora s-mică frîndă ș-alu-mak'e?

— Stepsul easti a tău, macă tr-aestă vreî s-mi spînduri, 25 gri ȑinir-su. Io nî-o avuî, că lucrulu dat de-amiră, năparti nu se-arucă. Nu putuî s-l'i daû cu ćorlu, de-ațea măcăî ș-alu-mak'a cu frîndă cu tut. Mașî io știu, țe trapșu, ascăpitîndalulî fărmaclu a lor!

Amirălu, carî u teasi cuvenda multu-multu, viđu că ȑinir-su 30 nu eară ațel di deaneavra. L'i se-acăță a luî tora zborlu n-gură, că nu ștea cum si-l' facă apândisi.

De atumțea armasi, ca tih'a s-h'ibă cama nîcă di minti. Bună-î ș-tih'a, ma iu-î minti.

(Cules de la unchiul Ghiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

39. Mincună.

Erà țe nu ș-erà. Erà tu k'iolu, cîndu lumea ș-pùriclu lu ncăltă. Alih'a erà, mincună erà, știu că pap di pap o-aspuneà.

Erà unoară trei frați. Treil'i frați erà cărvănări. Cați un
 5 ș-aveà un semnu di muli. Șamiștreil'i niși fuđiră tu lumi si-și
 caftă căsmetea. Iu z-ducă n-cărvane? — Iu's-fați víptu cama
 multu. Ațel marli, si-l' țem Mit, trapsi tu nă hoară hășutească.
 Tu hoara țeà se-aflà un ĉurlu-păpă, țe aveà vípturi multi.
 Dusi Mitlu se-acùmpără, ma ĉurlu-păpălu l'-đise, că nîs no-
 10 ari grîn tră vindeari cu parățî, că-l vindi cu mincună.

— Cum cu mincună, ntreabă Mitlu?

— Ea cum? Si aspuneări tîne nă mincună cama mari
 ș-cama groasă, iți daș víptul tut; se-aspuneirim ĩo cama
 mari, tîni si-nî daș mûlili.

15 Al Mitu il' viîi ca g'ine aestă.

— Țe! đisi nîs, nu va pot s-l'i cruescu nă mincună a k'i-
 rutlu aestu, tra si-l' l'aș víptul tut?

Acș s-ligară. Acață cărvănarlu și-l' cărțineăști nă mincună
 di la hani, di ti nk'idicâ di ea! Ahîntu s-cunuștea, că nu-
 20 mincună tră pistipsiri! Țe đisi nîs? — Azbuiră boșlu!

Ș-o-aveà k'irutlu, că nu-l cama mari mincună de aestă.

— E, e! l'-u toarnă preftul, s-țî-aspûn ș-ĩo: ună oară nî-
 aveâm un oș și me-alinâ, ștîl, pri un muntî; mûntili ațel
 maș k'atră ș-bărțiri eară. De acłò, din cărcîlî, l'-ded cali
 25 a oșlu h'ima-ng'os pri k'etri ș-pri bărțiri și țe s-ță veadă
 ocł'il? Arucutea-ti, arucutea-ti oșlu, discă și aristurnă băr-
 țirli cîtră ng'os, di-țî părea că k'ari lumea. Gîr-gîr-gîr! gîr-
 gîr-gîr! agumsi oșlu trîși-n vale, laî frățile a meș, noș-ni
 frîmtu, că đîțeaî, că tora-ĩ uat di gâl'ină.

30 No-avû țe z-đică Mitlu. Viđu că ĉurlu-păpălu lo-antreapsi
 cu mincuna. L'-deadi mûlili ș-necă dișcl'isi gura z-grească
 țivă. Cu caplu spinđurât di glărimea țe-adră, o adună cîtră
 a casă-l'.

Nu treați nîscîntă oară și na ĩu vîne dipu nîs, cu mûlili
 35 acățati di căpestru ună dipu alantă, frățili di mesi, cu numa
 Pitlu, tra să ncarcă víptu.

— Carĩ ari víptu? ntreabă la un, la nantu.

— Preftul ari.

AI la preftul.

— Bună-ți oară, părinte un.

— G'ini vlniși, oaspe, anantu. — AI grîn tră vindeari ?

— Am, ȗisi preftul.

5

— Cîtu-l dai ?

— Nu-l vindu cu parățî, ma cu mincûnî. Cara țî-da di mînă
acață-te.

Pîtlu ș-o-avû, că-î urbari aoă !

— Țe mari lucru s-arîd un cûrlu-păpă, mindul nîs.

10

G'ini ma ș-nîs pățî ca frati-su și-ș k'irû mûlîli, anğurîndalul
pri dinăpôî, că de! nu-î șică aoă năparti, muli lî ȗîc aiștôr
ș-ti dor tu h'icatî, cîndu k'erȗî una, nu tuti di nă cali !

Ȑua nantă, na țî-ul și nielu frati, cu numa K'itlu. Di un
de-alantu viîi la cûrlu-păpă să ncarcă vîptu. G'ini-ma preftul
tut cînticlu, ȗe și ștea :

— Vindu, ma cu mincûnî !

— Cu mincûnî, cu mincûnî ! Ș-îo di mincûnî h'îû adrăt, ȗîțî
K'itlu. Feățîră ligătura, i s-lu dispoal'e di muli, i si-l' l'a tut
ȗe-ari preftul : muli, vîptu, agri, tut !

20

Preftul ș-o aveă, că tut urbari-î anămisa.

— Ȑî-û mincûna, gri preftul !

— S-mi l'erțî, părinte, ma ntră tini, nu es năinte. Tine
prîndi s-acățî prota.

Preftul ȗe și ștea : mincûna cu oûlû ! Carî u ȗisi, ș-aștiptă
lailu-șî cu gura căscată, z-ȗică K'itlu mincûna luî, tra si-l' l'a
mûlîli apoea. Nîs pistipseă, că ș-fu lișôr lucru !

K'itlu se-aștirnû g'ini-mușăt ș-acăță :

— Eară, părinte, tu anî'i a mel' ! Nă ȗuă, cîndu s-amintă
tată-nu, șideăm la pap-nu n-coh'î și-nî beam cûbuk'a. Na
viniră și-nî loară sihărik'î strauș'î alăgînda, alăgînda : «aî !
că s-amintă tată-tu !» Ntreb îo : «Și carî se-amintă, ȗe avêțî
cu mine ?» — «Cum ȗe-avem, că prîndi s-ti duțî la nunlu, s-l'î
grești z-vînă, s-păteaȗă», fac nîșî.

«Iu s-lo-aflî nunlu ? Tornu loclu di anantă parti, mutrescu,
caftu, no-ari nun sti loc. Vaî h'ibă la Dumniȗăû, mintuescu
îo, macă nu-î sti loc. Șî de alih'a acîd ș-eră.

Cum s-mi duc si-l' grescu ? Mutrescu cîtră n-sus, nî si mută
mîntea di diparti și nsus ȗe eară. G'ini ma, eară nu eară

prindea s-ti duși. Altu nu eară s-lo-acl'amă : furtia tută pr
mini cădeă. Mi şuț, me-amvirtescu s-aflu vîră scară, s-me-alin
no-ari scară! Atumțea mi caftu n-sin și na! Iu daŭ di n
simință di curcubetă. Știi, ună strănipoată di strănipoat
5 aveă h'artă niști simință și cum înl deadi ș-ania nîscînt
s-me-aroamig, si-nl treacă oara, nl-armasi ună n-sin. U simi
năl dicara și criscu nă curcubetă, țe deadi pîn di Dumniță
Curcubetă di curcubetă, me-alinăl la Dumnițăŭ și-l grescu
a nunlu: ade, că te-acl'amă s-pătêđi tată-nu! Dipusi nunlu
10 alăgînda-alăgînda și pînă s-ni pascu puțin ocl'il' pri divar
liga, z-ved țe-l, țe nu-l la Dumniță, anvađă nă gumară psoah
di ningă curcubetă și grîț-grîț! ali curcubetă, o-adră g'in
Țe ti fați tora, K'ita, K'ita? Cum mi zgrîmăm acși, di nu ștean
Iu nl-u caplu, na daŭ în sin di un h'ir tu ureacl'a di ac, arină
15 di cîndu fecu araftu. L-tindu di una cîtră ng'os, nu aġunđi
il tindu di doauă, aġunđi ș-antreați. Me-alàs ș-fo de-a h'irli
ng'os și nod di nod, mutrescu z-dipun ma troară, ma țe z-veđi
Acăță z-bumbuneađă și z-da nă furtună ș-nă grîndini, s-k'ari
lumea. Me-adun sum nod și nu cărlêđ, pînă s-treacă furtuna
20 Cum stătù, dipuș și le-aflăi lûcurli ndreapti și tată-nu l-turni
di la pătiđari și tut plinđeă. «Nu ti ntreb, nune» grescu io
«țe-ari tată-nu di zgl'ileăști?» — Țe s-aibă, đîți nunlu, va cu
coași ș-altă nu! Tră cucoași-l arînđa lui?» Me-astrăg ningi
un cucòș ș-acăț s-lo-alumtu cu k'êtrili. Dă-l' în sus, dă-l' în
25 g'os, canda li țineă vîră! nu cădeă.

«Il truduescu atumțea nă oară și țe z-veđi? cucoași no-ar
masi ascălnată! L'i le-aduș a tată-nu, ma ahtari orixi d
fiêđr, ore prefte, tu bană-nl no-am viđută. Le-ascăpită cu
coașili cu tut coji.

30 «No-apucăi s-șed s-mi neăldăscu puțin și na Iu vini un nipò
di strănipòt si-nl grească: țe stai, lala! nu știi, că tată-tu va
sărminiță? Nu đîți tine, tu țe va-l băgăm z-doarmă? Mi sco
frătile-a meŭ, c-andornic, arăp țupata din anûmirea, adur
patruđăți di gumări de-a duăul'eî și aî! Iu s-aflu păduri
35 Alăg cîtră ncoa, alăg cîtră nelo, na! ved di năparti di un ariŭ
diparti cît țî-acață ocl'ul, că lăeă țivă. Eră nă păduri. G'ini ma
cum s-trec ariŭlu? Ariŭlu mari, dipuș, țî si alăcă mintea
mași s-mutrești, nu s-lu treți. Cum mi zgrîmăm, șțîl aclò Iu nu
ti mică to-ahtare oară, daŭ di nă ceflă de-alună. Nu k'er oară

ma-l bag gumar'i un citu un intru ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
di işil di năpartu. Intru tu pădură ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
dini to-alantă, u străbăt în croişăle zărilor di viră lemnu
di viră lemnu, no-ari lemnu! E! ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
sfac. Cindu ea daū di un pădură! L-a intru în pădură ş-a
puţină oară, dă-l, dă-l, adăr pădură ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
calea. Aclò iu mi duţeam, me-aci ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
că nu şteam iu s-ai-afiu locu. Tră ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
Ligăi gumar'i so-aumbrata iu ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
somnu, mă-sa-l fu! Di cari freaţi călărea, bolnăi gumar'i
pri leamni şi trapşu. Calea mi lo ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
kicută. Țe fecū, țe nu fecū, ded di un pu; Pu; ş-a ş-a ş-a
Dumniță, că no-aveà ne cuvă, ne drac! Țe ş-a ş-a ş-a ş-a
Ei tal'ū caplu, lo-aruc nauntru tu pu; tu ş-a ş-a

«Ca agîrşit ţe-nî hîu, trapşu cu gumari! Călea căminî si-
ţiră skîcurli ş-adună minucii pîrîi! Căi no-aveam ş-io lu-
cru, băgăi di discărcăi şi li u intrăi a leămăilor cu ţupata-
Li dispiturăi tuti şi sărminiţa nu putăi se-adăr. Crek de-
apoea tu k'ali? Crek'i ş-plăscineşti, cîndu ţi si duşi strimbu.
Cîrtit ca vai di mini, vrui s-intru tu călivă. Daŭ s-intru,
nu-nî si intră, daŭ s-intru, nu-nî si intră. Bre! s-u mică luplu,
ţe s-hîbă ş-aestă? Țe s-hîbă? Avea armasă tu tălitura di
ţupată nă scîrpă şi se-acăţă di praglu din sus ali călivă şi
nu s-intră. Pîu! fac mini, o-aşternu scîrpa. părinte, şi dă-l
di ună parti, dă-l di partea nantă, na ū-u sărminiţa!

«Biți! și mi ndrîdeam s-l-u daŭ citră a casă. Țe z-veți? Tută lumea mutreă la mini, ca la viră ursă! Arideă di s-li-șină di mini. «Bre! țe avēți di aridēți acșiți, di vā o-aduși Stămăria» li dic a lor acle? — Țe s-nu aridēm, lai tumte ș-lai k'irute!» fac nișl. «Am lu-t-u caplu?»

«Mi pusputescu, ahulescu!o n-cap, d-îu cap? Caplu lo-aveam
agîrîtă tu puț. Fuga nîpîi dipu cap. Cîndu țe s-îi veadă 30
urêcîli? Caplu năfoară pri puț îl mică nă vulpi. Aprês
cum earăm di nî-arsăreă scînteal'e printr-ocli, loai nă k'atră,
l-aminăi ună pri căpuli ali vulpi. Nîsă pîngîna di zori, cara
da di scoati nă firmani, ma țe ș-cîntă . . . »

Aoà K'itlu tăcù și preftul să nveață țe scrià, ntreabă: 35

— E! țe cînta firmanea (șirmanea) țeă ?

— Cîntă, s-îi daî mîlîli cît cama goîna, vîptul ş-tuti ; acîşî

nă fu acățătura ș-ligătura noastră și macă te-ariseaști s-te acățî ș-cu altu cu minčunî.

Vru vru măratlu, ș-plăti ca preftu, că viđù că ș-află măs-turlu, și spinđură nărli nă palmă n-g'os și no-avù țe z-đică.

- 5 Minčuna-minčună
 Ș-fu bună,
 Ma cama minčunòs, carî ști s-le-aspună.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

40. Luplu cu vulpea.

Earà țe nu ș-earà.

- 10 Earà un lup, Masturu-Nicola, și ună vulpi K'ira-Mara.

Nîșî s-feățîră soți se-avină dadùn și avinățicu s-lu mpartă frățești. Tu işirea avinari, aflară nă oală cu nari.

— Ha! s-aurnî măs-turu Nicola, va u mic!

- 15 — Năinti ș-năinti, nu prindi si đîți: va u mic, ma: va u
micăm, il' fați K'ira-Mara. Ș-apoea nu đîți tine, ninga nu
o-aflăm și ai! s-u micăm? Maca vreî casă s-adrăm, casa
nu se-adară cu glîpuirea tut țe s-aflăm.

— Cum știî, Mară!

- 20 — Țe să știu? Cum fac tută lumea, ș-noî; s-o ascundem
și di trei-trei đili s-nă duțem s-micăm cîti puțină.

Și, cum gri K'ira-Mara țeă șireata, acși feățîră: o-ascum-siră t-un guneapini.

Nu tricù nă đuă și ea-ț-u cumbara vulpi, iu-l' đîți a luplui

— Măs-turu-Nicola, me-acl'imară s-pățed!

- 25 — Macă te-acl'imară, du-te! đisi ș-luplu.

Dusi vulpea și glîp-glîp! glîpui nărea dipri suprà.

Tu turnată u ntribă luplu:

— Cum il' đisiși, K'ira-Mară?

— *Apărîta!* Cum altu si-l' đîți? Feată earà.

- 30 — Mușată numă, s-ță băneadă! gri luplu:

Đua nantă ea-ți-u vulpea pali:

— Măs-turu-Nicola, me-acl'imară s-pățed.

— Em du-te, macă te-acl'imară!

- 35 Vulpea dusi și glîp! glîp! u ngumitică oala di nari. Tu
turnată u ntribă nîpôi luplu:

— Țe numă-l' băgăși, K'ira-Mară?

— Țe numă s-l' bag? *Ĝumilic* il' dîș, că eară fičòr aestu.

După nă duă nîpòl vulpea:

— Măsturu-Nicola, me-acl'imară s-pătèd!

Luplu-lup, iu si-l' si ducă mintea lui, că aoà nu cură lu- 5
cru curăt! «Du-ti» l'-dîsi dizndù.

Carl dusi vulpea, nu țl-alăsă nari tu oală. Tu turnată nî-
pòl u ntribă Măsturu-Nicola:

— Țe numă-l' băgăși?

— *Bițită*, l'-băgăi numa! dîsi vulpea, că ș-o aveà bițită 10
tută narea.

— Mușată numă, s-ță bineadă, l'-ură zdănganlu di lup.

Tamam aveà tricută trelli dîli și prindeà z-ducă s-mică
narea. Țe s-mică? k'etri? Narea tută o-aveà glipuită mas-
torsa di vulpi. 15

— Măsturu-Nicola, Măsturu-Nicola, u micăși narea fără di
mini, ca cumu z-veadi, dîsi vulpea.

— S-mi l'erți K'ira-Mara, gri luplu, ma ni si pari că tine
o-adrăși aestă mușuteață!

Ba, că tini, ba, că mini, si ncăcară și si mpărțiră. 20

Vulpea lo calea citră n-hoară s-anăcupă vîră găl'ină. Calea
da di un preftu. Aestu s-turnă, cu gumarlu ncărcăt di litur-
gîl, di la bisearcă. Nîsă-l viđù di diparti, s-teasi n-cali-l' ca
psoah'i, și cum tricù preftul pre-aclò, u lo di čor ș-o-arcă
pri gumăr. Bună-l, minduî nîs, tră guna li prifteasă. 25

Vulpea pri dinăpòl, dizleagă sațl'i ș-arucă liturg'iili ună
cîti ună tuti m-padi. Dipuni apoea și nîpòl, ună cîti ună, le-
adună dim padi și l'a-l' čulica, carl poțl.

Ăgumsi cu nîsi tu păduri. Aoà na-l și Măsturu-Nicola. Aestu
dîsi: 30

— D-îu cumbară, d-îu, Mară, cu pleasca aestă?

— D-îu s-h'ibă, Măsturu-Nicola? di la bisearcă.

— Cum acși, di țl li deădiră? Cum feățîși?

— Cum s-fac, Măsturu-Nicola? Mi duș ningă ușa di bi-
searcă și acățai: Dă-nl, prefte, nă liturg'ie! dă-nl, prefte, nă 35
liturg'ie! și preftul tră ună, nl-deadi nă tisagă.

— S-mi duc ș-lo, nl-da ș-ația?

— Avđi z-da? va zbor aestă.

No-amîna luplu și na-l ȳu z-duȳi la bisearcă, j-bagă caplu tu uși ș-apîrînaști s-aurlă ca vîră lup:

— Dă-nî, prefte, nă liturg'ie! Dăăă-nî prefte nă liturg'ie!

— Dua, lupe! dua! lupe! acățară lumea si z-g'ilească di 5 tuti părȳli, că nu viȳù luplu cum fuȳl de-acloȳi. Ağumsi tu păduri. L'-easi vulpea s-lo-așteaptă și s-lu ntreabă, cum tricù? El aspusi ȳe păȳi' ș-cum vrea-l frîngă k'ilung'a, s-lu băgă tu mînă.

— Am nu ti ntreb, cum ȳiȳeăi, il' ȳise vulpea?

10 — Cum z-ȳic? Dăăă-nî, prefte, nă liturg'ie!

— De-aestă nu-ȳi deădiră, Măsturu-Nicola. Va ȳiȳeari cu boăȳea ma minută, nu tu groasa. Aclò va si striȳl dip agalea: Dă-nî prefte, nă liturg'ie.

K'irutlu di lup, ascăpă nă oară ni frîmtu și s-lo dipu min- 15 tea ali vulpi, să z-ducă z-grească cu boăȳea minută. Nu apucă si-șî bagă caplu tu uși și «duă!» pri nîs, cu cînî, cu căȳăl', il cruiră-cruiră cu parlu pînă-l vătămară.

Ș-cu aestă ascăpă vulpea di pondul di lup.

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

41. ȳandacùk' și ȳîna-din-Vali.

20 Earà, ȳe nu ș-earà.

Earà nă oară un amiră. Amirălu aestu aveà noaăă fiȳòrî. Optul' earà mintiȳșî și noaălu earà k'irùt.

După ȳe-l' deadi dol'i a preftulu' amirălu, armăsiră noăul' fiȳòrî. Nîșî străxiră s-dumnească anlu ș-fiȳorlu, anlu ș-fiȳorlu.

25 G'ini ma, cum s-u da văsilia pri mîna k'irutlu'. De-aȳeà nîșî ș-feăȳiră zhor, s-facă cum s-facă, s-lu k'ară, să se ascapă di nîs și s-nu lă vînă arșini, nîșî, h'il' de-amiră, s-aibă frati glar.

ȳe s-facă? Cum s-lu k'ară?

30 Se-adunară nă ȳuă optul' ș-lă ȳisi frătili aȳel cama marli:

-- Fraȳi! ȳandacùk' nă băgă cu caplu n-loc; va nă facă s-no-avem ȳu s-nă scutem caplu di lișureȳli ȳe faȳi; de-aȳeà o-aflu cu cali, nîs prindi s-k'ară, că nu-l om si-l' daî văsilia tu mînă.

35 Tuȳl o-aflară g'ini ȳica mărilu', ma cum s-lu k'ară? s-lu

pingă dipri punti? amărtie-î di Dumniță, ca lă-î frati. S-lu zgrumă? easti nilă ș-cama mari; si-l' da fărmaț tu fl'iganea di cafê? ș-aestă nu-î bună.

Țe s-l'-adară, Țe s-l'î facă? ai s-lu pitreacă la Țîna-din-Vali.

Mintea aastă o-aflară tuți că-î cama buna. 5

Il' grescu frațl'î și-l' dîc:

— Oî, Țandacuk', h'îl goni tini!

— H'îu ea! Cum me-ai mini. Un aesti Țandacuk' tu lumi.

— Macă h'îl, hai du-ti și l'a aloatlu din căpistea rea Țî'nă-
l'ei-din-Vali. 10

— Mari lucru! greaști Țandacuk'. Z-videtî cum lo-aduc
tră năbeam di oară.

Nițis grațlu, ș-l'a nă cumagă di cornu și iseă la Țîna-din-
Vali.

Calea lu z-duțea, lo-astăl'è un cristin în cali și-l' dîsi: 15

— Iu cu vearga, lai Țandacuk'?

— S-pălesc Țîna-din-Vali, nîscîndi, macă va s-facă năjî
s-nu-nî da aloatlu, gri nîs.

Arisi omlu și-șî dîsi cu mintea:

— Țe cînl di frațî sun ș-aestî! L-pitricură s-ascapă di nîs. 20
L'artă-ti, mărate, di lumi, macă ti duțî la Țîna-din-Vali.

Trîș ningă casa Țî'năl'ei-din-Vali eară doață punțî: una
di h'er ș-anantă di per. Prindeă s-trețî puntea s-ağunțî la
Țîna. Țandacuk' ma li vidu, dîsi:

— Carî s-trec pri puntea di h'er, Țe guneăță val' aspun, 25
că pri h'er ș-un gînoj poati s-treacă, bre ș-un orbu ninga!
ai s-trec pri ațea di per, z-ved, dem, me-aravdă!

Frîp! frîp! na ț-ul pri punti, ca țel' di pri funi! și ha! s-
cadă, ha! s-nu cadă, cîndu di nă parti, cîndu di anantă
parti, cu mînl'î cu țoarl'î (ağutăt), u tricù puntea didîndi. 30

Țîna-din-Vali aveă un cîni cu treî căpiti la mărđinea
pîntil'ei. Aestu ma videă, că om xen calcă loclu a doamnă-
sai, băgă s-alatră, di te-acăță h'evrili di boățî-l'. Acșî dădeă
nîs tu țtiri a doamnă-sai, cu alătrarea.

Țîna-din-Vali, ma avdî' alătratlu ntribă: 35

— Prit carî punti vîni, Bal'uca!

— Prit puntea di per, gri Bal'uca.

— Arău o-avem, ma înimă s-avem! mindul mărata di Țînă.

Ună vînită aoă, Țandacuk' gri:

- Bun-ți oară, Dîna! (ș-cu mintea-l' grea : s-crek' tu oală).
 — G'ini viiși, oaspe!
 — Țe fați aclò?
 — De! țe s-fățem noi mul'erli? băgăi s-frimintu puți'n!
 5 — Multu g'ini, dîsi Țandacük', tr-ațea viișă ș-îo, s-ni dai
 puțin aloat, tra s-acățăm pînea!
 — Ți-daș, dîsi Dîna-din-Vali, ma așteaptă s-lo-aduc, că
 lo-amu n-țilăr.

Nisă dipuni tu țilăr si-și da dinți' di mînear, s-l'i struxe-
 10 ască, tra z-vînă apoea s-lu facă nă mișcătură; ma ș-Țandacük'
 nu eară dip di k'iruți' s-o-așteaptă:

Arapî aloatlu dit căpisteari ș-o-afumă de-aclò.

Cîndu se-alnă Dîna-din-Vali analtu, Țandacük' o-avea tri-
 cută puntea.

- 15 — Ah! la! Țandacük' di drac, zg'ill ea, în! loași aveara
 tută, țe s-ti l'a Stămaria! nu va-ni ti băgarim tu mînă?

— Tați, mori tetă, că pînă ma napòl va-ți l'au ș-caplu!

Cîndu-l vidură turnat frați'i, să nfărmăcară.

- Se-aștiptă s-nu-l veadă altă-oară ntr-ocli ș-el, na-l ca oșlu
 20 ațel aroșlu! Țe s-facă? S-prifeățiră că s-hărisescu și-l' dîsiră:

— Aloatlu g'ini-l loași! Ai s-ti videm, poți s-l'ai ș-cucotlu
 dila Dîna-din-Vali?

— Mari lucru, dîsi Țandacük'?

- Aestu eară un cucot cîntat, cu gură, nu eară ca tuți cucotli.
 25 Nk'isî de-adoara Țandacük', oară noapți, cîndu tuți dormu,
 și t-abușala s-trapsi pînă la căsistra gâl'inlor. Ančupă cu-
 cotlu di zvercă și vru s-fugă, ma ea cucotlu lu cîntă:

Cică, cică! cică-cică!

Dă-ți-u alaga, doamna mea,

- 30 Țandacük' vii s-mi l'a.

- Avdi' Dîna-din-Val'i și fuga-aclò ca zurlă. Ma ș-Țandacük'
 eară di mumă faptu; cît li vidu streasi și si nh'ipsi n-furnu
 și citus! ș-adil'atieu și-l țineă. Mutreaști, caftă Dîna-din-Vali,
 nsus, îng'òs, no-ari Țandacük'! Canda z-dișel'isi loclu di lo-
 35 ascumsi. Macă mutrî, țe mutrî, pistipsi, că Țandacük' va le-
 albă scărminată și-și mutrî di lucru. Cît se-alină n-casă aestă
 și nîpòl Țandacük' lo-asclnă di guși. Cucotlu nîpòl:

Cică-cică! cîcă-cîcă!
 Dă-ți-u alaga, doamna mea,
 Țândacuk' viîi s-mi l'a!

Ca nă zurlă, ca nă turbată, se-azvîmtură Țîna-din-Vali la cāsistră. Mutreaști ncoa, mutreaști nelo, l-șuță loclu di 5 anantă parti și di Țândacuk' nu da! Țândacuk' se-avea nh'iptă tu guva de-azvesti, lu niți a dracluî nu-l' si duțea mintea vîrnăoară, s-caftă.

«Va fuđl», mintul Țîna-din-Vali.

Tut acșîți pîn tu trelli orî s-tih'isî și Țîna-din-Vali, carî 10 nu lo-află, ș-o-avû că ș-arîdi și și-mbizueaști cucotlu cu nisă. Tr-aestă sta și-l' đîți:

— S-nu cārîđđî ningă nă oară, cupilcu, că cūpulic laîu va ti mică!

Țândacuk' țe altă aștiptă? Lo-ancūpă di gārgālān și aoă 15 țe-am, fārtic, di nāparti di punti.

— Ah, laî Țândacuk' di drac, inî loăș avearea tută, țe s-ti la moartea! nu va-nî ti bāgārim tu mînă? gri Țîna, cîndu lo-aduk'i, că-l' lo ș-cucotlu.

— Tați, morî tetă, l'-fați Țândacuk', că pînă ma napōi 20 va-ți l'au ș-caplu!

Frați'i, cūdie mari lă vîneă, cum di drac ascapă om̃lu a-estu? Apurie? om̃lu trā surțeali z-duți, și s-toarmă zgrāmāt, ș-aestu nu pate țivă!

S-feățîră taha, că lă pari g'ini și-l' đîsiră: 25

— Cucotlu g'ini-l' loăș, ma ea s-ti vidēm, eapa poți s-u l'af di la Țîna-din-Vali?

— Marî lucru? đîsi Țândacuk'.

Afurîșaluî, afurîșaluî, t-abûșala, t-abûșala s-trapsi Țānda-cuk' pînă la eapă. Ș-aestă nu eară eapă de arađă, că eară 30 eapă cu gură. Cît bāgă mîna pri cāpestru Țānda-cuk' și na-ū, lu arujaști nă oară:

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!
 Dă-ți-u alaga, doamna mea,
 Țândacuk' viîi s-mi l'a!

35

Fuga đîna tu pāhnîe s-lo-acață furlu. Aflășî fur s-acățî. Si nh'ipsi tu pal'e ș-nu bātū dip a-viū.

Țîna nîpōi ș-o-aveă, că va ș-lo zverca cî'nîli, macă nu-l' to-

ahuri, că al'urea loc tr-ascundeari ea nu videă. Ni fuđiti g'ini de-aclò și Țandacùk' băgă mîna pri căpestrul a eapă l'eî. Diznòđ eapa arujî :

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!

5 Dă-Ți-u alaga, doamna mea,
Țandacùk' viîni s-mi l'a!

Zurla, cu perl'i cîtră nal'ura, s-h'umusî s-lo-acață, ma Țandacùk' avù k'irò si s-ascundă sum șaua eapăl'eî, adunăt gl'em Cătaua di đîná, macă viđù acșî, țe fați? S-prifeați că-l' đîțe-s 10 eapăl'eî, s-nu țivă di zg'ileasți ningă nă oară, că luplu ațel laîlu va u mică! Apoea nîsă se-ascumse acłò ș-cît arsări Țandacùk' s-l'a eapa di căpestru, sârgl'i și lo-ancupă di perçî Da nîsă, da Țandacùk', că nu se-alăsă ș-aestu lișòr, Đina-din-Vali l'-u putù și-l zdupunî di padi. Il ligă cu mînlî di- 15 nîpòl și-l' đîsi:

— Stăî, cîne ș-pîngîne, tini țe-nî loașî aloatlu, tini țe-nî loașî cucotlu, z-veđî țe te-așteaptă?

Ș-acșîți Đina-din-Vali arsi un čireap di noaűă orî, tra s-lu frigă di viű și s-lu mică. Ma, năinti țe s-lo-arucă tu čireap, 20 nîsă dusi si-șî struxească dințîl' ș-alăsă h'il'i-sa s-lo-aveagli. Țandacùk', drac di sum punti, șadi și-l' đîțe a featăl'eî.

— Tini feată, mîțî zăhărtări?

— Mic! đîți feata.

— Macă mîțî, dizleagă-nî mînl'i să-Țî daű indoauă zăhăr- 25 tări din ġepi.

Aestă, minti fitească, l'i li dizligă. Ahîť vrea Țandacùk': arapi feata m-brată și u bumbuneađă tu čireap. Tră nă minută fu friptă. U scoati, u diñică și u bagă pri measă ș-nelu a l'eî l-bagă su measă.

30 Đina s-hărseă cîndu avđă din țîlăr tac! tuc! că đîțeă: «Țe cu minti feată am ș-îo! Avđî cumu ndreađi measa!» Nu și ștea corba țe o-așteaptă.

De-aoă Țandacùk' trađi la eapă, u ncălică și aoă feățîră soțl'i!

35 Se-alnă Đina-din-Vali și s-hărisî, că viđù measa ndreaptă. Aștiptă, țe aștiptă z-vîná h'il'i-sa s-mică, aestă nu z-videă.

— Va z-dusi la șòputlu din đeană, mintul Đina, tra s-l'a apă. Las mică, cîndu să s-toarnă, îo nu o-șteptu! Și ea șîđù

ri measă. Mică, mică, carnea ca di pulu l' si pără, ahintă
rehtă. Cindu mută measa, țe să-i veadă ocl' l' ?

Nelu a feată-sai sum measă. Aduk' l' laea ș-corba, că carnea
a trifrușca nu eară carni di Țandacuk' și z-băgă pri un
lingu, di plimsi, plimsi pină i-arușiră ocl' l'. di-l si feățiră
băcirea.

Țe Ț-o-ai, că frați al Țandacuk' s-hărsiră, cindu-l viðură
eapa? Papa-Pa! Niși canda j-viðură hicătili, cindu-l
viðură turnăt.

— Eapa g'ini u loăși, ȡisiră el, ea s-ti videm poți s-lai 10
și Ȣina-din-Vali?

— Mari lucru? gri Țandacuk'.

Iu-l' se-aspăreă ocl'ul al Țandacuk' di țivă! A lui l-aȡută
și căsmetea multu. Acși di oara estă. Calea-calea cum nırdeă.
Io astă'l'è un preftu și lu ntribă: iu oară-l bună? 15

— La Ȣina-din-Vali, ȡisi el, s-o-aduc' afrațlor a miør.

— Am nu Ț-u frică s-nu ti ncurpulaȡă, lai criștine?

— Țe-l nısă, tra s-ni h'ibă frică?

— Gălină nu easte, ȡisi preftul.

— Prefte, prefte, gri Țandacuk'; tini nu știł, că fui trei 20
ori pină la nısă ș-aloațlu ș-cuco!lu ș-eapa l'-loai și feata l'-u
vătămăi ș-cu tut aestă ascăpăi.

— G'ini, h'il'ŭ, ma nu știł tini, că z-duți, z-duți curcubeta
la apă, pină s-frinȡi nă oară?

— Am ȡi s-fac, părinte, că-ni ded zborlu ș-prindi s-mi duc. 25

— Macă-ı acși, fićorlu a mel, s-ti nveș io ȡe s-fați: s-afl'i un
preftu ca mini, si-l bilești, si-l baȡi k'alea și strănilı și s-ti
duți, că mași acși nu ti cunoaști Ȣina-din-Vali.

— Ma bun preftu di tini no-aflu io, gri Țandacuk' și vrap!
I-ari ună cu vearga di cornu. Preftul muri și el il billi și 30
feati cum lu nviță. Țe-ȡi lipseă, mărare preftu, s-aruți pipër
tu xeană micari! Apoea Țandacuk' na-l la Ȣina-din-vali.

— Bună-ȡi-oară, Ȣino! gri aestu.

— G'ini viniși, părinte!

— Știł, că muri Țandacuk', surată? 35

— Muri, părinte, de alih'a?

— Bre! l'-măcăm și grınlı!

Ȣina-din-Vali, cindu avȡi hăbărli al Țandacuk', nu ștea ȡe
i-l' cama facă a preftuluı.

— Știi tră țe vinū, ȡisi Țanȡacūk'? vinū s-ni da! niști scinduri s-l'-adrām k'ivurea.

Tang-tung! cu tăporlu, cu sk'iparea, tră năȡeām di oară cutia di mortu fu adrată.

- 5 — Știi țe, Ȣină? S-intri tu cutie, z-vidēm, s-frinȡi i nu? că ma s-poȡi s-u frinȡi tini, și Țanȡacūk' u frinȡi și s-toarnă nîpōl di la groapă!

K'iruta intră și strinȡi-ti citră ncoa, strinȡi-ti citră nelo, u frîmsi!

- 10 — Nu-ȡi bună, ȡisi Țanȡacūk'. Adu s-adrām k'ivurea di h'er. După țe o-adră, tut acȡi intră Ȣina-din-Vali z-veadă, s-easte că-ȡi sînătoasă adrată. Ună intrată nisă și pac! il' faȡi Țanȡacūk' ali căpak'i, di ȡ-u ncl'idi ș-u sfinuseaști, si-l' plîȡi nîla mărătāl'eȡ di Ȣină. Plîȡi, z-g'ileaști, aurlă Ȣina-din-
15 Vali, carȡi s-o-avdă! Țanȡacūk' o-arucă din anūmirea și-ș lo zverca de-aclō.

— Nu-ȡi ȡișū lo, că pînă ma napōl va-ȡi l'aū ș-caplu? il' ȡiȡeā Țanȡacūk'.

- Fraȡl'i li umplură zmeānili di fricā, cîndu-l viȡurā cu ȡina
20 n-casă și gūvili acāȡarā.

Ȣina, carȡi viȡū, ȡe nu viȡu, s-părăcālsi s-u l'artā și s-l'-alasā bana. Al Țanȡacūk' l'i si feaȡi nîlā ș-u l'irtā, ma după țe u bāgā di gurā, că nu va mutreascā s-facā slābinȡā la vîrā și va s-măritā cu nis.

- 25 Ș-acȡi s-loarā dol'i ș-armāsirā amirā cu amirāroāni și fe-
ȡirā numtā mari. Fraȡl'i ananȡi, di frica ȡînāl'eȡ, nu cuȡiȡā (cȡiȡā) ne z-greascā. Aclō earām ș-lo și v-adūș a voauā cȡe un brîn arōș, ma cum tricūȡ pri la g'ifȡi, sîrgl'irā cînl'i și-nȡ li micarā, că ș-o avurā că suntu ȡivā h'icati.

(Spus de maea-mea Ćama-l Teja Papahagi, 1886 Avela, Epir.)

30

42. Patruȡăȡl'i fraȡi.

Erā nā oară, ȡe ș-erā.

- Erā nā oară un părinti ȡe-aveā 40 di h'il'. Cîndu l'i se-
apruk'ē oara sā ncl'idā ocl'il', l'-acl'imā flēorl'i tuȡi ș-lā ȡisi,
cā nis tora moari, că traȡi dit lumea estā, ma si z-vor, si
35 s-aȡutā și sā si nsoarā mașȡ, cîndu va s-aflā s-l'a 40 diȡurāri.

După dimîndarea faptă di tatăl a lor cu grai di moarti, fićorl'i il străbătură loclu tut di păturli părți, s-află iuvă 40 di feati surări, ma n-cot lă fu! No-aflară iuvă. N-coadă, cari alăgară tuți, căftă și nielu fićor se-alagă ș-nis, si-ș veadă căsmetea.

Si ncălță mușat-mușat, j-băgă nă cumată di pini tu tastro și trapsi calea. Imnă ș-imnă, calea iu z-duțea, deadi di nă fintină. Fintina țe o-avigl'a nă lamni. Cindu s-aplică tî-nirlu z-bea apă, lamna ansări și-l' dîsi:

— Va ti mic.

— Cari s-mi mîți, mică-mi, dîsi fićorlu, ma țe va s-aminți co-aestă?

Lu ntribă lamna: iu oară bună? Și fićorlu-mușat il' dîsi, e-alagă s-află 40 di surări, că sunt 40 di frați și că vor să si nsoară cu nîsi.

— Macă-î acșiți, dîsi lamna, țe s-alădi ma nelo: io am 40 di feati și li mărît, cari s-li loați.

Lamna mutrea s-l'i mică tuți, că nu-l' ardeă s-mărită feati.

Fićorlu o-află luguria bună și s-turnă s-lă da tu hăbari ș-a frațlor. Pri de-altă parte lamna acață de-adară nă carti ș-u pitreați a casă-l' și-l' dîti a mul'ari-saî, s-l'-așteaptă 40-l'i di frați g'ini, să struxească țupata și s-u bagă dipu uși.

Si sculară 40-l'i di frați și ncălicară cal'i și nk'isiră la lamne. Așungînd-aclò fură multu g'ini aștiptăți, ca niști dînirăți. Apoea nielu scoasi semnul țe-l' aveă dată lamna bărbat și-l deadi ali lamni mul'ari și-l' dîsi, țe lă easti vinita. L'-aștiptă cu tuti bînilu, ndreapsi țupata ș-u băgă dipu uși. Noaptea, cindu tuți s-culcară, na-l și bărbatlu vîni și acătară s-puşpu-tească cu mul'ari-sa, cu țe plan si-l' vătămă. G'ini ma nielu ştea tu țe casă s-află și canda durnă pri sk'ini, că nu-l acăta som-nul. El avdi țe ș-ăucurară și lă dîsi a frațlor la ureacl'i, să s-arucă prit pălăθiri nafoară. El, caθi-un durnă cu citi nă feată di lamni și cindu se-arcară prit pălăθiri, armăsiră to-aștîrînt mași feătli sînguri. Bărbatlu lamni l-u intră cu țu-pata și no-alășă ună vie. Nis ș-o aveă că tal'e fićori mă-ratlu și nfărmăcatlu!

Ne-apirită g'ini greaști a mul'ari-saî s-l'-aducă un fićor tră ngustari. Cindu trađi mul'area țerga, țe z-veadă? toati fea-

tili moarti. Băgă să zg'ilească cu boați, să z-deăpiră. La zg'icutli a l'eî vîni și ntreabă bărbatlu, țe ari, țe pățî di zg'ileastă cu boați?

— Țe ma mari lucru vreî s-h'ibă de-aestu? dîse ea. Tini
5 tu loc di fiçorî, feătli vătămășî.

Cripă ș-plăscîneă lămîni di țe videă. Apoea acăță să suflă prit nări, s-l'i ascăpiră ocl'il' și s-alagă c-andornic s-l'-ağungă.

Ningă fintîna li lamîni eră ș-un ariû. Loclu ali lamîni eră mașî pînă l-ariû. Ațel era semtea luî. Ma nelo nu puteă
10 s-calcă, să-l tăl'ăi. Cîndu ağumsi nîs l-ariû, fiçorl'i lo-aveă tricută ș-acățară, să-șî aridă di nîs și s-lu scănisească.

Carî avdî amirălu, că suntu ahîț goîl fiçorî, l'-acl'imă la pâlatea luî ș-lă deadi 40 di feati a lui nveasti. Amirălu tuțî il' vrea, tuțî il' dureă, ma cum vrea niclu fiçor, vîrnu nu vrea.
15 De aestă frațl'i ațel' mărl'i nu puteă s-lu veadă ntr-ocl'i și tut l'-u h'irbeă. Nișî mutreă cum di cum s-lu k'ară.

Nă quă amirălu, amvîrligăt di 40-l'i di dînirățî și di 40-li feati a luî, șideă pri measă hăriòs. L'-arideă barba di g'ineată:

— Carî i ca nîmi, dîsi nîs? 40 di feati avûl, 40-li la g'ini li
20 mărtăi, di-nî feçû 40 di dînirî unu ș-un!

Tuțî fiçorl'i, afoară di niclu, griră tu nă gură:

— Maș atumțea va poțî si dîțî, că le-ai tuti bûnili ș-tuti mușutețli dipri lumi, cîndu va s-ai ș-merlu din gărdina lămînil'eî.

Aestu eră un mer țe nvîlică 3 orî cu oara largu. Al amiră
25 il' k'ică, cîndu avdî di merlu aestu și cădû lîndit. Vîră di mărl'i fiçorî nu cutiğă s-lo-aducă. Tut niclu și acăță înima cu dințil', ș-feați crucea s-l'-ağută Dumniğăû și trapsi s-aducă merlu, că nila l'-eră, cîndu videă, că amirălu easti niputût.

De-abûșala, de-abûșala s-trapsi pînă ningă gardu și mutri
30 prit cărpitură. Tu gărdină eră un pat iu durnă lamîna. Pri pat eră merlu și ningă pat nă buti plină cu apă. Tamam atumțea u umplû lamîna, tra z-vînă să si scaldă bărbatu-su Fiçorlu, s-trapsi azvarna-zvarna, distupă butea și ea z-guli. Apoea fuga ca un puil'u se-ascumsi prit brușturî. Lamîna
35 trapsi la buti și carî o-află goală, acăță si strigă. Mul'area viîni ș-nisă și ca de alih'a butea eră goală. «De! dîsi, nu va o-astupăi g'ini!» și dusi s-aducă altă apă.

Lamîna s-teasi s-fură un somnu, pînă s-aducă mul'ari-sa

apa și lo-alăsă merlu pri pat. Fićorlu, de-abușala, de-abușala, viñi pre-a-furișalul, il lo merlu și fuga !

Cîndu z-dișteaptă bărbatlu ș-caftă mer, merlu locu s-feați. Intreabă mul'ari, fićdri, viră nu ștea țe s-feați merlu. K'irù ș-k'irù.

5

Fićorlu, carl lo-adusi merlu l-amirălu s-nirară tuți frați'i, cum putù de-ascăpă cu bană și nu-l măcă lamna.

Tut acși frați'i, să se-ascapă di niclu, țe lo-avea șil'e ntr-ocli, că tora l-vrea ș-cama vasil'elu, dîsiră, că nis țe putù, di lo merlu, va s-poată s-l'a ș-cucotlu țe s-hărneaști cu orđu de-10 amalamă.

Fićorlu tut acși, cu guneata lui, cu știrea lui, lo-adusi ș-cucotlu. Frați'i s-creapă ș-cama multu ! De-ațea niși il băgară amirălu, să-l pitreacă s-aducă ș-calul a lămnilor, țe mică h'er.

Șcurtu zbor, fićorlu aleptu nu s-trapsi năpdi niți di l-aestă. 15 Feați cum feați, băgă mîna pri cal și pînă s-ță freți ocl'il', lo-adusi. Lo-avină lamna, lo-avină, ma nu putù s-lo-ağungă, că fuđeă calu di mică loclu j-bea niorl'i.

Frați'i, cîndu viđură și guneata estă, lă viñi z-dîngîneasă tu k'ali. Dîsiră a vasil'elu atumțea s-ul pitreacă s-l'-aducă 20 ș-lamna vie. Amirălu l-pitricù :

Tuti ca tuti, li feați gdnili aleptu, ma tora pr-đu ascăk' ?

S-nu ti duți, nu s-fățea. Cum s-l'-o asparđi amirălu? Țe fați nis ? ș-adară nă păreac'i di strani noađa dit ac, să nveaști, ș-treați k'ipri-ș-clòputi cîti putù s-poartă ș-apoea, după 25 țe le-astupă g'ini-mușat, ș-țimsi apala și trapsi cu numa-l Dumniđău la lamni. Aștiptă oara cîndu nu-l acasă și sin-h'ipsi pri tăvani. Acăță apoea de-adră nă guvă cît să ncapă un om și distupă k'ipril'i și cîndu viñi lamna s-mică, di nă oară se-astrapsi cu apala scoasă și-l' dîsi :

30

— Al, că pînă tora ți-fu ! Io h'iũ harlu pitricùt di Dumniđău s-ță l'aũ sũflitlu. Li umplù lamna. Trimbură ca vearga.

S-pălăcărși lamna s-l'i alasă dîli mași cît si-ș l'a ahtea și sîndili, tră țe-l' feați frătili ațel niclu ațilòr 40, ma carl lo-avđă.

35

L'i ncl'isi ocl'il', il băgă t-un sac, il lo din anùmerea și-l dusi l-amirălu viũ.

Cîndu viđù amirălu guneata ș-mintea fićorlu, dipusi di

pri scamnu și băgă fičorlu ațel niclu. Ș-acși, d-lu mutreă frațli s-l'i facă arău, Dumnițău il feați amiră și frațli a-ğumsiră se-ascultă di zborlu a lui.

(Spus de Guvița Dumitru, Avela, Epir.)

43. Țeățirle.

5 Earà, țe nu ș-earà.

Earà ună oară un om cu nă mul'ari. El' no-amintă, ma dureă s-aibă un fičor, s-aibă cu carl s-lă treacă oara. Cîndu dădeă mărățli di videă lumea alantă cu fičorl im brață, cu goñl insurățl ș-cu nipòtl, l-armăneă mintea.

10 Aeshi doi inși, nu armîneă seară di la Dumnițău, țe s-nu să ncl'ină și țe s-nu dîcă:

— Doamne Dumnițale, dă nă ș-a noauă un fičor!

Cu-tut-aestă părăcălia lor nu fu ascultată. Atumțea niși u șutiră frînda și acățară s-caftă al'umtea: «Doamne! da-nă
15 un nic ș-las h'ibă ș-cit nă țeățiri.»

Carl bizirsi Dumnițălu di căftărli a lor, se-ascapă di el', lî deadi un fičor, nic cît nă țeățiri.

Țe-că fu nic? A lor lî si păru că amintară Hristolu: Il vrea ca ocl'il' din cap și nu l'-aspărdeă k'efea vîrnăoară!
20 Cum si-l' bagă numa, cum si-l' dîcă, il numățiră «Țeățiri.»

Nă duă tată-su dusi la agru, s-ară. Muma-l' cripă ș-căñiseă, că no-ari cu carl s-l'i pitreacă prîndul la agru. Țeățirli, ma ș-avdî mă-sa lu cripă tră ahîntu lucru, arsărî și-l' dîsi:

— Țe crek', mamă? Lo-aduc io prîndul la agru.

25 — Am cum va-l aduți tine, că-nl h'iî nic și nu-nl poți scum-bul ali mumi?

— Nu! las h'iî nic, pot s-lo-aduc: ncareă tot țe-aî tră la agru pri gumâr și lo-aduc io.

— G'ini, dîsi mă-sa, macă poți, du-ti, ma s-aî angătân s-nu
30 k'erî calea țivă.

Țeățiri, n-calâr pri gumâr, arsăreă dipri nă ureacl'i pre-alantă a gumarlu și grea pravatòs: aî! priî! uş! și, sk'ină-l la guşi, sk'ină-l la căpul'e, lo-adusi.

Tată-su, cîndu-l viqû, nu lu ncăpeă strănili di haraŭă. Il
35 lo, il băşè și-l' dîse:

— Ağumsişî ş-tine, h'il'û, s-adûşî luînă a părinţilor şi s-l'i faşî s-adil'e?

Prîndîră muşat-muşat, dizjugară boî'i şi se-apûsiră to-aumbrată, si-l' coacă un somnu, pînă s-treacă avia căloăril'eî.

Citră mirindi, cum apîrîî s-avreađă, s-acăţară di agru. Al 5
Teăţiri l'-intră: s-facă ş-nis agru! «Nu! h'il'û, că h'iî nic» il' dîţea tată-su, nis: «nu! vai fac ş-îo agru!»

Se-anduplică tată-su ş-lo-alăsă s-ară.

Dişteptu cum eară, arsărinda cîndu pri un boŭ, cîndu pri alantu, z-duţea âgrulu prima. Nu tricû multu-putî'n şi ea lu 10
treăşî nă cărvani. Cărvănar'l'i boî ved, arari ved, om nu ved. «Bre! s-lu mică luplu, ţe s-h'ibă ş-aestă?» si ntreabă el?

— Țe s-h'ibă, greaşti tată-su al Teăţiri, fiċorlu a mel?

— Carî fiċôr?

Teăţiri, ţe le-avđă tute aesti, gri de-aclò iu ară: 15

— Io! am carî altu? Nu mi vidêşî, laî armî'ni?

Cărvănar'l'i boate avđă, om nu videă.

Căţară si-l veadă, ţe z-veadă? Teăţiri vie. Nu puteă si-ş
şînă il'ili de-arîdeari cărvănar'l'i, di boea şi di şicaţl'i ţe-as-
puneă aestu ang'udă. Nicu j-drac! Un cărvănâr il băgă tu 20
ocî'u şi vru s-ul l'a:

— Nu ni-l daî anîa fiċorlu aestu, il' dîţe a tată-suî, si lo-am
dipu cal' şi-şî daŭ cît caşî?

— Si-l daŭ io sûflitlu, h'icătîle-a meali? aţea nu s-faşî! Io
viđûî ş-păşîî pînă s-lu vedu ntr-ocî'i şi tora si-l daŭ? 25

Teăţirl'i d-lu stătea: «mi duc» dîsi, «tata; l'a groşl'i tini
ş-mi duc».

Citi-l' feaşî tată-su, citi l'-adră, şivă nis: «va mi duc şi să
nu-şî h'ibă zori, ne cît trađi nă ungl'i!» şi-l' călcă cu ocî'ul
a tată-suî nă oară, s-aduk'ască, că nu z-duţe tră totna. Ş-30
apoea l'-dîsi ascumtă tu ureacl'i, că nis va-l' arîdă şi va
s-toarnă a doara.

Tată-su l-deadi şi-ş lo groşl'i.

Teăţirea, căvală, cîndu pri căpul'a unuî cal, cîndu pri a-
lîntûî, cu strigare, cu avinare, nu-l' alăsă să se-arîspîn-35
qască cal'i.

Cărvănar'l'i s-lişînă di arî'suti şi necă ş-o-aveă mintea la
cal. Ağumsîră la nă hani şi s-turnară s-umplă còfli cu vîn
şi se-acûmpără, carî, ţe-l lipseă.

Armăs singur dipu cal', Țeățiri, cumu z-băligă nă mulă, si nh'ipsi sum băligă și-ș mutri di lucru. Vin cărvănarl'i caftă Țeățiri, grescu, acl'amă, aestu mutus! Di frica drăgat-luī, că mūlilī aveā intratā tu agri, nu cama mutrirā Țeățiri
5 ș-mădīri, ma o-angănarā cățaoa.

Cit ascăpitarā nīșī dipu deanā ș-na-l Țeățiri o-adună cītrā la tatā-su. Calea-calea aḡumsi la un pom. Sun pom erā un preftu cu gumarlu ncărcāt di liturg'īlī. Preftul se-aveā teasā z-doarmă. Țeățiri, agalea pre-agalea duți la ureacl'a preftu-
10 luī și huhuteaști nă oară cīt poati:

— Acățăți preftul, s-lu billm cu sturnarea!

Laīlu preftu s-află din nă oară mprostu, ca vīrā vīftu mbitāt. Nīpōlī avdi boațea și mindueaști, că furī va s-h'ibă. Ș-lo păpūțālī tu mīnă ș-acatā-l carī poți! Carī mutreā litur-
15 g'īlī, carī mutreā gumār tu oara țeā? mutreā om̃lu caplu s-ascapă.

Nu tricū multu și na! Iu vīni un Arbinēs cu un tastro di flurii Cum suntu Arbinesl'ī, află gumār fără domnu, s-feați domnu și-l' k'icā di cuțak'a di sumār tăstrulu cu flurii. Apoea se-
20 aștirnū si-l' tragă un ocl'u di somnu so-aumbrata pomluī.

Ș-aistūl Țeățiri il' vīni la ureacl'ī și-l' huhuteaști nă oară di-l' si trunduirā mădulārili Arbinesluī. Fuga ș-aestu cītrā n-hoarā.

Și ncălicā Țeățirli pri gumār și dā-l' încoa, dā-l' înclō, 25 aḡumsi la tatā-su.

— D-Iu le-aflāși, tini h'ilū, aesti liturg'īlī, ș-aesti flurīlī? ntribă tatā-su:

— D-Iu s-le-aflu: liturg'īlī di la un čurlu-păpă ș-flurīlī di la un Arbinēs!

30 — Macă di la preftu, h'il'ū, g'ini feațiși, că nīșī le-amintā fără asudoare. Ș-Arbineslu, nu va zbor, că le-ari furatā, că pisk'esi nu va le-aibă loatā.

Ș-aclō nī-earām ș-Io și-nī deădirā ș-ania nă flurie și vā-acumpārāi lucrī mușati, ma tu vinitā, sīrgl'irā cīn'lī a Dau-
35 cațlor și-nī le-arăpurā.

(Spus de sora-mea Mīa Damașotī, Avela, Epir.)

44. V ò m b i r a.

Earà, țe nu ș-earà. S-nu earà, nu se-aspuneà.

Earà un țelnic ș-aveà și nă mul'ari. El' amintară-amintară fițori viră duzină, ma tu ahîți fițori nu lă deadi Dumnițău niți nă feată. Ș-ardeà mărăți'i tră nă feată. Caimolu a lor 5 aestu earà. Seara, cîndu s-culcă ș-fățea crucea citră la Dumnițău și-l părăcalseà: «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată!»

To-apirită, cîndu si sculă, tut cu zborlu ațel: «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată!» 10

Aclò iu să ncl'ină, căriști cum, lă ascăpă na oară grăilu: «feată s-h'ibă și las h'ibă și vòmbiră, că tut va u vrem cama di fițori, că va h'ibă ună to-ahîți mascuri.»

Griră tu oară lae, că na iu lă s-feați un hie și ațel s-h'ibă feată vòmbiră ! A lor lă si părù c-amintară nă vāsilie ntreagă ! 15 canda lă se-amintă Stămăria n-casă ! Țe z-điți ? I-arîdeà înima ca țerlu cîndu-l soarli.

Nu tricură trei-patru đili și eăpili a lor, că earà multu avuți, apîrîră s-h'irisească. Vălmălu minti n-cap no-aveà, că-l' k'ireà citi ună-ună n-đuă și nu puteà s-aduk'ască, di țe 20 priči k'ireà : lup easti, ursă easti, drac easti, nu ștea.

Bre ! să-l mică luplu, să-l mică ! Țe s-h'ibă ș-aestă ?

Domnu-su a eăpilor, cîndu vălmălu l'-aduțea k'el'li ația, de-ația, zg'ileà cit lu ncăpeà gura, că aestă s-fați cu vălmălu, 25 că vălmălu-l ună cu furlu.

De ! țe z-điți ? Vălmălu nu earà de aeri, de aoaltarî, tu pinea aestă. Nis ahîți ańi nu s-plîmsi șil'a di nis și tora domnu-su si scoată foclu din gură ? Nu s-mică aestă. Scoasi de lă deadi căpèstrulu și-și mutrî di lucru. Dusi de se-arugă al'urea. 30

— Va mi duc s-avegl'u Țo, tată, đisi fițorlu ațel marli.

— Du-te, l'-đisi tată-su, ma disfă-ți ocl'il' patru.

Duse aestu, avigl'è, avigl'è pînă nađă-nopți, nu z-vidù țivà : Durnă eăpili tu protlu somnu. Citră de-adoară z-deadi fițorlu pri mină s-agîrșască nățeamă, că điteà nis : «Macă pînă 35 tora nu z-vidù zlapa, niți de-aoà și nelo nu va vînă.»

Tamăm cit agîrși ș-un niđr lafu ș-murnu, ca nă nêgură

ndisată lo-anvîrligă maslu a eăpilor. Cîndu s-trapsi niorlu, treî eapi dîţeă mărătîli m-padi ca nîşti nveasti, di ti curmă nila.

Sculîndaluî fîcôrlu, nu l'i se-astîndeă foclu, cîndu viđû lă-
eaţa ş-cama multă zori-l' vîneă, că ţe s-nu sta s-aveagl'e pînă
5 se-ăpiră de-a-g'înealui!

Cîrtît fîcôrlu, nk'isî cîtră a casă la tată-su, cu caplu spin-
đurăt, canda lo-aduţeă la spinđurari.

— Nu creapă, h'il'ŭ, il' dîsi tată-su, aestă va h'ibă di la
Dumniđăŭ, că nu-l nă đuşă, nu-s douaŭă, aestă-l tută đua. Noî
10 z-bînăm !

A doăŭa-z dusi fîcôrlu di mesi s-aveagl'i irg'ilelu. Avigl'e
cît avigl'e ş-aestu şi cîtră de-adoară, nă negură, nă lăeaţă
l-culcă t-un somnu greŭ, că dîţeăî: ţară di mortu l'-băgară.
Ne că bătŭ a-viŭ dip pîn to-apirita g'ini. Diştiptîndaluî-si,
15 pătî ş-el ca frati-su: Alti treî mîrşi di cama muşătîli eapi
eară teasi m-padi leşi.

S-turnă ş-nîs a casă, ca nîs ţe nu vrea. Ş-nu l'-eară ahîntu
di eapi cît l'-eară, că nu află, carî easti măsturlu ţe lă goacă
hunerea estă.

20 Acşî avigl'ară un di un tuţî fraţî'i, pînă ađumsi oara ş-a
nicluî s-aveagl'e. Părinţîl' nu vrea s-lo alasă, lă eră frică s-nu
pată ţivă, că nîc ş-eară. G'ini ma, ţ-aflăşî cap di grij s-umpli şi
s-l'i torîi mintea, s-armînă a casă. Dîsi: «va mi duc» a luî să
s-facă !

25 Işî ţimsi pălăştîli, k'ică apala di guşi ş-lo tufek'a şi băgă
se-aveagl'e. Aestu, ca fîcôr cama nîc, năinte ţe să se-amîntă
vombira, mă-sa lu nvişteă tu fiteşti, di dorlu tră feată. Ş-tu
urecl'i-l purtă cu verî. Acşî că amăîli ali vombiri nu se-acăţă
di nîs. Cîtră de-adoară acăţă somnul s-lo-aducă divarliga, ma
30 ţivă, nu putŭ si-l' bagă mînă. Cît cripă đua şi na ţ-u negura
ş-niorlu, laŭ ca k'isa, se-alăsă pri maslu a eăpilor. Fantazma
l-u intră a eăpilor hrap-hrup! s-li mică.

Niclu foc l'-ari nă oară, foc doauă orî, zmulđi apala şi dil-
dăseşti pri nîsă, si-l' l'a caplu. Se-ănăpă, ore fărtîc, dol'i di
35 tufă şi dă un, dă alantu, nă oară cu oara. Se-apruk'à se-ăpiră
de-a-g'înealui şi fantazma nu-l' si videă tu luînă. Viđŭ, ţe
nu viđŭ, că nu u scoati n-cap, si zmulđi dit mînli a gônîlui,
şi azboairă nîpôi cumu-şî viîi.

Fîcôrlu, tu arcarea ţe feaţi, u lăvuî pri đîđitîc. S-turnă el

acasă și băgă se-aspună țe-l' si tih'isi, cum z-bătù ș-cum u lăvu! pri ȕiȕitlic. Aclò lu spuneă ș-arcă ocl'il' pri vòmbira țe duriă tu sârmînișă, cîndu țe z-veadă ? Dit ȕiȕitliclu a l'eî cură sindîi.

Aduk'i, că nîsă easti fântazma, țe lî mică eăpili. 5

Mutrita l'eî eară ntreagă c-ali fântazmă.

— Va u vatăm ! gri el, va u diîic, că nîsă-l' cățaua, țe nă k'ari tutiputa ! și trapsi apala si-l' l'a caplu.

— Pupu-pu ! țe v-adârî, zg'ilî mă-sa, tată-su, ș-lo-acățară și-l ȕinură, s-nu u tal'e. 10

Macă viȕù nîs, că nu-l alasă, ș-lo ocl'il' de-aclò.

Tricură mală di aîi de-atumțea. Ğonili, carî alăgă-alăgă tu xeani ș-nu alăsă loc nealăgăt, nă ȕuă di prumuveară, cum să nsurină la soari, ș-adusi aminti di casă, di părinți, di tutipută, și-l loară lăcrîni și-l arupsi un plîngu jil'òs. Z-doari 15 loclu-ȕi, z-doari vatra părintească, z-dor oămîni l'i atâl'. Nk'isi si z-ducă acasă.

Calea află nă l'undară țe o-acățară pònurli s-feată și nu puteă. Nîsu ș-feați di inimă și-l lișură fitarea, acși cum ștea el di la eapi. L'undarea stătù și-l ȕisi atumțea : 20

— Tini țe-nî feaȕișî aestu bun, ȕini semnul aestu și cîndu va s-h'iî tu angusă mari, aprindi-l și aclò va me-aflu, s-ȕ-ăȕùt.

Ma nclò află nă ursă ; cu limba scoasă nafoară, șideă ningă nă fintîină și nu puteă si-ș bagă caplu, z-beă, că era k'etri di nă parti j-de-alantă. Ea vreaî creapă di seati. Ğonili scoati 25 căcùla, u' umpli și-l' da z-bea.

Ursa, tută harauă, scoati și-l' da un semnu, un per, și-l' ȕiȕi :

— Tini țe-nî feaȕișî bunlu aestu, l'a-l perlu și cîndu va h'iî tu anang'i greașă, aprinde-l ș-aclò va me-aflu. 30

Ma nclò deadi di nă lupoaîi. Tut acșî ș-cu aestă, o-ascăpă dipri moarti și-l' deadi un per ca semnu, tra s-o-acl'amă tu strîmtură.

Cîndu aȕumsi măratlu ĝoni n-hoară, l'i se-arupsi înima di țe viȕù : Căsili tuti pondi ș-ermi. Canda tricù pușcl'a pre-35 aclò : ni ȕipit di om și di pravdă nu se-avȕă. L'-viîi a lui ergu, că vòmbira va le-adră tute aști lăȕi. Aȕumsi ningă casă-l' ; te-aspăreăî di marea tăȕeari : ni fiȕòrî, ni nveasti,

ni cînî tu avlie, țivă, dip țivă! Țî si cutrimbură cămeașa di pri tini.

Șidû, șidû pri pidûl'û și s-mintuî ca vîră oară cu oara: să se-alină analtu n-casă i s-nu intră dip. Feați inimă ș-intră,
 5 că di fricoșl'i el nu eară. No-apucă s-alină scara și na-ț-u vombira n-față-l'! Ș-nis se-aspăre, ma ș-nisă li gînusi văsili, cîndu-l vidû, că ștea țe pățî la eapi. De-ațea mutri s-lo-andû-PLICĂ cu aplân s-lu mică, cum mică ș-hoară tută. Ea dințîl' il' țineă tu țîlăr. Si z-ducă si-l' l'a, l'-eară frică s-nu fugă,
 10 tr-ațea-l' dîsi :

— Na tăpsia estă și furculița și s-te-ăgòțî pînă s-vîn mini, că mi ducu-n țîlăr, s-adăr țivă micari, s-micăm.

Cît fuđî nisă și na-l iu-țî vîni un șoaric și-l' dîți:

— Țe stai, lai mărate, țe stai? Ațea dusi să-șî l'a dințîli
 15 și z-vînă s-ti facă nă mișcătură.

— Am țe s-fac, gri gônili?

— Umple-ți zmeana di cînuși, eșî prit buharè, spinđură zmeana aclò și tini l'a-țî perlu de-aoă.

Acșî feați fičorlu și șoariclu zdrîng! încoa, zdrîng! înclò
 20 pri tăpsie, ma tut asună, tra s-nu aduk'ască vombira, că fičorlu li cālî din casă.

Turnîndaluî vombira țe z-veadă: șoariclu cum arsăreă pri tăpsie. Caftă fičòr tu dulăk', caftă pritu tuti părțîli, fičorlu l'-alăsă sînătati. Mutreaști tu buharè, veadi zmèanili. El easti
 25 cînili, gri nisă și sirgl'i, c-arapsa, cu ûngl'îli s-lo-arupă. G'ini-ma, nă arupearî și cînușa tută l'-si dusi ntr-oc'î. Păți ș-vidû pînă si-l' vînă videala și fuga ca zurla dipu nis. Torlu, torlu lo-ağumsi. Fičorlu, cārî vidû, că va-l acață, țe s-facă? Eară aclò noaűă pluk'î. Se-angirlimă, agoňa-agoňa pri un di nîși.
 30 Atumțea vombira acăță cu dințîl' să-l surpă pluplu ațel. Fičorlu, cît loa s-cadă pluplu aestu și se-arcă pre-alantu. Vombira ș-aestu plup il surpă cu dințîl'.

Surpă un, surpă doi, aproapi s-l'î surpă tuțî. Avea ngl'î-tată fičorlu di frică.

35 — Bobo! măratlu-nî, zg'îli el, va mi k'ară cățaua di vombiră. Di nă oară l'-ascăpiră tu minti di seamnăli dati di l'undară, ursă și lupoañe. Ascăpiră nă oară cu mînearlu, le-apreasi trelli seamne și ea-le zlăk'li iu-șî vîn tu nă fugă cu limba

scoasă. Cît li viđù el, il' viñi ñnima tu loc și-l' părù, că anviadă diznòu, d-ïu earà pînă tora mortu ș-ningrupăt.

— Sî! lă fați ñfs nă oară, făși-făși s-u scutèți vòmbira!

Ahîț vrea eali și carî se-aurîră, s-u diñică de vie.

— Țîneți-u, gri gònili di pri plup, țe z-dipuneà, ținèți-u, 5
că voi s-u ntreb țivà.

Aestu u ntribă, iu-l' suntu părințil', frațl'i, lumea, prăvđili, nă duñauă ntreagă?

— L'-micăi, gri vòmbira!

— Sî! lî fați nginga nă oară a zlak'lor și u scòasiră făși-10
făși, di no-armasi țivà di ñisă.

Aclò iu șideà pri cùțurlu di plup tál'at măratlu di fiđòr, plinđeà, cu lăcriñli ca pruna, moartea părinților și părigurie no-aveà. Cum ș-aundeà cùțutlu cu seùlu ali vòmbiră, căđù nă k'cută di seù pri cùțur și țe s-țà veadă ocl'il' ? pluplu 15
di nă cali și-ș viñi la loc!

— Bre! đisi ñfs, țe va h'ibă ș-aestă?

Lo seùlu a vombirăl'eî ș-acăță s-aungă și plukl'i ananți ș-ananți j-viñiră la loc. Aumsi hoara, anvară lumea tută, părințil', frațl'i-l', soea, tutiputa, tuti viñiră la loc, cum earà 20
ma naintea.

— E! lă đite atumțea gònile a părinților nu v-aspuneàm lo, că vòmbira nă k'are, voi nu pistipseàt și nu vrut s-me-
alăsăși s-u diñic nginga dit leagîn. Viđùt țe-adrà? S-avèți
hartă a zlak'lor, că ñisă vrea vasilipsească aoați! 25

— De, h'il'ũ griră ș-părințil', carî se-aștiptà l-aestă? Ma
z-bîneđi tini țe ne-ascăpăși și s-aî bûnili a locluî.

Părințil' l'-dădeà urări cu saclu a fiđorluî, fiđorlu a zlak'lor zlak'li ñîpòî a gòniluî, țe le-ascăpă bana, că tut si ca ncăcà, carî di carî se-ascapă di urări. Carî viđùl acșiți, că nu li vrea 30
ni un, ni alantu: «stați! lă grescu, macă viră nu li va, dați-li ncoa!» Ahîț, le-arăp ș-fac năparti. Aoà s-me-acăță, aclò s-me-acăță, me-avinară-avinară, pînă ađumșu ningă un ariũ.

Ma viđùl, că vrea me-acăță, le aruc tu ariũ ș-lă đic:

— Macă-l acșiți luguria, loați și voi, s-l'aũ ș-lo. Și armă-35
siră tuți cu gura căscată. Niși s-turnară acasă-lă și io-ñî viñù
aoà z-vă aspùn avoauă părămiòlu aestu ș-tora se-aspună ș-altu.

(Spus de teta-mea țal Ghiți Papahagi, Avela, Epir 1886.)

45. Omlu fără căsmeti.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà nă oară un om fără căsmeti. Iți acățà s-adarà, tut anàpuda l'-ișà. Pri amàlamă z-băgà mîna, k'atră-l' si fățea; 5 ahîntu tersenè l'i si duțea. Și carî s-înrèg' tră fumeal'e, aveà cîtă z-đițî, cã nu ștea cum s-u scoatã n-cap cu urfaña.

Nă duă țe mindul nîs? «More, pînă cîndu vai bînèđ io cu ftoh'a n-casă? Va mi duc s-nî aflu căsmetea.» Gri a mul'ari-saî, să-l' bagă nă cãrveal'e tu tãstru și o-adunã să-și află 10 căsmetea.

Cîti-l' feați mul'ari-sa s-lu țînă, să sta a casă, cã carî vai mutrească di fumeal'i, țivà nîs! Nu s-feați si-l' si toarnă caplu U ligă tu greaûa, ca gumarlu pri punti: «va mi duc și va mi duc.»

15 — Du-te, l'i-đisi ș-mul'ari-sa, fă cumu-ți tal'e caplu!

Dupu țe z-dusi, cîtu z-dusi, astăl'è calea un om. «Oară bună!» unlu, «bună se-aî» alantu:

— Nu ti ntreb, đisi omlu fără căsmeti, ștîl' tîni cîtră iu l'a pîni căsmetli a oămînlor?

20 — Cum s-nu ștîu, criștine, cã de acłò vîn.

Și aestu l'-aspusi loclu, iu s-află.

Aclò iu dusi fucarălu-și, na, da ocl'i di doaûă căsmetî; el tu oară li cunuscù: una earà a frati-suî ș-anantă a lui.

Ațea a frati-suî era multu lucrătoani. Tută đua nu o-acățà 25 loclu di lucru. Noaptea si sculà nidatã soarli și lucrà, lucrà, l'i si frîndeà mînlî. Casa l'ei eara nă pãlati ntreagă și țe nu-aveà nauntru? Di tuti. Ti k'irdeài nauntru to-avuțami.

Anantă, a lui, earà ună linăvoasă ș-ună agru-cûmbană, cã no-aveà soață. Đua tută stăteà arucutită cu curlu cîtră soari, 30 teasă ca vîrnă pal'ũ-dosă. Casa l'ei erà nă cãsică cãlivuică (cãlivuică), fără ġamurî, fără uși, cã eara điqirăi de-arcoari l'i-l' acămată și scoati-l' oculil'!

Aestu cum u viđu, l'-u intră pri zvercã cu ċumaga și-l' zġ'ileà:

35 — Aoà stai, cățauă și mbogră, arucutită cu curlu la soari. cîndu ania nî mor fiċorl'i di foami acasă?

Și dă-l', dă-l', dipriună, arsări linăvoasa trei pâlhi n-sus di dor, țe u durea.

— Tora s-ti ved pri lucru, fați nîs, că di nu, ti psusescu di școp tră semnu !

Căsmetea, cu tut-aestă, di leani, l'-angrică z-dișcl'idă pînă 5 z-grească.

Cara ș-u umflă nîs cît u umflă și nu putu s-o-aducă n-cali, s-toarnă căsmetea frati-suî și-l' dîți:

— Vreî, om bun, di-ți bađi mintea cu nîsă ! Iți si-l' fați, cît s-u bađi, din cot iți sun tuti ! 10

— Cărelu ? ntribă aestu.

— Cărelu mași la Dumniđău poți si-l afli. La nîs du-ti s-ță da viră minti, că di la căsmetea ta k'irduti le-al tuti, iți s-fați. Acsi-l cruită nîsă.

L'-deadi mûndîli ș-nîs atumțea și s-lo dipu mintea țe-l' deadi 15 căsmetea frati-suî. Ș-lo calea di guși și imnă-imnă, p-agalea-galea, așumsi la Dumniđău. Cum ș-intră nauntru, că-l' vîneă arșini. Ș-lo lîima n-dinți tu soni și trapsi ndreptu la Dumniđău ș-lu s-easă, s-easă !

— Țe pîn-aoă, lu ntribă Dumniđău ? 20

— Țe s-h'ibă, Doamne ? acși ș-acși, va-nî moară fumeal'a di foami tră semnu, cu căsmetea țe-nî deadișl. Și ea, vinu pîn aoă s-ti pălăcârsescu, s-fați cum s-fați s-nî-u l'al dipri zvercă, si-nî dai nă căsmeti ca lumea.

— Om bun, gri Dumniđău, nu știî tini, că țe-l' scriată, 25 scriată armîne ? Aestă nu să ndreađi, ma că vîniși pîn aoă, s-nu ti torîi fără lucru, ea țe pot s-ță fac : va s-ță pitrec un fiôr și va-l fac cu căsmeti bună, țe s-caftă, s-amintă tu oară Aestă pot s-ță fac !

Omlu fără căsmeti s-teasi, bășe mîna Dumniđăluî și hăriôs 30 o-adună coada citră acasă. Și z-veđi tini tora ? Cît apiri și lă se-află un fiôr tră semnu ! albu ș-mușăt ca soari. Fiôrlu, qua țe s-află, armasî acasă, ma qua lantă : « tată, tată ! » dîsi el. « bagă-nî nă cumăt di pîni tu tastru, că va-nî fug ! »

— Cum vaî fuđi, h'il'û, noi dîțeâm cîndu s-ti videm, s-ti 35 hărsîm ș-tini, nivinită, vreî și s-fuđi ?

— Va-nî fug, tată, că nu mi ncapi loclu aoă.

Băgă atumțea mă-sa s-plîngă, să z-deăpiră și s-lu pălăcăr-

sească: «șeđl, bune! șeđl, slabe!» că pîn tu soni s-șuță min-
tea fićorluđ ș-armasi acasă.

Di atumțea omłu fără căsmeti avù di tuti și lapti di puil'ù
s-căftăl la nîs ș-lapti di puil'ù aflài.

5 Ș-acși-l cu omłu: cum si-l' h'ibă scriată!

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

46. H'il'lu de-amiră.

Erà, țe nu-și erà.

Erà nă oară un amiră. Aveà di bûnile tuti; ma, s-fați om
fără dor? Ca tută lumea aveà ș-nîs nă pênură tu inimă:
10 no-aveà carl s-hărsească.

— Țe u voi, đlțea el, avearea și amirăril'a, macă no-am
fumeal'e s-u nk'irdăsească și si-nl poartă numa după moarti.

Veđl, că amirălu no-aveà fićorl, tră aestă l' plîndeà inima
luđ. Ma țe-adră, țe no-adră, lûcurlu a luđ, că pîn tu soni amintă
15 ș-nîs un puil'u di fićor, di țl-erà, să stai să-l mutrești și s-nu
ti saturl di nîs, ahintu mușat erà. Z-veđl apoea ziafeti ș-lucri
prit amirăril'a ntreagă, di đlțeal, că no-aũ bițită.

A treia-z, cîndu vlînră mlrili si-l' bagă mira, eali acățarà
să si ncați ună co-alantă, cîndu viñi luguria la cîțl añl si-l'
20 da! Nica đisi s-lo-alasă z-bîneađă pînă s-alg'ască, că unu
ș-tut i la părinți.

Ațea di mesi, nolgicana, đisi, s-moară tu noaũli đili tra
s-nu-l plîngă cu foc lumea; ațea ma marea u tál'è:

S-moară tu unsprăving'itl'i de-añl, cîndu-l bana ca ma du-
25 rută ș-cama dulți, plîmtu di lumea tută.

Nolgicana tut cama bună di marea, că đisi can, s-moară
tu noaũli đili. De alih'a, că z-doari ș-niclu cîndu k'ari, ma
nu ca gônili.

De aestă nîsi nu puteà să si ndreagă tu añl. De-aoà ncă-
30 ăarea lor. Ună «a mea va s-facă», alantă «a mea va s-facă»;
marea, cum țineà foartica tu mină «crișt!» il' fați a h'irluđ
și armasi z-bîneađă h'il'lu de amiră mașl vîng'itl añl.

Amirălu avigl'à ascumtîșaluđ s-avdă căsmetea fićorluđ și
avđl scriata nfărmăcoasă țe-l' băgară mlrili! Nîs z-băgă să
35 se-alumtă cu tut aestă tra si-și ascapă înoara. Țe-adră? Alți

nă pālăti tută di vilie. La poartă băgă avigl'itōrī, s-no-alasă s-intră niți puil'ū nauntru. Aeșți avigl'à ȝua ș-noaptea niminăți di la poartă, videm, pr-lu va s-intră ponda di moarti, tra s-lo-află ?

Aproapea se-ascapă fiȝorlu. Știi aȝumsi cît se-olasă unspră- 5
ving'iȝl'i și s-calcă tu dospră-ving'iȝl, cîndu na, lu-l' pitreați tată-su nă cînestră co-aună, ca totna. Fiȝorlu, hăriȝs ș-nīs, că ascapă di moarti, șiȝū s-mică aunăli. Iu s-u scoată draclu, to-arăpune nă nipirticuse adunată culcūș. Aestă-l mișcă di buȝă. Tu oară aurlă ȝōnile di dor cu boați: «aȝutōr, aȝutōr, mi mișcă ni- 10
pirtica ! mor-mor !» pînă z-ducă z-da tu știri a tată-sul, el și-l deadi suflitlu mărătlu di tinir !

Plîmsi tată-su, zg'ill, di vrea glărească di dureari, ma ninga nă oară h'il'lu nu s-turnă dit lumea nantă, nu s-turnă !

De-aȝeă, nu poati s-h'ibă al'umtrea di cum l'-easti băgată 15
a omluī a trea-ză di miri.

Aȝeali ș-tuti, inī fūl și lo acłō.

Și ncălicăi pri un cal cu șauă
Și vinū z-v-aspūn un părămiȝ a voaună !

(Spus de țal Cealera Stamula, Avela, Epir.)

47. Fiȝorlu mortu tu vingiȝi ani.

20

Eară, ȝe nu-și eară.

Carī no-amintă nă mărătă, ȝua tută ȝe făȝeă ? alăȝa pri la biserȝi, pri la moași, pri iu avȝă că viră cunoaști di lū-cirli mul'irești, că, nacă-nacă amintă ș-ea viră nicūt, s-nu albă 25
pēnură tu inimă, cîndu veadi, cum nivistiȝi de-aērī, de-aol-tari, cu fiȝōrī im braȝă ș-ea lăita cu mīn'l'i goali.

Tu mārȝini, cum adră, cum feaȝi, c-armasi greaună și tu noaul' meșī l'i se-află un nic, gros ca birbicușlu.

Di marea vreari ȝe-l' aveă muma, băȝă s-priveagl'i noaptea 30
tută a trea-z, s-avȝă, ȝe sciitură va-l' bagă mīrili. Oara năȝă-noapti, na iu și vin trelli miri, cu furca m-brīn și cu fuslu tu mină, si-l' toarcă căsmetea.

Mira ȝea marea-l' turȝeă gros multu ș-tut ȝ'ineată-l' cîntă, 35
că unu-ī la părinȝi.

Hīrlu torsu di marea mași tu lăȝūȝi și tu mușuteȝli a

locul' il mul'ă ațea di mesi și tut buni ma-l' cîntă și ma-l' ură
Cîndu vîni lûcurlu la nîca, scoasi foartica din brîn, crișt
il' fați a h'irlu' și-l' bagă :

— G'ineată s-aî, bûnili a locul' s-le-aî, ma bană ma nsus
5 di vîng'iți aî s-no-aî și broățicu s-ță h'ibă itia.

Mă-sa băgă tu cornu țe putû s-arupă din gura mîră
l'eî pîngînă. Dîlili trițea și fiçorlu criștea ; s-feați di un ar
s-feați di dol, cîndu intră tu trell'i aî, nîs căftă z-ducă la
scul'ò, să nveată carti. Țe nvițari, va-l' dîți ? foc ș-apă l'i s
10 duțea gura. Ağumsi tu noaul' aî si știbă șapti-dăți și-doaû
di limbi. Numa lui se-avdî pînă la vâsil'elu ș-aestu-l lo la pâlăti
si-l' h'ibă mîna ndreaptă. Fiçorlu, ca fiçor mintiôs ș-adus
ș-mă-sa aclò.

Agalea-galea tricură aî'l'i, di-ți părea c-aeri fu. Fiçorlu călcă
15 tu vîng'iți' aî și aștiptă s-l'a di unspră-vîng'iți, s-treacă
mărđinea lae, țe-l' băgă mira, și să si nsoară cu h'il'a ami
rălu', că multu lo-avea tu vreari aestă. Mă-sa di ningă nî
anlu aestu nu z-bătû și tut il' dîțea, să se-aveagl' di broatic
că l'-eară jali, s-nu s-facă graillu, a mîrăl'eî.

20 Avea armasă mași nă duă, ca fiçorlu s-alasă vîng'iți'l'i, s-i
tră tu un-spră-vîng'iți'l'i de aî.

— E! minduea nîși, muma cu fiçorlu, va h'ibă, că ketr
mică mira ! și s-hărseă dol'i. Cîtră mirindi oară, țe-l' vî
a fiçorlu? s-facă nă priimnari pînă sun hoară. Aclò tunde
25 un çelnic oîli. El, vrea să știbă di tuti, s-apruk'è z-veadi
cum tundu oămîn'l'i. și vru s-tundă ș-nîs nă oale tră hazi
Picurar'l'i il' deădiră foartica și l'-adûsiră nă oale.

Aclò iu tundeă basca di oae, tu bască s-h'ibă ascumtu
un broatic. Broățicu cîrtilt di foartică, arsări di nă oară
30 fiçorlu se-aspărè și tu aspăreari, cari-ști cum feați cu foar
tica, că și scoasi ocl'ul ș-cădû mortu, tra să s-facă dîca mî
răl'eî.

Plîmsi boîu-muma, cîndu l'-adûsiră hăbăr'l'i, z-dipiră, m
din cot tuti: Fiçorlu dusi ș-dusi tră tot-na, c-acși-l' fu s-h'ibă

(Spus de Lușă al Manak'a, Avela, Epir.)

48. H'il'ilu de-amiră și scriata lui.

Eră ună oară un amiră.

Amirălu amintă un nat. Natlu eră fičdr. Cîndu viniră ml-rile să-l' bagă «treea seară», una dîse:

«Z-bineață verî și primăverî
noață-dăți și treî!» 5

A doaua ni lo, ni lăsă:

«Niți verî, niți primăverî
noață-dăți și treî,
ma dîle noață di la mine s-albă!» 10

Cama nica, s-li mbună mărli surări, grî:

«Di la ună va s-las,
di la lantă va s-l'au
și unsprăving'iți de-anî va-l' dau!»

Armase pi zborlu a nîcāl'eî z-bineață mași 21 de-anî. El 15
cristeă dipriună cu qua ș-cu anlu. Ağumse di vîng'iți anî fičorlu,
s-feațe gone tră nsurare și mă-sa ș-tată-su il isusiră cu nă
feată de-amiră, cum lă cădeă și cum l'-aduțeă arada.

Niți nu și nvisă el', țe-l' așteaptă, că d-lu să știbă? Ta-
măm fičorlu călcă tu 21 anî și nk'isiră cu cuscărli s-l'a nveasta 20

După țe s-feațe numta, u băgară nveasta n-calăr, s-o-aducă
acasă la gônile. Lipseă s-treacă prit un ariū; apa lui nu eră
ni multă, ni arăuă, s-tragă; ma multu durnă ariūlu.

G'ine ma, trea s-facă graļu ali miră, tuți tricură și nu pă-
țiră țivă, mași cîndu fu s-treacă gônile, l'i si nk'idică calu 25
și brum! s-nică to-ariū.

Pănă z-grească lăitlu și corbul «ăgutòr, ăgutòr, că mi nec!»
s-nică și z-duse.

Si erăi aclò, si veđi apoea zg'lcute, dipirări și plîngute.
Dițeai: «Țe s-fați aoă!» S-erăi di viră parte s-avđi mărata 30
di niveastă nao, cum plîndeă și cum z-dirină di jale, că ș-
k'atră, țe-l k'atră s-erăi și tot vrea s-te-arupă nila! Ea lăita
ș-arupea perli din cap și strigă și-ș băteă pălmile, ca laea
li lae; ea vrea ma g'ine s-moară dipri-că z-băneață fără du-
rutlu a l'eî. N-cot eră ti năsă toate păriguriile. 35

Mira țea laea, cari avđi' nila ți s-fățeà aoà, l'i si mul'è
inima di marea jale ali niveastă.

Carl il' si mul'è, inima s-nu-l' avdă boătea ma multu, «ai!
đise, si-l' daŭ ningă đate anŭ!»

5 Troară tînirlu anvîe și di nă cale, d-ŭ erà oămînŭl'i ca di
pri mortu, acățară eară si ȝoacă și s-ansară.

Cîndu mira l'-adapse anŭl'i, niveasta lo-avđi' și ta s-nu
poată moartea s-lo-află, ș-adră nă pălate di ȝame, ŭu s-nu
poată s-pitrundă vărnu.

10 Cu tută aestă, că fu scriată s-moară, cîndu l'-adŭsiră s-
măncă, tu auă erà ascumtu un șarpe. Aestu-l mușcă di mănă,
si nfărmăcă și murŭ măratlu-șŭ!

Și așŭ, frate, s-nu mintuești, ca di-se va s-h'ŭl' amiră, va
s-poți să scak' di moarte, cîndu z-bitiseaște h'irlu! Scriata
15 tătună s-fațe.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

49. Curcubeta.

Eară nă oară, țe nu ș-eară.

Nă oară ș-nă zămani, cîndu imnă Dumniđăŭ pri padi, eară
nă mul'ari c-un bărbăt, țe no-amintă și cari no-amintă, đua
20 tută cu «dă-nă, Doamne, ș-a noauă un fiđor ș-las h'ibă cur-
cubetă» în gură, că tu mărđini lă pitricŭ Dumniđăŭ nă cur-
cubetă, s-nu-l' mică urđel'ili đua tută: «Curcubetă vreți, na-vă
curcubetă!»

A lor le-ampărŭ g'ini. Ei' ș-o-aveà, că țe aŭ nișŭ, no-ari
25 niți amirălu. Haraŭa lor!

Fiđorlu, đua cu đua crișteà. S-feați ca di vîng'itŭ anŭ. Să-
videài în cali, arŭslu nu s-țineai, ahtari om ș-eară. A lui il
băgară numa Curcubeta.

Nă đua amirălu dit ațel loc u feați sărbătoari mari, cari-șŭ
30 tră țe: fiđor l'i se-află, numtă feați, z-vă arŭđ, nu știŭ? Nă
adră ș-measă mari și băȝă zbor z-vînă tută lumea, cari nu
s-țini a mari, s-mică, z-bea cu căcula scoasă! cari nu vrea
z-ducă la measa amirălu?

Dusiră tuți, vru z-ducă și Curcubeta!

35 — Mumă, mumă, va mi duc ș-io la measa amirălu?

„Că tîni h'iî curcubetă ?

„Bergu ! Las h'iî curcubetă. O a-

„i-l' dîcă ş-mă-sa s-nu-l pără-

tîndalui-arucutîndalui a- 5

z-dîŭi aclò, că merlu se-

„eà un de-alantu, cari di cari

curcubetă strigă cît lu ncăpea

s-mutrească s-nu-l calcă, că şi

„ntră coarli a lûmil'ol. 10

„tîn aclò şi-l călcă pri cor.

„gh'îlî Curcubetă, şi mutreà în calŭi,

„cari ti bagă z-vînl' aoà, di nu-ŭi şedî

„gri aestu. 15

Curcubeta, di zbor-zbor s-anăupară şi

„nantu, zg'ileà un, aurlă anantu, mintiră tută

„e-aclò, di si neacîi, gri amirălu ?

„ibă, il' dîsiră, un om cu semnu, cu numa Cur- 20

„u scoàsiră ntră amirălu, ŭe s-veadă aestu ? semnu

„făŭea crucea di cîdie. Feata amirăluî, citu-l viŭu,

„si-s ŭînă arislu şi-l' dîsi tră şupèr, tră peză :

Curcubetă-betă, 25

Curcubetă h'artă,

Linte amisticată,

Pîni di sicară,

Bună tră tu oală.

Curcubeta ne lo, ne alăsă, ma l'-u tăcîni : 30

Curcubeta mea,

Tu pîntica ta !

S-alăŭi şi s-mi caŭŭi,

Ş-fără d-lo, oară s-no-aravŭi !

Ahîŭ, ş-feata amirăluî armasi greaŭă dit minuta ŭea di graîlu 35
al Curcubetă, ma di frica tată-sui, zbor nu scoasi. Cu tut-
aestă, cari s-umplură dîlîli şi-l' si feaŭi pîntica pîn di gură,
ascundî-u, cari poŭi ! Nviŭă ş-amirălu şi cîndu avŭi' arşinea

estă tu casa lui, h'arili s-mică-l' vinea. Cindu află, că-l greaună di Curcubetă, il' vinea s-u vătămă cu pinea n-gură. Ğură feata, că nu dusi cu Curcubetă, țivă! carl u pistipsea.

5 Țe s-facă, Țe s-nu facă, lo-aduți Curcubetă acasă la nîs și de-adun cu h'il'i-sa l'-acață di-l' bagă tu nă cîneștră ș-lă da cale t-un ariū, iu s-l'i scoată ariūlu. Feata, laea, nu-l' si mică, cîndu minduea Țe eră ea la tată-su și cum aĝumsi tora z-bîneață c-un Curcubetă, di carl nîsă ș-arîdeă tot-na. Di doauă ori vru să s-neacă to-ariū dadun cu natlu, ma di doauă 10 ori u trapsi Curcubetă și-l' đisi:

— Nu Ț-u mică inima, feată, că Dumniđău știe Țe adară!

Cîtră di seară cîneștra se-acăță di un sk'in și nișl ișiră tu irnie, iu niți pull'ū nu bătea.

Curcubetă, carl iși pascu ocl'il' pri divarliga și viđu, că ne 15 ĉipit di om nu z-veadi, ș-alipidă coaja di Curcubetă năparti și Țe s-ță veadă ocl'il'? Aleptul alēptilor și ĝonili a ĝonlor, nîs eară: Di la cap pîn la ĉoari eară-l angl'igăt mași tu hrisăh' și nviličă nîs cama di soari.

Feata, ma-l viđu, ș-k'irū mintea-l' pri mușuteața lui! di 20 harao mari, buđa l'-arîdeă și strănili nu u ncăpea.

Trapsi un semnu Curcubetă, đisi doauă zboari și freacă-ți ocl'il', z-veđl și s-nu pistipsești: nă pālati ntră tini mași de-amălamă și vāmandi. Ma nclo, tuti lūcrili dit pālati eară cu gură. Tra z-bagă s-mică pîni đîțeă nă oară: bagă-tē measă! 25 și measa se-aștirneă cu soe-soe di micări. Vrea să ncl'idă ușă, il' đîțeă: ncl'idi-te ușe! și si ncl'ideă di singură.

Ș-acși, cu tuti lūcrili din casă, ma bună bană Țe-și trițeă, nu s-fățeă! Bînă ca tu gārdina-l Dumniđău.

Amirălu, după Țe l'-aĝunl din casă și tricură nîscînți aul și 30 nîscînți meși, di-l' tricū foclu, acăță s-l'-ampară arău di Țe feați și nu-l acăță somnul di multa cripari.

Nă đuă j-băĝă nă cumatā di pîni tu tastro, și ncālță ĝini-mușat nă păreac'l'i di țărūh' și aī! dipu feată, s-o-află, va moartă, va vie!

35 L'-u cārțînī ariūlu ng'os și alagă, alagă măratlu ș-mutrea di nă parte și de-alantă, nacă-l' da di viră semnu, țivă!

L'i si părea, că nu vrea-l doară ahîț, carl si ștea, Țe soni avū mușata-l' h'il'e.

Treți vāl'uri, treți oahte, aĝumse tu nă irnie. Aclò tu irnie

te z-veadă? nă pâlăti te scintil'ă di amălamă și vămândi.
A lui il' gurliqă mățili di foami. Si z-ducă, s-nu z-ducă, s-treacă
seara la pâlătea țeă, ca viră oară cu oara s-mindul. «Aī s-mi
duc, q̄isi, că nu va mi s-coată nafoară tră nă seară.»

Aclò lu dusi ș-asună la poartă, lu ntribă poarta: 5

— Are! țe dai acși? Nu știī, că doari? Tini gură no-ai
să ntreg'?

El armasi ca k'irutlu, cîndu avq̄i, că poarta aclò zburaști:
«Mari lucru ș-aestu!» mintul nīs. Apoea ntribă:

— Călitòr om vreți s-ăpiră nă noapti aoà, că ntunică tu 10
irnie și no-ari iu z-doarmă?

— Să ntreb, q̄isi poarta.

Di lucru-lucru, poarta ntribă scara, scara patlu, patlu ma
nclò, lă apîndisl doamnă-sa lor. Aestă q̄isi:

— Las vină crîștinlu al Dumniq̄ău, că deadi Dumniq̄ău, 15
nu mași tră un, ma tră nă nīl'e.

Ună intrată amirălu n-casă și-l viq̄u feata, di nă oară-l
cunoscù, cu tut aușaticlu și perlu albu țe-l' alg'i di criparea
li feată. Ea s-feați, că nu ști, carī easti. El, necă-l' tricù mintea
iuvașuvă, c-ațea s-h'ibă feata lui. 20

Cîndo lo s-intră tu udă, ru să z-discalță, că-l' eră arșini,
cum s-calcă m-padi, ma h'il'i-sa no-alăsă și-l' q̄isi:

— Treți, crîștine, acși cum h'il, țe-ți lipsești s-li scoți ță-
ruh'li tine om aüş; nu-ți agunđi, că h'il' curmăt di cali, ma
vrei s-ti pidipsești nînga? 25

Nīs minti gura și nu ștea țe z-q̄ică, ahîntă arșini-l' vineà.
Mutrita țe-l' feățiră aclò, nu se-aspune. El ș-o-aveà, că va-l
tragă tu viră udičù vec'l'u, si-l bagă s-mică cu huzmik'ar'li
ș-ațel' aclò il trăpsiră tu cama mușatlu udă.

Amirălu, s-nu ș-eră cu buq̄a cripată ș-cu pênura tu înimă, 30
maș el ști, țe k'efi vrea s-facă. Aoà parađis curăt earà.

Na-l și Curcubetă vini di l-avinari cu h'il'-su. Băgară measa
oăspilui; ma țe q̄ic lo, băgară measa, că measa se-aștirnù
singură; singuri vînîră micărli pri measă, singuri lîngurli,
singuri tuti. 35

Trei q̄ili plini l'-u q̄isi amirălu aoà cu tuti buneți di sti
loc. Mași ună-l cîrteà, cîndu l'-aduțea aminti h'il'i-sa, că țe sta
cîrtit? țe ari? țe lo-adusi calea?

El zbor nu scuteà din gură și mutreà cum di cum s-u

k'arâ cuvenda aestă, ahintu greū il' vineà a măratluī di tată

Viini oara s-fugă. Feata-l' băgă s-mică, că vrea tragă cal
și s-mută measa. Feata pușpură a unei furculiță s-intră tu
côariclu a tată-suī. Nu va dîcă, că furculița si nh'ipsi ună
5 s-ună.

Cîndu vru s-fugă prit poartă nafoară, aestă lu nel'isi gu
mitati di nafoară, gumitati di nauntru și-l' dîsi:

— Scoati, țe furăși ș-apoea s-fuđi!

— More, că nu furăi țivă, lo nu h'iū om tră furtu.

10 — Ba, că furăși! ușa.

Furculița, de-aclò lu eară tu cōaric, gri:

— Tu cōaric me-ari!

— Acși, oaspe! il' fac Curcubetă cu țal Curcubetă, că
după țe te-aștiptăm cu tuti bûnili, s-țā ncarți sùflitlu tră ni
15 furculiță?

Ġură nis laīlu, că nu u fură, că ună, că altă, ma feata-
cama multu, nu vrea s-lo-avdă. Tu soni-l' dîsi:

— Veđi, tată, că ș-tini ti ġurī, că nu o-al adrată mușuteaș
estă? tut acși mi ġurăm și sprigurăm ș-lo, că nu mi duș c
20 Curcubetă, ma tini nu mi pistipseăi.

Avđîndaluī amirălu, ca ea-l' greaști tată, il' căffă l'irtar
tră țe-adră nis, că mași el știe cîti trapi și cîti ori il' pări
arăū.

Apoea lă mbăiră ună cîti ună tuti din cap pînă n-coadi
25 — S-țā spun ș-lo tora, tată. Na! aestu easti bărbat-n
Curcubeta di carī n-arideăm noi!

Z-bășară un co-alantu niși aclò ș-apoea ș-lo paplu nipoti
m-brață, l-bășe și nu-l sătură di ġucari.

Apoea adūsiră mama featil'eī ș-părințil' al Curcubetă aclo
30 și dipusi amirălu dipri scamnu și băgă Curcubetă, z-dun
nească.

Aclò earăm ș-lo și v-aduș cîti nă păreac'i di straī mu
șnti; la fičorī: căcūli, piștoale, flueri; la feati: mîntil', fustă
și di tuti bûnili. Ġîne-ma, cum tricū prit arīū, dipusi pondi
35 și-ni li nică tute.

(Spus de Ioan al Barac, Avela, Epir.)

50. Džonili avinoȚor și Mușata-Locluî.

Era nò veduȚ tse ș-avea maș un fițsor. Nușo nu vrea, fițsorlu-l' s-l'a kalea tatȚ-sui, s-lu fakȚ avinoȚor, kȚ ș-tatȚ-su avinoȚor erà. AestȚ nu trȚ altȚ, ma muma se-asporeà s-nu aibȚ h'il'lu sonea tatȚlui. TatȚ-su murì nȚ dzuȚ vȚȚmàt di 5 lamni, kundu z-dusi s-o-avinoȚ.

Akși muma l bȚȚ la araftu. NȚ dzuȚ kum kuseà, ul' fatsi araftul: «Lai mȚrate, tini nu h'iȚ faptu trȚ kuseari, tini h'iȚ bun trȚ tu zunateȚ tatȚ-tui.

— Nu ti ntreb, mȚsture, tse zunati aveȚ tatȚ-nu? 10

— Tse mi ntreg' mini, di nu ntreg' mȚ-ta.

— U ntribai, ma nu-n aspuni gri, fițsorlu.

— L'a kotlu aestuȚa și intro-l'u, si vedz kum ts-aspuni.

Fatsi ș-fițsorlu akși și l'u intro a mȚ-sai kȚ de, s-l'aspunȚ tse zunati aveȚ tatȚ-su. 15

— De, lai h'il'lu, tse zunati s-aibȚ, k-araftu erà, l'-dzusi mȚ-sa mintșun.

— Ori n-aspuȚ a kalealui, greaști fițsorlu, i nu ai askȚ-pari di mini. Ku mintșuna nu u skots naparti.

Atumtșea ș-mȚ-sa-l' dzusi: șumȚȚ erà și-l bȚȚ la sȚ-20 mȚȚ.

NȚ dzuȚ pali, kum lukrà, nu știȚ kum trapsi s-umpȚȚ un șumȚ ku pal'i și l'-arupsi k'aleȚ și skȚtiklu. S-nȚireaști sȚ-mȚȚlu și-l' ari unȚ ku tșoklu:

— Nu vedz tșe-adari, ul' fatsi, nu-ts l'ai nȚinti zunateȚ 25 tatȚ-tui, ma viniș si-n ti fats șumȚȚ? Tine nu fats trȚ șumȚȚ!

— Nu-n dzȚts, tse zunati aveȚ tatȚ-nu?

— Mi ntreg' io, tse zunati aveȚ tatȚ-tu? MakȚ vrei s-aflì, du ti, di ts-untreabȚ mȚ-ta.

— U ntreb, ma nu-n aspuni. 30

— Intro-l'u ku tșoklu aestu, z-vedz kum ts-aspuni.

Nu k'ari k'irȚ fițsorlu, ma l'-u intro pali a mȚ-sai, kȚ i l'-aspuni zunateȚ a tatȚ-sui, i nu askapȚ.

G'ini ma mȚ-sa aveȚ faptȚ džurȚt s-nu-l' aspunȚ iuvȚ-șuva alih'a și de-aestȚ, l'-dzusi tut unȚ mintșunȚ, kȚ taha 35 tatȚ-su Țara kȚrvȚnȚr și lu arugȚ s-paskȚ kal'i a kȚrvȚnar-lor. NȚ ȚarȚ kum l'-avigl'a kal'i ningȚ un agru, ka di lȚani,

ka di kurmari, s-teasi, si-l' kəakə un okl'u di somnu. Kal'i atumtseə intrarə tu agru ši kundu si-z dišteapto fitşorlu. na ši droğatlu, iu l'-anə, s-l'i nkl'idə. Vrrurə, nu vrrurə kərvonar'i, plətirə dżirimelu trə ndżumitikareə tse-l' featsirə
5 kal'i a əgrului. Kuṭi məkə lailu fitşor pri zverkə, maş nuş ši ūti :

— Na! -š-kari vreṭi dorṇi š-altə ɔarə, ul' dzutseə. Nu ti duts s-l'ai zunateə tatə-tui, ma-ts lipseə kərvonar s-ti fatsi, s-nə skotsi di ahuntu dżirimə ?

10 -- D-iu sə ūti iə, tse zunati avū tatə-nu ?

— Kari nu ūti, ntəabə-tsi mə-ta.

— Mu-məə nu va s-n-aspunə.

— Intro l'-u ku kəpesturlu ftşar-ftşur, z-vedz kum ts-aspuni.

Mərata di mamə nu ūteə tse mintşunə s-aflə, tra si-l' dzəkə.
15 Ma kari nu puteə z-greaskə ndreptu, l'-dzusi, kə zunateə tatə-sui ɛara: ūdearea. Eə ma g'ini vreə sə-l vədə kum, ūadi akasə fəɔə lukru, di s-l'a kaleə tatə-sui, s-patə, tse pətsu ş-nuş.

Fitşorlu, kari ul' se-aurə di ūdeari, bəgə s-ambəturlo kasa-n
20 sus, un g'os ši s-trubə, ka fitşor diznirdət ši fəɔə lukru, tse erə. Nə dzuə, kum gurnə tu kutrug'omsi, da di əmatli a tatə-sui. Atumtseə adukṭi nuş tse ɛarə tatə-su. Ku tutə vu-ryireə ši pləngul a mərətil'eṭi di mumə, nuş li tsimsi ši s-featis avinətdə. Ahut lo-akətsə əmatli, kə di kuṭsi ɔamiṇ lu astəl'a,
25 l'-dzutseə :

— Am acşi te-akatsə, nu ka ma naintə araftu š-nu ūti tse? Tora ti kunoşti kə h'iṭi h'il'u də-avinətdə, di pri prin-deareə tse-tsi fak əmatli.

Tu avinari vurə nu l'i stəteə nəinti. Iu ɔ-arkə tufek'a,
30 m-padi nu kədeə; prit nel u tritseə.

Nə dzuə, kum zbura la nə fukurinə ku altsu avinətdə, di unə de altə, l'-fatsi un avinətdə :

— Š-a tatə-tui, lirtatlu, nu-l' si mukə ɔəalə, ma š-atsua s-nu-ts h'ibə di okl'u, arkari nu vreṭi naparti.

35 -- Eee! susk'irə un altu, maş unə lo-asparsi tatə-su, k-aklè-l bəgə atsəl din vali, sə z-dukə, sə z-batə ku lamə tra s-nu s-təarnə nəpəṭi.

Dżonili avinətdə, tse pun atumtseə nu ūteə, di tse-l' fu məarteə tatə-sui, kuṭ ɔ-avdzə aestu, gri:

— Ğini adro tatq-nu di dusi s-u vatomq, ma iu-i lamna tse? ko š-io voi s-mi misur ku nusq.

Kuti-l' featsiro, ausl'i avinotëri, qaspitsl'i a tatq-sui, sq-l toarno, nu s-putu, nu-s putu. Nuskuntsq vrea s-nargq de-adun ku nus tr-adzutër, ma neko aestq nu u vrù nus. Ma 5 vidzuro ši kristinl'i, ko nu si ndreadzi, lo-alqsaro s-fako kum ul' tal'i kaplu.

Nu trikù ne trei dzuli di kum isl se-avino lamna, ši-n tutq lumea l'i se-avdzu numa di dzuneatsa lui, ko z-botu ku lamna ši ko u votomq. Kari avdza de aestq, nirat armuneà, 10 ko nu-l' yinea s-pistipseaskq iuvašuva. Ahuto numq lo, ko z-dzutsëaj a vurnui, tse džoni hii, ts-u turna: io džoni? džoni-i avinotërlu, tse votomq lamna.

Džonili avinotër, dupo tse aspusi dzuneatsa aestq, ul' vini qara tro nsurari, ma nu aflà feato tro nus. Avdzu el di ku 15 fitsor, ko tu mardzinea loklui easti Mušata-loklui ku perlu di hrisafi š-ku okl'il' atsël' albaštri, ši aj! sq z-dukq s-u kaftq nveastq.

Imno š-imno, fratile-añeu, adžundzi t-un lok, iu da di un om, tse dit šapti tsireapuri mukà ši nu-s sotura ši tut s-muco 20 coftà.

— Bunq-ts qarq! l'-fatsi džonili avinotër.

— Ğini viniš š-qarq-ts bunq, ko h'iu pri mukari, greaste atsël.

— Putsuno muts, s-nu-ts h'ibo di okl'u; io nu am vidzuto 25 ahuto dzuneatsq di om.

— Tse h'iu pri ningq atsël tse votomq lamna?

— Am io h'iu atsël.

— Mi l'aj š-mini ku tini?

— Hajdi, l'-dzusi ši s-featsiro doi.

Aistui ul'i dzutseà: *Muko-multo*. 30

Nu trapsiro multq-putsuno kali ši da di un om, tse n-tsi-reap aprës šideà ši nu si nkoldzà, ma dzidzira dipriunà.

— Džoni om h'ii, s-nu-ts h'ibo di okl'u, fatsi džonili avinotër.

— Tse h'iu io pri ningq atsël tse votomq lamna? 35

— Io h'iu atsël.

— Mi l'aj š-mini ku tini?

— Hajdi! ši s-featsiro trei.

Aištùj ul' dzutsea : *Dzidziruš*, ço dzidzirà tu koldura tsea kama marëa.

Dupò aestò, kari imnarò, imnarò, dèadiro di un òirij, tse s-adžukà ku muntsul', kum tē-adžòtsij ku k'itritseali, lo-arkà
5 un sus ši tu ašiptari, ul' dūdeà unò ku muna, di to-altu lok lu astrodzëà. Avinòtorlu š-akòtsò urèkl'ili, kundu vidzù š-aestò dzuneatsò ši bōgò sò-s niro:

— Tse vidzùšij, lai mōrate, di ti niri akšì, fatsi *Alumtò-muntso*.

10 — Kum nu-i tsivà, s-alumtsu muntsul' ka nušti abeali?

— Nu va dzukò, kò nu-i tsivà, kò sun š-altsu tse au, fapto š-kama mōri dzunèts. Ts-au avdzutò urèkl'ili di džònilì avinòtòr tse vòtòmò lamna? Atsea se-akl'amò dzuneatsò.

— Am io h'iu atsèl.

15 — Nu mi l'ai š-mini ku tini?

— Avdzu nu ti l'au? ši s-fèatsi patru ku *Alumtò-muntso*.

Imnò ši zburà, kalea s-arukuteà ši se-adunà, š-adžùmsiro la un aru. Aòatsi nušti mōrati di furnidj s-piðipseà s-trëakò didindi ši nu puteà, kò ma mùtili s-nikà. Avinòtorlu
20 tal'i nò vëargò lungò ši u tindi deasupra ruului. Acși furnidzli puturò s-trëakò.

— Kari ē-atsèl tse n-adrò buneatsa aestò, gri amiroana furnidzlor?

— Io h'iu, dzutsi avinòtorlu.

25 — Dum-l'artò-ts oàsili a tatò tui, gri amiroana ši skòati di-l' da nò peano ši-l' dzutsi:

— Tsuni peana està ši kundu va ti hōrzòeaskò vurò oarò adžutorlu a nostru, aprindj-u ši tutò furnikamea, pūnò s-as-kùk', aklò va se-aflò.

30 U l'a š-aestò avinòtorlu trò adùtsiri aminti ši-š tradzi kalea. Dupò dzulì ši siptomun, adžùmsi tu amiroril'a alg'inilor. Truș atumtseà deadi un fok mari, kò vrea s-ardò tuti stùpurli alg'inilor. Avinòtòrlu ku sotsl'i a lui arsorirò ši lò-asteàsiro foklu š-akšì askòpò miletëa alg'inilor.

35 — Dum-l'artò-l' oàsili a tatò-tui, gri amiroana, kò di mari arò n-askòpàš, ši skòasi di-l' deadi nò peano ši-l' dzusi:

— Tsuni peana estò ši kundu va ti hōrzòeaskò vurò oarò adžutorlu a nostru, aprindj-u ši tutò alg'inamea, pūnò s-as-kùk', aklò va se-aflò.

Ahūt avinotorlu ši-š trapsi kalea. S-u škurtom, va dzutsëm, kò avinotorlu dupò meš š-an adžumsi tu loklu, iu šideà *Mušata-loklui* ši kum adžumsi, di la un di l-anantu, aflà iu šadi ši dusi s-u kaftò nveastò. Ts-aflàši d-iu s-l'ai unveastò ku unò š-ku doauò. Atsèl' bogarò sò-š arudò ntr-okl'i-l' ši sù-l' 5 dzukò:

— Feata noastrò multsò o-au koftatò, š-multsù nu s-au turnatò; kari-ts da muna akatsò-te š-tini.

Kò štits, pòrintsul' ali featò nu vrèa s-avdò trò dari š-nekò a featòl'ei nu-l' si fudžèa de la pòrintsù š-trò aestò, nuš, 10 a kuitsi-s yineà s-lò u kaftò, l'-dzutseà, kò l'-u da, ku kovu-lea, kò tse va-l' dzukò, s-adarò; di nu, kaplu sò-l' lu tal'e.

— G'ini, gri džonili avinotòr, mi leg kumu z-vretsi, kò io ma g'ini mortu voi s-h'iu, dikut s-mi tornu fòrò mušata-loklui. 15

— A ta s-h'ibò feata, kari s-potsi tu trej dzuli s-muts: trej tsireapuri di puni, trej boi untrèdz ši z-beai trej koldori ku apò.

Avinotorlu s-ligò ši nu trikù nò dzuò, kò muškoturò nu armasi. Tse adrò nus? zburù ku *Mukò-multò* pè askumti-20 šaluj ši-l bogò tu loklu a lui, kò tutò noapteà punò dimineatsa u dipinò š-puneà š-karneà š-apa di koftà š-altò:

— Avètši š-altò, k-atseà ne tu moseauò nu-n intro.

Pòrintsul' a featil'ei se-aspòrèarò di ahutò mucari š-puteari di om, ma tut nu-l' u deàdirò feata ši-l' dzusirò: 25

— Ts-u dom, kari s-apiri tu un tsireàp arsu di šapti ori.

Avinotorlu tut ka manaintèa, bogò Dzidziruşlu, tse nekò sò si nkoldzaskò nu puteà, nu sò s-ardò, kum s-aştiptà atsèl'. Ku tut aestò, tot nu l'-u deàdirò feata, ma-l' dzusirò, k-a-tumtseà va s-aibò nòri trò *Mušata-loklui*, kundu va se-adarò 30 padea ohtu š-ohtul padi.

Avinotorlu dimundò al *Alumtò-muntò* ši punò s-ti štusi, muntili se-adrò padi ši padea munti. Tutò lumèa de-aklò şgl'itsò di frikò, kundu vidzù unò k-aestò; vidzù k-aqa nu-i šikò ši kò nu si škòati ku mintšùn. A pòrintsulor nu lò si 35 dodeà feata ku vurò trop ši mutrèa kum di kum s-fakò, š-l-aflò nò akòtsotura, tra s-nu l'u da. Ul' dzusirò nupoi:

— A ta s-h'ibò, kari s-pots s-kuri mel'lu di grunlu tut kut

se-aflō tu-amborli anōastri amirōrești, kō, mē-agurșii se-aspun: pōrintsul' ali featō ęara amirātsi.

Avinōtorlu apreasi ęana furnidzlor ši kari s-aurni furnikamea tuto, pūņō s-kreapō dzua, gurnūts di mel' nō-
5 aflāi tu grun, šiij, nekō trō džurāt!

Kari o-adro š-aestō di nu aveā di tse akōtsoturo sō se akatsō, pōrintsul' ali *Mušata-loklui*, ul' dzusirō:

— Muni va u skutēm s-ts-u dōm. Kara s-u kunoști, s-u l'ai. Tse fak nuš? Akatsō di nvesku tuti mušātili tse s-aflā
15 tu amirōril'e š-ku *Mušata-loklui* ši li skot di-l' dzuk avi-
notorlui:

— Kunoaști-u ši l'a-ts-u!

— S-akōtsō vulpea di pātruli tšōari, mintui avinōtorlu, tuti ka tuti pūņō aqa, ma tora pr-iu lu skutēm kaplu. Kūndu
15 mintueā nuš akši, na ko-l' si dusi mintea la ęana de-alg'ino ši kum tsuneā tu mūņō tsigara neapreaso, taha skōasi s-a-
prindō tsigara š-apreasi ęana. Tu oaro gini nō alg'ino ši bagō si zuzueaskō divarliga di *Mušata-loklui*. Akši kō u
kunuskū tru oaro, ku tut kō nušō ęara adratō s-amparo
20 uruțō, tra s-nu u kunoaskō.

— S-u nk'irdōsești, l'-fatsi š-amirōlu atumtseā, ši l'-u deadi.

Aleptul avinōtōr kari š-u lo g'ini-mușat, s-turnō a kasō-l, ši, s-nu aibo mōartō niंगा, vai buneadzō. La numta lui fui
š-io ši dupō adetea loklui, dupō tse tuts aspūsirō kari un
25 kuntik kari un pōromiθ, vrui z-dzuk š-io un, ma tamām a-
tumtseā n lōarō hōbari kō mē-akl'amō akasō š-fudzli, de
armasi s-u dzuk aqa mintšuna.

Š-ahuti š-tuti gōnl'i a mel'i!

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

51. Mușata locluī și h'il'lu di amirā.

30 Erā, ți nu ši-erā. Erā un oarā un amirā multu mare ši
avdi't. El aveā mași un fiēdr. Aistu fiēdr nu vrea altu țiivā
di cīt z-ducā tōtina avinare. Dile ș-nopți întredī șideā pit
pādūrl, ca s-avinā țerg'i, zărcăđi icā iți altā priēe aflā. Unā
quā aveā inșitā cu tuți oāmīnl'i mări di ningā amirālu. Cum
35 imnā pit pādure h'il'lu di-amirā, viđū un porcu agrū. S-h'u-

musi di un oară, ca s-lo-agudească, ică s-lo-acată. Fuđi porcul, fuđi fićorlu, pînă cîndo întunică g'ine. Porcul, nu știu cum feațe, și-l' k'irù dit ocl'il' a fićorlu. Atumțea aistu mutri di tute părțile anvirliga și viđù diparte ună luînă. Imnă, imnă, pînă agumse la loclu di iu inșă luîna. Eră ună hoară, 5 iu aveà scamnul altu amiră. Asună la poarta di mârđinea hoară'ei. Il' dișcl'isiră și intră nuntru :

— Apruk'ați-mi, vă pălăcârsescu, aistă seară, lă đise nis a oămînlor din casă.

— Aisći s-ćudusiră, cîndo il' viđură nata, (că eră multu 10 pipsit), și strănile hrisusite di pi nis. Ahorea di amirălu, virnu altu om tu hoara lor nu purtă ahtări strahe. Il' đisiră s-șadă ș-lo ntribară di iu easte. El lă spuse, că easte h'il'ù di amiră ș-că k'irù calea. Măraț'i di oămîni nu ștea țî s-facă, cum s-a-dară, ca s-lo-așteaptă și s-lu mutrească camag'ine. Pînă atumțea 15 ahtare om mare niți nu ș-aveà arcată ocl'il' pi casa lor, nu s-vînă și s-doarmă tu nisă.

Micară cu țî deade Dumniđă și l'-aștirnară vilendile ațele cama nălile ș-cama bûnile. Đua alantă inși h'il'lu di amiră, ca s-veadă hoara ș-loclu iu lu aveă dusă tih'a. Di un di-alantu 20 s-arispîndi zborlu, că un om xen vine în hoară. Aiste zboare agumsiră ș-pînă la ureacl'a amirălu. Nis pitricù un om ca s-lu cl'amă fićorlu pînă la pălate. H'il'lu di-amiră s-duse și inși dinintea amirălu. Aistu, cît il viđù ahtare livendu, lat și-aspilă, duk'i, că nu va s-h'ibă om de-aradă. D-lu esći lu 25 ntreabă? Lă spuse fićorlu tute pățirle, cum k'irù calea ș-cum di agumse pînă aclò. Tată-nu, il' đise el, easte un amiră mare ș-nu-l' deade Dumniđă altu fićòr. Șćiù, că tora plînde și s-dirină, că l'-u frică s-nu me-albă micată vîrnă agrime în pădure. Ma cara, s-h'ibă cu puteare, s-ni dał niscînți oamîni 30 s-mi ducă pînă acasă și nu va ță h'ibă agîrșită buneața. Amirălu atumțea își deade zborlu, că va li facă tute cîte caftă, ma il țînù đua ațea oaspe la nis. Aistu amiră aveà mași ună feată. Nisă no-avea altă numă, ma tuți il' đîțea *Mușata Locluî*, că ahită mușată eră. Mulți h'il' di-amirați o-aveà căf- 35 tată și nveastă, ma pînă atumțea tată-su no-aveà dată zborlu a virnùl, că nica vrea s-o-albă ningă nis, să ș-u hărisească. Ș-aestă vah' eră, ma nica nu l'-aveà vinită oara, nica nu eră scriată, nu altu țivă.

Şidurâ nişî treil'i la measă. Fiçorlu cit u viđù, canda un
 ğillî arate il' tricù pit trupu. Il' fuđî mintea di la mîcare şi
 nu-şî mută ocl'il' di pi feată. Aistă, cama aruşinoasă, di oară
 oară şi-arcă mutrita pi ğone şi s-făţea tu faţă ca veştu ardeş.
 5 L'-avea intrată ş-a l'eî dorlu tu inimă. Sculară measa ş-vine
 şi oara, ca s-fugă fiçorlu. Cum s-fugă? Nu-l' vinea s-dispartă
 di vruta a lui; cl'imă tată-su a featăl'eî la nă parte şi ni ună
 ni altă, ma il' dîse, că va-l' l'a h'il'i-sa ti nveastă. Cara s-
 h'ibă tih'a, fiçôr, va s-facă ş-aistă, il' dîse amirălu. Fuđî h'i-
 10 l'lu di amiră cu înima împlină di harao di zboările bune.
 Şe le-avea zburită tatăl a featăl'eî. Đua alantă ağumse acasă.
 Tată-su, di cîndu avea vinită tuđî oamînl'i di la avinare,
 plîndea ună-ună ş-nu vrea ni s-macă, ni s-bea. Il' se-avea
 urfîta bana fără h'il'u-su. Cîndo il viđù, că vine, s-hărisî pri
 15 multu, canda s-feaşe a daoă oară. Seara aţea deade ună
 mare ziafete.

Nu tricură dao-treî dîle ş-fiçorlu nu putù s-aravdă nica
 aţea şe-avea tu inimă. L'i spuse a tată-sul tute cîte il' si ti-
 h'isîră tu hoara lu era. Il' dîse, că va s-l'a ti nveată h'il'a
 20 amirălu. Să nvirină multu amirălu de-aiste zboară, că di cîndo
 eră nic fiçorlu, lo-avea isusită pi ună feată de-avût dit amiră-
 ril'a a lui.

— H'il'u, il' dîţea nîs, aĝîrşeă aţea feată ş-nu mi fă s-mi
 nvirin şi s-mi jilescu. Tute dincotî! puteai s-l'i l'ai sùflitlu
 25 a fiçorlu, ma s-aĝîrşască h'il'a di amiră eră cu nîputeare
 Ma ş-amirălu nu eră om şi s-toarnă di pi zbor; lo-avea dată
 tu un loc şi vrea s-easă cu faţa albă. Cara viđù aşi fiçorlu
 ună dimneaţă să scoală di noapte de acasă şi fuđe cître tu hoara
 a featăl'eî a lui. Tu cale află un piscăr, şi vinea cu peşti
 30 di la baltă. Piscăr, il' dîse fiçorlu, na strănile a meale şi
 dă-nî a tale. Piscarlu niţi că vrea altu ţivă cama g'ine. Tr-o-
 nră ş-li scoase şi li deade a fiçorlu. Atunţea aistu ş-aumse
 ş-faşa puţin cu loc, ca s-nu s-cunoască şi ağumse pînă la pă-
 lton a Muşatil'eî a loclu. Află un huzmik'ar la poartă ş-lu
 35 ntroabă: «nu are vîrnu lucru ti mine aoaşe?» Are, il'i dîse hu-
 zmik'arlu, că azî nă fuđî un piscăr. «Ahtare lucru ştiū ş-mine
 şî nşî h'il'lu de-amiră intră pescar, maşi ca s-h'ibă ninga vruta
 a lui. Di caşe dimineaţă nîs z-duţea la baltă ti pescî şi-l
 duţea a h'il'il'eî di amiră. Aistă nu putea s-lu cunoască tu

strămile ți eră. Ună quă, cîndo s-turnă fićorlu di la baltă cu un pescu tu mină, avde di diparte ună vreavă mare. Bre ți s-h'ibă, își dîse nîs, și s-aproak'e, ca s-veadă, cîndo ți s-veadă?

Tute prîcile di pisti loc, nițî, mări, imire, agre, eră adunate aclò și să ncăcă ti ună mîrșe, ți vrea s-u mpartă. Nu s-acăk'iseă, că cađe ună vrea s-l'a cama multă parte. Va s-dinică, nu altă. «Stați, lă dîse fićorlu, că vă mbunêd eă.» Acăță pi aradă și lă deade a cađe unêi cîte nă bucată carne mare ică cama nică, ca cum eră prîcile. A aslanluî il' deade ună bucată cama mare, a cînîluî un os, a mîscăl'ei nă k'i-10 cută di sînde.

Ași li mbună tute.

- Nă fițeși mare buneată, il' dîsiră nîse și așa lipseaste ș-noi s-ță dăm cîte un lucru ahărzit. Atumțea cađe ună arupse cîte un per i cîte ună peană și-l' li deăderă a fićor-15 luî. Na, il' dîsiră nîse, ș-căte orî vreî s-ti fați vîrnă prîce, ahuleă un per i ună peană, ș-va ti fați itî va s-vreî. Li lo tute aiste fićorlu și-sî mutrî calea. Cîndo așumse la pâlăte altă vreavă nica cama mare. Tuți zg'ileă ș-plîndeă. — Ți easte aistă, întrebă un huzmik'ăr? — Aușlu n-arăk'i *Mușata* 20 *Locluî*, il' dîțe huzmik'ărlu. — Țe easte aestu aüş? întrebă eara fićorlu, ți canda lu aveă ahundusită loclu, cîndo avdî, că l-arăk'iră vruta a luî. — Ma nu va s-esçi tine de-a-oă, cum s-fațe s-nu știî carî easte aușlu?

Aistu aüş easte un om fără moarte, așa s-află di totina și 25 tut așa armîne. Nîs are ună culă analtă, analtă, țe nu poți s-l'i veđi k'îpita și șade ahîț diparte, ți lipseaste s-imnî quă ș-noapte trel ańi pînă s-așunđi la culă. Içi avde aușlu, că are vîrnă feată mușată tu vîrnă hoară, di un-oară vîne, o-arăk'aste și u duțe la culă. Ți s-facă tora fićorlu, cum s-a-30 dară s-ascapă feata dit mîna aușluî. Nu s-mindueaste multu, ma ahuleaste ună peană și s-fațe un pul'ũ. Azboară, azboară pisti munți ș-pisti amări și veade di diparte cula aușluî. Șidũ puțî'n pi un munte, ca s-discurmă, și de-aclò apoaea a-naltă areăpitle, azboară și s-acumtină trîș pi k'îpita di culă. 35 Aclò ahuleaste ună areăpită di muscă și s-fațe muscă. Azbură cu aradă pit tute udăile ca s-veadă, iu era vruta a luî, U viđũ tu un udă, iu plîndeă și s-dirină cu perl'i displătiți. Tr-oară el s-feațe eară om și-l' si spuse dininte. «Nu plînde, il' dîse el,

că va s-te-ascap.» Inși apoea de-aclò și s-duse s-află aușlu.
 — Bună-ți oara, pap, il' gri.—G'ine viniși, h'il'û; ma cum di te-
 aflăși aoațe; pînă tora no-are vinită altu om. — K'irûl calea,
 pap! șiđură doli în pade.—Nu mi cațî' în cap nih'amă, laf
 a h'il'û, il' đise aușlu.—Că-țe nu, pap?—Își băgă aușlu caplu în
 porla la fiđorlu. — Multu auș esci, pap, il' đise aistu. — De-
 aliha, niși eă nu șciû cîndo me-am faptă.

• Ș-no-ai moarte vîrnoară?

• Am, ma vîrnu nu șcie, iu easte moartea mea.

10 • K, ca iu easte, întrebă eara fiđorlu!

• Tu ună pădure diparte, diparte, băneađă un porcu
 agru. Ni om ni pul'û nu are intrată to-ațeă pădure. Tu pîn-
 tea porculu agru easte ună sînduk'e. Tru nîsă suntu pa-
 tru purung'i.

15 Pătrul'i purung'i aă cîte un oă. Aiste oaă sunt bana mea.
 Cîndo va s-frîngă nîse, atumțea va s-mor și eă. Viđûși tora,
 eă iu easte bana mea?

Fiđorlu li băgă tute aeste tu minte. Stăi, își đise nîs,
 eă nu va s-ascăk' bun di mine. Siđû nica cît șiđû aclò, s-duse
 ađi și viđû nica un-oară vruta, apoea ahul'i ună peană și s-fe-
 ațe pull'û. Azbură, azbură și ađumse pînă la pădurea, iu eră
 porcul ađel ađrulu. S-feațe eara om și intră tu pădure.

Porcul, di iu eră antăvălit tu ună baltă, avđi' vreavă.—Care
 vîno tu loclu a meă, strigă nîs? Să mprustă și viđû fiđorlu.

20 Ni ună, ni altă s-h'umusi îndreptu pri nîs, ca s-lu disică.

Ma fiđorlu șideă cu per'l'i ș-cu peanile tu mină. Ahul'i un
 per și s-feațe aslân. Acățară să s-alumtă dol'i. Dol'i eră goăi,
 dol'i eră vîrtòși, nu cădeă vîrnu. G'ine ma fiđorlu s-alăxeă
 aod di aod. S-fățeă un vultur și lo-agudeă cu dintana, s-fățeă
 25 șurpe și lu nvărligă. Nu puteă porcul s-l'i facă țivă. S-alumtară
 ađi di dimneața pînă tu ascăpitata soărilu. Pînă ma na-
 pdi porcul armase ș-căđû în pade. Atumțea fiđorlu nu k'arde
 oara și-l vătămă. S-feațe apoea om, disică porcul ș-l'i scoase di
 nuntru sînduk'a. U frîmse, ș-deade di purung'i. Il' tăl'è ș-nîși
 30 ș-lo oăule. Ahul'i apoea ună peană, s-feațe pull'û și s-duse la
 aușlu. Aestu aveă duk'ită, că dua ațeă păți' țivă porcul
 și eră puțin ca lîndid. Na, tu oara ațeă ađumse ș-fiđorlu.—Pap.
 pap, il' đise, veđi aiste oaă? nîse suntu bana ta. Ma vrei
 s-băndi, sălăg'a Mușata-Loclu, și ță li daă.

— A, șarpe ți mi mică, strigă aușlu, ți aveam s-ță spun
 în easte bana a mea. Dă-ni le, lai h'il'ū. Feata nu pot s-u să-
 lăg'escu, că nu-l tu mîna mea aistă; am ș-eū cama mare.

— Ma nu poți, na, dîse h'il'lu de-amiră ș-deade di pade un oū.

În cîrîc di bana aușlui s-tăl'è. Nîs cădū lîndid. 5

— E! țe dîți pap, întreabă eara fiôrlu, u să lăg'ești feata
 ți caftu, i s-fringu și altu oū?

— Dă-ni oăule, strigă dipriună aușlu, nu pot s-u sălăg'escu.
 Fiôrlu frîmse nica un oū. Aușlu s-feațe cama lîndid.

— Va s-u sălăg'ești, ma s-li fringu ș-alante? 10

Aușlu eara cu a lui. Deade di pade fiôrlu nica un oū, și
 așumse aușlu pi h'irlu di moarte. Fiôrlu lu ntribă nica un
 oară:

— U sălăg'ești *Mușata-Locluî*?

— Nu, nu, strigă aușlu. 15

Atumțea h'il'lu de-amiră frîmse și alantu oū. Aușlu murî,
 ma tu oara ațea k'irû ș-cula, canda nu eră di vîrn-oară. Tu
 loclu a l'eî s-feațe un cîmpu mare ș-mușat. S-dîc eū, că va
 s-eră nă miliună di feate, ți li țineă acîdî inel'se aușlu, va
 s-hîbă puțîn. Cașe ună s-duse pi la casa l'eî. 20

H'il'lu de-amiră ș-lo *Mușata-Locluî* și s-dûsiră acasă la
 nisă. Ca cît s-hîrisî tatăl a feătîl'eî, cîndu u viđû, putetî
 s-vu loați singurî cu mintea.

În țe lu ștea pârmișlu cama g'ine ni spuse, că fiôrlu
 sâmbună apoea ș-cu tată-su. Lo ti nveastă *Mușata-Locluî* și 25
 feătîră ună numtă dumnească.

Cules de D-l N. Bașaria.

52. Trei sotsi, trei doruri.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
 d-l Gustav Weigand.)

Z-dzûtsem kô trei sots, analtu pri k'efi kari s-aflaro, di
 uno. di alto, viîni și zborlu la: tse dîari kași un.

— Io, dzûsi unlu, nu vrëam altu tsiva dikût h'il'a amirôlui 30
 unvëastô.

— Io nu-l' vrëam așut feata, gri alantu, dikût s-mi aîbo
 tu vrëari și s-ni da kûts parâts va-n dîaro hrisusita.

— Ku l'irtareā-vō, fatsi trejlu, las mē-auraskō amirōlu a nostru ši las nu poatō s-mi veadō ntr-okl'i, ma unō voi: s-mi va Dumnidzōu!

Alantsu, kundu avdzurō kuvenda aestō s-lišanarō de-arū-
5 dēari.

— Ka kumu z-vēadi, masture, tini nu u štij pārāvulia tseā: tra s-adžundzi la Dumnidzōu va š-para-Dumnidzōu.

— Nekō u štij ši nekō voi s-u štij, s-tōarnō aestu.

Štij, kum aū adeti s-tsūnō amiratsl'i spioneān, tra s-l-aspuņō
10 tse-i, tse nu-i ši tse zburōsku lumēa trō nūš, adžūmsirō zbōarili aesti la urēakl'a lui ši tu oarō dēadi dimūndōišuni z-yinō šamistrejli n fatsō-l'.

Aesti lajl'i sē-aspoņearō multu, kō nu štea tse l'i ašteaptō.

— Noi ka noi, dzūsiro dol'i tse nu grirō zbor urūt tr-ami-
15 rōlu, ma tini mōrate, karišti tse tē-ašteaptō, k-anāθima oara iu skōasiš atsēl zbor. Poati, ditrō tini vaj trūdzēm š-noi.

— Trō mini nu avēts tsivā s-trōdzets voi, iō tse li grii zbōarili atseali nu-n ampari dip arōu. U dzūšu š-u dzūk pali
Las mi va Dumnidzōu ši strūmbō u bag, nekō nu-n si bati
20 pēana di okl'u dē-amirōlu ā vostru.

Kari viñirō n-fatsa amirōlui, lō dzūsi:

— Tini tse kōftāš fēata-n unvēastō, a ta s-h'ibō; tini tse kōftāš vrēari din parti-n ši parāts, intrō tu hōznō ši l'a kūtš
ūts tradzi iņōarō; š-aestu tse nu-l' si bati pēana di okl'u d
25 mini, bōgats-l'i brōndzili di guši š-arkats-lu s-putridzaskō tu filōk'ie, tō-a boļlor. Akši ši štibō nūš nō oarō ku kari ari s-fakō

Kum dzūsi, akši s-fēatsi. Unlu si nsurō dupō nūskūnti dzut š-alantu lo parāts kūt putu. Ma el', ka xēñi, tse ēara, vrurō
sō z-dukō tu lok-lō. Nōinti s-pleakō, dupō tse nkōrkārō flurī
30 kārīšti kūtš kal', ž-bōgarō nvēasta kōvalō, lō tōkūni di oas pili a lor ši-l' prikōdzurō amirōlui s-lu l'artō, kō om fu š
s-arūsi ši kō va lō u fakō a lor būņeatsa aestō ši nu a lu
kō de! kum sō z-dukō tu lok-lō fōrō nūš ši tse sē-aspuņō
kasō-l', kundu va l'i ntēabō pōrintsul' ši soēa-l'.

35 Amirōlu, karišti kum sē-aflō tu oara tseā, ši-l l'irtō, ma n vru s-l'i da vūrō kal trō nkalār š-lu aļōsō sō z-dukō pri pac ka kūnili.

Kari trapsirō vūrō dzuō kali xinitsl'i, akōtsō si-l' parō arō amirōlui di tse fōkū ši tru oarō pitrikū nūš nō kōvōļōri

s-l'i adzúngo ši furó ši ntřebó, sò-l' l'a kaplu atsilui, tse va nargó pri padi.

Atsèl ku paratsl'i, vidzúndaluj kum lajlu sots a lor ayù š-tródzëa truplu di kurmat, ul kurmo nìla ši diskòlikò di-l bogó n-kalar sò-l' yinò putsun puterli la lok. 5

Kutu nkòlikò aestu ši na iu kòvòlòria am paturlëa dëadi kap ši ma l'-adzungu, trag di-l' l'a caplu atsilui di imnunda ši s-toarnò nupoj ku kaplu atsilui tse kòftò vrëarea amirólui ši paràts!

Dupò tse armàsirò maš doj sots, avinarò agoña s-nu patò 10 š-nuš tsivà, kò nu štea tse kurò; adžungunda la un aruq mare, sò nk'adikò kalu a gramboluj ši s-nëakò ku tut nùs, š-armasi nveasta ku treilu. Laëa niveasto, kari vidzù ntòña tih'e qarbo, s-mòritò ku nùs.

Aksi, atsèl ku Dumnidzòu armasi nu maš ku h'il'a amirò-15 lui, ma š-ku multò aveari, tea s-poatò z-bunëadzò kumu z-va, forò s-lu dëarò kaplu.

Dupò tse imnarò kut imnarò, adžumsirò nò sëarò t-unò hoarò, iu ntribarò un om, disi štie vùrò hane s-l-aspunò. Aestu, ma-l' vidzù, kò nu sun dë-a lokluj ši k-aù paràts multsu, 20 l-aspuse nò kasò di vurkolak, iu vùrò nu kòlka, ši, s-lu boga draclu vùro s-armunò unò sëarò aklo, nu-l afla dimineatsa Aistò u featse ku mintuirea s-lò l'a dzua alantò paràtsl'i. Gini ma unò mintueaste omlu ši altò ts-adutse Dumnidzòu, ši s-vedz tora, tse s-tih'iseaste. 25

Kut diskòrkò omlu a nostru ši bogò nveasta-l' z-dòarmò, kò ëara multu kurmatò š-kòpòitò di trunduirea di nkalar, š-aprindi tsigara ši s-tindi ningò vatrò. Eara kutrò nãdzò-nòapti, qara vurkolakluj, ma el nu-l akòtsà somnul ku mintuirea la unò š-la altò. Tu qara tšëa s-avdzù nò trundui, 30 kò tsu s-purëa, kò kasa va s-kadò dit òimeal'i. Omlu a nostru ši ka asporè, ma š-lo inima n-dintsu š-aštiptà z-vëado tse va kurò. Dupò nòskundu kòrtsuni uša ši na iu-ts ëasi nò fandazmò ku barba nkòrsil'atò ši punò di brun, ku dintsul' ka sòk' ši ku ungl'ili ka vurkolak, kò insu vurkolaklu ëara. 35

— Nu të-aspari, krištine, kò nu-ts fak tsivà, gri nùs, aflò kò punò astundzù n-ëarà datò s-fak arali, z-vatùm ši si zgrum kar-tsi kòlkà n-kasò-n. Aflò kò iò ëaràm un om aruq avùt, ama stres kutu z-dzùts. Mukàm puni di bubotò goalò, màt-

suli arkati, imnam dispul'at ku tsoal'ili dipri mini peatik di peatik. Nu me-aloşa inima s-akumpor no muntilo tr-aştird-zeari nareş, ko n-u suflam ku k'iroşmidzli. Tro no pindaro no dzuo zgrumai no qarfuno mul'ari ku tut doi h'il' a l'ei. Şi tse
5 s-ts-aspun? kuşi loets am fapto, va un mes s-tsu li mbair şi tot nu-s bitsesku. De-aestş şi Dumnidzdu mi fokû vurkolak punş n-dzua de astundzu. Ma, ko io va intru tu lok tro tot-na, yinu s-ts aspun aveareş-n

Apoş-l lo di munş şi-l adusi tu tsilar, iu l'-aspuse kol-
10 dorli mplini di flurii, midzits şi groş.

— Di paratsl'i aesti vai tsun tro tini unş parti; de-alantş parti va s-adari aqa, tu loklu a kasil'ei-ni no hani mari, iu z-badz di tuti şi di kuts qamiu vai tragş la nuşş, s-lo dai, s-muko, z-beş şi parats s-nu lo kaftsu; aestş : tro l'irtareş su-
15 flitlui a miui.

Lumeş tutş din hoarş, kundu-l vidzuro k-apiri sunşos hogarş soş fakş krutşş. Ma el moşogâr, nu lo aspusi tsivâ, ma featsi dupş dimundata vurkolaklui;

Aksi buna nuş ku feata amirolui ku muşutets, di fotşş
20 g'inets la lumeş tutş, so-l' s-avdo numa.

Tora s-no turnom la amirolu.

Amirolu, kundu vidzu kaplu tol'at:

— Tse featsit, kun, greaşti noroit, a kui kap dzuşş io s-tol'ats ş-a kui tol'at voi?

25 — Morite, aol noi featsim kum no dimundaş; aestu nirdzeş imnunda, aiştui kap tol'em.

Atumtşş amirolu dimundo: tora so s-aflş pri tsitsor no nil' di inşi şi i mortu i yiu ul voi konli atsêl.

Aksi nk'isi nuş ku no nil' di inşi nadzş earnş şi kundu
30 adzumsi la hoarş ku hanş, iu se-aflâ omlu tse koftâ, lu nkl'isi earnş şi nu putû s-tragş ma nklô. Ligo kal'i tu hani şi aştipta s-treakş earnş greauş şapoş s-tragş.

Hil'i-sa kut uş vidzû porintili, şi-l kunusku, ma s-featsi kş nu-l kunoaşte. Tut aksi şi borbatu-su, tse nu işi dip un fatşş-
35 Kundu vini qara s-pleakş amirolu, skoasi s-plotaşş, ma dzinir-su easi atumtşş şi-l dzutsi:

— Aqa nu s-plotaşte. Kari va tra s-plotaşş nu yine aqa

— Ma kum, frate, io di dzaba nu voi, ko ştii kari h'iu io i nu ştij?

— Kum s-nu štîu, tini h'i amiro mari, mari, ma ku tut-aestø ma nîk di Duunidzøu. Kari z-vrei s-affi š-ma multu, aflø kø jo ts-esku dzinir-tu, kø h'il'e-ta easte-u aqa.

Arsori atumtseā h'il'a amiroļu di-š lo tatø-su di guši šî l'i mboiro unø kuti unø toati køti s-featsiro puņø atumtseā šî-l' 5 dzuse, kø alto qarø s-nu greaskø zbor urut kutro Dumnidzøu, kø omli š-amiro s-h'ibø tot ku Dumnidzøu nu u skøati n-kap.

Kundu avdzu š-aestø amiroļu, l'i se-akøtsø limba n-guro di nu šteā tse z-greasko. Dipuse atumtseāļu di pri skamnu šî lošø dzinir-su z-dumneaskø, kum va-l' tal'e kaplu šî kum 10 va-l' šuiro Dumnidzøu.

Šakšitsi oaspitsl'i amēi, tot al Dumnidzø s-featsi. Io n-erām aklø šî v-aduš avøauø kuti nø pøreakl'e di straņi nøauø, ma kum trikui prit høara dispul'atslor, sørgl'iro di-n lē-arø-kiro, k-ayū askøpai š-jo tu zmeani š-kømeāši. Aeste š-tute. 15

(Spus de Tašku Tomu din Vlaho-Klisura, Macedonia; transcris ca la Avela.)

53. Feata toxito al Dumnidzø.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Gustav Weigand.)

Erā nø qarø nø mul'ari, tse nu amintā, ku tutø mutrita tse s-featsi. Ku tutø turnareā de-alantø parti, tse-l' featsi a loklui, tra s-aflø vurø yitrii de-amintari, nu-s putū, nu-s putū.

Ma vidzū š-nušø aksitsi, akutsø s-alagø bisèritsli šî sø si 20 nkl'ino la Dumnidzøu, sø-l' da š-a l'ei nø featø, kut tra s-l'i di-kl'idø inøara šî s-u l'a tu nøaul' anī, kari si va.

Dumnidzøu, kari nu puteā s-askapø di nušø dzua tutø, kø-l' si dutseā ka miro ku : «dø-ñ, dø-ñ, døamne š-a nia nø featø šî l'a-i-u, makø vrei, tu nøaul' anī», skøasi šî-l' deadi nø featø. 25

A l'eī kanda l'i si featsi Hristolu n-kašø, kari amintø feata. Dzua tutø ku feata n-guro: «Feata meā-i akši, feata meā-i nu štîu kum,» kø tse-aveā nušø, nu aveā vurnu.

Dupo tse kriskū feata šî s-featsi di nøauø anī, nø dzuo kum z-dutseā ku poātšili ntre-apø. l'-inši Dumnidzøu un kali 30 ka auš šî-l' dzusi.

— Feata meā, kundu s-nerdz akasø, sø-l' dzuts a mø-tai, kundu va-ñ da tse-ñ ari toxito ?

Si feata-l' dzusi a mō-sai, kō ęa š-ęa tse-l' dzusi un auš.
Mō-sa l'-u turnō :

— Kara s-tę aflō altō ęarō si-l' dzuts, kō mu-mea nu-š
adutsi aminti s-aibō a vurnui tsiva tōxitō.

5 L'-dzōsi feata aušlui zbōarili aesti, ma aestu kōlkā dipriunō
tu zborlu di ma naintęa, kō pūn tu mārđzini, apūndisi
muma featil'eī:

— Si-l' dzuts, h'il'a-męa, kō, tse-s tōxi mama, s-u l'ai iu
s-q-aflī šī si nu-l' mūts urēkl'ili dzua tutō, kō mu-męa ari
10 š-altu lukru.

Kut avdzū akšī Dumnidzōu šī kari ts-q-arapi feata din-a-
nūmireęa, tu altu lok se-aflō.

Ašteaptō muma si-l' yinō feata nūpoi, nu z-veadi iuvaš-
iūva. Alagō nūšō ka ndōrnukō nsus šī ng'os, feata nsus,
15 feata ng'os, dusi feata ! Di kūtiri gręauō, kari nu putea vūrō
sō-l' da vūrō kōrari kūtō iu featsi, kari nu štea iu s-u kaftō.
sō nkl'isi n kasō s-klutšaskō plūngul.

Dumnidzōlu, dupō tse q-arōk'i, q-adusi tu nō grūdino ku
soi-soi di lōlūdz, pōami šī di kūtī mušitēts nu tšō nkapi min-
20 tęa. Tuti s-niřō feata, tra s-nu-s siklitšaskō šī s-nu kaftō mō-sa.

Nō dzuō š-adusi feata aminti di mō-sa šī bōgō s-plūngō :

— Voi la mama š-la mama.

U l'a šī Dumnidzōu, tse-l' avea trikutō yinateęa, š-u pitreatsi
pri trei tserg'i, di kari, unlu ęara surdu. Lō u nkarkō pri
25 kōarni šī hai, lō dzusi, s-q-adutsēts sūņōtōasō, kō džeapi
nu-ń dats.

Imnō, imnō tserg'il', ul' lo fōamea kut adžūmsiřō tu nō pu-
duri šī q-alōsarō feata s-l' asteaptō pūņō s-paskō. Feata pōš-
tēts, lō dzusi šī se-alino pri un arburi di frikō s-nu u mukō
30 vūrō zlapi. Nu z-diportarō ninga g'ini tserg'il' šī ęa iu vīni
nō ursō la featō šī akōtsō s-l'-aspunō kōrintsul.

— Dipuni s-ti muk, gri ursa šī feata bōgō s-plūngō.

— Nu dipun ? featsi feata šī ursa apōrni s-arōadō truplu
arburilui. Kum akūtšō nūšō s-arōadō, li tšulī surdul tserbu
35 urēkl'ili šī gri :

— Feata plūndzi !

— Ajde, surde, noi nu avdzū, š-tini avdzū, džusiřō alantsu
ku urekl'i.

Surdul nu dzusi tsiva ši bogo earo s-pasko. Nu trikù nus-kundo çaro ši arburili se-arqasi ka pun tu dzumitateà.

— Feata-i tu mari k'indin, gri surdul.

— Aide! surde, noi nu avdzum s-tini avdzu.

Arburli atsia de-atsia lu arudea ura ku dintsul', ko ninga 5 noçeamoziko lipsea ši vrea s-kado ku tut feato.

— Aidi, featsiro s-alantsu doi, ko de-alih'a nu-l'-u bunò a featil'ej.

Se-alosaro am patrulea ši punò s-misuri «tsintsi» adzumsiro la feato. Ursa, ma veadì tserg'il', alasò feata ši-l' bago 10 nointi. G'ini ma tserg'il' širèts, unlu featsi kutro di-unò parti, altu kutro de-alantò parti, ko ura mintul tse mintul, ši s-lo dupu un. Alantsu doi s-toarnò la feato, o bago pri koarni ši fak naparti

Imnò s-alago, imnò s-alago, adzumsiro la kasa featil'ej. Tu 15 avlie erg'ili pun di brun çara. Uši s-poloθiri era nkl'isi, di ts-o-aveaj, ko nu bati yiu nauntru.

— Diškl'ide, mamò, diškl'ide ko io h'iy, feata ta, kurundu di-n diškl'ide, grea feata de-afoaro.

— Am kum, dzutsea mo-sa, tora vaj afli feata io. Tini h'ij 20 vuro puškl'e greauo.

— Nu mamò-n, nu skoati zbor ku fok din guro, ko io-nl h'iy h'il'a ta duruto, ma diškl'ide-n.

— Am kum, kari sti tse moarti lae h'ij ši ti fats ko h'ij om.

— Diškl'ide-n, mamò bunò, k-ašteapto tsergil' s-me-apunò 25 tu muni a tali ši so-s toarnò z-da zbor kum lo dimundo auşlu tse mi arøk'.

Atumtsea s-adusi aminti muma di kum o-amintò feata ši poati k-auşlu atsèl vaj era Dumnidzolu. Ea vru z-diškl'idò 30 uşa ši kut uş kunusku feata, sorgli so-s u stringò m-bratsò 30 ši kumu s-h'iritsea ši z-boşa di vrearì ši di marli dor ko-s vidzù h'ila, tse o aveà di multu trikuto tu psihuhartea mòrt-sulor, ul' kodzù aròu ši muri.

H'ilà nu putu s-aravdò kama multu ši analtu pri mo-sa 35 li nkl'isi ši nkl'is l'-armasiro tro tot-na okl'il'.

(Spus de Ion al Barac, Avela, Epir.)

54. Fitšorlu qarfun, adžumtu amiro.

Eara unō qarō, tse nu-š ęara.

Eara nō qarō nušti fitšori tse s-adžuka tu padi, z-dzutsēm ka la Barberi, iu, na! iu yini un bašak ku mula nkorkato
5 ku praš ši bago sō strigō:

— Kari yini sō-l bag tu sak, sō-l dau nō furtii di praš.

Un fitšor qarfun z-dutsi ši-l' dzutsi:

— Mi vrej mini, are?

— Kō-tse s-nu ti voi? ul' dzusi bašaklu.

10 Lo fitšorlu mula ku praš'i, u diskorkō la mō-sa akasō ši stōtū sō-l bago bašaklu tu sak. Dupō tse z-dusi, z-dusi tu sak, fitšorlu bōgō sō ntrēabō:

— Are bašak, bašak, ninga nu va mi skotsi dit sak? Ma bašaklu mu-l' grēa dip, kō atsel nu ęara bašak, ma kuni di
15 drak. Kut lu skōasi n-dzeano ši lō-alōsō ku mulō ku tot.

Lailu fitšor bōgō s-plungō tu irnii aklo, ma kari lō-avdza s-l'i dažadžutor? Nušti ornī mōri, kut vidzuro mula singuro ši se-aurnīro pri nūšō ši krak, krak, tradzi ku ungl'ili š-ku tšoklu di sak, lō-arupsiro ši fitšorlu iši di nauntru. Atumtseā
20 ornīl' se-asporęaro, fudziro ši nūš armasi pali singur tu irnie, di nu štea kutro iu s-fakō. L'-u dęadi š-nūš dzeana kutro-n sus ši iu s-lu skōatō kalea, s-lu skōatō. Aklo iu z-vidzu pri dzeano ši-š arkō okl'il' nō qarō divarliga, trušlung'os tu vali, andžuri nō kōšari. S-u dęadi h'ima ng'os kutr-aklo. Aflo ta-
25 mam ęara, iu muldzea oili. «Are, bōrbatsi, bōrbatsi,» dzusi nūš atumtseā, «nu mi vretsī š-mini aęaęa la oi s-adžut kut tras muk š-io nō kumatō di puni, kō-n h'iu qarfun?»

— Kō-tse s-nu ti vrem, ul' dzusiro atsel, poati kō va-ts h'ibō fęame, nu vrej tsiva s-mutsi?

30 — Am, kari s-ni datsi, dzusi fitšorlu, voi zōri.

I'-dinikarō nō kuvatō di lapti ši fitšorlu dō-l', dō-l' ku tsu-bana, u bitsi t-ęarō.

— Ma vrej! lu ntribarō pikurar'l'i.

— Am kari si-n datsi dzusi fitšorlu voi.

35 L'-dinikarō ninga nō kuvatō š-punō s-askuk' ul' dęadi kali.

— Ma vrej? lu ntribarō ninga nō qarō.

Fitšorlu ka dę-aršini, ka di tse vrej dzu-l', nu ka-l' yineā

z-dzuko «voj», ku tut kō-l' trōdzēa inima, kō nu-avea mukato lajlu di trei dzuli ntredz.

-- Dzu are! lu ntribarō pikurarl'i, ts-u fōami i nu?

— Am ū-ēasti! dzūsi fitsorlu.

— Tse nu dzutsi, makō ts ēasti, aqā la kōsari h'i, kundu 5
va dai paratsli? ši-l' diŋikarō ninga nō kuvato.

Kari si sōturō fitsorlu gini-mušat, l-bugarō z-da dupō oi
di kuti ori li muldzēa ši tutsi ul vrēa, kō nu ēara vūrō mur-
tutsino, ma džoni ši dišteptu fok. Aqā šidzu nūs ma multi
dzuli ši vidzu, kō atsel' nu ēara qamiŋ, ma dratsi. 10

Nō dzuō dratsl'i tutsi vrēa s-fugō dē-aklo, ši-l' dzūsiro a lui
se-armuŋo singur, s-aveagl'i kōsareā, s-nu yino vūrō di lō
furo tsiva.

— Šed, dzūsi nūs, a ŋia nu ū-u frikō.

Dratsl'i l'-alōsarō š-kl'eili di tutsi udatsl'i ši-l' dimundarō 15
tutsi s-l'i diškl'idō, maš un udō s-nu-l diškl'idō.

Kari fudziro nūši dē-aklo, iel akatsō ši-l' diškl'idi tutsi udats-
li ši tse-z vedzi aklo? di tuti mušutetsli a loklui. Kundu
adžumsi š-la udōlu tse-l' dimundarō, s-nu-l diškl'idō, nūs kan-
da-l' dzūsiro: «na kl'eili ši diškl'ide-l!»! L-diškl'isi š-iu-tse 20
se-ēasō, s-ēasō! Aklo kura un šopot maši apō de-amalamō.
Fitsorlu, furō tse sō štibō, bagō di s-lō tu fatsō ši tse z-vedzi?
li se-adrō tutō fatsa de-amalamō.

-- Boobo! lele maratlu-ŋi, dzūsi nūs, kari s-yineari dratsl'i
aqā, s-me-aflō ku fatsa adratō dē-amalamō, va mi bēa di yiu. 25

Tse-s fakō nūs tora? kum lo sō-s tōarnō kutrō diŋopoi-l'i,
na vēade un l'undar š-un kal. Kalu aveā diŋinti-l' qasi š
undarlū ēarbō. Nūs l'a qasili 'di la kal ši lē-arukō a l'undarlui
ši ēarba di la l'undar, a kalui. Atumtseā kalu gri di nō qarō:

— Tini tse-ŋ featsiš bunlu aestu, tse bun vreī di la mini? 30

— Nu voj tsiva altu, dzūsi fitsorlu, dikut s-ŋ-aspūŋi kum
pot se-askāp dit muŋli a dratslor. kō s-mi aflari aqatsi, va
mi mukō di yiu.

— Kari vreī se-askāk', ul' dzūsi kalu, nu stōi, ma nka-
likō-mi, l'a k'aptinli, greasa, š-untulemnul š-tradzi kama goŋa 35
de-aqā.

Fitsorlu nu-ašiptō dzuko ninga nō qarō, ma featsi kum lu
nvitsō kalu ši tu altu lok se-aflō, kō atsel nu ēara kal dē-
arado, ma azburōtōr! Sēara, iu ntunika, kalu lu nvitsa sō-l'

tal'i nuşti peri şi kundu s-q-l kafto, s-l' aprindo putsun, k-q
tu qar-q el yine akl-q.

Ma ž-dratsl'i nu šide-a ku muñli n džepi. Ma s-tuñnar-q
ši nu-l' aflar-q akas-q, ne fitšorlu ne kalu, s-loar-q dup-q nuš ši
5 aqa s-l-q-akats-q, aklo s-l-q-akats-q, l-q-apruk'ar-q ka vu-r-q qar-q
multu diparti.

— N-adžumsir-q, dzu-si fitšorlu asporeat.

— Nu te-aspari gri kalu, ma aruk-q k'aptinli m-padi.

Ku-t l-q-ark-q ši kari s-featsi n-q po-duri ndisat-q-ndisat-q, k-q
10 ne pul'u nu pute-a s-q strobat-q.

Kum featsir-q, kum adrar-q dratsl'i ku tut-aest-q, k-q u stro-
botur-q ši-l loar-q n-tšitš-qari.

Aqa s-lo-akats-q pali, aklo s-lu akats-q, ku-t s-lu adžung-q
ši z-bag-q mu-na pri nuš.

15 — N-adžumsir-q, gri fitšorlu.

— Strindze-ts inima ku dintsul' š-nu te-aspari, dzu-si kalu
ma aruk-q ši greasa m-padi. Ku-t q-ark-q fitšorlu ši ts-q s-
timsi un munti analtu š-largu-maš k'atr-q. Un tšor fotse-a drat-
sl'i nointi š ku do-i se-afla no-poj. Ma kum featsir-q nuš, kum
20 adrar-q k-q tut ul trikur-q ši aqa te-am dup-q fitšor.

Kundu š-tqarn-q kaplu fitšorlu š-mutreašti, nunga n-q droš-
kl'au-q dratsl'i ši vrea l-q-andžup-q di mu-nik-q.

— N-adžumsir-q, gri fitšorlu.

— Inim-q, ku-ne, strig-q kalu, ve-ar-s-q untulemnul ši nu te-
25 aspari.

Tqarn-q untulemnul m-padi nuš ši na! iu ts-q-ñ si tindi n-q
balto dup-q nuš, k-q da daratsl'i s-u treak-q, da, nu fu troj-
ši su-otati!

Kari si vidzu askopat fitšorlu, da kale a kalu-i s-q z-duk-q
30 s-pask-q ši iel trapi tu n-q apuliti-i. Aklo intr-q huzmik'ar la
amir-olu. Amir-olu atsel ave-a š-un-q grudin-q ku soe-soe d-
l-ludzi š-mušitets. Ka-ši dumu-nik-q amir-olu ku tuts mo-rl'i a lu-
inša a priinmari s-q-š ve-ad-q ka-li, aku-i po-ati kama multu
Fitšorlu tse futse-a š-nuš? Aprinde-a per-li di kal, skute-a di-
35 šau-a kalu-i n-q po-reakl'i di stra-ñi hrisusiti, ši nkolika kalu š
kundu vu-r-n-q nu armu-nea la po-lati, s-priimna prit grudin-a
amir-olu-i, di-l' li fotse-a l-ludzli di ku tot zdruminati. Nuš š-q
ave-a k-q vu-r-q nu-l ve-adi, k-q ma se-apruk'a qara li turnat-q
a amir-olu-i, el ul' do-de-a kali a kalu-i, ši skute-a stra-ñili š

s-fotșea pali huzmik'ar. Akși ș-q-avea el, ma feata tșea ma nika amirołui tse nu ișa pute a priimnari, nekô ši-l' muta okl'il' dipri nș, ahundô mutritô-l' fûtșea. Tu turnatô amirołu muta loklu dē-aurlari ž-di vuryiri, kari li asparsi grūdina? kari l'i zdruminô lōludzli, ma iu s-lu aflô? Dē-aestô laiļu 5 grūdinar mûka pri zverkô. multi.

Feata tșea nika amirołui, tse-l videa kați dumunikô kum huzmik'arlu a lor nu-i huzmik'ar, ma om ku semnu, ș-u bôgô i ku nș i s-nu s-muritô dip; šti, ul' kôdzu tu inimô džonili aleptu ș-sunôtati bunô! 10

Tatô-su atsia dē-atsia-l' si dutșea:

— Nu ti mōrits feata, kô-ts vini ôara? Nșô dē-alantô parti.

— Ninga am k'iro trô murtari. Si kuts vaj dzuts, kô nu o-au kôftatô? ši tse fișori dē-amirats nu au urdinatô pre-aklo, nakô, nakô lô adžutô kôsmetșa s-u l'a, ma tuts piika 15 ku nōrli aplikati. Atumtșea amirołu bôgô un til'an z-grēa-sko, s-treakô tuts džonl'i tse-s trô nsurari pri dinintșa pōar-tołej di pōlati ši kari va-l ariseaskô h'il'i-sa, va-l fakô dziniri. Tuts h'il'i dē-amirats ši dē ôamiñ mōri, ndreptsu ši adrats ku strañili atșeali kama mușatili, tritșea ku inima 20 tuk-tuk, s-nu tsiva dē-ariseaști altu h'il'a dē-amiro.

Kari urdinaro, urdinaro di kum dēadi șōarli pūn tu as-kopitatô, ši h'il'a dē-amiro șidea pri pōłbiri ku merlu tu mūnô, s-lu arukô pri kari vreai aleagô, huzmik'arlu tse-ș mintui nș? — Iu trikurô ahuntșô di-ș kôftaro kôsmetșa, tse 25 vaj k'er, kari s-trek ș-io? Si akși triku ș-nș ši tse s-tșô veadô okl'il'? «tak!» l'-ari unô pri kurkubetô h'il'a dē-amiro ku merlu.

Kundu vidzu aestô amirołu, kūt nu zdunguni di kripari — Ninga nô oaro s-treakô džonl'i, gri amirołu, ninga nô oaro 30 kô-l' kôdzu merlu a featôłej furô z-va.

Ma ž-dē-aestô oaro feata tut pri huzmik'ar lu arkô merlu. Amirołu-l'bôgô s-treakô ș-ninga nô oaro ši dē aestô oaro șidea ningô nșô ș-u nvitsa kari džoni s-aleagô, ma iu 35 so-l' si șutșô mintșa l'e, kô ši di ôara aestô tot liprosluș — kum akôtsarô șô-l' dzukô la pōlati — ș-aleapsi.

— More, tre fats feata-n? ul' dzutsi amirołu, dē-ahuts h'il' de amirate, s-aledz un lipros?

Ma șa ună-ună: aestu-n fu kôsmetșa, aestu va-n l'au.

Kundu vidzu š-amirolu ko nu-s fatsi alto soe, l'-lu deadi š-u aguni din kaso.

Aksitsi, fratili a neu, buna dol'i tu no kosiko, ka se-aporo Dumnidzo. No dzuq ul' yine amirolu tu stiri ko atare amiro 5 yini so-l' batq. Nu k'ari k'iro š-nus ma aduno kama aleptsul si ai tu polim. Dzinir-su lipros kum ul dzutsea nus: «nu-ni dats š-ania,» dzutsi nus, z-yin š-io s-mi bat?.

Atsel' di la polati bogaro s-arudo, kundu lo-avdzuro, ko š-el kafto so z-batq. Tro arudeari aksia l'-deadiro š-a lui no 10 mulq skl'qapo.

Kari unk'isiro tuts, nk'isi š-nus ku mula tsea skl'qapa pri dinupo ma kut askupitaro alantsu dupo dzeano, aprindi perl'i di kal, nveasti no porakl'i di strani š-tsindzi armatli š-isea tu polim. Amirolu, stij, putsun eara s-kado tu 15 muni a duşmanlui qara tse z-dusi nus, ma iel «hrušt» di no parti, «hrušt» de-alanto, lo-askopo si l'-asteasi aprapea tuts duşmanl'i. Dupo tse vidzu ko bitsi lukrulu, tradzi š nividzut s-featsi de-aklo. Da kali pali a kalui si si nkaliko mula skl'qapo, armasq aklo iu lo-alosaro.

20 — Ninga aqa h'i, vre liproase? l'-gri amirolu.

— Aqa, morite! dzusi el. Amirolu dzusi la doi qamin a lui so-l skoato dit loski, ko mula aveq vultusito nauntru pun di urekl'i.

Ku tut-aesto, duşmanlu amirolu nu se aloa s-u muq 25 aruşinea, ko pali aporni polim si di qara esto liprosu tut ka ma naintea lu askopo amirolu, ma kum s-pligu tu dzid-zitik, amirolu di no qarq skoati mundila lui di sirmo si-l leago dzidzikliku si tro adutsiri aminti l' bago š-nelu a lui tu dzeadit.

30 Š-ninga no qarq pun tu treili, tut aksi si amirolu tro adutsire-aminti l'-deadi no apalo.

Amirolu, ko l'-u putu a duşmanlui, vru s-fako no beari mari. Aklo akl'imq tuts morl'i kuts l'-adzutarq si dol'i dziniri mori. Tro liprosu neko triku zbor. Aestu tse fatsi? Pitreatsi 35 niveasta-l' s-porokolseasko amirolu, s-lu aproak'e š-nus la beari.

Dupo multi porokolsiri: adi z-yino, dzusi š-amirolu atumtsea.

Kum vini aestu, lo dzusi s-lo-alaso z-dzuko un poromi.

El atuntseă bogo se-aspuno, kum se adžuka nušti fitsori
no oaro tu no padi, kum viŋi un bašak ku mula nkorkato
di praš, . . . ši tuti kuŋi li puŋso nus, š-kum askopo amirolu
dit moŋli a dušmanlui ši kuŋdu lu ntribo amirolu s-fure
ko-l kuŋoasti nus pri atsel om, gri el: 5

— Omlu atsel h'iu io ši kari nu pistipsits, mutrits mundila,
nelu ši apala, tse-n deadi amirolu.

Kari vidzu akši amirolu, z-dipusi di pri scamnu ši bogo
niklu dziniri ši-l' koŋto l'irtari di tuti kuŋi l'-adro.

Nearam š-io aklo ši v-akumporai koŋti no porakl'i di 10
tsoruh', ma kum trikuŋi pri la hoŋap, li vidzuro kuŋl'i š-isea
pri nusi, ko š-o avuro ko-s h'ikati ši-n li muŋaro.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

55. Žužulu ku šapti kapiti.

(Transcris cu ortografia aplicată dialectului aromân de către
d-l Gustav Weigand.)

Era tse nu-š era; era un amiro š-avea trei fitsori. Š-marli
bun, š-atsel di mesi bun, ma niklu sots nu-avea tu dzuneatsō 15
tu muŋuteatsō. Tu amiroril'a tseă se-afla un žužul ku šapti
kapiti. El an di an muŋa tuti yipturli kuŋi s-fotseă. No dzuō,
kum iši amirolu so-s priimno ku atsel' trei fitsori, aeŋti lu
ntribaro—ko-tse, tatō, noi nu skutem yipturi ku ahuŋi tšu-
flik' tse-avem? Amirolu lo dzusi, ko li muŋo žužulu ku šapti 20
kapiti.

— Makō-ŋ akši, gri marli, io va mi duk aestan so-l vatom.

— Fitsorlu a meu, šedzu-ts iu h'ii, ko dusiro š-altsō so-l
vatomo, ma nu puturo.

— Io, dzusi fitsorlu, va mi duk š-itsi s-h'ibo, s-h'ibo. 25

L'a no dzado, no karti tra s-g'uvoseasko s-nu-l akatsō
sommul, š tsindzi armatli ši nardzi. Šidzu el kuŋ šidzu, ma
žužul nu z-vidzu, š-kuŋtro de-adoaro, štiŋ kuŋdu l'a s-kreapo
dzua, l-furo somnul. Nu apuko s-aguršasko ši na-l ši žužulu
ku šapti kapiti, iu lo u intro a yipturlor, di nu aloso alti. 30
Fitsorlu s-turno akaso foro s-adaro tsiva. Alantu an featsi
atsel dit mesi akši. Lo dzada, tseara, š-tsimsi armatli ši dupo
tse-s l'irto ku porintsul' ši ku fratsl'i a lui, dusi, s-aveagli ši

truş tu kripata dzuql'ej, treatsi un vimtu kaldu ši-l kulko
tu somnu. Apoea viñe žužulu ku šapti kapiti ši lę-asteasi yip-
turli š-aestan.

Alantu an vru š-ma ņiklu s-aveag'l'i. Nųs nu vru s-l'a ne
5 karti, ne dzado, ne sų-s l'arto ku pųrintsul'. Tse, dzųtseą el?—
Karišti ių mi duk di lipseąsti l'irtari?

Aąa nųs, ku mųna pri armų, aşıpta atsia de-atsia s-treakų
žužulu s-l'-u aminų. Troş tu hųryie, treatsi un vimtu kųldi-sųr
ši dultsi, ma nųs tse-aduk'i kų nu-i lukru kurat, š-astupų nųrli
10 š-nu adil'e dip pųnų triku vimtul kųldi-sųr. Dupų kųada vim-
tulųj s-trodzęa žužulu ku šapti kapiti Maş fok skuteąa prit
nųrj. Nųs nu amųnų, l' u aminų unų ši s-l'a dupų nųs. G'ine
ma žužulu pliguit s-turnų nųpoi kųtrų tu guvų-l' š-intų tu
lumęa alantų din g'os—Ah, kųne, kadikųne, zg'ili el nų ąaro.
15 s-ti hųgarim tu mųnų, karni va mųşku di tini!

— I va mi badz i va ti bag, dzųsi h'il'lu de-amirų ši s-
turnų akasų-l'. Dzųsi a tatų-sųj, ęa š-ęa tse adrai. S-ęasti kų-i
akşi, grių dol'i alantsų frats ma mųrj, aį si-l' lom torlu ši
sų-l vųtųmųm.

20 Nįklu alųt aşıpta ši ęa-l'a šamiştreil'i la guva žužuluį ku
šapti kapiti. Ma marli frati dzųsi, va intru įo ši kųndu s-min
funęa, s-mi skutets nafaųrų. G'ini ma nu intrų vųrų 15 di
uryii ši akųtsų s-treąmųrų di frikų ši s-minų funęa. Akşi pųtsu
š-atsel dit mesi ši kųndu s-intų š-nįklu, lų dzųsi s-lų-aşteaptų
25 trei dzųli ši makų dupų trei dzųli nu vaj minų funęa, ši
ştibų kų ari mųartų ši sų-s tųarnų. Intrų š-el atųmtseą ši di-
pusi tu lumęa alantų truş pri nų pųlati. Nu k'ari ąarų ma
intrų tu pųlati z-veadų tse-i, tse nu-i. Intrųndų nauntru dų
di nų featų de-amirų muşatų ka lutseafir. — Vaj di mini, a
30 kųtsų sų-l' dzųkų feata, kari ti bųgų s-yii tu loklu aestu?
nu ştii pųati kų pųlateą aestų ęasti a kųnilų di žužul ku
šapti kapiti?

— Š-įo trų nųs alag, ul' dzųsi el, ştii tini kųtrų ių l'a pųni

— Dųarmi tu udųlu di ningų sor-meą nįkų, tse z-dųarmų
85 ši s-nu si skųalų.

— Aidi, ku vųreąęa al Dumnidzųų, pr-įu s-fak s-mi duk la nųs

— Prit udaęa sor-meą di mesi.

H'il'lu de-amirų š-u da kųtrų aklo nyie ši aflų nų featų kų
luna š-ma muşatų Aestų akųtsų sų-l' plųngų mira tse-l pims

kutro aklo.—Vai di mini, kari ti bogo z-yini tu loklu aestu? i nu stii poate ko polatea aesto easti a kunilui di zuzul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nus alag, ma aspuni-n kalea tse dutsi la sor-ta ma nikq.

5

Kundu adzumsi tu udolu atsil'ej ma nikol'ej, l'i se-alok'i inima di musiteatsa l'ei, ko musato era s-marea, musato s-atsea dit mesi, ma aesto si-l' l'ai kaplu si s-fudzi. Ka soarli s-ma musato era.

— Vai di mini, gri nuso, kari ti bogo z-yini tu loklu aestu? 10 i nu stii poati ko polatea aesto easti a kunilui di zuzul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nus alag, ma dzu-n iu easti?

Tu oara aesto zužulu tse avdzu lavq, z-dištipto si bugo se-aurlo, kari pungun di kuni kutidzo s-kalko la mini? 15

— Pungun di kuni h'ij tini, kadikune, l'u turno aleptul dzoni si krau! krau! l'-ari nus ku tsupotitsa uno dupo ureakli si sapti kapiti se-arukutiro ka piponli.

— Do ninga uno, gri kunili di zuzul.

— No oaro mi featsi, mu-mea, alto nu-ts lipseasti, gri fit-20 sorlu si zužulu psusi di no oaro. Kari s-lu agudea ninga uno, atsel vreai ang'adzo si vrea-l angl'ito di no oaro.

Kari muri zužulu ku sapti kapiti, nus s-turno la feati s-li ntreabo, kum di se-aftarq tu guva a kunilui di zuzul ku sapti kapiti. Eali l'-aspusiro, kum eara trei feati de-amiro si kum 25 li furq zužulu ku sapti kapiti si tuti kuti trapsiro. Kundu li ntribo h'il'lu de-amiro di vor seaso tu lumi «Avdzu, dzusiro eali, di vrem? ntribari va lukrulu aestu?» Li l'a nus si uno kuti uno li leago di funi si u mino. «Marea tro fratili mari, dzusi el, atsea dit mesi tr-atsel dit mesi si nika tro mine». 30 Kundu s-u skotq nika tu lumea aesto, ea-l' deadi un mer. Ma-l dišk'ideai aestu mer, z-videa gurdin, tserlu ku soarli, luna si stealili. Ul' dzusi s-lu aibo tr-adutsiri aminti. Fratsli, vrej de-aršini, vrej ko nu lo yinea g'ini, ka niklu s-l'a kama musata feata, lu alqsarq aklo si s-turnarq akaso z-dzuko, ko el' 35 taha-l votomarq zužulu ku sapti kapiti. Tra s-nu tsiva de-aspun featili, nuš li spridzuraro.

Kari armasi nus aqa singur, l'u deadi kutro npoi nus 40 siu s-lu skotq kalea «Multi vidzui io, dzusi nus, las s-u

bogom š-aestō a kuñlor di frats tu supani.» Kalea nus da di nō feaťo, tse aštipta s-u mukō nō lamni, tra z-da kali a apilor.

— Nu ti ntreb, feata meā, tse stai aqatsi?

5 — Vaj di mini, fratile-a neū, fudz kama kurundu kō s-nu ti aflō lamnia di ti mukō dadun ku mini! fudz kō-i krimō de ahtari tinireatsō.

H'il'lu de-amiro kari aflō tse-i š-tse nu-i, «nō-ai frikō, l'-dzusi, maš kundu z-yinō s-ni grešti, kō io va mi bag z-dormu putsun. 10 kō no-am durnito di trei dzuli.

Kut agurši nus ši na u š-lamnia. Unō l'-ari h'il'lu de-amiro š-u skoati naparti.

Dō ninga unō, gri nusō.

— Nō oarō mi featsi mu-meā, alťo nu ts lipseāšti! Akatsō 15 nus di-l' tal'i limbili din gurō ši-š kaťo di kali.

Amiroľu bogō sō strigō, kari vōťomō lamnia z-yinō sō-l da h'il'i-sa nveastō.

Un arap toľe kapitli a lamnil'eī ši s-featsi kō nus u vōťomō. ku tut kō feata dzutseā, kō nu-i š-nu-i nus. Amiroľu bogō 20 s-fakō numta, s-l'-u da a lui. Tu oara li nkrunari, na, yini ši h'il'lu de amiro ši greāsti. Se-aflō kapitli forō limbi? —Nu! gri amiroľu. Kari nutriřo kapitli araplui, di le-aflarō forō limbi, ul loarō ši di yiu lu arsiřo tu tšireap. Amiroľu vru apoęa s-l'-u da a lui, ma nus dzusi kō nu-i trōť lumeā tseā.

25 Nō dzuō kum se-afla ntřo leamni, nus vōťomō nō nupur-tikō, tse muka pul'i a unui vultur. Aestu, trō buneatsa tse-l featsi, lu skoasi tu lumeā aestō.

Feata tseā nika tse-l' deadi merlu, ku tuti kuťi-l' featsi tatō-su s-u mōritō, nusō: «nu! nu mi mōrit dikut ku kari 30 va-n adarō un mer ku grudin ši ku tserlu ku soarli, luna ši stealili.

Fitšorlu atumtseā-l' pitriku merlu ši nusō kum ul vidzu. aduk'i kō s-turnō ši s-mōritō ku nus.

(Spus de Filipa Beza, Avela, Epir.)

56. Cum mor lumea.

Earà, țe nu ș-earà.

Earà nă oară nă soacră și nă noră.

Nă duă nora arnì cuprìli și le-arcă n-groapa de-arăzbòlù.
Aclò lă deadi foc și s-mută fumlu sus în sus pînă la ocl'ul 5
al Dumniđău.

Dumniđău atumțea-l dureà ocl'ul. Ună ađumtă fumlu, și-l'
si vindică ocl'ul cu tòtalul. Nis acăță si strigă:

— Carì ni-l feați bunlu aestu? Carì ni-l feați bunlu aestu?

Nora aurlă nă oară pravatòs pînă la Dumniđău și-l' đisi: 10

— Io țe-u fecù bunăteața estă, Io țe-u fecù bunăteața estă!

— Țe cați di la mini, nìcă nivistică, u ntribă Dumniđău?

— S-ni spunì cum mor lumea?

Atumțea Dumniđău il' đisi:

— Va ță spun, ma si nu aspunì la vîrnă: Mărl'i mor cu 15
tăpòarili, nițl'i mor cu lăluđli ș-cu trandăfli.

(Spus de D-ra Beza Tasa, Avela, Epir.)

57. Tih'a.

Un călătòr avùt, carì earà toamnă cu nêguri greali ș-oară
noapti, si sk'irdù prit păduri și k'irù calea ș-iși al'urea d-iù
vrea. Imnă ș-imnă tu ntunearic, ađumsi tu mărđinea di nă 20
hurică. Bătù la prota casă și-l' dișel'isiră.

— La voi ș-la Dumniđău, gri călătòrlu, aștiptăț-mi aestă-
noapti pînă se-ăpiră, că sk'irdùl calea și nu știù, cătră iu
s-fac!

— Urseà, om bun, oaspiți carì nu va? l' — đisiră fucarațl'i 25
din casă, că șideà aclò nă fumeal'e fucăroane.

— Micășl, oaspe? Va s-ță h'ibă foame dipri cali? ntribară
aești!

— Mițile-nl gurleadă, đisi călătòrlu, ma cu iți deadi Dum-
niđă. 30

Domnu-su a cāsìl'e earà limnàr. Ftoh, đisim că earà multu,
cu mètura s-trăđeai, nu dădeai di țivà. Țe-ș aveà? mași un
tăpòr cu carì tăl'a leamni. S-nu s-aruşneadă ntră oaspi, lim-

narlu pitricu fiçorlu s-l'a di la hani un pescu și s-alasă că-pară tăporlu, că angirmari, aveà suflață draclu tu pungă.

Pină si s-toarnă fiçorlu, leamni aveà, l'i apreàsiră un foc mari, di bumbuniđà. Lu ncăldîră, ș-l-uscară mușăt-mușăt,
5 că erà tut amòl'û.

Apoea limnăroaňa, mul'ari țe-l' acăță mîna di tuti, lo-adră pescul dis h'ertu, dis tigînsît di muscu-mică călătorlu, și el' işiră cu fața curată. Calu a călătorluî fu mutrit g'ini, că-l ligară tu nă păhnie cu gumarlu, țe purtă leamni.

10 Dimineața, cîndu s-fugă călătorlu, miscu fiçorlu a limnarluî un cartu și-ș trapsi calea. Tricîndaluî pri la hani s-turnă s-acumpără țe-l' lipseà.

Limnarlu, ună căpsălsiri țe li feați oăspili, pitreați fiçorlu la hani cu cartul țe amintă di la avutlu, s-plătească pescul
15 și s-l'a tăporlu.

Aclò iu vîni fiçuricu s-plătească, na iu-l veadi călătorlu și-l cunoaști. Ntreabă hăngilu, tră țe vîni și nveață țe cură!

— Bre! dîsi avutlu, țe inimă de-amălamă co-aestu om!

S-turnă nîpòl la limnarlu și-l' alasă nă oală cu flurii și
20 apoea lu nviță, că s-fure nîs goni ș-cu minti, putè nu va h'i-risească oala.

Limnarlu u lo oala, ma s-mutrescă s-h'ibă cu minti și goni, cum lu nviță avutlu, nîs niți nu s-cîrteà di ea. Ca un k'irût el băgà caoi duă cîti viră gros, doi în duă, di țe-amintă.
25 Și s-nu dîfî, că tora amintă cama multu di năinti: tut ahît, ma ș-curmă di la gură, tra z-bagă tu oală. Dî-l' k'irût. Di multi orî armineà nisăturăfî, tra z-bagă țivă tu oală.

Vidû nîs c-acșîti nu si scoati n-cap. D-iu bînă ma naintea g'ini di tot, di o-adră ș-el ș-fumeal'a-l' cuflică pîntica, cu țe
30 scuteà, tora cu tută oală, nu mașî ție, că nu o-adră pîntica, ma dîli fripti dușea, că-l trădeà fiçorl'i di poali duă tută: pîni, dă-nă pîni! di nu și ștea iu l'e caplu, măratlu-șî!

De-aestă l'-o-adusi nîpòl oala avutluî și-l' dîsi:

— Na-û, oaspe, că ea ș-ea țe drac nî-aflăi cu oala: va-nî
35 moară fumeal'a di foami di nisă!

Mutri avutlu s-l'i umplă cărăfeta, că nu acșî lu nviță nîs, a cuî s-umplă?

Avutlu ș-u băgă cu tut aastă si-l' facă bunlu fără z-va nîs

Țe-adară nîs? L'-arucă punga mplină cu flurîi pri nă punct; pr-lu vrea treacă limnarlu, s-o-află s-u l'a!

Țe vă o-avêți, că feați limnarlu? K'irît cum eară, l'-eră frică s-treacă puntea. Tr-aestă se-acăță di coada gumarluî și-u trițea totna cu ocl'il' încl'ișî. Aclò l-băgă ațel cu un cor 5 di calea estă s-u treacă de-a urg'ișalul.

— E! dîsi avutlu, va h'ibă, că tih'a lui ahtari easti, z-bîneață cu dua di țe scoati cu gumarlu! De-ahite orî l'i easi n-cali tih'a și nîs il' da cu corlu!.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

58. Piscarlu Puîl'a.

10

Eră nă oară un piscăr. Cu piscăril'a, cît se alumtă, cîti fățea, casă nu hărnea. Vine oara s-li tindă măratlu și cu limbă di moarte dimîndă a jilitălel' mul'are a lui, di tute s-lu nveață fičorlu, pi carî tehne altă s-lu da, mași di piscăr s-tragă mină. Năs l'i ștea fărmațile și nu vrea s-apucă calea 15 lui singurlu-l' h'il'û, tra s-lu anăh'imeadă.

Piscăroaia, țe-l' aveă vidută arălile a bărbatu-sui și l'-aveă traptă k'alea nitrăptile, gură si s-țănă di zbor. Te-aestă l'-ascumse tute hălățle di piscăr: poaha, griplu ș-alante pri tăvane. 20

H'il'-su Puîl'a nîrdeă la sculie. Nă quă s-turnă plîmtu di la sculie, că ș-arideă fičorl'i cu nîs și-l' dîțea:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

L'i ncăcă dascălu fičorl'i, il' bătea s-nu-l' dîcă așî al Puîl'a, 25 ma carî lo-avdă, că fičorl'i, ca fičorî căt ișă di sculie nafoară și-l șupără:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

Puîl'a vine nă quă lăcrimăt acasă și de-atumțea nu vru 30 s-nargă eară la sculie. Cîte-l' feațe mă-sa, il lo cu bunlu, cu arăulu, el nu vru s-nargă, că-l șupără fičorl'i și-l' dîc, că tată-su eară piscăr.

Mă-sa l'-umplu curcubeta, că fiçorl'i mincuneadă ş-că tată-su erà prămateftu.

Năs, ma şiqù a casă, fiçòr macă, acăţă s-alumtă casa şi s-mintească tute. Aclò iu se-alină pi tăvane, află griplu şi
5 tute hălăţle di piscàr a tată-su.

— More! dîse nis, tora acăk'isescu mine, di ţe-nî dăţea fiçorl'i aşi. Mea tată-nu ş-fu piscàr! Piscàr va s-mi fac ş-io.

No-ascultă el niţi mamă, niţi văru, ma ş-lo griplu şi trapse la ariū. A lui l'i si duţea lùcurlu multu g'ine. Nu s-turnà putè
10 fără peşti acasă.

Nă quă, cum o-aduse oară, acăţă un pescu muşat-muşat. că ţi-armineà mintea pri nis. Aspril' a pèscului era-l' hrisusîţi.

Un uvrèu, cum îl vidù ahtare pescu, ai s-lu cumpără:

15 — Cîtu-l dai? Ahîţ ş-altu ahîţ il' deadi uvrèulu şi-l cumpără.

A doaŭa-z fiçorlu acăţă un pescu şi nică ma muşat, ma nu-l scoase m-codur să-l vindă: l-deadi a mă-sai s-lu facă ti nişi.

Uvrèulu se-aveà ndulţită şi cum s-turnă fiçorlu di la ariū
20 şi-l vidù pescul tu mină, intră n-casă şi de-aoà, de-aclò l'i deadi a fiçorlui, a mă-sai, că-l' lu vindù tră nă sută di fluri.

A trează s-prigură Pul'a s-nu-l vindă pescul la uvrèu. si-l dideare aestu cîte flurie va z-va. S-ţînù di gûrât şi cîte min-
cûnî il' vindù uvrèulu, nu putù s-lu ncalţă de-aestă oară.

25 Acaţă fiçorlu şi-l dispîntică, ţe z-veadă: bişica di pescu erà cupă di vâmandă!

Şiqură s-mică pri measă. Toarnă z-bea vîn, cu cupa di vâmandă, ţe z-veđi? Aestă maşi flurii şi vâmandi vumeà.

Voami-te, voami-te cupa, adunară, adunară flurii, cîte nu ţi
30 ncape mintea.

Ahîte ş-ma nclò nu nî aduc aminte.

(Spus de Vantia Ap. Mărgărit, Vlaho-Clisura, Macedonia.)

59. Doaule moaşe.

Erà, ţe nu ş-erà.

Erà nă oară nă moaşe fucăroaie; nu ş-aveà mărata cu
35 ţe să s-hărnească. Earna vineà şi nu ş-aveà niţi strănù, niţi

leamne. Ea si sculă ună tah'inauă, ș-lo saclu din anûmirea și si duse l-ariû, tra s-află țivă mințâl'.

Cum s-țea calea, ș-află ună mul'are și-l' dîse aastă :

— Iu ti duți, mae?

— Mi duc l-ariû, feata-nî s-adûn țivă mințâl'. De ! țe s-a-
dâr ? no-am niți fîcôr, niți feată și cum h'iû lo, ma g'ine s-mi
tal'e Dumniđăû, di per-că z-bîneđ. Dumniđăû si duțe di l'a
așeale țe-aû di tute bûnile și pri mine, mi ține tră mostră și
tră oăûă aroșe. Cari-ște țe-amîrtie fecû ?

— E ! mae, țe s-adrăm ? Dumniđăû acși va ; easte după
cum va el, nu easte după vrearea noastră, ma du-te și după
țe vai adûnî mințâl', du-te ș-la rădățina unûi guneâpine și
vai aflî ună cûcubă. S-u l'ai și s-u duți acasă-ți. L'a viră-
ndoauă acôl' apoea și s-fați aloat și s-astûk'î cu aloatlu și cu
acol'le tute gûvile și apoea bag-o cûcuba n-foc. 15

— G'ine, h'il'e, ma lo no-am niți un pară, tra si acumpăr
acol'le.

— G'ine ! macă no-ai, na ună flurie, tra s-acumpări.

— Să-nî bânêđi, feata-nî și Dumniđăû să-ți da cum îți doare
inima. 20

Z-duse maea apoea, ș-adună mințâl' și tu sone află cûcuba
u băgă tu foc ș-u aduse acasă-l'. Feate cum u nvițe așeă,
mul'are. Astupă cu aloat ș-cu acôl' tute gûvile și băgă cû-
cuba tu foc și apîrîră tra s-easă di cașe scînteal'o și scîn-
tălișră cîte nă flurie. S-êudusî de-aastă maea ș-acăță să si 25
nelînă la Dumniđăû. Și z-da la biserți și la fucarăți parăți
tră suflit.

Nă vișînă avută a l'eî, țe eră multu avută, după țe viđû,
că maea estă fucăroane, țe nu-ș turnă ocl'il' s-u veadă, s-feate
cama di nîsă vută, vru s-facă ș-ea tut acși. 30

Z-duse ș-nîsă cu saclu din anûmirea s-adună mințâl' di l-
ariû și astăl'e ș-ea mul'area n-cale. Tut acșițe u ntribă iu
z-duțe ? Avuta spuse mincûnî, că no-are leamne, no-are țe
smică, no-are cu țe să ncăldască udălu și z-duțe s-adună
țivă mințâl'. 35

Mul'area, țe eră mira, aduk'î tute și-l' dîse ș- al'eî, că vai
află nă cûcubă și s-u l'a și s-facă ca nantă. Ma l'-dîse, cîndu
va u bagă n-foc, s-h'ibă tută fumeal'a-l' în casă.

Avuta, ună-ș-ună, cum băgă cûcuba n-foc, tu loc di parăți

și di flurii, isiră niște nipîrtiți mări și-l' micară tuți ciți eră
acloțe, va dîcă avuta, fumeal'a l'ei, nurările, tuți.

Ș-acșițe, Dumniđău știe țe fațe.

(Spus di țal Bușa al Toma din Veria, Macedonia.)

60. Auș'i ascăpăi di moarte.

5 Earba arauă nu k'are di ună oară din grădină.

Lucrătorlu bun multu ș-asudă și mulți anî așteaptă pîn
s-u veadă curată di ȃrburle carî aduc znie. Tut așî lipsi
s-treacă multu k'irò pîn si s-cură uruteșle ditu adeturle vecle a
oămînlor.

10 Si spune, că tu ună zămane eră ună leađe, care nu lăsă
ca auș'i z-bîneađă cama multu di 70 anî și carî-ți-do fičòr
lipseă singur si-ș vătămă tatu-su, cîndu aușă. Ca se-ascapă
de măratlu di auș, lu h'ideă tu un coș și-l arucă fără nîlă
di pi k'îpita unuî munte analtu tu un trap ahundòs, ca s-nu
15 poată si ascapă cu (v'ată) bană. După mulți anî, ađumse ca
s-nu z-veadă per albu pisti loc și tute lûcărle armăsiră s-h'ibă
adrate sade după mintea a tinirlor. Curundu oămînl'i cama
mintimèni duk'iră, că fără di aușatic lumea z-duțeă ambăr
ca raclu.

20 Ca s-lă si umplă caplu a tutulòr fliturașlor, că nu este
g'ine, ca si armînă lumea fără di aușî, carî tòtina (tutdiună)
suntu multu lipsiți, ascultăți și fațe un bun și multu minti-
mèn amiră.

Ună quă dede dimăndăcune, si se-aleagă di tute locurle
25 oămînl'i ațel'i nai cama ak'icăsîți și si z-ducă tuți la pălatea
luî, fără ca s-lă (si) spună, ca și cură. Aiști dîțeă cu mintea,
că aclò va z-da di viră locmae și tră ațeă cu limba scoasă
alăgară cit cama curundu, ca si s-află la pălate tu qua și lă
se-aveă dîsă.

30 După și lă lo numa și loclu iu șed a tutulòr, inși amirălu
pi k'oșcu și la dîse: Multă avere va z-daū și pi mare pine
va z-bag pi ațel' di voi, carî va s-ni da apândisi la aiste
trei întribări:

1) Carî k'atră este nai cama lipsită în lume?

35 2) Ți dîțe apa cîndu h'arbe pi foc?

3) Ciți coți sunt di pi loc pînă n-țer?

Doi meși di țile vă las, ca z-vă minduți. Cu ȝurăt vă spun, că coarda și funea va s-h'ibă plata țildr, carî nu va s-poată s-li dizleagă ațele trei întribări.

Ca agudîți di grîndină mintimeñl'i anostri z-dùsiră pi la 5 cāsile a lor. Doil'i meși tricură ca dao țile și trimură ca vearga, cîndu ș-aduțea aminte, că se-aproak'e minuta, cîndu va s-lă si caftă ȝueapea tă carî fură cl'imăți! Tă căsmetea aușlor, un di niș, cama cu inimă criștinească și cama cu dor di pā-rinte, nu aveă vătămătă pi tatu-su și ta s-nu h'ibă pidipsit 10 di leaȝe, lu ținū ascumtu multu k'irò pi tăvanea di casă, spunîndaluî la lume, că și el, ca tuți alantî, lu ascăpă de greața bânăl'eî pi măratlu di aușlu a lui.

Tricură multe țile ună după alantă și fiȝorlu mintimēn nu puteă niți z-doarmă di minduire. După multă arăvdare, aușlu 15 ntribă fiȝorlu a lui:

— Ți al, more h'il'ū, di ești ahîț turburăt?

— Cum s-nu mi turbur, tată, cîndu știū, că ți me așteaptă? și ink'isî ca s-l'i spună tută isturia, cu lăcriñle tu ocl'i.

Atumțea aușlu arise și, fără multă aminare, l'i spuse diz-20 ligarea ațildr trei întribări ȝicîndaluî:

— K'atra cama lipsită tu lume este k'atra di moară, fără di care nu poate z-bîneaȝă vîrnu om; apa, cîndu h'arbe, l-ȝițe a focluî: mine ti criscūl, mine pot s-ti stingu; l'a ș-ună căruță cu g'lame și spune amirăluî, că coți di k'adine ditu 25 aistă căruță este nățlimea di pi loc pînă n-țer și, s-nu pis-tipsire, misură tine dizndū.

Ȝumse ȝua ursită di amiră și tuți ațel' tinirî mintimēñl'i si adunară cu frică la pālate. Amirălu întribîndu-l', niscîñți spūsiră, că k'atra nai cama lipsită este g'amandea, ȝivaricoūlu, 30 alți sarea și multe alte.

Ȝumse și arada fiȝorluî nîlòs și el spuse după cum lu aveă nvițată aușlu di pi tăvane. Atumțea amirăūlu lu bășă tu frînte, ma, duk'îndaluî, că aistă minte nu poate s-easă ditu caplu a unūl tinir aȝamîț, lu aspărē cu moarte, ma s-nu 35 spună ndreptu, că di iu li are aiste nvețurî. După ȝe căftă l'irtare de la amirăūlu, vru nu vru, spuse di frică, că-l' fu nîlă ca z-vătămă pi măratlu di aușlu a lui și aiste nvețurî nis l'i le-aveă dată. Di ună-oară amirăūlu pitricū oamiñl'i la

casa fićorluĩ și lu aflare pi stuh'inatlu di aũș ascumtu pi tã-vane. Corbul di papaũș, adunãt gãđãmòl'ũ, cu inima cõt un puric, fu dus azvãrnaluĩ pînã la pãlate și tutã calea blãstimã oara, cã tute læeșle și taxirãșle pi caplu a luĩ cãđurã.

5 Mare fu haraoa țĩ duk'ĩ aușlu, cĩndu z-vidũ ningã ami-rãũlu, carĩ si sculã di pi scamnu și acãșã z-greascã citrã toșĩ di nvãrliga.

— Mıntea voastrã a tutulòr, tuk'itã la un loc, nu fașe cit mıntea unũl aũș; apãndisea datã di nĩs, vã ascãpã astãđĩ
10 tușĩ di coardã și fune. Di ađĩ ninte auș'ĩ va s-h'ibã læșũșĩ, ta s-moarã di moarte bunã.

Duvae s-facã auș'ĩ așĩlũ mĩntimẽn și bun amirã! Mıntea aușlor g'ineãșã și ascãparea tĩnirlor.

(Ohrida, Coe H., Lumina, No. 6, p. 145.)

61. Așeale dao surãrĩ ș-cãtũșile.

15 Țĩ ș-erã, ma nu-ș erã.

Ș-erã unã oarã dao surãrĩ. Una di nĩse s-mãritã pi un om dip avũt; earã așeã lantã pi un om ma cama oarfin. Nu tricũ multu și-l' murĩ bãrbatlu și armase cu dol'ĩ fićòrĩ fãrã pĩne.

De-așeã nĩsã z-dușeã la alantã sorã di-l' firmitã pĩne. Aloã-
20 turle țe-armĩneã pi mĩnle a l'eĩ le-amisticã cu urđĩșĩ și fã-șeã nã pĩne cu care-șĩ hrãneã fićòr'ĩ. Așeã marea ađumse amirãroane și nu aveã nilã di nĩsã. Unã đũã l' đĩse a sorã-saĩ, ca sã-șĩ spealã mĩnle, mea apoea s-fugã acasã.

Mãrata mul'are, cã nu aveã tora, țe s-lã da a fićòrlor z-
25 duse tu unã pãdure, ca s-adunã pușĩnã bumbunãricã. Aclò nĩsã aflã unã casã, adãratã tu loc și poarta cu scara erã anvãlĩte cu scĩndurĩ. Dupã țe sculã scĩndurle, z-dipuse n-casã și aflã multe cãtușe țe-alãgã pi tu casã și lã gri așĩ :

— Buna-vã oarã, vrũtile a meale!

30 — G'ĩne vinișĩ! l'-u toarnã nĩse. Di cĩndo no-ãĩ mĩcatã pĩne?

— Aproape tòtĩna nu mĩc! lã đĩse mul'area.

Di unã oarã cãtũșile l'-adũsirã pĩne și tu loc de mãsĩne bãlĩđĩ di oae. Mul'area lo pãnea ș-u mĩcã goalã. Cãtũșile cĩndo u vidurã, l'-đĩsirã:

35 — Țĩ țĩ nu mĩșĩ mãsĩne?

Eară mul'area lă dîse:

— Eū vîrnă oară nu mîc măsine.

Cîndo mul'area mică pîne, cătușa ațea moașa lo un sac și-l umplū cu flurii și pi supără băgă puțină fărină. Cîndo mul'area lo s-fugă, cătușă l'-dîse:

5

— Du-te ndreptu acasă și s-lu dîzlêdî sacu acasă singură dip. Mul'area duse și feațe, cum il' aveă dîsă cătușa. Cîndo viđū fluriile, s-hărisi multu. Alantă dîuă băgă s-adară ună casă dip mușată, acumpără cîflik'e ti dol'i fîcôrî și-l' băgă la cîte ună, s-le-aibă ngătân.

10

Amirăroaņa, cîndo avđî, că sor-sa ațea oărfina s-feațe avută, troară u cl'imă, di u ntribă, di lu l'-are ahîțî părădî. Napu l'-are furată di la nîsă? sora atumțea l'i spuse tute cîte feațe și nu-l' ascumse țivă.

Alantă dîuă amirăroaņa să nviscū cu străne arupte și lo 15 un sac mare și z-duse tu pădure. Cîndo intră în casă și viđū cătūșile, lă dîse:

— Bună-vă oară, cătușe!

Cătūșile-l' dîsiră:

— Gîne vinîșî, ma di cîndo no-ai mîcată?

20

— De aseară, lă dîse amirăroaņa și cătūșile l'-deădiră și a l'eî tot așî pîne cu băliđî di masine. Ma nîsă lă dîse:

— Ți va s-mic pîne cu băliđî?

Cătușa ațea moașe, năirită, lo sacu, l-umplū cu șerk'i și-l cusū g'ine. Apoea-l' dîse a amirăroaņil'eî:

25

— Du-te acasă și ncl'ide-te singură n-casă, mea s-lu diș-cl'đî sacu.

Amirăroaņa z-duse acasă și ncl'ise, casa cu cl'aea și diș-cl'ise sacu. Ma troară l'i inșiră șerk', care s-h'umusiră pi nîsă. Cîndo li viđū șerk'ile, ahurh'l să strigă, s-plîngă și să zg'i-30 lească, ma țivă, că pînă s-l'i vînă agutôr, u mîcară. Amirălu di nvirîn, muri troară. Eară pi scamnul de-amiră vîniră fîcôr'i a sor-sai.

62. Notlu cu Seàvirle.

Ună oară Notlu su Seàvirle la un loc se-adunară. Și după te un co-alantu z-g'inuiră, acățară să-ș alavdă vetea. Seàvirle dîțea :

5 — Io pot s-fac seamne și cūdîi cu ȕnaticlu a neū.

Notlu spuneà, că el poate s-adară ȕmăturvîi cu putearea și vîrtutea lui.

— Ba, că tine, ba, că mine, niți un nu s-fățea cama nîc și nu vrea s-armînă sum graîlu alîntûi. Graîu di graîu, aȕum-
10 siră la ncăcêrî și puți'n l-armase să se-ancupă și di perî.

Ca s-păpsească di ngrîna și micătura, ți lă intră di pri bună inimă, dîse Notlu :

— Macă, fârtate Seàvire, dîți, că esci cama ȕone, cama sînătòs și cama vîrtòs di mine, haide s-n-acățăm cu stih'imă !

15 — Cum și cu ți s-n-acățăm ? intribă Seàvirle.

— Ea cum și cu ți, adapse Notlu: L'a-ți tine treî dîle tru a ta ursită, și tru nîse, fă arcoare, dă neao, ngl'ață àpile și, di iți sêi, d-iți poți, cusure nu alasă. După ți va s-treacă treîle dîle ditru ursita ta, va-nî l'aū și lo treî dîle și tru nîse va
20 s-fac, iți sêiū și ți va s-pot ; și, s-easte-că după treaca treîlòr dîle a meale va s-armînă vîrnu semnu de-ateale ți va s-aî faptă tine, să-nî tal' brațlu ațelu ndreptu; eara di nu, s-țā tal'ū a ția mîna țea stîngă.

— Multu g'ine ! strigă Seàvirle, cu fuduleățā.

25 Așîte graîlu z-deade di daūle părți, stih'ima fu ligată și cu ȕurāt învîrtușată.

Piste ațea noapte, Seàvirle se-avū acățată di lucru și cîndu apîrî dimineața, ți z-veđî ? Ună brumă de-ateale ți èrg'ile li zgrumă; ună arcoare di carî l'i ngl'ață a omlui laea-l' nare:
30 ună livă, ca h'arta ș-upărita alisivă ! Aiste fură în prota duă, cu care Seàvirle lu ngl'iță tut loclu și-l feațe corcan.

A daoazî, di cu noaptea, acățară s-pispilească nișce còm-bure di neao cît druga și acupîrîră tot și tute di stri fața loclu cu ȕațe, poate și cu 15 coți.

35 A trea-zî, strease un frig și un ȕer di s-alik'à mîna di h'er; un sinăc, gros și vîrtòs, ca g'ine șieaclu ndrăștit. Și

ună țingrime, di care ngl'ață și laea mințime (toată soea mincûșilor).

Ași că, după ți ngl'ițară tute àpile și s-prifeățiră bizbil'e di gl'eș, incučiniră pînă și g'umăcile cu apă ningă vatra cu foc!

Citră seară z-duțe zurlul și pirifanlu di Seàvire la Notlu 5 și-l' dîțe cu fuduleată :

-- E! fârtate, io-nî bitisiî lucrulu; ea s-ti videm di mîne ș-tine!

Iara Notlu, cu arislu pi buqă, l'-apîndisî, dîcînda-l' :

— Vîrtôs g'îne : cara z-binâm, va z-videm ! și troară s-acăță 10 di lucru, după cum lă eră și zborlu.

Nu tricû gumitate di quă di cîndu acăță ta-s suflă Notlu, și gl'eșlu, care eră vîrtôs ca bîrtîrea, ahurh'i să z-vearsă ca zăharea, cîndu u bagă ținivă tro-apă; eară multa și ngl'i-țata neao, pînă seara, s-mul'è și așumse di s-feațe ca vîrnă 15 curcubetă h'artă, h'artă căpăită, din care mbăirară àpile și cură di tute părțile ariurî ca turbate !

Vîdîndalui Seàvire c-aproape trei părți di lucrul țe feațe nis tru trei dîle, Notlu lu stifusi mași tr-ună sîngură quă, s-aspărè și trimbură ca vearga ditru apă, de-aruşine și di 20 frică ; că de ! arşinea c-arşine, ma pi ningă arşine eră și frica minăleî, carî lipseă să-l' si tal'e, după stih'ima țe-avea. Așîțe pirifaulu di Seàvire, carî-l' si părea, că ma gone di nis no-are vîrnu, cîndu z-vîdî tru zore, alăgă la mincûnî și la și. ritlik' și feațe ți feațe ; eara măratlu Not, care ș-eră cu cru- 25 ța n-cap și nu scîia ți-l' si toarțe pe-ascumtă, ș-muntrea lucrul.

A daoa-zî, pînă seara, Notlu, cu suflarea lui, tuk'i tută neaoa tot gl'eșlu di stri fața locluî și nu alăsă niți ună sîrmă, niți ună șil'e, niți un semnu di tute cîte avea faptă zurlul di, 30 Seàvire; eară a trea-ză, suflîndalui un vimtu subțire și caldu, le-astrăk'i tute àpile ațele ți se-avea adunată în cîmpu și pri tru bălți di tuk'irea neaul'eî și a gl'eșluî, și pînă seara s-uscă tut loclu di s-feațe sare !

Di cara Notlu j-bitisiî lucru, si sculă di z-duse ia Seàvire 35 și-l' dîse :

E! fârtate Seàvire, io vîdîl cudiile a tale, am tine, cu-nuscûși bāmăturvîlle a meale ? Ți dîți tora di stih'ima țe-avem ? Ti țînî di zborlu și guratlu ți feațim ? ți dîți ?

— Dîc, apîndîsî Seàvirle, cã loclu easte mare, lungu și largu, și stri nîs are : munți, pãduri, denuri, vãl'uri, cripi-turi, pisçirei, grok', hîndãk' și cîte alte nu ? Di iu scîm noi, cã tru tute aiste nu se aflã vîrnu semnu de-ateale și fecu
 5 mine în treile dîle ditru ursita mea ? Lipseasce prota s-nã duțem și s-cãftãm pritu tute lðcurle și dîsem, și, cara s-nu se-aflã vîrnu semnu, atumțea, voi nu voi, va sã staũ sã-nî si tal'e mîna ; eara ma s-aflãm, va s-lipsească s-țã si tal'e ndreptul braț a tãũ.

10 — Multu g'ine, dîse Notlu și s-loarã dol'i di minã și nk'i-sirã de-alãgarã tru tute pãrțile și nu alãsarã loc ni dũși și ni cãftat, ma luvã nu aflare niți și l'e di semnu.

Tru turnatã di la mårđinea locluĩ, tricurã pi ningã unã pişçireao mare, cu cãlãuzlik'a Seàvirluĩ, care trițea ninte,
 15 și-l' dîse a Notluĩ :

--- Veđĩ, fãrtate, cã tut loclu lo-alãgãm și tru pisçireaoa aistã nu intrãm. Haide, ti pãlãcãrsescu s-intrãm și aoațe, ca s-cãftãm ; și ma s-nu aflãm și ația vîrnu semnu di neao icã di gl'eț, fã și scîi di mîna mea.

20 Intrarã și tru ațea pişçireao, carĩ erã lungã, largã, ahundoasã și multã ntunicoasã, și cãftarã iuțido, ma nu aflare țivã. Cîndu ađũmsirã tru fundul a pisçireaoãl'eĩ, și z-veadã ? Treĩ moașe ncusurate, cu mastea uscatã și sufrusitã ca coaja di cupãcũ vecl'u ; cu ocl'il' h'ipti tru cãfcale ; cu perl'i dis-
 25 cãcãți și alg'i ca cãirlu ; cu strane di nêgurã și anvilitã n-cîte unã cergã di sinãc. Treile șideã cuculite pi șiđũt și pi ùr-mile di cicoare m-pade pi nisce pal'e, cu k'èpturle ndupãrite di đinucl'e, cu brãțile și minle neurțil'ate pi nise ș-adunate stog, di ti loa frica și lãhtarlu, anda sculã sufrimțeãlile și
 30 đeãnile di ocl'i, ca s-ti muntreascã !

Cîndu li viđũ Notlu ațea treĩ stride di moașe, strigã ulnisit și dîse :

— Carĩ h'itĩ, voi moașe. și ti fãțiți ația ?

— Eũ escu *Arcoarea*, dîse unã de-ateale treĩ moașe ; aistã
 35 di ningã mine easte h'il'i-mea *Bruma* și ațea di ningã nisã easte nipoatã-mea *Țingrimea* ; și vinim di n-ascumsim aoațe di frica zũrluluĩ di Seàvire, ca s-nu nã ng'atã și noi, dupã cum li ng'itã și tute ãpile di 3—4 dîle ma nainte.

— Ea sculăți de-acloșe, strigă Seàvirle taha cu năirire, ca z-videm pi ți șideti ași cuculite!

Troară moășile, carî erà acăk'isite pe-ascumtă cu Seàvirle, si sculară și-ș loară țerga di sinăc în cap și-ș si trăpsiră di nă parte, eară șiretlu di Seàvire, care scîa pi ți șideà ă vurculățile di moașe, z-duse de-arăspîndi pâl'ile și scoase di sum nise trei bucăți di gl'eț, groase și vîrtoase ca bărtire; li băgă di nintea Notluî, strigă cu harao și dîse:

— Am aiste ți sunt, fârtate?

Măratlu di Not, nisçîndaluî ți z-dică, ș-aplică ocl'i mpade 10 și-ș tease brațlu, ca să-l' si tal'e, după cum lă erà zborlu și stih'ima. Și cîndu Seàvirle agutăt și di treile strîde di moașe, acătă să-l' tal'e brațlu a măratluî di Not, care simță multu și mare dor, strigă cu boate vîrtoasă și dîse:

— Voi moășile, carî cu șiritlik'e ascumsit gl'ețlu sum voi, 15 blăstēm de-arățime s-aveti tru eta-ètilor și vîrnă oară s-nu vâ si ncăldască cîcoarle și șidutlu sum care ascumsit gl'ețlu!

Părmîo ni scîam, părmîo vâ spus, și nu scîu cum fecu, ma nu v-arișu.

(Frățilia No. 12, p. 188, cules de T. Iliescu, Crușova.)

63. Feata faptă puîl'û.

20

Ți ș-eră, ma nu ș-eră.

Ș-eră ună mul'ere oărfănă și fără fumel'e. Di cașe zuă nîsă să ncl'ină la Dumniză, ca s-l'i da ș-a l'eî fumel'e. Dumniză o-ascultă și cîndu durnă mul'erea, il' băgă sum căpitînă ună tufă di busul'oc (văsileac). Di atumțea mul'erea armase cu 25 trupul încărcăt și după 9 meși fețe nă feată ahită mușată, ți ni s-avea spusă, ni s-avea faptă altă nată ahtare. Perlu il' hrisusea; cîndu arădeă nîsă: țerlu s-găleă și inșă soare; ear cîndu plânzeă: s-niură k'irolu și dideă ploae. Mă-sa nu știă, ți si-l' facă di hrao și u crîștea cum di cum ma g'ine: 30 ca h'il'e di domnu.

Ună zuă trețe h'il'ul di amiră pi aclò și u vede. L'-intră tu inimă și duse acasă și-l' zăse a mă-sai, că va s-u l'au ti nveastă. U căftară di la mă-sa, mamă-sa prota nu vrea s-u da, că nica nică eră și nu vrea s-dispartă ahîț agoña di 35

feată, mă până ma napòl, vizù ți nu vizù, ș-u isusì pi h'il'ul di amiră.

Atumțea aistu pitirecù huzmik'arlu a lui, ațel cama bun ca s-o-aducă cu cucia. Aistu huzmik'ar aveà trei fete mări
5 ti mărtare.

— Bre! își zăse nis cu mintea, nu-î cama g'ine, s-fac ți s-fac și s-u k'er aistă feată și tu loclu a l'ei s-bag ună di a mele? D-îu taha va s-u duk'ască?

Cu aistă minduire s-duse și u lo tu cucie feata țeă mușată.
10 Cîț așumse la gûmitatea di cale, huzmik'arlu ținù cucia și-l' zăse a fêtil'ei:

— Scoate caplu s-vezî nafoară, că ți vale mare vine.

Feata scoase caplu ca s-veadă, ma di unoară huzmik'arlu trapse hoarda și-l' lu tâl'è. Tu loclu îu k'ică sănzile dit ca-
15 plu a fêtil'ei, s-fețe și criscù tu oara țeă un fag multu analtu. Truplu a fêtil'ei s-fețe un puil'û cu pene mușate și ng'ili-
coase. Pull'ul azbură și șizù în cărciliû pi fag.

Huzmik'arlu nu muntî la aiste, ma s-duse acasă, la feata lui, ațea cama marea, u nviscù tu strane și u duse la h'il'ul
20 de-amiră, ca s-u l'a ti nveastă. U muntrește h'il'ul di amiră și nu-l' si pare ahită mușată. Aistă nu ș-o-aduțea iči cu alantă. Arideă aistă feată: ni țerlu s-găleă, ni soarle inșă; plănzeă nîsă: ni ploae dideă, ni țivă.

Intribă huzmik'arlu nacă aduse altă, nacă nu muntî g'ine,
25 cîndu u lo? «Nu, că nîsă» zățeă huzmik'arlu. Cum va s-h'ibă ahtare lucru s-čuduseă și h'il'ul de-amiră? Căzù pi greac minduire.

Feata țeă s-fețe puil'û di azbură pi fag și vine tu gârdina amirăluî. S-alină pi mușatlu mer și gri de-aclò:

30 — Gârdinăr, lai gârdinăr, acată un buf și un săcòl și să-lăg'à-l- cătră la mine, că cara s-nu acățî, va ț-ul sec aistu mer.

Năs nu vru s-acată și puil'ul il' sică merlu. Zua lantă eara vine puil'ul, s-alină pi alt mer și-l' zăse eara gârdinarluî.
35 s-l'-acată un buf și un săcòl, ma gârdinarlu eara nu vru ș-pull'ul il' sică nica un mer.

S-duțe nica nă oară puil'ul tu gârdina amirăluî și zățe:

— Gârdinăr, lai gârdinăr, doi merî ță-l' sicăî și alantu va

ț-ul sec, ma acăță-nî un buf și un săcòl și sălăg'ă-l' cătră la mine.

Atumțea gărdinarlu nu avù ți s-facă, vru nu vru, acăță un buf și un săcòl și-l' sălăg'î cătră puil'ū. Aiști lo-acățară și-l dūsiră la gărdinăr. Gărdinarlu lu dede a h'il'uluî de-amiră 5 și-l' zăse :

— Aistu pull'ū nă sică doî merî di ma buîl'i merî, na-l tora ș-tal'e-l.

H'il'ul di amiră nu vru s-lu tal'e, că eră multu mușat. Il băgă tu nă căfase și-l hărneà. 10

Huzmik'arlu ți-l' aveà adusă a h'il'uluî de-amiră feata a lui ti nveastă, cunuscù, că ațel pull'ū eră feata tăl'atā di nîs. Di oara țeă nu ș-află arihate. Il' zățe a h'il'e-saî, s-facă cum s-facă și s-lu ndùplică bărbatu-su, ca s-lu tal'e puil'ul. Nisă il' a bărbatu-su de-aoà, il' a de-aclò și-l bagă pi ahtare 15 minte. Lo h'il'ul de-amiră cățutul ta s-lu tal'e puil'ul, ma a-istu l'-ascăpă dit mînă și azbură pi merlu ațel sicutlu. S-duse aclò h'il'ul amirăluî ta s-lu acăță, ma tu ațeà minută puil'ul s-fețe feată cum ș-eră ma ninte, mușată și cu perlu hrisusit. U cunuscù h'il'ul di amiră, că nisă este feata ți 20 cîndu arideà țerlu s-găleà și soarle dideà, ear cîndu plănzeà: dideà ploae. U l'a di gușe ș-u bașe ș-u duțe acasă și u ntreabă: cum ș-ți turlie tine ti fițeșî pull'ū ?

— Ea cum ș-ea cum, il' zăse feata și-l' spuse cum u lo huzmik'arlu și u tăl'è, cum tu loclu a l'eî, l'-aduse altă h'il'e a 25 huzmik'arluî, cum năsă s-fețe puil'ū, cum il' zăse a gărdinarluî s-l'-acăță un buf ș-un săcòl, cum buflu și săcolu o-acățară ș-tute cîte păți.

Atumțea h'il'ul di amiră lo huzmik'arlu ți lo-arise și-l' tăl'è nveasta, lo și h'il'e-sa, l'i anvărtî dol'i tu ună aruguzină, 30 u umse aruguzina cu cătrane, mea cara lă dede foc, nu ar-mase di nîșî niți cînușe.

Părmis nî șteam, părmis vă spușū;

Aveăm îndao mere, tricûî pi la nă casă, inșî cănle nafoară înî arupse gēk'le și-nî li măcă și mērile. 35

(Cules din Gopeș de d. N. Bațaria și transcris supt îngrijirea d-lui I. Papagoga, gopeșan.)

64. Ak'icâşonlu.

Erà, ți nu ș-erà.

Erà, cîndu puriclu s-ancălțà și tute s-fățeà; erà cînd tute pri padi imnà și prăvđile ca oamiñ'l'i zburà, erà un amiră.

5 Amirălu ș-aveà un nel cum nu si spune mușăt și scumpu. Aclò o-aduse draclu, că-l k'irù nelu ațel și nu șteà ți s-facă di multă cripare și di multă cîrtire. G'ine ma, amiră! Nu s-lăsă cu ună cu dao și băgă tileal, că ațel care va s-lo-află nelu, va s-l'a nă mare băhčișe.

10 Erà aclò un om oarfăn, ți no-aveà ți s-mică și fumel'e greao aveà, optu fiçòr'i ți aștiptà ca puil' org'i n-gurà s-lă dai, mamă, soacră, și erà earna greao și el' no-aveà cărbûnî in foc, di va ș-mureà di pîne și de arcoare. Nis erà mpiticătòr.

S-nu moară di foame el ș-fumel'a lui, ți fațe aistu? Si
15 duțe la tileal și-l' dîțe :

— Mine va s-lu aflu nelu, ma s-mi hărnească amirălu patru-dăți di dîle cu pate, cu mișk'i, ș-cu tute bûnile.

— Ș-ma s-nu-l aflu, ntribă tilealu, ți s-țā fațim ?

— Ma s-nu-l aflu, s-mi loați cu tută fumel'e și s-mi k'ar-
20 diți, s-ni fațiți ți știți.

Tilealu lo zbor di l-amirălu și acăță si-l hărnească. Ahur-h'iră s-l' aducă prîndu ș-țină; pate, gāl'înf, cucutičl, puil', di tute l-aduțeà, di mică mpiticătòrulu cu fumel'a, di s-fățeà țae! Nis tot dîțeà l-avigl'itòr'i, că știe iu-l nelu, ma nu-l
25 spune pînă nu s-umplu tute dî'lile. Ți curà? Avigl'itorlu ți-l' aduțeà micărli ș-fu furlu a nelui. Aistu, carî avđi' cumu mpiticătòrulu aduk'aște cu amăile a lui, carî i fur și care-l bun, li umplù di frică. Ași, ma viđù că se-apruk'arā dî'lile, vine furlu-avigl'itòr (avlig'itòr) și-l' dîțe :

30 — Amàn! s-ți-ai fiçòr'i, nu mi l'a pri gușe ! că nelu i la mine. Na-l tine, l'a-l și fă cumu-ți tal'e caplu, mași s-nu scoți zbor ti mine.

Mpiticătòrulu ți aștiptà? «E! dîse nis, mine aștiptăm z-ved di-se va-ți vînă mintea si spuñf singur, că di prota duā șteam,
35 că tine fuși furlu. Tora că spusisi di singur, ti l'ertu și nu ti spun amirălu, ma si-nf spuñf, pi ți are cama multă mi-rak'e amirălu ?

— Pi un gusac! dîse avigl'itorlu. Tută dua la nîs il' imnă mintea și-l hărneaște cu mîna.

Ți-l' tricù pit minte a mpiticătorluî. Il băgă nelu tu mî-care și-l dede di-l mică gusaclu vrut di amirălu. Niți draclu nu și șteà di cum u cruî nîs tută luguria aistă. 5

D-apoea lo nă carte, g'oea g'uvăsi : bār-bār-bār, bah-bah-bah, năntea amirăluî și gri: Nelu s-află tu gurmazlu aistûî gusac.

S-fațe, nu s-fațe, nu s-putû să-l scoată vîră vâtru nelu dît gusac. 10

Gîne ma țineà amirălu ma multu la nel, ca la gusac. L-di-sicară gusaclu ș-aflară nelu, ca mer aròș nuntru, noû-noû.

— Bre! strigară toți cu nă boațe, mutreà ți inși di mpiti-cătorlu ațel nai cama laîlu, filozuf mare. Aistu ș-are fută cu draclu! și toți s-čuduseà cai di cai ma multu. 15

Atumțea amirălu s-ținû di zbor și-l' dede ți căftă mpiti-cătorlu: L'i nviscû fičorl'i, s-nu imnă cu pîntica nafoară, ca pînă tora; il' pitricû la sculie, să s-facă oamiîl, și-l' fețe nă casă, cum nu nvîsà nîs și trițea ca qua țea alba.

Tora luî l'erà frică s-nu-l cl'amă iuvà tu altu loc, ș-țe ti 20 fați? Că nîs filozuf nu ș-erà și vru Dumniqă, ti nîla fičorlor, di lu scoase cu fața albă di oara istă.

S-umplû loclu di un-oară, că bîneaqă tu amirăril'a țea un mare filozuf și acățară z-vînă tilègrafli ună după altă și s-lo-acl'amă un amiră de-aoà ș-alantu de-aclò. 25

Z-duse laîlu, ma cu frica n-sin ș-cu înima ngl'ițată, că niți carte nu ș-aveà di hăbare, niți filozuf nu ș-erà, cît nu escu ș-lo preftu. Ma așumse la amirălu, il' dîse aistu:

— Avqîî, că ești mare filozuf și că di tute ai hăbare. Mine k'irûi un semnu. Macă tine ca de-alih'a filozuf ești, va s-lo-30 afli, că di nu, pînă tora-ți fu z-bînèqî.

Aoà te-am mpiticătorlu! șapte-optu l'i si duse pi di năpòî, ma g'oea nu se-aspărè. — Lasă, Doamne, că nu poa s-h'ibă s-nu s-află semnul k'irdût, gri nîs.

Cum o-aduse oara, că furlu s-h'ibă omlu ți imnă cu ami-35 rălu tută dua, s-lo-avegl'e (vleg'e). Aistu ma ș-avqîî, că fi-lòzufflu aistu aduk'aște, somnul nu-l acățà. S-fugă? nu puteà! si sta? vrea s-lo-află si-l' tal'e caplu; ți s-facă? minte n-cap no-aveà.

Noaptea pe-agalea-galea si duțe tu oda filòzuflui și-l' dîțe :

— Amàn ! tu mîne a tale nî-easte bana, ascăpă-mi, nu mi l'a pi gușe ! Semnul la mine easte.

— Nu te-aspere, gri mpiticătorlu, macă di singur spusîșî,
5 ascăpășî. Ma spune-nî, pi ți are mirak'e amirălu ?

— Pi cine, dîse avigl'itorlu (avlig'itorlu).

Și apoea, dua lantă, mpiticătorlu și avigl'itorlu, fêțiră, ți fêțiră și-l arcară a cînîlui tu nă bucată di carne. Cînile lo-ascăpită (lu ngl'ită) și no-avù țivă.

10 Apoea inșiră cu amirălu a priimnare. Cînile s-lo după amiră ca cum ș-eră nvițat, di nu z-dispărță niți un ciçòr di nîs, Apoea mpiticătorlu g'oea lo cartea și eara : bār-bār-bār, bah-bah-bah ! — A ! gri nîs, semnul easte n-pîntica cînîlui !

— Curundu vîrnu vâtru, strigă amirălu, s-lu scoată cu țivă
15 vîtrie.

Ți vîtrie ? că aoà vrea cuțut să-l scoată. Ma viðură, ți nu viðură, că nu s-fațe al'umtrea, s-l'irtă amirălu di cine și-l aflară semnul căftăt, după țe-l tăl'ară.

Amirălu năpòî nu pistipsèa, că k'irutlu aistu s-h'ibă filozuf,
20 ca cum nu ș-eră.

— Aî ! mintul amirălu, tora va s-l'aũ nă lugurie și ma s-poți s-u duk'ești, atumțea nu ncape zbor, că ești mare filozuf. Pînă atumțea nu-nî te-acață ocl'ul ti ahtare.

Amirălu băgă nă vulpe t-un sac și dimîndă la un om de-a
25 lui s-o arucă n-cale-l', cîndu va s-easă a priimnare. Așî s-fete luguria și amirălu deadûn cu mpiticătorlu inșiră g'oea să s-priimnă. Na-l' iu să nk'idicară di saclu cu vulpea.

— Aoà sti ved, gri amirălu ! Duk'a ți-î tu saclu aistu.

Mpiticătorlu u viđu streasă luguria și nu ștea ți z-dîcă,
30 și, d-îu s-mintueà la lăeața ți-l așteaptă, că se-acăță tu prașî.
dîse :

— Se-acăță vulpea di paturli ciçoare !

— Vulpe-î, gri ș-amirălu di nă cale. Filozuf aî fută !

Ș-lo și de-ația nă pisk'ese mare și s-nul acăță țivă ami-
35 rălu aistu, dîse, că-l' vine cartea si s-toarnă acasă. Nîs tora eră multu avût și no-aveà zore di parătî. Frica tută l'-eră s-nu l' arușneadă tehnea. Aistă nu-l alăsà z-doarmă. De-ațea nîs ș-aprease casa și ahurh'î să strigă :

— ('artea, cartea ! ascăpăți cartea ! nî se-arse cartea ! și

g'oea di zorea ți-l' vinea, vrea s-arcare n-foc, s-lo-alăsă. Tute erà mincuni, că nîs ași s-fițeà.

Ațeà ni carte, ni țivà ș-erà, ma ș-erà mincunile a lui cuate cu cari arideà lumea.

Il' gri ș-amirălu s-nu s-cărtească și s-nu ș-u măcă inima, 5
e-aistu fu lùcurlu al Dumniđău și atumțea nîs armase.

Il' fêțiră altă pâlăte ma bună, ași că d-îu erà mpiticătòr fără pră, așumse cu mincunea om mare.

Părămiș vrut,

Părămiș vă spus

(Spus de Boga Gheorghe din Sărună-Salonic, Macedonia, originar 10
din Veles.)

65. Dafna.

S-aspun părămișlu a mușatil'eî Dafnă, a dultil'eî Dafnă, a albăleî Dafnă. Ascultăți.

Erà ună oară, cari-ște cîndu, ună amiroaie. Aestă, pènură ș-o-aveà tu inimă, că no-amintă fumeal'e și nîsă, laea, că nu u 15
vru Dumniđău. Plîndeà, că nu-l' se-astîndeà dorlu. Ȑua, noaptea cu zborlu n-gură s-află :

— Dă-nî, Doamne, nă feată ș-las h'ibă ș-ună Dafnă !

Nă quă cum șideà ș-cripă, cum suflă vimtul, l'-aduse n-casă nă frîndă di dafnu. Frînda estă, tră cîdie, s-mină sîngură, 20
imnă ca om ! G'ine ma nu-l' băgă oara vasiloaia și to-arnire, o-adună tu fărased ș-arucă n-cuprie !

Aclò îu o-arcă n-cuprie, mărđinea di hoară, o-azbuiră vimtul ș-o-aduse m-pădure tu nă vuloagă mușată. Tu vuloaga ȑea 25
s-crească nă dafneauă mușată, ȑe muscuvulseà loclu.

Tricù, vai dîți, multu-putîn k'irò și h'il'lu de-amiră își avinare. Prinđu oară așumse tu vuloaga cu dafneauă. Cari muscuvulseà vuloaga di dafneauă, dîse h'il'lu-de-amiră :

— Aȑa-I tră bană ! Ea mutreà ȑe mușuteată și ȑe muscuvulsire faȑe loclu ? 30

Acșȑe nîs il' dîse a māvirluî, s-l'i ndreagă measa sum dafnu, s-mică. Pînă ȑe māvirlu z-bagă measa, h'il'lu de-amiră deade tu pădure nă priimnare, nacă da di vîră avinatic. Māvirlu, 35
cara ndreapse measa, pînă să s-toarnă h'il'lu de-amiră, si andrupă pri mînă, și agîrși di durî.

Atumțea își ună boațe dit dafneaăă :

— Dișel'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma lișoară.

și dafnul dișel'ise și țe z-veđi? Albă ca neaăa, aroșe ca tran-
5 dăfila, ș-lișoară-minută ca nă flitură, își mușata Dafnă cu
arîslu pri buđă. Alaga-laga pri ûngl'ile di ăoare, z-duțe la
measa văsilk'ască și toarnă, cu mășița l'eł, tută pipilița cu
sare ș-cu pipèr tu micarea h'il'luı de-amiră.

Apoea, alaga-laga si nh'ipse nîpòı tu dafneaăă.

10 Vine h'il'lu de-amiră, șiđù pri measă, ș-feațe crutea ș-acăță
s-mică. Micarea nu z-băgă la gură de-ansărată turbată, și
di mpipirată foc! Țise nis:

— Nu-ńi ti ntreb, māvire, cîndu băgăși sare ș-pipèr, lu ți-
alăgă mintea?

15 Māvirlu țe z-đică? Nis laılu si ștea, că-ı fără stepsu. Se-
arușnă ș-tăcù.

Țisim, că h'il'lu de-amiră lo-arisi vuloaga și de-ațea ș-u
băgă să sta ndoăăă đile. Māvirlu l'ı ndrîdeă nîcărle și mutreă
cum di cum s-le-agudească tu sare, s-no-aibă viră cusure.

20 Carı li mutri di sare și viđù, că suntu cum prinde, mindui:

— Tora pot s-mi culcu pri mîna ța ndreapta, că ahtări
bune micări no-am adrată, di cîndu mi feațe mu-mea.

Cum đise, acșițe feațe: s-culcă să-l' coacă un somnu. Dafna
nîpòı cu gura:

25 — Dișel'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma lișoară!

și tut acși ca de-aneavra, feata își ș-ansără și mpipiră mî-
cărle a h'il'luı-de-amiră. Turnîndalui-se aestu di l-avinare, lo-
află pri mavir ıu h'irbeă făsul'e. Il mină cu ăorlu și lu scoală.

30 — Ț-u băgăși s-no-alăși sare tu sārătòr, cum ved māvire!
Nu veđi, că nu z-bagă la gură?

— Ma cum acși? Ahtări micări tu bană-ńi no-am adrată.

— Nu mîți, z-veđi!

Cîndu gustă māvirlu, fărmaç! nu z-băgă n-gură.

35 — Doamne! locu aestu va h'ibă māvipsît, va h'ibă loc
nicurăt ș-cîntăt, ma aı s-fuđim! Aoațe cură țivă. Viră si-l'-
creapă numa vaı vine di arcă sare, cîndu durîam.

— Că-țe z-dorni? Că-țe s-no-avegl'i, țea h'il'lu de-amiră.

— E! de! om fu!, me-arișu.

H'il'lu de-amiră z-băgă și seara țe nimicăt g'ine, maș cu pine goală. Anantă duă dîse nîs cîtră mavîr :

— Tora vai avegl'u îo lo micare și tine s-ti duți avinare. 5

Ș-acși fu. Măvirlu lo tufek'a din a nûmirea, cu tute că nu ștea d-lu s-o-acată, și l'-u deade cîtră tu pădure, și h'il'lu de-amiră ș-armase s-adară micarea, cu tute-că nu ștea cum s-mintescă cu cîbana. A lu! l'-eră cama multu z-veadă, țe vată, țe prie di om, țe jujul vine di l-ansară și mpipireadă 10 micarea. S-ascumse dipu un gibjêu și aștiptă. Cît vine oara prîndulu!, na țî-u Dafna :

— Dișcl'ide, dafne, s-es nafoară,
Io di flitura ma lișoară !

și dafnul z-dișcl'ise și Dafna își. Mutrî nă oară pri divarliga 15 z-veadă, fure-că u veade vîrnă. Nu viđu om. Alaga-laga pri ũngl'ile di cîoare, ca nă flitură țe-azboairă, l'a nă mnată di sare ș-u huhuteaște tu micarea-l h'il'lu de-amiră. Apoea diz-nou vru s-intră tu dafnu. G'ine-ma h'il'lu de-amiră o-ağumse, u strimse dulce m-brată, s-nu u zmoatică țivă di moale țe 20 șeră, și u bășe. Vru apoea Dafna țe alba, Dafna țe roșă, Dafna ma lișoară di flitura, s-intră tu dafnu, ma dafnul s-in-clise și-l' dîse :

— Tră feată
Băsată
Dafnul si strinđe !
Dafneauă,
Ca steauă,
Di gaba că plinđe !

25

Dafna nîpôi z-băgă să-l pălăcărsească, z-dișcl'idă dafnul, 30 z-dișcl'idă bunlu, s-intră tu cuibu-l', s-intră n-culcușlu-l', ma dafnul, inimă di lemnu :

— Tră feată
Băsată,
Dafnul si strinđe !
Dafneauă,
Ca steauă,
Di gaba că plinđe !

35

Atumțea mvirnata Dafnă s-turnă nîpōi la h'il'lu-de-amiră, arușnoasă, fricoasă. Aestu eră tes tu tentă și Dafna mutreă prit cărpitura tēntăl'eî și nu-l' vîneă, necă s-fugă, necă s-intră. Acși l'eră l'eî! H'il'lu-de-amiră, aleptu ca un soare, u lo cu
 5 bunlu și nîpōi o-aduse tu tentă-l' și l'aștearse ocl'il' ațel' dulțil', cu mîntila lui di sirmă, și nîpōi il' supse fătle ațeale arōșile și dūlțile ca nūțile, și nîpōi ș-u strimse la k'iptoslu a lui sin, și Dafna nu plîndeă, și Dafna nu si z-muldeă din brață-l', ma cama si nh'ideă!

10 Bănară niși aoațe ca viră siptămînă, doauă! Al h'il'ū de-amiră il' vîie dor de-acasă. Nis căftă s-fugă și mușata Dafnă, albă ca neaua, s-o-alasă. Ma cum s-o-alasă? Cum să-l' dîcă, că Dafna di dorlu a lui, vrea s-tuk'à ca țeara!

L-ană, l'ană lălūđi dit Padea-Mușată, soe-soe, ș-albe ș-
 51 aroșe, gâlbine ș-albastre, vînite și verđi, ș-cama mări ș-cama niți și-l' li băgă m-poală. Și Dafna țe mureă dipù lălūđi, și Dafna criscută cu lălūđle, acăță să se-ăgoacă cu eale, s-le-añurzească, s-li pruscuk'ască și să-ș treacă oara. Añurdeă nă lăludă, añurzeă alantă, să mbită di moscul a lor și hări-
 200oasă o-apucă, somnul! și dulțea loclui durî.

H'il'lu de-amiră atumțea, de-adùn cu māvirlu, li scărmină de-aclò, asparse tenta, săpă fucurina, ca, sculîndalui-se Dafna, vis să-l' si pară tute.

Durî cît durî Dafna și dișcl'ise ocl'il'. S află laea singură
 25 ca cuclu, singură ca turtura. Ne tentă, ne h'il'u de-amiră di varliga. Și băgă si sùsk'iră, si-ș adună sùflitfu și s-plîngă mușutica, că ți se-arupeă inimă și dîțeăi:

— Țe cine ș-fu ațel gōne-aleptu, țe inima di k'atră avù
 ațel h'il'ū de-amiră? Cum il' feațe inima să z-dispartă di
 30 Dafna ța mușată?

Plîndeă Dafna, minteă lălūđle cu mîna, li strîndeă la sin și lă dîțeă:

35 - - Voi àlbile ș-mușătile,
 arōșile ș-aleăptile,
 voi surărle a meale,
 arupte din steale,
 iu-nî lo-avēți gōnile,
 iu-nî lo-avēți bunlu?

Lălūđle, ca lălūđi: tățeă. Dafna, ca nisă: z-dipiră.

Și plimse, z-dipiră Dafna și diznòu s-turnă la dafnu și-l dîse :

Dafne mușat,
Dafne-alăvdăt,
Fă-te n doăuă
S-intră nă Dafnauă !

5

Ți-aflăși Dafnu s-l'i dișcl'idă ! El ună și ștea :

— Feată bășată, dafnul n-o va !

Aclò iu s-tuk'à ca țeara și-l' si stricură dulțea bană a mă-rătîl'eî di Dafnă, il pimse mira un călugru cătr-aclò. U ntreabă aestu :

10

— Țe-nî plîndi, suflit, țe-nî ti deapirî, alba mea ?

— Țe s-nu plîngu, țe s-nu mi deapir, părinte ! Io-nî h'iû Dafna țe mușata, di h'il'u de-amiră bășată ș-alăsată.

Și-l' spuse Dafna tute a călûgărluî ș-aestu nîlă mare-l curmă. Călûgurlu u nviță să z-ducă la h'il'lu de-amiră cît cama 15 goă. S-nu u cunoască virnu, il' deade strănile călugărești și acși Dafna țe mușată și nk'isî l-amirăluî pâlăte.

Ağumse trîș cîndu s-fățeă numtă a h'il'luî de-amiră. Că-lugărușlu trapse ș-nîs la pâlăte și cum il viðură lumea ahîntu nîc, că păreă nîc multu, acățară s-lu sk'ină și s-facă 20 șicățî cu nîs. Aclò eră adetea, z-dîcă om̃lu ș-cînticlu. Carî dîsiră tuțî, om̃lu ș-cînticlu, viîne arada ș-al Călûgărûș. Aestu un cîntic și ștea ș-acăță să-l dîcă :

Voi âlbile ș-mușătîle,
aròșile ș-aleăptîle,
voi surărle a meale,
arupte din steale !

25

Iu-nî lo-avèți gônile ?
Iu-nî lo-avèți bunlu ?

că io-nî h'iû Dafna țe mușată,
di h'il'û de-amiră bășată

30

bășată

ș-alăsată !

Ea cîntă și h'il'lu de-amiră, cîndu avdă, lăcerîî cap de-ariû il' cură. Cara-l biți cînticlu, dîse h'il'lu de amiră :

35

— Aestu-l cînticlu a mel !

Ma călugărușlu de-aclò iu avdă, gri :

— Ba-l ș-a mel !

— Cum ș-a tăl ? ntribă h'il'lu de-amiră.

Atumțea călugărușlu și scoase arasa ș-armase co-armata di lăludî, mușată-mușată, z-dîfî : «Dă-nî, doamne, ninga doi ocl'i s-u brescu!».

H'il'lu de-amiră ș-u cunuscù di nă oară, sârgl'i di ș-u lo di gușe și di oara țeă nu si mpărțî di nîsă. Alintei il' deade cu ȇorlu.

Părămî^h șteam, părămî^h aspûș,
nu știu cum fețu, ma nu v-ariș.

(Spus de Stamula țal Guș al Cealera, Avela, Epir.)

66. Luplu fără coadă.

10 Nă oară ș-t-un k'irò earà trei luk'. El' s-feățîră soțî s-alagă dadûn după pleacăă. Unlu di nișî, cari-ști cum il' feațe vulpea ș-armase coluv, fără coadă. Di cite orî earà vîră lucru greû tr-adrare, carî s-lo-adară? Còluvlu! vrea apă tră beare, carî s-aducă? Còluvlu. Vrea s-aveagl'e noaptea, s-nu-l' aplu-
15 cusească țivà cînî, țivà avinătòrî, carî s-aveagl'e? Còluvlu.

Còluvlu aoà, còluvlu aclò, ună oară, doauă orî, l'i scoàsiră ocl'il' di cu tòtalui. Viđù còluvlu, că nu si scoate n-cap acșite.

Ș-u băgă tu minte còluvlu s-lă u ȝoacă și s-lă u ncl'idă gura cu ȝua tută: «còluvlu nsus, còluvlu ng'os.» Aștiptă a-
20 rastea, si-l' da di mină.

Nă ȝuă, cum si nsurinà, teșî sum gorțu ca țivà pal'u-cînî, ȝorțile coapte ș-gâlbine ca fluria, canda lă fățeà cu ocl'ul. G'ine ma pòndile nu cădeà di sîngure m-pade, tra s-li mică nișî. Carî să s-alinà s-lu scùtură? — Còluvlu.

25 Aestu ȝe lă toarte? Oara aștiptă s-l'i vînă.

— G'ine, ȝise còluvlu, g'ine-nî ȝițetî s-me alîn pri gorțu. ma z-vă u tal'ũ pita: İo si scutur de-analtu și voi s-micàti di g'os, ș-aestă nu s-mică. Me-alîn, ma si stați z-vă leg cođli di gorțu, carî nu? sînătate bună!

30 Luk'l'i ananți, ȝe nu lă fità ahîntu mintea, nu aduk'iră İu bâteà còluvlu și ȝe ș-u băgă s-lă cruească; stătură și-l' ligă cu coada di gorțu. Aestă vrea còluvlu, și-l' streasi, ȝe ne cu boil'i s-trađî, s-nu z-disfacă.

S-alinà apoea naltu și scùtură-scùtură, l-gulî tut gorțul.
35 Apoea dipri bûnile zȝ'ilî cu boațe :

— Avinătorl'i, ma fuga! Dipri gorțu m-pade și ocl'il' ș-lo năpòl în sus.

Cîndu deădiră di avdîră acși ananți, șapti-optu lă si duse; băgară s-aurlă și s-tragă cît ma putea. Ma iu si z-disfacă ca cum eara-l' ligățî? Trađi, pinđi un de-alantu, se-arûpsiră 5 cođli și s-frîmsiră di fugă pînă s-intră m-pădure, că niși de-alih'a pistipsea, că vin avinătorl, ș-ateă eara curată mincună, scoasă di còlulu.

După țe tricù pirdeșă estă, ș-aflară soțlu alantu iu șideă culcûș adunăt t-un gîbjëu. Se-adunară treil'i și còlulu mași 10 harauă eara tut, viđîndalu-l'i fără di cođi și tut arîdeă pri su mustățî, că l'-acăță g'ine mincuna.

— Tora, đisi unlu di niși, avinătorl'i va! fuđiră! Carl si z-ducă s-adună gòrțili? năpòl còlulu!

— Am ș-îo coluv ș-tini coluv ș-el coluv! gri aestu și cîndu 15 s-mutrescu, tuți eara-l' ună! G'ini ma aesti doî ș-eara nvi. țățî s-mică mamă n-gură, s-lă vînă di singuri tuti și s-nu s-mină ma nclo, tră șil'e ș-pal'e. Di ațea il' deădiră țaruh'le a còlulu dit suțata lor.

Aiștùl ună-l' fățea, i cu niși i fără niși. Ba, singur canda 20 eara cama g'ine, că nu s-pidipsea ahîț tu lucru. S-turnă nîpòl la gorțu și se-adră cufulică.

Nu duse ma nclo și ea iu astal'e nă capră, arispîndită di turma l'eî. Il' đise el:

— Ahtare k'ilipure s-u căftăm cu țeara, nu o-aflăm! Va 25 ti mic capră, ma fă-ți crutea! și tut si suță pri divarliga-l'. Mărata di capră, cîndu deade di-l viđu, sîndile tut și-l biu di frică. Țe si-l' ascăpiră tu minte?

— Mică-mi, lai lupe, carl s-mi mîți, il' feațe ea, ma riğae 30 țî-fac, si-nîl fați un zbor:

— Țe? ntribă còlulu?

— Ea țe? s-me-alăsari s-me-alîn stri k'atra țe naltă, si-nîl fugă dorlu di angărlimare, nu va-nîl o-am dor, că mor!

Al Măsturu-Nicola, iu si-l' tăcînească, că capra: ună đîțe ș-altă fațe! o-alăsă si-l' treacă ș-aestu dor, s-moară cu înima 35 plină. Cît z-viđu capra pri k'atră, u mută coada n sus și gri:

— L'a-nîl, lupe, coada; l'a-nîl, lupe, coada!

— Nî-u gucăși, morl arănoasă ș-pabesă! strigă luplu di

ng'os, ma s-ti băgarim tu mînă nîngă nă oară, z-veđi tine a cui il' đic lup.

— Cîndu s-mi veđi nîngă nă oară ntr-ocl'i, s-ni đîŭi ș-a nîa, đise capra și tut l'i scutea limba nafoară și ș-arîdeă cu nîs.

5 Luplu u păŭi' ș-tăcù. Fugînda de-aoă, deade ma nclo di nă mulă, grasă-grasă: trupu ună cu căpul'a. Acăŭă luplu z-da tărcoale și z-bată coada divarliga di nîsă.

— Ndreađi-te, cumbară, că va ti mîc, il' đise el.

— Am tră micare ișli ș-ŭo, gri mula. Io cu țeara s-ti căf-
10 tàm și nu te aflăm. Si șteari tine, cum ni se-are aurită bana aestă zămărată?! Sînde ș-proŭi versu đua tută: 'am un domnu, bană nu-nî da!

Luplu apurie mare! Prota oară tu bana luî avde pravdă, că va s-h'ibă micată.

15 — Iŭi pare g'ine, l'-u turnă nîs, că va ti mîc cu vrearea ta, tra s-nu ni ncarcu sùflitlu.

Măsturu-Nicola se-apruk'è s-o-arapă di muŭă. Atumŭea mula prifaptă ca vîră nveastă di sun zvon, lu ntribă:

— Nu ti ntreb, oaspe, h'er mîŭi tine?

20 — Ba, ba, ba! gri luplu. Ţe vrei to-arumigare s-ni frîngă dinŭil'?

— Macă-l acși, tră bunlu a tăl, treŭi și scoate pètalle cu dinŭil', că nî-u, s-nu-ŭi cadă greŭ!

K'irutlu di lup, altu lucru no-avù, și s-lo dipu mintea mû-
25 lăl'eî. Aestă, cari da di-l' trađe nă cluŭată, dinte n-gură nu l'-alăsă și pînă si-ș vînă tao-to tu orî di goadă, aoă te-am mula!

— E! susk'iră adîncă luplu, g'ine-nî si feaŭe! Ţe-nî lipseă a nîa s-mi l'aŭ după zboările a l'eî?

30 Ma nclo luplu află nă eapă. Niŭi ună, niŭi doauă și pri nîsă s-u mică.

— Cam-agalea, cam-agalea gri eapă, că ŭo-nî h'îŭ a văsîl'eluî.

Cum luplu nu pistipseă, vru z-veadă vula văsîl'eluî la că-
35 pul'a eapăl'eî. Eapa-l' plăscîni nă cluŭată, că l'-ascăpirară ocl'il' și aoă feaŭîră alantî.

Feaŭe cum feaŭe, află n-cale-l' ș-un gumăr. Mizelu a luk'lor gumarlu easte; ș-u băgă s-nu-l' ascapă uricl'atlu, k'iametea s-facă.

— Va ti mîc, uric'ate, gri nîs.

— Am io tră țe alăg cu limba scoasă, gri gumarlu. Ma nu ti ntreb, nune, că-țe h'iî ahîntu mvininăt?

Luplu, ca omlu țe ș-are dorlu, l'i mbăiră tute ună cîte ună!

— E! gri uric'atlu, tine nu fați tră lup, tine h'iî bun tră guğabaș în hoară: s-ședî cu çubuca n-coh'e, s-ț-aducă s-mîî, mel' friptî, gâl'îîî, misirî; tră lup nu fați.

— Carî ti va guğabaș?

— Cum: carî ti va? Aî intră tu loclu a meû! Io di țe fuđîî din hoară? earăm guğabaș, ma caplu a meû tră guğabaș fațe? Guğabaș prinde un ca tine! Macă vreî, aî încălică și s-te-aducă tră nășeâm di oară n-hoară, s-intri tu pîne vâsil'ască.

A lupluî ahit il' tâl'a cărafeta, ncălică și aî! în hoară si s-facă guğabaș.

Zborlu vine, no-apucă s-intră ș-lumea dua! ca di pri lup, cîndu intră n-hoară. Și dă-l' cu parlu, dă-l' cu çunlu, cu furtutirea, nu viđû cum ascăpă di aclò.

Triș în deană se astămăți și đise, antrupăt di un cuțur:

— Mînte di lup! ș-pali mînte di lup! Nu mindueâm: tată, pap, stră-pap, carî di auș'l'i și-straus'l'i a mel' fu guğabaș, tra s-mi fac ș-io?

Ș-açşî, carî viđû, că nu si scoati n-cap singur, si mbună diznòu cu ananți luk'.

(Cules din Avela Epir.)

67. Treile cuvenȚi al Vel'u.

25

Eră ună oară, țe ș-eră.

Eră un om multu avût. Aestu om avût ș-avea un fiçòr ș-tut. Omlu ațel nu bînă tu loc-l'i, ma eră tu xeane, lu amin-tă ș-alți groși. Di cara eră multu avût, l'alăsă graiu a mu-lare-saî s-lu nveață fiçorlu grămate, s-nu-l alasă orbu.

Mul'are-sa ș-nisă vrea s-lu veadă h'il'û-su dișcl'is, cu patru ocl'i. L-pitritea la dâscalu și-l' li fătea tute k'eh'le, mași di carte s-no-armînă orbu. Fiçorlu avea sivdălu a grămatlor și li nvița cu lingura, ca apa. Eră ș-cu mînte, l'i li loa multu caplu, semnu-mare!

Ună duă dişcl'ise un argăstîr ningă scul'ò un om cu numă Vel'ũ. Vel'lu no-aveà ȧivà to-argăstîr. Maşî şideà pri k'ipeng'e şi grea: «Minte, minte vindu.»

Fiçorlu de-avût, cîndu-l' sîrgl'i dăscalu, cum suntu fiçorl'
5 s-nîră psîn ning-argăstirlu al Vel'u.

— Ȧe vindî, lalo? ntribă nîs.

— Minte, nipoate, ȧise Vel'lu.

— Cum u vindî mintea?

— Nă sută di lire n-cap cuvenda.

10 — Ȧe ahîntu scumpă?

— Scumpă ma faȧe! Acşî vindu ȧo.

Fiçorlu z-duȧe şi-l' ȧiȧe a mă-saî:

— Nu ştiî, mamă, ȧivă. Viîe la Stămărie un om şi diş-
cl'ise un argăstîr, ȧu vinde minte. Lu ntribăî şi-nî ȧise că nă
15 sut di lire n-cap u da cuvenda. Si-nî daî nă sută di lire s-
acumpăr!

Mă-sa, ȧîsim, tră minte nu nîlueà. Scoate şi-l' da suta. Fi-
çorlu u da al Vel'u şi-l' caȧă mintea. ȧiȧe Vel'lu:

— Pinea domnu-tuî s-nu u calȧi vîrnă-oară!

20 Fiçorlu u băȧă cuvenda tu curcubetă, cu tute că nu-l' părû, că faȧe ahî't.

Tricură ndoaună ȧile ş-năpòî fiçorlu viîe s-acûmpără ş-altă
minte. Da suta ş-l'a cuvenda:

— Ntreabă-ȧi înima ş-carî s-caȧă micare, să-l' daî.

25 U băȧă ş-aestă cuvenda n-ȧepe, cu tute-că nu-l' părû a-
hîntu adîncoasă.

Trec treî patru ȧile şi fiçorlu de-avût, scoate şi-l' da ninga
nă sută di lire, ȧe l-aveà armasă n-casă.

l' ȧiȧe Vel'lu:

30 — Calea ȧu va ti duȧî, ma z-veȧî bisearcă dişcl'isă, s-ti
torîi s-ti ncl'îni şi s-aprîndî nă ȧeară tr-aȧutòr.

U băȧă ş-aestă tu cocă fiçorlu, să s-aȧlă tră oară lae, că
parăȧi deade, cu tute că lucru mare, nu-l' ampăreà.

Tuȧî ciȧî avȧîră di lûcurlu a fiçorluî de-avût tuȧî ş-arîsîră.

35 — Na! cum l'-arucă paraȧl'i, amîntăȧî di tatu-su cu asu-
dòrî, tu vimtu. Z-veade că no-asudă, di-l' asparȧe fără s-lu
doară. Aestu va l'i ncl'idă casa tată-suî.

Şi alte ahtări zboare, că lo-arîse un farmazòn şi alte multe
Di zbor-zbor avȧî' tată-su tu xeane. Aestu, acăȧă să-l' da

lucurlu nîpîi și k'irî, k'irî, c-armase fără pară. Cîndu avîi glărima h'il'-suî, să-l' fugă mintea din cap! Ahintă cripare aveà șahintu nu lo-acăță loclu. Si scoală să z-ducă a casă, să-l vătămă di școp. Mă-sa nviță cu țe minte s-toarnă tatăl și-l' deade oc'î a h'il'-suî, s-fugă. 5

Fiçorlu lo calea nelo și fuđi, citră lu ți-s s-easă, s-easă.

Calea află trei prămătefî. Dol'i avea ađutîr și unlu no-aveà.

— Nu vîni, fiçorlu-ńi s-ti l'aũ la măgăzie? đîțe aestu citră fiçîr. 10

— Vin! đîțe fiçorlu și z-duse.

El' s-țeà la pînăvîr. Nađă-quă discărcară sum un pom s-prindă. Aclò, cari-ște cum erà, că apă no-aveà loclu. Mași nă fîtină aveà și apa erà avig'lată di l'undăr. Căldura l'-aveà apreasă, seate lă erà și cum s-facă nu și ștea. 15

Đise prămăteftul citră fiçîr:

— L'a bucla fiçorlu a mel și du-te la fîtină s-u umpli și s-nu-ți h'ibă frică, că-l' l'undarlî, că nu fațe arăũ.

Fiçorlu nu đise, că nu z-duțe.

Ađumse la fîtină. L'undarlî ună-l viđu și-l' đise: 20

— G'ine cupăsești, curbane!

Il' đîțe ș-fiçorlu, țe ș-aduse aminte di cuvenda-l Vel'u:

— Cara s-mi mîți, mică-mi, di cît un ariđe va-ți fac: Ntreabă-ți inima, și, s-fure-că l'-u foame, mică-mi.

A l'undarlî foame nu-l' erà, că atumțeà aveà micată un om, și pînă să-și ntreabă inima, fiçorlu umplû și lo calea. Prămăteftîl' necă s-aștiptă s-lu veadă ntr-oc'î altă-oară. Niși lo-aveà pitricută ma multu tră k'irire. Cîndu-l viđură că s-toarnă cu bucla mplină, no-aveà zboare s-lu hărsească și s-lo-alavdă. 30

De-atumțeà domnu-su arcă vreare tră nis.

Dûsiră la pînăvîr. Fiçorlu diștiptăt foc. De-aoà, de-aclò, vindeà prămătie cama multă di tuți, cu graĩlu-l' dulțe ș-cu multile-l' zboare. Prămăteftul no-aveà lu s-lu bagă di vreare. Nis si zburî apoea ș-cu mul'ari-sa să-l facă fiçîr. Mul'area nu vrea, că le-aveà dipriună cu fiçorlu di ma naintea și de! cum s-lo-agunească aestu! G'ine ma atumțeà cîntă cucotlu a-casă, nu găl'ina și prindeà să s-facă a bărbatlî, ca cum

și s-feațe. Di cît Eva, tot Evă. Țe ș-dîse cu mintea : «Lasă că li bag di cale ș-cu aestu nouă fiçôr.»

Nu tricură multe-putîne dîle și prămateftul își la pînăvîre

Fiçorlu lo-alăsă s-aveagl'e măgăzia și s-h'ibă turnătură pre
5 acasă. Mul'area acătă s-l'i facă seamne a fiçorluî, cîh ș-mîh
(Gîne ma fiçorlu ș-aduse aminte di cuvenda acumpărată ș
l'-u tăl'è cu tăporlu a mul'aril'eî:

— Mine pînea domnu-nuî nu u calcu !

Aestă să nșirpită, cîndu viçù că nu u da di mîneăr fiçorlu
10 și că nu o-aproak'e. Ș-u băgă să-ș l'a ahtea di fiçôr și un
turnată bărbatu-su, mplină di drați, acătă s-plîngă și să zg'i
lească, că taha fiçorlu vru s-o-aruşneadă, vru s-u başe! Aestu
tute mincûnî.

Aestu u pistipsî și di nă-oară z-duțe la un gîl'at și-l' dîte.
15 — Cit caftî va-ți daŭ, mași s-tal' caplu a unûl om țe va-ț
pitrec mîne.

— D-îu va-l cunoscû ? ntreabă gîl'atlu.

— Va-l cunoști di pri zboările: Dă-nî amînetea domnu
nuî !

20 Anantă duă, to-apirită, îl pitreațe domnu-su pri fiçôr, la gîl'at
să-l' caftă amînetea. Fiçorlu hăbare nu ș-avea, țe-l' se-avea
cruită. Tu ducă îu s-țea, treațe pri ningă nă bisearcă dișel'isî
Cu tute-că s-agunisea, nîs ș-aduse aminte di cuvendă și s
turnă să-și facă crucea și s-aprîndă nă țeară tr-ağutôr.

25 Cum minduî, acșițe feațe. Aclò, va l'-u dîțî, amînă năŭeamă
Cățaoa di mul'are, di foc țe-l' vinea, si scoală și z-duțe la
gîl'at, z-veadă: l-tăl'è, i nu ?

Aclò îu nk'isî, nîsă duse ma naintea fiçorluî. Lu ntribî
gîl'atlu :

30 --- Lûcrulu pitricût di bărbatu-nu l-bițîșî ?

— Nu-l bițîlî, gri gîl'atlu, ma-l bițescu troară.

Aestu ș-o-avea, că mul'area easte omlu tră tăl'are. Zmulq
apala și-l' l'a caplu.

După nîscîndă oară na-l și fiçorlu :

35 — Mi pitricû domnu-nu si-nî dai amînetea.

Gîl'atlu băgă caplu a mul'aril'eî t-un tastro și-l' lu deade
Lo-aduse la domnu-su. Trađe aestu, țe z-veadă ? Caplu
nicuk'îrăl'eî. Cîndu-l l'a domnu-su fiçorlu di pri g'os, si-l' dîcă
cum s-tîh'isî aestu lucru, fiçorlu aspuse ndriptatea, țe și ștea

cumu nk'isi să z-ducă la gîl'at ş-cum calea s-turnă la bisearcă, c-acşi ş-acşi, tră trei cuvendi aveà dată cite trei sute di lire şi tute anante.

Prămăteftul atumţea aduk'i, că fiçorlu no-avea faptă căti-guria țe-l' făţea mul'are-sa şi c-aestă ş-află, țe căftă. 5

Ş-acşiţe fiçorlu cu mîntile acumpărate putù s-ascapă nicicăt di l'undăr şi cum tră nicălcarea pînîl'eî a domnu-sul şi tră aminarea la băsearcă ascăpă di tăl'are la gîl'at,

Prămăteftul aţel aveà nă feată. Cara vidù cit bun easte fiçorlu, l-isusî şi lu nerună cu feata, s-agîrşască foclu a nicu-10 kîrăl'eî. La numtă aveà acl'imată tuţi oaspiţ'i. Tu oaspiţi eră ş-tată-su a fiçorluî. Aestu lu ntribă, dit țe loc easte dî-nirle. Il' aspuse prămăteftul, că-î fiçor fugăt di frica tată-sul de acasă, că țe s-acumpără trei cuvendi, tră trei sute de lire di la un Vel'u. 15

Tată-su di nă oară cădù pri dînucl'i şi-l' căftă l'irtare a fiçorluî, că nis easte tată-su.

S-l'irtară, z-băşară şi apoea s-adunară t-un loc şi bineadă ca ȕua ȕea alba, cara s-nu muriră.

(Spus de Stama din Mălăcaşi, Tesalia.)

68. Feata cu mînli tăl'ati.

20

Earà nă oară un amiră ş-aveà ună amirăroaî.

Nişî aveà nă feată. Feata earà bună, cu înima de-amalamă şi muşată-steauă! Părinţil' u vrea ca ocl'il' din cap.

Di cum vreî, dî, tră mira lae a featăl'eî, amirăroaîa u lo 25 Dumniȕău ş-armasi amirălu veduû. Jîlî cit jîlî amirălu şi-ş băgă lăile adoara. Nis si nsură cu altă mul'ari.

Agumsi feata cu nearcă. Treaca din casă a mărătîl'eî di feată, di oara țe j-băgă còr în casă nearca, nu se-aspuni di ae şi di corbă. Nearca mutreà cum di cum s-u k'ară. 30

Amirăluî il' viîni si z-ducă tu polim. El u vrea feata di loauă orî ma multu di cum u vrea cîndu-l' bînă mă-sa. Ştuk'ă tră nisă di mprostu. De-aţea, cîndu nk'isî si z-bată, blăsă zbor a mul'ari-saî, s-o-aîbă angătàn, s-u mutrească, enu-l' lipsească ȕivă, că ȕueapi nu-l' da! 35

Nearca pînă s-fugă, aha! tuti va le-adară. Ş-cît fuȕî ami-

rălu, canda nu-l' dimîndă țivă, i canda li dîsi la k'etri ami-
rălu zboarili. A doaua-zî nearca, ael'imă doî arbinêșî, lă deadi
feata și lă dimîndă s-o-aducă m-păduri și s-u tal'e și s-l'-a-
ducă și semnul.

- 5 U loară mărata di feată și u dîsiră tu nă păduri ș-t-un
muntî greû, îu niți pul'i nu z-duc. Nîsă băgă s-plîngă și si z-di-
rină, ca ș-cărnurli țî si cutrimbură dipri tini. Laea nu ș-avea
vîru stepsu. Arbineșlor, lă si feați nîlă di nîsă și si zburiră
s-nu u vătămă, ma s-l'i tal'e mașî mînlî tră semnu. Acșî feațîră
10 și nearca cîndu viqû semnul, l'i si părû, cățaua, că-l' si lo
nă k'atră di sti înimă: ahîntă lae ș-ahîntă nfărmăcoasă mu-
l'ari ș-fu.

Cum o-adusi oara, că un h'il'û-de-amiră, dua lantă, îșî avi-
nari. Aclò îu avină, s-lo dipu dîra unuî țerbu și fuđî țerbul,
15 fuđî cînl'i pri dinăpđîi ș-alagă h'il'lu de-amiră s-lu vătămă,
aoă s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, ağumse tu buriclu di pă-
duri. Aoă cînl'i alătră, ma nu ca dipri țerbu, ma ca di pri
om. H'il'lu de-amiră minduî, că vah' s-curmă țerbul și căqû.
T-un adil'atic se-află aclò. Țe si-l' veadă ocl'il'? Țerbul turnăt
20 cătră îu da soarli. Si ncl'ină ningă feata cu mînlî tăl'ati, țe
agăl'isî di p'îngu.

H'il'lu de-amiră arcă tu vimtu și se-apruk'è di feată, după
țe virg'i cînl'i s-no-alatră și după țe-l' angînă ningă nîs. Țer-
bul ș-trapsi calea. Fiçorlu-de-amiră l'-armasi mintea pri mu-
25 șuteața featăl'eî. Șcurti zboari, nîs il' dîsi, că va-l' h'ibă mu-
l'ari.

— Am cum s-h'iû nveastă la h'il'û de-amiră îo, feată cu
mînlî tăl'ati, dîsi ea mărata.

- Nu cîrteaști, gri fiçorlu de-amiră, acșî nî fu căsmetea.
30 H'il'lu di-amiră o-adusi acasă-l' tra s-u ncrună. G'ini ma
ș-aoă j-băgă draclu coada. Muma h'il'luî de-amiră nu vrea
s-avdă îuvașîuvă, ca feata cu mînlî tăl'ati, s-l'i h'ibă noră.
Bună ma, ș-fiçorlu eară h'il'lu a mă-saî: «i aestă, i mi vătăm.
Vrură nu vrură, s-feați cum vru fiçorlu.

- 35 Nu tricû multu și a h'il'luî de-amiră il' vîni si z-ducă n-us-
pêț l-amirălu. Aestu aveă ael'imată tuți măr'i, țe-l' deădiră
ağutôr tu polim și eară tată-su a feațil'eî cu mînlî tăl'ati.

Tamăm cîndu h'il'lu de-amiră s-află pri measă, il' loară

sihărik'i, că nveasta-l' feați doi fișorî, ca soarli ș-ma mușăți. Nis nu lu ncăpea casa di harauă.

Tu oară caftă carti ș-cundil'ă și scrie pri đinucl'u cîtră mă-sa, s-u mutrească, cum mutrescu ocl'il'.

Nearca, țe s-află pri measă, cîndu viîi știrea aastă, s-păli 5 di nă cali, că aoă nu cură lucru curat și că feata estă cu minli tăl'ati easti h'il'astra l'eî. H'êvrili o-acățară di frică, că ștea nisă: se-aflari bărbatu-su, mași bunlu nu va s-pată nearca.

Țe feați, țe nu feați, că pină nu băgă mina pri cartea h'il-luî de-amiră, loclu nu o-acăță. Ș-acși, asparsi vula lui și 10 adră altă carti. Tu cartea estă dîțea, s-u l'a feata deadun cu fișorî și s-o aducă tu pădurea d-îu o-aflară și ninga cama nelo.

Muma fișorluî di amiră, viđîndaluî dimîndarea h'il'-suî, nu și ștea țe s-facă, că, cu cît nu u vrea ma naintea, cu ahîntu 15 no-avea îu s-u bagă di vreari, cîndu viđu cît bună easti și țe mușăți fișorî amintă. Durîă, apirea cu nveasta n-gură; ca nveasta mea no-ari viră.

Cu tut-aastă cum s-easă di zborlu a h'il'luî di amiră. Cu inima frîmtă, u pitricu m-păduri. 20

Mărata-și di feată, dipirată, dipirată, fără minî, cu nițli tu poală, plîndea di ți se-arupea inima; lăcriîle a l'eî cap de-ariu; boățea l'eî: cîntic di mortu.

Carî plîmsi-plîmsi, na îu-l' si spusi mira ca nă moași și-l' dîsi: 25

— Țe-ai, feata-nî, di plîndi ca dipri mortu ?

— Am țe bun am, lea mae, s-nu-nî plîngu ? fără minî, cu niți im poală, tu irîie greauă, carî i ca mini ?

— Nu-nî plîndi, feata-nî, ma țini scûticlu aestu s-ț-anvir-tești fișorî, ș-aundî-ți minli cu țară ascuk'ată treî orî și va-ți 30 vină la loc !

Ună dîcă aestă moașa și nivîdută s-feați.

Feata feați cum u nviță moașa și ċudie ! tu oară-l' vîîră minli la loc. Ș-aștearsi ocl'ii' laea, ș-aplică nițli și-l' aprea-dună z-doarmă. 35

Ș-u șcurtăm, feata bină aoă multu g'ini; pădurea eară nicălcată, c-avea di tuti: poami, urđiți, ștel, că di foame nu trădeă. Bină !

H'il'lu-de-amiră nu vru s-șadă multu la uspêț, că l'-imnă

mintea la scumpa lui. Acși, trapsi și tră viră siptămină a
gumsi acasă-l'. Protlu graiū a lui, cît discălică, fu :

— Nveasta n-o-avèŭ g'ini ?

Cîndu l'-aspûsiră, că ea ș-ea țecură, si-l' cadă k'icută greauă
5 a lui ! Ahîț arăū il' viîi. Plîmsi, vîrg'î, neçcè lumea tută, că
nu-și dișcl'isiră ocl'il', cîndu aleapsiră cartea, z-veadă, că nu-l
di la nîs, din cot tuti ! lucru faptu.

Plîngul și susk'irărli tricuti, dimîndă s-l' ndreagă calu
s-easă ningă nă oară m-păduri, că nacă va Dumniđă di ș-o-
10 află scumpa.

Semnu di Dumniđă : nu aĝumsi g'ini tu păduri și cînl'i
ndreptu : gap-gup ! gap-gup ! lu scoăsiră tamâm la nveasta
lui ? Mare-l' fu ĉudia cîndu o-află cu mînl'. Acăță el s-u pă-
răcălsească s-lu l'artă, că altă scriè nîs, altă carti aĝumsi la
15 mă-sa, în cot ! Feata graiū nu scuteă din gură. Amuŭi ca
k'atra.

Măratlu di h'il'ŭ-di-amiră l'i si frîmsi înima.

Nîsă maxûs s-feaŭ mută, z-veadă cît u va.

H'il'lu di amiră gri atumŭea :

20 — Nu cîrteaști, las h'ibă și mută, că tut a mea va h'il' ; Dum-
niđăū țe z-deadi mînl', va-ŭi da și gură.

Soacra, carl' o-adûsiră a casă și u viđû cu mînl', nu știă
țe si-l' cama facă di haraūă. Ma cîndu-l' đîsiră, că-l' mută,
canda căđû casa di o-apitrusi, ahîntu greū il' viîi.

25 — Țe-că, đîsi ș-nîsă, Dumniđăū țe-l' deadi mînl', mari si-l'
h'ibă numa, și gură va-l' da !

H'il'lu di amiră tră tuti aesti, că ș-află mul'area, că amîntă
doŭ h'il', deadi nă beari. Acl'imă, cum lo-aduŭea arada, tuŭi
amiraŭl'i oaspiŭi, acl'imă și tatăl a feătîl'eŭ.

30 Aclò în eara-l' tuŭi pri measă, mărata di nveastă fără gură,
cara ș-viđû părintîli, nivîđûț nă etă ntreagă, nu putû s-a-
ravdă, ma tușe trei orî și taha atumŭea-l' viîi gura di nă
oară. Bearea țînû ninga trei đîli.

Pri measă, tră triŭearea oara, tuŭi prindeă z-đică cîti nă
35 părăvulie, cîti un părămîŭ, caŭi un țe ștea. Đîsiră tuŭi și viîi
oara z-đică și nveasta h'il'luŭ de-amiră.

Ea și mbăiră ună cîti ună tut țe-ș trapsi, cum u loară
Arbineșl'i, cum u dûsiră m-păduri, cum il' tăl'ară mînl'i, cum
o-află h'il'lu di amiră și tuti ună di ună și cum tu soni, cara

z-vor să nveată carî fu feata ȝea, si ȝtibă toȝi că-l nîsă ȝi că tatăl a l'eî easte aȝel din coh'e.

Tată-su, foc, acăȝă de aumsi nearcă-sa cu cătrani ȝi k'isă ȝi carî il' deadi foc, scrum s-aleapsi di ea !

Tată-su, cum eara auȝ, dipusi dipi scamnu ȝi băȝă ȝinir-su. 5

(Spus de sor-mea Mia Damaȝoti din Avela, Epir.)

69. Feata cu mînle tăl'ate.

(Variantă)

Țe ȝ-eră, ȝe nu ȝ-eră.

Eră unoară un văsîl'è, cu numa Griva. Văsilia lui eră 10 mare cit traȝe loclu. Bana ȝe duȝeă nîs eră dulȝe ca narea ȝi bună ca rihatea. Tu văsilia lui om fur ȝ-om slab nu bînă. Văsîl'azl'i de avarliga nu cutiȝă dintile si ȝ-arîmă di el, nu s-iacă polim ȝi si z-bată cu Griva. Lu ȝtiă cit ȝone easte ȝe-l poate k'alea, de-aȝeă ȝideă ca niȝte cătuȝe. 15

N-casă bûnile tute le-aveă: nsurăt eră, fumeal'e l'-deade Dumniȝă nă feată, nu-l dureă caplu tră ȝivă. Ma carî alasă Dumniȝă fără cripare ȝ-fără dor tu lumea estă? Aȝe ȝ-al Griva l'-vine nă mare greaȝă pri cap: l'-căȝu amirăroaȝa greū lîȝdită. D-îu no-aduȝe Griva vâȝări, d-îu nu poartă 20 fîlozuh', cîȝi oamiȝi nu ntribă, ȝe nu-l feaȝe, ȝe nu-l deade z-bea, ma din cot! Vîrnu nu putu s-l-află vîtria, ȝivă nu-l aȝută a mărâtil'eî de-amirăroaȝe! După ȝe trapse cit trapse, nel'ise ocl'il' nă ȝuă ȝi nu-l diȝcl'ise a doara !

Plîmse amirălu, plîmse feata, plîmse nă duȝae ntreagă, 25 ma ȝivă! Lăcriȝle nu turnară vîră di la groapă.

U ȝînû jalea Griva cit u ȝînû, ca vîrnu an, ma de-apoea, cara viȝu, că amirăril'a nu s-ȝîne c-un stur, si nsură cu nă vèduă; ȝ-apoea casa vrea ȝîneare, feata eră nîcă tra s-mu- 30 trească di nicuk'irată.

Ma aestă mul'are no-aveă hărle alîntèi, că ȝ-eră anăpudă ȝ-lae; fărmaç scuteă din gură cîndu diȝcl'ideă gura. Cu feata amirăluî nu ȝ-aveă treacă îcî: cîndu u videă, canda ȝ-videă h'icătîle, ahîntu cătrane l'i si păreă.

Griva li videă tute, ma mutreă s-lă bagă căpak'e, s-nu s-35 avdă tu lume, ca omlu ȝe ndiseaȝe. Nîs, ca tată, cîndu u

videà feata mvirinată di grăile a nearcă-saî, mutreà cum di cum s-l'i aspună vreare cît cama multă, tra s-l'i ndulţească bana şi s-agîrşască fărmaţile ş-lăeţle a neàrcăl'eî.

De aastă nearca turbă cama multu, că-l' păreà, că Griva
5 are ma multă vreare tră feată di cît tră mul'are. De-aastă h'irbeà pi feată ş-cama multu.

Tricură anî aşiţe pînă-l' vine al Griva, s-nargă să z-bată. Nu ştiū cum, un amiră di ningă amirăril'a lui mută cap şi Griva duse s-l'i k'iseađă pipèr în cap, ta s-l'i vînă mintea,
10 si ştibă cu carî are s-facă.

Tu fugă Griva gri a mul'ari-saî ma nelo şi-l' dîse:

— Avđă-me mul'are! Mine tora trag tu polim. Nu si ştie: mi tornu i nu mi tornu, că pòlimlu multe are. T-alàs tu minle a tale feata, s-o-ai angătàn şi z-vă vreţi ca doauă su-
15 rări. S-no-avdu zboare, s-no-avdu ncăčeri.

Apoea gri ş-a feătîl'eî la nă parte ş-u nviţă cum si s-poartă cu nearcă-sa, cum s-o ascultă, cum s-nu le-ağungă zboàrile a l'eî ş-cum s-tacă nîsă şi să s-facă totna cama nîcă, carî s-đică nearcă-sa şi vîră zbor cama nsus.

20 — G'ine! dîse mărata di feată, că nîsă erà di ştiùtile.

Cît ascăpită după đeană Griva şi nearca ţea căţaua, canda-l' dîse amirălu: «Mutreà, cum va fug s-u l'ai şi s-u va-şîni feata!» Că ţe-adrà nîsă? U lo feata ş-u deade la doi arak' ş-lă dîse: «Loaţ-u, duţeţi-u tu pădure, vătămăţi-o ş-a-
25 duţeţi-ni semnul, că-l moartă, că gueape nu daţi.»

Arak'li c-arak': u loară, o-adùsiră tu nă pădure stufoasă. ntunicoasă. Čicòr di om no-aveà călcată pre-aclò, di cîndu lumea! Cît o adùsiră aclò, scoase unlu coarda şi-l' dîse a feătăl'eî:

30 — Fă-ţi crucea, că va s-mori! Ahîtu ţi-fu!

Feata băgă boătea ş-apîrni s-plîngă, si zg'ilească şi s-l'i cură lăcîrniile fintînă şi s-pălăcărsească:

— Nu mi tăl'ăţi, aşè z-vă nk'irdăsiţi bana! Nu-îl mi tăl'ăţi, aşè z-v-avèţi fumeal'a!

35 Lă si mul'è inima arak'lor di plîngul şi di susk'irărle amuşătîl'eî feată. Ma cum s-facă, că prindeà s-aducă semnu l-amirăroaia!

— Curbane, il' đî'siră nîşi, s-nu ti tăl'èm đîţi tine, ma cum s-nă turnăm fără semnu a casă.

Atumțea lăita ș-tuk'ita ș-tease mînle si-l' li tal'e tră semnu și s-o-alasă cu bană.

Il' li dūsiră amirăroănîl'eî mînle tăl'ate di la cot ș-aestă li lo ș-li băgă tu nă sinduk'e și cîte orî ș-aduțea aminte de feată, z-duțea ș-mîșcă mînle de inate, ahită turbare ș-ahită 5 urbare l'-avea.

Feata, plîmtă, dipirată armase singură tu irnie. Ntunicată avea g'ine, singură eră, om nu trițea pre-aclò, că di frica laea perlu l'i si zbârlea dipri nîsă- Ți s-facă? Ți cale s-l'a ș-îu s-easă, nu și ștea. Cum eară curmată și tuk'ită di cîte- 10 l' tricură pri cap, s-aîndrupă di un bućum, să s-minduească puțan. Aclò îu s-arăqimă, u fură somnul ș-agîrșî di durîi.

Alantă quă amirălu cu carî va z-băteă Griva îșî z-veadă lòcurle și tricù prît pădurea țe. Cum nîrdeă n-calăr, veade im pade k'cute di sînde. S-l'a sîndile sîndile ș-agunde pînă 15 la bućumlu îu durîa feata. S-ćudul multu, cîndu viqù tu irnie nă feată așe mviscută, tu straîe de-amirăqî ș-cu mînle tăl'ate. Duk'l, că niște va s-cură aoă. U diștiptă ș-u ntribă, țe caftă aoă, d-îu vine ș-carî easte. Feata, cu lăcriîle ca prună, l'i aspuse tute ună cîte ună, cum il' murî mă-sa, cum nu 20 bănă g'ine cu nearcă-să, ș-cum o-adūsiră arak'l'i m-pădure și-l' tăl'ară mînle.

Amirălu tinir eră, g'one ară, ș-ahtare feată mușată cu țeara s-alăgă, nu o-află. De-ațea u lo acasă și si ncrună cu ea. Feate numta și trapse ș-nîs tu polim, că qîsem, vrea z-băteă 25 cu Griva.

Tu fugă-l' qîse a mă-saî, s o-aibă feata ngătàn și s-l'i scrie cara s-amintă țivă fumeal'e, aî că fićòr, aî că feată fure.

Di om-om îșî zborlu, că feata-l Griva bîneaqă ș-că-l măr- 30 tată cu amirălu di ningă vāsilia-al Griva

Agumse hăbarea estă ș-la ureacl'a nearcăl'eî, mul'area-l Griva. Ea li umplù multu, cîndu nviță, că feata bîneaqă ș-mică h'ările di inate. J-vătămă mintea țe j-vătămă și putù s-acumpără oămînl'i țe-aduțea cărțile amirăluî vițîn la feata cu mînle tăl'ate ș-lă qîse: tute cărțile s-li treacă prît mîna 35 l'eî și cărțile amirăluî ș-ațea di la muma și nveasta amirăluî.

Feata tu k'îrolu ațel amintă un fićòr cu steaua tu frîmte ș-cu soarle tu k'eptu Soacăr-sa, mplînă di harauă, lo ș-pitricù carte a h'il'-sul, că nveasta așe ș-așe, feate fićòr-semnu!

G'ine ma cartea tricù prit mîna neàrcăl'eî. Aestă u dişcl'ise o-aleapse şi carî viđù hăbarea ȝea buna, o-arupse şi scrisă altă, lu dîţea :

— H'l'îlu a neŭ, căţăuă loaşî, căţălûş feaţe ma g'ine-î si-
5 vătămăm, macă vreî s-nu n-aruşnâm.

Amirălu, cîndu aleapse cartea şi viđù ȝe l'î scrie mă-sa, căđù pri greauă minduire şi pri greauă nvirinare. Apoea lo cundil'lu, acoala şi adră nă carte cîtră mă-sa şi-l' dîse :

— Nu-î ȝivă, scumpă mumă, că-î lûcurlu al Dumniđă, macă
10 nveasta-nî feaţe căţălûş, cum dîŝî! Nu u nvirină ş-tine, că l'-ağunde criparea ȝe are!

Ş-aestă carte o-arupse nearca ş-pitricù altă tu carî dîţea : s-ardă cîreaplu di 7 orî şi s-o-arucă nveasta-l' dadûn cu fi-
côrlu tu cîreap s-ardă.

15 Si nvirină multu mă-sa, cîndu aleapse grăile dit carte, că nîsă se-aştîptă la zboare bune, la zboare dulţe ş-hărioase de la h'il'-su ş-nîs ȝe l'î scriă?

Că-ȝe? De! mîntea l'eî ş-curtă nu puteă s-aduk'ască. Tora nu ştea cum s-facă. S-o-ardă? nîlă greauă: ȝe-aveă faptă
20 nveastă l'eî? Țe-aveă faptă niclu a l'eî, un semnu di fiçôr cum tu sute de ańî nu-î unlu? S-nu o-ardă? — l'-eră frică.

S-mindui, s-mindui şi apoea ȝe-l' vine tu mînte, al s-u l'aŭ şi s-o-aduc de-adûn cu fiçôrlu eara tu pădure lu ş-eră şi z-
bagă Dumniđăŭ mînă pri nîsă, că a l'eî nu-l' faţe înima.

25 Cum dîse, aşıte ş feaţe. U lo ş-u duse tu pădure.

Pölimlu trîş atumȝea bitisî ş-amirălu Griva fu frimtu şi bărbatlu a nveăstil'eî fără mîńî s-turnă acasă, că acasă l'-eră mîntea luî. Ni discălicată ntribă nîs mă-sa, cum di-l' feaţe nveasta căţălûş?

30 — Cum căţălûş, h'il'ŭ? Mine-ŝî pitricùl carte, că nveasta feaţe un fiçôr semnu : cu steaua tu frimte ş-cu soarle tu k'eptu, di ŝî-eră harauă s-lu veđî?

Scoate cartea amirălu, l'-u spune a mă-sa, aestă dî-unăoră cunuscù, că nu-î munđa l'eî. Scoate ş-nîsă cartea di la h'il'-
35 su, mutreaşte aestu, cunuscù, că nu-î cundil'lu a luî. Bagă mă-sa ş-l'-aspune, că ea nu o arse, ma că u pitricù diznôŭ în pădure.

— Tora u voi s-nî-o-aduŝeŝî aoă! ursî amirălu. O-aflară ş-o-adûsiră.

Nveasta amirălu, cîndu l'-aspûsiră țe cură, aduk'i, că tute aeste va le albă faptă nearcă-sa. Acață oamiñ'i țe-aduțea cărțile, l'i stringu se-aspună, țe turlie, cărțile se-alăxiră? carî micară şcoplu, aspûsiră, cum nă mul'are aşe ş-aşe, l'-arise.

Tr-ațea amirălu cu nveasta lui intră tu cuție ş-cu oaste 5 multă z-duse si z-veadă cu amirălu Griva, cu tut că lo-avea azvîmță. Griva, cîndu-l viđu cu h'il'i-sa, nu ştiă țe s-cama facă di harauă. Nis u ştiă di muku dusă tu lumea lantă. Seara feațe beare mare ş-acl'imă tuți domñil' mări la measă. Feata atumțea aspuse țe l' trapse k'alea di nearcă-sa, cum 10 u pitricu s-u vătămă ş-tute alante şi Griva, țe no-avea hă-bare di țivă pîn-atumțea, u leagă mul'are-sa di cođle a doî cal goñi ş-apoea lă da cite ună sti căpul'e ş-unlu apucă citră tu data soarlu, alantu citră tu ascăpitata şi aşe ş-u feațiră mul'area bucăți-bucăți.

(Comunicat de elevul din cl. III Nicolae Pavacio din Corița, Albania 1895.)

70. Fiçorlu di amiră şi mîrili.

15

Eră țe nu ş-eră; eră un-oară un amiră, țe tut si nclină la Dumniđău şi-l dîțeă:

-- Dă-ni, doamne, ş-a nia un fiçor! Dă-ni, Doamne, ş-a nia un fiçor! că singurlu dor a lui aistu eră.

Dumniđău l'-deade un fiçor s-nu ş-o-albă căimò tu bană-l'. 20

Tu trele seri viñiră albile trei, s-l'i bagă a treă seară şi sâ-l serie ditru soarte pîn tu moarte.

Una miră dîse naintea l'eî:

— Surări, o-aflu cu cale si-l' dăm bană lungă, că unu ş-tot i la părinți, 25

Mira di mesi gri ş-ea:

— Mintea nî-u va si-l' băgăm maşi niscînte dîle, tra s-nu doară şi s-nu frigă moartea lui.

Mira țeă nica u tăl'è čoara şi gri:

— Țe li vreți ş-ațeale ş-ațeale, las bineadă unsprăving'iți 30 de-ani, şi s-moară plîmtu şi jilit di nă lume ntreagă, cum prinde a unu h'il'ū di domnu mare.

Ahîț mîrile, lo-arsiră pri nare şi nivîdute, neavdîte s-feațiră.

Cîndu h'il'lu de-amiră umplu 21 di ani, amirălu lu nsură

cu nă h'il'e di altu amiră, cum l'-u duțea arada. Ncl'ideă tamam unsprăvîng'îțl'i aîl, cîndu s-turnă cu nveasta acasă-lă și agûmsiră s-treacă un ariû.

Tuțl il tricură fără s-pată țivă ș-cu pal'u-cal', ș-cîndu fu 5 să-l treacă h'il'lu de-amiră cu calu a lui azbulrătôr, țe mică loclu, cum o-aduse oara, că-ș cădû și s-nică.

Trăpsiră di cu scoăsiră nafoară și s-avđi nilă tora? Plîn-gute, zg'icute și dipirări-țe cutrimbură loclu!

Mărata lui di nveastă nu-l' se-astindeă foclu!

10 Aclò iu plîndeă ș-uhtă dit frîndile dit hicăt, dîțea niouzana:

— Miră lae a mea, cum nu-țl tal' di dîlile a meale, si-l' dai a gônîlul!

Mira o-avđi și-ș feațe di inimă; tăl'è ȡațe aîl de-a l'eî și-l' deade a gônîlul și aestu aîviē unășună. tea s-moară dipu 15 ȡațe aîl, cît l'-eră ursita.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

71. Muta.

Eră nă oară ș-tu nă etă.

Ȣe ș-eră? Ș-eră un mărăt di tată, un aûș, țe ș-aveă trei 20 feate. Doăule ca doăuă, ma treea soață no-aveă n-lume tu minte ș-tu mușuteață. Aestă eră cama nica. Să-l' țem numa nica-Tănica.

Z-vidêțl tora!

Il' vine a măratlul de-aûș să z-ducă tu polim. Ș-el eră 25 aûș, ș-el nu-ș puteă, ș-a lui nu l' si duțea. Șideă ș-cripă măr-atlu de-aûș. Șideă și cripă, cripă ca nîș țe nu vrea și tut s-mindueă măr-atlu di pap, cum s-easă cu față curată! C-acși eră tu k'îrolu ațel: o-aveă to-arșine s-fugă dit polim. Di cașe casă prindeă z-ducă un insu.

30 Ș-tora lăitlu aûș necă pine n-gură nu-l' si băgă di arăû și di greû. Ș-aclò iu s-mindueă, cu mintea dîțea:

— Nu mi vru Dumniȡăû, nu! Carl s-me-aveă vrută, tu trei feate, vrea-nî aveă dată ș-un mascur. Și s-aveăm un gône tora, nu vrea-nî crep, nu vrea-nî mic bana!

35 Aușlu intră, ișă ș-loclu nu lo-aveă.

Feata ȝea marea, cara-l viđù mindult ȝ-cirtit, stătù ȝi lu ntribă:

— Nu-nl dîŧl, tată, ȝe h'îl acşl dipùs, canda ȝi si nicară cărăvle?

— Țe s-nu-nl h'îŧ, scumpă, că me-acl'imară tu polim ȝ-ŧo, 5 om aŧş, cum s-mi duc? Pot s-aravdu căvală?

Lăita di mărtătoare s-aştîptă s-l'î dîcă, că nis creapă s-u mărită, ȝ-necă lo, necă alăasă, ma l'-u tăcînî:

— Ba! ȝe tată-ȝl fuşl tine? Io nî-o aveăm, că mintueşti ȝ-crek' s-mi mărîŧl ȝ-tine crek' că te acl'imară tu polim! Țe 10 laŧu ȝ-corbu di tată-ȝl fuşl!

Tatăl lu ngrupă loclu de nprucupsita feată. Ahtărî grae să-l grească? Cum ȝi-s h'îbă, părinŧil' vor tiîisire. Carişte l' dîse, nu-l' dîse ȝivă, Dumniđăŧ ȝtie.

Ț-auşlu di cirtit ma cirtit s-feaŧe. Fărmăc! buđă-cripată! 15

Năpòl loclu nu-l acăŧă. Cu caplu spinđurăt ȝ-cu mînle di năpoŧ, imnă de-aclò pîn aclò, fără minte n-cap.

Tră nŧeamă oară vîne feata di mese ȝi-l' dîŧe:

— Nu nî-aspuîŧl, afende, ȝe nu te-are loclu? Țe scutură greăŧă ȝl vîne pri cap, di parl ahîntu mindult. 20

Auşlu ȝe o-aveă micată păpara li mari, u mutrî nă oară di la cap pîn la ȝoare ȝi-l' dîse:

— Mutrea-ȝl lûcurlu, feata mea, c-aestă nu-l furcă ȝi scam-nu! Aestă-l scutură bărbătească.

G'ine ma feata ca Evă: Cîtu-l' dîŧe vîrnă ȝivă, cu ahînt 25 cama multu s-angreacă.

— Va-nî aspuîŧl, va-nî aspuîŧl! L'-aspuse auşlu:

— E! ȝe s-h'îbă? Me-acl'imară tu polim. Om auş h'im, cum s-mi duc? Crep ȝ-plăscînescu, că nu h'im tu nate s-mi duc ađutòr l-amirălu! 30

Ț-aestă, aclò s-l'î h'îbă, ni ma nsus, ni ma ng'os, ma l'-u cārŧînî a papluŧ!

— Ba! ȝe tată laŧu, ȝe tată corbu ȝi-fuşl? Nacă va ti min-dueşti s-nă scoŧl din casă, ma trađl criparea pòlimluŧ!

Auşlu ca aŧş! U munđusl ȝ-o alăasă ȝ-nprucupsita estă. 35

Nu tricù multu puŧîn ȝi vîne ȝ-nica-Tănica. Lu ntreabă nisă:

— Tată? Canda nu h'îl tine? Țe-ai di crek'?

— Nu mi ntreabă, feata-nl, că dure-nl suntu fărmaŧile ȝe-am!

— Ba! tată, ai fărmațe și no-aspunî? Tră țe n-ai pri n macă nu tră bun ș-arău? Omlu tu slab caftă oamini ș-p rigurie.

Ș-acăță nica cu graiu dulce ș-cu zboare știute, s-l'i da d 5 aoă, s-l'i da de-acloțe, s-lu discoasă pînă-l feațe, di dișcl'i gură.

Paplu l'i ca se-aspăreă ocl'ul s-nu lu nvirină ș-aestă cam multu, ca surărle ma mări, ma nu fu acșite. Aestă, ună l aspușe țe cură, și-l' gri:

10 — Nu ț-u mică inima tată! Io nî-o-aveam, că s-nu h'ib viră lucru greū! Cap di om nu-i. Aestu-i lucru cu vitrie Na, io mi duc tu loclu a tău.

— Ma cum s-ti duți h'il'e, că tine h'il' feată.

— Țe vai dîcă! Mi duc și s-nu țl h'ibă mintea dip! No 15 am frică di țivă.

Aușlu, cara viđu că Tănica u ligă la ducă, u nviscu tu strane ġunești, il' k'ică apala di gușe, il' deade un cal ș-u pitricu oară-l' bună tu polim, tu loclu a lui.

Calea iu z-duțeă feata ș-află un ġone. Aestu eră h'il'u de- 20 amiră. Lo-aveă cl'imată ș-pri nîs amirălu tu polim. Cara s-cunuscură, di zbor-zbor, ș-loară vreare un co-alantu. Gine-ma h'il'lu de-amiră, dup-adil'aticlu a feătî'eî, după boațe, după seamne, l'i si părū ma multu că-i feată. L-intră șubee că niște cură anămisa. Nîs, il' dîse ș-a mă-saî, că l'-u va 25 mintea, s-h'ibă feată fiġorlu aestu!

Mă-sa tut lu nviță cum s-u caftă. Acși, nă oară u xităsi la păzare. Z-dusiră s-acūmpără și fiġorlu u trădeă la lucre mul'irești, ma nîsă, pira, tut la tufek', l-apă! ș-la cuțute trădeă.

Altă oară l'-băġă vasilicò sum căpitūnū, ma feata dișteaptă. 30 cum feațe, cum adră, că vasilcolu a l'eî iși cama uscăt de a h'il'luî de-amiră,

Altă oară o-acl'imă la riu să si scaldă. Feata nu vrea prota și dîțeă, că nîsă-i dit munte și nu ști ne s-noată, ne să mplă-tească.

31 Gine-ma h'il'lu de-amiră:

— Va nî-u fați k'efea, va nî-u fați k'efea, că nu-i apă multă, ariū easte.

Carî viđu feata, că nu u scoate n-cap și că pînă aoațe l fură mincūnle, s-astraġe to-ariū cu tut cal și dinăparte s-a

Ma. Nisă nu și scoase ne străne, ne țivă. Cara tricù didinde de-ariù, il' gri a fiëorluì de-amiră :

— Ea nî țîțile!
ea-nî cusîțile!

Și scutură caplu nă oară și-l' cădù percă hrisusită pînă 5
lu dînucl'u.

Fiëorlu scoate nelu de-amălamă, lo-astrađe pri feată și o-
agudeaște pri dinte. Dintile unășună s-hrisusi.

Feata fuđi, s-turnă tu loc-l'i.

A fiëorluì de-amiră il' k'ică tu inimă. S-turnă a casă și 10
după țe l'-aspuse a mă-sai, că nis nu s-arideă, cîndu țe,
că-i feată, si dizviscù și s-adră fusăr. Apoea cu fûsile ș-cu
culistrile acăță s-imnă di hoară-hoară și z-grească :

— Carî l'a fuse!
aî că duse!
culistră,
mulistră!

15

După țe-l turnă corbul ș-măratlu loclu di partea nantă,
agumse tu hoara paplul, la feata.

Feata, cum avđi culistră-mulistră, își c-un ling'èr di mel'u 20
acîmpără. Fiëorlu de-amiră u cunoscù, cum u viđù. Cîndu
feata lo s-toarnă mel'lu tu saclu a lui, el s-prifeațe, că nu-l'
bagă oară și acși l'-cade ling'erlu și z-vearsă mel'lu. Apoea
z-băgă s-lo-adună gărnuț di gărnuț. Feata vru s-l'-aducă
atu mel'u, ma nis nu vru :

25

— Aestu-nî fu căsmetea.

Acșițe fiëorlu de-amiră ntunică la feata ș-armase z-doarmă
la nisă. Noaptea fiëorlu de-amiră, si scoală ș-agalea-galea,
arape feata, u bagă tu sac, căvală și fuđi frătîc, s-nu n-a-
lungă.

30

Vai eră citră de-andare! Agûmsiră tu nă mărđine di nă
hoară și cucoțl'i acătară s-cîntă apirita. Feata l'-avđi și gri :

— Nu nă sculăm tată, că apiri? No-avđi cucoțl'i al puștu
de-amiră cum cîntă?

Ș-o-aveă scumpă, că-î acasă! nu și ștea, că-î tu saclu al 35
amiră. Aestu avđîndalul angurarea li feată, l'-u tăcîni :

— Aclo s-țā h'ibă, făr-arșine!

Feata dipri boațe-l cunuscù și canda u ngrupă loclu de

arușine, di graļu nimindult a l'eī. De-arșine amuți' dit minuta ŭea și graļu nu scoase.

Cu tut-aestă amirălu bînă cu nîsă și aștiptă s-u facă să-șî alăxească mintea duă cu duă. Acșiŭe arucutiră aproape 5 teī aņī. A h'il'luī de amiră l'i se-auri, il' viņe la nărl, cu tută vrearea ŭe-l' aveă, viđindaluī caplu di grii a feătil'eī. și băgă s-adară altă nveastă, cara viđu, că nu va z-grească.

Aclò iu vrea să nsoară nîpòī h'il'lu de-amiră, băgă s-u tirănsească pri mărata de Tănică. ŭe tirănu s-l'i facă? Il' đite:
10 — Mută! s-porți apă cu țirlu și s-aruvineđi (pruscuk'ești) calea tută di la gambrolu pîn la nveasta.

Feata ișl nafoară și acăță s-plîngă și să-ș adună sîflitlu ca laea. Aclò iu plîņdeă, l'-ease nă moașe, mira l'eī, și u ntreabă:

— ŭe-nī aī, feată, di țl-asparđi ocl'il'?

15 — ŭe s-no-am laea di mine, că acși ș-acși!

Maea l'-đise s-nu plîngă, ma s-l'a țirlu tu mînă și s-pruscuk'ască calea. Ș-apoea angînă maea pull'i al Dumniđău și z-gl'inară tu țir și li umplură tute gûvile. Acși feata ș-aruvină calea.

20 Apoea l' đise h'il'lu de-amiră s-o-arnească calea.

Nîpòī l'-iși maea și co-ağutorlu al Dumniđău trapse un vimtu di țl-u feăŭe calea vîlie!

Haīde-haīde, viņe oara di ncrunare. La tuți împîrțiră ŭeri s-ardă, ali mute l'-deădiră đadă tu mînă ș-l'-u ligară s-nu 25 o-arucă m-pade. Carī arse đada, acățară s-l'-ardă đeăditile a mărătil'eī ș-a còrbăl'eī di feate și tută duņaua l'i grea!

— Arsiși mută,
mută ș-k'irută!

Ș-arīdeă tuți di mărata feată, ș-arīse și nveasta-nao di 30 sum curună:

— Arsiși mută,
mută ș-k'irută!

Mărata di Tănică nu cama putu z-dăņisească și gri:

35 — Lae ș-corbă să-nī ti ved,
că-ți ded mûņđile, că-ți ded!
tră un graļu, treī aņī nu grii,
ș-ca nă mută nī-amuți!

ș-tine nincerunată g'ine,
 va s-ță bați peză di mine!
 puil'u s-ti fați ș-prit cărpitură,
 să-ți azboăiri, aspartă gură.

Și nveasta-noăuă, di blăstemlu ali mute, s-feațe alîndură 5
 di nă oară și azbuiră prit cripitură [cărpitură] și nu s-turnă
 de-adoară. Muta de-atumțea gri și h'il'lu de-amiră ș-u lo tră
 nveastă și tute tricùtile s-agîrșiră.

(Spus de sor-mea Mia Damașoti, Avela, Epir.)

72. Capra i Luțăfirle.

Ș-eră, țe nu ș-eră.

Eră un oară un vasil'è multu avùt. Avearea lui loc s-u 10
 bagă no-aveà. Tute bûnile di la Dumniță le-aveà. Țe no-
 aveà, eră fumeal'e. Acși vru Dumnițău, s-no-alasă om firă
 pênură tu inimă.

Măratlu di vasil'è, cîndu videà, cum an'î trec și s-arucu-
 tescu, și cîndu mindueà, cu an'î coara omului se-adună ația 15
 de-ația ș-ca mine va-l' da dol'i a prèftului, loclu nu lo-acățà.
 Nu-l' eră lui că vrea moară, că viră no-ascapă di moarte,
 ma l'-eră, că-l' se-astinde casa, și că no-alasă h'il'ù si-l' poartă
 numă și s-l'-afumă ugaclu !

Și acățà măratlu di vasil'è să si ncl'ină la Dumniță și s-lu 20
 părăcălsească :

— Dă-nî, Doamne, ș-a nia un suflit, și las h'ibă ș-capră !

Dumnițău il' deade nă feată, ma cu k'alea di capră.

Vasil'elu nu dîse, că nu u va ! o-aștiptă cu inima dișcl'isă,
 il băgă ună mul'are s-mutrească di nîsă și u vrea ș-u mutreà 25
 ca nă feată. Trimurà tră capră cama multu di tră tute lû-
 crile țe-l' aveà dată Dumniță.

Aestă nu ș-eră capră. Mași dua cît țineà k'alea di capră
 pri nîsă, păreà capră. Seara, cîndu z dizvișteà, eră ma mu-
 șată ca na dînă, ma mușată di Fața-Loclu ! 30

Cari-ște cum,—că părămiolu a mel easte scurtu, că ș-mu-
 mea cîndu eră greață o-ariseà șcûrtilu lucre,— u vidù un
 țone-aleptu și-l' cădù tu inimă. Nu mîcà, nu beà, nu durnà,
 fără s-nu h'ibă cu mintea la nîsă.

Cara-l' vine oara tră nsurare a h'il'luî de-amiră, că h'il'ŭ de-amiră ş-eră aleptul-ğone, acăţară s-l'-aducă feate de vâsil'ăţî, di amirăţî, di domni mări, muşate, cu tute hârle, ma h'il'lu de-amiră dîţeă, că vîră nu l'-u l'a ocl'ul.

5 Cara tricură şi s urdinară cari-şte cîte feate di nicuk'îrî, cari-şte cîte muşate ş-a tutlôr lă deade cu ċorlu, il' dîţe tată-su :

— Ma, ţe-î aestă di tine, h'il'ŭ ! Ahîte feate, ună nu te-ari-seaşte ? Ţe soe ? Aeste sun feătîle, incl'ide ocl'il' ş-aleade
10 ună, că nu vaî u dimîndăm la făbriică tră tine.

— Tată, gri fiċorlu, feata-î aleaptă, ma nî-u s-nu frînd coaste şi nu vaî vreî s-o-adârî.

— Ş-ună poarcă h'il'ŭ s-alêdî, tine vaî bînêdî cu nîsă, nu
15 ūo ! Ca tată voî s-ti ved prucupsît şi voî s-ţă dişclid ocl'il'.
ma fă cum ti tal'o caplu.

Atumţea acăţă z-da nûmirli h'il'lu şi dîse ca cu ġumităt di boate :

— Tată, vrearea mea, tut sivdălu a mel lo-arcăî pri capra al vâsil'è !

20 Amirălu, canda cădû casa di-l apitrusî. Cu curşumea s-lo-agudeăî, sînde nu-l' cură.

— Mărăt h'il'ŭ, di ahînte feate ca icoane, de ahînte muşate ca steale, capra te-aflăşî z-vreî ! Ma vreî s-nî lăeşti înima. s-nu-nî aridă buđa ş-a nîa ? Ţ-u băġaşî s-mi ngrok' cu dîle ?
25 ea greă !

Ţe z-grească ġonile-aleptu ? U ligă ca gumarlu pri punte, i că-l' da capra nveastă, i că z-vătămă.

Amirălu unu ş-tut ş-aveă. Aţel feată, aţel fiċôr. S-mindueaşte, ş-ună greauă ş-alantă cama lae ! Ş-năinte arîŭ ş-nî
30 pôi furtună. Ţe s-facă, ţe s-adară ? — ncl'ise ocl'i şi l'-deade izine s-adară cum va !

Numtă, z-v-arîd ? no-adrară. Tră numtă ş-tră ġoc l'-eră al amiră. U loară seara c-un preftu ş-u ncrunară ca laile ali lae ! ca di moarte, nu ca di numtă.

35 Ţe-că ! H'il'lu de-amiră şi ştea nîs, că pîn tu mărđinea locluî s-ti duţî, cît veade albul soare, feată ma muşată noare ! Seara ş-o-alipidă k'alea di capră şi-ţi loă ocl'il', ţî-l pîniseă di nîlċîre ţe-l' făţeă faţa.

Nă quă l'-acl'imară di la altu amiră la numtă. Dûsiră tuţî,

ma capra cum s-u l'a tr-arșine ? o-alăsară acasă. Aestă, cara fuđiră tuđi, și scoate k'alea di capră, aprinde un per de căprina di k'ale și cum ȑițe :

— La numtă s-me-aflu.

Aclò s-află.

5

Tută lumea nu ș-loa ocl'il' dipri nîsă. Tuđi s-nîră carî e-ațea feată, carî e ațea feată ? S-u videai nă oară, tu bană-ți n-o-agirșai ! Ahîntă aleaptă, ahîntă mușată ș-eră mărata.

N-coadă, soacăr-sa nu putù s-aravdă, că o-arùpsiră lăcăr-sile și-l' ȑise a h'il'-suł :

10

— De ! h'il'ù ! S-nu-ți băgăi lăile cu capra, aestă feată vrea-ți adăr.

— Tađi, mumă, că nîsă-ı niveasta mea, il' cùcùră h'il'lu tu ureac'le.

— Cum nîsă, h'il'ù ; ațea nu ș-fu capră ?

15

— Nveată, mumă, că nîsă-ı niveasta mea ! cîndu și scoate k'alea di capră, cum u veđi, acșite easte, ma s-nu spunı a vîrnui, macă nă vreı !

Muma, ca mumă : taha mutrî s-lă facă un g'ine, nă buneată și fuga s-fură di la numtă și z-duțe acasă. Mutreaște, 20 guzugunipseaște și află k'alea. U l'a ș-o-arucă tu un cîreap arsu di noăuă orı și u feate scrum.

Capra, din cor ıu ġucă, l'-aıurđi scrum și din năoară ahu-leaște perlu și azboairă, zg'ilinda :

— Lele-nı k'ale, lele-nı k'ale !

25

Ağumse a casă, ma țe s-află, că k'alea ș-eră scrum. Nîsă plımse, plımse și ahulinda perlu di căprină s-mută, s-mută tu niòr, pină ș-ağumse tu steale. De-atumțea ș-armase la Dumniȑă și lunineaȑă caòe seară. S-cunoaște di alante steale că-ı cama mare. Ea easte *luțăfirle-di-c-seară*.

30

Bărbatu-su, cara s-turnă după nîsă și u viȑu cum plînde și cum zg'ileaste di ți-arupe ınima, mutrî s-u mbună, ma tu cacu. Tu mutarea l'eı tu vimtu, se-acăță di poale-l' s-u țină și cu nîsă s-mută ș-el ın țer. Și cara-ağumse nsus, ınsus, nu putù z-dăniasească cama multu și ciȑu ng'os di țer și s-feate 35 *luțăfirle di dimneată*.

Ș-caòe dimneată cu de-avıa pot să z-veadă.

(Spus de Lușa țal Sterie Papahagi, Avela, Epir.)

73. Feata mintioasă auşluî.

Earà, țe nu ș-earà. Lucru mușat earà, tu lumea ntreagă se-aspuneà, tuîi gura hăscà și s-0ămăseà.

Earà, frățile-amel, ună oară tu nă zămani, un amiră.

- 5 Amirălu ș-aveà ș-vizirlu. Cari-ști de țe, amirălu tut pri lucrî greali l-băgà vizirlu s-facă. Nă duă, prîndul mari, țe-l' tricù prit curcubetă amirăluî? L'-gri a vizirluî ntră nîs și-l' dîsi:

— Vizire, fîcorlu a mel, țîne fluria estă și di nîsă s-nî-adări
10 nă vilendă flucată di nă flurie, s-nî acumpări un birbêc, țe s-facă tot nă flurie și s-nî-aduî și fluria năpdi.

— Bre! să-l măcă luplu! mindul vizirlu, țe-l băgă ațel c-un cîr? S-fațe vîrnăoară: ș-cîrnoasă, ș-lăptoasă și cu oara acasă.

- 15 — Avdî, fîcorlu a mel! adapsi amirălu, ai di la mini un an di dîli mintuiri și lucru! S-nu fățearîi lucrulu aestu, va-ți bea curcubeta apă! Aduk'își?

— Aduk'îi, mărite! Cum zborlu vine: ș-oîli-oî — s-nu lip-sească vîrnă, — ș-luplu săturat.

- 20 S-trapsi vizirlu cu caplu spinđurăt, canda-l' si nicară că-răvli, di cît nu plîndeà de-arăulu țe-l' vineà. Alăgă, alăgă s-află vîră om s-l' da vîră minte s-u scoată n-cap, țivă. Aveà el groși s-acumpără vilendă flucată și birbêc, ma cum s-u mpeatică luguria l-amirălu.

- 25 Calea cum z-duțea și cum alăgà di hoară hoară, se astălî c-un auș. «Oara-bună» unlu, «bună se-ai» alantu, nk'isiră dolî calea cîtră n-hoară. Erà tu mburita căloàril'eî. Vizirlu l' dîte auşluî, că aestu tut tățea:

- E! auș, l'a-mi căvală s-ti l'aū apoea cama nclo, că nu
30 s-trađi căldura aestă.

Auşlu mutrî catră nîs și dîsi cu mintea-l':

— Va-l' hursească al Mihăli, măratlu. Avdî tini aoà, si-l l'aū căvala tu gūglu aestu și tu căloarea estă?

- Di zbor-zbor ađūmsiră n-hoară ș-auşlu l-cupăsi la nîs a
35 casă. Aoațe auşlu aveà mași nă feată, ma multu diştiptată. Feata și ntribă tată-su, țe om easte oăspili?

— Țe om s-hîbă, nu știu, dîse auşlu, ma ni si pari că mă ratlu easti cu trei scînduri, s-nu fure cu ună !

— Cum acşi !

— Am ea ş-ea țe glărîmi dîsi calea : s-mi ncălică, s-lu ncalic, tra s-lu scutem ȝuglu. 5

— Ba ! tată, oăspili nu-l di lişorl'i, macă ți zburî acşi ; el easti di grell'i şi nis vru z-dică : cîndu tini si-l' dîi vîră părăvulie, cîndu nis, pînă si scoatiți ȝuglu şi z-vă pară calea ma lişoră.

Tricu năŃeam di oară şi vizirlu, viđîndalu, că feata auş-10 lui ca şcl'oapică, dîsi aclò lu şideă ş-tăl'a groasi cu auşlu :

— Bună-l casa, ma uȝaclu-l strîmbu. ●

Auşlu zgîrlî ocl'il' citră nis şi mindul : măratlu ! citi z-grească feata mea, tu minți nu ş-easti !

Feata tamam atumŃea intră ş-lo avđi, lu gri acşi şi-l' dîsi : 15

— Uȝaclu-l strîmbu, ma fumlu z-duți ndreptu !

Feata işi năpōi dit udă să ndreagă measa, tra s-flipsească oăspili.

— Diştiptată feată aI, auş, gri vizirlu.

— Dîsi Dumniđă ! l'-apîndisî auşlu. Aestă-l auşaticlu a mel, 20 pârîgurîa mea !

Di gralû-gralû, l'-aspusi auşlu, cum ȝua Ńea murî un om avût în hoară-lă !

— Murî viû, i murî mortu, ntribă vizirlu ?

Auşlu pâlî l'i zgîrlî ocl'il' şi dîsi cu mintea-l' : 25

— Nu ncapi zbor, că o-ari k'irută mintea !

Auşlu tricû didindi şi-l' dîsi a h'il'i-saî :

— S-mi l'erți, feata-nî, ma oăspili nu-l ari subaş la loc ; avđi tini țe k'irturî greaşti : casa-l bună, ma uȝaclu-l strîmbu ! ş-ma ndreptu di uȝaclu a nostru, dî ş-tini, ari altu ? 30

— Tată, nis altu vru s-acăk'isească co-aestă : d-lu mi viđu mini, că şcl'oapic di ȝor. El ş-o avû, că-nî h'iû şcl'oapă, că nu ştie că şcl'oapic de-aŃeă, că-nî intră nă pênură n-ȝor. Ma ş-mini viđuşi țe-l' grîl !

— Aestă, s-(dî)Ńem, că-l acşiți cum dîi tini, feata mea, ma 35 z-avđi ună altă glărîmi a lui : Aduş aminti tr-avutlu țe lu ngrupară azi şi ştiŃ țe ntribă ? — « Murî viû i mortu ? » E ! dî ş-tini, că nu-l lipsescu drăni ? !

— Arîs h'î, tată, ş-aoă ! Nis întreabă : alasă fumeal'e dipu

moarti-l' si-l' poartă numa i no-alasă ? că ma s-no-alasă, easti mortu tră totna. S-alăsari, atumțea de-alih'a că muri viu !

Vizirlu, ca omlu țe-alagă după vitrie, ascultă la uși, țe zburăscu părintili cu h'il'a și le-avdî' tuti aesti.

- 5 Băgară measa s-mică. Feata aveà ndreaptă un puil'ă tră micari. Ea lo-adusi și lu mpărțî': deadi a tată-suî caplu, coarli li deadi la oaspi ș-nisă ținū ăripitli.

Vizirlu, dișteptu om, ma estă nu o-acăk'isî. Nu putū si s-șină ș-u ntribă. Feata-l' apîndisî :

- 10 — Caplu l-ded a tată-nuî, că nis i caplu a căsăl'eî; coarli ți li ded a ția, că di coari ai anang'i s-trađî cali ; s-ărik'li li ținūî mini, că noi feătli h'im ca puil'i: cindu scot ărik', azboairă și-ș fac altă casă.

Vizirlu nu cama puteà di marea diștiptăcuni ali feată.

- 15 — Tini, gri nis, țe știî ahiti, poati s-nî daî viră minti : ea ș-ea țe cură. Cu nă flurie prindi s-adăr nă vilenđă flucată s-acumpăr un birbēc și fluria, s-nî-armină flurie.

— Mari lucru, gri feata ! Du-ti acumpără di l-arumîîf ur birbēc nitumtu tră nă flurie ; tundi-l ș-lîna dă-nî-u s-u țaș to-arizbòî doauă vilenđă flucati, s-l'-armină mintea cuî s-l veadă ; una vilenđă va u vinđi tră nă flurie ș-una va u ținî. Acși va s-aî : vilenđa, birbeclu și fluria.

Vizirlu avđîndaluî aestă, armasî cu gura căscată. Feat cum lu nviță feata și na-l l-amirălu.

- 25 Amirăluî nu l'-u ncăpeà mintea, că vizirlu s-o-ălbă adratî aestă. De-ațea lu streasi se-aspună ndreptu, carî lu nviță că nu-l' fați țină. Vizirlu l'-aspusi tuti zboarili mintioasi : featăl'eî.

Aestu amiră erà tinir și cindu avđî' diștiptăcunea -a feă 30 til'eî u căftă nveastă. Si ncrunară, s-loară și nu tricū multu puțin, că-l' viîi si z-bată amirălu.

Țe s-l'i șîiră amirăluî, cindu se-află tu polim ? Si-l' pitreac nă carti a nveăstil'eî a luî și si-l' dimîndă :

- 1° S-l'a parățî dit caselă, fără z-dizvulusească vula ;
35 2° S-armină greauă di nis, fără nis și 3° eapa l'eî s-feat cu calu a luî.

Deadiși di mul'ari s-li bagă ărmatli m-padi ! Niți că-l' si băt ocl'ul. Ș-tăl'è perl'i, să nviscū tu bărbătești, fără s-u l'a vîr di hăbari ș-apoea cu oasti noauă nk'isî tu polim, taha agutē

a bărbatu-suî. Ea ş-avea băgată altă numă, țe necă l'-trițeă prit minti a bărbatu-suî. Căstrili a l'ei era-li ningă a bărbatu-suî și cîndu nu z-băteă cu dușmanlu nîsă ş-trițeă oara tu tenda amirăluî.

Nă seară s-acățară z-ğoacă a cărți și carî s-easă: s-l'a vula 5 anîntûl și s-facă țe va-l' va k'efea. Ee li ştea tuti gòcurli pri dinafoară și-l bătù. Apoea cu vula dizvulusî casela și lo ciți parați vru.

Altă seară se-ağucară pri nă feată. Amirăroaňa se-alăsă bătută și seara se-adră tu străni fitești și-l' si dusi amirăluî. 10 Aestu niți-l' tricù prit minti, că nîsă va h'ibă nveasta luî.

Altă seară se-acățară, carî s-easă la ğoc, s-l'a calu anîntûl și s-lu ncălică treî dîli cu qua. Amirăroaňa, nu va zbor, l-bătù, il' lo calu ş-acăță eapa cu nîs.

Ahît l'-eră l'ei și dimineăta și ncălică calu și acasă s-află. 15 Polimlu aveă scîrk'ită și na ț-ul ş-amirălu ca merlu ațel aroșlu! Prota ntribari țe-l' feați, cît u viđù, fu: Cu dimîndăcuñle a meali, țe adrăși? gri nîs cu-arîslu pri buđă.

— Țe-nî dimîndăși, ațea-adrăi, bărbate!

Amirălu, cînd u viđù cu pîntica la gură, s-păli, că țe min- 20 dui nîs? «Aestă va li lo sirmăe zboărili a meali și va z-dusi cu viră s-armînă greauă. K'iruta! nu și ști, că tora va-l' tal'û caplu.» G'ini-ma, cîndu află din gura l'ei țe cură, băgă nă k'atră n-gură și nu dîsi țivă, ma dipusi nîs dipri scamnu ş-băgă nîsă, și tută lumea u vrea cît nu se spuni cu gura 25 și z-ğură tuți pri caplu a l'ei. Tuți nîrđeă di si ntribă la nîsă și mi duş ş-fo s-u ntreb cum și țe lug'ie și nî aspusi părăvulia estă, ş-arape de-aodă, srape de-aclò, vă o-aspùş ş-avoauă cum putûl.

(Spus de maea Ciumeti.)

74. Oh!

30

Ți ş-iră, ți nu ş-iră.

Ş-iră un-oară un bărbat și ună mul'are, oarfiñî arupți.

Și nu lă eră dure urfaňa, ma l-aveă dată Dumniđău ş-trei fîcòrî. Bărbatlu nu iră om linăvòs: lucră omnu di tah'ină pină seara cu asudorle pină m-pade, ma canda nu-l' nîrđeă,

nu-l' nîrdeà ; nu-l' custà lùcurlu, cã lucrà, lucrà și eara di multe ori nu aveà fãrinã to-ambare.

Unã searã s-turnã di la lucru fãrã s-aducã acasã țivã : qua
țea nu putù s-lucreadã țivã. Șidurã la vatrã cu mul'area
5 și-ș plîndeà dol'i hala, ți-l' aflã :

— Ei, mul'are, are Dumniđã, cu tut cã ved, cã ne-agîrși di nu nã nãrde mbar.

— De-al'ih'a, așî easte !

— Știl țî đîc mine ? S-mi scol mîne tah'ina și s-lu l'aũ fi-
10 đorlu ațel marle, s-l'-aflu vîrnu domnu.

Apîrl qua, il lã, il k'iptinã fiđorlu ș-apoea tatã-su il lo cu nîs. Imnînda multã oarã, s-curmarã.

— Ea s-șidem nih'am aoațe s-nã discurmãm nih'am.

Șidurã pi nã k'atrã și bărbatlu di zore fcațe nã-oarã oh !
15 ș-na to-ațea oarã inșî un om dininte. Aistu irã *si-l' creapã-
numa*, ma bărbatlu nu-l duk'î.

— Țî mi vreî, il' đise nîs a omluî ?

— Nu ti vream tine !

— Nu strigãșî oh ? Mine *oh !* mi cl'amã.

20 — Ma-î așî, đise omlu, di ti scoase Dumniđãũ în cale, va
țã spun hala. Voi s-l'-aflu domnu aiscũl fiđor și nu caftu altã
rugã tora ti tora, ma mașî pînea s-u scoatã, cã nu pot ma
multu s-lu hãrnescu.

— Ti pîne goalã-l daî fiđorlu ? Na, ț-ul l'aũ mine ; va lo
25 anvêț, tehnea araftu, va-l hãrnescu, va-l mutrescu ca fu-
meal'a mea.

— Ea, cã ț-ul ded đise aușlu.

— Aî alți fiđori intribã *si-l' creapã-numa* ?

— Am nica dol.

30 — Atumțea, stãmîna alantã s-nî-adũțî eara to-aistu lo
nica un fiđor. Đî un-oarã Oh ! ș-mine pînã s-țã frețî ocl'il
va-țî es dininte, cum ș-tora.

Aușlu s-hãrisî multu, cîndo viđũ cã lo-aflã cu ahîntã lișu
reatã domnul, ș-lu bășe fiđorlu tu frîmte ș-tu ocl'i și z-duse
35 acasã. *Si-l'-creapã-numa* il lo fiđorlu și-l duse la pãlatea lui
Aistã pãlate irã sum loc, aclò iu șed drațl'i. Tutã irã de-amã
lamã, di lumbriseã ca soarle. Pòrțile irã di guvaricãđî, scarã
irã de-asime. Cîndo intrã fiđorlu nuntru, armase ca k'irũt
Nu scîã iu s-aflã, nu puteã s-acãk'isească, țî va s-h'ibã aței

pălate. Virnă vreavă nu s-avdă, virnu nu zbură nuntru; mași tu ună ahure, ș-ațea de-amălamă, un cal mică orđu faptu co-amălamă.

— Aistă easte casa mea, dīse si-l' creapă numa a fičorluī. Vīno tora după mine, ta s-u veđī tută. 5

Ună sută di udăți aveă to-ațea pălate. Tu nao-dăți-și-nao nu viđu țivă fičorlu, că tuți iră gol', ma cīndo ađumse la ațel din coadă, ți z-veadă? Nica di la ușe nă voahă di carne ampuțită, ti fățea s-ț-astūk' nărle. Nuntru iră sprinđurate pi cīng'al'e cārnurī di om: Tu un loc videăi un cīcōr, to-altu 10 un braț, to-altu un cap. Fičorlu li umplū zmeānile di frică și ngālbini ca țeara.

— Nu te-aspere, il' dīse si-l' creapă numa, ma scīi ți va s-fați? De-aistă carne va-ți alēdī ațea ți va te-arisească; h'arbe-o ș-mīc-o. 15

— Cum, dīse fičorlu, mine va s-mīc carne di om? și acățā s-plīngă, s-plīngă ună-ună. Lăcārīle il' fuđea c-arīūlu.

— Ți dīți? lu ntribă si-l'-creapă-numa. Va s-mīți, ma nu vreī s-pați ca aisce?

Fičorlu nu vru ș-nu putū s-mică. Atumțea si-l'-creapă numa 20 lo-acățā di gurmăđ, lu 'zgrumă, il feațe bucăți și lu spinđurā l-alanți. Tricū de-atumțea ună stāmīnă. Aușlu, ca cum aveă zburitā cu *si-l'-creapă-numa*, il l'a ș-ațel di prota. Cīt ađumse acłō, șiđū în pade ș-uhtă nă oară *Oh!* și ea ți-lu si-l'-creapă-numa dininte: 25

— Vīnū, dīse aușlu? Cum easte alantu fičōr, că mi lo dorlu ti nīs.

— Multu g'ine, multu g'ine. Tora dă-nī lu ș-aistu.

Il lo ș-alantu fičōr și-l duse la pălatea luī. Fičorlu cīt intrā tu pălate și ntribă: 30

— Iu-l frati-nū?

— Tora va-l veđī! il' gri si-l'-creapă-numa.

Lo-alagă ș-nīs apoea tu tuti òdili și-l duțe ș-la oda cu carnea di om.

— Li veđī aiste bucăți di carne? il' dīse si-l'-creapă-numa 35

— Li ved.

— Aiste sīnto bucăți di carnea frati-tuī. Il tăl'āi, că nu me-ascultă. Ș-tine tora disfă-ți ocl'il'. Ma nu va s-me-ascuți, va s-pați ca nīs.

Fićorlu si nfricușè multu, cîndo-l viđù frati-su pe-ahtare hală ș-acăță s-plîngă cu boațe.

— Nu plînde, il' strigă si-l'-creapă-numa, ma l'a ună bucată di carnea frăti-tuî, h'arbe-o ș-mîc-o!

5 — Nu pot s-u fac aistă! Cum s-mîc carne di truplu a frati-nuî?

— Ma nu poțî, ea că ți-țî fac! Il lo, il tăl'è bucățî-bucățî și lu spinďură pi ningă alantî.

Tricù nica nă stămînă di cîndo si-l'-creapă-numa il tăl'è
10 fićorlu. Măratlu di aüş, tatăl a fićorlor, niți hăbare no-aveà tu ți minî căďură fićorl'i și ți pățiră. A lui il' si păreà, că-l' are pi lucru și că nveată tehne, te ațeà șideà cu înima ari-hate. Apoea lo ș-alantu fićdr, il duse la loclu lu-l' duse ș-alantî doî, feațe un oară oh! ș-inși eara si-l'-creapă-numa.

15 — Ți mi vreî? gri nis.

— Ea, đise aușlu, ț-ul adüş și fićorlu aistu a neű. Nvea-ță-l ș-nis tehne s-nu armină orbu și s-ni l'-adűțî treîl'i, că nu pot s-fac fără nișî.

— Cum nu!

20 Il lo apoea fićorlu și-l duse la pălatea luî. G'ine ma aistu fićdr nu irà ca frațl'i a lui cama măr'l'i. Erà diștiptăt foc, cu foc tu înimă și nu-l' se-aspăreà ocl'ul di țivà. Nis intră tu pălate și nu să nfricușè ićî. Si-l'-creapă-numa lo-alăgă pit tuțî udațl'i cum aveà faptă ș-co-alantî frațî și-l duse ș-la
25 udălu lu irà spinďurățî dol'i frațî. Aistu fićdr, cu tute că nu-l' viđù frațl'i, nu gri niți un zbor. Tățeà ș-mutreà.

— Aisći sînto frațl'i a tăî, il' đise si-l'-creapă-numa; nu me-ascultară ș-te-ațeà li pățiră aiste. Ma s-nu me-ascuțî ș-tine, si sćîl, că așî va s-pațî.

30 — Va te-ascultu ti tute, va s-fac iți va-nî đîțî.

— Așî ti vol, đise si l'-creapă numa. Tora s-l'al carne de-a doîlor frațî, s-u h'erg'i și s-u mițî.

Fićorlu nu plîmse c-alantî frațî l-aiste zboară, ma irà pi dao: s-mică i s-nu mică? Atumțea calu al si-l'-creapă-numa
35 il' ćućură pe-anarga la ureacl'e: aî! fićdr, mică, cara s-nu vreî s-țî k'erî bana.

— Va s-mîc! đise apoea fićorlu.

Lo, h'arse ș-mică. Si-l'-creapă-numa irà mplin di harao:

— E! aflăî ș-mine om cum vream, ișî đise nis cu mintea;

aistu fiçòr va ñi nveață tehnea. Apoea si-l'-creapă-numa fuđi tu duñae ta s-facă lùcărle a lui: z-bagă lumea să si ncaçe, să z-bată, s-nu z-vor, s-fură, s-tal'e ! Tu fugă, il đise a fiçorlui :

— Avđi, fiçòr! mutreà g'ine calu, ca gueape nu-ñi dai. 5
Fuđi ș-armase fiçorlu singur cu calu. S-feățiră dol'i oaspiți buñi, acățară si zburască deadùn și fiçorlu lu ntribă calu :

— Ți pãrmătie easte aistu om ?

— Nica mi ntreg', il' đise calu; aistu easte *si-l'-creapă-numa*. Ioű escu calu a lui di eta ali ete; ma s-ți spun în 10 dreptu: inñ se-aurì cu nis, voì s-ascàp. Mutreà g'ine s-l'-an-reți tehnea lui ș-apoea vîrnă oară, cîndo va s-fugă de-aò si-l'-creapă-numa ti multe đile, va s-fuđim dol'i.

Pi ningă seară si-l'-creapă-numa s-turnă acasă. Si duse ndreptu la cal și-l' đise : 15

— Cum treți cu fiçorlu ? Ti mutreaște ?

— Multu g'ine, đise calu.

S-hărisi di zboàrile aiste si-l'-creapă-numa și acăță s-lu nveață fiçorlu tehnea a lui. Ma ți tehne va điti tine ? Tehne Dumniđă s-te-ascapă. D-ŭ-l videai om, s-fățea cal, vermu, 20 di vermu lilice, cum vrca. Tută aistă tehne fiçorlu o-anviță cum lipseasce. S-čudusea și *si-l'-creapă-numa* cum di l'-acăță ahit caplu a fiçorlui.

Ună quă si-l'-creapă-numa l'-đise a fiçorlui :

— Va s-fug ti ținți đile. Calu îngătàn s-lu aI, că zbor nu 25 dai! și fuđi.

Fiçorlu ntribă calu di-se-i g'ine s-le-aspeală tora, ma calu-l' đise s-ascaptă, cîndu va s-fugă ti ma multe đile. Tricură țințile đile și ea-ți lu eara si-l' creapă-numa :

— Cum treți cu fiçorlu, ntreabă calu ! 30

— Di g'ine ma g'ine, ca qua țea alba, đite calu.

După niscîntu k'irò si-l'-creapă-numa đise nîpòl a fiçorlui :

— Tora va s-fug diparte; ti vîng'iți đile nu va z-vîn pre-aò. S-lu mutresoi calu g'ine! Apoea ș-fuđi.

Niți no-asçıptă altă fiçorlu. Cît fuđi draclu și-l' đise a calui: 35

— Aì s-li scărminăm, că altă oară no-aflăm ahtare oară, s-nă da di mînă.

— S-fuđim, đise ș-calu; ma ea ți s-fați: intră tu udăți și l'a ndoi parăđi ta s-nă se-află di bun de-arău pi cale,

ma nu mulți, că nu va s-poți s-l' porți și va ne-angreacă, apoea leagă-ni ciçoarle cu peătițe, s-no-asun de-avde si-l'-creapă-numa, și s-fuđim!

Feațe fićorlu cum lu nviță calu, lo îndoi parăđi, il' ligă
 5 a calui cu peătițe ciçoarle, ncl'ise pörțile di pälăte, arsări
 piste avlie și fuga n-calăr. Aistu cal nu iră ca tuți cal'i, el
 iră cal azburătör, și azbură, nu imnă. Tu nă minută fićorlu
 agumse a casă. Mă-sa, tată-su cît il viđură, l'-inșiră tu ubör, il
 bășară, il streăsiră în brață ca un h'il'ü nividüt de nă etă
 10 După și tricură aiste lu ntribară :

— Am alanți doi frați lu sinto? cîndo va z-vină?

— Ți frați ciftăți, dîse fićorlu? Dol'i il' täl'è domnu-nu.
 Ațel nu-și fu om, că ș-fu si-l'-creapă-numa! Cu-de-avia ascăpăl
 15 iou. Și lă spuse a mărațlor tute cîte ș-trapsee. Fićorlu, după
 și vine acasă vrea ta s-șadă ti tötina cu părințil' și z-bă-
 neađă de-adun. Prađi aveă loată îndoi di la si-l'-creapă-
 numa, gone iră, mîna l'-acăță di tute. Ma calu il' dîse :

— Ai s-fuđim de-aoă, că va s-umplă vîng'ițele dîle și draclu
 va z-vină aoă, ș-ma s-n-află acasă, bunlu nu va s-pățim.

20 Cum dîse calu, ași s-feațe. Draclu vine la pälăte, cîndo
 veade: pörțile ncl'ise. Strigă fićorlu si-l' dișcl'idă, țivă, vîrnă
 boațe nu ș-avdă di nuntru. Intră piste-avlie, mutreasce aoă,
 mutreasce aclò, vîrnu! Duk'l atumțea ș-nis că fićorlu aveă
 fuđită cu calu. Ți s-facă? Il' vîneă cripare greao: si-l'-creapă-
 25 numa s-h'ibă aris di un fićuric, nis țe-arîdeă nă lume ntreagă,
 nu-l' se astîndeă! Tinde aripitle, azboară și z-duțe îndreptu
 la casa fićorlui. Intreabă aclò, no-are! Fićorlu, ca cum l'-aveă
 dîsă calu, le-aveă aspilată de acasă și s-aveă dusă tu un
 căsăbă.

30 Calu il' dîse a fićorlui :

— Tora tine va mi scoți în păzare și va mi vinđi. Va
 me-acumpără tuți, că escu gone, mași un lucru s-no-agir-
 șesci: s-nu-ni vinđi căprestul; căprestul easte bana mea. Ma
 va-l daș, va mi k'erl ti tötina.

35 Fićorlu feațe cum lu nviță calu, lu scoase în păzare s-lu
 vindă. Cai di cai z-da cuma multu. Un mare domnu deade
 mulți prađi și-l lo nis.

— Ț-ul daș, dîse fićorlu, ma căprestul va nî-ul țin!

— Ține-l, ma-l vrei!

Domnul ațel marle îl lo calu, ma piste noapte aistu s-toarnă eara la fičôr. Așî-l vindeà fičôrlu di cîte orî îl lipseà prađî. Si-l' creapă numa, cara nu lo-află fičôrlu acasă, lo apulitîlle ună cîte ună și lo-află. Dua ațeà fičôrlu scoase eara calu s-lu vindă în păzare. Tuțî deădiră multu, ma si-l'-creapă-numa 5 deade ma multu di tuțî și-l lo calu.

— Ț-ul daŭ calu, đise fičôrlu, ma fără căprestu.

Ca nu-l' vine iđî g'ine al si-l'-creapă-numa, cîndo avđî, că fičôrlu nu-l' da căprestu, că sôia nîs, că cal are căprestu ațel are ș-calu, ma nu gri țivă, ta s-nu-l duk'ască, că-l nîs 10 și đise :

— Ma-l vrel, ține-l !

Si-l'-creapă-numa ș-lo calu, ma aistu ș-alăxî perlu noaptea și vine la fičôr diznôu. Tah'ină fičôrlu lu scoase eara calu în păzare cu altu per ș-lu vindeà. Si-l' creapă-numa inși 15 eara ta si-l acumpră.

-- Iți daŭ ti el, cîtu s-cațî, đise nîs, ma cara s-nî-l dai cu tut căprestu.

— Si-nî dai cîtu z-vrel, nu-ți daŭ căprestu.

— Dă-nî lu cara nih'am ti tora ta s-lu ncalic, ta s-l'i ved 20 imnatlu ș-apoaea eara va ț ul daŭ. Ma ti frică ca s-nu-l l'aŭ, ține aestu nel di guvaricò ca căpară.

Si-l' creapă-numa scoase dit đeadit un nel multu, multu mușăt și-l' lu deade a fičôrlu. Fičôrlu vru, că duk'î c-ațel nel easte ocl'ul al si-l' creapă-numa, ș-ma si-l k'ireà, urg'à. 25 Si-l' creapă-numa cît încălică pi cal și-l' băgă căprestu, lo-ampătură calu ta s-fugă, ma tu oara țeà fičôrlu arucă nelu to-amare și draclu urg'î. Aistu s-acumtină di cale, că nu vi-deà lu nîrđeà.

Nîs duk'î, că fičôrlu l'-arucă nelu to-amare. Te-ațeà discă-30 lică, îl ligă di un ârbure și s-arcă to-amare ta s-cață nelu. Pînă z-ducă ș-pînă z-vînă, fičôrlu lo calu, lo-ancălică ș-azbură cu nîs cîtră lu-l' viđură ocl'il'. Si-l' creapă numa cît află nelu, inși și si nh'umusî după fičôr. Ș-calu azbură multu ma și draclu nu ngl'imă. Tu ună minută tricù piste șapte 35 munți și piste șapte amări și s-apruk è di fičôr. Nica puțin și vrea s-lo-agungă. Calu aduk'î aistă și-l' gri a fičôrlu :

— Fă-te nă lîndură, că ea ! n-agumse si-l' creapă-numa.

Fičôrlu s-feațe lîndură și azbură cît putù. Si-l' creapă numa

s-feațe nă gae și s-h'umusî s-acață lîndura. Azboară un, azboară alantu, s-pruk'ară să s-ağungă, cîndo lîndura intră di un-oară t-ună pälăte. Deade și gaea s-intră după nîs ma nu putû. Atumțea si-l' creapă numa di gae s-feațe ca om și
5 intră tu pälăte.

— Cai esçi tine lu ntribară?

— Ioû escu viținlu a vostru. Di precl'i di aîl h'im viținî și nu nă cunuscûm. Viîû z-vă ved pälătea, că ș-loû va s-adăr ună ahtare.

10 Oămînl'i dit pälăte il pistipsiră și-l' dîsiră s-treacă și s-u veadă. Si-l'-creapă-numa tricû udă di udă, ma nu viđû fiçorlu faptu alîndură, că aestu citu-l duk'i, di lîndură s-feațe un mer și șiđû pi puliță. Si-l'-creapă-numa ağumse ș-pîná la udălu iu s-află merlu. L-cunuscû troară, te-ațea lă dîse la
15 oamînl'i di la pälăte țe lo-alăgă ôdile:

— Nu-nî lu dađi a nîa ațel mer?

— Că-țe nu, dîseră el' și ună feată il lo dipi puliță și-l' lu deade tu mîná. Ma cît lo-acăță si-l'-creapă-numa ș-merlu s-feațe mel'u și z-virsă in pade tut. Draculu atumțea s-feațe
20 nă cloče cu doîsprăđățî di pul' ș-acăță s-mică mel'lu. Il mîcară tut, mașî armase un gîrnûț. Aistu gîrnûț s-feațe un lîpurăr ș-mică cloča cu doîsprăđățî pul'. Așî fiçorlu putû si ascapă di si-l' creapă numa și si scoată ahtea ti dol'i frați, țî-l' mică.

25 Apoea s-turnă acasă la măsă și-l' dîse:

— Dadă, nă deade Dumniđă prađî di primansus. Mine tora voi s-mi duc tu lume s-nî-aflu vîră nveastă pi k'efea mea. Tine z-bađî pi casă ună pîndă albă și s-o-alăși aclò quă ș-noapte. Cîndo z-veđî, că lăeasce ațea pîndă, atumțea
30 easte semnu, că lo nu escu g'ine ș-tine s-vîni s-mi cađî.

Il' deade apoea a mă-saî vîră ndao-treî punđi di flurî ș-fuđî cu calu diparte. Imnară-imnară ș-ağûmsiră nă quă pîn la nă pădure. Nuntru iră nă pälăte mare. Intră fiçorlu tu pälăte, s-priimná nuntru și țî z-veadă tu nă odă: h'il'a ami-
35 rălui șideă im pade și pi dînûcl'ile a l'eî durná nă lamîe tu somnul d-intîîû. H'il'a de-amiră cît ul viđû fiçorlu acăță s-plîngă cu lăcirîî. Ună lăcîrmă căđû pi fața ali lamîe. Aistă atumțea z-diștiptă și ntribă feata:

— Țî plînde?

— Ți s-nu plingu, Țise feata, vine to aistă pälăte un tinir si-l bea! tu scafă, ahî! mușat easte și scîu, că tine va-l mițl.

— Nu te-aspere, că nu-l mîc, ma va me-alumtu cu nîs. Cara s-hîbă cama gone, ațel va ti l'a tine.

Si scoală apoaia lamna ș-acată să s-alumtă cu fićorlu. 5
Dol'i eră goîl, dol'i putuțl, nu cădeă ni un, ne alantu. Se-
alumtară di tah'ină pină seara, vîrnu nu si spuse cama gone
de-alantu. Sudorle lă cură ca ploaea. Atumțea fićorlu o-ară-
kasce lamna m-brată ș-u h'ide tu loc pină di brîn. Ma lam-
na inși și-l h'ipse fićorlu pîn di mese. 10

Ascapă fićorlu ș-ț-u l'a nica unoară ș-u ndeasă pină la
zvercă, apoaia scoate hoarda și-l' tal'e caplu. După aistă
fićorlu l'a nă țupată, tal'e nă pădure ntregă, l'-adună ăr-
burl'i un piste-alantu ș-lă da foc. După țe s-aprîmsiră g'ine,
u l'a lamna moartă cum iră și o-arucă sti foc ș-ași arse di 15
s-feate scrum.

Feata de-amiră, cîndu vițu, că fićorlu l'-u putu a lămîil'ei,
nu scîia ți s-cama facă di harao. Z-duse ningă fićor, l'-as-
carse asudorle și-l bășe tu frînte.

Aistă feată de-amiră o-aveă arăk'ită lamna di la părinți 20
ș-o-aveă dusă tu pădure la pälătea a l'ei. Tora feata ascăpă
di lămne și te-ațea iră multu hărioasă. Nu tricū puțină oară
ș-avdu dit mărđinea pădūril'ei nă vreavă mare di oamiîl.
Mutrescu dol'i și ved că vineă oaste pitricută di tată-su a
featîl'ei. Feata cît u vițu ș-acată s-plîngă. 25

— Ți plîndi, u ntribă fićorlu.

— Plîngu, Țise feata, c-aistă oaste u pitricū tată-nu, ta
s-me-ascapă di la lămne. Ma va ti veadă tine cu mine va
ti vătămă.

— S-no-ai frică, il' Țise fićorlu, că l'-u pot mine a oastil'ei. 30

Acăță apoaia fićorlu să s-alumtă cu oastea și ți-l' täl'e ca
prașl'i pîn di un. Ma ahî! ȡunatic lo-aveă curmată multu.
S-arcă im pade și-ș lo feata di gușe și acățară dol'i z-
doarmă. După țe-l' acăță g'ine somnul, na iu vine la niși
un dirviș, urî! s-nu-l veđl. Ș-iră ncalăr pi un cal arănos. 35
Nis iră pitricūt di amirălu de-adun cu oastea ta s-ascapă
feata di lămne. G'ine ma nu-l' fâteă calu ș-te-ațea aveă ar-
masă cama n-coadă di tuțl. Dirvișlu cîndu u vițu h'il'a ami-
răiui, că doarme ahî! arihate cu un tinir xen, s-năiri, s-a-

prease multu și-l' si umplù inima di ergu. Nis ș-o-aveà ta s-u l'a el h'il'a amirălu' ti nveastă ș-tora u videà m-brată cu un altu. Scoase hoarda, lă tál'è caplu șamindoilor ș-fuđi apoea de-aclò pi calu ațel arănoslu. Sîndile a feàtil'e' cu a
 5 fiçorlu' s-amistică ș-acăță s-aruşască loclu. Tu oara țea pi casa fiçorlu', pînđa ațea alba, țe-aveà băgată, lăi ca cătrane Mă-sa fiçorlu' u viđù, lăcirmă și đise:

— Fiçorlu nu-nl easte g'ine! va-nl albă pățită țivà. Al s-mi duc după nis, lu va-nl veadă ocl'il'. Imnă, imnă ș-ağunde
 10 pină la pâlăte. Șade ta z-discurmă nih'âm acłò, cîndo ea ningă nîsă avde nă vreavă. Tinde ureacl'a ș-ascultă. Dao nipîrtiș și zbură una co-alantă. A unel' l'-aveà moartă nipîrticușă și-ș plîndeà hala la soață sa.

— Nu plînde, l'-đise aistă, ș-nu ti jileà, ma scoală-te ș-adună
 15 nih'âm earbă di ningă ațel àrbure. Co-ațea earbă unde-o nipîrticușă j-va si nviađă dl-un-oară.

Curundu si scoală nipîrtica, adună di earba țe l'-aveà đisă soață-sa, u unde h'il'i-sa și aistă anvê și s-feațe bună. Mă-sa fiçorlu' avđi' tute zboarle a nipîrtișlor și viđù tute
 20 cîte feațiră nise. Adună earba di sum àrbure și apoea si sculă și z-duse s-află fiçorlu. Căftă aoà, căftă acłò, lo-află trupu tu nă parte, caplu to-altă a lu' și a h'il'il'e' de-amiră. Il' viñe atumțea tu minte di earba țe adună și cu nîsă anvîe morțil' tu minută, canda no-aveà moartă, ma durîntă. Fiçorlu
 25 cît si sculă, đise:

— Bre! multu durîl! greū somnu!

— Greū h'il'i a nel, c-aestu nu ș-fu somnu, ș-lă spuse tute cîte s-feațiră. Apoea fiçorlu lo feata și z-duse cu nîsă l-amirălu, tată-su a feàtil'e'. Amirălu cît u viđù, că h'il'e-sa bă-
 30 neađă, trapse ună mare harao, că nis pistipseà că-l moartă și l'-aveà faptă tute-arăđle di moarte.

Feata li spuse tute ună di ună cîte păți' și cum ma s-nu erà fiçorlu ta z-vătămă lamăa, nîsă turnată nu va s-aveà.

Amirălu atumțea l'-u deade nveastă, feațiră nă numtă mare,
 35 apoea inși nîs di pi scamnu ș-tu loclu a lu' băgă amiră fiçorlu.

Părmîò ni sciam, părmîò vă spus,
 Nu iră așl, ma vruî di v-arîș.

(Spus de Domca al Luzani de 25 ani din Crușova, Dec. 1895, prin d-l N. Bațaria)

75. Fiçorlu aflàt şi Ðinlu.

Erà, țe nu ş-erà.

Erà toamnă, cîndu fađl'i s-leăgînă di furtună şi pluk'l'i sùs. k'iră tră nîlă şi vîzescu k'inl'i di ți si mută perlu di frică ş-ariurle gurleacă di-ți l'a urêcl'ile. Şi suflă turbatlu (vimtu) 5 di dîteâl : va! k'ară lumea ! Cari-ște cari adră viră amărtie greauă ! Şi de alih'a nă mărtătoare, aclò si-l' h'ibă ! feațe un nic, un cupilcu. De-arşine, di frică, lo-anvâlî cu poala-l' şi nađă-nopți si scoală s-lo-arucă tu ariû. Di nîlă, că erà carne di carnea l'eî, sinđe di sinđe-l', nu-l' feațe inima s-lo-10 arucă tu ariû, ma lo-alăsă pri buđa să s-neacă di singur ; s-lo-află virnă.

Citr-andare, cîndu creapă dua, viră prămăteftu țe z-dufeà m-păzare, tricîndalul, avde boațe di nic. Ş-feațe crutea, țe s-h'ibă ? Şi z-duse z-veadă. Trađe, dizvăleaste, fiçdr. Nis fu-15 meal'e no-aveà.

— Aestu-nî fu căsmetea-nî, dîse şi lo-aduse acasă-l'. Haîde, haîde niclu crişteà quă di quă. Ađî nă palmă, mine doauă, s-feațe cuğămite fiçdr. Tute li făteà, ma carte să nveață şi pri lucru să s-aştearnă, nu-l' se aşterneà curlu. Tată-su vi-20 dîndalul acşițe il' dîte nă quă :

— Avđî, fiçdr ! Pînă tora nu vruî s-ți-aspùn, că nî-aveàm s-nu ti cîrtescu şi s-nu-ți frîngu inima, ma tine minte bună no-ai. Tine să nveți nu vreî, s-te aşterni pri lucru nîpòl nu vreî ! țe vreî ? lucre anăpude. Io s-nî mîc inima cu tine, nu 25 voi. De-ațeà i va te-aşterni s-ti fați fiçdr cu minte, i mutrea-ți s-ța scoți pînea, că fiçdr aflàt h'il, nu h'ii fiçorlu a mol !

Şi l'-aspuse apoea țe cură.

— Macă-î acşițe, gri fiçorlu, ți-alàs sinătate ! Va mi duc s-nî-aflu căsmetea. 30

Ş-acși Aflatlu, c-acși-l' grea tuți, ş-lo mintea la coare şi l'-u deade năpoi-nclo. Ntunică tu nă pădure greauă. Ne čipit nu s-avđà. Maş vimtul şi cîte viră àrbure uscàt țe cîdeà di vimtu di oară-ară ! Aflatlu, cu gl'ețlu tu inimă, s-culcă sum an àrbure şi nec-adil'atlu nu ş-loa di frică ! Aclò iu s-h'ideà tu 35 cufal, țe să-l' veadă oc'il' ? Nă scară !

— Bre ! s-u mică luplu, țe s-h'ibă ş-aestă ?

Dipune doauă scări, mutreaște citră ng'os, scara țin
multu tu loc. Apoea, guzgün z-veadă țe vai cură aoațe, ș-
inima tu dinți și dipuse nina niscinde scări.

5 Scară di scară, u dipuse tută scara și s-află tu nă pälä
cum niți nvisată no-avea putë. Iu turnăi ocl'il', marmar
geni, templi ca la bisearcă ș-mușutëfi cum nu ncape minte
omlu! Ș-păscu, țe ș-păscu ocl'il' Aflatlu ș-apoea acățä s-
priimnä, z-veadă: om no-are aoațe?

Cara-l' tricü udat'i tuți, intră ș-tu udälu din coadă. Ao
10 șideä un aüş cu barba pîn di dînuc'u și cu deänile pîn c
gruñü ș-mică pine. pri measă. Nis erä singur. Micări aveä c
tute soile. Aflatlu, uimicät, nibiüt, cari-ște di cîndu, s-aștirn
neac'imät pri measă. Aușlu, cara nu videä, avdä cä virä-
micä micarea și nu ștea cari eastë. Atumțea gri:

15 — Cari-ți-s h'il' tine, s-fure fiçör, h'il'u si-ni h'il, dor; s-fu
reși feată, h'il'e si-ni h'il, mușată!

Atumțea dișcl'ise gura Aflatlu și zburî:

— Fiçör h'iü; tatä no-am, mamä no-am, Aflät ni-u numa

Aestu aüş erä un Dîn. Nis s-aveä bätutä cu virä altu dîn
20 stih'd, cari-ște! și tu alumtare se-aleapse fără ocl'i. L'-arise
multu inima Dînlui, cîndu viçü suflit di om ningä nis, cä
Aflatlu z-bägä di nă oară, l-k'iptinä, l'i ndreapse barba, il'
täl'e deänile și-l' deade găirete, s-nu ș-u micä inima, cä poate,
co-ağutorlu al Dumniçä, sä-l' vinä ocl'il', z-veadă nipöl.

25 Dînlü no-aveä iu sä-l bagä fiçorlu. Il' deade 40 di cl'e'i di
la 40 di udäfi și-l' dîse:

— Fiçorlu a mel! Io h'iü orbu și nu pot s-li ved și s-li
ndreg cîte va pälătea. Tine h'iü tinir și cu luinä, Dumniçä-n
ti pitricü! Ține cl'eile și fă-ti domnu de-ađi pri pälăte. Mași
30 unä s-avegl'i: Patruçäțlu udä s-nu-l dișcl'iđi putë și s-nu ti
pingä draclu s-intri, cä s-nu pați ma laea di mine.

Vedî, aclö u pätî Dînlü cu dușmanlu țe l'i scoase ocl'il'.

Di cît fiçorlu ca fiçör: Fațe tamam ațea țe nu prinde s-facä.
Cara-l' dișcl'ise tuți udat'i, dișcl'ise și udälu din coadă. Țe
35 ș-erä acloțe? Nă baltä cu apă hrisusitä ș-cu un șopot tu
mese țe curä mași apă de-amälamä. Varliga-di varliga ăr-
g'ile mări cît nă boe di om! Tu citie nă guvă citu ncape
un om. Fiçorlu, cari no-aveä lucru, țe s-adarä, intră sä si
scaldä și cîndu işl, țe z-vedî? Truplu-l' tut hrisusit.

Aclò lu s-êudisea ca k'irutlu, avde un tropuț, ună c-azbui-
rare, ca peane. Nis di nă oară să nh'ipse tu erg'i și s-as-
cumse, tra z-veadă, țe va s-cură.

Nu tricù un minùt și na lu vin trei dîne prit guva dit ôitie
apoea și scot strânile și cămeșle și s-arucă tu baltă să si 5
scaldă. Aflatlu pre-agalea, s-trapse de-abùșala, de-abùșala
pină la cămeși, și ună cite ună li bagă n-sin.

Si scăldară dînili gulșane, arisîră, s-agucară, că ș-o-avea
și virnu nu li mutreaște. Di cît Aflatlu il' cură bâlile și-l'
si stricură ocl'il' pri nise di dup-un pom. 10

Vine oara s-easă. Caftă cămeși, s-mutrescu ună co-alantă ca
upărite, cămeși no-are! Aflatlu aridea pri sun nări di k'efe!
Cum caftă nise prit erg'i, l-ved! Acață s-lu pâlăcărsească,
si cadă, avu să-l facă, maș cămeșle s-lă da, că dînile fără
cămeși suntu țivă: ni s-azboairă pot, ni s-fugă di ningă 15
tine, țe lă loași cămeșle.

După multe, Aflatlu, cara lă trapse la tute cite nă bășare
cârținoasă, lă dîse:

— Pină nu va-l' dați lămina Dînlui, cămeși tu ocl'i nu va
z-videti. 20

Si zburiră nise, țe si zburiră și-l' deadiră un mer. Merlu
aestu s-lu mică Dînlui și videala va-l' vină di nă cale.

Aflatlu l-băgă n-sin și scoase di lă deade la doăule ma
mări cămeșle. La țe ma nică nu vru s-l-u da, că vrea să-l'
hîbă nveasta lui. 25

Apoea z-duse și-l' deade a Dînlui merlu. Ună mușcare di
mer și ocl'il' acățară să-l' vină. Cît lo-ascăpită tut merlu și
viđi, cum ti ved și cum mi veđi.

Aușlu trei palmi criscu di harauă:

— Dî, h'il'u, tine țe-ni fețiși bunlu aestu, țe cafti di la 30
mine?

Aflatlu țe să-l' caftă? L'-ardea di lume, să se-aspună cu
dina lui. Dîse:

— De! tată! s-putearii s-mi scoți tu lumea lantă, altu țivă
nu-ți vream! 35

Aclò, acșițe eră. Pri scară nu puteai s-eși tu lume. Aestă
eră faptă mași tră dipuneare, nu și tr-alinare.

Dînlui adună co-anginarea pull'i tuți, s-l'i ntreabă. Tricură
tuți pull'i și viră nu ștea s-l'i aspună calea. Tu coadă, cara

s-misurară ninga nă oară tuŝi pull'i, lipseă un čuleăi. Il' griră
 ș-a luŝ. Aestu cu de-ăvia putu z-vînă, că ș-eră șcl'op, cavăi
 di nîs! Aspuse, că nîs cunoaște un vultur tu mûntile Ască-
 pităt, lu k'are soarle. Mași vulturlu aestu poate s-lo-alină
 5 tu lumea lantă. Nk'isi Aflatlu, după đică-l čuleăi și-z duse.

S-u șcortăm, vulturlu aestu păța nă g'idere multu greăuă.
 Caŝe an, cîndu scuteă pull'i, vîneă nă nipîrtică și-l' mică
 pull'i. Vulturl'i nu era-l' acloțe. Pull'i țiuă și z-dipiră tră
 nîlă. Ğonile nu k'are oară, ma trađe coarda și-l' tal'e caplu
 10 a nipîrticăi'e. Triș atumțea na-l' și vulturl'i lu s-aurnescu
 pri ĝone s-lu mică, s-lu bea di viu. S-avđă cum l'i zg'ileă dit
 vimtu: «ha! tine h'il măsturlu, țe nă l'al fumeal'a pri gușe!»

Vrea-l mică, cara s-nu ansăreă pull'i, si đică, că nîs l-as-
 căpă bana.

15 Atumțea vulturl'i lu ntribară:

— Tine țe n-adrași bunlu aestu, țe bun caŝi di la noi!

— S-mi scuteti pri lumea lantă! đise nîs.

— Noi nă o-aveăm s-nu caŝi altu țivă, am car' easte mași
 tr-ahit, aastă nu-l' țivă. Ține peana estă și ahuleă-ŝ nă oară
 20 și lu z-vrei, aclo va s-eșl.

Aastă vrea ș-Aflatlu. Ahuli nă oară peana să se-află la
 Dînlă și din nă oară se-află.

Apoea cara lo di tute bûnile, ș-ahuli peana ninga noară
 și se-află tu lumea estă.

25 Aoațe nîs să nsură cu đina luŝ și feațe numtă văsilk'ască.
 La numtă băgară și nveasta n-cor, dup-adete. Năsă nu vrea
 s-tragă corlu, că nu ș-aveă cămeașa. Fičorlu nu vrea s-l'-u
 da, că ștea nîs, că mași cămeașa u ține aclo, ma cara l'i se-
 angricară multu, l'-u deade.

30 Đina cît u băgă și prit buharè vru s-fugă. Aflatlu u ștea
 estă și șideă cu peana tu mină. Cît vru se-azboairă nîsă,
 fuga după ea și pînă s-ță freți ocl'il', na-l ningă nîsă, o-acată
 și o-aduțe nîpôi acasă-l' și de-atumțea bineadă de-adun.

35 Părămîlō șteam, părămîlō aspûș,
 Cara z-vă minčunăi d-ițe v-aspûș,
 Ntribăŝi și pri Cata-l Cătûș,
 Și vulpea cu oslu di gâl'inûș,
 Țe-l mică,
 Și l'i se-ascălnă.

(Cules din Perivole. Epir, de la țal Papa-Nușl.)

76. Dracul și mâna vorbitoare.

de C. Cosmescu

O femeie avea trei fete. Odată se întorcea încărcată cu lemne din pădure și oftă din adâncul inimei. Dracul îi eși în drum și-i zise: Ce mă vrei? Nu te vreau pe tine, respunse femeia, dar am oftat, căci am trei fete și n'am cu ce 5 le mărită. Dă-mi una mie, că și eu sunt flăcău de însurat.

Dracul luă de soție pe fata cea mai mare. Cum o duse acasă la dânsul, îi dedită să mănânce o mână de om, iar el plecă la vânătoare, zicându-i, că la sosirea lui mâna să fie mâncată, asta va fi un semn de credință și de dragoste pentru dânsul. 10 Cum plecă, fata îngropă mâna în iesle și când dracul sosi acasă, îi spuse, că a mâncat-o. Unde ești mână? strigă dracul. Aci îngropată în iesle. Dracul se necăji pe nevasta lui și o sugrumă. Apoi se duse și luă de nevastă pe sora mijlocie, care avu aceeași soartă, pentru că îngropase mâna de 15 om în casă.

Atunci merse de luă pe cea mai mică. Ea dedită mâna unei pisici s-o mănânce și când dracul veni, pisica eră la spatele fetei. — Unde ești mână? — În inimă caldă, respunse mâna. Dracul crezu, că cu adevărat fata mănecase mâna vorbitoare 20 de aceea îi dedită toate cheile din camerele palatului său. Sora mai mică deschise camera unde erau surorile sale și le înviă. Apoi câteși trele legară pe necuratul, îi luară averile și se duseră la mama lor. Peste puțin ele se măritară după feciori de împărați. 25

(Extras din «Basmale Române» ale d-lui L. Șăineanu, București 1895. p. 345., ca variant la basmul de mai sus, și transeris în limba Daco-Română, în rezumat.)

77. Țoari tu ȇinuși.

Eară nă oară trei frați. Dol'i frați lucră două ș-noapți, si-ș scoată hărgili, treilu eară om timbël, nu lucră, nu agunseă și niți vrea si z-ducă, lu frați-l pitrițea. De-acămăt țe eară, trimură de-arcoari, ca vîră vîftu. Tută dua adră guvojdi cu 30

dințil'. De-arcoarea țe-l' earà, ȋoarli tu nă tisagă di ȋinuș
li țineà, s-nu l'i ngl'ată.

Frațl'i nu puteà s-lu veadă ntr-ocl'i, că a(du)țeà arșini mari
De-aestă, scoàsiră di-l' deàdiră partea țe-l' cădeà și-l' aspù
5 siră plătãrli. Partea timbeluî fu un gumâr. Ș-lo gumarlu
lu ncălică și cu ȋoarli un tr-un ocl'u di tisagă, alantu to-a
lantu ocl'u di tisagă ș-tisaga mplină cu ȋinuși. Calea-calea
ağumsi la un șopot. A luî l'-earà leani z-discàlică z-bea apă
Di căvală scoasi căcua ș-u băgă tu șurcă, u umplù și biù
10 Apoea ș-trapsi calea. Cum trădeà cãrliglu azvarna, s-acăț
di un pãl'ur, sk'in, țe earà ! și scoasi nă oală cu flurii. A
luî l'-angrică z-discàlică și aștiptă s-treacă viră om si-l' l
da. Na lu vineà niști oamiñl. Aeșți lu ntribară :

— Că-țe stal ?

15 — Așteptu si-nîl dați oala cu flurii, că nî-u leani z-discali
ȋisi greața-locluî. Dîsili voi, dîsili a nia.

Aești li loară și trãpsiră treil'i calea de-adùn cu ȋoari-tu
ȋinuși, c-acși l'-earà numa. Ntunicară tu nă păduri mari :
ntunicoasă, că nu videàl ntră tini. Discàlicară ș-apreàsir
20 foc să si ncăldască. Băgară s-mică pîni și școasi cați u
țe-aveà. ȋinuși-bibil'ar i ȋoari-tu-ȋinuși scoasi nă cumată
caș, țe o-aveà ninga de-acasă, că di leani, l'-angrică s-u mic
După țe micară pîni și-ș feățiră crucea, ȋisi unlu di el' :

— Dumniȋău s-o adavgă pri leamni ș-pri k'etri, ș-aoa
25 și m-Poli și tu loclu a nostru : oaea s-facă nil'a, ȋelniclu l
h'ibă și șcl'op cara z-va, mași picurarlu s-nă bîneaȋă, că r
deadi caș ș-micăm.

Ațel om, cum pari, no-aveà micată altă oară caș ș-lo-ari
multu. De-ațeà ură ahîntu multu. Timbelu ȋoari-tu-ȋinu
30 ș-u băgă să s-facă picurăr, tra s-facă di nă oae, nil'a, cu
l'-ură omlu ațel.

Dusi s-află domnu. Lo-află și vru s-intră picurăr. Doi
nul il' ȋisi, că-l bagă, ma si știbă di prota, că vîni tu
qua un l'undăr tra s-mică caș, ună-altă. El ȋisi că nu s
35 aspari ! Aestu, l'undarlu, căftă al ȋinuși-bibil'ar si-l' da
bunlu s-mică țivă. ȋoari-tu-ȋinuși mută tuȋinili și-l' ȋisi :

— Nu-ți daū niți sîrmă ! Fărmăe nu-ți daū !

— H'îl tini ahît goni, s-ță baȋl mintea cu mini ?

— H'iũ nã nil' di crî ma ġoni, ġri Coari-tu-çinuşi. Veđi atra estã! (Aŧea erã caş).

— U ved, đisi l'undarl'u.

— Cum stricðr k'atra eştã, acşiŧi va ti stricðr ş-tini; cari şŧi: aĩ stricoarã ş-tini k'atra.

5

L'undarl'u dusi s-l'a nã k'atrã. Streasi, streasi, nu k'icã niŧi l'k'icutã. «Bre!» đisi nîs, «aestu ş-fu ġoni, nu ş-fu ca picurli ananŧi» şi-l' đisi si s-facã soŧi, ma z-va. Aestu taha inđeã coasti, s-nu đicã l'undarl'u cari-şti ŧe, ma apoea s-aŧi soŧ şi intrarã dol'i tu pãduri.

10

Aflarã nã cupãne. S-acãŧarã, cari poati s-u fringã: Trapsi undarl'u, cît u cripã. Trapsi Coari-tu-çinuşi, ŧivali o-adrã, cã nã erã cripatã di l'undãr.

Lundarl'u, cîndu viđũ ş-aestã, cu frica n-sin imnã.

Ma nclo deãdirã di un ariũ mari. Coari-tu-çinuşi nu puteã 15
lu treacã.

— Poŧi, l'undare, s-mi l'aĩ ingrişca? l'-đisi nîs!

— De! ştiũ ş-lo? z-ved.

Il lo şi-l' tricũ dinãparti de ariũ ca un peatic. Cari imnarã mlagarã tutã pãdurea, l'undarl'u s-adunã cu alŧi l'undãri şi 20
apusi, cum easti un om ma ġoni di tuŧi l'undarl'i, Aeşti l'đisirã s-lo-aducã s-lu veadã ş-nîşŧi, cum s-faŧi s-h'ibã ahtari a Vinĩ omu seara. L'undarl'i erã-l' adunãŧi divarlŧigaluĩ di eşi friđeã nel'i ş-oĩl arãk'iti. Nãinti ŧe z-bãġã measã, dũsirã ŧe apã. L'undarl'i ncãrcarã, cari nã buti, cari un utri, cari 25
putũ. Coari-tu-çinuşi ligã şòputlu cu coara şi trãđeã taha s-aducã tut. El di itia estã aminã şi tuŧi l'undarl'i si ntri-
mã: «ŧe s-aminã aestu om?» Z-dusi un z-veadã. Lo-aflã ligã şòputlu cu funea. Lu ntribã:

ŧe faŧi acloŧi, s-ti tal'e Stãmaria?

30

ŧe s-fac? Leg şòputlu s-lo-adũc la noi, s-avẽm trã tot-
apã.

More alasã-l, avẽm apã, aġunđi tora trã tora. Apã nu
eşti; leamni nã lipseşti s-adrãm foc astarã.

Veđi Coari-tu-çinuşi de-aclò cu l'undarl'u şi z-dũsirã s-a-35
surŧeali. El şi ştea, cã nu poati s-aducã multi leamni
trã arburli cu funea. Lu ntribã nĩpòl l'undarl'u: ŧe adarã?

ŧe s-adãr, io acşi h'iũ: adũc nã oarã trã totna.

— More! alasă ărburl'i arihate, că s-nu n-apitrusească. nă zdroămină. Ağungu leămnili, țe neărcăi Io.

Ascăpă și de-aoă cu fața curată Ćoari-tu-ćinuși și z-du la fucurină, Iu mică, biu și s-adră țae.

- 5 S-culcară. Ćoari-tu-ćinuși nu dură, ma tut ascultă țe șu-
tură l'undarl'i un co-alantu. El' si zbură s-lu vătămă, or' s-nu
vătămă? Apoea o-ăflară g'ini s-lu vătămă, că di nu, el va
vătămă. Acși l'i-u cruiră s-lu vătămă dua țe vini. Ćoari-tu-
ćinuși li băgă tu cornu tuti. Nis s-culcă ș-pri noapti băg
10 un bucum sum tāmbari tu loclu ațel și dură al'urea. L'u-
darl'i, di cum ș-aveă zbor h'ărsiră apă ș-u turnară pri tār-
bari s-lu upărească și s-moară. Ma țe s-moară? cūțurlu?

Dua lantă ș-frică ocl'il' l'undarl'i, cindu-l viđură vîu! I
ntribară cum tricū noaptea.

- 15 — Multu g'ini! Ma asudăi multu, că ș-fu căloari astă-noap-
— Bre! minduiră l'undarl'i, aestu nu va si știbă di țiv-
Apoea, carl' feățiră ș-alti multi și tut putū se-ascapă sînăt-
lu ntribară:

— Cum di h'îl ahît ģoni tini?

- 20 — Lucru lișor, gri aestu. Io ma naintea mi fripsu ș-apo-
mi fecu sînătòs, de-ațea nu voi si știu di foc, di apă h'ar
și di tuti.

— Am nu nă friđi ș-noi, grîră l'undarl'i?

— Z-vă frig, lă đîți Ćoari-tu-ćinuși.

- 25 Acșiți il' ligă di cîti nă sulă cați un, ama pravatòs, țe n-
draclu s-nu-l' poată s-l' dizleagă, apoea apreasi un foc,
bumbuniđă, și suță-l', suță-l', acățară s-aurlă l'undarl'i și
mută padurea di zg'ic, ma țî-aflăși om s-l' avdă. Acșiți
fripsi di vîi tră semnu.

- 30 Ș-earăm ș-io acloți ș-aduș ună păreac'l'e di curđel'i și c-
ună carti a fićorlor, ma tricūl pri la nă fintînă și me-aplic
z-beau apă. Aclò aproapea eară un purcăr și băgă boăț
s-aurlă pri porți, că vrea s-intră tu agru du! du! du! ș-a r-
ni si părū că đîți *dur! dur! dur!* (1) și di frică le-alăs

(1) Pe turcește: stăi! stăi

și aoă me-aflăi. Car! va s-le-află, s-facă nă turtă (nă bugațe),
s-l'a nă cofă cu vin si-l' da a fintină!e!, si-l' li da !

Și:

Dipu ahite zboari,
un vin no-ari ?

5

(Spus de elevul George Cocoti, Avela, Epir.)

78. Glarlu și mintioslu.

Eră, țe nu ș-eră. Vai eră di se aspuneă.

Ș-eră nă oară doi frați: unlu mintios, alantu glar.

El' si ndreăpsiră picurări la un čelnic. Ună quă armăsiră 10
fără pine, că u micară cită aveă, și mintioslu il' dîse a frate-
sui glar, să z-ducă s-l'a pine di la domnu. Glarlu z-duse.

După țe lo nă tisagă cu pine, l'-u deade citră la mandră.
Tu disa di cale eră nă fintină cu apă limbidă ca lăcrima
li Stămărie și arate ca gl'ețlu. Eră naqă-quă, cîndu aqumse 15
la fintină. Șiqû să dispustusească sun aumbra di cupăcû,
di ningă fintineăuă, apoea mică, biû ună apă arate și trapse,
că oara-aveă tricută și frate-su lă-aștiptă cu mățile goale!

Si scoală glarlu, ș-l'a cărliglu din anûmirea și-l' dîte a
pini!e!:

20

— Pine, pine! cum te adûș lo pîn-aoă din-anûmirea, ș-tine
s-me-adûți de aoă pînă la oi! Grea pine! că țe nu grești?
Di, va mi l'ai din-anûmirea, i nu?

Pinea nu grea, cum z-grească? Are gură pinea?

Nis nîpôi cu a lui:

25

— Vai grești, că di nu: sîrme va te-adâr! va ti zdrumin
dip.

Pinea nîpôi citus! Atumțea glarlu s-aprease și-l' dîse:

— Na! car! nu vre! s-mi porți din-anûmirea.

Și u sîrmă tută pinea sîrme. Apoea trapse citră la man-30
dră. Cîndu s-apruk è, frate-su lu ntribă:

— Iu o-ai pinea?

— Nu mi ntreabă! si ștea! ș-tine țe darăc nî-acățai cu pinea?
Ma tut a mea s-feațe. Io u purtai pîn la fintină, pîn tu disa di
cale, din-anûmirea, și cîndu-l' dîșû s-mi poartă ș-ea, na sîrda 35
nisă: zbor nu grea. Il' dîc să zburască, nisă: k'atră! Me-

acătară drațli di urecli și ț-u zdruminăi, ț-u zdruminăi sirme
sirme ș-o-alăsăi s-u mică pull'i al Dumniță.

— Bre! tine ți-fuși di k'iruțli a k'iruțlor! Iu se-avdi' ș-îu
se-aspuse, să zburască pînea vîrnă-oară?

5 — Glar h'ii tine, dîse k'irutlu. Avdi nu zburăște pînea
noi cum zburîm?

Țe s-l'-adară ș-frate-su: bate-l fićorlu, pînă nu-l frimse ul
ćorlu! ș-apoea: acață orbul s-coate-l' ocl'il'; a glarlui: tine
l'-aspunîi calea ș-el l'-u da valea! Il' dîse nis:

10 — E! tora-adrăși, țe-adrăși! ședî tine la oi ș-fo s-mi duc
la pîne.

După țe-ascăpită deana frate-su cîtră n-hoară, se alină
glarlui pri un gorțu și scătură, scătură gorți, lu scătură a
proapea tut. Apoea dipri gorțu lă dîțe a oilor:

15 — Oi, oi! mutriți g'ine! gôrțile nicoapte s-li micăți ș
ațeale coapte si-nî le-alăsăți tră mine!

Oile ca prăvdî! mică azvarna și coapte ș-nicoapte, că no
aduk'ă limba glarlui. Aestu, dipunîndalui di pri gorțu, mutrei
s-află gorți coapte, ma no-află dici't cîte-vîră ascumtu pre
20 aoa ș-pre-aclò. Lo-acăță nîpòl danda, că-țe oile l'-micară gôr-
țile coapte, l'a un par și cara lă u intră, dă, dă, pînă ș-să-
tură mînle. Dare di glar, nu ț-alăsă oae nivătămata. Di nă
cupie ntreagă, vai dîți, vîră vîng'îți ascăpară cu bană.

— Na cari vreți! dîțeà nis. Nu vă (dî) țeam s-micăți maș
25 nicoaptele? Voi nu vrut s-ascuțăți ș-li micăt tute.

Aproape acloțe s-află nă guvă co-apă, multu adîncoasă.
Glarlu țe s-mintui?

— Cari z-vînă frate-nu și s-li veadă oile vătămata, va mî
nceațe și va me-aurlă. Nu-l ma g'ine s-le-aruc tu guva co-apă
30 și s-l'i dîc a frate-nui, că durîndalui ni li furară!

Acși el, apîrîi, doaună cîte doaună, s-li tragă di őr și s-le
arucă tu guvă. Trîș atumțea na-l și frate-su.

— Bre! că ti tăl'è luplu ș-avû Nêstratlu di Lavdă? țe faț
aclò?

35 — Țe s-fac? Me-alinai pri gorțu să scatur gorți ș-lă dîși
a oilor s nu li mică gôrțile coapte ș-eale no-ascultară și țe
căftară, ațeà ș-aflară.

— Bre! k'irută prămătie, bre curcubetă goală, nu dîți tine
aduk'escu oile di limba omlui?

Glarlu, ca glar: țe-l' cînți și țe-ți discintă?

— Că-țe s-no-aduk'ască? Noi cum aduk'im?

Mintioslu șuiră tora, citră nal'urea și si zgrîmă, lu nu-l mică, că nu ștea țe s-facă. Vru nu vru, l'-ağută ș-el s-le-arucă tu guvă. Aestu arucă cite nă oae, că nu putea ma multu! 5 și glarlu cite doauă.

— Tora țe s-fașim? Cum s-ișim di năntea cêlniclu? Țe gûeape va-l' dăm? Cum s-u mpiticăm luguria?

Ș-u mică inima mărâtlu, că ștea lăeața, că-l groasă și no-are vindicare. 10

— Știi țe? dîțe glarlu, să stăm pină s-murdească. Mine va me-adăr bubair cu tute clòputle di oi și apoea va le-adunăm nănto olle armase și va le-a(du)țem s-li ncl'idem tu ahurea dòmnnulu-nă.

Acși feățiră. Cêlniclu, car-avdî de-analtu, din casă, cum 15 vazea clòputle, nu dipuse m-pade s-li veadă, că nu-l tricû șubee, că lipsește vîră. Apoea s-alnără fraț'i analtu și și-đură pri measă. Băgară s-mică pine. L'i-ntribă cêlniclu:

— Oile le-avêți g'ine?

— Ca h'erlu ș-cama g'ine. 20

Domnul lo cofa, umplù nă scafă ș-u deade a mintioslu s-u bea. Apoea l'-deade ș-a glarlui nă scafă cu vîn. După psîn cêlniclu turnă nînga nă scafă ș-u deade a mintioslu.

— Ba! dîse glarlu. Io țe-arucăm cite doauă din nă oară 25 ni-dai nă scafă di vîn, ș-a lûl țe-arcă cite ună, il' dai doauă ș scafe!

— Țe dîțe, țe dîțe? ntribă domnul pri mintioslu.

— A! more! scoate-l' ocl'il' ș-alasă-l! nu lu știł cit l'-are tră dare al Mihăli.

Apoea sculară measa și cêlniclu durîl. Niși noaptea le-30 aspeală de-aclò. Aclò lu s-frîndeă di fugă, da di nă moară aspartă, apărvisită, fără domnu, necă altu vîr.

Glarlu, lucru no-avea; intră nauntru, l'a k'atra di moară di gușe și o-adună. Citră n-đare ș-ağûmsiră ning-un k'ipariș. analtu și multu fundutòs. Niși di frică, se-alinară analtu 35 pri k'ipariș. Glarlu cu k'atra di gușe nu vru s-o-alasă. Aclò sum k'ipariș viñiră niște prămătețî cu mușutêțî multe și discărcară să z-discurmă și s-prîndă. Tamâm cîndu eră pri measă, se-avdî boașea glarlui, canda vînea di la Dumniđă:

— Fuđiđi, cā di nu, Dumniđāŭ va z-vā vātāmā!

Și di nā oară sārġl'aște k'atra și cîŭi il' lo, și-l k'isā. Ananți feațirā nāparte, di nu viđurā cum fug.

Dipūsirā apoea frațl'i și mintioslu aleapse ș-lo tute lūcrile
5 scumpe și glarlu lo mași unā furtie di țināmā. U ncārcā
pri nā mulā șcl'oapā. Mula nu imnā agoāa.

— A! đise nīs, țe-are mula di nu imnā? U doare čorlu?
Macā-l acși, al sā-l' lu tal'u, se-ascapā di el, tra s-imnā nvie.

Ș-acși, ș-armase mula cu treī čoare și nu puteā s-imnā
10 dip. El țe s-facā: il' da foc ali țināmā.

Ațeā đuā Dumniđālu-l dureā māseaoa ahīt multu, cā-l mu-
reā di dor; loclu nu ș-lo-aflā. G'ine-ma fumlu, mutīndalu-se
nsus pīn la Dumniđā, z-duse tu māseāŭā-l' și-l' tricū dorlu.

— More! gri Dumniđāŭ, carī nī-l feațe aestu bun?

15 Glarlu aurlā nā oară cīt putū:

— Io! Io țī-l fecū!

— Și țe bun cațī di la mine?

— Si-nī daī nā fluearā! Cīndu z-bat cu ea, sā z-batā tut
loclu.

20 Dumniđāŭ l'-arucā flueara.

Fuđi glarlu de-aclō și si ndreapse purcār la un preftu
Nā đuā lā cīntā pōrților z-ġoacā. Aești d-lu s-lu scoatā ġoclu?
Ġucā, ma ca pōrți. Ġoclu a lor nu-l ariseā dip glarlu. De-ațeā
glarlu țe și ștea: lo un par și lā u intrā, s-l'i vātāmā. Tu
25 oara țeā, ea-cā vīne ș-preftul și-l veade cum l'-umflā pōrțil'.

— Bre! k'irute, țe lā fați a pōrților?

— Țe s-lā fac? Io lā bat flueara și nīși no-avdu cīnțiclu,
ma ġoacā, cum lā vīne.

— More tine țī fuși bāligā! Nu mintuești: ġoacā pōrțil'?

30 — Cum nu ġoacā? noi cum ġucām? i cā sun pōrțil' di
preftu, ș-cā nu ġoacā preftul, s-nu ġoacā ș-nīși?

Preftul lo-acumpārā cīți parāți fațe; lo-acățā di-l ligā di
mīnī și di čoare, il' trapse un școp bun-bun, și-l bāġā to-a
boilor. Aclō l'-aduțeā s-micā cīte nā cumatā goalā di pīne,
35 pīnā sā-l' vīnā mintea. N-loc di minte trā vīrā mes di đile,
le-arcā pètale și ascāpā lumea di nīs.

(Spus de Ion St. Zeana, Cālive-Badralexī, Macedonia.)

79. Găl'ina cu oăule di mărgăritare.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră.

Ș-iră un-oară un bărbăt ș-ună mul'are ș-avea doi fićori. Aistă casă iră oărfină, ma bărbatlu di cațe quă s-duțea m-pădure, adună leamne ș-li vindea. Cu prazl'i țe-amintă di 3 la leamne ș-hărnea fumeal'a. Un-oară cîndo alăgă m-pădure ti leamne, veade tu un cupăcū ună găl'ină, mușată, mușată si dîțî: Dă-nî, doamne, nica doi ocl'i s-u mutrescu și s-nu mi satur! S-aproak'e bărbatlu di găl'ină și găl'ina nu s-aspare. Atumțea nis s-apleacă s-u l'a acasă. Cum u mută, vidū 10 sum nisă ținți ouă. Ți s-mintul nis? — Ai s-alăs găl'ina aoațe s-ni oăuă di cațe quă și si-l' vindu oăule.

Feațe cum dîse. Lo oăule, patru, alăsă un tu cūibăr și duse m-păzare cu eale. Cît ațumse ca tu mărđinea di hoară și-l' ease în cale un uvrēū: «Bună-ți oară!» — «G'ine viniși.» 15

— Țe vinđi ația, pap, intribă Uvreūlu?

— Ea! ndao oăuă?

— Cît li dai? cît cațî?

— Ahîț!

Il' deade prazl'i Uvreūlu, ș-lo oăule acasă ș-frîmse un, cîndo 20 ți z-veadă? nuntru un mărgărităr cît nă nucă di mărle.

— A! dîse uvreūlu hăriðs, ea cum va mi fac avūt di nă oară. Va neg di cațe quă și va le-acumpru oăule aușlu.

Z-duțe Uvreūlu qua lantă și-l' lo-acumpră oălu, ți lo aușlu di la găl'ină și di cațe quă Uvreūlu l'-dădea cîte un aslān 25 ma multu pi oă. Aușlu putē nu s-mindui, că-țe Uvreūlu il' da ahînți mulți prađi, niți nu scîia ți-l' vinde. Ș-co-ațel' prađi ș-acumpră fărînă: ahîț ș-nu altă. Treațe k'irò, ș-ațungu ș-preasiñle,

— Tora, il' dîțe mul'area a bărbatlu, s-nu li vinđi oăule, 30 ma s-adūnî indao ta s-avēm ți preasiñl.

— G'ine, dîse bărbatlu.

Z-duse eara m-pădure ca di tōtîna s-l'a oălu a găl'inăl'e. Cîndu s-turnă acasă, l'-ease eara Uvreūlu în cale și-l' cațā 35 oălu si-l' lo-acūmpără.

— Nu-l vindu, dîse aușlu, că-l țin s-lu mîc ti preasiñl.

Uvreūlu si nșirpică:

— Na, lale, vîng'iți aslânî, ș-dă-nî-lu!

Din cot, că bărbatlu nu-l' lu dideà:

— Nu ț-ul vindu, nu! niți ti nă liră, dîse aușlu; voi s-mi hărsescu ș-mine cu fumeal'a.

5 A Uvreului il' vineà criparea. Fuđi cătrane nvirinăt. Bărbatlu il' l'a oûlu și-l duțe a casă. Alante dîle eara ași, pînă se-adunară vîră 5—6. Seara di alăsare preasîni lo bărbatlu un oû și-l freađe ș-află nuntru nă mărgăritare. Li frinđe tute, tute cu mărgăritări. Atumțea nis duk'l, că-țe Uvreulu
10 il' dideà ah'iți prađi.

— Stăi tora, dîse nis, că de-aoà ș-ninte nu va li veadă Uvreulu cu ocl'il'. Z-duse apoea în pădure și ș-u lo găl'ina acasă. Di cađe quă găl'ina uà cîte un oû, și di cađe quă il luà bărbatlu și-l' scuteà mărgăritarea di nuntru ș-u vindeà
15 ti caîsçi cîte lire. Vinde azî, vinde mîne, s-feațe omłu avût. Nu-l' lipseà tora ni s-lucreađă, ni z-ducă m- pădure. Tricură așite ndoi anî și ți-l' vine tu minte? «Ai s-mi duc tu hăgilik'e unoară. Inî deade Dumniđău aveare, tora lipseasče s-mutrescu sîflitlu.»

20 Cl'amă apoea mul'are-sa și fičor'l'i și lă dîțe:

— Tora io va s-mi duc tu hăgilik'e, ma pînă s-mi tornu voi găl'ina s-o-avèți multu ngătàn, s-nu v-aridă vîrnu și v-u l'a.

Dîse aiste zboare și trapse tu hăgilik'e.

Avde Uvreulu, că bărbatlu nu-l' acasă. Nis di cîndo nu-l'
25 vindeà oao aușlu, nu-l' acăța somnul di inate. Ți s-facă tora?

— Na-ca va s-pot s-arid mul'area, dîse el cu mintea-l', și s-l'i l'aũ găl'ina?

Si scoală și vine la mul'area. Acața Uvreulu s-u bagă pi plan mul'area. Il' dîțe că u va, că moare ti nîsă, că fără
30 nîsă nu poa z-bîneađă și alte multe cîte poate z-voamă limba uvrească, țe ș-ăpile li doərme. Mul'area irà cu mintea la loc, aștirnată și nu vrea s-lo-ascultă. Ma Uvreulu, uvrèu: nu-l' țățeà gura: il' da di nă parte, il' da de-alantă, u guğileasče, pînă-l' șuță mintea. Minte șcurtă mul'area, se-aride și-l' si
35 pridă, că de! Eva, tot Evă! are piste vîrn-oară pri nîsă?

Uvreulu tora niți nu z-duțeà acasă: Aoà mică, aoà bea, aoà s-culcă. Mul'area, ș-nîsă băgă vreare mare pi nis și iți dîțeà, ațeà fițeà. Ună seară șade Uvreulu și-l' dîțe:

— Tora va-nî fați un lucru ți va-ți caftu! Va s-tal' ti mine

găl'ina ațea ți fațe oao cu mărgăritări; va s-u h'erg'i, ma mutreă g'ine s-nu l'a virnu caplu ș-înima.

Uvreulu l'-aveă dîsă ti cap ș-ti înimă, că nîs scîă că ațel ți va mică caplu, va s-fățea multu cu minte ș-ațel ți va s-mică înima, di cahe duă dimneața vrea s-apireă c-un trastu 5 di flurîi la căpitînă.

Ți s-facă Eva? S-nu u tal'e? Cum s-l'-o-aspargă a Uvre-ului?

— Va s-u tal'ă, dîse, mea iu s-easă, las easă.

O-acăță, u tăl'ă ș-u h'arse. U scoase dipri foc ș-u băgă pi 10 measă z-vînă Uvreulu s-mică caplu ș-înima. Na-l' și fîcorl'i a mul'ăril'eî iu vîn di la sculie. Cum vițură găl'ina h'artă, lo un caplu ș-alantu înima ș-li micară. Intunică seara ș-eale Uvreulu iu vine hăriș, hăriș, că vrea s-micare caplu ș-înima găl'inăl'eî și vrea s-fițeară di-un-oară cu minte ș-avut. 15 Căftă cap, no-are! căftă înimă, no-are!

— Cai li mică, ntribă Uvreulu?

— Noi, dîsiră fîcorl'i.

Uvreulu s-feațe ca di fărmaț, cîndu vițu că alți micară caplu ș-înima găl'inăl'eî. U l'a mul'area la nă parte și-l' dîțe. 20

— Tora va-l' k'irēm dol'i fîcorl'i.

Muma, cătaoa, țineă ma multu la Uvrêu, ca la fîcorl'i și-l' dîse:

— Si-l' k'irēm, ma vreî.

(Necomplect.)

80. Gălina de-amălamă.

25

(Variant la cel de mai sus.)

Ș-eră, ți nu-și eră, că ma s-nu eară, nu si spuneă.

Ș-eară unoară un om; ș-aveă ună mul'ere și doi fîcorl'i. Omul aduțea lemne ditru munte, ditru curie, și li vindeă 30 di s-hărnea. Doll'i fîcorl'i s(i)-duțea la sculie.

Ună zuă fîcorlu cama mare ul pălăcărî și-l' căzû mult a tată-suî s-ul l'a tru munte. Tată-su l'-zăsi: «nu pot s-ti l'au, că va s-k'erî di sculie.» G'ine ma, ti tih'e, ună zuă, cîndu căzû nă sərbătoare lișoară, nîcă și nu aveă sculie, fîcorlu 35 diznôu l'i se-angrică a tată-suî s-ul l'a ntră lemne, și tată-su nu-l' o-asparsă k'efea. Așl, ul duse la munte, iu tăl'ă lemne.

Cum si jucă fiċorlu, vede aclò, pi un àrbure, un cuib di pul'ù. Şi cum toċi niċil' s-hàrisescu cċndu ved pul', sàrèà di hrao şi-l' zăsi a tată-suċ:

— Tată, ea un cuib ! S-ul l'aŭ, ma nu ?

5 Tată-su-l' zăse :

— L'a maşi un oŭ ş-alanti alasă-le s-li facă pul' şi s-li l'ai altă oară.

Şi aşi ! După ŋi tăl'è tată-su lemne, li ncărcă şi trapse a casă de adŭn cu fiċorlu. Calea aflarà un uvrèŭ. Cum sunt
10 uvreil'i, l'i ntribă, di-se aŭ ŋivà tră vċndere. Omul zăŋe :

— Nu ! dicċt aistă furtis di lemne.

— Altu ŋivà nu avèŋi ?

— Avèŋ, greşte fiċorlu ş-un oŭ, ma nu-l vindem, că easte a nèŭ.

15 — Nu va zbor, se-amèstică ş-tată-su a fiċorluċ, că-l a lui oŭlu.

— Vinde-l, faŋe uvreŭlu, cċt caŋŋă, iŋi misŭr tu mină.

— Nu-l vindu, l-u toarnă omul, si-nċi daċ ş-ună sută di lire curate.

20 Aşi căzură tru păzare. Uvreul il' zăŋe :

— ŋi daŭ dao sute ? Omul zăŋe :

— Şi treċi sute si-nċi dai nu ŋ-ul vindu.

Aistu ş-o aveà, că uvreulu faŋe şicæ. G'ine ma uvreŭlu dădeà ca de-alih'a fluriċle. Omul ma vizŭ, că ş-află dracul cu
25 uvreŭlu, ta s-ascapă di năs, il' zăŋe :

— Dă-mċi ŋinŋi sute di lire şi l'a-l oŭlu.

El aşi zăse, se-ascapă di uvrèŭ. Uvreŭlu, troară scoate ŋinŋi sŭtile di lire, li misură şi-l' li da.

Limnarlu ş-fricà ocl'il' di ŋi videà. Nu l'-u ncăpeà mintea
30 virnă-oară, ca şicæa lui s-easă ca-de-alih'a. Şi nh'ipse lirile di na stċnga şi fuga acasă.

Alantă zuă narze eară tru munte, l'a şi alantu oŭ ş-ul vinde tră nica 500 di lire. Tru sone acată, cu de-aoà, de-aclò, şi găl'ina ŋi uà aiste oauă, şi-ŭ duŋe acasă fără s-u vindă,
35 Tura omul, după ŋi s-feŋc avŭt, vru să se-alasă di limnàr să s-facă prămătàr. La fugă, l'-zăse a mul'er-sai :

— Mul'ere, tura mine va s-fug; na ŋ-alàs dao sute di lire, fă ŋi ştiċ, şi mutreà s-faŋi icunumie, pċnă va s-mi tornu ŋo; maşi găl'ina s-nu ŋivà di pate ŋivà, că capul ŋ-ul tal'ŭ ş-altă nu !

Mul'erea dădea di cap:

— G'ine, s-nu-ți imnă mintea, s-nu ai gailee, că di zborlu a tău nu va s-es. Găl'ina de-amălamă va s-o am angătân.

Apoea, s-bășară și s-dispărțiră, năs trapse calea și ea rămase a casă. 5

Nu tricù nih'am di k'irò și uvreûlu ațel trețe pir la casa mul'èril'eî, ună oară, dao orl, ași că mul'erea, scurtă di minte, ș-arcă mirak'a pi năsu. Ma napòl ul cl'imă pi prînzul, pi țină, că s-fêțiră oaspiți bunî. Ună zuă uvreûlu u băgă s-tal'e găl'ina de-amălamă și năsă lo-ascultă. 10

Pînă s-ajungă prînzul, ea-l băgă tu dulape. Na-l' și fiçorl'i viniră di la sculie și ca toți fiçorl'i ahurh'iră s-caftă pi tru casă, ta s-află s-mică țivă. Cîndu dișcl'id dulapea, ți s-veadă? Pull'û friptu. Arak'e cama marle capul, cama nîcul înima și glîp! tru pîntică. 15

Ajunze prînzul, ea-l uvreûlu, că si ma așterne pi measă și cîndu vede că găl'ina nu are cap și inimă, si nvirină și si scoală s-fugă. Mul'erea-l' fațe:

— Șezi, vrutul a neû, nu fuzî, tri ți fuzî?

Năsu l'i spuse, că ma nu este găl'ina întregă, nu măcă. 20

— Ți fațim, ul întreabă mul'erea?

— Ma vrei tra s-g'înu altă oară și s-h'im cu vrerea ți ne-avûm pînă tura, s-l'-acățî fiçorl'i și s-l'i tal', s-lă scoți capul și înima.

Și ași băgă să ncălzască apa, s-l'-upărească și sl'i moară. 25 Cîndu caftă fiçorî, no-are fiçorî!

Că s-vidêți ți s-fêțiră fiçorl'i.

Fiçorl'i avziră tute, fuziră de-acasă și imnă, imnă, ajûmsiră tu ună hoară mare. Aclò frățile cama mare îl băgă pi frati-su la un' prămătâr si nveață zîmate, că eră nîc. Ul băgă 30 mași tră pine, fără si-l' caftă plată. Prămătarlu, stică vizû, că nu-l sârțînă greăûă, tra nă pine mași, ul lo.

Tura ți s-zățim? Fiçorlu, ți mică înima, ascuk'à tot gălbine; ațel ți mică capul, di minte multă, ți-l' dipuse, s-fețe amiră. Nîcul eară ațel ți scuk'à flurîl; g'îni ma năs nu ștea, 35 că scuk'e flurîl și mași cîndu s-turnă di lantă parte, videă fluria m-pade și u luă și u dădea la domnu-su, că năs ș-o-aveă că a domnu-suî căzû. D-lu si știbă năs, că este a lui, cîndu el nu aveă niți găzetă? Ș-apoea pistipseă, că

domnu-su le-arucă flurille, ta s-veadă sti-că este pistimèn, ma nu.

Ași tircù nih'àm di k'irò.

Tr-ună zuă domnu-su l'-zățe a mul'er-sa, că fičorlu aistu
5 are angl'itătă inima di pull'u di scuk'e fluril. Ai s-ul tăl'em
și s-l'-u scoatim, s-u ngl'ităm noi.

Tri tih'e, doamnă-sa eră mul'ere cu inima bună, și-n calea-al
Dumniță. Ași năsă acl'imă fičorlu ascumtișalul și-l' fațe :
«H'il'ū ! ea cum și ea cum, domnu-tu are tru minte s-ti tal'e.
10 Min tine, mine, cîndu va s-aduți carnea din păzare si-l' zăți,
că vreî s-fuzi. Ma s-ti ntreabă, ți nu stai ? si-l' zăți, că frati-tu
ți dimindă s-nerzi la năs.»

Fičorlu, cîndu avde aiste zboară, s-niră și fețe cum lu nviță
doamnă-sa. Calea ți-l' vine să scuk'e. Și cum s-toarnă, na-ū
15 fluria ! Ćudie mare ! «Bre ! așa fu lăguria, ș-zăse năs tru
minte ; tura eū escu ma avut di toată lumea.»

Ajumse, imnida, imnida tu nă mare pulitie. Aclò eră adu-
nată lumea cu paitonuri, calești, di nu aveà cum s-treți. Di
un di alantu năs află, că nauntru tu pălate s-află *Mușata-*
20 *Locluț*, zîna cama mușată di toate, și că tri nă vedere, caftă
nă furtie di flurie. Tră zațe minute năs fețe furtia și s-duse
di u vizù. G'ine ma nu-l lăsară ma multu di ținți minute și-l
aguniră. Năs ese afară și eară intră cu furtia de lire. Zîna,
ul vede aruptu-partâl și s-niră d-îu l'i scoate ahăți prați. Di
25 aistă, ul l'a nuntru ș-ul ține la țină, s-țină deadùn.

După ți pitircură, *Mușata-Locluț* lu mbeată și-l calcă pi
inimă și-l' arsare din-oară inima di gălină ș-u ngl'ite năsă.
Dimineața l-l'a și-l scoate năfoară. Cîndu s-dizbeată și-ș g'ine
pi minte, scuk'e ca ma naintea, nu-are flurie ! Lele ! tura
30 ți s-facă ? șarpe laiu ți-l are mușcată !

Ș-u băgă si z-ducă, să s-neacă !

G'ine ma eară nu o-află bună. Ți va s-đică lumea ? Că nu
fu gone s-bînează.

Aclò iu s-duțeà, na vede trei furî. El' si ncăcà, că nu si
35 ndrizeà, cum să mpartă trei lucre scumpe :

Nă *k'ilime*, care, ma s-șideà omul pi năsă, fuzeà ca vimtul ;
ună *căculă*, ma s-u băgà n-cap, nu-l videà vîrnă ; și ună
pătărice cu cari s-dădeà ună m-pade, troară isă pălate, bi-
sèrică, iți vrea.

Fur'l'i, ma-l vizură, il' si angricară a lui :

— Na, h'i'l frate tine, s-nă li mparță ?

Năs lă zăse:

— Multu g'ine, s-vă li mpartu, țe mare lucru; di cit ascundeți-vă după k'atra țe di aclò s-nu vidèți, cîndu va s-aruc s scurțița.

Aiști se-ascùmsiră și fiçorlu ți fațe ? Așterne k'ilimea, pune căcula n-cap, l'a pătăriça n-mină și s-fațe nivizùt de-aclò. S-niiriră, strigară fur'l'i, ma aistu azbură.

A lui l'-ardeà di arușinea ți-l' fețe Mușata-Loclu'i. Tura ți 10 fațe năs ? Ndreptu trazi la zînă fără să ntreabă și fără să-l veadă suflit di om ; șade pi measă cu nîsă, măcă di măcare l'eî, că s-niră Mușata-Loclu'i, cum di mică ahîta măcare, ahât curundu și tut nu-s sătură. Nu ștea, că mușatul-a-mușatlor l'-măcă cama multa măcare. Ași tricù oară multă pînă cîndu, 15 nu știu cum fețe și-l' căzù căcula a Mușatlu'i-a-mușatlor. Ași Mușala-Loclu'i, nu k'are k'irò, l'-arak'e căcula, k'ilimea, pătăriça și-l scoate afoară diznò.

A mușatlu'i nica ma mare arău il' vine. Spinzură capul și nu știă ți s-facă. Ași, ș-lo mintea la ciçoare și o-adună 20 s-k'arà tru munță. Carî lu strimse foamea și nu aveà cu ți si-ș u frîngă, na, da di un mer ncărcăt cu mere. Trazi cu k'atra și surpă ună poală. L'a ș-măcă. G'ine ma nu trec niți 10 minute și-l' crescu niște coarne, ca di boû. S-niră măratul și zățeà : 25

— Nica drac nu mi feçù.

Imnă ca ma nelo, da di altu mer ncărcăt cu mere. L'a ș-măcă și de-aiste. Cîndu ți s-țā veadă ocl'il' ? Coàrnile cad di sîngure. Ația-l' vine inimă la loc. Ți fațe năs ?

Adună un coș di mere și s-duțe pi la pălatea iu șideà 30 Mușata-Loclu'i ș-acățā si strigă : «Aide mere, mere», cum si strigă.

Mușata stiteà la fireastră și cîndu li vizù mèrile ațele roși, limba apă-l' lăsă n-gură. Troară s-măcă, că s-nu-l arucă crud. Pitrețe nă feată și-l' cumpră ună ocă. 35

Fiçorlu cit il' vindù ș-aòà fac alantî. Tru patru sute di guve se-ascumse.

Nu apucă s-mică mușata și na ! l'-ișiră coàrnile, că ți si păreà, că va s-ti mbùiră.

Tura, ți ti fați tine lae ș-tih'ilaе !

Cl'imară cama buñl'i g'atri, cama știuți'l' oamiñl, ma virnă nu putù s-da cale, nu putù s-află g'itria.

Mușatul aistu ți fațe? Da alagă tru munte, adună di mē-
5 rile, ți ma s măcà, coàrnile cădeà, stricoară zama lor tr-ună
șise, află nă precl'e di strane ma bune, nă capelă naltă, și
trețe pi la pàlate și strigă : *«aĩ g'atru, g'atru, cum nu s-află
altu !»*

Lîndita, ți ș-aveà dorlu, cum suntu toți lîndiți'l'i, țe așteaptă
10 sînătate di șil'e, di pal'e, di noară pitrețe s-ul cl'amă. Huz-
mik'ările fac : aleà doamnă ! nu nă vindicară g'atări avzăți
și știuți, di nu l-ascapă țivà, va s-nă vindică aistu ?

— Meți, zăse Mușata-locluĩ, ți știĩ d-ũ arsare l'èpurle ?

Ul cl'imară dicara. Agărșil si spun, că și huzmik'ările tute
15 aveà coarne, că ș-nāsile măcară mere. Așĩ, cum intră fiçorlu-
g'atur, lă dede s-bea cîte dao-trei k'icute di zamă și ca ti çudie,
coàrnile căzură di nă cale. Aiste alaga s-l'i spună și ali Mu-
șati-a-Locluĩ știrea aistă hărioasă. Tura g'ine la mușata jonle
și-l' zățe pi altă boațe s-nu-l cunoască : More ți ved ? coar-
20 nile atale acățară rădățiñl ! Tine vreĩ mbitare, că prinde
s-țã li tal'ũ ?

Năsă ți s-zăcă. Mbitare ? mbitare. Aistu u mbeată, u calcă
pi ñimă, l'i arsare ñima di gāl'ină și u ng'ite. Apiră dim-
neața, cîndu g'ine aistă pri minte ș-ascuk'e, vede, că-l'-u lo
25 ñima ! Fiçorlu mușat il' căftă ș-k'ilimea și căçula ș-pătiriça
sti-că va s-u vindică. Năsă scoate și-l' li da, mași sînătatea
să-și află.

— Tura, l'-zățe nās, tru mîñă te-am, macă vreĩ s-ti vindic,
cu ațeà, că s-ti l'aũ niveastă.

30 Nīsă, joacă preftul di bileae, ma g'ine s-ul l'a di pri-că
s-armîñă cu coarne tri nividere. Ș-ași s-loară.

Si trețim tura la frățile alantu cama mare.

Marle, după țe imnă multu k'irò, așumse tu hoara ami-
răluĩ. Erà naltu pi zălile, cîndu măratur di amiră arcă pē-
35 talile. Tr-ațea că aveà h'il' nă turmă, aști si ncăcà, carl-
di-carl s-ajungă pi scamnu. Atumțea lumea di aclò, ta s-nu
s-diñică ca cucoți'l' frați'l, băgă, că ațel s-h'ibă amiră, ți va
s-poată s-treacă dimineața pi su pàlate. Tri căsmete, cum
s-fețe, că naĩ ma ninte di toți tircù aistu fiçòr. Toți il loară

ul anvărligară și strigară: s-bînează noul amiră, s-lă bînează.

Năs se spare, s-nîră, cum ași? Atumțea-l' spûsiră, că ași s-ligară, că ațel ți va s-treacă tru oară, s-lă h'ibă amiră. Macă-l ași, intră tru scamnu și dumneă. 5

Nu după multu, frati-su ca ma nîcul l'i si fețe dor di frate și vru să l' caftă. Imnă, imnă, ajumse și tu hoara amirălu. Cariște cum tirțea neintea pâlătil'eî, na, iu vede pi frati-su Aistu s-priimnă tru grădină. S-toarnă cîtră un om avig'itòr, ți stăteă la poartă și-l' zăte: 10

— Nu ti ntreb, așteaptă amirălu? Voî si-l' grescu dao zboare.

Amirălu, om bun, lo-aștiptă dî-unăoară. Nîcul frate ul cunuscù pi marle, ma marle nu putù s-ul cunoască pi nîcul. Nîcul întreabă pi marle: 15

— Măril'a ta, nu avûșî un frate?

Amirălu, după ți s-mintuî nih'am, ș-aduse aminte di frati-su și zăse:

— Avûî, ma nu știû, sti-că bînează nica.

— Am mine țescu frati-tu, curbane! 20

Atumțea s-loară di gușe, s-bășară, plîmsiră di hrao ș-u fêțiră sărbătoare mare și ca frate bun, u mpărți' amirăril'a pi njumitate cu frati-su.

Apoea lă vine dor di casă și vrură să-ș veadă tată-su. Tatăl, după ți s-turnă ditru axeane, caftă găl'ina și mul'erea 25 zăte, că găl'ina azbură. G'ine tri găl'ină nu-l' fu ahăt ardû, cît tri fiçorî. U ntreabă năs:

— Fiçor'l'i iu l'-ai?

Năsă cățaûa:

— Muriră fiçor'l'i. 30

— Macă muriră, iu-s mărmlintile s-li ved?

— Dede nă ploae mare ș-li nică, zăte nisă.

Fiçor'l'i, carî trăpsiră calea cu nivêstile, fiçor'l'i și cu tăbûrî di oaste multă, ajûmsiră ningă hoara lor. Tru mărzinea di hoară alăsară nivêstile și tută oastea ș-apoe si nviscură tru 35 strani di țiritòrî și intrară n-hoară. Ajungînda la casa lor, bîtură pi poartă, lă si dișcl'ise ușa și acățară s-caftă ajutòr și să-l' lasă să doarmă noaptea aclo, că-s axinlî și nu cunoscu vîrnă din hoară. Aiști-l' lăsară. Noaptea ș-adûsiră

ş-nivèstile cu fiçor'l'i şi cîndu-l' ligănă niţil' tru sârmăniţă di amàlamă, lă cîntă dādile a lor :

— Lele, lele h'il' a noştri, si şteare papul a vostru, că tru casa lui v-aflăţî, cari-şte şi harao va s-facă.

5 Şi aşi lă cîntică cama diparte.

Papul şi ascultă aistu cîntic, plînzeă cu lăcrini, şi va s-h'ibă ş-aistă. Năs nu putû s-aravdă şi intră tru oda lor şi ntribă :

— Nu-nî spuniţi, şi s-cl'amă cînticul aistu, şi-l cînticăţi ?

Aişti şed şi-l' spun toată isturia, cum tricură şi şi tricură 10 şi că astăzi sun amirăţi.

Laşlu auş nu lu ncăpeă strănile di harao. Ş-ul loară tru pâlăte, ul băgară în coh'e di tircû nă bană, nu s-faşe cama bună tru auşatic.

Pi cătaoa di mumă o aûmsiră cu cătrane şi o-ârsiră tru 15 lemne verzi.

Pârmis ştiâm, pârmis aspûş,

Cum putûi, aşi v-arăş.

(Spus de Spiru Olde, elev în cl. I. comercială, din Molovişte, Macedonia.)

81. Țitatea-l G'urî.

Eră, țe nu ş-eră

20 Eră un amirău. Aestu amirău aveă treî feate şi treî fiçorî. Dapoea după k'irolu țe vrea s-l'i vînă moartea amirăluî, alasă zbor cu limbă di moarte a fiçorlor şi lă dîşe :

— Fiçor'l'i a meî ! Tuţi udatî si-l' dişcl'idèţî, si-l' mutrîţi, t-un udă maş s-nu intrăţi şi s-nu-l dişcl'idèţî.

25 Ahtare dimîndare lă feaşe şi lă dîşe nica ună :

— Carî-ţi-do z-vînă z-vă li caftă feătile, s-li daţi înveaste, s-nu li ţinèţi.

Aestă dimîndare nica lă feaşe ş-apoea nel'ise ocl'il' şi trapse tu lumea lantă, d-yu nu s-toarnă vîrnă.

30 După puţin k'iròu vine un Amurgu şi caftă feata cama mare nveastă. S-minduiră fraţil' :

— Cum s-u dăm la Amurgu, nividût om, s-cl'amă dip ? şi dol'i cama mări dî'siră, s-nu u da, ma niçlu z-băgă de-a mutră : s-u dăm, s-u dăm, s-nu-l călcăm zborlu cu limbă di

moarte a tată-nuî, că multu știut eră l'irtatlu și vah' ștea nis țivă!

Și acșè u deădiră al Amurgu și-l' deădiră ș-ună dulă dinăpòî.

După un an vine un Nađă-Noptî ș-căftă ș-alantă nolgicana. 5
Eara, dol'i nu vrură s-u da, că de ! cum s-u scoată din casă feată vrută, soră aoă năparte și s-u da nađă-noptî la nivîdùt, nicunuscùt di vîrn-oară. Niclu nîpòî z-băgă: Va u dăm, va u dăm, s-nu isëm di grallu cu limbă di moarte al l'irtat di părinte! 10

Și u deădiră ș-aestă.

Tut acșè vine dup-un an An-đare tă nica feată. Dol'i frați nu vrea cu vîră trop s-u da, că acșè s-loară dupu mintea nicluî frate și nu viđură surări tr-ocl'i nica nă oară. G'ine ma niclu, cara z-băgă de-a mutră s-u da, ș-ù deădiră sora 15 nîcă nveastă lo-An-đare.

Ș-aistòr doao surări le-aveà dată cite nă dulă.

Dup-un an s-mintueaște niclu frate :

— Noî trei surări avùm, tute k'irute ; noaptea li mărtăm. Țivă nu fu grallu a tată-nuî, că pînă tora nu z-viđù țivă 20 tu pade. Maș cit nă k'irùm surările, ș-lo cama multu li loaî pri gușe.

Il mică sarak'a multu. S-mindueaște el :

— Va neg z-dișcl'id udălu ațel țe nu nă alăsă.

Și acò nuntru aveà nă față di nă feată, mușată cum nu 25 s-află altă. Scrià nuntru, că ațea feată se-află n-Țitatega-l-G'urî, și niclu cum u viđù, il' k'ică tru inimă mare dor tă ia. Di oara țeă l'intră n-cap s-alagă, loclu s-lu toarnă di a-nantă parte și s-o-află, că fără nîsă, țe u vrea bana ? Nk'isî ta s-nagă după feată. 30

Nis fuđl pi ascùmtaluî di frați și carî imnă un an di đile, eae t-ună pădure greao. Acò află nă casă, nă pălate mușată și rămîne cu gura căscată, cum s-află tu pădure greao ah-tare pălate.

Tută pălatea eră vărîgată cu murî nalți și năfoară aveà 35 un șopot cu apă rațe.

— Aî s-mi discurmă năh'amă, đise nîs, la șòputlu aestu și s-nî-astingu seatea.

Șăđundaluî, țe șăđù m-pade, ta z-discurmă năh'amă, vine

nă dulă s-umplă bucl'îta. Aestă dulă era ațil'ei și el cît u viđu, ș-u cunuscû, ma nu-l' dăse ți poçul z-bea apă nă oară. El lo poçul, biù apă, tru poçû. Dula lo-aduse la doamnă-sa.

5 Acò miși ațea casă goală aveà.

Lo sor-sa ta z-bea apă, il' viñe nelu n-gurà ia, că-l a frate-sul nîc și ntribă dula :

— Ți om are la șopot ? Că țe nu-nî spunî ?
Dăse ia :

10 — Nî si pare, că easte frate-tu nîclu, că mu

— Tora s-ñeđi si-l' grești, z-vînă pîn-oà !

Z-duse. Viñe frătile, s-loară di gușe, z-bășară erà di doî anî nivîđuți.

— Cum, tine soră ești aoà pi ahtare radă ?

15 tãm di tată, ti deadim cum nu vrum ?

Dapoea avđă ròputu, că vineà Amurgul. Ațe un ȝiriũ, țe mică ș-oamiñi, cum miși un pul'ũ tine loclu tut s-trundueà di a lui roput. S-avđă ca diparte, ma ș-treile dîle li fãțea trei orî ș-ma

20 L'-dăse sor-sa :

— Frate viñe bărbatu-nu, di s-nu ti mică.

Și lo-ascumse t-ună fridă.

Amurgul erà avinare. Vine n-casă, aduțe l'epu porți ș-alte din-anùmirea tă micare. Il' dăte

25 — Mul'are, țe aňurzeăște carne de om ?

— Ți si pare, bărbate ! Carî cuteađă z-vînă niți pul'ũ ?

— Mul'are, mutreà g'ine, că nî-aňurzeăște car
Il' dăse mul'area :

30 — Em carî ț-aňurzeăște, ți va-l' adări s-fure

— S-fure un di frațil' ma mări, va-l mic, u va-l fac. Ma s-fure frătile nîc, nu-l' fac țivà și el s-feațe di-nî ti loaî niveastă. Ațel lo-am frate sã-nî caftă, va-l' daũ.

35 Dăse mul'area, că frătile nîc easte și lu scoa Atumțea niși s-loară, z-bășară și-l ținũ uspêt, z-veadă cu sor-sa, s-l'i treacă dorlu și mirak'a.

— E ! frate, Amurgu, mine am anang'e s-aflu Țitatea-l-G'urî. Aestă mirak'e am și nica ună : mi

AMOUNT I OWE

Tu aşci ajunse disp-un an la pălătea a' Naşii Văci
 Peştă pălătea eră năpăti tu nă pădure grea şi tu aşci
 cum adă cu Amurgu, adă ş-acă fîcioru. Vine dău şi a apă
 areu nelu ş-apoea lo-acîmă sor-sa şi tut aşci lo-acumse ş
 rîbe bărbat-su şi nu-l feaşe slăbîmî, că tu nielu. S'era d
 zării vrea-l mică ună mişcături.

— Mine de-alih'a că tá sorá vinú, ma am ş-un dor tru
— Alág s-aflu Țitatea-l-Guri.

stop.

Fuți născu și nase la sora năc. Feațe tut acși, cum feațe
surările ma mări
Li dăse al An dăse

— 90 —

— Multa loc am aligra:

Si treli dîniri

Endi si...

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

10

15

25

im lă fu ligătura,

le-l' Amurgu, Nađă-Nopti și An-đare și lu ntribă, ți caftă ?
 țe dor mare l-pimse tu mârđinea loclu' ?

Đăse fićorlu :

— Ți s-h'ibă ? Am nă rană tru inimă și nu z-vîndică, dicî't
 5 cara s-aflu iu-l' Țitatea-l G'urî. No-aclênî pull'i s-lă fațî nă
 ntribare ?

--- More, đăse amirălu a pull'lor, se-aveăi vinită nă quă
 ma naintea vrea-l' afli tuțî pull'i. Tora, de ! cît fuđiră !

— Am ți-i čarëa ? ți nă s-fațe hala ? Mine s-mi tornu fără
 10 s-fac țivă, dupu țe-alăgăi ahîntu loc, ma g'ine s-mor !

Amirălu a pull'lor, cîndu-l viđu ahî't aleptu-ğone, cum s-k'ară
 ahtare tinireăță ș-ahtare ġuneață, aî ! s-l'-acl'amă ninga nă
 oară pull'i tuțî.

Acșe l'i cl'imă năpòl și pull'i se-aspăreară, că țe vaî h'ibă
 15 aestă, că năși nă oară to-an aveà ndreptu la uspèt ? Și vî-
 niră pull'i năpòl și l'i ntribă amirălu a lor :

— P-lu alăgăt ș-p-îu azburăt, nu viđut, nu avđî't, iu-l' đăc
 Țitatea-l-G'urî ?

Un di un să ntribară și đăsiră, că nu știm.

20 -- H'îțî tuțî aoațe, ntribă amirălu ?

S-misurară tuțî și viđură că miș nă orîe moașe s-curmă
 di uspèt ș-armase n-cale. Amirălu pitricù s-o-aducă. Și na-l'
 doî vulturî țimsiră ārăk'le, s-aripidinară tu cămpu, iu ș-aveà
 rămasă orîa moașe, țî-u loară pri peane și pînă s-ascùk', na
 25 țî-u mușica. U ntribară și đăse la :

— Mi, cum s-nu știu ? Acò-nî k'irù l'irtatlu orîul, bărbatu-
 nû. Acò ș-alăsă oăsile. Easte cîță iu ascăpită soarle : Acò-l
 đăc la Țitatea-l-G'urî.

Amirălu a pull'lor apoea l'-adră nă bunăteață di l'i scrie
 30 trei grămate, ta să s-facă pull'û, muscă și furnică. Apoea-l
 pitricù oară-l' bună cu orîa deadûn.

Cara s-feațe cu grama pull'û, eră s-facă un an pînă n-Ți-
 tatea-l G'urî, u lo ti trei đăle. Apoea carî aġumse acò, orîa
 l'-alăsă sinătate și s-turnă. Năs g'uvăsi grama și s-feațe om.
 35 Ația, n-Țitatea-l-G'urî, eră hoară mare. La murlu di țitate
 află nă moașe. Sta di-l' đățe moașă :

— Fićor-aleptu, fićor-aleptu, țe caftî aoațe ? Nacă viniși
 tă feata amirăluî ? Mulți ġonî-aleptî, mulți h'il' di domîi-
 mări și di amirăți ș-aflară moartea di lûcurlu aestu.

Fiċorlu dăse, că el t-aestu lucru vine dit mărđinea locluċ.

— Crima pi ġuneafa ta, mușat-ġone, c ațea-ġ cătao di feata; mulți ș-micară caplu tă nîsă.

Feata țea ș-avea băgată tatu pi ġurăt, ta s-nu u mărită pină nu va s-află om si-l' spună seămnile, că nîsă avea doao 5 seamne. Cari-ți-do nu duk'à și nu li fățea, il' tăl'a caplu.

Il' dăse fiċorlu ali moașe:

— Las h'ibă, mae, nu cărteaste. Omlu nă oară moare, ma tinir ică ma aüş, ună fațe. Mași ună va-ni ti ntreb: Loc are la tine si staū. 10

— Un udă am, stăi!

Alantă duă s-lă, s-k'iptină ġonile și trapse la pălate. Il' dăse amirăluċ, că vine tă feata-l'.

Amirălu l'i scoase și-l' cîntă cartea cu căvulea țe băgă feata. Apoea lu ntribă s-fure-că ține. 15

— Cu mîni ș-cu ċoare, dăse năs, io t-aestu lucru mi mută di viău dit mărđinea locluċ.

Al amiră il' vinea cum s-k'ară ahtare ġone-aleptu și-l' dăte:

— Mintuea-te treġ dăle și ntreabă s-avđi, țe pățiră ș-alți 20 ġonġ alepti ș-apoea z-viăi.

G'ine ma fiċorlu dăse, că nîs di oara țe nk'isi de-acasă li ștea taha tute și nu va s-așteaptă niți minūt. Țe-ġ să s-facă, nă oară ma naintea.

Il' dăse amirălu:

25

— Macă-ġ acșe, z-viăi mîne, cîndu va h'ibă tuți mărli a-dunățġ.

Năs noaptea s-fațe puġl'u și z-duțe la udălu a feătil'eġ. S-feațe furnică ș-înră nuntru pit cărpitură. Feata dură cu doao țeri aprease: ună la cap ș-alantă la ċoare. Fiċorlu li 30 mută ună tu loclu alintei ș-apoea s-aplică și-l' trapse ună bășare ali feate. Feata z-diștiptă, că se-află bășată, ma ți s-află? Ațel s-feațe muscă. Intrară dūlile, mutriră, ni om, ni k'etre. Fiċorlu il' viđu seămnile.

— Va ți si părū tu vis, il' dăsiră, că ni vață nu s-află 35 aoațe. Acșe pat feătile ți nu vor să s-mărită, cîndu sun to-aūġ!

Ia, mintioasă multu, nu dăse ma multe grae, cu tut-că știă năsă, că fu bășată de-a g'inealuċ.

To-apirită fiċorlu-aleptu vine la pălate, cum lă fu ligătura,

g'ine ma feata s-feațe, că-l zăifcă, niputută ș-amină tă ȝua lantă.

Seara năpòl fîcorlu-aleptu trapse la feată, cum și ștea. Ia s-fățeà că doarme. Cîndu s-aplică di u bășă, ia-l' gri di nă
5 cale :

— Tine h'iî măsurlu ȝe le-adărî aeste dot? Tora z-veđî cum ti spinȝur.

— Ea va s-mi spinȝurî, ea va ti tal'û, ȝăse ȝônile-aleptu. Mine nu h'iû di aȝel' ȝe lă se-aspăr ocl'ul di aûmbra-lă.

10 Ea, ninvițată cu ahtare gralu, li ca umplû și u turnă cu-venta di nă oară :

— Mine ahtare bărbăt inimòs caftu, ma, ea spune-nî cum pitrumsêșî aoà ?

El l'-aspuse puterea lui vîrtoasă.

15 — Am cum nu te-aflăm aseară noi, ȝi mutrîm tut udălu.

— Na me-aflăt, că mi fecû muscă.

— Ahtare bărbăt caftu ș-mine, ȝăse năsă. Tora să știi, că va-ȝî aȝût ș-mine.

To-apirită nase ndreptu, fora, fără frică fîcorlu-aleptu.

20 Il' deădiră un cal at ș-un bucâl, să z-ducă s-lu umplă t-ună apală, și să s-toarnă cu calu ampatur(l)ăt și s-nu z-vearsă k'îcută. Ma z-virsă nă k'îcută, il' tăl'a capul.

Ia lo-aȝută ȝônile-aleptu, că-l' deade un nel, ȝe ma-l băȝă to-apă, ngl'îțà apa și acșe năs putû s-aducă bucalu mplin.

25 Cîndu aduȝeà bucalu cu apă, viȝû nauntru cum fraȝil' a lui z-băteà cu altu amiră și plămse și-l' k'îcară treî lăcriîi tu bucâl și apa s-cuturbură. U viȝură adunaȝl'i apa cuturburată și ȝăsiră.

— Apa-l cuturbură, s-lu spinȝurăm.

30 Atumȝea ȝăse năs :

— Apa s-cuturbură di lăcriîle a meale, mea nu dot, că nu loai apă d-lu lipseà.

— Că-ȝe plămșișî, lu ntribară ma măr'l'i ?

— Plămșu că fraȝl'i a mei, — viȝûl to apă, — z-bat cu alt
35 amirăû, cu Amiră-Laû.

— Ami tine h'iî de-amirăû h'il'u ?

— Mea cum v-u avût, că h'iû h'il'û di mastur ?

Aspuse ȝônile aleptu apoea ȝe cură anămisa.

U loară apa, u căftară și o-aflară pi zborlu a lui. Nica

un gardu aveà s-antrisară și s-fățeà pi vrearea lui. Aestu gardu erà, s-albă, ca h'il'u de-amirău trei l'undări c-a tată-su.

— Mine vă-l' aduc, dăse el.

Viđu feata, că l'-u poate el și vru s-easă ma gone di nis ș-acò tu adunarea ți-l' vine a l'eî, l'i si şuță mintea dipri 5 buna, și nu ma vrea s-lu l'a ti gone, că gri:

— Stați mări, c-am ș-alte zboare tă dăcă.

Și tu oară își disfațe mușetlu k'eptu și luina ș-lămbia l'-u deădiră tu ocl'i a gônuluî-aleptu s-lu k'ară. Omlu cădû m-pade di mușuteața l'eî și ia gri, si-l tal'e, cătaoa. 10

— Nu gri, năs. Am graiu: Cădûi di marea-l' mușuteață.

Gri năsă eara:

— Carî e-așel arbure, cu disile frindă albe, disile lăi?

— Mare lucru ș-aestu? Anlu cu dălile ș-cu nòpțile, gri gônile mușat. 15

Tută adunarea plăsciniră pálnile și tată-su ali feate işe di gurat. Feata plămse de-arău, că nu-l' si feațe a l'eî, ma n-cot! Ma tută aștiptarea l'-erà la l'undări. Lu ntribară mări'i:

— E! gone-aleptu, ai tine l'undări?

— Băgăți nă oară, cîndu z-vă l'-aduc, dăse fiçorlu. 20

— Mine s-l'-adûți!

Fiçorlu ș-aduse aminte di per'i dați di điniri. L'-aprease și ea-l' iu vîniră treil'i tru minută. Lă spuse halea fiçorlu.

— Nu ți-u mică inima, că nu pați țivă, dăsiră el'.

Apoea feățiră nă culutumbă și s-feățiră treil'i l'undări: 25 Aslân, Caplân și Șaln. To-apirită l'a s-nagă la pâlăte și-l' greaște amirăluî:

— Scoate-l' l'undar'i, cara-ți da di mină, să s-alumtă cu a mei.

Il' sârgl'i amirălu, mea carî acățară s-aurlă și să zg'ilească 30 a fiçorluî, tuți gûvile acățară. Amirălu cît nu asurđi di aur-larea lor. L'undar'i amirărești o-dunară coada, ca țivă că-țălûși ningă vîră cine di la oi! Atumțea tuți il' dăsiră, că vor s-facă numta, mași s-fugă l'undar'i d-iu vîniră.

Ș-acșe s-feațe, cum fu cama bună și fiçorlu ș-lo mușata 35 nveastă.

Bină năs aoațe ca đua țea alba. Feata nu ma putea țe si-l' facă, ahită vreare-l' aveà.

Nă đua işe cu avigl'itorl'i a lui să s-priimnă buđa de-amare

s-l'a vimtu. Acò iu s-priimnà sàrgl'i un Dîn dit amare să-
beà viü. Ask'erea se-aspărè. și fuđi, di micà loclu. Lo-alăsară
ğònile-aleptu singur-singuric să z-bată cu Dînu. G'ine ma țe
s-adară fără dînire? Cum să z-ducă la pälate, la mul'area
5 lui fără nis? Loară un di niși, țe ș-o-aduțeà multu cu ğònile
aleptu și-l feățiră tu strănile ca lui și z-duțe seara estu la
pälate și greaște să-l' dișcl'idă niveasta-l'. Ia-l' dățe:

— Intră cum ță ștîl di tötună.

Ațel hăbare no-aveà.

10 — Tine nu ești bărbat-nu, dățe niveasta, și greaște a tată-
suî și-l' dățe:

— Ami, dînir-tu, iu easte? țe păță.

Ask'erea spuse, că-l măcă Dînu-a-măril'eî. Ia di minte
multă ți aveà, dăse a tată-suî, să-l' da 40 de meare și s-h'ibă
15 di la nă sută ocă unlu. Apoea lo ask'erea și nase s-l'i spună
loclu a Dînuî de-amare. Lo un mer și-l amină nsus și iș-
Dînu și-l aștiptă n-gură. Lo-arisî merlu și dățe:

— Ți mer bun easte!

Il' deade feata vîră tri-dățî de ațeale dî-un ocă. Dînu, cara
20 viđu că feata are meare ș-cama mări il' dățe.

— Că-țe nu-nîl dai di meàrile mări, ma-nîl dai mași di ațeale
niți?

Ia-l' deade un mer di mărl'i și Dînu lo-af(l)ă multu bun.
Il' deade nica un, di bun ma bun. Feata nu vru s-l'-arucă
25 altu.

• — Știü, dățe Dînu că-țe nu-nîl aruțî, că-țî vine arău di
gone, că ță-l măcăî, ma viü lo-am tu pîntică.

— Nu pistipsescu s-h'ibă viü, greaște feata.

Dînu j-băgă doaüle deădite n-gură și-l vumù tu palmă.
30 Atumțea-l' gri nveasta:

— Adu-țî aminte di grama di l-amirălu-a puîl'lor.

Și nisă l'-amină un mer nica. Cîndu Dînu sàrgl'i s-lo-acatã
il' tăcînl a ğònîluî grama cu carî s-fățeà puîl'u și azbură
ca lindurușă di acò și așe ascăpă cu ađutorlu a mintioăsil'eî
35 feată și cara s-nu murî, vah' bineadă nica și vah' ma fu
ș-altu părămiò, ma mine lo-agărsêl.

Părămiò șteam, părămiò aspüş

Nu știü cum, ma nu v-ariș.

(Spus de țal Tegu-al Zică, Țicura, Macedonia.)

82. Prămăteftul sk'irdût.

Erà ună oară un prămateftu și duse s-acumpără prămatie. Cîndu intră tu pampore, acăță nă furtună, un vimtu, nă ploae greauă ș-nă grindine, că ți-u feațe pamporea sîrme!

Prămateftul ștea di mplatea tu apă și cu nă scîndură tu 5 mină, dă-l', dă-l', își tu mărđinea de-amare.

Aclò erà singur tu pădure. Alagă nîs nă duă, alagă doauă, s-află vîră hoară, vîră călivă, z-da di vîră om, nu putù s-află. Aclò m-pădure s-fățea di tute poămile, meare, gorță, auă, curcubete ș-alte. Cu poămile aeste bînă el. Curcubètele 10 criștea una cît 40 di ucățî ș-cama. Nu trapse di foame.

Ună duă el, lo nă curcubetă, u cură di simință pri la gură și u feațe bute. Lo apoea auă, u călcă, u zdrumină și feațe vîn. Și o-alăsă t-ună mărđine și cîndu vrea, bea vîn.

Năpòi l'-u deade citră nelo, nacă află vîră hoară. După 15 te imnă-imnă cu limba scoasă, cari-ște cît, așumse la un ariû sic. Dinăparte de-ariû stătea un aüş cu perlu cair și arăđî-măt di nă k'atră. Prămateftul il' părù g'ine, că dup-ahită ală-gare deade di un suflit di om.

— Bună-ți oara, pap!

20

Pap-aușlu nu-l' gri.

— Naca nu poți s-treți din coa de-ariû, pap și crek'?

Paplu mină caplu.

— Z-vîn s-ti l'au-ngrîșca, pap, tra s-ti trec?

Paplu năpòi mină caplu.

25

Prămateftul ș-adună čoariți l'i pîn di dînucl'e și tricù ariûlu Apoea l-umflă ngrîșca și-l treațe dincoà de-ariû. Cum tri-cură, paplu necă vru s-ma dipună dipri nîs, stătea ca ncăr-fusit di prămateftu.

Il' dîțe prămateftul:

30

— Pap, dipune-te tora! pap, dipune dipri mine!

Paplu de-a surdă, s-fățea că no-avde.

— Ba! țe-nî aflăi draclu cu aestu aüş di bil'è, dîțeă pră-măteftul.

— Nacă vreî s-ti trec năpòi didinde, pap?

35

Paplu mină caplu. L-tricù didinde, tut acși. Paplu no-avdă di dipuneare. Il treațe năpòi din coa, tut ațeale ș-pale ațeale.

— Ah! măratlu-nî di mine, țe ni-ndisîl cu aușlu al drac, susk'iră și s-uhtă prămăteftul. Pînă cîndu va-l portu cu mine?

De-alih'a c-ațel drac ș-eră. Prămăteftul di cripărle multe țe-aveă, nu-l si duse mintea z-bea vîn dit curcubetă, că draclu
5 nu z-dizlăk'ă di nîs ičî. După nîscînte dîle, co-aușlu ngrîșca s-agîrșască cripărle și s-neacă fărmațile, si duțe s-tragă nă k'ică di vîn. Biù nă oară și draclu cu dînucl'ul il' fățea semnu să-l' da ș-a luî. El nu duk'ă, ma grea:

— More, măratlu-nî di mine, mare hală nî-aflăi cu aestu
10 drac di pap. Carî mi băgă s-nî-acumpăr bil'elu cu parălu? Di pre-apoea l' deade di biù și si mbitară șamișdol'i, și prămăteftul și aușlu și apîrniră să se-ağocă. Cum se-ağucă, paplu nu-l ținea curăile, că s-mul'ară de-aroșlu și z-dislăk'î și cădû m-pade.

15 Prămăteftul îșî viîne tu orî atumțea și gri:

— Ah! antîhriste! ș-îo aestă vream

Lo un cuțût și ț-ul tăl'ê filiî, cumătițe-cumătițe.

— Ba, că me-ascăpă Dumnițăû, că-nî erăm ligăt!

Ună duă altă, duse buđa de-amare, ș-ligă nă mîntilă di
20 un cun lungu, că s-trițeari țivă oamiîl cu vîre cărave s-a-duk'ască, că-l k'irût.

Nu tričî multu și de-alih'a se-astămățiră niște oamiîl cu nă cărave, il loară și-l adûsiră tu nă pulitie mare și lo-ală-sară aclò, să și scoată pînea.

25 Aclò, nă duă, viđû că trițea niște oamiîl căvală pri cal' și nu ștea cum să ncălică. Niși ncălică cu pîntica. El s-êu-diseă, țe turlie ncălică aești oamiîl cu pîntica și pri cal' fără sumare, fără șel'?

Aveă faptă tu hoara țeă un fărtăt. Il' gri și-l' dîse:

30 — A lai fărtate, cum staîl voi pri cal' fără sumare, fără șel'?

— Am cum? voi ncălicăîl al'umtrea tu loclu a vostru? Noî acșî apucăm di pap, stră-pap. Țe easte sumarlu și șaoa țeă?

Prămăteftul lo puțină țeară, u ncăldî și feațe un sumă
35 rîcû ș-ună șauă și-l' aspuse. Apoea feațe vînglă, căpestru scări, cuscune și tute cîte suntu lipsite la un sumăr și la nă șauă.

— E! dîse prămăteftul, află-nî un om s-nî facă, cum sun seâmnile.

Cari il feațe, l-băgă pri cal, il' tricù vîngla, căpèstrulu, băgă nă vilendă pri suprà mușată, s-l'a ocl'i, și ncălică. Cum își prit pulitie, lumea tută s-lo după nîs, să-l veadă; ncl'i-siră lumea duk enl'i, mași z-veadă cudia estă. Ahăt k'irûți eră tuți acloțe. 5

Avde amirălu de-aestă și-l' greaște la pälăte și-l fațe dînire.

E! bină nîs, cu căcula scoasă. No-aveà anang'i di țivă, c-aveà di tute. G'ine ma clo aveà nă ligătură multu greauă. Macă mureà un di nsurăți, i mul'area, i bărbatlu, alantu lu ngrupă di viū cu mortul. O-aduse oara lae și li tease mulare-sa. Nu-l' eră a lui, că murì, ma cum s-facă tora, c-ă vrea lu ngroapă di viū cu ea? Și zburì cu färtatu-su s-lo-ascapă.

Aclò murminți no-aveà. L'-arcă morți'l' tu-nă guvă și ng'os cădeà ș-mureà di foame viil'i, c-ă viră nu z-duțea s-l-aducă hrană; mași țe-ș loa cu niși prota quă. 15

Și zburì prămateftul cu färtatu-su s-l'-aducă inicare și biutură pînă s-ascapă cu viră trop de-acloțe.

Il ligară dicara de-adùn cu mul'are-sa moartă, și-l arucară tu guvă. Aclò cari așumse di g'os, täl'è funea cu cari eră ligat și acăță de-aprease nă țeară și alăgă z-veadă țe-î na-20 untru? Ș-eră nă piștireauă și ș-aveà nă lăgume, țe isă mărđinea de-amare. Țe fațe nîs? Aprinde nă luminare și u bagă aclò noaptea, c-ă nacă treațe viră cărave citră tu loclu a lui.

Tu aestă oară acăță nîs ș-adună tute g'amăndile, tute flurille și tute neălile, ș-alante lucre scumpe tu un sac. Alantă 25 quă ș-treațe nă pampore și viđi'ndalui luină, vine z-veadă țe cură?

Își atumțea prămateftul și lă dîse, c-ă ș-nîs easte dit loclu a lor și-l loară tu pampore și-l dîsiră la mă-sa și la tată-su și la nicuk'ira, țe lo-aveà tricută di multu tu psihiu-carte și 30 i-aveà dată ș-to-an ș-tu treil'i anî și lo-aveà agîrșită dip!

Erăm ș-lo acloțe și aduțeam fluril multe și cum trițeam pri la nă baltă, broătiți cîntă:

oa-că-ca!... oacă-ca!

Și a nia ni si părù, c-ă suntu turți'l' și dîc:

35

brac, brac, brac. (1)

și le-alăsăi ș-aoațe me-aflăi!

(Spus de ?)

(1) Pe turcește: Alasă, alasă, aalsă.

83. H'il'a Mèturluî şi h'il'lu de-amiră.

Iră un-oară un amiră şi ună amirăroane. Nişî aveà ma
un fiçòr tamàm ti nsurare. Ningă pälatea amirăluî şideà un
oarfîn multu; nis adră meturî ş-cu praţî'i şi scuteà s-hărne
5 deadùn cu feata luî, că mul'are-sa l'-aveà moartă. N-casă no
aveà niţi un lemnu ti vătămare şoăriţ'i, ma feata iră ca
steao. Cîndo s-la şi s-k'iptinà, luînà tută casa.

Di cahe dimneată triţeà pi la casa mèturluî h'il'lu de-amiră
de-adăpă calu la şopot şi tòtîna il' grea a feàtil'eî ti peză
10 — Bună-ţi dimineàta, h'il'a mèturluî ş-a g'iftuluî!

Feata-l' vîneà greû, că di gura h'il'luî de-amiră avdă
ahtări zboară, ma lo-alăsà si-şî pizuească ş-nu-l' grea tivà
că de! şi s-l' grească şi şi s-l' dîcă a unûl h'il'û de-amiră

Ună quă vîne la casa feàtil'eî ună g'iftă, şi şi scîà s-arucă
15 tu mărdeao. Aistă cîndo u viqû feata ahî't muşată, il' dîse:

— Feata mea! nu vreî s-ţ-aruc tih'a? nu-ţi caftu altu tivà
maşî s-ni dai gûmitate cărveale di pînea.

— Uă! dîse feata, am d-lu s-o-aflu ioû pînea? noi cu de-
avîa cu şi scoate tată-nu nă hărnîm noi, nu z-dăm ş-la alţi.

20 Atumţea g'ifta ş-arcă ocl'il' pi puliţă şi veade acîd nă bu-
cată di pînea cal-sci di cîndo:

— Ea, dîse g'ifta, cara z-vreî ti pînea di pi puliţă.

Feata nu vru prote, că maşî pînea ţea aveà ti qua tută,
ma apoea şi s-mintuî:

25 — Va şed nă quă ağună, ma va si-nî ved tih'a barim. Şi
aşî l'-u deade ali g'ifte pînea ţea s-l'-arucă tu mărdeao.

G'ifta mutri feata tu palmă, sum ocl'i, cum scîû nîse, minti
cu gura îndao zboară ş-apoea dîse:

— Feata mea, tine ai nă mare tih'e! tine va s-l'ai h'il'lu
30 de-amiră ti gone!

— K'îcută! nis la mine s-mintueasce?! gri feata.

Qua lantă h'il'lu de-amiră adăpă calu ş-ca di tòtîna, il'
gri a feàtil'eî;

— Bună-ţi qua, h'il'a mèturluî ş-a g'iftuluî!

36 Atumţea il' dîse feata:

— Di metur, di g'iftu escu,
Ma mine va s-ti nk'îrdăsescu!

H'il'lu de-amiră băgă mare mărăze, cîndo avdî aiste zboară :
Cum, nîs h'il'ú de-amiră s-l'a niveastă nă g'iftă, nă h'il'e di
metur. ? Z-duse a casă și-l' li spune tute a mă-saî. Apoea
dise :

— Dado, mine va mi isusescu. 5

— G'ine, fiçorlu a neű.

După îndao dîle h'il'lu de-amiră s-isusî, ca cum l'-iră arada
și soea pi ună h'il'e de-amiră. După ți deădiră seămnile și
u băsară nveasta, treațe eara h'il'lu de-amiră pi la feata mèt-
turlui și l' greaște : 10

— Buna-ți dimineăta, h'il'a mèturlui ș-a g'iftului ! anvițași
că mi isusî ?

— Nvițai, că ti isusîși, il' dîse feata :

Ș-cu tut că h'il'e di metur și di g'iftu escu,

Tot ioű va-nî ti nk'irdăsescu. 15

Sapruk'è oara ta s-facă numta. Aprindu quă di numtă,
h'il'lu de-amiră treațe pi la feată și-l' strigă :

— H'il'a mèturlui ș-a g'iftului, avdîși că mine mi nsor ?

Feata eara cum și scîa :

— H'il'e di metur și di g'iftu escu, 20

Ma tut mine va s-ti nk'irdăsescu !

— Ca glară va s-h'ibă feata istă mindui h'il'lu de-amiră.
Ația mi nsor și nîsă ună u duțe, ca va s-mi nk'irdăsească.
Alantă quă s-feațe numta și si ncurună cu h'il'a de-amiră.
G'ine ma istă h'il'e de-amiră, cu doi anî ninte, aveà pățită 25
hală. Un altu h'il'ú gone, l'-aveà dîsă, că va s-u l'a, pînă ș-
arise di li gúcă meările cu nîsă ș-l'-află culbarlu ș-apoea o-
alăsă cu-aruşinea pi mărata feată. Tora ți-l' si fățeà hala ?
A mă-saî a feătîl'eî l'-iră frică s-nu u duk'ască gònile ș-u
pitreațe la mă-sa ca laea ș-ca cqrba. Te-ațeà nîsă vru s-facă 30
nă mincună. «Că-țe, taha», își dîse cu mintea muma, «că-țe
tu loclu a h'il'e-meal ti ună seară s-no-aflu altă feată ni-
hășată ți z-doarmă cu h'il'lu de-amiră ș-apoea serle alante
z-doarmă cu feata mea ?

Căftă-căftă ta s-află virnă feată mușată ș-oărfină, ma mu-35
șată ș-ma oărfină di h'il'a mèturlui no-aveà 'altă n-hoară.
Z-duțe la nîsă mă-sa feătîl'eî de-amiră și-l' dîțe :

— Ciŧi prađi caŧi ta z-dorni nă seară cu h'il'lu de-amiră?

— Nu sŧiŧ, đise feata, întreabă tată-ŧu.

Seara vine acasă mèturlu, curmăt, cu caplu spinđurăt, că đua ęea nu scoase nięi ti pine. Feata l'i spune, ęi cură.

5 — Em de! sŧiŧ ę-ioŧ, đise auđlu? ę-ca nu-ı slab. Cu prazli ęi va s-l'aı va s-pođi s-ę-aŧli vırnă ęone ęi s-ti mărli ę-tine, s-ęă fađi arada.

Ah'i't vrea feata. Lo izinea tată-suı ęi z-duse noaptea la h'il'lu de-amiră. Aistu nu u duk'i, că iră nŧsă! A luı il' si 10 părŧ, că iră nveasta-l' j-durŧi cu nŧsă, cu nveasta. To-apirită, cındo si șulă tu cıntarea cucođlor, il' đise ındao zboare ęi-l' deade ę nelu, ęi-l purtă tu đeadit. Feata il lo ęi z-duse a casă. Treăte eara h'il'lu de-amiră s-adapă calu ęi l' pizueasęe:

— Bună-ęi dimineaęa, h'il'a mèturluı ę-a ęiđtuluı! avđi'ęi 15 că mi nsurăi?

Feata eara ęi ęi șciă :

— Avđi'i că ti nsurăęi, ma cu mine ti culcăęi.

— Cum! strigă h'il'lu de-amiră ęi canda-l mușcă vırnu șarpe.

20 — Cum, ni-cum nu sŧiŧ mine, mine ah'i't ni sŧiŧ, că durŧi cu tine. Ma s-nu pistipsesęi, du-te ęi ntreab-o nveasta ta, cara să sŧibă ęi zboară il' đisiđi ază dimneaęa ę-cara s-albă nelu ęi-l' didesđi, io minęună grescu.

Narse h'il'lu de-amiră co-alăğare la nveasta ęi u întreabă :

25 — Nveastă, ęiŧi minte ęi zboară iđi đis az dimneaęa?

— Nu sŧiŧ, me-ăğișli.

— Vah' le-ăğișli, j-đise tu minte h'il'lu de-amiră. Am nelu ıu lo-aı?

— ęi nel, nu-nı didesđi vırnu nel!

30 Atumęea duk'i fiđorlu de-amiră, că l'-u ęucară teħnea, ę-că cıte-l' đise feata mèturluı iră cu cale. Z-đuęe curundu la măsă feătil'eı ęi-l' bagă zore si-l' spună, că-ęe s-nu doarmă cu nveasta luı, ma s-l' aducă altă? 'Mă-sa prota acăęă s-u min-tească gura, ma apoaea cara viđŧ, că minęunile nu fac prađi.

35 l'i spuse ęi hală aveă feata. Fiđorlu de-amiră nu ęri zbor, ma narse ım păzare ęi dimındă dao ęejvi : ună iră tută de-amălamă ę-curlu di tinik'ęe veacl'e; alantă iră tută di tini-k'ęe ę-maș curlu de-amălamă. Li l'a daole, li đuęe la măsă feătil'eı ęi u ntreabă :

— Di aiste dao g'ejvi, caî ț-u va mintea, că-î cama buna ?
 — Cama buna easte, ȑise mul'area, s-iră tută de-amălamă, ună; ma tora cum sinto așl, cama bună easte ațea țe-are fundul de-amălamă.

Atumțea h'il'lu de-amiră arise nih'am și-l' ȑise: 5

— Ėejva ațea tută de-amălamă ș-cu curlu di tinik'ee ve-acle easte h'il'e-ta; alantă di tinik'ee ș-cu fundul de-amălamă easte feata mêturluî, ți nî-o adusit. Mine va s-l'au ațea ți-î ma bună. Te-ațea să scîî, că de-aoă ș-ninte, cuscri'l'a se-asparse și vîrnă dare-loare no-am cu tine, ni cu h'il'e-ta 10
 Z-vă bineaȑă și z-vă h'iî!

După aiste, fîorlu de-amiră tricù pi la h'il'a mêturluî și-l' ȑise:

— De-alih'a fu, ca tine s-mi nk'irdăsești!

U lo apoea ti nveastă și de-atumțea pînă tu ȑua di ază 15
 bineaȑă multu g'ine, s-nu fure morți.

(Spus de Pașca al Nișca din Crușova, Macedonia).

84. Luplu și feata Virvirușe.

Ș-eră trei mul'eri să z-ducă tră leamne soață. Doauă mu-
 leri si dîsiră la leamne ș-ună nu o-aștiptară, o-alăsară năpòl.

— Aștiptăîî ș-mine, să-nî leg țăruh'le, gri alăsata. 20

Ma doăule mul'eri z-dîsiră la leamne ș-o-alăsară ma năpòl.

Nise si ncărcară și deapoea ună cu altă ș-aștară di si sculară
 și z-dîsiră acasă-lă. Anantă singură si ncărcă, ma carî duse
 pin tu disa di cale, căȑu, că eră sârțina greao. Deade, deade
 să si scoală, nu putu. Țe s-adară, țe s-facă ațea mul'are, nu 25
 ștea. Tricù soarle pre-aclò și-l' gri mul'area:

— Soare, sufrințele,

Aȑută-nî năfeamă, că nu pot s-mi scol.

— Țe-nî daî, s-ț-aȑut, ȑise soarle.

— Țe s-țā daû, că h'iû mul'are oârfină ? 30

Și soarle nu vru s-l'-aȑută.

Tricù luna apoea. Gri mul'area:

— Lună bună, aȑută-nî să-nî mi scol.

— Țe-nî daî, s-ț-aȑut ?

— Țe s-țā daû, că no-am țivă, mul'are oârfină ! 35

- Macă nu-nî daî, sînatate bună!
 Şi niţi luna nu-l' aştă, să si scoală.
 Tricù dipu puţin luplu di h'er. Il' gri mul'area:
 — U! laî afende, scoală-nî năfeamă, si-nî mi scol.
 5 — Țe-nî daî, s-ti scol, dîse luplu di h'er.
 — Am no-am țivă, țe s-ță daŭ, dîse mul'area.
 — Cari-nî daî ațea di tine, g'ine! va ti scol; carî s-nu, va ti mîncu.
 — Alaî ț-u daŭ, ț-u daŭ, dîse mul'area.
 10 U sculă luplu-di-h'er mul'area și u duse acasă.
 Mul'area ș-eră sârțină și acasă ș-amintă nă feată și-l' băgă numa Virvurușă.
 An cu an Virvurușă criscù și s-feațe guğămite feată, țe fă-
 țea lucre și-l' aştă a mă-saî în casă, l'-arneă avlia, l'-adăpă
 15 grădina și-l' aduțea apă di la fîntînă.
 Nă quă cum duse Virvurușă la fîntînă, o-astăl'è luplu di h'er în cale. Aestu-l' dîse:
 — Feata-nî si-l' dîŭ a mă-taî multe ncl'inăcùnî si-nî da lù-
 curlu, țe-nî are tăxită, că va tindu s-lu l'aŭ cu mîna-nî, carî
 20 s-nu-nî lu da.
 S-toarnă - Virvurușă și-l' dîŭ a mă-saî, cum il' dimîndă luplu di h'er:
 — Mumă-nî, acşî ș-acşî-nî păŭî: me-află luplu di h'er și-nî dîse si-l' daî, țe l'-aî tăxită, că di nu, vaî bagă singur mînă.
 25 Mă-sa l'-dîse:
 — Altă-oară s-lo-astăl'are n-cale, s-ță umpli și s-fuđî, h'il'e, și cu gura s-nu-l' greşti dip.
 Feata năpòî s-află cu luplu di h'er la fîntînă. Il'-dîse aestu:
 — Morî h'il'e, il' (dî)ŭşî a mă-taî cum ti nvițai aoaltari?
 30 Feata nîpòî viñe aspăreată la mă-sa și-l' dîse, că luplu di h'er bană nu-l' da, că l'i sta aridă, să-l' da lùcrulu tăxit.
 — Ştiî țe să-l' dîŭ, feata mea? Mu-mea nu ș-aduțe aminte țe lucru ț-are tăxită. Macă tine poŭî, află-l și tinde mînă singur.
 35 Luplu di h'er aestă vrea. Cum il' dîse feata, ș-o-arăk'î [arăpù] și acasă ș-o-aduse. Virvurușă plimse țe plimse, ma tu coadă tăcù, că luplu o-aspărè s-u mîncă.
 — Na! l'-dîse luplu, ea fărîna, vîptul, umtul, caşlu, tute aoațe suntu. Aclò to-ahure sun prăvdile, cal'i, văŭle; ma nelo

zulăk'le, pulli, găl'îne ș-alante cite deade Dumniță. Tine s-friminți, s-o-adări pînea bună, micarea tră micare, apoea s-arnești a tutlôr prăvdilor, că io mi duc avinare. Seara s-h'ibă-micarea ndreaptă și cîndu va grescu: «Virvirușe, Virvirușe, tînde scara si-nî me-alîn», z-bađl scara și s-te-ascunđi, 5 că s-te-aflarim tine dinăinte, nă mișcăturică va tî fac.

Disfă-ți urêcl'ile g'ine.

Apoea luplu di h'er il' đise:

— Tora, Virvirușe, bagă scara s-mi dipûn.

Virvirușă, cărnurile dipri nisă l'i si cutrimurără di frică.¹⁰ Feată cu minte ș-lucrătoare, s-ascumbusi și le-adră tute lû-erile a căsăl'eî hăzîre. Apoea ndreapse measa și aștiptă să s-toarnă pondul di lup di h'er. Casa lor ușe no-avea. Țe-avea, mași pălăđire, pr-lu tîndea scara di s-alină.

Seara vine luplu și gri zg'ilînda di vîră oară cale diparte: 15

— Virvirușe, Virvirușe, tînde scara să-nî me-alîn.

U tease Virvirușă scara și se-ascumse după căpisteare. Carî mică di nfărmăcă pînă nu cama putû luplu-di-h'er, iși Virvirușă di lu șideă ascumtă.

Și dua tută, cite đile are siptămîna, meslu ș-anlu, aestu²⁰ lucru fățeă niși: seara vinea luplu di h'er di nfărmăcă și n-đare le-aspilă l-avinare.

Feata ș-avea doi frați tu xeane. Cara s-turnară acasă atêl' doi fiđori, ntribară mă-sa:

— Oamă, noi sor no-avûm?

25

— Avût, h'il', ma sora voastră o-are luplu-di-h'er!

Și lă spuse mvirnata mumă, cum l'-o-arăk'i luplu di h'er!

— Macă-l ași, noi va nă țem s-u lom!

Cite nu lă feațe mă-sa să-l' țînă, s-nu z-ducă, că vai pată nipățita, nu vrură s-avdă. 30

— Șidêți bunî, tu loc-nă, că luplu di-h'er va vă mică și cum s-armîn fără fumeal'e?

Fiđorl'i đisiră zborlu, că va z-ducă, niți tatăl di la groapă z-vineă, nu putea s-lă suță mintea.

Carî ađûmsiră mărđinea di pădurea, lu s-află casa luplul³⁵ di h'er, astăl'ară n-cale nă mae.

— Mae, mae, nu nă spunî, știî tine di nă feată cu numa Virvirușe, țe o-arăk'i luplu-di-h'er?

— Cum s-nu știû?

— Putem s-u videm năfeamă.

— De! h'il', s-mi duc s-u ntreb, că s-nu h'ibă luplu-di-h'er di nă mică.

U ntreabă maea:

5 — Virvirișe, Virvirișe! luplu di h'er aclò easte?

— Nu-î aoașe, mae.

— H'il'e, frațl'i viniră s-ti veadă.

Feata tease scara și frațl'i intrară, s-loară di gușe cu sora și z-bășară, bășară și nu s-sătură. C-ași suntu frațl'i, niși
10 disică ș-munți ș-amarea să se-adună cu sora. Apoea lă băgă s-mîncă și cîtră to-amurđită l'-ascumse, că vrea s-toarnă luplu-di-h'er. Seara s-turnă aestu și cara intră ș-mîncă, il' dîse a feățil'eî:

— Virvirișe, Virvirișe! om aîurzeășe!

15 — Ah, Doamne! Aoă nu-nî ved altu di tine ș-Dumniđău!

D-îu om aoașe tu irîie, îu ni puî'u nu pitrunde?

Luplu-di-h'er «poate», dîse, că așî-nî si pare a nîa.

Anantă quă, dipu țe li scărmină l-avinare luplu-di-h'er, si scoală frațl'i de-adun cu Virvirișă, și-l' mută tută casa, cu
20 tută avearea ș-tutîputa. U bagă năinte și fuđî cît ti țin cearle.

Vine seara luplu, cum și șteă:

— Virvirișe, Virvirișe, bagă scara si-nî me-alîn.

Carî Virvirișe? Nîsă aveă fugată diparte multu.

— Virvirișe, Virvirișe, tînde scara si nî me-alîn, că di nu
25 va ti mîncu.

Greaște luplu-di-h'er ună oară, doăuă, țivă! Nu lo-avđă can. S-toarnă luplu și greaște:

— Mae, mae, îu easte Virvirișă? Țe s-feașe, di no-avde?

— Țe s-h'ibă, h'il'u, că viniră frațl'i di ș-u loară.

30 — Ah! Virvirișe! fașe luplu, s-te-acățarim, vaî veđî țe te-așteaptă! Tueagă di h'er și păpuță di h'er vaî adăr, s-te-acăț și s-ti mîncu de adun cu frațl'i a tăl.

Bagă luplu-di-h'er s-adară tueagă și păpuță di h'er și s-h'umuseășe dipu niși. Aoă, aclò s-l'-acață, aoă, aclò, l'-andări
35 largu multu. Huhutî nă oară cît putu luplu-di-h'er:

— Virvirișe! alasă-nî can tutîputa, macă vreî s-ț-alăs bana!

Va l'-u dîți, ha! s-l' acață și s-l'i mîncă, cara s-nu-l' tăcîneă

ali Virviruşe z-discarcă calu cu săpunea. Ună discărcare şi se-adră un ari'û di săpune largu-largu, cît trađe amarea.

Cum feaşe, cum adră luplu, că-l tricû ari'ûlu şi nîpôi cu limba scoasă, fuđeă dipu nişî ca niorlu. Pale l'-ağumse. Calu ali Virviruşe ncărcăt cu sare, nu ma puteă s-tragă. Atumţea 5 l'-tăl'è fuîle şi sarea cădû m-pade şi s-feaşe nă mare de sare. Deade luplu, deade, u tricû cu zore mare ş-aestă şi nîpôi ca vimtul dipu nişî.

Vrea l'-ağungă diznđu, ma frătile ma nîc, cara ş-turnă caplu şi-l viđû, că no-aveă di cît nă antrisătură z-bagă 10 mină, tal'e funea şi arucă furtia di k'aptîîl dipri calu a luî. Cara se-adră un munte mplin di sk'îîl, di pâl'ûrl, deade luplu, deade, nu putû s-lu treacă şi acîd l'-fu să ş-alasă k'alea şi s-l'i putridască oslu

Aşl Virviruşa cu fraţl'i ascăpară di luplu di-h'er şi z-vi-15 dură la muma lor ca n-đuă di Paşte, cu parăţl, cu ol, cu pravde ş-cu tute bûnile şi oama multu l'-părû g'ine că ş-viđû feata nîpôi.

Şi armăsiră cu g'ine n-casă.

(Spus de Vasile Diamand din Aminciu (Meţova), Epir.)

85 Fiçorlu şcl'op.

20

Ţi ş-iră, ma nu ş-iră.

Ş-iră un bărbăt ş-ună mul'are. Aişci oamiîl di tute părţile duşeă bană bună şi trişeă g'ine, cu bûnile tute în casă. Maşl una mărăze greao aveă : nu fişeă fumeal'e. 25

Mul'area di caşe dimneaţă si ncl'ină la Dumniđăû şi-l pă-lăcărseă, s nu o-alasă s-l'i k'ară uğaclu. Dumniđă o-ascultă ş-ună dimineată mul'area ş-află m-vatră trei meare aroşe ş-multu muşate. Mul'area nu s-mindul d-îu va s-iră aţeale meare, ma l'o unlu şi-l muşcă puţîn, apoea li băgă şamin-30 treili tu sfînduk'e. După nă stămină dişcl'ide eara sfînduk'a ş-cîndo Ţi z-veadă ? Treile meare s-aveă faptă trei fiçorl mu-şăţl, maşl merlu aţel muşcatlu s-aveă faptă un fiçor şcl'op.

Mul'area ş-iră hărioasă, că s-află cu fumeal'e şi-l' criscă fiçorl'i cu mare vreare şi cu mare dor. 35

Fiçorl'i s-feaţiră mări ş-ağûmsiră tu aîl ta să nsoară.

To-ațel k'irò, ma nclo di hoara lor irà nă lamne ți multă
 znie aduțea hoarălel. Amirălu aveà băgată zbor, că ațel ți
 va s-poa s-u vătămă lamna, va-l' l'a h'il'e-sa nveastă și ġu-
 mitate de-amirăril'e. Mulți z-dùsiră s-u vătămă, ma vîrnu nu
 5 putù și tuți cîți dùsiră ș-alăsară oăsile aclò.

Avdu ș-treil'i frați. Cama marle dîse a mă-sai:

— Dado, me-alăși s-mi duc s-u vătăm lamna. Poate s-h'ibă
 tih'a mea s-l'au h'il'e de amiră ti nveastă.

— Nu h'il'lu a neū, că mulți vrură s-u vătămă, ma nîpòl
 10 pînă tora vîrnu nu s-are turnată viū.

— Mea că va mi duc! U ligă tu greaoa h'il'lu și vru nu
 vru, lo-alăsă ș-mă-sa. Lo ună hoardă și nk'isî cîtră la lamne.
 In cale află un om țe-aveà ună bute mplină cu vîn:

— Bună-ți oară, om bun!

15 — G'ine viniși! Iu-ași? ntribă omlu.

— Ea mi duc z-vatăm lamna.

— Va s-u vațînî, mea cara s-poți z-bea aistă bute di vîn.
 Al'umtrea-l cama g'ine s-ti torîl, d-lu-ți vinîșl.

Fiçorlu nu z-deade nîpòl. Acăță ta z-bea. Biū cît biū ș-
 20 armase. Altu vîn nu-l' si duțea. Il' dîse vînarlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă!

Fiçorlu:

— Nu că va mi duc!

Ma nclo află un om cu nă bute de arăkie ș-aistu lu ntribă
 25 tut ași:

— Iu calea mbar?

— Mi duc z-vatăm lamna!

— Va s-u vațînî, cara s-poți z-bea aistă bute de-arăkie.

S-nu u bîure tine, ma g'ine-l s-ti torî d-lu-ți vinîșl, că bunlu
 30 nu va s-pați!

Biū fiçorlu, cît biū, aġumse pînă la un loc și altă nu cama
 putù z-bea. Il' dîse omlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă! Fiçòr mută-o mintea, că
 va s-u pați! Fiçòr ascultă! Țivà! Fiçorlu:

• 35 — Nu! că va mi duc!

Imnă, imnă și ma nclo află un om c-un cîreap cu pine
 mplin. Ș-aistu lu ntreabă, iu oara-l' bună. Spuse fiçorlu cu țe
 minte z-duțe la lamna și atumțea omlu stătù și-j' dîse:

— Va s-u vaîîî, maşî cara s-poî s-mîî cîreaplu aistu cu pine mplin.

Te s-mîcâ fiçorlu? Niîi dao cîrvel'i nu putû s-li facâ g'ine. Il' dîse atumþea omlu cu pinea s-o-alăxeascâ mintea, să s-toarnă, că va ş-află moartea, no-ascultă fiçorlu şi z-duse. 5
Lamîa, cum îl vidû, scărîcâ ună oară dinîl' şi dîse cu înima dişclisă :

— Înî vine prîndul în gură! Il lo apoea analtu şi lu ntribă: şi vreî? ti şi vinişî?

— Viîû s-ti ved! dîse fiçorlu.

10

— G'ine fiþeşî, tora şedî, că va s-adâr ună pită s-adûc s-ti filipsescu.

Lamîa tricû tu udaea lantă, şi nturvisî dinîl' şi s-turnă eara la fiçôr:

— Nu vedî, că se-astimse foclu, il' dîse aiscûî, suflă nih'am. 15

Lo fiçorlu si suflă şi cum se-aplică, lamîa ună cu buzdoganea pi dinăpôi ş-lo-arucutî ca birbeclu, canda-l tal'e. Apoea-l lo şi lu ngl'itâ tut dî-un-oară. Ascăptă. acasă z-vînă fiçorlu, ş-no-are! ascăptă, no-are!

Fiçorlu nolgîcân il' dîse a mă-saî:

20

— Dado! va mi duc ş-mine, ta z-vatâm lamîa.

Muma, ca mumă, nu vru s-lo-alasă, ta s-nu pată ş-nîs ca frate-su, ma fiçorlu nu vru ş-nu vru s-o-ascultă, că h'irbeă sîndile tu nîs şi fuđl.

Imnînda, imnînda, deade di aþel cu vînlû, de-aþel cu ară-25
k'ia şi de aþel cu pinea şi tuîl il' dîsiră să s-toarnă, ma nu putû z-bea vînlû tut, arăk'ia toată şi s-mîcâ pinea toată, ma nîs cap di k'atră:

— Iu murî frati-nû, las mor ş-mine, carî s-h'ibă scriată s-k'er di lamîe.

30

Lamîa il' feaþe ş-aiscûî cum ş-a frati-suî: il băgă si suflă şi cum se-aplică, ună cu buzdoganea după cap şi n-loc lo-alăsă. Apoea hap-hup! lo-arucutî pi gărgălân ca nă muş-cătură.

Aşî k'îrură dol'i fraî şi mă-sa, laea, l'-plîndeă înima şi s-35
arupeă di dorlu a lor, că nu se spune! Atumþea fiçorlu aþel şcl'oplu, il' dîse a mă-saî:

— Nu plînde, scumpă dado, că îo va mi duc s-l'-adûc eara, nu plînde!

— Aî! fuđi de-aŭla, đise mă-sa. Nu putură dol'i cama mări s-u vătămă, oamiñi cu trupu ntreg, tine va s-poŭi, ġumitate di om?

— El' nu putură, ma mine va s-u mîc!

5 Trapse ŝcl'oplu țină-ta, țină-ta! citră la lamîe.

N-cale află așel cu vinlu ŝ-lu ntribă aistu lu z-dușe?

— La lamîa mi duc, s-u vatăm! đise ŝcl'oplu.

— Bea prota aistă bute cu vin ŝ-ma s-u beariŭ tută, așî va s-l'-u poŭi; ma si nu: toarnă-te ma ġîne acasă-ŭi, d-iu
10 ț-aŭ vinită!

Se-aștirnû ŝcl'oplu m-pade și care u mută butea: bea, bea! u stricură di niŭi k'icută no-alăsă.

— Du-te sinătòs, il' đise vinarlu, di tine ni si umple ocl'ul, că va s-u vaŭiñi!

15 Aġumse fićorlu ma nclo la țel cu arăk'ia.

Tut așî lu ntribă, lu narde? Z-vătămă lamîa, đise fićorlu. Vine zborlu z-bea butea cu arăk'ie și ma s-u beare, așî va s-poată s-u vătămă. U mută butea și țuc! țuc! u stricură tută, că s-eră ŝ-altă.

20 — Du-te cu sinătate, l'-ură ŝ-aistu, tine va s-l'î mîŭi caplu ali lamîe!

Aî, calea, calea, aġumse la țel cu pînea. Mică ŝ-mică, ti ndao orî, di un ċireap di pînî, ună nu ț-alăsă ti ġurăt. Bre pînă ŝ-sîrmile ŝ-așeale le-arnî tute n-coadă, cara no armase pîne.

25 — Du-te, fićòr, oară-ŭi bună, că tine va-l' astinđi cîndila lămîil'oi, il' đise ŝ-aistu.

Aġumse ŝcl'oplu la lamîa, asună la poartă și lamîa di nuntru ntribă, caŭ easte.

— Om bun, ġri fićorlu.

30 Lamîa l'î dișcl'ise și fićorlu se-alină analtu.

— Nu-nî spunî, fićòr aleptu, ti ŭi ț-u vinita?

— Vinû oaspe ta s-ti ved, đise fićorlu.

— Multu ġîne, asčaptă s-mi duc s-adăr nă pită, macă vinișî ca oaspe. Pînă să nșernu fărina, tine nîră-te tu udă.

35 Cătaoa si duse si-ș da dinŭil' pi k'atră, ta s-tal'e. Ŝcl'oplu le-aduk'î tute și-ș đise cu mintea:

— Ahî't s-armîná di tine, carî s-mi mîŭi.

După puŭînă oară na ț-u și lamîa. Nisă-l' đise a ŝcl'opluŭ, si suflă foclu, că se astimse.

— Cum, ȑise șcl'oplu, aoaȑe oàspile aprinde foclu? d-lu inși aistă? Foclu s-lo-aprindă nicuk'ira.

Lamăa scărċică nă oară dințil', ma ȑe z-ȑică? S-aplică ta s-suflă. Șcl'oplu, cum se-aplică pușcl'a di lamăe la foc, zmulse buzdoganea, ună l'-are tu mădulăr ș-o-arucutî ca vacă m-pade. 5

— Dă nică noară, gri lamăa!

— Nă oară mi feaȑe mu-mea, ȑise șcl'oplu; mea căra z-vreî s-te-agudescu dao orî, voame fraȑl'i dit pîntică, ȑi l'i ngl'itășî.

Lamăa vru nu vru, il' vumû și nșiră dol'i fraȑî cama mări sinătòșî ca di tòtîna. Șcl'oplu după ȑi ș-ascăpă dol'i fraȑî, nu 10 o-agudî nica nă oară, că s-o-agudeă, nîsă vrea s-anvîă. O-alăsă acłò arucutită și s-turnă acasă cu fraȑl'i.

Aișċi, ȑi cara l'-ascăpă frătîle aȑel șcl'oplu, cu tute aiste l'-u h'irbeă, că se-aspuse cama ġone di nișî ș-că va s-u loă h'il'a amirăluî ti nveastă; te-aȑeă mutreă cum di cum s-lu k'ară și 15 s-nu z-ducă cu nîs acasă.

Imnară cît imnară ș-agûmsiră pîn la un puȑ. Șîȑură acłò, z-discurmară și vrură z-bea nih'am di apă, ma cum s-u scoată, că puȑlu iră ahundòs. Treil'i fraȑî șideă anvîrlîga di puȑ și s-mîndueă, cum s-facă, ta si scoată apă. 20

Un di nișî ȑise, s-nă dișċîndîm tuȑî, s-lîġăm un di noi ș-nîs z-dipună si scoată apă. Ġ'ine ma caî z-dipună? A dollor cama mări lă iră frică. Cama niċlu frate ȑise:

— Lîġăȑî-me mine, că va mi dipûn îoă.

Aistă asċiptă și fraȑl'i. Il lîġară cu bîrnîle, ma o-alinare 25 sălăġ'iră bîrnul în ġ'os ș-lo-alăsară acłò fiȋorlu. Aistu cu cît mutreă să s-alină ma nsus, co-ahîȑ cama multu cădeă ng'os, pînă agumse la eta di dig'òs.

Tu oara cîndu căȑû nîs, dao feate s-alină tu eta din sus. A cama nîcăl'eî il' fu nîlă di nîs și-l' ȑise: 30

— Acaȑă-te di mine, cara z-vreî s-te-allî în sus!

— Nu, nu! ȑise fiȋorlu, că va me-alină fraȑl'i.

Atumȑea feata l'-gri și-l' ȑise:

— Ascultă ġ'ine! Nica nih'am va ȑi-easă nînte un nîel laîû ș-un nîel albu. Tîne s-te-acăȑî de-aȑel albul ma z-vreî s-te-35 allî tu eta din sus; că, s-te-acăȑari di nîelu laîû, nica nă etă va s-ti dipûnî în ġ'os.

Apoaea fraȑl'i fuȑiră și fiȋorlu armase acłoȑe singur. Cum șideă mîntuîȑ îm-pade, nîġă nîs iră un arizbòlû, ȑi ȑăseă

singur, ș-ună čierică ți turțeă di singură. S-apruk'è ta s-li mutrească cama g'ine, cîndo na di l-arizbòlũ inși un nel albu și di la čierică un nel laľũ. Fičorlu agărși ți-l' aveà spusă feata ți s-alinà în sus ș-tu loc si se-acățã di nelu albu, se-
5 acățã di laľlu ș-căđũ ună etã cama ng'os, îndreptu pi casa unei moașe. Z-dipuse apoea, intră nuntru la moașa și-l' đise:

— Mae, mae, nu me-apròk'ı în casă la tine?

— Că țe nu, laľũ h'il'ũ, ma escu oàrfină, ș-no-am ți s-țã daũ ti micare.

10 — Ți deade Dumniđã, đise fičorlu.

Intră n-casă; moașa tu oara țeã firmită pine. Il' gri a fičorlul și-l' đise:

— Ascuk'e nih'am to-aloat, ta s-pot s-lu firmint.

— Că țe nu bađı, criștină, apă, ma-nı đıťi se-ascuk'ũ?

15 — D-lu s-aľãm ap? Apa u ține ligată nă lamne și lip-seasce di caľe đua s-mică cite un om ș-așı s-u sãľg'ască apa. Ș-azã'l-e a h'il'il'eı de-amiră si z-ducă s-u mică.

— Cum, đise fičorlu, va mi duc s-u vatãm!

Vru moașa s-lu țină, ma nu putũ. Fičorlu il scoase zborlu
20 din gură, scos fu. Nisu ngl'imă nu și scia; cîndo zbură ună, zbor iră. Duse la loclu ıu vineă lamna. Ș-aľd aľã feata de-amiră, vinită ti prîndul ali lamne. Ea iră multu nvirinoasă, că ș-așciptă moartea cu oc'il'. S-apruk'è đonile di feată și-l' feațe inimă. Apoea-l' đise:

25 — Nu te-aspere, că mine va te ascăp di lamne! Nu-ı prota estă ți pitricul pi lumea lantă, ma caťã-me puťın în cap. Și j-băgă caplu pi đinucl'ul a featăl'eı ș-lo-acățã somnul cum ul căťã. Na atumțea ıu vine lamna.

— Ază, đua bună, đise nısă; tu loc di un om, doı va s-mic.

30 Feata cıt u viđũ că deade cap, acățã s-plîngă. Ună lăcirmă cură pi fața đonilul. Aistu z-disciptă și u ntribă: ti ți plînde?

— Ți s-nu plîngu, gone scumpu, că na ıu vine laea ș-ni-ńiloasa lamne!

Fičorlu di nă cale arsări mprostu, arăk'ı buzdoganea și
35 nu k'are k'irò ma ună-l' cărťını a lămnil'eı și u culcă tu loc! Cıt supsı lamna ș-ăpile acățară z-vearsă, s-cură, c-avũ va s-nică tută hoara. Caı di caı atumțea s-umplă apă, s-o aľbă ti ună ti altă, că nu și scia, că di tora apa nu vrea-l' lip-sească vırnu oară.

FiȚorlu apoaia u lo feata ș-u duse la tată-su. Feata l'i spuse cum o-ascăpă șcl'oplu și amirălu s-turnă citră nîs și-l' dîse :

— Caftă ți s-țā va înima, va-ți daŭ di tute, cā bunlu aistū nu s-acumprā cu prađi. 5

— Stāi, dîse fiȚorlu, s-mi minduescu unā quā.

FiȚorlu, cara iși di la pālāte ș-lo calea citrā la moașe și cum imnā, avde pi un arbure niscînți pul' iu zg'ileā. S-alinā ta z-veadā țe-i ațeā? Pi ārbure irā un cuibār di vulturī cu pul'. Un șarpe s-aveā ngārlimatā pi ārbure și va-l' micā 10 pul'i, di-se nu vineā fiȚorlu s-vātāmā cu buzduģanea șārpile. Cîndo fiȚorlu irā ninga pri arbore, ea, iu vîn pārințil' a pul'lor di vultur. La cubāirea lor, cît ul vidurā fiȚorlu ningā pul', s-h'umusirā pi nîs, s-lo-arupā și s-l'i scoatā ocl'il'. Ma tu oara țeā pul'i băturā ārik'le și țiararā cît puturā, s-15 nu-l' facā țivā, cā nîs le-ascăpā bana di la șarpe.

Vulturī s-hārisirā multu și-l' dî'sirā s-caftā ți-l' doare ini-ma, cā nișl' va-l' da.

— S-me-alināți tu eta din sus, dîse fiȚorlu.

— Greŭ lucru nā cafti, ma va-l fațim! S-aflī prota 100 di 20 vițale di doī ańl cîte 77 di ucāđi una, ș-altā ahîțā apā.

De-aclō fiȚorlu z-duse ndreptu la amirālu și-l' dîțe :

— Mine va me-alin tru lumea lantā din sus; ma s-ni daŭ 100 di vițate cîte 77 di ucāđi una și altā ahîțā apā.

— Altu țivā nu vreŭ? Maș ahîntu nîc lucru? 25

— Nu dîse fiȚorlu!

Cu nā dimîndare, amirālu l'i le-aduse cu un zbor și fiȚorlu li lo și le-aduse la orni.

Aisći li loarā ș-li ncārcarā pe-areāpitle a lor, apoaia il' dî'sirā : 30

— Ancālicā ș-tine pi suprā ș-al s-trađim.

Ancālicā fiȚorlu pe-areāpitle a ōrnilor și ōrnilē acāțarā sā s-mutā n-sus la eta lantā. Azburarā, azburarā și aveā apru-k'atā ningā gura p-iu s-easā la eta din sus. Tāș atumțea carnea loatā cu nișl' z-bitisī ș-foame aveā mare. «Cra!» feā-35 țirā nișl' un-oarā, «i nā daŭ carne s-micām, i va ti sālģ'im eara tu eta din g'os.» FiȚorlu no-aveā d-lu, ma s-nu u patā tamām in coadā, ș-tāl'ē di la coapsā ș-lā deade. Vulturī lo-

alinară. Cînd-o-l băgară pi loc, fiçorlu nu putea si s-mină.
Lu ntribară òrnile, că-țe nu imnă?

— Ți s-imnu, că-nîl tăl'ă di la coapsă, ta z-vă daū carne
s-micătî, c-atumțea carne no-avea armasă.

- 5 Vultur'l'i, ma viçură ași, l'-a vumură carnea ș-l'-o-alăk'iră
eara la loc și fiçorlu s-feațe bun. Apoea șcl'upicînda, șcl'u-
picînda așumse acasă la nis, după vîră an. Frațl'i, cînd-o-l
viçură nu scîia ți mincună s-află s-u mpeatică: el' di multu
lo-avea tricută tu cartea môrșilor, d-lu nu s-toarnă vîrnu.
10 G'ine-ma șcl'oplu nu lă ținū inate, că le-agîrșî tute și-l' l'irtă.
Apoea duse l-amirălu, spuse semnul, că nis vătămă lamna
și si nsură cu h'il'a lui și după multe alte fapte, amirălu di-
pune di pi scamnu și bagă çinir-su.

- 15 Părămîò scîiam, părămîò spus,
Nu scîiū cum fecū, ma nu v-arîș.

(Spus de Lachiū Mișicu 16 ani, Crușova, Macedonia.)

86. Barbă cot și Palmă-om.

Eră, ți nu ș-eră.

- Eră nă oară, frațl'i a nîi, to ațea etă, cîndu tute bûnile
imnă pri pade, treî fiçòrî ca treî sorî. Treîl'i fiçòrî ca treî
20 sorî aveà nă mumă, ți nu u scutea din gură, ahîță vreare
și ahîț dor l'-avea. Cum vrei çî, Dumniçău nu-l' alăsă cu
înimă hărsită, că d-lu eră pri bûnile, muma lor u l'irtă Dum-
niçă nă quă ș-armăsiră mărățl'i ca pull'i fără cloce. Plîmsiră
și z-dipirară și s-o-agîrșască nu putură. Nu trițea quă s-nu
25 z-ducă la murmîntile a mûmil'eî și s-nu plîngă cu boațe.

- Nă quă fiçorlu cama mare vine la murminte, s-l' aprindă
țeara. Mutreaște tu tute părțile s-veadă vîrnu foc d-lu s-a-
prindă țeara, nu veade iuvă. Tu oara țea vine ș-nolģicanlu
la murminte. Mutreaște ș-nis di nă parte de-alantă, nu veade
30 foc iuvă. Na lu vine și nielu frate. Aestu, carî mutrî, mutrî,
andărî diparte-diparte ună nică scînteal'e, lu luînă.

— Va mi duc s-l'au foc de la fucurina țo z-veade, çise nis.

- Ș-lo mintea la çoare și pinçe oahte, arsare vâl'urî, după
vîră treî çile di imnatic dipriună, așumse la fucurina țea!
35 Ți s-h'ibă? Pri foc eră nă căldare cît nă ambare și h'irbea

41 di nel'. Divarligalul di el' erà 41 di carcandăl', di furl', di țe știu ș-io! Tuți era-l' cu curlu n-sus și-l' culea somnu, mași un erà diștiptat. Niclu, c-acși va-l' dîțem a fičorlu, vine pri ûngl'ile di čoare, mută căldarea dipri foc, aprease țeara și-ș mutri lûcurlu. Furlu ațel diștiptatlu, viđ'ndalu ahită vir- 5 tute di om, s-mută căldarea c-una mină, l'i ngl'iță zborlu n-gură și-l' se-acăță limba di frică și diștiptă soțl'i tuți. Aești lu strigară fičorlu și-l' dîsiră:

— Are, tine u sculăși căldarea dipri foc?

-- Io, dîse fičorlu, țe mare lucru aestu? Ma vreți s-u scol 10 ș-ninga nă oară. Apoea cu nă mină u lo ș-u băgă m-pade disti pirustrie ș-apoea nîpdi ș-u băgă la loc.

— Nu vrei si stai cu noi, il' dîsiră furl'i?

— Că-țe s-nu șed, dîse fičorlu; ș-acasă nu-ni armase lû- 15 curlu ne-adrăt. Io h'iu cum mi videti.

— Avdi ncoa, astară, va s-călcăm amirălu si-l' lom tuți parați'i.

N-tunică g'ine mușat și furl'i, un dipu un, cu Niclu de-adun anvirligară pălatea. Se-aplică unlu di el', pri nis niclu și angirli- 20 mînda, angirlimînda si stricură prit firidă l-amirălu tu pă-late. Dipu nis furl'i, un-cite un, s-alină ș-intră tu pălate și cum intră cite un, moarte ș-află di niclu. C-aestu cu coarda tu mină, cit călcă pri scîndură și crișt! caplu în pade.

După țe-l' șcurtică tuți, intră tu udălu amirălu niclu. Tu oara țe nă nîpîrtică si ndrițe s-mîșcă amirălu. Fičorlu 25 s-aurni pri nisă cu coarda și-l' lo caplu a nîpîrticăle. Apoea țe fațe nis. Acăț di l'-adună toți furl'i cap cu cap și čoare cu čoare, se-arucă dipri fereastă m-pade și fuțe. Ma, una păpuță, to-arcarea țe feațe, l-iși din čor ș-armase nuntru tu pălate. 30

To-apirită, sculîndalu amirălu, țe z-veadă? Ningă nis nîpîrtica tălată. To-alantu udă 41 di leșuri di furl'i tălati! Acăț nis și s-niră:

— Carl lo-adră bunlu aestu, carl ni-l adră bunlu aestu? nu putu s-află. Tră tih'e deade di păpuță. U lo ș-u spinďură 35 la poarta di pălate și băgă zbor: s-treacă tuți oămiul'i pri la poartă ș-a cu easte păpuța estă, si ș-u l'a.

Adukl nis, că domnu-su a păpûțil'e val h'ibă măsurlu

te-l' ascăpă bana ca di pri h'ir și ațel țe va-l' șurtică oamini
agri dit pădure.

Tricură tuți, ma a vîrnul nu-l' si ułdiseă. Trich ș-niclu ; cît
u băgă ș-ca di totna-l' si părù. Amirălu lo-acl'imă și-l' dîse:

5 — Tine fuși, țe tăl'ășî furl'i?

— Io h'iu!

— Tine u vătămășî nipîrtica?

— Io, dîse fiçorlu. Si ndrîdeă s-ti mișcă, ma t-un suflit il
loai ȕua.

10 S-aplică amirălu, il bășe pri frimte și-l' dîse: Caftă di ițe-ți
doare sūflitlu, ițe-ți va inima, că tute atale suntu; vrei
pàrați, vrei h'il'e mea nveastă, s-ț-u daŭ, i vrei s-ti bag tu
scamnu tu loclu a meŭ? Dî, țe vrei, că tu minută va s-o-aî!

Fiçorlu ca fiçdr, il trădeă inima cîtră nsurare ma multu
15 și dîse:

— Ține-l' groșl'i, Doamne, că va-ți lipsească tră lucrile
de-amirăril'e; niți scamnul nu-î tră caplu a meŭ nicoptu:
a nia dă-nî feata-ți înveastă, macă vrei! Aestă voî!

— A ta s-h'ibă, gone-ğunăr! gri amirălu.

20 Apoea băgară s-facă numtă dūmnească și acl'imară la
numtă, carî no-acl'imară? Tută lumea s-purtă aclò. Cîndu
z-bașe mîna nveasta, la tută lumea bășe, a unŭl Barbă-cot-
și Palmă-om nu vru s-l'-u bașe.

U ntribă amirălu: țe-î ațea di tine feată? s-fațe arșinea
25 estă?

— Cum di nu! dîse feata; s-me-aplēc mine pîn di pade tra
z-baș mîna lui! Tuți oamini ș-nis om. Barbă-cot-și-Palmă-om!

Gîne ma Barbă-cot-și Palmă-om di nă oară s-năiri de ar-
șinea țe l'-aduse feata ntră nă lume ntreagă, suflă n-sin nă
30 oară și na! Iu-l' vine calu azbuirătòr. Arăpù feata, o-arcă
pri cal și nivîdùt s-feațe de-aclò. O-aduse la nis acasă, tra
si nveață minte feătile, țe nu țin adețle.

Amirălu ș-țuți alantî armăsiră ca Sulta cu ucnălu. Ğonile
armase ca nveastă adrată ș-nimărtată. Numta, țe numtă eră
35 ȕea? Se-asparse di nă oară: D-ŭ eră ma naintea ğocuri.
cîntări ș-arîderi, no-avdăi tora altu di plingu, boți și nviri-
nări. Lă vîneă foc a tutulòr. Mași ğonile nu u k'irù mintea.
ma s-turnă ș-lă dîse:

— Nu plindetți, că foclu aestu tră mine fu, nu fu tr-altu; io va mi duc s-o-aflu și s-o-aduc.

Și ncăltă nă păreac'e di țărùh' di h'er, ș-lo un școp tu mină și nk'isi. Imnă, imnă, frățile a meù, așumse t-un loc iu astăl'è n-cale nă ursă. 5

— Bună-ți oara, mae, il' dîse el!

— G'ine viniși h'il'û, ma va s-ti micâm, s-nu-nî dîțeai mae!

— Nu ti ntreb? știi citră iu l'a pine ațel cîne di Barbă-Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta di sum zvon?

— Nu ni știu, h'il'û; de-aeste lucre ntreabă luplu, că nis 10 poate s-albă hăbare.

Lu ntribă ș-luplu, luplu-l pitricù la vulpe:

— Vulpea, dîse luplu, poate s-ță da viră cale; ea le-avină ahtări lucre; s-nu șteari ș-ea, di la viră nu va s-aflî.

Cum așumse la vulpe u ntribă: 15

— Bună-ți oara, vulpe! nu știi citră iu la darățî se-află Barbă-Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta cînile di sum zvon?

— Cum s-nu știu, gri vulpea!

— Fă-nî buneața, macă-i acșite și du-te di ntreabă-o 20 nveasta-nî, d-îu lo-are calu azbuîrătôr Barba-Cot și Palmă-om?

— S-mi duc, dîse vulpea, ma ndreașe gâl'inle!

— Gâl'inî cite z-vreî, il' dîțe fiôrlu, maș lucru s-adârî.

S-adră ș-băgă guna k'ira-Mara și frîmtă-frîmtă, na-û la casa al Barbă-Cot și Palmă-om. 25

— Aoă șade un Barbă-Cot și Palmă-om, ntribă nisă?

— Aoă, dîse nveasta, ma tră oară, nu-l acasă? Țe-ai cu nis?

— Mi pitricù gônile a tău s-ti ntreb, d-îu lo-are calu az- 30 buîrătôr Barbă-Cot și Palmă-om?

— Nu știu, cumbară, ma ascundi-te pri grendă ș-astară, cîndu va s-toarnă de-avinare, va lu ntreb.

S-ascumse vulpea și citră seară vine și Barbă-Cot și Palmă-om. Nveasta il lo cu bunlu, cu arîderle și dă-l' de-aoă, dă-l' de-aclò, lu discusù și-l feațe si spună: 35

— S-ță spun, ma pe anarga s-no-avdă virnu.

— Am carî va s-avdă aoă, că niți puîl'û no-azboairă.

— Aveam nă eapă și fită un mîndu. După țe criscù, il' lu ded di-l mică; fită a daoa oară ș-aestu mîndu-l' lu ded di-l

mică; fită ș-a treea oară eapa și-l' lu ded di-l mică ș-aestu și cu aestă s-feațe ahî't gone de-azboairă prit niðrî.

Vulpea le-avdî dipri grendă tute și fuga le-aspuse tute a gônîlul. Aestu nu k'irû k'irò, ma lo nă eapă și ma fită, il
6 lu deade mîndul s-lu mică; eapa fită a daoa oară și-l' lu deade mîndul nîpòl s-lu mică. Fită eapa ș-a treea oară, ma gônile nu-l' lu deade s-lu mică, că nu-acăk'isî g'ine și de-ateă calu a luî erà ma puțin gone de-al Barbă-Cot și Palmă-om

Dimineața Barbă-Cot și Palmă-om işî, cum și ştea di totna,
10 avinare. Gônile viñe și-l' arape nveasta și fuga ca vimtul. Cîndu s-toarnă Barbă-Cot și Palmă-om o-află vatra-arațe! Caftă feata ncoa, nelo, feata l'-alăsă cînuşa arațe tu vatră! Întreabă calu, calu l'î spune, că fuđî, că u lo un gone. Fuga dipu nişî; aoà l'-are, aclò l'-are, l'-ağumse. L'-arâpû feata din
15 calăr și-l' feațe bucăđî-bucăđî gônile.

G'ine-ma vulpea erà aclò. Adună bucăđle, bucată di bucată, le-aumse cu earbă di nîpîrtică, ș-năpòl anvîè. Apoea ș-deade calu di-l mică ninga nă oară eapa și-l' fită un mîndu țe loclu mică ș-niorl'î bea di gone și de-azbuîrătòr. Calu al Barbă-
20 Cot și Palmă-om niđi la điditîc nu l-aveà, ahî't gone erà.

Fuga azboairă la Barbă-Cot și Palmă-om, ș-arape nveasta ningă nă oară ș-aoà te am frătîc. Ascăpiră loclu cîndu fu-đeà nîs, că đîđeàl țe-l aestă? Ma ș-Barbă-Cot și Palmă-om nu se-alăsà. Fuga un, fuga alantu, avđàl măratlu di Barbă-Cot
25 și Palmă-om cum il' făđeà lînimă a caluî, s-nu se-alasă.

Sta gônile și-l' đîđe a mîndulul a luî:

— Nu-l' đîđî a sođu-tuî, cum nu l'-u arşine si sta s-lu ncă-lică un Barbă-Cot și Palmă-om! S-furim io tu loclu a luî 99 di bărđate vrea s-lu h'îđearim tu loc.

30 Calu a gônîlul arujî nă oară prit nări cît putû, scoase limbe-limbe di foc și-l' gri dimîndătîle zboare. Atumđeă calu al Barbă-Cot și Palmă-om s-mută, s-mută tu niðrî, s-suđa, s-aruşuđa nă oară și-l' h'ipse domnu-su 99 di bărđate tu loc!

Gônile ascăpă acşîđe și viñe acasă și feăđîră numđa mare
35 de-a doară, di l'-armase numa tu lumea tută. Apoea dipuse amirălu di pi scamnu ș-intră gônile și bîneađa ninga, cara s-nu muriră.

(Spus de George Dîamandi din Samarina, Epir.)

87. Fiçorli aguniȚi di părinȚi.

Ș-eră, Țe nu ș-eră ; s-nu eră, nu se-aspuneă.

Eră un-oară un om multu avût. AȚel om aveă optu fiçdri. Cari-ște cum o-aduse oara, că lumea estă scări-scări easte, un se-alină ș-altu dipune, aȝumse avutlu aestu s-no-aiă di 5 sum nare. NiȚi çinuse tu vatră no-aveă, ahintă urfañe greauă.

Aveare nu, n-casă un jar di fumeal'e, Țe zg'ileă «pîne, tată», era-l vai dîȚi, ca nis Țe nu vrea. Minte n-cap no-aveă.

Carli nu si scuteă n-cap, ș-feaȚe zbor cu mul'are-sa, se-ascapă di fumeal'e. Fiçorli tuȚi eră tuȚi niȚi. AȚel cam marle 10 s-aveă, s-aveă multu 14—15 de-ani și-l' dîȚeă Cota.

Nis, cîndu tată-su, il' çuçură ascumȚișalui a mă-sai, çuli urçeli Țe lo di hăbare, Țe lă si crueaște. De aȚeă ș-umpli ȝeapa cu făsul'e.

Il' lo tată-su ș-mă-sa fiçorli, s-l'-aducă nelo, taha se-adună 15 țivă surȚeale. Aestă eră băgare pri somnu, c-aldr lă ardeă s-l'-alasă, s-k'ară, să se-ascapă di niȚi.

Calea-calea cum z-duȚeă, Cota arcă cîte un făsul'ü la caȝe drășcl'auă, tra s-poată s-află calea tu turnată. Aȝumsiră tu pădure și părinȚil' l'-anduplicară ș-l'-umplură s-așteaptă aclò, 20 că ș-niȚi va vînă, că aȝirșiră țivă acasă și va u l'a ș-năpòl va vînă.

MaȚi Cota știă, că tute aeste suntu çinuse ntr-ocl'i, ma nis tăȚeă, că ahî't il' tăl'a caplu ca fiçdr.

PărinȚil', lăiȚli, s-turnară acasă ș-alăsară h'icătile a lor tu 25 pădure ! Fiçorli acăȚară s-plîngă și să zg'ilească di frică și z-grească :

O, lele mamă ! o lele tată !

Ma Cota lă dîse s-tacă și-l' bășe la ocl'i fărȚiȚli și lă aȚ-tearse ocl'il' și lă dîse :

— Nu plîndeȚi, fărȚiȚi, că Io cunoscu calea. AidiȚi cu mine.

Apoea nis năinte, frăȚiȚli dipu nis, făsul'ü dipu făsul'ü, a-ȝumsiră pîn-acasă.

Cum se-agudl, că tamăm seara Țea, părinȚile scoase viră ndoi ȝroȚi, mprumutăȚi la viră di cîndu aveă ș-el', și adărară 35 micări multe. Șidîndalui la measă, ș-feaȚiră crutea și cara mutriră divarliga și nu viȝură fiçdri, lăcrimară și dîsiră :

— De! țe g'ine vrea s-eră, s-eră ș-mușățl'i a noștri astă-seară pri measă, s-mică nîcuzañl'i, să-s sătură, că deade Dumnițău cu mnata!

— Ia-nă! mănîță! griră fiçorl'i cu nă boațe di la pâlțire,
5 că lă vinea frică a nîcuțlor s-intră neacl'imățl, și fuga nauntru mușățl'i și nimînceățl'i ali mume.

Și-l' băgă muma pri measă, ș-lă tăl'è cumățușe la cama nițl'i și țope la cama mărl'i, să-s sătură, s-o-adară țae pî'n-tica, că di multu nu ș-avea băgată n-gură duruțl'i ahtări
10 micări.

U dūsiră acșite, cu micare, cu beare, viră siptămină doauă și năpōi acățară, z-da timpărălu di foame. Acățară diznōu mățile s-lă gurleacă și ocl'il' s-l'i'zgărlească și gura să s-mă-rească și s-l-ağungă pînă la urecl'i. Tute di foame.

15 Părințl' ș-feățiră nîpōi zbor s-l'i k'ară, că al'umtrea urfaña nu si scoate n-cap. Ma cîndu zbură nișl' ascumțsaluț, Cota ascultă dipu ușe. Apoea feațe, țe feațe și băgă nă cumatā di pine n-gepe și calea tăl'ă ș-arcă cite nă mișcatură. L'-alāsarā părințl' cu minōūñl' aclō și s-turnarā acasā.

20 Cota vru nîpōi s-l'-aducă n-hoară, ma nu putū s-o-află a-doară calea, că pułl'i al Dumniță avea micatā siřmile și mișcaturle di pine arcate di nîs. Carl' plîndeā nîcuzañl'i frățl'i, di țl' si cutrimburā cămeașā dipri tine, di zg'iclu a lor, și di nila lor, se-alnā Cota pri un ārbure s-mutrească, vidēm,
25 nu se-anđăreaște hoara lor?

Diparte multu, nelo, cît l'-acățā ocl'ul, veade nă limbă di foc. O-adunā tuțl' cîtr-acloțe și agalea-galea, cu găirete, cu înimă, ağūmsirā!

Aclō era casa dracluț.

30 Cîndu ağūmsirā, drațl'i nînga nu se-avea turnatā. Aflarā maș Drăcoaña. Drăcoaña lă gri:

— Fiçōrl' mușățl, fiçōrl' mușățl, ami iu z-v-ascundā maea, s-nu vā micā bărbat-ūu Draclu, cîndu va s-toarnā?

A Drăcoāñl'el' il' fu nilā mare di el' și l'-ascumse tu nă
35 udae. Aestu udā se-aflā nîngă udālu iu durnā òptule feate ali Drăcoaņe.

Ntunic'ndaluț, na-l și Draclu da la poartā.

Intrā nîs și di la ușe greaște a Drăcoāñl'el'.

— Oamiñl' aňurzeăște aoațe!

— O-ai cu tine mintea, bărbate ? d-îu oamiîl' aoaște tu irnie ?
G'ine ma, cari vai ari'qi ?

Dracul, ca drac. Mutri tu gùvile tute și pîn tu coadă l'-află mușat'l'i, adunâți guzmòl'û di frică un ningă anantu, ca niște niluși. Nis nu l'-aspase ună-ș-ună, că eră micăt și l'-alăsă 5 tră dua di mîne. Ș-u băgă z-vînă noaptea și s-l'i tal'e. Cota aduk'i, că bunlu nu l'-așteaptă di la Dracul. Noaptea si scoală el și l'a căcùlile a lor și li bagă la feătile a dracul și mîntil'le di la feate, li bagă la fiçòrî. Neapirită g'ine și na-l si-l' creapă-numa cu buzduganea vine s-lă tal'e caplu. Cari viçù, 10 că fiçorl'i sun cu mîntil' în cap, mintul, că poate mul'are-sa l-alăxi lòcurle, și fără s-tragă vilença z-veadă, intră tu udălu anantu. Cît li viçù feătile ună ningă alantă cu căcùlile, çise, c-aesti sun fiçorl'i. Traçe buzduganea și crișt ! crișt ! li tál'è pîn di ună. Apoea, cara se-agunisea, ș-fuçi n-lume dipu dră-15 curil'.

Fiçorl'i fuçiră cu vie de-aclò ș-alăgă nicuzañl'i cît putea, ca s-nu l'-acață Dracul.

Drăcoaňa, ma fuçi bărbat-su, băgă să scùtură prin casă ș-află feătile tál'ate ca niște purumbe lăi. Băgă să z-deăpiră, 20 să-ș zmulgă perlu și si zg'ilească, di s-trunduea loclu dit timèl'û.

Dracul, de aclò iu eră, avde boașea și zg'iclu a Drăcoanil'eî și fuga-vimtu s-toarnă, z-veadă țe are di zg'ileaste ca tûrbată.

— Na ! mușuteața țe-adrași ! il' spuse Drăcoaňa, c-acși pate 25 omlu, țe sapă groapa altûl.

Dracul, cara vine di s-nărăeaste nă oară, foc scutea prit nări, limbe-limbe. Se-alină nis pri casă z-veadă, nu-l' anđă-reaste iuvă. Il' veade, iu fuçea diparte multu largu, Cota dinăinte și frătițl'i dipu nis. Cari viçù Cota, că vrea-l' acață, 30 lă çise a frațlor :

— Frați, frătițl'i, intrăți tu cùfalu aestu.

Și cari l'i acupiri cu frîndă, lă çise s-nu grească dip, bre ! pînă ș-adil'aticlu să-ș lu țînă. Apoea nis se-ascumse după nă bizbil'e mare. 35

Dracul, curmăt de-ahită alăgare, șiçù nășeamă pri cùfalu ațel, să z-discurmă. Ma cum eră vătămăt multu, z-deade pri mină ș-agirși tu somnu. Mărațl'i di niți aròv siminà dipri g'os, ma tășea muți, necă s-mină, necă adil'à.

Șiretlu Cota, ma durîi Draclu, il' fură păpûțile ș-aoațe fac alanți!

Prinde să știți, că ma-l' l'ai păpûțile a dracului, nu poate s-adară țivă, ne s-imnă, ne s-alagă.

5 Tora Cota țe-adară cu păpûțile? Li bagă n-êor și alăgă cama di drac. Fuga nîs năpôi la Drăcoaňa și-l' dîțe:

— Mae, mae, nî-dîse draclu, si-nî dal avistearea di sum scară, că are cădută tu mîni furești și s-nu u dare, caplu va-l, lu tal'e. Macă nu pistipsești, na-nî deade păpûțile aminete.

10 Drăcoaňa vidîndalui păpûțile pistipsi, că ștea nîsă, că draclu mași tu zore li da. Scoate și-l' da avistearea, apoea fuga fiêorlu diznôu.

Draclu, armăs fără di păpuță, u k'irû pusula dip. Si-l videâi cum imnă șel'upicînda, ca viră pal'u-gumâr arăndos, ti
15 lișinâi de arîsute.

Fiêorl'i aestă vrea; si sculară de-aclò și calea-calea, cu Cota năinte, așûmsiră acasă.

Părinți!, ca părinți! cîndu-l' vidură, că s-toarnă tuți an-
viscûți cu strâni noauă, cu ori di gușe, că Cota l'-aduse ma
20 naintea prim păzare, plîndeă di harao. Ma naintea fiêorl'i
nu vrură s-lă da niți bună-đuă, că țe părinți fură nîși, s-l'-
alasă tu irnie, ma, cama napôi să mbunară și s-feățiră năpôi
avûți, cum ș-eră di ma naintea!

(Spus di Mia al Cealera, Avela, Epir).

88. Boșlu fără boe.

25 Eră, êi-ște eră!

Eră un om și vrea se acumpră un boș.

Omlu alst eră cu mintea șcurtă. El ieșă m-păzare și strigă:

— Care-nî vinde un boș, fără boe!

Toți dădeă din anumiri și dățeă, cîți lo-avdă:

30 — Măratlu ți om ș-eră! Nica tinir și s-l'i fugă mintea?

Toți il loa tă glar. Că niți di ntredil' nu eră, nu eră di
ațel' cu ucălu patru-sute

Virn, ma dișteptu di nîs, ți-l acumpră cîți parăți fațe, il' dățe:

— Oaspe! dă-nî a nîa pračil' și-ți vindu boșlu țe cațî.

35 Ahăt l'-așundeă mintea k'irutlu, scoate și-l' da cît cață.

- Tora cînd z-vîn să-l l'au boûlu!
- Iţido quă, dot! maşî Lunea, Marţa, Nercurea, Ğoea Vinirea, Sîmbăta şi Dumînica s-nu vînî, şi nelo, îţi altă quă di stămînă.
- Ğ'ine, Ğise glarlu cu mîntea ţea multa. 5
- Dupu dao Ğăle nărĞe glarlu, să-l' caftă boûlu fără boe.
- Ami, aĞî ţi quă-î? ntreabă aestu.
- Marţi!
- Ami, nu ştiî, că Marţa Ğisim s-nu vînî.
- Aşè, Ğăse glarlu şi fuĞl. 10
- Apoaea, tricură Ğăle trei-patru şi nărse eară.
- Aestu tot aşè: lu ntribă, ţi quă-î. Carî il' se-aurî' di ahătă ducă a glarlui, s-plîmse la iuk'umete şi-l' Ğăse, că omlu alst nu-l' da boûlu fără boe.
- Omlu cu boûlu, deade zbor, că năşî avură ligătura, s-nu 15 z-ducă niţi Lunî, niţi Marţi, niţi Nercurî....., ma tu nă quă cai-ţi-do, dot, di stămînă.
- Iuk'umetea viĞû, că dol'i suntu di lişorl'i şi ţi s-lă facă, al s-lî bagă tu nă bute dadûn. Apoaea arucutiră butea. El' dol'i, ma z-viĞură streşî, Ğăse glarlu cîtră alânt: 20
- Ştiî ţi, oaspe? Dă-nî-l boûlu cum s-h'ibă!
- Ştiî ţe oaspe? mine va-s ţă-l daû, Ğăse alânt, cum să-l vreî!
- Şi aşè, pînă s-nul' băĞa tu bute, nu lă vîneă mîntea.

(Scriş de băeatul Anton C. Becia, Berat (Vilarde), 14 Dec. 1897, Albania.)

89. Luteăfirle.

Eră, ţe nu ş-eră.

Eră nă oară nă mărată, nă corbă ş-nă jilită. mumă Ea 25 ş-o aveă dor şi nod la inimă, că tută lumea cu niţi îm brată ş-ea jilita cu mîîle goale, ca nîsă ţe nu vrea. S-culcă, si sculă cu graîlu n-gură: «Dă-nî, Doamne, ş-a nîa un nîc!»

Azî dă-nî, mîne dă-nî, cara-l' si duse aridă al DumniĞă, se-ascapă di ngrîna l'eî, cara-şti, il' deade nă capră! Ea laea: 30 «capra, capră!», u vru, ş-o-apreadună, cumu-ţi vreî fumeal'a.

Capra crişteă şi s-muşăţă quă di quă! Ma ţe capră eară.

țea ? Cîndu eară singură și-ș scutea k'alea di capră, ma mușată ș-ma luțită di nîsă tu lume nu se-află.

Nă quă u pitricu mă-sa s-la n-vale. Feata duse și cara biți di lare, vru si și scoată cămeașa tora si-ș u la. S-trapse tu
5 feărică si și scoată k'alea. Aclò o-aduse oara s-treacă tu minuta țea h'il'lu de amiră și s-u veadă.

Aestu armase cu mintea ca k'iruș'i și cu gura căscată. Multu loc aveà turnată el, multe feate aveà viđută de-amirăți și de soe di bune, ma ca feata estă vîrnă !

10 H'il'lu de-amiră s-turnă acasă la mă-sa și-l' dîse, că va si nsoară cu feata cu k'alea di capră.

Cîndu avđi mîsa aestă, ma g'ine s-cădeà casa s-o aplucusească dicît s-l'-aducă h'il'-su ahtare hăbare. Cîte-l' feate nîsă corba, s-nu si nsoară, h'il'lu nu avđi. I a lu i la nă
15 k'atră li grea! zboările, ună fățeà. Și ștea nîs, țe și ștea.

Il' gri ș-tată-su di nă parte, s-nu lă facă arșinea aestă, ma să si nsoară cum lo-aduțe arada ș-cum lă-i fumeal'a, că suntu ahîte feate tu lume, feate di amirăți, țe maș z-dișcl'idă gura așteaptă, tra s-lo-arapă, țivà nîs ! I ațeà, i mi vatăm.

20 Amirălu no-aveà dicît unu ș-tut ! Ațel înoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa. D-lu să z-vătămă, ma g'ine s-u l'a și țe z-đică Dumniđău. Ncl'ise ocl'il' și-l' 'deade izine, s-u l'a.

S-feate numtă, ma ca țe numtă ș-fu ațeà ? Numtă cu făr-
25 mațe. Părințil' era-l' ca di mortu, nu ca di numtă. Băgară nveasta n-cor, țe lai niveastă ș-țe lai cătrane ? Capră ! Lumea no-aveà altu zbor, altu grafu đua tută ș-đilile alanti, dicît părăvulia căpărl'e!.

Seara feata, cîndu s-culcă cu h'il'lu de-amiră și scutea k'a-
30 lea și s-u videai atumțea ? Nu lipseà lampă ș-hăbări s-aprinđi, că luinà nîsă cama di vămante. G'ine ma nîsă-l' dîse a bărbatu-sul, că di đua țe va s-k'ară k'alea, si știbă, că va s-u k'ară tră totna.

Nă quă lă viîne acl'imare, să z-ducă la numtă amirărească.
35 Părințil' a fičorlu! k'insiră și dūsiră deadun cu fičorlu și capra o-alăsară acasă, că de ! cum s-u l'a ? Tră videare tu lume erà nîsă ? După țe fuđiră tuți de-a casă, feata scoase k'alea, u băgă sum bonđă, aprease un per di hrisafe și s-

află la numta amirărească. Tamâm s-avea acăţată tută lumea n-cor şi corlu-l trădeă nveasta noauă.

Capra, tu nişte străne ţe nviliică di-ţi loă ocl'il', duse şi se-acăţă dipu nveasta noauă.

Tuţi s-ăduseă pri muşuteaţa l'ei şi maşi un ştea, carî 5 easte. Atumţea se-aplică mama citră h'il'-su de-amiră şi-l' dîse cu dor ş-cu uhtare dit frîndile dit h'icăt:

— H'il'û durût, s-nu te aveai însurată, na, feata ũea vrea-ţi dau, că maşi nîsă-ţi prindeă aţia! Ea mutreă, ũe semnu di feată!

10

H'il'-su nu putû s-aravdă şi-l' dîse la ureacle:

— E, scumpă mumă! aţea easte nveasta mea!

— Cum acşite? Am k'alea di capră?

— K'alea di capră va o-alăşă acasă.

Ahîţ vrea ş-muma. Agoña deade fuga acasă şi gusgu-15 nipseă aoă, guzgunipseă aclò, l'-o-află. U lo ş-ca cum eră cîreaplu après, o-arucă tu cîreap şi scrum s-feaţe.

Mărata di nveastă a h'il'luî de-umiră cum l'-aîurđi băgă boaţea si zgîilească pupu! pu! şi alăgînda alăgînda, arsări si ş-ascapă k'alea, ma ũe s-ascapă, c-aţea eară scrum.

20

Atumţea laea di feată s-prifeaţe nă scînteal'e şi azbuiră, azbuiră, loată di vimtu, pînă s-mută la ũer şi az tră az u vîdêm ninga aclò, că s-feaţe steauă şi-l' dîc *luţea fire di-c-seară*.

H'il'lu de-amiră s-lo dipu nîsă şi azbuiră s-o acată şi si-l' toarnă mintea, ma nu putû şi de-atumţea armase ş-nîs în 25 ũer şi s-feaţe *luţea fire de dimineaţa*.

(Variant la basmul No. 72, pag. 206.)

90. Fiçôr fără căsmete

Eră nă oară, ũe ş-eară, s-nu eară nu se-aspuneă.

Ş-eră nă oară un fiçôr de-avût, ũe cîndu se amintă nîs tute bûnile ş-tute g'îneţle le-află tu casa tată-sul. Cuplî di oîşo cîţ trađe arina, căpri cîte steale; cîndu băgă si mbăiră primuveara nîpòl în sus ca furniđle imnă, c-alg'înele văzeă: ahîţă lume di tutipută! Irg'ilelu a lor trundueă loclu. ũe z-đic zboare multe: aveă groşi, di no-aveă lu s-l'i bagă; cu numa era-l' tu loclu tut.

35

Și țe z-veđi? No-ap(u)că z-vină Florlu, c-acșl-l' đisiră a nielu' și a-treea seară lo-ărsiră mîrile pri nare și-l' băgară, s-ağungă s-țeară. Ahtare miră lae l'-băgară!

Tră niscîndi ańl cît lucră căsmetea tată-su', lûcurlu lă si
 6 duse tut tră năinte; g'ine-ma cît l'i ncl'ise ocl'il' tată-su ș-
 mă-sa ș-acăță să-l' si ducă strîmbu. Azi gâlbađa, mine gu-
 vujdelu, k'ireă oile di videăi cu ocl'il' cum fug dintră tine
 tră totna! Azi nă cupie, mine altă, l-u intră stroflu ș-a eă-
 pilor, a cāl'lor, di ți si cutrimbură cămeașa dipri tine, cîndu
 10 l-aduțea k'el'le vălmălu! Tră ndoi ańl, după moartea părlin-
 ților, armase măratluși di Floru cu cămeașa dipri nîs: ne
 cînușe m-vatră nu ș-aveă. Și s-nu đîș, că eră vîră cîoare-
 tu-cînușe i vîră țe s-tal'e frîndă a cîńlor, nu! Agunseă quă
 ș-noapte ș-cu mîńl ș-cu cîoare, și-l' fită mintea cît tră patru
 15 filozuh', ma țe s-l'i fațl, că căsmete no-aveă!

Carl viđu țe viđu ș-nîs, și ncălță nă quă țaruh'le di h'er,
 ș-lo nă cîmagă di h'er tu mînă, ș-feațe cruțea, și nk'isî s-află
 Dumniđălu, tra s-lu ntreabă, țe-l' si fațe halea?

Calea iu z-duțea astăl'è doauă feate. Eale lu ntribară: iu
 20 calea, oară bună? și car-aflară, că o-adună la Dumniđău,
 il' đisiră s-lu ntreabă, că-țe nu pot să s-mărită ș-nise ca soă-
 țile tute?

— G'ine, đise om̃lu va lu ntreb.

Imnă cît imnă și deade di un gorțu uscăt, țe nu fățeă gorți.
 25 Lu ntribă și gorțul, iu z-duțe și-l părăcălsî, s-l'a furtia și si
 ntreabă ș-tră el, țe-l' si fațe hala? că țe nu fațe gorți? U băgă
 Florlu ș-aestă tu supane și-ș mutri di cale. Calea-calea na-l
 ağumtu la un ariũ. Ariũlu eară dipũs ș-alăcît multu și nu
 s-trițea.

30 — Ariũ, ariũ! đise nîs, fă-nî cale s-trec!

— Va-ți fac, đise ariũlu, mea cara s-nî spuńl, iu ti duți și
 tră țe ti duți.

L'-aspuse țe cură și ariũlu il părăcălsî si ntreabă Dumni-
 đăũ, că țe l'-u apa totna alăcîtă?

35 — G'ine, đise Florlu, că tot u fac calea, că u fac!

Imnă, imnă, prit vāl'urî, prit munți, cu ntreabă un, in-
 treabă alantu, nviță, iu șade Dumniđăũ, triș cîndu l'-acățară să
 se-arupă țaruh'le și cîmaga să s-aroadă pri g'os ca nă palmă.

Putèŝi z-vă băgăŝi cu mintea ŝe imnare feaŝe măratlu pînă s-ağungă acłò. G'ine că nu-l' iŝi sùflitlu de-ahită curmare.

Carì ağumse acłò, ŝe z-veadă? — Nă pälare tută de soare, di nu puteăŝi s-mutreŝti, ca-ŝi loa ocl'il'; calea aŝtirnută tută cu k'etri di vamanđi ŝi pri divarliga, lu s-ti ŝuŝăŝi, maŝi lucrì 5 hrisusite ŝ-mărgărităŝi di tute soŝle videăŝi.

Il' vîneă al Flor să s-toarnă din cale, ahită arŝine l'-eră cum z-da ocl'il' cu Dumniđălu, ŝ-ahită nîlă l'-vîneă, cum s-calcă pre-ahităŝi lucre ahărzite. Ma n-coadă o-află g'ine s-intră ŝi iŝe s-easă. Apoea ŝ-aspuse plîngul. 10

Dumniđăŝu lo-aŝtiptă ca tută lumea, că tuŝi ună l'-are nîs, va oarfîn, va avùt, ŝi-l' đise:

— Ţe s-fac, fiçorlu a meŝu! acŝi ŝi-easte căsmetea. Du-te ŝi zbură cu nîsă. Casa l'eŝi easte dipu pälare mea di soare.

Duse măratlu cu inima ngl'itată ŝi pri ŝe da? Nă casă, ŝe 15 casă? nă călivuŝcă, fără uŝe, fără ġamurì, acupirită cu niŝe pal'e, ŝe cură n-casă, cîndu dădeă ploae, neauă i ġrîndină; cu gl'ăŝale crustal aspinđurate tu k'lcute, ca vîră călivuŝcă di ġiftu! Cîndu intră nauntru, ŝ-faŝe cruŝe di ŝe veade? Nă zgroabă ncusurată, cu čoarle tu vatră, cu ġruñlu la đinu-20 cl'u, alăk'ită, cu cărnurle nafoară, ŝe ma tut adră ġuvojde cu dinŝil', ahit trimură de-arcoare! Ŝ-eră veară k'irò, am ŝe vrea s-eră eara?

L'-u intră pri zvercă cu čumaga di h'er ŝi dă-l', dă-l', l'i li feaŝe oăŝile ma moale ca pîntica, ma tu cacu tute, că zgroaba 25 niŝi că z-bătù dit loc!

Cara viđù, ŝe viđù, că nu s-aduŝe n-cale ne co-arăŝlu: u munđuŝi ŝ-u deade la darăŝi ŝ-ma nclo, ŝi s-turnă pali la Dumniđălu s-lu ntreabă, ŝe-l' aastă ŝe pate?

— De, fiçorlu a meŝu! ŝe s-ŝă fac? Acŝi ŝi fu ŝcriată. Căs-30 metea omluŝi nu s-mută, ună oară ŝe-l' ursită s-h'ibă acŝi. Maŝi un čarè easte. S-ti nsorì cu feata murărluŝi di la voŝi!

— Am cum s-mi nsor, Doamne, că-l' ŝcl'oapă?

— Ţe că-l' ŝcl'oapă, ma căsmetea l'i si duŝe tut tră năinte!

— S-h'ibă, Doamne, cum urseŝti. 35

Cîndu s-l'-alasă sinătate s-ġugă ŝ-aduŝe aminte di mindăŝle a feăŝilor, a ġorŝluŝi ŝ-ariŝluŝi ŝi ntribă ŝe-l' ŝ-ŝe nu-i! Dumniđăŝu il' đise:

— Atumŝea va s-mărită feăŝile, cîndu nu va s-pîngînească

loclu cu poălile n-sus cîtră soare, ca feate fără arşine; gor-
 7 7ul atumţea va da gorţi, cîndu va-l amină viră călătôr cu
 99 di k'etri; ş-arişlu atumţea va s-limbiqască, cîndu va
 s-neacă 99 de oamiñl.

5 Calea lu s-turnă deade de-arî'ş, că nîs il' vinea ma nain-
 tea n-cale. După ţe-l tricù l'- aspuse grailu al Dumniqă şi-ş
 mutrî calea. Arişlu di nă cale dipuse ş-cama multu şi cum
 triţea oastea amirălu, lo vimtu nă oară ş-nică 99 di sù-
 flite ş-apoea z-dizlăşl tră şudie.

10 Aşumse la gorţu şi l' dîse grailu al Dumniqă. Gorţul a-
 tumţea-l pălăcârşl s-lo-amină nîs cu 99 di k'etri şi cum lo-
 amină, di nă oară deade frunqă, lăluşl şi gorţi, că s-mică
 un gorţu, ş-alinşel deăditile di dulce ţe eră.

Lă dîse ş-a feătîlor s-nu pîngînească loclu n-faşa soărîlu,
 15 di le-aspune al Dumniqă, macă vor să s-mărită. Nîse ascul-
 tară şi tră ndoauş dîle s-măritară şamintreile.

Apoea nîs îşl băgă lăile cu feata murarlu şi de-atumţea
 îşe făţea, cu numa feătîl'eî di murăr, prima-l' si duţea; că
 nîpşl acăţară s-cură ca cu găleata: cupille di ol, di căpri-
 20 irgîlatl'i, şi groşl'i, şi tră nîscînşl anl, li băgă tute cîte k'irù
 la loc. G'ine ma totna lipseă z-dică, că avearea nu-î a lui,
 ma-î a niveăstîl'eî, că di nu, nîpşl u k'ireă.

Ş-acşl, lumea, d-îu lo-află ma naintea, că nu-î şone, că di
 cap li pate tute, că di minte u k'are avearea, tora nu ştea
 25 ţe s-cama dîcă: Ba, că lu cură, va s-cură; pomlu sum pom
 va s-cadă; ca cumu ş-fu tată-su, va s-h'ibă ş-h'il'lu, ş-alte
 multe.

Căsmetea va s-te avină, nu s-o avîñl!

(Spus de Stama dîn Mălacaşi, 1892, Tesalia.)

91. Nora arauă.

30 Eră, ţe nu ş-eră.

Eră ună oară un frate cu nă soră. Frătîle eră cama mare
 şi sora era ma nîcă. Cari-l' vine oara a fişorlu să si nsoară,
 aleapse-aleapse pînă culeapse: ş-lo nă feată arauă ş-ană-
 pudă, di ş-cu cămeaşă di pri nîsă si ncăcă. Treaca l'eî cu
 35 cumnată-sa nu s-mică: qua tută pri cuţute eară ş-la tute

mărata di cumnată no-avea viră stepsu; că ș-eră bună ca țelu, dulce ca nuca ș-durută c-amălama.

Nora de-araună și di lae țe ș-eră, ș-u băgă s-facă țe s-facă și să se ascapă di cumnată-sa, că nu putea s-u veadă ntr-ocli: l'i s-părea, că l'i sta sk'inu ntr-ocli. Și cite zboare, cite ang'iți nu băgă la frati-su a feătil'eî, s-l'i facă s-nu z-vor tra si-l' da cale? Cu tut-aastă frătile ș-ca știă tutișuta ș-tu una ureacl'e l'-intră, to-alantă l'-ișă.

Iți aspărgăcune s-fățeă n-casă, carî u feățe? cumnata. S-arse pînea tu ôireap, că nora mutreă s-ağungă lăh'le și cu-10 vîndile cu vișînatatea, carî ftiseaște? Cumnata. Z-virsă ûtrile cu vin, că l'i nh'ipse cuțutlu nora tu utre, carî u feățe? tot cumnata. Nă quă neapucata di noră, țe s-nu ș-apucă, acată di dispîntică căpărle di lapte și z-duțe la vișîne. Cîndu s-toarnă acasă o-arcă pri cumnată-sa, că nîsă taha eară 15 acasă. Cîte nu-l' dîse ea a mărătîl'eî di feată? Cîte no-aravdă loclu. Apoea seara, cîndu s-turnă bărbatu-su, tu 99 di bueli u mul'ê, mași-mași s-lă bagă ngrîna. Ș-co-aastă no-adră țivă, că frati-su eră om cu minte și tu dățile a mul'are-saî nu pistîpseă niți ună. Țe-l' dîse nîs: 20

— Las h'ibă, mul'are, noi z-bînăm ș-nîpôî va li băgăm la loc! Cap di om nu easte.

Nvipirata di mul'are la zboările aeste cit nu feățe tic, di foc și di draclu țe ș-avea tu înimă! Ma s-țînû și di oara aastă. 25

Cum s-facă, cum s-adară si-ș scoată ahtea pri nêlu al Dumniță, țe ș-eră ună cumată di amălama, ș-nîsă nu ștea! Iu si-l' si ducă mintea ș-lu s-u pingă șutlu di la Valea-al-Condu? Nîsă avea un nic: ațelu ș-tut. Tu nă noapte si scoală, il tal'e și apoea agalea-galea si duțe și nh'ide cuțutlu 30 sum căpituânlu a cumnată-saî. Cîndu z-dișteaptă bărbatu-su țe z-veadă? Leșe greauă!

Nora țeă li lae băgă boțle si zg'ilească, si-ș frîngă mînle, că țe păți nîsă nu păți vîrnă ș-c-aastă nu l'-o adră altă, ma cumnată-sa. Frati-su a feătil'eî, mindui c-aastă va-l vătămă 35 fîcorlu! cu tut c-aastă nu și ștea țivă și eară cu mînle-apă di liturg'ie curate.

O-acată ș-o-aduțe m-pădure ș-aoă u scoate făși-făși corba! Apoea s-turnă acasă la nșirpicata ș-nîpîrticata!

Cît fuđl frățile de-aclò ș-na lu treațe un aùș. Aestu erà Dumniđăù, țe atumțea imnà pri pade. Cît cãlcă sinđe ș-loclu di nă cale s-cutrimbură ș-ună boațe se-avđı́:

— Nu mi calcă, Doamne, că nu nı-am faptă țivă mărata!

5 Nu-nı mi calcă, că-nı mi dor oàsile!

Dumniđăù plăscinı cu ımaga nă oară di pade ș-na lu si zvmù nă fıntină nıcă, cu apă arațe. Apoea plăscinı nınga nă oară cu ımaga și đise, să se-adună bucată cu bucată truplu a feățil'eı și z-vınă cațe parte la loc-lı. Ș-acșl s-feațe.
10 Le-aruvınă (lı pruscuk'ı) apoea cu apă dit fıntină și fitica țea buna și ațeà nistipsita ș-anvıe dinăoară.

Agudı pın tu trelle Dumniđăù nă bårțire, țe s-află aclò, ș-na lu ț-arsare nă pàlate mușată, di nvılcă ca soarle ș-cama multu.

15 — A ta s-h'ıbă, feată bună, nelu al Dumniđăù, đise aușlu și nivıđùt s-feațe. Huzmik'arı la pàlatea aastă nu s-lipseà. Mıcare s-fățea di singură; no-apucă feata z-đică, țe mıcare-l' trađe inima ș-tu minută-l' vıneà dinăinte. Ș-acșl erà cu tute lùcrile, că tute erà cu gură.

20 Nă đua mărattlu di frate a l'eı, carı ađumse oarfin-oarfin alăk'ıt și no-aveà cu țe s-acùmpără leamne, lo funea, si duse să si ncarcă, trıș tu pădurea lu feațe moarte di om. Aclò nu z-đuțeà ıpıt di om pınă atumțea și vıđı'ndalul pàlatea mușată, cum mıtea nu ț-u ncape «bre! j-đise, d-lu ıșl ș-aastă ?
25 dit loc?» Cara s-apruk'è, poarta z-đıșcl'ıse și nıs intră. Mıtreaste di ună parte j-de alantă, ca vıră cıne cındu intră tu casă xeană, nu veade vıră. «E, đise nıs, bună-l casa, ma țe u vreı fără lume!»

— Cum fără lume, l'-apındısi di nă cale scara, doamna
30 noastră nu-l lume?

Aestu ș-o-avù, că draclu zburaște și ntribă, carı greaște.

— Io, scara! țe nu știı, că aoațe tute lùcrile zhurăscu?

— Cum acșıte?

Și scara lı spuse, că suntu numățite di Dumniđă, s-h'ıbă
35 cu gură.

A luı l'-erà foame. Căftă s-mică și na lu-l' vın di cıte bune sun sti loc, cum ni nvısată no-aveà nıs vıră-oară. Aclò lu mıcă, avde nă boațe ș-un cıntic, ma ne cıntic ne boațe ș-erà că ș-o-aduțeà pri mirvılòg. Și țe ș-cıntă boațea

țea? Eră sor-sa țe ș-aspuneă pățirle a l'eî, cîte ș-trapsee, cum ș-eră doi frați, cum ș-loară nă noră, nă cățauă, cum nu trițeaă duă di la Dumniță, țe s-nu u zburască la frati-su ș-cum pînă n-coadă scoase foc din gură, că lă vătămă fițorlu ș-cumu ș-feațe aușlu di inimă di anvîe. 5

Nis măratlu, la boațea sor-saî, canda cădû cîtia pri cap-l'i! Cîndu avdî, țe amîrtie greauă feațe, l'-căftă l'irtare, că nis băgăt fu.

Apoea s-turnă acasă ș-cara o-aumse cu cătrane mul'are-sa și-l' deade nă oară foc, arse ca luminarea. 10

Ș-acșî armăsiră dol'i frați singurî cu pălătea ș-cu tute bûnile, ș-cara s-nu muriră, bîneață ninga.

(Spus de I. Cuyan din Perivole, Epir.)

92. Treile surări.

Eră, ți nu ș-eră.

Eră un oară treî surări. Tată-su l-aveă moartă. 15

Nise șideă singure. Ună duă ș-amintreile lucră la soare Ațea cama marea turțeaă čuk'. Ațea nolģicana turțeaă bumbăc și cama nîcă soră mică pine.

Oara lo-aduse tu minuta țea s-treacă h'il'lu de-amiră și s-avdă ți zburăscu surărle. Cama marea đise: 20

Ți avđî't ș-ți viđût! S-mi loare mine h'il'lu de amiră ti nveastă, cu aistu fus va l'i nvisčâm oastea și va s-armînea ș-ti mine.

Ațea nolģicana gri ș-nîsă:

— Ți avđî't, ți viđût! S-mi loare mine h'il'lu de-amiră ti nveastă, cu bumbaclu ți torcu, va l'i nvisčâm tută oastea și va s-armînea ș-ti mine.

Ma nîca, ți pîn atumțea no-aveă grită țivă, îș dișcl'ise hrisusita gură și đise:

— S-mi loare mine h'il'lu de-amiră, va-l' fățeaăm un fičôr ș-nă feată, ți ca nișî s-no-albă alți tu lumea toată: cu luna tu frimte ș-cu soarle tu k'eptu ș-cu stealle în față.

Fičorlu de-amiră lo g'ine di hăbare și multu lo-arisi graillu hrisusit a nîcāl'eî feată. Deade-alaga acasă la mă-sa si-l' đică, că nis va si nsoară cu nîca. Ma mă-sa, cum sînto mu-35

minle: «Ba! că nu fațe, h'il'u, tine fiōdr de-amiră s-ti nsori cu feată di aradă. Macă vreī însurare, să scoatem zbor, s-ț aducă cîte feate vreī de-amiră, s-esēi pi-aleăđire.

Ma nu-l' si bagă mină a h'il'lui de-amiră: ațeā ș-nu altă,
5 si sēiū, că lumea k'are.

Ațeā ș-ațeā!

Daole surări căma mări, car-avđiră, că sora lor u caftă h'il'ū de-amiră, s-feățiră foc! Ți s-facă și ți s-adară? ș-u băgară cu mintea s-u k'ară. Cum s-facă? Ea cum: ș-feățiră
10 zbor, să z-ducă tute m-pădure la mărmințu ali dade ș-aclō s-o alasă. Cum đisiră, așl feățiră. Adrară ndao piscūri, u loară și sora țeā cama nica și z-dūsiră im pădure, la măr-mintu. Cum plinđeā pi mărmințu, đise ațeā cama marea:

— Uă! surări! agărșim scafa di nare, ca s-unđim piscūrile.
15 Cai z-ducă s-u l'a?

Il' đisiră a nical'eī z-ducă,,ma nīsă nu vru, că l'-erā frică.

— Macă-I așl, va nă duțem noi daole cama mărle și tine ascăptă aoā pînă s-nă turnăm!

Fuđiră șamijdaole ș-o-alăsară singură ma nica soră. As-
20 căptă aistă ta z-vină surările cu narea, ascăptă și no-are. Acățā să ntuneàrică. Di frică, singură m-pădure, da nă boațe, nacă o-avde virnu suflit di om, strigă, zg'ileasde, virnu nu o-avde! că virnu nu imnă noaptea m-pădure. Ți s-facă ș-nīsă, s-nu u mică viră agrime, se-alinā pi un arbure, ca s-treacă
25 noaptea.

Dua lantă, to-apirită, s-h'ipse tu nă cūcubă, și arucutea-te cūcuba, arucutea-te feata, ađumse la nă casă mare. Cîț viđū casa, inși dit cūcubă și intră nuntru tu casă. Nu erā virun
30 aclō. Ațeā casă erā a nao frați, nao Palmă-om și Barbă-cot, ți dua alăgā dup-avinare ș-mași noaptea s-turnā cu seara. Di nsus pînă ng'os casa irā nearnită, nilată, niscuturată. Feata si scumbusi mușāt, arnī, lă și scutură casa, di u feațe ca vilia. Apoea firmită pine, adră țina, băgā measa ș-apoea se-ascumse pi tăvane. Seara viniră nao! Palmă-om și Barbă-
35 cot și s-nirarā multu cîndu aflarā casa ndreaptă, di ti loa haraoa. Acățarā s-aridă, s-ansarā și z-đoacă di g'ine țe lă păreā și griră: «s-fure-ș-că-I dadă, s-u fațim mumă; s-fure-ș-că-I sor, s-u fațim sor, s-fure-ș-că-I nor, s-u fațim tot nor.»

Ma feata tute le-avđi', mea tot nu inși, că l'-erā frică, ca

feată, s-nu pată țivă. Durniră, apoea si scoală eara cu noaptea n-cap și trăpsiră avinare naol' Barbă-Cot și Palmă-om. Nîpdi feata cum și ștea: ndridea casa, lă fățea micarea, si sătură și nisă și apoea ascunde-te pi tăvane.

Trec dao, trei seri, eara ași. Nu scia, ți s-facă și cum 5 s-o acată, că nisă ș-află un culcș, și stătea noaptea ascumtă aelò. Si zburiră apoea s-aveagl'e un. Siđu prota cama marle. G'ine ma siđu cît siđu, il lo somnul și durni. A dao-a-zl siđu alantu dupu nis, ș-apoea ași durniră tuți pîn la nielu. Aistu siđu și nu-l acată somnul. Feata niți și scia, că aveagl'e om 10 în casă. Ca di tute dîlile, inși, arni, scutură, adră țina, ma cîndo lo s-alină scara pi tăvane, o-acăță Palmă-om-și-Barbă-cot di poale și-l dîse:

— Nu te-aspare, că nu-ți fac țivă, ang'ilușlu a nostru! Aoate h'îi ca tu casa ta. Fă ți vreî, mică țe-ai k'efe, poartă 15 cum vreî ș-caftă ți-ți treațe prit minte, că di tute ț-aduțim noi, di tute va-ți purtăm.

Apoea u ntribă, d-lu easte și cum vine aelò?

Feata l'i spuse tute cîte-avea pățită, cum o-alăsară surările, cum s-arucuti cu cîșuba și cum vine la casa lor. Seară s-tur-20 nară ș-alanți Barba-cot și Palmă-om și multu lă si dișcl'ise i-nima, cîndu viđură ți mușată feată lă pitricu Dumniđă.

Căpitanlu apoea u lo nveastă. Il' deădiră baire di fluriî, strane di hrisafe, u ngl'igară di mușuteti. Dua lantă, cîndo va s-fuđeă de-acasă, il' deădiră 9 el'eî z-dișcl'idă tuți udazl'i, 25- mași un s-nu-l dișcl'idă. Feata-l' dișcl'ise optul' udăđi ș-ağumse la alantu. Nisă siđu și s-mindul, s-lu dișcl'idă ș-alantu? s-nu-l dișcl'idă? Pîn tu mărđine il dișcl'ise, z-veadă țe-i tu udălu aistu. Aoă țe s-h'ibă? sclavî, oamiîli ligăți cu mîîle dinăpdi, aduși di naol'i Palmă-om și Barbă-cot, cîndo s-turnă di avi-30 nare. Aisdi, cîndo viđură ușa dișcl'isă, un-cîte un, un cîte un, u deădiră feata la nă parte și fuđi, s-nu n-ağungă! Armase mași un aüş, ți nu putu s-fugă, că eră ligat cu h'are multu greale.

Stătü aușlu și-l gri cu dor a feătil'eî:

35-

— Fă-ți, feata mea, di înima și sălăg'a-nî-mi, că va-nî putridască oășile tu h'are, di cîndo escu aoate! Feata l'-apîndisi atumțea:

— Cum s-ti sălăg'escu, pap? Nu veđi, că va z-vină naol' Barbă-Cot și-Palmă-Om și va-ni mi facă bucăți di bucăți.

— Nu te aspare, feata mea, că mine va-ni te ascăp, mași mînle s-ni disfăți: va-ți adăr *scamnu-lemnu*, și cu perlu z-diș-cl'idă, cu perlu si nol'idă și s-imnă pit vimtu, cum azboară alîndura ș-cama multu.

Feata lo-ascultă ș-cu greü, frînde-ți ûngl'ile, zgrîmă-ți deă-ditle, il' dizligă h'ările de la mînî ș-aușlu ș-ținû graflu și-l' adră un *scamnu-lemnu* a feătil'eî. Cum intră feata nuntru, o-to-altu loc s-află, aclò lu vru nisă.

S-turnară mărăți'l' di Barbă-Cot-și-Palmă-Om seara, to-a-murđită, ca di tătîna, l'a ș-feată, l'a și sclavî, l'a ș-aveare, macă nu-ai lucru! S-feățiră ca di fărmaç. U strigă feata aoă, u strigă feata aclò, feata nu o-aveă iuvă!

15 Feata t-un *scamnu-lemnu*, ađumse la un șopot. Aclò di-puse nih'am, si z-discurmă și si-și astingă seatea, că de-ahită imnare s-aveă-apreasă nicuța.

Aclò lu s-apleacă z-bea apă, avdecalu a h'il'lu-de-amiră cum arujasce, că lo-aduțeă h'il'lu-de-amiră s-lo-adapă. Di nă cale 20 feata si nh'ipse-n *scamnu lemnu* ș-armase tu șopot.

Fiçorlu de amiră nu-l' băgă oara feătil'eî și vru să-ș a-dapă calu. Bagă caplu tu cupane calu, și s-trađe nîpòl. Ună oară, dao orî, calu tot s-trađe și nu bea. Fiçorlu de-amiră s-apleacă z-veadă și cură. Cîndo mutreasce, veade *scamnu-25 lemnu*, lu nvîlçasce tu șopot. Il scoate și-l încarcă pi cal. Apoea il da a mă-sai și-l' dîțe: s-lu bagă tu udă și s-lo-aibă angătân.

Feata, seara, o-acăță foamea și după țe s-culcă tuți din casă, si sculă, loa pine ș-micare, țină ș-eara ș-intră tu scamnu-30 lemnu.

Ună duă, dao dîle, trei, s-čudiseă h'il'lu-de-amiră, și turlie aistă, că-l' mică micarea! S-fure șoaric? s-fure altă vată? d-îu să s-află tu udălu a lui ahtări lucre. Il' vine ergu s-nu h'ibă scamnu-lemnu cu viră maistur nuntru. Nis z-băgă 35 s-aveagl'e nă noapte și șiqû ascumtu. Feata, cum și ștea, de ađună, inși eara si-și frîngă foamea.

Na-l și fiçorlu de-amiră lu o-acăță și u băgă si spună, cum di s-află tu scamnu-lemnu. Nicuța, di cara-l' tricû frică ș-păpsi sùflitlu s-l' bată, l'i spuse tute cîte păți'anarga ș-muşăt, cum

șteă nîsă si spună, cum tricù h'il'lu de-amiră pi la casa lor, nă quă cîndo lucră la soare, cum nise și spùsiră dorlu di sti inimă, cum vrură surărlu s-u k'ară, cum așumse la casa a năolor Palmă-om-și-Barbă-Cot, cum lă deade cale a sclăv-lor fără z-va, ș-cum ascăpă nîsă cu așutorlu aușlu tu scamnu-lemnu, și cu perlu z-dișcl'de, cu perlu si nc'ide și cum așumse aoă. 5

Ficorlu de-amiră aduk'i, că nîsă-i feata țe gri, că s-u loare ti nveastă va-l' facă doî fiçori cu luna tu frimte, cu soarle tu k'eptu, cu stealle tu față și-l' vine inima la loc, că nîs multu 10 ulimse după nîsă. Il' dîse s-nu si nvirină icl, că nîsă va-l' h'ibă niveasta lui.

Qua lantă il' vine nă carte di la ma mărli a lui, că vâsi-l'elu vișin mută cap și caftă s-l' calcă loclu. Lipseă si z-ducă, si z-bată și să-ș apără loclu, cu tut că-l' si stricură inima, 15 c-alasă a casă ocl'i lăi cu perlu hrisusit. Cl'imă mă-sa și l' dîse:

— Avđi, dado, mine trag la oaste și nu-î cunuscută di-se vin curundu. Ma, ț-am arișae mare, s-nu eșl di grallu a neū și si-l' dușl di treî ori in quă a scamnu-lèmnului pine și micare: ti ngustare, prîndire și țină. Așite s-fați! 20

Iși lo sinătate di la feata dit scamnu lemnu, di la mumă și tuși cîți inșiră s-lu pitreacă și trapse tu polim.

Di tine, di mine s-arispîndi zborlu, că tu udălu a fiçorlu de-amiră, easte un scamnu-lemnu, și mică pine. Tuși s-çudi-seă și vîrnu nu scîă, și s-h'ibă ș-aistă. Așumse zborlu aistu 25 și la ureacl'a surărlor a feătîl'eî dit scamnu-lemnu. Aiste c-un zbor duk'iră, că lipseasce s-h'ibă feată vrută di h'il'lu de-amiră, ta s-o-aibă el ahî angătân și c-aistă nu poa s-h'ibă altă di sora lor. Și s-facă ș-cum s-u k'ară?

Nă quă z-dùsiră lă muma fiçorlu de-amiră și-l' caftă scam-nul-lemnu, s-lă lu mprumută nih'am, c-aū tu minte s-adară 30 ș-nise un scamnu-lemnu ca țel. Amiroaņa, cum l'-aveă dimîdată h'il'ū-su, nu vru s-lu da; mea carî ș-u intrară feătîle ca țivă mire, s-l-ul da mași ti nih'am di oară, se-ascapă di gura lor, l-ul deade. 35

Surărlu ul loară și cîndo inși feata dit scamnu-lemnu, u dizviscură di fluriile a l'eî, l'i scoàsiră strănile, și si nviscū ma marea cu strănile ș-fluriile a nîcāl'eî. Apoea istă intră a scamnu-lemnu și u duse nolgîcana l-amirălu acasă. Ami-

roaňa-l lo scamnul fără z-duk'ască țivă și ca di tătina il' băgă micare ș-pîne di trei orî în quă. G'ine ma feata istă ș-iră nă glară, nă k'irută ș-nisčiută, cum soț no-avea: nisă niți că s-mină tu scamnu. Treate nă quă, trec dao, trec trei, 5 eara așl. K'iruta nu inși s-mică țivă, ta si-și curmă foamea.

Tamam atumțea s-turnă și fičorlu-de-amiră dit polim, iu lo-azvimse pi dușmân. Nidiscălicăt g'ine di pi cal, graiłu din gură-l' fu, ți fațe scamnul-lemnū?

— Uă! la! h'il'ŭ! di trei dîle, di cîndo lu mprumutăi ni- 10 h'âm, ni mică, ni bea. Ș-mine nu-nî pot s-ul duk'escu, că ți are pățită.

H'il'lu de-amiră, cîndo lo-agudî sfulgul, avdînda iste zboară. Nî-u feățiră, mindui nîs. Ni mică, ni biŭ, ma trapse ndreptu la scamnu și șidŭ s-aveagl'e. Feata, cara u strease multu- 15 multu foamea, di-l' păreă, că-l' aurlă luk' tu pîntică, nu putŭ s-aravdă și inși dit scamnu-lemnū. Fičorlu-de-amiră o-acăță și-l' dîțe:

— Ți cațî ația, lea pușcl'e arao! ca! te-aduse?

Di nă oară amirălu u cunuscŭ, ca! easte și u pitricŭ a- 20 casă-l', si-ș u bagă ntr-ocl'i, după țe-l' umflă nih'âm k'alea cu mațlu di boŭ, ti minte.

Feata ța nica o-aveă arcată tu urdî'ți, ta s-moară di foame. Ea iră di cu tot goală, dispul'ată. Ti căsmetea l'eî, ea, iu vine quă lantă nă moașe s-adună urdî'ți, ti vîrnă pită, 25 di ș-o-află feata iu plîndeă, di ti curmă nila di jalea l'eî. U ntreabă moașă, suflit bun, că ți are di plînde, că-țe u scoase nafoară mă-sa? Și feata l'i spuse, că ea ș-ea, mae, țe pățîi și no-ascumse țivă di cîte pățîi nicuța. Moașă o-arupse nila, cîndo vidŭ ahtare feată mușată, cu zborlu ahîț dulce ș- 30 aștirnăt, ș u scoase dit urdî'ți, u nviscŭ cu șcirtul a l'eî și u lo acasă, ti nă cumată di pîne.

Di cripare, h'il'lu de-amiră, că-l' k'irură feata, cădŭ tu lîngoare greao și trădeă s-moară. Cl'imară vatri dit păturle k'oșe a lûmil'eî și nu putură s-l'-află lîngoarea. Feata di la moașe 35 avde, că h'il'lu de-amiră trađe s-moară și duk'î, că aistă va-l' h'ibă lîngoarea di vrearea l'eî, de-ațea il' dîse a moășil'eî, s-l'-adună ndao urdî'ți și s-li h'arbă. Carî li h'arse g'ine, arucă arăvoana l'eî nuntru, arăvoană dată di fičorlu de-amiră și-l' dîse a moășil'eî, s-le-aducă la h'il'lu amirălu, ca vîtrie.

— Cum va le-aduc, h'il'e, că niți la poartă nu va me-a-proak'e.

— S-fați, cum s-fați, mae, și s-le-aduți, că si știți, că amirălu cu vitria istă va z-vîndică, că-l discîntată cu graiu di vreare. E, li lo maea și z-duse, ma viqû, că h'il'a aflată țineă 5 ahî't multu. La poartă avigl'ă avigl'itôri cu coarda tu mină.

— Ți cați, mae? u ntribară niși.

Maea qîse, cum că l'-aduce ndao urdî'ți a h'il'lu de-amiră, Ți-l lîndit, nacă ș-află vitria.

— Fuđi, mae, qîsiră avigl'itorl'i, c-amirălu urdî'ți nu mică. 10

Maea nu vrea s-fugă, că nîsă vrea cum di cum z-da ocl'i cu fićorlu de-amiră, c-ași ș-u băgă de-acasă. Aclò lu să ncăcă cu avigl'itorl'i, avde și lînditlu și dimîndă, s-o alasă moașa n-sus.

S-alină moașa și intră la fićorlu de-amiră. 15

— Bună-ți oara! — G'ine viniși!

— Ți-nî aduți, mae?

— De! h'il'u, Ți deade Dumniqău : nîsce urdî'ți h'arte și discîntate cu graiu dulce di feată nimărtată!

Li lo h'il'lu de-amiră și cîndo mutri nuntu arăvoana, duk'i 20 că sînto di la feata și di un-oară, canda no avû țivă, canda l'u lo moașa lingoarea cu mîna. Apoea l'-qîse a mîil'eî, s-l'-aducă ș-alte urdî'ți mîne, că viqû multu bun di nîse. Maea l'-aduse nîpdi urdî'ți h'arte, tu carî feata arcă un per hri-susit. Duk'i nîs de-agînealul, că dorlu a lui, sùflitlu a lui, 25 nica bineadă și-l' qîse a moășil'eî:

— Mae, mae! va z-vîn pîn acasă la tine, s-ță ved casa.

— Uă! lu va z-vîn, h'il'û? casa mea easte mplină di bălqî și di gl'inăți! cum va s-calți tine praglu, tine, h'il'u de-amiră?

— Nu cîrteasce, va z-vîn, cum va s-h'ibă casa ta. 30

Fićorlu cît intră tu ubor nu putea si-s sătură di aînzireea mușată, și avlia tută cu mîrgăritări iră adrată, că lu-ș fățeă apa feata, liliće criscă, di cama mușătile, ș-lu grea nîsă: mîrgăritări inșă din gură-l'.

— Aoă va s-h'ibă, își qîse h'il'lu de-amiră. Mutreasce di nă 35 parte, mutreasce de-alantă, nu veade vîrnă feată. Feata o-avea ascumtă moașa tu cîneștra cu pîne. Moașa inși atumțea s-aducă un cafè a fićorlu de-amiră și feata-l trapse di poală.

Nis duk'i c-aclo-i ascumtu ġuvairlu a lu' si-l' ġise a moașil'eî, si-l' facă nă turtă dit cîestra di pîne.

— Nu pot, nu ni sîi, vru si ġică moaș, ma țivă, că-l' si viġură, că tute era frimturi și cara viġu și nu viġu, u scoase
5 feata n-față, si neurună cu nisă și cara s-nu muriră, bi-
neaġă nică.

10 Părămî ni sîiam,
părămî vă spus,
nu iră aș, ma vru di v-arîș;
k'itrițeale aminăm,
mărgăritări adunăm,
mărgăritări aminăm,
flurii adunăm.

(Spus de Nița al Mișicu, 78 ani, Crușova, Macodonia.)

93. Fiġorlu și draclu.

15 Eară, țe nu ș-eară.

Eară un bărbat ș-ună mul'ari. El' aveă un fiġor. Bărbatlu aestu eară multu mintiôs și multu știut, că-l' se avġi numa tu paturle părți a lûmil'eî. Di multa minte-l', si sculară dit mărġinea locluî oamiî s-lu caftă, tra s-lu bagă cama mare.
20 Val eară viră vâsilie fără vâsil'e, cariști, și nis, cu izinea mul'ari-saî, z-dusi și s-feați amiră tu loclu ațel.

Cîndu ș-lo sînătatî di la mul'ari-sa și-ș bășe tu frimti ș-tu față h'il'-su, il' dimîndă zboarili aesti :

— Mul'are, s-ț-aî mintea la fiġor, s-lu crești ġ'ini, s-lo-ave-
25 ġ'i de-arău ș-ma s-crească, si-nî lu pitrêți tu xeani, s-lo-am ningă mini. Ma s-no-agrșești un lucru : si nk'iseari z-vînă la mini și s-aflari draclu n-cali, si-l' ġiți să s-toarnă nîpòî, că bunlu nu va pată. Mul'area li băgă ġ'ini zboarili aesti tu curecubetă.

30 Duă di duă, an di an, na-l fiġorlu iu criștea ġoni ș-livendu ca un k'ipariș ș-mintiôs, țe s-țem : tată-su ntreg. Carî călcă tu dosprăġațl'i de-anî, mă-sa l-pitricu la tată-su, ma-l' dimîndă, că se-aflari viră drac în cali, să s-toarnă năpòî. Aclò iu z-duțea tricù, s-(ġi)țem ca pri la Sațe, și s-turnă fiġorlu z-
35 bea ninga nă oară apă arați, că cari-ști aclò iu va z-ducă, s-nu u caftă.

Aclò află un om. Aestu eră si-l'-creapă-numa.

— Iu ti duți are? Iu ntribă ațel c-un Țor.

— La tată-nu! Țisi fiȚorlu, ma tora nu mi duc, va mi toru nîpdi acasă

Carî tricură alți trei meși, nk'isi să z-ducă tu xeani fi- 5
Țorlu. G'ini ma no-ağumse la Salțe și na-l ațel c-un Țor il' ținū calea. S-turnă pali fiȚorlu acasă, că nu vru s-easă di grallu a părinților. Tu treli ori, cîndu nk'isi fiȚorlu, il' Țisi a mă-sai, că și draclu s-l'i isari n-cali, a doara nu s-toarnă din cali, si știbă, că lumea k'ari. 10

Imnă cît imnă și na ț-lu Șutlu nîpdi în cali.

Iu ntribă Iu z-duți și fiȚorlu-l' Țisi, că tu xeani.

— Ș-io aclò mi duc, gri draclu.

FuȚiră, fuȚiră, veară k'irò, căloari mari, calea cîmpu uscăt, arsi di seati fiȚorlu ș-no-află nă k'leută de-apă si-ș udă gru- 15 mazlu uscăt ca mișinea.

— Io ț-aspun Iu-l fîntina, l'-Țisi *aclo-si-l'-h'ibă*, carî z-dis-caliți tini, să ncalic io! că fiȚorlu nîrȚeă căvală.

Vru nu vru fiȚorlu, s-nu creapă di seati, tră semnu, dis-călică și ncălică vărcòlaclu di drac. Carî imnară, imnară 20 Șutlu lu scoasi fiȚorlu tu nă păduri greao, Iu pull'u nu vi-deăi se-azboairă pri supră. AtumȚea s-turnă si-l' creapă-numa și-l' Țise a fiȚorlu:

— FiȚor, fiȚor, Io gol-gulișan ș-tine g'ine-mușatu nviscūt, no s-fați! ea-ni daî strănile-a tale, s-ță daū a meale, că di 25 nu: ȇpuliclu va ti mică; șcurti zboari.

Vru nu vru fiȚorlu, nîc, singur tu irnie, z-dizviscūt, li deadi strănili a lui ș-nis si nviscūt cu pãrtăl'le a draclu. Țe vrea s-facă: bana-l dulți.

Imnară cît imnară și draclu pali-l' Țiți a fiȚorlu: 30

— FiȚor, fiȚor, ea că-l' Țiți a tată-tuî, că Io h'iū fiȚorlu a lui, că di nu, ti mic, ună mișcătură ti fac: aleaȚe, carî te-ariseaști.

S-mindui fiȚorlu, s-mindui, o află ma g'ine n-coadă, să z-ȡură dic'it si-și k'ară bana. Ȣură și-ș ascăpă ȡi'lili. Aestă 35 avină draclu di cum s-feați fiȚorlu și dișcl'isi ocl'i.

Amirălu, tatăl a fiȚorlu, carî lo cartea di la mul'ari-sa, că-l, si duți h'il'lu, isî s-lo-așteaptă cu țirimoŋe mari, cu oasti-

mùzică, avg'illî, că di ună etă nu-l viđù ş-cîndu fuđl nîs, țe earà di cît nă bucată di carni?

Nu şi şteà laîlu ş-văpsitlu, că nu cu h'il'u vrea z-başi, ma cu vărcolac di drac!

- 5 Lo-aştiptară, z-băşară, ma nod l'i se-acăţă a mărătluî di tată, cîndu-l viđù arăp ş-ca vărcolac. Nîs ş-aduţea amintî, că fiđorlu a luî erà muşăt. Cu tut-aestă, de! đisi, cu aîl'i poati lăi. Il' vine greaţă ş-aplică caplu tu k'eptu de-arşini, că aţel nu ş-erà fiđor trăt scoătiri tu lumi, ma țe s-facă! Fumeal'a 10 luî erà şi carî se-aruşneađă di fumeal'e-l', om nu easti.

Nă quă Şutlu-l' đisi amirăluî tră h'il'-su de-alih'a.

— Tată, cara daŭ di-l ved huzmik'arlu aestu, sùflitlu nî si cutreămbură. Nu vreî si-l' dăm pàlmile de-aoà, si z-ducă la darăţî ş-ma nclò.

- 15 Al amiră nu-l' vineà greŭ huzmik'arlu, că-l videà multu diştiptăt tu lucru, că l'-acăţă mîna di iţi s-(h'ibă) şi-l' loa ocl'ul la tuti. Ma, s-nu-l' aspargă k'efea h'il'-suî, vini zborlu : h'il'-su, că nîs pistipseà, đisi: Țe si-l' faţim!

— Si-l pitriţem s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamné, đisi 20 draclu.

Amirălu lo-acl'imă şi-l pitricù.

- Mărătlu di fiđor, carî işi n-cali şi acăţă s-plingă, cum s-facă ş-cum s-adară, s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamné, l'-aru-şiră ocl'il' di plîngu. Atumţea l'-işi mira luî ca nă moaşi 25 ş-lu ntribă :

— Fiđor-muşăt, fiđor-muşăt, țe-aî di plîndi cu boaţi?

— Am țe s-h'ibă, lea mae, că-nî mi pitricù amirălu s-mi duc s-l'aŭ apă di la Şòputlu ali Lamné şi cum s-mi duc? Aţea ună videari, va-nî mi soarbă di mprostu!

- 30 Maea ţea buna l'-aştearsi lăcriáli a fiđorluî, il' deadi g'u-mea tu na mîná ş-un sk'in to-alantă şi lu nviţă cum s-facă, tra s-nu pată ţivà :

— Avđi, h'il'lu a meŭ, cîndu vaî ađunđi tini la şòput, lamná țe-l àpără vaî doarmă cu ocl'il' dişcl'işî; s-nu țe-asparî dip- 35 ma z-bađi s-umpli c-una mîná ş-co-alantă s-freţî lamná la ocl'i cu sk'inlu. Al'eî va-l' vină arihati, că u dor ocl'il' şi nu va-ţi facă ţivà.

Fiđorlu feaţi cum lu nviţă mira. Cum fu sk'inată la ocl'i lamná, scoasi boaţi şi gri :

— Carî ni-l feați bunlu aestu, si-l' daŭ iți s-va.

Fićorlu, țe s-aveà-ascumtă după un gâbjèŭ, ansări și đisi, că nis.

Lamăa scoase-atumțea doi perî hrisusiți, l'i-l' deadi și-l' număți si s-facă, țe va caftă fićorlu. 5

Fićorlu s-turnă ș-adusi apa la pălati sinătòs și viŭ, cum mi veđi și cum ti ved. Tuți s-nirară di ćudia estă, neavđită pîn-atumțea.

Mași a draclui il' viŭi greŭ, că ș-aveà drați i tu pîntică.

Amirălu viŭi oara și-l isusi fićorlu a lui, s-cl'amă: draclu, cu 10 nă h'il'e de-amiră. Viŭi oara, să z-ducă s-l'a nveasta. Nk'isiră cùscărli cu flâmburli, cu fărtați i, z-ducă la nveasta. Calea cum trițea fićorlu amirălu țe eră ca huzmik'ar, ca ma ġònili di tuți, l'-dimîndă amirălu s-aibă angătàn di grambò, s-cl'amă: di drac. Țe ștea amirălu țe cură. Calea-calea aġumsiră la un 15 ari'ŭ. Aoà furniđli vrea s-treacă și cît loa s-lu treacă, li nică ari'ŭlu. Fićorlu-mușat, s-lă facă un bun, băġă nă grendă pristi ari'ŭ ș-furniđle acățară s-lu treacă cu mari lișureață.

Atumțea își amiroaăna furniđlor și gri:

— Carî ni-l feați aestu bun? 20

— Io! đisi fićorlu.

Scoasi furniga și-l' deadi nă àripă (peană) și-l' đisi, cîndu s-aibă viră zori mari, s-aprindă peana ș-tuti va-l' se-află acłò. U lo fićorlu ș-u băġă tu supani, să se află tră oară lae.

Ma nelo tricură cùscărli prit un ari'ŭ astrăk'it. Pești l' vrea 25 s-moară di apă. Fićorlu-mușat cum imnă cu eapa lui tut ca pri dinăpòl, «aî!» đise, «s-lă fac ș-a pèștilor nă buneață.» Acață di bagă cùscărli și sapă nă cànali, apoea toarnă apa dit izvurlu de-aproapi și pèștil' ascăpară di moarti, ca dipri per. Atumțea își amirălu a pèștilor și đisi: 30

— Carî ni-l feați bunlu aestu?

— Io, đisi fićorlu.

Scaosi pescul și-l' deadi ndoi pârđiți și-l' đisi, si-l' l'a, să se-află tră oară lae, cîndu va-l' aibă anang'a vîrnă oară.

Ma nelo deadi di un stup co-alġ'ini, țe tuti vrea s-ardă, 35 carî s-nu le ascăpă fićorlu aestu. Tut acșl-l' deadi muma alġ'inilor nă àrpită și-l' đise, s-u țină tră oară lae. U băġă ș-aestă n-sin fićorlu ațel bunlu și trapi cu cùscărli.

Cîndu aġumsiră aoà și viđură draclu gambrò, tuți acă-

țară să-ș aridă și s-lu șupără și s-l'i cîntă sum nari cama laea.

Carî il vidură tr-agnòs, părințil' mutreă s-află viră acățatură, viră coadă, s-nu l'-u da. De-ațea-l' dîsiră. Prota soacra:

— Bun h'iî, mușăt h'iî, ma pînă s-nu aflu doauă luminări,
5 țe s-ardă, s-ardă și s-nu s-bițească, feată cu ocl'il' nu veđi!

Dracul-drac, ma luminare țe s-ardă, s-ardă și s-nu bițească
nu l'i ncăpeă mintea. Acl'amă h'il'lu de-amiră și-l' dîți:

— Tini țe-adusiși apă di la Șopotlu ali Lamne, si-l fați
ș-aestu lucru, că di nu, ti mîc:

10 Ficorlu-mușăt își băgă mîna n-sin nă oară, aprease ârpita
algînal'eî și-l' dîse, să s-facă doauă luminări, țe s-ardă, s-ardă
și s-nu s-bițească. Ș-acșite fu.

— Di mine-l loată! gri muma cu lăcrima ntr-ocl'i.

— Di tini-l loată, ma nu-l di mini ansări tatăl, țe-l' si lăi
15 inima ca cărbunile, cum si-ș da guvair di feată la un arâp

— Carî s-poți, gambrê, s-adări niști micări, țe s-mică tută
văsilia și s-armînă ș-tră noi, va u l'al, carî nu: sinătate bună!
No-am feată tră dari.

Dracul drac, ma estă nu-l' tăcîneă, cum s-u mpeatică. Tut
20 di vaca ficorlul' cu de-alih'a de-amiră se-acăță. Aestu nîpòi
mîna n-sin și scoati do'li pârđiți. No-apucă s-lă dîcă grallu
ș-ună-ș-ună micarea fu adrată. Carî nu mică di micarea estă?
și tut la loc ș-eară, că ti nîrăi d-fu easi! Aestă, că peștil'
întră tu tiganî dipriună.

25 — Și di mine-l dată gri amirălu cu gîmitati di gură.

Feata ma-l vidu ahîț lalû, cu ocl'il' di vârculăc, cu ûngl'ili
nitălate, fuđi și s-ascumsi tu gârdină s-nu o-află. Aclò lu
șideă, na veadî cum doauă nîpîrtiți se-alumtă. Ma una l'-
arupeă caplu alîntêi, z-duțea di loa nă earbă, l'-undeă caplu
30 și o-anvîă troară. Feata adună di earba estă să se-află tră
oară slabă.

Carî mutriră-mutriră, țe s-feațe feata, o-aflară ascumtă tu
gârdină ș-o-adûsiră cu bunlu, co-arăulu s-u mărită, că de!
acșil' fu ursită, si-l' h'ibă ș-apoea amirălu nu s-armîni co-
35 arșinea, că prindeă ma naintea si-ș dișcl'idă ocl'il', nu tora,
cîndu lûcurlu eră adrât.

— G'ini dîsi feata, va-l l'aû, carî s-poată s-aleagă pînă
mîne grînlul di mel'u dit ambârle a noastre.

Părințil' a featăl'eî s-hărisiră di dîca l'eî și tut își fățea

cruțea la Dumnițău, s-nu poată s-u facă. Ț-aflăși? Aoà nu erà draclu, că erà fiçorlu de-amiră țe li fățea. Aestu băgă mîna n-sin, scoasi ârpita di furnigă, o-aprease și dîse: Torea z-vină furnigamea, s-aleagă grînlul di mel'û.

Nă dîcă și grînlul fu grîn și mel'lu fu mel'û. No-avû feata țe z-dîcă și cuscîrl'i u loară feata s-î-aducă la pâlăte. Calea cum z-duțea, țe-l' vine a draclul, să se-ascapă di fiçorlu mu- 5 șăt. Acșite ntră pâlăte cum agûmsiră, di zbor-zbor, taha lo-angură fiçorlu pri drac, taha l'i scoasi ocl'il' a lui aclò, că scoati coarda și-l fați filiî-fillî. Tuți cuscîrl'i s-cîrtiră de-aestă faptă a draclul, ma vîrnu nu cutiğă si scoată zbor. Nveasta dimîndă s-le-adună bucățele a fiçorlul bucată di bu-10 cată și si-l' le-aducă a l'el dinăinte. Apoea cu earba di ni-pârtică aunde ș-aunde, lu anvîe di nă cale.

— Greû somnu durîl, gri fiçorlu mușăt, ma canda'nu ș-fu somnu, că ș-fu moarte-aestă!

— Moarti ș-moarti, l'-griră oaspițl'i a lui.

15

Acșl, easte dîse nîs, atumțea lo h'îu dizligăt di gurat. Tuți il hăscă n-gură s-avdă țe va grească: Amirălu tamam cit vini aclò z-veadă țe-î, di nu intră cuscîrl'i tu pâlăte:

— Tată, tată! gri fiçorlu. Io h'îu fiçorlu a tău, ma pînă tora nu puteam z-grescu, că limba nî-eară ligată cu gurat. 20 Cu moartea ș-anvîarea țe fecû, guratlu cădû și io va se-as-pun tută alih'a.

Ș-acăță fiçorlu se-aspună cum l'-îșl draclu n-cale, cum il dispul'è, cum il băgă z-gură că nîs nu-î h'il'lu amirălu ma draclu, cum dusi la lamăa, cum feți la numtă ș-tuti citi 25 s-feățiră.

Cîndu avdî aestă amirălu ș-acăță urêcl'ili. G'ini că nu-l vătămăl dîsi nîs, cîndu mi pindeă draclu Nu k'are k'irò ma dimîndă de-ardu un cîreap 9 orî și cara da di-l plăscî-nescu pre-aclo-si-l'-h'ibă, arsi-arsi ș-cîndu plăscîni nă oară 30 pînă m-Poli s-avdî.

— Nu nî-aspuneăl, mărăt fiçôr, di ma nainte, dîsi tatăl, ma feățîșl, s-ti fac s-trađl nitrăptile!

— De! tată! guratlu-î gurat!

Atumțea feata de amiră s-mărită cu fiçorlu mușăt și nu-l 35 părû dip arău, că k'ică di mușuteață! Apoea dipusi amirălu

di pri scamnu și-l băgă h'il'-su și cara s-nu muriră, ninga
bineadă cu tuti bûnili ș-cu tuti mușutețli dipri lumi.

Earâm ș-lo aclò și-nî deădiră z-v-adûc cîti nă pisk'esi, ma
cum trițeâm pri la Daucațl'i arsăriră cînl'i și gap-gup! trađi
5 un de-aoă, alantu de-aclò, nî li mîcară.

(Variant la basmul No. 2, pag. 6, cules din Avela, Epir).

94. Harlu, Pușcl'a și Hulera.

Ună oară ș-nă zămane, harlu, pușcl'a și hulera s-adunară
la harlu să-s filipsească. Tu casa harlu, țe s-aflî tră măcari,
că no-aveă di oasi, țivă altu. Ș-čucutiră ș-frîmsiră mintea țe
10 s-mică, d-lu s-află, aî si z-ducă si-l' caftă un numâl'û a pi-
curarlu, țe pășteă cupia tu nă vuloagă aproape-aclò.

O-aflară cu cali, si z-ducă pușcl'a, că di nîsă aû frică pi-
curarl'i. Cum aġumsi la cupie pușcl'a și sîrgli s-acăță vîră
numâl'û. «O! bura!» li fați a cînlor picurarlu și carl' u bă-
15 gară năinti, il' discară, strănili dipri nîsă și nu viđu cum fuđi.

Atumțea đîsiră să z-ducă hulera, că di huleră șapti-optu
lă si duți a picurarlor. No-apucă z-da cap și picurarlu cu tu-
cînlili, cînl'i cu dințil', u băgară dinăinti, ș-lo perlu hulera
și nu z-viđu altă-oară.

20 Armasi ș-harlu si-ș aspună ġuneăța. Picurarlu l'-u đîțeă
la foc, anvărligăt di cînl' ġoñl' cu flueara la gură. Cîndu l'a
si-ș toarnă caplu cîtră dinăpòl, țe z-veadă? Harlu l'i stăteă
hîrlu co-apala și-l fuvirseă, s-l'i tal'e caplu. Picurarlu li deadi
ărmatli ș-acăță s-treămură ca vearga:

25 — Mi cunoști, carl' h'iû io? ġri harlu. Io h'iû harlu, țe l'a
sûflitli; tr-ațeă đîc, s-ti scolî, s-nî daî un numâl'û, că di nu,
fă-ți cruțeă.

Picurarlu no-aștiptă đică ninga nă oară. Si sculă și-ș feați
tiînia. Il dureă birbicușa di oae țe-l' deadi, ma țe-l' fați, c-aoă
30 eră zborlu di cap! Harlu lo numal'lu ș-lo- adusi acasă-l'.
Ģîni ma nu ștea cum s-l'i facă arada: ne cum s-lu bilească,
ne cum s-lu frigă. Carl' s-lu bilească? carl' s-lu frigă? Tut
la picurăr armasî lûcurlu. Dusi harlu și-l adusi.

Picurarlu h'êvrili lo-acățară, cîndu deadi ocl'i cu pușcl'a
35 ș-cu hulera, ma țe s-facă? Tră năbeâm di oară l-bill, l-fripsi

și apruk'ă s-lă lu scoată. Aclò lu friđeà, picurarlu ș-arcă ocl'il' și-l' păsčù divarligaluși și viđù, că miliùnă di gl'ami, alti s-adună ș-alti z-disfățeà. Nis s-niră multu și nu știà țe s-h'ibă ? Ntribă harlu s-l'-aspună, țe suntu aesti gl'ami.

— Cum nu știł, țe suntu, đisi harlu ? Cađi gl'em aspuni bana 5 omluł. Cîndu z-bițeăști gl'emlu, bițită-i și bana.

Picurarlu l'i se-angrică multu, s-l' aspună carl i gl'emlu a lul. Harlu nu vrea prota, ma cari-l' căđù furtie multu, l'i lo-aspusi. Gl'emlu erà gros cît nă găleată.

— E ! đisi picurarlu, aestă vream să știű. Aoà easti bană 10 ninga puțin-puțin tră triđăđi di anł. Va đică, niți harlu ș-niți draclu nu poati s-mi moară și si-nł l'a sùflitlu !

Țe fați nis atumțea ? Mută numal'lu ș-carl lă u intră, lă deadi, lă deadi după z-vercă a harluł, a pùșel'il'eł ș-a hulărăł'eł, țe s-o-aspună ș-tu lumea nantă. Ș-lo apoea numal'lu din 15 anùmirea și si turnă la cupie ș-le-alăsă mòrțili cu òrixea, si-l' tragă dorlu ! De-atumțea nise areà z-duc la picurări.

Eràm ș-lo aclò și ț-aduțeam ună òileah'i ș-ună păreacł'i di țărùh'. Ma cîndu vineàm, tricùł pri la nă baltă și broăștili fățeà oac-oac-oac ! Ș-a nia înł păreà că țivă turți đic : brac-20 brac-brac ! (1) ș-lo di frică le-alăsăł și fuđlł di mi frimșu. Tini tora, macă vreł s-li l'ał, si-l' đitł a mă-tał ș-facă nă turtă, s-l'ał ș-nă cofă di vîn, s-lă dai, tra s-li l'ał.

(Spus de Economu Dumitru, Avela, Epir.)

95. Púpăza.

Erà nă oară, țe nu ș-earà.

25

Erà nă oară, cîndu Dumniđălu imnà pri padi di-l alinđeà pînă j-bołł'i, cîndu omlu s-fățeà pull'u și pull'lu om, erà nă moași. Moașa aveà un h'il'ű. L'i si păreà, că țe-ari nisă, no-ari vîrnă. Ș-cîndu-l' vini oara să si nsoară, moașa, noaptea quă u fățeà, alăgînda hoară di hoară s-l' află nveastă, cum 30 prindi tră scumpul a l'eł. Carl alăgă, di-l bătù loclu tut și di no-alăsă hoară nealăgată, deadi di nă feată di čelnic av-đit, cu tuti hărli stri nisă : bună, mintioasă, lucrătoane ș-ni-

(1) Pe turcește : alasă !

cuk'iră, cum nu se-aspuni niți cu grallu ș-niți cu cundil'lu:
Feată di casă mari, ȕi-l'!

G'ini ma nă-ahtari feată, cu tuti hărli di la Dumniȕău nu
făȕeă tră casa moășil'eî, că aestă eră mul'ari: s-nu ȕ-o-astâl'
5 în cali, ahîntu lae ș-ahîntu anăpudă. Ș-isusi h'il'lu și cara
tricură ndoi trei meși, moașa l'-u intră aridă a h'il'-sul, să
si nsoară, că nîsă auși și că-l vine ergu, că va li tindă ș-că
nu va s-moară cu inima ncl'isă pînă s-nu-l veadă nsurăt.
Nisă drac no-aveă, ma li ȕiȕeă tuti aesti minȕhîl, tra s-lu
10 facă să si nsoară nă oară cama goăa. Ea eră di moășili
ȕe-aũ noaũă sũfliti ca cătũșili. Fîȕorlu, s-nu easă di zborlu
a pîrîntilul, si nsură ș-adusi mușiteaȕa hoărăl'eî în casă.

După ndoauă ȕili, ȕe l'-intră a moășil'eî, s-lo-agunească
fîȕorlu din casă, taha să z-ducă la lucru, s-nu k'ară di cār-
15 vani. De! fîȕorlu eră di buh'l'i ș-o ascultă. Sculă și trapsi cu
inima ca frîmtă, în cārvani. Aveă ș-nîs un semnu di cal' cu
carî alumtă hăsăpaȕl'i, de-arcă cîti trei cāl'urî tu siptămină.
Lucră omlu, nu se-aȕucă. No-apucă z-discarcă, ș-loă ȕe-aveă
tră loari, lă scuteă căpeăstrili a cal'lor și ii! Murgu, i! G'esă,
20 ii! Vase! s-turnă nîpōl s-arucă ș-altă cali. Om nidurîlt eră.

Soacra, carî armasi acasă cu nor-sa, ninga di prota ȕuă
u băgă tu lucru.

— De! h'il'e, casa va țineari, casa ari multi, casa va ȕiș-
cl'ideari ș-cîti nu va casa? Tuti aesti s-ȕîn cu lûcurlu ș-cu
25 ȕilistisirea. Șidearea nu da pîni.

Ș-apoea, carî l'-adusi mal di lînă, căprină ș-clîndu, l'i-l băgă
scamnul dinăinti și-l' ȕîsi:

— Ai feata mea! acată-ti di lucru! na lîna estă, s-nî-u
traȕl, s-u faȕl clîndu ș-apoea, carî si scārkești, acată-ti di că-
30 prină, că lipsești s-adrăm sazmi la cal', și z-biȕeari ș-că-
prina, intră tu ȕierik'e și dă-lă, dă-lă a pâlilor aișȕor, toarȕi-li
tuti. Mutreă g'ini s-nu dorîi, că io ved tuti ș-am ocl'i j-după
cap. ȕivă nu nîl-ascapă a nîa.

Feata, ca noră di tora intrată n-casă ș-ca lucrătoară, ȕe
35 ș-eră, il' ȕîsi:

— Nu ȕ-u frică, mamă! pri ningă lûcurlu aestu, va fac
ș-altu, că ș-la mu-mea io nu erăm feată lînăvoasă.

Soacra aestă vrea. S-culcă și-ș mutri lûcurlu. Nveasta, se-
aștirnă g'ini mușăt și dă-l', dă-l' a lî'năl'eî, dă-l', dă-l' a căprînăl'eî,

u trapsi, u feați apali, și carî își dit scamnu, intră tu čierik'i și trā nāh'amtā di oară, vîr-vîr, li toarsi ș-lă deadi cali ș-umplū j-doaŭă fusi di primansus di cum l'-avea đisă soacăr-sa. O-acățā, lucrîndaluî, nađă-nopti ș-aclò iu șuțā nînga fuslu, ca u lo somnul și durîl.

5

Moasa, carî il' coapsi somnul di-l sătură, si sculă cu noaptea n-cap ș-acățā z-vîrg'ască, că țe-î ațea di nor-sa pri somnul țe fați? Nisă mul'ari moași și si sculă ș-nora, feată to-aîl, z-doarmă nînga oară prîndu? Mărata nveastă, țe cît-cît aveă agîrșită, si diștiptă și-l' đisi, că nisă tora s-culcă, cît-cît se-10 apusi, că lûcurlu il' feați di primansus ș-că umplū nînga doauă fusi, di cît l'-aveă lăsată.

— Am carî s-nu durîaî, vrea s-torți patru nînga, nu doaŭă!

— De, mumă, l'artă-mi, c-altă oară acși va-îl fac, đisi mărata di feată cu lăcriîli tu ocl'i ș-cu ocl'il' umflățî di ninsum-15 nată, di nidurîntă.

Ș-acși tumta di soacră nu-l' dădeă un minūt bană a capsu-nveăstîl'eî. Dua tută tu lucru vrea s-u veadă; pînă se-ascapă di arniri și di scuturari casa, aî să se-acățā di scamnu, di čierik'i; ascăpă de-aesti, aî s-intră to-arizbôŭ. Scărk'l a-20 rizboŭlu, să z-ducă la drîșteală ncărcată; di la drîșteală la bătae: Dua tută ș-noaptea tută pri lucru ș-pri čor s-află.

Cu tut-aestă nora, țe ș-eră ņelu al Dumniđă, tuti li fățea fără gură, fără șcl'imurari ș-fără z-da n-coasti vîrnă oară, că țe mindueă nisă? Di lucru vîră nu pati țivă. Ș-apoea puteă 25 s-adară al'umtreă? U mică păpara soăcăr'l'eî și ștea cîțî parățî il' fați k'alea ș-nu vrea si-ș aprîndă pal'i n-cap. Acși o-adusi mărata ș-lăita di noră bană di cîni, ca pînă tu meslu al Vînăr. Cîti greali lucrî ș-cîti tiraîli il' trițea prit minti, tuti l'i li fățea nivistica, ș-cu tute-aesti, tut s-plîndeă di nisă 30 și mutreă cum di cum s-l'-află stepsu, tra s-u ncaî, că acși l'-eră h'îrea țeă ursuza a l'eî. U băteă, u k'îpină și carni mîșcă di laea noră. Țe si-l' tăcînească ali saocri nă quă, tu meslu al Vînăr? l'i si urixî meari adunati tora dipri mer. I s-l'-aducă nor-sa meari, i casa' nu u ncapi. Quă bună di oara 35 țeă nu-ș putū s-aibă mărata. Il' đîțea nisă, d-îu s-aducă, că tora-l' k'îrò earnă, đerlu și virverlu ngl'ățā ņel'i tu pîntica mumiîlor, loclu-l' uscăt, ș-acupîrit cu neaŭă, d-îu s-l'-află

meari? Țivă soacra, nu-l' se-avdă. I că meari, i că si-ș af casă, că nipîrtică lae va s-u mică.

Feata acătă s-plingă și si-ș acată caplu cu doaŭli mîr Nk'isî ș-nisă citră tu păduri s-k'ară, că s-l'i mică înoar
5 ȝua tută mbogra di soacră.

Ponl'i tuŭi eră sicăŭi, fără frindă ninga, nu ș-cu mea: cum căftă soacra. Cît aĝumsi tu buriclu a pădûril'eî, na ȝu-easi n-cali un aûș, cu barba albă, hărids și cu arislu pri buđi Aestu eră Marțul.

10 Marțul u ntribă, ȝe vimtu o-arcă m-păduri, cîndu creap k'êtrili de-arcoari nafoară?

— Țe s-h'ibă, lalo, gri corba, că ea-ș-ea, ni ndisî nă soacr araŭă, nu-nî da bană un minût, cît i ȝua di mari ș-cîț ȝîr noaptea di earnă. Țua tută pri ċor, ș-noaptea nî-apir în
15 proastă fără si știŭ, ȝe-i dulȝeamea sômnului ca di blăstên

Ș-apoea l'-aspusi feata ȝe treacă faŭi cu soacra ș-cum pitricû s-l'-află meari.

Marțul u curmă nîla și-l' si mută perlu din cap, avđînda lui aesti. Il' deadi inimă și-l' đîsi s-nu se-aspară, că va-
20 află căpak'a ș-aistêi luguriî. Ș-acl'imă atumȝea tuŭi meșl' fraŭl'i a lui, si-ș da mîntăli, cum s-l'-adară a lûcûrlui, ȝe cal s-l'i da. O-aflară g'ini ca Șcûrtul s-moal'e k'îrolu. Nu đîsi: nu ma tu oară sculă un vimtu caldu și pînă s-ȝă freŭi ocl'i neaua s-tuk'î. Marțul deadi un soari dulŭi ș-caldu, s-creap
25 ș-k'êtrili di căldură, că ȝi si păreă, că te-aflî tu avîa căloă ril'eî di veară. Acătară ponli să nvîrđască, di-ȝi eră, s-nu-ȝ muŭi ocl'il' dipri nișî, ahîntă mușuteaȝă. Aprirlu ș-el l'i ncărcă ponli cu lălûđî, di nu ti săturăi s-li mutrești. Apoea Mailu cu mușuteaȝa lui ligă poami ș-Ćirișarlu li coapsi și feaŭi d
30 s-frîndeă merl'i di meari aroși, mușati, mușati, di păreă că-ȝ fac cu ocl'ul! Lă trapsi nă frumă Alunarlu și s-feăŭiră meărili di buni ma buni.

Ș-acșîŭi fraŭl'i meșl' l'-adunară nă cînestră di meari un ș-un, mări, coapti ș-arōși ș-apoea il' li deădiră a nveăstăl'eî
35 și u pitricură oară bună. Ea lă bășe mîna la tuŭi, le-alășă sînatate ș-lă ură cîti buni sun pri loc, tuti a lor las h'ibă.

— Mumă, mumă, gri feata di la uși cîț intră, scoală s-mîŭi meari, că ȝi-adûș nă cînestră mplînă. Na mumă, meari aroși, meari coapti, meari dulŭi.

Ș-li băgă înainte soacra și măcă-măcă, să se ducă să
alasă și nu-l ădîsi ș-a nveaștilor: ea, la-ș e-șia, e-șia
intr-o-ăi, ahtari pușel'e ș-ahtari bucleră ș-a.

Soacra, l-avea intrată dracul în inimă și era din rama marelui leagănului nveasta tuti, cu abintu căma multe se punea să-l vadă într-o cli. Țe s-șadă și sufsească, țe țira-l într-o cli și l-află? aclo u băgă dracul, si-l dăcă a nōrāl'ei!

— Veđi suma estă di lînă lae? S-u lai și s-u lai, s-u lai
pînă s-alg'ască, că di nu, guva di șarpi nu te-ascapă. Avđi și?
Avđii, di!

— Cum, mumă? Iu s-avdi' laea să s-facă albă, Stămărie mari Stămărie curată!

— Cum, tu casa mea va torni și zbor? noră lae ș-fărma-
cată! S-u fați, că di nu, poarea va-ti daŭ din casă!

Atunþea nveasta ş-acăţă limăreaoa, ş-lo perlu năpôl in sus
ş-acăţă să z-bubuească di soacra tea araua ş-ateă arbineasa :

— Рупу, ру! рупу, ру!

Laea, di frică, cămeaşa îi s-entrimură dipri nisă ȝ-ca cum tut
fuđeă citră la k'iriri, ca k'irută di minți, băgă mina Dum-
niđău ȝ-u feațe *pupăză*, di ȝ-adi ȝuatată, o-avđim, lu z-ȝe
bueasti, ca nisă, te nu va

De atuncea armasi și cuvenia, se dă surdă dintr-o
cîndu no-ău treacă bună:

— Nu mi fă s-l'au călea în păpărie, ca să mă lă să-lăz, ca să
l'au perlu din casă.

© 2000 The Authors
Journal compilation © 2000 Blackwell Science Ltd

三、

Eră una oară în București un băiețel de zece ani, care se numea Ion. El era foarte curios și îi plăcea să se joace cu mașinile de jucărie. Ună zi, când se juca în curtea din fața casei, a văzut o mașină de jucărie care era foarte frumoasă și care avea multe culori. Ion a fost foarte impresionat și a vrut să o aibă pe ea. El a mers la mama sa și i-a spus că a văzut o mașină foarte frumoasă și că ar vrea să o aibă. Mama sa i-a spus că nu are bani să cumpere o mașină atât de frumoasă și că trebuie să aștepte până va avea bani. Ion a fost foarte trist și a plecat în camera sa. El a stat acolo toată ziua și a plâns. El a vrut să aibă mașina aceea și nu știa ce să facă. El a mers la tatăl său și i-a spus că a văzut o mașină foarte frumoasă și că ar vrea să o aibă. Tatăl său i-a spus că nu are bani să cumpere o mașină atât de frumoasă și că trebuie să aștepte până va avea bani. Ion a fost foarte trist și a plecat în camera sa. El a stat acolo toată ziua și a plâns. El a vrut să aibă mașina aceea și nu știa ce să facă. El a mers la mama sa și i-a spus că a văzut o mașină foarte frumoasă și că ar vrea să o aibă. Mama sa i-a spus că nu are bani să cumpere o mașină atât de frumoasă și că trebuie să aștepte până va avea bani. Ion a fost foarte trist și a plecat în camera sa. El a stat acolo toată ziua și a plâns. El a vrut să aibă mașina aceea și nu știa ce să facă.

Una duă = 2

— Bre ~~_____~~
Pot: piná ~~_____~~

hărnîi ş-ti criscûl, ti fečû guğămite fičdr mare, c-un tastru di mustăŭi sun nări. Tora s-ti duŭi ş-tine s-ŭă mutreşti lû-curlu, s-lucrêdŭi cum fac lumea tută. Di şideare casă nu s-ŭine.

— Zboare ligate greşti, dado, dŭise Păŭlŭi, va te-ascultu ş-mine, ma ştil cum? la domnul ŭe va z-vreŭi tine s-mi zburăşti, io s-nu voŭi s-intru; ş-la ŭel ŭi va z-voŭi mine, s-nu vreŭi tine.

Aşŭi, aşŭi! ŭi s-facă ş-mă-sa, că ş-o-avea ndisită cu nis.

Si scoală dolŭi şi z-duc îm-păzare. Ntreabă un, ntreabă
10 alantu, aflară acld mulŭi domni buŭi, ma clo iu vrea mă-sa, nu vrea Păŭlŭi ş-acld iu vrea nis, nu vrea mă-sa: Zborlu cum lă fu!

Işŭi k'irură dua aşŭi pînă seara tu ntunicată şi loară ta s-toarnă acasă. Cum ş-imnă cu mintea cŭtră n-al'urea işŭi viđu
15 Păŭlŭi un om tu nă duk'ane, ŭi nu făŭeă iđŭi ŭivă.

— Aŭi, mamă, dŭise el, lo-aflăm domnul! S-mi zburăşti la aistu. Aoa-ŭi ti mine. Şideare şi bană, ŭe-ŭi cama bună?

N-cot il' dŭise mă-sa, c-aŭel nu faŭe ŭivă, că o-are duk'ane
20 goală, că-l' mică şoarŭiŭi fărina, că s-trađŭi cu sk'inlu nu se-
făŭeă. Il' cripă al Păŭlŭi, că no-are ŭivă! Nis şideare avină apoea alante tute s-eră, cum vrea! Vru nu vru mărata di mamă, că lŭi se-aveă urită di şidearea luŭi, si mindul, tuŭi cama g'ine-ŭi să s-află pi lucru şi las nu facă ŭivă. Se-a-
25 scapă can di gura lûmil'eŭi, că, cum il ŭine nica acasă, gone
ahăt mare! Il duse l-aŭel om. Tu duk'ane aveă maşŭi nă pênură mare ş-ună nòcupă. Lu ntribară di-se-l va şi aŭel lă dŭise, că-l va, ma că nis easte fur, aistu-ŭi lûcrulu a luŭi, cŭ altu lucru nu şi nviŭă di la părinŭi, că părinŭil' a luŭi no
30 avură minte.

— Astară, lă dŭise nis, va s-nergu s-fur avistearea amiră luŭi şi va-ni ti l'aŭ ş-tine cu mine.

— Ună oară ŭi intrăŭi la tine, vîn, dŭise Păŭlŭi. Domnu nŭi eşti, va s-ti ascultu pi tute.

35 Ş-aşŭi armase Păŭlŭi la furlu. După ŭină, după ŭi să ntunica
g'ine, aşŭi că nu puteăŭi s-alêđŭi albu di laŭu, să scoală Păŭl
cu domnu-su şi z-duc la pâlătea amirăluŭi. Scară no-aveă cum să se-alină? S-aplică Păŭlŭi şi furlu ncălăr pi zvercă-l
ncărfusi niscînte pênure mări, şi di pênură pênură s-alină

furlu. Pățuli dupu nis, dizvălescu pälătea și intră tu udae
 lu eră avistearea. L'a cît l'a, umplu sați cu flurii, p-lu vi-
 nîră năpîi z-dipûn, după și nvălescu pälătea și z-duc acasă
 plîi di prați.

Un-oară, dao ori, trei ori, duk'i ș-amirălu că vîstearea di 5
 țe z-duțe ma z-guleaște, că furl'i loa, nu se-ağucă. Bre! își
 dîse nis, cum s-fac z-bag mîna pi fur? omlu cîndu-l doare
 caplu, alagă la vatri. Ași ș-nîs: Să si ntreabă la lume. Ma
 cari să ntreabă? Cari s-albă minte ma multă de-a lui? Tu
 hoara lui bină nă moașe cu multă minte. Ș-alte ori u n-10
 tribă ș-nu-l' părû arău di mintea și-l' deade. U cl'imă ș-tora
 la pälăte, si-l' caftă mintea. Maea si ndreapse, îș băgă balțul,
 sarca turnată și și nk'isi anarga ș-mușăt la pälătea amiră-
 lui. S-trăpsiră, l'-făcură, loc s-treacă, că tuți u știă cari easte
 și u băgară di șiqû n-coh'e. Apoea l'-alăsară singuri co-ami-15
 rălu ș-u ntribă aestu:

— E! mae, ași ș-ași pat: vîstearea-nî si guleaște di duă
 duă și mîna pi fur nu pot z-bag. Nî-o-arșine s-nî scot caplu
 tu soți, di țe pat mine și va s-ağungu nă oară s-no-am cu și
 t-în amirăril'a, că furlu aestu nu-ș fu fur de-aradă. Ti cl'i-20
 mîi, s-nî dai vîră minte, ta s-lo-acăț tu prați. Cum ț-u va
 nintea?

— De! dîse maea, și știu ș-îo mul'are moașe? furlu, după
 cum aspûni, pare mastur bun tu tehni-l'! Va z-grescu ș-îo
 un z-bor ș-cari s-lo-aflî cu cale, fă-l, cari s-nu, și z-dîc? ah'it 25
 șiuî, ah'it dîșu: Mine aflu, că-l g'ine z-bađi tu udae cu vîs-
 teare doî talarî cu cătrane plîi. Furlu va ș-o-albă, că-s flurii
 și cîndu va z-ducă s-čuplească flurille, va s-cadă tu cătrane
 și va s-lo-acăț ca șoaric!

Bună minte o-află amirălu și troară feațe cum lu nviță 30
 maea. Pățuli, cari-ște cum, di cîtră duă z-duțeă la pälăte ș-
 ivqă di la huzmik'ări tute cîte s-fățeă acloțe. O-avđi ș-aestă
 și lă cruî maea, ma u țînû tră nis și nu-l' spuse a domnu-
 mî, tra s-aridă nih'am di nis, cîndu vrea s-cadă tu cătrane.

Ca tîtîna z-dîsiră eară, ta s-fură. Cîndu vine oara ta z-di-35
 ună Pățuli tu odă și s-fură, el dîse a domnu-sui:

— Ia ascultă, doamne! tîtîna îo mi dipûn, nu ti dipûni
 țtine nă oară și îo să staî s-avegl'u?

Domnu-su z-dipuse, ma tu loc di prađi, s-află tu talarie

cu cătrane. Pățuli aprease ună țeară, pe-anarga-narga ș-di-puse pi mărđiñle di talar. Domnu-su eră tut nuntru, mași perli l'aveà-armasă nafoară. Nis nu s-aștiptă s-u pată ni-pățita: ți s-nimdueà nis: să s-moal'e nih'amă, ma nu s-k'ară
 5 tu cătrane. Il trađe Pățuli, cîndu mutreaște, le-aveà arcată pètalle. Il' tal'e caplu și-l' lu bagă tu trastu, l'a, țe l'a di avi-steare, alasă ș-pălatea dizvălită și fuđi, s-nă fuđim. S-duse acasă la doamnă-sa. Ma-l viđu, că vine singur, lu ntribă țe păți, di nu vine domnu-su? Iu-l are?

10 — Ea-le-aoà, tu trastu, đise Pățuli, ma s-nu cărlèđi, că luplu va s-nă mică! l'a-l, îngroapă-l tu vatră și plinđe-l pînă cîndu vreî, că ași-l' fu ta s-h'ibă.

Și apoea l'i spuse, țe cură.

Mul'area acăță s-plîngă, să zg'ilească și să z-dirină, ma
 15 n-cot tute, că morți'l' nu s-toarnă di la groapă!

Pățuli u pãrigurseà cum puteà și-l' đifeà, s-facă inimă și s-nu plîngă cu boațe, că s-nu u pată ș-niși ca l'irtatlu, se-avđare amirălu, ma nisă, de! ș-aveà dorlu!

Alantă quă, amirălu, hãriðs, l'i si păreà, că va s-lo-acăță
 20 furlu fără altă. Ma nu ștea corbul, că aveà s-facă cu Pățuli. Trag, scot furlu dit tãlare, cătrăniț, ca se-ascapă Dumniđău și cîndu mutrescu g'ine, no-aveà cap, ași că nu putură să știbă, carî easte. Greu si-l' da di urmă! Cl'imară nîpòl moașa s-l'i caftă mintea, ți s-h'ibă aistă? Maea, mul'are
 25 cu minte, duk'i, că aoà va s-erà doi inși și lă đise:

— Nu ncape zbor, că furl'i suntu dol. Ma ea ți s-fațiți: s-ul loați trupu niscință oamiñi de-ația și s-lu alăgăți prit tută hoara. Va-l veadă vîrnu frate, vîrnă soră, vîrnă cusurină, cusurin și va-l' vînă jale și va s-plîngă. Nu va vîrnă đică,
 30 că ațel va s-lu cunoască. Băgăți mîna pri nis și aduțiți-lu aoà, că nis lipseaște să-l cunoască.

Di zborlu ali mae nu işiră; feătiră cum đise nisă.

Pățuli, nu va ntribare, eră aclò ș-nu durnă și niți de-ațel' ți mîcă earbă nu ș-eră. El il' đife a doamnă-sa!

35 — Vreî, doamnă, s-țã-l plinđi bărbatlu?

— Am cum s-nu vol, că bărbăt inî fu!

Atumțea Pățuli u nviță s-acumpră niște villi, misure ș-tu oara țe vrea-l treacă mortul pri la casa lor, s-le-alasă, să

s-frîngă și z-bagă apoea boate. Și-l' dîse că, ma s-u ntreabă, di țe plînde, s-lă dîcă, că ti vîlicădî.

Tricură oămînl'i amirăluî mortul și pi la casa luî. Mul'are-sa lo-aștiptă mortul la poartă și ma se-apruk'è, plăscîni cî-nestra cu vîlile di pade și băgă boate, si zg'ilească și si z-dirină. U ntribară oămînl'i amirăluî, țe lup are di strigă și di plînde cu boate și nîsă, nvițată di Pățulî, spuse, că di vîlî, că-l' cădură di s-frîmsiră și că l'-u frică z-ducă acasă, că ți va-l' facă bărbatu-su. Oămînl'i pistipsiră, o-alăsară s-plîngă, cari nu u doare caplu și-și mutriră lûcrlu. 10

Alăgară ca k'iruțî'i pînă seara, ma nu putură s-află altu om, ți s-plîngă. L'i spûsiră dicara amirăluî ș-aistu eara cl'imă maea, s-l'i află cl'aea lûcrluî. U ntribară, ș-moașă nîpîi mînte bună lă deade.

— S-lu loați și s-lu duțeti năfoară di hoară și s-lo-alăsăți 15 nă noapte ntreagă. Nu s-fațe, ta s-nu treacă nă noapte ntreagă vîrnu cunuscût pe-aclò și s-nu plîngă.

Maș s-aveagl'e oămînl'i g'îne ascumtă și cît va z-veadă, că s-aproak'e aclò vîrnu suflit di om și plînde, s-lo-ancupă.

Pățulî, cum dîsem, qua tută prit avlia amirăluî avigl'ă, ca 20 cînila la hăsăpniță. Di tine, di mine, află tute cîte băgă di cale amirălu cu mîntea moășil'eî și s-căpăeă de-arîdere, ți hunere va lă goacă. Așîțe, si scoală și-l' dîțe a doamnă-saî:

— E! țe dîți? Vrei s-ț-ul aduc bărbatu-tu ntreg acasă?

— Nica mi ntreg', lai Pățulî? Am adu-l cara poți, si-l' fa-25 ți arăzli ș-a luî, ca criștin țe easte.

Ți șade di fațe Pățulî? Ncarcă gumariu cu simlîi ș-cu doi utri di vîn și duțe noaptea, iu lo-aveă băgată domnu-su. Acătă să strigă:

— *Simlîi, simlîi, cari l'a simlîi!* 30

Lo-avdîră k'iruțî'i țe-avigl'ă mortul și fuga tuți s-acumpră simlîi.

— Cum li dai? lu ntribară.

Eftine! gri nîs, la oămînl' de-amirăluî.

După simlîi il' miscu ș-cîte un vîn, ș-apoea nică cîte un, 35 ș-nică cîte un, pînă l'i mbită, di-l' feațe cucută, dadă. L'-acătă un somnu, că nu puteai, niți cu tîmpînle s-l'i dișteptî.

— V-am tu mină, lă dîse Pățulî. Si scoală, ncarcă mortul ș-acasă fuga cu nîs.

Z-dișteaptă dimineața avigl'itorl'i, caftă mortu, caftă, no-are. U pățiră! Și ași, după ți feațe ș-alte multe, ul l'irtă amirălu și Pățùl se spuse, carl easte și de atumțea nu feațe alte furturî. Vah' are ș-altu, ma mine pîn aoà lu știu.

(Spus de Gh. Delinuse, din Tîrnova, Macedonia.)

5

97. Un mare mălăgâr.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà ună oară un auș. Aușlu erà oarfin multu. Lùcurlu a lui erà furtul. Ti furà dintr-ocl'i, ahindu multu l'-acăță mîna. Țe-l' vineà lui, că no-afià un soț cum prinde, că știe
10 nis apoea țe s-facă! Ș-aveà băgată ocl'ul s-furà amirălu. K'irùt nu erà, e-aveà țe s-furà de-aclò, ma criparea l'-erà, că no-are soț. Acățà s-alagă și s-caftă, nacă-nacă da di un soț mălăgâr. Ș-alăgă furlu, alăgă, pînă deade di un mălăgâr, fur viù, țe ti furà di ningă tine. Aestu il' dădeà ȇațe
15 tu furtu aușlu, ahît multu l'-agudeà mîna.

Aușlu lu ntribă:

— Vreî s-ti fac soț?

— Voî! ȇise mălăgarlu.

— Multu g'ine, ma z-ved, s-easte-că h'îi bun tu lucru; de-
20 aestă prinde s-ti ncl'id treî ȇile ș-treî nopți n-casă agùn. Cara s-aravȇi, h'îi omlu ȇe-l caftu; cara s-nu, sînătate bună!

Marle mălăgâr străxi. Lu ncl'ise n-casă fără pine, fără apă ș-lo-alăsă treî ȇile ș-treî nopți. Aflăși mălăgâr să sta agùn? Nis, cara mică-mică, năinte țe s-intră, de s-adră fușek'i, ș-um-
25 plu sînile di pine și-ș lo nă k'iliță co-apă ș-tricù treî ȇile, ca di buñl'i.

— Acșiȇ ti vream, il' ȇise aușlu. Tora ca tră țe ti voî, s-ȇș spun; minduîl, că țivà no-acățà loc fùrturle di la oamiñl, țe pine s-mică no-aù. Cu nă oae ș-cu un birbèc în ȇuă, nu si scoate
30 n-cap. Ș-apoea pînă cîndu cu furtul? Ma g'ine s-furî nă oară j-bună: de-aȇà ndreaȇi-te, s-călcăm astară amirălu.

Marle mălăgâr, cîndu avȇi cum vrea aușlu s-calcă hăznălu amirălu, cruȇea ș-feaȇe. Aușlu vrea z-ducă co-apala nauntru tu pàlate. Nu s-mintueà corbul c-amirălu easte avigl'ăt. De
35 aȇà nis l'-u șuȇă mintea și-l' ȇise, că ma bună easte, al'um

trea s-facă. Ea cum: nîs ş-u l'a prisupră-l', s-l'i culcă tuŝi avigl'itorl'i şi apoea s-lu calcă, ŝe necă s-l'a vîră di hăbare. Auşlu nu ŝise: nu! o-aŝlă bună mintea lui.

Marle mălăgăr lo nişte simiŝi mul'ate tu ŝamă di erg'i di somnu şi tricù pri la pălate ş-acăŝă si grească: 5

— Aŝi simiŝi, simiŝi dulŝi, simiŝi ŝftine!

Avŝi amirălu d-lu ŝideă pri pălbire şi-l' gri s-intră nauntru. Mică ună, lo-arisl, l'i si părù ca bună.

— Cît li daŝ? lu ntreabă.

— Ahîŝ!

10

L'i si părură ca ŝftine şi le-acumpără tute. Oămiŝl'i dit pălate tut mutreă la simiŝi şi canda lă făŝeă cu ocl'u. Amirălu, carl viŝù că li mutrescu cu dor, s-nu facă ntr-ocl'il mpărŝă la tuŝi cîte ună. Eră seară oară, cît aveă murŝită. Nu tricù apoea nă oară cu oara, cîtu ntunică de-ag'nealul ş-acăŝară 15 să si nel'ină oămiŝl'i di la palate. Amirălu dî-ună cale l-fură somnul, c-aveă micată ma multe simiŝi. Apoea alantŝi s-arucutiră ş-niŝi, pr-lu agunŝeă: altu la poartă, altu sun scară, ca ŝivă cuŝuri.

Auşlu cu mălăgarlu intrară ca la niŝi acasă tu hăznă. 20 Loară groŝi, loară fluril cîte nu putură. To-apirită acăŝară avigl'itorl'i si z-diŝteaptă ca ŝivă vîŝŝi mbităŝi. S-mutrescu un co-alantu, se-aspăr, nu ŝtiù ş-el' d-lu l'-aveă apitrusită ahîŝ somnu greu! Cîndu z-diŝteaptă ş-amirălu, vru z-veadă hăznălu. Ţe z-veadă? Uŝile diŝcl'ise, vûlile arupte şi flurille 25 mîntite, canda aveă intrată ŝivă porŝi nauntru. S-hîră şi s-ŝu-diseaŝte, carl s-o-adră aeaŝă, carl s-o-adră? Virnu nu ŝtea ŝe, s-l'i ŝică.

Cum si şi scoată caplu tu soŝi tora? Un amiră aoă-nclò s-lu fură din casă? Nu s-mică ş-aeaŝă! Aeaŝă di ntreabă că- 30 pitile ligate dit amirăril'e, tra s-l'i da vîră minte, ŝe s-facă ş-cum s-adară, s-acăŝă furlu. A vîrnûl nu-l' tăcîneă, că va s-eră simiŝilu furlu O-aflară bună s-aveagl'e, că luplu d-lu mică nă oară, pale s-toarnă s-mică.

Tricură ndoauă ŝile ş-nîpòl mălăgarlu cu auşlu aŝi la pă- 35 late, s-fură avistearea. Tuŝi durnă la pălate. T-abûŝala, t-abûŝala, s-trapsiră pînă ningă etizmă şi bătură nişte pênure vîŝteŝti. Apoea, pênură di pênură, s-alinară pri pălate, dizvă

liră ȕitia și intrară nauntru. Amirălu durnă tu somnul di-
ntiñă.

Cafigilu amirălu durnă ș-el arcăt citră n-sus. Țe adară
mălăgarlu? Si mveaște tu strănile a cafigilui ș-acată s-năură
5 ca nă cătușe pri ningă ușa lu durnă amirălu. Aestu z-diș-
tiptă și gri a cafigilui s-agunească cătușa și s-l'-adară un
café. Mălăgarlu aestă aștiptă. L'-aduțe cafelu și amirălu pînă
s-lu beă, il băgă s-l'-aspună viră părămiș, s-treacă oara, pînă
s-lo-acată somnul. Cu părămișe, cu zboare, l'i ncl'ise ocl'il' ni-
10 pōi amirălu și trapse tu lumea lantă. Mălăgarlu atumțea pus-
puteaște prit străne, il' fură cl'esse di hăznă, il' l'a nelu cu
vșmândi, oara, ș-u căleaște de-aclò.

Scoală dua lantă amirălu, caftă cl'eî, cl'esse tu loc! caftă
nel? Ș-nelu canda-l mică loclu! Ntreabă, vărvaște, da ȕoarle,
15 țivă! Virnu nu ștea ȕe cură. Mutreaște hăznălu, ngumitate se-
avea dusă.

Nipōi acl'amă măr'l'i și știuț'l'i, s-l'i ntreabă. ma viră nu
putea s-l'i da viră minte ligată. Tuțl' dădeă din anumiri și nu
știa, ȕe z-dică.

20 Bînă tu hoara ȕea nu aũș multu mintiș și multu știut și
de-aũș ȕe eră, nu imnă, nu videă și niți g'ine avdă.

— Si-l' grim ș-a luî, dîse amirălu, că nîscînte ori, d-îu nu
te-aștepti, de-aclò afli vitrîi.

Il' griră și lo-adũsiră pata-lone. Cu mare greață aușlu nviță
25 di lăeața ȕe cădũ pri caplu amirălu și li dîse:

— Si ncl'idetși ușa di hăznă cu noauă cl'eî și z-băgăți na-
untru un tălare di cătrane. Furlu, carî nu va s-poată s-intră
prit ușe, va s-mutreașcă s-intră prit pălășire și va s-cadă tu
talar. Mași acșiȕe poate s-lo-acățăți, că furlu aestu-l' șirët
30 multu, cum se-aspune.

S-u facă ș-aestă!

Aușlu cu mălăgarlu s-avea nvițată ca calu la orđu: acși
trădeă ndreptu la hăznă. S-alnără pr-lu și ștea și isea la
avisteare. Trag di ușe, nu z-dișcl'ide. Bagă cl'ița tu cl'ae, nu
35 s-uldiseaște! S-fugă fără flurî, nu lă vinea. Adũc udălu di
hăznă divarliga, ved că are nă pălășire. Se-apleacă mălăgarlu
și ncălică aușlu. Pinde ș-intră nauntru; ma ȕe intrată feaȕe
că pîn di gușe vultuș tu cătrane.

Il' greaște pre-agalea, il' cũcũră mălăgarlu să se-aguñi.

sească, il' şuiră, auşlu necă băteă a viū. Aduk'l mălăgarlu, că nu undeaste s-h'ibă lucru bun. Se-angărlimă pînă di pâl-vire şi-şi bagă caplu z-veadă. Pusputeaste cu mîna, da di tălare.

— More! dîse, u păţî mărătlu!

5

Trađe apala şi-l' l'a caplu, c-altă no-armase ţe si-l' facă. Ahîţ şi fuđi fărlic, că di nu, corg'il' va s-tragă di tine!

Amirălu a doaua-z s-hărisl, că se-acăţă furlu tu praşl, ma viđîndalul, că-i fără cap, aduk'l, că eră doł.

Lo-acl'amă nîpòl auşlu aţel ştiutlu şi lu ntreabă ţe s-facă? 10
Auşlu diştiptăt om, lă dîse s-lo-alagă prin hoară şi carl om va plîngă mortul, aţel s-lo-aducă la pâlăte, că prinde s-h'ibă viră cusurîn, viră soe cu mortul şi va ştibă carl fu furlu!

U feaţiră ş-aestă, ma fu păzare fără hăngi, că mălăgarlu nu dură. Nîs u nviţă mul'area auşlu s-acûmpără cupe, vîllî 15
misure ş-cîndu s-lu treacă mortul, să s-facă taha, că-l' cad di s-frîngu şi acşite si-l plîngă cu boaţe, pînă s-l'-easă tut foclu. S-u ntribare oămiñl'i amirălu, tră ţe plîndi? tră vîllile ş-cûpile frimte, s-lă dîcă.

Ş-acşite feaţe mul'area şi nu z-duk'l, că-ş plînde bărbatlu. 20
Auşlu aţel ştiutlu l'i nviţă apoea s-facă pinga un lucru. S-lo-aducă mortul nafoară tu livade şi carl va s-treacă pre-aclò s-lu veadă, s-lo-acată, că aţel va s-h'ibă virnă soe: frate, cusurîn, i altă soe.

U feaţiră ş-aestă.

25

Mălăgarlu ncarcă un cal cu doł utrî di vîn şi s-faţe că lo-acăţă seara tu livade. Discărcă ş-aprease foclu. Avig'litorl'i a mōrtulu vîñiră să ntreabă, s-easte-că vînlu lo-are tră vin-deare.

— Tră vindeare nu-l vindu, ma mişteare cite un vîn di om 30
vă mescu! dîse aestu.

Aţel ş-eră vîn faptu cu tutune, cu scrum di căprină, ţe ma-l biură ş-l'i neălică somnul pri urecl'i. Dură ca di ţară di mortu! Mălăgarlu atumţea fură mortul ş-lo-aduse acasă la mul'ari-sa, s-l'i facă arăzle. 35

Amirălu minte n-cap no-aveă. Nu l'-eră lui di flurîl, cit l'-eră de arşinea lûmil'eł. Că ţe vrea dîcă lumea? Ţe amiră easte aestu? Nîs caplu nu poate să-şl aveag'l'e, va s-nă aveag'l'e noi?

Ağumse măratlu s-h'ibă peza soțlor.

Altă nă duă trițea cămilile ncărcate cu groși. Mălăgarlu, cîndu nu mutreă vîrnă, trapse ș-turnă nă cămilă la niși. Pa-rađl'i l'i spăstri și cămila o-adră păstrămă. Misură amirălu
5 cămilile, li scoate una cama ng'os. Ntreabă, țe s-feațe cămila? Cămilarl'i nu și ștea. «Carl k'irù, dîțea niși, tu hoara ta k'irù. Noi li băgăm ntređi în hoară!»

Grescu aușlu ș-lu ntreabă, țe l'i nveață?

— S-alagă, dîse nis, trel mul'eri din casă-casă și z-dîcă, că
10 caftă carne di cămilă tră vîtrie. Tu casa iu va s-află, s-l'i bagă oara, c-aclò va s-h'ibă furlu.

U feățiră ș-aestă. Alagă moășile di casă-casă și ntreabă di om-om, ağumsiră ș-la casa mălăgarlu. Tră tih'a-amirălu
s-nu-l h'ibă aclò mălăgarlu. Eră mași vèdua așlu. Aestă, carl
15 viđù trel nicuk'ire, c-alagă s-află carne di cămilă tră vîtrie, că nu poate un tinir ș-că trađe di moarte, scoase ș-lă deade nă fașe di carne. Moășile u loară ș-tu ișită simnară cu tibi-șirea poarta, tra s-u cunoască. Fugîndalu eale, na iu vine mălăgarlu; cum veade el pri poartă semnu, ntreabă mul'area,
20 carl fu acasă. Aestă l'-aspuse tute. Nu k'are k'irò mălăgarlu ș-acată di seamnă tuti cāsile cu tibișirea.

Cîndu vînră oămîn'l'i di l-amirălu, nu știură di carl să se-acată, că tute cāsile eră simnate.

Amirălu, țe l'-avea scoasă caplu m-păzare a furlu, viđù,
25 că nu fațe țivă co-arăulu. De ațea u turnă frînda și băgă zbor, că-l' l'artă tute cite-l' feațe, mași si se-aspună carl caste.

Amirălu l'-eră cama multu di peza țe ș-fățea soțl'i cu nis. Di tuți amirațl'i vițîn'l., tră un avea pică ș-l'-u h'irbea el, că nu-l' dădea bană di mpizuire țe ș-fățea.

30 Mălăgarlu, cara z-viđù l'irtăt, groși avea, fluril avea, tora bană-l' lipseă. Duse și s-aspuse amirălu, că nis easte māsurlu, țe l'-u gucă.

— L'irtate-ți sun tute, h'il'lu a mel, dîse amirălu. Mași un dor am tu inimă. Amirălu-Lațu nu-nl' da bană di cite trapșu.
35 Tine țe feățîș ahînte a nia, fă-l' ș-aluț ună, cît tră ncl'ideare gura-l'!

— Zborlu a tăl, im pade nu cade. Va-l' fac ună, s-o-aducă amînte tută-l' bana.

Țe șade di sufseăște mălăgarlu? Să nviscu cu strane di

ang'il, cu sute ș-nil'i di gărgălice, își țimse coarda, băgă peane și apoea se-alnă pri tăvaner udăluī, lu durnă amirălu. Adră nă guvă și cîndu amirălu eră tu protlu somnu, arsări nă oară tu udă ș-aprease nă lănină n-cap-l'i, țe ocl'il' iți loa. Trapse coarda și gri:

— Aīde! amiră, scoală, că pînă àsăndi iți fu scriată.

Gărgălicele ația de-ația asună. Amirălu-Lafu zgărli ocl'il' ș-li umplū zmeănile di frică.

Carī h'il tîne! ntribă amirălu.

— Io h'iū ang'ilu pitricūt di Dumniță s-ță l'au sūflitlu. In-10 tră tu sinduk'e ș-aīde, că nu pot s-adastu cama multu.

Amirălu ș-o-aveă că de! acșl va h'ibă.

Ntreabă nis:

— Am lo știū, că maș sūflitlu s-l'a, tră țe s-intru tu sinduk'e?

— E! acșite vā si pare a voauă a oāmīnlor! Noi vā lom 15 cu tut trup ș-ațea țe-armīne aoă, easte altă mīrșe.

Tăcū ș-amirălu și si nh'ipse tu sinduk'e, că poate acșl-l!

Il lo apoea mālăgarlu din anūmirea și nīpōi pr-lu viīe, l'i lo-aduse viū amirăluī.

Atumțea lo-ascuk'ē amirălu și-l' dīse:

20

— Io can, ni si fură parățī, am tîne s-ti fură di viū, nu ț-o-arșine, s-ță h'ibă față lae! Și țe furare, ș-pri țe hale te-aduse: tu cămeașe goală!

Iși viqū urbarea Amirălu-Lafu și-ș căftă l'irtare, că nu prinde omlu s-șī aridă vīrnă-oșră di altu.

25

Mālăgarlu apoea armase la pālăte și si nsurā cu feata de-amiră și după moartea amirăluī, intră tu scamnu și va-l h'ibă ș-az dua tută, carī s-no-aībă moartă.

(Spus de bătrina Țal Manachea din Avela, Epir.)

98. Feata cu minte.

S-aspune, că t-ună zămane, ș-easte multu d-atumțea, bīnă 30 un amiră, carī eră multu sirsēm și multu pīngi'n. Tri un lucrū di țivā il' pidipseă oāmīn'l'i, di-l' loa cutremļu. Ca vaī di ațel', țe-l' cădeă tru mină. No-ascăpă di sirsimlik'a amirăluī ș-un lafu om analtu ș-mușăt ca un ang'il. Care-știe țe-aveă faptă el, că amirălu lo-arucă tru zīndane și-dimīndă, ca s-nu-l' 35

da s-mică idî-țivă, așl, ca s-lo-alasă s-moară di foame. Vîrnu, ni oaspe, ni dușmân nu putea s-nargă si-l veadă. Mași nă h'il'e a lui vèduă ș-cu nat pri sin, aveà ndreptu si z-ducă daū ori în quă. Ma ș-nisă năinte tra s-intră la tatu-su, eră
5 nutrită g'ine, ca s-nupu albă țivă di micare cu nisă.

Inima-l' si curmă a mărătîl'eî di feată, cîndu videà, cã lailu-l' di tată, di quă-quă slăg'ă ș-după patru dîle, cîndu s-duse di-l viđù lișinăt di nimicare, l'i si feațe ahită jale, cã-l' deade a tatu-suî si sugă dit sinlu a l'eî. Di oara țe a ș-
10 curmă natlu și dauă ori-n quă ș-aplică [pri] tatu-su, ca pri un fîcuric. Putù așl, ca s-nu-l alasă s-moară ș-după multă minduire ș-află ș-un trop, ca s-lo-ascapă. Știă feata c-amirălu ișeà la primnare ună oară n-quă cālăr pri un cal, țe fuđeà ca un zmeū. S-feațe năsă ca glară, ș-la poartă pālă-
15 til'eî, tu lșirea ș-tu intrarea amirăluî, ș-cîntă cînteculu aestu:

Amiră, mușăt cã soare,
Ca s-ascuțî a meale zboare,
Ține-ți calu ațel astimtu,
Cal țe fuđe ca un vimtu,
20 Că di mumă-sa nu-î faptu,
Ma cu mumă-sa i-ndreptu.
Ditu ponda di zundane,
Scoate-nî om, țe-î ca fidane
Țe-l hrănescu ca pri-un nat,
25 Ș-easte a dadă-meai bărbăt.

Tricură niscînte dîle. Amirălu avdă cînticulu ș-tu ișită din casă ș-tu turnată, ma-l' si păreà, cã feata-î glară ș-nu-l' li băgà zboările tru minte. Uuă quă ea cîntă ahît jîl'òs, cã amirălu ș-țînù calu, ca s-avdă g'ine zboările, carî nu-l' si pã-
30 rură ca dîse di glară. U cl'imă ningă nis ș-u ntribă, țe va dîcã: *cal țe nu-î di mumă-sa faptu, ma cu mumă-sa i ndreptu și om țe-l hrăneaște nisă ca pri-un nat, ș-easte a dadă-saî bărbăt?*

Feata l'-aspuse, cã calu, țe lu ncălică, nu-î fităt di eapă, ma
35 s-disică eapa, care nu putea si-l feată și si scoase dit nisă mîndul ș-cu k'alea eăpăl'eî s-feațe șaoa, cu care si ndreađe calu. Așl, aveà avdîtă nisă di la tatu-su. Apoea l'-dîse, cã un, pri care nis, amirălu, dimîndă s-lo-arucă tu zîndane și lo-alasă fără di micare, l'-easte a l'eî tată ș-ca s-nu-l alasă

s-moară di foame, l-hrăneşte nîsă, ca pri un nat cu sinlu a l'eî.

Cîndu avđî' amirălu aeste zboare, ş-viđù diştiptăcunea feătîl'eî şi vrearea l'eî cîtră tatu-su, l'i si mul'è ahîţ înima, că dî-ună oară lu scoase dit hapse, eară a feătîl'eî l'-deade s ună pungă cu parăđî.

Cu multă vreau te-aspuse tră tatu-su ş-cu diştiptăcunea l'eî, putù feata s-ascapă di la moarte sigură pri tatu-su.

(Spus de Nicolae Buia (Magarova, Macedonia, public. în rev. «Lumina», pag. 272, No. 11, An. 1903.)

99. Amirălu cu doaŢă mul'eri.

Eară unoară un amiră. Aestu si nsură şi amirăroaňa eară stearpă, no-amintă fumeal'e. Amirălu calmò ş-o-aveà 10 că no-are, carî s-l'i poartă numa dipu nîs şi cripă, că va-l' k'ară numa. Cara viđù, ţe nu viđù, că nu s-faţe al'umtrea, li băgă g'ine cu nă dulă a lui şi o-armase greaŢă. Apoea o agunî mul'area di la pălate şi-şî ţînù dula.

Mul'area lui, pimtă, agunită di amirălu, carî se-află sîn-15 gură, aprease nă ţeară la Stămăria şi la Luţitlu şi cu lă-crinle ntr-oc'l'i si nel'ină şi s-pălăcărsl, si-l' da ş-a l'eî un fi-đor i nă feată, s-nu h'ibă ca òrmile ş-ca còrbile tu lume.

Sinđil' avură nîlă di buna amirăroaňa şi băgară mîna pri nîsă. L'-ascultară nel'inarea şi cu duhlu al Dumniđă amiră-20 roaňa nk'isî greaŢă. Amirălu hăbare no-aveà de aastă.

Ţe-l' vine nă đua amirălu şi z-duse avinare.

Alagă-alagă, deade di un ţerbu şi ţerbul lo-aduse tro nă pădure ndisată ca Dablu de-Avelă. Străbătù pădurea cu zore mare şi deade di nă vuloagă muşată, ca Padea-muşată 25 s-tem. Aclò eară un auş-auş cu per'l'i alg'i, va-l' đîŢi ca di 99 di ańl. Numa lui eră Pap-Auşlu-Ştie-Tute. Deănile al Pap-Auş-Ştie-Tute l'-aveà criscută pîn di grunŢ şi tra z-veadă, li mută cu mîna nsus.

Amirălu s-apruk'è di nîs şi-l' deade bună-đua.

30

— Bună-Ţi oara, pap! gri amirălu.

— G'ine vinişl, h'il'u, l'-u turnă Pap-Auşlu-Ştie-Tute.

— Nu ti ntreb, lalo, cum di te-aflî tu vuloaga estă, tu ir-

nie? Nu-ți easte frică de-agrîni? Cum di ț-alăsăși loclu a tău mușat și scumbu, s-ti trađi aoă?

Pap-Aușlu-Știe-Tute ș-mută deănile cu mina, mutri citră h'il'lu de amiră carî easte și gri:

5 — H'il'u mușat, io no-am loc, no-am părinți, no-am țivă! Loclu a meu easte vuloaga din pădurea estă. Aoate nî trec eta pînă si-ș facă di inimă ațel-de-analtu, z-bagă mînă și s-mi'l'a.

— Nu vîni la mine, dîse amirălu. Tată no-am și va-nî te-
10 am tu loc di tată. Di bûnile tute va s-aî, că nu n-cot înî dîc amiră.

— Ni palmă nu pot s-mi bat de-aoate, scumpe! Ursită-i di Dumniđău aoate s-nî-alăs oăsile.

— Bune aûș, nu-nî aspûnî: de cîndu aî aoate, cum te-acl'amă
15 și carî ț-u lucrulu?

— Di cîndu am aoate nu țin minte. Me-acl'amă Pap-Auș-Știe-Tute și lucrulu a meu easte aestu: Veđi pomlu aestu nie tu mesea di vuloagă? frîndîle dipri el crescu di trei orî în quă și di trei orî si scătură di vimtu. Căđîndaluî frîndîle,
20 io mutrescu și aspûn după eale tih'a oămînlor.

— Nu-nî dîți, Pap-Auș-Știe-Tute, macă-i acșițe, carî easte căsmetea mea?

— S-ț-aspûn!

Ș-amirălu șiđu m-pade. Pomlu mbubuk'isî, dișcl'ise și frî'n-
25 dîle deădiră, nvirdîră și z-viștiđîră. Apoea trapse un vimtu lișor-lișor, nă avră mușată și ună cite ună frîndîle s-arupeă și cădeă dipre alumăk'î. Aușlu mutreă și află tih'a. Il' dîse apoea nîs amirăluî.

— Semnu mare s-fațe tu lume. Mul'area ta agunită di
30 la pâlăte armase sârțînă cu grallu al Dumniđă și va s-a-mintă nă feată.

Amirălu arsări di harauă avđînda estă. Că nîs lallu nu eră arău, ma țe s-facă? Prindeă s-o-agunească mul'are-sa, că-l se-astinđeă numa.

35 — Semnu mare, h'il'u, dîse ma nelo Pap-Aușlu-Știe-Tute, dula ta va s-amintă un fiđor. Fiđorlu aestu va crească și va si nsoară cu feata mul'ari-taî!

Amirălu s-aplică, bășe mîna al Pap-Auș-Știe-Tute și trapse calea nîpôl. Calea tută s-mindueă amirălu, cum s-facă cum

s-adară, s-ascapă di fiôdr, cum s-facă să nk'adică doi frați să s-l'a. Carî așumse acasă, greaște la ndoi picurări ș-lă dîțe:

— S-u loați dula cu tut fiôdr și s-o-arucutiți dipre Oûlu, din đeană, tra s-nu armină ôor di nisă.

Picurarl'i ascultară. U loară mărata di dulă cu fiôrlu tra s-l-arucutească din đeană, di la Oûlu. Picurarl'i o-arucutiră tu arup mărata di dulă, ma di fiôdr lă si făcû nilă și lo-ală-sară m-pădure, tra s-lu mică zlak'le.

Cari fuđiră aești picurări, trițea pre-acl'ô un stirpăr cu steârple. Avđi'ndalul boate di fiôrlu, duse s-veadă, țe luplu 10 s-lu mică vaî h'ibă aclô. Nis ș-o-avea s-află vîră zuzul, vîră priče. ș-cîndu țe si-l' veadă ocl'il' ? fiôrlu carne ș-oase. Aestu lo-apreadună, il' diinică nă cuvată di lapte s-mică și-l ținû pri nîntră steârpe, tr-ağutôr.

Fiôrlu criștea đua cu đua, diștiptât foc, mușat aleptu și 15 gône, a dracluî nu-l' ținea di nis.

Tricură anî și a vîrnul nu-l' si duțea mintea si ntreabă, carî easte și carî il' suntu părinți'. Numa lui eră *Aflatlu*, că se-află acșițe, di la k'irire.

Agărșil si aspûn, că amirălu, ună agunire a dîlăl'eî, s-lo 20 nîpîi cu mul'are-sa.

Tora vine oara s-mărită amirălu h'il'i-sa. Ună feată macă, tute k'eh'le l'i li fățea și-l' feate ș-k'efea: s-u mărită cu carî nisă vaî va. S-urdinară pri la pâlata sute ș-nîl'e di tinirî, unu ș-un, gotî aleptî, di soe mare, ma pri vîră nu ș-arcă 25 ocl'ul feata. Tu mărđine, țe-l' vîne a Aflatluî, nvisă z-ducă ș-el. Z-duțe și-l' dîțe a ôelnicuî, că ș-u băgă si-și caftă tih'a, că țe vaî k'ară.

— Șeđi-ți pri bûnile, fiôdr, că nu ti lipsescu groase tine, đise ôelnicu. Tine un aflât, un picurăr, ația va u da feata 30 amirălu.

— Nu, că va mi duc, nis.

Carî u ligă tu greaua, va mi duc, du te, l'-đise și ôelni-clu, ma cît va-ți h'ibă k'irută duca.

Acăță fiôrlu un cal dit eape, ațel cama mușatlu ș-cama 35 gônile, lu ncălică și trapse. No-apucă s-l'a nă cale și calu sta și-l' greaște:

— Gône-aleptu, gône-aleptu, aduk'escu, că trup di om mare portu. Spune-nî lu nk'isîșl, că poate s-ță daŭ ș-lo vîră minte.

— Veđi, că calu erà di cîntaŭl'i, nu erà cal de-aradă.

Fićorlu armase ca sk'irdût, li si părû, că draclu greaşte, cîndu avđi' calu iu zburăşte. Aestu erà cal ak'icăşonû.

— Iu s-mi duc? đise ş-fićorlu, la amirălu si-l' caftu h'il'e-sa
5 nveastă.

— Em! macă tră h'il'a-amirăluŭ ti duŭi, va s-ti ndređi puil'-lu a meŭ, tra s-te-arisească h'il'a de amiră; bagă mîna tu ocl'ul di şauă şi vai afli nă cutie de-asime. Tu cutia de asime sîntu nişte străne hrisusite. Armătuseă-le şi aŭde s-te
10 aduc la amirălu.

Fićorlu feaşte cum il' đise calu aŭel ak'icăşonlu şi ŭe z-veđi? Luŭeă cama di soarle. Tuŭi cîŭi il videă s-ăuduseă di muşuteaŭa-l'. Ađumse la amirălu. Lume eră adunată aoaŭe cîŭă z-điŭi, merlu se-arcăi nu cădeă m-pade. Cîŭ trapse nis tu avlia
15 amirăluŭ, carŭ di carŭ s-pinđeă s-lu veadă şi viră nu ştea, carŭ easte: om i h'il'ŭ di đine?

Feata ună veădire ŭe-l' feaşte şi-l' căđu tu inimă:

— Aestu, gri ea, s-h'ibă đonile a meŭ.

Nu đise «nu» amirălu ş-l'-u deade, fără să ştibă, c-aŭel
20 easte h'il'-su di dula.

Cara s-feaşte numta, numtă văsilk'ască, ş-tricŭ k'irò multu, cari-şte cum, căđură pri zbor amirălu cu đinir-su, carŭ easte şi carŭ il' suntu părinŭil'.

Fićorlu aspuŭe ŭe ş-aduŭeă aminte ca prit vîs, cum lo-ală-
25 sară nişte picurări tu pădure, cum lo-află un stirpăr şi cum criseŭ la ċelnic şi tute cîŭe ştea.

Amirălu intră tu ergu şi acăŭă di-l' strease picurarŭl'i s-as-pună alih'a. Aeşti, carŭ fură arcăŭi tu şcop, aspŭsiră, că lă fu nilă di fiċor şi lo-alăsară, si đîŭem la Oŭlu tu pădure,
30 tamăm, iŭ fu aflăt fićorlu.

Aduŭi atumŭea amirălu c-aestu easte h'il'-su, ma tăcŭ şi viđu, că spusa a Pap-Auşluŭ-Ştie-Tute s-feaşte acşiŭe cum đise. Ş-acşiŭe, fiċorŭl'i a meŭ, ŭe-l' să s-facă, va s-facă.

(Spus de Hrista Constantin, Perivole, Epir.)

100. Mostrul cu 12 di gurÏ şi h'il'a de-amiră.

Nă oară ş-tu nă zămane eră un amiră. Amirălu aveà ş-ami-răroaşe. Amirăroaşa no-amintă fumeal'e. De-aestă nişi eră ca di fărmaç qua tută. Dorlu a lor cu graiu nu si spuneà, cu cundil'a nu si scrià. S-culcà, apireà cu cuvenda n-gurà : 5

— Dă-nă, doamne, un nic, mare-ţ-u numa!

Dă-nă azi, dă-nă mine, agumse boateà lor la ureacl'a al Dumniçă şi s-nu-l' alasă pri dor, lă deade nă feată, muşată cum soaţă no-aveà n-lume.

A lor lă si părù c-amintară ningă nă amirăril'e, ahintă 10 harauă l'-află, cîndu viçură fumeal'e n-casă. Trei çile s-frin-çeà timpînle di băteare şi lumea çucă, ş-cîntă şi glindiseà cu căçula scoasă! Țe s-l'-u fați: nu tută qua s-amintă h'il' de-amirăți. Ş-eră na çonă, aleaptă ca soarle ş-cama bună.

Vine ş-a trea-seară, cîndu çinile vin s-l'i bagă mira, să-l 15 scrie ditru soarte pîn tu moarte. N-dreàpsiră la amirălu di tute bûnile şi z-băgară s-aveagl'e, ta se-ascultă, ți va-l' scrie çinile a nîcāl'eî.

Una l'-băgă : Muşuteaşa l'eî pri lume altă s-nu o-aibă.

Alantă nòlgica gri: Mostrul cu dospră-çăți di gurÏ s-h'ibă 20 çonle a l'eî.

Ma nîca, niți lo, niți alăsă, ma çise: S-nu s-măritare pîn tu unsprăving'itil' de aîl, broască să s-facă!

Amirălu ş-amirăroaşa avçîndalul aastă, h'èvrile l'-acătară. Ma ți mintueà nişi? Pînă tu 21 de aîl, easte k'irò şi poate 25 să s-mută ursita şi scriata çînilor. L'-arideà mintea.

U criscură cu tute bûnile, afrită ş-avigl'ată, s-nu u pată arăulu, ca nă liliçe. Şi crişteà feata ş-muşită, albă ca neaoa, ş-aroşe ca trandafiriu. Graïlu a l'eî eră dulțe ca nărea, arislu ca spuma di lapte. Ateà nu ş-eră feată, că ş-eră semnu! 30

Călcă feata tru 16 aîl. Eră nă quă di primă-veară, cîndu diçl'id àrburli şi nvirçaste loclu, di ti l'a haraoa. Feata țaseà to-arizbòlu. Aclò iu țaseà, na iu intră n-casă un mostru, cu truplu di om ş-cu caplu cu 12 di gurÏ. Ma-l viçù nîca, acăță si-l' treàmbură carnea di pri nîsă ca nă frunçă scu-35 turată di vimtu.

Aistù eră omul ți-l' băgară çinile, si-l' h'ibă çone. Eră

urût ca loclu. Si-l vedeai nă oară nu micai trei dîle pîne, și lu nvisai tu somnu, ahintu laiū ș-ahintu tră nvideare eră.

Cîndu-l' dîsiră a feătîl'eî de-amiră, c-aistū vine s-u caftă nveastă, dîse:

5 — Ma g'ine moartă, di cît cu harlu n-casă!

Părințîl' ca părinți, nu l'-aspîrsiră k'efea feătăl'eî, și-l' deădiră cale a mōstrulū.

— Du-te, fiçdîr, și carî si-l' si toarnă mintea feătăl'eî, va-ți pitrițem hăbare noi tra z-vînî, s-u l'ai.

10 Ț-aflăși feată, z-bađî di cale. s-l'a urățamea-loclu!

Cu tut-aistă anîi se-arucuteă ația de-ația și s-apruk'ă oara lae, oara corbă, cîndu feata vrea si nclidă vîng'ițîl' anî, s-l'a unăsprăving'iți și părințîl', țe ștea, că l'-așteaptă ma laea, somnul nu-l' acăță și mintea n-cap nu ș-avea.

15 Ș-ună lae ș-alantă cama lae, dîțea mărățl'i părinți. Ma, di cît broască, ma g'ine feata mărtată cu mostrul, macă ași-l' fu ursită s-h'ibă. Așite dicara apufăsiră s-u mărîtă, ș-meți că nu vrea feata. Amirăroaņa nu ștea ți s-facă: ș-ninte ariū, ș-nîpdi vale arauă.

20 Băgară s-acăță aloăturle și să ntreagă tă numtă, ți numtă ș-ți cătrane? candu eră mortu, mea nu nveastă. Amirălu cu lăcriņle tru ocl'i, amirăroaņa ș-nisă citră n-al'urea: s-trapse dipu casă și plîndeă, plîndeă, di se-arupeă di plîngu! Miră lae, miră cătrane a l'eî, că nă feată s-aibă, ș-ațea s-nu u
25 veadă la g'ine.

Aclò iū plîndeă și z-diņică, oa lalle ș-ca tih'ilalle, și tut ma-ș blăstimă mira, na iū l'-ease nă moașe-oamă, andrupată di tueăg și-l' dîțe:

— Nu ti ntreb, mușata mea, că țe ți-asparđi ocl'il' ș-ti
30 usūți di plîngu?

— Ți s-h'ibă, mae, că dorlu a meū mărăđine no-are, vindicare no-are!

— Ți-nî, h'il'e, dî-nî, că ți știî, niscînte orî, d-iū nu te-aș-tepți, de aclò veđî luņină: nu știî d-iū arsare l'epurle.

35 — Mi ntribăși, va ți spun, mae; ea ș-ea ți pat cu feata mea, ună ș-tută: ațea feată, ațea fiçdîr la părinți ș-tora cum s-u dăm la mostrul cu 12 di gurî?

— Greū lucru, h'il'e, ma ileațe are. Țîne lilcile aiste h'arbe-le mușăt-mușăt și apoea dă-ū đama s-u bea feata

Ună beare ți va-l' facă și di feată va s-facă pull'û, tra s-o-ai ningă tine totna. Aiste pot s-țā fac. Mintueā ș-fă.

Di se oama grăile aiste și nividutā s-feațe. Aistā nu erā om, ma erā mira amirăroānil'ei. Il' fu nilā di jalea și di dorlu a l'ei și-l' si spuse, s-l' lișureađā nih'amāzā durearea. 5

Feațe amirăroāna cum u nvițā moașa. Feata, cum biū đama di liliće, s-prifeațe din oară un pull'u mușāt și hrisuslt și azburā pîn di amirā ș-pîn di amirăroāne. Ađumse ș-oara di ncrunare. Vine mostrul cu taifa lui, cu cūscārli ncālār, și caftā feata s-u ncrunā și s-u da la cāsmete-l'. Feata nu o-are! 10
Caftā nsus, caftā ng'os, il' șuțirā-arūșuțirā loclu di unā parte și de-alantā, ma feată no-aflarā. Ți s-feațe feata? strigā amirālu, zg'ileaște, bate un, bate alantu, s-l'-aducā feata, feata lui, feata canda u micā loclu. Amiroāna tățeā ca nā cātușe, și zbor nu scuteā di gurā. Ți fāțeā nīsā?—Di pull'u palmā 15 nu z-bāteā. Cu pull'lu durnā, cu pull'lu si sculā.

Doi meși mări-mări căftarā feata, cālcarā cāsile tute, ntribarā pri la tuți și feata nu se-aflā. N-coadā mostrul s-nārāl nā oară, umflā nārle ș-lā pitricū știre, că tr-unā stāminā, s-nu-l' dādeare feata nveasta, tuți prit dinte va-l' treacā. Cā 20 nis nu știe multe și că feata nu k'irū așite fără știrea părinților!

Nglițarā di frică tuți di la pālāte. Ți ti fați tora amirăroāne? Carl' u viđū streasā nīsā, il' gri ma nclo amirālu și-l' đise: 25

— Ea ș-ea țe curā. Feata noastră easte pull'u.

Altu plingu ș-altā nilā la mārata ș-nihārsita amirăroāne. Carl' plimse-plimse, di-l' arușirā ocl'il', vine nipōi mira-l' și-l' đise:

— Ți-nl' ai, scumpā, di-nl' ti dirlnl' și-nl' ti deāpiri pri un 30 plingu?

— Ți s-h'ibā, mae bunā, ți-nl' pat io, virā criștinā s-nu ș-u patā: unā feată ș-ațeā s-nu u hārslm cum vrem! Ea ș-ea ți nā vine sti cap. Mostrul nā pitricū știre, că va s-nā micā tuți, s-nu l' dādearim feata. La tine ș-la Dumniđā, fă-ū nā- 35 pōi feată, s-u dām, iu-l' fu scriata, ta s-nu pāțim nipāțitile.

— Lucru ți s-fațe lișōr, feata mea, ma ștearde-ți ocl'il' și ține-ți plingul!

Scoase mae și-l' deade doauā h'ire di erg'i și-l' đise, cum

s-li facă ș-cum s-li l'a feata, ta si se-aspargă di puil'u. Așite feațe amirăroaňa și h'il'a de-amiră na ți-o nîpòl feată ! Apoea mintuiră s-u da la monstru dipri că s-u veadă broască.

Aiste s-fățeă cîndu Dumnițău imnă pri pade și lumea lo-
 5 așundeă cu mîna ș-cîndu pri lume nu eră vâți nica, ți s-lo-
 alingă și-s-lu nărăească, tra să s-mută ahîț în sus, ți s-nu
 poată s-lo-așungă vîrnă om. Vidêți de-aestă pat mulți as-
 tândi că Dumnițău, cara-l sus multu, nu avde tute cite
 10 plinguri aș lumea. Atumțea, fiçorl'i a neî, bînă diparte-di-
 parte, tru mîrdinea locuî un gone-aleptu, h'il'u de-amiră. A-
 gümse ș-la ureacl'a lui, că tru amirăril'a amirăluî Albu se-află
 nă feată, mușată ca steaua. Arcă tu steauă și-l' se-aspuse,
 că mași mușata țea fațe ti nis. Ș-așite, fiçorl'i a neî, tru nă
 quă ș-țimse apala, și ncălică calu azburătòr și nk'isi să z-
 15 ducă, s-u caftă nveastă.

Imnă ș-imnă, imnă ș-imnă, așumse gònile-aleptu tamàm
 cîndu feata s-feațe nîpòl puil'u și să ndrițeă ti monstrul. Tuți
 cîți il videă ș-frică ocl'il' di mușuteața lui și dîțeă :

— Ma pri mușăteață-l' ! ma pri gone-aleptu ți ș-easte !
 20 Aistu prindeă tă mușata h'il'e de amiră, mea nu monstrul cu
 12 di guri !

Cîndu avdîră, că nis vine tă h'il'a de-amiră, tuți il nîlueă
 și dîțeă :

— Crima di mușuteața ș-tinireața, ți va s-k'ară !

25 Tuți ștea, că are s-facă cu monstrul. Veđi, pînă atumțea
 vîrnu nu l'-u putu a mòstruluî, s-eră ș-ună ask'ere ntreagă.
 Ș-tora tuți lo-aveă gònile-aleptu ma multu cu morțil' dipri
 că cu vîll'i. Nu lă ncăpeă mintea, cum un om, s-l'-u poată al
 monstru, meți și gone-aleptu.

30 Gònile-aleptu niți peana di ocl'u nu-l' si băteă. Nis nu și
 ștea ți-l frica. Ndreptu-ndreptu trapse la amiră și-l' dîse, că
 nis vine si-l' caftă feata.

— Bun ș-mușat ești, gone-aleptu, ma h'im cu mîne legate
 ș-nu nă putem s-u dăm.

35 Și amirălu l'i mbăiră ună cite ună, ți cură.

— Cum veđi, gone-aleptu, nu-l tu mîna noastră, că-l tu
 mînă xeană luguria.

— Nî-o-aveam altă s-nu h'ibă itia, dîse gonle-aleptu. Mine
 mintueam, că poate feata nu va, i că poate amirăroaňa nu

va să z-dispartă di h'il'e, ma cît tr-aistă, băgați-u strimbă! Nu di gaba nî dîc a nîa gône-aleptu. Cara s-nu l'-u pot a unuî moștru, mine ți vătămăi lamîa cu nao căpîte, ți u voî di u mîc pînea? A nîa pușcl'a nu nî-u putû, mea un tih'i-lău di moștru va s-albă nări, să se-acată cu mine? 5

Feata, cîndu lo-avdă că greaște așîte, tică-tic, tică-tic, il' fătă inima și ația de-ația fătă cružî și mităni la Stămărie și bășă icoane, s-lo azvingă moștrul cu 12 di gurî.

Nu tricû multu-puțin și na ți-l moștrul tru ubdîr, urût ca fața locluî. Fiçorl'i, cîtu-l viçură, gûvile acățară di frică și 10 mașî prit cărpitûrî mutreă, s-lu veadă.

— Feata, gri el cu nă boațe ndăcînită, că vâ mîc tuți.

— Nu va te-arisească, l'-u a ținû gônle-aleptu, că nările a tale nu suntu tră h'il'e de amiră! Macă vreî feată, s-ti bați prota cu mine ș-apoea va s-u l'al, ma s-me-azvindî. 15

— Ș-tine un guçu, nă palmă om, va z-grești! zgărli moștrul nă oară gûrile cîtră gônile-aleptu și sârgl'i s-lu ngl'ită, ca nă mișcătură.

G'ine ma ș-află om, s-l'-u poată cu ună ș-cu doauă. Aistu eră gônile-aleptu ți nu se-aspăreă ičî. Feațe doauă čape nî-20 pîi și trapse co-apala, lo vimtu și crîșt! il' lo caplu a mîștruluî.

— Dă nînga nă oară, gri cînile!

— Nă oară mi feațe mu-mea, gri gônile-aleptu.

Ma z-dădeă nîngă nă oară, moștrul anvîă nîpîi și-l mîcă 25 di di-nă-oară; ma carî vrea s-aridă nîs, că gônile aleptu li ștea tute aiste.

Ți să spun apoea! Feata arsăreă, ca leđl'i primă-veara, di harauă; amirălu, amirăroaîa nu-s sătură di bășare ți-l' fătă a ȓînirluî gône-aleptu, analtu ș-mușăt, pitricût di Dum-30 niçău, s-l'-ascapă di cama laea. Ș-lumea vîneă di nvarliga di moștru și lo-ascuk'à ca la cîne turbăt.

Arsiră apoea un čireap di noauă orî și-l arcară di arse moștrul și cîndu ardeă, plăscîni nă oară ca vîră topă bûum!

Numta a gônîluî-aleptu cu h'il'a de-amiră ținû meșî, și 35 lumea avû ți s-aspună. Aclî erăm ș-mine și biûi, măcâl cu căçula scoasă și aștiptăi pînă dipuse amirălu dipri scamnu

și băgă dinir-su, și loa! nica nă pîntică și apoea fuđii și vinu aoațe.

Aistu pârmlô știu!, aistu aspûș,
carî știe ma bun, s-lo-aspună, s-lu nveț ș-mine.

(Spus de Iancu cavașul originar din Elbasan 1898.)

5

101. Amirălu fără di fumeal'e.

Ți-ș eră, ți nu ș-eră.

Eră nă oară un amiră mare, care ș-avea di tute g'ineșle di pisti loc; ș-avea ș-ună amiroașe bună ș-mușată, care ș-eră, laea, multu nvirinată, că di cîndu ș-eră mărtată, fumeal'e
10 Dumniđă nu-l' avea dată. Ditr-aistă itie ș-amirălu multu jilt ș-eră. Dicara viđură ți viđură, amirălu s-armătuș g'ine-mușăt, și n-călăr, pi cale nk'isî să s-ducă pisti tut loclu, s-caftă tea s-da di Dumniđă și s-lu pălăcărșească, tea s-lă da macăr un flăuric.

15 Imnă, imnă trei đile și trei nopți fără țe s-da di virnu suflit di om. Trișî a patra-đi tu hărg'ie, cum imnă minduit, veade un aüş cu barba albă și cu tîmbarea-l' arcată pi umir și cu un cărlig lungu di cornu adărăt; canda ș-eră un vec'u picurăr. Amirălu multu s-hărisî, că după ahîță cale
20 lungă, deade di un suflit di om; s-aproak'e ningă fintînă, s-dipune dipi cal și greaște aüşlu.

— Bună-ți dimineața, pap.

— G'ine-nî vinișî, nipoate. Iu calea mbar ? intribă aüşlu.

— Mî duc diparte, pap, multu diparte, trișî tu mărđinea
25 loclu, tea s-aflû Dumniđă, đise amirălu.

— Și ți va s-caftî di la Dumniđă, spune-nî ș-a nîa, đise eară aüşlu.

— S-ță spun, pap. Io nî-escu amiră mare, nî-am ș-ună amiroașe multu mușată, ma dol'i nă h'im jilî și nvirinăți,
30 că nu n-avem și noi fumeal'e: dicara avem di tute g'ineșle di piste loc, mașî mărăzea așea n-avem, ti nă fumeal'e. Di așea nk'isî s-mi duc trișî tu mărđinea loclu, tea s-daŭ di Dumniđă.

Dicara gri amirălu aiste grae, si ndreapse, ncălică pi cal
35 și lunda-șî mîna cu aüşlu, îl' đise:

-- Ti las cu sinătate, pap ! și trapse tea s-fugă.

Aușlu, cu barba albă, și cu tîmbarea-l' arcată pi umir, îl mutrî și după ațea îl' strigă :

— O, lai nipoate ! Ia toarnă-te nih'am, vîn aoà ș-ascultă, și s-șic io : Mîne tu hărg'ie, niapirită soarle, s-ti afli aoà, 5 ningă aistă fintină cu apă arațe și va z-veđi Dumniđă. Alde du-te. calea-mbar di trețî seara aistă, și mîne s-h'îl aoațe.

După aiste grae aușlul, amirălu să ncl'ină și s-turnă pi calea d-yu aveà vinită. După și să ntunică, amirălu, multu curmăt ș-erà, că aveà imnată tută đua, vru tea s-discurmă 10 și s-doarmă nih'am. S-trapse di nă parte di cale, tu nă pade aștirnută cu earbă, șiđù ningă un cupăcû mare, carî erà tu ațea pade. Dicara țină nih'am, (că ș-aveà tu disagă carne friptă di nel și caș di ațel albul și ună turtă, țe aveà frimată amiroaňa ti pi cale și ună ploscă cu vîn), să nvăli 15 cu tălăganea (mal'otlu) și s-băgă s-doarmă.

Tu loclu ațel erà nă irnie, și vîrnu puł'ŭ, ni vîrnă priče nu călcă. Tu hărg'ie s-dișteaptă, si scoală, ncălică calu și vine la fintina di tu livade, iu l'-aveà đfsă aușlu. Pi piđul'lu di virdeăță, și erà ningă fintină, șideà aușlu cu barba albă. 20

— Bună-ți dimineața, pap ! strigă amirălu.

— G'ine-nî vinișî, nipoate, đise aușlu și scoase ditu sin un mer arđș; il deade amirălu, đicî'ndalu :

— Na aistu mer arđș; du-te acasă la amiroaňa și măcățî doil'i merlu aistu, și să știł, că amiroaňa va s-facă un fičdr. 25

Dicara đise aușlu aiste zboare, s-feațe nividût.

Amirălu armase ca agudît di k'leută, nu-și știà, măratlu, disi nu videà vîrnu vîs, ma erà di ca-de-alih'a tute cîte l'i li zbură ațel aüş cu barbă albă și cu tîmbarea-l' pisti umir și cu cărliglu a lui di cornu ca di picurăr di tu munte, și că 30 ațel aüş erà Dumniđă. După ațea amirălu lo-ascumse merlu n-sin și ncălică calu și nk'i'si te-acasă. Amiroaňa ma ș-aș-tiptă și ma s-mintueà la đonle a l'eł, la amirălu, care s-duse tu mărđinea loclu, tea s-află Dumniđă. Tută noaptea ocl'îl' nu-ș incl'ideà, mintea-l' erà la đonle, cîndu va s-toarnă ? Tu 35 nă seară, ca tu nađa-noapte, s-avde că la poartă ținivă bate; di nă oară amiroaňa s-duțe s-veadă, disi easte đonle a l'eł. Nu-ș puteà, laea, di haraűă, cîndu viđù, că ađumse amirălu a l'eł, đonle a l'eł.

Nis scoase merlu dîtu sin, spuse tute cîte l'-avea gîrîă Dumniđă, di la fîntîna ŧea cu apă araŧe, ŧi cara ŧîdură, ŧi s-discurmă di pî cale, îŧî l'a merlu, il cură g'ine-muŧat, ŧi-l mîcă cu amiroaňa. Pêjile a merlui le-arcară pitu fîridă. Ună
5 moaŧe, carî ŧideă tu uborlu amirăluî, nu ŧ-avea viđută, corba, tu bană-l' meare; lo dim pade pêjile ŧi li mică.

După nîscînte đile amiroaňa s-duk'l, că easte greauă, ma ŧi moaŧa armase greauă.

Aŧî dicara, feaŧe amiroaňa un fîđor muŧat ca soarle, feaŧe
10 ŧ-moaŧa un fîđor nică cama muŧat. Moaŧa, dicara nu ŧ-lu putea, tea s-lu mutrească, il hărzi amirăluî, tea s-lu crească ca fumeal'e a luî. Amirălu ŧi amiroaňa ŧ-eră plîî di harauă, că Dumniđă lă deade fumeal'e ta s-crească tu casa lor.

Fîđorlu amirăluî s-cl'imă Iul'u ŧi aŧel ŧi-l feaŧe moaŧa, s-
15 cl'imă Deli-Iorgu. Doîl'i eră ca nîscîntî ang'il, criŧeă cu đua, ŧi tuŧî ciŧî il'i videă, ascuk'a di treî orî ŧi đîŧeă :

— S-nu h'ibă di ocl'ũ. . . s-nu h'ibă di ocl'u, ah'î muŧaŧî eră.

Doîl'i s-duŧeă la sculie ŧi nviŧă. Al Deli-Iorgu mintea ma
20 multu l'-acăŧă, ma nîs nu alăsa Iul'u, tute cîte nîs li ŧîiă ŧi li ŧîneă aminte, l'i li spuneă ŧ-al Iul'ũ. Ma tut cama s-videă, că Iul'u nu easte ahăt diŧcl'is ŧ-ahăt ŧîiđt ca Deli-Iorgu.

Amirălu videă aistă, ma đîŧeă, că va s-cama crească ŧi va s-diŧcl'idă. Nîscîntî oaspiŧî a amirăluî ună đua, cîndu
25 zbură ti fîđorî, carî easte ma mintimên ŧi cama nviŧat, đîsiră, că Iul'u nu ŧtie di itia al Deli-Iorgu, cari l'i li l'a tute dîtu mintea al Iulu, ŧi că ma s-nu h'ibă Deli-Iorgul deadûn cu Iul'u, Iul'u va ŧtibă cama multe.

Amirălu lo mintea oaspiŧlor ŧi cl'imă Deli-Iorgul ună đua,
30 să-l' đică s-ducă, s-fugă dîtu casa luî, să-ŧ caŧă altu loc. Măratlu di Doli-Iorgul nu putea tea s-ŧîîă lăcriîile di du-reare ŧi [amărăđune! ?] ŧi-l' vîîeă, ma nu aveă ŧi s-facă, lipseă s-ascultă dimîndăđunea amirăluî. ŧ-adună străîile tu disagă, ŧ-l'a calu di căpestru ŧi fuđe dîtu aŧeă pulitîe ŧi s-duŧe l-
35 amare. Aclò eră mare păzare ŧi s-lucră ŧi si nviŧă di tute zîîaturle ŧi si zbură tute limbile. Deli-Iorgul intră la un mastur ŧi di cîte ŧîiă, aclò nviŧă nică di đaŧe orî ma multe ŧi limbe multe nviŧă.

Dicara fuđî Deli-Iorgul din casă, Iul'u armase singur, ŧ-

ateale și li știă, le-agîrși. Amirălu viđu cît stepsu feate, că azguni Deli-Iorgu ! nu știă cum s-facă, tea s-lo-află. Dicara alăgă tu mulți căsăbăți, pîn di pre apoea agumse ș-la pulitia di l-amare. După multă căftare, lo-află și-l' dîse, că vine mași ti nis, s-lu l'a ti acasă. Deli-Iorgu s-hărisi multu ; 5 nu s-amină multu, ma di nă oară si ndreapse și nk'isiră ti acasă.

Cîndu agumsiră acasă tută hoara lă işiră ninte, tea s-lu veadă Deli-Iorgul și s-l' dîcă «g'ine vinîși». Deli-Iorgul eră multu vrut. Iul'u aveă agîrșită tute cîte știă. Mu Deli-Iorgul 10 il lo și-l' li nviță tute cîte știă și Deli-Iorgul. După niscîntu k'irō, cîndu fîcōr'l'i criscură și s-feățiră ti nsurare, vrea tea s-dîcă amirălu tea s-lă da izine, tea si-și caftă nveaste, ma si ntîrseă di amirălu, te-ațeă ună quă dîsiră a moășil'eî s-l' spună amirălu mintuirea lor. Moașa il' spuse, și amirălu 15 lă deade izine.

Dup-ațeă niși ș-umplură cîte nă disagă di flurî, ncălicară cal'i și s-dûsiră tu alte pulitîi mări, tea s-caftă nveaste ca ti h'il' di amiră. Seara agumsiră tu nă pulitie și trăpsiră la hane, cl'imară hăngilu și lu ntribară, disi cunoaște nis tu 20 pulitia țea oamiîi multu nvițăți ?

Hăngilu lă spuse, că tu pulitia țea nu eră ahîtu nvițăți. După ațeă ntribară, disi se-află feate ca ti h'il' de-amiră ? Hăngilu lă dîse eară, că tu pulitia lor nu s-află ahtări feate.

Alantă quă seara agumsiră tu altu căsăbă nica cama mare 25 ma și tu aistu hăngilu lă spuse, că nu s-află ni oamiîi nvițăți, niți feate ca ti h'il' de-amiră.

A treazi agumsiră tu ună pulitie dip mare și trăpsiră tu hanea țea cama di protă. Durîră seara și dimneța si sculară și spûsiră a hăngilul, s-l' ducă la oamiîl'i ațel' cama 30 nvițăți, ciți s-află tu ațeă pulitie.

Hăngilu lă dîse, că tu pulitia lor s-află ațel' cama nvițăți di pisti duînașă. Dicara s-dûsiră l-ațel' anvîțăți, viđură, că Deli-Iorgul și Iul'u știă multu cama multu di cît niși. Dup-ațeă cl'imară hăngilu la nă parte și lu ntribară, disi suntu 35 feate bune și mușate tu pulitia țea, ca ti h'il' de-amiră. Hăngilu lă dîse, că nu suntu dicît mași dao feate ca ti h'il' de-amiră, ma nu easte cu puteare, tea s-li poată s-li veadă vîrnu di cît maș cu izinea a dascălăl'eî la carî șed ațeale feate.

Deli-Iorgul și Iul'u s-dùsiră acasă la țeă dascală. Poarta eră ncl'isă. Bătură la poartă și iși dascala, ună mul'are moașe, lă dișcl'ise poarta și l'-aștiptă n-casă. Dicara nviță ti și lă easte vinita, lă dīse :

5 — Feățile suntu h'il'e di prāmătefți și-nl le-alăsară a nīa, tea s-li crescu ; nu easte tu puteare ta s-li veadă vīrnu gōne. Ma vol, di cara h'iți h'il' de-amiră și dicara vreți s-li vidēți, vā fac aistă hățire ; ma lipseaste mași un cīte un și tea s-nu h'iți cunușcūți, cā h'iți fīcōrī, s-vā nveaștiți tu straē mul'i-
10 rești. Altă turlie nu easte cīrē, tea s-putēți, s-li vidēți.

După și lă dīse aiste zboară dascala, nīși si sculară, s-dùsiră la hane și-ș feățiră straē mul'irești mușate. Ma si nviscū Deli-Iogul și s-duse la dascală. Ahit g'ine eră adărāt, și mizia puteā si-l cunoască dascala, cā easte fīcōr. Il' deade
15 ună numă di feată și-l duse analtu, lu eră feățile a prāmă tēfților ; ul duse aclō și-lă spuse, cā vīne ună oāspitā di nă hoarā și cā va s-cama șadā nīscīnte dīle.

Feățile s-hārisiră, cā lă vīne ună oāspitā ; u loarā, u prim-narā pitu tute lōcurle, zburiră multe și di tute ; prīndiră de-
20 adūn și nu fu di-cāile, tea s-u duk'ască, cā ațea oāspitā nu eră feată, ma eră Deli-Iorgu. Dicara șidurā, s-dispārțiră, și Deli-Iorgu, mplin di haraūā, cā lo-arisiră feățile, deade cu de-alagā la hane s-pitreacā Iul'u, tu straē di feată, ca ș-nīs s-li veadā.

25 După și si nviscū și Iul'u tu mul'irești straē, s-duse la dascala. Aistă il duse analtu la feate, ma nu știū cum feate Iul'u, cā nu putū tea si-s ținā ca feată, și nīse il duk'irā, cā nu easte feată, ma cā easte fīcōr ; dītrā nīs duk'irā și ti Deli-Iorgul. Dicara-l cunuscură atumțea, l-streāsiră, tea s-lă
30 spunā, și lă fu itia tea sā si nvească tu straē mul'irești, tea s-vīnā s-li veadā ? Iul'u nu și steā multe, nīs lă spuse ndriptatea ; lă dīse cā : « Noī h'im h'il' di amiră și cā nk'isīm di acasă, s-căftām feate, ta s-li lom ti nveaste. Dicara nvițām, cā vol h'iți bune și mușate și dicara nu puteām altă turlie
35 s-vā vidēm, ni nviscūm tu straē mul'irești, tea s-putēm s-nā apruk'ēm di vol și s-vā cunoaștim cama di aproape.

După și spuse aiste grae Iul'u, nīse lu ntribarā, dīse le-arisiră și și aū dipri minte s-facā ? Iul'u lă dīse, cā suntu

arisite și că au multă efaristise s-li l'a ti nveaste. Atumțea nise qî'siră:

— Macă easte așite, mine dimineată, nică neapirită, s-trea-țiți pi ningă firîlî, s-bătêți cîte puți'n, și noi va s-nă diștip-tâm și va s-arsărîm pi tu firîlî, s-fuđîm deadûn. 5

După ți lă griră aiste zboare, Iul'u di nă oară alagă la Deli-Iorgu s-l'i spună, că nîs bitisî lucrul.

Cîndu avđî Deli-Iorgul, s-čudusî, cum di ndreapse Iul'u așite lûcile. A daoa-zî, di cu noapte, si scoală, ndreg patru cal'i buñî și s-duc pi ningă casa dascălâl'eî. Bat nih'âm pi firidă 10 di ună oară arsăr feătile, că nîse așiptă; dișcl'ld firida, s-arucă pi cal' și fug tuți patru.

Imnară, imnară qua ntreagă, seara ađûmsira la hane; di-cara micară g'ine-mușăt, s-băgară s-doarmă, că era vătămăți di pi cale. Tuți durnîră, maș Deli-Iorgu nu durnă, nîs nu-l 15 acăța somnul. Tu nađă-noapte avde nă boațe, cari-l' vînea din sus și strigă:

— Deli-Iorgu, Deli-Iorgu!

— Cal mi cl'amă, dîse nîs?

— Noi h'im, mîrile, vinim s-ță spunim un lucru; ascultă 20 și bagă tu minte: Tu oara ți va s-ađunđiți acasă, amirălu, ca di g'ineată, ca di glăreață, va s-vă bagă fărîmăc tu dulțe, tu apă și tu arăk'ie. Ma tine, cara s-vrei tea s-l'i ascăc' tuți, s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute. A doua oară, ți va s-vă 25 da, s-beți, că nu au țivă. Mutreă g'ine, s-nu spunî a vîrnûl, și avđîși, că ma să spunî, k'atră ș-mărmură s-ti fați pîn di dînucl'e.

După ți griră așite, fuđiră.

A doaăa-zî eară ncălicară cal'i și seara ađûmsiră eară tu nă hane, lu s-băgară s-doarmă. Tuți durnîră, maș Deli-Iorgul 30 nu durnă. Tu nađă-noapte eară s-avde nă boațe, care strigă:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

— Cal mi cl'amă? ntribă eară Deli-Iorgul.

— Noi h'im, mîrile, ascultă s-ță spunim. Prîndul ți va s-vă 35 da amirălu, cîndu va s-ađunđiți acasă, easte cu fărîmăc. Ma s-măcătî, va s-murîti. Ma tine, cara s-vrei s-ascăc' pi tuți, s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute g'elile. A daoa-oară ți va s-vă da, s-mîcătî, că nu va s-aibă țivă. Ma si spunî, a vîr-nûl, k'atră s-ti fați pîn di mese.

După aiste grae eară fuđiră.

Alantă ăuă, seara, cîndu durîă tuŭi ŝi Deli-Iorgul ŝideă, s-avde eară nă boaŝe:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

5 — Carî mi strigă? ntribă Deli-Iorgu.

— Noî h'im, mîrile, vinim ta s-ŝă spunim nică un lucru. Tu seara di prota, cîndu Iul'u va s-bagă cu nveasta, va s-vînă nă lamne s-l'i ngl'ită. Tine ma s-vrei tea s-l'i ascăk', s-ŝeđi pi căpitiîlu a lor, cîndu va s-l-acaŝă somnul. S-h'îl 10 cu ună coardă n-mină ŝi cîndu va s-avđi ună suflare ca vimtu, să ŝtiî, că tu oara ŝea vine lamîa. Atumŝea tine s-dai cu coarda pisti niŝi di pi deasupra cu mare virtute ŝi va s-l'i ascăk'. Ma si spuîl a virnûl, k'atră ŝ-mărmură s-ti faŝi întrèg.

După ŝi đisiră aiste zboare, mîrile fuđiră. Virnu no-aveă 15 avđită ŝi s-aveă spusă al Deli-Iorgu. Alantă ăuă si sculară, ncălicară cal'i ŝi nk'isiră ŝi după puŝi'n agûmsiră acasă.

Tută hoara lă iŝiră n-cale, tea s-l'i aŝteaptă, ŝi tuŝi să n-driđeă ti numta, ŝi va s-facă h'il'i amirăluî. Cîndu agûmsiră 20 acasă, amirălu ca di haraŭă, ca di jale, băgă fărmaç tu dulŝe ŝi tu arăk'ie ŝi cîndu vrură tea s-lă da a goîlor, Deli-Iorgu s-feaŝe zurlu, ahurh'î să strigă, arik'aŝte arăk'ia ŝi dultile ŝ-le-arucă di pi firidî în cale. Tuŝi s-ăudisiră ŝi păŝi' măratlu di Deli-Iorgu. Ma după puŝină oară, s-feaŝe eara mintimèn, căđû n-đinucl'e la amirălu, tea s-lu l'artă ŝi-l' băŝe mîna. A- 25 mirălu il l'irtă.

Cîndu băgară measă ti prîndu, eară il' vine zurleăta al Deli-Iorgu, că amirălu, cum aveă đisă mîrile, aveă băgată fărmaç ŝ-tu g'ele. Ma Deli-Iorgu s-feaŝe ca zurlu, virsă tute g'elile ŝi asparse tute căŝînile di pi measă. Ma după puŝin 30 eară s-feaŝe mintimèn ŝ-căftă l'irtare di la amiră. Virnu nu duk'à, ti ŝi li făŝeă Deli-Iorgu aiste glărîni.

După aŝeă s-feaŝiră multe etimăsiî, tea s-facă numta cama ninte al Iul'u ŝi tu stămină ŝ-al Deli-Iorgu. Tu seara di prota cîndu s-dûsiră să s-bagă Iul'u cu nveasta, intră tr-odă ŝi 35 Deli-Iorgu pe-ascumtă. Iul'u cu nveasta durîă. Deli-Iorgu ŝidû pi ningă căpitiîlu a lor ŝi cîndu avđă ună suflare, trađe coarda ŝi agudeaŝte pi vimtu pisti Iul'u cu nveasta, cu a-hîŝă virtute, ŝi tăl'è lamîa n doauă bucăŝi. Tu agudirea ŝi s-feaŝe, s-avđă ună čucutire di carî s-diŝtiptară ŝi Iul'u ŝi n-

veasta, și multu s-ăudisiră, cîndu viðură Deli-Iorgul cu coarda scoasă pisti niși, canda vrea, tea s-l'i tal'e. S-aspăreară și ahurh'iră s-l'i dîcă, că ti și itie Deli-Iorgul va s-l'i vătămă, și-l' aū faptă?

Ma Deli-Iorgu nu știă, cum s-lă dîcă, că nu puteă s-lă spună 5 că ma s-lă spuneă, va s-flîșeă k'atră și mărură. Nis lă dîșeă, că nu vrea tea s-l'i vătămă niși, ma că vîne, așite, tr-oda lor. Niși nu vrea tea să știbă di aiste zboare. Dicara nu puteă s-l'i facă, tea s-pistipsească, că nis no-aveă vinită ti arăulu a lor, lă dîse: 10

— Ascultăți, macă easte așite! Io va s-vă spun, ma să știți, că voi va s-mi k'irdêți.

Și Deli-Iorgul lă spune, că tu seara di prota, l'-aveă dîsă mîrile, că tu dulce și tu arăk'ie amirălu va s-bagă fărîmăc. Cîndu spuse aiste zboare, Deli-Iorgu s-feațe pîn di dînucl'e 15 k'atră ș-mărură.

Iul'u și nveasta ahurh'iră s-lu pălăcărsească, s-nu lă spună alte, că acăk'isiră, ma Deli-Iorgul dîse:

Ți nî-u voi bana, cîndu am dîcoarle di k'atră?

Dîpr-apoea lă spuse ti measă și di nă oară s-feațe pîn di 20 mese k'atră și mărură. După așeă lă spuse ti lamăe și lă deade s-veadă și daule bucăți di lamăe, și o-aveă tălată. Cum lă spuse tute aiste, s-feațe k'atră și mărură ntreg și nis și nveasta lul, cu tute udălle și-s aveă.

Cîndu nviță duănoa di așeă, și s-aveă faptă, multu si jili, 25 că multă vreare aveă tuți ti Deli-Iorgu

Tu noăul' meși, eră duă di Paște; tuți ș-eră la biserică. Noaptea, ca tu nađă-noapte, nveasta al Iul'u feațe un nic nat, un fičurle multu mușăt. Nisă eră singură, cîndu avde nă boațe, carî-l' strigă: 30

— Nveastă, nveastă!

— Caî mi strigă tu aistă oară? ntribă nveasta.

— Noi h'im, mîrile! dîse boața. Ascultă s-șă spunim un grai. Vrei tine s-ascak' Deli-Iorgul și soața-ți? Vrei tine, s-l'i fați eară cum ș-eră, s-l'i nviêdî? 35

— Avdî nu voi? spunêți-ni, și s-fac, că ș-bana mea s-h'ibă di căile, nî-u daū ti niși, dîse nveasta.

— Tal'e gușa sărmanîtăl'eî și fițeși. K'ică niscînte k'icute pi Deli-Iorgu și pi nveastă, și va să nviadă.

Dî'siră mîrile și fuđiră.

Nveasta nu stătù pi multă minduire, lo sârmănița, il' tâl'e caplu, pruseuk'î cu sî'ndile pi k'atra-l Deli-Iorgu și pi a nvea-stil'eî a lui și niși di nă oară s-diștiptară, nviară. Dipri a-
5 poea alik'î caplu a fičorlui și fičorlu s-feațe, canda no-avea pățită țivă.

Deli-Iorgu, după ți s-diștiptă, ș-lo nveasta și s-duse ndreptu la biseărică. Tuți armăsiră čudisîți, că nu știă di čudia, ți s-avea faptă. O-alăsară și bisERICA ș-tut, ș-alăgară cu amirălu
10 cu tuți acasă, tea să s-hărisească di nviarea-l Deli-Iorgu (1).

102. Ğonile și feata din fașă.

Eră nă oară un Ğone-mușat și ğunac. Mulți anî aveă bi-nată tu xeane și cara lucră duă ș-noapte, amintă aveare multă. Ți s-mintuî el atumțea? Să s-toarnă eară acasă tu
15 hoara lui și să si nsoară cu nă feată mușată, ți di multu o-avea tu ocl'u. Și plică troară citră n-hoară-l'. Narse cit narse pînă țe ntunică. Iu să s-ducă cunak'e? Cum stătea el așițe, și s-mintuea, na iu viđu, că nica ardeă luîna tu nă casă. S-duse și asună la poartă. Oăminli din casă l'-dișel'isiră, și-l trăpsiră
20 nuntru și-l băgară pri measă. Eră tamâm țina di trimeare. Mincă ğonile și biu și s-hărisl ș-apoea s-culcară tuți, s-culcă ș-el. Ațel' din casă durniră, mași nis nu putea să ncl'idă o-cl'il'. S-minduea acasă la părinți, la frați, la surări și s-min-duea ș-la feata ța mușată, ți u băgă tu ocl'u. Cîndu na iu
25 ğonile avđi tu udălu a feătilei, grafu di grafu și niște boți dulți, ți canda nu eră a oăminlor di casă. Ți eră? Mîrile ți băgă bana feătî'eî! Ascultă el, lă băgă oara g'ine, ma, țe avde? Mîrile l'-băgară scriata, că feata estă din fașă s-h'ibă mul'area lui!

30 — Z-bînêđi, đîțeă mîrile, s-ti fați mușată ș-calătîhă, s-aî ocl'i ca vîoările din pădure și s-ti măriți cu oăspile ți viñe astă-seară n-casa voastră!

— Vaî di mine! s-mi nsor cu feata estă? mintuî ğonile.

(1) I. Nenîtescu: *De la Romăniî din Turcia Europeandă*, Bueurești, 1895, p. 291. Aci basmul a fost transcris curat foneticește.

S-o-așteptu pînă s-crească ea ? să staū io ah'it k'irò nin-surăt ? Nu...

Troară si sculă, tricù tu oda di didinde, ș-u lo dit leagăn, apufăslt s-u vătămă. Iși cu fitica tu ubòr și viđ'ndalul un par spirlungòs di gardul di grădină, u nh'ipse agoña și fuđl 5 citră n-hoară-l', fără să-și toarnă caplu nîpòl.

Cu cită haraūă ți-l aștiptară părinți' și cum lu mbrățitară cu căldură ! Gònile și ntribă di feata țeă mușată, pri carl ș-aveà arcată vrearea și cu dureare nviță, că s-aveà mări-tată. Cum apiri adoàozl, căftă el altă feată din hoară, ma 10 nu-l vru. Căftă ș-altă, tot acșite. Căftă nîs nică ună și nică ună, ma niți nă feată nu-l vrea și tute s-afireà și fuđeà di nîs ca di per di lup.

Cu sùflitlu nfărmăcăt, s-dispărți eara di părinți, di frați, și di surări și plică, tra s-nu s-toarnă nică nă oară. 15

— Va mi nsor tu xeane, aclò va s-armîn mintueà el calea

Și eara așumse tu un hăsăbă mare și s-băgă nîpòl pri lu-cru, s-feațe multu avùt. G'ine ma niți nă feată nu-l vrea, cu tut că erà tinir, ș-mușăt, ș-avùt și cu tute bûnile. Tricù un an, tricură ținți, tricură țețe și tut ninsurăt ș-armase. 20

Ș-u băgă s-caftă nă vèduă. Nu-l vrea niți aestă. Ș-apoea căftă altă, ș-altă și nu-l vor. Aveà tricută ca vîră țișprădăți di-ani ș-cama. Si s-mintui el ?

— Mîne-pălmîne me-așunde moartea... Ma g'ine s-mi tornu eară l-a nei acasă, ta s-l-armînă a lor avearea, țe-adună ! 25

Nîpòl înk'isî calea citră n-hoară-l'. Ți feațe, ți adră el, că năpòl nuptă n-cale, tut tu hoara tu carl aveà vătămată feata, ți mirile l'ursiră a lui, și fără știrea și vrearea lui, lo-adùsiră țeicoarle ndreptu n-casa, lu cu 15 de-ani năinte, eară țina de trimeare. Oamiñl buñl a cāsîl'eî aștèl, lo-aștiptară 30 și di calea estă. Troară ți gònile intră n-casă, cunuscù ș-casa ș-oàminl'i și h'ire-h'ire il' tricură prit trup și ma j-dîțeà cu mintea :

— Ți picăt fecu cu mărata feată ! Torea vrea s-h'ibă măr-tătoare ! 35

Ma ș-părinți' a feătîl'eî il cunuscură și acățară s-l'i spună :

— Nu știl, ți nă s-tih'isî noaptea ți plicăși di la noi, așite, fără spûnire, cari-ște di țe fuđlșî așite ! Vîrnu spinđură fi-tica noastră di un par spirlungòs di gardul di grădină. Di-

mineața aflăm mărata-nă feată tu culupane aspinđurată di gardu. Vru Dumniđău di nu ș-o-află arăulu !

Ėnile arsări mprostu și asudđrĭ arăđĭ il' cură pri frimte. Intribă :

5 — Cum feata bineađă ?

— Bineađă, apĭndisiră părinđil', vru Dumniđău! Easte mărtătoare tora. Iea-ŭ !

Feata tamăm intră tu udae, ta s-aducă mĭncarea și biutura tri oaspe. Și eră mușată cum nu si spune, și naltă și 10 arŭmină ca cireașa coaptă. Și cĭndu mutrĭ la nĭs și-l viđu ahĭntu ġone ș-mușăt, l'-arușiră ș-cama multu fătle.

Atumșea oăspile aspuse tute ună cĭte ună, cum avđĭ mĭrile, că-l' ursiră tri nveastă un nat dit fașe, cum vru el s-u nh'igă tu parlu di gardu, tra se-aspargă scriata și ursita mĭ- 15 rilor și tute alante. Și căftă feata. Oămiñl'i bunĭ l'-u deădiră cu harăuă și feata l-vru troară și tră niscĭnte đĭle s-feașe și numta, și plică ġnile hăriđs cu nveasta mușată di mĭnă la casa părinđilor a luĭ. Veđĭ că așĭșe eră scriitura (1).

103. Lĭ'ndura.

20 Eră nă mul'are, carĭ, după țe s-mărită, nu scoase zbor din gură, treĭ ańĭ, an cu an, și aestă u fășeă tra să s-pidipsească singură-șĭ, de-așeă că, năinte di mărtare, ĭșĭ cătigursĭ bărbatlu. Dupu țe tricură treĭ ańĭ di đĭle mplińĭ, bărbatlu si nsură de-adoara, pistipsĭndaluĭ. că mul'area luĭ di prota 25 aveă amușĭtă. Troară țe noaua mul'are intră n-casă, acăță z-bagă ang'ĭđĭ și s-facă tirănu a mul'aril'eĭ di prota și niscĭnte orĭ u tirănșeă de-adŭn cu bărbat-su. Și țe nu-l' fășeă ? L'i nh'ideă scĭrpe di lemnu tu unġle ș-lă dădeă foc.... L'i nșăpă truplu cu aclu și-l' sĭnđină pĭnă ș-limba. Mul'area di 30 prota arăvdă cu puteare tute lăeșle a mul'aril'eĭ a doaua, ma tu mărđine, nu putŭ s-cama aravdă și cu dureare đĭse:

(1) Nenĭșescu : *De la Romăniĭ din Turcia Europeană*, București, 1895, p. 288 sq. Povestea este scrisă ĭn dialectul Daco-Romăn și este tradusă aci de noi ĭn Aromănește.

A! a! Li'ndură lae s-ti fați!
 Ș-pi tu călpitura (cărpitură) di ușe s-fuđi!
 Mine trei aňi ti un zbor nu grii....
 ș-tine troară cu zăvonlu pi fața
 Nk'isîși să zburăști și agră s-ti porți?

5

Cîndu așite đîtea și blăstimă prota mul'are, na, di-nă-oară
 mul'area lantă s-prifeațe li'ndură-lae și zburî'nduluî prit cărp-
 pitura di ușe, acăță să sùsk'iră și să zg'ilească ca un pull'u
 tră picatlu țe-avea faptă ca mul'are (1).

104. Vimtul, Đerlu și Soarle.

10

Ună oară ună feată trițea pritu nă livade.

Eră citre la mărđinea primăveărăl'eî. Sum aumbrata unûi
 nuc, țe s-află pri mărđinea di cale pr-lu imnă nîsă, șidea
 trei nicunuscûl. Unlu eră vimtul, alantu đerlu ș-alantu soarle,
 Feata treațe pri ningă nîși și lă da «buna-đuă» cu aeste 15
 zboare:

— Bună-đuă a unûi di voi treîl'i.

Și-ș imnă calea.

Vimtul, đerlu și soarle acățară să si ncațe, đicîndaluî tuți,
 că a lui l'-are dată feata buna-đuă. Cama tru mărđine, vi-20
 đîndaluî, că nu pot s-u scoată n-cale, s-mintuiră, că ațel cama
 bun lucru țe-aű tră fățire easte s-alagă după nîsă, s-o-ağungă
 și s-u ntreabă a cure di nîși l'-are dată bună-đua.

Zborlu đic și nk'isescu calea.

— A cure di noi treîl'i l'-aî dată bună-đua? u ntribară. 25

— A ma bunluî..., đise nîsă.

— Ș-care-l ma bunlu?... u ntribară.

— Vimtul... lă turnă nîsă zborlu.

— Stăi atumțea, lea pirușană, đise soarle, nu va s-vînă
 veara? Am s-ti dugurescu ahîntu, că va ță si tuk'ască car-30
 nea dipri tine, cum s-tuk'aște umtul pri foc.

— Te-ariđi, soare, l'-đise feata; poți s-me-arđi cît ț-u vrea-
 rea, mași vimtul voi s-me-avreađa.

(1) I. Neațescu: *De la Românii din Turcia Europeană*, 1895, p. 536
 Textul este scris în limba română literară — afară de versuri, cari sunt
 scrise pe Aromânește — după care a fost tradus aromânește.

— Am cîndu va z-vîna earna, ȑise atumȑea ȑerlu, va z-daũ nã arcoare, cã, ŝ-k'êtrile va s-creapã.

— Fã arcoare tine, aũŝ, citã vrei, maŝi vimtul s-nu mi suflã.

5 Avȑîndalul aeste mintuite zboare, ŝamiŝdol'i s-aplicarã ŝi-l' urarã : *ȑua-bunã* (1).

105. Ursu-g'anî.

Erã unã oarã ŝ-un k'irò un preftu ŝi si nsurã, mutriȑi tora, cu nã ursã. Aclò l-bãgã ŝutlu din vale. Carî u feaȑe muŝu-
10 teaȑa eŝtã, nu tricù multu psîn ŝ-amintã un fiçòr, ġumitate om, ġumitate ursu. Va-l' ȑiȑi, cã ma multu pri ursu ŝ-o-a-duȑeã ca di pri om. L-pãtiȑã ŝi-l' bãgã numa G'anî. Ġ'ine ma soȑli ŝ-tuȑi ciȑi il videã, l'-bãgarã parasuma Ursu-g'anî. Ŝ-Ursu-g'anî l'-armase trã totna.

15 Aȑel Ursu-g'anî erã semnu ! Mîcã cite doãũã cîreapurî di pîne n-ȑuã ŝi tut nu-s sãturã. Tatã-su erã avùt, ma pri mî-carea h'il'-sul, acãȑã sã si scadã ȑuã di ȑuã. Viȑù, cã n-cap nu si scoate cu h'il'lu aestu, mutri s-lo-arug'aȑã iu-va, s-l'-aflã virã lucru, ma carî il loa ? Maŝi trã pîne s-lu dãdeãl,
20 ŝi tut nu ŝi-l' apruk'à virnã; cã de, nu vreaî poatã s-ul hãr-neascã. Mintul, mintul pãrintile ŝi-l' ȑise nã ȑuã di la Dumniȑãũ ;

— H'il'u, veȑi, cã s-nu-ȑi h'ibã di ocl'u, h'il' sînãtòs, aî òrixe trã mîcare, ma eŝtã nu va ȑinã multu. Noî parãȑi no-avèm,
25 s-mutreŝti s-te-acãȑi di virã lucru, cã h'ii, vru Dumniȑãũ-cuȑãmite-fiçòr.

— Tatã, ndreptu ġreŝti. Parãȑi no-aî tora, am di totna no-avùŝi.

— De, h'il'u, ŝi aȑel' ȑe-l' avùl, ni-l' loarã tu k'îrolu a cap-di
30 cînlòr, cîndu cãlcarã loclu aestu.

Aeste erã mincũnî, ma vru di li ȑise preftul, naca-l pinȑe aȑel c-un çor, sã z-ducã h'il'-su la cap-di-cînl'i, tra s-nu s-toarnã a doara ŝi cu aestã sã-l' si l'a furtia dipri sk'inare.

Ahî't vrea Ursu-g'anî. N-tribã tatã-su, ȑe erã aȑel' cap-di-cînl' ?

(1) Bagav, *Cartea de Alêgere*, p. 121, Bucureŝti 1887.

Tată-su, l'-dise, că eră niște agru-oaminî, țe călcară lăcurle aeste, tăl'ară, vătămară, aspărsiră lume multă și dispul'ară tuți avuți'l'i, di plîndeă h'il'i tu pîntica mumîilor di jalea ș-dipirarea, țe s-fățeă.

Al Ursu-g'anî l'isi mută perlu di turbare, avdî'ndalul aastă. 5

— Tată, dîse, va s-mi ducs-nî misûr boea cu cap-di-cînl'i. Ma s-nî-adărî nă veargă di h'er, groasă cît brațlu și s-nî dai 50 di mule sînătoase, să ncaru avearea-lă, că nî-u băgăi tu minte s-l'-astingu.

Tată-su aastă aștiptă, să se ascapă di nîs, s-nu-l albă furtie 10 priste cap đua tută. L'i ndreapse 50 di mule și-l' adră ș-nă cumagă di h'er groasă cît brațlu. G'ine ma cît u lo cumaga tu mîină Ursu-g'anî ș-o-anduplică năoamă, pac! feațe. Tată-su l'-adră altă groasă cît pulpa di cor. Ș-aastă cum o-anduplică Ursu-g'anî, s-frimse ună-ș-ună. Atumțea l'-adără una 15 di culik'e groasă cît truflu, țe s-anduplică ma nu s-frîndeă. Ahtare cumagă căftă și Ursu-g'anî.

Ș-acșite Ursu-g'anî și ncălică nă mulă și nk'isî cu cărvanea tu loclu a cap-di-cînlor.

Tricû la nă hoară pri la un h'irăr. 20

— Iu oară bună, gone, lu ntribă h'irarl'u?

— Mi duc la cap-di-cînl' s-lă l'aû parazl'i a tată-nul.

L'-dise h'irarl'u:

-- Carî si poți s-frîndi h'erlu aestu, acși va lă u poți a cap-di-cînlor. 25

H'erlu ațel eră nă grendă. Di treî anî o-aduse h'irarl'u și nu puteă s-u mină dit loc, tra s-u lucreađă. Ursu-g'anî u mută c-una mîină, o-anduplică și cumătițe, cumătițe ț-u fațe.

L'i zgărli ocl'il' h'irarl'u, viđi'ndalul aastă, di ț-ampăreă că va s-ti bea. H'irarl'u vru s-lu țînă la nîs, ma Ursu-g'anî ș-30 aveă scupolu.

După țe vđi de-aclò, ađumse la nă moașe. Moașu lu ntribă:

— Iu oară bună, gone?

— La cap-di-cînl'i, mae!

-- Am țe s-adărî aclò? 35

— Va s-mi duc s-l'aû parazl'i a tată-nul.

Moașu l'-dise:

— Toarnă-te, h'il'û, că va-ți k'erđl nătîle; ah'i'ți văsil'ăți,

ș-ahî'ți amirâți și gônî-alepti, țe z-dûsiră, nu putură s-adară țivă și ș-alăsară oăsile acloțe ș-tine un singur vai adârî?

Ursu-g'anî no-ascultă di vîrnu, ma ș-trapse calea.

N-cale astâl'è un cîripăr. Aestu lu ntribă, iu z-duțe, și nis
5 aspușe, țe cură. Il' dîse cîriparlu:

— Carî s-poți s-mîți șase cîreapuri di pîne și z-bea șase buți di vîn, acși vai adârî lucru.

L-u intră a pînlor Ursu-g'anî ca un l'uftă, glap-glup, glap-glup! li glăpui pîn di ună șase cîreapuri di pînî. Li bagă
10 năinte și buțile, cu un vin dulce ș-aròș, și țuc-țuc! li țucui tute di no-alăsă k'icută tră nișane!

— E! gri nis, pîne altă easte? Vin altu avêți?

— Di mumă h'îi faptu, gone, dîse cîriparlu. Du-te, că tine va lă vînt di hak'e a cap-di-cînlor.

Ș-trapse nîpdi calea Ursu-g'anî ș-ağumse la pălatea cap-di-cînlor. Aești, cum îl viðură, acătară s-arsară și z-ğoacă pri un cîr, că lă vîne un mizè tră micare. Și iu-ha, s-aurniră pri nis, s-lu bea di vîu!

— Nîpdi, cînl! lă greaște Ursu-g'anî.

20 El' țivă! Z-duțea ca vimtul pri nis analtu. Carî viđu acși Ursu-g'anî, discălică și cara sâlg'aște cîmaga di h'er, dișl'i il' culcă m-pade. U sâlg'aște ningă nă oară, no-alăsă puil'û di cap-di-cîne.

Intră Ursu-g'anî apoea tu pălate, ma aoaște eră mași aușl'i
25 și fiçuriți. De aești nu l'eră frică a lui. Cu nă bață țațe arucutea m-pade. Cara-l' vătămă tuți, lo cl'eile, dișcl'ise și ncărcă tută avearea adunată di cap-di-cîneanî pri 50 di mule și o-aduse acasă.

Preftul, cîndu-l viđu, ș-feaște crucea: el nu se-aștiptă s-lu
30 veadă altă oară cu ocl'il'. Ma cara-l viđu ncărcat di groși. acăță s-ğoacă di harauă pri-un cîr. La tuți cîți vînea să-l veadă, lă dădeă cîte un pulmu di flurî.

Om di om, ağumse numa-al Ursu-g'anî pînă la vâsil'elu. Pitricu vâsil'elu s-lo-acl'amă, s-cupăsească pînă la pălate.
35 Gîne ma Ursu-g'anî aveă cap di grij și cîndu u băgă tu greaoa, vrea a lui să s-facă. De ațea-l' dîse a pitricutlui di vâsil'è:

— Du-te și dî-l' multe ncîinăcîunî a domnu-tui, că, ma doare s-mi veadă, casa mea dișcl'isă-l' ș-tră bun ș-tr-arău.

Viđîndaluî acşite vâsil'elu, s-feaşe cama nîc şi duse. Apoea cara s-cunuscură ş-ligară uspiţâl'e, l'-dîse vâsil'elu :

— Ahtare om cu semnu prinde s-vînă tu hoara mea, z-bîneađă ningă vâsil'è, tra s-da mîna de-ağutòr la vâsilie.

Ursu-g'anî o-alăsă spinđurată luguria şi dîse: 5

— Cum vai dîcă tată-îu, acşite vai adăr.

Prefţul nu dîse «nu» şi Ursu-g'anî trapse dadûn cu vâsil'elu. Tamâm cît ağûmsiră tu hoara vâsil'k'ască, lă vine hăbare, că Amirălu-Laîu lă călcă loclu ş-mută polim.

Şi zburî' vâsil'elu cu Ursu-g'anî, ţe s-adară. 10

— Nu te-aspere, dîse Ursu-g'anî, alasă-l lûcrulu pri mine.

Acşî, Ursu-G'anî lă pitricû hăbare, i să s-tragă nîpòl i să s-pridă, i tu guvă di şarpe să s-ascundă, că loclu nu va l'i neapă. Amirălu-Laîu ş-arise cu oămîn'l'i al Ursu-G'anî. Şi niţi vrură s-facă ţivă di cite lă dimîndă Ursu-g'anî. 15

Pitricû ninga nă oară s-lă dîcă s-tragă mînă, că Ursu-g'anî easte anămisa, di va z-şoacă aţel c-un ċor. Nişi? ş-mutrea hăvălu şi k'efea. Atumţea s-nărăi Ursu-g'anî, di-l' si zbărli perlu şi cara s-aurnî; no-aştîptă ni oaste, ni ţivă. No-avea anang'e nis de-ağutòr. Amirălu-Laîu cîndu viđû, că vine un 20 singur să z-bată, nu putea să-şî ţînă l'ile de-arîsute. G'îno ma, arî'sutle l'i si feaţîră plîngute ma napòl. Nu k'are k'îrò Ursu-g'anî şi astrađe vearga di h'er nă oară. Diş'l'i di oamînî al Amiră-Laîu il' culcă m-pade ca ţivă sk'icuri, cîndu trađî đîrpanea. O-astrađe ningă nă oară, ċor di om nu ţî-25 armase mprost. Fuđeă Amirălu-Laîu ca andornic di frică.

Acşî, tră năŋeâm di oară biţi lumta şi Ursu-g'anî ş-lo vearga din anûmirea şi s-turnă cîtră acasă. N-cale, aclò lu tri-ţea prit pădure, află un om ţe frîndeă neraţi (?)

— Gîone om, h'îl, il' dîse Ursu-g'anî. 30

— Ţe gîone! gîuneată ş-aestă? Gîuneată z-đîŋi al Ursu-g'anî, te s-alumtă cu cap-di-cîneaŋ'l'i ş-lă lo tuŋi groş'l'i.

— Am lo h'îu Ursu-g'anî.

— Nu mi vreŋ ş-mine cu tine?

— Ti voŋ! şi-l lo cu nis. 35

Ma nelo află un om, ţe s-ağucă cu bizbîl'ile di nă sută dîucăŋ una, cum te-ağòŋi tine cu abeălile. Le-arcă nsus di nu l'i videăi tu niòr şi le-aştîptă tu mînă. Ursu-g'anî, ma-l viđû, zgărli ocl'îl di ċudie şi dîse:

— S-nu-ți h'ibă di ocl'u, gone h'i!

— Țe gone, criștine? Țuneată ș-aestă? Țuneată z-diți al Ursu-g'anî, Țe s-alumtă cu cap-di-cîneanl'i ș-lă lo tuți groșl'i!

— Am lo h'iü Ursu-g'anî.

5 — Nu mi l'ai ș-mine cu tine?

--- Ti l'au. Numa ta?

— Inî dîc ș-ania Alumtă-K'etre.

Pădurea eră mare și greauă și vrea zore s-u străbată. Dua acătară niște agru-căpri, băgară căldarea pri foc și-l' dîsiră
10 al *Alumtă-K'etre* s-aveagl'e și s-adară mîcare, s-o-află measa băgată tu turnată. Ursu-g'anî și Frînde-nerațe trăpsiră nîpoi l-avinare.

Cum h'irbeă carnea tu căldare, na, vine un drac din vale, t'arnă căldarea și glăp-glăp, mică carnea tută, di nu ț-alasă
15 niți cumătițe. Alumtă-K'etre l-viđu, ma l'-fu frică, s-l'i grească, Țe adări ația. Carî s-adră fușek'i draclu, feațe nă culutumbă și nividüt s-feațe.

Tora Alumtă-K'etre Țe s-facă? Mutreaște căldarea, vîlie! O-alimse draclu, di nu vrea altă lare. Fuga nîs tu pădure, pre-
20 aoă, pre-aclò, află un țerbu vătămăt, il lo și-l băgă tu căldare, tra s-lu harbă. Nu tricù puțină oară și s-turnară și sopl'i de-avinare. Scoăsiră mîcare, pri measă nih'artă, tălăită, ca luplu s-u mică! Mîcară l'ufteanl'i, ma tut dîțeă, că Țe anurdeăște acși, că Țe-l lae, că Țe-l crudă, că Țe-are voahă,
25 că Țe nu se-ascăpită. Cu dîca ș-glăpuirea, u feățiră g'ine, ma nu-l' arisi.

Dua lantă armase la călivă s-adară mîcare, Frînde-nerațe. Ș-aestu păți tut ațeale și nu-l' ținū curdeaoa, să se-acată cu draclu și s-nu-l' da mîcare. Tut acșiȚe ș-nîs află un gu-
30 măr psol'u, il băgă tu căldare și cîndu s-turnară ananți di l-avinare mîcară, ma-l' mică ma multu, ahtare mîcare tră nî-videare eră. Dî-l', carne du gumăr, ș-ağunde!

Anantă quă armase Ursu-g'anî la călivă. Dol'i ananți dîsiră avinare. No-acăță foclu g'ine și nu băgă s-h'arbă mî-
35 carea de-a mușătalui și hop! arsare draclu dit culcüş-l'i, fațe nă culutumbă și na-l, că trađe, cum ș-eră nvițat, la căldare.

Cît lo z-bagă mîna pri căldare, s-u toarnă și vap! l'-are ună Ursu-g'anî cu vearga di h'er, di l'-u sică.

— Iu te afli aoă, di bađî mîna, fără să ntreg' și lu nêupă

di tufă, il şuță nă oară tu vimtu și si ndrițeă s-lu plăsci-nească di pade, tra si-l' creapă h'area.

Triscatâratlu li umplù zmeânile di frică și acăță s-plîngă și s-lu părăcălsească pri Ursu-g'anî, să-l l'artă, că va l'-as-pună, iu se-află dînile surări, mușate, cum nu s-află alte 5 n-lume.

Ursu-g'anî l-gădîlică, cîndu avdî', că-l zborlu di feate. Avea așumtă ș-nîs tu anî și lo-arisea ocl'il' lăi. Nu-l asparse. Il ligă pravatòs di un cuțur și arcă prisupră tîmbarea. Vî-nîră și soțl'i de-avinare și mîcară ș-tuțî dîsiră, că Ursu-g'anî 10 easte cama mastur tu adrarea mîcârîl'eî. Ursu-g'anî nu dîse țivă, ma-l' pitricu s-l'-aducă tîmbarea, că l'-easte c-arcoare. Cît trăpsiră tîmbarea și deădiră cu ocl'il' di zarzavûlî, acățără s-aurlă și s-treămbură di frică, ca pîrpiruna.

— Tr-aestă nu se-adră bună mîcare, oăspițl'i a mel', lă dîse 15 Ursu-g'anî.

Apoea lo draclu di ureacl'e, s-l'i spună, iu suntu dî'nele. Eră la nă pigade (puț.) Arucară treil'i șcurtița, a cui val cadă, z-dipună nauntru si scoată feătîle. Il' cădû al Ursu-g'anî. Lu spințurără și gîr-gîr, gîr-gîr, așumse Ursu-g'anî 20 ng'os. Aoă țe s-ță veadă ocl'il'?

Nă pâlăte tută de-amălamă pr-îu ti şuțai. Eră casa dra-cluî și feătîle le-avea arăk'ită nîs și adusă aoă. Cîtu-l vițură surărle lu ntribară:

— Cum cutițășî, gone-aleptu, s-ță bađî caplu tu tastru și 25 s-intri aoațe. Nu știî, că aoațe dumneaște draclu?

— Di drac nu nî-u frică aîia, că-nî dîc Ursu-g'anî, ma drac di tuțî drațl'i, ma ndrițețl'-vă s-ișîm tu lume.

Feătîle avdă și nu pistipsea. Nise di multu ș-loară curătîle, tra s-veadă lume. No-aștiptară dîcă adoară. Si sculară și-ș 30 loară țe-avea tră loare și ună cîte ună li trăpsiră nsus Frînde-nerațe cu Aluntă-K'etre.

Cîndu vine oara s-arucă funea tra si scoată ș-pri Ursu-g'anî, aești, aoă fac soțl'i. Lo-alăsară aclò, să s-moał'e ca nîs țe nu va. Fucarălu di Ursu-g'anî nu ștea, țe s-adară. Alagă 35 t-un udă, alagă to-alantu, deade di nă glăvănie. Mută scîndura și cîndu mutreaște tu țîlăr veade doî birbêțl': unlu laiu, alantu albu. Șade tora și s-mindueaște : z-dipună i s-nu dipună? Dipuse.

Ațel' birbèți l'-aveà draclu tră lucrulu aestu. Cîndu vrea să z-ducă tu lumea din sus, ncălică pri albul, și, pînă s-ascuk, na ț-ul lu vrea; ș-ma vrea să z-ducă tu lumea lantă din g'os, ncălică birbeclu lațu.

- 5 Ursu-g'anî cum il' diznîrdă, țe-l' vine să ncălică pri birbeclu ațel lațu și di nă oară, canda fuđi loclu sum nîs și s-află tu lumea din g'os. Căđu tamăm pri casa unei moașe. Moașa s-nărăi și-și afoară s-aurlă, carl l'-asparde casa. Nîsă ș-o-aveà că-î om arău. Ma cara își și viđu om dit altă lume, lu ntribă:

- 10 — Țe cațî aoațe, h'il'u?

Ursu-g'anî l'-aspuse tute ună cîte ună, cîte păți. Eră avursit multu și cripă di seate. Il' căftă nă k'cută de-apă, si-ș astingă seatea. L'-aduse moașa tu nă scafă, ș-ațea eră ală-čită, canda ș-lă draclu cămeașa nauntru.

- 15 — Altă apă no-avèți, ntribă fičorlu?

-- De! laț h'il'u! Aoațe trăđem multu di apă. Cațe duă prinde z-dăm cîte un om la lamne, tra-s sălg'ască àpile tră doaă-trei orî, ma estă nu ține multu. Cît bițeaște lamna di micarea omului ș-nîpôi li ține àpile. Aoa-î nișane de-apă.

- 20 Na! âstândî vine arada la h'il'a amirălu, s-u mică. Cama mare nila ț-easte di mușuteața l'eî, ma țe s-adări? Al'umtrea moare plasea de-apă. Măratlu de-amiră, cîndu ti mintuești, ună ș-tută are: ațea feată, ațea fičor, ațea s-l'i poartă numa.

- Ursu-G'anî ș-lo vearga di h'er și nk'isî troară la guva di
25 lamne. Aoă ț-află feata de-amiră, lu șideà pri un cuțur ș-aștiptă z-vînă lamna, s-u mică. Ș-eră feata mușată, cu perlu ca hrisafea. Ș-plîndeà laea, plîndeà, di ș-k'ètrile di m-pade l'-plîndeà nila. Ursu-g'anî il loară ș-nîs lăcriîle.

— Nu plînde, mușata locluî, il' gri nîs, nu plînde!

- 30 — Țe s-nu plîngu, ģone-aleptu și țe s-nu zg'ilescu cu boațe: țe bun me-așteaptă, tra s-nu plîngu?

— Nu te-aspere, mușată, că nu va s-pați țivă. Știū halea locluî, ma fă-ți inima, că lamna va s-albă s-facă cu mine.

- Il' ca vine nițeamă inima la loc a feătil'eî. Ursu-g'anî j-
35 băgă caplu pri đinucl'ul a feătil'eî, s-lu cață puțin în cap și-l' đise, cum va z-veadă că vine lamna, s-lu nțapă cu aclu, cara z-doarmă.

Citu s-culcă Ursu-g'anî, na-ū ș-lamna. Feata di frică nu lu nțapă, ma băgă s-plîngă. Nă lăcrimă caldă căđu tamăm

pri frimtea-l Ursu-g'ani. Ursu-g'ani si diştiptă ş-mutrî di cîtră lu vine lamna. Aestă acăţă să-ş struxească dinîl', cîndu viđu doi în loc di un.

Ună vinită lamna şi dişcl'ise gura, s-l'i ngl'ită di nă oară. Ț-aflăşi să ngl'iţi! Vap! ună cu veargă l'-are Ursu-g'ani şi 5 tu loc o alăsa.

— Dă ninga nă oară, gri cătaoa.

— Nă oară mi feaşe mu-mea, l'-u turnă Ursu-g'ani.

Carî s-o-agudea ninga nă oară anvia nîpîi şi Ursu-g'ani nu eră di k'iruţl'i, s-nu li ştibă aesti. Trapse apoea cuţutićlu 10 şi-l' tál'è limba şi înima ş-li băgă tu pungăr, să s-află di bun i de-arău. Ş-alăxi nelu cu nelu a feătil'eî de-amiră şi-ş mutrî di cale. Cîndu s-intră cîtră n-hoară, Țe si-l' veadă ocl'il'? Lumea s-pinđeă, să ncăcă carî di carî s-umplă cama-goña vāsile. Nîşi ş-o-aveă, că nîpîi vai astrăk'ască âpile. Lă grea 15 el s-nu să ncaće, că de aoă nculeă âpile va s-cură totna, ma carî lo-avđă.

Na-ă şi feata l-amirălu! Aestu, cum u viđu, acăţă s-u ncaće şi s-u vărg'ască, că ş-o-aveă taha, că vđi di la lamna.

— Nu mi ncaće, tată, gri feata, că ne vđil, ne ţivă, ma-20 lamna u l'irtă Dumniđălu.

Şi feata ună cîte ună l'-aspuse anarga ş-muşăt cum vine un ġone-aleptu, cum u viđu lu plîndeă, cum il' đise s-nu plîngă, că nîs va s-o-âpără, cum tu coadă trapse ş-u vătămă lamna ş-cum tute alante. 25

Amirălu di harauă, ġucă ş-arsăreă pri-un ġor ca un fîc-ric, avđîndalul aestă. Tu oară scoase zbor, s-lo-află şi s-lo-ducă, tra s-lu facă đînire. Triş cîndu gri aeste zboare, avđi' un vîftu; fuga deade la lamne, u billi şi-l' lo k'alea. Apoea vine la amirălu şi-l' đise, că nîs u vătămă. Na! ş-k'alea! 30

— Macă tine, s-ti fac đînire, đise amirălu.

Feata ca feată, nu đise ţivă de-arşine, ma plîndeă ca laea, ca corba.

Ursu-g'ani s-turnă di la lamne nîpîi la moaşa şi-l' căftă z-bea apă. Moaşa, ca mul'are moaşe, nu putu să z-ducă s-l'a 35 apă şi no-aveă Țe si-l' da. Il' đise Ursu-g'ani, să z-ducă s-l'a di la ariū, di la şopot, d-lu si-l' va hrisusita, că gurleacă âpile. Moaşa ca nu-l' vineă s-pistipsească ahtare ġudie. Ş-o-aveă, că ş-arîde cu ea. Cu tut aestă lo poăcile ş-ună bucl'iţă

și duse ntre-apă. Țe si-l' veadă ocl'il' ? Văzeă àpile di ȝi-arupeă urècl'ile. Cu tut l'i aușatic, acăță ȝ-ea s-arsară prî-un
 5 ȝor di harauă. Di un de-alantu avđi' moașă, că un ȝone-aleptu acșl ȝ-acșl, u vătămă lamňa ȝ-amirălu băgă zhor, să z-ducă si-l' da h'il'e-sa nveastă.

Apoea nviță, că ațel ȝone-aleptu se-află, că duse la amiră și că la amirălu băgară s-acăță aloăturle tră numtă. Viñe moașă hărioasă ȝi-l' aspune ȝe cură ȝ-al Ursu-g'anl.

— Bre cum, feațe Ursu-g'anl, cum se-află ȝonle-aleptu, 10 cîndu io no-am hăbare?

— Em, d-îu s-aî tine hăbare, h'il'u ? D-îu s-li știî tine tute?

— Mae, io u vătămăi lamňa ȝi s-fațe s-nu știû ?

— Nu ȝ-arîde, h'il'û, cu mine ; carl s-u vătămăi tine, tine vrea s-facă đînire amirălu.

15 Aduk'i Ursu-g'anl, că niște cură anămisa. S-duse ȝ-el la pălate. La poartă, purtarl'i nu vrea s-lo-alasă. Nis atumțea il' l'a dî-un ȝor ȝi-l' zdupuneăște di pade, di lă creapă h'area.

S-alnă analtu ȝi feata de-amiră ma-l viđû, il cunuscû, ma cum z-grească tu ahănți oamiñi, că-l nis ? Veđi, atumțea lu- 20 mea eră glară, aveă arșine, nu eră ca feătile ȝi nveăștile de-ađă.

Vîftul șideă n-coh'e cu ȝubuk'a, mare-gros, ca nis altu virnu. Ursu-g'anl s-apruk'è ȝi-l' đise amirălu, că nis easte ȝonle-aleptu, ȝe u vătămă lamňa. Vîftul acăță să grească, că min- 25 ȝunî đîțe Ursu-g'anl, ȝi grea :

— Nu veđi k'alea aoă năparte !

— K'alea ca k'ale, gri Ursu-g'anl, am ea mutreă-û are lamňa limbă ?

Cîndu disică caplu a lămăil'eî, ved că limba-l' lipseăște. 30 — Va u mîcară țivă vėrni, đise vîftul.

Atumțea Ursu-g'anl scoase limba din pungaăr ȝi dipu limbă scoase ȝi înima ȝi-l' scoase ocl'il' a vîftuluî cu nise.

Vîftul, fucarălu, armase cu vîftu mbităt, arușnăt, di nu ștea ȝe z-grească. Sărgl'aște Ursu-g'anl, l-l'a di ȝor ȝi lo-arucă 35 nafoară prit firidă, cumăți cumăți il feațe.

Amirălu apoea il' đise s-lu facă đînire. Ursu-g'anl lă đise, că nis nu-l trăt lumea estă, ma carl vor s-l'i facă un bun, s-l'i spună, cum poate s-easă tu lumea lantă.

— Noi vream s-te-avəm aoațe, tra s-ti hărisîm, că bunlu

te feașî tîne, nu se-acûmpără și niți s-plătește vîrnă oară. Ma carî tîni multu s-eșî tu lumea nantă, nveață, ca la nă dipărtare di loc, vaî veđî un minăstîr aspartu; aclò are el'ei vămănde și nu poate, tra s-li l'a vîrnu. Du-te aclò!

Ficòrlu duse aclò și tamăm dipuse un orîu, ca s-l'a țivă 5 carne. Ațel eră pull'u di orîu și ună vulpe vrea l-mică, cara s-nu u vătămă ficòrlu. Vinîră ș-orîil' alantî și l-aspuse pull'-lu cum easte luguria. Aestă vulpe cahe an, veđî, vîneă ș-lă mică pull'i. Lu ntribară orîil', țe bun caftă di la nișî?

— Z-me-aduțeti tu lumea anantă din sus, dîse Ursu-g'anî. 10

— Greu lucru, nă căftăși, ma cu numa-l Dumniđău va s-facă dî'siră orîil'.

Ș-apoea l-căftară nu știu cită carne și nu știu cită apă și crau! crau! lo-adusiră tu lumea din sus. Calea iu ișî, află un aüş. Lu ntribă aüşlu: 15

— Iu ti duți, h'il'u?

— Iu si-nî veadă ocl'il', dîse Ursu-g'anî.

— Nu vreî z-veđî doauă feate mușate, cum nu s-află alte sti lume. Aū treî anî țe arucă tu semnu și vîră nu poate s-li l'a. Ma vreî s-ti duță ș-tine, prinde si-ți bađi vîră k'ale di 20 om, că acșî nu va ti vor.

— Nu-l ma g'ine, dîse Ursu-g'anî, s-ti bilesu tine, țe h'iî pap și să-ți l'aū k'alea, di cit s-l'aū altu vîră ficòr gone pri gușe?

L-bilî dicara, băgă k'ale di om și duse s-tragă tu semnu. Ună 25 trădeare ș-ună agudeare feate tu semnu. Apoea ș-lo doauă feate și carî l'-acăță, Frînde-nerate și Aluntă-K'etre, un di un cor ș-alantu de-anantu di-l' aduse ună oară divarliga și-l' astrapse năparte, unlu acăță citră tu ascăpitata ș-alantu citră tu data soarluî. 30

Feătile le-aduse acasă. Ună u lo el nveastă ș-alantă u deade a tatu-suî, că tut no-avea.

De-aclò vîneam și țî-aduțeam ună păreac'e di țărùh', ma cum trițeam pri la ună bară, avđîi nîscîntă broatiți țe fațea:

 baca-cà! baca-cà!

35

A nîa nî si părù, că suntu haldupeanî și dîc:

 brac! brac! bràc!

Și di frică le-alăsai ș-aoațe me-aflai.

(Spus de C. Lagara din Băeasă, Epir.)

106. Alba și Furlanî.

Tu nă hoară bînă un om mult avût. Nîs erà cama marle din hoară. Casa lui, grădina lui, poîn'li a lui, mușuteșle a lui, nu le-aveà viră. Nă quă, tu misuhore, di zbor-zbor, acăță
 5 cu alți soși a lui, aclò iu tâl'à groase, si-ș alavdă mul'area. Un dîțea, că mul'area lui easte acșițe ș-acșițe, că nu cteadă nîntră nîs, altu, că a lui i nicuk'iră, cum nu s-află n-lume: cașe-un cum il' vineà și cum și ștea. Tu coadă dișcl'ise gura ș-Furlanî, c-acși-l' dîțea, și gri:

10 — Tute ca tute, ma mul'are c-a meà nu s-află, cu țeara s-alăđi: mușată, nicuk'iră ș-mintioasă. Aștirnată apoea, citu z-dîți.

Atumțea, un k'irût, un inimă lae, arsare și greaște:

— Tute bûnile va le-aibă Alba ta, mași că da pîne a furlor.

15 Al Furlanî l'i dipuse tut si'ndile n-cap, cîndu avđi' zborlu aestu. Și ștea nîs tutîputa, cît tiînisită easte și z-vînă un măs-cără, s-mîcă k'etre, il' vineà, s-plăscînească.

— Nu pistipsești, lai Furlanî, că-î acșițe, cum dîc io?

— Nu mași, că nu pistipsescu, ma h'im sigur, că mîți k'etre.
 20 că nî-u știu tutîputa. Mași lăeața și draclu dit inimă ti fațe s-u zburăști și si scoți foc din gură!

— Io me-acăț stih'imă, că mul'ari-ta se-aride, dîse lailu ș-corbul.

Furlanî se-acăță stih'imă. Țe lă fu acățătura? Macă poate
 25 măscărălu a hoărăl'eî, si-l' l'a oara ali Albi, s-amintă nă cuflik'e; cara s-nu poată, să-l' tal'e caplu.

După aestă măscărălu si scoală și z-duțe la nă moașe, de-ateale țe țin àpile. El il' dîțe a moășil'eî acățătura cu Furlanî și-l' caftă mintea, cum s-facă s-lu scoată lûcurlu n-cap. Il
 30 tăxi groși mulți ali moașe, cara s-adară țivă.

Ma naintea duse moașă, z-veadă țe mintueaște Alba. Aestă, cît arcă viră zbor di diparte, țe nu erà n-cale și acăță s-ti mutrească cu àgril', că ș-eră mul'area di bûnile și de-aștir-nătile, nu-ș erà di lișoările și di mul'erle neaștir-nate. Ș-eră
 35 nicuk'iră di pròtile. Vai dîți, cum prinde s-h'ibă nă mul'are.

Cara viđu mușica, că nu s-fațe lucru, cu arîderle ș-cu tur-narea mintil'eî, s-turnă și-l' dîse a măscărălu a hoărăl'eî:

— Aestă-i mul'are cu mintea tu loc. Si-l' fați țivă nu poți virnă-oară, nu mine s-pitrèți, ma patru-sute ca mine. Mași ună putem s-fățem: s-ti bag tu nă sinduk'e cu nă guvă, s-te-aduc acloțe și cara s-h'il dișteptu, va l'-u furî oara.

Măscărălu a hoărăle'i arsări pîn di tăvane, cîndu avdî' dră- 5
curia moășil'eî, ahîntu s-hărisî. Il lo moașa, l-băgă tu sinduk'e și z-duse la Alba.

— H'il'a mea, l'-dîse, înî viîne hăbare di la h'il'i-mea, (s-țem dim Pirvole), că nu poate și viîu s-alăs pîn tu turnată sinduk'a cu asimcâdî la tine; nu nî-u vreî? 10

— Alas-u, mae, dîse Alba.

Și o-alăsă moașa. Dipu prîndu, ca tră mirinde, Alba scoase oara di gușe și u băgă pri sinduk'e. Măscărălu a hoărăle'i u trapse cu un cărlig și- u lo tu sinduk'e, fără s-aduk'ască niți draclu. Adoăoazi viîne moașa și-ș lo sinduk'a nîpdi. Măscărălu 15
a hoărăle'i il' dîse a moășil'eî, că u viđu gulișană, cîndu z-dizvișteă z-doarmă, ș-cum il' fură oara. De-acloțe trapse tu misuhore, apoea cl'amă di nă mărđine pri Furlăni și-l' dîțe:

— E, țe dîți? ținî nînga, că mul'ari-ta easte apă di liturg'ie ș-că nu s-arîde. 20

— Pînă s-nu ved semnul, țin cum țin la mine, dîse Furlăni.

Atumțea măscărălu a hoărăle'i scoate și-l' aspune oara.

— Va u furăși, gri Furlăni. Nu-i semnu țe s-mi umplă aestu.

Atumțea măscărălu a măscărațlor l'-aspuse țe seamne are pri nîsă. S-cl'amă, că taha u bășe. 25

Măratlu di Furlăni, cu curșumea s-trădeăi pri nîs, sînde nu k'ică, ahîntu greū il' viîne. Ma tăcū, no-avū țe z-dică. Scoase și-l' deade čuflik'a și s-turnă acasă arușnăt, di lu ngrupă loclu. Cum ađumse acasă, il' dîse a mul'ari-saî, să se nvească, că va s-easă a priinmare. Mul'area troară si n-30
dreapse. Ningă hoara lor avea nă baltă. Și calea Furlăni il' dîțeă, că va z-ducă năparte di baltă. Intrară tu varcă și nk'isîră și cîndu ađumsîră tu mărđinea anantă, dipuse ma nain-tea Alba ș-cîndu lo z-dipună ș-Furlăni pinde nă oară pravatōs cu lupata di mărđine și l'-u deade cîtră tu baltă, să 35
s-toarnă nîpdi. A luî il' fu nîlă s-u neacă, de-ațea o-alăsă singură tu irnie, s-află cum feațe, cu tut că nu ș-avea niți un stepsu, cu tut că ș-eară curată ca Stămăria.

Strigă, zg'ilî mărata ș-curbișana di Albă: bărbate, iu me-

alăși, bărbate țe-ți feču, di nu-ni aspuni? Aestu necă ș-turnă caplu citră nîpdi.

Erà to-ascăpitata soarlui. Ma nclò, tră nîla l'eî și tră căsmetea l'eî, astăl'è un picurăr.

- 5 — Picurare, picurare, gri nîsă, la tine ș-la Dumniță, na flurile, di di gușe și strănila a meale, si-ni dai strănila a tale ș-ună cumată di pîne cît tr-astă-seară.

Picurarlu, inimă bună, u ascultă și feațe cum vru nîsă. Alba, faptă picurăr, trapse de-aclò, lu si-l' veadă ocl'il' ș-lu
10 s-u scoată coarle. Cara ntunică g'ine, ea se-alnă pri un ârbure fundutòs s-treacă noaptea. Aclò, sum ârburle ațel erà lujarlu a treilor drați. Seara, citră nață-nopți, cîndu acățà s-cîntă cucoți'i, vineà treil'i drați aoațe și-ș aspunea drăcurile, țe-aveà faptă qua tută. Ațel ma nîclu dîse:

- 15 — Anđi io feču greață lugurie: urg'i amirălu.

— Țe mare lucru feațiș tine, il' dîse marle. Aestă nu-i țivă. Urg'irea estă z-vîndică troară; il' trađi treî ori cu frînda aiștûi ârbure și videala l'-vine tu minút. No-adrăși țivă, l' dîse și-l' trapse nă bață cărtînoasă, tra s-adară altă oară cama
20 mare lăeață.

Anantu di mese dîse:

— Io asparșu nă moară, moara al L'ocă, s[di]țem.

— Ș-tine lucru mare nu feațiș. Cu nă mînată di arină, arucată, vine zborlu, lîngă cànale, se-astupă avlak'lu și moara
25 lucreață diznòu.

Și vap! l'-are ș-a lui nă bață cărtînoasă.

— Am tine, am tine, șute, țe urbarea-ți feațiș, griră dol'i drați cama niți. Ea z-videm!

— E, fîcòrî, ascultăți z-vă dîc, țe am faptă io: Avèți av-
30 dîtă di Furlànî și di curata Albă, mul'ari-sa? Na țe feču. Și bagă zarzavûlî și lă aspune, cum il pimse pri Furlànî tu mi-suhore, să se-acățà stih'imă cu un măscără a măscărațlor, cum aestu duse la moașa, cum moașa-l băgă tu sinduk'e și tute alante ună di ună.

35 Alba le-avdă tute dipri ârbure ș-niți cărlîdă, s-nu u l'a di hăbare drați'i. Dimineața, carî fuđiră drați'i, adună nîsă frîndă de-ârburle ațel, lo arina scoasă di drac di la avlak'lu di moară și nkîsî la moară. Aclò murar'lî tot s-pidipseà și lucru no-adrà.

— Nu vă pidipsiți, criștîni, că di gaba .Mași lo l'i știu sfina.

— Cum ? poți, tine spine și stai cu mîile n-sin ? No-ai nîlă di noi cum nă pidipsim ș-nă vătămăm de-aeri ahtare oară?

— Vă u ndreg moara, ma s-me-aduțêți apoea la amirălu, gri spînu.

— Niți zbor nu ncape, că te-aduțem. Țe mare lucru easte, noi nă o-aveăm s-nu caști țivă groși mulți, ma lucru lișor, s-fațe.

Alba arcă arina tu loclu țe prindea și moara și nk'isi ca di totna.

— S-nirară murar'l'i di știutlu spîn ! Cu nă minată de arină s-u nk'isească moara. Tr-apurie !

Apoea duse la amirălu. Aclò eră adunăți vatri dit pătrule mărđiîl a loclu și viră nu putea si-l' da cale a lingoăril'eî. Nis acățâ si grească pri sun casa amirălu :

— Ai vâtru, vâtru ! vâtru di ocl'i, vâtru di ocl'i !

Amirălu avđi și lă dîse s-lo-acl'amă z-veadă, țe știe. Ananți vâtri, cu capêlile pîn di tăvane, cîndu-l viđură, un picurăr spîn, acățară să-și aridă di nis și z-dică, țe să știbă k'irutlu aestu di la oi ! La mandră ș-la cășare el, nu la vitrățil'e !

G'ine ma k'irutlu niște ștea. Taha s-apruk'è di amiră, l-mutrî tu ocl'i, cum fac vâțăr'l'i, lu ntribă, l-băgă să scoată limba ș-alte multe. Tu coadă dîse, că el poate s-lu vîndică a-mirălu di ocl'i.

— Mutreă g'ine, griră vâțăr'l'i ananți, s-nu-l fați cama laiu, c-apoea nipărtică lae va ti mică. Amiră easte aestu.

— Țe ț-u căftarea ? gri amirălu.

— Nu voi țivă si-nî dăi, mași doaă lucre : carî s-ti vindic, s-me-alăși s-lă ncalțu cîte nă pêtală la cur a vâțărlor aiștôr, cu capêlile pînă nsus, țe ș-arid di mine, și s-mi fați pășe tu atare hoară, — s-cl'amă : tu hoară l'eî.

Lucru țe s-fațe gri amirălu.

Vâțăr'l'i ananți s-lișină de-arîsute !

Di-ună oară, trapse frînda dit tastru. Tuți vâțăr'l'i dîțea, că va-l urg'ască cam-arău, ma no-apucară z-grească și cît il' trapse trei ori și amirălu viđu cama g'ine di prota.

L'-acață spînu vâțăr'l'i, țe ș-arîsiră di nis ș-un cîte un lă ncalță pêtala la cur, tra s-o-aducă aminte. Apoea ș-lo sem-nul di pășe, groși ciți vru și oaste și nk'isi n-hoară-l'.

Ună aġumtă aoațe și intră tu pîne-l', ntribă lumea, țe știu di un om Furlânî.

— De! l'-dî'siră oămînî'i, nă hale greauă l'-cădû pri cap. Acșl ș-acșl se-acăță nă duă stih'imă c-un altu, că taha mu-
5 l'ari-sa Alba nu poate s-o-aridă vîrnă. Cum o-aduse draclu, că Eva tut Evă, aclò nu fum z-videm, ma nu ș-eră di mul'erle ligate la cap. Țe-î alih'a di tute aeste, un Dumniđău știe. G'ine ma Furlânî îș k'irû ċuflik'a ș-mul'area ș-aġumse s-țeară.

10 Alba, adrăt pășe, dimîndă, si-l' grească ș-al Furlânî ș-a măscărăluî a hoără'l'eî, mare-gros tora, om co-aveare. Carî l'-adûsiră dol'i și-l' griră ș-ali moașe și s-adunară lume, di merlu s-arcăî, nu cădeă m-pade, gri Alba:

— Ea spune, tine — cum il' dîțeă a măscărăluî — cum vâ
15 fu acățătura?

Aestu băgă se-aspună mincûnî, cum și ștea. Atumțea Alba ntribă ș-moașă. Ș-aestă tut mincună aspuneă. Trapse apoea Alba căcula din cap și alăsă si-l' cadă percă:

— Io h'iû, cîne ș-cățaûă, Alba, nveasta-l Furlânî. Tine te-
20 alavdî, că mi băgăși tu mînă? Tora si aspûnî alih'a, că-ți tal'û caplu.

Măscărălu a hoără'l'eî acăță s-adară guvojdî di frică și trimbură ca vearga. Moașă cît nu ngl'iță di frică.

N-o avură țe s-facă și aspûsiră lăeața, cum se-ascumse tu
25 sinduk'e, cum il' fură oara, cum-il' viđû seămnile, cîndu z-diz-vișteă, tute.

— Avdî, tine bărbate, țe mi loași fără s-mi ġudiți și mc-adusiși la k'irire?

Măratlu di Furlânî țe z-dică? Tățeă și ascultă și nu-l' vi-
30 neă s-pistipsească: vis easte? alih'a easte?

Ațumțea Alba lo-acăță pri măscărălu și-l leagă di moașă și carî lă da nă arucutire ca di la Sutira, pină s-aġungă la ariû cumătiče di cumătiče no-armăsiră.

Ș-apoea dipuse nîsă di pri pînea di pășe ș-intră bărbatu-su,
35 ca cum eră cama unđită.

(Spus de Culușlu al Cealera, Avela, Epir.)

107. Țerbul de-amălamă.

Ună oară eară un amiră. Tu hoara țe șideă amirălu eră un avût. Aestu eră ahî't avût, s-(dî)țem ca di ȕațe orî ma avût 5 di amirălu. Nu acăță vîră lucru amirălu, nu fățea țivă, fără ntribarea aiștûi avût. Veđî, că-l' tăl'ă ș-caplu avutluî. Cîte orî vrea parăđî, si mprumută di la el. Nă ȕuă amirălu adră un lucru și nu lu ntribă. Avutlu s-năiri și nu ștea cum s-u scoată. El si sculă și z-duse la amirălu și-l' ȕise: 10

- Că-țe nu mi ntribăși la lucrulu aestu?
- C-acși vruî, ȕise amirălu. Țe poți si-nî fați?
- Io știu, țe va-ți fac, l'-u turnă aestu.

De-atumțea niși le-aspărsiră aloăturle și nu ș-grea.

Amirălu aveă nă feată. Nîs u țîneă feata ncl'isă t-un castru. 15 Castrul aestu era adrăt tu mesea de-amare. Divariîga de-amare avigl'ă ask'ere, tra s-nu poată să se-aproak'e vîrnu de feată. Apoea amirălu scoase zbor, c-ațilûi va u da feata, carî va-l' aducă semnu di la h'il'i-sa. Veđî, că pînă eră pri bûnile cu avutlu, aestu l'-u căftă nveastă ș-amirălu l'-ȕise 20 tora, că s-nu puteare s-l'-aducă semnu di la feata lui dit castru tră 99 di ȕile, să știbă, că va-l' bea curcubeta apă; ș-carî s-aduțeara, a lui s-h'ibă tră nveastă.

— G'ine, ȕise avutlu și s-duse acasă-l' și stăteă mintuit. Nîs aveă un om țe lu ntribă ș-tră bun ș-tră slab, că di ntri-25 bare znie no-aveă. Il' ȕise, țe cură și-l' căftă s-l'i da vîră minte.

— Aestă nu-l dip țivă, l'-ȕise știutlu. L'a-nî a nîa 40 di ucăți di amălamă și dă-nî nă nîl' di lire, tra s-fac un țerbu.

Feațe avutlu cum lu nviță omlu a lui și aestu duse la un 30 hrisic și feațe un țerbu, țe ncăpeă un om ș-aveă loc s-țină ș-micare tră ma multe ȕile. Țerbul aveă doauă guvițe, d-îu omlu puteă z-veadă di nauntru citră nafoară, ma nu z-videă din afoară.

Apoea, cara l'-plătî nîl'a di lire a hrisicluî, că lo-adră pri 35 dimindate, il lo ș-lo-aduse acasă. Băgă domnu-su nauntru, l'-deade micare, beare tră ma multe ȕile și apoea lu scoase m-păzare. S-adunară tută lumea s-lu veadă, ma vîră nu puteă s-lu acumpără, că nîs căftă trei-nîl' di lire și carî puteă

z-da ahinți parâți? Avdî' ș-amirălu și pitricu s-lo-aducă pâlăte, s-lu veadă, țe tutipută di țerbu easte? Cara-l viđu arisi, că eră di mastur adrăt! Lu ntribă cit caftă? Aestu turnă și dîse, că nu lo-are tră vindeare, ma carî va amiră
5 poate s-lu țină ndoauă dîle la pâlăte, s-lu veadă pînă s-treacă sivdălu.

— G'ine, dîse amirălu, alasă-l, că de aoă nu k'are.

Nă huzmik'ară, țe ațea pine a feătîl'eî la castru tu var ligată cu čoara, il' dîse, că acși ș-acși, un țerbu de-amălan
10 lo-aduse un om la tată-tu. Si veđl, ți si pare, că viđu easi

Feata se-angrică multu a tată-sul, si-l' lu pitreacă la castru tra si-ș treacă oara cu nis. Tată-su, s-nu-l' aspargă k'efea feată, l'il' lu pitricură țerbul cu huzmik'ara. Feata, caran
aveă țe s-facă đua tută singură ca cuc, s-hărisi multu m
15 viđu și đua tută se-ağucă cu nis, il bășă ș- nu-l' vîneă
z-dispartă di nis. Avutlu dit țerbu o-aveă bițită micarea
tora țe s-facă? Cîndu durîă feata, el mută susta și isă n
foară. Apoea mîcă di mîcare feătăl'eî și nîpōl intră tu țerb
și se-acupireă cu susta.

20 Aestă u fățea nis đua-di-đua și mărata di feata armine
ağună. Atumțea nîsă dimîndă si-l' pitreacă mîcare cam
multă, că mîcă ș-țerbul. Mă-sa-l' pitrițea cită căftă.

Nă đua, cîndu feata eră teasă pri pat și tut se-ağucă
țerbul, avutlu, di nă oară calcă susta și ease afoară. Feat
25 s-aspărē prota, ma el u lo cu bunlu ș-cu dulțeamea și-l' dîs

— Nu te aspare, că lo h'îu. Ștîl cit ti voi și prinde
nveđl, că tată-tu no-are tu minte s-ti mărită, că di la tuđi
ti vor, caftă semnu di la tine, și carî nu-l aduțe, lu șcu
k'ađă. Tut acșițe-nîl căftă ș-a nîa și-mî deade 99 di đile. Ca
30 s-nu-l aduc, analtu pri 99 di đile, va-nîl bea curcubeta ađ

— Ba! dîse feata, macă-î, acșițe, s-ță dađ cite seamne vî

Carî se aștîrnură apoea dol'i pri bană, tricură 15 di đă
pri mîcare, beare și čimbuze. Dadun mîcă, dadun bea, đ
dun durîă. După 15 di đile vîne huzmik'ara și căftă țerb
35 nîpōl. Ea l'-lu deade.

Feata l'-aveă dată a gônîlul nelu a l'eî, oara și perî đ
cap ș-ună carte țe cîntă, că bînă cu nis 15 di đile.

Omlu avutlul era-l la amirălu vînît, si-ș l'a țerbul nîp

Cite-l' feațe amirălu s-lo-alasă, nu vru ș-nu vru cu vîră trop.
 Cara lo-aduse acasă, l'-dîse :

— E, doamne, adrășî țivă, i dîsiră groșl'i k'irûțî ?

— Adrăî ș-adrăî! groșl'i acățară loc.

Tricură 99 di dîle apoea, ca 99 di orî și-l acl'amă amirălu. 5
 s-lu ntreabă, s-easte-că feațe țivă. Avutlu aspuse, că are
 semnu. Scoase prota nelu.

Amirălu lo nelu tu mînă, l-mutrî di nă parte, de-alantă,
 aduk'i, că easte a h'il'e-saî, ma dîse cu tut aeste:

— Aestu nu-î semnu sigur. Hrisițl'i de-ăstăndî te-adară ș-10
 tine vîi, nu un nel. Va-l aî adrată la vîră hrisic. Semnul
 aestu nu-î bun. Altu aî ?

Avutlu scoase oara cu vula h'il'e-saî.

Amirălu nîpôi u mutrî, viđû că-î oara h'il'e-saî, ma tut dîse :

— Niți aestu nu-î semnu. Multe orî sun tu lume nă soe. 15
 Altu semnu ștî ?

Avutlu scoase ș-aspuse perl'i.

— Ș-aestu nu-î semnu sînătòs, gri amirălu. Multe feate aû
 perî c-a h'il'e-meai.

Ma napôi scoase cartea. Nu putû z-dică amirălu, că nu-î 20
 di mîna h'il'e-saî. Scoase și-l' deade h'il'e-sa nveastă și feațe
 nă numtă amirărească, țe pînă ađî se-aspune.

La lumtă erăm ș-îo și-nî deădiră nă misură cu arîz. Cum
 mi duțeam acasă s-lu mîc, tricură niște orîi și mi mutară
 nsusu, nsus, ca ȕate ġimlî și me-alăsară dapoea tra-s cad 25
 și îo di frică arcăî misura și s-freađe și se-adră țivale. Că-
 đûî ș-îo și-nî mo-agudlî și di goadă vrea-nî crep. Aclò lu cri-
 păm, viîne un șoaric și apărîl s-mi bată cu coada și acșîțe
 ascăpăî di moarte. Cu tut aestă, suntu șapte sute de-aîl de-
 atumțea și ċorlu tut mi doare. 30

(Spus de Toma al Bușă din Veria (Doliani), Macedonia.)

108. Gugu-Găgă.

Eră, țe nu ș-eră.

Eră ună oară un om avût, avût că nu ștîă lu l'-are groșl'i.
 Ġîne ma stres ș-eră nîpôi cum no-aveă faptă fisea altu. Un

pară nu-l' vineà se-aspargă și groslu cum intră tu punga
lui, lunină nu ma videà altă oară. Ți-l' stres și scoate-l' ocl'il'.

Erà nă Țuă di păreasinl. Dûsiră tuȝi se-acûmpără din pă-
zare, c-aveà adusă niște pești, duse ș-nis. Tuȝi acumpără, tuȝi
5 să ndriȝeà la plată, maș nis, ma s-șuȝă, vineà di varliga,
se-amvirteà și-l' păreà că suntu peștil' scung'i. Nu-l' si loa
fucarălu, că s-nu h'iritească țivà cu viră gros cama ng'os
picul'lu. Aștiptà si scadă păhălu, tra s-acûmpără.

Aproapea di casa avutlu aiștûl stres binà un om fucară.
10 că ȝinușe tu vatră no-aveà. U mică pinea tu doàule ȝile
nă oară. Ma, cu tut aastă, virnă oară nu s-plinȝeà și cîndu
agudeà cite viră pindară, ștea s-l'-află loclu : carnea cama
buna, vinlu ca ma vec'lul nis vrea lo-acûmpără. Țe ȝiȝeà
nis : ună bană avêm, un suflit are om lu, prinde s-lu lom cu
15 bunlu. Țua, cari-ște cum feașe, scoase viră cartu di miȝit
și duse m-păzare. Cum viȝu un pescu mare ș-crehtu l-l'a, il
plăteăște și-l duȝe acasă.

Avutlu armase cu gura căscată. Țe soe ? aestu pine no-
are s-mică ș-acûmpără pescul aȝel cama marle ? Nk'isî dipu
20 nis și lo-aȝumse :

— Nu ti ntreb, viȝine, ȝe soe di lucru easte aestu ? Acum-
părășî un pescu ma mare cit caplu-ȝi. D-ȝu ahinȝi parăȝi
tine ?

— Vindûl leâm nile aȝi și loaî un cartu. Patru groșî ded
25 tră pescu, un gros pinea ș-aȝunde, s-o-ardu astă seară, să-l'
si ducă andară. Ună bană avêm, s-u binâm cîndu putêm.

— Va z-vîn s-mi flipsești ș-mine, macă-l acșî.

— Vinu, ȝise fucarălu.

Fucarălu, cara viȝu că avutlu va-l' tinisească measa, s-nu
30 s-aruşneaȝă, duse și si mprumută la hane cu vinlu. Nu-l'
lipseà țivà. Mîcară tuȝi, biură, o-ârsiră cu arideare, cu cîn-
tare ș-cu ȝucare.

— Nu ti ntreb, tine ȝe-avûșî astă seară, l'-tuk îșî ; mine ȝe
vaî mîȝî ?

35 — Mîne ? are Dumniȝău : ȝuă noaûă, căsmete noaûă, ȝiȝe
părăvulia ; va l'aû sapa, vaî lucrêȝ și vaî binêȝ.

Cara s-mindul, s-mindul avutlu, ȝise :

— Ma bună bană treȝî tine di mine. Di âstândî va mu-
trescu s-me-adâr ș-lo ca tine. Nveaȝă, că ȝo am groșî ș-flurîl

cu sacul. Bana-ni tută s-mic cu pulmul flurille și nu z-bițescu. De-aestă va-ți fac ș-ația nă buneată. Na cl'eile și du-te, umple un tastro di flurii ș-a tale s-h'ibă. Dure fui cl'aea draclui!

Fucarălu țe aștiptă? Arape cl'aea și trađe tu țilăr la avutlu. Aestu li țineă flurille t-un tălare. Cîț lo z-bagă mina 5 s-l'a un pulmu, și na, că l'-ease un arăp cu nă mățucă tu mină și-l' dîțe:

— Țe cațî aoațe?

— Ea, mi pitricu domnu-su s-l'aŭ un tastro di flurii.

— Carî domnu?

10

— Nicuk'irlu a căsil'eî.

Araplu arise și-l' dîse:

— Mărate, mărate, țe te-aride mintea! Aeste flurii nu suntu a lui. Nis le-adună tră Gugu-Găgă. Ai avdîță di Gugu-Găgă? A lui suntu. 15

Fucarălu, cu nărle spinđurate, s-turnă acasă ca viră nel agun și-l' dîse avutlui țe cură anămisa.

— More cum, gri aestu? Nu pot s-fac lo țe voi co-avearea. mea?

— De! știu ș-îo? Țe-nî viđură ocl'il', ațea ț-aspun. 20

S-aprease avutlu foc, si scoală, si duțe acasă ș-acl'amă doi masturi. El aveă to-avlie un arbure mare, di viră patru-sute de-aîl. Il tăl'è. Apoea l'i scoase pinea di nauntru și-l guli. Acăță apoea și-l umplu cu flurille a lui din țilăr, fără z-veadă măsturli. Triș în coadă cu agutorlu a măsturlor, 25 lo-arucă to-amare și dîse:

— Na! s-l'aŭ ș-îo, s-l'a și Gugu-Găgă!

Gîne ma țe-l scriată să s-facă, va s-facă! Grenda, cara lo amarea-amarea, u scoase unda tu loclu al Gugu-Găgă.

Gugu-Găgă ș-eră un putrid de-avut. Aveă ahî'ți parăți, că 30 no-aveă lu s-l'i bagă. Ș-eră bun ca nă cumată de amălamă: nu eră om di la Dumniđăŭ, i avut, i oarfin țe s-no-aibă tur-nătură la nis. Tuți mîcă, beă și fuđeă cu pîntica adărată țae. Dicuñarli prima o-aduțeă la nis. L-aveă udăți tră mî-care, tră durîtare, că u duțeă cu căcula scoasă. 35

Nă quă dicuñarli s-priimnă pri buđa de-amare. Grenda o-arcă unda nafoară de-amare tamăm atumțea. Țe lă viñe a lor, lucru no-aveă, ai s-u l'a și s-o-aducă acasă la Gugu-Găgă s-o aibă ca piđul'ŭ tră șideare. Dîca ș-fapta.

Avutlu stres, cara o-arcă grenda mplină di flurii to-a-mare, vru z-veadă: grenda va z-vină la Gugu-Găgă i nu? Acșițe, ncălică pri un cal și ntreabă un, ntreabă alantu di Gugu-Găgă — carl nu lu ștea? — așumse la nis.

- 5 Ună așumse tu avlie și protlu lucru țe viđu fu grenda. Ș-feațe crușea di ċudie. Ne că nu-l' vineă să-ș pistipsească ocl'il'. Gugu-Găgă lo-aștiptă multu g'ine, cu tute bunile țe deade Dumniđău. După țe mīcară g'ine-mușat, și după țe li cruiră lăh'le g'ine, avutlu stres il' đise al Gugu-Găgă, z-10 dipună pīnă to-avlie.

Ma dipūsiră, đise pale avutlu stres citră Gugu-Găgă:

— Nu nī-aspūnī, grenda estă, d-yu se-află aoațe?

— Aicuňarl'i o-adūsiră di pri mārđinea de-amare.

- Adu nă țupată s-u discām, tra z-veđi nă ċudie, cum 15 nu-ți viđură ocl'il' pīnă aștāndi.

Gugu-găgă nu ca vrea se-aspargă gustul a đicuňarlor, ma tră k'efea oășpilui, s-nu-l' armīnă hătirea, străxi.

Tac! tuc! cu țupata, discară grenda. Ună discare și fluriile s-aruvirsară m-pade.

- 20 — Na! căsmete țe nă vine n-casă, gri Gugu-Găgă. Dīsile a tale s-h'ibă, oaspe!

— Nu-ți voi pindară, oaspe, đise avutlu.

— Ma cum s-fațe aestă?

— Un lucru vruī z-ved; il viđul ș-ahintu așunde.

- 25 — Ma că va l'al, mă că nu s-fațe altă soe.

Țivă! avutlu nu vrea s-avđă di loare. Atumșea Gugu-Găgă il' dimīndă a mul'are-saī și-l' đīțe, se-adară nă turtă cu ahtare mășturil'e, că s-u umplă mași cu flurii. Nu va đică, că mul'area o-adără pri dimīndată.

- 30 Apiri ș-oășpile nīpōi și ncălică calu ș-trapse. Cum easte adetea, l'-băgară ună altă tră cale, pull', gāl'nī, pită ș-turta cu flurii și-ș trapse calea, oară-l' bună.

- Gugu-Găgă aveă avīne, și carl trișea, aveă dată ahtare zbor, că poate s-mică și s-l'a cită auă z-va. Viră nu-l' đīșea: 35 stāl ma nclo. Tricīndalul ș-avutlu, s-turnă to-avīne să z-discurmă puț'n, pīnă s-frīngă căldura, că eră nađă quă. Aclō eră ș-nīscīnță oamiñi de-al Gugu-Găgă. Aești l'-adunară di cama buna auă și l'-u deădiră avutlui. Avutlu cu țe s-l'i mească? scoate ș-lă da turta.

Oamiñl'i u loară, ma carl' erà săturățl' pîn di gură, nu u frîmsiră și seara o-adūsiră acasă. Cît u vițu Gugu-Găgă l' ntribă :

— D-îu o-aflăt turta estă ?

— D-îu s-o-aflăm ? Nă u deade un cālătòr, ma carl' nu nă 5 fu foame, nu u micăm.

— Nacà l'-u furăt țivà ?

— Ba ! se-ascapă Dumnițău ! Tr-ahtărl' oamiñl' nă ștîl, di cîndu-țl' micăm pinea ?

Atumțea vițu Gugu-Găgă, că nu-l di la Dumnițău s-fugă 10 flurille di la nis.

Ș-acșite nișl' armăsiră cu flurille ș-cu groșl'i ș-erăm ș-îo aclò și-nl' deădiră un tastro di fluril, ma carl' nu fu s-h'ibă a meale, nîpòl fără pindară armăș.

Părmîș șteam, părmîș aspüş,
cît putîl, ahîț v-arîș.

15

(Spus de Ghițl' al Muzi din Selia (Călive-Badraxi), Veria, Macedonia.)

109. Picurărușlu.

Erà, țe nu ș-erà.

Erà ună oară un amiră multu știut și multu bun. La tută lumea fățea bunetl' și s-l'-armînă numa tră totna, băgă ș-adră 20 un scul'ò, cum altu nu s-aflà pri lume. Aclò vineà di nviță fîcòrl' ș-feate dit mărđinea loclul.

Ntră ananțl' fîcòrl' de avuțl', di domnî mărî și de-amirățl', micà nă mișcătură di pîne ș-un h'il'ũ di picurăr. Tu taxea lui se-aflà și doașă feate de-amiră, feata-l amiră Vearde și feata-25 al amiră Albu. Le-aveà pitricută părințl' z-dișcl'idă ocl'i la nvițătură.

A h'il'lul di picurăr il' dîțea Picurărș. Numa lui vai erà altă soe, ma fîcòrl'i acșite-l' grea, că erà h'il'ũ di picurăr. Picurărușlu nviță foc, ș-îu nu ștea doàule feate, l-aspunea 30 nis că erà drac din vale, di tute-l' tăl'à. Ș-feățile l-vrea multu tr-aestă.

Nă quă, dăscalu lă dîse, carl' di nișl' vai veadă viră vis astă seară, s-nu lo-aspună a vîrnîl, macă vor să s-facă vîslu.

Picurărușlu vițu tu vis, că taha ningă patlu a lui vine 35

nă moaşe. Moaşa ţineà t-una mină soarle şi to-alantă luna. Apoea s-turnă cîtră nîs şi-l' dîse:

— Picurărûş muşât, Picurărûş muşât! Soarle ş-luna va-ţi luîneadă calea, soarle ş-luna va ţă ndulţească bana!

- 5 Fiçorlu z-diştiptă di nă oară pri vîslu ţe viđû, ş-aduse aminte di zboările a dâscalui şi stăteà mintult şi cîrtît, adunât tu nă mârđine di udă, că ţ-eră nîlă di nîs.

Tricû mă-sa, l-viđû mvininât şi lu ntribă:

— Ţe-nî aî, h'il'û, di stai mvininât? Nu nî-aspunî ş-a nîa?

- 10 Şi cara nu vru z-dişcl'idă gura Picurărûşlu, s-năiri mă-sa şi lu scoase nafoară. Picurărûşlu duse şi s-plîmse la tată-su, că măsa lo-agunî din casă. Şi cara nu vru s-l'-aspună niţi a tată-suî, s-năiri ş-aestu şi lo-agunî din casă, să z-ducă să ş-află altă mumă ş-altu tată, macă no-ascultă.

- 15 Fiçorlu, ca fiçôr, ş-lo mintea la čoare şi l'-u deade cîtră de-am pladea, lu si-l' veadă ocl'il'.

Picurărûşlu eră muşât şi mintîds şi grama, ţe u nviţă, se-acăţă di nîs. Acşîţe că ş-tu carte nu eră de-aţel' k'îruţl'i. Calea-calea, ađumse, tu amirăril'a amirăluî Vearde. Vizirlu a-
20 mirăluî, cum zburî' cu nîs şi viđû, că eră di greîl'i şi nu eră vîră di lişuraţl'i, fumeal'e no-aveà, fl lo tră h'il'u.

Nă quă era-l' acl'imăţî la amirălu Vearde la measă. Feata amirăluî, s-aveà turnată di la scul'ò, că loară pafse şi aveà adusă cu nîsă şi soaţă-sa, h'il'a amirăluî Albu. Nîse l-cunus-
25 cură di nă cale, carî easte, şi lu ntribară, că ţe lo-aguniră părinţil' de-acasă? Picurărûşlu dîse, cum sta lucrulu ma cum u băgă tu greaoa, di nu vru se-aspună vîslu necă amirăluî, lo-acaţă aestu şi-l bagă tu pudrume.

Feata-l amiră Vearde l'i si feaţe nîlă di nîs şi di muşu-
30 teaţa luî şi pe-ascumta l'-aduţeà hrană al Picurărûş, fără zborlu a tată-suî. Adu ađî, adu mîne, feata, acăţă să-l' bată înima tră nîs şi pînă s-nu-l videà doauă orî în quă, mureà. Ahîntă vreare băgă tră Picurărûşlu a l'eî.

Tora, feata-l amiră-Vearde ş-pitriţeà cărtî dipriună cu
35 feata-l amiră-Albu. Nîse di multe orî s-čucuteà tu cărtî şi-ş băgă ntribări. Feata-l amiră Vearde eră cama groasă veđî tu minte, nu-l' tăl'a caplu ahîntu, ş-aţea-l amiră Albu eră cama drăcuroasă ş-ma piră.

Nă duă l'i scrie feata-l amiră Albu și-l dîse, cara poate s-anguască și z-disleagă trele aeste ntribări:

1. Cu țe si zicsește peaja di ou? 2. Apoea-l' pitricu doi cal' azburători, s-aleagă cari i bunlu și să-l' pitreacă slablu nîpòl; 3. și cum va s-facă, țe, cîndu s-arujască eapa l'eî s-avdă mîndul di l-amirălu-Vearde?

Feata-l amiră Vearde cripă și plăscîneă, că nu știă, țe apândise z-da. S-feațe ca di fărîmăc; tută noaptea nu o-acăță somnul mintuîndalu-se la ntribări și tut nu putu s-lă da cale. Dimineata vine cîrtită la Picurărușlu a l'eî, s-l'-aducă 10 mîcare tu pudrume Aestu, ma u vidu loată la față, u ntribă țe păți, di easte cîrtită, canda-l' si nicară cărăvie?

Feata-aspuse, na ș-na țe cură.

— Tr-ahît crek', lai mărată? Am na! l'a peaja di ou bag-u tu pălanță; l'a ș-țară dila mortu, un h'ir, cu trele deădite, 15 bag-u de-alantă parte di pălanță, și bițeă co-aestă.

— Aestă g'ine, am alantă ntribare cu cal'i?

— No-are lucru cama lișdr. Adară doauă hîndăc' și bagă-l' se-ansară dol'i cal'. Ațel ma inimoslu ș-ma bunlu vaî ansară; fricoslu va se-aspară și va s-tragă nîpòl. 20

— E! ș-aestă g'ine, am anantă?

— Tr-anantă nu me-acăț, că prinde s-h'iū ș-lo acdò.

Feata feațe cum u nviță fîcorlu, zicsi peaja di ou cu țara di mortu, țînū calu ațel bunlu și-l' pitricu nîpòl ațel slablu. Apoea feațe cum feațe, lu scoase Picurărușlu din pudrume 25 ș-l pitricu la feata-l amiră Albu, si-l' da apândisea ș-la ntribarea din coadă.

Ună agumtă tu amirăril'a al amiră Albu, Picurărușlu lă dimîndă a oămînlor a lui și lă dîse: Iu vaî videti cine, să-l vătămăți! Agungînda nîs la pâlăte to-avlie, scoate cumbura și 30 o-aprinde pri un cine amirărescu. Ask'erea di nă oară sargl'iră și lo-acățară. Apoea lo-adusiră la feata-l amiră-Albu s-lu gîdică, că nîsă tată no-aveă și dumneă singură. Lu ntribă, că țe arcă pri cine cu cumbura.

— Cum s-no-aruc și cum s-nu-l vatăm, că luk'l'i agûmsiră 35 tu munți s-mică picurar'l'i di vii și a lor nu li si bate urea-cl'a dip aoațe?

— Nu ti mintuești tine, d-îu vreî s-avdă cînl'i, nîșî de-aoă și luk'l'i din pădure?

— Macă cînl'i de-aoă no-avdu țe s-fațe tu pădure, nu ti ntreb, cum cațfi tine s-avdă mîndul di l-amirălu Vearde, cîndu arujaște eapa ta de-aoaște?

H'i'l-a-l amiră Albu nu s-aștiptă s-o-acață; viđù că-l' feată 5 mintea și-l ținù acloțe tră bărbăt. G'ine ma feata-l amiră Vearde l-vrea ș-cama multu și cara nu putea s-facă fără nîs, si sculă ș-apirî la soață-sa.

Tra s-nu l-aspargă k'efea, li lo doăuli nveaste.

Ună dimîneată, cîndu-l' turnă să s-la una cu ibriclu de 10 amălamă ș-alantă cu ilenea de asime:

— Na! dîse nîs, aestu fu vîslu țe n_vîsăi; luna cu soarle h'ițî voi doăule.

Ș-acșite armase nîs pri scamnu și le-adră doăule amiră- ril' ună sîngură și bînă nă etă ntregă, cu tute bûnile ș-cu 15 tute mușuteșle dipri loc. Cîndu isă a priimnare tu carotă, una di nă parte și alantă de anantă parte, ș-nîs tu mese, tuțî goâl'i l-zilipsea și tute feătile li susk'iră.

Aclò erăm ș-io și-l viđùl cum di un picurăr ađumse mare amiră. Me-apruk'ăi di nîs pre-agalea-galea și de-aoă do-aclò, 20 cu zborlu l-feču si-nî da ș-a nîa nîscînte flurîl. Năs, om bun, nu dîse «nu-ți daŭ», ma bîgă mîna n-gepe și scoase un pulmu și-nî li deade. Troară ded fuga m-păzare și acumpărăi acûl nă cîleah'e, a cuî nă căculă noauă, a cuî un brîn, a cuî nă flueară, mal di mușutêșl. Tu sone acumpărăi ș-un cal și li 25 ncărcăi pri nîs, ncălicăi și trapșu z-vîn în hoară. Ađumșu pînă la Barbêrî și carî acățară cînl'i să s-aurnăscă pri mine, vrea mi bea. Trađe unlu di căcule, trađe alantu di brîne, — ațel' ș-o-avea că suntu h'icate, — nî le-arăpură tute ș-io di frică, cu de-avîa putûl s-me-apăr cu mățuca și z-vîn aoaște, 30 gol ca tufek'a.

(Auzit de la mama mea, Avela, Epir.)

110. Fičorlu de la arîŭ.

Eră nă oară, țe nu ș-eră.

Nă oară, tu vec'lul k'irò, va h'ibă ađi cari-ște cîte sute de ańl, bînă tu mărđinea locuî un crîștîn cu mul'area luî. Nîșl 35 avea noauă fičòrl. După noăul' fičòrl, mul'area armase greauă năpòl și cara s-umplură đî'lile, il' viîne s-amintă. Cara ș-a-

mintă criștina, tu trôle serî vînră mîrile să-l' bagă căs-metea.

Mul'area, carî aveà un jar di fumeal'e, lo-aștiptă aestu cu alăsare mare. Acșițe, a treea seară, ne turtă cu nare, niți micări, niți vîn, niți measă nu ndreapse tră dîne. Aeste, cara 5 vînră ș-aflară measă nibăgată, s-nărăiră multu și acățară s-l'-u toarcă qua nieluî mași pri h'irlu ațel laflu. Și țe-l' băgară ?

Să-l' moară tată-su, să-l' moară frațl'i, noaul', și s-armînă nis coblu ș-lallu, ș-cîndu va-l' vînă oara să si nsoară, să-ș 10 l'a mă-sa nveasta.

Muma curbișana, cîndu avdî scriata mîrilor, cămeașa di-pri nîsă l'i si cutrimbură și somnul nu ș-u acăță pînă tu apirită. Mindul, mindul țe s-adară, și pîn tu coadă apufăsi să se-ascapă de ațel, țe s-nu se-află cama g'ine. Si sculă mă-15 rata și-l lo tu poală și duse mărđinea de-ariû, s-lo-arucă to-apă și s-lu neacă. G'ine ma, muma tut mumă : u durû și nu cutiđă s-lo-arucă to-ariû. De aestă lo-alăsă pri buđa a-riûlul, s-k'ară di singur.

Cît fuđe lăita de mumă și na lu treațe pre-aclò un om. 20 Avđîndalul zg'ic di fičuric, il lo și-l duse acasă-l'. Ațel om erà dit altă hoară ș-că lo-află l-ariû, l'-băgă numa : Fičorlu di l-ariû.

Tu casa aiștûl om, Fičorlu di l-ariû, criscû quă di quă și s-feațe gone. Carî agumse omlu cu mintea coaptă, nă quă 25 și ntribă tată-su și-l' dîse :

— Nu nî-aspuñl, di țe nî-u numa Fičorlu di l-ariû ?

Tată-su nu vru s-l'-aspună ma naintea, tra s-nu-l cîrtească, ma cara l'i se-angrică multu, multu: «va nî-aspuñl, va nî-aspuñl», 30 l'-aspuse tute, că nis easte aflăt, cupilcu arcăt l-ariû.

S-cîrtl fičorlu și si mvinină, afli'ndalul cum sta lûcurlu, ma no-avû țe s-facă. Si sculă, își băgă nă cumată di pine tu tastru și nk'isî să-ș află părințil'. Agumse tu hoara tată-su. Aoațe, di sărminiță loat, niți cunuștea vîrnă. Trapse ș-nis 35 la nă mul'are moașe.

Moașă estă no-aveà fumeal'e. Lu ntribă de-aoà de-aclò și nviță, că ș-nis nu ș-are părinți și apoea, l'-deade di nă parte, l'-deade de-anantă, să-l facă h'il'u și s-lu nsoară cu nă veduă mușată. Il' dîse moașă, vedua estă easte avută, că avû noauă

fičõrî şi-l' muriră măraţl'i ş-apoea-l' murl ş-bărbatlu ş-ar-
mase singură ca vaî di ea. Că nu-l' intră čor di om în casă
şi cara z-va nîs, ea poate s-l'-o adară nveastă.

Fičorlu, minte di fičõr, cara-l cîntă şi-l discîntă muşica
5 cari şte cîte dîle, l'i si şuţî' mintea şi si nsură cu vèdua.

Aveà tricută ańî mulţi şi mărata di vèduă, țe ş-o-aveà,
că fičorlu a l'eî din coadă easte nicăt, agîrşî di scriata mî-
rilor. Cara s-mărită, di zbor-zbor, lu ntribă nîsă, d-îu l'-easte
vina? Fičorlu dil-arîŭ ş-aspuse tute cîte şi ştea di la omu
10 țe-l criscû, cum tora ş-ahî'ŭl ańî lo-află l-arîŭ, cum il lo, cum
il criscû şi cum, cara ş-ağumse cu mintea coaptă, vru să
ştibă, că-țe-l' băgară ahtare numă ş-tute cîte şi ştea.

Mărata di mul'are, cu cît aspuneà şi grea Fičorlu dil-arîŭ
cu ahîntu ngălbineà, şi-l' arăţea gl'eţ sîndile tu vine-l'. Pin
15 tu sone, cîndu z-bîţească fičorlu de-aspunear, il' viîne arăŭ
şi cădû stog îm pade, strigîndalŭ: Tine h'îl fičorlu a mel.

Şi acşîte, țe fu băgată di mire, s-feațe.

(Cules din Turia, Epir.)

111. Somnul, şoàriclu şi bubuliclu.

Erà ună oară un Arumîn. Nîs, carî no-aveà aveare, carî
20 no-avea oî, se-arugă la un čelnic şi s-feațe picurăr. Treî ańî
di dîle il' pască oîle a čelniculŭ, fără să z-dispartă di nîse
ş-fără ca s-avdă zboare di la domnu-su. Aestu no-aveà iu
s-lu bagă, că erà multu mbistimèn. După treî ańî di dîle, il'
viîne dor di casă şi di soe-l' şi vru să z-ducă n-hoară-l'.

25 Domnu-su, l' viîne greŭ, că z-dispartă de ahtare gòne pi-
curăr, ma cu zorea s-lu ţînă tut nu puteà. Viîne fičorlu să-şi
caftă aruga. Čelniclu băgă di nă parte treî nîl' di groşî,
cîte nă nîle to-an şi de anantă parte băgă treî oî, cîte nă
oae to-an şi-l' dîse a picurarluŭ:

30 — Fičorlu a mel; no-am vîră plingu di tine, că-nî lucrăşî
cu trup ş-cu suflit di primansus ninga. Io vream si stai
ninga, ma cara nu vreî, cu zorea s-ti ţîn nu pot. Aruga ta
aestă-î: vreî treîle nîl' di groşî, vreî treîle oî l'aî.

Picurarlu cădû tru čudie mare.

35 — Țe soe, domnu-nu nî-dîte voi treîle nîl' di groşî, voi

treile oi s-l'aŭ? Nis va știbă țivă, ma că li tiniseaște oile cit treile nil' di groși.

Picurarlu, vreî minte șcurtă, ȑi-l', cum vreî ȑi-l', aleapse oile. Li băgă năinte cu cārliġlu și nk'isî citră n-hoară-l'. Călea cum z-duțea astal'e un așș. Aușlu aestu s-h'ibă Somnul. 5 Il' deade buna-l' ȑuă picurarlu, țe tut cîntînda z-duțea, ca-n ȑuă di Paște.

— Bună ȑuă, fărtate, l'-u turnă Somnul. Iu oară bună cu oile.

— Acasă, lalo! Eale suntu aruga mea di trei ani di ȑile. 10

— Nu tal' ună s-u friȑem, s-u micăm, tra s-nă fățem făr-tăți, că ș-io va-ți fac viră bunăteață, carî s-o-aducă oara.

— Carî ȑiți tine, lalo, s-tal'ŭ, u tal'ŭ.

Ș-picurarlu u tăl'è nă oae, u friipse, u micară dol'i cu cîntițe și cu vreare și s-feățiră fărtăți. 15

Apoea z-dispărtîră nîpîi, Somnul l'-u deade citră di nă parte ș-picurarlu ș-lo călea citră n-hoară-l'. Ma nelo, carî eră tu avîa căloăril'eî, li băgă doăule oi to-amiriȑ și s-tease ș-el sun aumbrată. Aclò iu durîă, ease un șoaric și cara-l diș-tiptă dit somnu, acăță să-l' ȑică: 20

— Nu tal' nă oae s-u micăm, s-nă fățem fărtăți, că ș-io, carî s-o-aducă oara, va s-ță fac viră g'ineață.

Picurarlu, vreî inimă bună ȑil', vreî ahî't l'-ăgundeă, acăță ș-tăl'è nă oae tră hătîrea șoăricluî. U fripsiră, u micară și s-feățiră fărtăți. 25

Apoea ș-lo oae țe-l' armase, o-adună năinte cu cārliġlu și aġumse t-un loc, iu astăl'è un bubulic de-ațel' țe-adară g'îlanȑră di băliȑi.

Cara s-cunuscură, l'-acăță vîaca bubuliclu, si-l' tal'e oaea, s-l'-u facă uspêț, că ș-nîs va-l' facă viră buneăță. Picurarlu 30 s-mindul, că ș-co-ațea ș-fără de-ațea. O-acăță, u friipse, u micară și s-feățiră fărtăți.

Ș-armase picurarlu mași cu cārliġlu. Călea-călea, cîntîndalul și-imnîndalul, aġumse tu nă hoară. Tu hoara țea s-fă-țea nă sărbătoare mare. Țe eră sărbătoarea țea? 35

Feata de-amiră aġumse to-anî și tată-su il' ȑise s-u mărită.

— S-mi mărit, ȑise feata, ma nu va l'aŭ di cît ațel țe val poată s-mi facă, s-arîd. Și carî va se-acăță și nu va mi facă s-arîd, să-l șcurtik'ed nă palmă.

Di tu mârđinea locluî se-adunară h'il' de-amirâŧi, ģonî-a-leptî, ģonî muşâŧi, unu ş-unu, dişteptî, drăcurôşî, ma viră nu putû s-u facă s-aridă. Ş-tora bătea timpina di trunduea loclu, să se-adună lumea.

5 Picurarlu, ŧe lucră treî añî di đile ş-amintă maş treî oî, ŧe, ş-aŧeale li mică luplu, vine graŧlu, avđindaluî cum bătea dăul'a, ntribă, ŧe s-h'ibă? Il' apîndisî virnu, că h'il'a amirăluî va mârtaŧe cu ligătura s-u facă s-aridă, că di nu, să-l' tal'e caplu a ģoniluî ŧe va s-acată.

10 Picurarlu s-minduî, să-ş caŧă ş-nis căsmetea, că poate se-easă ŧivă. ŧe ştiî? lèpurle arsare d-îu nu te-aşteptî. Duse zburi ş-nis co-amirălu, că se-acată. Cîtu-l simnară tu tiftere şi susk'iră grămăticlu nă oară :

— L'a-ŧi curătile ş-tine ģone. Maşî, că nu k'are lumea cu
15 ahtări ca tine, că k'irură aoă năparte ģonî, nu ģucăreale.

Picurarlu trapse de-aclò tu grădina feătîl'eî. Feata şideà pri balcone ş-nis tora prindeà s-u facă s-aridă. G'ine ma picurarlu niŧi şi ştea ŧivă drăcurîl. Feaŧe nis ndoî şicătî cu mîna, l'i scoase limba, s-şuŧă, ma lu vrea să ştibă feata di
20 şicătî di la hane. Nis ma multu nu şi ştea şi carî eră puŧin curmăt, s-tease. Atumŧea somnul di nă oară vine şi-l aplucuseaŧe. Dură vaî đîŧî, ca dipri lumea lantă.

Tr-oară aģunde şi şoàriclu cu bubuliclu aclò. Tora ŧe fac aeşŧi? Şoàriclu se-alină pri mer şi arupeà cîte un mer şi-l
25 lo-arucă di ģ'òs a bubulicluî. Aestu, lo-acătă merlu şi arucutîndaluî, arucutîndaluî, l'i lo-aduŧeà-n gură şi picurarlu l-mică tu somnu.

Feata amirăluî s-ŧinù cîtu s-ŧînu di arideare, ma tu sone, cara deade di plăscînl nă oară, s-lişină, di nu-l' si ŧîneà
30 il'ile. Aride feata, di feata amirălu, di la amiră acătără s-aridă oàminîl'i a pâlătîl'eî, şi di la aeşŧî lumea din afoară, că maş arîs şi lişinare eră tu hoara tută. Atumŧea troară trapse somnul mină di la picurăr ş-aestu unăşună z-diştiptă ş-u viđu cum feata arideà di s-căhteà.

35 Tută lumea băģă să grească: a luî s-h'ibă, cu nk'erduî. G'ine ma tut atumŧea tricù pre-aclo un ģone aleptu şi cum amirăluî il' vineà greū, cum s-u da la picurăr, scoase zboŧă că taha feata o-arîse ģonile-aleptu.

După multă neăcare cu picurarlu, «ba, că lo o-ariș» unlu, «ba, că lo» alantu, amirălu angrică tră gônile-aleptu.

U lo ș-u ncrună cu el și măratlu di picurăr armase ca Sulta cu ucnălu, nveastă adrată ș-nibășată.

G'ine ma picurarlu ș-eră di mumă faptu. Nis nu li băgă 5
armatle m-pade di nă cale. Acșițe, cara ș-feațe zbor cu Som-
nul, Șoàriclu și Bubuliclu, o-aflară g'ine s-așteaptă ndoaună
dile nînga.

— Tați, dîse Somnul, nu ț-u mică înima, că feata tut a ta
va s-h'ibă.

10

Cîndu gônle-aleptu vine oara să s-culcă cu h'il'a de-amiră,
na-ț-ul somnul! Il lo pri gone di gușe și țî-l țînù pa-
sprăving'iți di ori pri somnu, di dîțeai, că țară di mortu l'
băgară. L-mină feata, l-pruscuk'l cu apă să z-dișteaptă, nis
bučum! Feata, țe s-adară, s-culcă ș-nîsă nîgă nis și durîl. 15

Șoàriclu z-duțe nîgă lăitlu gone și grîț! grîț! l'-arupe
zmeana, cămeașa și strănile. Apoea deadûn cu bubuliclu il'
băgară peățîle n-gură, tu față lo-aûmsiră și-l feățiră tră ni-
videare.

To-apirită, cîndu-l veade nveasta-l' pri țe hale easte, ș-acăță 20
narea.

— Nu ț-o-aruşine, l'-fațe, va ti mică șoàriț'l'i di viû și nu
te-aduk'ești dip! Față-lae!

Anantă duă măratlu, ș-udă ocl'il' cu apă arate, lo erg'i di
ninsumnare, feațe omlu țe nu cama putù, ș-băgă cămeașe 25
și zmeane di mișine, ma n-cot! Cu șoàriclu ș-cu somnul va
te-acățî. Păți' ș-cama laea, țe ni tr-aspuneare nu easte.

Acșițe păță măratlu dipriună, că pîn tu sone s-nărâl ami-
rălu ș-aduk'l c-aestă va h'ibă blăstêm di Dumniđă, că-l lo
pri gușe pri măratlu picurăr. De ațea l'-deade bârdecca a 30
gônîlul-aleptu și u ncrună cu picurarlu.

Atumțea feățiră numtă di vasil'ățî și de-amirățî, ș-micară
și bîură lumea cu căcula scoasă.

(Spus de Martul al Cîonga, Călivele-Badralexî, Macedonia.)

112. Linăvoslu.

Te viđut și te avđi't:

Erà nă oară țe nu ș-erà, vah' erà di se aspuneà.

Erà nă oară un om linăvòs. Di leane multă țe-veà, niți
5 s-mică nu micà. Aștiptà tute n-gurà ca virà pull'u orbu. Ș-
cum ninga? S-h'ibă micareà de-ațea țe alunică pri gârgălàn,
cà l'-angricà acămatluī și s-o-aroàmigă. Vaī điți: greața-lo-
cluī.

Avđi' amirălu că tu amirăril'a luī bineadă un om di pri
10 mansus, că țe bun aveà lumea di nîs? dimindă s-lu spîn-
dură, z-da ibrete la duňauă, s-nu l'a ș-alți calea luī.

Lu ntribarà ninga nă oară oămîn'l'i amirăluī, cîndu lo-
aduțea la spinđurare, s-easte că se-acățà di lucru, s-nu lu
spinđurà. G'ine ma nîs, mină caplu ș-lă feațe semnu, că nu!
15 Z-dișcl'idă gura să zburască, il' fu leane ș-atumțea. Lo-anču-
pară oămîn'l'i, l-băgară pri nă sazmă și haī! s-lu spinđurà.

Aclò iu-l duțea s-lu spinđurà tricură pri su casa unei a-
vute. Aestă tamâm ș-erà pri balcone. Cara viđu, că aduc un
om tra s-lu spinđurà, u curmă nîla. Stătù ș-lă gri a oămînlor:
20 — Țe-adră oârfinlu di-l aduțeti la spinđurare?

— Țe s-albă adrată, criștină, că-l linăvòs, cum no-are faptă
fisea, đisiră oămîn'l'i. L'-u leane și s-mică. Tute n-gurà le-aș-
teaptă. Ma nelo nu s-mină tră nă șil'e-lucru.

— Ș-tră leanea luī s-lu spinđarățl, easte amărtie.

25 — E! criștină, nu știī țe soe di om linăvòs easte, de-ațea
grești acșițe. Aestu și s-mică l'-easte leane. Carī s-l'i poartă
și carī s-lu mătrică, că așteaptă n-gură?

Ali avută l'i si feațe nîlă di nîs și đise:

— Aduțeti-lu la mine. Am nă ambare di nuți și di puximăzl.
30 las mică đua tută, că de-aclò, nu va scad io. Las h'ibă tră
sùflitlu a tată-nul, l'irtatlu, buneața estă.

Il' đisiră oămîn'l'i a timbeluī țe urbare deade sti nîs, cum
avuta lo-ascăpă ca di pri h'ir di la spinđurare. Ș-lu ntribarà:

— Al, țe điți! Ti duți, s-binèđl ca viră cățel orbu, țită n-
35 gură?

Timbelu ș-mută ocl'il' citră la balcone și ntribă:

— Nuțe-s frînte? puximăzle-s mul'ate?

Avuta nu c-avdî g'ine și ntribă țe dîțe:

— Țe z-dică, nicuk'iră ? Aestu nu ș-easte om ; aestu ș-easte greața-loclui. Acși ș-acși, ntreabă, s-easte-că nuțle suntu frimto și puximăzle mul'ate. Nu veđl, c-ai s-fați c-un mamă n-gură ?

Oârfină de-avută, țe mutreă s-l'i facă un bun, crutea ș- 5 feațe, avdîndalui ș-aestă :

— Am nis nu poate s-li frîngă nuțle și s-li moal'e puximăzle ? ntribă avuta.

Avdî, țe dîțe nicuk'ira estă, il' dîsiră oămîn'l'i nîpōl. Lină-voslu, necă dișclise gura z-grească, ma lă feațe semnu s-lo-10 tragă la spinđurare.

— E ! dîse ș-avuta, amirălu țe ursi s-lu spinđură, niște minte ma multă vai aibă ca noi mul'erle.

Las să-și află, cumu ș-fațe. Vah' acșițe l'-fu scriata.

Ș-nîpōl oămîn'l'i lo-arcară din anûmirea și ndreptu-la spin-15 đurare lo-adûsiră. Tră năh'âmătă di oară, ș-lă draclu curlu cu nis.

Ș-acșițe s-cură lumea di un timbêl.

Părămiș șteam, părămiș v-aspûș

Nu știu cum fecû, ma nu v-ariș.

20

(Spus de Mia-al Adam, din Avela, măritată la Vlaho-Clisura.)

113. Statu și vulpea.

Eră, țe nu ș-eră.

Eră nă oară ș-nă zămane, tu eta cîndu pûriclu s-aplică să ncălică cămila, un om cu numa Statu. Tută-l' avearea țe-aveă, eră nă avîne. Casă no-aveă, durnă pr-îu ađundeă. Cîndu 25 s-cuțeă aûăle, măratlu ș-o-avea dor, că nu trițeă quă di la Dumniđău, țe s-nu-l' se-arucă to-avîne, ba om, ba pravdă, ba zlake. Arucă-te âstăndi, arucă-te mîne, nu ș-adună la avîđmare niți gărñuț. Ș-cum s-fățeă, cu tută a lui avigl'are. nu puteă s-acăță vîră. 30

Țe s-facă, țe s-adară, acăță di bagă nă princă (păvidă), că nacă pîn tu sone creapă luplu și se-acăță furlu di pă-trule čoare.

Noaptea țeă, cari-ște cum, nă vulpe cum viîne noaptea s-mică aûă, ca cum ș-eră nvițată, se-acăță tu princă. Si scoală 35

Statu dimineata și Ț-u veade cumbara, Iu s-uhtă nicurmăt.

— Ha! l'-fațe Statu, tine h'il furlu!

Și l'-u intră cu parlu na! că-nl micășl aua, na că-nl micășl avina! Dădeă ca dipri gumăr. Mărata di vulpe apărui
5 s-lu pălăcărsească, s-nu da acșițe, că ș-nisă va-l' facă viră bun.

— A bre, om-om, al nilă di mine și nu-nl me-agudeă acșițe
că doare, că ș-lo va-Ți fac viră g'ine.

— Ca Țe g'ine, va-nl faȚi tine, nă vulpe?

— Nu Ți acșițe, că d-lu nu te-așteȚi niscinte ori, de-acloȚe
10 arsare lèpurle.

— E, spune, Țe bun poȚi să-nl faȚi tine a nia?

— Cara s-mi l'erȚi, Io va s-ti fac Ținire di vasil'è.

— Mare lucru tăxișl, di me-aspăr, că nu va-l adărî.

— Ba, că va-l adăr, mașl s-mi l'erȚi.

15 Te-acși u l'irtă Statu.

Vulpea lu nviță Țe s-facă tora. L-băgă di vindù avina, ș-
apoea paraȚl'i l'-adră ndoï lire, ndoï, miȚiȚi și ndoï carturi
di miȚit. Apoea Mara si scoală și z-duȚe la vasil'elu, s-lă
caȚă tăgarea, tra s-misură groșl'i aȚel' mûȚil' al Statu. Nisă
20 ștea multe. Cindu s-u toarnă tăgarea, alăk'l di fundul di
tăgare tute lirile cîte aveă.

— More, Țise vasil'elu cu mintea-l', aestu cari-ște cîȚă a-
veare va s-aibă! Aestu va s-h'ibă cam-avût di mine!

Cara tricură niscinte Țile, nîpòl viîne cumbara s-caȚă tă-
25 garea, tra s-misură miȚiȚl'i al Statu. L'-u deădiră și cindu
s-o-aducă nîpòl, alăk'l ndoï miȚiȚi di tăgare.

— More, mindul vasil'elu, aestu mplin di groșl' easte!

Ș-tut acșițe feaȚe ș-cu cîrturle di miȚit. Vasil'elu l-băgă
tu ocl'u, s-l'i da feata nveastă, că ș-o-avù, că easte miliu-
30 nistru, și vru s-nu z-ducă avearea al'urea. Tr-aestă nis
acl'imă vulpea și u ntribă, Țe soe di om vaȚ h'ibă Statu,
Mara noastră știȚl, ca Țe-l' Țise. Lo-alăvdă, l-mută pînă la Du-
mniȚău. Tu minuta Țea ncl'isiră lucru și armase ca vulpea
s-l'i Țică al Statu, s-easte ca va să si nsoară. Aeste tute eră
35 murafèȚl, că Statu aestă ș-avină. Viîne vulpea și-l' Țise, că
biȚl lucru. Tora cum s-facă di Țe-l' lipsită tră gambrò al Statu.
Nis n-o aveă di cîȚ strănile dipri nis și Țe strane? Arupte,
cîȚră nal'urea; l'-eră frică, s-nu l'a hăbare vasil'elu, că easte
partâl, ș-carl s-lo-acăȚă tu prașl, că no-are pindară ș-că tute

suntu curcubete, i știută țe-l aștiptă. Bună ma vulpea eră ningă nis și-l' fățeà inimă, s-nu-l' si bată dip peana di ocl'u, că nisă va li da tute cu h'erlu.

Nk'isiră dol'i s-l'a nveasta. Ağümsiră trîș ningă hoara văsilk'ască. Aclò, ningă un ari'ü si zburîră s-armînă Statu l- 5 ari'ü și vulpea să z-ducă năinte, s-l'-aducă strahe di gambrò di la vasil'elu. Apoea vulpea, cara s-mul'è to-ariü, di s-feaște amol'ü: păpül'ü, trapse la casa vasil'elul. Nisă frîndeà coaste ș-fățeà năji să s-alină analtu la vasil'elu:

— Cum s-me-alln pri halea țe h'iü Io ? Nu mi ntribăți z-vă 10 aspün, țe pățim ?

Și vulpea, ne ună, ne doauă, lă crui nă mincună gurgul'u-toasă. Acșite taha vineà viră optu-sute di cuscri și aclò lu vineà. cîntînda și aurlînda, lă ișiră furl'i n-cale; l-acățară calea, il' dispul'ară, alți-l' tăl'ară și gônile viđü ș-păți, pînă 15 s-ascapă, faptu tiptile, cu niște strahe arupte, ca partâl.

Vasil'elu, carl avđi, țe-aruşine pățiră tu văsilia lui, il' vine greü și se-aspăreà s-nu s-nărăească qiniraclu de-asparqe numta, ș-aișteli cum il' fați apoea ? De-ațea l'-părigursi ș-lă dîse, că nu-i țivă, că aeste suntu lucre țe s-fac, ma s-nu ș-u-20 mică inima.

Apoea scoase nă păreac'le di strahe văsilk'ești, li deade a vûlpil'ei și le-aduse la Statu.

— Moree ! gri Statu, mare mălăgară fuși ? Cum feațiși di-l' 25 ligăți ocl'il' ?

— Nu-l lûcrulu a tăü, ma mutreà tora s-mi scoți cu fața curată.

Țupătă-țupătă ağümsiră la vasil'elu. Lă băgară measa s-mică, că era-l' curmăți și nimîncăți. Tut mică gônile, și s-mutreà la strahe, ca om țe nu ș-aveà viđută altă oară ah-30 tare armată. Vulpea pri su measă ma-l' fățeà semnu, s-nu s-mutrească, ma nis nu ș-aduk'à, cu tută călcătura, țe-l călcă pri cor.

Văsiloaňa, țe-l' băgă oara, il' cûcûră pre-agalea tu ureac'le a bărbatu-sui: 35

— Omlu aestu nu-ni lu l'a ocl'ul tră avût ș-tră criscût tu mușutêți. Nu-l mutrești, cum nu și-l' mută ocl'il' dipri strahe, canda prota oară si nviscû tu hrisăh'. S-nu h'ibă viră víftu ?

Mara aduk'i di nă oară, țe cură și cara Statu tut s-mutrea, cu tut seâmnile țe-l' fățea, dîse:

— Cuscără, s-nu u loați cari-ște cum, că dîniraclu ș-mutreaște strănile. Am țe s-nu s-mutrească? Ahtări strane nis
 5 nu li purtă necă duă lălătoare, necă duă de-aradă, ș-tora curbișanlu-și se-adară gambrò cu nise!

Văsil'elu și văsiloaňa s-mîșcară de-arșine ș-tăcură. Avea s-facă aoă năparte cu vulpea, nu șică! Aestă află căpak'e la tute.

10 E, neise! loară nveasta și k'insiră la pălătle a gônîlul, țe no-avea necă nă călivușcă. Statu tut o-avea aspăreată huz-metea, că și ștea mărâtlu, că no-are niți lu s-l'î tragă, ni țe s-lă da s-mică, ma tută ilpiđa l'-eră la vulpe. Năsă nacă-l' feată țivă mintea, că el nu-l' tăl'a caplu tră țivă.

15 Vulpea s-prifeaște, că z-duțe să ndreagă și trapse năinte. Calea cîte cupli di oi, cîte turme di irg'ilăți, cîte văcărî as-tăl'a, s-turnă ș-lă dîțea:

— Mărațl'i ș-corg'il', mutrîți g'ine, cari z-vă ntreabă oastea amirăluî a cui suntu oile, eăpile, vătle aeste, se-aspunêți, că
 20 suntu al Statu, cêlniclu, că di nu, va vă li l'a și caplu va vă-l tal'e.

Picurar'l'i, vâlmațl'i și văcar'l'i, oamiîi din afoară, țe prota oară videă tu loclu a lor ahită oaste, țe vrea k'ară, că vrea dîcă, cum l'i nviță vulpea?

25 Cuscăr'l'i s-êdisea di ahintă avuțame al Statu, cêlniclu.

Tu coadă s-apruk'ară di niște pălăți. Pălătle aeste eră ali lamne. Tute eră di amălamă și de-asime.

Vulpea vine ș-aoaște. Cîț avdî lamňa, că ôor xen calcă tu loclu a l'eî, strigă:

30 — Cari are doaă căpîte, di cuteađă si-nî calcă loclu?

— Loclu vîrnă nu ț-ul calcă, gri vulpea, ma lo vițina ta, țe mic nă cumată di pîne tu loclu a tău, viñu s-ță daŭ tu țîre, că ask'ere greauă vine s-te-astîngă.

Lamňa li umplu di frică di mincuna vûlpîl'eî, cîț di ini-
 35 moasă eră nîsă.

— Am țe s-mi fac tora?

— Țe s-ti fați? Intră tu puț pînă s-treacă furtuna estă, c-aestă ask'ere no-are tu minte si sta; ea vaî treacă și cari nu vaî veadă vîrnu, va ș-mutrească calea.

Lamâna, aspreată, feațe cum u nviță vulpea. Cît intră nisă, na-l' și cîscărli, că vîîră.

— Tora, lă dîse vulpea pre-agalea, adetea locuî u va, s-arcăm tuî cîte nă k'atră tu puț ș-apoea s-n-alnăm la pâlăte.

Ș-cu arcarea țe feățiră cîscărli cîte nă k'atră tu puț, mă- 5
rata di lamne deade cl'elîe și nu dîse gîh!

Și acșite Statu ațel partalu, armase cu pâlăți cama mușate și di cît pâlătle a vâsil'eluî. Ș-tute aeste mași cu șiritlik'a vûlpil'ei.

Nă quă, cara tricură ndoi anî, il' dîse vulpea al Statu. 10

— E gone, vidûși cîte bunêți iți fecû? Tine, cara să ncl'id ocl'il' nă quă, cît va mi plîndi?

— Trei dîle ș-trei nopți, dîse Statu, pri un plîngu va staî, și trei anî di dîle va ti jilescu, că tine-nî fuși: ma di mumă, 15
ș-ma di soră.

Mara vru z-veadă, s-easte-că aeste sun grăire dit înimă. i mași din gură. Tr-ațea nă quă s-tease și s-feațe moartă. Bărbatlu qua țe eră-l avinare. Cîndu s-toarnă l'-dîte mul'are-sa.

— Bărbate, bărbate, duse mără(a di vulpe, il' deade dol'i 20
a prêftuluî.

— Ș-carî il' deade, la darăți să z-ducă, gri Statu. G'ine că n-ascăpăm di nisă.

Ș-apoea u lo di un cor s-o-arucă priste gardu, m-vale.

— Ba, dîse vulpea, aastă-ți fu plîngul și aastă-ți fu jalea 25
di trei anî țe vrea-nî fați? Așteaptă z-veđi, cum te-aspûn la mul'are-ta, di țe pal'u soe h'il.

— Macă cu mintea țe ti duți, na! l'-dîse Statu și-l' aprease nă cumbură după cap. Mărata vulpe atumțea l'i ncl'ise ocl'il' 30
tră tona și feațe laea tic!

Ș-acșite vulpea murî de-ag'înealuî și-armase Statu cu pâlătle a lămîil'ei ș-cu h'il'a di vâsil'è nveastă. Aeste ș-tute, ș-erăm ș-lo acîd etc.

(Spus de Stamula al Cealera din Avela, Epir.)

114. Grădina cu meările de-amălamă:

Te viđut și țe avđit? Ascultățî, si v-aspun un părămîo bun.

Eră ună oară un amiră multu avđit și multu avut. Bunile a lui, mărđine no-avea. Afoară de-aestă, țe-avea nă grădină, cum puține suntu tu lume, cit veade albul soare. Țe
5 no-avea acloțe? Di ițe s-căftăi. Poñi di tute soľle. Ț-avea citră tu fundul di grădină un mer, semnu mare! mași meare de-amălamă ș-fățea. Care li videă, li zilipseă, ca mul'are greauă. Ahtare mer ș-eră.

10 Cu tută aestă, amirălu tamam di merlu aestu eră fărmaç, că di cîndu criscu merlu, no-apucă s-mică un mer. Le-avea ș-nu li hărseă mărătlu, că triș cîndu s-cuțea meările, vinea un zmeu și-l' cună meările, mer cu mer dipri mer. Merlu ațel nu fățea niți ma multu niți ma puțin di noauă meare.
15 Meările ațeale s-cuțea, cîndu lă vineă k'irolu, ađi un, mine anantu, pălmine anantu, di cașe duă cite un.

Tamam acăță un mer s-aruşască și să s-hrisusească, cîndu amirălu s-priimnă prit grădină și-l viđu. Știî, acățară s-l' cură bālile amirălu. Canda l'-fățea cu ocl'ul merlu, acșițe
20 păreă. Atumțea l'-curară doauă lăcrini amirălu, di sum de-ana lui, ca doauă prune. Apoea uhtă dit frîndile dit h'icate. Fiçorl'i a lui, ma-l viđură, că lăcrimeađă și uhteađă, l'-tăl'e prit inimă canda nă coardă.

— Părinte, đisiră niși, țe-l ațea di tine? Țe dureare țe-arde
25 și-ți friđe inimă, tra s-verși lăcrini și s-uhdèđi? No-ai loc cit prinde? nu te-ascultă lumea? te angură vîră? țe-ți lipseaste? No-ai tute bunile di sti loc? Țe ti fațe, s-nu țe-aridă buđa?

— Vru Dumniđău di tute bunile di sti loc le-am, ma cama g'ine nu mi ntribățî. Durearea mea, pênura di sti inimă nu
30 poate vîră s-ni-u scoată.

Ba! tată, đise fiçorlu cama mare, ahintă dureare și s-nu o-aspunî. Vaî aspunî, că țe ni-u voi bana, macă s-nu pot s-ti vindic.

Apoea tot acși l'i s-angricară amirălu ș-alanți doi h'il, se
35 aspună, că de! citu s-h'ibă, lișureađă omlu, cîndu lu scoate foclu, cîndu nu-l ține s-h'arbă tu el nauntru!

Carî vidû amirălu, că fîcôr'l'i țin s-l-aspună, tra s-nu-l' cîr-tească cama multu, lă. dîse :

— De, h'il' ! vidêți merlu aestu ? di cîndu deade, nu s-are avdîtă om di fumeal'a noastră s-albă micată mer dipri nis. Niți gustul nu-l' cunoaștim. No-apucă să s-coacă și noaptea 5 căipe s-fațe merlu di pri pom. Țe cură, un Dumnițău știe.

— Tr-ahî't madè, Ț-u miți înima, mărăt tată, și nu aspûni ? Val avegl'u astă seară s-lo-acăț furlu tu prași.

Acește gri fîcôrlu ațel mare, apoea, di cu quă ș-țimse âr-matle, ș-aștearse apala, aștirnû sun mer și z-băgă s-aveagl'e, 10 frățile a-ăeû. Tamâm eră oara, cîndu un mer tu noaptea Țea și s-cuțea dip di g'ine.

Aveagl'e fîcôrlu noaptea nidurnît, ninsumnăt cu apala scoasă, așteaptă z-veadă viră om, viră priče, viră pull'û că vine, țivă ! Ascăpiră z-veadă merlu, merlu pri pom. Loa s-15 âpiră. Cîtră tah'ină, cit l'a s-creapă quă, ea, Ți-acăță nă ploae minută, dulțe și supțire, cu un ca niôr, ca nêgură, că nu vi-deaî ntră tine. Și Țe ploae și Țe nêgură vai dîți ? Mași tin-deare, căscare și somnu aduțea. Fîcôrlu-de-amiră di nă oară agîrși și durîl, canda biû earbă di somnu ! Ună durnîtă nis, 20 na-l zmeûlu azbuîrătôr, arupe merlu ațel coptul și o-aștearde de-aclò.

Cît fuđl zmeulu, s-trapse și ploaea ș-nêgura și fîcôrlu de-amiră z-diștiptă. Cum z-diștiptă, mintea lui la mer il' fu. Li misură, li scoate optu. 25

S-cîrtî nis și si mvină, ma n-cot, că nu putû s-aduk'ască țivă.

— Nu Ți-aspuneâm io, h'il'lu-nî, il' dîse amirălu, că n-cot Ți-u dai !

Atumțea vine mișacă (nolgicanlu) și-l' dîse : 30

— Tată, bunu ș-mare h'î, di zborlu a tăû viră oară nu iğlî, țivă putè nu-Ți căftăi, ș-tora vine oara s-Ță caftu niște : s-me-alăși s-avegl'u ș-lo nă seară.

— Del h'il'u, nu putû frate-tu cama mare s-adară țivă, tine cum vai fați ? Ma s-nu-Ți aspargu k'efea, dată-l di mine, 35 s-Ță veđi căsmetea, videm Țe pull' vai acăț !

Ș-nolgicanlu păți' ca frățile ma-mare. Avig'l'è cit avig'l'è și n-coadă, to-apirită, păți' ca frate-su.

Atumțea vine arada niclui.

Cara-l' cădû multu a tată-suî, «va me-alăşi, va me-alăşi, s-ni ved ş-îo căsmetea», lo-alăsă amirălu.

Aestu eră foc. Nic, ma drac. Aduk'i nîs, că nişte cură
 5 aoaşe, macă fraţ'i cîtră to-apirită u pat. Durîi dua di si
 sătura di somnu ş-apoea duse s-aveag'l'e. Acătă loclu şi
 aştiptă. Pînă cîtră de-adoară, ne cîpit di om i di price nu
 z-vidû. Cîtră n-dare, na c-apîrînaşte nă ca ploae ş-ca nêgură.
 Aduk'i fiôrlu c-aestă nu-î bună ş-acătă să-ş facă crucea şi
 s-ascuk'e n-sin, tra s-nu se-acată amaea di nîs. Co-aestă nîs
 10 putû s-avină somnul, ţe tut lo-aşeà divarliga. Trîş atumţea,
 ea-l şi zmeûlu s-aurnî ca ornul pri merlu aţel de-amălamă.
 G'ine ma ş-u păţî, că gonle-aleptu, ni ună, ni doauă, il lo
 la ocl'u şi-l sădîtă pri dîditîc, cîndu lo z-bagă mina pri merlu
 coptu de-amălamă. Ună goadă ş-aoă fac soţ'i zmeûlu; fuđi
 15 a niđrihta.

Carî apirî g'ine, misură gonle-aleptu meările, veade, că nu
 lipseaste vîrnu. Arupe merlu coptu, l-bagă tu na tavlă de-
 asime ş-lo-aduţe la tată-su.

Aestu no-aveà iu s-lu bagă h'il'-su tr-ahtare ġuneată. Il
 20 băşe, il hărsî, lo-alăvdă ahîntu ş-altu ahîntu. Apoea lo ami-
 rălu un cuţut de-amălamă, tâl'è merlu, lo-adră ahîte filîi,
 cîţî inşi eră şi micară tuţi cîte nă filie. Dulţeamă merlui.
 muscuvulsirea lui nu se-aspune. Tută pâlătea armase cu
 ańûrizma di mer tră totna.

25 — Tată, đise nîclu, lûcrulu adrăt di mine, nu i ntreg. Va
 mi l'aû dipă torlu a furluî z-ved, iu duse, di se-ascumse.

Tatăl, ca tată, nu vrea s-lo-alasă, s-nu pată ţivă, me carî
 s-angrică multu, lo-alăsă. Cu nîs dîsiră şi dol'i cama măr'l'i.

S-loară nîşî sîndile-sîndile ş-aġûmsiră ningă un puţ ahîn-
 30 dîs. Pînă aclò aspuneà torlu, ma nclò nu. Aoă va h'ibă min-
 duiră el'. G'ine ma carî s-intră nauntru? Arucară şcurtiţa,
 il' cădû s-intră marle. L-băgară tu nă cuşoră, il ligară cu
 nă fune şi-l' deădiră cale tu puţ. Cum aġumse cîtră tu mese
 di puţ, acătă s-u mină funea şi z-grească s-lu scoată. Ananţi
 35 trăpsiră şi lu scoăsiră, că-l vidură, că nu-l' ţine icî curdeaua.
 Să-l videăi, cîndu işi tu duă, galbîn ca ţeara eră-l.

Arucară năpîi şcurtiţa, il' cădû, s-intră nolġicanlu.

— Staţi, đise el, z-vidèţi a cuî đic ġone! Io nu h'îu ca
 frate-ńu ma mare.

G'ine ma, alăvdărle mași fură di nis. Cit il băgară și bagă să zg'ilească și s-mină funea, s-lu scoată nafoară, că k'are, că moare! Scos afoară ș-aestu eră galbin, mortu ca din sun loc.

Niclu ne se-alăvdă, ne țivă, mași cit lă dīse: 5

— Sărgliți-me nauntru și cindu vai min funea, atumțea cama multu s-me-alăsăți citră ng'os și cindu va u trag, atumțea s-trădēți cătră nafoară.

Aestu ș-eră gone, nu șică.

Gir-gir-gir! gir-gir-gir! fără să-l' si bată peana di ocl'u, 10
ağumse niclu pîn tu fundul di puț. Aclōțe țe s-l'i veadă ocl'il'? Pălăți-pălăți! Il' vine sūflitlu la loc, ș-feațe inimă ș-intră nauntru. Ș-păscū ocl'il' divarliga nă oară și-l' si loară ocl'il' di ahintă mușuteață, țe videă! Dișcl'ise și intră t-un udă.

Țe z-veadă? Nă feată mușată ca luna, cuseă cu k'inare 15
dipriună, s-ță fugă mintea. Ță si păreă, că nu-l di mină, ma pîndă di pangu. Ahintu minūt lucru!

— Bună-ți oara, feata mea, gri gōnile-aleptu!

— G'ine viniși, gōne-aleptu, ma nu ti ntreb, cum di viniși, 20
aoațe?

— Cum vinū, cum nu vinū, feata mea, lucrulu a mel! Maș acșițe s-ni bīnēdi, nu-ni aspūni: aoațe easte un zuzul, — om, drac, țe vai h'ibă nu știū.—țe vine di fură meările de-amălamă dit grădina a amirălu? Voi si-l' ved nășeamă fațe, tra s-ni misūr boea cu nis! 25

— Aestu-l zmeū, gōne-aleptu, ma treți tu udălu di didinde la sor-mea, s-ș-aspună.

Tu udălu di didinde țe să-l' veadă ocl'il'? Nă feată ca soarle ș-ma mușată. Șideă și mplăteă țerlu cu steălile, s-lu veđi și s-nu pistipsești. că-l di mīul di om. 30

Tut acșițe ș-aōă, și sora nolģicană ul pitricū tu udălu alantu, la sor-sa cama nică.

Nica tamām țaseă to-arăzbōiū, că nu se avđi', cindu dișcl'ise ușa gōnile-aleptu. Mintea omlui k'are mutrīndaluī, cum țaseă nica, cu sufli sufli, loclu cu floare, țerlu cu soarle, 35
cu luna ș-cu steale, ș-amarea cu mărgăritare, cum maș nisă ștea s-țasă.

U ntribă, lu l'a pīne zmeūlu. Aestă acăță s-lăcrimeađă, cindu-l viđū ahtare gone, cum vai k'ară. Ma naintea mutri

s-lu facă să s-toarnă, ma carl nu vrea luvaşluvă gònile, l'aspuse, că zmeulu doar me didinde ş-easte multu nărăit, că s-turnă lăvult ăstândă di l-avinare.

Cit dişcl'ise uşa şi z-diştiptă zmeulu.

- 5 Cindu se-ancupară, frătîc, unlu cu gura, cu ûngl'ile ş-alantu cu coarda, să z-dinică ş-altă nu! Nu ştiu, cum il' vine di mină a h'il'lu-de-amiră şi cindu l'-are ună, criş! l'i lu scoase caplu.

— Dă nîga nă oară, gri caplu di zmeu.

- 10 — Nă oară mi feaşe mu-mea, l'-u turnă gònile-aleptu.

Carl z-dădeă doauă orî, anvîă nîpòl zmeulu. Veđl acş easte la el'.

- Cara biđl cu zmeulu, tricù la feaşe şi li ntribă, cum di s-află aoaşe! Aspùsiră feătîle, cum nîse ş-eră trel feaşe de-
15 amiră, cum le-arăk'l şamiştreîle zmeulu şi cum nu s-aştiptă putè s-le-ascapă vîrnă. Apoea l-băşară şi-l' đisiră, că sclave a luł s-h'ibă, macă va, că nîse bunlu aestu va-l' lo-aibă tră cunuşteare pînă z-bineađă.

- Fiçorlu lă đise, s-l'a caşe ună, ţe va dit pălate şi al s-lj
20 scoată nafoară. Le-aduse la gura di fundul a puđlu. Băgă ună tu cuşoră şi trapse funea. Trăpsiră frađl'i ş-u scoăsiră şi cindu brescu, feată! Eră cama marea.

— Aestă, đise nîclu, marea s-h'ibă nveasta cama marlu frate.

- 25 Apoea arcară nîpòl cuşora şi işl feata nolgicană.

— Aestă, nolgicana, đise nîclu, s-h'ibă nveasta nolgicanlu.

Nîpòl arcară cuşora şi scoăsiră şi feata ũea nica. Aestă eră semnu: cu soarle tu frînte ş-cu luna tu k'eptu.

— Aestă, nica, gri nîs, s-h'ibă nveasta mea.

- 30 Ma măr'l'i frađl, vređ di ergu, vređ de-argine, vređ di ţe nîclu s-l'a ma muşata feata, ţe zburiră, ţe feăđiră, că lo-alăsară tu puđ şi z-dùsiră acasă z-đică, că nişl il vătămară zmeulu, că nişl le-ascăpară feătîle. S-nu ũivă di feătîle aspùn amirălu, li băgară pri gurăt, s-no-aspună, pînă nu va s-toarnă nîclu dit
35 lumea lantă.

Aşteaptă nîclu, trađe funea, ũivă. Cu cit trăđeă funea, coahintu si sărgl'ă, că pin tu sone, u trapse tută. Aduk'l nîs, că l'-u gucară frađl'i. S-turnă tu pălate cîrtit, canda-l' fuđiră căpărle.

— Frați apoea, dîțea nîs! ma lăi di dușmăni!

Țe z-dîc? Si mvirnă ahintu multu, cît nu plîndeă. Ma om̃lu cîndu-l' vine g'iderea, va s-u tragă. Ș-adună sùflitlu cu nîs ș-feațe inimă și s-alăsă tu mîna-l Dumniđău.

Cum alăgă prit udăți, udă di udă, deade t-un loc, lu eră 5 doi birbeți, unlu laiu ș-alantu albu. Țe eră birbeți'i aeșți? Carî să ncălicăi pre-ațel albul, pînă s-ț-așterđi ocl'il', ti scu-teă tu lume; ma carî s-ti pindeă draclu să ncaliți pre-ațel lailu, te-ahînduseă tu lumea lantă di sum loc. Cu birbeți'i ațel' eră și-un cal cu perlu ca mătasea. Calu mași oase aveă 10 ntră nîs, tra s-mică. A gônului aleptu l'i si feațe nilă di el, și-l' lo oăsile și-l' băgă earbă. Dî-ună oară dișcl'ise gura și gri calu, că eră cal cîntăt, cal cu gură:

— Si-nî binêđi, gone-aleptu, di bunlu țe-nî feațiș; cîndu va h'îl virnă-oară to-angusă mare, na un per di peră mea, 15 s-lo-aprinđi și di nă oară aclo va me-aflu.

Apoea l'-aspuse calu ațel cîntăt, cu gură, că ma va s-easă tu lume, să ncălică pri birbeclu ațel albul, că si ncălicare pre-ațel lailu va s-află tu lumea din g'os. Acși păță j-draclu.

Aestă aștiptă și gônile-aleptu. Birbeți'i șideă un ningă a-20 nantu. Gônile-aleptu lo să ncălică pri ațel albul, ma cum feațe cum adră, că l'-ascăpă corlu și s-află n-calăr pre-ațel lailu. Pînă s-ță freți ocl'il', s-află tu lumea anantă! L'-u deade citră nelo ș-nîs s-easă tu viră hoară. Calea-calea cum z-duțea, as-tal'e nă feată. Aestă șideă singură pri un cuțur, susk'iră ș-25 plîndeă, că ti curmă nilă mare. A lui l'i si feațe nilă, cîndu u viđu, feată to-anî, mărtătoare, di fumeal'e bună, ca cum z-videă dipri strănile a l'eî angl'igate tu hrisăh', și u ntribă, țe are? Țe plîndeă tră nilă?

— Am țe s-h'ibă, gone-aleptu? Acși ș-acși, după niscîndă, 30 oară, nă lamne va vină s-mi mică. Apile li ține lamna și nu li sârgl'aște, pînă țe nu-ș mică tăinea n-đuă, cite un om. Astăndi vine arada mea.

— Nu te-aspere, feata mea, dîse gônile-aleptu, pînă binêđ 35 lo ș-aștearde-ți lăcriile.

A feătil'eî il' vine inima puți'n la loc.

Pînă z-vină lamna, gônile ș-băgă caplu pri dînuc'ul a feătil'eî, s-lu caftă. Curmăt eră, ninsumnăt eră, l-fură somnul di nă cale. Na tu oara țeă, lu deade cap ș-lamna. Ea s-hărisi

că tu loc di un vai mică doi. Ali feată apîrîl să-l' bată înima
tic-tic! di frică și lăcrîmle acățară să-l' cură ca dit doauă fin-
tineale dintr-ocl'i. Nă lăcrimă cădû pri frimtea gônîlul-aleptu
și di nă oară z-diștiptă și viđû lamňa, că vine. O-alăsă di
5 s-apruk'è, ma cît lo z-dișcl'idă gura, ună l'-are co-apala n-
cap și năparte l'il' lu scoase.

— Dă ninga nă oară, gri pingîna.

— Nă oară mi feațe mu-mea, l'u turnă fićorlu.

Feata ș-mul'è mîna tu sînde și-ș alăsă urmă pri păltărle
10 a gônîlul aleptu, tra să-l cunoască tu oară anang'e. Citu ș-lă
draclu curlu di lamîne, plăscîniră cl'eile, z-dișcl'isiră gûrile
di ape ș-acățară àpile s-arupă, s cură și z-gurleadă, di-ți
văzeă urêcl'ile.

Gônile-aleptu de-acloțe trapse n-hoară la nă moașe și-l'
15 căftă nă scafă co-apă, că-l' eră seate.

— Apă ș-k'etre, dîse mușica. Noî tră apa țeă, nă k'irêm
fumeal'a ș-tine cațî apă. Macă ț-u seate, du-te j-beă, macă
ț-u țîne curdeaoa, di la lamîne.

Il' dîse fićorlu, că lamňa muri, că ariurle si zgrumă di
20 apă multă, nîsă a l'eî! Atumțea fićorlu l'a pođlu cu zorea
și-l bea pîn tu fundu. Aurlă moașă, vărvi, blăstimă, ma cari
o-avdă?

Moașă si duse s-lu scoală l-amirălu, că țe si-l' bea apa.
Atumțea aveă g'iză mare, cari fură apa di la virnă. Vine
25 moașă, ma țe z-veadă? Feata amirălul vie. Avde ș-nîsă că
de-alih'a lamňa u vătămă un gone-aleptu și că àpile de-aoà
neuleă nu va h'ibă țînote tu cl'ae. S-hărisî maea și-l' părû
arăû di blăsteàmile țe deade. Ș-tora singură si ncăcă.

La amirălu se-aveă adunată lume, că merlu se-arcăi nu
30 cădeă m-pade. Țe eră? Băgă zbor amirălu, c-ațel țe feațe
bunlu aestu, z-vînă să-l' da h'il'i-sa nveastă și tuți aleptîl',
tuți gôn'l'i ș-tuți mușat'l'i prindeă s-treacă pri la pălate, tra
si-l' veadă h'il'i-sa, s-cunoască, cari easte gônile-aleptu. Tri-
cură tuți și feata nu cunuscû virnă. Atumțea mușica, țû-
35 pătă-țûpătă gri, că ș-la nîsă acasă easte un gone, un a-
leptu, țe-l' biû apa cu zorea. Să-l' grească ș-alûl, ursî ami-
rălu tu minută. Cîndu viînră să-l' grească di l-amirălu, il'
cuteă aestu un somnu adîncòs, cum nu poți s-ț-u bađl cu
mîntea. Ma naintea nu vrea să z-ducă, ma cari se-angricară

multu, că va viîi, nu s-fațe, duse. Feata, ună viđută și-l cunuscù. L-turnă cu plătărlle și-l' viđù ș-urma di palmă țe-l' feațe cu sîndile ali lamne.

— Aestu-îl gri ea.

— Maca-l aestu, a lui s-h'îl, feata mea! gri amirălu. 5

Cîndu-l' đic a lui, tră nsurare, lă đite, el, că-l ligăt cu altă. L-aspuse apoea țe cură, d-îu vine, a cui fićdr easte și tute cîte are faptă ș-cîte are pățită.

— Mașî un lucru voi di la voi: si-nîl dați treî uțră mplîi cu apă și treî birbèți mări, tra s-mi scoată vùtur'l'i din đe-10 ană pri lumea nantă.

— Aestă-i țivă, dip, đise amirălu și-l' deade.

Agîrșîl s-aspun. Cîndu fićorlu s-turnă di la lamne, tricù prin đeană. Aclò eră un pom analtu și pri pom un culbăr di vulturi. Tu culbăr eră pull'i di vulturi. Pull'i dit culbăr 15 țură și z-dipiră, canda j-videă moartea cu ocl'il'. Țe eră? ună nîpîrtică lae s-angărlimă pri pom, să-l' mică. Gîdnile-aleptu nu k'are oară, ma trađe apala și-l' l'a caplu a nîpîrtică'l'ei Muma pull'lor din niěr, cum azbuiră, cît viđù om la culbar-l'i, s-aurnî ca curșumea s-lu diinică. G'ine ma, di nă oară pull'i 20 șuirară și-l' đîsiră, s-nu-l' facă țivă, că el l-ascăpă bana.

— Bre! đise vùturulu, tine țe-nîl adrășî bunlu aestu, caftă țe vreî, că va țî-u fac. Di cîndu h'îu nu viđùl fumeal'e ntr-ocli, nu hărsîl nîți di ponda di nîpîrtică aestă.

— S-poți s-mi scuteari pri lumea nantă, easte sîngurlu lu-25 cru țe caftu, gri fićorlu.

— Greî lucru, ma s-fațe.

Apoea l'-căftă treî utri cu apă și treî birbèți mări, s-albă mîcare și biutură pri cale. L'-aduse fićorlu și li ncărcă pri vultur. Il' đise vùturulu: 30

— Cîndu vai đic «cra!», să-nîl dai carne, cîndu vai đic «pi», să-nîl dai apă.

Zbuirîndalul, zbuirîndalul, agûmsiră aproape di loc. Ar-mase puțî'n di tot. Carnea s-aveă bițită. «Cra» fațe vùturulu. Fićorlu tal'e nă bucă di la nîs și-l' da. Fațe puțî'n ma nclo 35 «cra!» nîpîl vùturulu. Tal'e nă bucă și di la ćorlu anantu și l'-u da. Ćumulinda, Ćumulinda vùturulu, agûmsiră pri loc, tu lume. L-dipune vùturulu pri gîne-aleptu și cîndu mutreaște, țe si-l' veadă ocl'il'? Tut sînde. L'-aspune aleptul țe cură.

A vulturului l'i si feaște nîlă. Tra s-l'i țină sîndile, lo-aunde c-o ascuk'ăt, ș-tu oară sîndile stătù și fičorlu z-vindică.

Apoea z-dispărțiră, vulturul s-ahîndusl tu lumea nantă și fičorlu-de-amiră armase pri lume.

- 5 Calea-calea așumse la nă fucurină. La fucurină nu eră virnu. Viră picurăr vai aprease foclu ș-apoea va ș-trapsee cu turma to-altu loc. Aclò ș-aduse aminte nîs di lăeața frațlor, cum lo-alăsară tu puț. Ș-aduse aminte și di perlu di cal. Lu scoase și-l aprease puțin și di nă oară s-avdî nă trun-
10 duire și un troput di cal. Eră calu cu perlu ca mătasea, cîntăt ș-cu gură:

— Doamne, țe ursești, gri calu.

Fičorlu, ș-freacă ocl'il', z-veadă: vis easte ? nu-l arîd ocl'il'? Viđù, că-i cal ca tuț cal'i; viđù că nu-l arîdeă ocl'il'. Il' dîse:

- 15 — Tu minuta estă s-me-adùșl în hoară-nî.

Ună dîcă, ncălică și calu tease peănilu tu vimtu și di nă cale n-hoară-l' se-află.

Tamam eră đua cîndu prindeă să s-mărită feata țeă nîca cu soarle tu frimte ș-cu luna tu k'eptu. Ea vrea s-mărită cu
20 frățile ațel marle a gônîlul-aleptu. S-feaște ncrunarea și cum easte data loclu, scoăsiră nveasta n-cor, s-tragă corlu. Cara gîcă nîsă, lo s-tragă caplu di cor și gambrolu. Nîclu viđù și nu putù s-cam-aravdă:

- Tute ca tute, dîse nîs, ma estă nu s-mîcă! S-arsă srafa!
25 pîn aoă ș-ma nclo nu!

Troară aprinde perlu di cal, și ncălică arolbul, u zmulde apala și ca vimtul si nh'umuseaște și-l' l'a caplu a frati-suî. Apoea nivîdùt s-feaște.

Tută lumea s-čurtul [čirtul] di nă cale. Șișțimară mare s-
30 feaște și virnu nu ștea țe z-dîcă. Plîmse amirălu, z-dîpiră amiroaňa, ca nîșl țe nu vrea!

S-agîrșască foclu a fičorlul mare, vrură să nsoară nolgi-canlu. Ma ș-aestu li plintă, că: i-l' da nîca nveastă, i nu să nsoară dip.

- 35 Tată-su, s-nu-l' frîngă înima. c-armase unu ș-tut la părințl, nu dîse: nu! U vrea ș-el nîca cama di mărle tră noră. Loară s-acăță aloăturle, ndreăpsiră tră numtă, și nîpòl vine oara li ncrunare și scoătirea nveastăl'eî în cor. Trapsee corlu nveasta și-l' vine arada ș-a gambrolul. Cît lo z-vînă

nă oară divarliga și na ț-ul nielu, cu calu azbuîrătôr, il' feațe cum ș-a frati-sul ma mare. Țe z-vă dîc? jalea și dipirarea părinților mărđine no-avea. Să nel'ise amirălu, tu strane di jale, n-casă, sārđl'i barba pîn di brîn și cu meșl'i nu ișă. Nu vrea el z-da ocl'i cu loclu, iu s-feațe semnul ș-nișanea di la 5 Dumniđău. Sîngura lui pârîgurie eră mașî feata ȝea nica, tră cari s-feațîră tute seămnile aeste. Carî agîrșî puțin foclu a fićorlor, acăță să s-mintuească la g'inea feațil'eî. Il' zburî tră mărîtare și nisă laea nu vrea s-avdă:

— Un vrul io, tată amiră, ș-ațel, macă nu s-turnă pînă 10 tora și de-aoațe și nclo nu va s-toarnă. Apoea nu nî-u viđîl căsmetea mea di cătrane j-di milane di doauă ori cu gońl ca soarle?

G'ine ma amirălu l'-intră aridă, ca să s-mărîtă. să-ș facă arada, cum easte unđîtă. S-nu-l' aspargă hrisusita [inimă] 15 a amirăluî dîse feata:

— Mașî atumȝea va s-mi mărît mine, cîndu va s-află un gone, ȝe s-nî facă nă armată cu țerlu mplin di steale, cu loclu mplin di floare ș-co-amarea cu mărđarîtare, ȝe s-poată 20 să ncapă tu nă alună.

Vai dîți, că ȝe băgă ahtare k'ădică feata? Se-aspîn, că ȝe. Ea, cîndu z-dispărți', dî nielu h'il'u de-amiră, nu lo țivă di la zmeulu, di cit maș alună co-armata di dînă. Țe eră aestă armată? nă fustane minută ca pînđa di pangu. Pri fustane eră lucrată cu aclu ș-cu cundil'lu di mîna l'eî țerlu cu steale, loclu mplin cu 25 floare ș-amarea cu mărđarîtare. Aluna estă, feata, tu oara carî vrea s-intră tu cușoră, l'-u deade a nieluî și-l' dîse s-u țînă g'ine, că va-l' lipsească vîră quă. Ș-tora cara murîră dol'i h'il' de-amiră, ȝe-ș dîse nisă: Altu gone tră mine nu fațe! Băgă k'ădica estă ma multu s-armînă nimărtată. 30

Amirălu scoase zbor, că nica cu soarle tu frînte ș-cu luna tu k'eptu easte tră mărîtare. Carî vai poată s-l'-aducă nă armată, ȝe să ncapă tu nă alună și s-aibă țerlu mplin cu steale, loclu mplin cu floare ș-amarea cu mărđarîtare, ațel va u nk'ir- 35 dăsească.

S-urdinară gońl, h'il' de-amirăți, gońl-alepți, cu nîl'ile, ma vîră nu putu s-aducă ȝe căftă feata. Trîș în coadă ș-aduse amînte și gônile-aleptu de-aluna dată di feată. S-pusputeaște n-sin, lucru tră ćudie! O-află alună. Fuga pri calu azbuîră-

tòr s-ameàstică ș-nis prit h'il'i di domni mări și di amirâți. Nis aveà strane de-aradă și calu păreà viră pal'u-cal arînds și cîndu-l viğură mărli s-afireà di nis, ca di lepră. Il șupără și-l' dîțeà el':

- 5 — Tuți z-duc, si duțe ș-ariñoslu la feata cu soarle tu frimte și cu luna tu k'optu. Si știți, că feata, cum va-l veadă, vai k'arâ tră nis!

Aeste tră șupèr ș-tră peză li dîțeà.

G'ine ma cît ağumse și feata-l cunuscù.

- 10 — Poți tine s-ni adări dimîndata, dîse ea.

— Știu ș-io? dîse gònile, s-mutrescu, z-ved, poate că u ti-h'isescu.

Scoate apoea luna și l'-u da. Cîndu trađe armata, țe z-veadă? Ți-loa ocl'il'.

- 15 — A ta s-h'ibă, gri ș-amirălu.

Apoea, cara s-feațe numta, după numtă s-aștirnù measă a-mirărească. La measă băgeră s-aspună tuți cîte un părămiò. Carî aspûsiră tuți, vine arada ș-a gòniliu aleptu. Aestu părămiòe nu ștea ș-acățâ di ș-aspuse bana lui, cum erà un h'il'ù
20 de-amiră, cum avigl'è merlu cu meàrile de-amàlamă, cum s-lo după zmeù, cum vătămă zmeùlu, cum armase tu puț, cum cădù tu lumea lantă și tute pîn tu coadă, fără se-alasă țivă și tu sone dîse:

- Ș-tora, macă vreți să știți, care easte ațel gòne aleptu,
25 nvitâți, că h'iù io ș-amirălu ni-easte tată.

Sărgl'iră apoea, z-bășară cu amirălu și s-argîrșiră tute făr-mățile. Apoea dipuse amirălu dipri scamnu și se-alnă h'il'-su.

— Aclò erăm ș-io și cîndu amirălu ațel noțlu mpărțâ doare, ağungînda la mine, mi ntribă:

- 30 — Tine, criștine, nu parî dît loclu aestu.

— De, dîș io, io h'iù dît Turk'ie, de-Avelă, ma avdîi, că s-fațe numtă mare și vinù z-ved, tra s-am se-aspùn la cusurîni ș-la soe.

- 35 Mi ntribă amirălu, țe s-ni da s-adùc a voauă, tră aduțeara aminte?

— De! dîșù io, cîte nă păreac'e di țărùh' aroșe, carî si-ni daî, arău nu vai fați.

Și el mărâtlu, țe nu-ni deade? Țărùh', brîne, cãlțavete, că-

čule, di tute bŭnile. G'ine ma, cît aĝumșu la Barbèrî, Iuha ? sârgl'iră cînl'i și arape unlu una, arape alantu alantă, armăș cu mînlē goale.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

115. ✓ Gone-aleptu arăndŏs.

Eră, și nu ș-eră.

5

Eră un-oară un amirău, carî eră multu avdăt tu k'iroŭlu ațel. El aveă treî fîcôrî. Dol'i ma mări eră multu mușățî, ma nîclu eră arăndŏs.

Fîcôrî, ca fîcôrî de-amirățî, ș-aveă udălu cașe-un, iu ș-dur-nă. Amirălu vrea cama multu pi ațel' dol'i cama mări și-l' 10 mutreă multu g'ine: lă dideă mîncare cama bună, l'i nvișteă cu străne ma mușate și udălle a lor eră cama nviscute ș-cama mușate. A nîcluî il' dideă tut și eră cama urăt și udaeă lui eră murdară. Noaptea tu udălle ațîlôr mărlor ardeă gaz, eară tu udaeă nîcluî ardeă nă cîndilă nîcă, și cu de-ag'ia 15 [mizia] luînă ca dipi mortu.

Alst amirău ș-aveă n-grădină un mer, care fățēă niscînte mere multu mușate de-amălamă Di la un k'irôŭ și coa amirăŭlu nu aveă mîncată niți un mer, că tamăm cît crișteă nh'amă și vîneă un puîl'ŭ, di li mîncă. 20

Nă quă fîcôrlu ațel nîclu duse la tată-su și-l' căftă izăne, ca s-lu vătămă, ma tată-su l'-dise :

— Arupe-ți-u, arănoase ! ahtare ca tine va-l vătămă !

Alantu an căftă izăne marle fîcôr, ca s-lu vătămă și amirăŭlu il' dede. Cît s-duse el tru grădină, nu tricŭ multu 25 k'irôŭ și-l acăță somnul. Așî, puîl'lu vine, mîncă mērile și fuđî. El nu duk'î țivă.

Tut așî fețe și ațel nîjlucanlu și tut așî, ca frate-su păță.

Anlu alantu căftă eară izăne ațel nîclu și după multe ari-ğel, il' dede. Fîcôrlu ș-lo nă tufek'e, nă turtă caldă și nă 30 ploscă cu vîn și si duse-n grădină. După țe mîncă și biŭ vînlu ah'urh'î s-l-o acață somnul. El, ca s-nu doarmă, lo un rug, și s-culcă pi el, așî că ma loă s-doarmă, lu sk'ină ruglu și s-diștiptă.

Nu tricŭ oară multă și vine ș-puîl'lu. Fîcôrlu avdă vreavă 35

pi pom și mutrindalul, anđări pul'lu. Il lo la ocl'u cu tu-fek'a, ca s-lu vătămă, ma cara-l viđu ahăt mușăt, il' fu nîlă. De-ațeă se-alnă anarga pe-anarga sti pom și-l acăță di coadă. Pul'lu si zbătù cu putere, ascăpă, azbură și fičorlu armase
5 cu coada tu mină.

Ti aestă el eră nărăit și foc, că nu putù s-lo-acăță.

Amirăulu duse n-grădină și viđu, că mèrile suntu tute și s-hărisi multu. Seara, arănoslu scoase coada pul'lui și u puse pi measă, ș-ațeă-l' lûnină tută oda.

10 Fraț'i alûl, viđîndalul aistă lûnină, s-dûsiră la tatăl a lor și s-plîmsiră, cum a lor lă de gaz cama puțin ș-arănoslu ma multu. Tată-su hăbare no-aveă. Năs ș-tora-l' dede ca tute đîlile. Vru ș-amirăulu s-veadă sibepea. Mutri și ca de-alih'a, oda lugeă di lûnină.

15 Il' gri dimneața tată-su, lu ntribă sibepea și fičorlu spuse tot. Amirăulu, carl avđă așl, đise, că pul'lu aistu este al ah-tare amirău și nă este multu dușmân.

— Fur-că-l' așl, đise arănoslu, va s-mi duc la amirăulu dușmân și nu va s-mi tornu pînă nu va s-aduc pul'lu viũ
20 După nă lungă cale, astăl'è un om mult aũș. S-cunuscù de-aproape cu aũslu și-l' spuse ți aveă dipi minte s-facă. Aũslu lu nviță, cum lipsește ta s-facă și-l' đise, că va s-l' da mină de-ağutòr și nu va s-dispartă di năs, pînă cîndu nu va-ș bitisească, ți-ș băgă cu mintea.

25 Seara agũmsiră tu căsăbăulu, lu șideă amirăulu dușmân Nășl durnîră lă nă hane aproape di casa amirăului. Noaptea lu nviță aũslu pi ġòne, cum s-facă. Il' đise, că pul'lu este t-ună căfase ș-căfasea-l' spîndurată di dureclu ditu k'òșe.

— Tine, l'-đise aũslu, s-nu l'ai pul'lu cu tută căfase, ma 30 s-arăk' mașl pul'lu singur și s-fuđl.

Fičorlu intră p-lu lu nviță aũslu, ma vru s-lu l'a cu tută căfase, de-ațeă că eră căfasea multu ma mușată ca pul'lu. Ġ'ine ma, cit băgă mină pi căfase ș-alstă ah'urh'i să strigă, că ș-eră căfase cîntată. Ișără huzmik'ar'l'i, ț-ul acățară ș-
35 ț-ul dûsiră l-amirău.

Lu ntribă amirăulu, ți vru s-facă? Đise năs:

— Mine ġone mi cl'amă și frica nu știũ ți turlie este. Tri-cùl pe-ația și cum viđul pul'lu aistu cu căfasea ahîntu mu-

șată, vrui s-li l'aŭ și de-ația nu va s-fug pînă s-nu-ăi dați pull'lu aistu.

Amirăulu ș-o-avù, că vah' glar este. De-ațea să scapă di năs ăl' dîse:

— A tău s-h'ibă pull'lu, fur-că va s-poți s-l'ai cînl'i al a-5 mirău Laŭ.

Aestu amirău aveă niște cînl, ți no-apruk'à vîrnu și ștea, că nu va s-poată s-l'-aducă.

Ficorlu s-ligă s-l'-aducă cînl'i. Apoea s-duse la aușlu și-l' spuse, ți cură. Aușlu il' dîse s-h'ibă cu inimă, și s-nu easă 10 di zborlu a lui, că năs va s-u facă.

Imnară, imnară și agûmsiră tu căsăbăulu ațilul amirău. Aușlu lu nviță pi ficôr s-l'a mași cînl'i și pi șingire mină s-nu bagă, că va s-pată cum păță cu pull'lu. G'ine ma năs minte di ficôr: Ma viđù, că cînl'i păreă arănôșl și șingirile 15 eră mași mărgăritări, vru s-l'i l'a cu tut șingire și fețe vreavă mare, ași că avđără și lo-acățară.

Lo-adûsiră n-fața amirăului Laŭ ș-aistu lu ntribă:

— Cum putù s-facă ahtare lucru?

— A nia gone-nl dîc, frică di vîrnu no-am, tricul pe-ația 20 și cum viđul cînl'i alști, băgăl mirak'e și vrui să-l' l'aŭ și nu fug de-aoațe pînă s-nu-l' l'aŭ.

Amirăulu Laŭ mintul, că k'irût este, macă grește așite. Se-ascapă di năs ăl' dîse:

— Fur-că tine ești ahtare gône, du-te la amirăulu Arôș 25 să-l' l'ai calu ațel azburătorlu și atumțea ș-cînl'i a tăi s-h'ibă.

Ficorlu vine l-auș, cu nările frimte și-l' spuse, ți cură. Aușlu, om cu mintea ntreagă, nu lo-aspărè și nu lu ncăcè, ma lu nviță s-ascultă. G'ine ma și l'-amirăulu aistu ficorlu s-purtă tut ca ficôr și păță cum păță și la alantă amirăți. 30

Se-ascapă di năs amirăulu Arôș ăl' dîse:

— Maș atumțea va ț-ul daŭ calu, cîndu va s-aduți Mușata-Loclu.

Ficorlu mvinat ăl' spuse aușlui, țe tih'isi.

Aușlu năpöl lu nviță cum s-facă, și-l' spuse să s-ducă la 35 nă fintină, lu vîneă Mușata-Loclu di să scăldă. Lu nviță să sta ascumtu pînă cîndu va s-acată să se-aspeală ș-atumțea s-arăk', dîse aușlu, di-ună-oară taslu, săpunea și k'èptinle.

Ea va z-g'ină după tine ca minăr și va ti plăcărsească multu să-l' li dai, ma tine s-nu fați așite.

Așite fețe fičorlu și Mușata-Locluī s-țineă di nīs ca minarlu. O-aduse l-amirăūlu Ardeş și cara viqū, c-aestu este
5 gōne-aleptu, ți fațe, ți spune, il' dede calu cu tut frin dit tută inima.

Tut așite l'i si dēdiră și cīnl'i di amirăūlu Laū și tut așite și pul'lu.

Apoea nās, cu tut că-l țineă amirărațl'i la nășī, nu vru s-
10 armină și trapse acasă-l' :

— Ș-īo escu h'il'ū de-amirăū, qīse nīs, și lipsește si-īl ved părințl'.

Imnară cāt imnară și aqūmsiră la loclu īu s-aveă adunată cu aușlu. Atumțea qīse aușlu :

15 — E! h'il'ū, pīn-ația fum de-adūn. Ti nvițāl și te-ascăpāl di multe, de-aoă nculeă s-ti avegl'i singur s-nu pați țivā ; dișcl'ide-ți ocl'il' ș-fă.

Fičorlu s-aplică di-l' bășe mīna, plīmse nāh'amtă și s-dispărtă de-aușlu ațel.

20 Imnă, imnă ș-aqūmse tu loclu a lui. Il lo somnul și s-culcă s-doarmă puțin. Năinte să s-culcă, puse săpunea, frīnlu, șingirlu și căfasea t-ună groapă și s-culcă pi ele. Că lūcrlle aiste erā așite fapte, că ma ascăpā, s-turnā la loclu a lor ș-cu nīs fuđeā și Mușata-Locluī, calu, cīnl'i și pul'lu.

25 Nu tricū oară multă și tricură pe-aclō frațl'i a lui cu oaste. El' s-turnā di l-avinare. Cīt ul viqūrā, lā vine multă nārāire ; ma multu cīndu viqūrā c-aveă ningā nīs și pul'lu, calu, cīnl'i și Mușata-Locluī. El' băgarā și-l tāl'arā bucățī-bucățī.

Ti tih'a lui, tricū pe-aclō aușlu. Aistu nu-l' erā calea pi
30 ația, ma vru s-veadā, s-nu-l' si tih'isească țivā a qōniluī-a-leptu. Cīt il viqū, qīse :

— Di ți mindueām, no-ascăpā.

Dup-ațea adunā bucățle, bucatā cu bucatā, lā turnā apā-vīe și lu ang'iā. Cīt ang'iā, gri :

35 — Multu durālī ! greū somnu durālī !

... Ți durālī, mārāte, că tine erāl tāl'āt bucățī-bucățī ! Am īu-ți sīntu pul'lu, calu, cīnl'i ș-Mușata-Locluī ?

Mutrește fičorlu, no-aflā țivā.

— Căfasea, șingirlu, frinlu, săpunea cu taslu și k'apti-
nle le-al?

Mutrește fićorlu tu groapă, le-află acupirite cu timbarea-l'.
Timbarea, cara eră vlek'e [vecl'e] nu u mină virnu din loc
și lùcrile armăsiră acloțe. 5

— Aïde, dïse aușlu, s-lă ișăm ninte și cum va s-lă spuni
lùcrile aiste, pull'lu, cînl'i, calu ș-Mușata-Locluï va să g'ină ni-
pòl la tine.

Așl și fețe și eară s-turnară lùcrile la năs. Și ncălică
apoea pi cal și troară si duse acasă. 10

Tut tu ațea duă l'i mpărtă părințil' tă suflit, că nășl pi-
stipsea, c-are moartă, ma nu s-turnă ținți anl di dïle. Cîndu
l-viđură, n-loc să mpartă tă suflit, acățară s-facă numta lui
cu Mușata-Locluï.

Ș-apoea gònile l'i spuse a tată-suï tute cîte-l' si fêțiră, cum 15
fețe cu pull'lu, cu cînl'i, cu calu, cu Mușata-Locluï, cum s-
turnă acasă, cum il fêțiră bucăți-bucăți și cum eară ang'iă
și-ș vine acasă.

Tată-su atumțea s-dipuse dipi scamnu și-l băgă năs s-
dumnească ș-fur-că nu muri, bineadă nica. 20

Frațl'i a lui atumțea țe s-facă, că lă eră frică, s-nu lă facă
cum il' fêțiră. G'ine-ma el fu om cu suflit bun, il' l'irtă și-l'
ținù pi ningă năs.

(Spus de Spira Dimoane, din Ohrida, Albania.)

116. H'il'lu di oarfin și pãrmãteftul.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră. 25

Iră unoară un bărbăt și ună mul'are, oarfinl ș-cu multă
fumeal'e. Cu mizia putea s-l'i hărnească, cîndo, na, Dumniđă
lă da nica un fićòr.

A treea seară, cîndo s-fațe puguniclu, vine la niși un păr-
mãteftu. Nu cunuscă virnu tu hoara țe, că atumțea z-duțea 30
ti prota oară, ma oaspe vecl'u aveà pri tatăl a fićorlui. Te-
ațea trapse la nis cît ti nă seară. Seara micară și-l filipsiră
g'ine, apoea tuți din casă z-băgară z-doarmă. L'-acățã somnul
tuți, mași pãrmãteftul nu vru ta z-doarmă și vru s-avdă, ți
tih'e va-l scria mirile a fićorlui, că atumțea iră a treea seară. 35

Şidû pãrmãteftul discriptat pînã ca tu şàsile di noapte, cîndo, ea-le şi treile mire. Nise tora acãţarã si zburascã ti tih'a fîcõrluî.

Cama marea dîse :

5 — Ioû dîc, cã aistu fîcõr z-bîneađã şai-dãŭl di anî şi s-h'ibã oarfîn ca tatã-su.

— Nu-l g'ine aşi, dîse nolgicana, ma g'ine z-bîneađã trei-dãŭl şi s-h'ibã avût.

— Nu s-faşe, ni unã, ne-alantã, strigã nica, Aistu om va
10 z-bîneađã multu şi va sã nk'irdãseascã tutã avearea aiscûl, pãrmãteftu.

Aşi armase, cum gri nica, cã tõtina, cum dîşe nica, aşe s-faşe.

Fuđirã mîrile ş-pãrmãteftul cãđû pri mare minduire.

15 — Cum, işi dîse nis cu mintea, un ahtare fîcõr di oarfîn, un om ŭi no-are s-micã pîne, si-nî si facã nicuk'îr pi avearea mea, ŭi o-am amintatã ahîŭl anî cu ocl'i cripãŭi? Stãl, cã ŭi va-l' fac mine.

Si scoalã tah'inã ş-lã dîşe a pãrinŭilor a fîcõrluî :

20 — Va vã caftu ŭivã, ma s-nu-nî turnãŭi zborlu anãpuda.

— ŭi-l aşeã? grea !

— Ea ŭi: Aistu fîcõr ŭi nî-l deade Dumniđãŭ, cara s-h'ibã cu puteare, si-nî lu daŭi a nia ti h'il'u.

— S-ŭul dãm, dîsirã pãrinŭil'. Vru Dumniđã, de-avêm noi
25 un jar di fumeal'e.

Il lo pãrmãteftul şi fuđl cu nis. Inşl din hoarã şi ađumse dupã nih'am di oarã tu nã pãdure. Cîť intrã tu pãdure şi-l dîse a fîcõrluî :

— Ascãptã tora, h'il'u di cine, z-veđi cum va ni nk'irdã-
30 sescî tine avearea mea.

Il lo apoaia şi-l spinđurã di un ãrbure ş-lo-alãsã aclò. Nãclu, car-armase singur, acãŭã s-plingã, s-plingã, sã z-disicã. Ti tih'a luî treaşe pe-aclò nã ursã. Aistã aveã fîtatã şi-l ŭînea pull'i tu pãdurea ŭea. Ursa cîť ul viđû fîcõrlu, il' fu
35 nîlã di nis, — cã aşi irã scriatã, ta s-nu k'arã fîcõrlu —, il lo cu nisã, şi-l hãrneã deadûn cu pull'i di ursã.

Ađumse fîcõrlu mare, ca di 12 de-anî şi dit guva li ursã nu aveã inşitã. Unã quã, niscînŭi avinãđõrl di urse, nu scîu cum feãŭirã, ş-u duk'irã guva, lu doarme. Te-aşeã nişl av-i-

gl'ară, cîndu nu iră ursă aclò, apoaea intrară tu guvă ș-loară puil'i di ursă cu tut fiçòr. Ma cîndu-l viðură aistu om gol și z-bîneaqă deadùn cu puil'i di ursă, multu s-çudusiră.

Lu ntribară.

— Cum ti cl'amă tine, bre fiçòr?

5

— Ursopl'u.

— Am d-îu esçi?

— Di la ursă.

Alte zhoară nu și scîiă. Ti tute alte ți lu ntribă nis dîțeă : di la ursă. Il loară apoaea, lu nviscură cu strane și-l dūsiră 10 la un minăstîr di pi mîntile de-aproape de-aclò. Călûgărl'i il criscură ca fumeal'e a lor.

Nu treațe multu k'îrò și tut ațelu-și părmăteftu, țe-aveă lăsată fiçorlu im pădure tricù pi l-ațel /minăstîr și șiqû z-doarmă ună noapte aclò. Nis ul viqû fiçorlu, ma d-îu să-l 15 cunoască și niți că-l' trițeă pit minte vîrnăoară c-ațel fiçòr va s-ascăpă dim pădure. Videă mași, că tuți călûgărl'i il' grea Ursopl'u.

— No-are altă numă aistu fiçòr, ntribă părmăteftul? Că-țe tuți il' dîțeți Ursopl'u?

20

— Aistu fiçòr, il' dîsiră călûgărl'i, no-are altă numă. Nis- cînți avinătòrî lo-aflară im pădure tu guva ali urse, ș-lo-adūsiră la noi. Te-ațeă l'-dîțem Ursopl'u.

Părmăteftul il păli peana. Tora nis acăk'isî, că aistu iră naclu ți lo-alăsă spinçurăt tu pădure.

25

— Lele, nipîrtică ți mi mică, îș dîse nis cu mintea; de- ali h'a că aistu fiçòr va nk'irdăsească tutîputa mea; ma stăi, că eară nu va lo-alàs arihate.

Dua lantă părmăteftul lă dîse a călûgărlor:

— Nu-nî lu dați a nîa aistu fiçòr, ta si-nî lu fac h'il'u?

30

— Ț-ul dăm, dîsiră niși.

Il l'a părmăteftul și fuçe di la minăstire. Cîț feățîră ndao a ș-çîçoare ma nclo, părmăteftul il' dîse a fiçorlu:

— Tora va s-adăr ună carte și va ț-u daũ, s-u duți acasă, ta să scîbă, că vîn, că mine va s-armîn nica puți'n.

35

Șade apoaea părmăteftul, adară nă carte și scrie nauntru i ură mul'are-saî: cîtu z-vînă fiçorlu cu cartea s-lu vătămăți, u s-ç-lu fațiți bucăți, ți s-no-armînă niți un os di nis.

și ar

L'-u da cartea la fiçòr și-l pitreațe acasă. Fiçòrlu aclò în
imnà, află un călugăr multu nvițat.

— Iu ti duți ași fiçòr?

— Ea, mi pitricù domnu-nu c-ună carte, ta z-daū hăbare
5 acasă că vine.

— Nu-ni dai cartea, s-u ved?

U lo călùgărlu cartea, u dișcl'ise ș-o-aleapse tută. Apoea
s-toarnă citră fiçòr și-l' dîțe:

— Ți-i cartea istă? Tine ți porți moartea n-sin, corbe! Ea
10 ș-ea ți scrie to-aistă carte. Ma stăi, că nu va te-alàs ași.

Arupe călùgărlu cartea țeă și scrie altă carte și dîțe:

«Aistu fiçòr s-lo-apruk'ățî multu g'ine și s-l'i dați h'il'i-mea
ti nveastă.»

U bagă fiçòrlu cartea n-gepe și z-duțe acasă la părmăteftul
15 și mul'are-sa, cum scriă bārba-su—al'eî il' si păreă că bārba-
su scriă—fește. Lo h'il'i-sa ș-u ncurună cu fiçòrlu. Părmătef-
tul șideă tora cu inima arihate, că-l' si păreă, că ascăpă di
fiçòr. Șidù nica cît șidù tu xeane și z-duse acasă hāriðs.
Inșiră s-lo-asăaptă mul'are-sa, h'il'a cu tută soe. După ți
20 z-bășară și z-g'inuiră, părmăteftul l'i ntribă:

— E! cum trițeti aoa?

— Multu g'ine, multu g'ine, ma virtòs cu dînirle, țe-aflăși
ti feată.

— Ți dînire? caî dînire? strigă părmăteftul și arsări ca
25 mușcăt di vîrnu șarpe

— Cum caî dînire? Dînirle ți-l pitricuși cu cartea.

Și-l' spūsiră și cartea scriată di călugru. Părmăteftul duk'i,
că l'-o-alăxiră și focu s-fește di inate, ma nu aveă ți s-facă.
Nu lă dîse țivă ațilòr de-acasă, niți a dînirluî, ma după
30 ndao dîle dîse, că va s-facă nă mare beare. Narse la oi
taha s-aleagă vîră birbèc gras, ta s-tal'e și lă dîse a picu-
rarlor:

— Ațel ți va z-vînă mine dimneața, ta z-vă caftă vîrnu
birbèc, s-lu vătămăți fără altu zbor.

35 S-turnă acasă și-l' dîse a dînirluî:

— Mine s-ti duți cama di dimneață s-l'ai di la oi birbeclu,
ți lă dîșu ioū a picurarlor, s-lo-aduți ti beare.

— Mi duc, dîse fiçòrlu, fără s-l'i treacă prit minte vîră
lăeață. Vine s-ăpiră și fiçòrlu no-aveă să si scoală Narse

soacăr-sa s-lu dişcăptă şi-l viđù iu durnà cu nveasta di guşe ahîţ g'ine, că-l' fu arăû, s-l'-aspargă dulţeamea sòmnułui.

— Ai, đise nîsă, s-nu-l dişceptu şi s-pitrèc h'il'û-nu.

Aşi feaţe. Z-duţe h'il'lu a pãrmăteftului la oi şi picurarł'i cîtu-l viđură, cum l-aveà đisă pãrmăteftul, il vătămară. 5

Si sculă şi pãrmăteftul diţu somnu şi ntribă mul'are-sa :

— Z-duse đinirle la oi ?

— Nu ! đise mul'area, că durnà, te-aţeà nu vruı s-lu dişceptu, ma pitricùl h'il'-nu.

— Țe-ai faptă, vătămată di Dumniđă ? Duse! ni-l vătămară 10 fiçorlu.

— Cumu, ntribă mul'area ?

Cum si-l' spună pãrmăteftul ? Ma cum s-nu-l' spună eară ? Stătù şi-l' spuse ună cite ună tute, cum avđı' mirile, cum vru s-lu k'ară nîclu, cum nîpdi lo-află ş-tute pe-aradă. 15

Atumţea mul'are-sa s-toarnă şi-l' đite :

— E ! bărbate, Ți-l scriată, aţeà va s-facă. Cîtu z-da omłu, nu poate, s-u scoată n-cap. Aşi fu tih'a, aşi va s-armînă. Ma, tora Țe armasim firă fiçdr, ai s-nă-l avem đinirle ca fiçorlu a nostru şi s-nu nă băgăm contră cu Dumniđă, ta s-nu 20 nă k'ară !

Cum đise mul'area, aşi ş-feaţe.

(Spus de Sia ali Hareme în etate de 54 ani, Cruşova.)

117. Fiçorlu cu perl'i de-amàlamă.

Irà, Ți nu ş-irà. Irà nă oară un fiçdr, tinir ş-muşat, ma fără părinȚi şi ahîntu oarfin, că no-aveà pine s-mică. T-ună đua, 25 cum imnè pit nă pădure greao, veade un Arăp, anviscùt cu k'el', agru şi care mică carne di om. Araplu viđîndalui fiçorlu, il' vine foamea şi si ndriđeà s-lu mică. Ma ninte vru sa scibă, cari irà şi d-ıu vineà.

Fiçorlu il' spuse tute dèrturle şi păȚirle a lui, ca cum ş-30 mureà di foame di marea lui urfañe.

Ca ti cudiè Araplu nu-l mică, il' vine nîlă şi-l l'irtă pi fiçdr. Apoea-l lo la pãlatea lui şi-l feaţe huzmik'ar şi-l' deade s-mică pine firmintată cu cînuşe.

Fiçorlu irà multu lucrătdr, ti aţeà după niscînte đile di 35

la vinirea lui, Araplu l'-deade tute cl'eile di daũ-spă-đațe di udăi a pălătil'eî a lui și-l' dîse, ca s-li dișcl'idă tute udăile, maș ațea di dausprăđațe s-nu-o dișcl'idă. Fićorlu, după ți dișcl'ise 11, ș-băteă caplu, s-află, că-țe ațea di 12 s-n-o dișcl'idă ș-pi nîsă. Fićorlu nu cama putũ s-aravdă, suță cl'aea ș-u dișcl'ise; cîndo ți z-veadă? Nòlgica di udae irà nă fin-tînă, pr-lu cură apă de-amălamă. Dicara fićorlu no-aveă hă-bare de-aistă, băgă deađitlu n-apă, mea di-nă-oară deađitlu l'i si nveasce cu amălamă. Ți ș-cum s-facă s-nu-l veadă A-10 raplu? După multă mintuire ș-leagă deađitlu și dîțe că-l doare.

Araplu lu ntreabă :

— Cal te-agudî?

— Measa, dîse fićorlu.

15 — Că-țe lo-agudîși fićorlu, measă, ntribă Araplu?

— Nu-l agudîi mine, gri aistă, ma-l agudî ușa.

Araplu ușe di ușe, pîn agumse la ușa di udae daũspră-đațe. Aistă-l' dîse, cum easte luguria. Fićorlu aspăreăt spuse și el driptatea, di frică. Araplu di foc, tu minuta țeă, lo-20 arăk'asce pi fićor și-l h'ide cu caplu n-apa de-amălamă, că-l si feađiră tuđi perl'i hrisusiți, de-amălamă.

— Altă oară, cara s-eși di zborlu a neũ, gri araplu, să scîi, că ti mîc.

Fićorlu șapte-optu l'i si duțea.

25 T-ună quă Araplu fuđi di la pălate și alăsă a fićorlui cl'eile. Fićorlu eară, canda-l pindeă vîrnu, cara dișcl'ise tute udăile dișcl'ise și ațea di daũ-sprăđațe. Ma tora nu minti apa. Mutri aclo și află un cal. Calu mică oase. Fićorlu lo oăsile și-l' băgă earbă s-mică.

30 — Ti bunlu aistu, fićor-mușăt, caftă-nî ți vrel, că va s-ți daũ, gri calu.

— Ți s-ță caftu? S-puteariș s-mi duți la părinți, că am ańi di cîndo nu-l' viđi.

— Bagă-nî șaoa și scărițle și aide ncălică, dîse calu, că 35 nu-l oară ti ascriptare. S-vîneari Araplu di viũ va s-ti mică.

Lo fićorlu ți putũ, ncălică pi calu-cu-peane și fuđi, s-nu n-agungă.

Araplu di diparte lu ș-iră, avđi, și cu mare-alăgare vine acasă. Caftă fićor, — no-are! caftă cal, — no-are! Si nh'umusi

după niși. Cît-cît s-l'-ağungă. S-urnă fiȚorlu și mutrî citră năpòl. Viȓù, că iră multu aproape și-l' ȓise a caluî, că greû o-aû.

Araplu se-aproak'e.

— Nu te-aspase, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a di 5
ndreapta și scoate taslu cu untulemnul și arucă-l după tine.

FiȚorlu feaȓe ași și cît căȓù m-pade untu-lemnul, s-feaȓe nă baltă dip mare. Araplu cu tut-aistă, cara iră virtòs ȓone, u tricù cu lișureaȓă și eară alăȓă și s-apruk'è s-l'-ağungă.

— Nu te-aspase, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a mea 10
stîngă și scoate niște k'eaȓînl'î și-arucă-l' după tine.

FiȚorlu arucă k'eaȓînl'î și s-feaȓe tu minută nă pădure ahîȓ stufoasă, ȓi niȓi un pull'û nu putea s-azboară pit nisă. Araplu cu ȓuneaȓa lui u tricù și eară după niși s-l'-ağungă. Cît lo s-tindă mîna Araplu pi fiȚòr, aistu arucă din oară 15
din coadă sarea, care s-feaȓe niște sk'înl' dip k'ipitòșî și nȓpătòșî.

Araplu, cu tut că-l' si feaȓîră ȓiȓoarle mași sinȓe, tricù și avină-avină, l'-aȓunȓe nîpòl și tinde mîna s-l'-acaȓă. Ma din noară loclu z-dișcl'ise și fiȚorlu cu tut cal s-h'îpsiră nuntru. 20
Patruȓăȓi di ȓile și patru-ȓăȓi di nopȓi nu z-bătù Araplu dit aȓel loc, ascîptîndaluî, s-easă, ma n-cot. Di aistă, viȓù, ȓi nu viȓù și tru mărȓine, ș-o-arupse Araplu de-acloȓe.

Cîtu z-viȓură ascăpăȓi di Arăp, inșiră tu lume. Atumȓea calu ȓise a fiȚorluî: 25

— Pînă tora fum de-adûn. Tora lipseasȓe s-nă dispăȓȓ'm; Ca s-nu ti sȓibă lumea caî esȓi, alasă-ȓi strănile de-amălamă pi mine și cîndo va s-mi vreî mine și strănile, ȓîne perlu aistu di coadă și s-lo-ahulesȓi, că mine di-nă-oară va s-me-afu tu loclu aȓel. 30

FiȚorlu z-dispăȓȓi'. Ma carî aveà perl'i di amălamă, și ni-vrîndaluî s-lu cunoască vîrnu, băȓă un pîntic în cap și caî il videà, il' strigă: k'eleș, k'eleș!

După multă alăȓare, aoà și aclò, fiȚorlu a nostru deade di un preftu nîlăòs și intră ca huzmik'ăr, s-pască pătîle. 35
Aistu preftu aveà nă ȓrădină mare multu și-n viȓinată cu pălătea unûî amiră. Cîndo-l' si păreà a fiȚorluî, că nu-l veade vîrnu, ahuleà perlu di coadă, acl'imă calu, si nvisȓă cu strănile de-amălamă, nȓlică și u priimnă tută ȓrădina.

Feata ȝea ma nica amirăluî il viđù di pit firida di pălau
și după ȝi s-ădusi di ahtă mușuteață, ȝe băgă tu minte
lu l'a ti bărbăt.

Vine oara ȝi amirălu si-ș mărită treile feate. Ti aȝeă dîse
5 că tuȝi oămiă'l'i din amirăril'a luî, s-treacă pi ningă pălate
pi aȝel ȝi va s-agudească feata cu un mer, si-l l'a bărbăt.

Tuȝi tricură ȝi daŭle feate cama mări ș-aleăpsiră cite un
h'il'ŭ de-amiră, ma ȝea ma nica no-aleapse virnu, că nu tric
fićorlu cu per'l'i de-amălamă, ȝi-l vrea nîsă.

10 Amirălu dîse s-treacă nica nă oara, ta s-aleagă ȝi nica
Tricură, ma di aistă oară iră ȝi fićorlu a nostru, ȝi-l' strigă
tuȝi k'eleş. Nica nitricŭt g'ine ȝi feata nîcă amirăluî amină
merlu ș-lo-agudî n-cap.

— Oh! dîse fićorlu, ȝi mi doare! ȝi-nî ȝă feću Io, un om
15 oarfin ȝi k'eleş.

Il' dîse feata că așî lo-aleapse ti bărbăt.

Amirălu s-nărăî multu ti ahtare aleădîre, ti aȝeă o-azguni
di la pălate.

Nu tricŭ multu ȝi amirălu lîndîdî' ȝi urg'l. Tuȝi ciȝi vatri
20 ntribă, il' dîsiră, că, maș carî s-mîcă carne di cal ȝi azboară.
va z-vîndică.

Amirălu cl'imă doil'i mări ȝi-l' pitricŭ s-l'-aducă carne di
cal azburătôr. El', după alăgare multă, nu putură s-află ȝi
s-turnară acasă cu mîile goale.

25 Dînirle aȝel ma nîclu avđî' ș-nîs ti lîngoarea socru-sui, ti
aȝeă ș-cl'imă calu ȝi-l' spuse ȝi cură. Calu aistu fără multă
greață, l'-află. Fićorlu aduse carnea acasă, apoaea lo altă
bucată di tar ȝi acăță să strigă prit hoară:

— Carne di ocl'i, carne di ocl'i di cal azburătôr!

30 Dînirl'i, carî avđîră, z-dŭsiră s-acŭmpără, ma el lă dîse,
că n-o vinde cu prađî, ma cara z-vor s-l'i da calu a lor aȝel
cama bunlu.

Vrură nu vrură, feăȝiră cum gri ȝi cu alăvdare nărsiră
l-amirălu cu carne, ȝi lă si păreă, că-l di cal azburătôr. A-
35 mirălu mîcă ș-tu loc să z-vîndică, s-feaȝe cam-arăŭ.

Dînirle ma nîc pitricŭ mul'are-sa la pălate cu carnea di
cal azburătôr. Ma nintea, huzmik'arl'i nu vrea ta s-o-alasă
ȝi s-o-aproak'e, că așî aveă zbor di la amirălu, ma după
multă ariȝae, o-apruk'ară ȝi z-duse analtu. Il' deade a tatu-

11 s-mică carne di cal azburătòr și di unoară il' vinîră cl'il', dișcl'ise și viđù luîină.

Amirălu, ădusit multu, ntribă feata, si-l' spună, d-lu află isă carnea, cîndu doi đinîrî gônî și avđîŧi multu nu putură -află? Atumțea h'il'i-sa spuse tute, că bărba-su o-aduse și 5 poea spuse, carî easte aistu și ŧi gone avđî't și putût easte.

Amirălu viđù nidriptatea și duk'i, că nica fu cama știuta, ă nu mutrî omlu tu mușuteață, ma tu guneată ș-tu minte 11 de-ateă u l'irtă și dipuse dipi scamnu și băgă đinîr-su :ama nîclu și pe-alanŧi doi cama mărî, ŧi-l' deădiră di mică 10 :carne di tar, il' băgă s-pască pătîle, că așî lă lipseă.

Părmîb sčîâm, părmîbu spus
nu sčîũ disi lo v-arîș.

(Cules de d. N. Bațaria, Crușova, Macedonia.)

118 Araplu.

Tu vec'lul k'irò irà un amiră și-ună amirăroaîne. El' aveà 15 mașî un fičòr-mușăt. Aistu amiră erà mult gone și avđît in tute părŧile, ma și nu puŧînî nioaspiŧi aveà. El' muntreà cum di cum s-lu k'arà. Ma Dumniđă nu lo-alăsă, ca s-k'arà di mîná di om, că-l' pitricù nă lingoare greao și după ŧi đicù puŧîn, trapse tu lumea lantă. 20

Nioàspiŧîl' l'-aflară oara, ca s-alină el' pi scamnu. După moartea lui, azguniră dit pălate amiroaîna cu tut fičòr și s-fèŧîră el' amirăŧî. Amiroaîna lo fičòrlu di mîná și acăŧă s-fugă cîtră iu-l' loa ocl'il'! Seara ađũmsiră t-ună pădure ndi-sată. Avea ntunicată și el' nu sčîà, lu z-ducă. 25

— ŧi s-faŧîm? Iu s-nă duŧîm, đise amiroaîna nvirînată, cum z-durîlm to-aistă pădure, noi nviŧăŧi cu tute bũnile ș-cu tute mușuteŧle? Va nă mică agriîle. Aî s-imnăm nica puŧîn și Dumniđăũ s-nă h'ibă ađutòr.

Ah'urh'iră s-imnă co-ahulîrea pit pădure. Nu sčîà cîtră lu 30 z-ducă, calea nu z-vidè; di multe orî ș-čucuteà vîrđòs cã-pîtle tu ntunearic di arburî. Ma, după ŧi imnară multă oară, amiroaîna vede dinăinte ună luîină.

— Este vîrnă casă i cãlivă, strigă nîsă cu harao. Nu va s-k'irèm. 35

Viderea istă lă dede inimă. Cu tute că iră căpăiți, cur
măți, el' agumsiră ti oară la loclu di lu inșă lunina. Ac
iră ună pälăte multu mare și mușată. Amiroaňa și fičorlu
acățară să strigă și s-asună, ca s-easă vîrnu om di nuntru
5 ma vîrnă boațe nu s-avdă.

— Bre! dîsiră el', to-ahtare mare pälăte s-no-albă oamîni'

Intrără nuntru, tățeară mare. Dișcl'isiră cu arada tute o-
dile, ma om nu z-videă. Ți videă? Mași lucre scumpe, tute
de-amălămă și di vămănde, ma vîrnu suflit viu nu băteă.
10 Z-dipûsiră n-țilăr. Cîndă imnă pitu ntuneare, avdîră, că dit
un loc ascumtôs inșă ca zg'icuri și plînguri di om. Z-dûsiră
după boațe și viqură un arap ligat.

— Ți esci ația, il' gri amiroaňa?

— Mi ligă Si-l'-creapă-numa, dîse el.

15 Il dizligară și inșiră nafoară. Puțin cîte puțin acățară să
z-vor amiroaňa cu Araplu. Și zburîră să s-l'a doll'i. Ma cum
s-ascapă di fičôr? Ș-u băgară, s-facă ițe s-facă, și s-lu k'ară.
Aflară ună mincună. Amirăroaňa s-fețe că-l lîndită greao
și-l' dîse a h'il'-suî, că mași atumțea va z-vîndică, carî s-l'-
20 aducă apă dit paradis.

Fičorlu, carî u vrea multu măsă, ascultă și duse s-aducă,
că el nu scîă, că tute sunt, ta s-lu k'ară.

Pi cale află nă dînă. Aestă eră Nercurea.

— Iu ti duți fičôr, ntreabă ea?

25 — Tu paradis, ta s-l'aŭ apă ti mamă-mea, că nu poate.

— Ti duți la moarte, fičôr, c-aclò ș-este nă lamăe, ți duă
ș-noapte șade cu gura dișcl'isă.

— Nu-nî dai nă minte, ți s-fac?

— Du-te ma nclò la sor-mea Vlîńirea, că ea va ți spună,
30 ți s-fați.

Fičorlu narse la lantă dînă și-l' spuse, că-l pitricu sor-sa,
si-l' da nă minte, ți s-facă.

Vlîńirea l'-deade doi fičôrî de-a l'eî și-l pitricu s-l'a apă cu
nis dit paradis.

35 Agumsiră după multă alăgare și intrără tu paradis. Pa-
râdislu ca paradis, cu tute mușutețe, ma fičorlu nu l'-imnă
mintea la mușuteți; el ș-căftă cum di cum s-fură ndao k'leute
di apă. Ningă gura di fintîă șideă lamăa cu gura dișcl'isă,
di ti loa frica, cîndă mutreă. Atumțea fičôrî di dînă loară

arucară pi nîsă țară di moarte și lamîna durîl tu minută
nu putû s-l'i duk'ască. Loară și nivîdûțî s-fêțîră de-a-
d, că lă eră s-nupo z-disçaptă și-l' mică.

Cîndu viđû araplu cu amiroaňa, că ascăpă cu bană fiçorlu,
năîriră nicama multu și-șzburîră, ca s-lu pitreacă a daoa oară. 5

Așî, după țî amiroaňa biû apa dit paradis, đîțe, că-l cama
'îne, ma tut nu va să scoală, nu va să s-facă sînătoasă,
ara s-nu mică dao mere dit paradis.

— S-ță adûc și mere, đîse fiçorlu.

Tut așî ca ma ninte, narse cu fiçorl'i di đînă tu paradis. 10
lamîna durîa sum aumbra merlul. H'il'i di đînă l'-arucară
ară apă di moarte și ea durîl. S-alinară apoea, adunară
îte mere vrură și fuga. Cu alagă multă. Z-disçaptă lamîna,
îumîră mîrile și află că lipsescu. S-h'umuseasce după nișîl',
na el' aveă tricută semnul ali lamîne, că nu putû s-l'-acață. 15

Z-duce fiçorlu cu mîrile la mă-sa. Di aistă, Araplu nu
putû s-aravdă cit îl viđû că vîine vîû, ma scoate coarda,
să-l' tal'e caplu. Fiçorlu l'-đise:

— Tal'e-mi, fure-că vreî s-mi tal', ma după țî mi tal', bu-
cățle s-le-adûnî t-un sac, saclu aistu s-lu ncarțî pi un cal și 20
s-lu sâlăg'esci calu, iu z-va, să nargă. Mașî aistu bun voi
di tine.

— G'îne, đise Araplu, așî s-h'ibă și dîndalul ună cu coarda,
năparte arsări caplu a fiçorlul.

Lo apoea truplu, îl diñică bucăți-bucăți, adună bucățele 25
t-un sac și lu ncărcă saclu pi cal. Fețe ca cum l'-aveă đisă
fiçorlu.

Calu lo calea năinte și imnă-imnă, l'-u dede citră la đîne.
Aiste, cum viđură, cunuscură, că este truplu a fiçorlul. Loară
tute bucățele ș-li ndrêpsiră bucată ningă bucată, cum lă eră 30
locu. Apoea nîsele aruvinară [pruscuk'iră] bucățele cu apă-
di-bană și s-alăk'iră, cum ș-iră ma ninte. După țî băgară
un mer cîntăt și discîntăt, tu gura fiçorlul, aistu nvið. Lă
spuse nîs cum pățî și cum îl' tăl'e caplu cînile de-Arăp;
tută mintuirea lui eră cum si scoată ahtea pi Araplu și pi 35
mă-sa. Aistă l'-ardeă înima; foclu aistu ș-aveă.

Îl' dede buna đînă nă flueară și lu nviță așî:

— Na! aistă flueară di la maea Vîñîrea. Ea scoate ahtare
boate, că tuțî cițî avdu, lișînă ș-cad îm pade. Fă-te tiptile și

du-te lă pălătea lor s-u bați flueara. El' atumțea va s-lișină și va s-cadă ca morți și tine va lă fați, și va z-vreî.

Fičorlu ași fețe. Si nviscū tu strāne di orbu și z-duse la pălăte, iu lo-asčiptară nuntru. Acățā z-batā cu flueara. Di
5 boățea l'eî, Araplu ș-mă-sa lișinarā și cădurā m-pade ca morți. Di un-oară fičorlu, l'a hoarda [coarda] și-l' tal'e caplu al Arap. Di vreavā amiroaņa z-disčiptā.

— Mi veđi, đise fičorlu, Ioū escu h'il'lu a tăū, și vreaî s-mi k'erî ș-mi pitrițeāî la k'irire. Viñū, ca s-țā discumpur tute
10 cîte nîl-ai faptā.

Vru z-đică țivā mă-sa, ma fičorlu hirști! unā cu coarda și l-i'mpărți' caplu di trup.

Apoaea, vor z-đică lumea, că fičorlu s-turnā earā tu loclu a tatā-sul și-l' azgunî tuți amirați'lî alantî dipi scamnu cu
15 ăunāticlu a lui, și nîpōî s-alinā pi scamnul dumnescu de-amirā și dumnî tu loclu a tatā-sul, ma aistā caî u sčie, s-u spunā.

Ioū ahîț sčiuî, ahîț spuș.

(Cules din Bitolia, Macedonia.)

119. Feata di čelnic.

20 Erā, țe nu ș-erā, carî s-nu erā nu se-aspuneā.

Erā nā oară un čelnic multu avūt; no-aveā iu s-lî bagā parazl'i. El aveā un h'il'ū ș-unā h'il'e. Cara tricū di vrîstā, il' viñe să s-facā hađi. De-aestā nk'isî cu mul'are-sa ș-cu h'il'-su trā la hăđilik'e. Feata o-alāsā acasā cu nā moașe și nsār-
25 ținā un preftu, tra s-l'-aducā unā ș-altā, di țe va-l' lipsească.

Tu plicare il' dimindā a h'il'e-saî s-h'ibā cu minte și s-ascultā.

Cara fuđi čelniclu, di sinur-sinur, di amirāril'e-amirāril'e și di cărave-cărave, ađumse după noaūā meși la hăđilik'e.

30 Preftul aduțea acasā la feata di tute cîte lipseā. Quā cu quā preftul cu cit u videā feata, cu ahintu cama multu u vrea. Tu nā quā ș-u băgā s-u l'a nveastā, cu tut că nomlu nu u dādeā. El il' đise a moāșil'eî, s-aspunā la feată, tra s-facā cum va preftul. Moașe-l' đise. Ma feata cum avđi' aeste
35 grāire, gri către moașe:

— S-nu te-avdu, că grești ahtări k'irturi nînga nă oară, ă ti pingu dipri scară, s-miști loclu.

Moașa ascăpită nodlu și-l' dîse a prêftului, că lucrulu a-estu nu s-fațe. Preftul u băgă să-l' grească nînga nă oară și să-l' dîcă, z-va, că di nu, moartea va s-o-aleagă. 6

Il' dîse moașa, ma feata s-năiri ș-u pimse dipri scară n-g'os, u scoase nafoară ș-l' ncl'ise ușa. Și, cara ncl'ise ușa, nu dișcl'ideă la vîrnă. Tră micare și tră beare părăcălsî nă vișînă s-l'-aducă și-l' dîse, că tu turnata tată-sul, va-l' u plă-tească di primansus. 10

Preftul cripă tu k'ale. Să-ș scoată ahtea, adră nă carte și u pitricu la tată-su a feătîl'eî; tu cartea estă grea, că feata lui easte neaștirnată și alte multe mincuni.

Cèlnicu, ne ună, ne doaună, li lo tră bune cite l'i ngrăpseă preftul și multu s-aprease. Tu oară pitricu h'il-su și-l' dîse 15 s-u vătămă, că l-arună casa și s-l'-aducă și semnul.

Fiçorlu ascultă și duse. Cîț așumse acasă, da s-intră, poarta ncl'isă! Asună să-l' dișcl'idă, feata nu va.

— Stăi s-ti ved prota, cari h'il' ș-apoea s-șă dișcl'id, dîse ea. Ma-l vișu, că l'-u frătîle, il' dișcl'ise. 20

După țe z-vișură, ntribă feata aspăreată, că-l vișu singur:

— Di bun vișișl, frate, singur? Iu-l tata ș-muma?

— Di bun, dîse fiçorlu.

Apoea, cara z-düşiră analtu, ntribă feata pale, fure-că vine di bun. Frătîle l'-aspuse cu țe nsărtîinare vine. 25

— De! frate, tu mîñle atale h'iũ, macă vrei tal'e-mi, moare-mi, fă cum vrei. Io-ñl h'iũ curată ca Stămăria.

Frătîle ca frate, avu nilă di soră și u sîndînă mași puți'n la deadiț, s-l'a puți'n sînde tră semnu. Apoea fiçorlu il' dîse a sor-sai, ca va u l'a la hăğilik'e. Mintea lui eră s-u k'ară, s-o alasă tu vîră pădure. Neălicară doi cal' și trăpsiră. Așum-siră tu nă irnie. Șidură să z-discurmă, că multu eră vătămăți. Feata șișu to-aumbrată și fiçorlu duse să sârgl'ască taha s-pască cal'i, ma fuđi ș-o-alăsă tu pădurea fricoasă ș-ermă.

Mărata di feată armase singură ca laea, singură ca corba. 35 Vîră ndoaună dîle avu țe s-mîcă, ma de-apoea li biși tute și s-hărneă co-amure di pri aruğ. Ma nelo, ma nelo l'i se-aruș-siră și străñile ș-armase dip aruptă-aruptă.

T-ună quă un h'il'ũ-de-amiră de-a locluî iși avinare tu pă-

durea, iu s-află feata. Cînl'i, cum deădiră di urma feătil-e. acățară s-alatră ham! ham! S-loară avinător'i cu tufekle mpline după avinatic, că niși nu s-aștiptă s-află om acloșe. H'il'lu-de-amiră băgă mîna pri čarcu s-tragă, ma țe z-veadă?

5 Ațeă ș-eră feată. Prota li umplû ș-nîs, cu tută a lui ġuneață, că ș-o-avû s-nu h'ibă viră aumbră, că feata, đîsim, era goală-gulișană. Feata-l' gri, s-nu u vătămă, că easte om sk'irdût tu irnie. H'il'lu de-amiră il' deade capotlu să s-anvălească și o-aduse la soți.

10 Feata, cu tută-l' pățirea, cu tută nimicarea ș-nidurnîrea-i. eră ahîntă mușată, că đîțeai:

— Dă-nî, Doamne, ninga doi ocl'i s-u mutrescu! Nu di ġaba preftul ș-aveă k'irută mintea tră nîsă. H'il'lu de-amiră ună viđută țe-l' feațe de-aproape și đise: aastă va h'ibă

15 nveasta mea, cu tută c-alanți il' đîțeă:

— Aumbra estă va l'ai mul'are, tine h'il'û di domnu?

— Aumbră, ni aumbră, aastă-nî fu căsmetea, đise nîs.

O-aduse a casă. Părinți'l' tut acșițe: «Cum s-u l'ai mul'are, că nu prinde tră h'il'û-de-amiră, că nu fațe, ca nu narđe.

20 ma carî l'avdă?

Feățiră numtă și părinți'l' tut cu gl'ețlu tu înimă eră, s-nu h'ibă viră aumbră. Nu tricû anlu și feata feațe un fičôr. Mași atumțea viđură părinți'l', că-l om feata și s-hărisiră multu și di marea haraűă muriră dol'i. Eră ș-aűși multu. Se-alină

25 pri scamnu h'il'lu-de-amiră.

Aiștûl il' viîne să z-bată c-un nioaspe vițln, țe-l' călcă loc-lu totna. Plică la polim și l'alăsă zbor a mul'are-sai, s-aűbă arăvdare. Tu polim nîs l'-u putû a dușmanlu și di marea haraűă pitricû s-aducă ș-mul'area cu fičôrlu.

30 Căpitanlu țe viîne s-u l'a, cum u viđû ahîntu mușată, l'-căđû tu înimă și-l' đise:

— S-alăși amirălu s-mi l'ai mine bărbăt, că di nu, ti tal'û deadûn cu h'il'-tu.

— Aestu lucru nu s-fațe putè, đise nîsă, si știû, că lumea

35 k'are. Io h'iû armină!

Căpitanlu s-năirl și-l' tál'è fičôrlu. Apoea l'-đise diznòđ, s-ul l'a bărbăt, că di nu, calea fičôrlu va l'a. Nîsă, nu-l' si turnă mintea.

Căpitanlu o-alăsă să s-mintuească, nacă dipune minte cum

va nis. Ma, tra s-nu fugă, u ligă di cor cu nă fune. Mul'area
 3-feațe, că ease să-și facă apa. Aclò năfoară z-dizligă și ligă
 funea di un cuțur și ea feațe năparte și își la nă turuște.
 La turuște eră un picurăr aûş. Ea l'-dise, că s-k'irû tu loclu
 aestu, și-l părăcălsî s-o-apreadună tră nă seară, z-doarmă. 5

— Nu maş nă seară, ma ş-totna cara z-vrei și cara s-te-
 arisească, l'-dise auşlu.

Nisă şiqû maş pînă dimneața și to-apirită si nviscû cu
 strane di picurăr și trapse. Di om-om, aqumse tu loclu a
 tată-suî. Aoă intră picurăr la tûrmile afendu-suî și vîră nu 10
 u cunuscû. Tuî u vrea, că nisă făţea di tute, ţinea căşarea
 curată, arneă, anisk'irseă, că-î dişcl'ideă inima s-intri tu
 căşare.

Nă quă u băgară s-l-adară micare. O-adră, ţe s-ţ-alinđi
 și qeăditle, ahîntu năstimă. Tr-aestă celnicu o-acl'imă acasă 15
 s-lă adară micări. Cum mică di mîna l'ei micare, dise:

— Acşî le-adră micările și feata mea, l'irtata!

Tora s-o-alăsăm feata la tată-su s-adară micări și s-triţem
 l-amirălu.

Căpitanlu, carî il' fuđi amiroaňa, s-turnă și-l' dise amiră-20
 luî, c-aţea ş-eră aumbră, fântazmă și-l' fuđi dintr-ocl'i cu fi-
 corlu de-adûn.

Di jalea l'ei amirălu j-băgă lăile, și tute cîte eră divarliga,
 castru, pălate, le-adră tu lăî, ca inima-l'i ncl'isă, lae ş-cătrane.

Tricû puţin k'irò ş-amirălu vru s-acumpără lină, tra s-25
 facă strane la oaste. S-nu-l aridă, duse singur z-veadă cu
 ocl'il' tutîputa. Oara-l pimse la celnicu, tatăl a feătil'ei.

După ţe-acumpără, celnicu-l' deade nă measă, cum easte
 adetea la acumpărări. Acl'imă pe-amirălu cu tută taifa luî.
 Eră tu taifă ş-căpitanlu aţel lălu. Di partea celnicuî eră la 30
 measă moaşa, preftul ş-altî cunuscûţi ş-oaspiţi.

Cît lo s-mică amirălu ş-ună lăcrimă gurgul'utoasă l'-cură
 tu faţă.

— Ahtare micare făţea ş-l'irtată-mea mul'are, uhtă nis.

— Am ş-a nia, dise celnicu, nă feată ţe-aveăm acşîţe-ăî 35
 măviripseă.

Tra s-treacă oara, carî micară și biură, băgară s-aspună
 caşe-un cîte un părămîş.

Viñe arada z-dică și spînu. Acșite-l' dîțea tuțî a feătîlă
 țe-adrà micărle, că no-aveà ne h'ir di mustață.

Spînu lă spuse:

— Părămîlă a mel easte ca mare, de-ațea, carî va să-ș
 5 facă apa, s-easă tora, c-apoea nu va h'ibă l'irtatâ la vîr
 s-easă.

După țe toțî ișiră și vîñiră nîpòl, spînu dîse, să ncl'idă
 ûșile și vîră s-nu s-mină dit loc. Ș-acățâ apoea, anarga ș-
 mușât se-aspună, cum ș-eră un čelnic, cum vru să z-ducă
 10 tu hăğilik'e ș-alăsă feata acasă și tute căte-l' si tih'isiră și
 cîndu ağumse să zburască di preftu, preftul di nă cale gri:
 «îñl' vîne s-es nafoară!». G'ine ma spînu il' tăl'è grailu și
 dîse:

— Nu va s-easă vîrnu nafoară, cum dîș, pînă s-ascâp di
 15 părămîlă.

Apoea dîse cum preftul pitricù nă carte minčunoasă la
 tată-su ș-tute alante. Cîndu vîne s-aspună, cum vîne fičorlu
 dit hăğilik'e s-u vătămă ș-nu u vătămă, frati-su acățâ să si
 zgrîmă n-cap, aclò iu nu-l mică.

20 Cîndu lo s-aspună cum o-află amirălu m-pădure, gri aestu:

— Am tine, spîne, d-îu li știî tute aeste ahîntû g'ine, canda
 erăî aclò? Ea dî, dî, că mușât părămîlă easte.

Apoea dîse, cum o-aduse acasă, cum feațe un fičòr, cum
 duse amirălu tu polim, cum pitricù un căpitân s-o-aducă ș-
 25 cum aestu il' vătămă fičorlu și vrea s-u l'a nveastă.

Amirălu tora ascultâ di maș urecl'i eră. Viğù c-aoà niște
 cură. Cîndu ağumse părăvulia la căpitânlu, aestu s-feațe,
 că-l' vîne s-easă nafoară, ma spînu nu lo-alăsă, cum lă fu
 zborlu di ma naintea.

30 Aspuse ma nclò, cît u plîmse amirălu, cîndu-l' cruî min-
 čuna căpitânlu, cum j-băgă lălle ș-tute. Apoea u ntribarâ, țe
 s-fațe feata?

— Feata, dîse spînu, de-aclò duse la un aùș, di l-aùș,
 duse la stîna-al čelnic și de-aclòțe vîne aoațe. Apoea dîse.
 35 cum băgă s-adară micărî și cum uhtă amirălu ș-čelnicu și
 tu coadă gri cu plîngul într-ocl'i:

— Și tora, macă vreți să știți, carî easte ațea feată bă-
 tută și pîmtă di oămin'l'i arăî, nvîțâți, că h'îu lo.

Ma multu nu putù z-aspună și s-arcă m-brățile a tată-sui i-ș lo di gușe amirălu.

Amirălu tru oară acată moașa, preftul ș-căpitanlu și-l' eagă pi cađe un di doi cal' agri și cari lă da cîte ună vristi căpul'e, făși-făși l'i scoăsiră. 5

Apoea ș-u lo nîpòl amirălu nveastă și feățiră altă fumeal'e și bineadă nîga, cara s-nu muriră.

(Spus de Nicea Nicolae, elev în cl. I. comercială din Salonic, din Vercia. Macedonia.)

120. Diștiptatlu Curuli.

Eră un-oară un aùș oarfin, aruptu, care aveà 12 di fiçòrl'. El nu puteà s-l'i hărnească, așl că nu știà, țe s-facă cu el'. 10

— E! dîse el pînă ma napòl, altă nu me-aleade! va-l' alàs și va s-fug, va-nî l'aù perl'i, iu s-nî veadă ocl'il'. Nu s-poartă, nu si scoate n-cap. Fumeal'e l'-am și-nî si dinică inima, cîndu mintuescu aestă țe va s-fac, ma nu s-fațe al'umtrea; ma g'ine s-nu h'iù, di per-că s-lă ved nîla qua tută. 15

Aușlu feațe cum dîse. Ună dimneată ți si scoală, nidată soarle, și aoà fac soțl'i! citră iu l'-u deade, Dumnițău știe. Ațea țe știù, easte, că fiçòrl'i, dupu țe-l căftară tu tute gù-vile și nu-l aflară, cădură pri mare și greaùă minduire. Viñe oara s-prîndă. Țe s-mică, că no-aveà țivà n-casă; cu pâl'urli s-trădeàl nu se-acățà di țivà n-casă. Tu căpisteare niți mîș-cătură di pine, niți un h'ir di fârină; s-cădeà șoărițl'i ș-arupeà zverca. Țe s-facă, țe s-adară, minte n-cap no-aveà. Tu mârđine, s-no-arucă pètalle di foame, tră semnu, dî'siră s-fugă și z-ducă să s-arug'adă tră pine, nu tră altu țivà. Si 25 sculară tuțl', al Dumniță să s-facă, ș-loară calea. Imnară cît imnară și na iu astal'e un om t-un agru. Aestu ș-eră ațel-din-vale, Șutlu, pri numa țeà marea Draclu. Fiçòrl'i d-iu s-lu cunoască?

— Bună qua-ți, lalo! griră niși citră drac. Nu nă l'al ar-30 gățl', cît tră nă pine? nu-ți vrem altu țivà.

— Vă voi, lă dîse Șutlu, m-aspuneți-ni: carte știți?

— Vru Dumnițău, di știm, h'im ocl'i dișcl'iși tr-acșite, no-armasim org'i, dî'siră unsprăđațl'i di niși.

Maşi nielu cu numa Curull, cu tute că ştea ca apa, dişe că nis hăbare no-are, ȝe-l cartea. Aestu eră şirèt, drac sum punte.

— G'ine, dişe Zarzavull, voi 11 staţi aoaşte şi tine Curull na cartea estă, va s-l'-u dal a mul'are-meal. Mutreă s-no-mîni, s-ti torni ma troară, avđi?

-- Multu g'ine, dişe Curull. Vai fac după vreau-ȝi.

Lo cartea şi ş-o-arupse cu nisă. Cît feaşte [miscinte] capo ma nelo, dişolise cartea, z-voadă ȝe cîntă? Cîndu aleađe. ȝe z-veadă? «Nveastă, scriă draclu, arsare şi goacă nh'amă că bună k'ilipure nă cădù: 12 di fiđorî tinirusk'i ȝ-aduc, ma bagă căldarea pri foc s-h'arbă apa, tra s-l'i h'irbëm astar şi s-l'i glăpulum.

— Ahîţ s-armină di tine, cît va s-apuţî, corbe, s-nă glă-pueşti, dişe Curull. Ş-tine drac din vale, ma ş-mine nu cad cama ng'os.

Tu oară o-arupse bucăţi-bucăţi cartea draclui şi şidù di-crul nă carte, cum maşi Curull ştea. Scriè şi dişe:

«Mul'are, omu ȝe vîno easte un oaspe bun a meû şi 20 nh'-are faptă multe bunêşî. Tal'e-l' un birbêc şi dă-l' s-mică, z-bea, s-nu s-plîngă di ȝivă.»

Ş-ea-lea! ȝi-ağunde ca un oû aròş la drăcoaňa. Aestă di zborlu a draclui nu işi; feaşte cum cîntă cartea. Il' deade s-mică ȝe vru şi z-bea di vinlu aţel cama veculul. Aţea vrea 25 ş-Curull. Apoea, carl o-adră k'efea, si scoală şi z-duşe, tra să se-adună cu fraţîi.

— Fraţî, la şùptură ascumtişalui nis, ea ȝe păţîm cu omu aestu. Aestu ş-fu si-l'-creapă-numa, cărne ş-oase! El z-duşe cu mintea s-nă mică, ma s-o-anginăm cătaoa de-aoaşte, ună 30 oară cama n-vie!

Ea-l' iu-ȝi fug tuţî, ağunî, tălăţî ca lail'i ş-tih'ilail'i! Im-nînda-imnînda ş-ağûmsiră la casa amirăluî.

— Nu nă vreţî tră nă cumată di pine, z-vă lucrăm? ntri-bară el' la poartă.

35 — Purtarlu ȝe s-lă diacă? Z-duse s-l'a mîna amirăluî. Amirălu dipuse pînă m-pade, s-l'i veadă, ȝe tutipută di oamîni suntu ş-cu tră ȝe fac? Unăsprădaţîi viđù, că nu fac parădi şi-l' băgă s-pască pătîle. Pri Curull il' lu lo ocl'ul tră dişup-

: și-l ținù la el, s-lo-ai bă tră ncoa ș-tră nelo la lucre. Loruk'ă tu odă-l', l-băgă pri measă, că ș-o-află ca g'ine Curuli. Frațl'i, cîndu viđură, că niși pascu pătile și bîneadă ca l'i ali lae, eară Curuli mică j-bea cu căcula scoasă, deadûn -amirălu, somnul nu l'-acătă di ergu. Lă intră draclu tru 5 imă și dua tută nu lă eră mintea la altu țivă, ma cum s-că, cum s-adară, s-lu k'ară. L'-avea seate mare.

Triș atumțea il' psusi (supsi) calu ațel cama mușatlu a-irălu. Altu ahtare cal nu se-află lișdr-lișdr. Frațl'i al Curuli știă, că lamăa aveă un cal ș-cama bun de-ațel. Iși dîsîră 10 l'. L'-aflăm oara-l Curuli, s-lu k'irəm.

Fuga l-amirălu să-l' l'a sihărik'e, canda vrea-l' mească. A-irălu lo-aclamă pe Curuli și-l' fațe:

— Avdî'i, că h'i gone, cum altu nu-l. Va ti duți și va'i urî calu ațel bunlu di la lamăa, că di nu va ti spinđur. Avdî? 15 «avdu» dî!

Li umplu Curuli, că ștea nis: nu-l șică s-ti duți s-furî calu di la lamăa, ma țe darăc s-adară? Ș-nu z-ducă, lo-aștiptă spinđurarea. Cum poți s-te-acai co-amirălu.

— Va mi duc, dîse, și tingăr-mingăr! Iu s-easă, z-beasă! 20

Ağumse la lamăe ș-intră n-țilăr iu ș-eră ligat calu. Preanarga-narga, apărni s-l'i dizleagă căpèstrulu, ma calu, cît viđu om xen, acătă s-arujască. Avdî'n dalu'i arujirea di cal, ağumse lamăa n-țilăr. Mutreaste ncoa, mutreaste nelo, z-veadă carî intră tu țilăr, din cot! Iu eră Curuli nh'iptu tru guvă, 25 nu puteă niși nă sută di lămni s-lo află. După țe s-frîmse și s-mișcătura lamăa de-aclò, op! ți-ease ș-Curuli, d-lu eară h'iptu, dizleagă calu di căpestru. Aestu, că ș-o-află de la Dumniđău ș-o-află, diznòu arujaște și diznòu ți-agunde lamăa adoară. Veade, mutreaste, caftă, ma nu ș-află țivă. Curuli canda z-30 dișcl'ise loclu di l-ascumse.

O-acătară drațl'i nă oară di urecl'i lamăa și-l' dîțe a calu:

— Pùștane și ca-di-cîne, tine ți-ari'dî cu mine! No-ai țe s-fați dua tută, ma tut arujești! S-amuțăști, că ț-u deade amu-țal'lu, și z-bați nă k'atră n-gură, că di nu, oăsile, va ți li misur 35 os di os!

Ș-lo zverca de aclò și z-duse n-casă, să-ș mutrească lù-crulu. Aestă vrea ș-Curuli. No-amină, ma dizleagă căpestrul.

Calu di frica lămniil'ei, tăcù mutus-çitus, nu cărlidă ne gi:
Curuli ț-ul l'a, lu ncălică și-l' strigă a lămniil'ei:

— Ședî cu sînătate, lămne, Curuli ți-fură calu. Lămna se
astapse dipu nis s-bagă mină, ma Curuli azbură ca vîntu
5 și după nă minută așumse la pälăte și lămna l'-lo fumlu.
Așumse sînătòs. Tora-l' dîte el amirăluî dupu țe discălica.

— Ține, Doamne, calu di la lămna. Calu-nî căftăși, cal
ți-aduș. Ma nclo țe ursești?

Amirălu criscù di harauă și loclu nu lu ncăpea viđî'ndalui
10 semnu di cal. Mași a frațlor lă vinea criparea și nu ș-află
loclu di ergu c-ascăpă Curuli cu bană dit ungl'a li lămne.
Ea s-lu pitrițem nînga nă oară, dî'siră niși, videm, ascapă?

— Și-l' dî'siră amirăluî, că lămna are nă čergă ahărzită?
tută mușuțită cu mărgăritări, guvaire și mușuteți, țe mintea
15 omului k'are!

Il' greaște amirălu al Curuli și-l' dîte:

— Čerga lămniil'ei s-nî-aduți, că di nu, o-aspărdem uspițal'a
și știî țe te-așteaptă! Funea și săpuneș!

Țe s-facă Curuli? ăoacă preftul di bil'è. Ș-fate crucea, l'a
20 un cărlig și ndreptu la lămna, cu numa-l Dumniđău. S-alină
pri casă și tînde cărliglu. Lămna durnă cu mul'are-sa. Cu-
ruli acață čerga cu cărliglu ș-u trađe citră nsus. A lămni-
l'ei l'i si părù, că mul'are-sa u trađe citră nisă. Țrapse ș-
lămna doauă-trei ori, ma eara viđù, că nu o-alasă. Na! dîse.
25 l'a-ă, sătură-te! și apoea s-șuță pri mîna stingă ș-acăță s-hăr-
bulească și s-h'arbă făsul'e.

Curuli țe altă aștiptă? U l'a čerga și ea-lea, cu nisă din-
anùmirea, vine l-amirălu.

— Bravo! Curuli, dîse amirălu. Tine fuși drac di sun
30 punte, bre, ș-lo nu ti șteam. Acșițe-nî ti voi.

Amirălu ș-cama l-mutrea ș-cama-l vrea de atumțea.

Frațl'i a lui h'ările mică di foc și di vîinate.

— Ascăpă cî'nile și di oara estă di gură di moarte, ma
pîn tu treile, vai creapă oara!

35 Il' dî'siră nîpòl amirăluî, si-l pitreacă s-fură àrmatle a lă-
mniil'ei. Vru, nu vru Curuli, duse, macă amirălu l-pitricù, ma
d-aestă cale, l'i se-aspărsiră amălle ș-u păți' mușuteața, s-nu-l'
dîc pri numa mare: lăeața. Cîtu-l' călcă čorlu n-casă și na,
lu-ți-l ančupă lămna di tufă:

— Tine h'i, Curuli, țe-ni furăși calu, tine h'i Curuli țe-ni urăși ɛrga ! Cu țeara s-ti căftăm și nu te-aflăm. Tora va-ți, spūn lo, cum s-fură calu și ɛrga di la lamne, cine ș-pingine !

Cîndu l'i scărceică nă oară dințil' și-l' zgărli nă oară ocl'il' itră Curuli, șapte-optu l'i si dūsiră aiștū. Nu cārliqă niți 5
laū ! Li K'irū di frică laū. Il leagă vîrtōs g'ine cu nă fune it brașlu și-l da mul'are-saī, să-l frigă tu ɛireap di viū.

— Friɛe-l, il' ɛise lamna, și pînă s-mi tornu s-h'ibă ndreptu. Va-l' trag nă mîcare, cum di aīl no-am mîcată. Acși să știbă 10
Curuli !

Mul'area lo-arse di șapte-orī ɛireaplu ș-apoea vru s-lo-arucă pri Curuli nauntru.

— Nu mi dizlēđi puți'n, il' ɛise Curuli, cu boața plingu-roasă, că veđi acșițe nu mi ncape.

Mul'area, poale lunđe ș-minte șcortă, u pimse si-l'-creapă 15
numa, s ul dizleagă.

— Aoă ti vream, il' ɛise Curuli, și cara l'-da ună pîndire, o-arucă pînă tu buriclu di ɛireap, di s-arse și s-fripse, cum lipseaste.

Ț-u scoate apoea di nuntru, ț-u spîndură n-casă di un 20
cārliq di puliță, l'a àrmatle ali lamne, și vine di li da tu mînă amirălu.

Seara, na-ū, iu vine lamna hărioasă, hărioasă, că va s-mică carne di Curuli.

— Il fripsiși Curuli, mul'are ? greaste. 25

Greaste, ma carī s-l'i toarnă grailu ? Mul'area dipri cārliqlu di puliță ?

— Ma, țe va s-feațe mul'area ? ɛise lamna. Țe u pate ? Iu la drați să z-duse ? Ea nu ca ișă din casă ?

Ma cîndu se-aproak'e di puliță, u veade nh'iptă di cārliq, 30
friptă, scrum.

— Ah ! strigă ea, tut tine cîne, tut tine blăstimate di Curuli nī-u feațiși aastă, ma s-nu-āi ɛică lamne, cara s-nu-ți beaū sîndile !

Amirălu multu l-părū g'ine de-aastă guneată al Curuli, ma 35
trați, cum l'i știți, ma lāi di cum eră ma nainte s-feațiră și multu lă părū arăū.

— Bre ! ɛițeā el', nu are moarte aestu om ? Cum fațe, cum adară, ș-lucru bun scoate și sinătōs vine. Ma, s-creapă draclu

și viū nu lo-alăsăm. Ea s-l'i dîțēm amirăluī, s-lu pitreacă s-aducă lamna, s-lu vidēm cum vu s-ascapă?

Feățiră, cum u cruiră.

Amirălu pitreațe eara Curulī, ca s-l'-aducă lamna, nisă
5 ntreagă.

— U pățī'i de-aestă oară, mintueaște Curulī; cum va s-o-aduc lamna? Aestă, cum va s-mi veadă, țivă nu va s-alasă di mine tră cîte-l' fecū.

Z-băgă pri mintuire mare. Acață di si nveaște cu niște
10 strane mpiticate, se-afumă tu față ca corbul, ș-apoea l'a un tăpør, ș-fațe crucea și dîțe:

— Dumniqă s-nl' agută!

Trapse tu gărdina lămnil'eī. Acăță s-tal'e un k'ipariș.

— Țe tal' ația, pri nintribată? greaște lamna.

15 — Tal'ū nă scīndură, s-adār ună k'ivure tră Curulī.

— Cum? ul cunoști tine, carī easte Curulī?

— Cum s-nu-l cunoscu, cīndu nī-are faptă ahite ș-ahite a-
rale? Nī-are arasă casa, vătămată fumeal'a ș-cîte alte nu?

Și taha Curulī sculă cămeașa, să-ș așteargă ocl'il' di lăcrinī,
20 că-l' vīneă taha s-plīngă ș-ațel arīdeă pri sum mustățī.

— E? dîțe lamna, ș-a nīa nu ma puține nī-are faptă! Nī-
are furată ahite lucre scumpe, nī-are muritā mul'are-mea,
că ș-īo il' portu multă seate aiștūī. Ma, s-lo-aflarim iuvă, va-l
beau ntreg di viū.

25 Apoea, l'-agută și lamna-al Curulī ș-u feățiră k'ivurea troară.
După țe u bitisiră, Curulī dīse:

— Nu știm, va-l' vīnă g'ine? ea intră puțī'n nauntru, z-vi-
dēm, cum-țī vīne a țīa, că ahī't cīt tine eră și Curulī.

Lamna intră, fără z-duk'ască, īu băteă și țe-l' si crueă. Dī-
30 un-oară Curulī trac! căpak'a, doaūă pènure sīnătoase și-l' dīțe:

— Ș-țā facă g'ine, lamne, că mine h'īū Curulī. Va mi beaī
g'ine tora.

Deade lamna, pimse di ună parte, de-alantă, ca s-frīngă
k'ivurea, ma īu s-u frīngă, că Curulī o-avea adrată, țe hă-
35 bare s-no-aībă scīndura.

Ma viqū, că u pățī', acăță s-lu l'a cu bunlu.

— Ascapă-mi, scoate-nl'-mi, că va-țī fac mare buneată, va
ti fac amiră pri lumea tută!

Tute k'irute! co-aeste nu-l arideai tine Curull, diştiptatlu Curull. U l'a de-anùmirea şi ȝ-o-aduȝe la amirălu.

— E! doamne! ȝise nis. Calu-ni căftăȝi, cal ȝ-aduȝ; ȝergă vruȝi, ȝergă ȝi-aduȝ; ărmate ȝisdeȝi, ărmate ȝ-aduȝ. Tora, pă-ăcărie mare ȝi-am, s-ni-aspunî d-ȝu vîn tute aeste, carî ti bagă 5 pri ȝoclu aestu? Aoaȝe prinde s-h'ibă viră nȝăpătură.

L'-aspuse amirălu, că fraȝi'i.

Nis s-cărti multu, că tamam d-ȝu nu s-aȝtiptă, de-aclo s-u pată. Ma carî l'-eră fraȝi şi carî l'-eră nilă de el', il' l'irtă.

Cînd o viȝu aistă ȝuneată amirălu, s-ȝudusi. De-aȝeă el 10 inȝi dipri scamnu şi tu loclu a lui intră Curull, că deade seamne, că ȝtie cum s-ȝină căpèstrulu ȝ'ine şi că nu k'are ună amirăril'e, cîndu u daȝ to-ahtări minî.

Fraȝi'i a lui pină tu ȝua di aȝă pascu pătile, că tră ma 15 bun lucru, nu fură bunî.

Părămlò vrut, părămlò v-aspuȝ, carî ȝtie came bun, s-as-pună.

121. Feata dit curcubetă.

ȝe viȝuȝ, ȝe avȝi't?

Eră nă oară, va h'ibă tora viră nil'e de-anî, nă vèduă. Ea 20 fumeal'e no-aveă. Bină singură ca laea ȝ-ca corba, mărata. Carî cripă ȝua tută, că no-are ȝ-ea un h'il'ũ, să-l' diȝcl'idă casa şi s-nu h'ibă singură ca cuclu, s-culcă, si sculă, cu zborlu n-gură:

— Dă-nî, Doamne! dă-nî un suflit în casă, să-ni diȝcl'idă 25 casa şi s-am cu carî s-ni treacă oara!

Dumniȝăũ, de! cum si-l' da la mul'are vèduă! Ma carî l'i se-aurî ȝ-el multu di ea, o-avȝi' nă ȝuă, că-l' ȝiȝe:

— Dă-nî, Doamne, nă feata şi las h'ibă ȝ-curcubetă!

Dumniȝăũ il' deade nă curcubetă! ȝe-că, vèdua no-aveă, 30 ȝu s-u bagă di harauă, ahită vreare-l' purtă.

Nă ȝuă feătile dit viȝiname nk'isiră ntre-apă la ariũ. Curcubeta, c-acȝiȝe-l' băgară numă, il' ȝise a mă-sai, că va z-ducă ȝ-nisă cu feătile.

— Am, cum s-ti duȝi, h'il'a mea, că tine nu poȝi s-imîni? 35

— Nu, că pot, mamò!

Carî viđû mă-sa, c-al'umtrea nu s-fațe, tra s-nu l'-aspargă k'efea, u pitricù.

Arucutîndaluî-si, arucutîndaluî-si ađumse Curcubeta cama troară di anante feate. Nisă acăță, l-arî'ŭ, un loc cama nelo
 5 di anante feate. Feătile, carî la, carî aspilă, carî alg'ă pînđa, cađe-ună cu lûcrulu-l'. Curcubeta și scoase fața și țe z-vedî? Ațeă nu ș-eră curcubetă, că eră đînă ș-ma mușată! Fața-l' albă ca spuma, perlu-l' hrisusl't ca fluria și ocl'il' lăf ca masna! Ș-aroșe, aroșe ca trandafila, tră semnu-mare. Apărîl Curcu-
 10 beta să-și măsură neălile dit đeădite și z-đică:

— Un nilûș, doauă nilușe, trei nilușe...

Cit ascăpă di măsurare, s-turnă eară di la cap: «un nilûș doauă nilușe...» Neălile aeste eră tute ăuvaire scumpe și cum s-ağucă cu eale, l'-căđû un nel to-ariŭ. Feata să nh'ipse
 15 to-apă și pusputeă s-lo-află prit k'itrițeălile ariŭluî.

Tu oara țeă, na lu vine h'il'lu-de-amiră, să-și adapă calu. O-aduse oara s-lo-adapă lu s-ağucă Curcubeta. Feata, cit avđi', că om vine, nu își dit apa ariŭluî, ma z-deade de-a fundu ș-armase acld, tra s-nu u veadă h'il'lu de-amiră.

20 Da h'il'lu de-amiră s-lo-adapă calu, da, nu-l cu puteare; aestu cit ș-aplică caplu și s-trăđeă nîpdi aspăreăt.

— Bre! ți-are calu? greaște h'il'lu de-amiră, di se-aspăre? Da năpdi s-lo-adapă, iuva-ș-ıuvă! Calu s-trăđeă năpdi.

— Bre! si-l mică luplu, si-l mică! țe-ńt are calu?

25 Vru amirălu z-bea nis ma nainte, nacă l'-ańurđeăște apa țivă și cîndu s-aplică, nișane mare! Nvîlčă fața li Curcubetă cama di soarle! A luî il' si loară ocl'il', ahîntu luteă Curcubeta!

Il' greaște nis s-easă dit ariŭ, u ntreadă țe caftă acld, 30 cum l'-u numa, tute. Țe s-află feata? đise, că-l' căđû nelu și intră s-lo-află.

— Eșî, gri h'il'lu de-amiră, că di neale nu mi plingu, ńń deade Dumniđăŭ cite nu vruî!

Ț-aflăși s-easă! Cite-l' feațe, cite l'-adră țivă.

35 Atumțeă h'il'lu-de-amiră duțe și acł'amă nă moașe, nacă poate s-o-aridă și s-u scoată. Vine moașa la buđa de-ariŭ și taha bagă s-la. Ma țe lare? Cupańa u băgă pri dinți și căftă z-bagă apă nauntru, tra s-la.

— Nu acșițe, mae, gri Curcubeta, nu s-la acșițe!

— Am cum s-la, feata mea, că nu ni știu? grea maea.

Curcubeta u nviță, ma moașa drăcuroasă fățeă tut ană-
puda.

— Nu acșițe, mae, nu s-la acșițe! grea nîpdi Curcubeta.

— De! feata mea, cari nu ni știu! Nu vini s-ni-aspuți puți'n. 5

Feata tut s-apruk'ă s-l'aspună ș-pîn tu coadă își dip dit
arîu. Atumțeă h'il'lu de-amiră arsări d-lu eră ascumtu ș-o-
acătă. Apoea o-aduse acasă și-l' dîse a nă-saî, că va u l'a
nveastă.

— Ba! h'il'u, gri mă-sa, dî-ună hoară mplină di feate no-a-10
flăși altă feată s-alêdî, ma vreî s-ti nsorî cu Curcubeta!

Strigă mă-sa, gri, vârg'i, ma fiôrului nu-l' si suță mintea
Ștea nîs, țe nu ștea virnu ș-ahî't așundeă!

Vru, nu vru măsă, după țe z-dipiră și-ș frimse mîile cît
nu ma putu, fără s-poați s-l' suță mintea, ncl'ise ocl'i, ș-lo-15
alăsă s-facă, cum il' tal'e caplu!

Lumea s-moară și să s-lișină de-arîdeare, cîndu avdîră di
glărimea h'il'lu-de-amiră, că si nsoară cu cari? cu nă Cur-
cubetă! Tuți dîțeă, că vai k'irû de minte. Al'umtrea cum s-u
l'ai luguria? 20

S-feațe numta. Țe numtă vai dîți? di k'isă ș-di cătrane,
n-loc di gîcări ș-cîntări, plîngutle și dipirârle ali mumă!

Seara vine să s-culcă nveasta cu gônile și Curcubeta și
scoase cămeașa di curcubetă și mutreă torea! Ahîntă mu-
șuteată di feată ș-ahîntă prindeare, nu se-aspune ne cu grallu, 25
ne cu cundil'lu, ne aoă, ne iuvă!

Atumțeă feata l'-dîse:

— Mutreă gîne, s-nu ti cîrtești di cămeașa mea, că va s-
plîndî cu lăcriîl lăi.

Acșițe niși bînară aîl mulți. Nîsă aveă ngătân s-o-ascundă 30
cămeașa di curcubetă sun nă bonďă. Nă quă fură acl'imăți
la nă numtă dumnească. Amirălu co-amirăroaîa să ndreap-
siră să z-ducă.

— De! dîse amirăroaîa cîtră h'il'û, tute cu nurări la numtă,
mași lo fără noră, că cum s-mi duc cu nă curcubetă dipu 35
mine.

Fiôrulu nu dîse țivă. Cari dîsiră tuți la numtă, Curcubeta
și scoase cămeașa, si ndreapse și duse ș-nîsă și s-acătă n-
cor ningă nveastă.

Lumea tută s-siştisi, carî s-h'ibă feata ȝea? Om easte?
ȝină easte? ȝe easte? Maşi un singur ȝtea, carî easte şi nu
lo-acăȝa loclu di haraŭă.

Amirăroaŭa l'-u deade cu cotlu amirăluî şi-l' ȝise:

5 — Mutreă torea muşuteaȝă di fată! Aȝeă prindeă tră h'il'lu
a nostru! şi-ş aȝtearse cu mîntila nă lăcrimă dintr-ocl'i.

H'il'lu o-avde şi-l' ȝiȝe:

— Nu ȝi-u mică inima, mumă, c-aȝeă i nveasta mea!

— Cum di-î aȝeă? Am curcubeta ȝe u feaȝe?

10 — Curcubeta-î sun bonȝă!

Fuga muma acasă, caȝă sum bonȝă ş-află cămeaşa di cur-
cubeta. Aprinde apoea un foc mare ş-o-arucă n-foc.

Feata dit Curcubeta, de-aclò îu ȝucă n-cor, l'-aŭurȝi scrum
şi di nă oară azbuiră cîtră a casă, grindaluî, zg'ilîndaluî:

15 Cămeaşa-nî, cămişiȝa-nî,
Că ȝe nî-o-arsiȝi măniȝa-nî!

Di cripare mare, Curcubeta plîmse-plîmse pînă s-feaȝe un
puîl'u. G'ina-ma h'il'lu-de-amiră lo-acăȝă ş-apoea cu cîntare
ş-discîntare ş-cu amăî, l-feaȝe nîpòî om şi armase cu nîs pînă
20 muriră, s-fure-că nu bîneaȝă nînga.

Părămîş ȝteam, părămîş aspûş,
Carî ȝtie cama muşăt, s-aspună ş-nîs.

(Spus de Ceama al Mitre al Tole.)

122. Muşata-Locluî-dit-mer.

Eră, ȝe nu ş-eră.

25 Eră ună oară un ȝone-aleptu, h'il'u-de-amiră. Nîs urseă loc
cît traȝe earba. Cara-l' viŭe oara să si nsoară, ȝònile-aleptu
arcă tu steauă şi-l' se-aspusi, că nveasta luî va s-h'ibă *Mu-*
şata-Locluî dit mer.

Tu mărȝinea locluî eră nă grădină. Tu grădiŭa ȝea criş-
30 teă un mer. Merlu aȝèl făȝeă maşi treî meari ş-tu unlu di
meare se-află muşata-locluî.

Avȝi ȝònile-aleptu cîtu nelo se-află Muşata-Locluî şi nu-l'
se-aspăre ocl'ul a luî. Aveă nîs cal' azbuirătòrî, ȝe mică lo-
clu şi bea niorl'i, s-lo-aducă aclò. Criparea l'-eră cum s-facă,
35 că aclò eră un amiră-arăp, amirălu Laŭu, ȝe o-avigl'à grădina.

Di cripari și di-nvirinari gônile-aleptu pîni nu-l' si mică.
Carî il viðură părințil', că slăg'aști quă di quă, lu ntribară,
țe-ari di-l' ca di fărmaç?

El prota s-arushnă z-đică, ma cama năpòl lă u tăl'è, că nîs
va nsurari. 5

— Macă vrei nsurari, il' đisiră părințil', ahîntu cama g'ini
Carî nu va s-aibă nă noră to-aușatic. Aestă s-h'ibă lingoarea.

Ș-acățară părințil' s-l'-aducă feati, feata al Amiră-Albu, al
 nîc, al mari ș-al nu știu cari. Ficorlu mină caplu, nu! că, vîră
 nu lu ncăldă. Tu coadă lă đisi: 10

— Țe li vreți ș-așeali ș-așeali: Tuti feătili sun buni, nu li
 cătigursescu, ma mintea mea azboairă largu multu. Io voi
Mușata-Locluî dit mer. Na, aestă voi io nveastă.

Ștea părințil' țe-l cu Mușata-Locluî dit mer și vrură si-l'
 toarnă mintea, că di ciți z-dùsiră, vîră nu s-turnă, ma n-cot 15
 tuti lă fură.

— Nu bune, nu slabe, mută-ũ mintea, că s-nu pați ca mulți
 alți, țe duseră și nu s-ma turnară.

Țivă? Loc no-acățară.

Carî viðură, țe nu viðură ș-părințil', il' deădiră urăcunea 20
 ș-lo-alăsară z-ducă. Ma g'ine z-ducă, di per-că să s-tuk'ască
 ca țeara ?!

Gônile-aleptu trapsi to-ahuri, s-aleagă un cal. Aclò naun-
 tru eră cal' sute, carî di carî ma mușat ș-ma piră. Nîs il'
 tricù tuți și s-apruk'è la un cal arînòs, țe mică oasi n-loc 25
 di earbă. Gonle-aleptu il' hărisi cu mîna, il' lo oăsili și-l' băgă
 earbă ș-apoea lu nșiuă și acăță si-l' đică:

— I! Murgu, i! că lungă cale-avem și cum va u scutem?

Calu s-turnă și-l' đisi:

— Si-nî bînèđi, gone-aleptu! Suntu anî, țe nu bigă mînă 30
 văsilk'ască pri mine vîrnu. Tini nu te-arushnăși s-mi dađ di
 mîneăr, ma ș-tine-arău nu vađ veđi di la mini.

Di nă oară si scutură arînòslu și cîndu scoasi niști peani,
 ocl'il' iți loa.

— Ncălică, đisi calu! că lungă-ı calea, greauă easti, ma cu 35
 muna-l Dumniđău, va u scutem în cap. Multi nî-ari traptă
 k'alea, ma ș-multi-nî poati oslu!

Azbuiră calu-cu-peane ca vimtul, ca mintea. După đile ș-
 meși di pri.cale, ađumșiră, vru Dumniđău, tu grădina Araplui,
 tu grădina Lallui-amiră.

Şidură prota şi z-discurmară di cali ş-apoea gònile-aleptu
 işi ţimsi ărmatli, ncălică şi-ş feaţi crucea, s-l'i-ăgută aţel
 de-analtu. Şe-arcă di nă oară tu grădină şi nutri afurişalui.
 s-arupă merlu cu Muşata-Locluî. Aestu mer eră pri pomlu di
 5 mesea grădină'el. Virnu nu putea să s-aproak'e nividût de-
 Araplu, că de-avarliga di pom eră loclu gol. Ş-făţea merlu
 maşi trei meari, ş-tu unlu di eale eră Muşata-Locluî.

Cît lo să s-aproak'e gònile-aleptu, z-diştiptă Araplu şi s-a-
 urnî s-lu bea di viû. Şi s-acăţară, frătile a meû, di tufă; gî-
 10 nile-aleptu co-apala tu mină ş-n calăr pri calu-cu-peani, tră-
 dea tu carni. Ma ş-Araplu nu s-alăsă pri padi, că nh'ideă
 ungl'il'i cît ma putea adancă, ca laiu, ca corbu, ţe eră.

Dă un, dă alantu, nu ştiu cum feaţi gònile-aleptu şi lo
 vimtu cu calu-cu-peani şi cîndu se-astrađi pre-Arăp lu n-
 15 h'idi pîn di đinucl'e tu loc. Araplu tora z-bătea, ma nu
 putea să s-mină. Scoase atumţea coarda gònile-aleptu şi-l'
 tăl'e cărafeta. Cură, frătile-a mel, atumţea, cură sîndi laiu ca
 mura, di ţ-ăgundeă pîn di călţăvetă.

S-alină apoea gònile-aleptu pri mer, adună trelli meari,
 20 ncălică dizndû pri calu-cu-peani şi nk'iseaşti citră-acasă. Cît
 ağumsi mărđinea di un ariû scoati meărili din sin. Tal'e
 unlu, no-ari ţivă; tal'e alantu, nîpdi ţivă.

Acăţă să-l' bată inima di frică a gònili-aleptu; ş-o-avû, că
 n-cot il' fu zahmetea. Ma calu-cu-peani, ţe li ştea aeste, arideă
 25 pri sun nări; calu cu peani ştea, că merlu ţe-armasi, o-are
 Muşata-Locluî.

Tal'e ş-trellu mer, ţe să-l' veadă ocl'il'? Muşata-Locluî nvil-
 că ca soarli. G'ine ma cum feaţi, că tu tăl'area merluî, il',
 sîndină điditieu. Tr-oară acăţă si-l' cură sîndi şi fićorlu ş-u
 30 deade alaga s-află ţivă erg'i, si-l' bagă la điditieu, s-nu-l' cură.

Cît fuđi nis de-aclò şi vînră nişti g'ifti. Ma u viđură, o-
 acăţară cu zorea, şi h'ide-l' aţi şi zahurăh' prin cap, miûl,
 ăoari, se-adună Muşata-Locluî şi s-feaţi nică cît un pescu.
 Pescul aestu eră tut hrisusit. Ningă ariûlu aţel eră un bu-
 35 duvâi, sternă, nu ţin g'ine-aminte. Lo-arcară g'iftile pescul
 tu buduvâi, tu sternă, ţe eră! Apoea nviscură co-armata li
 Muşate-a-Locluî ună di nisi ş-o-alasără ş-fuđiră. Cîndu s-turnă
 gònile-aleptu ş-u viđû ahîndu lae, se aspărè. Ea s-h'ibă Mu-
 şata-Locluî? ş-frică ocl'il'!

— Aestă s-h'ibă Mușata-Locluī? Nu undeăște dip.

Te mintul nīs?

— Poate acșite-ī Mușata-Locluī și va s-afumă s-mi cătăpă-
țească, s-fure că țin la nīsă.

U lo! Ma, năinti țe să ncălică și s-tragă, après di seati 5
cum ș-eră, s-aplică z-bea apă din buduvăi, z-đițem. Cum s-
aplică, viđu pescul hrisusit și vru s-lo-acată. Intră dicara tu
buduvăi și, după nfscintă oară, lo-acată și-l l'a cu nīs acasă.

Părințil', carī viđură nora ahintu lae, să nfărmăcară și
si năimrară [năumirără]. Nu s-aștiptă, s h'ibă Mușata-Locluī 10
ahintu lae tră nivideari, ca nă víftă. Lă đisi ș-ficorlu, că nu
eră ma naintea lae, ma cum s-feați di nă cali, nīs nu știe.

— Ma cara-nī fu căsmetea s-u l'aū, va u țin.

Seara ficorlu scoati pescul și-l da s-lu tigăansească. L-cu-
rară mul'erli și sk'ín'ī l'-arcară n-cuprie. Aclò criscū un k'ī-15
pariș mușăt-mușăt, maș cu frinđă di flurie tră semnu! Cîndu
triteă amirălu, amiroaņa și h'il'lu-de-amiră, s-aplică k'iparișlu
pînă di padi și-l' h'irițeă, și-l' bășă, tră nișani. Ma cîndu
triteă g'ifta, s-mută citră.n-sus și s-cutrimură tut.

Aduk'ī g'ifta, că Mușata-Loclu vaī criscū acloțe și-l' đise a 20
bărbatu-suī, si-l tal'e k'iparișlu, că lă ține aumbră.

— Cum să-l tăl'em, criștină, ahtari mușuteață di k'ipariș,
țe noi lo-avem și lumea nă-l zilipsescu?

Nīsă a l'eī: i vā-l tal', i nu s-fați.

Se-ascapă di ngrîna mul'ăril'eī, că-l mică đua tută, il tăl'è 25
Cum tăl'ă argaț'ī, căđū nă scîrpă tu cđariclu a unūī argăt
ăuș. Aestu no-aduk'ī tu oare țeă, ma cîndu vine acasă și z-di-
ziviscū, căđū scîrpa și muscuvulsī udălu tut. Moașa o-adună
scîrpa și u bagă tu dulape să s-află. Țe era estă? Ș-eră Mu-
șata-Locluī. Cîndu aușlu cu moașa durîă, si sculă ea și ndri- 30
đeă tuti lucrili din casă și to-apirită ș-intră tu dulapi.

Aușlu cu moașa, cđudie mari, s-mutreă dol'ī și nu ștea carī
li ndreađi tute aesti. Moașa ș-o-aveă c-aușlu li fațe, aușlu
ș-o-aveă, că moașa, ma că nu va s-l'-aspună. Moașa đițeă:

— Multu prindi s-mi va aușlu, macă si scoală de-adară 35
ahiti lucrī noaptea. L'-u nīlă di mini.

Aușlu nîpđi:

— Mare lucru di moași! U șteam al'umtreă, ma, ari's fuī.
Nu veđī, cum li ndreađi mușica tuti?

P-agalea-agalea s-apruk'ară Păștîli. Mușata-Locluî țe faț
Acață di coasi strane tr-aușlu, tră moașa ca de-amirăți s
ăduseă ș-nîșî d-îu ahîti lucrî ș-ahîti mușutêți!

— Tine va le-adărî, moașe, aesti, ntribă nă ăuă aușlu?

5 — Ba, nî si pari, că tinî le-adărî aûș, ma nu n-aspunî.

G'ine ma viăură, c-aoațe niște cură, ma nu lă si ăușea min-
tea la scîrpă.

El', s-li bagă strănile, s-nu li bagă, șideă și s-mintueă, c
lă eră, s-nu l'i ntreabă amirălu la băsearcă, d-îu le-aflară.
10 nîșî oămînî scădûți, oarfînî, fără bubotă tu căpisteari, strănile
aesti de-amirăți? Nu li băgară și z-dûsiră l-anastasi cu fa-
cărăreștile a lor strane.

Ună fuăiră din casă ș-Mușata-Locluî aștirnă casa cu vi-
lență ș-cu k'illînî s-ță fugă mintea di mușuteața lor. Apoea
15 adră micărî, pite, pul' friptî, dulțênî, gădălh' ș alti, țe s-ț-alinî
ăeăditile, cîndu s-mîșî, ahîntu bune, ahîntu năstîme.

Aușl'i, tu turnată, lă vine s-nu intră n-casă:

— Aoă vaî ăoacă viră darăc, ăise aușlu. A nîa-nî vine s-nu
intru. Tine cum ți-u va mintea? •

20 — De! aûș! Omlu arău nu-ți fați lucrî buni ș-aoați nu
ved slăbînță, ma cum ursești! bărbăt h'îi!

Ș-feățîră înimă ș-intrară! Feata no-aveă anăsk'irsită di tuti
și tutu ndrîdeă tu udălu ațel bunlu. Ma u viăură aușl'i grîră:

— Carî h'îi tîne, h'îl'e?

25 Feata, carî o-apcară, șadi și lă mbăiră ună cîti ună, că
nîsă-l Mușata-Locluî. Apoea spusî cum h'îl'lu de-amiră o-
ascăpă dit mînle Araplui, cum niști g'ifti co-amăî ș-cu aș
u feățîră pescu ș-tuti ananti cîte aspûș pînă aoați. Aușl'i,
haraoa n-casă! Arsăreă pri unlu ăor, di g'îni țe lă păreă.
30 Il' ăîsiră s-șadă la nîșî, că el' fiădr no-aû ș-că va u vor ma
multu di ocl'il' din cap. Mușata-Locluî armasi.

H'îl'lu-de-amiră, cara ndisî cu g'ifta, lo-arcă tu lîngoari
greaûă și nu mică, nu beă, nu-l' si băgă țivă n-gură. L'-a-
ăușea piti di feati virvînadi, măcărî soe-soe, ma n-cot, că
35 nu-l' si ăîscîl'ideă orixea.

Atumțea avdi Mușata-Locluî și bagă di adară nă pită cum
ștea nîsă, bună și dulce, s-ț-alasă gura apă, și l'-u pitreașî
cu moașa. Viîni moașa la pălati, ma carî u ăădeă di mînă?

Niți că o-alasă s-intră la poartă. H'il'lu-de-amiră avdi de-
analtu și greaști, s-o-alasă s-intră.

Cum vidu pita estă, il' si dișel'isi orixeă ș-mică. Apoea l'
fise a moașil'eî, s-l'-adară ningaună. Cum mică și de-aestă,
s-feați cama g'inî. Moașa l'-aduteă cahe-đuă și đuă di đuă 5
h'il'lu de-amiră lo tră năinti și s-feați dip sinătōs.

U-ntreabă nîs moașa:

— Nu nî-aspuî, tini li fați pîtile aesti, i ai vîră noră,
vîră feată.

— Del h'il'u, le-adară feata-nî. 10

Atumțea h'il'lu de-amiră u ntreabă, iu șadi, că va z-vînă
s-u veadă, s-l'i facă nă vizită. G'ini ma mușica, plină di bu-
buliți, il' dîți, că casa l'eî taha easti plină di vērni ș-plină
di băliđi. Las h'ibă, dîțe amirălu, că io vaî vîn. Aceți si scoală
și z-duți s-l'-aducă nă doară a feătîl'eî tră pîtile a l'eî. Aoați 15
țe z-veadă? Casa li mae, lămbriseă ca parădislu. Tu loc di
vērni, mași k'etri și k'itrițeali di vămăndî. Tu loc di băliđi:
vasilecâți, trandafli și garoafli. Muscuvulseă tută căsica li
mae. Ș-nauntru țe să-l'i veadă ocl'il'? Mușata-Locluî, cum ti
ved și cum mi veđi. Sărgl'i di u bășe și u băgă, s-aspună 20
cum il' k'irū dintr-ocl'i. Ea nu dîsi «nu» și-l' aspusi tuti.

H'il'lu de-amiră o-aduți la pălati și cîndu țî-o-cață g'iftă,
țî-o-aunđi cu cătrani și-l' da foc, no-armasi cor di ea!

Apoea el si nsură diznōu cu Mușata-Locluî dit mer și feați
numtă dumnească, di goî pînă goî. 25

Erām ș-îo acloți, gucăi, ansărlî, pînă dîșū dure. Tu fugă țe
s-l'aū? Ai z-v-acumpăr cite nă căcūlă ș-cîte n cîleah'e aroșe.
Gîne ma cum trițeām pri la Cărăvînăți, sărgl'iră cînl'i și-nî
le-arăpură. Carî va s-li l'a, s-facă nă turtă, ună gāl'ină friptă
ș-ună cofă cu vîn și si z-ducă s-li l'a. 30

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

123. Oarfîn și h'il'u-di-domnu-mare.

Eră un amiră și z-duse a priimnare pitu horî. Vrea să știbă
cum binează lumea. Nu știū cum s-fețe, că armase nās tu
nă hoară, ta s-ăpiră aclō. Amirăūlu nu ștea, iu s-tragă. Di
aistă asună la nă ușe, la nă casă oarfînă ș-cu multă fumel'e. 35

Amirăūlu, după ți apiri, zburî cu p(ă)rinți'l, să-l' da fiōr
ațāl, ți este ma dișcl'is. P(ă)rinți'l a fiōrlu' il' zăsiră amirăūl'.

— Tută fumel'a, Doamne, a ta este. Macă vrei, l'a-ū.

— Nu! nu! eū va s-l'aū aistu fiōr mași, că nī-ul lo ocl'is
5 ti dișcl'is multu.

L'-ul dēdiră.

Amirăūlu l'a fiōrlu aistu și-l duțe cu nīs a casă. Ația nīs
ul pitrețe la sculie să nveață carte. Fiōrlu, dișcl'is, nviță
multu și eră durūt di amirăūlu și di amirăroaņa.

10 După ți bitisi sculia, amirăūlu vru s-lu nsoară și să-l' da
feata lu' ti nveastă, că nīs muntreă omlu, nu soea omlu.
Minī, agalea z-vidēm, zăse, ți va s-zăcă și amirăroaņa, că
ș-a l'eī este feata.

Ntreabă amirăroaņa, aistă cu altă minte. Cum s-u mărītă
15 pi om di aradă! Nu s-fațe cābule, cā-l' arușine.

— Eū voi s-u daū feata mea ti h'il'ū de domnu-mare, zăse
ea, nu pi om de-aradă.

Amirăūlu zățe «eū nu voi», amirăroaņa «ș-eū nu voi», vi-
zură doll'i, că nu pot să s-acāk'isească, ți s-facă? Zăse ami-
20 răūlu aiste zboară:

— Ta s-nu s-facă k'efea niți a nīa, niți a ția, atumțea s-fa-
țim ași: Si-l' pitrețim doll'i fiōrī și h'il'lu di domnu-mare
și oārfinlu a nostru pi amare. S-lă dām cāte ună pampore
și prađi cite dao nīl' di napuliōnī pi insu și avigl'itōrī di
25 oaste și carī va z-g'ină di nāși doll'i cama cu ma mulți prađi,
ațulūl va s-l'-u dām feata. Amirăroaņa zăse: g'ine-l' ași.

Atumțea amirăroaņa, șireată, ți s-facă? Ta să-l' si facă a
l'eī k'efe, cl'amă h'il'lu di domnu-mare și-l' da ascumtă nică
alte dao nīl'e di napuliōnī, ta s-h'ibă nīs cama mult-amintāt,
30 ta s-l'-u da feata luī.

L'i cl'imară și după ți lă spūsiră, ți ș-cum, unlu fețe n-
dreapta, lantu la stīnga.

H'il'lu di domnu mare eră hrao mare, că aveă prađi ma
mulți. Nās fuzl diparte, ta s-agungă ma aguņa și s-toarnă
35 cu cama mulți prađi a casă.

Ma nu știū, ți nī-ul aștiptă mārātul!

Cum fuzeă nās aguņa, după nāscīnte zăle, ajunse t-ună
altă amirārīl'e, la hoară-amirālul. Ca h'il'ū di domnu-mare,
nās trapse ndreptu la vāsiloaņa, că vāsīl'ē no-aveă.

Aistă vāsiloaṇe erà di aṭele ți mutreà s-ti furà dintr-cl'i. Cum măcară, biură, ăl' zăse a fičorluī di domnu-mare:

— Știī ți vā?

— Ți să știū?

— Va s-ṭā spun ți vā, ți no-ai vizutā.

5

— Spune-ai, să-ai bănezī! fičorlu.

Am unā cătușe, care sta pasprig'ing'iṭi di săhăṭi pri čiçoare și joacă ș-arāsare și ține doa luminări tru čiçoarle a l'eī di minte. E! ți zăṭi di semnul aistu?

— Ți s-zăc, că tine mi l'ai ti om fără minte: poate s-h'ibă 10
aistă vīrnă-oară?

— Mine zăc, că poate și fure-că vreī s-nă-acăṭām cu baste
[stăh'imă].

— Me-acăṭ, zăṭe fičorlu.

— Pi ți? ntreabă vāsiloaṇa.

15

— Pi ți ai vrere, fičorlu.

— Iu voi pi toată-ți averea.

— Ș-īo voi tot ași, zăṭe fičorlu.

Ma, ta s-h'ibă doil'i siguri un de-alantu, ș-fèṭiră cărṭi și li-
gături, ta s-no-ai bā zboară ma nīpōi. 20

Fičorlu s-hāriseā, că dī-unā-oară, fără alăgare mare, va
s-facă avūt. Măratul nu știā cu ține are s-facă!

U cl'imarā cătușā și cl'amā și un timpīnār și-l' li da doale
ṭeri tu minā aprese și acăṭarā si-l' cīntā. Nāși ăl' cīntā și
pusta di cătușe jucā ca om! Jucā, jucā tamām pasprig'ing'iṭi 25
di săhăṭi, cum lă fu zborlu. Viḡū fičorlu, că k'ere.

Vāsiloaṇa, după bastea ți aveā, l'amintā tutā averea fi-
čorluī și măratul arāmase gol ca tufek'a. Ți s-facă nās mǎ-
ratul di fičōr, si zburā la unā furnā, s-poartā apă cu talarlu
și arāmase acłō. 30

Tura s-acăṭām, ta si spunim și ti alantu fičōr, care fu pi-
tricūt și nās pi amare, ti avere ta s-facă. Nās, cum fuzi, li
kīrū plānurle, ți l'aveā datā amirăūlu și l'u dede, iu s-easā,
las easā! Cum fuzeā nās ași ajumse, dupu niscīnte zăle,
ningā nā pădure, nōlgica di amare. Nās armase čudusīt di 35
aistu loc. Zăse la oaste.

— Staṭi fičōrī, să zăptāsīm aoaṭe pamporea.

U zăptāsirā. Daporpoea inși fičorlu amirăūluī, s-duse pi
locul aṭāl, să s-priimnā. Dede di unā k'atrā mare cu patru

cărtel'e. Cl'imă oastea diznòu și lă zățe, s-acată di cărtel'ù, si scoală amindoll'i ploacă. Acățară ș-u sculară ți z-veadă ? ună odaș nuntu-n-loc. Intrară nuntru, vizură un aùș cu barba albă și-l vizitară. Aușlu l'i ntreabă, că di iu viniți și iu 5 nerziți. Fiçorlu l'i spuse pi aradă toate, cum aveà și plânurile ți-l' aveà dată tatu-su, di li k'irù.

— Nu-l ți vâ zățe aușul, și-l' spune ți cale s-l'a și pi iu s-l'-u da. După ți fiçorlu l'i spuse, cum este pitricùt di tată-su ti avere, aușul l'i zățe aiste zboară :

10 — Na! istu șiș cu g'itrii. Aclò iu va s-nerzi diparte, va s-aflì amirăulu a locul lînzit di noa anî. Vărnă g'atru, vărănă moașe nu-l ari vindicată. Tine, cîndu va s-ti apròk' aclò, va si scolî flâmbura și va si strizî, că g'oà, g'aturlu ațâl mare g'ine. Va si-l' daî amirălu cîte treî ică cîte patru-șinți k'icute 15 s-bea și el va s-vîdică.

Daporpoea fiçorlu il' bașe mîna și fuze, s-duțe la-ațâl amiră și fațe cum lu nviță aușul. Lu ntribă prota, cum fac g'atăr'l'i, di ți l'-este lingoarea, daporpoea il' dede, s-bea. Amirăulu după niscînte zăle s-fețe sinătòs, h'er.

20 Il' zățe amirăulu :

— Ți vreî, cață, că tute a tale-s.

— Ți aî vrere, ațeà dă-nî, zățe fiçorlu.

— S-ț-u daû pi h'il'a-mea, s-ti fac pi tine n-locul a neû.

— Aistă nu pot s-u fac, fără ntribarea tată-nuî.

25 Atumțea amirăulu, l'i ncărcă pamporea de-amàlamă și g'amante și di tute bûnile și l'i nviscù oastea g'ine-mușăt și-l pitircù a casă-l'.

G'ine ma aușul al' zăse a fiçorlu :

— Cîndu va s-ti torni, s-daî pi aoațe, ta să mpărți'm a- 30 vereea. Aușul vru ta s-ul veadă, di-si este om, ți s-ține di zbor, că nu-l' erà a luî di avere. Fiçorlu dede tu turnată pi l-aùș, si-l' da partea di avere.

— Nu-ți voi ți vâ, h'il'u, zăse aușul ; vruî mașî să-ți ved mintea.

35 La fugă il' dede aușul cu barba-albă ună cutie nîcăză și-l zăse :

— Na cutia istă și cîndu va s-vezî naî cama marea zore, s-u dișcl'izî cutia.

— Fiçorlu u lo și u băgă n-sin.

Tura l'-u dede năs, s-ul caftă pi soțu-su, h'il'lu di domnu mare, cătră lu s-află. Ajumse tișl aclò, lu erà năs. Trapse ș-năs ndreptu la văsiloaňa și nu știà di ațele țî păță h'il'lu di domnu.

Tut așl cum cu h'il'lu di domnu, văsiloaňa ăl' zățe după 5 measă, că are nă cătușe așl ș-așl.

Fiçorlu nu vru s-pistipsească și s-acățară, ică să-l' da tută-l' avere; ică năs s-l'a avere văsiloănil'eî tută.

Acată cătușă, că l'-o-aduse Stămăria, s-joacă cu țerle tu mină pi doale ciçoare, s-muntrèștî și s-ță fațl cruce! 10

Tricură aproape tresprig'ing'ițl di săhățl și timpinarlu l' cîntă și cătușă jucă. S-apruk'à s-treacă și săhatea armasă și fiçorlu minte n-cap no-aveà. Tiș atumțea ș-aduțe aminte di pisk'esea țî-l' aveà dată aușul, s-u dișcl'idă tu zore mare.

Bagă mîna n-sin și disfațe cutia și ease di nuntru un șoa-15 ric nîcuz. Di-ună oară cătușă da di pade țerle și apoea ș-u da alaga după șoaric, ta s-ul acață.

Vizù atumțea văsiloaňa, că k'irù și fiçorlu amintă.

După țî lo ș-averea di la văsiloaňa, cum lă fu ligătura, alăgă ș-află h'il'lu di domnu-mare, carl purtă apă la nă furnă. 20 Lu scoase di aclò, ul băgă di s-lă, s-k'iptină și-l lo cu năs și-l' dede nîpòl pamporea și oàminl'i țî aveà k'irută.

Ajùmsiră acasă; pamporea oàrfinluî fiçòr erà maș cu amălamă și mușutèșl și oastea-l' anviscută ca dit oû, și pamporea h'il'luî di domnu mare vecl'e și goală și oastea-l' tută 25 aruptă.

Viđù atumțea ș-amiroaňa, că nu lipsește s-caftă fumel'e, ma va s-h'ibă ș-omul cu cap, că după cum zățe zborlu: di sk'in trandafir și di trandafir arăsare sk'in. L'-u dèdiră feata ti nveastă a oàrfinluî și apoea s-dipuse amirălu ș-ul 30 băgă pi scamnu pi đinir-su.

(Spus de Nastas Papa-Goga din Gopeșl, Macedonia.)

124. Fiçorlu-de-amiră, amintăt cu coarda n-mînă.

Erà, țe ș-earà.

Ună oară ș-un k'irò erà un amiră. Amirălu nu fățeà fu-meal'e. Qua tută să ncl'inà la Dumniđă și-l' điteà s-l'i da 35

ș-a lui un fișôr și la s-h'ibă arău cum no-are faptă fisea, ci năs va-l așteaptă cu brățile dișel'ise.

Dumnișău il' deade un h'il'u. Aestu cîndu s-amintă, s-află cu coarda tu mină și criștea, șamă! ȕua ș-anlu. Apărni fișôrlu să z-ducă la scul'ò și di cișfi fișôr'i află n-cale, trădeș coarda ș-lă loa caplu. Cavăi, car'i il băgă draclu s-l'i ȕic'i țivă, i s-l'i toarnă zborlu, i s-mutrească cîtră nîs cari-ște cum, că tu minută trădeș coarda și-l' tăl'ă.

Măratlu de-amiră nu și ștea ȕe s-facă! Di tute părțile vineă 10 plîngur'i, tră fișôrlu amintăt cu coarda n-mină.

S-ascapă di nîs, il lo cu bunlu și-l' ȕise să z-ducă s-află Mușata-Loclu'. Fișôrlu ah'i't vrea și nk'isî calea nclo.

Calea cum z-dușeă află un om, semnu mare! Aveă ahintă puteare, că loa un munte tu na mină ș-un to-alantă și-l' ȕu-15 cuteă și-l' si păreă, canda no-aveă țivă. Ah'i't gône ș-ah'i't putut.

Lu ntribă fișôrlu-amintăt cu coarda tu mină, cîtră iu z-dușe.

— Mi duc, ȕise, c-avȕi'i, că s-află un gône multu și voi să-l ved. Numa lui easte: Fișôrlu amintăt cu coarda tu mină.

20 — Am iò h'iũ așel.

— Macă tine h'il, mi vreî ș-mine soț?

— Ti voî; cum ț-u numa?

— Inî ȕic s-a nîa nă pal'u-numă Mută-Munți.

— Mușată numă.

25 Ma-nclo deădiră di un gal'amàn di om, di un țiriũ.

Lu ntreabă fișôrlu de-amiră. Iu oară-l' bună?

— Avȕi'i di fișôrlu de-amiră amintăt cu coarda n-mină și mi duc s-lu ved, ȕe soe di om i!

— Am iò h'iũ așel fișôr.

30 — Macă h'il tine, mi l'aî tră soț!

— Ti l'aũ! Numa-ți?

— Soarbe-Amare!

— Am ȕe numă-l aestă, criștine? Că ȕe ȕi păȕidară acșite?

— ȕe s-h'ibă! Lùcurlu a mel easte să sorbu amarea cu nă 35 surg'ire; cîndu voi: o-astrăk'escu, cîndu voi: u umplu.

Și cum era aclò ună vale mare, s-apleacă Soarbe-Amare, bagă caplu tu vale și țuc-țuc, u surg'i tută valea.

— Ea cum mi păȕidară, gri nîs.

H'il'lu de-amiră: apurie mare.

Il lo ş-aestu şi calea-calea, cu cuvendă, cu şicăţî, agûmsiră a pălatea unûi amiră. La poarta pâlătil'eî eră un stur di v'er, cari-şti cîte nil' di ucăţî. Amirălu aveă băgată zbor, că tţel, carî vai poată s-lu mută, va-l' da h'il'i-sa nveastă.

Atumţea fiçorlu de-amiră il' faţe al Mută-Munţi: 5

— S-ti ved, gone! Cara s-nu poţi, ţi-agût ş-îo cu coarda!

A cui s-agûţî? Mută-Munţi s-aplică nă oară ş-lu mută maş cu dîdîticiu, canda mută viră şil'e, vără pal'u.

Amirălu scoase şi-l' deade h'il'e-sa nveasta.

Fiçorlu de-amiră şi Soarbe-Amare şidură pînă s-asparse 10 numta, micară, biură ş-apoea vrură s-fugă. Mută-Munţi vrea z-ducă ş-el cu nişî, că l'eră greû şi-l' vineă arăû să z-dispartă di soţî. G'ine ma l'-umplû caplu fiçorlu de amiră, că prinde s-armînă la nveasta, că si nsură şi easte gambrò nou.

Mută-Munţi, ma viđû acşite, armase, că ş-a lui il' vineă 15 ca g'ine ningă nivistica. Tu dispărtîre ş-alăxî nelu cu fiçorlu di amiră şi dîse aestu:

— Ma z-veđî, că nelu va sîndineadă, s-alăđî s-mi caţî, că arăû va-nî h'ibă.

Calea-calea cum z-duţeă, agûmsiră dol'i soţî la pălatea unûi 20 alt amiră. Amirălu aestu aveă altă. Scoase zbor, o-aţel ţe vai poată s-astrăk'ască nă baltă di ningă pălate, s-l'a h'il'e-sa nveastă. Veđî, că balta estă vai aduţeă znie mare.

Atumţea fiçorlu de-amiră dîte a soţu-sul:

— S-ti ved, Soarbe-Amare! Aoă ţ-u fana. 25

Soarbe-Amare no-apucă să soarbă g'ine-g'ine şi o-astrăk'l balta di nă cale.

Vru, nu vru amirălu, l'-u deade nveastă feata.

După ţe s-feaţe numta, fiçorlu de-amiră ş-lo duă-bună di la Soarbe-Amare, tra s-fugă. G'ine ma aestu cum să z-dis- 30 partă di nis? il' vineă zore. L'-umplû caplu ş-aistûi fiçorlu de-amiră, că prinde s-armînă cu niveasta, s-u hărsească. Armase, ma tu dispîrtîre tut acşite, scoăsiră şi alăxiră neălile şi dîse fiçorlu de-amiră:

— Cîndu nelu va sîndineadă, s-alăđî s-mi caţî, că va s- 35 o-am greû.

Calea ş-cărarea fiçorlu de-amiră agûmse tu mărđinea di loc, trîş acld iu s-află Muşata-Locluî. Amirălu, tatăl a feătîl'eî nu vrea s-u da şi-l' dîţeă, tra s-facă, ma naintea, cum l-adetea,

cari-ște cîte lucrre greale. A fiçorluî de-aeste l'-ardeà ? Stătù
și-l' dîse amirăluî :

— Nî-u daî Mușata-Locluî nveastă, ună oară !

— Nu ț-u daŭ ! amirălu.

— Nî-u daî di doauă orî ?

— Nu ț-u daŭ !

— Nî-u daî pîn tu treile ?

Amirălu tut «nu ț-u daŭ.»

— Macă nu u daî, na ș-tine dîte fiçorlu și cara scoate
10 coarda și acață s-tal'e prit pălate, pri nafoară, carî videà ș-
carî astăl'ă. Co-andreapta tăl'ă ș-co-astinga adună. Apoea
z-duțe l-amirălu pali și-l' dîte :

— E ! tora te mintuești ? u daî, nă oară ?

Amirălu no-aștiptă altă dîcă și l'-u deade.

15 Feățiră numta și armase ninga viră ndoauă dîle fiçorlu di
amiră acloțe.

Aclò prit vătămăți erà și fiçorlu a unei moașe. Aestă nu-l'
se-aștindeà foclu a fiçorluî și nu durnă, nu nvisà cum di
cum s-l'i l'a sîndile a h'il'-suî. Z-deade pri ningă Mușata-Lo-
20 cluî și cum știŭ moășile, cu zboare dulți și cu mincûdîi, il'
deade de-aoà, il' deade de-aclò ș-află că sîflitlu și virtutea
a fiçorluî-de-amiră sta, mutreà tora, n-coardă-l'.

Țe fațe moașe ? Noaptea, cum durnă fiçorlu di-amiră, l'-u
fură și l'-u arucă to-amare. Tu oară cădû gônile greŭ lîndit.
25 Tu oara și neălile si sîndinară și dol'i gônî Mută-Munți și
Soarbe-Amare ș-u deădiră vie-mare, z-veadă, țe păți' soțlu ?

Lo-ağûmsiră cu gură, ma galbin cu țeara. Cît-cît il' băteà
înama și puteà z-grească cîte viră zbor. Lu ntribară, di țe-l'
vine lîngoarea ? Nîs l-aspuse di coardă.

30 De-aoațe, de-acloțe nvițară, că coarda o-arcă moașe to a-
mare. U soarbe amarea gônile Soarbe-Amare și Mută-munți
intră și apărînaște s-caftă coarda. Aoà s-o-află, aclò s-o-află,
nu z-videà iuvașîuvă. Tu sone veade mași caplu, k'ipita di
coardă sun nă guvă tu fundul amăril'eî. Ninga k'ipita țe
35 sâ s-acupireà și fiçorlu de-amiră vrea-l' da dol'i a prîftu-
luî. Trađe Mută-Munți di k'ipita di coardă, coarda nu s-
minà dit loc ! Țe vreî tine ? Un munte ntreg erà de-asupra-l'.

— More, țe staŭ di k'er oara, dîte el, ș-nu-l mut mîntile
ntreg ?

Și cara ș-băgă plătarle l'uftă nă oară de alantă parte lo-
arășturnă. Lo coarda de-apoea și o-aduse la fičorlu-de-amiră
și ma l'-u băgă tu mină, anviè ună-ș-ună.

O-acățară apoea moașa și u băgară pri-un arùg și carl il'
deădiră foc, ninga arde, tra să știbă mușica cu carl are s-facă. 5

Apoea treil'i soți se-adunără la un loc cu nveăstile a lor și
băgară amiră fičorlu amintăt cu coarda n-mînă și bînară
ș-bineadă ninga, carl s-nu muriră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

125. Mași mincuna fațe prați.

Eră tu eta cîndu Dumniqălu imnă pri pade și zbură cu 10
oăminl'i. Bănă atumțea un om multu oarfăn, un dirviș. Aestu
narse nă duă tu nă hoară criștinească și viđu nă casă ca
pălatea ș-cama mușată: tută cu stururî ș-cu porți de-amă-
lamă, ș-uborlu aștirnăt tut cu muzalc. Grădina cu tute mu-
șutușle ali lume! Oaminl', huzmik'arî ca vîră vîng'iți ș-cama, 15
carl adăpă lilicile, carl arneă, care ndrițeă prin casă, spul-
biră, cură, di fățeă s-ti ăudisești. Și tuți aiști oaminl', tuți
aiști huzmik'arî mași ti un lucră, mași ti un s-pidipseă, ti:
dispòtî! Ațeă eră mitròpulea lui.

— Ți turlie, mintul dirvișlu? noî păne s-mîncăm no-avem, 20
și nis muntreă ți mușuteti are? Va s-mi duc s-lu ntreb, cum
adară de-amintă ahăți prați?

Cum dăse, ași fețe. Intră și lu ntreabă:

— Ți turlie, dispotî-afendi? cum li fațiți voi ahăte mușu-
teti? Aiste toate tal'e prați mulți? 25

Dispotî arise și-l' dăse:

— Cu arîdere ș-cu mincunl', fičorlu a neū; cu ndriptate
morî di foame tu lumea istă.

— Nu cu tih'a?

— Ți tih'e? cu tih'a așunđi s-no-ai păne s-mănți cu arî'-30
derea, om, ș-cu mincuna, no-avdă tine?!

Dirvișlu u băgă n-gepe spusa-l Dispoti și acăță s-facă min-
cunl' și s-aridă lumea, ta z-veadă: nu va s-nargă ma g'ine
tih'a lui?

Așumse t-ună hoară mare ș-dipărtoasă. Aclò tamâm aveă 35

moartă cumnatlu a unui domnu-mare. Ți feaște dirvișk.
Scoase zbor, că vine din paradis și tricù pi la frida așit
domnu-mare și strigă :

— Dît paradis vinîi. Adùc și duc hăbări di la morți la
5 și di la vîi la morți.

Avde mul'area a cui frate aveà moartă și carî l'-erà inimă
jilită și friptă și lo-acl'amă, s-lu ntreabă, di-se-l cunoaște pi
frate-su.

— Cum s-nu-l cunoscu, greaște dirvișlu: frate-tu nî easte
10 oaspe. S-nu-ai gailee, că treaște g'ine; mănă, beà tu paradis
di tute bûnile. Mași di ună l'-angusă, că no-are prađi să-și
acumpără cîte țivă și-nî dăse, cara s-trec pr-aoaște s-ți-adu
aminte, că multă vreau v-aveați.

— Vreau cătă ma multu! și mul'area acață să-ș așteargă
15 ocl'il' și s-plîngă și s-l'-aducă aminte tute bûnile și tute mu-
șutețle a frate-sui. Scoate apoea și-l' da nă pungă mplină
cu flurii s-l'-o aducă a frate-sui tu paradis.

Viđu dirvișlu un țigărèt di k'ihlibare, ți părea că-l' fațe
cu ocl'ul. Il' dățe a mul'aril'eî:

20 — S-no-agîrșescu, ncl'inăcûnî multe di la frate-tu, dăse si-nî
daî și țigăretlu, că-l' vine dor di năș.

Il' a mul'area și-l da.

Cum s-toarnă cătr-ași, veade dirvișlu nă oară de-amălamă:

— Ș-oara-nî, dăse să-l' pitrèți.

25 U l'a ș-oara ș-u da a dirvișlui.

Li lo tute dirvișlu și să ndreapse s-fugă. La ușe viđu nă
păreac'l'e di òjme, tute lucrate, și tute afumate cu amălamă:

— Și òjmile, criștină, să-l' li pitrèți înî dăse.

Il' li deade mul'area și òjmile și apoea l'-băgă tu trastu
30 nă pită, dulțenî, poame și-l' dăse s-li da tu mîna frate-sui.

Ți vrea cama g'ine dirvișlu? Li lo și fuđi, s-fuđim până nu
nă loară di hăbare.

Nu treaște multă oară și vine acasă bărbatlu a mul'aril'eî:

— Bărbate, bărbate, țe-arău, că nu fuși acasă, s-avđi și
35 z-veđi! Vine un om dît paradis și-nî aduse ștîre di la arsul
și friptul a neū frate și-nî spuse, că treaște g'ine ș-că easte
tu grădină mușată. Il' pitricul ș-mine punga lui cu flurii,
țigăretlu, oara, òjmile, că veđi, lallu, li cață, l'-u dor di eale!

— Cum, mul'are, că ți-o-aduse Hristolu, că ți-o-aduse Stă-

Ărîa, țe-ai faptă? Te-arise! Dă-nî ărmatle, și spune-nî cătră feațe!

— Ș-ărmatle li lo s-le-aducă la l'irtatlu.

— Cum așî, că ti tălē lingoare! Dă-nî atunțea calu!

Ncàlică calu și fuga ampăturlă după dirviș. Dirvișlu, cum 5 toarnă ocl'il' năpòî, veade că vine un călărèț cu avuseală mintueaște, că ti năs va s-h'ibă.

— Fuđî, dăse, aspeală-l'i, dirviș. cama troară, că nu z-ved eamne bune. Vă-nî me-aduk'iră.

Fuđe dirvișlu și ağunđe la nă moară. Murarlu șideà la 10 oartă.

— Ți fațî, il' dățe, dirvișlu a murarlui? ascundi-te, că vine in k'ișigî cu ărmatle s-ti vătănă.

— Iu s-me-ascundu, Iu s-mi nh'ig, strigă murarlu mortu li frică. 15

— Avu, alină-ti sti plup, c-al'umtrea ță si bitisiră dăllile, până ađî iți fu scriată.

Până z-dăți ținți murarlu s-angărlimă sti plup și dirvișlu s-aumse cu fărînă pi față, tu mănî, pi străne și iși la poartă. 20 Ağunse ș-omlu cu calu:

— Iu z-duse omlu, ți tricù pe-aoațe, Iu ntribă.

Dirvișlu s-fățeà, că no-avde și-l' dățe:

— Grea ma sănătòs, că trađe moara di nu s-avde.

— Omlu, omlu! ți tricù pe aoațe, Iu z-duse?

— Napa cațî omlu, ți s-alină pi plup, dăse dirvișlu? 25

Omlu apoea discàlică și nărđe tu grădină z-veadă. Mu-treaste pi plup, il veade și l' greaște z-dipună. Ma, cu cît aistu grea z-dipună, cu ahăt cama multu murarlu s-alină ma tu k'ipita pluplui.

Cara viđù, că nu z-dipune cu bunlu, s-alină năs pi plup, 30 ta s-lu dipună cu zorea. Dirvișlu ți altă vrea? Lo-alasă di s-alină ca pîn tu mesea pluplui ș-apoea l'i ncàlică calu și-l' dățe:

— Nu ti pidipseà n-cot, mărato, că Io escu ațel ți cațî. Ațel di pi plup ș-easte fucarălu di murăr. Ca să nveți minte 35 va-ți l'œù și calu tora, s-ti torîi pi pade.

Nigrită g'ine, dirvișlu il' da ună ampaturlare (ampăturare) a calui și fuđe acasă.

Ş-armase omul ş-fără cal, ca ţel dit ploae, cu gura căs-
cată di nu ştiă ţi s-facă,

Cindu s-turnă acasă nîs, lo-aştiptă mul'area la uşe.

— Lo-acăţăşi bărbate, ţi fiţeşi? Calu iu lo-ai?

5 De-arşine bărbatlu ţe z-dică :

— Ştiî ţe mul'are? Mintuîi, că poate omul de-alih'a vine
dit paradis şi de-aţea că-l calea lungă până acld, il' ded ş-
calu z-ducă n-calăr.

Mul'area o-află bună, c-ahîî il' tăl'a mintea.

10 Ş-aşi dirvişlu, cu mincuna ş-co-ari'direa, putu de-atumţea
s-adună aveare, ma tut pi Dispòti s-lo-agungă nu putu, că
niţi ahăte mincunî nu ştie.

(Spus de Ioan al Babă din Vlaho-Clisura.)

126. Gucătorlu di cărţi şi Hristolu.

Eră nă oară un *hartupèxi*, un agucătòr-carţi cu numa *Ba-*
15 *cola*. Aestu di cîndu dişel'ise ocl'i, dit fiçureaţă, s-află cu
cărţile. Gucă multu ş-cu tut-aestă ma multu k'ireă de cit a-
mintă. Acsi nîs tuk'l avearea tată-suî, mică căsili la cărţi,
lă deadi sti z-vercă a oîlor, va dîţî, nu l'-armasi pindară tră
scuteari ocl'i. Armasi cu cămeaşa dipri nîs ş-tu pungă maş
20 cu nă cărăntană!

Tu k'irolu aţel imnă Hristolu pri padi.

Bacola, cara k'irdù tută-l' avearea, dîsi:

— Nu mi duc s-mi ntreb la Hristolu, ţe va-nî si facă hala
mea? Pînă cîndu tut va k'er la cărţi. Io om arău nu-nî h'iû,
25 slăbinţă la oamiî no-am adrată, că-ţe mi pidipseaşti, Dum-
niqău? Şi niţi mincunî la goc nu fac.

Arondu-arondu dusi la Hristolu.

— Doamne, mare şi bun! nu-nî aspunî, că-ţe nu-nî agută
Dumniqălu putè la cărţi? Io om slab nu h'iû, arău no-am
30 faptă la vîrnă, că-ţe no-amintu? Nu-nî da nă vluvie s-nu k'er?

Hristolu multe-aveă viqută ş-multe ave-avqită pînă a-
tumţea, ma nu-l' si tih'isi vîrnă-oară ca un gucătòr di cărţi
să s-plingă, că no-amintă. L-mutrî di la cap la coari şi-l lu
lo ocl'ul tră om bun.

— Du-ti acasă, criștine, și ndreade measa, că va s-țin la tîne astară. Atumțea va s-țā daŭ ș-ună vluvie.

Bacola fuga-acasă t-un suflit și-l' dîțe a mul'ari-saī să ndreagă și s-anisk'irsească, că Hristolu va lă vînă la țină.

Mul'ari-sa ș-nisă suflet bun, aștiptă oaspițī, ma cîndu avdī' 5
numa Hristoluī, aruși tu față, că de! cum s-lo-așteaptă și
țe si-l' bagă pri measă? El' eră fără di țivă.

— Nu ț-u mică înima, mul'are, că nu va n-aruşneadă Dum-
niđăŭ. Și scoasi cărăntana dit pungă-l', l'-u deadi s-acŭm-
pără țe-l' tal'e cărăfeta. 10

Mul'area, om cu drănl, cu nă cărăntană acumpără ndoaŭă
oaŭă, ș-un pescu și cu țe-aveă n-casă, ndreapsi mîcari cît
tră trei inși, tra s-easă cu față curată.

Cătră seară, citu ntunică, na-l și Hristolu cu dosprăđățī
di apđstal' dipu nis. 15

«Țe ti fați gramenă, iu țā scoți caplu tora?» mindul mu-
l'area, ca ngrupată tu loc de-aruşine. Apoea l'-u da cu cotlu
a bărbatluī și-l' dîțe:

— S-ti ved țe va lă daī tora, că tine dîțeal, că mași trei
va h'im pri measă: Hristolu, tini ș-mini. 20

Bărbatlu ni l'a, ne alasă și-l' greaște a Hristoluī:

— Doamne, nu nă fu zborlu, că va vînī și cu apđstal'i.
Noī mași tră trei inși ndreapsim măcari.

— Nu cărteaști, dîți Hristolu, iu vaī mică trei, vaī mică
ș-ninga dosprăđățī: Nu di gaba-nī dîc Hristò. 25

O-adusi mul'area mîcarea pri measă, u vlusi Hristolu: s-
crească pri leamni ș-pri k'etri! și agumsi la tuțī, s-eră ș-ninga
alți ahînți inși. Micară, biură, zburîră și s-culcară, di-l' coăp-
siră un somnu, mari lucru! Z-videă că duhlu a Hristoluī
mplăteă n-casă. 30

To-apirită Hristolu l'-dîțe-al Bacola:

— Tora caftă țe vreī, ma nu ma nsus di trei lucrī.

— Doamne, l-veđī merlu dit avlie? Fați niști meari s-țī-
alînđi đeătītle. Cu tut aestă niști drațī di fiđorī nī le-adună
noaptea, cîndu acatā să s-coacă. Fă, doamne, car-ți să s-alină 35
analtu și vaī dîc: alăk'ă-ti! să s-alăk'ască.

Hristolu sum-arīsi și dîsi:

— Bacola, cum grești acșiți s-h'ibă!

— Fă, doamne, s-amintu, di câti orî ğoc cu cârțili, că pîn ađı totna k'erdu.

— Ș-aestă acșîi s-h'ibă, greaști Hristolu. S-eși totna la cârți.

5 — Ninga ună va-ți caftu ! Dipu moarti s-intru tu paradis.

— Intrăt s-h'i, fați Hristolu.

S-aplică Bacola, l'-bășe mîna și ma fuđiră oàspițl'i acăță z-ĝoacă pri-unlu ċor. De-aclò ndreptu la ĝoclu di cârți. Cu cîți ĝucă, totna ișă. Ğoacă ađı, ĝoacă mîne, guleă dipriună. 10 tră nîscînți ańl aĝumse avût de-avuțl'i.

Nu eră ĝucătòr dit mărđinea loclu, țe s-no-albă vrută z-ĝoacă cu Bacola și s-nu cadă ! Il fură dintr-ocli nîscînți, alăxeă cârți, scuteă ună, băgă altă, mutreă patnilu, ma Bacola ncl'ideă oculi la tuti, că nîs ștea că tu sonea sònil'eî vai easă. 15 Tuți đîteă, că Bacola ari draclu tu cârți, c-al'umtreă cum ! Mași Bacola grea ndreptu, cîndu đîteă :

— Țe drac și țe darac ! cît k'irò mi duș cu nîs, totna k'i-rûl de-aĝumșu tîflu-pendar. Aoa-ı harea Hristolu, nu fana draclu.

20 Cara tricură ańl cari-ști cîți, vińe oara-l Basola s-li tindă. Șideă nă đuă cu ċorlu un s-ti alantu pri piđul'ũ, cu ċubuk'a n-gură, fără cripări, fără ĝ'idèrl, di-l' duțeă bană ! Țe anang'i aveă ? aveă n-casă di tuti bûnili ș-mușutețli.

Aclò na vîni un aűș și-l' greaști :

25 — Bună-ți oară, Bacola.

-- G'ini vińișl, ma nu ti cunosc.

— Io h'iu harlu.

Bacola avđîndaluı numa estă, acață să seămină aròv di frică. Ștea el, că mași tră bun nu vîni moartea.

30 — Nu ti ntreb, fați Băcola, țe ț-u vînita ?

— Mi pitricù Dumniđăũ s-ti l'aũ.

Bacola făți-făți scuteă.

— De l đîți năs, carı va mi l'aı, l'a-mi, ma ună ariĝae ți-am. Alină-ti ș-adună ndoaũă meari dipri mer, s-le-avem pri 35 cali, că nu știı țe dulți suntu : s-ți-alinđi đeăditli.

Harlu să-l' facă dorlu dit sone a omlu, se-alină ca un hahă ș-acăță s-adună meari.

— Tora, greaști Bacola cîndu va đic s-ti dizlăk'ești, a-

tumțea vaî dipûnî dipri mer! Veđî, a lui nu-l' ardeà di meari și harlu s-alăk'l tu minută. Apoea țe fați?

— Acșițe ti vream! il' dîți Bacola și cara-ți l'a un școp, il' crueaști un sumâr, cum nu viđû putè harlu.

— Ș-tora așteaptă! cîndu va dipûnî de-acloțe s-nî spunî 5
ș-a nîa.

Plîndî, zg'ileaști harlu, ma Bacola: trađi moara, di nu-nî, avdu! surdu-nî dîc! Ș-apoea cahe tah'na il' crueà cîti un școp.

— More, țe-nî-o-aflăi, strigă măratlu har, aestu va me-as-tingă tră semnu! 10

Il părăcălseaști nîs să-l' da cali, că nu va-l' facă țivă, ma Bacola, co-aluî: trađi moara, di nu s-avdi! Ul l'a cu bunlu, ul l'a co-arăulu, avdi k'atra, s-avdă ș-Bacola?

E, tu coadă viđû Bacola că ș-fără moarti nu-l' g'ini.

Lumea s-mulți', că loclu n-o ncăpea. Z-băteà oămînl'i tră 15
nă cumată di pîne cavai di nîșî. Tr-ațeà nă quă, după țe băgă harlu z-ğură, că nu va-l l'a, il' crueaști nînga un școp, și cara sârg'aști cînl'i dipu el, nu viđû cum fuđî de-aclò.

Arădeà di s-lișînă Bacola di pățirea harluî.

Ağunđi moartea la Dumniđău ș-u ntreabă Hristolu: 20

— Iu lo-aî Bacola?

— Tați, Doamne, nu mi ntreabă, că țe-nî trapsi k'alea cu Bacola, mași lo nî știu.

Și-l' spuni pățirea tută.

După țe tricură aîl cari-ști cîți, l'i se-adună ș-čoara-l Ba-25
cola și prindeà să s-l'artă di lumi. Viîni nîpòl harlu pitricùt maxus di Hristolu tră nîs și-l' dîți, să si ndreagă. Aestu nîpòl, cu tut aușaticlu-l', nu-l' vineà s-alasă lumea. Nîpòl cu boați dulți, părăcălseaști harlu să s-alină s-adună nîscînti mearî dipri mer. 30

— E, cap-cap! dîți harlu. Nă oară trec minčunî'i, ma fă-ți caîdi pasaportea și aîde! Pîn aoați țî-fu.

Vru nu vru măratlu di Bacola aplică caplu.

Apoea nîs alasă sînătate a mul'ari-saî ș-fuđi dadun cu harlu. Tu fugă no-agărșeaști Bacola s-l'a și cărțili di ğoc, 35
hărtăk'li.

Lipseaști să știți, s-ağunđi n-țer, va s-treți nă punti di per. Mași ațel' țe pot di trec pristi puntea estă, vor z-đică, că z-duc tu paradis. Carî cadî di pri puntea di per, s-află tu

k'isă ş-tu cătrani, tu còlasi. Di nă parti şi de-anantă di punti sun cari-şti ciîi draîi, ca spruna ş-c-arina. Aeeşti no-aũ altu lucru, ma cît ved cîti un suflit, acaîă ş-trag carî di còr, cari di mînă şi strigă :

5 — Aî la noi! Easti de-a nostru! şi cara s-h'ibă om̃lu ncăr-căt cu amărtîi, l-trag daraî'i tu k'isă.

Ună aġunđi Bacola, acaîă zarzavùleaŃ'i s-lu tragă di còr di mînă şi să strigă.

— Alasă-l, har, că-l de-anoeştri! Alasă-l că-l tră la noi. Nu-1 10 ġucătòr di cārîi? Carî hartupèxî ari intrată tu paradis pînă tora, s-intră ş-nîs?

G'ini-ma harlu ţinea sinătòs şi nu vrea s-l-ul da, că lo-avea număţită Hristolu trît paradis. Vrea-l' scoată mădulă-rile al Bacola di trăġeari. Pîn tu soni đîi Bacola :

15 — Ea staîi, şùteaŃ'i, puîin! tră ţe h'iũ de-a voştri?

— Cum s-nu h'îi? ġri un k'irătă, bana-îi tută ţe altă fea-ţişî di ġoclu cu hărtăk'le. Avearea nu tu cārîi o-amintăşî?

— E! ġreaşti Bacola ş-carî aġucăi pri ndriptati, nu pri strimbu, cu aġutorlu a vostru.

20 Acăţară năpòl s-aurlă, să si ncađi şi z-đică, ba co-anostru aġutòr. Nu vrea că vîră trop s-lo-alasă s-treacă puntea. L'i se-avea ngărlimătă ca g'ini cari-şte ciîi si-l'-creapă-numa di mîni, di còari, di ġuşi.

Lă đîi Bacola tu mărđini :

25 — Ţe li vreîi ş-aţeali ş-aţeali, macă vă da mîna, ea lu-i padea, s-l'-arcăm un ġoc şi cara să ştiîi voi ma g'ini di mîni, va z-veadă. Carî s-es io, s-ni daîi dosprăđăîi di sùfliti dit k'isă, s-le-aduc tu paradis, ş-cara s-işîi voi, a vostru s-h'iũ tu cătrani.

30 Draî'i s-acăţară. Tac-tuc! tac-tuc, cu tuti aspuŃerli, cu tuti seămuili, ţe făţea aclò-s-lă-h'ibă, işî Bacola. A draîlor tic! lă vînea, s-facă.

Intră Bacola tu còlasi ş-aleađi 12 di inşi, cusurlîi, fraîi părinîi, soe di cam-aproapea şi haî cu nişî tu paradis.

35 Aġunđi la poartă. Asună şi apòstalu Petru ică Pavlu, l'-diş-cl'idi poartă ş-lu ntreabă, ţe va?

— Ţe? nu ştiîi tini ţe caftu? S-intru tu ġrăđina-l Duminiđă.

— Carî h'îi tini?

— Bacola, gheătorlu di cărți. Nu mi cunoști? No-ai micată la mini?

Tu oara țe na-l și Hristolu acloți:

— Alasă-l s-intră, greaști Hristolu, că l'-u ded io!

Intră Bacola și cit loară s-intră ș-alanți, pòrțili să ncl'i- 5
siră di nă cali. Bacola ntreabă:

— Că-țe, Hriste-ni, nu-ni alăși soea s-intră?

— Că io mași ația dîș s-vîni tu paradis, nu dîș, s-aduți
s-altă?

— Ma țe zbor easte aestu? Ș-io mași ația dîș, tra z-vîni 10
la țină acasă, ma tini adusiși și 12 di apòstal' ș-cu tute-aesti
nu lă ncl'iș ușa.

L'-acătă gura Hristolui cu aestă, no-avù țe z-dică și l'-a-
lăsă s-intră.

Părmîș steam, părmîș aspûș,
cit putûi, ahîț v-ari'ș.

15

(Spus de Lușă țal-Sterie Papahagi, în vîrstă de 30 ani, Avela, Epir.)

127. Patru-dăți di frați.

Erà nă oară, țe nu ș-eră, carî s-nu eră, nu se-aspuneà.

Erà un-oară un vasil'è. El aveà 40 di h'il'. Tuți il' vrea ca
tată, tuți il' dureà, ma cama multu dor ș-cama multă vreau 20
aveà pri niclu. A luî mindueà, după moarte-l', s-l'-alasă
scamnul

Di aestă frați alantî nu puteà s-lu veadă și mutreà cum
di cum s-lu k'arà, s-ascapă di nîs. Nă quă dî'siră a tatălul lor:

— Tată! dă-nă partea, țe nă cade și s-fuđim. 25

Tatăl aestă aștiptă. Scoate, lă da partea de-aveare la cahe-
un și lă dîțe s-fugă, macă vor. Năși să ndrideà tră fugă.
Niclu, cara erà nvițat cu mulți și cara nu puteà z-bîneađă
fără di frați, caftă ș-el di la tată-su să-l' da partea, că va
z-ducă cu frați'i. 30

Avđi'ndalui aestă tată-su, fărmaç s-feațe, că di nîs sibepe
fuđeà fiçorli.

Il' greaște di nă parte s-l'-umplă caplu, ma nîs no-ascultă
și u ligă, că va z-ducă, iu z-duc și frați'i.

Măratlu di tată, carl viđù, că nu poati s-l'i toarnă mintea.
lă greaști a tutlòr și lă dîte :

— Oară-bună, fičorl'i a mei! Dumniđă z-v-aducă g'ine ni-
pòl și z-v-aibă angătàn. Doaűă lucre va vă dimîndu s-no-
5 agîrșîți: Tu ișita din hoară, va! agundèți t-un loc, iu să
mpartă căl'urle n-doaűă. Una cale apucă a ndreapta, alantă
acață a-stînga.

Macă va l'-u dăți a ndreapta, va! agundèți sinătòși tu pu-
litia, iu vreți; se-apucariți la stînga, de-arău va! dați. Ma nain-
10 tea va! astăl'ăți un platan. S-nu durniți sun platan, ma s-
misurăți trei strèmate di la nis diparte ș-aclò z-vă culcăți.
Cara s-nu fațiți acși, lăeață mare va păți'ti. De-aclò, haide.
haide, va! dați di nă guvă. Tut acși: s-misurăți nîpòl trei
strèmate diparte di guvă și aclò z-vă culcăți. S-nu me-ascu-
15 tariți, lăeață mare va păți'ti. Dup-aestă, va! dați di nă pă-
late, iu s-află un dirviș. Aestu dirviș are putearea z-v-arapă
luăina dintr-ocl'i; ma voi, s-easte că năs va tindă mîna, s nu
l'-u tindèți dip.

Acși greaște nvirinatlu tată, l'-bașe tuți co-arada, lă da
20 urăcunea și-l' pitreăte: oară-lă bună!

Agungu fičorl'i la loclu, iu z-dispartu căl'urle n-doaűă. Ni-
clu frate lă dîte:

— Frați, s-nu ișim di grailu a tătăluși și s-apucăm a ndreapta.
Viră nu vru s-lo-ascultă.

25 — O, lai ș-tine! va lom sirmaè grăile auslui! dîte marle.
Și loară a stînga. Seara agungu la platan, un platan cu a-
lumăk'le tease șapte urg'i largu. Ncăpeă sun nis cîți oa-
minî s-cați. Frățile ațel niclu lă dîte, s-nu doarmă sum nis.
ma tuți tu nă boate l'-griră.

30 — Știi tine, pr-iu s-k'ișe găl'ina!?

Tăcù frățile ațeu nic, ma scoase coarda și băgă s-aveagl'e,
că știă el, cum că tată-su niște-niște știă, cîndu lă dimîndă
s-nu s-culcă sum platan.

Tuți frați'i acățară s-h'arbă făsul'e, cum eră vătămăți di
35 cale, maș, niclu nu! După niscîndă oară scoate caplu un
stih'ò gal'amàn dit nă guvă di platan. Ună scuteare caplu
și niclu trađe apala și-l' lu tal'e! Ună tăl'are, și loclu z-diș-
cl'ide și tu guvă eră nă pälăte cu nă sută di udăi, pline de-
avuțame. Aestă avuțame eră adunată di la lăiți'i di călătòri te

ritea pre-aclò și-l' pindeà ațel-din-vale z-doarmă acloțe seara.
 Niclu arcă caplu a stih'olui tu guvă, și o-astupă.

Dimneața si scoală alantî frați și-l' dîc:

— E! veđi tine cu mintea țeă multa, că nu nî mică vărñ?
 Vedî, că drac no-avùm? 5

— Drac no-avùm, dîțe niclu, ma tut cama g'ine s-ascultăm
 li graillu a tătălu.

Plicară pale. Imnă-imnă, ațungu la guvă. Niclu lă sta a-
 idă ș-lă dîțe:

— Al s-ascultăm graillu a părintilui și s-nă culcăm trei 10
 strēmăte diparte, că nu cirteaște.

Nîpdi fraț'i:

— Urbarea-ți! Acșițe pistipseai ș-aseară, ma nu deade draclu
 di noi.

S-culcară ningă guvă. Niclu nîpdi nu vru z-doarmă. Scoate 15
 coarda ș-aveag'le. Cîtră tu cîntarea cucdilor di c-seară, na
 vine nă mae. Cum u veade niclu, aduk'aște, că nu vine maea
 tră oaună aroșe. U ntreabă:

— D-lu h'iî, mae?

— De-aoațe, h'il'u; șed aclo ng'os și vinu s-l'aũ apă dit 20
 guvă.

Ațeă eră moașa draclui. Năsă vine z-veadă, nu vine ntre-
 apă. Ma ng'os di guvă eră nă pălate cu 49 di drați. Maea
 eră maica lor. Tu turnată muma draclui lă dîțe a draților;

— La guvă suntu 40 di fiçdri, tuți tiniri, niluși. Duțeti-vă 25
 s-l'ațeti aoațe s-l'i scutem făși-făși, ma niclu s-ni-l țîneti
 tră mine, că no-am dinți.

Niclu s-avea loată după mpuşcl'ata di mae ș-avdi' tute di
 după ușe. Scoate apala și l-acată calea la poarta di pălate
 și cum loa s-easă un, crîst! cu apala il' tăl'a caplu. Crîst! 30
 a unui, crîst! anîntui, ță-l' feațe tuți păpară. N-coadă, puș-
 cl'a di moașe, muma-draclui, scoase caplu prit poartă z-
 grească a draților s-l-aducă cama agoña. Crîst! ș-a l'eî ună,
 u pitricu s-află h'il'i!

Niclu intră apoea tu pălate ș-umple ģek'le di părăți. Tu 35
 nă udae află 40 di mușate arăk'ite di drați. Tute eră, s-lă
 l'al caplu. Nis, după țe li ntribă cum lă-i numa, li isuseaște
 cu frați'i a lui ș-lă dîțe s-așteaptă pîn tu turnată. Ațeă cama
 nica ș-cama mușata di tute, o-adră nis.

Tute aeste li făţea nîclu noaptea, fără s-l'a di hăbare fraţ.
 7 te durîa ca dipri lumea nantă.

Si scoală dimineaţa şi-l' dîc a nîclui fraţ'i:

— E! nîc! veđi, că nu păţîm ţivă! Veđi, că drac nu dea
 5 di noi! Nu dîţî tine, carî cuteadă să s-aproak'e di 40 di goî.
 Nîclu tăcû, nu l-aspuse ţivă.

Şi nk'isîră calea şi citră di seară eaţă-l' la dirviş! Dir-
 vişlu l'aştiptă tu pâlăte ca mări-groşi şi-l' băgă tu nă udae
 Apoea lă tease mîna, tra s-lă l'a videala, ma nu putû să-şi
 10 aġungă scupolu, că nîclu frate l-trapse pri dinăpôi cu ahîntă
 puteare, că fraţ'i armăsîră cu mînle tease.

— Mare ţ-u putearea, ġone! greaşte dirvişlu. Avûşi tihe
 di mi trapsişi pri dinăpôi, c-al'umtrea draclu din vale vrea
 vă l'a! Tora să ştiî, că h'im oaspiţi buî. Cara s-poţi s-nî-
 15 adârî un lucru, va te-am cama di frate.

— Aspune, dîte ġonile, ţe lucru caţî di la mine?

— S-nî-adûţi muşata-muşătîlor, ţe vruî s-o-arăp di nîl' dî
 orî şi nu putû. S-lu făţeari aestu lucru, va-ţi daî, ţe inima-
 20 ţî vaî caţă.

— Lucru ţe s-faţe! Maşi di fraţi s-nu cîrteşti, dîse nîclu.
 S-ligă dirvişlu, că nu lă faţe arăû ş-că va-l' ţînă pri palme.
 maşi muşata-muşătîlor s-l'-aducă.

Fiġorlu l'a di ţe-l lipsită, un cal ş-ună ġiscă, date di dir-
 viş şi pleacă! Aġunde tu loclu ali muşate. Aclò z-duţe la
 25 un favru şi dimîndă s-l'i facă treî armate di străne; una s-
 aîbă: loclu cu lălûđî; anantă: ţerlu cu steale; ş-alantă:
 amarea cu peştîl'.

După ndoaună dîle vineă Păştîle. Tută lumea eră la bă-
 searcă, cu vasil'elu, vasiloaîa şi h'il'a lor, muşata-muşătîlor.
 30 Să nvîscû ġonile tu nvîşmintul cu loclu cu lălûđî şi duţe la
 băsearcă şi şade n-faţa muşătîleî.

Tută lumea mintea k'îreă pri nîs, cîndu-l viđură ahît
 adrât. Tuţi s-intribă, carî s-h'îbă? d-îu vine? şi vîră nu pu-
 tea z-da cale. Muşata, nă videare şi apărî s-u mişcă bu-
 35 riclu! Ahtare ġone-aleptu şi nvîsă mărata tu somnu. Il' faţe
 a mă-saî ş-a tată-suî, că vreau mare are pri ġonile-aleptu.
 ma s-facă cum s-facă, să-l' lu da.

A doaoa-ză nvîscû armata ţerlu cu steale şi duse la bă-
 searcă. A trea-zî, anantă armată: amarea cu peştîl'. Muşata

oclu' loclu nu o-avea. Nu durhă, nu mică, că mintea l'-era
a gônile-aleptu. Ma vidu vasil'elu, că feata mică h'ările tră
is pitricu s-lo-acl'amă la pălate. Il' dîte vasil'elu :

— Gône-aleptu! feata multu ti va. Io k'ădică nu bag, ma
a părinte prinde să ştiū a cui u daū. De-aţea voi să ştiū, 5
um te-aflī ? Aī aveare, no-aī, dī !

— Macă vrei să ştiī, ca ţe-aveare am, dă-nī 40 di cămile
i s-ţī-aduc ţivă, dîte gônile-aleptu.

Il' deade amirălu şi gônile duse şi ncărcă di sum platan
ute cămilile maşi cu flurie ! Apoea le-aduse la vasil'elu şi-l' 10
jise : l'a-le doară din partea mea ! Vasil'elu ş-frică ocl'il'. Di
îndu eră vasil'e nīs ahtare avuţil'e nu l' vidură ocl'il'.

(Sfârşitul pierdut.)

128. Birbicuşa.

Ş-eră ţe nu ş-eră, cara s-nu eră, nu se-aspunea.

Eră un-oară ună amirăroşne c-un amiră. Dumniđăū l-avea 15
dată toate muşuteţle şi buneţle a loclu' : aveare, mările şi
sînătate; maşi di un lucru s-plîndeă, maşi un lucru lă nvirină
sūflitlu iţi-do oară. Aistu lucru eră, că Dumniđăū nu lă deade
fumeal'e ş-a lor. Cîte pālăcārsīrī, cîte ncl'inārī la Dumniđă,
la biseriţī, cîte bunēţī nu făţea pi la mărăţl'i oarfīnī şi ni- 20
putuţī, nacă al Dumniđăū l'i si faţe nīlă ş-lă da fumeal'e, toate
n-cot lă fură !

Ficorlu aştiptāt cu ahāt dor nu vinea !

Tra s-nu se-agīrşască numa lor după moarte, că no-alāsă
virnu di dīnucl'ul a lor, adărară tru multe locurī, n-hoară, 25
n-ţitate, pitru căl'urī, lu triţea călătōrī, fintī'nī multe şi scri-
ară numa lor. Nōlgicā di n-ţitate adărară nă biseāricā multu
mare ş-multu muşată, şi u cl'imarā Stāmāria. Di nvarliga
di Stāmārie dospră-ḡaţe di fintī'nī virsă apă araţe cu gā-
leata.

30

Toţi ciţī triţea pr-aclō şi bea cîte nă apă araţe ca gl'eţlu,
urā cu mīnī şi gurā : s-lă da Dumniđă g'ineţle a loclu', aţī-
lōr ţe feăţirā buneaţa estă.

Un anu ntreg tricū, ş-al Dumniđăū l'i si feaţe nīlă di pă-
reac'l'a amirărească. Pitricū nă quā Stāmāria, nviscultă ca 35

mul'are, z-bea apă la fîntînă. Di cara intră n-biseărică
si nel'ină, inși la fîntînă, și spilă mîile și biu apă.

— Oh! Dum-l'artă-l' părințil', gri Stămăria, ațilui țe-adă
fîntina istă mușată!

- 5 Ună moașe, țe umpleă g'umăcile și poăcile cu apă s-toarnă
cître Stamăria și greaște:

— Amiroaňa cu amirălu a nostru, — s-ul țină ațel din sus
li feațe tute cîte vedî, s-nu-l' k'ară numa vîrn-oară! Ma
el' ș-aū un nod la inimă: no-aū fumeal'e mărațli.

- 10 Atumțea Stămăria scoate din sin un mer ardeş, ul da l
moașe și-l' dîțe:

— Du-te, mae, dă-l aistu mer amirăroănil'eî și spune-
că easte di la Stămăria. Ğumitate s-mică năsă și Ğumitate
amirăūlu și sigură s-h'ibă, că va s-armînă sărțînă.

- 15 Cum dîțe aiste grae, ca vimtul s-feațe și k'irū din viđută

Moașă nărde cu merlu ardeş și fațe după dimîndăcune
Dicara mîncă amiroaňa și amirăūlu, arămase di nă cal
sărțînă. După noaūă meși di dîle, feațe un mușat fîcôr, albi
ca neaoa, cu soarle tru k'eptu ș-cu luna tru frîmte, cum
20 vîne graillu și-l pătîdară și-l cl'imară:

Birbicușă!

Fîcôrlu diznîrdăt, crișteă ca floarea, nviță ca foclu, și s
fățeă ĝone-mușat. Cîndu mărî și umplū vîng'ițl aūl, vrură
părințil', năinte di moarte, z-veadă nă harauă di ĝonle-mușă
25 și mutrîră s-lu nsoară. Aleăpsîră feata ma mușată țe s-aflî
atumțea, h'il'e de-amiră avdî't și putūt, cu numa Belica, eară
feata-l' u cl'imă Levina. Deădiră semnul, alăxîră neălile ș
dupu trel meși feățîră numta.

Seara di numtă vinîră, s-adunară oaspițl dit pătrule părț
30 a lûmil'eî. Micară, biură, ca la numtă amirărească. Ură lu
mea de-astiptarea bună, cu daole mînl:

— Dumniđăū s-lă da bană, sînătate ș-fumeal'e, tra z-ĝucăm
ș-la pătîĝune!

După mîcare [mîncare], mutară meăsile și acățară corlu
35 Feătile nimărtate feățîră un cor și ĝoñl'i nînsurățl feățîră
altu cor de-anvărîga di corlu fîtescu, cama mare. Cîndu
feătile cîntă cu gura, ĝoñl'i trăđeă corlu și cîndu ĝoñl'i cîntă
cu flueara, feătile ĝucă ca părumbă, s-ti l'a haraoa!

Vine oara s-alik'ască nveasta nao cu ġonle n-cor. Feățile ica no-aveă loată ġ'ine cînticlu, cîndu, ca furtuna, z-dipuse în țer un niòr lălu ca k'isa. Ditru niorlu lălu inșiră' nao îne, albe ș-mușate ca neaoa, arăk'iră ġònile și azburară ca imtul!

5

Toț cûscăr'l'i si nvirinară multu; părințil', canda l'-agudl fulgul, ș-mărata di nveastă nao, adărată și nibășată, cu lîngul tru ocl'i, ca marmura-armase.

Cu jale, cu nvirinare ș-cu plîngul tricură șase meș di ile. Părințil', carl cama ninte toate ġ'inețle le-aveă și nu 10 tea, și s-cl'amă nvirinare, dup-aistă pliscută și lă vine, s-eățiră ca loclu. Nveasta loclu nu ș-află; somnul l'i si lo și luă-noapte pri plingu greū eră.

— Tațl, lea h'il'e, nu plînde, nu lăcărmeadă, nu ți-asparde nușuteața! il' dîțeă soacra. Toate sun tru mîna-l Dumniđă; 15 ioi oămîn'l'i și putem s-fățim? El deade, el lo, și poate eară aibă nîlă di noi, s-nă-l pitreacă năpòl, să ncl'idem ocl'il' lărsîțl, și s-nu murim cu înima arsă ș-friptă!

— Mamă! dîse nveasta cătră soacră, mine nî-u băgăl, s-iergu s-caftu ġònile a neū! Va s-mi duc di hoară-hoară, va 20 a ntreb di casă-casă și va s-lu caftu tru părțile toate. Cara nu-l aflu, mor, ma nu jilescu. Tr-ațea, dimîndățl ună pă-eacl'e di țărùh' ș-un tueăg di h'er și dao părecl'i di straie.

Cîte nu feățiră socril' să-l' toarnă mintea, tute n-cot lă ură. Il' dîsiră să-l' h'ibă nîlă di el', oămîn'l' aùșl, că nîsă aù 25 lăòr, nîsă feată, nu vru s-armînă, nu vru!

Dicara nu putură s-u țînă, l'i ndreăpsiră cîte căftă și după i ș-lo oară bună, nk'isî.

Acăță s-cutrîviră loclu ntreg, și să ntreabă tă ġone, vîrnu nu putu s-l'i da grațu, s-u scoată n-cale, tra să-șl află Birbi-30 nușă. Aġumse cu ntribarea în mărđinea loclu. Aclò eră hoara lin coadă și cara ntribă di casă-casă, di om om, aġumse tu alivuşca dit mărđinea hoărăle. Aclò eră nă moaşă, aġir-jiță vah' di moarte. Cara l' si feațe nîlă di tinireața, mușueața și plîngul a nveastăle dipirată, il' dîțe:

35

— H'il'e! me-avđl tine, și va țl spun io? Vîrnoară cu căfarea ta din cot, nu va s-aflî Birbicușă. Tr-ațea, du-ti la Dumniđălu Soare. El luțineadă loclu tot, el li veade toate, el lîpsește s-lo-aibă viđută, lu-l dûsiră đînile.

— Ma, iu s-lo-aflu Dumniđăălu a Soărilui? ntreabă lăi:
și jilita nveastă cu plîngul tru ocl'i.

— 'Casa lui easte pri Deana-Aripidina.

Nveasta bașe mîna moășil'eî și-șî l'a oară bună.

- 5 Cu ntribarea ș-cu imnarea, deana, aripidina, după trei
meși di dîle, așunde la poarta di pâlata a soărilui. Asună
di trei ori la poartă și-l' dișcl'ide ună moașe. Aistă, cara
mutrî nveasta tr-ocl'i u ntribă:

— Ți miră-arao te-aduse aoașe, mărată feată, tro-aiste lo-
10 curî, iu pul'u nu azboară, iu cičôr di om viû nu calcă?

— Vah' amărțile a meale, bună mumă, dîțe nveasta, cu
lăcrîma tru ocl'i.

Il' spune nveasta toate pățirle și scupolu tră carî vine.

A moășil'eî il' fu nilă di grăile așeale nvirinate și di pă-
15 țirle ali nveaste, țî-l' aruk'ușură din gură ca mărgăritări și-i
fațe n-coadă:

— Intră! scumpă, și ține perlu aistu tu mină. Cîndu as-
tară va s-avdî c-asună h'il'lu pri poartă, tine ahulea periu.
s-ti fați mêtură ascumtă după ușe, că el cum vine seara
20 curmăt ș-așun, cu foame mare, va s-ti mică, cara s-ti află
ca om.

Seara, amînăt tru murdîș, Dumniđăălu a Soărilui așunde
asprimtu și di nă-oară, cum il' dișcl'ide mă-sa, strigă cu
boașe sînătoasă, di bumbuniđă munțîl' toți:

- 25 — Mamă, mamă, țî-nî așurdeășe a om!

— H'il'u, carî lai om, carî lai pul'u tru aiste locuri, iu
cičôr di om nu calcă?

Apoea ca un lup, arucutî, un dup-alantu, trei cîreapuri
di pîne și biû trei cupăni di apă arașe. Di cara ș-umplu
30 pîntica, șiđû să zburască cu mă-sa. Năinte di culcare, moașă
suflă perlu și scoase niveasta nintea h'il'û-suî. Ea l'i spuse
mărata, tute cîte pățî. Soarle o-ascultă cu multă jale și-l'
dise cu inimă nfărmăcată:

— H'il'e, nu-nî cunoscu di lucrulu aistu, că io maș dua
35 luînêđ și Birbicușă fu loat noaptea. Maș țî pot s-fac, easte
s-țā daû un anvêț. S-ti scolî s-ti duți la dîna Lună, sor-mea
Năsă șade to-alantă mărđine di loc, pi mîntile Mare.

Niveasta ș-lo oară-bună și de-aoașe și narse-narse, ca
ma ninte, pînă așumse acłò, la mîntile «Mare». Tut așîșe

a la Dumnițău a Soărilui asună, inși nă moașe, il' diș-l'ise și feațe ș-alante ca la casa Soărilui. Apoea dîna Lună -dîse:

— Scumpa mea, știu și viđul cîndu ț-ul furară dînile, na citră lu-l dîsiră nu-ni viđul. Tr-ațea, că bătûși calea 5 pînă la mine va-ți daū nă minte: du-ti la Dumnițău a vimtului. El, nu va vîrnă dîcă, va țî spună lu se-află gîdnile-nușat Birbicușa.

Plîmtă și nvirinată apucă citră la Vimtu mărata niveastă! După multă și lungă cale, deade Dumnițău și așumse la 10 poarta di pâlăte a Vimtului. Il' dișcl'isiră și țî-o-aștiptară ca la lună. Ca la soare, vine Vimtul așun seara, mică treî cî-reapurî di pine, biū treî cupăni di apă, apoea șiđū cu mă-sa s-frîngă alune. Moașa suflă perlu și scoase niveasta di după ușe. L'i spune lăcărmată și plîmta tute pîn la șil'e. Vimtul 15 cu arîslu n-gură, il' diznîrdă percă, o-avră nih'am și-l' cîntă:

Nu-ni ti nvirineađă,
și nu-ni lăcărmeađă,
niveastă mușată,
adrată ș-nibășată;
ț-ul știu gîdnile-a tău
ș-cu numa-l Dumnițău,
curundu va si-l veđi!
nu plînde, așî z-bînèđi!

20

Feata făți-făți aroșe acăță să scoată la grăile aiste. L'-25 arîdeă truflu cu tute strane mărata.

U nviță Vimtul și-l' spuse:

— Armîne, feata-ni, la mine 40 di dîle. Di cîte orî va țînă, arupe cîte ună mușcătură di pînea mea și bag-o tr-ună oală; di cîte orî va z-beaū vîn, mpartă cîte nă k'leută și di cîte 30 orî va-ni k'aptin mustaca, arupe cîte un per. Cîndu va s-adūni patruđăți di mușcături, patruđăți di k'leute di vîn și patruđăți di perî di mustacă, să știî, că mușatlu-gone Birbicușa easte-aflăt!

Livina li feațe toate aiste pîn tu per! 35

— Tora, dîte Vimtul, leagă-ți țăruih'le ș-adun-o citră a mare. După treî dîle cale de-aoațe, va s-aflî patruđăți di cătale mări turbate, moarte di foame. Năse va s-arucă pri

tine s-ti disică, ma tine s-nu te-aspări și s-arûți cîte
cătură la cașe-ună. Ele va să-ți facă cale și tine va
Cama nclo va s-aflî patrușă di ariuri mări c-amar-
rucă cîte nă k'icută di vîn de-ariû și ariurle va strî-
5 s-treți. Aîde-aîde, ma nclo va s-ağunđi la pâlătea di
naltă pîn tru niôr, cu 40 di udăi, cu uși di amalamă
firidî di g'amande. Cu perlu di mustacă vâ s-dișclîdî
ușile și tru oda din coadă easte mușatlu-ğone Birbicușă.

Livina, cu înima dișcl'isă di toate cîte-l' spuse ș-u
10 Vimtul, di cara bășe mină, ș-lo oară-bună și nk'isi. Tru
di cătălile turbate, tricû di ariuri și ağumse la pâlătea
lor. Doamne! Doamne! ți viđû?

Toată pâlătea eră di fildiș, cu k'etre di g'amande, ți
ca soarle.

15 Cu perli dișcl'ise uși, ună cîte ună, toate. Se-află ac
toate mușuteșle di sti loc, ți cu spûnirea nu si spun, cu
dil'lu, nu si scriû. Tru oda ditru mârđine eră Birbicușă.

Cum z-viđură, s-cunuscură, s-loară di gușe și plîmsiră
harao! Stătură ori ntredî ca muțli, fără grału, z-videă.
20 ahuleă, z-bășă și nu dîteă că suntu de-adûn.

N-coadă, n-coadă scoate grału Birbicușă, u ntreabă cu
vine, u ntreabă tră mamă, tră tată, toate. Tru mârđine-l' dî-

— Țe-nî viniși, lea vrută, tru aiste locuri, iu areăpită
puli'u nu zboară, iu ciêôr di om nu calcă? Astară dîni-
25 cîndu va s-toarnă, cîtră nađă-noapte, pûlbire și sare prind
s-nă facă dol'i, cara s-te-află aoașe. Ma cu tute-aiste, nu
plîndo, pârumbă, nu-nî ti nvirină, dudie! Dumniđău i mar
El ți-nî te-aduse pîn-aoașe, s-n-aflăm ca dipri lumea alant
va s-nă spună calea tra s-inșim și s-ascăpăm di tru lăcu-
30 aiste, și s-nă nardîm eară la părinți, iu s-nă bînăm ca
mea, cu tute bûnile ș-mușuteșle.

Di cara dîse aiste zboare, ahuli punga, suflă nuntru
mușata Livină k'irû ditru videare. U feașe un aspru ș
băgă tru pungă.

35 Dînile, ca tătuna, la nađă-noapte, viniră și după ți m
triră pitru firidă, că șade la loc Birbicușă, ș-loară perli, c
știe cîtră iu!

Curundu dup-așeă, Birbicușă scoase punga, suflă di tr
orî și âsprulu s-feașe om, cum ș-eră.

S-fuđim, s-fuđim ! gri Birbicuşa. S-fuđim ditru lăcurle
 blăstimate !
 ă gri aiste grae, asună pri loc treî orî c-ună tueagă
 ăr cîntată şi s-aflară n-călăr pri doi *cal'-co-areăpile*, țe
 ă ca sfulgul. Neapirită s-aflară la vatra părintească. 5
 ădu viđură părințil', că lă s-toarnă fičor'i, ți-l' aveă ca
 ți tră tătună, l'-bășară, l'-diznirdară cu lăcirnî tr-ocl'i.
 ăoea gri Birbicuşa:
 S-nu k'arim oară, ma pitreațiți tru toate părțile a loc-
 s-caftă, dit ună mărđine pîn tu alantă, nao surări cu 10
 ă Marie şi s-le-aducă aoațe pînă astară, s-cîntă cîntic
 țe și s-șasă nă pîndă di l'in, tra s-facă nă cămeașe și
 ă-noapte s-nî-u nvească nălgica di ubdr. Și ea di ți:
 ăile, ma va z-ducă tru oda, lu erăm ascumtu și nu va
 ă-află, va mi caftă cu țeara tru loclu tot ! Ne-aflîndalu- 15
 pîn tro-apirită, va s-cadă ca moarte nvărliga di mine,
 s-creapă di greață și va s-ă s-facă sinđe și pronî. Atum-
 a mine va s-escu ascăpăt și va s-nă bînăm de-adun pînă
 moarte. Di nu, s-me-aflare đînile ni nviscût tru cămeașă
 sută di năole surări, nîl'e di bucăți va s-mi facă. 20
 Amirălu tel'u bătù troară și surărle cu numa Marie s-a-
 ară, după multă ntribare ș-căftare și fură aduse avu cu
 al'i co-areăpîte al Birbicuşa. Băgară arăzhdîŭ, țasură, cu-
 ură cămeașă cu h'ir ninudăt și nviscură Birbicuşa cu cîn-
 area ți lă dimîndă. 25
 Đînile, după ți nu-l aflară acasă, sun k'icute, căftară tru
 tot loclu și triș tro-apirită cripară di greață ș-angusă nvăr-
 liga di Birbicuşa.
 Așițe Birbicuşa ascăpă di đînile așteale blăstimate și bînă
 ună bană de-amiră cu toate mușutețele și bunețele a loclui și 30
 cara s-no-ălbă moartă, nica bîneađă de-adun cu mușata lui
 Livină.

Părmîș șteam, părmîșu spus,
 Nu eră de-alih'a, ma vruî di v-ari'ș.

Vă aduțeam di la đîne cîte nă păreac'le di straîne nel'i-35
 gate tru hrîsafe, cîte nă căculă cu čilengă di perî, ma ni le-
 arăk'iră cățalile turbate. Carl va s-lă aducă ună turtă ș-ună
 ploscă di vîn, va li l'a nîpdi.

(Auzit de la Mărăcine M. din Părleap, Macedonia.)

129. Me-arde, mi pălește, feată tu sifere.

Eră nă oară un om aûş. Aestu aveà trei feate, şamiştreile mărtătoare. Nă duă tatăl şideà pri nă k'atră dipu casă. cirtitu, nvirnăt, ca di fărmaç. Aclò iu şideà, tricù feata 7ea ma
5 marea şi-l' dîse :

— Nu nî-aspunî, tată ! 7e crek' ?

— 7ivà, h'il'e !

Şi nu vru tatăl s-l'i spună. Ma, cara se-angrică multu h'i-
l'a «va ni spunî, va ni spunî, tră 7e me-ai feată, tră bun.
10 şi tră arău», dîse auşlu :

— 7e poţi s-faţi tine nă feată ? niputearea mea easte scutură bărbătească.

— Va ni spunî, va-nî, spunî nîpòî feata, l'i spuse.

— Ia 7e-î : me-acl'imară tu sifere ş-lo om aûş, cum s-mi
15 duc ? s-aveàm un 7one, nu vaî cripàm acşi7e.

— Ba ! gumare, iu nî-o aveàm, că mintueşti s-mi mări7i
ş-tine crek', că te-acl'imară tu sifere ?

Auşlu spinðură caplu ng'os ş-acă7ară s-l'i cură lăcărñile.
Trea7e după nîscîntă oară ş-feata 7ea di mese. Lu ntreabă :

20 -- Nu nî dî7i, tată, 7e crek' şi plîndi ?

— Alasă-mi, feata mea, nu mi creapă, că nu-î fîtescu lucru !

— Nu, tată, va nî-aspunî, nu s-fa7e ! Feată me-ai : tră bun
ş-arău. T-ată-su s-aspăreà s-nu-l' dîcă ş-aestă, 7e-l' dîse ş-ma
marea. Nu vrea z-dîcă. Ma tu sone, cara l'i se-angrică multu,
25 multu, s-ascapă di nîsă l'-dî7e :

— De, h'il'e, 7e s-h'ibă ? — me-acl'imară tu sifere.

— Ba, gumăr mare, io nî-o aveàm că crek', cum s-mi mări7i
şi tine crek', că te-acl'imară tu sifere ?

Di 7e s-aspăreà, nu ascăpă !

30 O-ascăpită ş-aestă măratlu di tată, ş-aplică caplu tu k'eptu
şi armase mindult.

După pu7înă oară, tricù pre-aclo7e şi feata 7ea nîcă. Lu
ntreabă :

— Nu-nî spunî, tată, 7e crek' acşi ?

35 Tatăl, friptu di doàule surărî ma mări, ni7i gra7u nu scu-
teà. Păreà că are gura cusută.

— Tată, tată, aspune a h'il'il'ei criparea ta, că țecă-ni h'iū
feată, tu oară greaūă fičdr mi fac.

Tatăl mut! cu cleaștea nu-l' scuteai graiū din gură.

G'ine ma nica l'i stătū n-cap, pînă țe tată-su gri:

— Alasă-mi, h'il'e, că dure nū-u criparea țe-am!

— Nu te-alās, tată, si știū, că k'iametea s-fațe, pînă va ni
spuñi criparea.

— Aspūș ș-a surărlor a tale, ma mi băgară cu caplu tu
loc.

— Nu! tată va ni spuñi, că nu s-fațe. Ia nu h'il c-alante,¹⁰
țe-că le-am surări.

S-ascapă ma multu di nīsă, di cīt să-l' veadă hăirea, dīse
aușlu:

— Țe s-h'ibă, h'il'e, acși ș-acși, me-acl'imară tu sifere. ș-īo
om auș cum s-mi duc? Fičdr s-pitrēc tu loc-ni no-am, cum tū
s-nu crep?

— Tr-ahitā lugurie, tată, ț-u mițī inima și crek' ? Nu creapă
și nu ti nvirină, că mi duc īo!

— Am cum va ti duți tine, h'il'e că h'il' feată!

— Las h'iū! Adară-ni nă păreac'e di strane gunești, dă-ni²⁰
un cal s-nu s-țină, ārmate, apala, nă căčulă și s-trag.

Aușlu, l'-arīdeā barba ș-urēc'ile di gūvairlu di feată! L'-
adară nă păreac'e di strane pri trup, s-u veđi și z-dīți: «ma
pri gōne țe easte! gōne tră ținđeare apala!» L'-acață un cal
dit eape, cama gōnile, țe mīcā loclu și bea nior'i, il' k'icā²⁵
ārmate, apala, tufek'a, di gușe și-l' dīte:

— H'il'e! dișcl'ide-ți ocl'il' s-mi scoți cu fața curată. Mutreā
g'ine s-nu ti daī di pade, că h'il' feată, că s-ti loare di hă-
bare, arșine mare! Aclō īu va s-ti duți tu vīrā apulitie, mu-
treā s-trađi lu cuțitārī ș-la tuficčāți, ma nu la neale ș-la bil-āo
gēk', la veri și la gūvaricale. Dișcl'ide-ți ocl'il', feata mea, la
numți! s-nu ti bađi la mul'ērī, ma s-ti amvīrtești prit gōñi!

Ș-u nviță aușlu unā oară cu oara și feata ascultā ș-li
băgā tu curcubetā, că tute cite grea aușlu, zboare cu ōimeal'e
erā și tute tră bunlu a l'eī. Și cara u nviță, u nviță, il' deade³⁵
urāčunea ma napdī și-l' dīse:

— Du-ni te, feata-ni, oară bună, Dumniđăū s-te-aībā tu
mīna lui și s-ț-avđīm bunlu!

Feata s-aplică di-l' bășe mîna aușluî, cu lăcrîmle ntr-o mîna
s-alipidă apoea căvală.

— Stăi s-țā țîn, gri tatăl, stăi s-țā țîn să ncaliți, ma
z-dică nis, ea ș-avea ncălicată.

- 5 Paplu, viđi'ndaluî o ahîntă goană, dîse cu mintea-l' : A
știu, că nu me-aruşneadă ! Aestă-î cama di fiđor.

Ș-loară nînga nă oară mîna și z-dispîrțîră.

Ăgumse feata dupu multu la pălatea amirăluî. Il' gri a
rălu și u ntribă :

- 10 — Tine fiđor, tine gone, d-lu nă cupăsiși ?

Gri feata :

— Io, Doamne, h'iu h'il'lu al Meșel'a, domnul a mîntîl
Tată-nu di aușatic nu putu z-vînă ș-mi pitricu mine tu
fere. Goñl'i cama s-lipsescu de auși tu polim :

- 15 Amirălu o-arisi ună ș-ună ! «Aestu va h'ibă gônile a go
lor», mintuî nis. «Z-veade dipri cuvendă.»

— Priimnă-te, fiđorlu a meû, veđi-nă hoara și la meas
s-cupăsești, dîse amirălu.

- Iși fiđorlu deadun cu h'il'lu de-amiră. Dipusiră di g'os ș
20 feata acăță să s-poartă cama di fiđor. Ună dipusiră cu h'il'lu
de-amiră, il' fațe aiștûi :

— Nu-nî dîți, cal' avoștri, iu-l' țînêți.

— Ai s-te-aduc s-l'i veđi, dîse h'il'lu de-amiră.

- Cum z-duc aclo, feata drăcuroasă ! s-apruk'à di ațel' cama
25 vițearțil', s-nu da șubee dip ! Ștea nîsă, că maș goñl'i a goñlor
lă țîne s-intră la cal' arăi.

H'il'lu de-amiră, după boațea feătil'eî, după duhlu a l'eî,
după mul'irușca-l' față, nu-l' vîneă s-pistipsească iuva-ș-iuvă
că-î fiđor.

- 30 Seara duse la mă-sa și-l' dîțe :

— Mumă ! aestu fiđor nu-nî lu va ocl'ul s-h'ibă fiđor. Aestu
feată pare că easte.

— Nu nî spunî, cum vîne, ntreabă mă-sa, iu trapse, di țe
ntribă ?

- 35 — Di cal'i ntribă, di cal'i ațel' ma arăil'i s-apruk'è, ma cu
tute-aeste : me-arde, mi păleaste, feată-î tu sifere.

Mă-sa lu nviță s-u cătăpățească, cîndu va z-ducă tu viră
păzare, iu va s-tragă ? la lucre mul'irești i la bărbătești, si-l'
aducă zbor.

Haide-haide, tută ask'erea duse tu polim. Feata totna mu-
 ă s-hibă n-caplu ask'ëril'e! Iu cădeă tufek'le ca grindî-
 ă, acîlò să nh'ideă nîsă și zg'ileă, dădeă inimă la goni, s-nu
 gă, ma să si nh'igă tu foc. Guneăta l'eî, inima l'eî, nu se
 puneă.

5

Di nîsă sibepe, azvîmsiră.

L'-fațe h'il'lu de-amiră, ți nu să mpărță di nîsă.

— Fărtate, tră guneăta ta, aî s-ță fac nă pisk'ese.

— Ai, dîte feata.

H'il'lu de-amiră u trădeă la măgăziile cu lucre mul'irești 10
 neale, cu verî, cu mîntîl', ma nîsă nu ș-turnă ocl'il' cîtră
 elò:

— Ațeale-s bună tră feate, nu tră noi goni.

Ș-isea nîsă la tufek', la pistole, cumbure, apăl', cordî, tut
 lucre di goni țe prindu. 15

Ș-toarnă h'il'lu de-amiră și-l' aspune a mă-saî țe cură.

— De! h'il'u, feătile nu trag ca oarbe tu polim, că lă bate
 inima tic-tic! apoea cîtu s-hibă, feata cîndu veade lucrulu
 mul'irescu, cara s-nu-l acûmpără, va-l mutrească, ș-aestu, cum
 spunî, nu ș-arucă ne ocl'il'. Va h'ibă fiçòr gònile. 20

Gîne ma h'il'lu de-amiră, tut acși:

— Me-arde, mumă, mi păleăște, feată-î tu sifere.

— Să-l cătăpățești ș-cu altă, dîte muma, z-vă fățeti apa mi-
 nută dipri puncte ș-acîlò va z-veadă.

Feata li ștea tute aeste di cama naintea. Ea purtă nă că-25
 me, că atumțea cîndu ș-feățiră apa minută, lo-antreapse
 ri h'il'lu de-amiră cu trei pâlîi.

L'-aspuse nîpòl a mă-saî, ș-aestă l'-dîse, că fiçòr easte. Di
 t h'il'lu de-amiră a luî.

— Aca! me-arde, mi păleăște, feată tu sifere. 30

Lu nviță ș-altă mă-sa. Z-doarmă doil'i de-adûn, t-un udă
 z-bagă sun căpitînu cîte nă tufă di vasilcò și s-mutrească
 mneăta: s-fure vasilcolu ma ud la nîsă, de alih'a-î feată.

Ș-aestă o-aveă loată di hăbare feata.

Țe adară nîsă? L'a vîlia cu apă și vearsă apa sum căpi-35
 ălu a h'il'luî de-amiră. Si scoală dimneăta h'il'lu de-amiră
 utreăște, la el ma udă tufa ca la nîsă.

Il' dîte pale mă-sa:

— De, h'il'u, va h'ibă fiçòr, după seamne!

— Mamă, țe vrei, ȕi? Me-arde, mi păleăște, ma feată-î tu sifere.

Fiċorlu nu să mpărȕă palmă di nîsă, că l'-intră vreau
Nă ȕuă, cara scărȕ'i pòlimlu, di cu tot, tuȕi ĝonl'i, tuȕi h'il:
5 di domnî ȕe-l' vînră aĝutòr amirălu, fură sārĝl'iȕi să s-toarnă
la vatră-lă.

Feata și ndreapse calu și aștiptă să-ș l'a mînă cu amirălu
și s-tragă. A h'il'lu de-amiră il' vîneă foc, că ahintu k'irî:
s-no-aibă semnul, s-fur-că-î feată i fiċòr. Aclò lu l'-deade mînă
10 il' ȕise:

— Mușată, feată, h'il!

— Aestă armase ca upărită, ma di nă oară l'-vine tu
minte s-nu z-da di pade și sum-arise. Tu aridearea ȕe feaȕe.
trapse h'il'lu-de-amiră cu nelu de amălamă ș-o-agudî pri dînte
15 Ună goadă, ș-dîntile s-hrisusî.

Feata de-aruşine, il' bagă măhmuzea calu, și nivîȕută s-
feaȕe de aclò:

S-imnî și s-alăȕi
Ș-nitrăptile s-li traȕî.
20 S-mi caȕî tut loclu,
S-nu ȕi se-astîngă foclu,
Pin nu va-nî me-aflî mine,
Cu dîntile de asime!

Il' ĝri nîsă tu fugă a h'il'lu de-amiră și fuȕî ca vimtul.
25 H'il'lu de amiră căȕù lîndît îm pade!

— No-aspuneăm, mumă, că me-arde, mi păleăște, feată-î
tu sifere?

Nu puteă di vrearea l'eî. ȕe s-l'î facă a vreăril'eî tora, că
sivdaea cu vitrie nu z-vîndică?

30 Si scoală, s-faȕe un fusăr, l'a un cal ș-lu ncarcă cu fuse,
cu prisiîl, furȕe ș-alte ș-apoea l'a hoările azvarna, nacă da
di feata-al Meșcl'a, domnul a mînȕilor.

Di hoară hoară ĝrea nîs: carî l'a fuse! carî l'a fuse, că
vaî fugă! Aî feată cu dînte noî, cu dînte hrisusî!

35 Aĝumse n-coadă ș-tu hoara-al Meșcl'a. Ĝ'îne ma aești fu-
meal'e mare. Ĝumitate di hoară purtă numa lor. Cum s-o-află?
Acăȕă di poartă, poartă:

— Aî la fuse! fuse! Carî l'a fuse? Fuse, că vaî fugă! Aî

ate mușate, ai feate alăvdate! Ai feată cu dinte nou, cu nte hrisusit! Ai la mine, feată cu dintile de-asime!

Cara tricù pri ningă casa featăl'ei, aastă alasă scamnul, acùmpără ndoavă fuse:

— Fusare, fusare, cum dai fùsile? 5

Aestu il' viđù dintile hrisusit și aduk'l, că nisă-l feata țe uruta, căftată și noafată.

— Cu țe s-h'ibă feata mea! Cu fărină, cu grîn, cu mel'u, 1 țe vă deade Dumniđău.

A lui nu l'eră di amintatic, cît l'eră di altă. 10

Feata s-turnă din casă cu nă măsură di mel'u. Veđi, mel'lu veă trițear mare atumțea.

Cît lo s-lu toarnă tu tastru ș-aestu l-trapse citră ncoa, că ut mel'lu z-virsă m-pade.

— Nu-i țivă, đise feata, stăi ca ți-aduc altu. 15

— Altu nu voi, c-aestu ni fu căsmetea, feata mea.

Și z-băgă s-adună gărnuț cu gărnuț mel'lu.

S-adună mel'lu cu gărnuțlu? Acși că ntunică acloțe și-l' păđù a feătii'ei să-și facă di inimă și s-lo-aproak'e noaptea țe, că nu va lă mică casa. Feata cu ntribarea tată-sul, lo-20 apruk'è.

Ună intrată, ștea părintile că fusarl'i aũ adetea di fură feate. S-nu-l' goacă viră hunere fusarlu u bagă tu nă sinduk'e z-doarmă. Fusarlu țe altă vrea. Aștiptă di s-culcară tuși și cara ți ncarcă pri plătări sinduk'a, pri cal și aoă fac 25 soț'i. Fuđeă di mică loclu!

Citră tu cîntarea cucotlor agùmsiră pri ningă nă hoară. Acățară cucot'i s-cîntă: cîcă-că! și feata dit sinduk'e ș-o-aveă că-s cucot'i din hoară și acăță z-đică.

Tată! no-avđi pondil' di cucot'i, 30
Țe-ni mi ținl di nu-ni mi scoți!

Cariște cum, va-l' ascăpă a feătii'ei viră graļu urit și tră amirălu. Atumțea h'il'lu de-amiră o-avđi și-l' gri:

— Gîne h'il, lu-ți h'il, gumară!

Feata nîpdi, nu putea s-aleagă, cari-ște, cari il' greaște și 35 đîțeă:

Tată, no-avđi pondil' di cucot'i,
Țe-ni mi ținl, di nu-ni mi scoți?

Și tu coadă-l'-trădeă nă anğurare amirălu. H'il'lu de-amiră
o-avdă și-l' grea nîpol:

— G'ine h'il, iu h'il, gumară!

Carl o-aduse a casă-l' h'il'lu de amiră, u scoase dit sir-
5 duk'e. Feata de-aruşine loclu u ngrupă. Greşti tine k'atră,
z-grească ş-nîsă? Cite-l' gri, cite-l' dîse ġonile, soacra, socru-
su, nîsă mută s-feaşe.

U loară ş-u nerunară cu h'il'lu de-amiră, ma nîsă ş-u băgă
s-nu l' grească cu gura trei anî di dîle, tr-aruşinea țe păi
10 cu grăile ni n-cale.

Tuți din casă cripă, că nu greaște nveasta, ma țe si-l' facă
Il' dîsiră nă oară! doauă! ma nelo?

Treți an ş-arucutea-ti, treți an ş-arucutea-ti, aproape să s-
umplă 3 anî în cap! Eră, vâ-l' dîți, ni ma nsus, ni ma ng'os
15 trei anî fără 3 dîle. Carl il dîsiră nînga nă oară ali nveaste
Mute, că mută l'-grea tora, «va zburăști, i nu?» și ea nu lă
gri, fiġorlu ncl'ise ocl'i, s-adară altă. Eră ġoi seară ş-acățară
să ndreagă tră numtă.

U cl'amă Muta și-l' dîc:

20 — S-ti duți s-l'ai aloatlu di la lamna, tra s-acățăm aloa-
turle di numtă.

Nîși vrea tora s-ascapă di nîsă, ş-u pitrițeă la lamna.

Mărata di feată îşi dipă casă, di nă mărđine ş-acăță s-
plîngă, s-plîngă și să ş-adună sùflitlu: nîlă mare. Ună moaşe
25 — eră mira l'eî — l'-ease atumțea și-l' dîțe:

— Țe-nî plîndi, feată, și-nî ti dirîni?

— Am țe s-nu plîngu, criștină, și țe s-nu mi dirîn? Ea
ş-ea, țe-nî si toarțe.

— Aștearde-ți, feata-nî, ocl'il' și l'a calea-calea și du-te, că
30 dip țivă nu vai pați! S-nu-ți h'ibă dip frică.

Feata ascultă, cum il' dîțe moaşa. Fricoasă nu ş-eră.

Si scoală și calea-calea z-duțe s-l'a aloatlu.

Calea iu nîrdeă astal'e un gardu cădût în pade. Ea, feată
cu minte, l-mută ş-apoea treaşe. Ma nelo astal'e un gumăr
35 și un cine. Cî'nele mică earbă ş-gumarlu mică oase. Feata
l'a earba di la cine ş-o-arucă la gumăr ş-oășile di la gumăr
le-arucă la cine. Haî ma nelo, ma nelo află nă fintînă m-
plină di şil'e și di cuprie. Feata u la, o-aspeală și bea.

Apoea ș-agunde la lamne. Lamna nu ș-eră acasă. Ș-află
feata li lamne și-l' dîșe :

— Da-nî aloaltu,

Că si nsoară bărbatlu !

Feata, neagumtă, l'-lu da. Cîț fuđe Muta cu aloatlu și 5
a-ũ și mpușcl'ata di lamne.

— Țe-nî feațișî, șarpe că nî ti mușcă ! l'i zgărli nă oară
îtră h'il'e-sa ocl'il'și fuga dipu feată.

Gri lamna :

— Fîntînă, fîntînă, acaț-u !

10

— Am cum, dîse fîntîna, că tine mi umpleai di cuprie, mi
lăcăi ș-apoea beai, ma feata, nî mi lă, me-aspilă, ș-apoea biu

— Cîne-cîne ! acaț-u !

— Am cum ! că tine nî-arucai earbă, ș-ea nî arucă oase !

— Gumâr-gumâr, bagă mina pri feată.

15

— Altu lucru no-am ! Că tine nî arcăi oase ș-ea nî-arcă
earbă, s-mic.

Agumse feata la gardu ș-cara s-trițeă di gardu eră ască-
pată, că ma nclo lamna nu putea s-treacă.

— Gardu, gardu ! gri lamna, acaț-u feata, că l'-o-aduse araoa !

20

— Pre-ațeă mină s-ti bađi, gri gardul, că tine mi calți și
treți, ma feata mi sculă ș-mi tricû.

Acșițe ascăpă feata ș-aduse aloatlu.

Ună țe feata-aduse aloatlu, s-čudisiră cum de-ascăpă. Maș
h'il'lu de-amiră țe o-avea viđută tu polim nu s-čudusi. Il' 25
dîse ninga nă oară să zburască, tra s-aspargă numta, nîsă țivă.

S-năiri h'il'lu de-amiră și-l' dîse :

— S-porti apă cu țirlu și s-pruscuk'ești calea di la gam-
brolu pînă la nveasta !

Feata nîpdi ease după casă și o-arupe un plîngu ș-ună 30
susk'irare, ș-ță si bagă înima m-pade.

L'-ease maea — mira l'eî — ș-u ntreabă pale :

— Țe-nî plîndi, feata-nî, cari ti bătû ?

— Dumniđăũ, mae ? Acși ș-acși nî-dîsiră s-fac !

— Nu ti plînde, feata-nî, că Dumniđăũ ti va ș-aestu lucru 35
va-l fați.

Angană maea nă oară pul'i di la Dumniđăũ, z-gl'inară tu
țir și astupară tute guvlăile.

Purtă feata apa și pruscuk'i tută calea.

— Tora s-o-arnești, gri h'il'lu de-amiră!

Nîpòl feata pri plîngu ș-nîpòl il' vine mira.

— Fă-ți crucea, feata-ni și dî : Dă, Doamne, un vimtu. țe tu-
sucăk'le s-li facă ca vîlia arnite.

5 Ni-scos graillu și cara trađe un vimtu, ți le-arnî cāl'urle ca
di pri palmă!

Ağumse Dumî'nica și nveasta noauă fu adusă tu băseàrică și.
Muta tut nu vrea s-l'i grească cu gura a h'il'lu de-amiră. Intrarî
tu băseàrică ș-acatâ preftul s-l'i nerună. A tuttòr lă deădiră
10 țerî s-țină tu mină, mașî ali Mute l'-bîgară dadă tu ungle.
Și carî arse, arse dadă, acăță s-l'-ardă și deăditle. Atumțea
oămîn'l'i l'-griră :

Te arsiși mută,

Mută și k'irută!

15 Vai dîțî eră nînga vîră minût pînă s-umplă trell'i anî. Cî-
trîcî ș-minutlu ațel, aclò lu-l' grea tuțî ali mute, il' greaște
și nveasta di sum zvon :

Țe-arsîși, mută,

Mută și k'irută!

20 — Ba! lae, față lae! greaște muta, io tră un zbor nu grii
trei anî cu gura ș-tine nînga di sum curună grești?

H'il'lu de-amiră, cîndu o-avdî' cu gură, o-alăsă țeă noaua
și țînû ațea di prota, tră carî ș-avea arcată tută vrearea.

Și feățîră numtă mare, gucară, ansăriră ș-adûsiră apoea
25 ș-aușlu, țatâl a feățîl'eî să s-hărisească și tute tricûtile s-a-
gîrșîră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

130. Omlu țe vrea să z-ducă tu paradis.

Eră nă oară un om!

Omlu aestu vrea z-ducă tu paradis!

30 Cum să z-ducă, că nu și ștea calea? Si ntribă la călugri.
Il' dîsiră călûgăr'l'i :

— Fiçorlu a nostru, macă vreî s-ağunđi la paradis, s-imnî
a cālîl'eî, s-imnî calea ndreptu.

El ș-o avû, ca s-imnă calea, calea cum z-duțea ndreptu.
35 Ș-lo dicara calea-calea, ș-arupse munți, străbătû vâl'urî, pi-

umse arîuri, discă păduri greale și nu strîmbă calea dip!
u mărđine deade di un mînăstir și ntribă :

— Iu easte parădislu?

Călûgărli, cara-l viđură că fațe ahtare ntribare, mintuiră,
-aestu va h'ibă vîră k'irût și-l' đî'siră :

5

— Aoațe easte!

— Mi vreți ș-mine tu paradis?

— Ti vrem !

— Țe lucru va mi băgăți s-fac ?

— Em țe vrei ? Na ! s-arnești, s-anisk'irsești mînăstirlu di
nafoară și din nauntru.

— G'ine, đise fîcôrlu.

Nauntru tu mînăstir eră Hristolu aspinđurăt pri cruțe. Omlu
aestu nu și ștea carl easte și ntribă călûgărli ;

— Țe om easte aestu ?

15

Aestu-l' Hristolu ! no-ai avđită tine ? Mutreă s-arnești g'ine,
că s-nu arneari cum prinde, ti spinđurăm ș-pri tine.

Măratlu di fîcôr di frică arneă g'ine.

Năs l'-eră nilă di Hristolu și-l' [adu]țea pine ș-micare și-l'
đițea :

20

— Vinu-nî, Hristè frate, s-micăm pine!

Ma Hristolu il' grea dipri cruțe :

— Nu vin, mică tine, că ș-io va-nî ti filipsescu nă quă.

Ună quă, doauă đile, tute đilile zbură nis cu Hristolu și-l'
avđi un călugru cum zburăște și-l' đițe :

25

— Tine cu cari zburăști ?

— Cu Hristolu, frățile a mel, il' đic z-vină s-micăm pine și
nis înl đițe: Mică tine, că ș-io va ti filipsescu nă quă.

— Ea ntreabă-l tră io, đise călûgărlu, mine va mi fi lip-
sească nă quă ?

30

Omlu ndreptu, țe nu și ștea drăcurli și bubuliți, lu ntribă
qua lantă tră călugru.

— Si-l' đitli, đise Hristolu, că niți measa nu-l' acșu si-nî
veadă, nu să-l' filipsescu. Maș tră hățirea ta va u veadă,
poate, measa. Mași ahitu, ma multu nu !

35

Omlu l'-đise nîpdi a călûgărli, ca na ! țe-nî gri Hristolu.
Călûgărli lu nsărțină să-l' đică, s-lo-așteaptă tu paradis tră
hățirea omlu ndreptu, a călil'eî. Omlu a călil'eî, țe vrea k'ară ?
il' đise pale.

— De! tră hătîrea ta, s-nu ți-aspargu k'efea, va-l așetpu.
Tră optu dîle apoea, fîcorlu acăță să-l doară corlu, min
oc'il', că muri și trapse ndreptu la paradis. Călûgărlu i
n grupă ca lumea și tu dptule, li tease ș-el și tră hătîrea, si-l
5 dîțem: a k'irutluî, duse tu paradis.

(Spus de Sterghia al Giorgia Duli, elev în clasa III primară, Xirolivade.
Macedonia, 1892.)

131. Sanlu, gumarlu și mal'lu.

Erà nă oară, țe nu ș-eră.

Erà un-oară un pap-aüş. Om aflăt, ma fără căsmete. Avea
un jar di fumeal'e: șapte-feate, tute nimăritate. Ș-eră, ca nîs
10 țe nu vreă. No-avea cînușe tu vatră di multe orî, ahîță ne-
aveare ș-ahîță urfaie! Mică tu treile dîle nă oară ș-lă gur-
liqă mătîle di foame tră semnu!

Aușlu aestu eră limnăr. Ș-l'a nă duă țupata, tăporlu, știu
Yo? și z-duțe m-pădure s-aducă nă sârțînă di leamne. Aclò
15 iu băteă s-află viră lemnu cama bun, s-țînă foc, il' lo oc'ul
un fag. S-aproak'e di nîs și mută țupata. Ună goadă, ș-fag-
lu susk'iră nă oară dit frîndîle dit h'icate:

— La tine ș-la Dumniqă, aüş, nu mi tal'e, ma dî-nî țe bun
vreî, s-ță-l fac!

20 Aușlu li ca umplû puțî'n di frică, ma troară ș-vîne tu orî
c-așî-l' omu oarfîn: no-are frică, că no-are țe s-k'ară. Dîse
aușlu:

— Țe bun si-nî fațî? Si-nî dai un san, ling'êr de-asime
Pînă s-ță frețî oc'il', cădû un san de-asime.

25 — Țe s-fac cu nîs? ntribă aușlu.

— Pap-aüş, cîte orî vaî vreî pîne, mîcare, pite, țe s-ță tă-
cînească, groșî, flurie, straie, agudea sanlu și dî-l' să scoată.

Aușlu harauă mare! Și-l băgă la suflit și nk'isi să s-toarnă
acasă. Calea vru z-veadă: easte cum dîțe ârburle i s-nu-l'
30 trapse viră mincună?

Agudeaște sanlu și greaște: Dă-nî mîcare, dă-nî flurie
dă-nî ațea, dă-nî anantă, și cădeău lucrile căftate, canda le-
avea dimîndată aușlu!

— E! dîțe aușlu, înî vîne ș-a nîa apa la moară! Dîțeam
35 că nu va u scot urfaia din casă, ma co-aestă, mă-sa-l'!

Vrea să știbă aușlu tora? Angură și vasil'elu.

Da nă alagă și agunde acasă.

Feătile, ca feate! Cum ul viðură t-ună gură:

— Ne-aduți țivă, tra s-nă lom sùflitlu cu bunlu, tată, că
moarte h'im di foame! Canda nă sùpsiră cătùșile! 5

— Băgați-o strimbă, fațe aușlu. De-aoà ș-năinte di tute
mùnele vai avem!

— Țe lucru aflăși, tată?

— Ea țe lucru aflăi! și scoate sanlu, lo-agudeaște și cađi
pită di lapte, cađi gădăife, cađi flurie, cađi fustane, cađi 10
di tute!

Feătile, nimicate ș-nibiute di ȓile, cum cădeà viră micare
și s-aurnă s-o-arapă carl di carl!

— More, nu vă ncăcăți, fumeal'e al Ȑamă, că am tră tute,
greăște aușlu. 15

Moașa de-aclò:

— Alasă-li, auș, că nu-s micate de-aoăltari h'il'ile ali mume,

— Carl lă u ține, ma va lă facă arău ahită micare.

Țe micări vai ȓiți? S-ță cură bālile. Ș-țe biuturi va ntreg'i?
S-ț-alasă limba apă n-gură! 20

E-aproape de mintea omului, că moașa, pap-aușlu ș-cu șap-
tile feate duțea tora nă bană vasil'ască. D-îu prota nu-l' dădea
viră di mineăr, tora carl di carl să s-facă di cama aproapea.

Di cît apa doarme și dușmanlu nu doarme. El no-alasă
omlu s-treacă g'ine, s-albă ȓuă albă. Aclò, tu hoara auș- 25
lui bină ș-un vasil'è. Di grafu-grafu, di gură-gură, agumse
la ureacl'e-l', că se-află un auș acși ș-acși, țe-ți are un san,
lucru mare! Vasil'elu-l hărzăeà ș-nis un ahtare san. Cum s-
facă, cum s-adară să-l l'a di l-auș. Acață de-adară un san
la un favru, di no-alideà di sanlu aușlu. Apoea avigl'è cîndu 30
aușlu nu erà acasă, ș-lo sanlu sun tîmbare și z-duse la
moașa.

Moașa, ca moașe, ȓi-l', ca mul'are, ș-o-avù că viîne vasil'elu
s-l'i veadă, nu ștea țe lă crueaște pri dinăpòl. Căftă vasil'elu
z-veadă sanlu ațel cîntăt ș-apoea-l bagă tu mînica di tîm- 35
bare și-l' da cășinlu calpu! Mutreà tora tine, un vasil'è pînă
lu dipuse?

Vine seara paplu dit misuhore și caftă measă. Agudeaște
sanlu, țivă! Greăște să scoată micări, ni apă vie nu scuteà!

— More țe soe ? greaște nîs ali moașe. Țe-l' feațit a sanlu !
Moașă s-păli di nă cale.

— Va nă u gucă, bărbate, vâsil'elu hunerea ! Mași năs fu
astăndî la noi ș-căftă sanlu ! Să știî, că n-are gucată hunerea !

5 — More, și adărî tine, mul'area-al bil'è, io mi bat se-adăr
și tine ti bați s-asparđi casă ? Tora țe s-micăm ? A nîa nî-ease
sûflitlu prit nare ș-tine, moașe, s-te-aridă pal'u cadicîneanlu !

— De ! aûș ! Carî s-aștiptă di la om vâsil'è ahtare lucru ?
Macă vâsil'ăți agûmsiră furî, să știî, că va k'arâ lumea.

10 Tuți seara țeă s-culcară agûnî, ca di fărîmac ! S-no-aridă
omlu tu lume !

Dua lantă pap-aușlu ș-lo nîpòî țupata și aî la ârbure. Diz-
nòû acatâ s-tal'e și diznòû ancînî dit frîndîle dit h'icate âr-
burle și dîse :

15 — Țe-aî cu mine, omlu al Dumniđăđ ? Nu-ți fu dure bunlu
țe-ți ded ? Caftă-nî țe vreî, ma nu nî-astînde bana !

— Dă-nî tine țe știî, că tut ma g'îne va mintuești ca mine.

Scoate ârburle și-l' da un gumâr. Aușlu ș-o-avû, că ș-a-
rîde cu nîs.

20 — Am cu gumarlu țe s-fac ? Tine canda ți-arîđî, îți bați
peză cu mine ?

— Nu grea zboare tu cacu, om aûș ! Di cîte orî va lu
nțak', val bîligă, țe va-l' caftî.

Ș-lu ncălică aușlu și haî acasă. Tut acșite cum ș-cu sanlu.

25 Lu nțapă și gumarlu cliț ! cliț ! țe-l' căftă.

Co-aestă ș-agîrși urfaîa și luguria cu sanlu !

Tricură cari-ște cît k'irò nîșî cu bunèfi ș-arihăfi și nu scu-
teă graîu d-îu l'-aû ahîfi grosî ș-ehite mușutefi, că lă eră
frică s-nu pată ș-cu gumarlu, cum păfiră cu sanlu. G'îne ma.

30 cum dîsim, apa doarme, dușmanlu nu !

Cum o-aduse oara, aușlu pășteă gumarlu buđa de-amare.
Aclò eră un piscăr. Aestu aveă ș-nîs un gumâr țe no-aliđeă
di gumarlu aușluî : Ațel stătût, ațea bueăûă, ațel capu, ntreg
ca gumarlu aușluî. Piscarlu aveă avđitâ că gumarlu a pap-
35 luî bîligă flurîî ș-mușutefi. Eră vîră țe-l' gucă ocl'ul multu
și-l' agudeă mîna, pr-îu trițeă. Acși, il' lu căpsălsî gumarlu
aușluî și cîtră aoă feățiră alantî !

Aușlu nu lo dip di hăbare. Vine acasă, nțapă gumarlu.
aestu tu loc di flurie, il' trăđeă clutăfi și băliđî.

— Lele! măratlu-nî, gri aușlu, nipărtică lae țe-nî mi mișcă!
a-nî lu alăxi piscarlu!

— De! aûș, dîțe moașă, nu creapă acși! Duse..., duse! Acși
ă fu qua! Nu veđi cum țe Dumniđălu aestu? C-una mină
e-ăpăra ș-co-alantă ti deăpiră! Cu nîs nu putem s-n-acățăm. 5

Si scoală aușlu, z-duțe la piscăr să-și caftă gumarlu, ma
piscarlu l'-aspuneă cotlu.

Nîpôi la ârbure. Măratlu di ârbure ș-acăță bil'elu.

— Țe-ai cu mine, pap? Nu ti săturăși di cîte bune-ți feču?

— Am țe s-h'ibă, ârbure, că sanlu nî-l fură vasil'elu, s-nu 10
ș-apucă, și gumarlu piscarlu, Stămăria s-l'-o-aducă. Va-nî da
ninga un lucru și să știî, că va-ți daū bană tră totna!

Scoate ârburle și-l' da u mal'û.

— Am cum s-facu, ntreabă aușlu, să scot părăți.

— Si-l' dîți graîlu aestu: Fă, mal'u, cum știî! 15

Aușlu l'-greăște acși, ma cara ț-ul aștearne tu școp, il vâ-
tămă. Aduk'l aușlu c-aestu mal'u va-l' aducă cama mulți groși
ca sanlu ș-ca gumarlu, că mal'lû fățeă, cum il' dîțeai.

Ağungînda-acasă, lu ntreabă moașă, țe-aduțe?

— Țe s-aduc? un mal'u. 20

— Am, țe fațe mal'lu, dîțe moașă.

— Ți-l' s-facă, cum știie!

O-arise mintea și gri moașă, cum u nviță aușlu. Cara o-aș-
tîrnû tu școp, l'-adră oăsile ca urđi'ți k'isate, pînă-l' dîse aușlu
dure! ağunde! 25

— Acșițe-ți lipseăște, mușică, că s-fure că dișcl'ideai ocl'il'
patru, no-aveam anang'e di mal'û.

— Am tine, foc to-aûș, adrăși cășare cu gumarlu? Nu ț-ul
furară dintr-ocl'i?

— Canda țe păți'i bunlu, nila mea! gri aușlu. Nu vîni s-mu-30
trești, că-nî suntu lăite, tălăite plătărlle. Cum feățim, aflăm.

— Tora țe-ai dipri minte s-fați? ntribă moașă. Nacă ti duți
cu mintea s-lu țîni în casă? Nu nă-i dure neavearea ș-ur-
faña, nînga școplu nă lipseăște.

— Nu te-aspăre, moașe, nu te-aspăre! Nu-nî lo mintea 35
Dumniđălu! Aestă fu cît tră minte. De-aoă și nelo mal'lu va
nă h'ibă tră bun, nu tr-arău.

Si scoală aușlu cu mal'lu tu mină și z-duțe la vasil'elu.
Vasil'elu di ună de-alantă lu ntreabă, țe l'-u vinita.

— De! Doamne! şcl'imură ş-acăţă s-fringă şi s-mută an-mirî auşlu şi s-freacă minî, cu l'irtare s-ni h'ibă, vinû s-caftu sanlu!

— Nira-ţă ntr-ocli! Țe san? No-am vîră san! Țițe am-rălu şi gri s-lu scoată nafoară. Cît îl loară di limăreaună s-lo astragă nafoară, auşlu gri a mal'lu!

— Mal'û, Țe staî, di nu l'-u intri pri zvercă a vâsil'elui?

Mal'lu no-aştiptă grită doaună orî şi dă-l', dă-l' a vâsil'elu, pînă să-l vînă mintea.

10 Apărîl vâsil'elu să zg'ilească, s-aurlă, tră nîlă.

— Ah! oh! nu ştiû, Țițe auşlu, scoate sanlu, că di nu, va Ți li fac oăsile ca pîntica!

Acăţă vâsil'elu s-lî Țică:

— Amân! că Ț-ul daû!

15 Aestă vrea ş-auşlu şi-l' gri tu fugă:

— Carî nu nviţâşî minte, nîpdi s-te-acăţî cu mine! Ş-tine vâsil'è, ma ş-lo nîrnăt h'iû cu sită di mătase, puîl'lu ali dade!

De-aclò ş-lo zverca cu tut mădulăr auşlu şi ea-l ca oûlu aròş la piscăr. Aiştûl l'-u hrăni ş-cama puţin. Ş-cara lo-aş-
20 tirnû pri şcop, l'-ascăpirară ocl'il'. Nu un gumăr, ma Țațe s-avea, Țațe l'i-l' dădeă.

Cara ş-lo ahtea pap-auşlu, s-turnă acasă şi feațe flurie şi pindòlire cîte nu ma putû. Şapoea ş-mărtă feătile cu gonî-alepţi unu ş-un, lă deade di feată cîte nă pălate s-ţă k'erî
25 mintea ş-armase nîs cu moaşa tu altă pălate cu sanlu, gumarlu ş-mal'lu şi binară, şi bineadă ninga, cara s-nu murîră.

Vinû ş-lo de-aclò ş-adûş trei meare; unlu tr-aţel Țe-aspune pârmiðlu «giip!», (1) alantu tră Luşa «ham!» (2) ş-alantu
30 tră mine (3)!

(Spus de Luşa Țal-Sterie Papahagi, Avela Epir.)

(1) Când pronunță glip! stimulează ca și cum ar pune la gură un măr și l'ar înghiți.

(2) Tot așa se preface, că-l mănâncă și pe al doilea.

(3) Amestecă din gură, parcă ar mănâncă un măr.

132. K'alea di puric.

Earà, țe nu ș-erà.

Erà un amiră ș-aveu maș nă feată. U vrea ca ocl'il' din ap. Luna s-căftă, luna-l' dădeă. Va-l' dîi, tută vrearea, tut islu, tută bana-amirălu' feata țe ș-erà, 5

Feata ș-avea nă cutie de-asime. Cări-ște cum, nă duă cum k'iptină perlu-l' hrisusit cu k'ăptinle de amălamă, află un puric. Năsă-l băgă tu cutia de-asime și-l hrăneă tut cu zăhare. Duă cu duă, pûriclu, s-nu-l' h'ibă di ocl'u! crișteă, ngrușă ș-ăgumse s-nu lu ncapă cutia de-asime. Feata-l băgă tu sin- 10 duk'a-l' de-asime și aclò lu-ntrică și-l astupă mași cu zăhare. Ș-feațe pûriclu, an di an, ca vîră porcu!

Tamam atumțea feata ș-avea-ăgumtă tu aîl. Acățară să mbăiră goîl alepti, goîl mușăți dit pătrule mărđinî ali lume. Feata l'-dise a tată-suî: 15

— Tată, ațel va mi l'a, carî vaî aduk'ască, di țe prie easte k'alea estă!

D-îu' s-lă si ducă mintea goîlor, că easte k'ale di puric! Căe un, cîndu-l' vineă oara, dîțeă acși, pri căsmete, altu, că-i di porcu, altu că-i di țap, țe lă vineă tu oara țe! 20

Carî tricură tuți, na că vine n-coadă ș-un gone, un luplu s-lu mică și dîțe:

— K'alea-i di puric!

Feata, l'i si ncl'ise gura! no-avû țe z-dică și prindea s-lu l'a bărbăt. Il lo! Si ncrunară. Apoea gônile, aclò si-l' h'ibă, 25 ș-lo niveasta să z-ducă tu loclu a luî. Aestu eră Șutlu viû!

Feata tu fugă ș-lo și pilisterl'i [purung'il'] cu paea lantă.

Cara z-dipărtă draclu di pălatea amirălu', după dîle di imnatic prit lôcurle ațeale cama greale, ăgumse cu nveasta tu nă pădure. H'il'a de-amiră, nvițată dipri bumbacurî și di- 30 pri mătăsuri, cîndu viđû, că o-aduțe citră tu pădure, lu ntribă cu plîngul la ocl'i:

— Am îu me-aduți, bărbate? Tu pădure ți-easte casa?

— Tați, il' fațe draclu, — că drac ș-eră, — că s-nu ti mic.

Șuți ocl'il' citră nisă, ocl'i di drac, l'-aspuse ûngl'ile, mină 35 coada nă oară si-l' creapă numa, și feata di frică tăcû ca k'atra ș-trimură ca vearga.

Dracul, pri numa ȝea marea, o-aduse tu mesea di nă pē-
dure. Aoȝe ahulī un per, il h'ipse tu cl'ae și dișcl'ise uȝa
Aclò erà pālăȝle a lui, nauntru tu loc. Pălăȝi de-amălamă!

U ncl'ise mărata feată nauntru și n-o-alăsă s-easă putē.
5 Seara, cīndu s-culcă, s-nu-l' fugă, di nu l'a di hăbare, s-făȝea
nīpīrtică, s-amvīrteă dușmanlu di guȝa feătil'eī și caplu l-
băȝă pri sinlu a l'eī și suȝeă. Și supse-supse si-l' creapă
numa, că slăȝ'l' feata ca cartea. Ti videăi prit nīsă, cu de-
avīa s-ȝīneă mproastă!

10 Aclò erà Drăcoāna dracului. Aestă nu s-mină dip din casă:
o-alăsă dracul s-aveag'l'e casa. Aișȝel, carī no-aveă suflit di
om altu, ș-plīnȝeă laea-l' miră h'il'a de-amiră.

Ș-feăȝiră graū s-l' pitreacă nă carte amirăluī și s-l'-as-
pună tu ȝe mīnī u deade și ȝe om ș-easte astimtu di Dum-
15 niȝă. Pri carī s-u pitreacă cartea? pri pilistēr.

Cīt lo s-azboăiră pilisterlu priste pālăȝi și hap! il' faȝe
dracul, tease peānile, lo-acăȝă și-l mică.

Pitreăȝe ninga un pilistēr cu cartea ligată di guȝe, tut
acșī: lu ncrupul'ē dușmanlu.

20 Atumȝea Drăcoāna l'-deade mīnă de-aȝutōr. Țe-adară nīs?

Dracul aveă adete, că nu iȝă nīncăltāt cu pāpūȝile-l' de-
asime, să-l tāl'ăi. Drăcoāna l'-ascumse nă pāpuȝă și cīndu
feata deade cale a treīluī pilistēr, pīnă să-ș află si-l-
creapă numa pāpuȝa, aestu azbuiră ș-aȝumse la tatāl a
25 feătil'eī. Cīt intră tu pālăte, na-l și șutlu dipu nīs ca un
sfrīnteāl'ū vru s-lo-acaȝă. G'īne ma arsārīră huzmik'ar'l'i cu
școăpile și dă-l' īn cap, dă-l' pri ȝoc, lo-aȝuniră.

Cīndu bagă de-aleaȝe cartea-amirălu, il' cură lăcrīnile ca
grīndina. Plīngul a lui, jalea lui și susk'irarea lui, mārȝīne
30 noaveă! D-lu eră ma naintea ȝucārī și cīntārī tu amirārīl'a
lui, mașī jale și mvrīnare era tora! Tută lumea să mvrīscū tu
lăi. Scoase zbor amirălu:

— Carī va o-ascapă dit mīna antīhristuluī, nveasta lui
si-l' h'ibă!

35 Mulȝī ȝoūī vaī eră tu k'īrolu aȝel, ma ca ȝīnȝi fīȝōrī a unēi
moașe vēdue, nu s-află. Aeșȝī eră cama ȝoū'l'i avīnătōrī di-
pri loc! Cite ȝunēȝī, cīte ōāmate nu feăȝiră năȝī? Țe lāmī
și ȝe stīh'ăȝī no-aveă vătāmātă? Aișȝōr lă vīne la ureac'l'e
hăbarea amirăluī să mvească lălle, ma u băȝară, s-l'irtăȝī

linăpdi dimindarea amirărească! Nu vrură s-ascultă. Tută luă cu avg'ilil', cîntări și gúcări, că ș-eră hărăcòk' oamiñi.

Avde amirălu și-l' aduțe la năs :

— Cum s-fațe aestă, că mași voi să-nl' călcăți zborlu, s-lo-arcăți năparte? 5

Greaște marle:

— Țe s-nu-l' arcăm, Doamne! Tră un pal'u-drac z-jillm :oți? Țe amiră h'il' tine, macă cu un drac nu poți s-u scoți în cap!

Amirălu il' viñe greadă di grailu aestu și l'-arcă tu brangă. 10

Amirălu mintuea s-l'-aspargă, cîndu satrazamlu a lui il' dîte:

S-easte-că ș-aesți frați nu vaî poată s-ți-ascapă dit mîñle a harluî feata-ți, s-ță l'ai curătile! Cama goni oamiñi tu amirăril'a estă nu s-află. 15

— Bre! cum acșițe și tați di nu grești?

L'-acl'amă amirălu ș-lă cade ș-pricade la el' ș-la Dumniță, s-albă nilă di nis, că mași nă feată are, ațeă feată, ațeă fičòr și s-u scoată dit k'isa, lu cădù.

Fičòr'i, cara-l viđură ahîntu mvininăt, o-agîrșiră arșinea 20 țe lă feațe și-l' dîsiră, s-nu ș-u mîcă inima, că niși, cum va s-făcă, cum va se-adară, va-l' aducă feata.

Frați aesți era semnu! Cađe un aveă cîte nă hare di la Dumniță.

Unlu imnă ca vimtul ș-las eră ncărcăt cu nă nil' di ucăți. 25 De ațeă l' grea tuți *Vimtu-Fuđe*.

Doilu eră ahtare fur, că-ți fură inima dit lèpure și oăule di sum cloče, fără s-aduk'ască. Numa aiștùl eră: *Fură-oauă-di sum-cloče*.

Terlu avdă, cîndu j-băgă ureacl'a n-loc, cum imnă furnica, 30 cale di noauă meși diparte. Numa lui era *Avde-Tute*.

Păturlu, cîndu dădă cu nă veargă de-asime n-cîmpu, s-fățeă nă baltă, că prindea meși s-treacă pînă s-u străbăți. De-ațeă tuți il' grea pri parasumea *Zvoame-Apă*.

Țîntirlu ș-aveă ș-nis harea lui: cîndu l'-u cărțineă a mûn-35 tiluî cu buzđuganu, l-discă tu doăuă și cîndu grea să si ncl'ide muniłil', nîpdi să ncl'ideă. Numa lui eră *Mută-Munfi*.

Șăsile arcă tu nișane, că u trițeă prit nel! De-ațeă-l' dîțeă *Nișanleăi*.

Și șaptele ș-aștiptă avinatlu dit nîdrî în poală, canda cădea pri bumbăc. Numa lui eră *Fiteâi*.

Il' lo căvală Vimtu-Fuđe și fugă ca vimtul. Fuđeă, ore făr-
tic, di țî-ampăreă, că mică loclu și bea niorl'i! Carî imnară-
5 imnară, agûmsiră viră trei meși diparte di pălatea draclu.
J-bagă ureacl'a Avde-Tute tu loc, çuleaste!

— E! avđi țivă? ntreabă alantî.

— Agoña, fărțiți, ca tora l'-u oara s-u furăm. Draclu doarme
amvârligăt di gușa feătîl'eî, mărata: na, lo-avdu cum adile.
10 Ncălicară tuți diznôu și trei meși cale, u feațe Vimtu-
Fuđe ca trei orî!

— S-ti videm tora, *Fură-oauă di sum-cloče*, țe furî inima
dit lèpure și oăule di sum cloče și nu s-aduk'aste!

Pînă s-ti tornî cîtră acșîea, l'-u fură a cînilui di drac ș-u
15 scoase năfoară!

Fuga nîpôî, că no-aveă k'irò tr-aminare!

Cari-ște cum, cîndu si streăsiră aleptîl'-goîî tu fugă, s-trun-
duiră pălătle și draclu, te-are somnu di puîl'û, s-află diștiptăt.
L'-tricu prit minte, că-l' çunară h'il'a de-amiră. Pînă s-ță
20 freți ocl'il' ask'erea drațlor fuđeă dipu frați s-l'-agungă ca
ploaea azvimturată!

Fuđî aleptîl'-goîî, fuđî drațl'i dim vale, s-apruk'ară vai dîi
trei patru çoare diparte di el'.

— Zvoame-Apă! fă-ți harea, gri atumțea Vimtu-Fuđe, că
25 n-astease cupia di drați.

— Tac! tuc! cu vearga n-cîmpu Zvoame-Apă și țî-ease nă
baltă, lu tuți drațl'i s-nicară și armase maș ma marle a lor.

Aestu, cine! nu s-alăsă. Alăgă dl vîinate ca sfulgul dipu
niși și tră psînă oară l'-agumse, cîndu aleptîl' goîî s-loară
30 di munte.

— Țe stai Mută-Munți, greaște nîpôî Vimtu-Fuđe? Nu veđi,
ca va nă mîcă cumata!

— Nu v-aspăreățî fărțiți, fațe Mută-Munți.

Ș-mută un munte, intră sum năs și stătură ascumți tuți
35 acîd. Draclu z-băgă la gură ș-aștiptă. Viđu nîs cît viđu, că
no-aũ dipri minte s-easă și 40 di dîle s-umpleă, — că pîn tu 40
puteă s-aveagl'e — lă dîse:

— Alăsățî să-l' ved mași dîditiclu a h'il'il'eî de-amiră și
va-nî l'aũ zverca de-aoațe cu tut mădulăr!

Alepțil'-goñl se-arîsiră ș-o-alăsară. Dracul aastă vrea: l'i-l ipse cu gura și u mută-mută tu vimtu cît nu ma veđi cu al'il'!

— Bobo! mărațl'i țe-adrăm, griră goñl'i-alepțl. Nișanleai! ișanleai! griră tuțl, Nișanleai să-șl aspună harea! 5

Nu k'are oară Nișanleai și cara l'-amină ună n-cap al An-hristu, l-vărli și-l' căđù feata dim brață. S-u videai cum cădea a vîră cîrease. Hop! o-aștiptă *Fiteai* im poală, ca dipri umbac, di nu u duru ni cap nîcuța.

Apoea o-adûsiră la tată-su. Aestu nu lu ncăpea strănile 10 i harauă. Apoea u mărită cu frătile cama mare a goñlor-lepțl, l-află ș-aistôr cîte nă feată de-amiră, feățiră numțai i gucară, ansăriră și micară la casă amirărească noauă meș, li dîle. După noauă meșl gucară nînga nă oară la pugunîc-cum prinde, loară nînga nă pîntică la pătîgune, si scu 15 turară nînga nă oară și-s săturară di gîc. Carl nu vru, ațel nu mică, carl nu putu, ațel nu gucă la numtă, la pugunîc ș-la pătîgune! Cîtră to-asparđirea beăril'ei țl-amintă un puil'u, un cûcu nveasta noauă, ca un pilistèr, s-lu sorg'i tu nă k'l-cută de-apă! Aestu apoea agumse cama di tată-su. 20

Erăm ș-îo acîd etc.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

133. Sûflitlu amirăluî tu crucea dipri curună-l'.

Eră nă oară, țe nu ș-eră.

Eră nă oară un amiră. Sûflitlu aistûl amiră era-l ascumtu tu crucea dipri curună-l'. Nă duă, cum s-priimnă prit gărdină, 25 z-dipune un corbu, l'-arape crucea dipri curună și fațe nă-parte. Tu oară căđù greu lîndit amirălu.

Tută lumea: more țe-are amirălu, țe are amirălu? că nîs pînă tora eră sînătôs ca h'erlu?

Amirălu aveă trel fîcôrî, dol'i ca dol, ma trellu ațel nîclu: 30 halane pri pînea țe-ș mică și caldîhă di muma țe-l feațe! Viđîndalul așțl, că părintile a lor trađe s-moară, lu ntribară s-l-aspună lingoarea.

— Nu vrea vîră dîcă, greaște amirălu, că lingoarea-nî easte cu moarte, ma s-nu v-armînă pênură tu înima, va vă 35 dîc: Sûflitlu a mel s'âtea tu crucea dipri curună-nî. Ađl, ca

cum mi priimnâm tu gărdină, un corbu nî-o-arăk'î [sau: o-arăpû] şi feaşe năparte. Pînă țe crucea-nî nu va-ș vînă u loc, nî mortu, nî vîu nu va-nî h'îu, ma va-nî ȑac și nitrăptle va-nî trag.

- 5 — Tată, ȑise nîclu, macă aestă ȑi-u lingoarea, nu creapă. că mi duc s-alăg locu tut pînă s-aflu corbul și s-ȑi-aduc crucea.

Avȑîndaluî aestă fraȑl'i ma mări, s-nu ȑivă di tatăl l'a idee. că nu-l vor și alasă amirăril'a la cama nîclu, ȑi'siră, că ș-ei
10 vaî alagă tră cruce.

Nk'isiră șamiștreil'i calea-calea pîn-aȑûmsiră t-un loc iu z-dispărȑă căl'urle. Aclò eră trivă: ună cale ișă tu nă mare-apulitie, anantă tu apulitie ș-cama mare și calca treea ti scuteă tu nă pădure greaûă.

- 15 Marle și frătîle di mese loară căl'urle țe ișă to-apulitiî Nîclu l'-u deade cărarea citră tu pădure.

Năinte să si mpartă lă ȑise nîclu, să-ș alasă neălile sun nă bizbil'e țe eră acloȑe, ca tu turnată să-ș aducă aminte. carî va treacă ma naintea, și di fraȑl. Acșî feăȑiră.

- 20 Cara z-bășară n-gură, să mpărȑiră și trăpsiră: fiȑorlu ș-calea.

Nîclu l'-u deade tu pădurea ndisată ș-greaûă. Aȑungînda-luî tu buriclu a pădûril'eî, da di nă căsică, ascumtă tu cupăȑe. D-îu să știbă nîs țe easte? Nu tricură vîră ndoauă minute și cîndu da di s-trundueaște locu nă oară, ntreaga că-
25 sică căȑȑînî. Aduk'l nîs, că vîră ȑîn, vîră stih'ò i vîră lamne vaî h'ibă și troară se-ascumse tu cupăȑû.

De-alih'a că eară lamne. Cum vîne, aprease foclu și friȑeă carnea. Ea nu și ștea pîn atumȑea că ș-leamnăle ardu ma făȑeă foc di perl'i-l' din cap, nă oară to-an, cîndu-l
30 crișteă. Nîclu, ascumtu cum eră, li videă tute și cît il vîneă să-l' ȑică: ȑe faȑl, k'irută, di-ȑi arȑi perl'i, ma nu faȑl foc di leamne? ȑe si-l' faȑl a frîcăl'eî mașî, că s-nu-l mică.

După țe s-adră fușek'e lamna, si scoală și fuȑe l-avinare. Atumȑea fiȑorlu tal'e nîscîȑî buȑunî, cuȑurî și adară foc,
35 țe bumbuniȑă. Lamna, tu turnată, ș-frică ocl'il' di țe videă

— Bre! carî înî lo-adră bunlu aestu, bre! carî nî-ul feaȑe aestu bun? si-nî caftare ȑerlu cu steălile și va-l' li daû!

Ȓônile țe-ascultă dit cupăȑû, arsare și greaște:

— Io ȑ-ul feȑû.

— Țe bun cațfi di la mine, tine gone, țe-nl feațifș' aastă uneață.

— Si-nl daț cruțea dipri curuna tată-nul, țe o-arăk'l un orbu.

— Lucru greū inl cățfi, greaște lamne, ma cu numa-l Du-
5 inidău, va s-facă.

Acață lamna, il' da nă carte citră sor-sa Țina dit pădu-
ea Oarbă.

— Na! l'-dise, cartea estă va u daț a sor-meal Țina dit
pădurea Oarbă. Nisă va ti nveață țe prinde, s-faț. 10

Apoea lu nviță cum s-facă, cindu vaț ațungă acloțe, tra-
s-nu-l mică sor-sa

Feațe fićorlu cum lu nviță lamna.

Tu vāsilia aiștēl lamne se-află corbul țe arăpū cruțea di-
pri curuna amirălu. 15

— De! dīse Țina dit pădurea-Oarbă, greū lucru, ma cu
muma al Dumnițău, va-l fățem.

Apoea lamna lu nviță:

— Fićorlu a mel, corbul aestu easte tu pālatea di la patru-
sute di darățl. S-ti dușf fără frică, ma s-ascuțl graū cu 20
graū di cīte va ti nveț: s-intri tu gārdinā dimneața, tu cīntata-
cucotlor, cīndu tușf drațl'i dormu cu curlu nsus, vātāmățl cum
suntu dipri noapte. Tine s-no-aruk' niți unā frință dipri poșl,
că tușf suntu cu gurā. Ma nelo, vaț ațunđi n-față cu nā vīlie
di vīlēire. Tu ducā s-nu ti vīlēești dip. Apoea puțl'n cama 25
nelo ș-easte corbul pri nā alumak'e uscatā, cu cruțea tu ēc
[dintanā]. Tinde mīna, l'a-u și tu turnatā, poțl s-ti vīlēești și s-
aruk' cīte poame vreț, fără frică. Ma ține mīte unā: s-l'i videari
drațl'i cu ocl'il' dișcl'ișl să știț că dormu; s-fure cu ocl'il'i n-
cl'ișl, mutrea-țl lūcurlu, că suntu diștiptățl. 30

Gōnile aleptu ațunđe, cu vrearea-l Dumniță, sinātōs la
pālatea ațilōr patru sute di darățl. O-aduțe nā oarā divar-
liga și veade, că toțl erā-l' tu lumea nantā. Apoea, dupā
nveț, intrā prit gārdinā. Poame di tute soile: meare, gutu-
ne, cīrease coapte lāi, gālăiță, aūā țe-țl fățea cu ocl'ul, h'ār-35
h'ire, gortf gālbine ca fluria, va l'-u dīțl: nu s-aflā pom s-
no-albā! Păreā cā-l' dīc a gōnilul:

— L'a-țl, mārāte, s-țā treacā dorlu, cā va nā cațfi.

A luț bālile l'-curā. Nu putū s-aravdā și cum trițea pri

sun niște meri, șurți, di-l' așundeă meările pînă la gură
mușcă di un mer. No-apucă s-facă criț! nă oară și tuți drați
se-aflară sti cîdr. Di frică nîs, ascuk'ê treî orî în sîn și si
nh'ipse t-un gîbjêu. Di carî vrea s-ascundă? Il' trâpsiră un
5 școp sinătôs și-l' deădiră cale de-acloțe ș-carî va, il' dî'siră.
s-cupăsească ș-altă oară.

Plîmtu, bătut s-toarnă la Dîna dit pădurea-Oarbă și l'-as-
pune țe-l' trapse k'alea.

Lamîa se-aprease ș-nîsă foc, că no-ascultă di nvețu și
10 mași tră hătîrea sor-saî nu-l feațe nă mîșcătură.

— Di oara estă, dîse, ti l'ertu, ma s-ți-aduîî mintea cu tine,
că ti mic altă-oară, s-ișare di zbor-nî!

Ea lu nviță tut cama naintea.

Gônile intră disznôu tu gârdină și cu tute-că arăpunîi
15 de-aûă l'-trițea pri la buđă, cu tute-că meările, gôrțile, ci-
reășile gălăiță l-gădilă, el, canda l'-eră gura cusută, nu s-cărti
di vîră pom. Așumse la vîlie. Nîs hăbare no-aveă di vîlie
di vîlcire și ca un k'irût șiđû să z-vîlcască. Nîpôl z-diștip-
tară darațl'i și cara-l' trâpsiră un școp, aproapea mortu lo-
20 alăsară m-pade. Apoea lo-adunară cu cuprîile s-lo-arucă n-
cuprie, că el' ș-o-aveă, că de-alih'a-î mortu.

Gônile nu ștea țe s-facă. Să z-ducă la Dîna dit pădurea
Oarbă, frică l'-eră; s-nu z-ducă? Țe fațe cu crucea? Ș-năinte
arîû ș-nîpôl furtună. Cu tut-aestă s-turnă nîpôl la lamîa.

25 Aestă «aî! dîse, pîn tu treile ti l'ertu! Ma să știî, că ș-
tată-nu să s-toarnă di la groapă, altă oară l'irtare nu ncape.»

Apoea lu nviță s-l'a apala căpitanlul di drațl, cîndu aești
es dit pălate.

— Apala-î zgurg'isită, plină de-aruđină, ma tine s-fați cum
30 ti nveț. S-nu u scoți dip dit teacă, că macă va u scoți, va
te-acăță drațl'i și va ț-u l'a. Mași cîndu va u țînl tu teacă,
se-aspăr drațl'i de apala țea.

Fîcorlu ș-u băgă di calea estă s-ascultă, că s-nu mică ș-
altă păpară. Apoea pre-afurișalul, afurișalul lo apala cu aru-
35 đină. Ună loare și tuți drațl'i ș-carcândal'i c-arina și ca spruna
așûmsiră acld. Ease fîcorlu to-avlie, țe z-veadă? Drațl ca
perlu din cap!

Gîne ma tuți drațl'i fuđeđ di nîs, ca di ținmămă. Ațea
vrea ș-el. Năs, taha s-l'-aspară ș-cama multu, s-fățea că scoate

apala. G'ine-ma drațl'i atumțea s-aurnă ma multu la nis. Țe-l' viine, minte di fičòr, s-u tragă apală s-tal'e vîră ndoî, s-l'a frică alantî.

Ună scuteare țe u feațe și țî lu nêupară drațl'i, carî di mină, carî di čor, carî s-lu ncălică pri urecl'i. 5

— Alăsățî-lu, gri Sătînalû, aestu va știbă limba mul'are-meal, va-l bag huzmik'ar la nisă.

Și cum dîse sătînalû, acșl feațe. Lu nviscură cu niște păr-tăl' arupte, cu țărûhl di porcu n-čor, lo-adrară vai dîțî, ca vîră g'iftu și-l băgară s-facă huzmete. 10

Nă duă intră el la Drăcoaňa, mul'area-l sătînă și u veade lu plînde. Plîngul a l'eî lo-arupse nîla și u ntreabă:

— Țe-aî, doamnă, di plîndî?

Drăcoaňa țea, nu eră di soe drățească, și-l' dîțe, că nisă-l h'il'e de-amiră și că draclu u căftă la tată-su s-l'-u da nveastă, 15 că di nu, va-l' mică tuțî. Și tatăl di frică l'-u deade. Ma cum s-facă s-fugă de-aoă?

— Tațî, scumpă, dîțe fičorlu, că ș-lo ațel lucru pat. Știî țe? cara vreî s-ascăpăm de-aoațe s-lu ntreg' lallu astară, cum știțî vol mul'erl'i, tu țe-l' sta sùflitlu? Discoase-l cum știî! 20

— G'ine, dîțe feata, va lu ntreb.

Seara feata s-feațe lîndită și plîmtă fără acumtin. U ntreabă sătînalû:

— Țe-țî lipseaste di plîndî? Nacă fičorlu te-anğură țivă.

— Ba! ba! dîțe feata, dorlu a mel easte, că de-ahîță etă 25 țe bînâm de-adùn și un co-alantu nu nă știm, lu nă-l sùflitlu.

Draclu z-veadă, fure-că-l cătărgăril'e aestă, il' dîțe nă min-cună:

— Tr-aestă crek'? Sùflitlu a mel lo-am tu mètură.

Alantă duă, după țe ișl avinare draclu, u l'a mètură nisă, 30 u bagă n-coh'e și-l' aprinde țerî, luminări, il' bagă lălùdî, l'-aspîndură asimcățî, ș-alte multe. Aeste tute s-l'a ocl'i, că ș-feata ș-eră Evă. Ea adukl, că draclu vru s-u bagă pri somnu.

S-toarnă sătînalû de-avinare, veade mètura tu mare tiție. S-lișînă si-l'-creapă-numa de arideare. 35

— Te-arîș, morî mul'are! nu dîțî ține, cum va sta sùflitlu tu mètură? S-țî-aspunu ndreptu, sùflitlu-nî easte tu cùțurlu dît avlie.

Mul'area aduk'l că ș-aestă-l mincună, ma s-feațe că no-

aduk'aste. Dua lantă, cum trapse sătinălu avinare, tut acși: lo cùțurlu și-l băgă tu udălu bun și cu tute mușuteșle lo-an-vărligă: țerî, lălùdî, asimcățî, flurî și alte multe.

Sătinălu diznôu s-creapă de-arîsute ș-altă nu!

- 5 — Mul'are, dîțe el, nî-o-aveam, că vrei s-nî goți viră teh-ne. Tora ved, mi umplûl că multu mi vrei de-ațea ndreptu va ți aspûn: sùflitlu a mel easte tu trei pilistèrî dit pîntica a agru-pòrculuî dit pădurea-l Futu-nî-l' mă-sa.

Aestă vrea ș-feata. Acl'amă gônile și-l' dîțe: ea ș-ea. Macă
10 ținî s-ascak' tată-tu ș-mine de-acate, nu stăi minută, ma an-gănă-le și du-te tu pădurea-l Futu-nî-l' mă-sa.

Gônile nu eră de-ațel' ță lă se-aspare ocl'ul. Si scoală și z-duțe.

Aclò țe eră?

- 15 Ș-eră un preftu, ș-avea nă cupie di oi. Oile a lui s-li suflăi. cădeă m-pade: ahîntu slabe eră. Di țe vai dîți? Că tu pă-durea ș-tu loclu lu s-află porcul nu putea s-li pască oile, că-l li vătămă porcul. Eale pășteă mași earbă uscată și țară di varliga di hoară. Loclu irbòs dit pădurea pòrculuî nu ctiqă
20 viră picurăr s-lu pască. Divarliga di pădurea pòrculuî eră ariû și nu s-antrisëreă lișòr.

Gônile-aleptu viăe și se-arugă picurăr la preftul. Apoea cara viqû, că oile suntu alăk'ite, tal'e un k'in, lo-arucă priste ariû ș-li treațe oile didinde, tu pădurea pòrculuî. Ea-le ș-por-
25 cul cu perlu zbărlit și carî se-acăță dol'i să se-alumtă, din țare pînă n-prîndul-mare. Ș-unlu putût ș-alantu harame nu-l' si mîcă. S-alăsară puțin niși, că eră-l' curmățî doll'i; porcul intră tu bară să s-avreaqă și gônile aleptu l'-trapse nă mi-care si-l' vîină puterle. Apoea eară s-loară di cășingic, dim
30 prîndul-mare pînă to-a soarluî ascăpitare, ma viră nu căqû.

Oile pășteă dipriună, ca tu gârdina tată-nuî. Seara, carî nu cădeă niți un, niți alantu, se-alăsă tr-a doa-zî și fiçorlu le-adună oile și le-aduțea gônile a casă, la preftul, micate săturate. S-nîră ș-l preftul cum si ngrășe tutîputa-l' quă di
35 quă. Nă quă preftul vru z-veadă cum să ngrășe oile? S-lo dipu picurăr și țe si-l' veadă ocl'il'? S-alumtă picurarlu cu porcul ca dol' țirîl.

— Ah! dîse porcul, s-aveam nă muçirlă, s-me-antăvălescu,

anduk'ilescu nă oară ș-un sac dī cālămbūk'ŭ s-l'-andoapir, cumăți-cumăți ti fățeăm.

— Ș-io, dīse gōnile aleptu, s-aveăm nă pită di lapte, nă cofă di vīn și feata prēftuluī s-u baș nă oară, z-videăi cum ti discăm făși-făși.

5

Și de-astă oară viră nu putū. G'ine-ma prēftul viđū și avđi' țe cură aoațe. Viđū nis, că picuraru aestu-ī gōne-aleptu Alantă quă adară pita di lapte, umple cofa di vīn și-l' li. da a feăt'il'eī s-le-aducă a picuraruī și u nviță, s-nu se-as-pară dip.

10

Eră trīș pri prīndu. Nīpōī uhtă porcul și dīse, țe vrea s-albă, s-l'-u poată al gōne-aleptu Nīpōī suskiră și gōnile aleptu și dīse:

— Ș-io s-aveăm nă pită di lapte, nă cofă di vīn și feata prēftuluī s-u baș nă oară, z-videăi cum ti discăm făși-făși.

15

Niscōs grăllu și ea-ŭ feata cu pita, cu cofa. U mică gōnile ca un l'uftă, biŭ vīnlu, ilī trapse nă bășare cārținoasă a feăt'il'eī și carī da di-l mută porcul și-l zdupuneăște di pade plăscīnī h'area dit nis. L-mută și ningă nă oară, l-da di pade, s-curmă di mesi porcul. L-mută ș-ningă nă oară, l-da di pade, l-iși mādularlu și gīh! nu feațe.

L-disică apoea și-l' scoate trell'ī pilistērī și-l' alasă sīnătate a prēftuluī. Gri aestu, pālăcārsī s-armină, că mași nă feată are, s-l'-u da nveastă, țivă! Fīcōrlu nu l'-ardeă tră aclō.

Calea gōnile zgrumă un pilistēr. Draclu ună-ș-ună căđū greŭ līndīt:

— Ah! mul'are, mul'are, va nī-u gūcāși! va-nī adrāși groapa!

— Ba! bărbate! zbor e-ațel? Nu dīți tine: altu pri lume am di tine?

Ș-ațea nu puteă să-l veadă!

30

Agungīnda fīcōrlu la poarta di pālate, arupe ș-caplu di ninga un pilistēr. Draclu s-k'irū tu līngoare: necă s-mină, necă zbură, vaī dīți: ma multu mortu di viŭ eră.

S-alină analtu și cu pilisterlu tu mină. Il' dīțe a feăt'il'eī: iŭ-ī apala?

35

Ea-ŭ, dipu ușe, dīțe feata.

Cara țimse apala, crīșt! ș-alantu pilistēr și draclu cripă, si-l' creapă soea. Fuga fīcōrlu la cruțe, u l'a, și trađe de-adūn cu feata. Sărgl'iră șuteanl'ī ș-tora, ma gōnile nviță

mințe; ștea cum s-poartă; nu eră k'irût să scoată apala di teacă. Cîndu tricû pri la vîlie, țe z-veadă? De-aclò videă: tută lumea, ca di pri palmă. Tute hoările, tute apulitile. tuți oăminl'i, prăvdile, vai dîi, di cîte sun pri loc. Fiçorlu
 5 veade frate-su cama marle, cum vindeă simiți tu nă hoară și tu altă hoară ș-frati-su di mese cum vindeă mărcăt.

— Ptiû! l'-ascuk'è nîs nă oară, nu vă easte arșine, hîl de-amiră s-cătîndisîți pri hala estă, cu poală dinăinte!

U l'a vîlia, u bagă tu supane, să se-află tră bun, tr-arău.
 10 Ncarcă avearea drațlor pri patru-dăți di cămile și trađe deadûn cu feata de-amiră.

Ağûmsiră, cari-ște, dipu cîte dîle, la loclu iu să mpărți di frați. Mută k'atra ș-află treile neale. Plimse lailu ș-corbul, că frați sun, și frați l'i z-dor.

15 — Va mi duc s-l'-afli, dîse nîs, ma tine s-aștepti.

Nu fu greû s-l'-află, că nîs cu vîlia l'-videă, cîtră iu l'a pine și cara l'-află și l'-ascuk'e năbeamă, apoea il' lo și s-turnă cu niși.

Aiștôr foc lă vineă: Cum? niși cama mări, niclu s-l'a namea?
 20 Si zburiră s-l'-u goacă. Noaptea cum dură lo-acătară tu somnu și l'i scoăsiră ocl'il'. Apoea lo-alăsară m-pădure și băgară feata z-gură, că nu vai aspună pînă s-nu-l' vînă ocl'il' a gônîlî urg'it. Niși pistipseă, că no-are vindicare.

Fiçorlu-aleptu, cara z-viđû fără ocl'i, alăsăt, s-trapse de-
 25 abûșala, de-abûșala pînă l-arădățina unûl pom și se-angăr-limă pri pomlu ațel.

Sum pom eră vatra iu s-ană draț l'i seara și aspuneă cahe-un drăcuriile țe-aveă faptă qua. L'i ntreabă draclu ațel cama marle, țe lup si-' mîcă feățiră qua? Dupu țe tuți ș-
 30 aspûsiră fapta, un zarzavûlî, un ang'udă di drăcûș, ișit qua țeă după ang'ldî și nțăpături dîse:

— Io băgăi doi frați di scoăsiră ocl'il' a frătîlî a lor.

— Na! oarbe! l'-are draclu ațel mare și-l' trađe nă bață. di l'-ascăpirară ocl'il'. Aestă nu-î țivă! cu puțînă cînușe di
 35 vatra estă s-l'i fricare ocl'il' și s-vindicară. Acșițe apărnești tehnea-ți tine? și-l' plăscîneaște nînga vîră ndoauă băți, di puil' videă ntr-ocl'i.

Fiçorlu de-amiră le-avde tute și citu s-frîmsiră daraț l'i de-acloțe, ș-frică ocl'il' cu cînușă di vatra țeă și-l' vîne videala.

Apoea se-adară cu strane vecl'i, tiptile, și trađe la tată-su. Frațl'i, nișl, cît aveă aġumtă.

— Nu mi vreți ș-mine huzmik'âr aoaște, mași tră nă pine!

— Ti vrem, il' dîsiră ațel'.

Di mare harauă, amirălu, că-l' vine sinătatea și-l' si tur- 5
nară doil'i fîcîrî g'ine, feaște beare-mare.

Carl micară, biură tuți, al se-aspună om lu ș-părămiolu. Aspûsiră tuți cum il' tăl'ă cărafeta, vine ș-arada-l huzmik'âr, z-dîcă ș-el părămiolu a lui.

Aestu țe z-dîcă, apărîl s-aspună cum eră un amiră, cum 10
aveă trel fîcîrî, cum dîsiră s-l'a crucea dit occlu a cîrbulu, cum si dispărîră, cum niclu l'-u deade tu pădurea greauă și tute anante cîte vidû, ș-cîte păi lăitlu!

Cu cît intră nîs tu părămiu, cu ahîntu ananți doi frați ngălbineă tu față. 15

Agărșil s-aspûn, eă niclu, tra s-no-aibă gură frațl'i, cîndu l'-află, lă dîse:

— Vă l'au cu mine, ma z-vă bag vula, damca dinăpîl, tra s-nu-nî ġucăți viră murafete. și niși vrură.

Cara vine di lo-aspuse tut părămiolu, cum l'i scoăsiră ocl'l' 20
frațl'i, ananți doi acățară z-grească:

— Scuteți-lu năfoară, că-l k'irût aestu huzmik'âr!

— Ba, nu, dîse amirălu, k'irût, nik'irût, să-și bițească pă-răvulia, că mușăt aspune.

N-coadă lu ntreabă amirălu: 25

— Tine om lu ațel, ġîdîle-ațel aleptul, ul cunuscûși?

— Cum s-nu-l cunuscûi?

— Am carl easte?

— Io h'iû!

Tuți armăsiră cu gura căscată. 30

— Carl nu pistipsiți, na nelu-nî, na feata z-grească, na frațl'i-nî: mutriți-l'i și va lă videti dămțile dinăpîl.

Mutrescu nelu, — a lui; ntreabă feata, — acși-i; mutrescu frațl'i, — cu damcă.

Atumțea amirălu dipuse dipri scamnu și băgă niclu și-l' dîse: 35

— Tora, amiră h'il, fă-le a frațlor, țe ti nveată inima.

Țe s-lă facă ș-nîs, țe ocl'il' s-lă scoată, dure fu arșinea țe lă feaște.

Apoea si nsură cu feata di amiră și feățiră numtă mare.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

134. Corbul ălibi.

Te ş-eră, te nu ş-eră

Eră un vasil'ê ş-aveă nă feată. A feătîl'eî il' viîne oara să s-mărită. Pitreaşe amirălu hăbare tu tute amirăril'le şi dîte.
5 gônî alepî şi h'il' de-amirăţî şi di vasil'ăţî, carî vor să-ş veadă căsmetea, să si scoală şi z-ducă.

Şi mbăirară gônî-muşăţî, gônî-alepî, h'il' de-amirăţî şi di vasil'ăţî bluk'-bluk', tra se-aleagă feata. Şi h'il'a vasil'elui şi-deă pri firidă cu merlu tu mină. carî s-lo-arisească, s-lo-agu-
10 dească cu merlu.

Tricură gônî scriăţî cu cundil'lu, gônî alepî, gônî angl'igăţî tu amălamă ş-tu hrisăh', pri cal' azburătorî, pri pade, tu că-ruţe, nă ask'ere ntreagă. Feata no-arisi vîrnu. No-aveă ar-masă tinir, te s-no-aveă tricută. Cîtră seară, n-coadă, na treaşe
15 ş-un corbu. Feata ne lo, ne-alăasă, şi-l' cărţîni ună cu merlu după cap.

Amirălu de-aclò iu mutreă, gri di nă oară :

— Nu se-acată, nu se acată, că-l' cădû merlu a feătîl'eî, că ea nu vru.

20 Şi diznô mbăiră gônî'i pri dinăntea feătîl'eî. Tut acşite s-urđinară gone di gone pîn di un, şi tu sone feata trađe ş-agudeaşte tut Corbul-ălibi.

— Ninga nă oară, greaşte vasil'elu, că-l' cădû merlu ali feată, fără z-va!

25 Pîn tu treile, feata ş-aveă băgată ocl'ul pri Corbul-ălibi, şi tut pri corbu amină cu merlu.

No-avû te z-đică vasil'elu şi u deade, cu tute-că l'i se a-mări' înima făr-măc.

Aestu nu eră puil'û ca tuţî puil'i, că eră corbu di mumă
30 faptu! Noaptea ş-alipidă peănila şi-ţî işă un gone-aleptu, cu nişte straşe muşate, sirmă ş-amălamă maşl. Ți-eră harauă să-l mutreşti, ahîntu scriăt ş-eră. Năs il' đise a feătîl'eî:

— Mutreă g'ine, durută, s-nu ti bagă daraclu di minteşti peănila, că multu arău ş-multu greû va ȝi-ampară.

35 Vasil'elu nu vrea s-avdă di feata lui, ş-ea că te? nîs li trundul tute amirăril'le, tute vasil'ile ş-tut loclu, şi feaşe di

i sculară goâl'i, aleptîl' și scriâțîl'i z-vînă dit mărđinea locluî
ră nîsă, și ea, tr-arșine mare, aleapse un corbu tră gone!

G'ine ma nîsă ștea, țe ștea.

Nă quă l'-acl'imară la nă numtă di amiră. Dûsiră tuțî, duse
i nveasta-l Corbu-țilibi. Cîndu corlu se-acăță, na-l și Cor- 5
bul-țilibi, tu strahe noauă, ca scos dit ou! Mușăt: si l' l'aî
caplu! Gone: si-l' țînđi apala.

Cum îl viđură tuțî să ntribară un co-alantu, carî s-h'ibă aestu
gone-aleptu? Viră nu ștea; mașî ună nu o-aveă loclu di ha-
rauă, și di cămară țe-l' vineă. Aesta eră țal-Corbu-țilibi. 10

Muma li nveastă al țilibi il' dîțe :

— Veđî, feata-nî? Aestu prindea s-h'ibă gônile a tăl.

Feata, canda u mică limba, nu putû să s-țină și-l' dîse a
mă-saî:

— Am aestu nî-u gônile, mumă!

15

— Macă-î gônile-țî aestu, iu-l' suntu peânile?

— Peânile le-are acasă sum tăpsie.

Muma s-fură de-aclò și fuga la đinir-su acasă. Niți ună,
niți doaă, li l'a și li plăscîneaste tu ċireap. Al Corbu-țilibi,
di la numtă iu șeară, l'-u deade voaha și gri: 20

— Mul'are, mul'are, minte șcortă ș-perl'i lundî, va ti pimse
ațel c-un ċor, s-adarî lăeața, că scrum nî-añurzeaste.

Z-duc a casă agoña-goña, peânile arse tute ș-fapte scrum :

— Mul'are fără minte, greaste Corbul-țilibi, s-alăđî dupu
mine și s-plinđi cu lăcriñle ca pruna, că-țî lo mintea vimtu 25
și ti mică limba s-aspunî misticolu a nostru, ș-atumțea s-me-
afl'i, cîndu di imnare va se-arupă păpûțîle-țî di h'er.

Cît gri aeste grăire și s-feațe nă limbă di foc și prit ușe
azbuiră citră tu data soarluî și nivîđut s-feațe.

Mărata di mul'are armase ca di totna sîngură ș-cu dorlu 30
tu inimă. Minte ncap no-aveă și cîndu mindueă țe mușăt
gône k'irû, loclu n-o-acăță di glărimea țe feațe. Plinđeă, și
zmulđeă perlu ca nă zurlă, z-dipiră ma tute n-vimtu. Boațea
și plîngul no-acăță loc și tr-aestă z-vulipsî, să z-ducă s-lo-află.

Ș-adară nă păreacl'e di păpuțî di h'er, ș-l'a nă tueagă di 35
h'er și nk'iseaste lu Corbul-țilibi.

Imnă ș-imnă, viră an ș-cama, ađumse tu nă irnie greauă.
Aclò ș-eră nă căsică. Asună la poartă să-l' dișcl'idă. Aclò
bină Nêrcurea. Nêrcurea o-așteaptă ș-u ntreabă:

— Nu-nî dîŭi, feata-nî ŭe scutură greauă, ŭe-amărtie ti pîr-
siră tu pădurea eŭă, iu niŭi puil'ŭ nu azboăiră?

— De! mae, ŭe s-h'ibă, acŭi, ŭ-acŭi, alăg s-aflu Corbul-čilibi.

Nêrcurea-l' dîŭe, că tu loclu a l'eŭi numa eŭă nu are ar-
5 dîă, tr-aeŭă u pitreaŭe la sor-sa Vinîrea, că niŭă poate să
ŭtibă ŭivă.

Gîne ma ŭ-Vinîrea nu ŭtea, că niŭi tu amirăril'a l'eŭi nu
se-aveă avdîă s-treacă vîră oară vîrnu cu numa Corbul-
čilibi. Carŭ mîcă ŭ-biŭ niŭcînte dîle mărata ŭ-curbiŭana di
10 feaă, Vinîrea u pitricŭ la sor-se Dumînică. Aeaă hărnea di
tuŭi puil'i cîŭi ŭuntu pri duŭauă. Carŭ u curmă nîla feaăil'eŭi
l'-angană puil'i tuŭi ŭi după ŭe lă da s-mîcă, z-bea l'i ntreabă:

Puil' muŭăŭi, vo puil' durŭŭi,
pr-iu azburăt ŭi pr-iu tricŭt,
15 nu viŭŭt, nu cunuscŭt
gone-aleptu, gone-avdîŭt,
Corbul-čilibi?

Puil'ŭ di puil'ŭ tricŭ ŭi deade graŭŭ «nu ŭtiŭ», «nu ŭtiŭ!

Carŭ tricură tuŭi ŭi vîră nu ŭtiŭ, dîse nîpŭi Dumînica:

20 — Nu s-faŭe, vaŭ lipseacă vîră puil'ŭ, că de! cum s-nu
ŭtibă niŭi un, că puil'i loc ne-alăgăt no-alasă.

Cara s-misurară, se-aŭă, că nă orŭe moaŭe lipseă. O-aŭară
ŭ-o-adŭsiră ŭ-aeaă. De-alih'a eŭă ŭtea, că *Corbul-čilibi* eaŭe
la pălatea draŭlor di mul'are-sa itie.

25 Cîndu avdî ŭ-aeaă mărata-ŭi, lăcîrnîle ca pruna-l' cură.

Nêŭe! cu aŭtorlu al Dumniŭă ŭ-ali Dumînică nviŭă di gone
ŭi aŭmse acloŭe. Eră nă duă albă, că tuŭi draŭli lipseă di
la pălate. Maŭi Corbul-čilibi aveă armasă. Cum intră niŭă
to-avlie ŭi-ŭ mutreaŭe păpŭŭile, li veade arupte. Aduk'l' ca-
30 ŭumse. S-alină analtu ŭi cîndu z-viŭură, s-loară m-braă, z-bă-
ŭară ŭi s-hărisiră.

— Am cum vinîŭi muŭată, pîn aoaŭe? nu-nî ti curmăŭ
calea, nu-nî ti k'îrŭŭi tu irŭlîle pr-iu tricŭŭi?

— Dorlu tră tine, vrute, nî deade inimă s-li ŭrăbăt tute.
35 ma haŭ s-nă fuŭim, pînă nu s-turnară draŭli, ŭi s-nă duŭem
tu loclu a nostru, tu aŭisitlu nostru loc, aclo iu-ŭi bate puil'le
veara ŭ-pitrunic'l'a năăă-veara.

Suflă nă oară Corbul-čilibi ș-u l'a vruta m-brăță și az-
voairă ca vimtul.

Drațl'i, de-aclò iu ș-eră, aduk'iră, că lă fuđe Corbul-čilibi
i s-loară dipu nîs. Aoă s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, s-toarnă
čilibi cîtră năpòl, țe z-veadă ? nă urdie ntreagă di drațl'i, 5
ăi ca cărbunile, s-țineă dipu niși am-păturlea. Čilibi, cu tută-l'
guneata, o-aspărè huzmetea și dîse :

— Va n-acăță, scumpă.

— Nu ț-u frică, dîse ea, și cum cîntă ndoauă zboare ți u
nviță Nêrcurea, s-prifeațe fintină și Corbul-čilibi s-feațe apă 10
arate. Tricură drațl'i, biură și no-aduk'iră.

Fuđl niși nîpòl, fuđl drațl'i dipu niși, cît-cît s-l'-acață pale.
Gîne ma feata murmură ndoăuă grăire nvițate di la maea
Viîiri și s-prifeațe guvă și Corbul-čilibi pangu.

Tricură drațl'i nu-l' duk'iră.

15

Nîpòl gònile Corbu-čilibi cu nveasta-l' alăgà cît putea, se-
asapă. Drațl'i cu limba scoasă dipu el'. Fuga drațl'i, fuga,
se-apruk'ară s-l'-ağungă și s-l'-ančupă di perče. Feata dizndù
murmură ndoauă grăire nvițate di Dumînica și ea s-feațe
niòr și Corbul-čilibi un vimtu turbăt și fuđeă-fuđeă, minuta 20
și dua, că nu putură s-l'-aproak'e drațl'i.

Carî ascăpară, si dîsiră nîpòl la feata, ș-aflară vasil'elu
ninga víu, ma mvirnăt, că pîne nu-l' si mică, dîtră feată. Năs
di multu o-avea aștearsă dit tifterea a vîllor și cîndu u viđù
turnată de-adùn cu gònile Corbul-čilibi, l'-părù c-altu ahîntu 25
creaște. Apoea, co-amăi, cu ună cu altă, armase čilibi om.

Dipuse nîs atumțea dipri scamnu și se-alnă Corbul-Čilibi
și carî s-nu muriră, bîneađă ninga.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

135. Capra-șută.

Ți ș-iră, ți nu ș-iră.

30

Ș-iră unoară un vasilă t-ună vilaeti mult diparti. El avea
trei fîcòrî mușățl'i, ma ațel cama nîcu iră cama mușăt ș-cama
vrut di mă-sa j-di tată-su.

Aistu vasilă z-duțeă tòtăna pit pădùrili dit amirăril'ă s-avină,
singur ică cu oămînli a lui. Așă z-dusi nă quă singur tu 35

nă păduri, lu s-află luvîl di luvîl di prică ș-carî nu z-vătămă lișôr-lișôr, că pl'umbu arucăt pi năsi s-tur(n)ă năpòl. Z-dus singur ș-cînd agumsi acò, viđù ună prică, ună capră șută carî aveà nă căruți tu frîmti. Alstă irà di niscîntili prică, 5 zburăsc. Cum u viđù el, l'-trapsi cu tufek'a și pl'umbu tu loc tea s-o-agudească la, s-tură năpòl și s-pligul singur vasil'ălu.

Atumțea ș-ligă rana, s-tură acasă și z-băgă tu pat și nu cama puteà s-easă avinari. Năs multu l-arăseà s-măcă carî 10 di avinatic. Ti ațea fiçor'l'i a lul ișară z-vătămă țivă l'epurî, terg'i ică ițido ți s-h'ibă.

Lă dăsi tatăl s-nu năgă pit pădurea cu capră șută, că s-nu pață, dot, ș-el', ți păță ș-el. Fiçor'l'i ġurară s-nu treacă pi acò.

15 Șămintrel'ă fiçorî loară ți loară, să nviscură și năsiră cu oamînl de-a lor. Acò vătămară niscîntî l'epurî, pull' și l-adûsiră la tată-su.

Așă z-dûsiră ningă unoară după niscînti dîli și a treea oară vrură ș-el' si z-ducă to-ațea păduri cu capra șută. Dîțea el' 20 — Că-țe nă dîsi tati ca s-nu niçem tu ațea păduri? U păț el că ș-fu singur, ma noi h'im trel inșî! Al s-niçem ș-ma s-nu fățem țivă, să-l' spunem, că nu nă dusim pi acò, ma tu altă parti.

Așă dăc și neg trel'ă. Cum agungu, lă easi priča. Trag el 25 cu tufek'li, ma n-o-agudiră și capra șută lă fuđl pi dinintel lor, tricù pi ningă nă firidă a cāsilor di vasil'ă, ți stătea a tumțea la firidă, l'-feăț semnu și trapsi tu mărđinea locu lul și de-acò tu lumea lantă, ma-l' dăsi a vasil'ălu, că ma z-va s-o-află, z-vînă după la pit guva dit mărđinea aiștûl loc

30 Uhtă mult vasil'ălu și dăsi:

— Ah! cānl'i di fiçorî, ți-n feățiră! Ģurară, că s-nu năg pit pădurea cu capra șută și ișară din zbor! Va si-l' pitrê s-n-o-aducă dit lumea țea lantă, să nveăță minti.

L'i aștiptă cu nirăvdari. Ea lu vîn fiçor'l'i. Lă dăsi tati 35 — Fiçorî lăiț! z-vă ved nu voi! dăsit, că nu niçeț tu pădurea țea și voi me-arăsit și năsit. Toră, nu vă l'ertu pină s-nu niçeț s-aduțeț ațea prică, caî vrut s-u vătămăț.

Lă dăsi tati tuti cāti l'i spusi capra-șută. Atumțea trel'ă fiçorî loară funi, cufinl cu pîni, li băgară t-ună k'eră și trăp-

iră câtă lu da soară. Fuđi, fuđi dîli ș-nopți mizie ađumsiră
a mărđinea lăculu. Acò aflare gura p-lu z-dipună. Băgară
rătili ma mară tu cufină, lîgară g'ini cufina cu funea ș-lu
pinđurară tu guvă. G'ini ma el lă spusi, cîndu va z-bată
ufina cu funea, s-ul scoată nafoară. Năsi căt năsi și di frică 5
hurh'i (aγurh'i) z-bată funea cu cufină. Scos nafoară ș-iră
albin ca țeara.

Intră frătili dit measi, ma ș-năs, căt ul dipunără pînă la
munitati, li umplu zmeănile di frică. Scos ș-el nafoară ma
nult mortu ș-iră di viū, că mizie lu nviară. 10

Vine ș-la cama nîcu, să z-dipună. Il' feățiră ș-a lui hără.
El dăsi di ma ninte.

— Cîndu z-bat funea cu cufina, s-mi sălig'iți cama nh'ima
S-ăudiră frați' di aistă apufuseari. Aistu ș-o-avea băgată
lot, s-nu easă dit guvă fără capră-șută. Căpsiră frați', ma 15
viđură așă ș-l sălig'iră tu groapă. Sălig'à, sălig'à, z-dipună
u alantă lumi (duñală). Acò căđu t-ună padi mușată ca pa-
cădis.

Agărșăi si spun, că dimîndă la frați s-tibă (si știbă) dupu
un semnu, cîndu va s-ağungă acò și tot după semnu, cîndu 20
s-ul tragă nafoară.

Frați' do! aștiptă sus, pînă z-vînă aistu cama nîcu.

Nîcu ligă cufina di un arburi și lo calea câtă lu da soară.
Fuđi, fuđi, ađumsi la niscînti pălăți (sărăvî) di băcără toati.
Toate aisti li dumnea nă mul'ari, și aveă huzmik'ări și huz- 25
mik'ari și cînl' căt spur(n)a; ma cînl'i atumțea iră ligăți că
ș-iră qua. El s--apruk'ă di poartă și bătù. Doamna pălățlor
(a sărăvlor) dăsi:

— Vii! și anurdești a om dit alantă lumi! Ma s-furi om
bun, s-intră! s-furi rău, s-nu cuteađă s-intră n-casă, că să- 30
lig'escu cînl'i ș-ul fac bucăți-bucăți.

— Bun esc (escu), amirăril'a ta!

Macă-l' gri așă, la lo-apruk'ă.

Doama (doamna) căsăl'eî ul țină, ul băgă z-doarmă și
noaptea vini ningă nîs și căftă gîoc. G'ini ma nîs ș-iră cur- 35
măt rău și n-nu-l' si gîucă.

Tu apirită, tah'ină, lu ntreabă doam(n)a:

— Că-țe nu vruși, tea z-dorîl cu mini?

— Că nu mi sculăi dit lumea lantă ti aisti lucrî, și ti altu-

țivă, și-l' spusi ti țe. Maș cîndu va s-aflu capra-șută, va s-fa
așă cum va s-cafți tini.

— Greu lucru cafti, ma cu răvdari tuti s-fac. Mini s-ți
daŭ nă veargă di băcără și acò iu va s-măcă, iu va s-
5 roadă dip, va z-daŭ di nă pälăte (săravè) tută di asimi; acò
sta sor-mea țeă dit measi, ia va s-ță spună iu va s-nedi.
După ți va s-ascăk' lucru, s-vini pir oati, tea s-mi scoți tu
eta lantă.

— Maș s-u facă Dumnițăŭ, s-ul fac ș-apoea lișor lucru-
10 s-ti scot.

Imnă fițoru an di țili, pină pul'anu di băcără s-măcă, s-
roasi dip. Na și sāravă di asimi!

Bătū la poartă. Ișă doam(n)a căsăl'eŭ năfoară și feați:

— Vii! ți anurdești a om dit lumea lantă?

15 S-aproak'i și ntreabă și fați și ia ca sor-sa ma mară, fur-
că-l bun, ică ma nu? l-bagă n-casă și fați tut așă.

Atumțea l'-dăți ia:

— Na pul'anu alst de-asimi; cu nīs va s-nedi pir cali și
acò iu va s-măcă pul'anu, va s-aflī niscinti sārāvī di flu-
20 riă; acò bineadă sor-mea țeă cama nica. Ia va s-ti veață ți
s-fați, ma s-nu agărșești s-mi l'al, s-mi scoți tu eta lantă.

— Nu ț-u frică, că va s-am angătān.

El nideă ș-cintă pir cali, că dățā:

— Pri ningă capra-șută, n-aflāi și nveasti ti frați și ti mizi.

25 Aģumsi tu niscinti deŭ mușati ș-avdă pul'i cum cîntă ca
tu paradis. Acò ș-iră ș-pälătea di fluriă. Iră maș harao, că
doam(n)a iștōr casi va si-l' spună iu s-află capra șută.

— Vii! gri sora nică, ți anurdești a om dit lumea lantă!

Tut așă ca la surări ma mări, lu ntribă fur-că-l bun, ică
30 răŭ. Ș-feați tut ca lanti. Și lu ntribă dimneața ia, că-țe nu
s-apruk'ă z-doarmă dol'ă. El l'i spusi ș-aistēŭ cum ș-alāntōr.
Atumțea l'-dăsi ia:

-- Nu ti nveară, ma țini pul'anu alst di fluriă ș-iu va
s-măcă el, acò va s-aflī nă casă mari, plină di drați. Tini
35 cîndu va s-aģunđi, el' tuți va s-h'ibă pi misali. Tini s-intri
nuntru, s-fați căruțea și s-ti tinđi m-padi ca mort. Drațiŭ va
s-rāmīnă cu gura căscată, di frică nu va z-bată dit loc, că
va z-dăcă, că vīră ang'il vini. Drațiŭ va șadă s-măcă pini.
Atumțea va z-vină un pull'ŭ și va s-ti k'ipură di ciōr, ma

ni s-nu-l acățî. Apoea va z-vîină ningă un și va s-ti k'îpură i față. Aist s-lo-acățî și s-lu țîîî, pînă cîndu va z-vîină mă-a. Aistûi mumă easti capra-șută, ca(r)î u cațîi tini Fă atumțea um îți tal'ă capu, maș s-nu-agărșești s-mi scoți tu eta lantă.

Fićoru fuđî, fuđî, cîndu s-roase pul'anu di fluriă, viđû 5 -casa drațlor. Apoea șăđû di z-discurmă și feați cum lu viță mica. Drațîl' nu cutiđară s-easă ș-rămăsiră pi misali di frică. Lă părû că-î ang'il, că fićoru iră mușăt, gone, cama di ang'il. Năși nu z-bătură dit loc, di frică.

Viniră pull'ă pi aradă, cum l'aveă spusă feata țeă cama 10 mica și-ul k'îpurară di cićdr un, di pîntică alant și nu-l' acăță. Vini ș-alant ț-ul k'îpură di față, și fićoru lo-acăță. Pull'u a-hurh'î s-șîură, si strigă, si zg'ilească ahăntu mult, că ârbură și munțîl' cădeă și cāsili di pe-acò. Avđă și capra-șută, mă-sa pull'luf, carî u căftă fićoru, și vini zg'ilûndaluî ti pull'u a 15 l'eî.

— Lasă-n h'il'u, ġoni mară ș-mușăt.

— Vinu cama ncoa, vinu cama ncoa, spuneă fićoru.

Și s-apruk'ă capra șută, pînă țî fićoru o-acăță ș-așă alăsă pull'u. S-nu-l' fugă, îl' ligă di un ârbură cusîțali di deđî și 20 ia u ncărfusi di ârbură. Apoea z-dipărtă nih'amă și cum s-mindueă, țî s-facă și cum să adară, tut rămă cu pul'anu curpăea di nîngă năs. Da, da și ea veadî, că s-k'ădică pul'anu di un prag di ușă Rămă ma mult și află nă ușă. Pîmsi ușa și se-află tu nă ahuri, cu treî cal' ca luteafîrî, 25 unu iră Vimtul, alantu iră Mintea ș-ațel din coadă ș-iră Bana. Cal'î iră cu gură, ca oămînîi. Il'î dăsiră :

— Tîni țî nă feațîșî ġ'inea istă, că ncl'îșî irăm și nu puteam s-ișăm, că nă iră ușa astupată, va s-ti avêm domn a nost(r)u. Tîni cîti treî h'îri di per di-pi noi, bagă-li n-sin și 30 tu zoră, ică cîndu vreî s-vînîm nîngă tîni, scoati perl'î și di unăoară vînîm noi.

Fićoru aistă căftă. Acò calu Minti lu viță s-l'a un cângîc și s-facă lîido cu el. Așă, puteă s-adună nă casă ntregă, cu nă dari, t-un top nîc. Apoea îșă cu calu Vimtu și năsi la 35 capra-șută. Aistă-l' dăsi :

— H'il'û di văsîl'ă și de-amiră, dizleagă-mi ș-mini di oați și tal'ă niscînțî perî di cap și cîndu va si-l' scoți din sin, vîn mini di unoară.

L'-fu nîlă a ġonilui ş-u dizligă, după ți lo perî din caş
Ncălică calu Vimtu şi pînă s-mutrêşti, agumsi la feata ȝea
cu căsili di fluriă. Dipună dipi cal, l-sălig'i şi intră n-pălati:

— Ai s-fuđim, đăsi năs.

— Ai ! đăsi feata.

Căsili, lă deadi ună cu căngicu şi le-adună tu top, cu tuti
neali, cu tot asimicali, cu flurilli şi li băgă n-sin. Tot aş
feătîră la ȝea di measi şi la ȝea ma marea. Li lo şamintreili
surări ş-fuđi, fuđi, agumsiră tu padea ȝea muşată, lu s-aveă
10 dipunată el. Ş-află cufina ligată, că viră nu vini s-u diz-
leagă.

Oaşi bagă nis treili surări tu cufină, trađi funea dao
bărtati, cum ş-aveă semn şi zbor cu fraţil' şi lă đăţi a fea-
tilor s-no-albă frică tu guvă. Năs rămasi, că nu l'i ncăpeă
15 cufina şaminpătrul'ă.

Cîndu fraţil' viđură aisti treî feati s-hărisiră mult, doi nişi
şi huzmik'aru treî. D-apoea sălig'iră cufina năpdi z-veadă, ți
va s-h'ibă, ți va s-aducă.

Frătili cama nîcu vru cama ninte z-veadă, ȝin fraţil' la
20 nîs ică ma nu. Te-aȝea băgă nă şcămbă mară tu cufină j-di
supră tălăganu ş-căcula lui. Ahurh'iră s-lu anală şi cîndu
agumsi aproapea di gura ġuvăl'eî, ună viđură că nu easti
altă feată, ma frătili a lor cama nîcu, — că-l cunuscură dipri
tălăgan şi căculă, — tăl'ară funea şi cufina căđu ng'os.

25 Ġ'ini nî-u feaţit, fraţi cînl, ma ş-mini vă u coc ! đăsi nîcu,
cîndu viđu ți vrea s-l'i facă fraţil'.

Ți ti faţi tora ? Cum niđeă minduit şi cripăt, ca laŭ şi
corbu, veadi lu s-alumtă tă vătămari un puł'ŭ di tălănda
c-un şarpi. Şărpili scuteă limbili s-muşcă puł'u, ma ş-puł'u
30 l'-u dădeă cu cărăntanea. Atumȝea ġonili s-apruk'ă c-un par
gros şi dă-l', dă-l', il' k'isă capu a şărpilui.

Puł'u maş harao ş-iră, că ascăpă di nipărtică. Aşă, lo fi-
ċoru sum soară pi sum peani ş-ul dusi la mă-sa, carî iră
mară căt nă casă.

35 — Dado ! đăsi puł'u, vînu z-veđi şărpili cari-ȝi măcà h'il'ă
a tăi tătănă, cîndu tirȝeă, p-lu tricŭi ş-mini ; s-nu me-ascăpă
un ġone ş-mini mort irăm.

— Ia z-videm, đăsi muma.

Năsiră acò iu iră psoh' șàrpili. S-hărisi mult muma di pull'û și ntribă di góni, iu easti.

— Pe-aroà-l ascùmt, dăsi pull'u, ma gura, că nu-l măți.

— Cum să-l măc, ma ț-ascăpă bana, pull'û?

Ia z-gură și pull'u lu scoasi di sum soară. 5

Ea-l băgă di un-oară n-gură ș-ul scăpită ș-ul scoasi năpdi, l-apoea ul scăpită năpdi ș-ul scoasi năpdi di harao. Lu n-ribă să-l' caftă și va, ti buneața, că-l' ascăpă pull'u.

— Țivă nu voi, maș s-mi scoți pit guvă tu lumea dipri-supră. 10

— Greu lucru, ma va să-l fac. S-n-aduți un cîrăp di pîni, dao vătalah'i di vin, j-doi boi s-am calea ti măcari.

El il' dăsi, ca va z-ducă s-află d-îuva, că no-ari.

Fuđi, fuđi, deadi t-ună păduri. 'i'u păduri astăl'ă un aúș orb, și aveă k'irută calea și nu ștea niți iu s-află, niți cătă 15 iu s-u l'a.

Di zbor-zbor, află caimolu aușlu. Aist alăgă tă funtina și da ocl'i. Ul lo fićoru ș-ul dusi acò la țeă funtină și ună și si spilă, ahurh'i z-veadă ca pit nēgură. Si spilă adoara, viđu ca pit dăre; si spilă ș-a treea oară, viđu ca pit quă. 20

— E, h'il'û, tini și-n feațișl buneața istă, caftă și vrei, că mini esc avut cit nu poți s-minduești. Cîți perî in cap, ahită aveari am. Am ș-ună feată, a ta s-h'ibă.

Fićoru l'i spusi atumțea, iu-l doari ș-auș(l)u nu vru să-l' cadă pi zvercă și-l' deadi, și căftă tălănda. Li lo pull'u tălănda. 25 li băgă toati pi peani ș-pi supră fićoru ș-feați căruțea și trapi pit guvă tu lumea lantă.

Ağumsi aproapi di gura gùvâl'eî și cara z-bitisl. Car! pull'u, să-l' da cară, cară no-ari! ș-adusi aminti di h'irili di perî di cal', li scoasi din sin, și di un-oară vinîră cal'i și 30 lu scoasiră pi lume. Tălănda, pînă s-adil', s-tur(n)ă tu lumea di gos.

Cu Vimtul cal fićoru ağumse pînă s-ascuk' tu hoara tată-su. Acò frați'l' iră si-s soară cu ațeali feati. El intră viscùt tu strani rečk'i, ca un g'ift, la un hrisic tă nă pîni. Hrisicu 35 dăsi:

— Tea s-nu imni pe-aroà pe-arcò, vinu să sufli la foali.

Iră Sîmbăta, cîndu ea iu vini h'il'u al vasil'ă, ațel cama mară și-l' dimindă:

— Pînă n-qua de-aqă să-nî faî nă preac'lă di verî di băcără, cum li va mul'ari-mea, — vini zbořu: feata cama mară ş-nă biligucă ş-un nel; ma s-nu-l faî, mintueă-ti, că va t'tal'û.

5 Il' dăsi s-tibă (să ştibă), că nîs li vrea.

— G'ine, s-şă baş mîna, dăsi hrisicu, va s-mi daû s-li fac
H'il'u di amiră nu cunuscû frati-su, c-aîst iră ca g'ift, ma nîcu frati ul cunuscû.

Bagă hrisicu s-lucreadă, asparđi caî-şti cită băcără, ma ţivî
10 nu fâţeă. Lucră qua ş-noaptea, ma din cot! Şi quă cu quă
s-adună dî'lili şi aşă cum li vrea h'il'u di vasil'ă, nîs nu puteă s-adară. Di curmăt, cripăt şi nisumnăt, cătă Viñirî searî
z-deadi pi mîná şi durîl. Fiçoru atumţea scoasi dit top cu
cângicu neâlili şi alanti lugrîl di băcără ali feată mară
15 şi băgă n-sin aţeali facti di hrisic ş-apoea ahurh'i z-bată cu
ćocu ćac! ćuc! Măsturu z-diştiptă şi viqûndaluî aşă lucrî meşati, dăsi:

— Oa! mini ţi esc mastur bun şi nu putûl s-adăr ţivă ş
tini ćiracu mi ntricûşî, si-nî bînèđl! Si ştiî, că va s-ti l'aû
20 numtă ş-tini.

Ma ćiracu dăsi, că nîs nu poati s-năgă la numtă.

H'il'u di vasil'ă li lo lugrîlî dimîndati şi li dusi la isu
sită. Aistă ma li viqû, dăsi cu mintea-l':

— Oa! că-l' vini uruteaţa! Aisti-s a meali lûcără!

25 Ia nu pistipseă, că s-le-aibă faptă mîná di hrisic, ma ş
ţineă caîmolu tu înimă.

A dao quă iră numta. Hrisicu dusi şi ćiracu nu vru
ducă, că g'oea iră viscûţ rećcamân. Cum fuđi hrisicu, scoas
per'lî di calu aţel di vimtu şi na! dî-unăoară viñi calu cu
30 strani ca di soară, neălică calăr şi zbură tu vimt. Tamân
s-tur(n)ă cuscri'l' cu nveasta. Dăsi el a caluî:

— Mutreă g'ini, s-ti anvîrtèşti di avărlgăra a gramboluî
s-lu agudèşti pisti căcûlă n-cap.

Calu nu vrea dăcă adoară, ak'icăsl cum s-facă şi l-u
35 deadi pi căcûlă şi-l lo nih'amă j-di perî, ş-apoea fuđi ca vim-
tul cu gônili. Aist vini, discălică, z-dizviscû şi s-feuţi ca
rărăc năpòl. Şăqû la duk'ani pînă vini hrisicu, carî acăţă s-l
spună numta cu ćudia, cum l-u deadi calu cu scloţa a
gramboluî după cap.

— S-h'im g'ini, n-qua de-aqă va s-ti l'aũ la numta țilũl dit measi, qăsi hrisicu a ȋiracluf.

Dua lantă, lunĩ, vini h'ilu di measi și dimĩndă verĩ bili-ğũŧi ș-neali di asimi.

— Bagă oara, qăsi nĩs la hrislc, s-le-adări ti Simbătă, că 5 dusi bana-ŧi.

Ți s-adară hrisicu? Iu-l' tãl'a capu, cum li cãftă h'il'u di vãsãl'a. Ma ȋiracu avũ nilă și di cãtă Viniri searã scoasi lugriili din ġapi, cĩndu durĩă hrisicu și bãgă n ġapi ațeali alanti. Domnu-su, sculăt dit somn, ș-aștirdeă ocl'il' z-veadă 10 tehnea ȋiracluf,

Li deadi ș-aiste la feata di measi ș-aistă mult s-ȋudĩ, că ștea ia, că nu puteă s-li facă vir om dit aistă lumi, ma tãcũ, nu u feaŧi zbor.

La numtă tot nu vru z-ducă fiȋoru, că dățea, cum z-ducă 15 cu stran rečk'i ca ġift. Ș-nãpdĩ neălică calu di vimt și-l' trapsi cu scloța ș-a frati-suĩ ună și-l' surpă cãcula și-l' discă puŧĩn capu.

Ș-tot așă, z-dizviscũ, ș-aștiptă dom(n)u-su. Aist l'i spusi:

— Țivă! K'irũși mult, că ș-aqă ișă mușatlu ġone cu calu 20 ș-ea ȧi s-feaŧi. Să știl că Dumĩnica ȧi vini, să soară huzmik'aru cu feata ȧea nica. Va s-ti l'aũ cu mini z-veđi ș-tini și cãt ti straĩi, nu creapă, ma na parățĩ, fã noao.

— Oa, huh'e! qăsi ȋiracu, z-bĩnãm pĩn atumțea și va z-videm. 25

Lunĩ tah'ină vini huzmik'aru și-l' qăsi:

— Mutreă g'ini sã-n faŧi cama goňa verĩ, neali și alanti că ma nu, ȧi-tal'ũ capu ca di un praș, avdășĩ ică ma nu?

— Va s-li fac, va s-li fac, qăsi hrisicu.

Aisti lugrĩl vrea fãțeari di fluriă, c-așă purtă nica. Lucră 30 lucră hrisicu, ma tot nu fãțea lũcără dimĩndati, așă cum l cãftă feata.

ȋiracu l'fu nilă di nĩs și-l' gri:

— Culcă ti nih'amă, că va s-lucrẽđ mini.

Hrisicu z-bãgă și ȋiracu scoasi dit ġapi lũcără ali feată di 35 fluriă și ȋoc! bâteă cu ȋocu, z-đacă că el le-adară.

Le-adũsiră la feata ȧea nica și mult s-ȋudĩ, că vidũ lugriili a l'eĩ, neălili, veră, biliğũŧli a l'eĩ dit alantă lumi. Nãsi to-alantu udă ș-acăță s-plĩngă, că ș-adusi aminti di fiȋoru ațel.

nic a vasil'ăluî şi ş-aştirdea ocl'il' cu şamia, că mult ul vrea
Di frică tacu şi nu dăsi tivă

Dumînică iră numta. Hrisicu să viscû si năsi la numtă
Căti l'-feşti al cîrac s-nagă deadûn, aist nu vru s-nagă. Ma
5 căt fuđi năs, fuga ş-el, cîracu cu calu di vimt. Il' dăsi a calu:

— Cal, amvîrtea-ti g'ini, ş-atumţea cîndu va s-apruk'am
di casă, dă-l' ună scloţă după cap a grambolui, s-cadă mort-
avdăşi i ma no-avdăşi?

— G'ini, dăsi calu, las-ul, că va s-l'i daŭ ună s-nu rămînă
10 niţi nă bucată di el.

Ş-aşa feşti. Cara-l' deadi ună cu cîcoru, ş-ul feşti dip bu-
căŭ. Apoea calu cu fićoru s-amvîrtiră nînga di dao, di trei
orî şi intrară tu casa vasil'ăluî, ca un soară ŭi da şi dăsi:

— Mini esc Nisa, h'il'u a vost, caŭ mi pitricût s-aduc ca-
15 pra-şută şi di unoară căđu pi đinucl'ă ş-lă băşă mîna.

Ul băşară părinţil', ma fraţil' nu cutiđă s-intră di frică
n-casă. Ma fićoru nic lă gri:

— Vinŭŭ, fraţl, că mini nu esc ca voi z-vă fac răŭ.

Apoea scoasi un per şi adusi ş-capra-şută.

20 — Aistă-I ti tati.

Il' băgară curunli cu feata nica şi cumnătili di multă ha-
rao s-frîndeă di ģoc.

Irâm ş-mini acò şi ģucăŭ, şi-nŭ deădiră pultarea di la ni-
măl'ŭ, carŭ il' duş di numtă. Acumpărăŭ ş-niscînti dorŭ ti voi.
25 caŭ me-ascultăŭ şi g'ivăsiŭ, ma n-işară furl'i n-cali şi-n li fu-
rară toati, te-aţea rămasit cu gura dişcl'isă.

(Spus de d. Foŭju S. Balamaci, din Pleasa, Albania.)

136. Nivduk'aoa.

Eară, ŭi nu-ş eară. Eră un tată ş-nă mană. El' aveă noauă
fićorŭ şi ună feată. Feata eară muşată, cum i soarli, ş-u
30 cl'imă Nivduk'aoa.

Viŭe oara tră mărtare a feăt'il'eŭ. Carŭ nu u căftă şi carŭ
nu u vru Nivduk'aoa s-u l'a mul'are! Ma părinţil' şi fraţl
nu vrură s-u da, că mutreă s-l'-află un ģone aleptu, cum s-
no-aibă altu sum soare. G'ine ma tu hoara ŭor ģone aleptu
35 tră Nivduk'aoa nu s-află. Ma napòŭ, ma napòŭ fraţl'i tuŭ.

—fără Custandin—și muma vrură s-u mărită c-un gone din roară.

Cari-ști cum, s-avdi' di mușuteața li Nivduk'aoă tu păturl'i k'uşădi a locuî ş-nă duă, na lu vine un gone aleptu, un soare ş-u căftă nveastă. Tuți frați'i ş-muma nu vrură s-u da, 5 ma Custandin ațel ma nielu z-băgă s-u da ş-u deădiră a gôniliu.

Mărata feată fu mărtată tu mărđinea locuî.

Vine oara arăul'eî și deade lingoare greauă n-hoară și moarte la tuți flôr'i ali mărata mană ş-armase singură, ca nîsă 10 ți nu vrea, maş moaşa. Nel'să ca laile n-casă jileă și blăstimă și din gură acși dîteă:

— Io cu-ahită fumeal'e, nî-armăş singură ca cuclu, ca laea ş-ca corba. Nu-î un suflit s-intră n-casă-nî, nu-î un suflit s-ni da nă k'icută de-apă, tră semnu! 15

Apoea z-g'ileă și mirulg'iseă și cu graiu susk'irăt dit inimă dîteă:

— A tutlôr s-lă mpărți'ți țeri, a tutlôr s-lă dați ş-a tutlôr s-lă fățeti trisăl'û, maş al Custandin nu! Anașimă-l' ş-anașimă-l', că-n deade Nivduk'aoa tu mărđinea locuî, di nu-î cari 20 s-nî-o-aducă, di nu-î cari si-l' dîcă arăulu, ți-nî me-află. Iu-nî h'iî, lea h'ile, tra s-mi veđi, cum armăş ermă, cum armăş pondă.

De-ahită blăstimare, Custandin, din groapă lu ş-eară, locu nu lo-acăță, ma n-doauă z-disfăteă și din groapă corbul si sculă ş-la Nizduk'aoa, sor-sa, trădeă. 25

Agumsi Constandin și-l' dîsi:

— Soră-surică, ntreađi-ti di fugă, că-nî te-așteaptă muma cu dor cum nu se-aspune.

— S-fure tră bun, fârtic, dî-nî si-nî bag nivistêștile și s-fure tr-arău, dî-nî si-nî bag lăili. 30

Custandin, de, cum si-l' aspună?

— Tră bun, surică, tră bun, ma ndreađi-te ma agoă.

Dua lantă, umplură tăstrulu cu pîne, caş, carne și imnă ş-fuđi, agûmsiră la un șopot, ningă umbra di un gûgastru. Şiqură s-mică pîne. Aclò lu mică sora cu frătile, azboară un 35 pul'û pre-almak'a di gûgastru și apîrni tra s-cîntă un lai cîntic, ca dipre-altă lumi:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

Iu se-avdi' și iu se-aspuse,
mort cu viû s-mică dadun?»

— Avđi, la! frate, ți-l' vine urvia di-l' vine, ți-ș mică cap' di-ș mică pull'lu? ți cîntă acși aestu pull'ŭ? ți cîntă acși di ș-o-află di la Dumniđăŭ!

— Nu-l' bagă oara, soră, c-ași lă-I cîntarea pull'lor pre-
5 aoațe.

După ți micară. Custandin đise:

— Nu-ni mi cațfi, soră, năbeamă n-cap?

— Că-țe nu, färtic? Apleacă-ți caplu!

Ș-apleacă Custandin caplu pri đinucl'ul a sor-sa!.

10 — UI! la! frate, ța-nurzescu perli ca di mortu!

— Am di căloare, di azdare (asudare), sora mea de-azdare.
Pull'lu nîpdi ah'ursi s-cîntă:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

Iu se-avđi și Iu se-aspusi,

15 Viulu s-cațfă mortul?

— Avđi la! frate, pondul di pull'ŭ ți bate?

— Nu-l' bagă oara, soră, cu bătearea lă easte acși!

Imnă, imnă, đuă dupu đuă ađumsiră mărđinea di hoara
lor, la murminți!, Iu eara groapa-l Custandin. S-toarnă Cus-
20 tandin și-l' đife a sor-sa!:

— Sora-ni, surica-ni, du-te tine acasă ma naintea, că va
mi tornu psin (puțin) si-ni l'aŭ călămarlu, că lo-agărși acloea
n-đeană. Du-ti, sora-ni, că vin ș-mine.

— Cum s-mi duc färtic, sîngură, că niți casa nu-ni aduc
25 aminte de-ahit k'irđ fugată? Aoațe tute par al'umtrea.

— Du-ti, soră, calea ndreptu, triș la casa noastră eși! Na-
ndreapta s-ținđ dipriună, s-nu strîngi dip ș-ađunđi acasă.
M-poartă-s erg'i mări, și nicălcate, stizmile-s văpsite lăI, c-acși
vru muma ma g'ine, di cîndu ti märtăm tine.

30 Đise aiste zboare și trapse Custandin in đeană la mur-
minți și dișclise groapa și intră nauntru pali si-ș află ari-
hate, că märtatu, di blăsteămile ali mume, loclu nu lo-acățu
loclu lo-arcă.

Mărata Nivduk'aoă armase ca di k'icută agudită. Ca de-
35 angărie ađumse lăita acasă. Erg'ile mări, casa lăitā u pā-
lirā și h'er arsu-l' tricū prit inimă, că lucre mări, lucre fri-
coase s-tih'isiră ș-ea laea hăbare nu ș-avea!

Poarta erā nelisă și Nivduk'aoa băgă z-grească:

— Mană, mănîță ! n-casă h'il' lea mumă, lea durută ?

— Car' înl' greaște mumă, susk'iră moașa di nauntru ? Io o-am h'il'ŭ si-nl' grească mumă ! Tu'l' asteș'li ȕac tu laea ră, lu-l' mică pondil' vérnî. Ună h'il'e ș-așeă tu mărđinea clu'l, di sibcpea-l Custandîn, ȕe s-nu da loclu di el, ană-ș ma-l', anășima-l' !

— Dișcl'ide, mumă, dișcl'ide durută, că io-nl' h'iŭ h'il'a ta, n-h'iŭ Nivduk'aoa și-n vinŭ de-adŭn cu Custandîn, tra s-ti ed și s-mi veđi, durută mumă. Dișcl'ide și nu blăstimă !

— ȕe grești tine ? Custandîn mortu-l di anŭ ? 10

— Nu mumă, acșl z-bînēđi, că nis me-aduse pînă n-Co-ru (1) și s-turnă si-ș l'a cālămarlu. Ș-ca s-nu pistipsești, autrea-nl' nelu di la ȕeadiť.

Corba di mumă, arsa di mumă, fripta ș-lăita dipuse scărle cu zore mare, ađumse la poartă ș-mutrŭ prit cārpitură nelu 15 di h'il'e. Dișcl'ise ușa ș-una căđŭ moartă di năuntru, alantă lin afoară di prag.

(Spus de elevul Hagŭ Hronŭ Steriu —Cuflu—, din Băeasă, Epir.)

137. H'il'ŭ mușăt de-avinătòr.

Eră un-oară un avinătòr multu mare. Oarfin-căpăit, ma cu tute-aeste nu s-alăsă de-avinare: de-an ȕare pînă seara 20 il videăi maș cu tufek'a tu mînă prit pădŭrŭ și prit munđi. Tu semnu trăȕeă, lucru mare. Gugoșlu pri vimtu nu z-dușeă, cît diparte s-eră priȕa. U băgă pri semnu ș-o-agudeă fără zbor.

Mul'are-sa, că eră nsurăt, aveă un fîcòr. Il' ȕișeă dipriună : 25

— Bărbate, alasă-te de-avinare și mutreă de-acață virnu lucru, că nu veđi pri ȕe cale ađumsim ?

Iu-l' si băgă mînă, lu-l' intră a luŭ tu cornu așeale zboare ? Mași cîndu căđŭ lîndit greu și s-apruk'è s-li tindă și s-tragă dit lumea estă, aduk'ŭ, că no-aveă lucrată țivă tu bană-l'. 30 Viđŭ atumșea, că avinarea no-are vîră prucuk'ie și tr-aestă vru, barim, ca fîcòrlu a luŭ, carŭ eră nîc atumșea, s-no-apucă

(1) Așa se numește cimitirul, fiind alt-dată codru aci.

calea lui. Nis dicara, cîndu aduk'î, că ncarcă dit lumea estă că l'i se-apruk'è oara, ael'imă mul'area și-l' dîse :

- Avdî, mul'are! mine fecû cum fecû ș-o-arucutîl bana-
cu sinde, cu pronî, ma veđî, fičorlu s-nu facă ca mine, s-no-
5 apucă calea mea. Ma va z-mor, s-li l'ai ârmatle și tu patru-
sute di guve s-le-ascunđî, tra s-nu țivă di le-află fičorlu și-i
tăcîneaste să s-facă avinătòr.

După aeste zboare, ncl'ise ocl'il' și trapse tră totna.

Lu ngrupară cum putură, ca oarfin țe-și eră.

- 10 Mul'area, cara-l plîmse țe-l plîmse, li băgă g'ine tu cornu
grăirle a bărbatu-suî și mutreă tora s-lu bagă fičorlu pri
vîră tehne bună. «Ș-ma ndol groși, mindueă nisă, maș s-nu
moară di foame și maș s-nu-l ved qua tută cu tufek'a tu mină.
Cu tehnea omlu ș-u scoate pînea totna.»

- 15 A fičorluî nu-l' eră bun lûcurlu, nu-l' se-aștirneă curlu pri
tehne. L'-aundeă a tată-suî. De ! gorțul nu cade diparte di gorțu.
Acși ș-el, iu l'-alăgă mintea tută qua ? S-aibă țivă tufek'î, țivă
cordî, s-ampăturlă pădurle și munțil'; că no-aveă fărînă
to-ambare, nu-s siclițeă dip-și-dip.

- 20 Ună quă, lucru no-aveă, acață și ntreabă mă-sa :

— Maică, țe lucru adră tată-îu ?

Mă-sa prota nu vru s-l'-aspună, că nu videă seamne bune
la nis, ma, carî il' băgă sula tu coaste și nu-l' dădeă bană
dip, l'i se-aurî' cu nis și-l' dîse :

- 25 — Avinătòr eră.

— Ațeă vream ș-mine ; tora s-îi spuîl iu le-are ârmatle,
că voî s-mi duc avinare.

Mutreă mă-sa cum di cum s-l'-u suță mintea, că nu-s bune
aeste, fičorlu o-acăță ca gumarlu pri puncte : ârmatle ș-altă nu !

- 30 Țe ocl'il' s-l'i scoată muma ? Ndisî greû cu el. Se-ascapă
nă oară ma naintea, l'i li deade și s-facă cum va. Li lo fi-
čorlu, le-aștearse, le-aumse g'ine ș-mușăt, li k'ică de-anû-
mirea și ea-ț-lu avinare.

- Nu z-dipărtă multu de-acasă și ea, iu veade un puîl'û mușăt
35 pri un ârbure. Fičorlu l-l'a la ocl'u, trađe și-l agudeaste. Canda
fu avinătòr di totna ! De-atumțea ș-u băgă s-nu tragă mină
de-avinare.

Nă quă, cu soți mulți, işiră avinare. Imnară-imnară tută
qua, bătură vâl'urî, pădûrî, munți greî și nu putură s-află

avinăt. Seara agûmsiră la *Pădurea-Lae*. Di cîndu țineă minte aușaticlu, vîrnu no-aveă căleată *Pădurea-Lae*. Nu cutiđă vîrnu s-intră, că nă lamne șideă aclo și ma avđă, că-l' calcă vîrnă om loclu, s-aurnă dit pălatea l'ei și-l mică di viū.

Ma fićorlu nu eră om să s-toarnă acasă cu tufek'a goală. 5
Tr-ațea lă đise alintdr :

— Io va mi duc, va intru m-pădure, nacă aflu țivă și ițe z-va s-easă. Cu tufek'a goală nu me-am turnată putē și necă am dipri minte s-mi tornu.

Mutriră soțli s-l'u toarnă mintea, s-nu intră tu *Pădurea-10 Lae*, că va-ș k'ară bana; el, prit ună ureacl'e l'-intră, prit alantă l'-ișă.

Soțli, cara viđură, că nu-l' si șuță mintea cu viră trop, că s-e-apufăsi s-moară, lo-alăsară și s-turnară acasă.

H'il'ŭ-mușăt de-avinătdr, fără frică si nh'ipse tu *Pădurea-15 Lae* și țe s-easă, z-beasă! Cit feațe ndoauă drăsc'l'ei și na iu veade ma nsus ună ursă cît un buval, mare ș-fricoasă, țe vineă citră nis. H'il'ŭ-mușăt-de-avinătdr l'-u ține tu k'eptu ș-o-arucuteaște m-pade.

Ma cripă tufek'a bum! și se-avđi' pînă la lamne tu pălate. 20
Se-astrapse năfoară z-veadă, carl e-ațel cu doauă căpite, țe vine s-l'i calcă loclu? Aurlă ea :

— E! carl h'il tine, țe cutēđi s-ni calți loclu?

— Ea carl! đise h'il'ŭ-mușăt de-avinătdr, umple tufek'a ș-amină pri lamne. 25

G'ine ma n-cot, tu cacu k'ireă milănle: curșumlu deade di lamne ș-căđu m-pade. No-acăță pl'umbul, că lămnile, veđi, no-aū k'alea moale. Niți cu topa nu le-arūk'.

Trađe fićorlu ninga ună, ș-ninga ună, ș-ninga ună, pînă li gull tute fușek'le și lamna, cu tută goada țe-l' fățeă, nu 30 cădeă.

— Tora, greaște lamna, țe vreī s-ți fac?

— Tora, mică-mi, đițe fićorlu.

— Pînă tora vîrnu nu cutiđă să-ni calcă loclu. Tine h'il singurlu fićdr și-ni ti parī ca gone, ma nu-ni aspuñl: a cui 35 h'il'ŭ h'il, tine țe cutiđășī s-arūți pri mine?

— Eū h'iū h'il'ŭ de-avinătdr avđi't.

— Macă h'il a lui, đițe lamna, na, ti l'ertu, nu ti mic. Lu știū tată-tu, l'irtatlu, eră multu gone, Duml'artă-l. De-aoă

ș-năinte dată-î di la mine s-avînlî tu pădurea mea di cîte ori vaî vreî.

Fiçorlu, ca vinîl dit lumea nantă! S-hărisî di zboàrile alî lamîne. Bilî apoea urşa vătămata, il' lo k'alea și s-turnă acasă.

- 5 Viră nu se-aștiptă s-lu veadă turnăt și cîndu s-turnă, nu ștea cum s-lu cama hărsească și s-lo-alavdă tră guneața țe-aspuse. Lu nvițară s-o-aducă k'alea ūrsăl'eî la vasil'elu, că va-l' da doară mare tră nisă. El nu feațe altă soe. Lo k'alea ș-o-aduse ndreptu la pâlata vasil'eluî.

- 10 Lă poartă lo-află vizirlu. Aestu, care veade că k'alea easte di mușătîle, vru s-o-aducă nis doară la vasil'è. Tr-ațea dîțe a fiçorluî :

— E! nî-u vinđî k'alea estă?

— Nu u vindu, dîțe fiçorlu. O-aduc pisk'ese la vasil'è.

- 15 Acșî feațe. Vasil'elu di haraŭă, l'-umplŭ gēk'le di parăđî a fiçorluî. Apoea acl'amă vizirlu și-l' dîțe :

— Mutreă, tine de-ahî'ŭl anî te am tu pîne și pînă tu minuta estă niŭi nă șil'e nu n-ai adusă tră aduțeara-aminte, ș-a-estu fiçor di putē nicunuscŭt și veđî țe pisk'ese mușată aduse?

- 20 Să nvirnă multu vizirlu di cuvenda estă și di oara ța mică vîinate multu pri fiçor, că lo-arușnē ntră vasil'elu. Mutreă cum di cum s-lu k'ară di oară ța. Acăță să nțapă, z-bagă nțapăturî, fitil'e la vasil'elu și să-l' dîcă :

- Doamne, s-aveăî puil'lu hrisusî, ca tine altu nu vaî eră
25 tu lume.

— Am d-ŭ s-lo-aflu? greaște amirălu.

— H'il'lu mușăt de-avinătôr poate s-lo-aducă.

Il' gri la pâlata. Il dimîndă vasil'elu :

- Avđî ncoa; tine țe-adusiŭl k'alea di ursă, s-nî-aduțî și
30 puil'lu hrisusî, că di nu, te-aspinđur; multe nu știŭ io.

Fuđe fiçorlu acasă, nvirnăt, și cu caplu pri k'eptu. D-ŭ s-lu scoată puil'lu? Cara s-mindul, țe s-mindul și-ș frîmse mintea, țe-l' treațe prin cap?

- Ai s-mi duc la lamîne; ea poate știe, ŭ bineadă puil'î
35 hrisusîŭl.

Calea-calea duse h'il'ŭ-mușăt-de-avinătôr la lamîne. Ș-aș-puse a l'eî calmolu și plîngul țe-l aveă. Ea ș-ea țe pate di vasil'elu; cara s-nu aducă puil'lu hrisusî, il spîndură.

-- De-aestă te aspărî? Bag-u strîmbă! Cama lișôr lucru

le-aestu no-are. Ea țe vaî faîl: L'a doauă buîl; una s-u
mpl'i cu cînușe ș-alantă cu apă. Du-te apoea mărđinea de-
amare. To-ațea cu cînușe s-te ascunđi ține Puîl'i vaî vîná să
se-adapă ș-apoea va intră tu butea cu cînușe să se-antăvă-
ească. Tinde mîna ș-acată un puîl'ŭ și sînătate bună. 5

H'il'ŭ-mușat-de-avinător feațe cum lu nviță lamňa. Z-duse
cu buîli mărđinea de-amare. Nu treațe niscîntă pară și na
u azboairă nă urdie di puîl' hrisusiîl. Biură, țe biură dit
butea cu apă și vrură să se-antăvălească tu cînușe. Trac!
fičorlu mîna și ță lo-acată unlu di el'. 10

Lo-aduse la văsîl'elu și-ș lo băhčise și numă mare. Vizirlu,
avđî'ndalui și viđîndalui aestă, fâîl-fâîl alăxeă di nărăire și
cripare țe-l' vîneă.

— Stăî, mindul vizirlu, tine nu va-nî ascăk' dit mînl. Ț-u
h'erbu io, ț-u coc! 15

Vine și-l' dîțe a văsîl'elui:

— Doamne, mare h'îl, avût h'îl, ș-ca tine altu nu vaî eră,
se-avurîl tine Mușata-Locluî.

— Cunoști viră, țe s-poată s-o-aducă, greaște amirălu?

— Carî altu, ca h'il'ŭ-mușat-de-avinător! 20

Eara pitreațe văsîl'elu si-l acl'amă și-l' greaște:

— S-faîl, cum s-faîl, Mușata-Locluî s-nî-aduîl, că s-nu, te-
aspinđur. Zboare multe nu știŭ!

Fičorlu fuga năpōl la lamňa. Lamňa, carî si zdrudeă cu
nîs, lu nviță tute cum s-facă și cum s-adară, tra s-află Mu-25
șata-Locluî. Ș-adră fičorlu ună păreac'e di curdel'e di h'er,
lo ună veargă di h'er tu mîná să se-andrupască, ș-feațe nă
cruțe la icoană și lo calea citră la Mușata-Locluî.

Imnă ș-imnă tută đua, ca to-ascăpitata soarluî veade sum
un arbure doi buval' friptî tu sulă. Pînă ca se-aproak'e fi-30
čorlu, ațel om scoase friptal'lu și tu nă minută doauă miș-
cătŭrî il feațe.

— Bre! să-l mică luplu, đise cu mintea fičorlu, țe om s-h'ibă
aestu. Ea s-lu ved di cam-aproape.

S-apruk'ê și-l' gri: 35

— Bună-ți oară, lalo.

— G'ine vinîșl, nipoate.

Apoea ș-tease čoarle și brățile nă oară și đise:

— Ah, s-avearim ninga viră ndoî, poate vrea mi satur.

— Multu ġone va h'il tîne s-miŋi ah'it multu ?

— Țivă nu h'iŋ ȳo ningă h'il'lu de-avinătôr, ȣe acăŋă puil'lu hrisusit.

— Aȣel ȳo h'im !

5 — Mi vrei ŋ-mine.

— Cum s-nu ti voi ?

S-feățiră fărtăți dol'i ŋ-loară calea citră la Mușata-Loclu.

Imnară, imnară ŋi ea ȳu ved di largu multu, un om an-cărcăt cu aroacute di moară ŋ-cu tut-aestă, un cȣr băgă pri
10 un munte ŋ-alantu pre-altu. Dênurle ŋ-oăhtile tră nîs eră
ȣivă dip. Le-antrisërea cu ma marea lișureaŋă ca un puil'lu
azbuirătôr. Pînă să-l veadă g'ine, l'-aġumse.

— S-nu-ȣi h'ibă di ocl'u, ġone h'il tîne, dîse h'il'ŋ mușăt-
de-avinătôr. Nărcăt co-ahite aroacute s-poŋi s-alădî acŋi ?
15 necă s-are viđută, necă s-are avđită putê.

— Ȣe viđuŋi tîne ? Ť-eŋ h'iŋ ġone, ma ŋi h'il'lu-mușăt de-
avinătôr, ȣe acăŋă puil'lu hrisusit di viŋ, nu-l' si mică goală.
Aȣeu-l ġone, ȣe-l.

— Să-l veđi ti duŋi cu nîs ?

20 — Avđi nu mi duc ? Ncape zbor ?

— ȳo h'iŋ ; aŋ cu noi.

S-feățiră fărtăți trell'i : h'il'lu de-avinătôr, Mică-Multă ŋi
Alumtă-Căl'urî ŋi pale l'-u deădiră nelo. G'ine ma Alumtă-
Căl'urî nu eră nvițăt s-imnă pre-agalea, ca viră stătût ; el il'
25 lo ngrîcă dol'i soŋi ŋ-acăŋă s-imnă imnatică de-a luŋ, cum
ŋtea. T-ună quă feățiră cale de-un an.

Cum tricură prit un lac, ved el' un om timtu (tes) ună cu
loclu, canda durnă. Il' greaŋte fiȣorlu :

— E, oaspe, ȣe-adărî aȣia ?

30 — Ȣe s-adăr ? Ascultu s-avdu ȣe fac morŋil' ŋ-oăminl'i ȣe
dormu.

— Mare lucru ? Tîne no-al păreacl'e atumȣea tu ġuneată ?

— Ģone, gri Avde-Tute, c-acŋi-l' dîȣea pri numă, nu dîc
că nu h'iŋ, ma ŋi h'il'lu-mușăt-de-avinătôr m-pade nu cade.

35 — Să-l veđi, ti duŋi cu nîs ?

— Cum s-nu ti duŋi cu ahtare om avđit.

— ȳo h'iŋ aȣel fiȣôr.

Il lo ŋ-aestu, s-feățiră fărtăți tuŋi păturl'i, patru oaminî cu
semnu, cum nu se-aspune ŋi trăpsiră calea.

Citră di seară agùmsiră la un arî'ŭ. Aclò țe s-ță veadă ocl'il' ? Un lucru tră nîrare: Un om șideă de anantă parte arîlul și surg'à tută apa ș-apoea u sălg'à pale. Eră Soarbe-Arîlu.

— Țe fați aclò, oaspe? ntreabă h'il'lu-mușăt de-avinătòr. 5

— Ea, me-agòc, să-nî treacă oara, că no-am țe s-fac.

Feațe fiçorlu ș-co-æestu, cum adră ș-co-alanți. Il lo tu su-
tată și-l feățiră færtăt. Apoea ținți' trăpsiră la Mușata-Lo-
cluî. L-aveă armasă nînga nă quă cale. Seara discălicară z-
doarmă nîngă nă pădure, lu ntunicară. Cum șideă tes fiçorlu, 10
avde nă vreavă mare. Z-duțe la loclu d-lu isă vreava, z-
veadă. Țe cură? Era un vultur, ună vâsape ș-ună furnigă
iu să ncăcă și z-dipiră. Aveă aflată nă leșe și nu ștea cum s-u
mpartă. Fiçorlu lă u mpărți', cum prindea: a vùlturulu l'-
deade cama multa, a vâspil'eî puți'n sînde, a furnigă'l'eî tut 15
acșite, că tuți armăsiră mbunăți.

Tr-aestă vulturlu, furniga și vâsapea vrură s-l'-u discum-
pără. Arupse vulturlu nă peană, l'-u deade a fiçorluî și-l' dîse:

— Di cite orî va-nî aî anang'a, di cite orî va te-aflî tu
strimtură, aprinde peana ș-eŭ tu minută va vîn la tine. 20

Tut acșite cu vâsapea și-cu furniga.

El li băgă n-sin și z-duse di z-băgă la soți. Dua nantă
na-l' la Mușată-Locluî.

Vine la mă-sa ali Mușate-a-Locluî și-l' dîțe, cum că viîne
să-l' caftă feata nveastă la vâsil'elu dit hoara lor. 25

— Bună, lă dîțe mă-sa, v-u daŭ, ma prinde, să știî, că
h'il'e-mea nu s-l'a lișor, lișòr. Voi prota z-vedu ndoauă gu-
nèți di la pitricuți' a vâsil'eluî dit hoara ta ș-apoea, cara
s-aspunèți guneți, z-v-u daŭ.

Ntreabă fiçorlu năpòl:

30

— Ca țe guneată caftî di la noi?

— Ea țe: Io am un țirîŭ țe vîvinți țireapuri di pine mică,
fără s-acumtină; aflî tine un om din hoară-ți s-mică cama
multu?

— Gine, dîțe fiçorlu, s-mi minduescu și ț-aduc gueapea. 35

A lui l'-eră să si ntreabă cu Mică-Multă, țe mică, mică di-
priună și virșoară nu-s sătură. Il' dîțe:

— Avdî țe caftă de la noi muma feătă'l'eî? Poți să-l' fați
çor di l'epre? Vîvinți țireapuri di pine-l' dîc aoă, nu șică.

— Maş vivinţi, greaşte Mică-Multă; că te nu patru-dăi
Lo-aduse dicara la muma li feată. Cara li băgă năinte,
tac-tuc! tac-tuc! li dipină tute t-ună oară şi nu-s sătură.

— No-avèţi ş-altă pine? ntribă el carî li feaşe g'ine.

5 Viđu mă-sa Muşatîl'eî-a-Locluî că nu u scoate năparte co-
aestă, s-mindui la altă. Tr-aşeă dîse:

— E, gîne, aestă u feaţit; tora ea ţe-î luguria: De aoă ca
un mes cale easte nă fintînă cu apa de-amălamă. Ţiriulu a
mel duşe-vîne t-ună duă. Cara s-aflî un om ţe z-ducă-z-vînă
10 isea cu nîs, ţ-u daŭ feata, cara nu, sinătate bună.

— Lucru ţe s-faşe, greaşte fiĉorlu.

— Na-l Aluntă-Căl'urî, ţe fuşeă ca vimtul ş-cam-agoŭa.

Nk'isiră dol'i cu Ţiriulu şi pînă s-ă freţi oclîl', pînă s-
ascûk', Aluntă-Căl'urî duse la fintînă. Va l'-u dîţi, nu feaşe
15 nă oară cu oara. Umplû vaslu cu apa de-amălamă, feaşe
doauă drăşcl'eî şi aĝumse pînă tu mesea di cale. Aclò, ţe
mindui nîs? Aî si-l' trag un somn, fărtic, că pînă z-vînă
Ţiriulu al vâsil'è, am k'irò. Ş-apoea s-me-antrişeare ninga,
tut lo-aĝungu ş-lo-alas. S-culcă dicara şi lo-acăţă somnul şi
20 durîl.

Aşeaptă fiĉorlu-de-avinătòr să-l' vînă Aluntă-Căl'urî, nu
lo-are. Acaţă fiĉorlu s-intră tu minduire greauă, că ţe păti
aestu om? Iu k'are, de-amînă ahîntu, oă nîs lu ştea, cum că
tu nă oară cu oara puteă z-ducă şi z-vînă? S-toarnă cîtră
25 Avde-Tute, ţe-avdă cum zbură morţîl' şi durîţîl' şi-l' dîşe:

— Bagă ureacl'a tu loc, videm ţe faşe Aluntă-Căl'urî.

Avde-Tute ţe-avdă cum zburăscu morţîl' şi durîţîl', s-tease
m-pade, ĉulî ureacl'a ş-avdî cum hărbuleă Aluntă-Căl'urî.

— Doamne, Doamne, doarme, aestu l'-coaşe somnu di greulu.

30 S-toarnă h'ilû-muşat-de-avinătòr cîtră Soarbe-Arîŭ, ţe s-
aĝucă cu apa, di ngl'ită surg'îndaluî arîulu ş-apoea-l vumeă
şi-l' greaşte:

— E, fărtate, poţi să-l' dişteptî?

— Stăî, tine, că-l fac io să z-dişteaptă ca upărit.

35 Tu oară soarbse un arîu ntreg şi-l' sărgl'î tut priste Aluntă-
Căl'urî, di ţ-ul feaşe amòl'û-pirpirună. Aluntă-Căl'urî, cara
lo-arăţi apa, s-astrapse mprostu ca upărit. Caftă vas, vaslu
se-aveă virsată, că tricû Ţiriulu alânt şi-l' lu virsă tut, cîndu
z-duşeă s-umplă. Ţe ti faţi tora? Nîpòî la fintînă. Cîndu a-

gunde aoă ȋiriūlu cît aveă aġumtă și eră avursît: nîlă mare. Il' cură asudorli cap de-ariū. Nu k'are oară Alumnă-Căl'urî ma c-un ȋor pri un munte, co-alantu pre-alantu și na-l la hoara Mușătîlei-a-Locluî, cu viră 4—5 orî ma nainġea di ȋiriū, ȃe nu se-aveă acuminată iuvă. ȋor di l'epre l-feaȃe. 5

Ș-co-aestă h'il'ŭ-mușăt-de-avinătôr, u scoase n-cap. Viȃu mă-sa Mușătîlei-a-Locluî, c-aoă nu-l ġucăreale, ș-că aestu fi-ȋôr nu-l om de-aradă. Prindeă tora, după ligătură, s-lî da feata, ma l'-vineă greu, cum să si mpartă di ea și s-u da tu loc ahintu dipărtôs. Și tut s-mindueă si sufsească țivă, 10 ȃe s-nu poată s-u facă fiȋorlu ș-acșî s-l'-armînă feata. Nipôî il' tăcînî țivă.

— H'il'ŭ mușăt-de-avinătôr, am un puil'ŭ ȃe poate s-n-a-ducă n-gură apă-vie, aȃanată; veȃî de-află ș-tine. Al'umtrea nu veȃî feată ntr-ocli. 15

Fiȋorlu ntreabă Alumnă-Căl'urî, fur-că știe di *apă-vie*, aȃanată. Aestu hăbare no-aveă de-ahtare apă. Sta fiȋorlu și-ș ċucuteaște caplu, carî să ntreabă.

— Ha! l'-tăcînî di nă oară, vulturlu poate, că ști, ca puil'ŭ ȃe-azboăiră prit tute lȋcurle. 20

Aprinde fiȋorlu peana di vultur și pînă s-ti scoli mprostu na-l vulturlu.

— ȃe mi vrei, Doamne?

Il' ȃiȃe fiȋorlu, ȃe cură, s-fure-că poate s-l'-aducă *apă-vie*, fără moarte. 25

Niȃi aestu no-aveă hăbare de-ahtare apă.

— Nu știū, Doamne, și no-am avȃită; nu-l nă siptămină di cîndu-nî murî un puil'ŭ. Cara să șteam i cara s-aveăm avȃită, că easte pri loc ahtare apă, de-anantă parte vrea-l tornu și poate-poate, că nu-nî si duȃeă scumpul. 30

— Caȃă tora tră mine, ȃiȃe fiȋorlu.

Se-aleăpidă vulturlu tu niȋr și-ș paște ocl'il' divarliga. Di-parte-diparte, largu multu, anȃăreaște un puil'ŭ cu un puȋle în gură. S-aurnăște pri nîs, lo-acată cu ȋoclu și-l' l'a pu-ȋiclu mplin cu *apă-vie*, aȃanată, ș-o-a-duȃe la fiȋôr. 35

Aȃel puil'ŭ eră a mûmălei ali Mușate-a-Locluî. Cara să s-turnă acasă, u păȃă fiȋorlu, c-armîneă căȃût. G'ine ma vulturlu, to-acăȃarea ȃe-l' feaȃe, l'-arupse nă peană și pul'lu va s-turnă imnînda, vaî ȃiȃî, dipu plicarea a h'il'luî-mușăt-de-

avinătôr. A mălcă'l'eî ali Muşate il' vineà s-creapă. Țe să scoată tora, că nu putû s-lo-acață tu țivă fićorlu? L'-gri năpôi

— Ma s-poți s-fați ningă un lucru, nu ȑic altu țivă: l'a- h'il'e-mea di la mine și s-ți bineadă.

5 — Cu numa-l Dumniđău va-l fac. Ca ȑe lucru easte?

— Am nă ambare cu grîn, gòngale, mel'û, orđu și di tute vîpturle. Caftu, tu nă ȑuă ș-tu nă noapte s-lo-alèđi, ahorvâ grînlû, ahorvâ mel'lu, orđul ș-alante tute.

Fićorlu nu ȑise: nu. Ease de-aclò, aprinde peana di fur-
10 nigă și ea-û furniga n-față-l'.

— Țe mi vreî. Doamne! Ağumse oara s-ță discumpăr bunlu ȑe-nî feațiși?

L'i spuse fićorlu ȑe cură.

— Aestă nu-î țivă dip. No-are lucru cama lişòr tră noi
15 c-aestu, greaște furniga.

Ș-aduse furniga tute soățile, tută furnigamea și caõe ună și mpărți lucrulu, ș-pînă de-adoară vîpturle eră curate și aleapte după simință.

— Ș-aestă u fećû, ȑise fićorlu, tora ȑe altă vai ȑiți? Să-nî
20 daî feata-ți!

— G'ine, gri mul'area, du-te și l'a-û h'il'i-mea, ma ea ȑe easte luguria: La mine suntu 40 di feate. Tute-s muşate și tute ș-o-aduc ună co-alantă. Muşata-Locluî cu nise easte. S-pu-tearii s-u cunoști, a ta s-h'ibă.

25 Fićorlu arîdeă pri sum mustăți di murafeȑle ali mul'are. Ease ș-aprînde peana di vâsape și vînînda, il' ȑiȑe ș-aîștèi tră ȑe u va.

— U știû io, carî easte Muşata-Locluî, ma s-no-ai dip gaile.

Să știî, că ma va s-intri tu udălu aȑîldr 40 di feate, io va u
30 nȑap la ureacl'a ndreapta pri Muşata-Locluî. Tine s-ță dis-făți ocl'il' g'ine și z-veđi, carî va-ș aducă mîna la ureacl'e aȑea-î Muşata-Locluî. L'a-ȑ-u di mină și du-ȑ-u acasă-ți.

Fićorlu li băgă tu măduă tute și duse tu udălu cu 40-li di feate. Mutreaște fićorlu tute feățile, carî di carî cama mu-
35 șată. Iu z-duk'ască, carî easte Muşata-Locluî? Tute eră ca luna ș-ca steălile, că d-lu da soarle ș-pîn to-ascăpitata lui ahtări feate nu se-află. Șamiș-patruđăȑle eră luteafîrî vîi.

S-ta fićorlu ș-li mutreaște și cît-cît s-k'ară di minte. Veade

1, că nă feată si tut zgrimă la ureac'le. Aduk'l, că ea-î Mușata-Locluî. Ș-o-acată di mină și u l'a.

Mă-sa featăl'eî nu cam-aveà țe z-grească. Acșl l'erà scriata l'i Mușate-a-Locluî, să s-mărită tu loc dipărtòs. Tr-ațea ș-mă-sa u bășe tu doau le fâi feata, bășe ș-fîcorlu tu frimte ș-lă 5 lîse cu graiu dulce ș-cu plingul la ocl'i:

— Aî, dușeți-vă oară bună, să-nî bînăți și z-v-avdu totna g'inea.

Mușata-Locluî, tu fugă, s-toarnă și-l' caftă a mă-saî 0iriülu ș-apa-vie, fără moarte. Mă-sa, cu tut că țineà la lucrile aeste 10 a hărzite, s-nu-l' frîngă l'nima featăl'eî, l'i li deade.

Agûmsiră cu numa-l Dumniđă n-hoară la h'il'û-mușăt-de-avinătòr. Fîcorlu, carî viđù cit multu-l va Mușata-Locluî, ș-u țînù tră nîs și nu vru s-l'-o-aducă a vâsil'eluî. L'-aprease limba perî pînă s-u l'a ș-tora s-l'-u da a vâsil'eluî cîrease n-15 gură? Niți mindueà la estă.

Avde vâsil'elu, că h'il'lu-mușăt-de-avinătòr ș-u nerună Mușata-Locluî și foc s-aprinde. Pitreate nîscînți oamiî di la pâlăte s-lu vătămă. Ațel' oamiî ț-ul acată și ți-l fac filî-filî. Mușata-Locluî, avđî'ndaluî nișanea țe s-feate, că-l vătămară 20 bîrbatlu, l'a apă-vie, lu pruscuk'aște și lu anviadă tu minută Apoea-l' dîțe:

— Țe stai și-l' mutrești aești oamiî? Tine 0iriü, țe așteptî jică di doauă orî?

Sărgl'aște h'il'lu-mușăt-de-avinătòr pri di nă parte, 0iriülu, 25 pri de-anantă, ș-carî lă u intră, tal'e ș-mică 0iriülu, tal'e ș-mică, il' mică tuți cu tute strane ș-cu tute àrmate. Apoea 0iriülu, trapse la pâlăte. Ș-aclò tut acșite: tal'e ș-mică, tal'e ș-mică, il' mică tuți cu tut vâsil'è.

Armase vâsilia fără domnu. Atumțea fîcorlu, ca țeu cama 30 gônile, s-alnă pri scamnu și s-feate nîs amiră ș-Mușata-Locluî amiroane și bînară nă bană di domni.

Ș-erăm ș-îo aclò și ațeam(aduțeam) a cuî brîn, a cuî fustanelă, a cuî țărùh' noauă di tal'atină. Ma cum trițeam pri la arî'û sărgl'iră cînl'i și gap-gup, gap-gup, lă si părù că 35 țărùh'le sun h'icate, brînlu mață, fustanel'a plăstură și trađe un de-aoă, trađe anantu de-aclò, ni le arûpsiră și li mîcară.

(Spus de Papa Costa din Samarina, Epir.)

138. Vanî Tastrul'a.

Erà nă oară un om, cu numa Van Tastrul'a. Aestu Van
5 feaște trei ani tu xean. Aclò, lucră cit lucră, criștinlu, ma
prucuk'ie mare no-adră. Tut amintătielu al Van Tastrul'a
cîndu fu să s-toarnă tu loclu a lui, fu trei cărintăni.

Trei, trei, mintul Van. Acși-ni fu scriata.

Ș-băgă trei cărvel'i di pine tu tastru ș-l-alăsă sinătate
10 soțlor. O-adună citră n-hoară-l'.

Van Tastrul'a, țe că nu s-turnă amintăt, că nu ș-u mie
înima. Ș-eră nășeamă haî-huiù. Imnă ș-cîntă calea, di vâze
pădurle și s-băteă munțil' dit umeal'e.

Imni'ndalul ș-cînti'ndalul, deade tu nă pădure greauă.
15 N-cale l'ease un orbu (un pităcû). L'-acață calea, cu mîna
teasă ș-apîrînaște s-țeară :

— Dă-ni ș-a nia un pară, Dum-l'artă-ți părințil' ?

Van ca Van, ma înima l'-eră bună. Scoate și-l' da nă că-
rintană ș-ună cărveal'e. Apoea ș-mutri calea, cum și ștea.

20 Ma nelo năpòl altu orbu, cu alte strane, l'-ține calea, cu
mîna teasă.

— Dă-ni ș-a nia, țe te-alasă înima, Dum-l'artă-ți părințil' !

Van, suflit bun, nilăds pîn tu mădua di os, țe mintueaște ?

— Poate măratlu no-are măcată cari-ște di cîndu ?

25 Scoate, l'-da nă cărintană ș-aistul ș-ună cărveal'e. Aestu
orbu s-h'ibă Hristolu !

Hristolu ștea că Vanî Tastrul'a-î om a călil'eî, ma vrea z-
veadă, să s-umplă s-eastă-că buneața lui are mărđine. Viđu.
că Vanî no-are mărđine tu bunăteață. Tora țe să-l' facă ? Ai
30 să-l' caftă ninga ună oară.

L'-ease năpòl în cale, tu pădurea ntunicoasă, c-aüş vecl'u.
cu per'i pîn de-anùmire, tut cu mîna teasă.

Vanî, cu tut că-l' gurliđă mătăle di foame, nu s-mindueaște
multu : scoate și-l' da cărintana ș-pînea țe-l' avea armasă :

35 — Na, dîțe, io a ția și Dumniđău a nia !

Hristolu nu putù să s-țină și-l' dîțe :

— Să-ni bîneđi, Van, tine h'iî criștin bun și Dumniđău va
ti veadă. Nveață, că io h'iî Hristolu, țe-l' ađutăș cu tut țe
avüşî. Caftă-ni țe vreî, s-ța daú cu doăule mîni.

Al Țăni l'i si lo videala. Ș-frică ocl'il' di ȃdie ; ȃis easte, alih'a easte, nu și ștea. Sta și s-freacă în cap și ȃe s-cață nu-l' ȃcineă. Cum ș-aveă Tăștrulu de-anȃmirea, greaște :

— Doamne, Doamne ! s-easte-că de alih'a tine h'iȃ Hristolu, bagă mîă pre-aestu taștru și vluisseă-l' și dî : iȃe s-cațu, 5 s-intră nauntru ș-adoara s-nu easă pînă s-nu dîc lo tră ișire.

Al Hristò ȃe mare lucru eră. Băgă mîna și-l' feaȃe k'efa al Țăni Taștrul'a.

Ahi't Țăni Taștrul'a și imnînda, imnînda, aȃumse tu nă vuloagă. Aclò tu vuloagă ș-eră un nuc. S-tease Țăni sum 10 nuc ,si-l' tragă un somnu. G'ine-ma te-alasă draȃl'i z-dornî ?

Cit-cît aȃrși laȃlu Țăni și na ȃ-ul draclu dipri nuc : loa nuȃl și lo-agudeă cu nîse. Veȃl, că nuȃl'i-s aumbròșl' !

Mutreaște Țăni cîtră nsus nă oară, țivă ; mutreaște doauă orî, nîpòl țivă. Tu treile orî aȃdîreaște un si-l' creapă-numa 15 Greaste Țăni :

— Carî h'iȃ tine, ȃe nu-nî daȃ arihate ?

— Io carî h'iȃ ? Țe ȃ-u ntribarea ? dîȃe Șutlu de-aclò !

— Țe nî-u ntribarea ? Na ȃe nî-u ntribarea : Tu taștru, cîne, greaște Țăni Taștrul'a, și ea-l șutlu tu taștru, cu coarne cu tut. 20

Ți lo-acăță apoea Țăni și dă-l', dă-l', dîȃeȃl, că k'iseaȃă al'ȃ tu hăvane ș-altă nu. Il frîmse di școp ; il tăȃl !

Măratlu di drac zg'ileă, di ti cutrimburăȃl și s-păȃcărseă s-lu l'artă, că nu vaȃ facă altă-oară.

E ! al Țăni năpòl il si feaȃe nîlă. Lu scoase dit taștru. Țe 25 s-ȃă veadă ocl'il' ? canda nu eră drac, ma vîră țiripùl'ȃ zmulșu : cu oășile mol'i ca pîntica, cu coărnile ca cumbuloea, zmuticăt ca laȃlu a li lae !

Ună scuteare și nivîȃȃt s-feaȃe. Fuȃl anîdrihta și duse la Eusforlu, săȃinălu aȃel ma marle și acăță să-șl plîngă mira 30 ȃea laea : ȃe păȃl' di Țăni Taștrul'a.

Eusforlu se-aprease. Cum poate s-h'ibă aestă, ca un Țăni-haivăȃ să se-acăță cu un drac și s-l'-u poată ? Arșine mare. Fuga după Țăni.

Nk'iseaște Eusforlu cu nă ask'ere dipu nîs. Șuȃl, curnùȃl, 35 si-l' creapă-numa, lăȃ ca corbul, cu dinȃl' ca săȃk', carî cu sulă, carî cu furculiȃă, carî cu pènure, cu ȃe puteă, s-lu ti-gîȃsească pri măratlu di Țăni di vîȃ, ca Hristolu ș-cama laȃȃ.

Vani Tastrul'a videà cum vin, ma necă peana di ocl'u nu si băteà. Nu-l' se-aspăreà ocl'ul a lui, pin-aveà tàstrulu. L-amvirligară aclò s-lă h'ibă ş-arsăreà pri unlu çor, cari cu furculița, cari cu sula, că vrea-l frigă, că vrea-l micăi!

5 Vani nițiți ună, niți doauă :

— Tu tastru, cînî!

Şi, nu ți-l', un di un, acățară să si nh'igă tu tastru.

Aoă z-vedî apoea şcop, fârtic, nu gucăreale! Ți l'-adră Vani al'ū k'isat, că-l dureà mîna di dare.

10 Cara-ş sătură mînle Vani di băteare, ş-cara nu puteà s-avdă ngrîna ş-nila, l'i scoate, lă trađe ninga cîte un şcop şi lă dîte:

— Cara vretî, cupăsîŝi năpòî!

Fudeà mărăŝi'i, cum ascăpà dit mîna al Vani Tastrul'a. di
15 mică loclu. S-frîndeà di fugă, ş-altă nu!

Acşî Vani bîna tu lume cîtu-l' vru înima, pină l'i s-auri di bană tu lumea estă.

— Va mi duc, dîse el, s-mi priimnu tu paradis, videm, cum e-acl'ò.?

20 Di tine di mine, aĝumse la poarta di paradis. G'ine ma aŝea ş-eră poartă, nu eră şică. Tută h'er, apoea mare cît ȝ-acată ocl'ul, şi ncl'isă de-ag'inealu.

Țe ti faŝi Vani, ȝe ti faŝi Tastrul'a tora?

Asună Vani la poartă:

25 Ntreabă Sim-K'etrul di didinde:

— Cari e-aclo?

— Vani Tastrul'a.

— Țe vreî, di ma tut asunî?

— Voi s-mi priimnu tu paradis.

30 — Nu ti ntreb, adrăşî viră buneată tu lume, tra s-intri tu paradis?

Tastrul'a, ȝe hăbare nu ş-aveà de-aeste, sta şi-l' dîte:

— De aeste nu ştiu, ma: dişcl'îdî i nu dişcl'îdî?

Sim-Ketrul necă-l' si băteà ureacl'a. Iu avdă nîs fuvirsîri'?

35 G'ine ma şi Tastrul'a nu ştea multe şi di nă cale:

— Ai tu tastru, macă-I acşîŝel

Şi na ȝi-l Sim-K'etrul, cu tut auşatic tu tastru.

Dumniđău necă hăbare no-aveà di tute-aeste.

Cari armase parădislu fără avig'l'itòr acățară s-intră na-

nttru tuŭi ŭli-păeanŭl'i, tuŭi furl'i ŝ-tuŭi lăll'i ŝi slag'l'i oamini.
ești să nh'ideă cu scări, prit pălăŭlri, prit guve, că viră no-
veă s-lă ŭină calea. Aŭmŝe parădislu: mandră mplin di
uk', cupie fără ciin!

S-priimnă aești ca la niși acasă tu paradis. 5

Ease nă duă Dumniđău tu gărdină-l' z-veadă țe cură, țe
ă-l' veadă ocl'il'i? Mutre ŝubeilătițe cite s-caŭți. Acl'amă Dum-
niđău:

— Sîm-K'etru, Sîm-K'etru, ŭu h'il'?

— Tu tâstrulu al Vani Tastrul'a, greaște aestu. 10

Vine Dumniđă la poartă ŝi ntreabă:

— Țe-l ŭiŭi acloțe tine? ŝ-carŭ ȝ-u deade aestă puteare?

Aspuse Vani țe ŝtea: Hristolu nŭ-u deade!

Il' grescu aclo ŝ-al Hristo. Aestu băgă s-aridă di mușu-
teața-l Vani Tastrul'a. 15

— Cum acșițe, tine Vani?

— Am carŭ nu vrea s-ni dișcl'idă, țe vreaŭ adăr?

— S-ță dișcl'idă? Am feaŭiși tine ŭivă buneată tu lume?

Aoă mași carŭ fațe lucre bune tu lume, mași ațel intră. De-
ațeă du-te, h'il'ŭ, nŭpōi ŝi bagă s-aspūnŭ la lume, s-facă bu-
nēŭ, s-ascultă graŭlu al Dumniđău, s-easte-că vor s-o află
poarta di paradis dișcl'isă.

Țe z-đică Vani Tastrul'a? viđu că si ngrușe luguria:

— Vă mi duc, Doamne, gri nŭs, ma cu tut tastru.

— E! L'a-l ŝi tastrul, il' đŭ'siră di la Dumniđălu. 25

— Nu-l' lo-alasă, Doamne, gri Sîm-K'etrul, că cari-ște, carŭ
vai bagă năpōi.

L'eră al Sîm-K'etru s-nu l'-o-adară eara mușuteața k'ir
Vani Tastrul'a?

Ș-acșițe s-turnă Vani năpōi ŝi feațe cum cum lu nviță 30
Hristolu pînă auși, auși di nu cama puteă. Săturăt di bană,
ncl'ise ocl'il', ŝi sculă mŭnle cŭtră ațel de-analtu ŝi đise:

— L'a-me, Doamne, nsus!

Di-ună-oară z-virsă m-pade ŝi un purumbu albu ca neaoa
azbură dit trup-l'i ŝi s-alină nsusu-nsus ŝ-ascăpită după niđrŭ 35
ŝi nu z-viđu adoara să s-toarnă. Aestu purumbu albu eră sŭ-
llitlu al Vani Tastrul'a.

(Spus de Stama, Mălăcași, Tesalia.)

Amirălu cu urecl'ile di capră.

Țe viđūt și Țe avđi't?

Erà nă oară ș-ună zămane un amiră.

Aestu amiră, cum ș-eră amiraț'l'i tu eta Țea, nu si spune
5 la vîră. G'ine ma nîs aveà ș-uă hală s-nu se-aspună, că nu
eră om ca tută lumea.

Țe eră hala lui?

Urecl'ile aiștûi amiră eră urecl'i di capră. Tră nișane ș-
semnu mare, ma lûcurlu acși eră, urecl'ile de-alih'a, că eră
10 di capră.

Carî aveà urecl'i di capră, amirălu li Țineà ascumte tute
đi'l'ile, amvîrtite cu pîndă di sirmă, Țe ș-o-arucă acșiea pri
dipu cap.

G'ine ma, nă oară tu siptămină prindeà z-vînă barberlu
15 s-lo-aradă și s-lu ndreagă. Barberlu nu eră trop s-nu-l' veadă
urecl'ile di capră, ună Țe le-arădeà.

Pîn aoaȚe tute bune. Un lucru maș nu vrea amirălu să
se-află: vîră om, vîră suflit nu ștea, că nîs are urecl'i di
capră. Tra s-nu Țivă barberlu di spune ș-la altă lume, na-
20 foară, amirălu șideà ș-lu ntribà pri barbèr:

- E, tora tine s-cl'amă me-arasiși, mi ndreapsiși di bun
cama bun.

— Acși, Doamne, điȚeà barberlu.

— Mușăt! Tora spune al lala, Țe viđuși, macă-l xursiși? Ai
25 spune amirălu!

— Em, de! Țe z-ved Doamne? grea barberlu.

Ș-apoea s-aplică și-l' șupturà la urecle amirălu, cum că
viđu urecl'i, di capră. Cu zborlu aestu bārberlu ș-mică caplu.

Ș-ea cum. Amirălu, cum đisim, nu vrea să nveată, nu
30 vrea să știbă vîrnu, că nîs are urecl'i di capră. Tr-aestă
Țineà un ġil'at ascumtu tu udă ș-ună măratlu di barbèr điȚeà
că amirălu are urecl'i di capră, făȚeà un semnu și intră
ġil'altu. Aestu l-đuȚeà barberlu tu Țilăr și aclò ș-alăsà oàsile.

TuȚi barberl'i dit hoara Țea nu l'-acăȚa somnul, cîndu s-
35 apruk'à Dumî'nică, că lă eră frică, s-nu l'-acl'amă amirălu la
pălate, s-lu xursească. Ștea măraț'l'i că nu-l' așteaptă buna
aclò! Di ciȚi intrară tu pălate, adoara nu ișiră.

Bînă tu hoara țe s-un om aùș, barbèr vecl'u cu un jar
 Al fumeal'e. Pîn atumțea dîse Dumniță și lo-ascăpă, tră nila
 fumeal'il'eî, di duca la amirălu. Cum o-aduse oara, că Dumî-
 nica țe vîneă, s-l'i cadă a lui șcurtița, tra-s xursească ami-
 rălu. Loclu nu lo-acăță măratlu di frică. Nu l'eră a lui ahî't
 tră bana lui, c-aùș eră, ma s-mindueă la fumeal'e, tuți nîți
 și nîcriscuți.

Tră căsmetea lui, aveă un călfă multu piră.

Aestu, cara-l viđu cîrtitu, nîmirăt, lu ntreabă :

— Nu-nî aspûnî, măsuture, țe h'îl ahîtu nvirinăt, canda-ți 10
 fuđiră căpărle dit căpărleadă ?

— Nu mi ntreabă, nipoate, că ma laea me-așteaptă.

Fićorlu se-angrică multu aușlu, s-l'-aspună și aușlu no-
 ascumse țivă, ma ș-aspuse hala. Ul curmă nila fićorlu. Apoea
 l'-dîțe a domnu-suî:

15

— Nu creapă, măsuture, că va mi duc io tu loclu a tău.
 Ș-cara s-mi tal'e și s-me-aspargă, io un cap h'îu, un suflit va
 z-ducă; fumeal'a no-am, s-plîngă dinăpòl.

Al aùș il' părù g'ine. Il' deade urăcunea, s-lo-aibă Dumniță
 sum àripa lui, il bășe tu doàule făți și-l pitricu la amirălu 20
 cu urècl'ile di capră.

Fićorlu vîne la amirălu, illă, il tumse, lo-arase pri la față,
 la urecl'i, ul k'iptină, lo-adră, vai dîți, ca gambrò.

Cum și ștea amirălu, lu ntreabă n-coadă :

— E, tora tine s-cl'amă: mi lași, me-aspilăși di mușăt cama 25
 mușăt me-adrăși. Spune tora, țe viđuși? Al, spune al lala!

— Nu viđuî țivă, dîțe fićorlu, dicîț fața ta de amiră.

Apoea-l lo amirălu pali, lu ntribă de-aoă, lu ntribă de-
 acld, il şuți' di tute părțile, aduse zborlu di urecl'i, țivă! Fi-
 ćorlu nu cutidă z-dîcă, că viđu urècl'ile di capră. 30

— E! ahtare fićòr tăcùt mi lipseaste, dîse amirălu. Ved,
 că di tuți barberl'i di pînă tora, tine singur al minte. De-
 aestă ti fac barberlu a meü.

Ș-acși amirălu nu-l cîrti, nu lo-aspase, ma-l băgă tu pine
 di barbèr ș-ul țînù la pălate. 35

Tuți barberl'i, nu va zbor, s-umplură di harauă, că fićorlu
 lă lo nă frică mare dipri zvercă, că di tora și nelo, va bî-
 neadă ș-el' ca lumea, ma nu cu moartea n-sin.

Fićorlu aestu eră diștiptăt, cum dîsim, tăcùt multu, ma cu

tut-aestă, canda-l mică limba; nu putea s-aravdă. și vrea s-aspună a virnûl, că amirălu are urecl'i di capră. Maș frico di moarte l-fățea, s-tacă, s-nu cărleacă iuvă.

G'ine ma, cu cît s-minduea ma multu, co-ahîntu cama
5 multu aduk'ă zorea li spuneare. De-aestă, nă duă, eare pri
cucula unûl munte și cara mutreaște divarliga și veade, că
nu-l ăipit di om, sapă nă groapă, se-ableacă pri groapă și
greaste agalea, țe necă și'l'a di ningă tine s-no-avdă :

— Amirălu are urecl'i di capră.

10 Apoea trađe țara pri supră cu vie ș-umple groapa și acșî-l
părû, că-l' l'a sùflitlu arihate.

Tricură apoea viră ndoauă dîle de-atumțea. Tu groapa
țea criscu un arbure. Arburle deade frîndă și de cađe frîndă,
bătută di vimtu, avdăi cum greaste:

15 — Fiû, fiû! amirălu are urecl'i di capră!

Tră ndoauă dîle s-umplu loclu di hăbarea estă și atumțea
nvițară oămînl'i, că tră-țe l'i șcurtică amirălu pri mărațl'i di
barbèrî.

(Spus de unchiul meu Ghiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

G L O S A R.

În glosarul de față sunt cuprinse toate cuvintele din text. Am făcut aceasta pentru cuvântul, că textele nu sunt însoțite de nici o traducere, și fără glosarul de față lucrarea întreagă n'ar fi fost utilizată cu folos de cercetătorii graiului și folklorului aromânesc.

Acelaș cuvânt se reproduce numai în expresiunile în cari sensul este diferit. Traducerile din glosar urmează sensul ce reiese din cursul textului citat.

Am căutat în deosebi, ca graiul metaforic, expresiunile particulare graiului aromân să fie reproduse și traduse liber, și, când s'a putut, cu expresiunea analoagă din limba română literară, ca unele ce sunt mai anevoie de înțeles și ca unele ce prezintă un deosebit interes pentru caracterizarea acestui graiu.

În acest mod socotesc că se ușurează munca cercetătorilor graiului și folklorului aromân.

Cuvintele din basmele publicate cu ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Weigand, în «Die Aromunen» II, au fost culese pentru glosar cu ortografia fonetică adoptată de noi.

Cuvintele neaccentuate cu accentul grav ` , se întonează pe penultima.

Primele cifre mari arată pagina ; cifrele mici următoare arată rândul paginei.

Verbele se dau la pers. I a indic. prezinte și sunt traduse cu timpul respectiv. Când am crezut necesar, am arătat și unele forme ale verbului.

Observ, că infinitivele conj. II, III, și IV sunt în două feluri: *tăfeàre* și *tăfire*, *adușeàre* și *adușire*, *fușire*, *fușeàre* și *fugàre*. Conjugările sunt arătate prin I, II, III, IV, ținându-

se seamă, pentru deosebirea lor, nu de infinitiv, care are mai mult funcțiunea de substantiv, ci de perfectul simplu.

În înjghebarea glosarului s'a avut în vedere, în general gruparea materialului în așa mod ca să poată servi la alcătuirea unei gramatici aromâne.

Ordinea alfabetului este cea următoare:

a, ă, b, c [ca, că, ci, co, cu], ȕ [ȕa = ȕia, ȕea; ȕe = ce; ȕi = ci; ȕo = cio; ȕu = ciu], d (ȕ), ȕ (= dz), e [dift. ea = ia, ȕa] f, g [ga, gă, gi, go, gu], g' [= gh], ȕ [ȕa = ȕia sau ȕea; ȕe = ge; ȕi = gi; ȕo = ȕio; ȕu = ȕiu], h [ha, hă, hi, ho, hu], h' [h'a = hia; h'e = he; h'i = hi; h'o = hio; h'u = hiu], i (i), î, j, l, l', m, n, ȕ, o, p, r, s, ș, t (ȕ), ȕ, u (ũ), v, v', x, z.

Între alfabetul acesta, pur fonetic, și cele întrebuințate în lucrările mele «*Din Literatura Poporană a Aromânilor* vol. I, (1) și «*Megleno-Români*,» partea I și II (2), după cum se poate vedea, nu există mari deosebiri, ca formă; ca fond nu există nici una.

(1) București 1900, pag. 1059.

(2) Partea I, București 1902, pag. 9.

A

A = 1° Prepoziție: *a prim-nare* = la plimbare 78₃₆ etc. 2° Interj. de mirare 25₈, 80₁₀ etc. 3° apelativ: *a vre om* = măi omule 32₂₅; 4° Prep. cu Dat. și gen. (pretutindeni) = *cîtră a mare* = spre mare 441₃₆; *anur-deaște a om* = miroase a om 477, 478, 440₂₅; 5° Îna-intea posesivelor: *a neū, a tăū, a nostru*, etc.

Abel sn. = pietricea care servește la jocul în cinci pietre 138₁₀, 339₃₆.

Abușala (de-) = de-abușile 69₂₃, 114₂₉, 222₁; *t-abușala* 33₂₉, 108₂₆, 109₂₉, 309₂₅.

Ac sn. = ac 102₁₄, 334₂₉; *străni noaūă dit ac* = haine noi nouțe 115₂₄.

Aca adv. = ba! nu! 447₃₀.

Acasă loc. adv. = acasă 1, 5, 6, 53, 56, 69 etc.

Acăț vb. = 1° prind; *se-acăță di un sk'in* = se prinse de un spin 53₁₇, 2, 4, 11, 84, 23; *că l'-acăță g'ine min-čuna* = căci îi prinse bine minciuna 185₁₂; *se-avū a-cățată* = se prinsese, începuse 170₂₆, 224₂₆; 2° apuc: *acățară* = apucară 40₁₅; *fi-aflăși cu carī s-te-acățī* = aflași cu cine să te apuci 40₁₅; *acățară gū-rile* = (apucară găurele): *aū fugit*, care în cotro a putut 29₆, 2₉, 12₁₆, 32₃₂; *Nu lo-acățā s o m n ul* = Nuși găsiă astămpăr 72₃₀, 88₁₄; *ș-cîtră iu s-acățā?* = și în cotro să apuce? 57₉, 27₁₆, 87₈; 3° *se-acă-*

fară = se prinseră, făcură prinsoare 96₉; 4° *s-acățī prota* = să începi întâi 101₁₄; *acățā s-murdească* = începū să se însereze 2₁₀, 4₂₁; 5° *ș-acățā s-da coada* = începū să dea din coadă, să se gudure 2₁; 6° *acățā eapa cu nīs (cu calu)* = a conceput iapa cu calul, ca să fete 210₁₄; 7° *Ta s-me-acățā mine* = Ca să mă violeze pe mine 56₃₀; 8° *mul'ari, fe l'-acățā mīna di tute* = femeie, care se pricepea la toate (trebile casei) 162₆; 9° *l'-acățā mīna* = se pricepe la lucru 294₁₆; 10° *ahīntu multu l'-acățā mīna* = așa de mult se pricepea la furt 308₃; 11° *s-acățām pīnea* = să începem a frământa pânea (când se pune aloat) 108₆; 12° *lo-acățā ārmattī* = îl prindeau, îi stau bine armele 136₂₄; *acși te-acățā* = așa îți stă bine, așa te prinde 136₂₆; 13° *Cit l'-acățā ocl'ul* = cât prindea cu ochiul, cât vedeă cu ochiul 274₂₀; 14° *Și nu-l pārū ca s-li aibā acățatā zulapea* = și nu-i pārū să le fi junghiat feara 17₁₇; 15° *si-l' se-acățā* = prinde-i s'ar în gât, inecă-s'ar (măncând) 32₇.

Acăk'isescu [de asemenea: *a-k'icăsescu*] vb. IV = înță-leg, pricep 164₆, 209, 210; *ca s-li acăk'isesci* = ca să înțălegi 76₃₃; *acăk'isi* = pricepū 58₃₂; *că acăk'isirā* =

că pricepură 331₁₀; *Aflăși* ... *s-acăk'isească* = Ți-ai găsit ... să înțaleagă 29₁₀; *se-acăk'isi agoña* = se înțălese curând 11₉.

Acămăt adj. = trândav 225₁₀₀, 366₇; ∞ ā = trândavă 124₁₁.

Acățare sf. = prindere, apucare, prinsoare.

Acățătură sf. 1° prinsoare 96₉, 104₁, 346₁₄; 2° motiv, pretext: *s-l'-află nă acățătură* = să-i afle un pretext 139₁₇, 4₁, 140₆, 296₂.

Acizînescu = [sau: *acăzînescu*] vb. IV = câștig; *tra s-acizînescă* = că să câștige 1₉.

Aclò adv., (*acò* Fărș) = acolo (pretutindeni); *clo* 79₁₀; *nu-l' si dufeă mintea pîn-aclò* = nu-i se duceă gândul așa departe 54₂₄; *aoă l'-are, aclò l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține 80₁₅; *l'-da de-aoă, l'-da de-aclò* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₂₁; *a-clò si-l' h'ibă* (= acolo fire-i-ar) dracul, deavolul 42₂₂; *acò* 243, 244, 245, 476—484; *acloea* = acoalea 486.

Acloțe adv. = acolo, acoalea 19₁₈, 53₅, 222; *G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloțe* = Bino dar fata de împărat eră acolo (= prezinte, ca să-i dea ajutor).

Acl'ëm vb. I = 1° chiem 95₃, 10₁₇, 11₉; 2° invit 76₁₂; *a-cl'amă* = invită 45₁₈; *lu a-cl'imară* = îl invită 45₂₂; *carî no-acl'imară?* = pe cine nu invită? 34₁₅, 104. Vezi: *cl'em*.

Acl'imăt adj. = chemat, invitat; *Acl'imătl'i* = cei invitați

96₁₇; *acl'imăt, ne-acl'imăt* = invitat, neinvitat (= fără să-i pese dacă-i invitat sau nu) 51₁₂.

Acò = acolo, vezi: *aclò*.

Acoală sf. = hârtie de scris 198₃; pl. *acòl'* 165, și *acoale*.

Acoapir vb. IV = acoper; *se-a-cupireă* = se acoperiă 352; *acupirit cu săvanlu* = acoperit cu giulgiul 36₂; *acupiri* = acoperi 275 etc.

Acru adj. = acru.

Acșè, vezi: *acși*.

Acși adv. = așa (pretutindeni). *nveață, c-acși ș-acși eust-lucurlu* = află că așa și așa stă chestia 13₃₀; *acșè* 243, 244. *Ș-acși ș-acși* = și așa, în orice caz 63₉; *acșica* = așa, așilea 55₆; *acșia* 150, 467₁₄; vezi: *ași*.

Acșite adv. = așa, astfel 2, 64, 67; *acșiți* 54 etc.

Acșu adj. = demn 453₃₃.

Acumpăr și acumpu și [*cumpăr, cumpu*] vb. I = cumpăr 62, 148, 233_{24, 25}; *eaș feata și acumpără* = iese fata și cumpără 45₁₆; *I-a-cumpărăi* = V-am cumpărat 14₁₀; *acumpărără* 7; *a-i s-lu cumpără* = hai să-l cumpere 164_{11, 12}; *l-o-acumpără ciți parăți fașe* = îl pricepi câte parale face 232. Vezi: *cumpăr*.

Acumtln vb. I = contenește, adăpostesc; *se-acumtlnă* = contenește, se oprește 143₁; *se-acumtlnă* = se opri, conțeni 217₂₈; *măvistră l'-acl'imă să se-acumtlnă* = Vă-jitoare îi invită să se adăpostească 52₃; *nu se-acumtlnă* = nu se îndestulează 493₃.

Acumtlu sm.=preget; *plîmtă fără acumtin*=plînsă fără preget, fără conținere 467₁₁.

Adăm = Adam; *nu u veadi Adamlu de-astă oară* = n'are parte de astădată; să se spele pe buze de astădată 84₃₂.

Adancă adv.=adânc, profund 414₁₁.

Adăp vb. I=adap, dau apă la vite (cai, oi, etc.), 410; *u-dăpă calu* = adăpă calul 254₉; *ș-adapă grădina* = își adapă, își stropește, își udă grădina 9₁₈; 258.

Adăr vb. I=fac 7₃₅, 44₂₀, 51₅₃; *adră*=făcû, dură 25₁₇; 54₄; *că-i lucru țe s-adară*=căci e lucru, care se face 11₃₈; *poate s-lo-adară aestu lucru* = poate să-l îndeplinească acest lucru 11₂₉; *cum s-facă, cum s-adară*=cum să facă, cum să dreagă 1₂₆; 10₁₈; 32₃₂, 39, 40₉; *s-me-adăr* = să deviu 354₃₉; *adăr nă carti*=scriu o scrisoare, compun o scrisoare 47₁₈; *te adrăm* = te gătiram, te îmbrăcarăm (în haine frumoase) 5₄; *se adră tu hri-săh'* = se găti numa (în haine) aurite 10₁₉; *s-l'-adară ună turtă*=să le pregătească o turtă 23₁₄, 29₄; *va-l' adară Muta* = o să-i gătească Muta 73₃₄; *ș-adră nă sârfină*=își pregăti o povară (de lemne, etc.) 46₁₂; *țe-adară grădina* = care cultivă, care îngrijește grădina 9₁₇; *s-lo-adară*=să clădească (mănăstire) 58₂₁; *adră caplu* = se ameți, se îmbătă 90₈; *cum lo-avea adrată caplu* = de oarece

se cam cherschelise 34₃₃; *N-o-adră*=mi-a făcut-o cât de bună, mă păcăli 79₁₀. Inf. *adrare (adărare)*.

Adastu vb. I=adast; *s-adastă* = să adeste, să aștepte (mult) 52₃; *nu pot s-adastu cama multu* = nu pot să adăst mai mult 313₁₁. Inf. *Adăstare*.

Adavgu vb. I=adaog; *adapse* = adaose 130₇; *adapse am-i rălu* = adaose, urmă (cu vorba) împăratul 208₁₈; *adapse Nollu*=adaose, vorbi mai departe vîntul dela Sud 170₁₅. Inf. *adăvgare, adăvdeare și adăvđire*.

Adărăt adj.=făcut, îndeplinit 324₁₈. Vezi: *adăr*.

Adancavra adv.=adineaori; vezi: *deaneavra*.

Adete sn. = obicei, datină 49₂₉, 66₁₁, 244, 270, etc.; pl. *adêturle*=obiceiurile 166₈ și *adêfș*.

Adl'atie sm.=respirație 43₆, 108, 221₃₅, 275₃₄; *tr-un adl'atie* = într'un suflet 39₂₀, 80₁₈, 192₁₉.

Adl'û vb. I = respir; *cum adl'è* = cum respiră 462₉, 158₁₀; *necă adl'ă* = nici nu respiră; tăceau mâlc! 275₃₉; *l'-iră frică și s-adl'e* = îi eră frică și să respire 74₃₇; *s-l'i fafș s-adl'e* = (să-i faci să respire) = să-i faci să se odihnească 117₄.

Adincă adv.=adânc 186₂₆.

Adincôs adj.=adânc, profund 70₄, 186, 188, 230, 378.

Adoara [a doua-oară] adv.=a doua oară, 6; *de-adoară* 205₇, 108₁₆, 274₂₀, 21, 341.

Adoară (de ∞) adv.=în zori

de zi, pe la cântatul cocoșilor, spre cântători 119₃₄; 120₁₂, 157₂₈, 496₁₇.

Adoaua-z adv.=a doua zi 53₃₄; 54₁; *adoa-ză*, etc.

Adrât adj.=făcut 81₃₃; durat, gătit, 59₃₂, 441₂₁; pregătit împodobit 46₂₇; amestit, etc. Vezi: *adâr*.

Aduc vb. [Inf. *adușire* și *adușeare*; *aduc*, *aduș*, *adușe*, *adușem* (și *așem*), *adușești* și *așești*, *aduc*; *adușeam* și *așeam*] = aduce 37; *ți nă-o adusit* = ce mi-o aduserăți 257₈; *s-l'-așești* = să-i aduceți 435₂₆; *s-lo-aducă Dumnezeu*; *să-l aducă* (cu bine) Dumnezeu; *să ajungă* cu bine; *s-l'-o-aducă Stămăria* = pedepsi-l'ar Sf. Marie; *Vă s-o-aduși* = o să o aduci 5₃₅; *Adu!* = adă! 66₈; *adu-ni* 19₉, 2₇; *adușești-lu* = aduceți-l 13₁₈; *ca s-nu adușearim pînă mîne* = dacă n'oiu aduce pînă mîne 3₁₆; *fu adus* = a fost adus 2₃₅; *multu ș-o-adușe* = multu seamănă 244₁₀; *ma multu pri ursu ș-o-adușeă* = mai mult a urs aduceă (= seamănă) 336₁₃; *nu ș-o-adușeă ici cu alantă* = nu seamănă de loc cu cealaltă 174₂₂.

Aduk'escu vb. IV. Inf. (*aduk'ire* și *aduk'are*) = pricep 85, 96; *ună că aduk'ă di limba lor* = din momentul ce pricepeă limba lor 10₃, 5₃₁; *aduk'își* = pricepuși 80, 52₁₈, 24₂₄, 69₂; *lo s-aduk'ască* = începû să priceapă, să simtă 16₃₁; *l'-dădeă s-aduk'ască* = îi da să priceapă 80. *Am aduk'ită* = am priceput. Vezi: *duk'escu*.

Aduk'it adj. = priceput, nădrăvan.

Adun vb. I [Inf. *Adunare*; *anare*, *alnare*; *adun*, *adunî*, *adună*, *adunăm* (și *anăm* sau *alnăm*), *adunot*, *anăfi*, (*alnăfi*), *adună*; Imperf. *adunăm* (*anăm*, *alnăm*); Perf. (*adunăi* *anăi*, *alnăi*)] = 1° adun, strâng; culeg 44₂₅, 58₁₈; *s-adună aua* = să culeagă struguri 19₁₈; *adună apoea ndoauă trandafle* = culese apoi câteva roze 9₂₂; *ș-adună čoarîs'i nîpôi în sus* = își strânse cioarecii în sus 2₃₁; *l'-adună* = îi strânge, îi chiamă 2₂₀; 2° pornesc; *o-adunară eară* = porniră earăși, se puseră iarăși pe umblet 9₄; *o-adună cucutlu nîpôi citră la pâlatac amirălu* = pornește cocoșul iarăși spre palatul împăratului 31₁₅; *cîndu vrură s-o-adună de-aclò* = când vroiră să o tulsească de acolo 33₃₁, 35₁₇, 85₂₇; *ș-o-adună la darăfi* = și pornește la dracul 91₁₃; *adun-o citră a mare* = pornește-o spre mare 441₃₆, 280₂₀; *o-adunară coada cî'nile cu cătușa* = porniră (=se puseră pe mers) cănele și pisica 69₂₉; 3° *să se-adună cu sora* = să se întâlnească cu sora 260₁₀; 4° *Se-adunară 14 d.-anî* = se împliniră 14 ani 1₆. *Tuși pești se-anară*. = Toți peștii se strânseră 64₃₅; *aoă se-anară corg'il* = acî se strânseră corbii 32₁₃; *în s-ană* 470₂₇; *L'-and, l'-and tălîuđi* = îi adună, îi adună flori

182₁₄; *l'-ană* 136₃. Part. *a-dunată, anată, alnată*.

Adunare, sf. = adunare 131₁₈; 249₈.

Adunăt, adj. = adunat, strâns 43₈; *adunaŭ'i* = cei strânși, cei aleși 248₁₇.

Adunătură sf. = adunătură.

Aduțcare sf. = aducere, adus, *tră* ~ *aminte* = spre amintire 382₃₄.

Aduțire sf. = aducere, adus; ti ~ *aminte* = spre, pentru amintire 58₃, 76₁₇.

Ađă, ađi, adv. = azi 1₃, 344₁₂.
Vezi: *ăstăndi, azi*.

Aeri adv. = ieri 5₃₄, 31₅; *de-aeri* = de ieri 5₃₉; *de-aeri ah-tare oară* = de ieri pe vremea asta 349₃; *de-aeri, de-aollari* = de ieri, de altăieri, de curând 127₂₈; *nu eară de-aeri, de aollari* = nu eră de ieri, de altăieri (adică: eră încercat de mult, nu eră nou) 119₁₈.

Ăest pron. = acest, ăst, 6, 12₂₀, fem. *aestă*. Vezi *aestu*.

Aestan adv. = ăst-an, în anul acesta 157₃₂, 158₃.

Aestu pron. = acesta, ăsta 2₁₇, 4₃, 33, 84; *guva aiștăi arbure* = gaura acestui arbure 38₂; *aiștuea* (gen.) = acestuia 62₇; *amiră l'-difea aiștăi* = împărat i se zicea acestuia 97₁₂; pl. *aești* = aceștia 65₃₄, 107₂₀; *aești* 19₉; fem. *aestă* 10₁₇; *aiștăi feată* (Dat.) = acestei fete 86₃₂; *aestă văsil'elu, și dimîndă* ... asta (= atât) regele și poruncește ... 31₈; *cu tul-aestă* = cu toate acestea, totuși 12₂₀, 55₁₈, 131; *voi aestu ș-aestu lucru* = voi cutare și cutare lucru 11₃₄;

L'a collu aěstuea = Ia cazul acesta 135₁₃.

Afende = titlu de onoare către părinți; părinte 201₁₈; *afen-du-sui* = tatălui-său 401₁₀.

Afrescu vb. [*afirire* și *afireare*] IV = feresc, păzesc; *s-a-firea* = se feriau 333₁₂, 382₃.

Afrită s. adj. = ferire; *afirită ș-aviglată* = păzită și veghiată (= căutată cu îngrijire, cu pază mare) 319₁₇.

Aflăt adj. = găsit, aflat 221, 222, 223; *fićorlu aflăt* = băiatul găsit; *aflăt* = găsit pe drumuri; fără căpătăiu 361₃₀; *Aflatlu* = cel aflat, fără părinți 317; *om aflăt, ma fără căsmete* = om deștept, dar fără noroc, 454₃.

Aflu vb. I = aflu, găsesc 4, 5, 25, 29, 33₃, 49; *nu sciu cum areă aflată ună guvă* = nu știu cum aflase o gaură 41₁₄; *s-afl'i* = să afli 111₂₈; *nu vrea s-află* = n'ar fi aflat, nu eră să afle 121₁₁; *să-l' se-află pri cale* = să i se găsească pe drum 12₃₃; *și cara s-putet'i s-o-aflăfi* = și dacă o să puteți ghici (= află) 40₃₄; *o-aflară cu cale* = găsiră cu cale, crezură de cuvîntă 35₁₆.

Afoară adv. și prep. = afară (pretut.); la p. 238₂₃ este greșit tipărit: *afară*.

Afûm vb. I = afum; *me-afûm* = mă afum, mă fac de fum 408; *s-l'-afumă uğaclu* = (să-i afume coșul) să-i perpetueze numele, să-i ție casa mai departe 205; *o-afumă de-aclò* = o tulă, o șterse la fugă de acolo 108₁₂. Inf. *Afumare*.

Afumat adj.=afumat; poleit: *afumate cu amălamă* = poleite cu aur, aurite 426₇₇.
Afundu vb. I = infund; *i te-afundu to-ari'ū* = sau te infund în râu 64₂₅. Inf. *a-fundare*.
Afurîşalni adv. = pe furîş, 190₂₉; *pre-a-furîşalui* = pe furîş, pe ascuns 115₁.
Agă sm = agă, titlu ce se dă Turcilor, cari nu ştiu carte.
Agale adv. = agale, încet 106₁₂, 61₁₃; *pre-agalea-galea* = încetul pe încetul 33₂₀, 60₂₃, 89₁₇.
Agâl'îsescu [şi: aḡâl'îsescu] vb. IV. = obosesc din istovire prin plâns; *te-agâl'îsi di plîngu* = care obosi de plâns 192₁₁.
Agârşescu [Inf. *agârşire* şi *agârşare*]. şi
Agîrşescu = 1° uit; *că me-agârşîi* = căci uitai 20₀; *si-ş-agârşască* = să-şi uite 5; *avea agârşită* = uitase 5₃₀; *lo aveam agîrşită* = îl uitasem 103₃₀, 59₂₉; *agîrşîi* 51₂₁, 12₂₂, 38₅₅, 39; 2° adorm: *s-agîrşască nă-beamă* = să adoarmă puţinţel 119₃₅; *no-apucă s-agîrşască* = n'apucă să adoarmă 157₂₈, 49₂₆; *cît-cît agîrşî* = abia adormi 499₁₂; *agîrşî s-l'a un ocl'u di scmnu* = adormi să-i tragă un pui de somn 49₃₅, 36₂₄, 179₂₅.
Agîrşit adj. = uitat 87₁₇; subst. uituc 103₁₃; adormit.
Agnusescu (mi-) vb. IV = mă scârbesc.
Agnôs [şi aḡnôs] = scârbă; tr ∞ = de scârbă 296₂.
Agnusôs adj. = scârbos.

Agona [şi: aḡona] adv. = repede, iute, curând 11₀, 56; *agona* = curând-curând 60₂₅; 279; *nă oară cama-gona* = odată mai curând 300₁₀; vezi şi: *aguna*.

Agrime [recte: *ayrime*; numai la Molovişte, Gopeş şi la Fărş. se pronunţă *ag-rime*] sf. = fiară sălbatecă 50₀; 141₂₀, 286, pl. *agrima*.
Agru sn. = ogor, ţarină, câmp lucrat, 54, 55, 101, 116, 136. *fac agru* = cultiv pământul, ar 117; *canda-l' mî-cară agurlu pu'li* = parcă îi mîncară păsările ogorul (aşă de trist, aşă de amărit este) 69₇.

Agră [şi: *ayră*] adj. = sălbatecă 335₀.

Agru [şi: *ayru*] adj. = 1° sălbatec 87, 124₀, 140₂₅, 244₁₂; *cal' agri* = cai nedeprinşi, cai sălbateci (cari trăiesc în erghelii) 14₀; 2° *acă(şi) s-ti mutrească cu agri* = (încep să te privească cu sălbatecii—ochi) încep să se uite rău la tine 346₂.
Agru-capră sf. = căprioară 340.

Agru-cumban sm. = trântorul la albine; *agru-cumbană* = trândavă, trântoare 124₂.

Agru-om sm. = om sălbatec 337₁.

Agudeare sf. = lovire, nimerire; *ună trădeare ş-ună agudeare feaşe tu semnu* = cum a tras, a şi nimerit la ţintă 345₂₈.

Agudescu vb. [Inf. *agudeare* şi *agudire*] = 1° lovesc 265; *o-agudeaşte* = o loveşte 203₀; *cari s-lo-agudea* = de l'ar fi lovit 159₁₈; 2

nimeresc: *tut cîti viră fi-
rî dînu agudea* = tot câte
vre-un țăr (peștișor) nime-
ria 84₁₅; *cum se-agudî* =
cum se nimerî 273₁₄; 3° nu
*putea s-agudească viră
pindară* = nu putea să
câștige nici o lețcae 85₁₄;
4° *s-le-agudească tu sure*
= să le potrivească la sare,
180₁₀; 5° *scoate căcula s-
me-agudești* = (scoate că-
cula să mă izbești) suntem
la fel; a fi unul ca și altul
79₁₆; 6° *l'-agudea mîna* =
se pricepea la furt 456₁₆;
308₁₆; 7° *o-aû tu minte s-nă
l'-agudească lucănișli* =
au de gând să ne fure, să
ne șteargă cărnații 80₁₁.
Agudî adj. = lovit; *agudî* ca
di sfulgu = izbit ca de trăz-
net; trăznit, uimit peste
fire 25₁₆.
Agunesu [și: *aṛunescu*] vb.
IV = gonesc, alung, dau
afară 46₁₁, 156₁, 300₁; *a-
gunî* = izgonit, alungat
273—276.
Agunsescu vb. IV = agoni-
sesc, muncesc din greu
65₁₇, 225₁₈, 280₁₈.
Agună adv. = curând, repede,
iute 418₁₄. Vezi: *agoña*.
Agunîsescu vb. IV = grăbesc;
me-agunîsescu = mă gră-
besc 27₁₆, 310₁₉.
Agîa adv. = abiă. Vezi: *avîa*.
Agînealui adv. = deabinele;
de — ∞ = deabinele 90₁,
291₁₆.
Agamî adj. = agiamiu, ne-
vrîstnic 167.
Agde vb. I = joc 8, 352; *s-
agucă* = se jucau 152₁; *să
se-agoacă* = să se joace
252₁₁; *se-agucă cu nîsi* =

se jucă cu ele 62₁₁; *lucra
omlu, nu se-agucă* = lu-
cră omul, nu se jucă; lu-
cră omul, nu glumă 300₁₀.
Agde, pl. *agocurî* sn. = joc.
Agucătôr sm. = jucător; *a-
gucătôr cărți* = jucător de
cărți 428.
Agumtă sf. = ajungere; *ună
agumtă fumlu* = îndată ce
fumul ajunsese 161₇, 350₁.
Agumtu adj. = ajuns, devenit
152, 153—156.
Agûn vb. I = înflămânzesc;
agunăi = înflămânzii; să-
răcii.
Agûn adj. = flămând 44₁;
22₁₀; ∞ă 254₁₈; *agûn, supu
di cătuși* = flămând, sup
(parcă) de pisici 90₁, 308,
355₁₇.
Agunare sf. = înflămânzire.
Aguneată sf. = înflămânzire.
90₂.
Agundîre și **agundeare** sf. =
ajungere.
Agungu vb. III = 1° ajung,
sosesc; *agumse sînătôs* =
ajunse, sosit sănătos 1₁;
agumse căravea = sosit
nava 1₁₀; *agûmsiră* = a-
junseră, sosită 4₁₁, 12₁₉, 15,
19, 20, 33, 68, 69, 87, 146,
146, 147, 237, 154; *ma tut
l'-agumse Araplu* = dar
tot îi ajunse Harapul; *a-
gungînda* 85₁₆, 147, 359;
2° *pînă z-dîc «agunde»* =
până să zic, ajunge, destul!
30₁₁; *no-agundeă* = n'a-
jungea 35₁₇, 4, 26₁₀; 3° *cu
cît cama multu le-agun-
deă nveasta tuti* = cu cât
mai mult le dovedia ne-
vasta toate (trebile) 303₁;
4° *durîă pr-îu agundeă*
= dormia pe unde apucă

367₁₁; 5° *mutreă s-ağungă lăh'le* = căută să stea de vorbă, să caște gura la palavre 283₁₀;

Agūt vb. I = ajut 257₁₁₋₁₄; *care-agută așilor îndrepși* = care ajută celor drepți 21₁₁; *s-l'-agută* = să-i ajute 49₁₇; *ta s-lo-agută* = să-l ajute 57₁₀; *și lo-avea agutată* = care l-ajutase 58₁₁; *nu l'-agută ș-sinătate bună* = nu-i ajută (= nu-i mergea) și pace 90₁₁; *ună cu altă ș-aștară di si sculară* = una cu alta se ajutată, de se sculară 257₁₁; *nu-l' aștd* = nu-i ajută 258₁; *și l'-aștd* = și-i ajută 258₁₄.

Agutare [și: *aștere*] sf. = ajutare: *agūt, agūți, agută, agutām (aștām), agutāși (aștāși), agută; agutām (aștām); agutāi (aștāi); agutată (aștată)*.

Agūtōr sn. = ajutor 60₁₁, 127₁₀, 188, 190, 192, 289.

Ah interj. = ah 4₁₁, 5₁, 17₁, 81₁₁ etc.

Aha adv. de afirmare = da, da! 191₁₁.

Ahārzt adj. = nestimat, neprețuit; *lucru ahārzt* = lucru de preț 143₁₄; *lucre ahārzite* = lucruri nestimate, neprețuite 281₁, 406, 497.

Ahāt adv. = atâta 14, 16; *a-hāți discipłāți h'iși voi* = așa de deștepti sunteți voi 44₁₁; vezi: *ahī'l, ahīntu*.

Ahindā adv. = adânc; *cīt ma* ∞ = cât mai adânc 72₁₄;

Ahindōs adj. = adânc, profund 374₁₁.

Ahindusescu vb. IV = înfund, adâncesc.

Ahīntu adv. = atât, atâta; *Tră ahīntu crek'?* = Pentru atâta te căinești, te necăjești 49₁₁; *ahīntu lă earā tih'a* = atâta noroc aveau 65₁₁; *ahīntu mușată* = așa de frumoasă 2₁₇; *ahīntu analși earā murl'i* = așa de nalte erau zidurile 35₁₇; *ahīnte lăeși* = atâtea nenorociri 19₁, 7₁; *ahīnși* = atâția; *ahīndā* = atâta 155.

Ahī't adv. = atât 10, *ahī't ș-l'-u l'a* = atât și i-o ia 30₁₇, 35₁₁; *ahī't vrea ș-feata* = atâta vrea și fata 41₁; *ahīle* = atâtea 6₁; *ahīle ș-tute* = atâtea și toate 14₁, 32₁₇; *după fe viqū ahīle ș-ahīle* = după ce văzū atâtea și atâtea 74₁₁.

Ahoreu adv. = afară, a parte 141₁₁; a parte; separat 25₁.

Ahorva adv. prep. = afară de, a parte, separat, 496₁.

Ahtare adj. = atare, astfel 3, 90₁₁, 242₁₁; *nā greață ahtare* = o astfel de greutate 4₁; *ahtare stih'd* = astfel de stație 12₁, 34₁, 11₁, 17 53₁₁; *ahtāri nu știū io* = de al de astea nu știu eu 26₁₁; *Ș-tine-ahtare, ș-īo ahtare* = Și tu așa și eu așa, suntem la fel; unul ca altul 80₁.

Ahte sf. = răsbunare; *si-ș scoată ahte* = să-și răsbune 283₁₁, 399₁₁, 218₁₁; *voi s-ți scot ahte* = voi să-mi răsbun 75₁. *Ș-u băgd să-ș l'a ahte* = își propuse să-și răsbune 190₁₀, 115₁₁; *Cara ș-lo ahte* = După ce se răsbună 458₁₁.

Ahulescu vb. IV = 1° pipăiu 103₁₁, 143, 207, 393; *ahuleă z-veadă, s-easte-că-ī saclu*

= pipăia să vază, dacă-i sacul 80₁₀, 442₁₀; *je tut pus-puleaște și ahuleaște?* = ce tot dibuie și pipăie 83₁₁; 2° aburez : *ahulea perdu* = aburează părul 440₁₈; *ahulea-ũ* = aburează-o 224₁₀; *ahulì* = abură 224₁₁.

hullre sf. = pipăire; aburare; dibuire; *cu* ∞ = pe dibuite, cu pipăitul 395₁₀.
ahundòs adj. = adânc 166₁₄; 172₁₀, 265₁₀.

ahundusescu vb. IV = confund, infund; adâncesc; *canda lu aveà ahundusitã loclu* = par'că îl infundase, îl înghițise pământul 143₁₁.

Ahure sf. = grajd 110, 213, 258₁₀.

Ahurh'escu [la Fărș. și : *aḡur-h'escu* 477₆] vb. IV = încep 14₁₆, 15, 24₁, 64₁₁, 169, 237; vezi : *ah'urh'escu*.

Ahurh'itã sf. = început; *ditu* ∞ *Apriluĩ* = dela începutul lui Aprilie 21₄.

Ah'urh'escu și ah'ursescu vb. IV = încep 5₁; *s-ah'urh'irã s-fugã* = și începură să fugă 59₁₁; *s-ah'ursirã s-micã* = și începură să mănânce 23₇, 383.

ai! = haide! 52₁₁, 116₁₁.

ai conj. = au, sau; *ai cã fi-còr*, *ai cã featã fure* = sau că băiat, sau că fata de ar fi 197₁₈.

ai = interj. de disperare, vai! 335₁.

aide! = haide! 4₉, 18₁₀, 22₁₅, 313; *aide-uide* = haida, haida (= arată un mers continuu) 442₆.

aiđonl sf. = privighitoare 99₁₈.

aišt și **aištu** pron. = acest 15₁₇,

57₁, 70, 71, 383; Gen. Dat. *aištũ* 177; *aištũ* 15₁₅; *ai-șcũ fi-còr* = acestui băiat 212₁₁, 261, 388₁₀, 478; pl. *ai-ști*, *aiști* = acești, aceștia 141₁₀, Gen. Dat. *aișcòr*, *ai-ștòr*; la *avđireaaistòr zboa-rã* = la auzul acestor vorbe 14₁₁; fem. *aištã* 15₁₅; pl. *ai-ște*; Gen. Dat. Sing. *aișcěi*, *aistei*, *aiștěi*; pl. ca și pentru masculin; *Ţi-l' vine s-aișcěi* = Ce-i vine și aceștea 73₁₆; vezi : *aestu*.

Ak'leăsescu vb. IV = pricep; *ak'icãsire* = pricepere, înțãlegere.

Ak'leãsit adj. = priceput 166₁₃.

Ak'leãșònu adj., sb. = nãzdrãvan, ghicitor 176, 177, 178; *Aestu erã cal ak'icãșònu* = Acesta erã cal nãzdrãvan 318₁₁.

Al art. pentru fem. Gen. Dat. sing. masc.; *muma-l Arãp* = mama Harapului 5₁, 6; *fi-còrlu al Andreiu* = băiatul lui Andrei 2₁₁; *al Andruș* = lui Andruș 4₁; *fi-còrlu al pap* = flăcăul. băiatul moșului 5₁; feata *tãzitã al Dumniđãu* = fata promisã lui Dumnezeu 149; fem. *ali*; *ca laea ali lae* = (nenorocita nenorocitei) ca o nenorocitã mare 36₁₉.

Alãg vb. I = 1° alerg; *ĩu alãgã* = unde alergau 4₁₈; *s-nĩ-alãg* = să alerg 24₁₁; 7₁₈; 18₁₀, 25, 113₁₈; 131₁₁. 2° umblu; *lo-alãgã* = îl umblã 35₁₆; *s-alagã dol'i deadũn* = să umble ambii împreună 57₁₁; *alagã prit hoarã* = umblã prin sat 33₈; *a-cãđ s-alagã bisèriřli* = începũ să umble pe la bise-

rici 149₁₀; *alagă și l'-as-pune amirălu* = dă fuga și spune împăratului 78₁; *alăgi'ndalui* = alergând, îngrabă 23₁₀; *alăgînda* = alergând 10₁₁.

Alagă sf. = fugă; *si-și u da alagă* = să alerge 49₁₇; *ș-u deadi alaga avû la fin-tînd* = dede fuga repede la fântână 35₁₁, 15₆, 285₁₁, 11₁₀, 28₁₀, 108₁₀, 109₁, 110₆; *alaga-alaga* = într'o fugă, alergând, în fugă mare 54₆; 69₁₈; 78₁₇; 180₆.

alâi = măi, ei; *alâi fîcôr* = măi băete 28₁₈, 258. Vezi: *lai*.

Alantu pron. = celalalt, ălalt 5₁₈, 6, 49; *alî'ntûi* (gen.) = ăluilalt 170₈; *alânt* 277, 479; *Un-alantu* = Unul pe altul, unul altuia 81₁, fem. *-alantă* 10₁; *așeà lantă* = cealaltă 168₁₇; *alîntêi* = celeilalte 195₁₁; *alantă seară* = alaltăseară 3₁₈; pl. *alanți* = ceilalți 7₁₀; *alanți avî* = ceilalți sfinți 20₁₁; *Cum a avlor alântôr* = cum celorlalți sfinți 20₁₀; *ca ș-alîntôr cîni* = ca și celorlalți câni 38₁₀, 59₁₀; *un tr-alantu* = unul pentru altul 49₇; *cu tută turnarea de -alantă parti, țe-l' feați a loclui* = cu toată cercetarea, căutarea cu deamănuntul ce făcû 149₁₈; *l'a pri un, dă pre-alantu* = ia pe unul, dă pe altul; a fi de o potrivă, a fi la fel (în senz rău) 81₁₈.

Alàs vb. I. = las 4₁₁, 5₁₇, 69₁₈, 347; *o-alăsăși greaûă* = (o lăsași însărcinată) o însărcinași 1₁₁; *l'-alăsă zbor a mă-sai* = fi lăsă vorbă (îi

porunci) mamei sale, 6, *ni lo, ni alăsă* = (nici luă, nici lăsă) adică: dintr'o dată, numai decât 80₁₁.

Alatru vb. I = latru; *avđiră c-alătră un cîne* = auziră că lătră un câne 23₁₁; *băgă s-alatră* = începea să lătre 107₁₁.

Alavdă sf. = laudă.

Alavdu vb. I = laud 170; *ti alavđi* = te lauzi 14₁₁; *s-h'ibă alăvdată* = să fie lăudată 14₁₀.

Alăcescu vb. IV = turbur (apa); *mi alăcăi* = mă turburai (de apă) 451₁₁; *și si alăcă mintea* = și se turbură mintea 102₁₁;

Alăcare și **Alăcîre** sf. = turburare.

Alăcît adj. = turburat, turbure 280₁₈; *apă alăcîtă* = apă turbure 280₁₁; *eră (apa) alăcîtă, canda ș-lă dracul cămeașa nauntru* = eră (apa) turbure, par'că dracul își spălase cămașa înăuntru 342₁₁; *alăcît di min-te* = zmintit.

Alăgare sf. = alergare; umblare, fugă; *de-ahîlă-alăgare* = de atîta alergătură 25₁₁, 81₁₈; *z-bîgă pre -alăgari* = se puse să umble 33, 394₁₁; *Narse ... co-alăgare* = Merse ... în fugă 256₁₁.

Alăgât adj. = umblat; care știe multe; *oaminî alăgăți* = oameni umblați, cu știință multă 45₁₁.

Alăgătură sf. = alergătură.

Alăk'escu vb. IV = lipeso; *se-aveà alăk'ită* = se lipise 31₁₇, 332₁; *l'i se-alăk'i ini-ma di mușiteașă l'eî* = i se lipi (= se îndrăgi) inima

de frumusețea ei 159. Vezi: *alik'escu*.

Alăk'ire sf. = lipire.

Alăk'it adj. = lipit 89₁₀; *oarfîn*, *oarfîn alăk'it* = sărac, lipit 284₁₁; *alăk'itā* = slabă, lipită 281₁₁; *alăk'ite* = slabe de tot, lipite 464₁₁.

Alăk'itură sf. = lipitură; persoană, care se lipește de cineva, încât se face nesuferită.

Alăpteq vb. I = lăptez, dau lapte. Inf. *alăptare* = alăptare.

Alăsare sf. = alăsare; *cu alăsare* = cu nepăsare 361₁; *seara de-alăsare preasihi* = sara de lăsat post 233₁; *Alăsdri* s. pl. = ziua de sf. Ion, 22 August, când se lasă liber la vii.

Alăsată adj. = lăsată 257₁₀; părăsită 183₁₁.

Alătrare sf. = lătrare, lătrat 107₁₀.

Alătrăt sf. = lătrat, lătrare 107₁₀.

Alătrătură sf. = lătrat, lătrare.

Alăvdare sf. = lăudare, laudă; *alăvdările mași fură di nis* = numai lauda fu de dânsul 375₁;

Alăvdăt adj. = lăudat 99₁₁, 183₁.

Alăxescu vb. IV = schimb 144, 199; *Ai s-alăxescu calea* = Ai să schimb felul 65₁₁; *se-alăxi tu față* = se schimbă la față: o sfecli 1₁₁; *me-ălăxescu* = mă premenesc.

Alăxire sf. = Schimbare; premenire. *Alăxi* = schimbat; premenit.

Alba, nume propriu: Alba (= candida) 346—350.

Albastru adj. = albastru 137₁₇, 182₁₁.

Albă = nume propriu: candida, fig. zână. Vezi: art. urm.

Albile s. pl. = 1° Zâne (pretut.); 2° parce, ursitori 199₁₁.

Albu (amiră) = (împăratul) Alb 322, 357—359, 413.

Albu adj. = alb; pl. *alg'i* = albi 77₁₁; *albu ș-mușat ca soari* = alb (candid) și frumos ca soarele 125₁₁; *cît vede albul soare* = cât vede (=cât luminează) candidul soare 206₁₁, 372₁₁; fem. *albă*, pl. *albe* 76₁₁; *albe ș-lăi* = albe și negre 24₁₁; *s-o-aduși albă ca neaua* = s'o aduci albă ca neaua 21₁₁. *a albăle'i Dafnă* = a candidatei Dafnă 179; *trișeă ca qua țea alba* = trăia (=treceă) în deplină fericire 177₁₁; *vrea s-casă cu fața albă* = vroia să ieasă cu fața cinstită 142₁₇; *lu scoase cu fața albă* = nu-l dădă de rușine 177; *agumse ca s-nu z-veadă per albu* = se ajunse să nu se mai vază (= să nu mai fie) bătrân 166₁₁; *albu*, pl. *alg'i* = piesă de argint de 20 piaștri, numită: megit (= megidie); *fi-cupăsi cu un sac di alg'i* = veni (= pofti) cu un sac de megiți 39₁₁; *l'-tuk'i ș-alg'il* = îi cheltul, îi prăpădi și pe megiți 39₁₁.

Aleă = fă; *aleă doamnă* = fă stăpână 240₁₁; *a lea grea-ni* = fă vorbește-mi 75₁₁.

Aleădire sf. = alegere 394₁₇; *s-esçi pi aleădire* = să fii pe alegere, pe alese 286₁.

Aleapid (me ∞) vb. I = mă azvârl; mă avânt; sar cu ardore, curaj; mă reped; *na-l cî'nile se-aleapidă* = eată-l cânele se azvârle, se repede 39₁₄; *se-alipidară* = săriră (cu curaj, cu ardore) 187₁₄; *ș-o-alipidă* = o azvârliă cât colo 206₁₇; *ș-o-alipidă coaja di curcubetă* = își azvârli la o parte scoarța de dovleac 132₁₅; *și s-alipidă apoea căvală* = și se repezî apoi călare 146₁.

Alæg vb. III [Inf. *aleădire* și *aliđeare*] = 1° aleg; *aleađe* = alege 32₁₁ 85₁₁; *s-le-aleqđ* = să le alegi 11₁₄; *austu s-aleapsi cu alăgarea* = moșul se alese cu alergarea (= cu oboseala) 28₁₁; *altă nu me-aleađe* = alta nu mă alege (= n'am altceva de făcut, decât...) 103₁₁; 2° citesc: *aleapse* = citi 198_{1, 6, 16} 245₁₈; *cum o-aleapsi aestu (cartea)* = cum o ceti acesta (scrisoarea) 47₁₉; 78₁₁; *cîndu aleăpsiră cartea* = când citiră scrisoarea 194₁; 3° deosibesc, disting: *no-aliđeă* = nu deosibiă 455₁₁; *no-aleapse g'ine* = nu distinse bine 78₁₁ 296, 297; *aleapse-aleapse pînă culeapse* = alese, alese până culese 282₁₁; *mărdinea aleađi* = sfârșitul alege, sfârșitul hotărăște 96₁₄.

Aleptu adj. = ales, distins, frumos prin deosebire; *aleptul-gone*; *fičortu-aleptu* = făt-frumos; *aleptul* = făt-frumosul 39; *aleptul-aləpfilor* = (alesul aleși-

lor) și *gone-aleptu* = făt-frumos (pretutîndenia). Fem. *aleaptă* = cu aceleași înțelesuri ca și masculinul.

Alfie sf. = alifie.

Alg'escu vb. IV, [Inf. *alg'ire* și *alg'are*] = albec, înălbesc; *pînă s-alg'ască* = până să albească, până să îmbătrânească 303₁ 126₁; *fără ca lîna s-alg'ască* = fără ca lâna să albească 21₁₇; *alg'î* = albî (la păr) 133₁₆; *alg'ă* = înalbiă (= eră alb) 14₁; *tră nișî nî alg'escu ocl'il'* = (pentru ei îmi înălbesc ochii) = de ei sufer, de ei duc dorul 39₁₁.

Alg'inamea sf. = albinărie, tot neamul albinelor 138₁₈.

Alg'lnă sf. = albină 138, 295, 296; *c-alg'inile văzeă* = ca albinele vuiău (băzăiau) 279₁₁.

Alg'ire sf. = albiere; îmbătrânire; *alg'it* = înălbit; îmbătrânit.

Alh'a și: [*aliđk'a*] = adevăr; adevărat 51₁₁ 135₁₅; *alih'a curată* = adevărul curat 14₁ 9₁₆; (*ca*) *de alih'a* = în adevăr, adevărat 53₁₁ 100, 144, 325₁₈; *s-easă ca de-alih'a* = să se îplinească (= să iasă cu adevărat) 236₁₆.

Alk'escu vb. IV = lipesc 332₁, etc. vezi: *alăk'escu*.

Alin vb. I = urc, sui; *s-alină nîs* = se suie el 45₁₆; *pînă s-lo alină* = până să-l urce, să-l suie 4₁₆; *s-alinî* = se sui, se urcă 14₁₆ 21₁₁; 32, 33, 48₁₈; *me-alinăi* = mă suii, mă urcai 100, 102, 184, 256, 265; *se-alnă* = se sui 5₁₁ 108₁₁; *s-alnară* = se urcară, se suiră 88₁.

Alinare (și *alnare*) sf. = suire; Indic. prezinte: *me-alin, te-alini, se-alină, ne-alindm (ne-alndm), v-alinâți (v-alnâți), se-alină*; Imperf.: *me-alinâm (me-alnâm)*; Perf. simplu: *me-alinai (me-alnăi)*; Part. *alinată (alnată)*. *To-alinare* = la suit, la suire 265₃₅, 23₁₇.

Alingu vb. III = ling; *di lo-alindea boi'i* = de-l lingeau boii 53₁₁; *ș-alindea dea-ditle di dulce țe eră* = își lingeai degetele de dulci ce erau 282₁₄. Inf. *Alindire* și *alindeare*; Prez. *alingu, alindî, alinde, alindim (alindem), alindîți (alindeti), alingu*. Part. *alimtu, alimtă*.

Alisivă sf. = leșie 170₃₀.

Al'indură sf. = rândunică 9₂₇, 205.

Alnăi = 1° adunai. Vezi: *a-dun*; 2° urcai. Vezi: *alîn*.

Aloăt, pl. aloaturî sn. = aluat 107, 165, 266, 168; *le-acăfară g'ine aloaturle* = se împrieteniră bine 9₄; *le-aspărsiră aloaturle* = stricară prietenia; rupseră relațiunile 351₁₄.

Altu adj. = alt; pl. *alți* 14₃₁, 66₇; fem. *altă* 21₇, pl. *alte*; cu *altă* 6; *pri di altă parte* = pe de altă parte 2₃₈; *di ună, de-altă* = de una, de alta 37₁; *ș-altă nu!* = și alta nu 3₃₁; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără multă vorbă, fără multă gândire) 56₂₉; 78₁₆; *altă țe vai caffè?* = ce alta o să mai pretinzi? 11₂₁.

Altu-țivă pron. = altceva 16₄.

Altu vb. I [Inf. *Alțare*] =

înalt; *ș-altă pălăfli* = își înălță, își clădi palaturile 70₃₀.

Alhî = al lui; *di alui-l'i de-acasă* = de ai lui de acasă (= de cunoscuții, de rudele lui), 6₃₈; *alui-l'i nu vînîră* = ai lui (rude, cunoscuți) nu veniră. Vezi: *luș*.

Alumak'a sf. = ramură 50₃₄, 97_{2, 10}, 98, 316₁₇.

Alumtare sf. = luptare; *tre-alumtare* = pentru luptare, de luptat 15.

Alumtă-Căl'urî = Luptă-Drumuri, personaj care merge ca un uriaș, 492—495.

Alumtă-Munță = (Luptă-Munți) Sfarmă-Pietre 138, 139.

Alumtu vb. I = lupt, mă lupt; *me-alumtu* = mă lupt 219; *și se-alumtară* = și se luptară 12₂₁; 15_{9, 10}; *va se-alumtă* = se va luptă 12₁; *să se-alumtă* = să se lupte 15_{13, 18}, 40₁₄, 126₃₅, 144; *acăș s-lo-alumtu cuk'etrili* = încep să dau cu pietrile în el 102₂₄; *cît se-alumtă* = cât se luptă, cât se munciă 163; *acăș s-alumtă casa* = începû să facă nebunii prin casă 164; *cal' cu cari alumtă hăsăpafl'i* = (cai cu cari luptă prin orașe) = cai cu cari munciă (să căștigel) prin orașe din greu 300₁₇.

Alunariu sm. (articulat) = Iulie 302.

Alună sf. = alună 381_{20, 30}, 441.

Alunic [și *arunic*] vb. I = alunec 366; *Alunicare* = alunecare, alunecuş.

Al'ŭ sn. = usturoiu 499₂₁.

Al'ŭ-k'lsăt sm. = mujdeu i

(= oțet, usturoiu, sare, amestecate la un loc) 500.
Al'umtrea adv.=altmîntrelea 40₈, 63₁₁, 116₁₄, 127₁₅, 252₂₂,
 de ∞ = de altmînteri 9.
Al'urea adv.=aiurea 54₁₇, 110₁,
 119₁₀, 161, 368₁₀; *citră n-a-l'urea*=ca vai de lume 320₂₂.
Am vb. ajutător [Inf.=*aveare*,
avere, *aeare*; Indic. prez.
am, *aî*, *are*, *avem* (*aem*), *avêfi* (*aêfi*), *aû* (*ar*); Imperf.
aveâm (*aeâm*); Perf. *avûi*;
 Perf. comp. *am avută*, M. C.
 P. *aveâm* și *avûi avută*; /=
 am, exist, zic, trag, socotesc,
 cred; *ning-avem* = mai a-
 vem, încă mai este 11₁₁;
Mul'area-ți are fiçôr= Mu-
 ierea ta are (= a născut)
 băiat 1₁₁; *feata no-aveà s-*
easă = fata nu eșiă odată,
 nu mai eșiă 86₁₄; *fe-aveà*,
fe no-aveà=tot ce au avut
 42₁₀; *mîcâ, mîcâ flurîi, di*
no-aveà iu s-li bagă =
 mîncă, mîncă la galbeni de
 nu mai puteă 30₂₅; *no-avû*
fe s-facă=n'a avut încotro
 68₈; *no-avû k'irò* = n'avû
 timp 2₁₀; *Te-avû?* = Ce a-
 vurăți 51₁; *no-avû fe-s-cama*
qică=n'a mai avut încotro,
 n'a mai avut ce pretext să
 găsească 12₁₄; *vai aibă*=
 o să aibă 1₁₇; *nu vai avem*
iu s-nă culcăm = nu vom
 aveà unde să ne culcăm
 8₁₁; *ițe s-ai*= ori ce ai aveà
 1₁₀; *K'atra nîs s o-aibă* =
 (Piatra el să o aibă)=el (a
 fost) acela la care e piatra,
 70₁₃; *ai nilă di mine*=aibi
 milă de mine 24₁; *vrea s-le-*
am=le-aș fi avut 52₁; *tră-fe*
no-are g'iffi furî? = de ce
 nu-s Țiganiî hoți? 22, 23;

no-are niși feală, niși fiçôr
 = nu există nici fată, nici
 băiat 4₁₈; *Iu lo-are?* = Un-
 de-l? 309₉; *are 300 de-av*
 = sunt trei sute de ar:
 25₁₉; *nu-l are iuvă* = nu
 este nicăiri 29₁₁; *no-are s-*
vină vîrnu = (nu are să
 vie nimeni) nu mai vine
 nimeni 4₁₈; 78₁₂; *da se-a-*
cafă vîră, da se-acafă, no-
are= se încearcă să prinză
 pe vreunul, se încearcă să
 prinză cu neputință 83₁₁;
l'-are ună = îi trage una
 (bătaie, palmă) 135₂₄; *l'-are*
draclu=îi zice dracul 470₁;
 =*ș-o-ai că aduk'ă di bană?*
 = crezi, socotești, că pri-
 cepeà de viață? 96₁₄; *că ș-*
o-aveà, că no-are tată =
 căci credeà, că n'are tată
 7₁₈, 54₁₅, 67₂₂, 53₁₁, 81₂;
Feata ș-o-avû=Fata crezû
 37₁₁, 10₁₈, *N-o-avû* = cre-
 zui 42₂₄, 81₁₈; *Mea cum*
v-u avû = Dar cum cre-
 zurăți 248₁₇; *că ș-o-avură*
 =fiindcă crezură 70₂₇; *a-oi*
te-am citră acasă = p'aci
 ți-e drumul spre casă; fuga
 acasă 81₄, 181₄; *a-oi te-am*
mula=și catărul, p'aci ți-e
 drumul 186₁₈; *a-oi l'-are*,
aclo l'-are = aci-i aține, a-
 colo-i aține (când urmărim
 pe cinevâ) 80₁₅; *are Dum-*
niçdû = (n'a pierit Dum-
 nezeu), e speranță la Dum-
 nezeu, există Dumnezeu
 212₀.

Am conj. = dară, ci, însă 1₁₁,
 36₁₅, 32₁₅, 56₁₀, 79₁₀, 254₁₀,
 313₁₄; *am nu mi făfeai un*
pui'l'û = ci nu mă făceai o
 pasere 21₁₁; *am el ș-mutreci*
gustul = dar el își căută

- de chief, de gust 19₁₀; *am cari s-ni dași* = ci, de mi-i veți da 152₁₀₋₁₁, 153₁; *am cum!* = ba bine că nu! puțin îmi pasă 31₁₀.
- Ama** conj. = dară, însă (pretutindeni.)
- Am** [prepoziția *an* înaintea lui *p* și *b* devine *am/* = în; de-a; *am-păturlea* = în treapăt, în fugă nebună 28₁₁; *am păturlea* 48₁₀; 475₁.
- Amae** sf. = vraje; pl. *amăi* 52₁₂, 120₁₃; 176₁₇; 374₁; și *de-amăi* = și din pricina vrăjilor 37₁; *l'i se-aspărsiră amăile* = i se strică farmecele 406₁₇.
- Amălamă** sf. = aur 30, 32, 57, 235, 236; *amălamă s-a-căfă*, *k'atră s-făfă* = îi mergea foarte pe dos; îi mergea prost de tot 90₁₃.
- Amân** = aman, grație, iertare 70₁, 148, 458.
- Amare** sf. = mare 2, 3₁₁, 5, 48 57₁₁, 58, 68, 69, 375, 381; *cât trage amarea* = cât trage (= cât se întinde) marea 261₁; pl. *amări*.
- Amărăscu** vb. IV = amărăsc; *l'i se-amări' inima farmac* = i se amări inima ca de otravă 472₁₇; Inf. *amărare*.
- Amărtie** sf. = păcat 107, 165₁; *amărtie greauă* = păcat mare 285.
- Ambăr** adv. = în bine, a bine, bine, priincios; cu noroc; 61₁₇, 166₁₃; *Tih'a-l' si dușă ambăr* = Norocul îi mergea spre bine 98₁₁.
- Ambăr** vb. [din: *an* + *par*] = par, arăt; *s-ambară* = să pară 70₁. Vezi: *par*.
- Ambare** sf. = hambar 11₁₀, 140₁, 212₁, 268₁₁, 296.
- Ambăturlu și ambăturlêd** vb. I = merg în treapăt; *ambăturlu calu* = merg călare în treapăt, în fugă nebună; *băgd s-ambăturlă casa* = începù să facă nebunii prin casă, să umble prin casă prin toate părțile 136₁₀. Vezi: *ampăturlu*.
- Ambăturlare** sf. = mers în treapăt, mers nebun; [din: *an* + *păturle* = în patru].
- Ambăreață** sf. = bine, norocire; *vîră ambăreață noaveă* = vre-un bine, vre-o norocire nu aveă 57₁₇.
- Ameastle** [și: amestic] vb. I. amestec; *s-amistică* = se amestecă 220₁; *le-amistică cu urđi'fi* = le amestecă cu urzici 168₁₀; *se amestică* = se amestecă (în vorbă), ia parte la vorbă 236₁₅; *cîndu se-ameastică qua cu noaptea* = când se îmbină ziua cu noaptea (= în amurg) 94₁₅.
- Ami** conj. = dar, ci, însă; 248₁₆; 277 etc.
- Amin** = amin; *pin to-amin va te-avîn* = până în pânzele albe te voi prigonî.
- Amin** vb. I. = 1° dau la țintă (cu pușca, cu piatra, cu săgeata etc.) 292₁₀; 2° împusc: *s-l'-u amină* = să-l împuste 158₁; *l'-u amină ună* = împuscă odată întrânsul 158₁₁; 3° arunc: *l'-u mină un mer* = îi aruncă, îi azvârli un măr 250₁₁; 394₁₁, *cîndu va-l amină vîră călătôr cu 99 di k'etri* = când va da vre-un călător

- cu 99 de pietre într'insul 282₁; *l'-aminăi ună* = îi trăsese una 103₁₁.
- Amlnare** sf. = Aruncare, împuşcare, tragere la ţintă.
- Amindol'i şi amindoil'i** = ambii, amândoi 15₁₁, 420₁.
- Amintare** sf. = naştere 149₁₀; câştigare, câştig.
- Amintat** adj. = 1° cu câştig, îmbogăţit; *Nişî măraşl'i lo-aştiptă s-vină amintat* = Ei bieţii îl aşteptau să vie cu câştig (= îmbogăţit) 66₂₅; 2° născut 421, 422 etc.
- Amintatle** sn. = câştig; folos.
- Aminte** adv. = aminte; *s-aduse aminte* = îşi aminti, îşi aduse aminte 18₁, 38₂₅, îşi reaminti 121₁₄, 76₁₇, 43₁₉, 47₆.
- Amintu** vb. I. = 1° câştig; *azi s-amintă, mine s-amintă* = azi să câştige, mâine să câştige 1₁, 57₁₁, 65₂₃, 162, 119₁₆; 2° nasc; *el' no-amintă* = ei nu naşteau 116₆, 130₁₀, 149₁₇; *maşi feate amintă* = numai fete născu 6₂₆, 25₂₇, 75₃₀, 101₃₀, 258; *amintară* = născură 49₁, 119₃; *s-easte-că va s-amînfi ficòr* = dacă vei naşte băiat 7₁, 6₂₉; *s-amintare feată* = deaşa naşte fată 6₃₀.
- Amiră, Amirău, pl. amirăfi** *amirăfi*, = împărat (pretutindenî); art. *amirălu, amirăulu*.
- Amiră(ă)-Alb** = împăratul Alb 357—359; 413.
- Amiră-Arăp** = împăratul negru 412.
- Amirău-Arôş** = împăratul roşu 385.
- Amiră-Gone** = împăratul vieteaz 10, 11, 12.
- Amiră-Laiū** = împăratul negru 248₁₅, 312, 305.
- Amiră-Vearde** = împăratul verde 357—359.
- Amirărescu** adj. = împărătesc 55₁₅, 85₁₅, 249, *numită amirărească* = nuntă împărătească 40₁₉; *cămilil', amirăreşti* = cămilele împărăteşti 54₁₇; *el nu s-min-teà tru amirăreştii* = el nu se amestecă, nu se băgă în (afacerile) împărăteşti 40₁.
- Amirăril'e, Amirăril'ă, pl. amirăril'** sf. = împărăţie 14₁, 42₉, 57, 58, 177₂₃, 27₉, 366, 476, 477.
- Amirăroane şi Amiroane** sf. = împărăteasă; (pretututindenî); G. D. *amirăroănîl'eî* 6₁₄, pl. *amirăroani, amiroane* 70₁₀, 138₁₁₋₁₅, 179, 225, 289, 396, 397 etc.
- Amirid** sn. = locul de odihnă al oilor, caprelor pe la amiazi vara 363₁₆.
- Amirid** vb. I = dau oile la odihnă pe la amiazi. Inf *amiridare*.
- Amistecare** sf. = amestecare, amestec.
- Amisticat** adj. = amestecat, germ. gemischt 131₂₇; *om amisticat* = om asociabil.
- Amîn** vb. I = amîn, întârziu 78₁₄; *nu amînă* = nu întârzie 55₁; *no-amînd multu* = nu întârzie mult 56₂₆; 42₂₈; 106₁; 150₁₂; 190₁₅, 227₁₇₋₁₈.
- Aminare** sf. = întârziere 167₁₁.
- Aminat** adv. = târziu.
- Aminete** sf. = amanet, zălog; 190₁₈₋₂₄ etc. 276₉.
- Amò** adv. = 1° acum; 2° cuvânt apelativ p. femei: *vînu amò!* vino fă!

- mol'ŭ** m. f. = leorcă, ud peste tot; *amòl'ŭ*: *păpùl'ŭ* = ud: paparudă, udată peste tot 369; *amòl'ŭ-pirpi-rună* = ud ca o paparudă 494; *erà tut amòl'ŭ* = erà ud, udat peste tot, erà ud leorcă 162. *Bag amòl'ŭ* = bag să se moaie.
- Amپار** [*Ambâr*], vb. II. = par; *nu-nŭ amپare dip arđŭ* = nu-mi pare rău de loc 146; *nu-l' amپareă* = nu i se pareă 188, 90; *le-amپارŭ g'ini* = le părŭ bine 130. Inf. *amپareare*, part. trecut: *amپارută*.
- Ampatur** și **ampăturêđ**, **Amپاتurlu** și **ampăturlêđ** vb. I = mân în treapăt calul; călăresc în fugă nebună; *lo-ampăturđ calu ta s-fugă* = gonî în treapăt calul, ca să fugă 217; *ampăturlă după dirviș* = gonește în treapăt cu calul după der-viș 427; *să s-toarnă cu calu ampătur(l)ăt* = să se întoarcă cu calul în treapăt (franț.: à bride abbattue) 248; *s-ampăturlă pădurle* = (să umble în treapăt prin păduri) = să umble în lung și lat prin păduri nebunește 488.
- Ampăturare** și **Ampăturlare** sf. = mers în treapăt, în fugă, în goană (fr. à bride abbattue) 427.
- Ampăt** și **amپاٹsen** vb. IV [Inf. *amپufire* și *amپاٹare*] = put.
- Ampaٹi't** adj. = imputit 213.
- Amură** sf. = 1° mură; 2° zmeură 23, 399.
- Amurđiș** sn. = amurg; *citră tu amurđiș* = spre amurg 2.
- Amurđiță** sf. = amurg, în amurg 55; *citră to ∞* = spre amurg 260, 288.
- Amurgu** = Amurg; nume propriu: Murgilă 242—246.
- Amurțăseu** [Inf. *amurțire* și *amurțare*] vb. IV = amurțesc.
- Amurțătură** sf. = amurțitură, amurțire.
- Amuٹal'ŭ** sn. = muțenie; *că ț-u deade amuٹal'lu* = lovî-te-ar amuțenia 405.
- Amuٹăseu** vb. IV = [Inf. *amuٹfire* și *amuٹare*] = amuțesc; *amuٹi' ca k'atra* = amuٹi ca piatra 194; 204; *aveă amuٹilă* = amuٹise 334.
- Amvirliga** adv. = jur, împrejur; *dipi ∞* = de prin împrejur 21. Vezi: *anvarli-ga*, *anvirliga*.
- Amvirlig** și **amvirlig'êđ** vb. I = impresor, înconjor 86.
- Amvirligare** sf. = împrejurare, impresurare.
- Amvirligăt** adj. = înconjurat, impresurat 114.
- Amvîrtescu** vb. IV = înfășur; învelesc; învârtesc; *ca s-șuٹiră, ca se-amvîٹiră* = se cam suciră, se cam învâٹiră (= A se cam codi, a sta cam la îndoială) 67; *pre-aclò se-amvîrteăști* = pe acolo dă ocoale 94; *lu amvîrteăște* = îl înfășură 87.
- An** prep. = în; devine *am*, înainte de b, p, v; *an trêi-lea* = în trei; *am-păturlea* = în patru, în treapăt 81, (pretutindeni); *amvîrtescu* din: an + vîrtescu.
- An** sm., pl. *anŭ* = an; 20, 21, 25, 65, 129, 249; *trêi anŭ di đile* = trei ani de zile

78₈; *an di an* = an cu an, în fie-care an pe rând 157₁₇; *an cu an* 1₆; *l'avea dată ş-to-an* = îi dase comand pe un an 253₃₁; *un an cale* = depărtare de un an de drum 245_{8, 19}; *alantu an* = anul viitor, anul următor 158₄; *z-dumnească anlu ş-ficor-lu* = să domnească anul şi băiatul (= pe fiecare an câte un băiat) 106₂₄; *un an cu anlu* = un an întreg, un an în cap 96₁₈; *Insoară-te, h'il'ă, că tu anî esci* = Însoară-te, fiule, că ai vârsta (cuvenită) 71₁₇; *Eră tamam tru anî* = Eră tocmai la vârsta (cuvenită) 38₇, 247₃₈, 261₃₆; *tu an'i a lui* = de vârsta lui 7₃₉; *pri trei anî în cap* = la trei ani impliniţi 65₂₃.

Anăi, anăm. Vezi: *adun*.

Analmă, în expresiunea: *nă-u scoase analmă* = mi-a sco-s-o prin nas.

Aualtu adj. şi adv. = înalt, sus 7₁₂, 60₂₅; *analtu ca k'i-parişlu* = înalt ca chiparosul 38₆; *analtu pri k'efi* = la chief, în timpul chiefului 145₃₈; fem. *analtă*; pl. *analfi, analte*.

Analtu vb. I = înalt 143₄; *ş-anăltă mîile citre şer* = îşi înăltă mîinile spre cer 21₁₉, 22₂₄; *se-anăltă nă pălate* = Se înăltă un palat 67₂₇. Inf. *anăltare*.

Anămlsa adv. prep. = la mijloc; printre 101₁₁, 248₃₈.

Anang'e sf. = nevoie, trebuinţă, necesitate 121₁₀, 210₁₁, 244₃₈, 295₃₄; *şe-ai anang'e?* = ce-ţi pasă? 3₁₉; *anang'a*

s-fu da! = bătu-te-ar nevoie, să te bată!

Anantu pron. = alalt, celalalt: fem. *anantă*; pl. *ananfi*. *anante* 2₁, 31₁₂, 37₃₃, 49₄, 54₂, 81₃₀, 365; *anîntîi* Gen. 211₁. fem. Gen. Dat. *anîntîi* şi p. m. fem.: *anîntîr. L-loarnî udălu di anantă parti* = (Întoarce odaea de cealaltă parte) adică: caută cu deamănuntul 43₄, 39₁₇. Vezi: *alantu*.

Anapod adj. = sucit, pe dos 23₂₀. Vezi:

Anapud (şi *anapuð*) adj. = sucit, îndărătnic, pe dos, *anapoda* 71₈, 57₁₇, 90₂₉, 195₃, 282₃₁; *lucre anapude* = lucruri, treburi de andoasele 221₃₅; 300₆.

Anarga adv. = încet, agale, ușurel; *anarga ş-muşat* = agale şi frumos 13₂₄, 305; *pe-anarga-anarga* = încetul cu încetul 68₂₈, 214₃, 343₁₁.

Anăstasi sf. = Învierea 416.

Anăşlma! = blestemat (fie): ∞ *l'* = fir'ar blestemat 487; *anăşlma-l' oara* = fie blestemat ce a su, momentul 146₁₈.

Anăh'lmèd (şi *anăh'lmèd*) vb. I = blestem, învoc blesteme; 163₁₆. Inf. *Anăh'lmare*.

Anăpudil'e sf. = îndărătnicie; ceva de andoasele.

Anăsk'irsescu vb. IV = deretec; *no-avea anăsk'irsili* nu deretecase (prin casă) 416₃₁. Vezi: *anisk'irsescu*.

Ancalic vb. I = încălec; *ancălicară* = încălecară 10₂; vezi: *ncalic*.

Ancaltu vb. I = încălţ; pot-

covesc, ferec; *cîndu pu-riclu s-ancălfă* = când se potcoviă purecele 176₄; vezi: *ncalțu*.

Ancînescu vb. IV = gem, găfăiu; *ancînî* = gemu 456₁₃.

Inf. *Ancînire* și *Ancîneare*.

Âncûp vb. I = înhaț 83₂₁; și *lu âncupă* = și-l înhață; 50₁₀, 70₁; *lu năcupd* = îl înhață 340₁₀; *se-âncupară* = se înhațară 3₁₁, 131₁₀; *vrea lo-âncupă di m'nică* = eră să-l înhațe de mănecă 154₁₁; 105₁; 170₁₀. *Âncupare* = înhațare.

Ândară sf. = ciata; *să-l' si ducă andară* = să-i meargă pomina; să-i meargă fulgi 354₆.

Ândoapir vb. I = reazăm: îndop; *s-l' andoapir* = să-i îndop 469₁. *Ândupirare* = îndopare, rezemare.

Ândornic sm. = zvânturatedc 102₁₃; *alăgă c andornic* = alergă ca un zvânturatedc 114₇; *Fuđeă . . . ca andornic* = Fugiă de zvântă pământul 339₂₆.

Ândreapta adv. = la dreapta; a dreapta; adj. dreapta; *co-andreapta* = cu cea dreaptă (mână) 424₁₁.

Ândrêg [vezi: *ndreg*] vb. I = dreg; pregătesc etc.; *ândreați-te tră moarte* = pregătește-te de moarte 50₁₃.

Ândrêiū n. pr. = Andreiu 1, 2.

Ândrupăscu vb. [Inf. *ândrupare*, *ândrupire*] = razăm; *mi andrupăscu* = mă razăm 491; *s-andrupd* = se răzimă 197₁₁; 179₁₃; part. trec. *ândrupîlă* și *ândrupată*; *ândrupăt* (în text

greșit: *antrupăt*) = răzemat 187₁₃, 320₁₇.

Ândrûș n. pr. = diminutivul dela Andreiu 1-6.

Ânduk'ilescu vb. IV = tăvălesc 469₁; Inf. *ânduk'ilire* și *ânduk'ileare*; Part. *ânduk'ilită*.

Ânduplic vb. I = 1° îndoiu, îndoiesc; *o-anduplicd năbeamă* = o îndoi nițel 337_{13, 14}; 2° înduplec, conving; consimt; *și-l anduplică* = și-l înduplecă 43₁, 46₁₂; *se-anduplicd* = se înduplecă, consimți 117₆; *l'-anduplicară* = îi înduplecară, îi convinseră 279₁₀; *s-lo-anduplică* = să-l înduplece 122₇.

Ânduplicare sf. = înduplecare, convingere, îndoire [a îndoi ceva].

Ândare adv. = în zori, în zori de zi; *vai eră cîtră de-ândare* = o fi fost spre zori de zi 203₁₁; *cîtr-ândare* = în zori de zi, în fapt de zi 221₁₃.

Ândare n. pr. = Zorilă 243-246; zare, orizont.

Ândărescu și **Ândirescu** = zăresc 44₆, 53₂₅, 80₈, *l'-ândări* = îi zări 260₁₄, 152₂₄; *cîto-ândîriră* = cât, îndată ce o zăriră 81₂₈, 274₂₅. Inf. *Ândîrire*, *ândăreare* = zărire.

Ândi adv. = azi, astăzi 348₁₃ [din: *an* = în + *adî* = azi.]

Ângan vb. I = 1° chiem (câne, oi, păsări, vite); *după te l'-angîndă ningă nîs* = după ce-i chiemă (pe câni) lângă sine 192₂₃; *s-angînd cî'nile* = își chiemă cănele 25; *s-angană zlak'le* = își chiamă fiarele 52₁₁; *angană* . .

puil'i = cheamă. . . păsările 451₁₇, 204; 2° *o-angănără călaoa* = o tuliră la fugă; *s-o-angîndm călaoa de-aoașe* = s-o spălăm puțină de aci 404₂₀; *o-angană cî-tră aclo călaoa* = o pornește întracolo 52₂₀. Inf. *Angîinare* și *Angănare* = 1° Chiemare 223₁₀; 2° Fugă cam pe nesimțite, când nu miroase a bine.

Angărie sf. = angareă; clacă; *ca de-angărie* = în silă mare 486₁₀; *cu angărie grea* = cu mare chin, în silă mare 89₁₀.

Angărlim. Vezi: *angărlim*.

Angătân [an = cătan] = în cătare, în grije; *s-ai angătân* = să fii cu grije; să bagi de seamă 116₂₀, 191₁₀, 288, 289.

Angărlim vb. I = cațăr, agăț, fr. je grimpe 122₂₀; *lo-angărlimă* = se agăță de el 90₁₀; *se-angărlimă* = se cațără 470₂₀, 379₁₇; *angărlimînda* = agățărându-se 269₁₀, 20.

Angărlimare și **Angărlimare** = agățare, cățarare 185.

Angărmare sf. = fig. bani 162₂.

Angl'eg vb. I = închieg; *angl'igate tu hrisd'h'* = închiegate în fir; numai în fir de aur lucrate; poleite 10₂₀; *angl'igăt* = închegat 93₂₀, 132₁₇. Inf. *angl'igare*.

Angl'it vb. I = înghit 159₂₀; ari *angl'itătă înima* = înghițise inima 238₀; *s-u ngl'ităm* = s-o înghițim 238. *Angl'itare* = înghițire.

Angrêc vb. I = apăs; împovărez; stărui, rog. 1° *greu ca mîntile fe-angreacă* =

greu cu muntele ce apasă 8₁₇; *va ne-angreacă* = ne vor împovoră, ne-or îngreuiă 216₀; 2° *s-angrică multu a tată-sui* = se rugă mult de tatăl său 352₁₀; *cu ahî't cama multu s-angreacă* = cu ată mai mult stăruie (ține) 201₂₀, 37₁₀; *cara l'ise-angricară* = dacă-l rugară prea mult 224₂₀; 3° *angrică tră gônile-aleptu* = închină spre Făt-frumos 365₂; 4° *l'-angrică* = îi veniă greu, îi eră silă 12₁₀, 226₁₂.

Angricare sf. = împovărare, apăsare, stăruire, rugare, înclinare.

Anguăescu vb. IV = ghicesc; *noi anguăim* = noi ghicim 40₁₀; *anguă* = ghici! 41₀; *cara poate s-anguăască* = dacă poate pricepe 350₀. Inf. *Anguăire* = ghicire.

Anguăitoare sf. = ghicitoare 40₁₀.

ngusă sf. = silă, fr. angoisse, strămtorare, mahnire, situație sufletească grea 52₀, 121₂₀, 426₁₀, 443.

Angăre sf. = înviere, reînviere 36₁₀.

Ang'ed, **Ang'lêd** vb. I = înviez 14₁₀, 33₁₀; *va s-ang'ed* = voi învia 36₀; *ang'ai* = înviai 14₀; *pînă s-ang'adă* = până să învieze 36₂₀, 37₀; *vreai ang'adă* = ar fi învia 159₂₀; *lu ang'ia* = îl învie 386₁₀. Vezi: *anv'ed*, *anv'ed*.

Ang'idă [și *ang'idă*] sf. = țâpuș; intrigă, înțepătură 283₀, 334₂₀, 470₁₀; fărâma. **Ang'll** sm. = inger 313, 478, 479.

ing'îlûş sm. = ingeraş 287₁₄.
ing'udă sm. = drăcuşor 117₂₀;
470₁₀; *dă-nă nă ang'udă di*
... *pîne* = dă-mi o fărâma
de pâne.

Ingûp. Vezi: *ancûp*.

Ingûr vb. I = injur 31₁₈, 296₇;
455₁; *angûrî'ndalui* 101₁₁.

Ingurare sf. = injurare 203₁₈.

Iniôrihta adv. = zvântând, ne-
buneşte; *Fuğî aniôrihta* =
Fugî rupând pământul 499.

Inisk'irsescu vb. IV = deretec
(prin casă), scutur, fac trea-
ba casei 401₁₁, 429₄. Inf. *a-*
nisk'irsire = directecare.

Anoastră = noastră 3₁₀ etc.

Vezi: *nostru*, *noastră*.

Anôt vb. I = înnot, *anută* =
înnotă 2₁₅.

Ansăr [Inf. *ansărire*, *ansă-*
reare] vb. IV = sar; *s-an-*
sară = să sară, să joace să-
rind 53₁₆; *ansări* = să ri
113₁, 130₆, 286₁₆. Part. *an-*
sărit, *ansărită*.

Ansăr [Inf. *ansărare*] vb. I =
săr, pui u sare; *feata işi*
s-ansărd ... *mîcările* = fata
eşi şi sără mîncările 180₂₇;
să ansăr mîcarea = să sar
(= să pui u sare în) mân-
care 27₆.

Ansărat adj. = sărat 180.

Ansărătură sf. = sărătură.

Ansăritură sf. = săritură.

Antăvălesc vb. IV = tăvălesc
144₂₂; *s-me-antăvălesc* =
să mă tăvălesc 468₁₈, 491.

Antăvălire sf. = tăvălire; *an-*
tăvălit = tăvălit 144₂₂.

Antihristu = antechrist, care
merge cu dracul; drac
252₁₆, 460₁₁.

Antree [Inf. *Artreăfire* şi *An-*
trişcăre] vb. III = întrec
98₁; *antreaşi* = întrece 100₁₈;

mi ntricûşi = ma întrecuşi
482₁₉, *lo-antreapsi* = îl în-
trecu 100₁₀, 447₂₈.

Antrîsăr vb. IV = sar în trei
sărituri; sar peste 249₁;
nu s-antrîsărea = nu se să-
ria 468₁₁; *le-antrîsărea* =
săria peste ele 492.

Antrîsărire şi antrîsăreare sf.
= sărire în trei sărituri;
sărire peste.

Antrîsătură sf. = săritură
261₁₀.

Anţărţu adv. = anţărţ.

Anumîr vb. I. = număr; *l'-*
anumîră = îi numără 2₁₁.

Anumîre şi anumîr sm. = u-
măr; *dădeă din anumîri*
= ridică din umeri, (în
semn, că nu ştie, că n'are
habar) 310₁₈; *pinde moaşa*
cu anumîrle = împinge
bătrâna cu umărul 29₁₉; *se-*
acăfară ... *de-anumîri* =
se prinseră ... de umeri
89₇.

Anumîrea loc. adv. = pe u-
măr; *din anumîrea* = pe
umăr 47₁₃, 87₁₃, greşit în
text: *anunirea*; 91₁₁, 115₁₆,
150₁₁₋₁₂, 181₆, 229; *de-anu-*
mîrea = pe umăr 60₁₁; 81₁.

Anvălesc vb. IV = învelesc;
înfăşor 221; *anvîlit* = în-
velit 78₆.

Anvălire şi anvăleare sf. =
învălire, înfăşurare.

Anvălîtură sf. = învelitură;
învelire.

Anvălitoare sf. = cuvertură
mică servind la învelit.

Anvîrlîg'ed şi anvîrlîg şi an-
vîrlîg vb. I = împresor,
înconjur 241₁; *anvîrlîgară*
pălătea = înconjurare pa-
latul 269₁₉. Inf. *anvîrlî-*
gare şi *anvîrlîgare*.

Anverliga adv. prep. = în jur; din împrejur 16₆. Vezi: *anvirligă*.

Anvârtescu, anvirtescu vb. IV. [Inf. *anvârteare* și *anvârtire*] = înfășur, învelesc; învârtesc 175₃₀; *s-ț-anvîrtești* = să-ți înfășuri 193₃₀.

Anvêț vb. I. = învăț; *va lo-anvêț* = îl voi învăța 212₃₄.

Anvêț sn. = sfat, consiliu 440₃₄.

Anvescu vb. III = îmbrac; *anviscūt* = îmbrăcat 276; *anvișteare* și *anveăstire* = îmbrăcare. Vezi: *nvescu*.

Anvirliga adv. = jur, împrejur; 16₃₀, 60₃₀, 71₄, *anvîrligalu* = din prejur 66₃₁.

Anvêd și anvîd vb. I = înviez 6₃₁, *anvâdă* = învie, înviează 102₁₁; *va s-anvîd* = să reînvie 13₃₀, 18₃₄; *s-anvîeacă* = să învieze 50₁₇; *va s-anvâdă* = va învia 52₃₀; *l'-anvîe* 52₃₀, 50₃₀, 200₁₄, 284₁₁; *anvê* = învie 220₁₈. *anvîat*, *anvât* = înviaț.

Anvare, Anvlare sf. = înviere 297.

Anurdescu, Anurzescu vb. IV = miros, mirosesc; *Ți-nă anurzeaste pînea mortu* = Ce-mi miroase pânea a mort 41₂₅, 27, 47₃₄, 36, 58₁₀, 19, 71, 244, 440. *Anurzire*, *anurzeare* = mirosire; *anurzit* = lucru cu miros; lucru mirosit.

Anûrizmă sf. = miros, 71, 89₃₆.

Aoă adv. = 1° aci 49; 2° *aoăea* = acilea 53₁, 63₃₀; 3° *aoațe* = acilea, aici 1, 2 etc; 4° *aoă l'-are*, *aclò l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține (aci să-i prinză, acolo să-i prinză) 80₃₀, 272₁₄;

5° *aoă te-am* = p'aci pe drumul 109₁₅; *aoă te-am fârlie* = p'aci ți-e drumul frățioare 83₃₀, 81₄, 186₂₇₂; 6° *citră aoă feățiri alanfi* = p'aci apucară, p'aci ți-e drumul: (fugi!), 186₄₄, 67₁₁; *aoă fac sofl'i* = p'aci ți-e drumul, șterge-o rupe-o la sănătoasa 78₄₇, 81₃₀, 449₃₅; 7° *s-alăzei aoă de-aoă* = se schimbă din ce în ce 144₂₀; 8° *de-aoă ș-năinte* = pe viitor, de aci în colo 22₃₀, 17₃₁; 9° *Un amiră aoă nelo s-lu fură din casă?* = Împărat coalea și să fie hoțit din casă? 309₂₀; *soră aoă năparte* = soră coalea (nu glumă) 243; 10° *cum căflă aoă ș-aclò* = cum căută într-o parte și alta 21₃₀, 33₃₁; 11° *de-aoă, de-aclò* = de aci, de acolo (aducând vorba de una, de alta) 36₁₈; 12° *aoă s-le-acață, aclò s-le-acață* = aci să le prinză, acolo să le prinză. 26₃₁; *l'-da de-aoă, l'-da de-aclò* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₃₁. 13° *aoă te-amu mpiticătorlu* = aci să te vad, cărpaciule, aci să-ți vad capacitatea, putința 177₃₀. **Aoaltari** adv. = alaltăeri 127₃₀, 258₃₀; *nu eară de aeri, de-aoaltari* = nu eră de ieri de alaltăeri (adică: nu eră nou, ci mai de demult) 119₃₀. [Etimol. vine din: *alaltăeri*, unde „l” din „alaltă” se prefacă în „o” (u), ceea ce explică, credem, și trecerea lui *ll* din *stella*, etc. în: o (u) = *steaoă*].

ate adv. = aci. Vezi: *aoă*.

pală sf. = un val de lână dărăcită 300₁₁, 301₁.

pală sf. = pala, paloș, sabie, 2, 39₁₁, 43₁₇, 59, 156, 202, etc.; *și strimsiră ș-el' to-apală* = se puseră pe fugă nebună 4₁₈; *să ncalță și apală se-alasă dipu min-čunoș'i* = se încălță și fuga nebunește după mincinoși 80₁₁; *s-lu umplă t-ună a-pală* = să-l umplă într-o fugă nebună 248₁₁.

pandisc sf. = răspuns 99₁₁, 168₁.

apă, pl. *ape, api* sf. = 1° apă 4, 29, 35, 49, etc.; *ntre-apă* = la apă, să aducă apă dela fântână 55; 2° *apă-vie* = apă nemuritoare 10, 13, 495; *apă abănată* = apă nemuritoare 495; *apă-di-bană* = apă de viață 397₁₁; 3° *ni apă vie nu scuteă* = nici apă chioară nu sco-teă 455₁₁; 4° *și-și facă apa* = să se urineze 80₁₈; 5° *moașe, de-ațale fe țină a-pile* = bătrână, din cele cari țin apele, cari închia-gă apele 346₁; *ș-ăpile li doarme* = adoarme și a-pele (= cu înșelătorii, de dat dracului ce este) 234₁₁; 6° *limba apă-l lasă n-gură* = limba apă-i lasă în gură (a duce jind) 239₁₁, 455₁₀; 7° *înă vine ș-a nia apa la moară* = îmi veni și mie rândul să flu tare și mare 454₁₁; 8° *eastă apă di litur-gie* = a fi batistă curată, a fi cu totul curat, nevi-novat 283₁₀, 347₁₀. 9° *li n-viță cu lingura, ca apa* = învăță ceva de speriat

187₁₈; *toc ș-apă l'i si dușeă gura* = idem 128₁; 10° *guvă ntro-apă* = (a face) gaură în apă, o nimica toată 66₁₀; 11° *Apa doarme, dușmanlu nu doarme* = Apa doarme, dușmanul nu doarme 61₁.

Apăr vb. I = 1° *apăr*, pă-zesc; *apără* = apăra 14; *să-și apără loclu* = să-și apere țara 289₁₁, 51₁₈; 2° *ca se-ăpără Dumnițău* = (Ca să apere Dumnezeu) cum ferite-ar Dumnezeu 156₁; 3° *c-una mână te-ă-pără ș-co alantă ti de-ă-piră* = cu o mână te apăra și cu cealaltă îți smulge părul 457₁.

Apărnescu. Vezi: *apirnescu*.

Apărnița sf. = Începuta, înce-pere; n. pr. 104.

Apărvîsescu vb. IV = *pără-sesc*; *apărvîsit* = părăsit 8₁₁, 87₁₇, 81₁₁; Inf. *Apăr-visire*.

Apleșdună adj. = năzdrăvan, ghicitor 9₁₀.

Apîr vb. IV [lat. *aperior*] = ngr. *ἐμπρόω*, germ. *tagen*; a se lumina de zi, a se cră-pă de zi 10₁₈; 1° *di cum api-reă* = de îndată ce se lumineă de zi 90₁₇; *după fe-apirî g'i-ne* = după ce se lumineă bine de zi 95₁₀; *Apirî dua lantă* = se lumineă de zi ziua următoare 9₁₁; *lo s-ăpiră* = începî să se lumineze de zi 373₁₁, 120₁, 161₁₁, 170₁₇; 2° *nă-apir* = ngr. *ἐμπρόω*, mi se luminează de zi 301₁₁; *apirîră pri buđa de-ama-re* = li s'a luminat de zi, când erau pe țărmul mă-rii 69₁₁; *mîne s-ăpiră u-ărf'ă* = mâne în faptul zi-

lei să fle un râu 4, 3₁₀; *s-apiri t-un cîreap arsu di şapti orî* = să stai (=să petreci) o noaptea pînă în fapt de zi într'un cup-tor încălzit de şapte ori 139₁₈; *vrea s-apireă c-un trastu di flurîi la căpi-tîhî* = s'ar fi aflat în fapt de zi cu o traistă de galbeni 235₆; *s-culcă, apireă cu cu-venda n-gură* = Se culcau, se sculau (în fapt de zi) cu vorba în gură 319₆. Inf. *Apirire* = lumina-re de zi, fapt de zi.

Apirită sf. = fapt de zi, zori de zi 3₁₈, 4₁₈, 5₁₁, 86₁₁, 119, etc. etc.; *dit apirita pîn tu ascăpitata soarlu* = din răsăritul şi pînă în apu-sul soarelui 12₁₁; *ne-api-rită g'ine* = în nefapt de-plin de zi 113₁₈.

Apitrusescu vb. IV = cuple-şesc; *di o-apitrusi* = de o cupleş 194₁₁; *d-îu l'a-veă apitrusită ahî't som-nu greū* = de unde-i cu-pleşise atîta somn greu 309₁₁. Inf. *Apitrusire* şi *a-apitruscare* = cupleşire.

Apindisescu vb. IV = răs-pund 47₉.

Apindoahă sf. = sprijin, aştep-tarea, ajutorul; *Tută apîn-doaha lor eră Mitri* = Tot sprijinul lor eră Mitre 65₁₁.

Apîrînescu vb. IV = încep (= pornesc) 3₁₁, 52₆, 165, 424. Inf. *apîrînire, apîrînare* = (Pornire) începere.

Aplân sm. = plan, meşteşug; *cu aplân* = cu plan, cu şî-retenie 95₁, 122₆.

Aplêc şi **aplic** vb. I = alăp-tez, aplec; *s-aplică hîfl'i*

= îşi alăptă, îşi aplecă pruncii 193₁₁; *s-aplică la-tu-su* = îşi aplecă (=alăptă) pe tatăl său 314₁₀.

Aplêc (mi-) vb. I = mă aplec. *Tuî se-apleacă* = Toţi se aplecă 58₁₀; *s-aplică s-bea apă* = se aplecă să bea apă 15₁₇, 133₃; *pînă să se-a-pleacă* = pînă să se ap-lece 89, 173₁₀, 233₁₀, 263. Inf. *Aplicare*, part. *aplicat-ă* 25₁₁; *cu nărli aplicati* = cu ruşine, înjosit 155₁₁.

Aplêc vb. I = plec; *şi cîndu l'o-aplică* = şi cînd ple-cai 45₁₀. Vezi: *plec*.

Aplucusescu vb. IV = cuple-şesc, apăs peste ceva; 278₁₁, 364₁₁; *s-nu l-aplucusească fivă cîhî* = să nu dea peste ei ceva căni 184₁₁; *sta a-plucusit* = stă pitit.

Apoaca, apoea, apoi adv. = a-poi 1, 5, 26, etc. etc.; *pîn a-poea* = pînă lu urmă 21₁₁; *dipri apoea* = mai apoi, apoi-apoi; la urmă de tot 38₁₇, 11.

Apostal sm. = apostol, ucenic 429, 433; pl. *apostol'*.

Apreadun vb. I = adun bine strâng cu îngrijire, frumos, dau azil, primesc; 1° *s-le-apreadună tuti* = şi le strânse bine pe toate 53₁₁, 193₁₁, 276₁₁; 2° *îl' pricădî auşlu s-o-apreadună n-casă* = se rugă de moş s'o strângă în casă, să o pri-mească acasă la el 32₁₁, 15, 26₁₁, 36₁₁, 80₇, 94₁₀, 317₁₁; *a-apreadunare* = strângere bi-ne, primirea, dare azil; *şi-deă apreadunăt* = şedeă strâns, retras 7₁₁.

Apreavegl'u vb. I = păzesc bi-

ne; *să se-apreaveag'l'e di Goea* = să se păzească bine de Joia, să fie cu precauție față de Joia 94₂₄; *A-preavigl'are* = păzire, precauție.

Après adj. = 1° aprins, *cu doào țerî aprease* = cu două lumânări aprinse 247₃₀; 2° *après foc* = înfuriat [= aprins] foc 43₃₇; necăjit, furios 44₃₈; 3° încălzit; *cum eră cîreaplu après* = cum eră cuptorul încălzit 279₁₇.

April. Vezi: *Aprîr*.

Aprîndu vb. III = 1° aprind; 121₁₁; *apîndî-u* = aprinde-o 138₁₈, 16₁₃, etc.; 2° *se-aprease* = se înfuriă 43₁₁, 93₃₁; se necăji 220₁, 399₁₆; *se-aprîmsiră* = se-aprînsă 219₁₄; 3° *l'-aprease seatea* = îi aprinse setea, nu mai puteau de sete 8₁₀ Inf. *Aprîndire* și *apîndere*, part. *apîrîs*, *apre-asă*, și *apîrîmtu*, *apîrîmtă*.

Aprîndu = în ajun de; *apîndu quă di numtă* = în ajunul zilei de nuntă 255₁₆. Vezi: *pirîndu*.

Aprîr și **April** sm. = Aprilie; *ditu ahur'h'ita Apriluî* = din începutul lui Aprilie 21₁₁; *Aprîrlu* 302.

Aproapea adv. = aproape 16₁₁, 48₁₉, 50₃₁; *de-aproapea* = din apropiere 23₁₆; *tora carî di carî să s-facă di cama aproapea* = acumă care mai de care să se facă (rudă) mai de aproape 455₃₃.

Apròk'û [*Apruk'are* = apropiere]; vb. I = 1° apropiu 1, 12, 24, 66, 89, 48, 49, 112₃₃;

s-aveà apruk'atã = se apropiase 50₄, etc.; *lo-apruk'arã* = (il)apropiară, ilajunseră 154₃; 2° primesc, aștept; *apruk'ați-mi* = primiți-mă 141₈, 366₂₀, 390₁₂.

Apùc vb. I [Indic. prez. *apùc*, *apùși*, *apucă*, *apucăm* și *apcăm*, *apucăți* și *apcăți*, *apucă*; Imperf. *apucăm* (*apcăm*); Perf. *apucăi* (*apcăi*); Inf. *apucare* (*apcare*); Part. *apucat*, -ă (*apcăt*, -ă)] = apuc 12₁₇, 27₁₀, 44₁₁, 69₃₇, 86₁₃, 252₃₃, 280, 416, 434₉; *te s-nu ș-apucă* = dare-ar să n'apuce (să nu trăească) 283₁₁ (blestem.)

Apufăsescu vb. IV = hotărâsc, decid, îmi propun 23₁, 320, 361; *apufăseseare* și *apufuseari* 477; *apufăsit* = hotărît 333₁.

Apulîte sf. = oraș 217₃, 445₃₉; mulțime: *easte apulîtie multă* = este mulțime mare. Vezi: *pulîtie*.

Apùn (me-) vb. III = apun, depun; *se-apûsiră to-aumbratã* = se abătură (se adăpostiră) supt umbră 117₃; *cît-cît se-apusi* = abia cât se puse (să adoarmă) 301₁₁; *s-me-apună tu mîñle-atale* = să mă încredințeze în mânil tale 151₃₅.

Apùs, **apusă** adj. = jos, joasă; *casă apusă* = casa joasă, neînaltă; cu tavanul jos.

Apurle sf. = mirare, aporie 109₃₃, 186₁₃, 349₁₃.

Apustusescu vb. IV = obosesc; *di apustusît fi eră* = de obosit ce eră 5₃₉.

Ar vb. I = ar, cultiv pământul; *s-ară* = să are 116₃₁; Inf. *arare*; Part. *arată*.

Arăd [Inf. = *arădire* și *arădeare*] vb. III = raz, 502, 503; *arasiși* = ai ras.

Aradă (și *aradă*) sf. = rând 72₆, 298₁₁; *s-ti mărițiș-tine, s-șă fași arada* = să te măriți și tu, să-ți faci rândul (misiunea) 256₇; *de-aradă* = de rând 109₁₀; *cum l-adușeă arada* = după condiția lor 129₁₈; *si-l' fașim arăzli* = să-i facem datinele, obiceiurile 307₁₆, 220₁₁; *Cum lo-adușe arada* = cum fi este potriiva, condiția 278₁₇; *nu-i pe-aradă bună* = nu-i în bună stare 244; *om de-aradă* = om de rând 141₁₅.

Arădîm vb. I = razăm 197₁₃.
Arădîmare = răzemare.

Arăftu sm. = croitor 84₆, 102₁₆, 135, 212.

Arăk'û vb. IV = răpesc 143₁₀₋₁₁, 196; *arak'e* = răpește (Imperativ) 237₁₄; *arăk'asce* 219, 392; *arik'aște* 330₁₁.
Vezi: *arâp*.

Arao sf. = rău, răutate, suferință, soartă rea; *araoa ta!* (blestem) = soartă rea a ta (să-ți fie!); *arâlili* = relele, suferințele 33₂₁. Vezi: *ardû*.

Arâp sm. = harap, negru 68, 160, 294, 355 drac 1—6; nume propriu de drac (împărat) 1—6, 391—398, 414.

Arâp vb. IV = răpesc. [Indic. prez. *arâp* (*arâk'û* și *arâk'escu*), *arâk'* (*arâk'ești*), *arape* (*arak'e*), *arâpêm* (*arâk'im*), *arâpêți* (*arâk'îți*), *arâp* (*arâk'escu*). Perf. simplu: *arâpûi* și *arâk'îi*; Part. *arâk'itâ*, *arâputâ*. Inf. *arâk'ire*, *arâk'are*, *arâpire* și *arâpeare*]; *arâp* 102₁₁; *carî fi-o-arapi* =

cine ți-o răpește 150₁₁, 108₁₁, 43₁₇; *arâpû* 43₁₅, 270, 271; *arâpurâ* = răpiră 14₁₁, 118₁₁; *arâk'i* = răpi 258₁₆; *arape de-aoâ*, *arape de-aclô* = rupe pe apucate 211₁₇; *s-o arapâ di mușă* = s-o apuce de bot 186₁₇, 50₈, 86₂₀; *arâputâ* = răpită 10₁₁. Vezi: *arâk'û*, *arâk'escu*.

Arapsă sf. = arăpoaică, rea, turbată 122₁₅.

Arâpune sm. = ciorchine de struguri 3₁₁, 127₇, 466₁₄.

Arasă sf. = rasă (călugărească) 184₁.

Araste sf. = loc favorabil; moment priincios; *astăptâ arastea* = așteptă momentul oportun 184₁₉.

Arate adj. = rece; pl. *ardfi* 15₃₃, 35₁₁, 48; *o-află vatra arate* = află vatra (căminul) rece, nu găsește pe nimeni 272₁₁.

Arâûă, **arao** adj. și s. = rea. soartă rea 282, 283, 284, 290; *l-o-aduse araoa* = Fire-i-ar (soarta rea) să-i fie 451₁₀; *oara arâul'eî* = ceas nefericit 483; pl. *arale* = rele, suferințe, greutăți 147₁₇, 303₂₉. Vezi: *ardû*.

Aravdu vb. I = rabd, sufer, pătimesc 17₂₈, 19₂₁, 52₂₈, 59₁₉, 72₂₇, 131, 334; *me-aravdâ* = mă susține (mă rabdă) 107₂₇; *cîte no-aravdâ loclu* = Câte nu suferă pământul 283₁₆.

Arăd. Vezi: *arîd*.

Arădățină (*rădățină*) sf. = rădăcină, pl. *arădățîni* 15₁₈, 23₁₁, 7, 53₁₈, 165₁₂, 240₂₀.

arădîm sn. = poala de deal, de munte.

arădîmât adj. = răzemat, spri-

jinit 251₁₇. Vezi: *arađim* = razem.
Arăk'escu vb. IV = răpesc 72_{17, 26}; *fu arăk'it* = fu răpit 23_{10, 14}, 46, 47, 48. Vezi: *arăp*.
Arăk'le sf. = rachiu, țiucă de prăstină 262, 263, 329. 330.
Arăndos adj. = răios 185₁₈, 219₁₈, 220₁. Vezi: *arîndos*.
Arăpcare sf. = răpire; *și-l' da nă arăpeari* = și-i dă o răpire, și o răpește 44₇.
Arăspindescu, arăspînđu vb. IV = răspândesc 17₁₈; *oile se-arăspînđu* = oile se împărștiară. Vezi: *arîspîndescu*.
Arăstoacă sf. (din lat. *rostrum*) sf. = gura staulului, gura mandrei.
Arăstornu vb. I = răstorn 425₂. Vezi: *arîstornu*.
Arătescu vb. IV = răcesc 15₁₈, 362₁₄. Inf. *Arăfire* și *arățeară*, Part. *arățit*, -ă.
Arățime sf. = răceală.
Arău adj. = 1° rău, fem. *arauă*, *arao* 24₂, 25; 2° adv. 6₁₁, 15₁₉, 72₂₄, 83₂₄; 3° foarte, prea: *io earăm un om arău avūt* = eu eram un om foarte bogat, rupt de bogat 147₁₈; *mușată-ardū* = grozav de frumoasă 49₂₁; 4° sbst. *cu arăulu* = cu răul, cu forța 94₂, 95₁; *s-nu o-află arăulu* = să nu dea nenorocirea peste ea 40₄; *ardū o-avēm* nu ni i bine, rău o să ne meargă 107₁₈; *tră bun, tră ardū* = de bine, de rău 12₁₃; *s-nu u pată arăulu* = dare-ar să-i fie bine (feri-o-ar Dumnezeu de rău) 319₁₈; 5° rău 477₁₀; *arou* 241₂₆. Vezi: *arauă*.

Arăvdare sf. = răbdare 167, 400₂₈.
Arăvoană sf. = semnul de logodnă 290₁₈, 191₁₀.
Arăvuñsescu vb. IV = logodesc 6₂.
Arăzbòiu sn. = rășboiu 161. Vezi: *arîzbòiu*.
Arbinès, pl. Arbinèși sm. = Albanez 118, 192; fem. *Arbineasă* = Albanezoaică; rea (ca o Albanezoaică) 303₁₆.
Arbinșescu adj. = albanezesc; *arbinșaste* adv. = albanezește.
Arbinșle sf. = Albania.
Arbure sm. = arbor 24₁₈, 33₁₄, 47₁₉, 87₁₀, etc., etc.
Arcare sf. = aruncare; *arcari nu vreî năparti* = nu ești de aruncat în colo, ești om de treabă 136₁₄, 95₁₂.
Arcăt adj. = aruncat, care merge pe jos (pe drumuri și poteci, ca să scurteze cât mai mult drumul); *măfili arcati* = mâțele asvârlite, aruncate 148₁.
Arcò adv. = acolo 481₁₇; derivat din: *aclò* = *alcò*, unde *l* a devenit *r* = *arcò*.
Arcoare sf. = frig 46₁₀, 170, 124; *trimură de-arcoari* = tremură de frig 225₁₀; *creapă k'ètrili de-arcoari* = crapă pietrele de frig 301₁₁; *Arcoarea* n. propriu = Gerilă 172.
Ardu vb. III = 1° ard 23₉, 73, 74; *ahurh'î să-l ardă tu inimă* = începū să-l arză la inimioară 15₁₈; 2° *ardeà tră nă k'î cută di apă* = ardeà pentru o picătură de apă 35₈; *arsi di seati* = i se făcū sete grozavă 293₁₅; 3° ș-

*ardea mărafl'i tră nă fe-
ată* = Ardeau sărmanii
pentru o fată (= doriau
mult să aibă o fată) 119₈,
113₁₈; 4° *s-o-ardu astă-seară*
= s-o arz astă seară (=să
petrec în astă seară) 354
28-31; 5° *lo-ârsiră mirile
pri nare* = îl arseră ursi-
toarele pe nas, îi meniră
soarta 280₄. 6° încălzesc
(cuptorul): *Arsiră ap dî
un cîreap di noaŭă ori* =
încălziră apoi un cuptor,
de nouă ori 53₁, 30₃₀, 198₁₁,
407₁₁.

Arè interj. = mări, (apelativ
pentru bărbați) 42₁₁, 133₈,
152, 153, 296₉.

Areă adv. = rar 299₁₇.

Areăpită sf. = aripă 143₃₈,
pl. *areăpille* 143₃₈, 267₂₉;
iu ~ di puil'ŭ nu zboară
= unde nici aripă de pa-
sere (= nici o pasăre) nu
sboară 442₃₃; *cal' co-areă-
pîte* = cai înaripați 443.
Vezi: *ăripă*.

Argăt sm. = argat, muncitor
cu ziua, salahor 403₃₀, 415.

Argăstîr sn. = prăvălie, du-
ghiană 82₂₈, 188.

Aridă sf. = fluierul (picioru-
lui); *stau aridă, intru a-
ridă, mi duc aridă* = stă-
ruiu din răspuțeri, stăruiu
fără să-l slăbesc cătuși de
puțin pe cineva 258₃₁, 435₈,
300₆, 381₁₁, 91₇, 277₉.

Arîghe sm. = rugăminte 189₃₃;
arîgae sf.: *ŭă faŭim arîgae*
= rugămu-te 41₁₈; *ŭ-am a-
rîgae mare* = te rog fier-
binte 289₁₈, 383₃₀, 394₃₀, 430.

Arihate sf. = liniște, odihnă;
ș-bea čubuk'a cu arihate
(= își fumă ciubucul în

liniște) = își căută de li-
niște 40₂₈, 74₅, 85₃₁; adv.
doarme... arihate = doar-
me... liniștit 219₃₉, 228.

Arină sf. = nisip 348₂₈, 432₂,
466; *cupîi di oi cît trađe
arina* = turme de oi cît
nisipul (de multe) 279₃₁;
*s-aibă aveari... cît trađi
frînda ș-arina* = să aibă
avere... cît frunza și ni-
sipul (de multă) 98₂.

Aripă pl. *ăripite* 210, 216₁₁,
și: *ărik'* 210₁₁₋₁₂, 267₁₈, 246
și *ăripite*; *sum ăripa lui* =
supt protecțiunea lui 503₂.

Aripidînă sf. = povârniș, co-
borăș 440.

Aripidînêđ vb. I = merg
repede pe coborăș; *s-ari-
pidinară tu câmpu* = se
coborîră (repede) la câmp
246₃₃; Inf. *aripidinare*.

Arisescu vb. IV = plac; *te-
ariseaști tora?* = îți place
acuma 64₂₈.

Arîz sm. = orez 353₃₃.

Arî'd, (arăđ), Inf. *arî'dire* și
arîdeare = răd, fac să răză;
însel, îmi bat joc. 1° *arîdeă
pri su mustăfi* = surădea
185₁₁; 2° *ahurh'i s-arădă*
= începû să răză 14₃₁, 16₁₈,
45₃₃₋₃₀; 3° *că lo-arîdi* =
că-l înșală 54₁₈; *arî'ș un
misurăr* = înșelai pe un
olar 54₂₈, 95₈, 98₂₈; *te-arîde
mintea* = te înșală mintea,
te înșeli 355₁₃; *nu-l arîdeă
ocli'il* = nu-l înșelau ochii
380₁₃₋₁₄, 29, 67₃₃, 79₃₁; 4° *s-
arî'd* = să fac să răză 364;
5° *Feata ș-o-avû, că ș-a-
rîdi cu nisă* = Fata crezû,
că-și bate joc de dânsa 37₂₇,
10₅, 14₃₄; *h'i' arîsă* = ești
înșelată 5₁, 81₂₈.

Arideare, Ari'dire sf. = rădere, răs; *tr-arideare* = de răs_{8,10}, 54₁₀, 96₁₄, 146₁.

Ari'm vb. I = 1° scobesc; *nu cutișă dîntile și arimă* = nu îndrăzniă nici dintele să-și scobească, nu îndrăzniă cătuși de puțin 195₁₁; 2° răsău; *arimă* = răsău 30₁₂, 32₁₇; *Arimare* = scobire, răsăire.

Arinșă sf. = rânză; *Tră cu-coași-i arinșă lui?* = Pentru nuci fi este lui? Este el în stare să mănânce nuci? 102₂₃.

Arișe sf. = răie.

Arișescu vb. IV (Inf. *Arișare, arîșire*) = răiesc, mă apucă răia.

Arișos adj. = răios; *arîșos* 276, 383.

Aripă sf. = prăpastie (termin pastoral.)

Aripșos adj. = prăpăștos 4₂₀.

Ari's, pl. *ari'sute* sn. = 339_{21, 22}, 89₁₀, 117₁₇; *cu arișlu pri bușă* = cu răsul pe buze: surăzând 36₇, 211₁₈; *să-s lișină de-ari's* = să se prăpădească de răs 45₂₄.

Arispîndescu, Arispîndăscu vb. IV = răspîndesc, împrăștiu, rătăcesc 58₁₀, 71₁₁, 141₂₁; *nu-l alăsa să se arispîndască* = nu-i lăsa să se răspîndească, să se împrăștie 117₁₅; Inf. *Arispîndire* și *arispîndîre*, Part. *arispîndit, -ă, arispîndî't, -ă* (= rătăcit) 185₂₃.

Aristornu vb. I = răstorn 100₂₃.

Arisun vb. I = răsun; *arîsună munții' di strigarea lui* = răsuna munții de strigarea lui 25₁₅.

Ari'ū, pl. *ari'uri* sn. = rîu 4₁, 31, 50₁₁, 72, 164, 360, 362 etc.

Arizbôiu, pl. *arizboae* sn. = rășboiu (de țesut) 210₂₀, 265₁₀, 266, 301₂₀.

Armăs adj. = rămas, uitat 102₁₄, 57₈ = rămânând 276.

Armătă sf. = costum frumos, ales (de mire, de voinic, de mireasă, etc.) 184₁, 369₁, 381, 414₁₀, 436₂₃.

Armă, pl. *armate* și *arme* sf. = 1° armă 47₁₀, 136, 156, 157, 158; 2° *li deadi armatli* = (le dădu armele) se sperie, înghieță de frică 298₂₄; *cedez: nu li băgă armatle m-pade* = nu cedă, nu se dădu biruit 365₁; *Deadiși di mul'ari s-li bagă armatli m-padi* = Ți-ai găsit muieră să se dea învinsă, să cedeze 210₁₇.

Armătusescu vb. IV = 1° înarmează 324₁₁; *armătusit* = înarmat 19₇; 2° gătesc (mă): *armătuseă-ti* = gătește-te (îmbracă-te cu haine alese) 318₁; *Armătusire* = înarmare, gătire (în haine alese.)

Armi'n și rămân (Fărșeroții) vb. III = rămăiu; *s-armine tu ceane* = și rămâne în străinătate 8₂; *va s-armînă* = vor rămâne 17₁₀; *armase cûdusit* = rămase uimit 12₁₈, 21₁₈, 28₁₄, 31; *armasi di la agru* = nu merse la câmp, la țarină 55₁; *fi-l aveă armasă* = ce-irămăsese 16₂, 23₃; *rămîne cu gura căscată* = rămâne uimit 243, 13₂₃; *no-armîneă seară di la Dumnișău* = nu rămâne seară, nu trece seară dela Dumnezeu 116₁₀.

Armi'n, Arumi'n și Rumân (la

Fărșeroți, Muzichiari, Să-mărnițați și toți câți nu pun proteticul *a* înaintea lui *r*) = Aromân 117.

Armînescu adj.=aromănesc, romănesc; *ho ară armînească* = comună romănească 18₆.

Arminame sf. = Românime.

Arminlă sm. = Românimea.

Armî sn.=arm, a patra parte din corp, ciovărtă 50₇; *armurî-armurî u scoăsîră* = o rupseră (= osfășiară) în armuri 51₄.

Arnescu vb. IV = mătur 29₁₈, 80₁₄, 95₁₅, 161, 204₂₀, 258₁₄, 259₃, 286₃₂, 452, 453.

Arnîre sf. = măturare, curățire 179₂₁; *sum mêtura de-arnîre casa* = supt mătura de măturat casa 29₁₁.

Aroă adv. = aci; *pe-aroă* = pe aci 481₃, 37.

Aroamîg vb. I = mestec, rumeg 366₇; *s-me-aroamîg* = să rumeg, să omor timpul rumegând 102₆. Inf. *Arumîgare*, amestecare, rumegare; fig. *le-aroamîgă* = pricepe, înțelege.

Arocut = pl. *aroăcute* și *arōcute* sn.=roata 492; prăpastie.

Arōd vb. III=rod, roz 280₃₈; *s-aroadă* = să roază 150₃₄; *se aroasi* = se roase 151₂; *va le-arōdî* = ai să mănânci o chelfăneală.

Arōg. Vezi: *arug'êd*.

Aroibu sm. = roib, cal roib 380₂₄.

Arōdu-arōdu = tam-nesam 91₁, 428₇.

Arōș adj.=roșu 54₁₀, 23₃₅, 29₃₂, 69₃, 177₁₂, 325; fem *arōșe*, pl. *arōșe*; figurat: *arōșlu* =

(roșul) vin. *Ncālîcă prîcalu așel aroșlu* = (Încălică pe calul cel roșu) = se îmbătă.

Arōș (amirălu) = împăratul Roșu 385.

Arōv s.=fel de ovăz 11₂₄; *Mărașli di niși arōv simîni dipri g'os* = Sărmanii de mititei o sfeccliseră rău, se speriaseră grozav 275₃₃; *acașă să seamînă arōv di frică* = începe să dărdăie de frică 430₂₈.

Arpîță sf.=aripă 295₁₇. Vezi: *aripă, areâpîță*.

Arsăr vb. IV = răsare 103, 27, 298; *arsare* = răsare 16₅, 50₃₅; *arsări*=sări 2₂₇, 26₃, 41₁₇; *arsărînda* = sărînd 117, 54, 55; *l'-arsă rîră doauă coarni* = îi sărîră (= crescuseră) două coarne 44₃₈.

Arsă pers. III dela Indic. prezintă a unipersonalului verb *Arsare*,=a se revărsă: *s-arsă scafa* = se umplu paharul (încât se revărsă peste buze) 380₂₄.

Arsare sf. = prelingere, revărsare peste marginile unui vas.

Arsu adj. = 1° ars; 2° prăpăditul (când e vorba de morți) 426; 3° încălzit (despre cuptor) 139₂₈.

Arșine sf. = rușine; 1° *l'-erî arșine* = îi erî rușine 5₁₀; *nu l'-arșine, fe greaște* = nu-i (este) rușine, ce vorbește 31₄, 30₂₀, 37₁₁, 83, 131, 133; 2° *făr-arșine* = nerușinată, (fără rușine) 203₇; 3° *s-nu easă cu arșine* = să nu se dea de rușine 71₁₀; 4° *lu grupă loclu de-arși-*

ni = a intrat în pământ de rușine (= i-a fost o rușine grozavă) 97₈; 5° *o-avea to-arșine s-fugă dit polim* = o consideră de rușine să fugă de războiu; *s-fațe arșine ma mare* = se face rușine mai mare 61₁₀; *ma mare arșinea* = mai mare rușinea 70₂.

Aruc vb. I [Inf. *Arucare*] = 1° arunc, azvârl; *arucă-nă vămândi* = arucă-mi diamante 33₂, 4₁₆; *o-arcă* = o aruncă 47₁₈, 4; *carî lo-arcă* = dască îl aruncară 30, 4₂₀, 15₁₆, 17₂₂; *me-arcăi* = mă arunca 20₂₈; *și-l arucă* = și-l aruncă (= eră aruncat 166₁₈, 7; *vrea s-arcă* = s'ar fi aruncat 33₁₇; *vrea s-arcare n-foc* = s'ar fi aruncat în foc 179₁; 2° *Cum s-fațe, c-amirălu s-o-arucă tută furtiea pri mine* = Cum este cu puțință, ca împăratul să dea toată vina asupra-mi 7₉; 3° *Iu o-arcă tufek'a, m-padi nu cădeă* = Unde trăgea cu pușca, jos nu cădeă (= nimeria în totdeauna) 136₂₀; *ș-arucă ocl'il* = privește, se uită 80₉, 17₁; 4° *li se-arcă multu si-l' spună tră țî-l va* = stăru (se rugă stăruitor) mult să-i spuie pentru ce-l vrea 39₁₀; 5° *ș-arcă vreurea* = o iubi, se îndrăgosti de ea 40₇; 6° *z-veadă, s-este-că le-arcă pètalle* = să vază, (dacă a lepădat potcoavele =) dacă a dat ortul popii 30₂₈; 7° *arcă tu steauă* = își căută norocul 412₂₇; 8° *lă se-arcă la ciçoare* = (li se aruncă la picioare) îi

rugă, stăru 57₄; 9° *Lo-arcă t-ună lingoare greauă* = Se îmbolnăvi de moarte 64₁.

Arucutescu vb. IV = rostogolesc 33₁, 88₂₂, 263; *arucutiră aproape trei ani* = (rostogoliră aproape trei ani) trăiră aproape trei ani 204₄.

Arucutire sf. = rostogolire; *arucutit* adj. = rostogolit. **Arucutôs** adj. = rotund, rotunjor 41₆.

Arud adj. = moale (despre lână); *lînă arudă* = lână albă și moale, mătăsoasă.

Aruđină sf. = rugină 466₂₁.

Aruđinêđ vb. I = ruginez; *se-aruđinđ vaslu* = vasul căpătă rugină. Inf. *Aruđinare* = ruginire.

Aruescu vb. IV = roesc. Inf. *arueare* și *aruire* = roire.

Arufec vb. I = tivesc; fel de cusătură cu tivitură. Inf. *Aruficare* = tivitură.

Arug sn. = mărăcine, rug, spin 399₁₇, 425₁.

Arugă sf. = simbrie, plată, leafă 362₂₇₋₃₂, 363₁.

Aruguzlă sf. = rogojină 175₁₀.

Arug'ed și **Aròg** vb. I = toc-mesc, dau (pe cineva) la stăpân; *se-arugă* = se întocm, se băgă (la stăpân) 362₂₀; *mutrî s-lo-arug'adă uuvă* = că u t ă să-l întocmească (= să-l dea la stăpân) undevă 336₁₈, 119₂₃, 403₁₆; *lo-arugă s-pască cal'i* = îl întocm să pască caii 135₁₄. Inf. *arugare* = întocmire, băgare la stăpân. Part. *arugăt, -ă* = dat la stăpân. Etimologia vine dela *rog* = (lat : rogo-rozare).

Arujescu vb. IV = nechezesc 109₂₂, 110₁, 272₁₀, 359₄.

Arujire sf. = nechezire 405.

Aruk'uşur şi **aruk'işur** vb. I = alunec 48₂₈, 10, 64₂₈, 440; subst. alunecuş. Vezi: *arunic, alunic*.

Aruk'uşurare sf. = alunecare, alunecuş.

Aruk'işiròs şi [**aruk'uşuròs**] adj. = alunecos 4₂₆.

Arumlg vb. I = rumeg; *arumigare* = rumegare 189₂₀.

Arumln adj. = rumen; *arumina* (la faţă) = rumenă 334₁₀.

Arumi'n [Armîn, Rumîn] = Român din Peninsula Balcanică 210₁₈, 362.

Arunic vb. I = alunec; *arunică* = alunecă 24₁. Vezi: *aruk'uşur, alunic*.

Arup sm. = rup, a 8-a parte din cot.

Arup sn. = prăpăstie, loc prăpăstios 317₇.

Arup vb. III = 1° rup; [*arup, aruk', arupe, arupim* şi *arupem, arupiţi* şi *arupeti, arup*; *arupşu; aruptă*. Inf. *arupire* şi *arupeare*] 5₂₁, 9, 12₂₆, 14₆, 32₃₅, 50₁₇, 128; 2° *s-me-arupă* = să mă sfâşie 14₁₂; 3° *l'-arupsiplîngul* = (îi rupse plânsul) se puseră pe plâns 35₂₈, 121₁₆; 4° *arupeă loclu di mincûnî* = rupeau pământul de minciuni; 78₆, 5° *s-o-arupse cu nîsă* = se duse (dracului) cu dansa 404₈, 393₂₁.

Arupeare sf. = rupere 122₂₈.

Aruptu adj. = 1° rupt; *aruptu-partâl* = rupt (ca un) zdrenţuros 238₂₄; *cu strane arupte* = cu haine rupte

5₂₀; 2° *curmăfi arupfi* = (rupţi-obosiţi) rupţi de oboseală 87₂₈; *avut-aruptu* = rupt de bogat 59₂.

Aruşescu vb. IV = 1° roşesc; *aruşi* = se înroşi (= se ruşină) 429₆; *acăfă s-aruşască loclu* = începui să înroşescă pământul 220₈; 2° *plîmsi pină l'-aruşiră ocl'il* = plânse până i se înroşiră ochii (= se istovi de plânsete) 111₈, 294₁₁.

Aruşine sf. = ruşine 204; *lu ngrupă loclu de-aruşini* = nu mai putea de ruşine 98₁₉; *nu se-alăsă s-u mică aruşinea* = nu se lăsau să sufere ruşinea 156₂₆. Vezi: *arşine*.

Aruşinêd vb. I = dau de ruşine. Vezi: *aruşnêd*.

Aruşlnòs adj. = ruşinos, care are ruşine; *aruşinoasă* 142₂. Vezi: *aruşnòs*.

Aruşnât (*aruşinât*) adj. = dat de ruşine, făcut de ruşine, făcut de răs 344₃₃.

Aruşnêd (*aruşunêd, aruşinêd*) vb. I = 1° ruşinez (dau de ruşine, fac de răs); 2° *me aruşnêd* = mă ruşinez, mi-e ruşine; 1° *că taha lu aruşnă pri nidriplati* = că doar îl făcui de ruşine pe nedrept 51₈; *s-nu-l' aruşneacă tehnea* = să nu-i dea de ruşine meşteşugul 178₁₇; *s-nu s-aruşneacă ntră oaspi* = să nu se dea de ruşine faţă de oaspete 161₃₃; 2° *Ficòrlu se-aruşnî* = băiatul se ruşină (= i-a fost ruşine) 3₂, 77₂; 3° *rru s-o-aruşneacă* = vro! s'o necistească 190₁₂; *s-l'-aruşneacă feata amirălui*.

să necinstească (= să violeze) pe fata împăratului 42₂₋₁₁.

Aruşnòs (aruşunòs) adj.=ruşinos, cu ruşine 182. Vezi: *aruşinòs*.

Aruşuţ, **Aruşuţăseu** vb. IV=răsucesc, învârtesc; *s-aruşuţă*=se răsuci, se învârti 272₃₁; *Uşuţă aruşuţăpălatea*=(il suci-răsuci palatul), umblă peste tot în palat 36₁₆, 321. Inf. *Aruşuţire* şi *aruşuţare*=răsucire, învârtire.

Aruşuţit adj.=răsucit; *cu mustaţa... şuţită-aruşuţită*=cu mustaţa... sucită-răsucită 36; *om aruşuţit*=om sucit, îndărătnic, cu care greu te poţi înţelege.

Aruvinêş vb. I=stropesc 204, 284₁₀.

Aruvinare sf.=stropire; *aruvinat*=stropit.

Asândî adv.=astăzi 313.

Asăldu vb. I=scald; *se-ascăldă trei dîne*=se scăldautrei zâne 33₂₆; *Ascăldare*=scăldare. Vezi: *scăldu*.

Ascalnu şi **ascalîn** vb. I=1° agăţ de ceva; 2° *lo-ascalnă di guşi*=il înhaţă de gât 108₁₇; 3° *li se-ascalnă*=i se prinse nod în gât 224₁₉; *ascălnăt*=agăţat 87₁₃, 102₂₇.

Ascăp vb. I=1° scap, salvez; *se-ascapă di Arap*=să scape de Harap 1₂₆, 1₂₈, 2₁₁₈, 5₈, 6₈, 12₁₉; *vrea s-avea ascăpată*=ar fi scăpat 23₂₂, 26, 33, 42, 44, 51, etc.; 2° *pînă s-ascap di pără-mib*=până să mântui basmul 402₁₄; 3° *Mitlu nu-l ascăpă dintr-ocli saclu*=

Mitul nu scăpă din vedere sacul 80₂₈. Inf. *Ascăpare*.

Ascăpîr vb. I=scapăr; fulgeră; 1° *s-ascăpîră*=să scapere (din amnar şi cremene) 39₁₈; *cît ascăpîră*=îndată ce scăpără 39₁₉, 1₂₆, 40; *ascăpîră... cu minnearlu*=scăpără... din amnar 122₁₇; 2° *se-ascăpîră*=să fulgere 52₇; *ascăpîră loclu cîndu fuđeă*=scăpără pămîntul cînd fugiă 272₂₂; 3° *l'-ascăpîră tu minte*=îi trăsni (=îi fulgeră) prin minte 122₃₆, 185₁₈; 4° *l'-ascăpîră o-cl'il*=(îi scăpărare ochii), văzû stele verzi pe pereţi 92₇, 114₇, 186₃₅.

Ascăpit vb. I=1° apun; 2° înghit; 1° *di cum apireă pînă ascăpită*=de cum se luminează de zi pînă apuneă (soarele) 90₂₇; *cît ascăpită după deană Griva*=îndată ce Griva dispărû (= apuse) după colină 196₂₁, 28₁₀, 118₆, 156₁₂; 2° *Nu apucă s-ascăpită doauă*=Nu apucă să înghită două 44₁₈, 37₇, 45₁₀, 63₁, 102₂₃, 178₉, 223₁₇, 340₁₅, 444₁₁; *ascăpitî'ndalui fărmaclu a lor*=îngheţînd veninul lor 99₁₈.

Ascăpare sf.=scăpare 35₁₃, 39₁₄, 168 etc.

Ascăpîrare sf.=scăpărare; fulger; *ascăpîrări*=fulgerări 74.

Ascăpitare sf.=apunere, apus de soare, dispărere din vedere, înghitare.

Ascăpităt=nume de munte: Apus 224.

Ascăpitată sf.=Apus; ~soar-

- lui* = apusul soarelui 12₂₂, 155₂₂, 144₃₁, 199₁₄, 345₂₉.
- Ascuk'û** vb. I = 1° scui; *lo-ascuk'è* = îl scui pă 9₁₆, 237₃₄; 2° *pînă s-ascuk'* = (până să scui pi) = numai decât, până ai da în palme 39₂₆, 64₃₇, 138, 152₃₅; 3° *lo-ascuk'è amirălu* = (îl scui pă), îl făcu de rușine împăratul 313₂₀. Inf. *Ascuk'are*, Part. *ascuk'ât*, -ă = scui-pat, -ă, 193₃₀.
- Ascuk'ât** sm. = scui-pat.
- Ascultu** vb. I = ascult, mă supun 19₆, 58₃₄, 237; *cara s-nu ascultă dimîndăcune* = de n'ar împlini porunca 21₁₄; *ascultă g'ine* = ia bine seamă 12₁₃; Inf. *Ascultare*.
- Ascumbusescu** vb. IV = suflec; *s-ascumbusi* = își suflecă mânele (= se apucă de treabă) 259₁₁. *Ascumbusire*.
- Asumtă** (pre ∞, pe ∞) adv. = pe ascuns, într'ascuns 86₂₂, 117₃₁, 171₂₆, 307₁₃, 330₃₅, 358₃₀, 418.
- Asumtalui** adv. = într'ascuns 243₃₁.
- Asumtışalui** adv. = în secret, într'ascuns 126₃₃, 139₂₀, 238₈, 273₁₂, 404.
- Asumtôs** adj. = ascuns, retras, pitulat 22₁₁, 396.
- **Asumtu** adj. = ascuns 44, 50₁₆; *șideă ascumtu* = ședeă ascuns 41₃₀; *șideă ascumtă* = ședeă ascunsă 17₂₈, 23₂₁, 22.
- Ascundearo** sf. = ascundere 110₁.
- Ascundu** vb. III = ascund; Perf. *ascumșu*, *ascumșiși* și *ascumșei*, *ascumse*; Inf. *ascundire* și *ascundeare*

- 17₂₄, 22₁₁, 46₃₂, 74₂₂, 131₃₁, 172₁₇₃; *li ascumsi tu patru suli di guvi* = (le ascumse în patru sute de găuri) le ascunse în gaură de pă-mânt 55₇.
- asceptu**. Vezi: *așteptu*.
- Asçergu**. Vezi: *aștergu*.
- Ascară** adv. = aseară (pretutindeni.)
- Asime** sf. = argint 38₃₁, 68.
- Asimcò** pl. *asimcale* și *asimcâfi* (*asimcâđi*) = argintărie 91₂₈, 347₁₀.
- Ask'ere** sf. = oaste, armată regulată 23, 57, 250, 351.
- Ask'erli** sm. = soldat 23₂₁.
- Aslân** sm. = 1° leu 38, 59, 60, 61, 144; 2° nume propriu 249₂₆; 3° piastru (leu vechiu) prețuind 20 de bani 233, 234₁.
- Aspâr** vb. I = speriu; *me-aspăreai* = mă speriai 6₂₁, 42₂₇; *se-aspăre* = se sperie 4₆, 61₂₁, 35₇; *se-aspăreă* = se speria 9₃₆; *nu-l se-aspăreă oc'ul* = nu se speria, nu se teme de loc 87₈, 66₈; *nu te-aspăreă dip* = nu te teme, nu te speria de loc 10₂₆, 12; *o-aveă (a)spăreată huzme-tea* = o sfecise rău; se speria se rău de tot 9; *aspăreat* = speriat 154₇, 392, 17₃.
- Aspăđire** și [*aspăđeare*] sf. = spargere, stricare 463.
- Aspargu** vb. III = 1° stric, sparg: *ntribarea no-asparđe* = întrebarea nu strică 11₁₇; *s-aspargă Grămostea* = să strice, să dărâme Gramostea 14₂₄, 28₇; *si nu ți-aspargu k'efea* = să nu-ți stric placul, cheful 97₁₁, 52₁₁, 56₁₂; *ună lo-asparsi* = unai-astricat 136₃₅; 2° *Cum*

s-l'-o-aspargă a Uvreului = Cum să-i strice (placul) Evreului 235₇; 3° *dimindă s-lo-aspargă* = ordonă să-l strice (=să-l omoare, să-l prăpădească) 10₈; *aspăr-siră lume* = prăpădiră lume 337₂; 4° schimb, cheltuesc; *l'-aspărdeă curundu prad'l'i* = îi cheltuiă curând banii 39₁₁, 154₁; *asparde-nă nă liră* = schimbă-mi o liră.

Aspartă-gură sf. = gură stricată 205₄.

Asparvū sm. = sperietură; *Feala, de-asparvū, di frică, l'i si bătū inima* = Fetei, de sperietură, de frică, i se bătū (îi tresări) inima 42₁₁.

Aspăreare sf. = speriere, sperietură 17₁₈.

Aspărgăcune sf. = spargere, stricare 283₉.

Aspēl vb. I = 1° spāl; *ca să-și speală mînile* = ca să-și spele mînile 168₁₁, etc.; 2° *s-le aspeală di frică* = să o șteargă, să o tulească la fugă de frică 42₁₁, 95₁₁, 215₁₇, 216₁₈, 231₁₁, 259₁₁, 427₈; *aspeală-li* = șterge-o [în text greșit: *l'i*.] Inf. *aspilare*. Part. *aspilăt*, ∞ *ă* = spălat.

Aspinḍur vb. I = atârna, spânzura; *se-aspinḍură* = se atârna 73₁₇; *aspinḍurăt pri cruce* = răstignit pe cruce 453₁₁. Vezi: *spinḍur*.

Asprimtu adj. = aprins (de oboseală) 440₁₁.

Aspra sm. = 1° ban, para vechie 65₁₁, 60, 442; 2° solz de pește; *aspril' apescului* = solzii peștelui 164₁₁.

Aspān /aspūnire și aspu-neare / vb. III = spui, a-

rât, povestesc, mărturisesc; *l'-aspuse calea* = îi arătă drumul 27₁₁; *nu vru s-l'-aspună* = nu vroî să-i spuie 7, 27₈, 8₁₄, 10₈, 9₈, 54₄; *si-șī aspună picătīle* = să-și mărturisească păcatele 191₄, 14₁; *părămīb v-aspūș* = basm vă povestii 55₁₁, 38₈, 32₁₉, 13₁₇; *se-aspunea-rim* = de aș spune 100₁₁; *si aspuneurī* = de ai spune 12; *ni tr aspuneare nu ea-ste* = nici de spus nu este 365₁₇.

Astāl'ū vb. I = taiu drumul cuivă, întâmpin, întâlnesc; *l'-astāl'e calea un pondū de-arāp* = îi taie drumul, îi iese în drum un puștiu de harap 1₁₆, 81₁₄, 37₈, 47₇; *lo-astāl'ē* = îl întâmpină 107₁₅; întâlni 38₈, 27₂, 30₁₅, 49, 66₆; *se-astāl'ē c-un aūș* = se întâmpină (în drum) cu un bătrân 208, 165₁₁; *s-lo-astāl'are* = de l-ai întâmpină 258₁₈; 2° *se-astāl'ē* = se supără; 3° *astă erā mul'ari s-nu o-astāl' în cali* = (aceasta erā mu-iere, ce să n'o întâmpini în drum) adică: gălcivitoare, îndărătnică, rea, greu de înțeles 300₄. Inf. *astāl'are*; *astāl'āt* = supărat, căruia îi sare țandăra la cel mai mic motiv.

Astară adv. = de seară 21₁₁, 227₁₄, 269₁₆, 304, 440 etc.

Astāl'itură sf. = întâmpinare, fig.: om supărăcios.

Astāzī adv. = astăzi 16, etc.

Astāmătesen vb. IV = opresc, mă opresc 187₁₉, 252₁₂.

Astānḍī adv. = azi, astăzi 49₁₁, 323₇, 353. *Astīnḍī* 147₁₇.

Astă-noapte adv.=în noaptea trecută 228₁₅.

Astărk'escu vb. IV=stărpesc, sec; *că-l astărk'i* = că-l secă 15₁₀. Vezi: *astrăk'escu*.

Astă-seară adv.=în astă seară 80₁₀, 348.

Astès adj.=stins, part. dela *astingu*.

Astimtu = neprețuit 314₁₁.
Vezi: *astingu*.

Astingu vb. III [Perf. *astimșu* și *astès*, *astimsiși* (*astimsèși* și *asteasiși*), *astimse* și *astease* etc. Part. *astimtu*, ∞ *ă* și *astès*, ∞ *ă*] = sting, prăpădesc, potolesc; 1° *se-astimse focu*=se stinse focul 263; *nu-l' se-astindea focu*=nu i se stinge focul (=supărarea) 200₉, 120₃; 2° *l'-asteasi...* *dușmanl'i*=ii stinse... pe dușmani 156₁₇; *s-mi astingă*=să mă stingă (să mă prăpădească) 49₂₈, 138₁₈; *va l'-astingă oastea*=o să-i prăpădească oastea 94₁; *că-l' se-astinde casa*=căci i se stinge (=i se nimicește) casa 205, 68₁₇; 3° *să-ș astingă seatea*=să-și stingă (=să-și potolească) setea 15₁₇, 35₁₄, 243₁₈, 342₁₁; 4° *nu-l' se-astindea* = nu mai putea de supărare, de foc, de necaz mare 216₁₈; 5° *nu-l' se-astindea doru* nu i se stinge dorul 179; *astimtu di Dumniță*=cel stins, cel prăpădit de Dumnezeu! (=cel prăpădit-l-ar Dumnezeu!) 460₁₄.

Astindî. Vezi: *astândî*.

Astînga adv. = a stînga, la stînga, stînga 424₁₁.

Astingu adj. = stîng. fem. *astîngă*.

Astrăg vb. III=asvârl, arunc, mă reped; *s-astrađe to-n-rî'û* = se asvârle în rău 202₁₄, 203₇, 138₃; *te-astrađe cu k'êtrile* = cari trăgeau cu pietrele 62₁₄; *astrađe vearga*=asvârle varga 339₁₈; *me-atrapsi no-foară* = mă asvârli afară 95₁₇, 345₁₉, 81₁₀; *se-astăp-siră pri cor* = se ridicară repede în picioare, se alarmară 42₁₈; *se-astrađe di nă cale*=se repede dintr'odată 88₁₄, 30₁₇; *și astrădi cămeașă*=își leapădă cămeșa 85₃; *om astraptu*=om nebunatic, trăsniț.

Astrăk'escu vb. IV=stărpesc; 1° *oile astrăk'iră* = oile stărpîră, nu fată; 2° *le-astărk'i tute âpile*=le secară toate apele 171₁₁; *va i astrăk'ască âpile*=vor secă apele 343₁₈, 422, 423; *oae astrăk'ită*=oaie care a fâtat miel mort; (*ari'û*) *astrăk'it* (rîu) secat 295₁₈.

Astûp vb. I = astup 86₁₉, 158₉, 165, 213, 451; *și-l astupă mași cu zăhare*=și-l îndopă numai cu zahăr 459₁₁.

Asûd vb.=asud, innădușesc 166, 228₁₈; *asudât* 5₁₉; *cu mustașa asudată*=cu mustățile mijite 361₉. Inf. *Asudare*, *azdare* = asudare, innădușire 486, 487.

Asudoare sf.=sudoare, nădușeală 5, 27₁, 219; *fără* ∞ = fără muncă 118₁₁; *amintăfi...* *cu asudori* = câștigați... din greu 188₁₈; *asudori arăfi il' cură pri frîmți*=

sudori reci îi curgeau pe frunte 334.

Asûn vb. I=sun 4₁₈, 122, 133₈, 440; fig. *lo-asunară* = îl bătură.

Asunare sf. = sunare.

Asurđăscu vb. IV=asurzesc; *cît nu asurđi' di aurlarea lor* = cătp'aci să asurzească de urletul lor 249₁₁.

Așă adv.=așa 475—484. Vezi: *ași*, *acși*.

Ași, așe adv.=așa; *ași s-ți-ai Luna* = așa să-ți trăească (=să ai parte de Luna 75₁₄, etc.; *așe* 195, 196, 277, etc. Vezi: *acși*.

Așițe adv.=așa 16₈, 23₁, 196 etc. Vezi: *acși*, *acșițe*, *ași*.

Așteptu, așteptu vb. I=1° aștept; *d-îu nu te-aștepți* = de unde nu te aștepti 12₁₉; *me-așteaptă* = sunt așteptat 31₁₇, 19, 7₁; *s-aștiptă* = își așteptă, tot așteptă 6₁, 21₁₄, 47, 51₈, 86; *aștiptă* = așteptă 7₂₉, 24₁₀; 2° *te-aștiptăm* = (te așteptarăm)=te primirăm 134₁₄; *ișiră s-lo-așteaptă* = ieșiră să-l primească 66₁₀, 9₈, 161₁₃; *ascăptă* 388₁₉, 72₁₈, 73₁₄, 263₁₈ etc.; 3° *aștiptă... cu gura căscată* = așteptă... cu gura căscată (=cu mare nerăbdare) 101₁₆; *s-aștiptă nis...* = să fi așteptat el 12₁₀.

Aștergu, ascergu vb. III=1° șterg; *s-aștearse ocl'il'* = își șterse ochii 3₁, 33₁₁, 5₁₀; *l'-ascarse a sudorle* = îi șterse sudorile 219₁₉; 2° *Mara le-aștearse*=Mara o șterse, fugi 48₁; 3° *pînă s-ș-așterđi ocl'il'* = (până să-ți ștergi ochii) = numai

decât, într'o clipă 377₁; 4° *se-aștearse dipri loc* = se șterse, dispărû de pe pământ 68₁₈.

Așternu, ascernu vb. I, III=1° aștern, așez, aranjez 30₁₀, 237; *se-aștirneă*=se așeză 132₁₁, 133₁₁; 2° *pri lucru să s-aștearnă, nu-l se-aștirneă curlu*=(la treabă să se așeze, nu i se așeză curul) îi veniă greu să se apuce de treabă 221₁₀, 24₁; 3° *se-aștirnû pri bană* = se puse pe traiu 31₁. Ind. prez. *așternu, așterni, aștearne, aștirnêm și aștirnâm, aștirnêți și aștirnâți, așternu (și aștearnă)*; Imperf. *aștirneâm și aștirnâm*; Perfect *aștirnûi și aștirnâi*; Infin. *Aștirneăre, (aștearnire) și aștirnare*; Part. *aștirnulă, aștirnată*.

Aștiptare sf.=așteptare 138₁. **Aștirdeare (și : așteârđire) sf.** =ștergere, șters; *tr-aștirdeari narea*=de șters nasul 148₁.

Aștirnât adj. = așezat, de treabă 290₁₀, 234, 346.

Aștirnût sn.=așternût 15₁₆, 87₆, 91₁₁; adj. *aștirnută mași cu asime*=așternută (=pavată) numai cu argint 68₁.

Așănată adj. = nemuritoare 495.

Atare pron. = cutare, anume 156₁, 349₁₁.

Atumțea, atumțeaui, adv. = atunci, (pretutindeni).

Ațea pron.=acea. Vezi: *ațel*.

Ațel pron.=1° acel 5₁₂; Gen. Dat. *ațilûi (ațiluea)*; pl. *ațel'* = acei 36₈ etc.; Gen. Dat. *ațilôr; ațeû* = acel

(Samarina) 434₁₁; *ařál* = acel 419₁₁; G. Dat.: *ařulúi* 418₁₁; *ařela*=acela 3₁₁; *ařelu-ří*=acelař 389₁₁; forme intensive: *ařèluea*=acela; pl. *ařel'a*; 2' fem. *ařeà* (*aře-àea*) 19₁₁, pl. *ařeale*, *ařealea*, *ařele*, (pretutindeni); Gen. Dat. Sing. *ařil'èi* (*ařil'eeà*), pl. *ařilòr*; 3° *ařèl din vale* = (acel din vale) dracul, diavolul 1₁₁; 4° *ře li vřeří ř-ařeale ř-ařeale*=ce mai umblați cu de alde astea 199₁₁.

Ařia adv.=1° aci 61₁₁, 76₁₁; 2° *ařia-ří pàreà*, *cà lo-a-càři*, *ařiař-ascăpărit deà-dite*=aci ři pàreà că-l apuci, aci ři scăpă printre degete 2₁₁; 3° *ai! fuđi de-ařia*=ai! dute încolo 264₁₁; 4° *ařia de-ařia*=din ce în ce 205₁₁, 21₁₁, 92₁₁, 119₁₁; 5° acolo (Epir): *stăi ařia* = stăi acolo!

Ahă [citește: a-ù-ă] sf.=strugure 3₁₁, 19₁₁, 18, 127, 251, 356 etc.; pl. idem.

Aumbrată sf. = umbră (produsă de un pom, casă, etc. și servind de adăpostit pe timp de căldură) 103₁₁, 117₁₁, 118₁₁, 335₁₁, 399₁₁.

Aumbră sf. = 1° umbră 2₁₁, 7₁₁; 2° fantomă 400, 401₁₁; 3° aparență, vedere: *av à řicorlu-aleptu aumbră di h'il'ũ di domnu mare* = aveà Fățfrumos aparență de fiu de domn mare (=de fiu de neam împărătesc) 10₁₁.

Aumbròs adj. = 1° cu umbră, care produce umbră: *ar-buri stufòs-aumbròs*=ar-bore stufos și cu umbră

33₁₁; 2° necurat, stăpânit de spirite rele 499₁₁.

Aungu, ungu vb. III = unge 123; *ř-aumse ř-fařa* = își unse și fața 142₁₁, 90₁₁; *umse* = o unse 175₁₁; *eară aumtă cu cătrane* = eră unsă cu catran 31₁₁. Inf. *aunđire* și *aun đe à re*=ungere.

Aurăseu vb. IV = urăsc; *ř-me-aurască* = să mă urască 145₁₁; *poali că l'i ř-urařti* = poate că i se urăște 84₁₁, 18; *il' se-auro* = se plictisià 136₁₁, 19, 204₁₁. Inf. *aurire*; part. *aurită*.

Aurlu vb. I=1° url, țip tare: *băgă ř-aurlă* = începù să țipe 43₁₁, 127₁₁, 155, 159, 489; *L'-aurlă dăscalu* = îi strigă tare, îl chiamă puternic învățătorul 2₁₁; 2° *l'-aurlă luk' tu p'i'nticà* =(îi urlă lupi în pânțece) e grozav de flămând; îi chiorăie mațele de foame 290₁₁; *nu avđi cum ni a-urlă măřili* = n'auzi cum îmi chiorăie mațele (de foame) 46₁₁.

Aurlare sf. = urlare, țipare, strigare tare.

Aurnescu vb. IV=năpustesc, dau năvală; *ř-aurni*=se năpusti 11₁₁; *ř-aurni-ră tu udălu a l'eĩ*=se năpustiră (=dădură năvală) în odaia ei 42₁₁; 50₁₁, 63₁₁, 86₁₁, 104₁₁, 152₁₁, 338, 339. Inf. *Aurnire* și *aur-nare*.

Auř sm. = bătrân 3₁₁, 26, 27, 28, 34, 133 etc, etc.; pl. *auři* =bătrâni 65₁₁, 137, 166, etc.

Auřatic sn.=1° bătrânețe 27₁₁,

50_{31, 33}, 133₁₈, 209, 242; 2° sfat bătrânesc: *cum să zburască di nintea aușaticluî* = cum să vorbească înaintea sfatului bătrânesc 17_{9, 19}; 3° bătrâtime: *armăs di la aușatic* = rămas din bătrâni 57₃₅, 166₁₈, 489₂.

Aușescu adj. = bătrânesc; lucru *aușescu* = lucru bătrânesc.

Aușescu vb. IV = îmbătrânesc; *carî aușii* = dacă îmbătrânii 24₅, 300₇; *aușă* = îmbătrânire 166₁₂; *aveă aușilă* = îmbătrânise 303₁₁. Inf. *aușire*, *aușare*.

Avarliga adv. prep. = împrejur; de — ∞ = de jur împrejur 195₁₃.

Avărliga adv. prep. = în jur, de jur împrejur 482₁₃.

Vezi: *anvărliga*.

Avde-Tute sm. = Aude-Tot, personaj în basme 461, 462, 492—495.

Avdela [și Avdelă], = nume de comună în Pind. Vezi: *Avelă*.

Avdu vb. IV = 1° aud 35, 42₁₆, 88₁, 107, 108; *no-ardu* = nu aud (ei) 4₃₇; *avđi'm* = auzim 21₃₄; *avđi* = auzi 54; *avđi'i* = auzii 4₅, *avđi'și* = auziși 5₁₆; *l'avđiră boafea* = îi auziră vocea 2₉; *avđi-me* = auzi-mă 56₁₉; 2° *să-l s-avdă numa* = să i se auză numele (= să-i meargă faima) 148₂; 3° *Avdi k'atra, s-avdă s-piscartu* = (Aude piatra, să auză și pescarul), adică: pescarul făcea pe n'aude 85₁₁; 4° *necă s-avdă nu vrea de-altu* = nici să-i pome-

nești nu vroiă de altul 12_{36, 37}; 5° *Ţi avđi't s-ŝi vi-đut?* = Ce auzirăți și ce văzurăți (Formula începătoare la basme) 285₁₁, 366, 372, 409; *avđinda* și *avđi'ndalui* = auzind 7₆, 10₁₇, 290₁₂.

Avdire sf. = auzire 14₃₁.

Avđi't adj. = 1° auzit; 2° renumit [auzit în lume] 10₃₈, 14₂₀; *avđitā* = renumită 21₅; *avđi'ŝi* = renumiți 86₉; 93₂₈, 96₃₁, 140₃₁, 299₃₂, 438₃₆, 492₃₆.

Aveare, Avere sf. = avere, bogăție 32₁₂, 93, 108₁₅, 148₈; *avere* 166₃₁ etc.

Avegl'u vb. I = păzesc, veghez; *avigl'am* = păziam; *avigl'ai* = păzii, veghiai, *avigl'inda*, *avigl'indalui* = păzind 9₁₆, 20₆, 36, 54₃₃, 59₃₉, 61₂₅, 69₁₃, 119, 126, 127, 158 etc. etc. Inf. *avigl'are* = păzire, pază.

Avelă [*Avdelă*, *Avdelă* și *Ardelă*] = este numele mai obicinuit al comunei românești din Pind, așezată între comunele române Băiasa, Samarina, Zmixe și Perivole. La numeroasele numiri i s'a mai adăugat de cărturarii români și numele de *Abela*.

Avğ'ille sf. = vioară; pl. lăutari: *cu avğ'ilii* = cu lăutari 294₁, 461₂.

Avigl'itör sm. = păzitor 78₃₇, 127, 241, 291, 309 și: *avlig'itör* 176₃₉.

Avin vb. I = vânez 59₆, 104₁₁, 135₆; *avin'ndalui* = vâ-nând 76₁₁; 2° gonesc, pri-gonesc; urmăresc; *lo-avină* = îl prigoniă 68₁₃; *Ţi*

zore ti avină = Ce zor, ce nevoie mare te prigoneste (= te zorește) 17₁₇; *avinară agoña* = grăbire repede 147₁₀; *s-avină cama multu* = să gonească mai mult 79_{10, 11}; *me-avinară* = mă urmărire 123₁₀, 793₁₀. Inf. *Avinare* = vânăre, gonire, prigonire, etc. *Avinare* sf. = vânăre, vânătoare 76₁; *ursa eară (tră) avinari* = ursa eră la vânat (după vânat) 47_{11, 12}; *viñi di l-avinari* = veni de la vânătoare 133₁, 104₁₂, 140₁₁, 259. *Avinat* sn. = vânat 462₁. *Avinatie* sn. = vânat 104₁₁, 179₁₁, 476, 489₁. *Avinător* sm. = vânător 135 – 139, 185, 487–497. *Avlakû* sn. = albie, zghiab, canal, prin care se abate apa spre a fi îndrumată unde este trebuință 348₁₄. *Avlie* sf. = curte 1₁₀, 35, 54, 95, 122, 151 etc. *Avliglîtor* sm. = păzitor. Vezi: *aviglîtor*. *Avrare* sf. = răcorire. *Avră* sf. = 1° răcoare, răco-reală 12; 2° vânt răcoritor, zefir 316₁₀. *Avrêq* vb. I = răcoresc; *a-pîrnî s-avreaqă* = încep să se răcorească (vremea) 117₁; *o-avră* = o răcori 441₁₀; *să se-avreaqă* = să se răcorească 468₁₀, 335₁₁; *fig lo-avră* = îl plesni. *Avursescu* vb. IV = obosesc, mă obosesc; *avursit* = ostentit, obosit 342₁₁. Inf. *avursire*. *Avût* adj. = avut, bogat 14₁₀, 18, 55₁₀; *avût aruptu* =

rupt de bogat 59₁; ... *avût, di nu ştiû nişi cîtă avea-re am* = ... bogat, de nu ştiu nici cîtă avere am 59₁₀; *avût, că no-avea în s-l'i bagă parafl'i* = ... bogat, de nu avea unde să ţie banii 90₁₁; 161, 350–354. *Avuțame* sf. = 1° avuție, bogăție 88₁₄, 96₁₇, 124 etc; 2° bogătașii; bogătimea. *Avuțîl'e* sf. = avuție, bogăție 437₁₀. *Avîa* adv. = abia; *cu-de-avîa* = abia 22₁₀, 70₁₁, 207₁₇, 224₁; *cu de-avîa* 383₁₀. *Avîa* sf. = arșița; *păreă, că te-aflî to-avîa căloăril'e di veară* = păreă, că te aflî în arșița varei 302₁₀, 117₁. *Avîdmare* sf. = culesul viilor 367₁₀. *Avîdmu* vb. I = culeg viile. *Avîdmăcune* sf. = culesul viilor; luna Septemvrie, numită și: *Avîdmăcunele*. *Avîne* sf. = viie 18, 19, 356₁₀, 367. *Avîsescu* vb. IV = sfințesc, devin sfânt; *avîsî* = deveni sfânt 58₁₄; *Avîsire* = sfințire; devenire sfânt. *Avîsit* adj. = sfințit, devenit sfânt 56, 58. *Avîstcare* sf. = comoară; vistierie 38, 53, 55, 276, 304, 305. *Avîtă* sf. = viță 3₁₀. *Avî* adv. = de grabă, repede 427₁₀, 443₁₁; *deadî a-laga avî la fîntînă* = dădû fuga repede (= de grabă) la fântână 35₁₁; = abia 84₁₁, 146₁, 266. *Avû* sm. = sfânt; *s-u fâfăc*

- avû* = (sfânt o făcea) o rugă ca pe un sfânt 72₁₁; *alanți avî* = ceilalți stinți 20₂₂; *a avlor alăntor* = celorlalți sfinți 20₂₀, 223₁₄; *avul-Nicola* = Sfântul Nicolae 20; *Avu-Hil* = Sfântul Ahile (bălciul ce se ține în 15 Maiu la Grebena), 94₂₂.
- Avusescu* vb. IV = grăbesc; *me* — ∞ = mă grăbesc; *Avusire* = grăbire.
- Avuscală* sf. = grabă 427₆.
- Axeane* sf. pl. = străinătate 241.
- Axluit* adj. = străin; înstrăinat, 241₁₈.
- Az, ază, azi* adv. = azi, astăzi 20₁₆, 25₃₀, 51₆, 86₁₅, 313₂₈.
- Azboair* vb. I = sbor; *azboair* = sbor 120₂₈; *azboairă* = zboară 24₂₈, 48₂₁, 216₇; *le-azboairă nafoară toavlie* = le zboară (= le svântă, le asvârle) afară în curte 95₁₃; *azbuidă* = sbură 47₁₇, 179₂₁; *azbuidă* = sburată 34₂₈, 100₂₀.
Vezi: *azbôr*.
- Azbôr* vb. I = sbor; *azboară* = zboară 143₂₁; *pr-îu azburât* = pe unde sburărâți 474₁₄, etc., etc. Vezi: *uzboair*.
- Azbulrare și azburare* sf. = sburare 223 etc.
- Azbuidător și azburător* adj. = sburător, care zboară 10₁₇, 216, 217, 218; *puil'ă azbuidător* = pasere (= sburătoare) măiastră 35₁, 37₁₉; *cal azburător* = cal (= sburător) năzdrăvan 87₁₄, 153₁, 394 etc.
- Azdare* sf. = asudare [Etim. *as(u)dare*] 486. Vezi: *asudare*.
- Azgunescu* vb. IV = izgonesc, alung 327₁; *Azgunire* = izgonire.
- Azvarna, azvârnai* adv. = târiș, pe târiș, pe târșite 53₁₈, 98₁₉, 168₃, 226₁₆.
- Azvârnuescu*. Vezi: *Azvîrnuescu*.
- Azvârâr* adj. = târîtor, tăvălitor, care se tăvălește prin noroiu, praf; (se zice despre copii mai mult).
- Azvesti* sf. = var 109₇.
- Azvîmtur* vb. I = svânt; *se-azvîmtură* = se avântă, se năpusti (în sbor) 109₄; *ca ploaea azvîmturată* = ca ploae svântată 462.
- Azvîmturare* sf. = svântare.
- Azvingu* vb. III = mă lupt corp la corp (de copii); înving (prin luptă); *cu tulcă lo-avea azvîmtă* = cu toate că-l învinsese 199₇; *lo-azvîmse pi dușmân* = îl învinse pe inamic 290₇, 323, 447₆.
- Azvîrnuescu* vb. IV = târâse pe jos; *lo-azvîrnuea prim padi* = îl târi pe jos 33₁₈.
Inf. *Azvîrnuire* și *azvîrnu-eare* = târire; tăvălire pe jos în noroiu sau praf.

B

Ba! adv. = 1° *ba!* *ha că s-fațe, ba că nu s-fațe* = ba că se face, ba că nu se fa-

ce 83₁₁, 105₂₀; *ba că spună, ba că nu spun* = ba că spui, ba că nu spui 39₁₂,

134₁₀, 170₇, 201, 202; 2° vai! *ba! ǵise nîsă* = ba! (vai!) zise dânsa 7₇; *Ba! gumâr mare, ǵise vâsil'elu* = Ba! măgar mare, zise regele 30₂₀; 3° sau, fie. ba: *ba om, ba pravdă, ba zlake* = fie om, fie vită, fie fiară 367₁₇; 4° ba! = nicidecum! 187₀.

Babă sf. = 1° moaşe; 2° mamă mare.

Bac! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 4, 5, 6.

Baca-ca! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 345₃₆.

Bacola n. propriu = N a e, Nicolae 428. 429.

Baĉară sf. = plăcintă din mălaiu şi brânză făcută şi coaptă în *bonĉă*.

Bag vb. I = bag: 1° *bag measă* bag masa, puiu masa; *il' bāĉă să s-ĝură* = îi băgă să se jure 13₃₆; *cîndu bāĝară s-facă numta* = când băgară să facă nunta 34₁₄; *nu s-aveă bāĝatā niŝi nă sîrmă în ĝură* = nu-şi băgase nici o fărimitură în gură (= nu mâncase deloc) 22₁₀; = *ma s-u bāĝăi* = dacă ai fi băgat-o 66₃₇; 2° încep: *bāĝă s-aridă* = începù să răză 10₄; *bāĝă să strigă* = începù să strige 25₁₄; *bāĝă nîpōi* = începù iară 31₃₅, 45; 3° îmi propun: *ŝi-u bāĝă* = îşi propuse 40₇; *ŝ-u bāĝă slo-aveag'l'e* = îşi propuse să l păzească 36₁₁, 33₂₈, 49₂₉, 72₂₈, 86₁₉, 155₈; *ŝi z-bagă* = şi propun (= hotărâsc), fac legământ 89₁₇; 4° *s-vă bag a treilor cîle nă an-*

guĉitoare = să vă propui la toţi trei câte o ghicitoare 40₃₁; 5° *Mittu bāĝă nă furtie di bāliĉi* = Mitul încărcă (spre vânzare) o povară de balegi 79_{6. 13}; 6° *bāĝă boaŝea* = ţipă, începù să ţipe 42₃₁, 307; 7° *bāĝă bană* = mânia 332₃₈; 8° *muma-l bāĝă di cale* = mama îl înduplecă, îl convinse 6₂, 33₃₉, 9° *ŝi-bāĝă mintea cu sk'in-tu* = îşi băgă mintea cu spinul 53₁₇. 10° *Bagă-ŝi min-tea* = Bagă de seamă 46₃₁; 11° *bagă-ŝi-u tine cu min-tea* = închipuieşte-ţi tu 91₂₀, 89₄; 12° *vrea s-bagă mină* = (eră să bage mână) eră să-i prinză 4₁₀; *z bagă vîră tu mină* = să apuce, să prinză pe cineva 94₂₁, 305₇, 108₁₆; 13° *nu putù si-l bāĝă mină* = nu putù să-l doboare 120₃₀; 14° *bag mină* = ating 42₆₇; 15° *bag oara* = observ 369₃₄; *că nu-l bagă oară* = că nu-i atent, că nu bagă de seamă 203₂, 33₃₀; 16° *bag năinle* = urmăresc, alung, gonesc 2₈, 27₂₁, 89₃₆, 298; *El cara bagă luplu di nă-pōi* = Când începe el să-l gonească po lup 20₃; 17° *il bāĝă tu ocl'u* = îl băgă la ochiu 117₁₀; *ŝ-aveă bāĝat'i ocl'ul* = îşi propuse 308₁₉.

Bagŭ şi **baĉŭ** = baci.

Bah = cuvânt fără sens 177₆.

Balr sn. = colan, salbă; *băire di flurii* = salbe de galbeni 287₃₁.

Bală, pl. **bale** (mai uzitat) sf. = bală, bale 16₁₀; *s-ŝă cură*

bălile=(să-ți curgă balele)
să-i duci jindul 455₁₀, 223₆;
bale-ți lăsă gura=(bale-ți
lăsă gura) îi duceai jindul
35₂₂, 372₁₀.

Balcone sf.=balcon 364₁₇, 366.

Balg vb. I=baleg; *z-băligă
nă mulă*=se băligă un ca-
târ 118₁; *vai băligă* = va
băligă, se va băligă 456₃₁.
Inf. *băligare*.

Băligă sf.=balegă; pl. *băliqă*
79, 118₁, 168, 169, 232, 291.

Baltă sf.=baltă, lac 4₂₈, 142,
171, 222, 223, 347.

Baltu sn. = balț (un fel de
peschir cu care se înfă-
șoară bătrânele la cap)
305₁₂.

Bal'ă adj.=breaz, vită neagră
sau roșie, și cu o pată albă
în frunte.

Bal'uca, nume propriu de
câne 1₁₀, 25₁₂, 39, 107.

Bam ! bum ! = sgomotul pro-
dus de pccnitura unei puști
88₂₂.

Bană sf. = viață 19₃, 49, 51,
64₂ etc; *bana - i dulce* =
viața-i dulce 57₅; *Acși s-ți-
uă bana* = Așa să trăiești
46₁₉; *Aoă-î tră bană*=Aci-i
de traiu 179₁₉; *nu vrea-nă
măc bana* = nu m'aș fi a-
mărit 200₃₄; *se-aștirnă pri
bană* = se puse pe traiu
31₃₄; *nu-l dădeă bană a
feătii'ei*=nu-i da pace fetei
35₁₁; *nu-năda bană*=nu-mi
da pace 35₁₃, 47₃, 68₃₁, 186,
258₃₁, 301, 302, 457₁₂.

Bară sf. = mocirlă, mlaștină
345₃₄, 468₂₈.

Barbă sf.=barbă 222₃₁; *L'a-
rîdeă barba di g'ineafă*=
îi râdeă barba de fericire
114₁₈.

Barbă-Cot și Palmă-Om=per-
sonagiul Statu-Palmă-Bar-
bă-Cot 268-272, 286, 287.

Barbër sm.=bărbier 502, 504.

Barbëri, nume de localitate la
Avela 152, 360₂₈, 383₁.

Barim adv.=barem, cel pu-
țin, încaltea 72₁₀, 254₂₅, 487.

Bască sf. = lâna toată de pe
o oaie 128₂₃.

Baste sf. = prinsoare; *s-nă-
acădm baste* = să facem
prinsoare 419₁₂, 37.

Baş vb. I = 1° sărut 5, 17₁₃,
66₁₃, 88₁₅; *u bășară tu
frînte* = o să rutară pe
frunte 74₃₃, 181₃₁; 2° *vrău s-u
bașe*=vroi s-o necinstească
(=s'o sărute) 190₁₂; *S-cl'a-
mă, că taha u bășe* = A-
dică, că doar o necinsti
347₂₅.

Başac sm.=vânzător de fructe
cu schimbul (pe lână de o-
biceiu) în satele române. Ei
sunt săraci și vin din sătu-
lețele grecești 45₁₉, 152, 157.

Bat vb. III=1° bat; *u băteă
mărata di feată*=o băteă
pe sârmană de fată 21₈;
u bătū = o bătū 54₃₁; *lo-
aveă bătută* = îl bătuseră
(ei) 57₂₈; 2° *l'-viîi si z-bată
amirălu*=îi veni (=trebui)
să meargă la războiu îm-
păratul 210₃₁; 3° *că bătūși
calea pînă la mine*=fiind-
că bătūși drumul (=ți-ai
dat osteneala să vii) până
la mine 441₁₅; 4° *bătū loclu
tut* = umblă tot pămân-
tul 299₃₁; 5° *l'i si bătū
înima* = îi tresări inima
42₂₂; 6° *Ne-că bătū a viū*
= Nici nu dădū semn de
viață 120₁₄; 7° *bati-le dî
loc*=mișcă-te din loc (cre-

dință, ca să nu ți se întâmple vreun rău; când rostești ceva nepotrivit) 171₁₈; 8° *nu z-bătū* = nu se mișcă 128₁₈; *nu-l' si băteă di nîngă vatra tată-sui* = nu se mișcă de lângă vatra părintească 42₁₄, 15₇, 91₅, 501₂₈; 9° *aduk'i, iu bate Pillu* = pricepū, unde bate (=face aluzie) Pitul 80₁₁, 408₂₈; 10° *Niți cā-l' si bātū ocl'ul* = nu se sinchisi (=nu se sperie cătuși de puțin) 210₁₈; 11° Cânt: a) *lă băteă tută qua (puil'lu)* = le cântă toată ziua (=într'una) pasărea 38; *acădă z-batā ca di pri lumea nantā* = începū să cânte (pasărea) ca de pe celălalt tărām 37₂₀, 50₂₈, 28; b) *s-batā cu ea (cu flueara)* = să cânte din ea (din fluer) 17₁₃, 25₇, 44₁₁, 23₂₇, 232₁₈. Inf. *bătire* și *băteare* = batere, cântare, etc.

Bătire sf. = bătae, batere 21₈₁.

Bață sf. = palmă 86₄, 338₂₅; pl. *băți* = palme 348₁₈, 470.

Băcire și **băcăra** sf. = aramă 111, 477, 478; *bicāre* 38₂₈.

Băhclise sf. = bacciș, recompensă 176, 491₁₁.

Bănêd. Vezi: *bînêd.*

Bār = cuvânt fără înțeles 177₆.

Bārbāt sm. = bărbat 21, 53, 54 etc., *bārbatu-su* = bărbatul său 307 și *bārba-su* 72₁₄, 390₁₈; *il lo carā ti bārbāt* = îl luă iarăși de bărbat 75₁₁.

Bārbātesen adj. = bărbătesc, de bărbat; *scuturā bārbātească* = bătaie de cap bărbătească 201₁₄, 444₁₂.

Bārdeccā sf. = o vergea la

răsboiu, care se anină la partea urzelei când este pe isprăvite; *l'-deade bārdeccā* = îl gonl, îl alungă 365₁₀.

Bārnū sn. = Brău 38, 39. Vezi *brîn*.

Bārțāt sn. = braț, lungimea dintre cele două brațe, întinse fiind; cât încapē între brațe 272₂₈, 480₁₂.

Bārțire sf. = bolovan tare, piatră tare 100₁₁, 171₁₂, 284.

Bāsearcā [*bāseāricā, biseāricā, bisearcā, bisericā*] sf. = biserică 34₅, 51, 56, 57, 89₂₈, 165, 188, 190, 191, 416, 436.

Bāșare sf. = sărutare 44₂₂, 47₁₄, 181₁₅, 223₁₇; *se-alāșā feala di fu bāșatā* = s'a lăsat fata a fi sărutată 44₂₂.

Bātane sf. = piua 301.

Bāteare sf. = batere, bătaie 17₁₈; cântare (din instrument); cântatul paserilor 44₁₅₋₂₈.

Beare sf. = 1° băutură 92₂₈, 321₁; *apā trā beare* = apă de băut 184₁₂; 2° Serbare; ospăt, banchet; *vrū s- facā nū beari mari* = vroi să facă un ospăt mare, vroi să serbeze 156₁₂₋₃₈, 194₂₈₋₃₁, 199₆, 390.

Beaū vb. II = 1° beau; *s-bea apā* = să bea apă 15₁₇, 8₁₁; *apa ți aveā biutā* = apa ce băuse 16; *biūi* = băui 45₁₁, 8₁₈, 264; *s-nu ubiure tine* = de n'ai bea-o tu 262₂₈; 2° *s-bea cūbuk'a cu arihate* (își bea, fumă ciubucul în liniște) își căută de liniște 40₁₂; 3° *si'nqile tut ți-l biū di fricā* = (își bău tot sângele de frică) înghețā de

- frică 185₁₇; 4° *s-lu bea de viă* = să-l prăpădească și alta nu (lit. să-l bea de viu) 63₁₉, 88₈, 360₂₇, 250₃.
Belica n. propriu de împărat 438.
Bes vb. IV = băș 489₁₆.
Betă sf. = chelie, cap chel 131₂₈.
Bilblăco sf. = năut fiert sau prăjit 62₁₁.
Bileauă sf. = belea 303.
Bilescu vb. IV = jupoiu; înălbesc pânza; *si-l bilești* = să-l jupoi 111₂₇, 298₃₁, 343₂₉, 490₄₁.
Bilgek'e sf. = brătară 445.
Bilgucă sf. = brătară 482, 483.
Bil'e, pl. *bil'ăfi* = belea 8₁₇, 33₃₅, 251₃₁; *mi deadiși di bil'e* = m'ai pus în belea 26₂₀.
Birbēc sm. = berbec 88₃₃, 208, 210, 341; *lo-arucul ca birbecu* = îl rostogoli ca pe un berbec 263₇.
Birbēr sm. = bărbier 77₂₇.
 Vezi: *barbēr*.
Birbicușă nume propriu 428, 439, etc.
Birbicuș sm. = berbecel 127₂₉, *birbicușe* = grasă ca un berbec 298₃₉.
Biscărică. Vezi: *băsearcă*.
Bișină sf. = bășină 28₁₇.
Bișică sf. = bășică; *∞ di pes-cu* = bășica peștelui 164₂₅.
Bitisesen vb. IV = sfârșesc, termin 23₁, 39, 72₃₆.
Bitescu (din *bi(t)isescu*) vb. IV = sfârșesc 183₃₅, 190; *biți* = isprăvii 103₄₄; *biți* = isprăvi 7₂₀, 6₃₁, 83, 339₂.
Bitită sf. = sfârșită 126₁₇; nume propriu, cum am zice: Isprăvilă 105₁₀.
Bitură sf. = băntură 455₁₉.
Bizbil'e sf. = bolovan, pietrou 171₃, 275₃₅, 339, 464₁₈).
Bizlrsescu vb. IV = mă plictisesc, sufer de urit 116₁₆.
Bicăre. Vezi: *băcăre*.
Bicāl (și *băcălă*) sm. = băcan 84₆.
Binēd vb. I = trăesc, viețuesc; *bănă* = trăia 14₁₇; *pînă voi bineadă* = până va trăi 13₆, 24₆, 32₄, 38, 45₃₃, 47, etc.
Blastim vb. I = blestem; *blăstimă* = blestemă 5₁₁, 18₂₉, 168₃₁, 4, 406₃₂.
Blăstēm sn. = blestem; pl. *blăsteame*, 302₁₆, 486₃₂.
Blăstīmare sf. = blestemare.
Boațe sf. = 1° voce 14₂₀, 24₂₀, 35₁₇; pl. *bofi* = voci, glasuri, etc.; 2° *cu boafi* = cu voce tare; puternic 114₁, 294₂₆; 3° *fără să scoată niși ună boațe* = fără să scoată nici un țipăt 16₃₆, 286₃₁; 3° *cu nă boațe* = într'un glas 51₃, 177₁₈; 5° *băgă boața* = încep să țipe 42₃₈, 196₃₁; 6° *cu gumităt di boațe* = (cu jumatate de voce) cu sfială, fără curaj 206₁₆; 7° *cu ună boațe fri-coasă* = cu o voce înspăimântătoare 15₃.
Bobo! interj. = vai, aoleo! 54₃₀, 122₃₅, 153₃₄, 463₁₁.
Boe sf. = statură, talie; *nă boe di om* = o statură de om 67₂₇, 117₁₉, 222₂₇, 337; *tra s-ni măsur boea cu nis* = să-mi măsoare talia (=puterile) cu dânsul 375₂₄.
Boc sf. = culoare 276, 277.
 Vezi: *bucăuă*.
Boiu adj. = biet, nenorocit; *arcă s-acafă viră boiu pes-cu* = aruncă să prinză vre-un biet de pește 84₄; *boiu-*

- muna* = nefericita de mamă 128₁₁.
- Bonță sf.** = tipsie de pământ, în care se face plăcintă de mălaiu, numită *bağară*, și se coace pâinea de mălaiu, numită *bubotă* 278₃₃, 411₁₁.
- Boi sm.** = bou 37₃₄, 44₁₆, etc.
- to-a boilor* = (în a boiler) în închisoare 146₂₆, 232₃₄.
- Brac!** cuvânt turcesc: lasă! 6₁₁, 253₃₀, 345₃₄.
- Brangă sf.** = fiare, cătuși, lanțuri; pl. *brândi* 146₂₆, 461₁₀.
- Brat sn.** = braț; pl. *brață*, și *brați* 8₈, 15₇; *brățile* = brațele 40₁₆, 68₃, 170, 213, etc.
- Bravo!** = bravo 406₉.
- Bre!** = mări 25₁₀, 51₃, 60₂₃, 81, 103.
- Brescu vb.** IV [din: *mutrescu* > *mtrescu*, > *mbrescu*] = privesc, cat 79₂₀, 184₂, 376₂₁. Inf. *Brire* și *Breare* (Epir).
- Brin și [bărn, bîrn, bār] sn.** = brâu, cingătoare 14, 112₂₈, 127, 147; pl. *brîne* 383, *bîr-nile* 265.
- Broască sf.** = broască țestoasă 319.
- Broatic sm.** = broască, brotăcel 6₁₀, 128₆, 253₃₃.
- Bruescu vb.** IV = privesc. Dezvoltat din: *Brescu*, (Epir).
- Brum!** = buf! 129₂₆.
- Brumă sf.** = brumă 170; nume propriu 172.
- Brustură sf.** = brusture 114₃₄.
- Bubair sm.** = al doilea personaj din jucătorii *ligu-gari*, obiceiul ce se face la carnaval 231₁₂.
- Bubuescu (mi ∞) vb.** IV = mă cutremur; mă vaet (îngrozitor); *acăță să z- bu-buească* = începui să se vaete amarnic 303₁₆; *z-bu-bueaști* = se vaetă dureros, se cutremură 303₂₁.
- Bubulic sm.** = 1° cărăbuș 362—365; 2° *plină di bubuliți* = plină de drăcii 417₁₂; *te nu ștea drăcurii și bubuliți* = care nu știa drăcii și gărgăuni 453₁₁.
- Bubotă sf.** = pâine de mălaiu 147₃₀, 416₁₀.
- Buburēc sm.** = 1° rinichiu; 2° pl. ciuperci: *ș-ti buburēți* = și pentru (a culege) ciuperci 21₂₈. Vezi: *bureate*.
- Bucal sn.** = canată de porțelan frumoasă și p'alocurea numită: *bujân* 248.
- Bucată sf.** = bucată 87₁₇, 92₂₀, etc.; *bucățî-bucățî* = bucățele, bucățele 213₁₇; și *s-u facă di bucățî* = și s'o facă bucățele 22₂₁.
- Bucă sf.** = parte din pulpă, pulpă 379.
- Bucă sf.** = vas de lemn în care se aduce apă de la și-pote 189₂₉.
- Bucăliță sf.** = *bucă* mică, ulcior de lemn 244₁, 343₁₆.
- Bucum sm.** = buștean 197₁₁, 228, 365₁₈.
- Buduvai sn.** = loc în care se strânge apă, numit și *sternă* 414, 415.
- Budă sf.** = 1° buză; 127, 171; 2° *budă l'-arădeă* = eră bucuros 132₁₀; *co-arîslu pri budă* = răsând (= cu răsul pe buze) bucuros 36₇; *s-nu ț-arîdă budă* ? = ca să nu fii voios 372₁₇, 206₁₄; 3° *cu budă cripată* = amărit, întristat din cale afară 23₁₁, 201₁₅, 133₁₀; 4° *strîmbară bîdîle* = strâmbare din buze (spre semn de bătae

de joc) 98₁₈; 5° mal, țarm: *să s-priimă buđa de-amare* = să se plimbe pe malul mării 249₁₉, 2₁₄, 69₂₀, 361₁₆; *buđa di guvă*=marginea găurii 39₁.

Bueăuă sf.=coloare 174, 175, 456₂₆; *tu 99 di buēi u mul'ē* =(o înmuiē în 99 de color) a ocărit-o ca la ușa cortului 283₁₇.

Buf sm.=bufniță; adj. bădărănesc: *bufa di ursă*=bădărana de ursă 47₂₈.

Bugače sf.=fel de turtă și de plăcintă 299₁.

Buhare sm. = coșul casei 122₇, 224₃₀; nume propriu de împărat 25₁₁.

Buiscu vb. IV=colorez, vopsesc; ng. *mi ∞* = mă nenorocesc; *Te s-nu plingu și s-nu mi buiscu?* = Cum să nu plâng și să nu mă vaiet ca o nenorocită? 49₂₄.

Bujau sn.=cană de porțelan frumoasă.

Bum!=sgomotul produs de pocnirea puștii 489, 323₃₄.

Bumbăc sn.=bumbac 76, 86, 285₁₇; *nvițată dipri bum-bacuri și dipri mătăsuri* = învătăță să trăească bine 459₂₂.

Bumbunărică sf. = măcriș 168₂₅. Vezi: *burbunacă*.

Bumbunēd vb. I=1° a tună; *acăță z-bumbunēdă*=începă să bubuie, să tune 102₁₈, 52₆; *apreăsiră un foc mari di bumbunēdă* = aprinseră un foc mare, de par'că tună 162₄; *di bum-bunēdă mun'il*=de se sguđuiau munții 440₂₄; *u bum-bunēdă tu cireăp*=(o tună în cuptor) o asvârle în cuptor 110₂₇.

Bumbunēdare sf.=tunare, tunet puternic 74; *acăță nă bumbunēdareș-nă furtună* =începe să tune și să viscolească odată... 52₁₃.

Bun, fem. *bună*, adj.=1° bun 2₁₄, 10; *multu bună*=foarte bună 18₈; *cama bună* = mai bună 70₂₁, 40, 283₁; *di bum ma bun*=din ce în ce mai bun 250₁₄; *știri bune* = știri favorabile 9₆; *z-viđū tu bune* = se văzū printre lucruri bune 9₃₂; *bună-ți qua* = bună ziua 42₁₈; *ș-aistă bună* = bună și aceasta 41₁₂; *nu o-află bună* = nu o găsește bine (=nu găsește de cuviință) 238, 83₂₆; 2° sb. = binele; *di bünili tuti d:adi Dum-niđău*=de bunătățile (=fericirile) toate dete Dum-nezeu 34₁₈, 70₂₀, 68₁₆, 52₃, 123₂₇; *tine fe nă-ul feașiși bunlu aestu* = tu care îmi făcuși binele acesta 36₁₀, 20₂₂, 63₁₁; 3° *il' dīte cu bunlu*=îi zice (îi vorbește) cu binele 74₁₇, 40₁₈; *si-l l'aū cu bunlu* = să mă iau cu binișorul pe lângă el 94₁, 38₂₀; 4° *nu l'-u bună a feă-ti'l'ei* =(nu-i este a bună) nu-i e bine fetei 151₇; 5° *omlu aistu, fi nu vine, nu va s-k'ibă bun* = omul acesta, care nu vine o fi pățit ceva, (=i s'o fi întâmplat ceva rău) 78₁₄; 6° *tră bun, tr-ardū*=de bine, de rău 12₃₃.

Bunătate sf. = bunătate; *fă bunătēfi* = fă binefaceri 19, etc.

Bunăteță sf. = bine, bunătațe 161.

Buneță sf. = binefacere, bine 20₂₁, 58₈, 65₅ etc.

Bura! = cuvânt de îndemn pentru câni, când se asmut asupra cuivă 298₁₄.

Burbunacă sf. = măcriș (p'a-locurea: *bumbunârică*).

Burcate sm. = ciupercă 103.

Buric sn. = buric; 1° *acăfă să-l doară buriclu* = s'a îndrăgostit 18₁; *apărni s-u*

mîșcă buriclu = începuse să fie amorezată 436₁₄; 2° *tu buriclu a pădûril'ei* = în mijlocul pădurii 301₇, 19₂₁, 407, 464.

Busul'oc și Busul'ac sn. = busuioc 173₂₁.

Bute sf. = butoiu 114₂₁, 227, 262, 491 etc.

Buval sm. = bivoli 489.

Buzdugan sm. și buzgudane sf. 263, 265, 275, 461.

C

Ca = 1° conj. *ca*; *ca s-h'ibă* = ca să fie (pretutindeni); *ca să*; conj. comp.: *laiu ca tučînile* = negru ca tăciunele 1₁₈ etc.; *ca mastur* = ca meșter; 2° adv. *cam*: *ca-l' pârû pîn g'ine* = îi pârû puțin *cam* bine 2₃₇, 25₃, 67₈; *ca nu-l' vine ici g'ine* = *cam* nu-i veni de loc bine 217₉, 283₇.

Cacu (tu ∞) adv. = în deșert, în zadar 207₃₃, 281₂₅, 456₂₂.

Cad vb. III = 1° *cad*: *canda cădeă în foc* = par'că cădeă în foc 15₁₀; *vai cad* = voiu cădeă 12₁₄; *cădû în pade* = căzû jos 22₉, 186₁₄; *cari cădeă* = cari atrăgeau 10₁₀; 2° *dă-nă partea, țe năcade* = dă-ne partea ce ni se cuvine 433₂₅; *aoă-nî cade a nîa plata* = acî mi se cuvine mie plata (= să plătesc) 83₁₈; 3° *Cum lă cădeă* = după potrivă (așa cum se cădeă) 129₁₈; 4° *cădû a-riûlu* = fu biruit râul (= fu trântit) 31₂₂; 5° *il' cădû a-rău* = îi veni rău, leșină 151₃₃; *căzû pi greao min-*

duire = se miră mult ce să fie 174; 6° *și-l' cădû tu inimă* = și se îndrăgosti de el 205₃₃; 7° *Ași căzură tru păzare* = Așa începură să se târguească (= au stat la târg) 236₁₀; *cădûl* = căzut; Inf. *cădire, cădeare* și *cădere* = cădere, a cădeă.

Cadlcine, cadlcinean = c... de câne (înjurătură) 158₁₁, 159₁₄, 405₃₃, 556₇.

căleală sf. = scobitura, orbita ochiului 23₃₃, 172₂₄.

Cafè sm. și cafè sf. = cafea 76, 107₃, 291₃₃, 310.

Cafîgi sm. = cafegiu 310.

Caftu vb. I = cer, caut, pretind, doresc; *nî căftăși* = ne ceruși 5₁, 8₁₇, 19₁₈ etc.; *cum căftă aoă s-aclò* = pe când căută p'acișicolu 21₃₃; *fiçorlu căftă nă quă tră minduire* = băiatul ceru (pretinse) un termen de o zi pentru a se gândi 11₁; *s-caftă* = se cere, merge pe cerute 27₃₃; *s-lă căftă* = să le fi cerut 33₃₃; *îfi s-căftăi* = ori ce ai fi cerut 66₁₁, 87₁; *cil' căftăși* = cât pre-

tindeți 65₁₀; *ună căftă* = una doriă 10₁; *si dufe s-u caftă feata* = se duce s'o ceară în căsătorie pe fată 10₂₂, 59₁₀; *și-l' caftă mintea* = (și-i cere gândul), îi cere sfat, îi cere părerea 10₁₀, 11₂₇, 98₁₁; *si-l' caftă* = să-i caute (în cap) 49₁₀; *caftă-me puțin în cap* = caută-mă puțin în cap 266₁₀.

Caî pr. = care. 58₁₁. Vezi: *care, cari*.

Caîdl = viză; *fă-ți caîdi pa-saportea* = (vizează-ți pașaportul) fig. pregătește-te de moarte 431₁₁.

Caîmò sn. = dor 199₂₀, 315₁₀.

Cair sn. = caer 172₂₀; *cu perlu cair* = cu părul alb 251₁₇.

Caî-scl, caîscl = cine știe (în senz adverbial întrebuințat) 234₂₀, 254₂₁.

Caî-ți-do pron. = oricare 277₁₇. Vezi: *carî-ți*.

Cal, pl. *cal'* = cal 19, 37, 40, 41, 57 etc.; *cal azbuirător* 10₂₇, 87, 200₁, *cal co-areă-pite* 443, *cal cu peane* 392₁₀, = cal sburător, năzdrăvan; *cal... țe mîcă loclu și bea niorl'i* = cal... care fuge de rupe pământul 445₁₀.

Calăr (n-calăr) adv. = călare 64₁₀, 71₁, 116, 147, 272₁, *călăr* 314₁₁, 321₁, 324.

Caleu vb. I = 1° cale 114₁₀; 2° *s-nu-și calcă zborlu dat* = (să nu-și calce cuvântul dat) să se ție de cuvânt 67₁₀; 3° *și-l' calcă cu oculul* = și-i făcù semn din ochi 117₂₀; 4° *călcă tu 21 aîi* = a fi în al 21 an al vârstei 129₁₀, 127₁₀; 5°

călcă dipriună = stăruia într'una 150₁₀; 6° *s-calcă casa* = să prade casa 81₁₀; *aestu va s-aibă călcătă vîră avul* = acesta a prădat (= a hoțit) pe vreunul bogat 93₁₁, 308₁₁; 7° *că-l' călcăși loclu* = căci îi încălcași pământul 47₂₀, 59₇; *călcără locurile aeste* = au invadat, prădat aceste țări 337₁, 289₁; 8° *călcără păduri, munți* = călcără (= perchiziționară, căutară) păduri, munți 87₂₀, 11₁; *călcînda, (călcînda)* = călcînd 80₁₇; *tră cămila călcătă* = pentru cămila prădată 55₁₁.

Caldu adj. = cald 29₁₀, 158.

Cale sf. = 1° cale, drum: *l'-urd cali bună* = îi dori drum bun, să meargă să-nătos 63₁₀; *loară calea* = apucară drumul 1₁₁, 4₁₇, 87₁₀; *îu s-lu scoată calea* = unde l-o duce drumul, unde o eși 33₂₀, 44₁₀; *si-și tragă calea* = să-și vază de drum 37₁₁; *cari trăpsiră vîră quă cali* = dacă merșeră drum de o zi 146₁₁; *l'-astal'e calea* = întâmpină, îi iese în drum 1₁₀; *ș-feațe cale* = își făcù drum 4₁₁; 2° (adverbial): *calea-calea cum z-dufeă* = pe drum, (în drum) pe când mergeau 91₁₁; *calea-calea* = mergând, mergând în drum 79₁₁, 30₁₄, 51₁, 52₂₁; *calea da di un preftu* = în drum întâmpină pe un preot 105₁₁; *pri cale* = pe drum 12, 60₁; *tută calea* = pe tot drumul 13₇; *n-cale* = în cale

8₁₀, 31, 35₈; *cu grăile ni n-cale* = cu vorbele necuviincioase 450₁₀; 3° *di calea estă* = de astădată 44₁₀, 46₃₄, 80₃₁; *di nă cale* = dintr'odată 40₁₀, 70₁₈, 88₁₄, 130₈, 456₃. 4° *li bag di cale* = conviu, intru în relațiuni 190₂; 5° *l-băgă di cale* = îl înduplecă, îl convinge 6₂, 33₃₀; 6° *s-imni a călil'eî* = să umbli pe calea dreaptă (= să fii drept) 452₃₃; *orî n-aspûni a călealui* = sau îmi spui drept, adevărat 135₁₈; *omlu ... a călil'eî* = omul ... drept 453₃₈; *eră mul'ere ... n-calea al Dumniză* = eră muieră ... dreaptă, bună 238₇; *cîte-l' dîse feata mêturlui, iră cu cale* = câte zise fata măturarului, toate erau adevărate 256₃₁; 7° *noi nu l'im oamini țe s-mutrîm sum cale și stră cale* = (noi nu suntem oameni, cari să ne uităm supt drum și peste drum) adică: noi suntem oameni de treabă, cari își caută de drum, ci nu niscaivă tâlhari sau hoți 60₃₀; 8° *s-l'a calea tată-sui* = să apuce pe drumul (= pe urmele) tatălui său 135₂; 9° *s-lo calea di guși* = porni pe drum 125₁₀; 10° *vîră nu putea si-l' da cale a lingoàril'eî* = nimeni nu putea da de rostul boalei (= să afle rostul boalei) 349₁₄; *țe cali s-l'i da* = cum să dispute, cum să așeze 302₂₁; *vîră nu putea si-l' da cali* = nimeni nu se pricepea cum să dispute 45₁₈; 11° a) *lă*

deadi cali = le isprăvi 301, 152₃₈; b) *și-l' dau cali to-arî'û* = și-i dau drumul în rău 103₁₀, 28, 100₂₄; c) *dă-dea cali a caluî* = da drum calului, îl sloboziă 154₃₀; d) *și li deădîră cali de aclo* = și-i goniră de acolo 55₃₄, 43₃₁; e) *vulpea l'-deadi nă cali* = vulpea îi arată un drum, îi arată un sfat 21₁₀; 12° *o-aflu cu cale* = găsesc de cuviință 106₃, 35₁₅, 19, 47₃₁, 58₂₈, 199₂₁; 13° *ai s-alătescu calea* = hai să schimb felul 65₁₈; 14° *și-ș mutrî calea nă-inte* = și-ș căută de drum înaintea 81₂; 15° *căl'urle tute si ncl'isiră* = (se închiseră drumurile toate) deveniseră foarte nesigure drumurile din pricina frigului 86₁₂; 16° *arcă cîti trei căl'uri tu siptămină* = făcea câte trei transporturi pe săptămână (dela locul unde cumpără până unde vindea 300₁₇; *s-arucă ș-allă cali* = să facă ș-alt transport 300₃₀; 16° *ficôr diprîl căl'uri* = băiat de pe drumuri, fără căpătâiu: copil din flori 8₃₅, 36₃₃; pl. *căl'uri și căl'* (la Fărșeroți). Caleașcă sf. = trăsură închisă, cupeu 238₁₈. Calôtlhă adj. = ferice, norocos 332₁₀, 463₁₁. Calpu adj. = calp, falsificat 455₃₄. Cama adv. = mai 2, 8₁, 12, 34 etc. Can = 1° cel puțin 34₃₀, 126₂₀, 304₃₀, 260₃₅; 2° nimeni 260₂₇. Canale sf. = zghiab (= lătoc de lemn, servind la mori

dârste, vultori etc.) 295, 348₂₄.

Canda [din: *ca* + (*cî*)*ndu* = ca și când] = par'că 7, 15₈, 35, 84₃₄ etc.

Canim adv. = cel puțin 79₃₀.

Vezi: *can*.

Cap, pl. *câpîte* = cap 23, 24 etc.; capăt 53₁₈; 1° *cap* — *cap*! = capule, capule 431₁₁; 2° *cap di k'atră* = încăpățânat, îndărătnic 263; *cap di grij* = tare de cap, încăpățânat 204₈, 338₃₄; 3° *caplu a căsil'eî* = capul, șeful casei 210₁₅; 4° *ntreabă câpîlle ligate* = întreabă pe cei cuminți 309; 5° *cap di om nu easte* = cap de om nu-i, nu-i nenorocire ireparabilă 202₁₁, 283₂₂; 6° *s-lă l'ai caplu și s-fuđi* = să le iei capul și să fugi (așa de frumoase erau), 33₁₀, 159₈; 7° *cap de-ari'ū il' cură lăcrânle* = îi curgeau lacrimile ca o sorginte de râu, ca un izvor 25₃₁, 183₃₄; 8° *lo-adrd caplu* = se ameți (de băutură), se cherscheli 90₈, 34₃₁; 9° *și-l' l'a caplu* = și-i iea capul, și-i taie capul 39₁₈, 108₁₇, 120₃₁, 147₁; *cum să-l facă si-și mîcă caplu* = cum să-l facă să piară, să moară 9₁₅, 264; 10° *nă bagă cu caplu n-loc* = ne face, ne dă de rușine 106₃₁, 445₈; *va nă facă s-no-avem iu s-nă scutem caplu* = ne va face să nu avem obraz de a ne arăta în lume 106₃₁, 317, 309₃₀; 11° *carî are doa-uă câpîle* ? = cine îndrăznește ? 370₁₀; *carî é-așel cu doauă câpîte* ? = cine-i

nesocotitul, îndrăznețul ? 489, 43₁; 12° *deadî cap* = se ivi, apărî 50₁, 147₁, 266₃₀. 13° *mută cap* = se răsculă, se revoltă 196₈, 289₁₄. 14° *cum îfi tal'e caplu* = cum te taie capul, cum te pricepi 98₁₆, 124₁₅. 137₁, 176₁; *l'i li loa multu caplu* = învăță grozav, prindea cu mare ușurință 187₃₈; *cum di l-acăță ahî't caplu a fičorlui* = cum de-i prindea (de pricepea) într'atâta băiatul 215₃₁; 15° *cu arăulu, n-cap nu u scot cu omu aestu* = cu răul, nu o scot la capăt, nu reușesc cu acest om 94₂, 95₁, 120₃₇, 162₂₈, 187₂₃, 202₁₄, 274, 336, 346₁₀; 16° *pri trei anî în cap* = la trei ani în cap (= împliniți) 65₃₁; *Nă sută di lire n-cap cuventa* = tocmai o sută de lire vorba 188₆; 17° *cu noaptea n cap* = cu noaptea în cap, de cu noapte 287₂; 18° *din cap pină n-coadă* = de la început până la sfârșit 51₃₂, 134₂₄; 19° *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije, fără bătaie de cap 147₁₇, 307₁₅; 20° *cu caplu spin-đurăt* = amărît, întristat; 21° *s-șă bađi caplu tu tas-tru* = să te decizi la moarte, că te joci cu viața ta 341₂₅.

Cap-di-cine, pl. *cap-di-cîni* și *cap di-cîneanî* = câpcaun, cap de căne 36-340.3.

Cap-de-ari'ū = sorginte de râu, izvor 193₁₁.

Capôt sn. = fel de mântăluță, care se îmbracă pe corp 400₈.

Capelă sf. = pălărie 240₁, 349₈.

Caplân n. propriu de leu 249.

Capră, pl. căpri, art. *căprile*, *căpările* și *căpîrle* = capră 26₁₁, 27₁, 94₂₅, 185, 205—207, 277; *capră di lapte* = caprele cari se țin pe lângă casă în tot timpul verii, ca să beneficiem de laptele lor 283₄; *Ți-vîniră căpările*? = (Ți-au venit caprele?): ai venit acasă, te-ai dumerit? 91₁₇.

Capră-agră sf. = (capră sălbatecă), căprioară 22₇.

Capră-șută sf. = căprioară 475—484.

Capsu adj. = biet; *a capsu-nveâștil'eî* = a sârmanei de neveste 301₁₈.

Cara, carl [etimol. din: *că-eră* = *cara*, scăzut la: *carî*] = dacă; *cara s-feașe un munte* = dacă se făcu un munte 4₅, 9₁₀, 20 etc.; *carî avqî* = dacă auzi 7₁₇, 4, 60, 145 etc. etc.

Caramân, nume propriu de câne 11.

Cară sf. = carne. Vezi: *carne*.

Carcalêț sm. = lăcustă 41.

Carcașal sm. = drăcușor; dracii cari stăpânesc dela Crăciun până la sf. Bobotează 91₁₁, 269₁.

Carl conj. Vezi: *cara*.

Care și *carî* pr. rel. = care, cine 5, 11, 14, 36 etc.; Gen. Dat.: *a cui* 55₁₁; *a cure (di nișî)* = căruia (dintre ei) 335₁₁; *caî* = care 71₁₇, 73₁₁, 74, 264, 479; *carî di carî s-plătească* = care mai de care să plătească 83₁₄, 79, 177₁₅, 66₁₉.

Carl-ți pr. nehot. = ori care,

ori cine 94₁₆, 147₃₈; *carî-țido* = ori cine 242₂₆, 247₁.

Carîște (adverbial) = cine știe, poate 13₇; *s-aștiptanis carîște cît* = să fi așteptat doar ori cât de mult 5, 59₁₄, 87, 146, 201, 442. Vezi și: *caî-scî*.

Carne sf. = carne 12₂₁, 94₁₇, 267 etc.; *cară* = carne 470₁, 481₁₈; pl. *cărnuri* 13₁₈; *carnea ca di puîl'u* = carnea foarte fragetă 111₁; *carni vaî mișcu di tine* = am să rup carne din tine 158₁₅; *aestu ș-eră draclu vîn*, *carne ș-oase* = acesta eră dracul curat, în carne și oase 21₈, 317₁₂, 404₂₈; *cărnurli fi si cutrimbură di pri lini* = te cutremurai, te îngroziai 192₇.

Carotă sf. = trăsură 360.

Carte sf. = 1° carte 41, 157₂₁, 178; 2° hârtie: *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈, 193₁; 3° scrisoare 6, 36₁, 47, 193, etc.; *si-l'pitrec carte* = să-i scriu 7₁; *adară nă carte* = scrie (= face) o scrisoare 113₁₁; 4° cărți de joc; *z-goacă a cărți* = să joace cărți (de joc) 211₅, 429; 5° *să nveață carti* = să învețe carte 128₅; *mași di carti s-no-armină orbu* = numai de carte să nu rămâie lipsit, neînvățat 187₁₄; 6° *lo-avea triculă tu cartea mōr-filor* = îl trecuseră printre cei morți 268₁.

Cartu sn., pl. *carturi* (Epir) = 1° sfert de ceas; 2° a patra parte din megidie, valorând 5 piaștri 162₁₁, 13, 354;

în Macedonia se zice:
čurēc.

Casă sf. = casă; pl. *case* și *căsurī* 25₁₀, 22₉, 30, 87 etc.; 1° *feată di casă bună (mari)* = fată de familie bună (mare) 37₃₀, 300₁; 2° *aușlu ne casa nu lu ncă-peă di harauđ* = pe moșnici casa nu-l încăpeă de bucurie (= nu mai putea de bucurie) 30₁₁, 34_;; 3° *va l'i ncl'idă casa* = o să-i strice, o să-i prăpădească casa 188₁₇; 4° *di casă-casă* = din casă în casă 57₃₀.
Vezi: *acasă*.

Cascu vb. I = casc; *vulpea lu ascultă cu gura căscată* = vulpea îl ascultă cu mare atenție 50₂₉; *armase cu gura căscată* = rămase uimit 67₃₀.

Caselă sf. = cassă de bani 210₁₁, 211.

Casianò sm. Casianò 20₁₀, 10.

Castru, pl. *castre* = tabără, lagăr 211_;; cetate, fortăreață 351, 401.

Caș, pl. *cașurī* sn. = brânză, caș 226, 258₁₈.

Cata, nume propriu de femei 22, 224₆.

Cati sm. = cadiu, judecător (ture) 55.

Cabe pr. neh. = fiecare; *cabi-un* = fiecare 15₁₈, 143₈, 194₁₅, 438; *di cabe quă* = în fiecare zi 56₈, 72₁₁; *cabe parte* = fiecare parte 13₁₁; *cabe seară* = fiecare seară 3₆.

Cavà! interj. = vai! 56₁₁, 86₁₁, 224₁.

Că conj. = că, căci, fiindcă (pretutindeni).

Căbule sf. = convenire; *nu s-fațe căbule* = nu convine;

nu se înjosește a conveni 418₁₆.

Căčuă sf. = căciulă 226₉; *scoate căčuă s me-agudești* = (scoate căciula să mă izbești), adică: suntem la fel, suntem unul ca și altul 79₁₅. Vezi:

Căculă sf. = căciulă, fes 8₁₇, 27₁₈, 42, 43, 121 etc.; 1° *bînd nîs cu căcula scoasă* = trăia din belșug, în nepăsare 253₇; *u duțea cu căcula scoasă* = petreceau în nepăsare 355₁₅, 405₁; *glindi-seă cu căcula scoasă* = se desfătă nebunește 319₁₃; *s-mică, s-bea cu căcula scoasă* = să mănânce, să bea la discreție 130₁₂; 2° *carī vrea să știbă d-iu l'e căcula* = cine vrea să știe (= cine se interesă) cine este (ea)? adică: nimeni nu (o) băgă în seamă 37₁; 3° *Adu cîte un vîn di căculă* = Adă câte un vin de persoană.

Cădeare. Vezi: *cădire*.

Căđut adj. = căzut; întrecut. Vezi: *cad*.

Căfase sf. = colivie (Macedonia) 175₁₀, 384.

Căftare sf. = căutare, cerere pretindere, etc. Vezi: *caflu*.

Căhtescu (mi ∞) vb. IV = mă prăpădesc de răs; *arîdeă di s-căhteă* = râdeă de se prăpădiă de răs 364₁₁.

Căile (di ∞) adv. = în stare; cu puțință; *nu fu di căile* = nu fu cu puțință 328₁₀; *că ș-bana mea s-h'ibă di căile, nî-u dau ti niși* = că și viața mea de ar fi cu puțință, o dau pentru ei 331₁₇. *Easte di căile s-facă*

te s-caffi = Este în stare să facă tot ce vei pretinde.
Căleme sf. = trestie 447₂₅.
Călăr = adv. călare 324. Vezi: *calăr*.
Călămăr sn. = călimări 54₁, 486₁₁.
Călămbuk'ă sn. = porumb 11₁, 469₁.
Călăreț sm. = călăreț 427₆.
Călător sm. = călător 88₆, (greșit *călitôr*) 133₁₀, 161, 162, 357, 434.
Călăuz sm. = 1° catărul care merge în capul caravanei; 2° sentinelă; 3° spion, gazdă de hoți; 4° conducător.
Călăuzlik'e sf. = 1° conduce-rea 178; 2° spionarea.
Călcare sf. = călcare, perchi-ziționare, etc. Vezi: *calcu*.
Călcătură sf. = călcătură, călcare 369₃₂.
Căldare sf. = căldare 29₂₁, 22₁, 87₁₄, 268, 269; pl. *căldări* 139₁₇.
Căldişor adj. = căldicel 158₆, 100.
Căldură sf. = căldură 12₁₃, 208, 302.
Călescu vb. IV = încălzesc (un obiect la foc); 1° *li căli* = o tuli la fugă, o șterse (campe ascuns) 82₃₀, 122₂₁, 63₁₉, 310₂; 2° *Ș-măcară di s-că-liră* = Și mâncară de se săturară deabinele 73₁₀; 3° *s-căliră* = se îmbătară.
Călfă, pl. *călfădi*, *călfăfi* = călfă 32₂₃, 33₃.
Călișoară sf. = potecă, cărare 81₁₁, 88₆.
Călivă sf. = colibă 5, 8, 26, 28 etc.
Călivucă și **călivușcă** sf. = colibioară 98₁₁, 124₁₀, 281, 370₁₁, 439.
Căloare [Epir] sf. = căldură

mare, prea cald 103₁, 117, 208, 293, 486₁₁; *te s-caffi* = este în stare să facă, tot ee-i pretinde; *tu avia că-loârîl'eî* = în arșița căldurii, în căldura cea mai arzătoare 302₁₀. În Macedonia se pronunță: *cároare*. Vezi: *cároare*.
Călpitură. Vezi: *cărpitură*.
Călțavetă sf. = călțavetă, jartieră 382, 414.
Călugăr și **călugur**, **călugru** sm. = călugăr 19₁, 7, 15, 389, 390, 452, 453.
Călugărescu adj. = Călugăresc; *străniile călugărești* = straiile călugărești 183₆.
Călugărîș sm. = călugărel 183, 184.
Cămară sf. = 1° gang; 2° fudulie: *nu o-avea locu di cămară* = nu mai putea... de fudulie, (=de mândrie) 473₁₀.
Cămarusescu (mi ~) vb. IV = mă fudulesc, mă mândresc 34₆.
Cămeașe sf. = cămașă 33, 34, 87₁₇, 223, 224; 1° *ș-fu cu că-meașa di la nuna* = fu simplu, cu mintea decopil 83₃; 2° *ș-cu cămeașa dipri nîsă si ncăcă* = eră peste fire de rea 282₁₁; 3° *fi si cu-trimbură cămeașa dipri-tine* = te îngroziai 274, 361₁₁.
Cămilăr sm. = cămilar, conducător de cămile 312.
Cămilă sf. = cămilă 54, 55, 312, 437.
Cămișită sf. = cămășuță 412.
Cămpu. Vezi: *cîmpu*.
Câne. Vezi: *cîne*.
Căngle sm. = ciocănel 479₁₁, 480.

ănlăscu (mi ∞) vb. IV =
mă căinesc 116₁₁.

ănlă sf. = căinire, păs, mahnire mare.

ăp sm. = fig. rege, cap încoronat.

ăpak'e sf. = capac 8₁₈, 112;
1° *află căpak'e la tute* =

(află capac la toate) le potrivea bine pe toate 370₆;
va-l' află căpak'a ș-aiștêi lugurii = o va potrive și pe această afacere, o va aranja și treaba aceasta 301₂₀; 2° *mutreă s-lă bagă căpak'e* = căută să le treacă cu vederea, să nu le scormonească și mai mult 195₁₈.

ăpară sf. = arvună 162₁, 217₁₂.

ăpăescu (mi ∞) vb. IV = mă prăpădesc; *s-căpăeă de-arîdire* = se prăpădia de răs 307₁₁.

ăpăit adj. = sleit de oboșeală, prăpădit 87₁₉; *oar-fân căpăit* = sărac lipit 65₁₁.

ăpărlădă sf. = staulul unde dorm caprele 27₁₄, 503₁₀.

ăpestru și **ăprestu** sn. = căpăstru 54₁₀, 109₁₁, 136, 216, 252, 253; 1° *cu mûlilî a-căfatî di căpestru* = cu cătării înșirați și legați unul de altul de căpăstru 100₁₈; 2° *Scoasi di lă deadi căpêstrulu și-și mutrî di lucrû* = Le dede căpăstrul (=eși din slujba de păzitor al iepelor) și-și căută de drum 119₁₉.

ăpia sf. = căpetenia, șefia 64₁₁.

ăpisteară sf. = căpistere 29₁₀, 107, 108, 259₁₇.

ăplîtan sm. = căpitan (=șef); *căplîtanlu di cărave* = că-

pitanul (=șeful) de corabie 1₁₁; șeful haiducilor 21₁₁, 59₁₁, 60, 61.

ăplîtnû și **ăplîtnû** sn. = perină (căpătăiu) 173₁₄, 202₁₀, 235₆, 283₁₁, 330, 447.

ăprâr sm. = păzitor de capre.

ăprestu sn. = căpăstru 217.

Vezi: *căpestru*.

ăprînă sf. = lână de capră, păr de capră 207₁₁, 300.

ăpsălsescu vb. IV = afum; ard (obiect de lână) la foc; fig. 1° *il' lu căpsălsî gumarlu* = i-l șterse (ii fură) măgarul 456₁₈; 2° *(el') le-aveă căpsălsită* = (ei) o șterseseră, o tuliseră pe ascuns 83₁₈, 90₇.

ăpsălsire sf. = afumare; *ună căpsălsiri țe feați oăspilî* = îndată ce o șterse (=ce plecase) oaspetele 162₁₈.

ăpsescu vb. IV = consimt; *căpsiră frațil'* = consimțiră, conveniră frații 477₁₅.

ăpul'e sf. = partea dindărăt a vitei, partea dintre coadă și șolduri, fr. «la croupe», germ. «Hinterteil des Pferdes» 14₆, 37₁₄, 103₁₈, 116₁₈; *grasă-grasă: truplu ună cu căpul'a* = de grasă ce eră: nu se deosebiă corpul de coadă 186₆.

ărare sf. = potecă 35₁₀; *mași z-da cărare a lûcurlui* = numai să dea o deslegare trebii 87₆, 96₆; *carî nu puteă vîră să-l' da vîră cărari* = dacă nimeni nu-i putea spune ce a devenit 150₁₆.

ărave sf. = corabie, navă 1₁₀, 20₁₈, 252; *învîrînăți canda lă si nicară căravle* = întristați, par'că li se înne-

- cară corăbiile 35₁₁, 359₁₃, 201₄.
- Cărăfeta sf. = căpățana; fig. cap 85₁₀, 414₁₇; 1° *s-l'i umplă cărăfeta* = să-l convin-gă, să-l lămurească; 2° *a-hi't il' tăl'à cărăfeta* = atăta îl tăia capul, atât se pricepea 187₁₄.
- Cărăntană sf. = 1° piastru de aramă, care nu mai are preț azi 428₁₀, 429₉; 2° *cărăntanea* = pliscul, ciocul păsărilor 480₁₀; *cirindană* = piastru 39₁₅.
- Cărăvlnați s. pr. = mahalaua familiei *Cărăinașilor* din Avela 417₁₈.
- Cărbune sm. = cărbune 88₁, 176, 296₁₅, 475₁.
- Cărciliu sn. = vârful, pisc, creastă 174₁₇; *circiliu* 48₃₀.
- Cărinte sm. = cărinte, dinte canin; *acăfă s-l'aspună cărințil'* = începui să-i arăte colții 150₁₁.
- Cărlêq vb. I = crănesc; *nu cărlîqă dip* = nu crăcniă de loc 43₆; *nu cărlêq* = nu zic nici păs, nu crănesc, tac mâlc 102₁₉; 109₁₃, 306₁₀, 348₁₅, 406₁₁, 504. Inf. *cărlîqare*; Part. *cărlîqăt, ă* = crăcnit.
- Cărlibană sf. = partea încărligată, ce se pune la cața ciobănească și cu ajutorul căreia se prind de picior oile, caprele. [Etim. din : *cărlig* + sufixul *ană*.
- Cărlig, pl. *cărlîqe* = 1° cărlig, cața (ciobănească); 2° ace de împletit; 3° orice lucru încărligat 27₁₁, 347, 406.
- Cărnôs adj. = cărnos.
- Căroare sf. = căldură mare,

- căroare (Mac *căloare*.
- Cărpitură și eripitură sf. = crăpătură; țâțâna ușii 8₁₇, 54₁₁, 114₃₀, 182; *cripitură* 172₁, 205₆; *călpitură* 335₁.
- Cărșut adj. = fără coarne, ciut: *h'îfi cărșuti* = smochine neincornorate (fără însușirea de a face să crească coarne) 45₁₂; fem. *cărșută*.
- Cărșută sf. = căprioară (capră ciută, fără coarne.)
- Cărtel' sn. = cătușe, lanțuri 420₁.
- Cărtescu. Vezi: *cirtescu*.
- Cărținescu vb. IV = 1° trosnesc; *cărțini ușa* = scârțai ușa 147₁₃; 2° plesnesc 464₁; 3° trântesc: *carî lă cărțanî citi ună* = când le trânti câte una 37₁₄, 201₂₂, 266₁₅; *cărținești nă mincună* = trăneste o minciună 100₁₈; 4° *cărțini dințil'* = scrâșni dinții 95₁₂; 5° *L-u cărțini ariulu ng'os* = apucă de-alungul râului în jos 132₁₅; apucară 81₁₆.
- Cărținôs, cărtănôs adj. = trosnitor, scârțâitor 26₁₈, 22₁₈, 223₁₈.
- Căruță sf. = car, căruță, trăsură 167₁₅, 22₁₈, 482.
- Căruțe. Vezi: *cruțe*.
- Cărvane (cărăvane) sf. = caravană 60₇, 117₁₁, 135; *Iu z-ducă n-cărvane?* = Unde să meargă cu caravana (ca să agonisească, să câștige)? 100₆; *s-nu k'arâ di cărvani* = să nu piară, să nu facă, ca să aibă vre-o pierdere din comerțul cu caravana 300₁₄.
- Cărvănâr sm. = conducător de caravană, chirigiu, care

- se ocupă cu transportul pe uscat prin caravană de cătări, cai, etc. 100, 117.
- Cărveal'e** sf. = o pâine întregă 82₁₁, 124₁, 254₁₇.
- Căsbă** sm. = oraș 216, 217, 327, 384; *cîsbă*. Vezi: *hă-săpă*.
- Căscare** sf. = căscare, căscătură 373.
- Căsică** sf. = căsuță 67₁₇, 124₁, 156₁, 464.
- Căslăstră** sf. = coteț 108, 109.
- Căsmete** sf. = noroc, soarte 42₁₁, 55₁₁, 100, 124, 125, etc.; *căsmetea va s-le-avină, nu s-o-avîni* = norocul trebuie să umble el după tine, nu tu după el 282₁₀.
- Cășare** sf. = stână, cășărie 96₁₁, 152, 153, 401; *cu gumariu adrăși cășare?* = ai făcut brânză cu măgarul? 457₁₈.
- Cășingie** sn. = cerbice; *s-loară di cășingie* = se înhățară 468₁₀.
- Căt.** Vezi: *cît*.
- Cătă.** Vezi: *cîtră*.
- Cătăpățescu** vb. IV = încerc 415₁, 446₁₇.
- Cătărgăr** [recte: cătărăr] adj. = viclean, șiret 8₁₈.
- Cătărgăril'e** (cătărăril'e) sf. = viclenie 467₁₇.
- Cătigurie** sf. = acuzație, calomnie 191.
- Cătigursescu** (= cătiursescu) vb. JV = acuz, calomniez, defaim 56₁, 334₁₁.
- Cătindie** sf. = stare, tot avutul casei; *Casa ș-cătindia tută lă eară gâl'ina ș-cucotlu* = casa și căsnicia (= starea) toată le erau găina și cocoșul 30₁₀.
- Cătindisescu** vb. IV = ajung în stare de 470₉.
- Cătrane** sf. = catran 26₇, 28, 31, 175, 305; *Fuđi cătrane nvirinăt* = Plecă amărit foarte 234₁; *căsmetea mea di cătrane j-di milane* (norocul meu de cătran și de cerneală) norocul meu nenorocit 381₁₂; *a-hîntu cătrane l'i si păreă* = atât de nesuferită i se păreă 195₁₄.
- Cătră.** Vezi: *cîtră*.
- Cătrănit** adj. = cătrănit, plin de catran 306₁₁.
- Cătusă**, n. propriu format din *cătuse* (= pisică) = pisoiu 324₁₀.
- Cătuse** sf. = pisică 21, 22, 62—67, 168; *tăfeă ca nă cătuse* = tăceă ca o pisică 321; *șideă ca niște cătuse* = ședeau (liniștiți) ca niște pisici 195₁₅.
- Cătauă, cătao** sf. = căteă 43₁₅, 44, 68, 196, 198; pl. *Cătale* = cățele 441, 442; 1° *o-angăgană cîtră aclo cătauă* = pornește într'acolo, merge într'acolo 52₁₈; *o-angănară cătaoa* = o tuliră la fugă 118₁; *s-o-angîndm cătaoa de-aoațe* = să spălăm putina de aci 404₁₀.
- Cătal**, pl. *cătal'* sm. = cățel 14₁₅; *s-bîndēđi ca viră cătal orbu* (în text greșit: *căfel*) = să trăești ca un cățel orb; să mănânci, să bei, să ai totul deagata 366₁₄.
- Cătălic și cătălus** sm. = cățeluș 93₁₀, 198, 249₁₂.
- Că-țe?** pron. = că-ce, de ce? 18₁₈, 20₁₀, 32₁₈, 75 etc.
- Căti'n** sn. = farfurie 330₁₁, 455₁₈.
- Cățut** sn. = cuțit 175₁₆. Vezi: *cuțut*.

Căvală adv. = călare; *căvală pri cal* = călare pe cal 19₁₇; *l'a-mi căvală* = ia-mă călare 208_{20, 21}, 201.

Căvălărie sf. = cavalerie 146₁₀, 147.

Căvule sf. = condiția 139₁₁, 247₁₄; *civule* 46₂₂.

Cică-că, cică-cică = cutcurigu 30, 31, 108, 109, 449.

cîh! = căh! *cîh ș-mîh* = tura-vura! 190₆; *no-are cîh ș-mîh!* = nu încapе scuză!

Cîmpu (câmpu) sn. = câmp, câmpie, șes, ogor 8₁₆, 145, 171₁₃, 246₂₃, 293₁₄; *munțil' l'-adră cîmpu* = (făcu din munți câmpie) căută prin munți ca în palmă 25₁₇.

Cîndilă sf. = candelă 62₂₃, 383; *va l'-astinđi cîndila lămîil'eî* = (o să-i stingi candela balaurului) o să-l omori pe balaur 264₂₄.

Cîndu (cîndo) adv. conj. = când (pretutindeni).

Cîne (câne) sm. = căne; 19, 23, 30, 39, 62—64, etc.; *inși cānle* = ieși cănele 175₂₄; pl. *cîni*, 1₁₇, 476 etc. 1° *cîne vecl'u* = căne vechiu, credincios 2₁; 2° voinic: *ini-mă, cîne* = curaj, voinicule 154₂₄; 3° ticălos, rău 2₁₇, 8₂₆; 4° *ca cîne fără domnu* = (ca căne fără stăpân): într'o doară 92₂₈; 5° *niși cînl'i nu li mîcā* = (nici câni nule mâncău): ocară grea, strașnică 43₁₈; 6° *cînl'i s-tragă di tini* = mâncă-te-ar câni 33₄.

Cînește adv. = cănește.

Cînescu adj. = cănesc.

Cîneștră sf. = coș, coșuleț 127, 132₃, 291—292.

Cîntare sf. = cântare; citire:

cîntarea cărtil'eî = citirea scrisorii; *cîntarea cucol-lor* = 1° cântatul cocoșilor (= miezul nopții); 2° zori de zi 95₂₃, 256₁₁.

Cîntăt adj. = 1° cântat; 2° vrăjit, fermecat, năzdrăvan 108₂₄, 180₂₆, 318₁₁, 377, 455₂₁; 3° *puil'ū cîntăt* = pasere măiastră 47₁₇, 50₂₆; 4° *om cîntăt* = om cu carte, învățat.

Cîntată sf.: *tu ∞ cucol-lor* = la cântatul cocoșilor, spre faptul zilei 465₁₁.

Cîntic vb. I = cânt cantece de leagăn; *ași lă cîntică* = așa le cântă cantece de leagăn 242_{5, 6}.

Cîntic sn. = cântec 21₂₄ etc.; *plîndeā un cîntic jil'ōs* = plângeā un cântec duios 88₁₂; *tut cînticlu, țe și ștea* = tot cântecul vechiu, tot cu trucul său uzat 101₁₆; *cîntic di mortu* = bocet 193₂₁.

Cîntu vb. I = 1° cânt: *acăfă s-cîntă* = începū să cânte 6₇, 35₆; *cîntă jil'ōs* = cântă duios, jalnic 26₁; 3° *ș-ună carte țe cîntă* = și o scrisoare care spuneā 352₂₇; *țe cîntă firmanea* = ce spuneā firmanul 103; *cîntă-ni cartea* = citește-mi scrisoarea; 3° *tut g'ineafă-l' cîntă* = tot (= numai) fericire îi menia 127₂₄; 4° *cara-l cîntă și-l discîntă* = (dacă-i cântă și-i descântă), dacă-i îndrugă cine știe câte 362₂; 5° *țe-l' cînti și țe-ți discîntă* = ce-i cânti și ce-ți descântă; ce-i zici, ce-l sfătuești, și ce-ți zice? 231₁.

Cîntăsescu vb. IV = mă căinesc;

Nă quă, cum cîhisea singură = Într-o zi, pe când se căinia singură 47₁₀.

Cîrăllă, Vezi: *cărcăliu*.

Cîrindană. Vezi: *cărintană*.

Cîrnos (cărnds) adj. = cărnos; *s-cîrnoasă s-lăptoasă și cu oara acasă* = și cărnosă și lăptoasă și de vreme acasă, adică: cu toate însușirile frumoase 208₁₁.

Cîrtescu vb. IV = 1° întristez; *mî cîrtescu* = mă întristez; *s-nu-l cîrtească* = să nu-l întristeze 7₂₂, 133₂₇; 2° ating; *nu-l cîrti dip* = nu-l atinse deloc, nu se atinse deloc de el 9₂₄, 42₇, 46₂₂, 78₂₃, 162₂₈; 3° *nu cîrtește* = nu strică, nu face nimic, nu-i nimic 11₁₇, 247₉, 291₁₁, 435₁₁.

Cîrtire (*cărteare*) sf. = 1° întristare, supărare 70₁₁, 176; 2° atingere; 3° *nu-i cu cîrteare* = nu-i nimic.

Cîrtit adj. = 1° întristat, mîhnit 35₂₂, 54₂₂, 128₂₂.

Cîsibă. Vezi: *căsăbă*.

Cît adv. = 1° cât; *cît li dai?* = cât, cu ce preț le dai? 233; *arcoari eară cîtu z-dîfi* = eră frig cât de mult 46₉; *prađi am cātu s-dîfi* = parale am cât de multe 40₁; 3° numai ce, cât, îndată ce: *cît ađumsi* = îndată ce ajunse, ce sosi 33₁₁, 32, 51₁₀; *cîtu ntunică* = îndată ce se înoptă 3₉, 2, 42₂₀; *cît vine* = abia veni 58₁₁; *cît vinea* = cu cât trecea, cu cât se scurgea (= vremea) 21₉; 5 *cît-cît s-l-acađă* = cât p'aci să-i prinză 48₁; *cît-cît* = abia

79₇; *cît-cît să se-ancupă de perce* = cât de cât să se înhațe de păr (= plete) 83₂₁, 85₈, 301₁₀; cât p'aci 475₁₁; *cît-cît ađișă* = abia cât adormi 499; *căt* 477; *ună cite ună* = una câte una 1₁, etc.

Citră și cătă (*Fărșeroții*) adv., prep. = 1° către, spre 1₁₁, 24, 5, 8₉; 2° *cătă iu* = în cotro 27₁₀, 11; *cătră iu s-află* = în cotro se află 245₄.

Civule. Vezi: *căvule*.

Clește sf. = clește 445₁.

Clîndu sn. = lână scărmată cu mîna și care trebuie să fie trasă la darac 300₁₀, 22.

Clîț! = clîț! 456₁₆.

Clo adv. = acolo 79₁₁. Vezi: *aclo*.

Cloce sf. = cloșcă 218₂₂, 268₂₂, 461₂₂.

Cloput sn. = (clopot), talangă 115₁₁, 231.

Cluăescu vb. IV = clocesc; *s-cluăescă plîngul* = să plîngă într'una 150₁₇.

Cluțată sf. = lovitură din picior 31₁₄, 186₂₂, 456₂₂.

Cluvie sf. = colivie 37₁₁.

Cl'ae sf. = cheie, broască, pl. *cl'eî* 40, 59₁₁, 153, 222; 1° *dure fui cl'aea draclui* = destul am fost sgîrcit peste fire 355₁₁, 91₁; 2° *s-l-află cl'aea lûcurlui* = să-i afle rostul trebii 307₁₁; *s-l'aspună cl'aea* = să-i a-rate chipul, modul, mijlocul 43₂₂.

Cl'em vb. I = chem, numesc; *care s-cl'amă s-el mûntile Lacu* = care se numește și el muntele Lac 16₁, 18₁₂,

23₃₀, 22₈, 41; *s-cl'amă* = adică: *s-cl'amă dip* = adică de loc 242₃₁, 349₃₁. Vezi: *acl'em*.

Cl'îță sf. = cheiță, cheie 310₃₄.

Coa adv. = încoace 384₃₈; *din coa* = dincoace 251₃₇. Vezi: *ncoa*.

Coadă, pl. *coți* și *coade* sf. = coadă 2₉, 37, 69₁₁, 184₂₈, 384; 1° *după coada vîntului* = după urma vîntului 158₁₀; *hoara din coadă* = satul din urmă 439₃₁; *pîn tu coadă no-ascăpă* = până la urma urmei nu scăpă 9₁₇; *tu coadă (n-coadă)* = în sfârșit, la urmă 5₇, 207₆, 258₁₇, 440₁₈; *din cap pînă n-coadă* = dela început până la sfârșit 51₃₃, 134₄; 2° *o-adună coada citră acasă* = o porni spre casă 125₃₁; 3° *s-află viră ... coadă* = să afle vre-un ... defect 296₁; 4° *s-da coada* = să se gudure, să dea din coadă 2₁; 5° *s-așă j-băgd dracul coada* = și acî își băgă dracul coada 192₁.

Coaje, pl. *coji* sf. = coaje, scoarță 102₃₀, 132₁₅, 172.

Coapsă sf. = coapsă 267₃₀, 268₃.

Coardă și **hoardă** sf. = 1° coarda dela cicric, făcută de păr de capră și unsă, pentru a fi tare, cu catran; 2° sabie, spadă 87₃₀, 167, 174, 219, 447₁₁; *vă ascăpă ... di coardă și fune* = vă scăpă... de sabie și funie: de a fi tăiați și spânzurați 168₁₀, 167. Vezi: *hoardă*.

Coarnă sf. = coarnă, fructul pomului corn.

Coastă sf. = coastă; 1° *cari il' băgd sula n-coaste* =

dacă-i băgă sula în coaste. dacă-l constrânse 488₁₃; 2° *ni-u s-nu frînđi coasti* = mi-e că n'ai consimțit 206₁. *frînđeă coaste* = se împotriviă, făcea pe dificilul 369₈, 227₉; *fără z-da n-coasti* = fără împotrivre 301₁₄.

Cob adj. = orfan, lipsit de părinți, de rude 361₁₁; cobe. de rău augur.

Coc vb. III = 1° coc; *s-cușei* = se cocea 372, 373; *s-cușeă auiăle* = se coceau (= se făceau) strugurii 367₃₁. *s-coapse* (pita) = s'a copt plăcinta 29₁; 2° *l'-cușei somnu greū* = îi cocea somn greu, dormia buștean 5₃₃; *si-l' coacă un ocl'u di somnu* = să-i tragă un pui de somn 136₁; *greū somnu l'-copșu* = greu somn îi copsei (= trăsai) 36₂₆, 87₁, 117₁, 180₃₀, 269₂; 3, *l-u cor* = ți-o coc, îți port sâmbetele 491, 480₁. Inf. *coăfirc* și *cușeare*; partic. *coptu*, *coaptă* 27₁, 30, etc.

Cocă sf. = fruct, măricel cu care se distrag copilașii.

Cocă sf. = fig. cap. Din Albanezește: «*cocă*» = cap.

Codru și **Codur** sm. și sn. = 1° *codur di pită* = o bucată pătrată de plăcintă, pl. *codri*, *codri*; 2° pădure, pl. *coduri*; 3° piață, locul din mijlocul satului, unde se strâng sătenii 52₃₁, 164₁.

Cofă sf. = ploscă 89₃₀, 90₁, 22₃₀, 231, 469.

Coh'e sf. = 1° unghier; 2° loc de onoare lângă vatră, rezervat celor mai bătrâni și musafirilor; 1° *stăteă adu-*

năt tu nă coh'e = sedea strâns, ghemuit într'un ungher 43₆; 2° *ațel din coh'e* = acela care stă la locul de onoare 195₂, 101₁₀, 187₆, 305₁₅, 344₂₁.

Còk'ilă sf. = fecioară, fată mare (la Vlaho-Clisura).

Còk'ul sm. = fiu din flori, bas-tard 41₁₀, 1₁₀. La Fărșeroți: *dočū*.

C'ola n. pr. = Nae, Nicolae 24, 25.

Còlase sf. = iad 432₁.

Coluv adj. = Scurt de coadă, berc, fără coadă 184, 185, 186.

Contră = în contră, împotri-vă; *s-nu nă băgăm con-tră cu Dumniđă* = să nu ne împotrivim lui Dum-nezeu 391₁₀.

Cor, pl. *coruri* sn. = horă 206₁₁, 224, 278₁₆; *după țe tuți trăpsiră corlu* = După ce toți jucară în capul horei 54₁₉; *corlu-l trădeă nvea-sta noauă* = în capul ho-rei jucă mireasa 279₂, 380.

Corb, pl. *corg'i* = 1° corb 32₁₁, 36, 463; *corg'il' va s-tragă di tine* = corbii vor trage (=vor rupe, se vor îndrăgi) de tine 311₇; 2° *Corbul Cilibi* = corbul ci-libiu 472—475; 3° biet, sâr-man, nefericit: *corbul* = nefericitul 1₇; *Nu și steă corbul* = Nu știă neferici-tul, sârmanul 13₁₅, 168₁; *corbe!* = nenorocitele 13₁₆; *corba* = nefericita, sârma-na 110₁₂, 191, 277, 278, 283₁₈; *la! corbe curbișane* = sâr-manule 51₁₃; *ca la!i' și ca corg'il'* = ca vai de lume, ca nenorociții 78₁₁.

Corcan = întepenit; *lu nglișă tut loclu și-l feașe corcan* = îl îngheță tot pământul și-l întepenl 170₁₀.

Cornu s. = 1° pomul *corn*, pl. m. *corni* 107₁₃; 2° corn (de vite); pl. n. *coarne*; 45, 63, 150, 151 etc.; 3° fig. cap: *Bag-u g'ine tu cornu* = Ține-o bine min-te, prinde bine 77₁₁, 67₁, 128₆, 228₁.

Cos vb. III = cos; *acafă di-l coase* = se apucă și-l coase 32₁₂; *cum cuseă* = pe când coseă 135₇; *și-l cusū g'ine* = și-l cusū bine 169₁₄. Inf. *coăsire* și *cuseare*. Part. *cusūt*, *cusută*.

Coș, pl. *coșuri* sn. = coș 166₁₁, 239.

Cot sm. = 1° măsură, pl. *coți* 2₁₀, 167₁, 170, 135₁₃; sn. 2° cotul mâinii: *mînle tūl'ate di la cot* = mâinile tăiate dela cot 197₁; 3° a) *n-cot* = în deșert, în zadar 54₁₄, 58₁₄, 65₁₇, 113₁, 304₁₈, 413; b) *din cot* = în deșert, zadar-nic 21, 56₁, 74₁₇, 125₁₀, 142₁₄, 194₇, 15, 439₁₇. Expresiunile acestea ca și: *l'-aspuse collu* = (ți arată cotul) îl refuză, îi respinse cererea 457₇, sunt născute din *co-tul (mânei)*, cfr. *cîndu va-ni ved collu* = pentru a expri-mă adverbul «niciodată». Dela Aromâni este impru-mutată și expresiunea al-banezească: «mbă-cot» = în zadar, germ. umsonst. (G. Mayer: Alb. Wtb.)

Cota n. pr. = Cota 273—276.

Cra! = 1° strigătul produs de corb; convențional pentru a însemnă «carne» 267₁₅, 379₁₁, 35.

Crae! = sunetul produs de un obiect solid, când se rupe 152₁₀.

Crașt! = crașt! cuvânt prin care se aseamănă sunetul produs din ruperea a ceva: *crașt-crușt a sk'inlor* = rupe la spini (cu gura) 4₁.

Craū! = 1° croncănitul corbului, al vulturului 345₁₄; 2° sunetul produs de o lovitură 159₁₅; 3° de loc, absolut de loc 54₁₇.

Creaștit sn. = 1° creștetul (capului) 245₁₄; vârf (de munte, pom), etc.

Crehtu adj. = fraged 354₁₈, fem *crehtă* (greșit în text: *krehtă*) 111₁.

Crep vb. I = 1° crăp, plesnesc: *După ți cripă slih'olu* = După ce plesni, crăpă stafia 16₁₁; *s-creapă* = de ar crăpă 84₁₁; *crek' de-apoea tu k'ale?* = Plesnești apoi de necaz? 103₁₆, 22₁₄; *bărbatu-su s-creapă dimineața* = Bărbatului său (ii venia) să plesnească (de necaz) dimineața 64₁; *că aveă cripată di seati* = căci arsesse, nu mai putea de sete, (= însetase grozav) 51₁, 342₁₁; 3° *il' cripă al Pațuli* îi pásă lui Pațuli (= nu-i pásă de loc) 304₁₁; 4° *fe crek'* = la ce te căinești? 444₁, 409₁₂; *nu creapă* = nu fii abătută, nu te căini 120₈, 116, 200, 359; *cripă* = se văită, se căiniă 179, 47₂₂; 5° *cît cripă qua* = cât (= îndată ce) se crăpă de zi 120₁₀, 157₁₁; 6° *cu buđa cripată* = amărit, a bătut 23₁₁, 133₁₀; *Cripăt* = căinit, abătut 480.

Crescu vb. III = cresc; *creaște* = crește 16₁₁; *s-crească* = să crească 2₁₀; *criștă*, *criscă* = creștea 4₁₁, 57₁₂, 261₁₄; *criscu nă palmă di harauă* (= crescă o palmă de bucurie) nu mai putea de bucurie 88₁₂; *ti criscăm* = te crescurăm 5; *las crească* = să crească! crească! 45₈, 25, 49, 303, 304, etc. Inf. *creăștere* și *crișteare* = creștere.

Crimă sf. = păcat 160₈, 247₁.

Cripăre sf. = 1° crăpare, plesnire; 2° necaz, supărare, amărire, întristare 176, 196, 198, 445; *intră... tu cripăre* = începe să se preocupe 3₁₁; *nu ț-u cripărea* = să nu-ți pese 4₁₁; *il' vineă cripărea* = îi venia necaz 72₁₁; *di cripărea li feată* = de focul, de dorul fetei 133₁₈, *cripărea l'eră*, *că no-are soț* = păsul îi eră, că n'are tovarăș 308₁₁; *trađi cripărea pōlimlui* = = duci grija războiului 201₁₄.

Cripată sf. = faptul zilei; *s-a-lutmarăpintu cripata hăr-vil'ei* = se luptară până în faptul zilei 15₁₀; *cripata quăl'ei* = zorile de zi 158₁.

Cripitură sf. = crăpătură 172₁, 205₈, etc. Vezi: *cărpitură*.

Criștin sm. = creștin 33, 34, 107, 266, etc.

Criștinêđ (mi ∞) vb. I = deven creștin; *s-criștind* = s'a făcut creștin.

Criștinescu adj. = creștinesc 425; *cu înima criștinească* = cu inima creștinească

Crișt! = simulează modul de a tăia, de a reteză ceva din-

- tr'odată 126₁₁, 128, 269₁₁, 275, 466.
- Crucişalui** (în ∞) = cruciş, în formă de cruce 103₁.
- Crud** adj. = crud (de carne) 340₁₁, *ta s-nu-l arucă crud* = ca să nu avorteze 239₁₄.
- Cruescu** vb. IV = 1° croesc; 2° lovesc, bat; *lo-acaţă di-l' cruescu un scop* = îl apucă de-i trag o bătaie 43₁₉, 93₁₀; *il cruiră* = îl bătură 106₁₇; 3° ticluesc, plănuiesc, puiula cale; *fe-l' crueaşte mul'area* = ce-i croeşte, ce-i urzeşte muierea 68₁₇; *s-l' i cruescu nă mincună* = să-i croesc, să-i ticluesc o minciună 100₁₆, 177₈; *fe-l' se-avea cruită* = cese urzise contra lui 190₁₁, 228₈, 273₁₁, 305₁₁, 408₁₁.
- Crustal** sn. = tuţur de ghiaţă, care atârnă iarna sub streşinile caselor 218₈.
- Cruţe** sf. = cruce 1₁, 85, 114, 463, etc.; *căruţe* = cruce 476, 478; 1° *s-eră cu crucea n-cap* = eră drept, eră cu crucea în sân 171₁₁; 2° *fă-ţi crucea* = pregăteşte-te de moarte 185₁, 196₁, 298₁₇; 3° *băgară să-ş facă crucea* = au început să se mire 148₁₇, 338₁₁, = să se mire grozav 308₁₁; 4° *tut s-fă-fea* ∞ *şi di-fea* = tot îşi făcea cruce (= se rugă) şi zicea 34₈, 65₂₀, 297₁; 5° *După fe micară pine şi-ş feăfiră crucea* = După ce mâncară şi isprăviră 226₁₁.
- Csen.** Vezi: *zen*.
- Cu** = conj. 4₁₉, 5₈, 10₁, 14, etc.; prep. 1₁, etc.; *co-aestă* = cu aceasta 10₁₅; *c-* = cu: *di c-seară* = de cu seară 435.
- Cubăescu** vb. IV = mă vaiet (disperat).
- Cubăire** sf. = văitare disperată 267₁₁.
- Cuc** sm. = cuc 24–26, 182₁₈, 409; *sîngură ca cuc* = sîngură ca cucul 352₁₁, pl. *cuşi*.
- Cucoaşe** sf. = nucă 102 (Epir).
- Cuedş** sm. = nuc 102 (Epir).
- Cucot şi (còct)** sm = cocoş 23, 31, 32, 203, 465; *cucot cîntat* = cocoş năzdrăvan 108₁₄, 109; *ta s-nu z-dî-nică ca cucoşil' fraşil'* = ca să nu se sfîşie fraţii ca cocoşii 240; *at u m-fea cîntă cucotlu n-casă, nu gâl'ina* = atunci cântă cocoşul în casă, nu găina 189₁₇; *tu cîntarea cucoşlor* = în fapt de zi, în zori de zi 266₁₁.
- Cuculescu** (mi ∞) vb. IV = mă ghemuesc.
- Cucullt** adj. = ghemuit 172₁₈.
- Cucul'û** sn. = cucuiu, moţ.
- Cucută** sf. = un fel de buruiiană otrăvitoare; *l'i mbită, di-l' feaşe cucută, qadă* = îi îmbătă, de-i făcu tun 307₁₁.
- Cucle şi (cuşie)** Epir = trăsură închisă 174, 199.
- Cûcubă şi cîcubă** (Cruşova) sf. = buturugă 165, 286.
- Cufal** sm. = buştean (găunos, scobit pe din năuntru) 221₁₁, 275₁₁, 311 (Epir).
- Cufetă** sf. = bomboană, pl.; *cufete* 77₉, 10₁, 20.
- Cufină** sf. = coş mai mare 476, 477, 480.
- Cugămite şi (guğămite)** = cogiamite, destul de mare; *cugămite fiçor* = băiat destul de mare 221₁₁, 336₁₁.

Cuib sn., pl. *cuiburi* = cuib 181₁₂, 236.

Cuibâr sn. = cuib 233₁₁, 379; *l'-află cuibarlu* = a necins-tit-o 255₁₇.

Culăe sn. = colac, cozonac; *Lo-adună culăe* = îl strân-ge colac 63₁₇.

Culă sf. = castel 143.

Culêg vb. III = culeg: *ale-apse-aleapse pînă culea-pse* = alese alese pînă cu-lese 282₁₁.

Cullstră sf. = fel de coș 203.

Culeu (mi ∞) vb. I = mă culc; culc, adorm; *nu ti duși s-ti culți puți'n* = nu mi te culci nițel 36₁₀, 180, 256₁₇, 236₁₇; *s-l'i culcă* = să-i culce, să-i adoarmă 309₁; *și-l culcă m-pade* = și-l culcă la pă-mânt 19₁₁, Inf. *culcare* = culcare, dormire.

Culcûș sn. = 1° culcuș, vizuină, loc de odihnit al cânilor, fiarelor, etc. 181₁₁, 287₁₁, 340; 2° *l'-alăsară culcûșlu a-rași* = o părăsiră 48₁₁; 3° *adunată culcûș* = strânsă în formă de colac, incolă-cită 127₁; *șideă culcûș adu-năt* = sedea strâns în formă de colac, incolăcit 185₁₀.

Culutumbă sf. = dare peste cap, de-a-berbeleacu, fr. „culbute“ 48₁₁; *feățiră nă culutumbă* = se deteră o-dată peste cap, de a berbe-leacu 249₁₁, 340₁₇, 116.

Culupân sn. = scutec 334₁.

Cum adv. conj. = 1° cum 1₁, 11, 11, etc.; 2° pe când: *cum se-ağucă* = pe când se ju-că 2₁₁, etc.; 3° precum: *cum că easte nîs* = pre-cum că este el 40₁₁; 4° *am cum!* = ei aș! (= puțin

îmi pasă) 31₁₁; 5° *cum di nu!* = ba bine că nu! 6₁₁; *nutreă cum di cum s-lu k'ară* = căută să-l piarză prin ori ce chip 56₁, 68₁, 291₁₁, 395₁₇.

Cumată sf. = 1° bucată 10₁₁, 90₁, 113, 125₁₁, etc; *tî dinic cumdî-cumdî*: te prăpă-desc, te sfarm în bucățele 52₁₁; 2° *o-apreadunăi tră nă cumată di pini* = o strânsei de pe drumuri (= ca să nu moară de foame) 36₁₁; 3° *va-l' mîc cumata* = am să-l biruesc. am să-l răpuie 12₁₁; *va nă mică cumata* = o să ne răpuie 462₁₁, (La moar-tea cuivă, după înmormân-tare se distribuie ca po-mană pîne făcută anume, în forme de bucăți pătrate; de aci expresiunea de mai sus)

Cumătîce sf. = bucățică 16, 337.

Cumătîș sn. = bucățică mică 274₁.

Cumban adj. = trântor 124₁₁.

Cumbâr sm. = cumătru; fem. *cumbară* = cumătră 27₁₁, 104₁₁, 186₁₁, 271₁₁.

Cumbuloe sf. = mătănii 499₁₇.

Cumbură sf. = pistol 359.

Cumpru, vb. I. Vezi: *acum-păr*.

Cunak'e sn. = 1° conac, au-toritate 55₁₀; 2° gazdă: *Iu să s-ducă cunak'e* = unde să tragă în gazdă 332₁₇; 3° *fac cunak'e* = fac des-călecătoare, poposesc.

Cundî'lû sn. = condeiul 193; *nu-î cundî'lû a lui* = nu-i condeiul (= iscălitura) lui 198₁₁; *cum nu se-aspune*

- cu cundi'l'u* = cum nu se poate descrie cu condeiul 75₁₁.
- Cunetă** sf. = ulcioraş, de obicei, de tinichea, servind de pus untdelemn 4.
- Cunoseu** vb. III = cunosc: *nu-ni cunosc* = nu cunosc, nu ştiu 440; *mi cunoşti cari h'i'u* = mă cunoşti cine sunt 60₉; *s-nu-l cunoască* = să nu-l cunoască 45₁₁, 8₈; *nu-l cunoşteă* 25₁₁; *nu cunuscă* = nu cunoşteă 387; *l-cunuscă* = îl cunosc 2₁, 198; Inf. *cunoăştire* şi *cunuşteare* = cunoaştere 376; *cunoăscere* (Cruşova); *cunuscăt* 307.
- Cupăcū** sn. = copac 229, 232, 464.
- Cupaie** sf. = copaie, albie 227₁₁, 410₁₇, 440.
- Cupă** sf. = pahar (frumos) 52₁₇, 164₁₈, 311; *s-lu sorg'i tu cupă* = să-l sorbi în pahar (de frumos ce e) 36₆.
- Cupăsescu** vb. IV = poftesc: *fi-cupăsi* = îi pofti 39₁₁, 93₁₁, 208₁₄, 338₁₄.
- Cuple** sf. = turmă (de oi, de capre, cai, vaci, copii, etc.); 14₁₇, 15₁₄, 17, 24₁₁, 279, 280, 298, 370, 501₄; Cuvântul vine din latinul «*copia*.»
- Cuprie** sf. = gunoiu 179; *curpăe* (Fărşeroţii) 479₁₃.
- Cur** vb. I = 1° a) *curg* 16₁₉, 25₁₄, 153₁₁; *iu cură apă vie* = unde curge apă vie 11₁₀; *iu cură, va s-cură* = unde curgea, o să curgă (prov.) 282₁₆; b) *lucru slab cură tu mese* = nu miroase a bine 12₇, 78₁₃; *il' dîse a feăti'l'ei, fe cură tu mese* = îi zise fetei despre ce este vorba (=cum stă treaba) 12₁₆, 52₁₄, 162₁₇, 166₁₆, 80, 338, 344; 2° *curăţ*: 11₁₆, 18, 80₁₄, 98₁₆, 251₁₃; *cură-te* = cară-te! Inf. *curare* = 1° curgere; 2° curăţire; *s-u veadă curată di erva* = s'o vază curăţită de ierburile 166₇.
- Cur** sn. = 1° şezut, anus 26, 45; *pri lucru ... nu-l se-aş-tirneă curlu* = de treabă ... nu se apucă 221₁₀; 2° fund: *sufu prit curlu a trumbetă'l'ei* = suflu prin dosul trompetei 44₁₆; *curlu (iră) di tinik'ee* = fundul (eră) de tinichea 256₁₇.
- Curăţ** adj. = curat; *nu-î lu-c-u curăţ* 52₁₉; *moarte curată* = moarte adevărată (= curată) 13₁₆, 51₁; *curată mincună* 185₇; *curată ca Stămăria* = curată ca Maica Domnului 399₁₇.
- Curăţile** fem. pl. = (lit. cele curăţite); *nîse di multu şloară curăţile* = de mult îşi ridicară ori ce speranţă 341₁₃; *l'a-fi curăţile* = ridică-ţi speranţa 364₁₄, 461₁₄.
- Curăuă** sf. = curea 12₁₀; *nu-l fi-neă curăile* = nu-l ţineau curelele (= a se moleşi, a se înmuia) 252₁₃.
- Curbane!** = (jertfă) drăguţă! (termin de desmierdare) 196₁₈.
- Curbetă** sf. = Țigancă nomadă 36₁₅, 37₁₁.
- Curbişan**, ∞ ă, adj. = sărman, biet, nefericit (format din *corbu*) 51, 347₁₀, 361₁₃, 474.
- Curcubetă** sf. = 1° dovleac 29, 102, 111, 171 etc.; 2° fig. cap 155, 188₁₀, 292₁₉; *curcubetă goală* = cap sec

230₁₀; *l'-umplu curcubeta* = îl convinse 164₁; *fe-l' tricù priț curcubetă amirălu?* = ce-i dete împăratului în gând? 208₁; *va-ți bea curcubeta apă* = are să-ți bea capul (=dovlea-cul) apă: am să-ți taiu capul 208₁₇, 351₁₁; *li băgă tu curbubetă* = le băgă în cap, prindeă bine 445₁₄; *tute suntu curcubete* = toate-s fleacuri, mofturi 369₁; 3° nume propriu 130-134.

Curdeauă sf. = coardă mică (=sfoară care servește la cicric, etc.); *nu-l' țină curdeaua* = nu îndrăzni, nu avu curaj 340₁₃, 374₁₁, 378₁₈.

Curdel'e sf. = ghiata 228₁₀.

Curdusescu vb. IV = 1° întorc ceasul; 2° *mi ∞* = mă așez bine 9₁₁.

Curie sf. = pădure mai mică 235.

Curmu sn. = curmeiu, capăt de funie (de lână sau păr de capră, nu și de cânepă), etc 53₁₁, 14.

Curmu vb. I = 1° curm, despart; *cara s-curmară* = dacă se despărțiră 245₁₁; *s-curmă di uspêț* = se deslipl de ospăț 246₁₁; 2° *ahurh'i*... *să-l curmă ună mare seate* = începù... să-l răsbească o sete mare 15₁₅; 3° *il curmă nîla hîngîlu* = i se făcu milă hangiu-lui 25₁₁; *nîla ti curmă* = te apucă mila 49₁₁; *l-curmară lăcrîne* = îl podidiră lacrimile 49₁₁; 4° obosesc; *carî mi curmăi* = dacă obosii 88₁₁; *cum eră curmăt* = cum eră obosit (= fiind obosit) 16₁₁; *căqû*

m-pade di curmată = căi-jos de obosită 22₁₁; *curmată moartă* = obosită moartă 36₁, 81₁₁, 87₁₁, 133₁₁, 396, etc.; 5° *s-curmă nălu* își întarcă pruncu 314₁.

Curmare sf. = 1° curmare, despărțire, întărcare, obosire 27₁₁, 136₁₁.

Curnut adj. = cornuț, cu coarne 499₁₁; *h'iși curnuti* = smochine cu însușirea de a face să crească coarne 45₁₁.

Curpăe. Vezi: cuprie.

Curșum sm. și **curșume** sf. = glonte 15₁, 206, 347₁₁.

Curul, nume propriu 403, 409.

Curună sf. = cunună, coroană 204, 463.

Curundu adv. = curând 151₁₁, 166, 239, 441₁₁, etc.

Cuscil'e sf. = cuscrenie; *cuscri'l'a se-aspase* = se strică cuscria 257₁.

Cuseru, fem. **cuseră** sf. = cuscru; art. sing. *cuscurlu*, pl. *cuscri*, art. *cuscăr'i*, 72₁, 96₁₁, 295, 369, 370.

Cuscune sf. = pofil, cureaua care se trece pe supt coada calului, ca să fixeze samarul, șeaua 252₁₁.

Cuseare (și *coăsire*) sf. = coasere 135₁.

Cusiță sf. = cosiță, coadă (de păr) 203₁.

Custandin n. propr. = Constantin 486, etc.

Custă vb. impers. I; *nu-l' custă lăcurlu* = nu-i sporiă treaba 212₁; *il' custă la mănecare* = e îndemănat ec la mănecare.

Custură sf. = briceag.

Cusure sf. = cusur, rest, rămășiță 180; *d-iși poși, cu*

sure nu alasă = ori ce poți, în lături să nu te dai 170₁₇.
Cusurin, fem. ∞ ā sm. = văr, 306, 382.

Cusutură (*cusătură*), sf. = cusătură.

Cașoră sf. = coș 374.

Cuteq vb. I. = cutez, îndrăznesc 2₁, 43₁, 72₁, 86₁₁, 112₁₁, 159₁₁, 341; *vîră nu ctiqă* = nimeni nu cuteză 50₁₅; Inf. *cutiqare* și *ctiqare* sf. = îndrăznire, îndrăzneală.

Cutie sf. = cutie 318, 420, 459; *cutie di mortu* = cosciug 112₄.

Cutreambur și **cutreamur** vb. I. = cutremur; *mi* ∞ = mă cutremur; *loclu*... *s-cutrimbură* = pământul... se cutremură 284₁, 52₁₁; *fi si cutrimbură cămeașă* = te cutremurai, te îngroziai 122₁, 274₁₁, 259₁₁.

Cutrem, pl. *cutremuri* sn. = 1° cutremur de pământ; 2° spaimă; *il' pidipseă oă-min'i di-l' loa cutremu* = îi pedepsiă pe oameni, de-i apucă groaza 313₁₁.

Cutrivir vb. I = cutreer; *acăfă s-cutriviră loclu ntreg* = începū să cutreere.

(=să ocolească) tot pământul 430₁.

Cuturbur vb. I = turbur; *apa s-cuturburd di lăcriile a meale* = apa se turbură (= deveni turbure) de lăcrimile mele 248₁₁.

Cuturbur adj. = turbure; *apa-i cuturbură* = apa-i turbure 248₁₁.

Cuturburat adj. = turbure 248₇.

Cuțak'e sf. = oblânc 118₁₀.

Cuțitar sm. = cuțitar, care face cuțite, bricege etc. 445.

Cuțur sm. = buștean 123, 187₁₉, 309₁₉.

Cuțut, (*cuțit*) sn. = cuțit 37, 50₁₁, 123, 187; *cățut* 175₁₈; *qua tulă pri cuțute eară* = toată ziua erau la cuțite (= se certau într'una) 282₁₅.

Cuțutaș sn. = cuțitaș.

Cuțutič sm. = cuțit mic 343.

Cuvată sf. = covată (= farfurie de lemn, obicinuită la păstori) 152₁₁, 35, 153₆, 317₁₁.

Cuvă, pl. *cuvăți* = sm. găleată cu care se scoate apă din puț 8₁₁, 103₁₁.

Cuveudă sf. = vorbă, expresiune, discuție 98₁₁, 99₁₀, 134, 146₄, 187, 283₁₀, 490.

Č

Čac! = sunetul produs din lovitura de ciocan 482.

Čamă, nume propriu de femeie 2₁₁, etc.

Čapă sf. = pas 22₁, 323₁₀.

Čarcu pl. *čarči* și *čarcuri* sn. = cocoș de pușcă 400₄.

Čarē sm. și **čarēe** sf. = chip; leac. 1° *ma nu-i čarē* = dar nu-i chip 7₁₁; 2° *un*

čarē eastē = un leac este, există 281₁₁, 125₁₁, 11, 246₁.

Čaș n. propriu de căpitan de haiduci, ajuns proverbial prin spaima ce răspândise în Epir: *u lo Čașlu di frică* = (o apucă Čiașul de frică) înghețase de frică 35₁₁, 67₅.

Čeflă sf. = coaje (de nucă,

migdală, alună, etc.) 102₁₀.
 Celnle sm. = celnic, fruntaș
 român bogat în turme, de
 care depind mai multe fa-
 milii 17, 93₁₀, 226₁₀, 299₁₁,
 317, 318, 398, 399.

Čergă sf. = cergă, învelitoare
 de lână, foarte trainică și
 foarte călduroasă 78₁₀, 113₁₀,
 172₁₀, 406.

Člerlek și člerik'e sf. = cecric
 266₁₁, 300, 301.

Člčdr și Čor, [pl. čičoare și
 čoare] = a) picior; čičdr
 15₁₁, 25₁₀; čor 37₁₁, 89₇; b)
 pas: niři un čičdr = nici
 un pas 178₁₁, 154₁₀; 1° *Și-l*
loară n-čičoari = și-l ur-
 măriă pas cu pas 154₁₀; 2°
se-acăță vulpea di păturli
čičoari = se prinse vulpea
 de căteși patru picioarele,
 adică: până aci a mers cu
 înșelătoriile 168₁₀; 3° *ș-lo*
mintea la čoare = o luă
 razna, în neștire 221₁₁, 358₁₀.
 4° *da čoarle* = amenință
 310₁₄; 5° *Nu putiți s-l'i dau*
cu corlu = Nu putui să-l
 resping 99₁₇, 163₁₀, 184₁₀, 206₁₀.
 6° *(șin) cu mîni ș-cu čoare*
 = (șiu) din răspuțeri 247₁₀;
 7° *băgară čičdr pri loclu*
a șerk'ilor = atinseră, căl-
 cară pe pământul șerpilor
 63₁₀; 8° *se-astrăpsiră pri*
čor = (se ridicară repede
 pe picior) se alarmară 42₁₀;
 9° *Dua tută pri čor* =
 Toată ziua pe picior (= pe
 muncă) 302₁₄; 10° *Și-*
deă ... cu čicorlu un pisti
alantu = ședeă ... picior
 peste picior (= în nepă-
 sare, fără grije) 20₁₁; 11°
Poři să-l' faři čor di l'epre
 = poți să-i întreci, să-i dai

de rușine 493₁₀; 495₁₀. 12°
ni čor di nise no-alăsari
 = nici picior (= pe nic-
 una) dintre ele nu lăsă
 31₁₀; *nu-l' intră čor di om*
în casă = nici picior de om
 nu-i intră în casă 362₁₃. 13°
aři l' treil'i c-un čor = (cei
 trei cu un picior) = cei trei
 draci 3₁₀, 163, 339.

Čiflik'e sf. = moșie 169₁₀.

Čijmă sf. = cizmă 426₁₀.

Čileah'e sf. = sealeaf 299, 417₁₀.

Čilengă sf. = moț la fes, canaf
 443₁₀; țurcă.

Čilibi adj. = celebru, nobil
 472—475.

Čilistisescu vb. IV = agoni-
 sesc, muncesc cu hărnicie
 Čilistisirea sf. = agonisirea,
 hărnicia 300₁₀.

Čimbuze sf. = petrecere, traiu
 352₁₀.

Čing'el'ü sn. = cenghel, cârlig
 de fier de care atârănă mă-
 celarii carnea 213₁₀; lanț
 de fier.

Činușe sf. = cenușe 23₁₀, 175,
 226, 227; 1° *tute aeste*
suntu činușe ntr-oči =
 toate acestea sunt praf în
 ochi 273₁₀; 2° *Niři činușe*
tu vatră no-aveă = N'aveă
 nici cinușe în vatră (= eră
 sărac lipit) 273₁₀, 454₁₀.
 3° *l'-alăsd činușa araře tu*
vatră = îi lăsă cenușa rece
 în vatră (= îl părăsi, fugi)
 272₁₀.

Činuși-bibil'ar = personaj în
 basme, care stă toată ziua
 în cenușa vetrei 226.

Činușe (amirălu ∞) = împă-
 rat Činușe 25₁₀.

Čipit sn. = țipăt, țipenie 132:
 1° *Calea tulă nu scoăsiră*
čipit tră gurăt = Pe tot

drumul nu crâcniră de-
loc, nu vorbiră cătuși de
puțin 89₆; 2° *tu pălatea
lută cipit nu se-avdă* =
în tot palatul nu se auzia
nici o șoaptă (=eră tă-
cere absolută) 35₃; 3° *nu
z-vedeă cipit di om* = nu
se vedeă țipenie de om
(=nici un suflăt de om)
8₁₁, 87₃₆, 88₁₀, 221₃₁, 284₃₃,
374₆.
Čirac sm. = calfă, ucenic 482.
Čirē sm. = chip; *nu eastē
čirē*=nu-ichip 238₁₀. Vezi:
čarē.
Čireap sn. = cuptor 29₁₁, 31,
53₁, 82, etc.; pl. *čireapuri*
137₁₀.
Čireașe sf. = cereașă 465, 466;
*lo-aștiptă... tuși ca čireașă
șea coapta* = îl așteptau
toți... ca pe o cireașă
coaptă (=cu mare nerăb-
dare, cu căldură multă) 7₁;
*s-l'-uda a vasil'elui čireașe
n-gură?* = să i-o dea re-
gelul deagata 497₁₅.
Čiripăr sm. = brutar 82, 338₁.
Čirișar sm. = luna lui Iunie,
Čireșar 302.
Čirșescu vb. IV = cer, caut
cu ardoare mare; [a nu se
cufundă cu sensul verbu-
lui dacoromân: *cerșesc*,
pentru care în Aromâna
se zice: *fer*]: *čirșaste tră
nă scafă cu vin*=nu mai
poate pentru un pahar cu
vin.
Čirtuescu (mi—) vb. IV = mă
zăpăcesc 580₁₀. Vezi: *čur-
tuescu*.
Či-ște pron. nehot. = oarece;
Eră či-ște eră = a fost ce
a fost 276₂₆.
Čit! = cit! cuvânt prin care

facem să nu miorlăie și să
se depărteze pisicile.
Čitle sf. = acoperișul casei
61₁₀, 67₂₇, 222₃₇, 285₆, 310.
Čitus! = mâlce! tăcere abso-
lută! 108₃₃, 289₃₈; *tăcū...
čitus*=tăcū... mâlce! n'a
zis nici păs! 406₁. [Etimol.
acestui cuvânt vine de
la *čit* !].
Čoară sf. = sfoară 84₂₁, 352₉;
1° a) *U tăl'è čoara* = strică
prietenia; b) îi menî (îi
tăie așa vieții) cât să tră-
ească 199₁₀; 2° *čoara omului
s-adună*=viața omului se
scurtează 205₆; *l'i se-adună
čoara-l Bacola* = s'a scur-
tat viața lui Bacola 43₂₁.
Čoare-tu-čînușe sau Čoari-tru-
čînuși = personaj leneș și
friguros în basme 225–228,
280₁₇.
Čoarie sm. = (cioarec) itari,
cari acoperă piciorul dela
genuchi în jos 2₁₆, 134, 251₂₆,
415₁₆.
Čoc! = cioc! sunetul produs
de lovitura ciocanului 483.
Čoc, pl. *čocuri* sn. = 1° ciocan
61, 135₂₄, 482₁₆; 2° ciocul,
pliscul păsărilor 47₁₇,
152₁₉, 465₁₆.
Čoc și čocut, pl. *čocutes* sn. = jun-
ghiu, svăcnitură; *hă-u da
čocute la mînă*=îmi zvâc-
nește mîna, îmi coace (pu-
roi).
Čol'ă sn. = 1° țol, haină ruptă
148₁; 2° falcă, maxilă 50₆;
ciolan.
Čombură sf. = fulg 170₃₁.
Čonū sm. = vrabie 9₁₇.
Čonū și nčonū vb. I = che-
lălăesc (se zice despre câni
și despre copiii, cari plîng
într'una.)

✓ **Cor. Vezi:** *ciçôr*.

Cubană sf. = 1° lingură de lemn, de care se servesc ciobanii: 2° lingură mare de supă (tot de lemn) 29₁₄, 152₁₁, 181₉.

✓ **Cubucă** și **čubuk'e** sf. = ciubuc; *ș-bea čubuk'a cu arihate* = (iși fumă ciubucul în liniște) trăia liniștit 40₁₁; *s-șeqî cu čubuca n-coh'e* = să stai cu ciubucul la locul de onoare (= să trăiești în tihnă și respectat) 187₆.

Čue! = sunetul produs din lovitură de ciocan 482.

Čueutescu vb. IV = 1° a se lovi în capete 422₁₄; a se izbi 395₁₁; 2° *čucuteă pri un têngîri* = lovia, ciocănia pe o tingire 55₁₈; 3° *ș-čucutiră mintea* = își frământa mintea, se chibzuiră 298₆, 495; 4° *s-čucuteă cu Tih'a* = dispută, se cicălia cu norocul 96₁, 358₁₈; 5° *čucutescu birbecu* = întorc, scopesc berbecule.

Čueutîre sf. = ciocnire 330₁₀; lovire, etc.

✓ **Čneutoare** sf. = ghionoaie.

Čuču-Mânguli, Čuču-Mînguli, Čučul-Mîncul, numele lui Neghiniță în basmele aromâne 29. Vezi și *Teățire*.

✓ **Čučulă** sf. = vârf, creastă (de munte, deal) 504.

✓ **Čučur** vb. I = șoptesc 113₁₁, 207₁₃, 214₁₅, 273₁₃, 310₁₀, 369₁₄. Inf. *čučurare* = șoptire.

✓ **Čudescu** vb. IV = mir; *mič* = mă mir; *s-čudiră* = se mirară 477₁₄.

Čudle sf. = minune, mirare 58₆, 74₁, 109, 131₁₁, 170, 171, etc.

✓ **Čudisescu** (mič) vb. IV = mă

mir, mă minunez, rămăin uimit 3, 10, 50₁₄, 58₇, *mi čudisescu* = mă mir, etc. 12₁₇.

✓ 34₁₅, 41₁₉.

✓ **Čudisescu** (mič). Vezi: *čudisescu*.

✓ **Čuduescu** (mič) vb. IV = mă mir; *s-čuduî mult* = semiră mult 197₁₆.

✓ **Čuf** adj. = încălzit.

Čuflică și **Čufulecă**, în expresiunea: *o-adră . . čuflică pîntica* = se săturau . . deabinele, se săturau de nu mai puteau 162₁₀; *se-adră čufulică* = se sătură bine de tot 185₁₁.

Čuflik'e sf. = moșie 157, 346, 347, 350.

✓ **Čuleai** sm. = ciocârlie 224₁.

Čulescu vb. IV = ciulesc urechile, ascult cu încordare. cu atenție mare, trag cu urechea bine 74₁₀, 150₁₄, 273₁₁, 462₆.

✓ **Čulică** sf. = 1° țurcă; 2° *l'a-l' čulica carî poți* = apucă-o, dacă poți; prinde-o, dacă poți 105₁₀.

✓ **Čulik'e** sf. = oțel 337₁₆.

✓ **Čumagă** sf. = ciomag 107₁₃, 124₁₃, 281₁₇, 338.

✓ **Čumulescu** vb. IV = mototolesc, feștelesc.

✓ **Čun** sn, pl. *čune* = 1° prăjină, par lung 187₁₇, 252₁₀; 2° fig.: picioare lungi; *niți nu videă iu călă, acșiți li tindea čunili* = nici nu vedeau (ei) unde călcau, așa le întindeau picioarele (= așa de nebunește fugiau) 48.

✓ **Čun** vb. I = șterg, șterpelesc; *să-l' čună* = să-i șterpelească 80₁₇; *l-čunară h'il'a de-amird* = îi furară pe fiica de împărat 462₁₉.

Čunare = ștergere, furare, șterpelire; *bunî tră čunare* = buni de furat, de șterpelit 80₈; plâns.

Čup sm., pl. *čuk* = câlți, fire de in, de cânepă 285₁₇; *om di čuk* = om de nimic, mămăligă.

Čupătă ! exprimă un mers schiopătând, șoltăc-șoltăc 131₈.

Čuplesc vb. IV = 1° tocesc, stălesc; *căđū nă ploače ši-nî čuplî mîna* = căzū o placă (piatră) și-mi stălci mâna; 3° șterg, fur; *lă čuplî cămeșlî* = le șterse, le fură cămășile 33₁₀, 305₁₇.

Čupulic sm. = 1° șopărlă verde (despre care se crede, că este otrăvitoare); 2° pasăre!? 1° *čupulic vearde (laiū) va ti mică* = vai de tine! vai va fi de tine! 31₁₀, 46₁₀, 69₁₁, 109₁₃, 293₁₆.

Čurēc sn. = sfert 145₈.

Čurlu-păpă sm. = popă într'o ureche, stricat, bețiv 100, 101, 118₁₈.

Čurtuescu (mi—) vb. IV. = devin neliniștit 87₈, 380₁₀; mă zăpăcesc.

Čutără = vas mic din care păstorii beau apă.

Čuvănu sn. = hârb; ghiveciu (pentru flori).

D

Dab sm. = numele unei păduri foarte dese în Avela 315₁₄.

Dadă sf. = mama 75₇, 17₂₇₋₃₄; *dado!* (vocativ) 41₃₃, 255, 262, etc.

Dadūn adv. = împreună 49₈, 55₁₀, 88₁₆, 184, 277. Vezi: *deadūn*.

Dafnă sf. = nume propriu 179—183; dafină (foae).

Dafnu sm. = dafin 179—183.

Dafneauă sf. = dafin, dafină 179, 180, etc.

Dameă sf. = stigmat; *s-vă bag vula, damea* = să vă petculesc, să vă stigmatizez 471₁₈; pl. *dămfi* 471₃₂.

Daporpoea adv. = apoi 419₈, 420. Vezi: *deapoea*.

Dapoea adv. = apoi 242. Vezi: *deapoea*.

Darac sm. = drac 26₈, 91, etc. 1° *ș-acăfă daraciu cu cucotlu* = a dat de dracu cu cocoșul 30₁₇; 2° *du-te la*

darăfi = du-te dracului 91₁₀, 371₃₃; *și z-ducă la darăfi ș-ma nelo* = ducă-se la dracul și mai departe chiar 294₄; 3° *d-îu la darăfi* = de unde dracului 43₁₈, 271₁₆.

Dare sf. = dare; *tră dari* = de dat 296; *je l-ai tră dare* = ce le datorești 82₉, 82₈; *l-are tră dare al Mihăli* = este prostănac, ușurel 231₁₉.

Dare-loare sf. = daraveră, relațiune 257₁₀.

Dascal și (dascal) sm. = învățător, profesor 2, 163; *l-pi-trifeă la dascal* = îl trimiteă la școală 187₃₃; fem. *dascală* 328.

Dat adj. = promis, dat: *zborlu dat* = cuvântul promis 67₁₉.

Dat sm. = birul; *noi plătim datlu* = noi plătim birul.

Data sf. = (data), răsărit; *data soartui* = răsăritul

soarelui 199₁₄, 345₃₀, 473;
ti loa data = te apucă
 groaza, spaima 59₁₅; *data*
locului = felul, chipul, obi-
 ceul pământului 380₂₁.

Dău vb. I = 1° dau; imperf. *dă-
 deam* (și *dideam*) 15₁₅,
 34₃₅, 234_{3, 10}; *că-țe nu-l' dă-
 dea tiție* = de ce nu-l o-
 noră 20₁₀; perf. *ded* (și
didēi), *deadisi* (și *didēsi*)
 32₆; *deade* 6₅, 10₁₅, 34₃;
 și *dede* 166₂₄; *dea dim*
 244₁₅; *deadit*, *deadiră* 6₁₈,
 8₉; M. c. Perf.: *cum s-avea*
dată zborlu = cum își dase
 cuvântul 5₂₁; *l'-are dată* =
 i-a dat (Perf. Comp.) 335₂₀;
s-da = să dea 2₂; *si-l' da*
fiōrlu = să-i dea pe băiat
 1; *si-ți dau* = să-ți dau 1;
altu cari vrea l'-u da =
 cine altul i-ar fi dat-o 30₁₇;
 2° *z-deadi dipu nīsi* = se
 luă după ele 26₂₁; 3° *l'-u*
deadiră prit hoare = apu-
 cară prin sate 80₆, 2₆; 4°
z-da după oi = să mîne
 oile în *mandră*, spre a
 trece prin *arāstoacă*, ca să
 fie mulse) 153₇; 5° bat, lo-
 vesc; *lă deadiră cîte ună*
 = îi lovire câte una 14₆,
 30₁₀, 72₁₀, 133₆; 6° *deadi*
pîn di Dumniqā = ajunse
 până la Dumnezeu 102₇;
 7° *lă deadi foc* = le-a pus
 foc 161₁₆; 8° *si-și da din-
 fi'l' pi k'atră* = să-și as-
 cută dinții 264₃₈; 9° *nomlu*
nu u dādeā; nu permitea
 legea; *l'-u ded io* = i-am
 permis eu 433₄; 10° *cari u*
dādeā di mîneār? = cine
 o băgă în seamă? 37₃; 11°
deade frunḡa = înfrunzi
 282₁₂, 316₃₅; 12° *n-earā datā*

= mi-a fost ursit 147₇;
 13° *dau* = fac pomană 485₃;
 14° *caī da di ea* = cine se
 atinge de ea (= cine vine
 în contact cu ea) 73₁₀; 15°
da k'eptu cu un lup = se
 întâlnește față în față cu
 un lup 27₇; *da di nā ma-
 storsā di ursā* = întâm-
 pină, întâlnește pe o ju-
 pâneasă de ursă 27₁₅, 21₁₅,
 38₁₇, 35₁₁, 84₁₁, 111₁₁; *s-lu*
dādeāi = să-l fi dat 336₁₀;
dā-l' = dăi! 30₂₂, 40₁₉; 16°
Dumniqā lă deade unā
fatā = Dumnezeu le dede
 o fată (= născură o fată)
 21₁, 6₂₂; 16° *da arīūlu s-l'-u*
poatā = se încearcă răul
 să-l biruie 31₁₁, 83₃₀.

Daucā, pl. **Daucāṭi** = nume
 de familie și mahală la
 Avela 14₁₁, 118₃₄, 298.

Dăusprāḡaṭe num. = doispre-
 zece 392₁₋₄. Vezi: *dcspṛā-
 ḡaṭe*.

Dānisescu vb. IV = țin, rabd
 204.

Dāl'e sf. = tobă mare 364.

De! interj. deh! 7₃₄, 32₁₁, 65₁₅,
 66₁₁.

De prep. când urmează un
 cuvânt începător cu vocala
a; *de-arāp* 1₁₀. Vezi: *dī*.

Deadūn, adv. = împreună 10₁₁,
 16₂₈, 17₂₈, 18₂₂, 25₃₃, 57₂₈,
 76₆, etc., etc. Vezi: *dadūn*.

Deagā sf. = ramură, pl. *deḡi*
 479₁₀.

Dealih'a (di—) adv. = (cu) a-
 devăratul 41₂₈, *cadealih'a*
 = adevărat. Vezi: *alih'a*.

Deaneavra adv. = adineaori
 42₂₆, 84₁₄, 97₂₇, 99₃₁; *ca de-
 aneavrā* = ca adineaori
 180₂₇.

Deapīn vb. I = 1° deapăn (lână,

etc.); 2° fig. *cît dipind pita* = îndată ce a tocat (= a mâncat) plăcinta 90₁; *u dipind ş-pînea ş-carnea ş-a-pa* = mîncă (= înghiţi, consumă) şi pânea şi carnea şi apa 139₂₂; *Dèapină multă pine* = Mîncă grozav de mult. Inf. *dipinare*.

Deapir (mi—) vb. I = 1° mă vaiet (în mod disperat, smulgându-mipărul dedurere): *acătă ... s-deapiră* = începî să se vaiete amarnic 17₁₁, 24₁₈, 33₂₀, 45₁₇, 114₁, 125₁₈, 128₁₁, 182₁₉, 183₃₇₉, 473₁₁; 2° *C-una mînă te-ăpără ş-co-alantă tideapiră* = Cu o mînă te apără şi cu cealaltă îţi smulge părul (= te nenoroceşte) 457₆.

Deapoca adv. = apoi 257₁₁.
Vezi: *apoea*.

Deli-Iorgu n. propriu 326 — 346.

Dem adv. = oare 107₁₇ (Prescurtare din */vi/ dem*, (= vedem), care însuşi se întrebuinţează ca adverbial uneori).

Dêniscu, numele satului românesc aşezat pe muntele Gramoste 14.

Derte sf. = păs, pl. *derturi* 391₁₀.

Di = 1° prep. de, dintre, prin, etc. *un d-el'* = unul dintre ei 22₁₁; *s-intră di poartă nauntru* = să intre prin poartă înăuntru 2₁; *se-as-păr căpîrle di-nî fug* = se sperie caprele şi-mi fug 26₁₀; *Quă di quă* = Zi cu zi 292₁₁; *lă deade di feată cîte nă pälale* = dede la fiecare fată câte un palat 458₁₁; *Devine de*, când

urmează un cuvânt începător cu *a*: *de-arăp* 1₁₀; *de-aşel'* = dintr'acei 7₁₁; *nvişă ma g'inedi fîcorlu* = învăţa mai bine decât băiatul 76₁₁; *di-la* = dela 2₁₀, etc.; *di cîl*. Vezi: *dicî't*; 2° conj. *di cum îl băşè mîsa* = de cum îl sărută mă-sa 5₁₆; *di ş-deade zborlu* = de-şi dădî cuvîntul 1₁₁; *di agumse* = de ajunsse 1₁₁; *z-videm di vă li dau* = să vedem de vi le dau (= dacă vi le voi da) 33₁₁; 3° şi

Dicara = 1° aşă dară 57₁₇, 83₁₀, 102₇, 253; dacă, după ce 21₁₀, 328₁₇, etc.

Dleî't (di-cît) = decît, totuşi 25₁₈, 236₁₁, etc., etc.

Aleună'r sm. = cerşetor 89₁₀, 355.

Didinde adv. = dincolo, în a parte; *udălu di didinde* 80₁₀, 64₉, 88₁₁, 107₁₀, 138, 203₁, 333₃.

Dimineaţă sf. = dimineată 11₁₁, 95₁₀, 329. Vezi: *dimineaţă*.

Dimindare sf. = poruncă, comandare, 46₁₁, 113₁₁, 193, 242.

Dimindată sf. = poruncă: *cîndu a vîî' dimîndata draslor* = când auzi porunca dracilor 4₁, 148₁₈; *pri dimîndata* = după comandă, după dorinţă 351₁₀, 356₁₉.

Dimîndăcune sf. = poruncă, comandă, recomandare 21₁₁, 78₉, 94₁₁, 146₁₁, 166.

Dimîndu vb. I = poruncesc, comand, fac comandă 7₁₀, 29₁₁, 30₁₂, 39, 41₁₁, 256₁₀, 314, etc.; recomand, pun în vedere 66₁₁, 94₁₁; Inf. *dimîndare*; part. *dimîn-*

dîmîndați = comandate 37₁₉, *dîmîndățile zboare* = cuvintele poruncite 272₃₁.
Dimineață sf. adv. = dimineată 75, 142₃₈, 170, 235; *di-cu-dimineată* = desdedimineată 71. Vezi: *dimineată*.
Din prep. = din, de (pretut.); devine: *dim*, când urmează un p: *dim pade* = 105₂₈, 326₆. etc.
Dinăparte adv. = dincolo, în a parte, peste celălalt (țarm) 63₃₉, 68₃₁, 69₃, 202₃₅, 251₁₇.
Dinainte adv. prep. = înainte 1₃₀, 61₃₁, etc.; *dininte*, *dinintea* = înainte 141₂₄, 155₁₇, 212₃₂.
Dinăoară (di-nă-oară) = adv. dintr'odată 47, 323, etc. Vezi: *oară*.
Dinăpoi (dinîpôi) adv. prep. = înapoi, în urmă 1₂₀, 80₃₈, 54₃₉; *pri dinăpôi* = pe îndărăt 50₁₇, 66₃₀; *Il ligă cu mîile dinîpôi* = Il legă cu mîile cot la cot 110₁₄.
Dininte, Vezi: *dinăinte*.
Dînsescu vb. IV = țiu, susțiu: *nu putea s-u dînisească tu mîni* = nu putea să o susție în mîni 16₁₈. Vezi: *dănisescu*.
Dînsk'ot subst. și adj. = 1° locuitor din *Deniscu*; 2° denischiotesc: *lailu stih'ò dînsk'ot* = biata stafle denischiotească (= din *Deniscu*) 15₃₄, 18₁.
Dînsk'utescu adj. = din *Deniscu*, denischiotesc 15₆.
Dînipôi, Vezi: *dinăpôi*.
Dintană sf. = plisc, cioc (la paseri) 30₁₃, 144₁₉, 465₂₇.
 Format din: *dinte* + sufixul *ană*; cfr. *cărlibană* din: *cărlig* + *ană*.

Dinte sm. = dinte 4, 29, etc.
 1° *cu dințil ca săk'* = cu dinții ca colții de sapă (mari) 147₃₅; 2° *țineă cu dinți di h'er* = țineă tare, rezistă din răspuțeri 12₃; 3° *nu cutiğă dîntile si arîmă di el* = nu îndrăzniau (ei) cătuș de puțin de el 195₁₁; 4° *tufi pri dinte va-l treacă* = îi va mîncă pe toți 321₃₀; 5° *di-ți intră ah'i't tu dinți?* = de nu-l poți suferi? 56₇.
Dintră prep. = de lângă 28₁. etc.
Dîile vb. I = 1° dumic (pîne), fărâm; 2° prăpădesc, sdrobesc; 1° *il' dînică nă cuvată di lapte, s-mică* = îi dumică (pîne) într-o covată de lapte, ca să mînânce 317₁₃, 152₃₁, 110₃₃; 2° *dînică niscînte* = sdrobește câteva 15₃₃; *s-l'i dînică* = să-i fărâme 48₁; *Frati-nu, căfauă, cădi nu, ti dînic* = Pe frate-meu (să-mi dai), căteă, căci de nu, te prăpădesc 52₃₀, 121₇, 143₇, 320₁₆, 379₃₀, 403₁₃.
Dip adv. = de loc, cătuș de puțin 5₃₀, 9₃₄, 10₁₀, 42, 43, 49₃₃, 66₃₃, 106₁₂; *sîngură dip* = cu totul singură 169₃; *dip avut* = foarte bogat 168₁₇.
Dîparte adv. = departe 19₁₇, 22₄, 25₆, 53₃₅, 69₆, 102₃₈, 105₃₃.
Dîpărtare sf. = depărtare, îndepărtare 345₃.
Dîpărtéq vb. I = depărtez, îndepărtez; *cara s-dîpărtă* = dacă se îndepărtă 459₂₈, 488₃₄.
Dîpărtôs adj. = depărtat, îndepărtat 66₁₃, 425₃₅, 495, 497.

Dipi prep.=de pe 21₅. Vezi: *dipri*.

Dipirare sf.=1° văitare disperată 129, 337; 2° smulgere de păr; *il' trapse nă dipirare a puil' lui*=smulse pasării aripele, puful.

Dipirât adj.=văitat, în stare deplorabilă; *dipirată*=în stare deplorabilă, disperată 193₁₁, 439.

Dipri prep. = 1° de pe 11, 14, 38, etc.; 2° dela: *ascapă-l dipri moarti*=scapă-l de moarte 99₁₀; *dipri apoea*=apoi, mai apoi 16₁₇; *dipri-că*=decât 129₁₄.

Diprit prep.=deprin 8₁₁ etc,

Dipriună adv. = mereu, într'una, neîncetat, neconținut 36₁₂, 50₂₀, 72₃₁, 94₁₄, 129, 268; *le-avea dipriună* = erau în relațiuni de dragoste 189₁₆.

Dipu prep.=după 4₁₅, 8₆, 26₁₁, etc. Vezi: *după*.

Dipun vb. I=cobor, mă dau jos 14₇, 40, 45₁₇, 53₄, etc., etc.: *dipuş* = mă coborii; şi: *dipunăi* (Fărş.); *cât u dipunara* = cât îl coborîră 477; *dipunî'ndalui*=dându-se jos, scoborându-se 230₁₈; 1° *dipusi minti*=prinse minte, se învătă minte 64₃₀; 2° *ariulu... dipuse*=răul... se umflă, se revărsă 282₇. Inf. *dipuneare şi dipunire*=coborîre, dare jos 223₁₇, 251₁₇, *dipunare* (la Fărşeroţi).

Dipûs adj.=1° revărsat, umflat (de râu) 280₂₈; 2° abătut, trist 201₁.

Dirêc, pl. *direaşe* şi *direcuri* = stâlp.

Dirin vb. I = chinuesc, pră-

pădesc, istovesc; *z-dirină* = se prăpădeşte (în vaiete) 141₁₀; *z-dirină di jale* = se prăpădiă de jale (văitându-se) 129₁₁, 192₄, 306₁₄, 321₁; Inf. *dirinare* şi *dirnare*; *Eaşte dirnât*=Este istovit de puteri.

Dirpane sf. = coasă 339₁₅.

Dirta. Vezi: *ditra*.

Dirviş sm. = derviş 219₁₅, 425-427, 434.

Dis = jumătate 162₇; *dişl'i il' culcă m-pade* = pe jumătate din ei îi culcă jos, la pământ 338₁; fem. *disa*: *Tu disa di cale* = La jumătatea drumului 229₁₄.

Disagă sf.=desagi 352₁₁. Vezi: *tisagă* (singurul uzitat; *disagă* pare a fi introdus de I. Nenişescu).

Discăcû vb. I = descurc părul cu pieptenele; *discăcât* = descurcat 172₂₄; Inf. *discăcare* = descurcare a părului cu pieptenele.

Discalr vb. I = descaier, desfac caierele de lână; Inf. *discăirare*.

Discalle vb. I = descalec 19₁₈, 85₁₈, 146₄, 226, 406.

Discalţu vb. I = descalt 133₂₁; Inf. *discălţare* = descălţare; *discălţât* = descălţat.

Discareu vb. I = descarc 55₃, 103₁₆, 147₂₆, 152, 311.

Discălcătă sf. = descălecure; *Nidiscălicată* = nici n'a descălecat, abia descălcând 198₂₈.

Discălcătură sf. = descălecătură.

Descărcare sf. = descărcare.

Descintare sf. = descântare.

Discintu vb. I = descânt; 1° *şe-l' cînfi şi şe-fi discintă?*

- = ce-i zici și ce-ți zice? 231₁; 2° *cara-l cîntă și-l discîntă* = dacă-i îndrugă și-i îndrugă câte și mai câte 362₄; 3° *cu apă discîntată* = cu apă descântată 52₈, 291₄.
- Discirfusescu vb.** IV = descuiu (un lucru bătut cu cuie; stric; fig. *l-discirfusești* = îl descoase, fi află gândul 43₁).
- Discoapir vb.** IV = descoper; *s-nu fivă di z-discoapiră un alantu* = ca nu cumvă să se dea pe față unul pe altul 79₂.
- Discôs vb.** III = descos; *u discusû feata* = (o descusû pe fată) îi află gândurile 36₁₈; *s-lu discoasă* = să-l descoasă, să-i afle gândurile 202₈, 271₈.
- Discumpăr, Discumpur, Discumpru vb.** I = răsplătesc; 1° *s-țā li discumpăr tute* = să ți le răsplătesc pe toate (=să mă răsbun de toate) 60₁₂; *nu s-discumpără lișôr* = nu se resplătește ușor 67₁₁, 398₉, 493, 496. Inf. *discumpărare* = resplătire, răsbunare.
- Discurmu (mi —) vb.** I = mă odihnesc (după se sunt obosit); *pînă s-mi discurmu io* = până să mă odihnesc eu 34₁₁, 76₇, 81₂, 143₁₁, 212₁₃, 243₁₇, 324, 326.
- Di-se, di-si conj.** = dacă 147₁₀, 176₁₄, 236₁₀, 426.
- Disfăc vb.** III = desfac, desprind 6₂, 38₁₀, 53, 76₂₇, 185₄, 299₃; deschid; *u disfeafe (firida)* = deschise fereastra 77₁₈; *disfă-țî ocl'il patru* = deschide-ți ochii bine (= în patru) 119₅, 259₇; desfășur 87₁₉.
- Disi.** Vezi: *di-se*.
- Disic vb.** I = despici 17₂₆, 29₁, 100₁₈, 177₁₁, 314₃₈, 344, etc.; sfâșiu: *s-lu disică* = să-i sfâșie 144₁₈, 298₁₈, 442₁; *om țe disică năinte* = om îndrăzneț 7₅.
- Dislăk'escu.** Vezi: *dizlăk'escu*.
- Dispartu vb.** IV = despart 22₁₀, 33₁₃; *cindu z-dispărți* = când se despărți 6₂₇; *nu va ti disparți* = nu o să te desparti 6₈; *s-dispărțiră* = se despărțiră 15₁₃, 17₁₃, 79₂₈, 333₁₄. Inf. *dispărțire* = despărțire.
- Dispeatic vb.** I = despetec. Inf. *dispiticare* = despetecare, descărpire.
- Dispetur vb.** I = desfoiu (fac în foi); *li dispiturăi* = le am desfoiat (făcut în foi) 103₁₀. Inf. *dispiturare*.
- Dispintie vb.** I = despintec 164₂₈, 283₁₄.
- Displătescu vb.** IV = despletesc (părul); *cu pert'i displățiți* = cu părul despletit 143₁₈. *Displătire* = despletire.
- Dispòl'ũ vb.** I = despoiu, jefuesc 101₁₉, 337₁; *dispoal'e azi, dispoal'e mine* = despoaie azi, despoaie mâine 86₁₈; *cum il dispul'è* = cum îl despoie 297₁₄; *dispul'arâ* = despoiară, jefuiră 337₁; *dispul'ât* = despoiat 94₁₇; *imnâm dispul'ât* = umblam rupt (despoiat, fără haine) 148₁, fem. *dispul'atâ* = despoiată 290.
- Dispòtî [și dispòtî] sm.** = arhiereu 425.
- Dispustusescu vb.** IV = mă

- odihnesc**, mă repauzez (după oboseală) 229₁₆.
- Distup** vb. I = destup 114₃₁, 115₁₁.
- Distingu** vb. III = descing; *s-nă distindim* = să ne descingem 265₃₁. Inf. *Disdire* și *distingeare* = descingere.
- Dișcl'id** vb. III = 1° deschid 4₁₅, 8, 9, 29, 36, etc., etc.; 2° înfrunzesc, înverzesc; *pomlu... dișcl'ise* = pomul... înfrunzi 316₃₄; 3° *tra s-l'i dișcl'idă înoara* = ca să-i înveselească inimioara 149₂₂; 3° *l'i si dișcl'ise inima tră vin* = i se făcu poftă de vin 90₃; 4° *dișcl'ide-ți ocl'il* = deschide-ți ochii, bagă de seamă 131₁₂; 5° *z-dișcl'idă* = (să deschiză) să devie deștept 33₁₄; *dișcl'isiră* = deschisă (la minte), devenită deșteptă, cu mintea deschisă 34₁₀.
- Dișcl'ideare** (și *dișcl'idire*) sf. = deschidere 309₁₁.
- Dișcl'is** adj. = 1° deschis, deștept, inteligent; în vâta 187₃₁, 418; 2° înfrunzit, înverzit.
- Dișteptu** (mi —) și (*dișceptu*) vb. I = (mă) deștept; *z-diștiptă* = se deșteptă 25₇, 36₂₈, 50₁, 136, 310₅. Inf. *diștip-tare* = deșteptare.
- Dișteptu** (*dișceptu*) adj. = deștept, inteligent 117₃; *dișteptu foc* = deștept foc 153₉.
- Diștiptăt** și **dișciptăt** (Crușova) adj. = deștept, inteligent; *ea eră multu dișciptată* = ea eră foarte deșteaptă 75₁₁, 77₂₈; *dișciptăt* = deștept 40₃₁, 388₁; *diștiptăt* 98₃, 294₁₆, 403—409.
- Diștiptăcune** și **dișciptăcune** (Crușova, Bitolia) sf = deșteptăciune 95₁₂, 210, 315₃.
- Dit** prep. = din (pretutindeni).
- Ditră** (*dirta* Vlaho-Clisura) prep. = pentru, din cauza, de; *ditră nis* = din cauza lui 37₂₁, 146₁₆, 328₂₈, 475₃₃.
- Ditru** prep. = din 235, 442₁₇ etc.
- Diunăoară** adv. = dintr'odată 17₁₆, 20₁₈, 23₁₁, 58₁₂, 75.
- Divarliga** adv. = împrejur, de jur împrejur 35₃₁, 54₂₆, 68₁₈, 102, 181₁₆, 120. Vezi:
- Divarligalui** adv. = în jurul 227₂₆.
- Dizjug**, **Dizjug'ed** și **dizguc** vb. = desjug; *dizjugară* = desjugară 117₃. Inf. *dizgugare* (*dizjugare*).
- Dizlăcescu** vb. IV. = limpezesc; *z-dizlăci tră cudi* = se limpezi spre minune 282₉.
- Dizlăk'escu** și **dizlik'escen** vb. IV = deslipesc 252₆, 430.
- Dizlêg** vb. I = 1° desleg 13₂₈, 105₂₈; *dizligați-mi* = deslegați-mă 60₁₈; *z-dizligd* = se deslegă 83₁₀; 2° tălmăcesc 167₄.
- Dizligare** sf. = deslegare, tălmăcire 167₂₀.
- Diznôu** adv. = de nou, iarăși 6₂₇, 33₁₀, 34₂₀, 77₁₂, etc.
- Diznêrdu** vb. I = desmierd 38₂₇, 342₆, 441. Inf. *diznîr-dare*.
- Diznîrdăt** adj. = desmierdat, alintat 136₂₁, 438₂₂.
- Dizvălescu** vb. I = desvelesc, descoper 61₁₉, 221₁₈, 305₁.
- Dizvescu** vb. IV. = desbracă; *z-dizvisteă* = se desbracă 205₂₀, 347; *si dizviscū* =

se desbrăcă 203₁₂, 482₃₆; *u dizviscură* = o desbrăcară 289₁₇.

Dizvôc vb. I = a desghiucă, a scoate ceva din găoace; *și cîndu-l' vine oara z-dizvoacă* = și când sosl momentul ca să nască (= să se ușureze născând) 61₁₄. Inf. *dizvucare*. Part. *dizvucăt, -ă*.

Dizvulusescu vb. IV = des-pecetluiesc 210.

Dildăsescu vb. IV = dau năvală 120₃₃.

Dinginescu vb. IV = plesnesc (cuvânt onomatop. de la *dîng!*); *lă viîi z-dîngî-nească, tu k'ali* = le veni să plesnească în piele, le veni (= le-a fost) mare ne-
caz 115₁₉.

Diră sf. = urma animalelor de vînat; *s-lo dipu dîra unûi țerbu* = se luă după urma unui cerb 192₁₄.

Dirce sf. = furtună strașnică (Vlaho-Cl'isura).

Doagă sf. = cuvertură de lână 95₁₆, pl. *doî* 87₄.

Doamnă sf. = doamnă, boiereasă, stăpână 64₁₇, 107, 108, 109, 133, 238, etc., Vezi: *domnu*.

Doară și Doară sf. = dar 91₁₆, 417, 382₃₀, 436₁₁, 490.

Doara (a ∞) = a doua oară, iarăși 6, 117₃₂.

Doauă. Vezi: *doi* 6.

Doi num. = 1° doi 6, etc.; *dol'i* (*doi'l'i*) = ambii 25₁, 49, 57₂₃, 60₄, *dol'ă* 478; Gen. Dat.: *a doilor* = celor doi, ambilor 265₂₂; fem. *dao, doauă*, *doao* 10₁₁, 22₄, 24₁, 49₁, 59₁₀; *dàole, doàule* = ambele 73₁₅, 78, 96₁₃; *di a*

doaua-zî 47₁, 39₁, 40₁₇, *u-a doa-zî* = pentru a doua zi 468₃₃, *a doauă oară* 16₁, *a doao oară* = a doua oră 75₁₇, 73₃; *doilu* = al doilea 82₁, 461₂₇; *di dao ori* = de două ori 39₂₇; *di doauă* = dublu, îndoit 102₁₆; 2° *no-a-știplă dîcă di doauă ori* = n'șteptau poftire multă, n'șteptau să li se zică de două ori 31₈; 3° *ah-tare buneafă nu s-discum-pără lișôr cu ună cu doauă* = așa bunătate nu se resplătește ușor-ușor 67₁₁; 4° *Zborlu dao nu-l' si fă-țea* = (Cuvântul două nu i se făcea) adică: nu-i strică placul niciodată, îl ascultă la ori ce 76₃₄; 5° *il' deade dol'i a prêftului* = a dat ortul popii 371₁₀, 424₃₅; *și dol'i a prêftului il' da* = și dă ortul popii, și moare 93₈, 106₃₁, 205₁₆.

Domnu sm. = 1° domn, boier, stăpân 188, 190; *Doamne!* = stăpâne 18, 39, 41₁₇, 180₃₃, 418; *plîndeă ... n i ngă dōmnu-su* = plîngeau (ei) ... lângă stăpânul lor 50₂₁, 77₁; *s-l'-aflu domnu* = să-l dau la stăpân 212_{10, 21}; *dom-nusu a grădină'ei* = stăpânul grădinii 9₁₇, 70₁₃, 81; *domnu mare* = domn mare, boier de neam mare 10₃₆, 12, 199₃₁, 173₃₁; *domn* (la Fărșeroți), art. *domu* în loc de *domnul*, cum se aude la ceilalți Aromâni 477₃; fem. *doamnă*, la Fărșeroți: *doamă*; 2° Domnul, Dumnezeu: *Doamne!* = Dumnezeuule! *Do a m n e Dumniđale!* = Doamne

Dumnezeule! 22₂₆, 25₂₇, 116₁₁.

Dona n. propriu de bărbat 49—51.

Dor vb. II = 1° doresc; *caftă-nă iți-ți doari sùflitlu* = cere-mi ori ce iți dorește sufletul 64₁₄; *s-caftă țe-l' doare hrisusita* = să ceară ce-i dorește aurita (subinț. inima) 67₁₀, 145, 165; *z-doari* = se dorește 121₁₆; *dureă să-l bașe* = doriă să-l sărute 25, 98₇, 115₇. 2° a durea: *țe-nă ti doari* = ce mi te doare 49₁₄; *că-l dureă* = căci îl dureă 55₁₄, 161₇; *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije 147₁₇, 195₁₇; *di oara țe u viđu, acăță să-l doară buriclu* = din momentul în care o văzû, începû să fle îndrăgostit de ea 13₄. Inf. *dureare* = dorire, durere. Part. *durut, durută* = dorit, durut.

Dor sn. = dor, patimă, durere, dragoste 36₁₆, 47₂₇, 73₁₈, 75₁₈, 126; pl. *doruri* 145—147; *dor n-e* = dor mi-e, doresc 7₁₁; *di cîte ori va-l' a dorlu* = de câte ori îl va apuca dorul 17₁₁; *il' vine dorlu* = îi veni dorul 66₁₁; *si-l' tragă dorlu* = să-i ducă dorul 299₁₇.

Dormu vb. IV = dorm 108₂₅; *durnă* = dormiă, dormiau 16₂₅, 59₁₇; *canda durnă pri sk'ini* = par'că dormiau pe ghimpi 113₁₁; *durnă, vai dîfi, ca dipri lumea lantă* = dormiă (dus), ca pe lumea cealaltă (= ca dus pe lumea cealaltă) 364₂₂; *durnîi* = dormii 13₂₅;

durnî = adormi 36₂₅; *agîrși di durnî* = îl apucă somnul, adormi 197₁₂; *Ai durnită* = Ai adormit, (dormit) 77₁₄; *vrea z-dorni* = ai fi dormit (= eră să dormi) 36₂₇. Inf. *durnire* (și *durnare*) = dormire, adormire.

Dosă sf. = bașordină, scroafă (din Alb. *dosă* = scroafă); *pal'u dosă* = bașordină, scroafă 124₁₀.

Dosprădăți num. = doisprezece, douăsprezece; ∞ *di cl'eî* = douăsprezece chei 40₆; ∞ *di mutăfuri* = douăsprezece pături de căne-pă (sau de păr de capră, amestecat cu alte lănurii) 12₆.

Dot = chip, (mai mult cuvânt de umplutură; este întrebuințat de Fărșeroți, din care cuvânt sunt și porecliți: *Doteanî*) 244₁₁, 248₆, 277.

Dotean, poreclă aplicată Fărșiroților.

Doxă sf. = slavă, glorie 96₂₁.

Drac sm. = 1° drac 2, 5, 44, 99; pl. *drafi* 152, 153; art. *drafl'i* (pretutindeni) și *drasl'i* 3₇; *dracul* = dracul (Moloviște, Gopeși) 236. 2° fig. dracul se mai numește: a) *ațel c-un cor* = acela cu un picior 208₁₂, 293, 336₁₁; b) *a cl ò s-lă h'ibă* = fi-le-ar de cap 432₂₂, 293; c) *si-l' creapă numa* = să-i crape numele (= plesni-i-ar numele) 212, 213, 293, 396; d) *Futu-ni-l' măsă* = 468; e) *ațel din vale* = acel din vale 435; 3° *soacra, l'-avea intrată dra-*

clu tu inimă = soacra se înrăise, au apucat-o dracii 303; *ma l'-avea intrată dracul di iră lină-voasă* = dar s'a năvălit de se făcū lenese 70₁₁; 4° *că ş-avea drafl'i tu pîn-tică* = căci eră stăpănit de draci, căci eră mațe pestrițe 295₁; 5° *me-acătară drafl'i di urecl'i* = m'am infuriat foc 230₁, 405₁₁. 7° *drac no-avea* = n'a vea nici pe dracul 300₁; *veđi, că drac no-avum* = Vezi, că nici pe dracul nu avurăm (= nu avurăm nimic) 435₁; 7° *ş-lă dracul curlu cu nis* = (îşi spală dracul curul cu dânsul), adică: s'a dus, s'a sfârşit cu dânsul 367₁₁, 378₁₁; 8° *că an-girmari avea suflată dracul tu pungă* = cât desprebani, nici lescaen'avea; 9° *Aestu ş-eră dracul viu* = Acesta eră dracul în persoană 2₁; 10° *cum di drac* = cum la dracul 109₁₁; 11° *Cătuşe cama drac trahtră lucre* = Pisica mai drac (= mai dată dracului) la asemenea trebi 70₁; 12° *s-lu băgă dracul viră* = de l'ar fi împins dracul pe cineva 147₁₁; 13° *mplină di drafi* = plină de draci, dată rău dracului 190₁₁; 14° *drac di vali* = dat dracului, foarte deştept 89₁₁; *drac di sum puncte* = dat dracului, deştept 404₁₁, 110₁₁.
Drame sf. = dram; *om cu drăni* = om cu glavă, om cu cap 429₁₁; *đi ş-line, că nu-l lipsescu drăni* = zi şi tu, dacă-i în fire 209₁₁.

Drăcoane sf. = drăcoaică 5₁₁, 274, 275, 460.

Drăcōs adj. = drăcos; *Feată drăcoasă* = fată drăcoasă 43₁₁.

Drăcurle sf. = drăcie 50₁₁, 275₁₁, 348, 364₁₁, 453₁₁.

Drăcurōs sf. = drăcos; *drăcu-roasă* = drăcoasă, dată dracului 358₁₁, 411; pl. *dră-curōşi* = drăcoşi 364₁₁.

Drăcūş sm. = drăcuşor 470₁₁.

Drăgāt sm. = pândar 118₁₁, 136₁₁. (Epir, Tesalia.)

Drăşcl'auă, Drişcl'auă sf. = pas 89₁, 273, 86₁₁; *tră nînga niscîndi drişcl'ei vrea l'-acafă* = după câţiva paşi, eră să-i prinză 48₁₁.

Drătescu adj. = drăcesc 467.

Driptate sf. = dreptate 392₁₁.

Vezi: *ndriplate*.

Drişcl'auă. Vezi: *drăşcl'auă*.

Drişteală sf. = vâltoare, dărstă 301₁₁.

Drugă sf. = lână scărmanată, servind la tort, din care se fac ciorapii 289, 290, 170₁₁.

Du! interj. = huideo! 228₁₁.

Dua! interj. = huideo! 106₁₁, 187₁₁.

Duc vb. III = duc; *mi duc* = mă duc; *si duşe* = se duce 10₁₁; *va mi duc* = mă voi duce 8₁; *tra z-ducă* = ca să se ducă 7₁₁; *du-te* = du-te 3₁₁, 20₁; *di foamî nu va s-mi duc s-mor* = de foame n'o să mă las să mor 45₁; *z-du-tea* = se ducea 46; *z-du-tea cu mintea* = mergea cu gândul 19₁₁; *duse* = merse 1₁, 3₁₁, 5, 11₁₁; *îu z-dusiră tuşi* = unde merseră toţi 25₁₁; *Araplu ş-avea dusă h'il'a-al amird* = Harapul

- care condusesese pe fata de împărat 50₁₁; *s-avea dusă* = se dusesese 25; *Fu ară-k'it di drac și dus tu...* = Fu răpit de drac și dus în ... 2₃₀. Particularități: *nă dușem și nă țem* 11₁₀; *vă dușefi și vă țefi, si duc*; Imperf. *mi țeam, ti țeai, s-țea* 165; Perf. *mi duș, ti dusiși și duseși, si duse* etc. Viit.: *va nă dușem și va nă țem* 259₁₁; Inf. *dù-țire și dușeare* (și *țeare*.)
- Ducă** sf. = dus, mers, ducere; *di ducă mînă nu trapse* = de dus tot se duse 8; *tu ducă* = la ducere, la dus, când s'a dus 190₁₁, 503.
- Dudle** sf. = duduică, drăguță 442₁₇.
- Dugoare** sf. = dogoare, dogoreală 103.
- Dugurescu** vb. IV = dogoresc; *Am s-ti dugurescu* = am să te dogoresc 335₁₀; observ că această construcție este *Daco-română* și se datorește lui Bagav. *Aromânește* se zice: *va s-ti dugurescu* sau *va ti dugurescu*, niciodată: *am s-ti...*
- Dugurire** sf. = dogorire, încălzire mare la foc sau soare.
- Duh** sn. = duh, spirit, respirație 315₁₀, 429₁₀, 446
- Duk'ane** sf. = dughiană, prăvălie 253, 304, 482.
- Duk'escu** vb. IV = înțeleg, simt, pricep (la cel mai mic semn), pricep bine 166, 167; *duk'aște* = pricepe, simte 18; *s-nu u duk'ască țivă fur'l'i* = să nu care cumva să o simtă hoții 22₁₁; *duk'i* = pricepî, simți 15₁₁, 17;
- nu duk'iră* = nu pricepură 72₁₁; *duk'indalui* = înțelegând 17₁₀; Inf. *duk'ire* și *duk'are*. Vezi: *aduk'escu*.
- Dulape** sf. = dulap, pl. *dulăk* 237₁₁, 415.
- Dulă** (și *dulă*) sf. = servitoare 243, 315₁₁.
- Dulțe** adj. = dulce 4₁₀, 24₁₁, 57₁₁, 283₁₁, 416₁₇.
- Dulțe** sm. = dulceață 329₁₁.
- Dulțea-locului** sf. = dulcea pământului, iubita pământului 182₁₀.
- Dulțeamă** sf. = 1° dulce, dulceață, dulcime; *cu dulțeamă* = cu vorbă dulce 352₁₁; *dulțeamă-somnului* = dulceața (=farmecul) somnului 302₁₁, 391₁₁; 2° pl. *dulțehi* = prăjituri 416₁₁, 426₁₀.
- Dum'nică** (Dum'nica) sf. = Duminecă 154₁₁, 277, 452, 474.
- Dum-l'ertu** vb. I = iert, mă rog la Domnul de iertarea păcatelor cuiva. Se conjugă numai la Indic. Prez. sing.; *Dum-l'ertu, Dum-l'erfi, Dum-l'artă*; Subj. prez. sing. (la fel cu Ind. conj. cu: *si(să)*); Imperativ pers. II, III: *Dum-l'artă oară, iu s-află creștinlu ațel* = Fie binecuvântat momentul, în care se află creștinul acela 34; *Dum-l'artă-l* = Doamne iartă-l, Dumnezeu să-l ierte 489₁₀; *Dum-l'artă-țioăsili a tăl-tui* = Domnul să ierte oasele tatălui tău = fie sfințite (=odihnite) oasele tatălui tău 138₁₁, 11.
- Dumname** sf. = boierime, lume din viță mare; bogătași.
- Dumnescu** vb. IV = domnesc,

stăpânesc; *băgd s-dumnească dinir-su*=băgă pe ginerele său să guverneze, să domnească 40₁₁, 97₁₀, 106₁₁, 137₁₀, 341₁₀; *dumnî*=domni, stăpâni 398₁₀; *li dumneă*=le stăpâni 477₁₀; Inf. *dumnire*=stăpânire.

Dumnescu adj.=1° domnesc, regeşc, crăesc, boieresc 398; *numtă dumnească*=nuntă împărătească 68₁₀; boierească 270₁₀; 2° fig. *lucru dumnescu*=lucru turcesc.

Dumniţă şi **Dumniţăni** sm = Dumnezeu (pretutindeni); cer 101₁₀, 102₇; *Dumniză* 173 (Gopeşi, Molovişte). Se întrebuinţează şi articulat: *Dumniţălu*, *Dumniţăulu*: voc. *Dumniţale*!=Dumnezeule! 21₁₁, 24; fig. se mai numeşte: *Aţel-de-analtu* (=cel de sus) 316₇, 414; 1° *Şi-şi feaşe Dumniţănu nilă* = şi se îndură Dumnezeu 6₁₁; 2° *Şi-şi se duse oară-bună cu Dumniţănu năinte* = Şi merse cu bine cu ajutorul lui Dumnezeu 65₁₀; 3° *Măcară cu fe deade Dumniţă* = Măncară cu ce a dat Dumnezeu 66₁₁; 4° *Puţ s-lu fa-că Dumniţă*=ce mai puţ! vai de mama lui de puţ 103₁₀; 5° *Vru Dumniţănu* = slavă Domnului, mulţumită lui Dumnezeu 334.

Dumniţăscu adj. = Dumnezeşc, de la Dumnezeu.

Dunăe, **Dunăă** sf.=lume 72₁₀, 195.

După, **dipu**, **dupu** prep. = după; *după* (pretutindeni): *dupu* 29₁₁, 11; *dipu* 35, 180₁₁, 81, 113. Vezi: *dipu*.

Dur!=cuvânt turcesc: stăi! 228₁₁. (Numai aici întrebuinţat).

Dure adv.=destul 31₁₀, 99₁₁, 201₁₀; *dure ăi-u cu goclu*=destul fie-ţi cu gluma (=cu jocul) 8₁₁.

Durare sf. = 1° avere 127₁₁; 2° dorire.

Durēc (mai des: **dirēc**) sn.=stălp 348₁₀.

Durūt adj. = adormit 494.

Durūt adj. = 1° dorit, iubit: fem. *durută* = dorită, iubită 5₁₀, 8, 12₁₀, 126₁₁, 129₁₁, 151₁₁, 274, 279, 283₁₁, 418₁₁, 472; 2° doritoare, iubitoare, care iubeşte: *cum sun mămăle durute* = cum sunt mamele doritoare.

Dus adj. = dus; *no-alăsară loc ni-duşi* = nu lăsară loc, unde să nu se fi dus 172₁₁.

Duşmân sm. = duşman, inimic 12₁₀, 17₁₀, 35₁₀, 37₁₀, 58₁₀, 156, 222, 456.

Duşmăni'e sf.=duşmănie.

Duvae sf. = rugămintă (cuvânt orăşenesc) 168₁₂.

Duzină sf.=duzină 119 (neologism).

Ð

Ða! = cărc! *nîfi Ða! nu fă-şeă*=nici Ða! (nici cărc!) nu făceă 73₁₀.

Ðac vb. II = zac 464₁₀; *Ðicū*

= zăcū 395₁₀; *Ðifeă* = zăceau 120₁₀.

Ðadă sf.=zadă 157₁₀, 204, 452; *l'i mbită, di l' feaşe cu-*

- cută, dadă* = îi îmbătă tun 307₃.
- Damă** sf. = zeamă 240₆, 309₄, 320₁₀, 321.
- Damă** n. propriu de familie; *fumeal'e al Damă* = (familia, copiii lui Zamă) copii mulți și gălăgioși, neas-tâmpărați 455₁₄.
- Danță** sf. = artag; *lo-acăță nîpdi danța* = îl apucă iarăși artagul 230₂₀.
- Dare** sf. = zare; zori de zi; *cîtră n-dare* = spre zori de zi 231₁₄, 259₂₂, 374₇, 468₂₃, 481.
- Dațe** num. = 1° zece 21₁₈, 73₇₄; pl. *dăfi*: *trei-dăfi, patru-dăfi* etc. = treizeci, patruzece, etc.; *mași dăfile (udd)* = numai a zecea o-dae 17₁₅; 2° *tu dăfile a mul'are* = *saî nu pistipseă niși ună* = la zece (=vorbe) ale muierei sale nu cre-deă nici una 283₁₉; 3° *aestu il' dădeă dațe ia furtu aușlui* = Acesta-i da zece (înainte) bătrânului în ho-ție, adică: îl întrecea mult în hoție pe moș 308₁₈.
- Dău!** = cărc! *niși dău* = nici cărc! a nu crăcnî de loc 407₈. Vezi: *da*.
- Deadit, deađit** (mai rar) și *deađit* sn = deget 2₁₈, 16₂₇, 27₅₀, 73₇₇, 74, 156, 256₁₂.
- Deađir** vb. I = deger 124₁₁; *ma diđiră dipriună* = dar degeră într'una 137₁₂, 138₁. Inf. *diđirare* = degerare.
- Deađir** sm. = deger.
- Deană** sf. = 1° colină, deal 21₁₉, 110₁₇, 152, 879; pl. *de-nuri* 172, și (la Fărșeroți): *dehî* 478; 2° geană, sprin-ceană 36₈, 172₁₀, 222₁₀.
- Deană-Aripidină** sf. = deal-povârniș, (locuința soare-lui) 440.
- Dem** vb. III = gem; *șade și deame dua tută* = șade și geme într'una; Inf. *di-meare și deămire* = ge-mere.
- Der** sm. = ger 170, 301₁₇; ca nume propriu: Gerilă 335, 336.
- Đidtrûș** n. pr. = Degerilă, care degeră de frig 138, 139.
- Điditlic și Điditlic** sn. = de-gețel 120₁₉, 156₁₆, 374₁₃; *calu al Barbă-Cot... niși la diđitlic nu lo-aveă* = (ca-lul lui Barbă-Cot... nici la degețel nu-laveă), adică: eră mult mai presus decât calul lui Barbă-Cot... 272₂₀.
- Đindie** sf. = gingie.
- Đinlrăc** sm. = ginerică 113₂₅, 369₁₈.
- Đinlre** sm. = ginere 68, 343₂₈; *đinlr-su* = ginerele său 40₂₀, 52₂₃, 97.
- Đinucl'u** sn. = genuchiu 9₁₂, 49₁₁, 84₂₇, 172, 191, 239, 331; *că no-alăsă (el') vîrnu di đinucl'ul a lor* = că nu lăsau pe nimeni de nea-mul, de sângele lor (= că nu lăsau moștenitori de neamul lor) 437₂₈.
- Đi** = zi, în compunere: *a doaua-đi* = a doua zi 33₈; *astă-đi* etc.
- Đic (dăc)** vb. III [Indic. prez. *đic, đifi, đife, đifem (đi-șim și șem), đifeși (đișiși și șeși), đic*; Imperf. *di-șeăm și șeăm*; Perf. *đișũ, đisiși și disesi, đise*, etc.]; = 1° zic 1, 2, 3, 5, 10, 32, 35, 43, 46, 49, 54, etc.; 2° soco-tesc, sunt de părere 4₁₀, 43₇;

3° *ahî't dîse Dumniqădău* = atâta a vrut Dumnezeu 65₂₄; 4° *l'-u dîfeă... cu flueara* = i-o ziceă... din fluer 298₂₀; 5° *vaî dîfî 8₁₅*; *va-l' dîfî* = adică 336₁₁; *va dîcă* = va să zică, adică 80₁; 6° *va-l'-u dîfî, acăfă s-mur-dească* = începû să se cam înopteze 2₁₉; 7° *par à fî loară citu z-dîfî* = parale, bani luară cât de mulți 33₂; 8° *p-în-l' dăc...* = pe unde i se zice... 245₂₇; *dăfî 476-484*; *zăc, zăse 173₁₁, 235*; *fe s-țem* = ce să zicem 292₁₁; *țeam* = ziceam 5₁₉, 6₁₉, 181₁; *dîcînda-l'* = zicându-i 171₉; *dîcî'ndalui 76₁₆*. Inf. *dî'fire, dîțear* 106 și (*țear*), *zăfire* (Moloviște, Gopeși) = zicere.

Dică (*dăcă*) sf. = 1° zicere, zis, spusă 93₁₁, 106₁₆, 128₁₁, 296, 298; *am ș-alte zboare tă dăcă* = am și alte vorbe de zis 249₇; 2° *ună dîcă* = cum a zis, îndată ce-a zis 193₂; 3° *no-aștiptă dîcă di doauă ori* = n'asteptau să li se zică de două ori, n'asteptau poftire peste poftire 31₁₂; 4° *nu va dîcă sau nu va vîrnă dîcă* = nici vorbă, fără îndoială 134₁, 138₁₁, 356₂₈, 306₂₈, 441₇.

Dîn sm. = (masc. dela: dîină) 221-224, 464₁₈; *Dînlă amăril'eî* = zeul, zânul mării 250.

Dîă sf. = zână (pretut.).

Dună (*dîuă*) sf. = 1° zi (pretutindeni), pl. *dîle 1, 22₁, 36, 86₂₀*; *dăle 277*; *zuă 173₁₁, 235*; *qua lantă* = ziua următoare 9₁; a doua zi 329₁₁, 164₁₆; *a trea-ză, a trea-zi, a trea-dî* = a treia zi 76₁₈, 127, 164₂₁, 170₁₄, 171₁₁; 2° *s-feațe qua g'ine* = se lumineă bine, deplin de zi 87₁; *s-feațe qua prîndu* = s-a luminat cât se poate de bine 95₁₁; 3° *tută qua* = toată ziua, mereu, într'una 38₁, 62₉, 71₁₆, 120₁, 149₁₁; 4° *trei dîli cu qua* = trei zile întregi 211₁₁; *cara s-umplură dî'ile* = dacă se împliniră zilele 360₁₆; 5° *din quă în quă* = din zi în zi 21₁; *quă di quă* = zi cu zi, din zi în zi 7₁₂, 336₁₇, 352₂₀; 6° *nă (ună) quă* = într-o zi 2₁₀, 9₁₆, 31₁₁; 7° *il' loai qua* = îiluai ziua (= viața) 270₁; 8° *noaptea quă u făfeă* = făcea din noapte zi 299₁₁; 9° *Acșî nă fu qua* = Așă ne-a fost ziua (= norocul, soartea) 457₁; 10° *și trifeă ca qua fea alba* = și treceă (= trăiă) în deplină fericire, ca în sânul lui Avraam 177₁₉, 191₁₉, 215₁₁, 249₁₇; 11° *quă albă* = zi fericită 455₁₈; 12° *că dî'lile nu intră lu sac* = căci zilele nu intră în sac; nu se isprăvesc zilele 11₁.

E

E! = ei! interj. 3₁₉, 9, 14, 26₁₃; 100₁₁, eacă, ei! 29₁₁, 53, 54, 201; așă dară 29₁₁; *E! ț-ul*

dau = iacă, fie! ți-l dau 1₉, 11₁₉; *e! e, e hare!* = destul, destul, moarte! 24₁₁.

Ea = 1° iacă, iată 76_{1,1}, 203_{1,1};
ea-mi = iată-mă, *ea-ti* =
 iacă-te; *ea-o!* = iată-o! 22;
ea-lea = iată-l 404_{1,1}; *ea-le*
îu vine Avul Nicola =
 iată-l unde vine sf. Nico-
 lae 20_{1,1}; *ea-ți-lu* = iată-l
 60_{1,1}. 2° ean: *ea du-te* =
 ean du-te 3_{1,1}, 54_{1,1}, 150_{1,1};
 3° *ma ea ș-ea cum sta lù-*
crulu = dar iată și iată
 cum stă treaba, chestia
 7_{1,1}; *ea ș-ea* = iacă și iacă
 12_{1,1}, 13_{1,1}, 64_{1,1}.

Ea pron. pers. = ea; la Făr-
 șeroți: *ia* (citește *i-a*) 243,
 244, 476—484; Gen. *a l'eî*
 și: *l'*. Dat *a l'eî, îl', l'*; Ac.
ea, ia, u, o-; Pentru Dat.
 mai există în Epir-Tesa-
 lia și forma *l'il'* = îi: *l'il'*
li ded = i le dădai (pre-
 tutindeni).

Eadă sf. = iadă, fem. dela: *ed*
 = ied.

Eale, ele pr. pers., pl. dela
ea = ele; gen. *a lor*, și *lă*;
 Dat. *a lor, lă, le- l-*; Ac.
eale și ele, li, le-, l-; (pre-
 tutindeni).

Eapă sf. = iapă; *ntră eape*
 = printre iepe 3_{1,1}, *l-u in-*
trară a eăpilor = începură
 să mănânce la iepe 31_{1,1};
 pl. *eape*, (și *iepe*), 109, 110,
 119, 120, 271, 272, 314.

Eară adv. conj. = iarăși 17,
 39_{1,1}, 56_{1,1}, 169.

Earbă sf. = 1° iarbă 166_{1,1},
 220; pl. *erg'i* = ierburi 57_{1,1},
 486; 2° *earbă di nîp'rtică*
 = (iarbă de nepărcă, de
 șarpe) = iarbă dătătoare
 de viață 272_{1,1}, 297; 3° *erg'i*
di somnu = ierburi adu-
 cătoare de somn 309_{1,1}; 4°
nîfi de-așel' fi mică earbă

nu ș-eră = (nici de acei,
 care mănâncă iarbă nu
 eră), adică: nu eră vită,
 nu eră prost, ca să nu pri-
 ceapă 306_{1,1}.

Earnă sf. = iarnă 43_{1,1}, 164_{1,1},
 336.

Eață interj. = iată; *eață-l'* =
 iată-i! 436_{1,1}.

Ed sm. = ied; *arsăreă ca eql'i*
 = săria ca iezi 323_{1,1}.

Efharistise sf. = mulțumire
 (neologizm) 329_{1,1}.

Eftin adj., adv. = ieftin 307_{1,1}.

El pron. pers. = el 1₁ etc.;

Gen. *a lui, și: l'*: *niveasta-l'*
 = nevasta sa, nevasta lui
 1_{1,1}; *acasă-l'* = acasă la el,
 la casa lui 1_{1,1}; *cămeaș-l'*
 = cămașa sa 87_{1,1}; Dat. *a*
lui, il' = îi, *l'* = i: *il' ticăni*
 = îi trăzni prin cap 1_{1,1};
l'-asta l'e calea = îi taie dru-
 mul, îl întâmpină 1_{1,1}; *l'il*,
 = îi (Epir-Tesalia): *L'il' lu*
deădiră = i-l dederă 81_{1,1};
l'il' lu pitricură = i-l tri-
 miseră 352_{1,1}; Ac.: *el, lu*
 1_{1,1}, *lo-* 1_{1,1}, *il* 2_{1,1}, 87_{1,1}; *ul*:
na-ț-ul = iată-(ți)-l 13_{1,1}, 120_{1,1},
 8_{1,1}, 237; *lea*: *ea-lea* = iată-l
 404_{1,1} [recte: *ea-l-ea* = ea-
 tă-l-eată], *l* = îl, *l'* 1_{1,1}, 2_{1,1};
 2° fig. deseamnă pe bār-
 bat, când soția, ca semn
 de respect, ocolește a-l
 numi pe nume: *Muma dîsi*
a lui = Mama zise *lui*, a-
 dică: bărbatului său 35_{1,1}.

El' pron. pers., pl. lui *el* = ei;
 gen. *a lor* (și: *lă*: *mul'er-*
le-lă = femeile lor; *suntu*
a lor-lă = sunt de ai lor);
 Dat.: *a lor, lă* 4_{1,1}, 66_{1,1}, *l-, le-*;
 Ac.: *el', il'* = îi; *l'-* = i, îi,
 (pretutindeni).

Em adv. conj. = Și; *em* Țo,

em tine = și eu, și tu; conj. dară, ci: *em du-te* = du-te dacă, ci du-te 104₃₃, 344₁₁, 453₁₀; *em de!* = ei de! apoi de! 256₆, 318₁, 502. [Etim. din *e + ami* (= dară).]

Epir sm. = Epir 504.

Ergu sm. = 1° presimțire: *L'-viñi a lui ergu* = îi veni presimțire 121₁₇, 288₃₃; *că-l' vine ergu* = căci presimte 300₇; 2° bănuială: *intră tu ergu* = încep să bănuiesc 318₂₇; 3° gelozie, invidie: *ergul nu o-alăsă* = invidia nu o lăsă 74₄; *și-l' si umplu inima di ergu* = i se umplu inima de gelozie 220₁, 376₃₀, 405₆.

Ernu adj. = pustiu 24₁₈, 121₃₅; *eară munțil' va s-armîndă erni* = iară munții vor rămâne pustii 17₁₀; *ermă* = pustie 399₃₄; *s-nu h'ibă ca ẽrmile s-ca cõrbile tu lume* = să nu fie ca cele pustii, ca cele nefericite în lume 315₁₈.

Es vb. IV [Ind. prez.: *es, eș, ease (ese), ișim și (inșim, Fărș. ișām, ișēm), ișiti (inșiti, Fărș. ișdți)*; *es*. Imperf. *ișām (inșām)*. Perf. *ișii (inșii, Fărș. ișdī, ișdī)*; Part. trec. *ișitā (inșitā, Fărș. ișatā)*; Inf. *ișire, (ișare, inșare)* = 1° *es*: *l'easi nă ursă* = îi iese o ursă 46₁₅; *s-easă* = să iasă 1₁₂, 4₆, 125₁₉; *ișii* = ieșii 103; *ișiiș* = ieșiși 31₂₈; *iși* = ieși 7₁₇; *inși* = ieși 84₂₉; *ișirā* = ieșiră 2₁₀; *inșirā* 29; *ișarā* 476₁₀; *ișā* = ieșiă 13; *nu inșā* = nu ieșiă 74₂₃; *aveā ișitā (inșitā)* = ieșise 11₁₂, 21₂₇, 41₁₅, 140₃₅; 2° *Aide s-*

ișim furī = aide să devenim hoți 22₁₅; 3° *nu iși di zbor* = (nu ieși din cuvânt) se țină de vorbă 83₁₂; *s-nu ișēm di graītu cu limbā di moarte* = să ascultăm cuvântul cu limbă de moarte (spus) 243₃; *s-nu eș di graītu a neū* = să ascultăm cuvântul meu 289₄; *ișarā di zbor* = nu se ținură de cuvânt 476; 4° *ișe s-easā, s-easā* = iasă unde o ieși 153₂₁; 5° *cāstig la jocul de cărți* 430₁, 432₂₇, 31; *s-acāfarā z-goacā a cărți și cari s-easā* ... = începură să joace cărți și cine o ieși (biruitor) ... 211₅, 12°

Escu vb. ajut. = sunt. Vezi: *h'iū*.

Estā pr. = aceasta 3₉, etc. Se aude *estā*, când cuvântul precedent se termină prin voc. *a*: *mul'area estā*; în colo. Vezi: *aestā*.

Etā sf. = 1° veac, secol, timp 1₈, 18₁₀, 87₁₄, 200, 294₁; 2° lume: *ca tutā etā* = ca toată lumea 72₃₉, 478; *etā di di-g'õs* = lumea de jos (de supt pământ), dedesupt (în opunere cu *lumea din sus* = lumea aceasta de pe pământ) 265₂₃, 266; 3° *Tu afeā etā* = în vremea dedemult (= pe când trăia altă lume) 75₂₆, 86₈; *Nă oarā s-tu nā etā* = într'o vreme, în vremea dedemult 84₂, 46₆, 49; *tu nā etā* = (într'o vreme) în vremea dedemult 42; 4° *di etā ali ete* = din vecii vecilor 215₁₀; *nividūt di nā etā ntreagā* = nevăzut de un veac 194₃₁.

timăsie sf. = pregătire 330₁₂,
(neologism.)

tu pron. pers. = eu 20₆, 23₂₆,
143₇. Vezi: *io*.

lusfôr sm. = căpetenia dra-
cilor 499.

Evă sf. = Evă, femeie vi-
cleană: *h'il'e di Evă* = fiică
de Evă 68₁₆; *Eva, tot Evă*
= femeia, tot femeie (= vi-
cleană) 350₃, 234₃₆, 190.

F

fabrică sf. = fabrică 206.

fac [Indic. prez.: *fac, fați, fațe, fațim și fățem, fa-țiți și fățeti, fac*. Imperf. *fățeam și fiteam*. Perf. *fecu, feațiși și fiteși, feațe și fețe; fațim, feațit* (= fe-țit), *feățiră* (= fêțiră); Perf. Comp. *am faptă*. Inf. *făti-re, fățare*] vb. II, III = 1° *fac* 7₁, 13₁₁, 329, 68₄, 24; *s-nă fățem soți* = să ne fa-
cem soți, tovarăși 81₃₈; *fecu*
= făcui 5₉, 11₃₉, 97₂₈; *fiteși*
= făcuși 14₂₈, 17₃₄, 58₃; *feațe*
= făcui 1₆, 2₂₇, 4, 45₆, 80₉;
ți li fațim = ți le făcu-
răm 5; *feățiră* = făcură
5₂₁, 6; *fățea* = făcea 1₄, 4₃₇,
21₁₈, 24, 71₁; *fitea* = făcea
234₃₈; subj. *s-fac*; *s-facă*
161₂₄, 1, 2, 10₁₈, 125₂₃; *aț*
faptă = ai făcut 20₂₂; *avea*
faptă = făcuse 16₁₄, 19₄,
86₁₆; *va s-aț faptă* = vei
fi făcut 170₂₀; *fă!* = fă! 19₉,
25₃₈; 2° nasc: *canda mine*
vream s-fac tut feațe =
parcă eu dori-am să nasc
tot (= numai) fete 7; *feațe*
fiçôr = născu băiat 7₁₁, 61₄₄,
159₁₈; 3° *s-fați nividut* =
seface, devine nevăzut 43₃₂,
17; 4° *carî nu avea leamni,*
el dusi tu păduri s-facă
= dacă nu avea lemne,
merse în pădure să aducă
(= să facă o povară și să

o-aducă pe spinare) 63₂;
5° *mi fac* = mă prefac 44₆,
53₃₃; 6° *lucru țe s-fațe* =
lucru cu puțință 79₂₁, 444₂₂,
7° *li feațe carne-aroșe* =
le luă drept carne roșie
30₁; 8° mă adresez, res-
pund: *și-l fațe* = și-i zice,
î se adresează 69₃₄; *il' fați*
= îi răspunde 27₁₇, 28, 34,
49₃₂; 9° schimb, prefac: *groșl'i l-fați nă liră* = pre-
face, schimbă piaștii în
liră 43₃₆; 10° *l-feațe to țî*
praql'i g'ine = cheltuî toți
banii 39₁₅; 11° *feați apoea*
năparte = o rupse apoi
la fugă 44₃₀; 12° *citră aod*
feățiră = p'aci apucară,
p'aci ți-e drumul 27, 47₁₂,
67₂₁, 81₂₀; 13° *ună fațe* =
e tot una 247₉; 14° *s-fea-*
țiră zbor = își făcură vorbă,
se înțeleseră 106₂₆.

Fag, pl. *fați* sm. = fag 25₆,
174, 454.

Fagă sf. = fructul fagului.

Falcă sf. = falcă pl. *fălți*.

Fană sf. = vedere, arătare;
Aod ț-u fana = Acî să te ve-
dem, aci să ți să vază pu-
terea 423₂₅; *aod-î harea*
Hristolui, nu fana drac-
lui aci-i puterea lui Christ,
ci nu meritul (= arătarea,
vrednicia) dracului 430₁₈.

Fantazmă sf. = fantomă, stafie
120₃₁, 401₂₁.

Faptu adj. = 1° făcut 135,

174; 2° născut: *eră di*

mă faptu = eră

născut, adică

de rând, nr

care 12₈, 10'

faptu =

scut 56

Faptă sf

ș-faș

Farm

în

1

F

7

flamură sf. = steag, flamură

flăuă sf. = coasă 107₂₀, gre-

șă în text *fligane*.

flutur vb. I = a flutura, a

flutur sm. = flueră-vânt

flutură sf. = fluture 180, 181.

Floare sf. = floare; *loclu cu*

floare = pământul cu flori

flăie sf. = creștea ca floarea

flăie sf. = creștea ca floarea 438₂₀.

Floc sm. = floc.

Flor = (plăviț), nume propriu

280, 281.

Flucăt adj. = flocos 208, 210.

Flucos adj. = flocos.

Flucără sf. = fluer 17₁₀, 134,

232, 298₂₁, 397; pl. *flucri*.

Flurie sf. = galben 10₂₃, 30,

31, 53-55, 89₁₀, etc.

Foale sm. = foale, burduf, pl.

fol.

Foame sf. = foame 22₂, 23, 45,

46, 356; 1° *si-ii frîngu foa-*

mca = să-mi potolesc foa-

mea 89₃₃; 2° *mor di foame*

= mor de foame, mi-e tare

foame 22₁₃; 3° *u strease*

multu foame a = o con-

strânse foamea mult 290₁₅;

4° *acățară z-da timpărătu*

di foame = (incepură să

dea tambura de foame): su-

feră grozav de foame. li se

rupe inima de foame 274₁₂.

= foarfece 12₁₀.

pl. *focuri* = foc 12, 22,

33 etc.; 1° *foc ș-apă li*

dușă gura = învăță foarte

bine, cât de mult 12₈;

2° foc, necaz mare: *tră fo-*

clu a nveăstil'ei di prota

= spre necazul nevastăii

dintăiu 70₁₁; *il' vinea foc* =

ii venia foc (= necaz mare)

68₁₁, 56₁₁, 268₈; *di-l' trich*

foclu = de-i trecu necazul,

supărarea 132₁₀, 44; 3° *nu*

scoati zbor cu foc din gură

= nu rosti calomnii, vorbe

rele, nedrepte 151₂₂, 285,

346₁₁; *si scoată foclu din*

gură? = să-l învinovătească

așa pe nedrept, așa de

grav? 119₂₈; 4° *Foc to-aș*

= arză-l focul de bătrân

457₂₈.

Fora adv. = pe față 248₁₀;

ca termin haiducesc în-

seamnă: năvala haiducilor,

cu săbiile în mână, asupra

poterii.

Frangă sf. = fragă; pl. *franți*

= fragi.

Frapsin sm. = frasin.

Fraș! interj. 92₃₁.

Frate. pl. *frați* = frate 12₁₈,

24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,

etc.

Frătic sm. = frățior 92, 93.

Vezi: *fărtic*.

Frățește adv. = frățeste 104₁₂.

Frățescu adj. = frățesc.

Frățil'e sf. = frăție.

Frec vb. I = frec; 1° *pînă s-fă*

freci ocl'il = (până să-ți

freci ochii), adică: numai

decât, cât ai da în palme,

cât ai clipi din ochi 31₂₃, 33₂₀,

39₁₁, 115₁₀, 212₁; 2° *fi-și*

frică ocl'il = care se miră

236₂₉. Inf.
t. *fricăt*, -ă =

a 28, 35, 38, 59,

umplu zmeănile

ă = o sfeclă rău de

e frică 341₁, 176₂₈, 112₁₈;

ti lua Cășlu di frică =

te apucă groaza de frică

67₆; 3° *l'i se-adună înima*

cât un puric = i se strânse

inima cât un purece (de

frică) 74₂₆; 4° *te-acăță h'è-*

vrile di frică = te apucau

frigurile de frică 95₂; 5° *ți*

si sculă perlu din cap di

frică = ți se ridică părul

din cap (= ți se faceă pă-

rul măciucă) de frică 74₂₆,

221₄; 6° *cu frica n-sin imnă*

= umblă cu frica în sin

227₁₄; 7° *Fiçorlu, nu eră*

de-așel' țe lă-i frică și de-

aumbră-lă = Băiatul nu

eră din cei fricoși 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricos adj. = 1° fricos, care

are frică 122₄, 182; 2° în-

fricoșător, care în spiră

frică 15₂, 39₃₅, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₂₂, 35.

Vezi: *fridă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă*

= să o frigă 16₁₂; *si-l bă-*

găm mași niscînte dîle,

tra s-nu doară și s-nu fri-

gă moartea lui = să i me-

nim numai câteva zile (de

traiu), ca să nu doară și

să nu frigă (= să nu arză)

moartea lui (= când o muri)

199₂₈; *u fripse* = a fript-o

16₃₅. Inf. *frîdire* și *frîdea-*

re = frigere.

Frimintu, firmintu vb. I =

frământ 108₄; *s-lu firmînt*

= să l frământ 266. Vezi:
firmînt, firmintu.

Friptu adj. = fript; *qîli fripti*

dușeă = duceă zile fripte

162₃₁; *mi măcăși friptu* =

mă mâncași fript, m'ai pră-

pădit 16₄; *friptu* = ars, a-

mărit 444₃₅.

Friptăl'ŭ sn. = vită friptă

(oaie, berbec, vițel, etc.)

491.

Frin, Fărn sn. = frâu 386.

Frîndă și **frunză** (mai rar)

sf. = frunză 57₁₆, 98₃₇; 1°

deade frunză = înfrunzi

282₁₂; 2° *u șușiră frînda*

= o întoarseră foaia, o în-

toarseră pe foaia cealaltă

116₁₄; *u turnă frînda* =

a întors'o pe foaia cealaltă

312₂₄; 3° *tu frînda șilor țe*

nu s-toarnă di la lumea

lantă = în foaia celor ce

nu se mai întorc de pe lu-

mea cealaltă 67₈; 4° *l-us-*

tură pîn tu frîndîli di h'i-

cati = îi ustură până în

adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtă*

dit frîndîle dit h'icăt =

oftă din adânc 200₁₀, 279₇;

5° *vîră țe s-tal'e frîndă a*

cînlor = vreun netot, vreun

prost 280₁₃; 6° *cît traqi*

frînda s-arina = cât frunza

și nisipul (de mult) 98₂.

Frîngu vb. III = frîng, sparg,

rup 144, 145, 441; 1° *s-*

frîmse pînă se-ascapă =

fugi rupînd pămîntul

până să scape 2₉; *s-frîm-*

siră di-fugă = au rupt pă-

mîntul fugind 185₆; *fuqîi*

di mi frîmșu = fugii de

am rupt pămîntul 299₂₁;

2° a se umflă în penc, a

se fuduli, a se fătăi 34₃₁, 35,

68₁₁, 84₂₆; 3° *s-frîndeă merl'i*

jiitul vântului 504; sune-
tul produs de fluerat.
Fintină sf.=fântână 20₁, 33,
35, 113; *funtină* (la Făr-
șeroți) 481.
Fintineaună sf. fântână mică,
izvorăș, pl. *fintlineale*=fân-
tănele 229₁₇, 378₃.
Fintinițe sf. fântână mică
35₂₃.
Flămbură sf.—steag, flamură
57₂₃, 295₁₂, 420.
Fligane sf.=cească 107₂₀, gre-
șit în text: *fligane*.
Flitur vb. I = a flutură, a
fâlfâi.
Flitură sm. = flueră-vânt
166₂₀.
Flitură sf.=fluture 180, 181.
Floare sf.=floare; *loctu cu
floare* = pământul cu flori
375, 381; *creșteă ca floarea*
creșteă ca floarea 438₂₃.
Floc sm.=floc.
Flor=(plăviț), nume propriu
280, 281.
Flucăt adj. = flocos 208, 210.
Flucos adj. = flocos.
Flucară sf. = fluer 17₁₀, 134,
232, 298₂₁, 397; pl. *flueri*.
Flurie sf. = galben 10₂₃, 30,
31, 53-55, 89₁₉, etc.
Foale sm.=foale, burduf, pl.
fol.
Foame sf.=foame 22₂, 23, 45,
46, 356; 1° *si-nă frîngu foa-
mea* = să-mi potolesc foa-
mea 89₃₃; 2° *mor di foame*
=mor de foame, mi-e tare
foame 22₁₃; 3° *u strease*
multu foamea = o con-
strânse foamea mult 290₁₅;
4° *acăfară z-da timpărălu*
di foame = (incepură să
dea tambura de foame): su-
feră grozav de foame, li se
rupe inima de foame 274₁₂.

Foartică sf. = foarfece 126₁₁,
128.

Foc, pl. *focuri* = foc 12, 29,
33 etc.; 1° *foc ș-apă l'i si*
duțea gura=învăță foarte
bine, cât de mult 128₃;
2° foc, necaz mare: *tră fo-
clu a nveăstîl'eî di prota*
= spre necazul nevastăii
dintăiu 70₁₁; *îl vineă foc*=
îi venia foc(=necaz mare)
68₁₁, 56₁₁, 268₈; *di-l' tricū*
foclu=de-i trecu necazul,
supărarea 132₁₀, 44; 3° *nu*
scoati zbor cu foc din gură
=nu rostî calomnii, vorbe
rele, nedrepte 151₂₂, 285₅,
346₁₁; *si scoată foclu din*
gură?=să'l învinovătească
așa pe nedrept, așa de
grav? 119₂₈; 4° *Foc to-aș*
=arză-l focul de bă trăn
457₂₈.

Fora adv. = pe față 248₁₀;
ca termin haiducesc in-
seamnă: năvala haiducilor.
cu săbiile în mână, asupra
poterii.

Frangă sf.=fragă; pl. *frangi*
= fragi.

Frapșin sm. = frasin.

Fraș! interj. 92₁₁.

Frate, pl. *frați* = frate 12₁₆,
24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,
etc.

Frătîe sm. = frățior 92, 93.
Vezi: *fărtîe*.

Frătește adv.=frățește 104₁₁.

Frătescu adj. = frățesc.

Frăți'le sf. = frăție.

Free vb. I=frec; 1° *pînă s-fă*
frecî ocl'il' = (până să'ți
freci ochii), adică: numai
decât, cât ai da în palme,
cât ai clipi din ochi 31₂₃, 33₁₁,
39₁₁, 115₁₆, 212₁; 2° *fi-și*
frică ocl'il'=care se miră

39₂₃, 67, 228₁₃, 236₂₉. Inf.
Fricare, Part. *fricăt*, -ă =
frecat, -ă.

Frică sf. = frică 28, 35, 38, 59,
etc.; 1° *li umplu zmeănile
di frică* = o sfecli rău de
tot de frică 341₃, 176₂₈, 112₁₀;
2° *ti lua Cășlu di frică* =
te apucă groaza de frică
67₅; 3° *li se-adund inima
cât un puric* = i se strânse
inima cât un purece (de
frică) 74₂₆; 4° *te-acăță h'e-
vrile di frică* = te apucau
frigurile de frică 95₁; 5° *fi
si sculă pertu din cap di
frică* = ți se ridică părul
din cap (= ți se făcea pă-
rul măciucă) de frică 74₂₅,
221₄; 6° *cu frica n-sin imnă*
= umblă cu frica în sin
227₁₄; 7° *Fiçorlu, nu eră
de-ațel' fe lă-i frică și de-
aumbra-lă* = Băiatul nu
eră din cei fricoși 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricos adj. = 1° fricos, care
are frică 122₄, 182; 2° in-
fricoșător, care inspiră
frică 15₃, 39₃₆, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₃₂, 35.
Vezi: *fridă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă*
= să o frigă 16₁₃; *si-l' bă-
găm mași niscinte țile,
tra s-nu doară și s-nu fri-
gă moartea lui* = să'i me-
nim numai câteva zile (de
traiu), ca să nu doară și
să nu frigă (= să nu arză)
moartea lui (= când o muri)
199₂₈; *u fripe* = a fript-o
16₃₃. Inf. *frîdire* și *frîdea-
re* = frigere.

Frimintu, firmintu vb. I =
frământ 108₄; *s-lu firmint*

= să'l frământ 266. Vezi:
firmît, firmintu.

Friptu adj. = fript; *țili fripti
duțea* = ducea zile fripte
162₃₁; *mi măcăși friptu* =
mă mâncași fript, m'ai pră-
pădit 16₈; *friptu* = ars, a-
mărit 444₃₆.

Friptăl'ū sn. = vită friptă
(oaie, berbec, vițel, etc.)
491.

Frin, Fărnu sn. = frâu 386.

Frință și *frunță* (mai rar)
sf. = frunză 57₁₀, 98₃₇; 1°
deade frunță = înfrunzi
282₁₂; 2° *u suțiră frința*
= o întoarseră foaia, o în-
toarseră pe foaia cealaltă
116₁₄; *u turnă frința* =
a întors'o pe foaia cealaltă
312₂₄; 3° *tu frința ților fe
nu s-toarnă di la lumea
lantă* = în foaia celor ce
nu se mai întorc de pe lu-
mea cealaltă 67₈; 4° *l-us-
tură pîn tu frîndîli di h'i-
cati* = îi ustură până în
adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtă
dit frîndîle dit h'icăt* =
oftă din adânc 200₁₀, 279₇;
5° *viră fe s-tal'e frință a
cînlor* = vreun netot, vreun
prost 280₁₃; 6° *cît trați
frința ș-arina* = cât frunza
și nisipul (de mult) 98₃.

Fringu vb. III = frâng, sparg,
rup 144, 145, 441; 1° *s-
frimse pînă se-ascapă* =
fugî rupând pământul
până să scape 2₉; *s-frîm-
siră di-fugă* = au rupt păm-
ântul fugind 185₆; *fudîi
di mi frimșu* = fugii de
am rupt pământul 299₂₁;
2° a se umflă în pene, a
se fuduli, a se fătăi 34₃₁, 35,
68₁₁, 84₂₆; 3° *s-frîncea merli*

dî meari=(se rupeau merii de mere), adică: merii aveau foarte multe mere 302₃; 4° *pînă s-frîngă căldura* = până să scază căldura 356₃₆; 5° *si-nî frîngu foamea* = să-mi potolesc, să-mi astâmpăr foamea 89₃₈, 239₃₁; 6° *vrea-l' frîngă k'ilung'a*=eră să-l rupă de bătaie 106₇. Perf. simplu *frîmşu* şi *freğû*: Inf. *frîndeare*, *frî'ndire*.

Frimte sf. = frunte 59₃₈, 60, 167, 285₃₂.

Frimtu adj.=frânt, rupt, spart; 1° *fu frîmtu*=a fost sdrobot 198₃₈; *nifrimtu*=neînfrânt, nesdrobot 106₁₄; 2° *frîmtă-frîmtă* = fâţâită, umflată în pene 271₇₄; 3° *tut că înima l'eră frîmlă* = cu toate că inima îi eră sdrobotă 33₁₂, 193₂; *cu înima ca frîmlă* = cam fără plăcere, fără tragere de inimă 300₁₈.

Frimtură sf.=frântură, spărtură; *tute eră frîmturi* = toate erau fâţaeli, prefăcătorii 292₄.

Frip = cuvânt imitând modul uşurel de a merge, par'că sburând 107₃₈.

Frişt! = interj. 35₁₁.

Frumă sf. = partea păroasă a velinţelor; lustru, coloare atrăgătoare 302₃₁.

Frună. Vezi: *frîngă*.

Flise vb. IV = sunt de vină, sunt vinovat; *carî fliseaşte* = cine-i de vină 283₁₁.

Ftoh adj.=sărac 161₃₁, 90₂₃.

Ftoh'e sf. = sărăcie 124₃.

Fucară sm. = sărac, sârman 90₃₁, 124, 165; *fucară, că*

cinuşe lu vatră no-avea=sărac, de nu avea nici cenuşe în vatră 354₁; fem. *fucăroane* = săracă, sârmană 32₃₁, 161₃₈.

Fucărărescu (mai des: *fucărescu*) adj. = sărac, sărăcăcios 416.

Fucurină sf.=vatră sub cer liber; 136₃₁, 182, 228, 268₃₁, 380.

Fudul adj. = fudul, mândru.

Fudulescu (ml ∞) vb. IV = mă fudulesc, mă mândresc.

Fudulecă sf.=mândrie; trufie; fudulie 170.

Fudulie sf. = fudulie.

Fuđită sf. = fugire, fugă; *ni-fuđită gine de-aclo* = nefugit bine de acolo 110₇.

Fug vb. IV [Indic. pres. *fug*, *fuđi*, *fuđe*, *fuđi m* (şi *vđim*); *fuđişi* (şi *vđişi*), *fug*. Imperf. *fuđeam* (şi *vđeam*) 3₇; Perf. *fuđi* (şi *vđi*) 6₃₁; *fuđişi* şi *vđişi* = fugişi 5₈; *fuđi* şi *vđi* = fugi 337₃₁, 343; *vđiră* = fugiră 2₃₈; Inf. *fuđire*, *fuđeare*, *fugare* (şi *vđire*, *vđeare*, *vgare*), Part. *fuđită* (şi *vđită*), *fugată* (şi *vgată*) 486; *avea fugată* = fugise 260₃₈; *avea fuđită* = fugise 41] = fug, plec 3, 4, 17, 21, 22, 23, 34, 41, 46, 53; *va fuđi* = o fi fugit 109₈; *vaî fuđiră* = or fi fugit 185₃₈; *fuđi*, *fuđi* = mergi într'una, mergând mereu 27₁₄, 4₃₁, 20, 48₃, 76₁; *fuđeă calu di mică loclu j-bea niorl'i* = fugiă calul de rupeă pământul; *fu-gînda*, *fugî'ndaluî* = fugind 90₈, 312₁₈. De asemenea: *fuđînda*, *fuđîndaluî*

Fugă sf. = fugă, plecare, mers; 1₂₁, 7₃, 11₈, 20, 42₂₈, 69, 108; *fuga-fuga* = fugind, fugind 70₁₈; *s-frînsiră di fugă* = s'au rupt fugind, au rupt pământul fugind 185₆.

Fug-alaga sf. = fuga, într'o fugă 12₆, 72₃₃.

Ful'or sn. = fuior, caier de lână albă.

Fum sn. = fum 161; 1° *are fumuri în cap* = are gâr-găuni în cap; 2° *si-l' l'ai fumlu ali Mari* = s'a dus Mara, a şters-o 48₈; *l'a-l' fumlu pritpoartă afoară* = şterge-o prin poartă afară 80₃₈; *caflă oaspişi, lă află fumlu* = caută oaspeţi, ia-i de unde nu-s 80₃₈.

Fumeal'e, Fumel'e sf. = familie, copii 6₂₅, 17₆, 24₆, 34, 65, 162, 233; *fără fumel'e* = fără copii 172₃₃; *un jar di fumeale* = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₂₅; *fumeal'a-al Damă* = copii nebunatici 455₁₄; pl. *fumel'* = familie (nu şi cu sensul de: copii)

Fundă sf. = moţ, canaf.

Fundu sn. = fund 31₃₈, 72₁₆, 172₂₂, 257₇, 368.

Fundutòs adj. = stufos 231₃₈, 348₁₁.

Fune sf. = funie 98₁, 158; *ca ţel' di pri funi* = ca cei de pe funie, ca saltimbancii 107₃₈; *vă ascăpă di coardă şi fune* = vă scăpă de sabie şi spânzurătoare 168₁₈; *funea şi săpunea* = spânzu-rătoarea 406₁₈.

Funtină. Vezi: *fintină*.

Fur vb. I = fur 19, 40, 55, 60, 61, 357; *s-fură amirălu* = să hoţească pe împăratul,

să fure dela împăratul 308₁₀; *ti fură ditr-ocel'i* = te fură din faţă 308₈; 2° *pînă s-lu fură somnul* = până să adoarmă puţinţel 16₁₈; *l-furd somnul* = a-dormi 157₃₉, 309₁₈; 3° *da pîne a furlor* = este necin-stită 346₁₅.

Furaresf. = furare, hoţie 313₃₁.

Fur sm. = hoţ, fur 21, 22, 23, 86, 87, 109, 176, etc.; *fur viū* = hoţ straşnic, fur în-carnat 308₁₄.

Fură-ouă. di-sum-cloče, n. p. Fură-ouă-de-sub-cloşcă, (a fi: hoţ isteţ) 461. 462.

Furcă sf. = furcă 95, 127₃₁; *nu-i furcă şi scamnu* = nu'i furcă şi darac), adică: nu-i lucru femeesc 201₃₁.

Furculită sf. = furculită 122₁₁, 134₃₄, 499.

Fure-că (*s-fure-că*), Furcă = dacă (ad lit.: de ar fi că) 78₈, 157₄, 181₁₈, 247, 384₁₈, 399₃₄, 478₁₈.

Furlani, nume propriu de bărbat 346—350.

Furnă. Vezi: *furnu*.

Furnigame sf. = neamul fur-nicilor 11₃₁, 297₄, 476; gre-şit în text: *furnicame* pag. 138₃₈.

Furnigă sf. = furnică 138. pl. *furnigă* = furnici 279₃₃, 295, 493; greşit: *furnică* pag. 246, 247.

Furnigă (amiră) sm. = împă-rat-furnică 11₃₈; *al amiră furnigă* 11₃₈.

Furnu sn. = cuptor 103₃₁ şi *furnă* sf. 419₃₈, 421.

Furnle sf. = pretext.

Furtle sf. = 1° povară, cât duce o vită (cal, catâr) pe spinare 54₃₈, 67, 79₆, 92,

103, 152₄; 2° greutate, sarcină: *furtia tută pri mini cădeă*=toată greutatea cădeă pe mine 102₁, 336, 337; *s-l'a furtia* = să ia greutatea 280₁₅; *cari-l' cădū furtie*=dacă îi se îngreuië, dacă i se rugă mult 299. Furtu sn. = furt, hoție 134; pl. *furturi* 308₁. Furtună sf.=furtună, vijelie 52, 102₁₈, 221, 251₃, 439. Furtutire sf. = furcă de încărcat caii, catării 187₁₇. Fus sn. = fus 95₈, 127, 203, 301, 448, 449.

Fusăr sm. = fusar, vânzător de fuse, țigan 203, 449. Fustane sf. = rochie 5₃, 37₅, 134₁₁, 381, 455. Fustă sf. = fustă, care se poartă sub rochie. Fușek'e sf. = cartuș; *mică-mică... se-adră fușek'i*=mâncă, mâncă... de nu mai putu 308₂₄, 340₁₇. Fuște, pl. *fuști* = bătaie. Fuvirsescu vb. IV=ameninț 298₁₁. Fuvirsire sf.=amenințare 500₁₄.

G

Gad sn. = prunc, copil mic. Gae sf.=cioară; pl. *găi* 55, 218. Găidă sf. = cimpoi. Gallel și gallee sf. = grije; *intră... tu gallei*=începe să se îngrijească 3₁₁. Galbin, fem. *gălbina* adj. = galben 8₁₈, 182: *galbin ca țeara* = galben ca ceara 23₁₁, 48₂₄, 53₁₂. Gălbina sf.=galben, monedă de aur 43₃₇, 237₃₃. Gal'amân sm. = uriaș 422, 434₁₆. Gambro și *yambro* sm.=mire 6, 27₃₈, 96₁₇, 503. pl. *gambrafi*, *gambri d'i*, *gran-g'ăd'i*. Vezi: *grambò*. Gap-gup! cuvânt prin care se arată lătratul cânilor 14₁₂, 194, 298₄, 497. Gardn, pl. *garduri* = gard 114, 333₅, 450₃₃, 451; *Nica un gardu aveă s-antrisară*=încă peste un gard (=un obstacol) aveă de sărit 249₁. Garoafă sf. = garioafă 417.

Gaz sn. = 1° gaz, petrol 383₁₄; 2° opaițul care luminează cu gaz. Găbjeu, Vezi: *găbjeu*. Gădăife sf.=cadaef 416₁₅, 455. Gădil vb. I=gădil; *l-gădila*=il gădilau 466₁₆. Gădilie și gidilie vb. I=gădil: *l-gădila*=l'a gădilat (=i-a cam părut bine) 341₇, 51₁₆. Gădămòl'ū = mototol 168₃. Găeretes sf.=curaj 222₁₃, 274₁₇. Gălăit adj. = negru intens, ca mura cea neagră; *cu deana laie-gălăiță*=cu geana neagră negrișoară 36₈, 465₁₅, 466₁₄. Gălbață sf.=gălbează, boala la oi 280₄. Gălbinare sf.=gălbinare, un fel de boală. Găleată sf. = 1° găleată (în care se mulg oile și care servește și ca măsură de măsurat laptele) 31₁₄, 282₁₇, 299, 437₃₉; 2° obiceiul de a umbla cu drăgaica.

Gălescu vb. IV = a se însenina, după ploaie, după nori: *ferlu s-găleă*=cerul se însenină (din noros sau ploios ce eră) 173₂₈, 174, 175.

Găl'ină sf. = găină 30, 100₁₉, 232—242.

Găl'ineq vb. I = a se găinața.

Găl'înăt. Vezi: *gl'înăt*.

Găl'înûş adj. = găinar, găinesc 224₁₇.

Găl'inuşe sf. 1° găină mică; 2° constelația găinuşe.

Gărăseu vb. IV = a ciripi asurzitor (despre păseri numai.)

Gărbă sf. = tocitoare, în care se tocesc strugurii.

Gărdinar sm. = grădinar 174. Vezi: *grădinăr*.

Gărdină sf. = grădină 76₁₄, 77, 86, 96₃₇, 114, 463; *Bină ca tu gărdina-l Dumni-đău*=Trăia ca în grădina lui Dumnezeu: ca în sânul lui Avraam 132₂₈.

Gărgal sm. = gătlej. Vezi:

Gărgălân sn. = gătlej 109₁₅, 366₆; *lo-arucul pi* ~ = îl dede pe gătlej 263₃₃.

Gărgăllicu sn. = jucărie pentru copii 313₁₇.

Gărmare = fig. bani. Vezi: *angîrmare*.

Gărn sn. = grâu 29. Vezi: *grîn*.

Gărnîşor sn. = porumb.

Gărnûţ sn. = grăunte 76, 367₂₉; *gărnûţ di gărnûţ* = grăunte cu grăunte 203₂₄, 449₁₇.

Gărvêl'û şi gărvêl'û sm. = mierloiu.

Găzetă sf. = monedă de armă fără valoare: *el nu aveă niţi găzetă*, = el

n'aveă nici pară chioară 237₃₉.

Gi! interj. arătând sunetul cânelui, când trage, muşcând de haina cuivă 14₁₄.

Gibjêû (*găbjêû*) sm. = arbust, tufă de jnepitari 181₁₁, 295₁, 466.

Gidille, Vezi: *gădîlic*.

Gigăndos adj. = găunos.

Gih! = gîh! *nu đise gîh!* = n'a zis nic; gîh! n'a zis nimic 371₆; *nu cărlidă ne gîh!* = nici n'a crăcnit, n'a zis nici pis! 406₁, 469₁₁.

Gil-gil = cuvânt onomatopoeic după sunetul produs de ceva lichid, când e dat pe gât 90₁.

Ginôj sm. = om de nimic, secătură 107₃₀.

Ginusescu vb. IV = spoesc: *li ginusi văsili* = (le spoi vasele) o sfeclă rău de tot 122₆.

Gîr = sunetul produs de un obiect oarecare 100₂₇, 341₁₀, 375.

Giscă sf. = găscă 37₆, 10, 436.

Glap-glup = arată sunetul de înghiţit ceva pe apucate, pe grăbite 338₃.

Glar adj. = prost, netot 3₁₉, 23₂₂, 42, 80, 229—232; fem. *glară* 55₂₁, 73₃₁, 290; *a glarlui: tine l'aspîni călea ş-el l'u da valea* = prostului: tu îi arăţi calea (dreaptă) şi el apucă pe vale 230₈.

Glaru-lişor adj. = ușoratec, ușurel, prostănac 53₁₂.

Glăp-Glăp! = gâlc, gâlc, (când dai ceva pe gât) 340.

Glăpuescu, **glipuescu** vb. IV

- = dau pe gât, înghit; *li glăpui* = le înghiți, le dete pe gât 338, 404; *glăpui* înarea = tocă (= mănă) mierea 104₂₆; *o-avea glăpuită* = o tocase (= o înghițișe) 105₁₄.
- Glăpuierea** sf. = mănecarea pe grăbite și pe apucate 340₂₅; *casă nu se-adară cu glăpuierea tul țe-aflăm* = casa nu se ține (= nu durează) tocând (= înghițind) tot ce aflăm 104₁₇.
- Glăreacă** sf. = prostie, nebunie 329.
- Glărescu** a d j. = nebunesc, prostesc.
- Glărescu** v b. IV = înnebunesc; mă prostesc; *vrea glărească* = ar fi înnebunit 127₁₃.
- Glărime** sf. = prostie, nebunie 54₂₃, 65₁, 68₂₅, 78, 80 etc.
- Glărușcu** adj. = prostuț, ușurel 53₂₈.
- Glăvănele** sf. = gura, capacul, prin care ne introducem în pivniță din odăile catului 341₃₆.
- Glăc** adj. = crud, necopt.
- Glădisescu** vb. IV = petrec, mă desfățez 319.
- Glăc** = gâlc! interj. 31₈.
- Glăp!** = gâlc! arată modul de a înghiți ceva dintr'odată, pe d'intregul 104₃₄, 237, 458₂₉.
- Glăpuescu**. Vezi: *glăpuescu*.
- Glăpuierea**. Vezi: *glăpuierea*.
- Glăm**, sm. = ghem 21, 100₈, 167₂₅, 299. pl. *gl'ame*, *gl'emuri*; la Fărșeroți: *gl'enî* și la Vlăho-Clisura: *gl'omuri*.
- Glăeț**, pl. *gl'ățale* sn. = ghiață 171; *cu gl'ățale crustal* = cu gheturile ca țuturii 281₁₈.
- Gl'inat** sm. = găinaț [la Fărș. se zice: *găl'inat*], pl. *gl'inăți* = găinați 291₂.
- Gl'indă** sf. = ghindă.
- Gl'indură** sf. = glandulă; scrofulă.
- Gl'inăd** vb. I = a se găinața: *z-gl'inară* = se găinațară 204₁₈, 451₃₇.
- Gl'om** sn. = ghem. Vezi: *gl'em*.
- Goadă** sf. = lovitură, isbitură 353₃₇, 374, 454₁₆.
- Goală**. Vezi: *gol*.
- Goală** sf. = găoace. coaje.
- Gog**, n. prop. 24₂₉, 25.
- Gol**, pl. *gol'*, fem. *goală*, pl. *goale* = 1° gol, nud; 1° *mun-fil' va s-armînă gol' ș-erîi* = munții vor rămâneă goi și pustii 17₃₆; *cu mînle goale* = cu mâinile goale 184₁₇; 2° *gol ca tufek'a* = gol-puşcă 360₃₀; 3° *Am nu dîți tine, va grescu goale?* = Ci nu gîndești, se poate să vorbesc fleacuri? 81₂₈; 4° *nu-l' si mică goală* = eră de treabă, eră voinic; nu eră de glumit cu el, nu eră om de rînd 136₃₁, 491₁₇; 5° *gol-gulișan* = gol peste tot, în pielea goală 87₆, 293; 6° *micăm pîni...* *goală* = mîncam pîne... goală, numai pîne 147₃₀, 181₄; *ti pîne goală-l dai?* = numai pentru o pîne îl dai 212₄₄; *mași ațea casă goală aveă* = numai acea casă unică eră 244₅.
- Gongală** sf. = mălura din grâu, niște bobite negre și rotunjoare din grâu 496.
- Goă** adv. = curînd: *nă oară cama-goă* = odată mai curînd 47₂, 103₃₇. Vezi: *agoă*.

Gorțu sm. = păr; sn. pară; *deade di un gorțu uscat, țe nu fățeă gorți* = dete de un păr uscat, care nu fățeă (= nu produceă) pere 280₂₄, 184, 185, 230.

Graiū, sn. = graiu, vorbă, cuvânt 13₁₇, 25, 40, 170; pl. *grae* 78₈, 201₁₂, 247₁₇ și *graire* 43₁₃, 61₆, 398₃₆; 1° *s-nu da graiū* = să nu vorbească deloc 72; *graiū nu grea* = nu vorbea deloc 72₂₁; *ninga ni-gril g'ine graiū* = nesfârșind încă vorba 20₃₄; 2° *Ni-u că s-nu-ni cadă graiū m-padi* = Mi-e că n'oiu fi ascultat 37₁₅; 3° *vine graiū* = vorba vine 364₈; 4° *Dorlu a lor cu graiū nu si spuneă, cu cundi'l'ū nu si scriă* = Dorul lor cu graiu nu se spuneă, cu condeiu nu se descriă 319₄; 5° *cu graiū di moarti* = cu limbă de moarte 42₈, 112₁.

Graiū-Mare sm. = A doua În viere 56₇, 93₂₀.

Grambò, pl. *grambâfi* (*grambîfi*) și *grang'àfi* = mire. 72, 295. Vezi: *gambro*

Gramă sf. = slovă, literă, carte; *tu carti gramî lăi* = în scrisoare slove negre 36₂, 246₁; *s-lu nveață fi-chorlu gramate* = să-lînvețe pe băiat carte 187₃₁; *aveă sîvdălu a gramatlor* = eră îndrăgostit de carte 187₂₄, 358₁₇.

Gramen adj. = nefericit, biet; *gramenă* = biată, nefericită 429₁₈.

Grāmuste sf. = Gramoste, numele unui sat românesc în

muntele cu acelaș nume 14—18.

Gras adj. = gras 186, 390₃₁.

Grădinār sm. = grădinar 9. 155, 174. Vezi: *gărdinār*.

Grădină sf. = grădină 9, 76₃₃, 372. Vezi: *gărdină*.

Grămadă sf. = Grămadă, ruină; pl. *grămădi* = grămezi și ruine 11₃₈.

Grămătic sm. = secretar 364₁₃.

Grāmusteān sm. = locuitor din Gramoste 14₁₃, 27, 16₃.

Grāmustinescu adj. = grāmustenesc, din Gramoste 16₃.

Grăslime sf. = grăsimi.

Greață sf. = 1° greață, greutate: *nă ahtare greață* = o așa greutate 4₈; *fără multă greață* = fără multă greutate 394₂₇, 195₁₉; 2° *îl vine greață* = îi veni greu 294₈.

Greața-loclui sm. = trândav peste fire 226₁₄, 366₇.

Greasă sf. = gresie, piatră de ascuțit 153₁₈.

Greaună. Vezi: *greună*.

Groi sm. = cuvânt (Albania). Vezi: *graiū*.

Grendă sf. = grindă 30₂₉, 32, 271, 355: *cădū niputūt, ca dipri grendă* = se îmbolnăvi de moarte 23₃₂.

Grescu vb. IV = grăesc, vorbesc, rostesc. Indic. prez. *grescu, grești și gresci* 75₂; *greaste* 13₈ și *greasce* 56₂₉ și *grește* 236₁₃; *grim, griți, grescu*. Imperf. *gream, greai* 23₂₃, *grea* 83₁₉; *gream, greați, grea* 7₁₇. Perf. *grui, griși, gri* 2₄, 5₇, 13₇, 51, 59, etc.; M. c. Perf. *aveām grită* 285₂₈. Imperat. *grea-ni* = vorbește-mi 75₁, 14; *griți-l'i* = chemați-l

11₁₃; *s-grească* = să gră-
ească 4₃₁, 2₃₀. Inf. *grire* și
greare.
Greñ adj. = greu, grav; 1°
l'-vine greñ = i-a venit greu,
i-a părut rău 12₂₀; 2° *greñ*
somnu l'-copșu = adânc,
profund somn i-am tras
36₂₈; 3° *li'nqidă eră greñ*
= eră bolnavă de moarte
56₁; *căq'ù amirăroaňa*
greñ li'nqită = se îmbol-
năvi de moarte împără-
teasa 195₂₀; 4° *nilă greauă*
= milă sfâșietoare 198₁₉;
sculură greauă = grije co-
plesitoare, mare 42₇; *pă-
dure greauă* = pădure
greă (= întunecoasă, deasă,
greu de străbătut) 87₃₉;
5° *greauă* = însărcinată, în
poziție: *o-alășăși greauă*
o lăsași însărcinată 1₂₂, 6₂₇;
armasi greauă = rămaso
însărcinată 127₂₈, 131₃₈,
205₃₂, 315₁₃; 6° *o ligă (băgă)*
tu greaoa = se încăpățână
85₃₅, 69₁₇, 92₁₀, 338₃₀; 7° *el*
easti di greil'i = el este
din cei cu greutate, din cei
cuminți 209₇; 8° *nipoi sun*
greălile = la urmă vine
greul 11₂₃.
Grij sm. și sn. = pin rășinos
din care se extrage zădă
204₆; *cap di grij* = cap
tare, încăpățânat, îndărăt-
nic 120₁₂, 204₆.
Grindină și Grindine sf. =
grindină, piatră 102₁₈, 167₆,
251₃, 281₁₇.
Grip sn. = undiță 84₁₄, 163₁₉,
154.
Grirc și Greare sf. = grăire.
Grită sf. = grăire, strigare,
chemare; *nu așteptă grită*

doauă ori = nu așteptă să
i se spuie de două ori 458₃;
ună grită = cum a vorbit,
îndată ce a vorbit 68₁.
Griva, nume propr. 195, 196
etc.
Grin sn. = grin 11₂₂, 100, 296,
297; *va s-ni mică grinlu*
= vrea să'mi mănânce co-
liva, vrea să mă omoare
60₃₈; *Bre! l'-mîcăm și*
grinlu = Ei! îi mănăcam
chiar și coliva, adică: a mu-
rit deabinele, s'a isprăvit
cu el 111₃₇.
Grinut sn. = grăunte; *grinut*
di grinut = grăunte cu
grăunte 11.
Griț = sunetul produs din ro-
sul a ceva, din mâncarea
buruenilor de vite 102₁₂,
365₁₈.
Groapă sf. = groapă, mormânt:
22₁₁, 13, 172₁, 195₂₈. pl. *grok*
și (*Groape*, nume de loca-
litate).
Gros, fem. *groasă* adj. = gros
24₁, 80₁₀, 106, 127₂₉, 299: 1°
eră cama groasă tu minte
= eră mai greoaie la minte
358₃₆; 2° *tă'l'à groasi cu*
aușu = spuneă la palavre
cu bătrânul 209₁₁, 346₃.
Gros (ȝros) sm. = piastru, leu
vechiu, prețuind 20 centi-
me 32₂₀, 34₁, 43, 67₁, 97₁,
148₁₀, 208₂₃.
Grundă sf. = grund, bucată
(de zahăr, sare); pl. *grunđi*.
grunde 28₂₇.
Grunare sf. = grohăire, gro-
hăit.
Grunu sn. = bărbie 222₁₁, 251₃,
315.
Guclie sf. = creștet, vârf (Gu-
peși, Moloviște).
Gugos sn. = glonte 487.

Gugu-Găgă, nume propriu 353=357.

Guğabaş sm.=primar 187.

Guğamite = gogiamite, cât de mare; *s-feaşi* (=*feată*) = se făcu fată cât de mare 258₁₃.

Guğilescu vb. IV=giugiulesc: *u guğileasce* = o giugiuleşte 234₃₃; Inf. *guğulire*.

Guğn sm.=pigmeu, picciu; pl. *guğanî* 323₁₆.

Gulescu vb. IV=golesc 305₆; *l-guli* = îl goli 184₃₄, 355; *z-guli* = se goli 114₃₃; *carî s-ti guleşti* = dacă te vei desbrăcă (în piele goală) 85₁₂.

Gulişan adj.=gol de tot, în piele goală 223₈, 293, 347₁₆; *gol-gulişan*=gol, în pielea goală 87₆.

Gulişinêd vb. I=desbrac în pielea goală. Inf. *gulişinare*.

Gul'anò, pl. *gul'anatî* sm. = somn (Epir) 84, 85.

Gumâr (şi *yumâr*) sm.=măgar 30₂₀, 79, 117, 162, 454-458; *nu ştea si mpartă pal'i la doi gumârî*=eră prost, de da în gropi 98₂₆.

Gumară sf. = măgăriţă 102₁₁.

Gună sf.=blană 105₂₅, 271₂₄.

Gură sf. = 1° gură 4, 9, 22, 30, 68, 86, etc.; 2° *gură di puş* = gura puşului 8₈; 3° *zg'ileă cît lu ncăpeă gura* = tipă din răsputeri 119₂₄, 131₉; 4° *Aştiptă tute n-gură ca vîră puil'û orbu* = Aşteptă totul de agata ca puiul orb, ce n'a deschis încă ochii, care este încă plăpând 366₄; *asteaptă n-gură*=aşteaptă totul deagata 7₃₄; 5° *lo-aştiptă cu*

gura căscată=il aşteptau cu nerăbdare mare 7₁, 79₂₁; *armăsiră cu gura căscată* (= *hăscată*) = rămaseră uimiţi 93₂₁, 13₂₃, 67₂₈; 6° *cu gura nu va-l' grescu* = cu gura n'o să'i grăesc 75₃; *nu-şi grescu cu gura* = au întrerupt relaţiile; 7° *s-cur-mă di la gură* = se lipsiă de mâncare îndestulă, nu mănca îndestul 162₂₈; 8° *nvirinăt, că nu-l' si băgă ţivă n-gură* = întristat, că nici poftă de mâncare nu aveă 39₁₇; 9° *s-no-aibă gură fraţ'i* = să n'aibă cuvânt, să nu poată găsi pretext fraţii 47₁₆; 10° *Are gură pinea?* = vorbeşte pânea 229₂₄. 72₃₉; *tute eră cu gură*=toate erau vorbitoare 284₁₉; vorbitor, năzdrăvan 108, 109; *va-ţi da şi gură* = îţi va da şi gură (=te va face să vorbeşti) 194_{11, 28}; 11° *lo-ağum-siră cu gură*=il ajunseră, îl apucară în viaţă 424₂₇.

Gurgul'û sm.=piatră (rotundă); cocoloş; gură de ulcior.

Gurgul'utòs adj.=rotunjour, rotund 401₃₂; *mincună gurgul'utoasă* = minciună rotunjoară (=care nu se pricepe, că-i minciună) 369₁₂.

Gurleđ vb. I=1° a guţai; 2° vuiesc: *Băgară atumfea s-gurleadă apili* = Începură atunci să vuiască (puternic) apele 50₉, 221₅; *înă gurleadă măfîle di foame* = îmi chiorăie, îmi gârăie mâtele de foame: a aveă foame grozavă 46₁₇, 92₂₈, 133₉, 161₂₉.

Gurliqare sf. = 1° guțăire;
2° vuire; 3° gârâială.

Gurliță sf. = boală de porci.

Gurmăq sm. sn. = gâtlej
213₂₁.

Gurneq vb. I = scotocesc,
scormonesc 136₂₁; Inf. *gurnare* = scotocire, scormonire.

Gusac sm. = gânsac, gâscan
(Veleș, Cociani, Scopia)
177.

Gusgunipsescu. Vezi: *guzgunipsescu*.

Gustu vb. I = gust, a gusta
Gustu sn. = gust, chef, dispoziție, bunul plac 16₂₈, 19,
180₃₄, 356₁₈.

Gușe sf. = gât 2₄, 47, 50₁₃;
1° *singur s-te-ai pri guși* = singur să-ți porți păcatul 86₁; *s-nu-l am pri guși* = să nu-i port păcatul 99₁₁;
2° *nu mi loați pri gușe* = nu mă nenorociți, nu vă faceți păcat cu mine 10₁₀;
vrea mi l'ai pri guși = eră să mă nenorociți pe nedrept 97₂₄; *nu mi l'a pri gușe* = nu mă nenoroci 176₃₀, 178₃, 243₂₃, 345₂₄; 3° *ș-lo calea di guși* = se porni pe drum (= se făcu frate cu drumul) 125₁₈; 4° *ș-u l'a di guși* = o apucă de gât 43₁₈, 88₁₅.

Gutuie sf. = gutuie 465.

Gutuîță sf. = gutuie mică.

Gutînu sm. = gutuiu.

Guvă sf. = gaură 4, 38, 47₂₂,

55₇, 434 etc.; 1° *acățară gùvile* = au apucat găurile, au fugit care încotro a putut, au tulit-o la fugă 29₁, 112₂₀, 249₂₁, 323₁₀; 2° *Tru palru sule di guve se-ascumse* = s'a ascuns în patru sute de găuri 239₂₅; 3° *avea faptă nă guvă ntro apă* = făcuse o gaură în apă (= făcuse nimic) 66₂₉; 4° *tu guvă di șarpe să se-ascundă* = în gaură de șarpe să se ascundă 339₁₂.

Guvîce sf. = găurică 351₂₂, 451₂₃.

Guvojdu sm. = 1° cuiu (de potcovit) 96₂₂; 2° *Tută qua adrà guvojdî cu dințîl'* = Toată ziua tremurâ de frig, (= îi clănțăneau dinții de frig) 225₃₀, 281₂₁; 3° *acățâ s-adară guvojdî di frică* = începui să dărdăe de frică 350₂₂; *s-adară guvojdî cu dințîl' di frică* = să dărdăe, să-l apuce groaza de frică 14₁.

Guvujdel sm. = țăpuș, ghimpe, care intrând în piciorul oilor, le face să schiopăteze; boală provenită de înțepăturile acestui ghimpe 280₄.

Guzgûn adj. = scotocitor, scormonitor 222₁.

Guzgunipsescu vb. IV = scotocesc, scormonesc 42₁₅, 206, 279.

Guzmòl'ûs sn. = mototol, strâns ca un ghem, ghemuit 275₁.

G'

G'amande, g'amante sf. = diamant 167₃₀, 253, 420. Vezi: *vamande*.

G'anî sm. propriu = Ioan 336.

G'atru sm. = doftor. Vezi: *vatru*.

G'egă sm. = Albanez.

G'elă sf. = mâncare, bucate 329₁₇.

G'es adj. = vită neagră, vârgată cu roșu pe la buze, picioare; *l'eră frică s-nu l-u facă nîpdi g'esă Țila* = îi eră frică să nu i-o facă iarăși boacăna Țila 55₁₀.

G'esă n. propriu de catâr (=mulă), vârgat cu roșu pe la gură, picioare 300; asemenea se zice *g'esă* și despre capre.

G'idere sf. = nenorocire 377, (Epir).

G'iftă sf. = țigancă 36, 254.

G'iftu sm. = țigan 13, 14, 22, 23, 254.

G'igănescu adj. = albanezesc.

G'igărie sf. = Albania (locuită de triburile, cari vorbesc dialectul Gheghilor 99₁₁).

G'ilandru sm. = cocoloș 363₁₇, pl. *g'ilandră, g'ilandri, g'ilandări*.

G'intă sf. = mulțime (Albania.)

G'lu. Vezi: *vin*.

G'ine adv. = 1° bine 2₁₇, 12₁, 15₁₃, 67, 77₁₆; *g'ini-g'ini* 49₁₆; *di g'ine ma g'ine* = din ce în ce mai bine 215₁₁; *eră g'ine* = bine ar fi, ar fi bine 24₁₃; *lines-h'i g'ine* = tu să ții sănătos 831₁₆; *il' viini ca g'ine* = îi părû bine 100₁₅; *nu pate g'ine* = nu pățește binele, o vede rău 73₁₁; *citu ntunică g'ine-g'ine* = îndată ce înopță deabinele de tot 61₁₇; 2° *g'ine-muşat* = frumos-frumuşel 27₁₄, 48, 53₁₁, 80₈, 115₁₆, 153₇, 293₁₄; 3° *g'ine-ma* = bine însă, astfel însă 2, 4, 9, 20, 35₁₅, 45₉; 4° *de-a g'inealui* = deabinele 95₁₀,

97₇. Vezi: *ag'inealui*; 5° *o-aflară g'ine* = au găsit de cuviință 302₁₁; 6° *fac g'ine, adăr g'ine* = consum, fac să dispară; *tră puşi'n k'irò l-feaşe toşi pradl'i g'ine* = în puţin timp tocă toşi banii 39₁₅; *cari u feaşi g'ini pila* = după ce mănă, după ce isprăvi plăcinta 90₈, 102₁₁; *nişi dao cârvel'i nu putû s-li facă g'ine* = nici două pâni nu putû consumă 263₈; *li feaşe g'ine* = le isprăvi 494₁; 7° *li băgă g'ine cu nă dulă* = intră în relații de dragoste cu o servitoare 315₁₁.

G'ine sm. = binele; *s-lă facă un g'ine* = să le facă un bine 207₁₉.

G'inea sf. = binele, fericirea; *la g'inea* = la fericirea 381₈, 479₁₈, 497₈.

G'ineată sf. = bine, norocire, fericire 93₁₇, 114₁₈, 128, 363₁₄; pl. *g'inèşi* = binefaceri 148₁₀, 324, 437₁₂.

G'iucesu vb. IV = salut, mă interesez de sănătate 170₁, 390₁₁.

G'itrie sf. = leac, doftorie. Vezi: *vitrie*.

G'ivăsescu vb. IV = citesc 484₁₁. Vezi: *g'uvăsescu*.

G'iză sf. = urdă (de a doua calitate).

G'iză sm. = amendă 378₁₄.

G'oea adv. = doară, oare 177₈, 178, 482. (Macedonia).

G'on sm. = fel de cioacă, (o pasăre) 23, 24.

G'os adv. = jos; *lo-alăgă din sus în g'os* = umblă din sus în jos: peste tot, în lung și lat 35₁₅; *l-l'a dipri suprà, l-la dipri g'os* = îl

iea pe subțire, cu șiretenie
43₂₀, 190₃₈.
G'umăcșu sn. = ulcior de
aramă 171₄, 438₆.
G'ume sf. = vas de aramă cu
care se cară apă 294₃₀ pl.

g'ună = vase, și: g'umuri =
lăutari.
G'urî, nume propriu 242–250.
G'uvăsescu vb. IV = cîtesc
157₂₆, 177, 246.

G

Ğaba adv. = geaba, zadarnic;
nu di ğaba = nu în deșert
400₁₁, 148, 181, 322₂.
Ğam sn. și Ğame sf. = geam
124₃₁; nă pâlăte di ğame
= un palat de cristal, de
sticlă 130₈; pl. sn. ğamuri
281, sf. ğeñi 222₆.
Ğapî sf. = buzunar (Fărșe-
roții) 483. Vezi: ğepe.
Ğejvâ sf. = ibricel de cafea,
pl. ğejvi 256₃₆, 257₁₁, 6.
Ğengâ sf. = luptă.
Gepe sf. = buzunar 63₁, 76,
92₃₅, pl. ğek' 490₁₅ și ğe-
puri 76₃₄, 77₉; 1° u bāğā
ș-aestā cuvendā n-ğepe
= o tipări și pe această
maximă bine în cap 188₂₅;
2° ma j-drağl'i nu șideā
cu minle n-ğepi = dară nici
dracii nu ședeau cu mî-
nile în buzunar, în neac-
tivitate 154₃.
Ğilit = sulită suptire; canda
un ğilit arașe il' tricū pit
trup = par'că un fior rece
îi trecu prin corp 142₂.
Ğil'at sm = gâde, calău 13₆,
190, 191, 502.
Ğimie sf. = moschee, geamie,
353₂₅.
Ğirimē sm. = gloabă 136₁₉.
Ğivaricōū, pl. ğivaricale și
ğivaricāği = giuvaericeale,
bijuterii 167₃.
Ğoană sf. = vitează, voinică,

femeie în etate de tinerețe
dela 16–30 de ani 446.
Ğoc sn. = joc, horă, dans
206₃₃, 232; cari ti bağā
pri ğoclu aestu? = cine te
îndeamnă la toate astea?
cine te ațăță să faci așa
ceva 409₈; pl. ğocuri = jo-
cure, hore, dansuri; c-aoașe
nu-î ğoc = căci aci nu-i joc,
nu-i glumă 8₁₀.
Ğoc (joc Moloviște, Gopeși)
vb. I = joc (în horă), dan-
sez 34, 232; cum si jucā
= cum se jucă 236₁; 1°
erā vîrā fe-l' ğucā ocul ul
erā vreunul, care se ori-
cepea 456₃₅; 2° nî-u ğucāși
= mi-ai jucat-o, mi-ai fă-
cut-o cât de bună 185₃₄;
s-l ā u ğoac ā = să le-o
joace, să le tragă clapa
184₁₈; dol'i ș-o-aveā cā-ș
ğucarā humerea un-alantu
= amândoi credeau, căs'au
îșelât unul pe altul 81₁;
3° ğoacā preftul di bil'ē =
joacă popa de nevoie, de
beleă 8₂₆, 33₃₅; 4° pînā ș-a-
rîse di li ğucā meările cu
nîsā = până ce o îșelă
și-și bătîu joc de cîstea
ei 255₂₇.
Ğoca, Ğoi, n. pr. = Joi, Joi-
măriță 94₂₅, 277₂, 417; de
Ğoi pînā n-Ğoi = de Joi,
până Joi, o săptămână în-
treagă 34₁₁.

Ġonă sf. = voinică, vitează, în puterea vârstei 319.
 Vezi și: *goană*.
Ġone sm. = 1° voinic, viteaz, vrednic, flăcău în puterea vârstei 2, 7, 14, 15, 71, 78, 87, etc. etc.; 2° mire, ginere, bărbat 60₆, 319₁₁; 3° *Ġone-mușat* și *Ġone-aleptu* = Făt-frumos (pretut.).
Ġone (amiră ∞) = împăratul viteaz 11, 12, 14.
Ġucare sf. = jucare; pl. *Ġucări* 134₂₈.
Ġucăreale sf. = jucărie 84₁₀, 495; *Ġonî, nu Ġucăreale* = voinici, nu glumă 364₁₈.
Ġucător sm. = jucător; *Ġucător di cărți* = jucător de cărți 428–430.
Ġudetș sn. = judecătorie.
Ġudle vb. I = 1° cert; *mi Ġudică tută qua* = toată ziua mă certă; 2° judec, 17, 99₂₁; *fără s-mi Ġudiți* = fără să mă judeci 350₂₇; *fe-l Ġudică* = care-i judecă 55₂₃; *Ġudicați-mi ma nin-tea* = judecați-mă întâiu 97.
Ġudicare sf. = 1° a certă, a cicăli; 2° judecare, judecată 97₁₉, 99₁₇.
Ġudicător sm. = 1° cărcotaș, cicălitor; 2° judecător 18_{11, 12, 18}.
Ġucape sf. = răspuns 11₂, 167₈, 493₂₅; *că Ġucape nu-ni dați* = căci văi de voi, văi de capul vostru 93₂₆, 191₂₅, 196₂₅.
Ġuf! = cuvânt onomatopeic 55₁₁.
Ġug, pl. Ġuguri = 1° suiș 208₁₁, 209₈; 2° jug.
Ġugastru sm. = jugastru, fel de arbor 485.

Ġuġle sf. = pereche de boi, cu care se ară.
Ġumbă și ċumbă sf. = umflătură, uimă.
Ġumltăt, și ġumltate = jumătate 17₂, 55₁₂, 68₂, 131₆, 171₁₀, 254, 336; *că ġumltăți di oi psusiră* = căci jumătate (=jumătăți) din oi muriră 17₁₆; *ġi se ca cu ġumltăt di bo a fe* = zise cam cu jumătate de voce, cam cu sflă, fără curaj 206₆.
Ġumltic sn. = 1° măsură de jumătate de ocă, cu care se vând lichidele; 2° jumătate (din ocă); 3° înjumătățit; 4° nume propriu: Înjumătățilă 105₂.
Ġunac adj. s. = viteaz, voinicel 332₁₂.
Ġuname sf. = tineret, voinicie.
Ġunăr sm. = voinicel 270₁₉.
Ġunatie sn. = voinicie, vitejie 170₄, 219₂₃, 398₁₅.
Ġuneale, fem. ġuneauă = voinicel.
Ġuneăpline sf. = jenuper, jnep 104₂₇, 165₁₂.
Ġunecă sf. = voinicie, vitejie, tinerețe 9₂, 15₂, 107, 115, 137, 246, 339, 475.
Ġunescu adj. = voinicesc, vitejesc; *u nviscū tu străne ġunești* = o îmbracă în haine de voinic 202₁₇, 445₂₀.
Ġup sn. = fel de haină scurtă la Fărșeroți, care se îmbracă odată cu *mărama*.
Ġur vb. I = jur; *mi ġur* = jur 8; *mi ġurări* = jurai, făcui jurământ 13₂₀; *să s-ġură* = să se jure, să jure 13₂₆, 6₁₀; *cum s-aveă ġurată* = cum se jurase 9₆; *băġd feata s-ġură* = băġă pe fată să jure 50₁₈, 19.

Țurare sf. = jurare.

Gurăt sn. = jurămint 13₂₈, 14, 46₂₀, 135₁₄, 164₂₃, 247₄, 297; *cara feațe guratlu aestu greu ca muntile țe-angrea-că* = dacă făcū acest jurământ greu ca muntele care apasă 8₁₇; *Calea tută nu scoăsiră cîpit tră gurăt* = În tot drumul nici nu

crăcniră cătuși de puțin 89₈; *ișe di gurăt* = se văzu deslegat de jurământ 249₄.

Ġuvair sm. = giuvaer 292₁₅, 445.

Ġuvaricò, pl. *ġuvaricâfi* și *ġuvaricale* = bijuterie 445₁₁; *Pòrțile irà di ġuvaricâfi* = Porțile erau de bijuterii 212.

H

Ha! interj. de satisfacție și de afirmare, de îndemn și mirare 107₂₈, 260₃₈, 495.

Ha! = hăi! (interj.) 368₂.

Habin adj. = căldicel, potrivit de cald.

Haġi = pelerin, persoană care a făcut pelerinajul la Ierusalim 398₂₈.

Hahă sm. = prost, haihui, gură-cască 430₃₆.

Ha! interj. = hai! haide 40₈, 150₂₅, 366₁₆, 474₃₅.

Haide! interj. = haide! hai! 44₈, 11, 172; *haide-haide a-ġumsecāravea* = încetul cu încetul sosit corabia 1₁₀, 88₆.

Haihui adj. = haihui, flueră-vânt, netot.

Haivau sm. = animal (cuvântul nu este întrebuințat în Aromâna, afară de aci) 449₃₃.

Hak'e sf. = hac, rost; *va lă vină di hak'e a cap-di-cînlor* = o să le vie de hac, o să-i biruie pe căpeăunii 338₄.

Halane sf. = merit, pe merit; *halane pri pînea țe-ș mică* = halal de pânea ce mîncă 463₃₁.

Hală, Hale sf. = 1° hal, stare; 2° stare nenorocită; *ș-a-*

cîdă să-și plîngă hala = și începū să-și plîngă starea ticăloasă 57₁₁; *țe-l si fațe halea?* = ce i se face halul? ce te faci? 280; stare proastă, stare de plîns 212₅, 11, 214₂; nenorocire 350₃, 89₁₈; suferință: *știu halea locui* = cunosc suferința din partea locului 342₃₂; *l'i spuse fi hală a-veă feala* = îi arată ce suferiă fata 256₃₆.

Haidup, pl. *haldupeanî* sm. = soldat turc, numit astfel în bătaie de joc 345.

Ham! = 1° ham! arată lătratul cânelui 30₃, 400₂; 2° nume propriu, după modul de lătrat al cânelui, ca să desemne pe unul care are câni 30.

Hane sf. = han, cărciumă 25₂, 82, 147₁₉, 162, 327, 328; *șicâfi di la hane* = glume prostesti 364₂₀; *mincună di la hani* = minciună grosolană 100₁₈.

Hap! interj. = ham! 69₁₄.

Hap-hup! = interj. 263₃₁.

Hapse sf. = închisoare 315₂.

Har sm. = moarte, charon 24₈, 11, 115₁₁, 298, 299, 320, 430, 431.

Haram adv.=haram, de haram, pe nedrept; *haram* *nu-l' si mică*=(haram nu i se mănca) adică: eră voinic, eră de treabă 468₁₀.

Harauă, Harao sf.=bucurie, veselie 5, 6₁₁, 9, 14₈; *casa nu u ncăpea di harauă*=nu mai putea de bucurie 34₁, 193₂; *criscu nă palmă di harauă*=s'a bucurat foarte mult 88₁₀; *s-umplu di harao*=se umplu de bucurie 75₂; *haraua n-casă*=nu mai putea de bucurie 55₁₈, 34₁; *nu ştiă ţi cama s-facă di harao*=nu ştiă ce să mai facă de bucurie 76₁₀, 67₈; *maşi harauă eră*=numai bucurie eră 50₁₁; *haraoa ţe trapsi*=bucuria ce simţi 65₁; *aflară casa ndreaptă di ti loa haraoa*=găsiră casa gătită, de-ţi eră mai mare plăcerea să te uiţi 286₁₀, 73₁₈; *hrao*=bucurie 236₁, 418.

Hare sf. = însuşire aleasă, dar, calitate; *mare-ţi east* *harea*=mare-ţi este puterea 24₁₀; *cu tute hărl*=cu toate însuşirile alese 206₁, 299₁₁, 300₁, 195₁₁; dar dumnezeesc, char 461₁₁.

Harġe, pl. *hărgi* sf. = chel-tuială 83₁₈, 225.

Hartă sf. = graţie; *s-avêţi hartă* = (să aveţi graţie) să mulţumiţi... 123₁₈.

Hartupexi sm. = jucător de cărţi (cuvânt grecesc, ne-întrebuinţat) 428, 432.

Hascu vb. I = casc; ... *ahî't aştiptă cu gura hăscată*=... într'atăta aşteptă cu gura căscată, cu dorinţă mare 79₁₁; *armăsiră tufi cu*

gura hăscată=se mirară cu toţii, rămaseră uimiţi cu toţii 13₁₁; *il hăscă n-gură*=se uitau (ei) cu mare mirare (ca să auză, ce are să spuie) 297₁₇; *il hascu n-gură*=sunt la ordinele lui (din iubire mare, din dragoste arzătoare); Inf. *hăscare*=căscare. Vezi: *cascu*.

Hascu adj.=gură-cască; vocativ: *hask'e!*

Haşa sf.=negare, tăgăduire; *u feaşe haşa*=a tăgăduit.

Haze sf. = haz; *tră haze*=de haz 128₁₀.

Hăbare sf.=ştire; 1° *s-l'i pî-trîfem hăbare*=să'l vestim, să'l anunţăm 7₁₀; *dea-de hăbare*=vesti 23₁₈, 71₁₁, 113₁₀; 2° *loură di hăbare*=aflară, prinseră de veste 9₁; 3° *poate c-are hăbare*=poate că ştie 11₁₄; *nu ş-avea di hăbare*=nu ştiă 177₁₇; *di tute ai hăbare*=la toate te pricepi 177₁₀; 4° *necă s-l'a vîră di hăbare*=nici să nu simtă nimeni (=să n'afle nimeni) 309₂; 5° *lo g'ine de hăbare*=auzi bine 285₁₁; 6° *Cîndu avdî, hăbărlî al Tanđacuk'*=Când auzi ştirea de moartea lui Tanzacuchi (=când auzi, că T. a murit) 111₁₈, 128₁₁; 7° *mîcări, nu hăbări*=mâncări, nu fleacuri 92₁₈, 278₁₀.

Hăate, pl. *hăeşi* sf.=pridvor 23₁.

Hăġilik'e sf. = hăġialâc, pele-rinaj 234, 398, 399; *adară nă mare hăġilik'e*=face o mare binefacere.

Hăirliteu, Hăirlite adj. = de

- bun augur, priincios, favorabil; *ună hăirlitcă* = o (veste) bună, favorabilă 1₁₇; *hăirlitca s-ă nargă lucrulu*=cu noroc să-ți fie! *om hăirlitic*=om de bun augur, neghinionist.
- Hăire** sf. = folos, noroc; *că mulți l'-vițură hăirea* = căci mulți îi văzură folosul 98₃; *să-l' veadă hăirea* = să-i vază folosul 445₁.
- Hălate** sf. = unealtă 163₁₀.
- Hăngăr** sm., sn. = cuțit măce-lăresc 16₃₄.
- Hăngi** sm. = hangiu 83, 89₁₂, 327.
- Hănatie** sn. = plata pentru han, cheltuiala dela han; *prindea s-plătească hănatile*=trebuia să plătească cheltuielile făcute la han 83.
- Hăpseane** sf. = închisoare 17₉; *va s-k'erî hăpseane* = vei peri în închisoare 17₃₆; *Picurarlu murî hăpseane* = Păstorul murî în închisoare 18₁.
- Hără** sf. = grație 437₁₁. Vezi: *hare*.
- Hărăcòp** adj. = vesel 46₂.
- Hărboală** sf. = horcăit.
- Hărbulescu** vb. IV = horcăiu 406₂₅, 494₂₈.
- Hărbulire** sf. = horcăire.
- Hărg'le** sf. = zori de zi 15₁₀, 324₁₆.
- Hăriòs** adj. = vesel, bucuros 1₁₁, 13₁₄, 34₁₆, 43, 114, 325; *lucru hăriòs*=lucru îmbucurător 12₂₅.
- Hărisescu și Hărsescu** vb. IV = 1° alint, bucur; *no-aveà carî s-hărsească* = n'aveà pe cine să alinte 126₁₀; *acșî s-îi hîrsești bana* = așa să ai parte de viață 64₁; 2° *mî* = mă bucur: *să s-hărisească* = să se bucure 38₁; *s-hăriseà* = se bucură 50₅, 110₃, 143, 145; Inf. *Hărisire (hărsire)* și *hăriseare*; Part. *hărisit (hărsit)*.
- Hărk'escu** vb. IV = sforăiu; *hărk'à* = sforăi 16₂₁.
- Hărsescu, Hărsesc** vb. IV = nutresc, hrănesc 4₁₅, 18₉, 32₂₁, 44, 57₁₅, 176; 1° *casă nu hărneà* = casă nu întrețineà (= nu câștigă în destul) 163₁; 2° *Aiștûi l-u hrănî ș-cama pușî'n* = Pe acesta îl menajă și mai puțin 458₁₉.
- Hărsescu**. Vezi: *hărisescu*.
- Hărsit** adj. = 1° alintat, desmierdat; 2° bucurat; *cu inima hărsită* = cu inima bucuroasă 268₂₂.
- Hărtak'e** sf. = carte de joc 431₁₁, 432.
- Hărvle** (și *hărg'ie*) sf. = zori de zi 158₉.
- Hărzăescu** vb. IV = am trebuință, îmi face trebuință. germ. *brauche*; *Văsil'elu-l hărzăcă ș-nîs un ahtare san* = Regelui îi făcea trebuință un așa «san» 455₂; *Cîndu va ti hărzăească* = Când îți va trebui 138₁₇.
- Hărzescu** vb. IV = dăruiesc 326.
- Hăsap**, pl. *hăsàk'* sm. = casap, măcelar 41₂₃, 157₁₁.
- Hăsăbă, Hăsăpă** sm. = oraș 61₁₂, 81₂₈, 83, 300₁₇, 333.
- Hăsăpnîță** sf. = măcelărie, locul unde se taie și se vinde carnea 307 (Macedonia).
- Hășòt** sm. = Român grecizat (din provincia *Hășî*, din

- Cazalele Grebene și Elasona.)
- Hășutesen** adj. = de Hăși: *hoară hășutească* = comună hășutească 100₇.
- Hătire** sf. = hatâr, plac 363₂₄, 453₂₁.
- Hăvane** sf. = piuliță 499₂₂.
- Hăvă** sn. = climă; bunul plac, chef; *ș-mutrea hăvălu* = își căută de plăcere 339₁₈.
- Hăzire** adv. = gata 259₁.
- Hăznă** sm. = haznă, vistierie 54₁₈, 55, 146₂₃, 308, 309.
- Hindak'e** sf. = șanț; pl. *hîndak'* 172₂, 359.
- Hingh**. Vezi: *hângh*.
- Hirlu** adv. = gata: *l'i stitea hirlu* = îi sta gata, a sta pe capul nostru amenințator de moarte 288₂₃.
- Hîrșt!** = hârșt! arată tăierea a ceva dintr'odată 59₂₂, 398₁₁. Vezi: *cîrșt!*
- Hoară** sf. = sat, comună, orășel 1, 2, 4, 5, 6, 12, 18, etc., *tută hoara* = toți (tot satul) 67₂₈; *acățară s-imnă hoară di hoară* = începură să umble din sat în sat 57₂₄.
- Hoardă** sf. = 1° sfoara dela cicric, unsă cucatranși care servește la întorsul cicricului; 2° sabie, spadă 174. Vezi: *coardă*.
- Hop!** interj. = hop! 340.
- Hrană** sf. = hrană, nutriment 358.
- Hrao**. Vezi: *harauă*.
- Hrap-Hrup** = interj. 120₃₁.
- Hrănescu**. Vezi: *hărnescu*.
- Hrisafe** sf. = fir aurit, poleit 93, 132; *tu hrisăh* = în haine cu fir de aur 10, 369₃₈; *tută tu hrisafe* = toată în fir de aur 57₃₂; *perlu di hrisafe* = părul aurit 72, 278₁₈.
- Hrisic** sm. = argintar, giuvaergiu 351.
- Hristò** sm. = Christ; *Hristolu* (art.) 19, 93₁₇, 426 — 430; *Canda l'i se feași Hristolu n-casă* = (Par'că i se născu Christ în casă), așa de mult s'a bucurat 149₆.
- Hrisusescu** vb. IV = poleesc, auresc; *s-hrisusi* = se aurii 203₈; *Perlu il' hrisusea* = Părul par'că-i eră aurit, îi poleia 173₁₈ Inf. *Hrisusire* = aurire.
- Hrisusit** adj. = aurit, poleit 37₃₆, 59₃₂; *hrisusita-l' gură* = gura ei de aur 37₁₄, 285₂₉; fig. inimă: *s-caflă țe-l doare hrisusita* = să ceară ce-i dorește inima 67₁₀, 92, 145₃₃.
- Hrîșt!** = hârșt! 156₁₅. Vezi: *hîrșt*.
- Huhutescu** vb. IV = 1° chiuui, strig din răspuțeri (de pe culme de deal, munte, etc); *huhulî nă oară* = dede un chiot odată, strigă odată din răspuțeri 260₃₅, 30₁₈; 2° *și-l huhutiră nauntru* = și-l asvârliră înăuntru 31₁₀; *u huhuteaște tu micarea-l h'il'ă de-amîrdă* = o aruncă (cu grămadă) în mâncarea fiului de împărat 181₁₈.
- Huh'e** [din *hu* + *h'e*!], = interj. de nerăbdare 483.
- Huleră** sf. = holeră 298, 299.
- Hunero** sf. = meșteșug, renghiu, truc 83, 91₁₅; *că-ș gucară hunerea un-alantu* = căci s'au înșelat unul pe altul 81₁; *țe hunere va lă goacă* = ce truc, ce dracovenie le va jucă 307₁₁; *s-nu-l' goacă vîră hunere*

=să nu-i joace vreo festă
449₃₃, 120₁₉.
Hurică sf. = sătuleț 161₁₁.
Hursescu vb. IV = datorez;
Va-l' hursească al Mihălî
= o fi c'o doagă, o fi ne-
tot 208₃₁.

Huzmete sf. = treabă, servire
10₁; *o-avea aspăreată huz-
metea* = o cam sfeclise, se
cam speriase 370₁₁, 475₉.
Huzmlk'ar sm. = servitor
slugă 49, 56, 57, 174, 175

H'

H'are sf. = fiere 341₂, 344₁₇,
469₁₉.
H'arh'lr sm. = piersic (Epir.)
H'arh'lră sf. = piersică 465₃₆
(Epir.)
H'avră sf. = friguri; *h'èvrile
lo-acăfă* = îl apucau frigu-
rile 90₃₁; *te-acăfă h'èvrile
di frică* = te apucau frigu-
rile de frică 95₂₂, 193₇, 298₃₄,
319; *di te-acăfă h'èvrile
de boafi-l'* = de te apucau
frigurile (= intrai în ră-
cori) de voce-i 107₃₃.
H'ersn. = 1° fier 12₂, 88₇, 107₂₃,
258—261, 337; pl. *h'are* =
a) fiare, b) cătuși, lanțuri
288; 2° *h'àrile s-mică-l' vi-
neă* = îi venia să rupă fia-
rele: se supără foc 132₁;
s-mică h'àrili di inate =
(măncă =) rupea fiarele de
necaz 197₃₃; *h'er* = fierul
de călcat; *nîsă va li da
tute cu h'ertu* = ea le va
potrivi pe toate, va aranjă
totul cum e mai bine 369₃.
H'erbu vb. III = 1° fierb 29₁₁,
71₁, 89₂₃, 166, 167; *h'arse* =
fierse 235₁₀; *va s-u h'erg'i* =
o vei fierbe 235; *aveă
h'artă* = fierses 102₆; *h'artă*
= fiartă 235; 2° *h'irbeă fă-
sul'e* = dormia de a binele
180₉; 3° *T-u h'erbu* = Ți-o
coc 491₁₆; *l'-u h'irbeă* = (i-o
fierbea) îi purta necaz, i-o

cocă, îi purta Sâmbetele
114₁₆; *h'irbeă pi feată s-ca-
ma multu* = îi purta și mai
mare necaz fetei 196₆; Inf.
h'ărbire și h'irbeare = fier-
bere; *h'ertu* = fierț.
H'ic sm. = smochin 44₃₆, 45.
H'icăt sn. = ficat; pl. *h'icate* =
ficați 70₂₇, 90₁; 1° *susk'iră
dit h'icate* = suspină din
adânc (= din ficați) 174₁₁;
uhtă dit frîndile dit h'icăt
oftă din frunzele (= din
adâncul) ficaților 200₁₀; 2°
canda s-videă h'icătile =
(par'că-și vedeă ficații) =
nu o putea suferi de loc,
îi eră scârbă s'o vază 195₃₁;
3° *s-alăsară h'icătile a lor
tu pădure* = își lăsară pe
iubiții, pe drăguții lor
(= ficații lor) în pădure
273₁.
H'ică sf. = smochină 44₂₇, 45₉.
H'icî adv. = de loc 15₃. Vezi:
icî.
H'ig vb. III = infig; *lu h'ideă*
il înfigea 166₁₈; Perf. *h'ip-
șu*; Inf. *h'iqire, h'ideare* =
înfigere. Vezi: *nh'ig*.
H'il'astru sm. = fiu vitreg;
h'il'astră = fiică vitregă
193₇.
H'il'e sf. = fiică, *h'il'e de-a-
miră* = fiică de împărat;
h'il'a-amirăluî = fiica îm-

- păratului (pretut.) *h'il'e*; *di Evă*=fiică de Evă 68₁₆.
- H'ilin** sm. = fin; *h'il'ină* = fină.
- H'il'ă** sm. = 1° fiu; pl. *h'il'*, art. *h'il'lu* 3; *h'il'ul* 174; *h'il'-nu* = fiu-meu; *h'il'-tu* fiu-tău 21₁₀; *h'il'-su* = fiul său 2₁, 17₁₀; *h'il'ă* = fiule 5₁₄ (pretutindeni); 2° *h'il'ă-muşăt* (=fiu frumos) făt-frumos; *h'il'ă de-amiră*=fiu de împărat; *h'il'ă-a-leptu* (=fiu ales) făt-frumos; *h'il'u di vasil'e*, *h'il'lu a vasil'elu* = fiu de rege (pretutindeni); *h'il'ă di domnu-mare* = fiu de domn mare, fiu de neam mare 417; *h'il'ă di oarfîn* = fiu de om sărac 387.
- H'ima** adv.=în jos; *s-u deadi h'ima ng'os*=apucă în jos, spre vale 152₁₄, 100₁₅.
- H'ipta** adj. = înfipt 172.
- H'ir** sn.=fir, aţă; pl. *h'ire*=fire, aţă 50₁₁, 73, 102, 127₁₈, 128; 1° *s-ni dai un h'ir di sari* = să-mi dai niţică (= un fir) sare 26₁₀; *no-avea un h'ir de mustaţă*=n'avea nici pic de mustaţă 402₂; *doauă h'ire di erg'i* = două fire de iarbă 321₁₉; 2° *ağumse auşlu pi h'irlu di moarte*=(ajunse bătrânul pe firul de moarte), adecă: pe punctul de moarte, pe moarte 144₁₂; 3° *l'-ascăpă bana di pri h'ir*=îi scăpă viaţa din pericol de moarte 270₁; *lo-ascăpă ca di pri h'ir di la spin-durare* = îl scăpă de pe punctul de a fi spânzurat 366₁₁; 4° *H'iri-h'iri-l' si dufea prit trup*=flori-flori
- fi treceau prin corp 35₁₇, 333₁₁; 5° *acăţară s-l-u toarcă qua niclui maşi pri h'irlu aţel lailu*=începură să'i menească numai viaţă plină de nenorociri 361₇.
- H'irăr** sm. = fierar (Țigan, care lucrează fierul) 337.
- H'irea** sf.=firea, natura, caracterul; *acşi l'-eră h'irea* = aşă-i eră firea 301₁₁; *cum lă-î h'irea lor*=cum li-i firea, felul lor de a fi 36₁₅.
- H'irleşen** [din: *h'irit(i)sescu*] vb. IV=1° sărut (de o parte şi alta pe obraz) 151₁₁, 415₁₈; 2° scad, reduc din ceva: *s-nu h'irîleşcă fivă cu vîră gros*=să nu scază, să nu care cumvă să se reducă cu vre-un piastru 354₈, (Epir, Tesalia.)
- H'irîşescu** vb. IV = scad, reduc: *putē nu va h'irîşescă* niciodată nu se va reduce, nu va scădea 162₁₀; *apîr-nîră s-h'irîşescă* = începură să scază (= să devie mai puţine) 119₁₉.
- H'irtură** sf. = fiertură.
- H'lăşescen** vb. IV=sunt; Ind. prez. *h'iū* şi (*h'im*, *escu*, *esc* Fărş., *îs*, *s*), *h'iū* (*estî*, *esçi*), *eastle* (*este*, *e*, *i*, *u*); pl. *h'im*, *h'iî*, *sun* (*suntu*, *sînto*, *îs*, *s*); Imperf. *erăm* (*earăm*, *irăm*), *erăi*, *earăi*, (*irăi*), etc.; Perf. simplu: *fui*, *fuişi*, *fu*, *fum*, *fut*, *fură*; Perf. comp. *am fută*; M. c. Perf. *aveam fută* (şi *erăm fută*); Perf. anterior: *avui* (şi *fui*) *fută*; Viit. *va s-h'iū* (*vai h'iū*, *va h'iū*, *va s-escu*); Subj. *s-h'iū* (*s-escu*); Imperf. *s-erăm*;

Perf. *s-am fută*; M. c. Perf. *s-aveam fută (s-erăm fută)*; (aceste două timpuri din urmă se întrebuintează și cu sens de condiț.); Condiț. prez. *vrea s-h'iū (vrea h'iū, vrea s-escu)* [sau în loc de: *vrea s-*, se poate înlocui cu: *cara s-, s-easte-că vrea, s-fure-că*, etc.]; Forma II: *s-furim, (s-furem), s-furi (s-furiși, z-furèși, și s-furiū), s-fure, s-furim, s-furiși, s-fure*; Perf. *vreas-erăm* sau *s-eră s-erăm*; (*s-eră*) rămâne neschimbat); *s-eră s-h'iū* și forma M. c. Perf. dela Subj.; Imperat. *s-h'iū (s-ești), s-h'i-bă, (las-h'ibă, as h'ibă), s-h'im, s-h'iși, s-h'ibă (las h'ibă, as h'ibă)*; Inf. *h'ire* (cu sens substantival); Gerundiu: *h'inda, h'indalui*; Part. trec. *ful, -ă* (pretutindeni); *esc*=sunt Fărș. 482; *h'im*=sunt eu 6₁, 5₂₂, 70₇, 201₉; *u*=este: *nă-u ardu*=mi-e rău 6₂₁; *nă-u foami*=mi-e foame 46₂₀, 26₁₀, 37₁₅; *Nu ț-u criparea*=să nu'ți fie grije, să nu duci grije

4₁₂; *dure ți-u cu gocu*=destul fie-ți cu jocul 8₁, 153₃; *l'-u*=fi este; *sun*=sunt 13₁₅, 37₈, etc.; *sinto*=sunt (ei, ele) 213₁₇; *stî-mi-le-s vâpsite*=zidurile-s vâpsite 486₂₈; *irăm, irăi*=eram, erai, etc. 56, 58, 70-72, 475-478; *are fută*=a fost 177₁₅; *s-furim io*=de aș fi eu 272₂₈; *s-fure*=de ar fi 162, 3₁₁, 36₁, 222₁₅; *s-fureș*=de ai fi 222₁₆; *s-fureș-că-i dadă*=de o fi mamă 288₃₇.

H'ivrescu. Vezi: *h'uvrescu*. **H'umusescu** (și *h'imusescu*) vb. IV=1° năpustesc, dau năvală 40₁₂, 69₁₄, 72₁₇, 110₄; 2° mă las de vale (în fugă, în repeziciune.)

H'uvrescu, H'ivrescu vb. IV=sufer de friguri; *h'uvrii*=mă apucară frigurile; *mi h'uvreaste*=mă apucă friguri; Inf. *H'ivrire, h'uvrire* și *h'ivreaire (h'uvreaire)*=apucare de friguri, suferire de friguri.

H'uvrit, H'ivrit adj.=apucat de friguri, care suferă de friguri.

I

I! interj. prin care se îndeamnă caii, catăriica să meargă 300₁₀, 20, 413₂₈.

I conj. = sau 7₂₂, 68₁₈, 78₅, 84₆, etc. Vezi: *ică*.

Ia (citește: *i-a*) pron. = ea (la Fărșeroți) 243—248 476—484.

Ibrete sf. = groapă; *z-da ibrete la duăuă*=să puie groaza, spaima în lume 366₁₁.

Ibrie, pl. ibrișe și ibricuri sn. = ibric, ulcior de aramă cu două guri, una mai largă și alta mai subțire 360. **Ică** conj. (din *i+că*) = sau 17₇, 40₇, 8, 141, 172, 247, etc. **Icoană** sf.=icoană 24₁₀, 206₂₁; *șideă ca niști icoani di la biseărică*=ședeau ca niște icoane dela biserică 89₁₀.

Icunumle sf.=economie 236₃.

Ici adj. = nimic, de loc 61,
195; *ici-ŝivă* = pentru o ni-
mica toată 21₉, 314₁; *di*
ici ŝivă să scoŝi peŝci =
din nimicsă scoŝi peŝti 74₂.

Vezi: *hiči*.

Idec [și: *iđee*] sf. = idee, pă-
rere; *s-nu ŝivă di tatăl*
l'a iđee = să nu care cumvă
să-și închipuie tatăl 464₃.

Ileače sf. = leac 320₁₁.

Ilene sf. = lighian 360₁₀.

Iłpiđă sf. = speranță 370₁₂.

Ił'e sf. = coapsă, șolduri;
nu puteă să-și ŝină ił'ile
de-ar'isule = se prăpădiă
de răs, se tăvăliă de răs
339₂₁, 197₁₉, 364₃₁₀.

Imir adj. = blând, domestic
143₄.

Imuare sf. = umblare, um-
blet 57₁₉.

Imnăt sn. = umblet, mers;
ta s-l'i ved imnatlu = ca
să-i văz umbletul 217₂₁.

Imnatle sn. = mers, umblet
268₂₄, 459₂₉, 492.

Imnu vb. I = 1° umblu 1₂₄,
5₂₀, 49₈; *cara imnară, im-*
nară = dacă merseră ce
merseră, dacă umblară ce
umblară 8₁₀; 2° *aŝilui di*
imninda = aceluia care
mergeă pe jos 147₇; 3° *că*
aclō ŝ-imnă mintea = căci
acolo iți este gândul 43₁₆;
mintea tut aclō l'-imnă =
tot acolo se gândiă 68;
177, 237₁; 4° *va s-ŝă imnă*
ŝ-tih'a = trebuie să ai no-
roc 66₄.

Inate sf. = necaz 21₉, 56, 197₂₂;
aveă inate pi moașe = îi
purtă necaz bătrânei 22₁₈;
ni-are inate = îmi poartă
necaz 60₂₈; *nu-l acăŝă som-*

nul di inate = nu-l apucă
somnul de necaz 234.

Inimă sf = inimă 15, 16, etc.

pl. *inime* și *iniňi* 16₂₇; 1°

inimă lae = inimă pestriță,

om rău 346; 2° *cu inimă*

ncl'isă = întristat, cu inima

îndurerată; 3° *cu inimă*

diŝcl'isă = cu bucurie, cu

veselie 205; 4° *cu inima*

frimă = cu inima sdro-

bită 193₃₀; 5° *cu inima*

ngl'iŝată = cu inima în-

ghețată (= de frică) 177₂₈;

6° *ŝi inimă di katră* =

ce inimă împietrită 74₂₈;

7° curaj: *l'-deadi inimă* =

ii dede, îi făcū curaj 302₁₉,

396₁; *il' făcă inimă a ca-*

lui = îi făcă curaj calului

272₂₈; *feăŝi inimă* = în-

drăzni, iși făcū curaj 122₄;

nu-l feăŝe inima = nu în-

drăzni 221₁₀; *inimă, cine*

= curaj, căne 154₂₄, 107₂₈;

8° *l'-vine inima la loc* =

ii veni inima la loc, se li-

niŝti 289₁₀, 239₂₉; 9° *ŝ-lo ini-*

ma n-dinŝi = iși luă inima

în dinți 125₁₈, 222₂; 10° *l'i*

se-adund inima cît un pu-

ric = i se strânse, (= i se

făcū inima cât un purece

(de frică) 74₂₈; 11° *nu ŝ-u*

mică inima = nu-ți face

sânge rău, nu te amări,

nu te sinchisi 52₂₉, 132₁₁,

222₂₄, 365₉; 12° *l'i intră*

tu inimă = se îndrăgosti

60₂₆; *il' căđū tu inimă*

gônili aleptu = se îndră-

gosti de făt-frumos 155₉;

13° *ŝ-feăŝe di inimă* = se

îndură 80₄, 121₁₉, 287₂₈, 316₇;

14° *ŝ-ŝă si bagă inima*

m-pade = să nu mai poți

de milă, de compătimirea

ce-ți inspiră 451₁₁; 15° *li' si bătū inima* = îi tresări inima 42₁₁; 16° *ta să-l scoată j-dit inima amirălu* = să-l facă neiubit și de împărat 56₁₀; 17° *nu lă si dușcă pinea la inimă, macă mică ahorea* = nu înțelegeau de mâncare, dacă mâncau separat 25₁.
Inimòs adj. = curagios 284₁₁, 359₁₀, 370₁₁.
Insu, pl. *inși* = ins, persoană 116₁₁, 200₁₀, 476; *insu vur-còlaclu earà* = înșuși vâr-colacul erà 147₁₁.
Inșit. Vezi: *es*.
Inti'ni = întâiu 218; *somnul d-inti'ni* = somnul profund, în deplină nesimțire, (somnul prim, îndată după culcare) 36₁₁, 69₁₁.
Intrare sf. = intrare.
Intrată sf. = intrare; *ună intrată* = o intrare, îndată ce a intrat 35₁₁, 67₁₁, 133₁₇.
Intru vb. I : : intru 2, 4, 8, 13, 103; *s-intră di poartă nauntru* = să intre pe poartă înăuntru 2; 1° *l-u intră a oășilor* = a început să mănânce la oase 90₈; *l-u intrară a căpilor și glîc! glîc! ... ni cor di nîseno alăsară* = începură a mânca la iepe și glîc! glîc! ... nu lăsară pe nici una 31₉, 120₁₁; 2° *cîndu l'-u intră* = când începū să-i care, să-l bată 30₁₁, 32₁₁, 299₁₁; *intră l'-u* = începe să-i dai, cară-i 135₁₁; *l'-u intră pri zvercă cu cūmaga* = a început să-i care la ceafă cu ciomagul 124₁₁, 281₁₁, 458₇; *intră... tu gaili ș-tu cripare* = în-

cepe să se îngrijască și să se întristeze 3₁₁; 4° *Te are fîcorlu, di-ți intră ahî'l lu dinți*? = Ce are băiatul de nu-l poți suferi? 56₁₁; 5° *cu ocl'il' intrăți tu căscale* = cu ochii înfiți în orbite 23₁₁.
Înoară sf. = inimioară 126₁₁, 146₁₁, 278₁₀, 302₁₁; *tra s-li dîșcl'idă înoara* = să-i înveselească inimioara 149₁₁.
 [Prescurtat din: *in(i-mi)oara*.]
Io, *ioū*, *mine* și *eū* pron. eu. Dativ: *a nîa, îni, -nî: nî*; Acuzativ: *io* (: *tră io* = pentru mine 453₁₀; *mi ntrêg' io* = mă întrebî pe mine 135₁₁; *fără d-io* = fără de mine 131₁₁); *mine, mi, me*. Formele *io*, *eū* se întrebuințează mai cu seamă în Epir; formele *io*, *ioū* și *mine* în Macedonia. 3, 6, 17, 37, 56, 58, 70, etc.
Irbòs adj. = ierbos, cu iarbă 468₁₀.
Irg'îlê, pl. *irg'îlăfi* sm. = erghelie 31₈, 120, 279₁₁, 281, 282, 370.
Irîle sf. = pustietate (localitate lipsită de oameni) 35₁₁, 132₁₁, 193₁₀, 275, 276, 315, 399.
Isea adv. = drept 4₁₁, 107₁₁.
Ist pron. = ast; *fîcorlu a iș-tîi avut* = băiatul acestui bogat 18₁₁. Vezi: *aestu*.
Isturie sf. = istorie, poveste 167₁₀, 242₉.
Isusesen vb. IV = logodesc 174, 255₈; *îl isusiră* = îl logodiră 129₁₇; *lo-aveà isusitā* = îl logodise 142₁₁; *ș-isusi* = își logodi... 300₁₁.
Ișire sf. = ieșire 35₁₁, 314.

Ișită sf. = ieșire 312₁₇.
Itie sf. = pricină, cauză 128₈, 322₃₈; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *di mul'are-sa itie* = din pricina muierii sale 474₂₄.
Ite pron. nehot. = ori ce 1₁₀, 10₂₁, 62₇, 68₂₁, 143₂₈; *iți-altu* = ori ce alta 84₆; *iți viđu* = îndată ce văzû 24₁₀.
Iți-do pron. neh. = ori ce 24₁₇, 21₉, 244₃₃, 476; *ițido quă* = în ori ce zi 277₁.
Iu adv. = unde (pretutindeni); *d-îu* = de unde; *cîtră îu* = în cotro; *pr-îu* = pe unde? etc., etc.
Iu-ha (și *vu-ha*) interj. = ura! 338₁₇, 383.
Iuk'umete sf. = autoritate (Macedonia, în orașe) 277₁₈.
 Vezi: *cuk'imale*.
Iul'u (trebuie să fie în loc de: *Tul'u* (Tullius) sau

Vul'i) nume propriu 326, 327, 328, etc.
Iuțidò adv. = ori unde 172.
Iuvà [din *îu+va* = undevà] adv. = nicăiri 29₃₁, 172₁₁; *undevà* 51₂₄, 65₁₈, 177₂₀, 481.
Iuvașuvà [din: *îuvà+și+îuvà*] adv. = 1° nicăiri 133₂₀, 150; 2° prin nici un chip: *nu vru iuvașuvà s-l'aspună* = nu vru cu nici un chip să-i spuie 68₂₅; *nu puteăi s-lu cunoști iuvașuvà* = nu puteai să-l cunoști cu nici un chip 59₃₃, 82₃₈.
Izăne. Vezi: *izine*.
Izine sf. = voie, permisiune 206₃₁, 255₈; *izăne* 383₂₉.
Izvòr sn. = izvor, sorginte de apă 15₇.
Izvur sm. = izvor, sorginte de apă (mai des întreb. decât *izvòr*) 295.

I

Îmbair vb. I = înșir; *și-l'îmbairară* = și-i înșirară (= povestiră) 51₁. Vezi: *mbair*.
Îmbugăt adj. = bogat, fertil 14₂₃; *îmbugată* = îmbelșugată, fertilă 18₈.
Împade adv. = jos, la pământ 20₁.
Împartu vb. IV = Vezi: *mpartu*.
Împlin adj. = plin 17₁, 3. Vezi: *mplin*.
Împrostu adv. = drept, în picioare 13₂₂, 57₁₀; *nî-apir împroastă* = mă deștept în faptul zilei în picioare 302₁₈.
 Vezi: *mprostu*.
În prep. = în (pretutindeni); *n-hoară* = în sat (pretutindeni). Vezi: *n*.

Încăcû. Vezi: *ncacû*.
Încalle vb. I = încalec; *aș. în-călică* = hai, încalecă 69₃₁.
Încareu vb. I = încarc 79₃₅; *încărcăt* = încărcat, greoiu 173₂₆. Vezi: *ncarcu*.
Încărlig'ed vb. I = încărlig; *brățile s-încărlig'aqă* = brațele se încărligă 15₇.
Înelò adv. = încolo, departe 2₂₃; *trăș înelò* = cât colo departe 69₂₆. Vezi: *nclo*.
Înel'id vb. III = închid 41₃, 51₁₀.
 Vezi: *nel'id*.
Înel'in vb. I = închin; *ahur'hî s-înel'ină* = începû să-i fie somn, să moțâe 16₁₆; Vezi: *nel'in*.
Înel'is adj. = închis, 163. Vezi: *nel'is*.

Încuclină vb. I = înțepenesc de frig 171₄. Vezi: *ncu-cinēd*.

Îndoauă, îndao adv. = câteavă 73₂₆, 110₂₄, 175.

Îndisat adj. = îndesat 48₁₆.

Îndicinit adj. = răcnitor; *cu boafea l'ei îndicinită* = cu vocea ei dogită 52₁₅.

Îndoi = câțivă 56₁₆, 216₄. Vezi: *ndoă*.

Îndrēg. Vezi: *ndreg*.

Îndreptu. Vezi: *ndreptu*.

Îndulțesen vb. IV = îndulțesc: *l'i se-avea îndulțită* = i se îndulcise 16₁₇.

Îndinucl'ēd vb. I = îngenuchez 25₃₇.

Înfricușēd vb. I = înspăimânt; *s-înfricușă agriile* = se înspăimântau fiarele sălbatece 16₁₆.

Îngătān adv. = în grije, în pază; *calu îngătān s-lu ai* = să ai grije de cal 215₁₅. Vezi: *ngătān*.

Îngl'it vb. I = înghit 15.

Îngriine sf. = mărăială, cicăleală 56₁₇. Vezi: *ngriine*.

Îngrișca adv. = în cărcă 223₁₇.

Îngrōp vb. I = îngrop 19₁₄. Vezi: *ngrop*.

Îng'os adv. = în jos 39₃, 43₁₁, 83₈₆. Vezi: *ng'os*.

Înk'isescu. Vezi: *nk'isescu*

Însor vb. I = însor 71₁₇. Vezi: *nsor*.

Întreb vb. I = întreb 9₄, 18₁₅, 25₁₀, 237. Vezi: *ntreb*.

Întreg adj. = întreg, tot 139₁₇,

330₁₃; *aestu om întrēg* cu mintea întreagă 55.

Vezi: *ntreg*.

Întribare sf. = întrebare 167₁;

Întunearie sm. = întunerec.

Întuneărică vb. I, unipers. = se întuneacă, se înserează: *ahurh'i s-întuneărică* = începî să se însereze, să se întunece 15₁₁; *întunică* = se inseră, se înoptă 141₁, 235; *că vai întunicām a-oașe* = căci ne va apucă seara acî 8₁₁. Vezi: *ntuneărică*.

Întăpătură sf. = înțepătură; intrigă; *tute erā înțăpături* = toate erau intrigi 56₃₃.

Înveastă. Vezi: *nveastă, ni-veastă*.

Învescu vb. III = îmbrac: *are moașă d-îu s-mică și s-invească* = are bătrâna de unde să mănânce și să îmbrace 32₁₆. Vezi: *nvescu*.

Învirlnāt, invirlnāt adj. = întristat, trist 13₆, 18, 35₃₀. Vezi: *nvirlnāt*.

Învirtescu vb. IV = înfășur 15₁₀. Vezi: *nvirtescu*.

Învirtușēd vb. I = întăresc, imputernicesc; *stih'im a fu... cu gurāt invirtușatā* = prinsoarea fu... cu jurământ imputernicită 170₁₇.

Îș pron. = își; devine j, când urmează un v; *j-va loclu* = își cere (vrea) locul 9₃.

J

Jale sf. = jale 17₁₃, 128, etc.; doliu: *u ținū jalea Griva* = ținū doliul Griva 195₁₇.

Jar sm. = jar, jăratec; *un*

jar di fumeal'e = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₁₅, 273₇, 361₁, 388₁, 454₄.

Jilescu vb. IV. — 1° *jolesc*; *multu li (si) jili inima* = mult li se jeli inima 57₂₀; *multu si jili* = mult se întristă, se măhnii 331₂₅; 2° port doliu; *s-mi jilescu* = să fiu în doliu (= să jelesc) 142₂₄; *va ti jilescu* = te voi jeli, voi purta doliu pentru tine 371₁₄, 191₂₀.
Jilire sf. = purtare de doliu.

Jilit adj. = jelit, îndurerat, amărit 163, 324; în doliu: *moaşa cu auşlu armăsiră jiliţi* = bătrâna şi moşul rămaseră în doliu 29₂₄, 440.
Jilîs si **Jil'ôs** (mai des) adj. = duios, jalnic 26₂, 88₁₂, 121₁₆, 314₂₈.

Joc. Vezi: *ğoc*.

Jujul sm. = jiganie 157–160, 181₁₀.

K

K'adle vb. I = împiedic; *s-k'adica* = se împiedică 479₂₃.
 La Fărşeroţi prep. *in*, (*im*, *-m*, *n*) nu se pune înaintea verbelor: *veţ* (în loc de: *nveţ*), *sor* (în loc de: *nsor*, etc.). Vezi: *nk'adic*.

K'adlin şi **K'adline** (mai rar) sn. = aţă subţire 167₁₅.

K'adica sf. = piedică 381₂₁, 30.

K'ale sf. = piele 32₂₂, 205, 207, 278, 459; pl. *k'el'* = piei 391₂₇; 1° *cripă tu k'ale* = pleznă de necaz 399₁₁; 2° *şe-l' poate k'alea* = ce este capabil 195₁₅; 3° *şe-l' trapse k'alea* = ce a suferit 199₂₂; 4° *carî vrea să ştibă... cîfi parăfi il' faşe k'alea?* = cui îi păsă... de ce este capabilă (ea)? 374₄; *ştea cîfi parăfi il' faşi k'alea* = ştiă câte parale îi preţeste pielea, ştiă de ce-i capabilă (ea) 301₂₀.

K'aptin vb. I = piepten: *va-nî k'aptin* = îmi voi pieptăna 441₃₁; *s-k'iptină perl'i* = îşi pieptăna părul 88₁₁; *s-k'iptindă* = se pieptăna 78, 75; *il' k'iptindă* = îl pieptăna 212₁₁; *s-k'iptind* = se pieptăna 247₁₂.

K'aptine, pl. *k'apîinî* sm. = 1° pieptene 4₁₃, 48, 261; 2° pieptenii cu cari se trage lâna şi cari se aşează în *darac* (= arom.: *scamnu*).

K'ardire sf. = pierdere, pierzare.

K'atră sf. = piatră 16₂₄, 20₁₁, etc. Gen. *a k'atrălei* = pietrii 70₁₄; pl. *k'etri* 33₁₈, 62₁₆, şi *k'efîri* 71₂₀, *k'efări*, artic. *k'efârle*; *k'atră di moară* = piatră de moară (= de măcinat) 38₁₀, 167₂₂; piatră de ascuţit 48; 1° *inimă di k'atră* = inimă împietrită 74₂₈; *moaşa no-avea ni feată, ni k'efîri* = bătrâna n'avea nici fată, nici nimic 71₂₀; *Apă ş-k'etri* = N'am apă! Nu-ţi dau apă = 378₁₀; *H'il'e ş-k'etri* = Fiica şi pietre (= nimica) 46₂₅; *mutriră, ni om, ni k'etre* = căutară, (nu găsiră) nici om, nici nimica 247₃₄; 3° *ca di pri k'atră canda dă-dea* = par'că se isbiă de piatră: îi mergeau toate în desert 99₇; 4° *canda li dîsi la k'etri amirălu* = par'că vorbi împăratul în desert 192₁; 5° *l'i si părû... că-l'*

mele vulpii în basme); 104, 105, 106, 271₁₁.
K'irāmlă (și: *k'irāmīdă* Epir) sf.=cărâmidă; pl. art. *k'irāmiqli*=cărâmiștile 148.
K'irătă sm.=cornut 23₁₀. cuvânt prin care se desemnează tot ce-i mai abject; drac.
K'irdeare sf.=pierdere; pierzare.
K'irdut adj.=pierdut; *k'irduti le-ai tute*=în deșert îți sunt toate 125₁₃.
K'irire și **K'ireare** sf.=pierire 317.
K'irō sm.=timp, vreme 1, 14, 302; *k'irōū* 242, 383; pl. (n'are); 1° *nu k'ari k'irō*=nu pierde timp, nu amână, nu întârzie 50₁₀, 54₁₁; 3° *no-am k'irō*=n'am timp 27₂₂, 23₁₀; 3° *tră puși'n k'irō*=în puțin timp 39₁₅.
K'irtură, pl. **K'irturi** (uzitat numai la pl.)=prostie, prostii 91₁₅, 399.
K'irut adj.=1° prost 34₁₁, 43, 45, 67, 91₁₅, etc. fem. *k'irută*=proastă, ușurică 204, 290, 452, 453; 2° *k'irulă tu somnu*=pierdută în somn 36₁₀.
K'irută-prămătie sf.=prostănac, secătură 53₁₃, 44₁₁.
K'isă sf.=1° infern, iad 432₁₁, 439; 2° smoală, păcură 195₁; 3° *di k'isă ș-di cătrane*=nenorocită, ca vai de lume

411₁₁; *lău ca k'isa*=negru ca iadul 120₁₁.
K'isēd vb, I = pisez; și-l *k'isă*=ii pisă 232₂; *că-ni k'isăși cōrtu*=căci îmi pisași, îmi tâlciși piciorul 131₁₃; *l'i li k'isă oāsile*=i le pisă oasele 54₁₁; *s-li k'iseașă pipēr in cap*=a pisăgl pe cinevă, a pedepsî aspru pe cinevă 196₁; *l'-adră oāsile ca urdîși k'isate*=îi făcu oasele ca urzici pisate 457₁₁; Inf. *k'isare*=pisare.
K'is (*mi* ∞) vb. I = mă urinez 71₁₀, 95₁.
K'isare sf.=urinare.
K'isat sm.=ud, urină 95₁₁.
K'isgl sm.=tâlhari de drumul mare, cari umblă călări și sunt caracterizați prin cruzimea lor 427₁₃.
K'it=nume propriu 82, 83, 89, 100-103.
K'itrițeauă sf.=pietriceă; pl. *k'itrițeale* 138₁, 292₁₁, 410₁₃.
K'ivare sf.=sicriu, cōsciug 112, 408.
K'oșe sf.=colț, unghier 384₁₃; *dit păturle k'oșe a lūmī-l'eī*=din cele patru colțuri ale lumii 290₁₃. Vezi: *k'ușe*.
K'oșu sn.=chioșc, pavilion 166₁₁.
K'up sn.=chiup, oală mare, servind la murături 54.
K'ușe sm.=colț, unghier; pl. *k'ușăși* 40₁₁, 41₁₁, 86₁₁, 98₁₃.

L

La prep.=la (pretutindeni).
La! interj.=fă! (apelați v pentru femei; *no-avdî la?*=fă! n'auzi?

Lac sn.=lac, baltă mai mică în locuri nalte de obicei 16, 17, 18, 492.
Lac, n. pr. de munte în Gra-

moste, unde se află și un lac 14, 16₁₀.

Lăcrimă, Lăcirmă sf.=lacrimă, pl. *lăcrinți* = lacrimi 17, 24, 49, 50; *limbidă ca lăcrima* = limpede ca lacrima 33₂₃; *și l loară lăcrinle* = îl apucară lacrimile 121₁₅; *ună lăcirmă* = o lacrimă 266₃₇.

Lac. Vezi: *laiu*.

Lafe sf. = convorbire; *nora mutreă s-ağungă lăh'le* = nora căută să caște gura la palavre 283₁₀; *după fi li cruiră lăh'le g'ine* = după ce se puseră bine la taifas 356.

Lai! = mări! *o lai picurare!* = mări ciobane 19₂₅, 25₁₅; *lai corbe curbișane* = mări sârmane-sârmane 51₂; *a lai oaspe* = mări fătăte, o aște 79₁₈, 10₇, 135₈, 290.

Laiu adj. = 1° negru: *laiu ca tučînile* = negru ca tăciunele 1₁₈, 23, 88₈, 109₁₃; fem. *lae (laie) lină lae* = lână neagră 21₁₁, 36₃, 303₁₁; 2° nefericit, sârman, biet; *laiu di amiră* = bietul, nenorocitul de împărat 42₉, 15₃₄; *laiu-și* = sârmanul de el 101₂₈; *laea feată* = biata, nefericita de fată 21₁₄, 43, 49, 62₃₃, 193₁₄; *ca laea ali lae* = ca cea mai nenorocită 36₂₉; *laii i* = sârmanii 146₁₈; 3° *lae* = ticăloasă 283₃; *naî cama laiū* = cel mai păcătos, mai ticălos 177₁₄; 4° *și-nă prăzești cama laea* = și-mi meneste soarta cea mai nenorocită 35₁₄; *s-l'i cîntă cama laea* = să-i

cânte tot ce-i mai rău 296₁, 349₃₅; 5° *Ţi lae lăeaſă lo-aſă* = Ce neagră nenorocire dede peste dânsul 72; *dit lăile di xeane* = din neagra străinătate 66₁₆; 6° *Lo-aſă uclò pi frate-su ca lai'i și ca corg'il'* = îl află acolo pe fratele său ca vai de lume 78₂₁; *nu păſi' cama lăile* = nu păſi mai rău 94₄; 7° *și-ș băgă lăile adoara* = și-și băgă pirostriile pentru a doua oară: s'a căsătorit pentru a doua oară 191₂₇; *iși băgă lăile cu feata murarlui* = se cunună cu fata morarului 282₁₅; 8° *să nviscū tu lăi* = se îmbracă în do-
liu 460₂₂, 401₂₂.

Laiu (amiră) = Negru-împărat 339, 385, 412.

Lală sm. = unchiu 102₁₁, 188, 234₁, 302, 363, 502; pl. *lăli'nz*.

Lainne sf. = balaur, smeu 12₁₇, 49, 50, 51, 113 etc.

Lampă sf. = lampă 278.

Lantu pron. = celălalt 6₃; *qua lantă* = ziua celălaltă, ziua următoare 12₁₇, 35₁₇. 364. Vezi: *alantu*, *anantu*.

Lapte sm. = lapte 152, 283₁₄; *și lapti di puil'ū s-căflăi la nîs ș-lapti di puil'ū aflăi* = și lapte de pasere de ai fi cerut la el, și lapte de pasere găsi ai; găsi ai ori ce la dânsul 126₁.

Lare sf. = spălare, lăuare 278₁, 340₁₀, 410. Vezi: *laiū*.

Largu adj. = 1° larg, lat 152, 172, 261₁; 2° departe 70₁₇, 114₂₁, 260₁₅.

Las vb. I = las; *las z-dică ș-altu* = las să zică, să povestească și altul 34₁₁; *lasi*

== fle, lasă, cu toate că 3₆;
l-avea lăsată == le lăsase
 40₁₇. Vezi: *alăs*.

Laspe sf. == noroiu; *dit lăsk'i*
 == din noroaie 156₂₃.

Lat adj. == lăut, spălat 141₄₄.

Laŭ vb. I == spăl 21, 410₆.

[Indic. *laŭ, lai, la, lăm,*
laŭ, la; Imperf. *lam*. Perf.
lai. Perf. Comp. *am lată*];
duse s-la mă-sa m-vale ==
 merse să spele (rufe) ma-
 mă-sa la pârâu 87₂₄, 63₁;
s-u lai == s-o speli 21₁₂;
s-ti lai g'ine-g'ine == să to
 speli bine-bine 77₂₆; *să s-*
la == să se spele 9₁₉; *il lă*
 == il spălă (lăuă) 212₁₁; *s-*
lă == se spălă 247₁₂; *si lă*
 și *se-aspilă* == se lă și se
 spălă 5₃₄; *lat* == spălat
 141₄₄.

Lavă sf. == sgomot, larmă 36₁₆,
 159₁₂.

Lavdă sf. == nume de sat lo-
 cuit de țaranii numiți: co-
 păciari; este așezat între
 Avela și Tiște, în Epir
 230₃₃.

Lăcărmed și lăcrimed vb. I
 == lăcrimez; *nu-h i lăcăr-*
meađă == nu lăcrimă 441₁₈,
 439; *lăcirmă* == lăcrimă
 220₇; *lăcrimed* = 372₂₂, *lă-*
crimară == lăcrimară 273₁₇;
lăcărmeta == cea lăcrimată,
 cea care a plâns 441₁₈;
vine... lăcrimăt == veni...
 cu lacrimi în ochi 163₃₀.

Lăcrimare și lăcărmar sf. ==
 lăcrimare.

Lăeață sf. == 1° nefericire, tică-
 loșie, păcătoșenie 3, 19, 86₁₀,
 148₆, 346₁₀, 434; pl. *lăeți*
 nefericiri, ticăloșii 121₃₇,
 196₂; *fi-i lăeața fi lo-avea*
aflată == ce-i nefericirea

ce-l isbise 74₁₄; 2° înnegrire
 120₁.

Lăescu vb. IV == 1° înnegresc:
lăed fivă == înnegriă ceva,
 arată negru 102₂₂; *lăeasce*
 == înnegrește 218₂₂; *lăi*
 înnegri 220, 294₈; 2° *vrei*
s-ni lăești înima == (vrei
 să-mi înnegrești inima),
 vrei să mă amărăști 206₂₂;
 3° nenorocesc. Inf. *lăire*
 == înnegrire, nenorocire.

Lăgară adj. == limpede; *si-*
rîn lăgară == senin limpe-
 de 80₁₄.

Lăgăme și lăgume sf. == supte-
 rană 18₂₂, 253₁₁. Vezi: *lu-*
gume.

Lăhtâr sm. == spaimă 172₂₂.

Lăit adj. == 1° înnegrit; 2° ne-
 norocit: *laitu și corbul* -
 nefericitul 129₂₆; *lăita*
 nefericita, biata 127₁₇, 129₂₂,
 440₁; *șideă plîmtă ș-lăitū*,
 == ședeă plînsă (= istovită
 de plîns) și nefericită 47₂₂;
lăita == sărmănuța 13₁.

Lălătoare sf. == zi de lucru,
 în opunere cu *sărbătoare*
 370₆. Probabil din lat. *la-*
valor. Ar însemna zi în
 care se *la*, *se spală*. (cf.
 Papahagi: *Românii din*
Meglenia, p. 50: *lătoari*
 lucrătoare).

Lăludă (și: lăluđă) sf. == floare
 pl. *lăluđi* == flori 9₁₂, 127₁₂,
 182₁₄, 282₁₂.

Lămbie sf. == flacără strălu-
 citoare 249₆.

Lămblescu vb. IV == strălu-
 cesc 417.

Lăptos adj. == lăptos 208₁₂.

Lăvòs adj. == murdar, putu-
 ros 90₁₉.

Lăvuescu vb. IV == rănesc; *u*
lăvu == o răni 120₂₂, 121₁.

Lăvuit adj.=rănit 376.

Lea! interj.=fă! *lea Cată*=
fă Cată 22₁₈, 75₁₃.

Leađe sf.=(O hrida) lege
166_„, 167₁₁.

Leagin sn.=1° leagăn (de
prunci) 123₂₄, 333₃; 2° lea-
găn: obiceiul de a se face
un leagăn cu ajutorul unei
frânghii aninată de ramura
unui pom.

Leagin vb. I = leagăn; *Ńe
nidrĩ groŃĩ s-leagănă* ==
ce nori groŃi se leagănă
(= plutesc în aer) 80₁₀;
cĩndu fađl'i s-leagĩnă ==
când se leagănă fagii 221;
Inf. *ligănare* == legănare
Part. *ligănăt, -ă* == legănat.

Leane sf.=lene 89, 125, 135,
366.

Leg vb. I = 1° leg 86, 87;
s-Ńă leg=să-Ńi leg 8₇; *ligă*
= legă 36₃₂, 60₁₅; *Ń-u ligară*
== și-o legară 21₂₉; *leagă*
leagă (Imperativ) 23₁₂; *li-
gaŃi-nĩ*=legaŃi-mi 83₂₄; 2°
u ligă == a decis 8₄; 3°
mĩ leg == mă oblig, mă
leg 139₁₃; *Tĩh'a s-ligă* ==
Norocul se obligă 96₁₂; *Ńi
s-ligară* == și făcură le-
gământ 49₁₈; 4° *ligă poami*
== a dat fructe 302₁₀; 5° *Ae-
stu u ligă tu greauă*= A-
cesta stărui din răspuŃeri,
cu încăpăŃănare 69₁₇; Inf.
ligare = legare; Part. *li-
găt, -ă*=legat 38, 76₁₆; *nu
h'ĩu ligăt di ġurăt* = nu
sunt legat prin jurământ
14₁; *zboare ligate*=vorbe
cuminŃi, înŃelepte 304₄.

Lele! interj.=1° aole! vai!
90₁₄, 93₁, 153; o, *lelemamă!*
== fă mamă dragă! 273;
2° termin de desmierdare

242₃; 3° sf. = boală mor-
tală: *Ń-lo lelea* = s'a im-
bolnăvit de moarte.

Lemnu sn. = lemn 46, 53₁₃;
pl. *leamne* 21₂₇, 233 și *lem-
ne* 235 (MoloviŃte.)

Lepră sf = lepră 382₃.

Lěpure sm.=iepure (Avela);
Ńe ŃŃiĩ d-ĩu arsari lěpurli?
==ce ŃŃi de unde vine no-
rocul? 85₁₆. Vezi: *l'ěpure*.

LeŃe sf. = leŃ, stărv, măcel
120₁₆, 283₃₃, 493.

Ligătură sf.=legământ, legă-
tură 45₂₇, 104₁, 247₃₀, 277.

Lilice sf. = floare 25₁₆, 215,
291, 319, 321.

Limăreaă sf.=guler de hai-
nă 458₃; *Ń-acăŃă limăreaoa*
= se îngrozĩ 303₁₅.

Limbă sf.=limbă; pl. *limbe*
11, 30, 50, 51, etc.; 1° *cu
limba scoasă di curmare*
=foarte obosit, mort de o-
boseală 27₁₄, 48₂₁; *imnă cu
limba scoasă* = umblă de
nu mai putea, (=în grabă
mare) 251₁₆, 166₂₇, 187₂; 2°
cu limbă di moarte = cu
limbă de moarte 163, 242; 3°
L'-aprease limba perĩ=s'a
muncit într'atâta, s'a căznit
aŃă de mult 497₁₈; 4° *s-aŃă
cu tutelimbile di priste loc
anviŃate* = ŃŃiă, pricepea
toate limbile de pe supra-
faŃa pământului 9₁₆; 5°
scoase limbe-limbedi foc=
scoase flacări, flacări de foc
272₂₁; 6° *limbi-limbi si-l'
si ducă gura*=să'i meargă
gura într'una, să fie de e-
locinŃă extraordinară 97₃₆;
7° *limba apă-l' lasă n-
gură*=a-i lăsă gura apă
(de poŃtit, de jind) 239₁₆.

Limbăd adj.=limpede 229₁₄;

s-află nă fîntînă limbidă = se află o fântână (cu apă) limpede 33₁₁.
Limbiqăscu vb. IV = limpezesc 282₁; Inf. *limbiqăre*, *limbiqare* = limpezire.
Limnâr sm. = lemnar (vînzător de lemne, care însuși le taie din pădure și apoi le cară cu cai sau măgari, ca să le vînză prin orășele) 161, 162, 236, 454, etc.
Limnăroaie sf. = lemnăreasă, femeia lemnarului.
Linăvôs adj. = leneș; fem. *linăvoasă* 36₁₇, 70₁₁, 89, 366, 637.
Lînceare sf. = lingere 16₂₇.
Lingu vb. III = ling 16₁₀. Vezi: *alingu*.
Lingură sf. = lingură 133; *lingura-ateă marea* = lingura de supă, cu care se amestecă mîncarea, cînd se gătește 29₁₁; *li nvițî cu lingura*, *ca apa* = învăță foarte bine 187₁₁.
Ling'er sm., sn. = farfurie de aramă 203_{10, 11}, 454₁₁.
Linte sf. = linte 131.
Liprôs adj. = lepros, care suferă de lepră 155₁₁.
Lipsan sm. = moaște sfinte 58.
Lipsescu vb. IV = 1° a lipsă; 2° a trebui; 1° *s-află, că un lipsește* = se află, că unul lipsește 11₁₁; *n a că lipsește vîră* = nu cumva lipsește cineva 70_{11, 211}, 34₁₇; 2° *că-l' lipsescu* = căci îi trebuesc, are nevoie de ele 15₁₁; *fivă nu lipsește* = nu trebuie nimic 40₁, 19₁, 56₁₁, 284₁₁; Inf. *lipsire* = lipsire, trebuie.
Lipsit adj. = trebuincios 166₁₁;

naî cama lipsita = cea mai trebuincioasă 166₁₁, 167₁₁.
Lirusescu vb. IV = murdăresc, pătez; *lirusit* = cu hainele negre, murdare, pătate 19₁.
Liră sf. = monedă de aur otomană, prețuind 22 lei și 75 bani 43, 91, 188, etc.
Lișu (mi-) vb. I = leșin; *va s-lișină* = vor leșina 398₁; *acățară... să s-lișină de-ari's (ari'sute, ari-deare)* = începură... să se prăpădească (= să leșine) de răs 45₁₁, 89₁₁, 117₁₇, 146₁, 349₁₁, 364₁₁; *arîdeu di s-lișină* = rădeau, de se prăpădiau 103₁₁; Inf. *lișinare* = leșinare; prăpădire (de răs.)
Lișinat adj. = leșinat 57₁₁; *lișinat di nimicare* = prăpădit de nemîncare 314₁.
Lișor adj., adv. = ușor, ușurel; *ma lișoară* = mai ușoară 180; *nu s-discumpără lișor* = nu se răsplătește cu ușurință 67₁₁, 69₁, 110₁₁; *lișor di minte* = ușurel 42₁₁; = prost, ușurel; *Lișortu-lișor, ma troară aduk'i* = Prostul-ușurel (prostul), dară îndată pricepu 42₁₇; *nu-i di lișor'i* = nu-i din cei ușurei, prostănaci 209₁; *glaru-lișoară* prostănacă, toantă 53₁₁; *sărbătoare lișoară* = sărbătoare, care nu se ține, în care se lucrează 235₁₁.
Lișurac adj. = ușurel, prost 42, 44, 45.
Lișureață sf. = ușurință, prostie 16₁₁, 63₁₁, 106₁₁, 295₁₁, 492.
Lișurêq vb. I = ușurez; *lișurd fitarea* = ușură fătare

121₁₀, 321₅, 372₃₈; *lişurdă* = se prosti, deveni uşurel 98₂₈.
Liturgie sf. = prescură 32, 105₂₂, 106; *eară cu minle apă di liturgie curate* = eră cu totul nevinovată, eră curată cu totul 283₁₇.
Livade, pl. *livădă* sf. = livade 33, 57, 92, 311.
Livă sf. = vânt straşnic de sud 170₂₉.
Livendu adj. = elegant, voinic elegant 85–88, 141₂₄, 292, 335.
Livină sf. = nume propriu de femeie 438, 441, 442.
Lină sf. = lână 21, 54₃, 401; pl. *linuri*.
Li'ndură sf. = rândunică 217, 218, 334, 335.
Linduruse sf. = rândunică 250₂₄.
Linđiqăscu vb. IV = mă îmbolnăvesc, îmbolnăvesc; *linđiqđi* = se îmbolnăvi 394₁₉; *il linđiqăscu* = îl îmbolnăvesc; *mi linđiqăscu* = mă îmbolnăvesc; Inf. *linđiqđire*, *linđiqđare* = îmbolnăvire.
Linđit, *linđid* adj. = bolnav, îmbolnăvit 54₃₈, 70₁₆, 114, 291; *căđu greū linđit* = se îmbolnăvi de moarte 463₂₇, 195₂₀; *linđid* 56₃, 144₁₇, 145; *linzit* 420 (Molovişte, Gopeşi).
Lingoare sf. = boală 469; *Loarcăt-ună lingoare greaūă* = Se îmbolnăvi rău, de moarte 64₃, 290₃₂; *nu putură s-află lingoarea* = nu putură să afle de ce boală suferă 290₃₄.
Loare sf. = luare; *macă ari*

tră loari = dacă are de luat 47₈.
Loat adj. = luat, scăzut; *loată la faţă* = slăbită la faţă 359₁₁.
Loată sf. = luare; *ună loată* = o luare 93₈.
Loc, pl. *locuri* sn. = 1° pământ 11₁₀, 17₃₈, 22₁₅, 68, 87; *locu cu floare* = pământul cu flori 375, 381; *Tuti muşuteşli a locui* = Toate frumuseţile pământului 34₁₇; 2° ţară; *dit locu a lui* = din ţara sa 9₅, 76₂₂; *tu locă* = în ţara lor 146, 203₉; *nu sun de-a locui* = nu sunt de ai pământului 147₂₀; 3° *t-un loc* = într-o parte, undevă 19₁₂, 41₂₀; *tute locurile* = toate părţile 61₁₁; 4° *s-feăşiră ca locu* (se făcură ca pământul) se amărîră grozav, 439₁₉; 5° *dit locu iu feală puil'i* = din ţara, unde fată pasă-rile, din depărtări de ne-închipuit 10₁₈; 6° *tu loc di* = în loc de 22₂₈, 27₃₈, 50₆, 67₂₈; 7° *plăscănî tu loc* = plesni pe loc, la moment 16₈; *psuseă tru loc* = muriau pe loc 17₁; 8° *No-acăţă loc* = nu folosiă 26₈; *zboările-a lui no-acăţă loc* = vorbele lui nu se luau în seamă 51₂₉; 9° *arîdeă cîndu nu-l eară locu* = radea, când nu trebuia 96₂₆; 10° *ca dit loc* = ca din pământ: (dintr'odată) 44₁₂; 11° *merlu locu s-feaşi* = mărul dispărû dintr'odată 115₃; *cleile tu loc* = cheile dispărură 310₁₃; 12° *aveă loată loc multu* = se depăr-taseră (ei) mult 4₂₁; 13°

fuḡi, di mîcà loclu=fugi, de prăpădiă pământul 250₃; 14' *loclu nu lo-avea*=nu-și găsiă astâmpăr 200₃₅, 201₁₈, 437₁; *loclu nu lo-acăṭă*=nu-și găsiă astâmpăr 205₁₆, 13₄, 61₁₀, 103₆, 189₃, 193₁₀; 15° *nă bagă cu caplu n-loc*=ne face de rușine 106₃₁; 16° *lu ngrupd loclu de-arșini*=nu mai putea de rușine 97₆, 43₁₄.
Locmae sf.=(în Ohrida); *ḡi-ṭeā cu minlea, cā aclo va z-da di vîră locmae*=sotia, că acolo o să dea peste vreo plăcintă gata 166₂₇.
Lucanle sm.=carnat 80₃.
Lucrare sf.=lucrare; *Tră lucrare fiḡorlu lucră*=De lucrat, băiatul lucră 65₁₈.
Lucrătoare și lucrătoare sf.=lucrătoare, muncitoare 124, 299, 259, 300.
Lucrătôr și Lucrătônū sm.=lucrător, muncitor 166₆, 391₃₅.
Lucrēḡ vb. I=lucrez, muncesc 3₃₀, 65₁₄, 22.
Lucru sn.=1° lucru, treabă 7₃₈; *lucre bune*=lucruri frumoase 20₃₁; *tr-ahtări lucre*=la asemenea trebi 70₃; 2° ocupație: *nu-l' si duḡeā lucru trā năinte*=nu-i mergoă, nu-i priiă ocupația 65₁₈; 3° chestie: *ṣṭii ṭe easte lūcurlu*=știi cum stă chestia 20₄, 7₃₄, 13₃₀, 37₃₁; 4° *lucru nu ṣi ṣtea crau!*=nu se pricepea de loc la treabă 54₃₆; *Nu biḡā putē mîna pî lucru*=Nu lucră cătuși de puțin 71₁; 5° *Ṭe mari lucru*=ce mare treabă 34₃₁; *mare lucru!*

=mare minune 74₃; *mare lucru di ḡone, cari s-culcā cu puil'i*=ce mai. voinic, care se culcă odată cu găinile, (cu pasările) 14₃₁; 6' *tr-ah'i't lucru*=pentru o nimica toată 10₄; 7° *ṣi-ṣ mutreā lūcurlu*=și-și căută de treabă 33₆; *mutreā-ṭi lūcru*=caută-ți de treabă 82₁₅; Pl. *lucre, lucrări* 57₃₇, 166₁₆; la Fărșeroṭi: *lūcārā* 482₂₄, 483.

Lugrie. Vezi: *lугurie*.

Lugume sf.=subterană 18₂₅.
 Vezi: *lăgume*.

Lugurie sf.=lucru, obiect, treabă, chestie 41₇, 11₁, 62₇, 67₁₂, 68₁₈, 113, 177₃, 345₃; *cari u viḡd lугuria strea-să*=dacă se văzū la zor, dacă văzū că se complică treaba 10₃, 178₃₀; prescurtat: *lugrie* 482₁₄.

Lug'le sf.=fel 12₃₀, 44₇, 92₃₅, 211₂₇.

Lujār sm.=culcuș, vizuină, loc de odihnit pentru animalele sălbatece 348₁₃.

Lumbrusescu (lumbrisescu), vb. IV = strălucesc 74₃₈, 212₃₇.

Lume sf.=lume 8, 50, etc.; oameni 43₇; *ma lume nu videā*=dar oameni nu vedeau 88₃; *lumea lantā (nantā)*=lumea cealaltă, celălaltă țărām 5₃₈, 37₃₀, 67₃; *erā-l' tu lumea nantā*=dormiau de a binele 465₃₃; *lumea din ḡos*=lumea dedesupt, lumea cealaltă 158₁₄; *di ḡiṭeāi, c-a lu i lumea*=de ziceai, că simte de traiu, că trăește în ade-văr 43₁₉.

Luminare sf. = lumânare 50₁₁, 253₁₁, 296.

Lumtă sf. = nuntă; fig. bătaie, luptă; *biși lumtă* = isprăvi lupta 339₁₇. Vezi: *numta*.

Lună sf. = lună 74, 75, 283₁₁, 440.

Lungu adj. = lung 172, 441.

Luni, n. pr. = luni; art. *Lunea* = luni 277.

Luolună sf. = lumină 4, 18₁₀, 39₇, etc.; 1° *s-aduși luină* = să aduci lumină, să fii de ajutor 117₁; 2° *s-aveă vindută luina* = (își vânduse lumina) își sacrificase totul 303₁₀.

Luolnêd vb. I = luminez 74₁₈, 207₁₀, 278, 439.

Lup, pl. *luk'*, sm. = lup 20, 31, 184—187, 257, etc.; voc. *lupe* = lupule 27₁₀; 1° *s-ti mîcă luplu* = mîncă-te-ar lupul, fire-ai al dracului! 92₁₄, 103₁₀, 119₁₁, 208₁₁; 2° *li mîcă luplu*! = s'au dus! 364₁; 3° *te lup are di strigă* = ce dracu are de strigă 307₁; 4° *l'-aveă intrată luplutu mașă* = îl răsbise rău foamea 25₁₁; *l'-aură luk' tu pî'ntică* = îi urlă lupii în burtă: îi e foame grozavă 290₁₈; *s-pari, că z-bat luk'-l'i nauntru* = se pare, că lupii se bat în burta lui,

(așa de mult îi gârâe mațele de foame strașnică) 46₁₁; 5° *fugeă di nîs ca di per di lup* = fugiau de dînsul ca de ciumă, fugiau de rupeau pămîntul 333₁₁; 6° *mîcare... ca luplus-u mîcă* = mîncare... vai de mama ei 340₁₁; 7° *că nacă pîn tu sone creapă luplu* = că doar până la sfârșit s'or strică farmecele, s'o implinî și cum trebuie 367₁₁.

Lupată sf. = lopată 347₁₁.

Lupoane sf. = lupoaică 121₁₁.

Lușă, n. propriu de femeie 458.

Luceafîr sm. = luceafăr 34₁₄; *lușeăfirle di c-seară* (=luceafărul de cu seară, care apare seara) 207, 279; *lușeăfirle di dinneață* = luceafărul care apare dimineața 207, 279 (Se crede în popor, că ar fi doi luceferi).

Luțescu vb. IV = lucesc, strălucesc 10₁₀, 80₁₁, 318₁₁, 384₁₄, 442₁₁.

Luțit adj. = strălucit 278₁; *luțillu* = (cel strălucit) sf. Gheorghe (la Perivole) 315₁₀.

Luvie sf. = fel; *luvîi di luvîi* = fel de fel 476₁. Vezi: *lug'ie*.

L'

L'aŭ vb. I = 1° iau; Indic. prez. *l'aŭ, l'ai, l'a, lom, loafî, l'a*. (Sub. idem: *s-nu-l' l'aŭ* 7₁; *s-lu l'ai* = să'l iei 1₁₁; *s-l'a apă* = să ia apă 19₁₁, etc.); Imperf. *loam, loai, loă*: (*di-ți loa ocl'il' de-ți luă ochii, iți întunecă*

privirea), *loam, loafî, loă*; Perf. *loai, loafî, lo* (3₁₇; *s-lo după capră* = se luă după capră 22₁₁, 11₁₁, etc.); *lom, loat, loară* (4, 9₁₁); Perf. comp. *am loată* = am luat: *nă lo-are loată* = ni l'a luat 81₁₁; M. c. Perf.

aveam loată = luasem; *a-vea loată loc* = se depărtaseră mult 4, 57₂₈; Imperativ: *l'a!* = ia! 62₁₉; Condiț. *s-l'aŭ* = aș lua; *vra (s) l'aŭ* = aș fi luat: *noi vrea-l lom fluria lui?* = noi i-am fi luat galbenul lui 30₃₁; *s-mi loare... ti nveastă* = de m'ar lua de nevastă 285; Inf. *loare* = luare = *lunda-și* = luând 324₃₃; *loată* = luată 296₁₄; 1° primesc: *il l'ai?* = îl primești? 32₂₇; 2° apuc: *lo calea* = apucă drumul 1₁; *oile a-hurh'iră s-l'a plaiu* = oile începură să apuce plaiul 15₁₁, 27₄; *u lo seatea* = o apucă setea 35₁₈; *s-l'a zeă-ni'e* = să apuce prin străinătate 49₇; *cît loa s-easă* = cât apucă să iasă 59₂₁; *lo apulitiile ună cile ună* = apucă prin orașe dearândul 217₃; *cara loară amarea-amarea* = dacă apucară pe cursul mării, dealungul mării 355₂₈; 3° încep: *nica no-avea loată g'ine c'nticlu* = încă nu începuseră bine cântecul 439₂; 4° *s-loară ahîntă vreau* = se iubiau într'atâta 49₇; 5° *s-loară perlu de-aclò* = și-au luat lumea în cap de acolo 4₁₄; 6° *s-nă lom ocl'il'* = să fugim de aci, pentru a nu ne mai întoarce, să ne luăm lumea în cap 4₉, 121₁₁; 7° *va-nî l'ai fumeal'a pri zvercă* = o să-mi nenorocști copiii (=familia) 17₆; 8° *o lo Cășlu di frică* = o apucă groaza 35₃₂; 9° *s-l'a vimtu* = să se răcorească 2₁₁; 10° *lo pri nîs*

= a) luă asupra-și; b) se însărcină să facă ceva; c) a se îngriși, a se restabili (după o boală); 11° *și-l' loară n-cîçoare* = se puseră pe urma lui, îl urmăreau de aproape 154₁; 12° *aușaticlu-nî lo urècl'ili* = bătrânețea mă asurzi 50₃₃; 13° *nî lo, nî atăsa* = la moment, numai decât 80₁₁.

L'èpure și *l'epre* sn. = iepure 76, 320, 461₂₇, 476; pl. *l'epuri* 244; *Poți să-l' fați cor di l'epre?* Poți să-l întreci, ca să-l faci de rușine? 493₃₀, 495₁. Vezi: *l'èpure*.

L'ertu vb. I = iert 146; *il l'irtă* = îl iertă 75₂₃, 97₂₈, 268₂₃; *mi l'irtăi cu părinți* = m'am iertat cu părinții, mi-am luat adio pentru totdeauna dela părinți 85₂₃, 157₃₄; *s-mi l'ertî* = să mă ierți 83₁₇, 101₃₃; *tra să-l' si l'artă picătile* = ca să i se ierte păcatele 19₆; *picătile atale va s-h'ibă l'irtate* = păcatele tale vor fi iertate 19₁₁.

L'lu sn. = în 443₁₁.

L'ipurăr sm. = uliu, care prinde găini, miei, iepuri 218.

L'irtare sf. = iertare 134₁₁, 158, 167₃₇, 330₃₀; *cu l'irtare s-h'ibă* = să fie cu iertare 10₃₄; *cu l'irtarea-vă* = să am iertare 146₁.

L'irtat adj. = iertat; *l'irtatlu* = răposatul 136₃₃; *al l'irtat* = a răposatului 243₃; *l'irtata* = răposata 401₁₇.

L'ocă, nume propriu de bărbat, familie de drăștilar (= posesor de dârste, vâl-

tori) de moș strămoș la Avela 348₃.
L'undar sm. = leu 38₇, 49₁₁, 153, 226—228, etc.
L'undară sf. = leoaică 121.

L'uftă, pl. *l'ufteană* sm. = om puternic (mai ales la mâncare), mîncăcios mare 338₈, 340₂₃, 425₁, 469.

M

Ma adv. = 1° mai: *ma mare* = mai mare 3₁; *nu ma putu tra s-aravdă* = nu mai putu să rabde 19₂; *ma vrei?* = mai vrei, mai dorești 152₈, etc. Vezi: *cama*; 2° îndată, cum, numai ce; *Ficorlu, ma cît avdă dî feata aistă* = Băiatul, numai ce auzi de această fată 40₇; *Ma-l viqû, l-cunoscu* = Îndată ce-l văzû, îl cunoscu 9₂₃, 32₃₀, 37₂; 3° dacă 213₃₈; *ma s-nu eră* = dacă n'ar fi (pretutindeni); 4° dar, ci, însă 1₄, 2₁₇, 3₈, 19, etc., etc.; 5° sau: *s-ul l'au, ma nu?* = să-l iau sau nu? 236₁.

Macă conj. = dacă 7₇, 39, 81₃₈, etc., etc. [Etimologia din conj. *ma* (=dar) + *că*; ca și D. Rom. *dacă* din *da* (=dar) + *că*].

Macăr adv. = macar, cel puțin 324₁₄.

Macru adj. = macru, slab.

Madè sm. = articol de o marfă oarecare. *Tr-ahî't madè* = Pentru atîta treabă, pentru o nimica toată 373₇.

Mădire sf. = mazăre 118.

Mae sf. = bunică 27, 39, 46, 52, 71, 95, etc., etc.

Maică sf. = mămăiță, mamițică 435₂₄, 488.

Maiû sm. = Maiu; art. *Mailu* 302.

Maîstur sm. = meșter 288₁₄.
 Vezi: *mastur*.

Mal, Mală adv. = o grămadă, foarte mult; *mală de anî* = o grămadă de ani 12₁₃, *mal dî lîă* = o grămadă de lână 300₂₆; *mal dî mușutêfi* = o mulțime de frumuseți 360₁₄.

Mal'ot sm., sn. = mîntăluță, făcută pe talie și care se poartă iarna 325₆.

Mal'û sn. = maiu (obiect de lemn cu care se bat rufelo la spălat) 72₁, 13, 454—458.

Mamă sf. = mamă 5₁₄, 7, 34₁₁, 62, 150 etc.

Mamă sf. = 1° măduvă din soc, din lemnul de salcie, etc.; 2° hrană pentru prunci; *s-eară nvișăfi s-mîcă mamă n-gură* = erau obicinuiți să mînce de a gata: pară mălăiață în gura lui nătăfleată 185₁₇; *mamă n-gură* = leneș; persoană care așteaptă hrană de a gata 367₄. [Acest cuvînt ne dă și explicația etimologiei lui: *mămăligă*, un deminutiv din *mamă*; cf. *mutuleagă* (= mutulică) deminutiv din *mutu*].

Ma-mare sm. = mai-marele, căpetenia; *ma-m a r l e a puil'lor* = mai-marele,

căpetenia paserilor 11_{1,8,13}
70₁₂.
Mană sf. = mamă (Epir) 484₁₈,
485.
Mandră sf. = coșar, staul în
care mînoilenoaptea 229₁₃,
501₁; *La mandră ș-la că-
șare el, nu la vitrăfil'e* =
La tîrlă și la cășerie el,
nu la medicină (adică: la
ce se pricepe, nu la ce nu
se pricepe) 349₁₀.
Mară, nume propriu de fe-
meie 48_{1,8}; fig. vulpea:
k'ira - Mara = jupâneasa
Mara 104, 105, 271, 368_{18,33}.
Mărđine sf. = 1° margine 1₁₁
33₁₀; 2° mal; *la mărđinea
(lacu'i)* = pe malul (lacu-
lui) 18₁; *mărđinea de-a-
mare* = pe malul mării;
3° *dit mărđinea loclu'i* =
dela capătul pămîntului
85₂₂; *mărđinea loclu'i* =
la capătul pămîntului
137₁₆; 4° *tu mărđini* = în
sfârșit 35₁₇, 90₆, 130₂₁, 320₃₁;
mărđinea aleađi = sfârși-
tul alege 96₂₄; 5° *șideă tu
mărđini* = ședeă la o par-
te 90₁₈.
Mare adj. = 1° mare 4, 12₂₂,
35, etc.; pl. *mări* 2₉, 38₁₈,
61₁₆; comp. *cama* (sau:
ma) *mare* = mai mare:
*cu afeă cama marea li-
șureață* = cu cea mai mare
ușurință 16₂₂; *nîsă-î ma
mari* = ea-i mai mare
96₁; *afeali cama mărli* =
cele mai mari 53₁₁; la Făr-
șeroți: *ma mară* = mai
mare 477₁; 2° puternic
13₁; *vimtu mare* = vînt
puternic 20₂₇; *đise cu boafe
mare* = zise cu voce tare
21₁₁; 3° *mare f-u numa* =

mare ți-e numele! slavă
ție 319₆; 4° *umplu un sac
mari-mari* = umplu un sac
cât de mare 33₁; 5° *carî
nu s-șini a mari* = care
nu se ține mare 130₁₂;
6° *mărli* = cei mari, frun-
tașii 156₃₃; *mamărli, cama
mărli* = fruntașii (= cei
mai mari) 34₁₆; 7° nume
propriu de munte 440₁.
Mare-gros sm. = tare și mare
9₁₁, 350₁₁; = boerește 344₁₂;
= ca pe boeri 436₈.
Marmar sn. și **Mărmură** sf. =
marmură 24₁, 222₆, 329,
331, 439.
Martir sm. = martur 18₁₅.
Martî, art. **Marța** sf. = Martî
277.
Martu sm. = Martie, art. **Mar-
țul** 302.
Mas sn. = loc de mas al oilor
sterpe în timp de noapte
120, [Din: *maneo, mansus*,
cfr. *mensa* = masă].
Mascur adj. = bărbătesc 7₁,
49₁₃, 119₁₃, 200.
Măsină și **Masnă** sf. = măs-
lină 168, 169, 410₈.
Maste sf. = figură 172.
Mastorsă sf. = 1° Țigancă 13₃₁,
2° *da di nă mastorsă di
ursă* = întâlnește o jupâ-
neasă de ursă 27₁₆; 3° *mas-
torsă di vulpi* = meștera,
vicleana de vulpe 105₁₄.
Mastur, **Maistor** sm. = 1° meș-
ter 288₃₁; *Tine h'iî măs-
turlu* = Tu ești meșterul,
iscusitul 248₆; 2° *zida r*
248₁₇, 355_{11,35}; 3° *viđu că
ș-află mästurlu* = vă zî
că-și găsește stăpînul
104₁, 135₁₀; 4° *măsture* =
jupâne 146₆; 5° *Măsturu-
Nicola* = Jupân Nicolae,

nume ce se dă lupului în basme 27₁₁, 104, 105, 185, 186.

Maș, mași adv. = numai 3, 4, 6, 9, 36, 40, etc., etc. Vezi: *miș*.

Maț, pl. *mață* sn. = maț 46₁₇, 497; 1° *l'avea intrată lupu tu mață* = îl răsbise strașnic foamea 25₂₂; 2° *Mă-șile-ni* (greșit în text: *mî-șile*) *gurleață* = îmi chiorăie mațele (de foame) 161₂₉; 3° *maț-di boi* = biciu 37₂₄, 290₃₁.

Mavîr sm. = bucătar 179, 180.

Maxns adv. = în adins 194₁₈, 431₂₇.

Mă sf. = mamă; *mă-ta*, *mă-sa* = mă-ta, mă-sa 5₂₇, 22, etc. Vezi: pentru mamă-mea: *mu-mea*; 1° *nurărli a l'eî: mă-sa steaulei* = nurorile ei, mama stelei (=neînchput defrumoase) 34₅; 2° *ta să si ducă la mă-sa* = spre a deveni bună, potrivită 29₁₄; 3° *trapșu un somnu, mă-sa-l' fu* = îi trăsei un somn strașnic 103₃₆; injurătură 454₃₈.

Măc. Vezi: *mîc*.

Măduă (*mîduă*) sf. = măduvă; 1° *carî îl' lipseă mîduă* = dacă-i lipsiă mintea, dacă n'avea minte 96₁₈; 2° *li băgă tu măduă* = le-a pus în cap, în minte 496₃₃.

Mădulăr sn. = mădular, partea unde se încheie capul de corp; membru; 118₂₂ = cîa fă 265₆, 432₁₈; 1° *ș-lo zverca cu tut mădulăr aușlu* = se duse moșul, se cără 458₁₈; 2° *va-ni l'au*

zverca de-aoațe cu tut mădulăr = am să mă car de aci 462₉; *l'-iși mădularlu* = îi ieși (=i se rupse) mădularul 469₂₁.

Măgăzie sf. = magazin, prăvălie 189, 447.

Măhălă sm. = mahală, cartier 85₁₈.

Măhmuze sf. = pinteni 448₁₈.

Mălăgăr adj. = isteț, meșter, iscusit, dibaciu 52₂₆, 148₁₇, 308—312, 369₄.

Mănată (scurtat: *mnată*) sf. = mână plină 76₃₆, 77; *mă-năfi di sare* = pumni (mâni pline) cu sare 15₃₀. Vezi: *mînată*.

Măuă. Vezi: *mînă*.

Măncu. Vezi: *mîc*.

Măniță sf. = mamițică 274₁, 412, 487₁.

Mărăt adj. = biet, sărman 25, 27, 80₃₀, etc.; *măratlu-ni* = biet de mine 3₁₈, 54₃₀; *măratlu-ți* = biet de tine; *măratlu-și* = biet, sărman de el 5₃₀, 130₁₁, 280₁₁; pl. *mărațli* 48₄; fem. *mărata* = biata 6, 32, 45₁₈, 303; pl. *mărate* 17₃₅, 33₃₉.

Măraze sf. [tk. *maráz*] = dor greu, durere constantă 255₁, 261₂₈, 324.

Mărcăt sn. = iaurt 89₂₁, 470₃. [Etimol. din: (*lapte*) *mă-crăt* = lapte acru, din cuvântul: *macru*.]

Mărdeao, Mărdeauă sf. = mărgea; *ți fi s-ciă s-arucă tu mărdeao* = care știă să spuie norocul 254₁₅.

Mărescu vb. IV = măr esc, fac mare; *gura să s-mă-rească* = gură să se mă-rească, să se facă mare 274; *mi mărescu* = mă fu-

- dulesc, mă mândresc. Inf. *mărire* = mărire, creștere, mândrire.
- Mărgăritare, Mărgărităr** sf. = mărgăritar 233₁₁, 291, 292.
- Măril'e** sf. = mărie, mărire, demnitate mare; măria ta 436₁₆; 241₁₆.
- Mărit** adj. = mărit, slăvit; *mărite amiră!* = înalte, slăvite împărate 51₁₆; *Mărite socru* = slăvite socru, măria ta socrule 97₁₅, 148₁₅, 156₁₁.
- Mărit** vb. I = mărit 113₁₇, 381; *va s-li măriți* = o să te măriți 35, 37; *va s-mărită* = se va mărită 85₈; Indic. pres. pl. *mărităm* și *mărtăm*; Imperf. *mărităm* și *mărtăm*: *Eră qua, țe s-mărtă* = Eră ziua, în care se mărită 51₇; Perf. *mărităi* și *mărtăi*: *li mărtăm* = le măritarăm 243₁₀; *ma s-mărtă* = ci se mărită 61₅; *s-nus-măritare* = de nu s'o mărită 319₁₂. Inf. *măritare*, *mărtare*; part. *măritată*, *mărtată* 34, 35, 36.
- Mărit** sm. = măritare.
- Măritiș** sn. = măritare.
- Mărmurisescu, Mărmurisesen** vb. IV = înmărmuresc; *și-l' mărmurisea di mproști* = și-i înmărmuriă dea'n picioarele 52₁₀; *armase marmărisit* = rămase înmărmurit 10₁₅.
- Mărtare** sf. = măritare, măritiș 43₁₅, 85₇.
- Mărtătoare** sf. = fată mare (= fată mărilătoare, în vârstă de măritat) 201, 221₇, 333₁₁, 444₃. În bătaie de joc se zice și de flăcăi bătrâni: *mărtătôr*.
- Mărtirie** sf. = mărturie 51₁₁.
- Măscără** adj. = ștregar, măcăriciu, nerușinat 346, 348.
- Măseală, măseao** sf. = măse 139₁₁, 232.
- Măsturile** sf. = meșteșug; *chitare măsturile* = cu aș meșteșug 356₁₈.
- Mășită** [din: *mă(nu)șiță*] sf. = mănută, mână drăgușă, delicată 180₇.
- Mășotă** sf. = mănută, (Îl limb. copil.).
- Mătase** sf. = mătase 50, 377₁₁. *nvițată dipri bumbacuri și dipri mătăsuri* = învățată să trăiască bine, în bogăție 459₁₁.
- Mătră** vb. I = hrănesc din gură (pruncul.) 366₁₇.
- Mătrăcare** sf. = hrana pruncilor din gură; a hrăni din gură pe prunci sau ca pe prunci.
- Mătrăcă** sf. = oaie care a făcut și care dă lapte.
- Mătuică** sf. = măciucă, ciomag 355₆.
- Măvripesescu** vb. IV = gătesc 401₁₆.
- Măvie** sf. = farmec.
- Măvipsescu** vb. IV = farmec; *măvipsit* = fermecat 180₁₁.
- Măvlăstră** sf. = vrăjitoare 52₁₁, 7 etc.
- Mbair** vb I = înșir 134, 148₇; *li mbăiră tute ună cite ună* = le înșiră pe toate una câte una 13₁₁, 66₁₁, 92₁₁; *li mbăiră* = le înșiră 50₁₁; *u mbăirără lacrimile* = o podidiră lacrimile 50₁; *cîndu băgă si mbăiră* = când băgă să se înșire 279₅.
- Mbar** adv. = cu bine 212₁;

Iu calea mbar? = în co-
tro ai pornit cu bine 262.
[băirare sf. = înșirare; po-
vestire în șir.
[bet vb. I = îm b ă t; *lu*
mbeată = îl îm bată 238;
să mbild di moscul a lor
= se îm bătă de parfumul
lor 182₁₀; *l'i mbită* = îi
îmbătă 307₁₆.
[bistimën adj. = credincios
362₁₁.
[bitare sf. = îm bătare 240.
[bităt adj. = îm bătăt; beat
118₁₃; bețiv.
[bitătòr adj. = bețiv.
[bizuescu vb. IV = îmi bat joc;
și mbizueaști = își bate
joc 109₁₁, [din: *în + peză*].
[bogru adj. = talpa iadului;
bătrân ticălos; *Na-ũ și*
mbogra di moași = Eacă-o
și hârca de bătrână 52₁₁,
94₁₂, 95, 124₁₆, 302₅. [Eti-
mologia din: *în + b o i u*
(=biet) + *g(ă)ru* = ngr.
γέρο].
[brată loc. adv. = în brațe
33₁₁.
[brățitèd vb. I = îm brățîsez
333₇; *și mbrățîtară* = se
îm brățîșară 9₁₀. Inf. *mbră-*
țitare = îm brățîșare.
[brum vb. I = îm brumare;
Inf. *mbrumare* = îmbru-
mare, acoperire cu brumă;
loclu-ĩ mbrumăt = pămân-
tul e acoperit cu brumă.
[bubuk'lescu vb. IV = îm-
bobocesc, înfloresc: *Pomlu*
mbubuk'isi = Pomul îm-
boboci 316₁₁.
[buir vb. I. = împung cu
coarnele; *fi si păreă, că*
va s-ti mbuiră = fi se pă-
reă, că o să te împungă
cu coarnele 239₁₀. Inf.

mbuirare = împungere din
coarne.
[bun, mbunèd vb. I = împac;
vă mbunèd eu = vă împac
eu 143₇; *ași li mbună lute*
= așa le împacă pe toate
143₁₂; *s-li mbună* = să le
împace 129₁₁; *si mbund* =
se împacă 94₁₁, 187₂₃; *să*
mbunară = se împăcără
276; *tra s-vă mbunăfi* =
pentru ca să vă împăcați
83₂₄.
[bunare sf. = împăcare.
[bunăt adj. = împăcat, îm-
bunat 493.
[burită sf. = toiul; *era tu*
mburita căloăril'e = eră
în toiul căldurii 208₂₇.
[buț vb. I = împung cu coar-
nele (se zice despre ani-
malele cornute, și despre
băeți, când se bat în ca-
pete). Inf. *mbuțare* = îm-
pungere cu coarnele, ba-
tere în capete.
[buț sn. = împungere cu
coarnele, batere în capete.
[mea conj. = ci, dară, însă
(pretut.); *mea cil v i n e*
= însă abia veni 58₁₁; *mea*
ifi z-vrefi = ci ori ce ați
vrea 60₁₈, 111, 248₁₁.
[mea, pron. pers. Vezi: *meu*,
neu.
[meo! = meu! miorlăitul pi-
sicii 22₁₀, 10.
[measă sf. = masă 9₁₈, 31₁₆, 66₁₄,
95₁, etc.; *șidură pri măsură*
= se așezară la masă 96₁₁.
[meas. Vezi: *mese*.
[meaștire și miștare sf. = cin-
stire. Vezi: *mescu*.
[me'ũ sm. = meu 11₁₁, 139,
203, 296, 449.
[mel pron. posesiv. Vezi: *meu*,
neu.

- Mer** sm. = pomul măr 58₁₆, 174, 175, 301, 372; sn. fructul mărului; pl. *meare*, *mere* 114, 115, 155₁₄, 223, 239, 412--415; 1° *merlu se-arcăi, m-pade nu cădeă* = mărul de ai fi aruncat, jos nu cădeă (aşa de mare mulţime eră strânsă) 131₆; 2° *ca merlu aţel aroşlu* = ca mărul de roşu (= nou-nouţ! frumos de tot) 211₁₆, 48₁₄; 3° *li gucă meările cu nîsă* = a fost în drăgoşte cu dânsa 255₁₇.
- Mes** sm. = lună 1, 127₁₉, 173, 259₁₆; pl. *meşi*, art. *meş'i* 302.
- Mescu** vb. III = cînstesc 311₁₁; *carî s-mească vîfîl'* = cine să cîntească pe Țigani 34₁₆; *io prinde z-vă mescu* = eu se cade să vă cîntesc 83₁₀; *miscu* = cînsti 162₁₀, 307₁₅.
- Mese**, *mease* sf. = mijloc; *tu mese* = la mijloc 12; *mesea* = mijlocul 69; *feătîli di measi* = fetele mijlocii 477₈; *aţel di mese* = cel mijlociu 41₁₆; *mesea de-amare* = în mijlocul mării 3₂₀, 2₃₁; *tu mesea* = în mijlocul 161₁₆.
- Metură** sf. = mătură 52, 254; *cu mètura s-trădeăi, nu dădeăi di fivă* = cu mătura să fi tras (= să fi măturat) nu dai de nimic (= aşa de mare eră sărăcia) 161₁₁.
- Metur** sm. = măturar, care face şi vinde mături 254--256; mai des: *miturăr*.
- Meţi** adv. = fie, deşi 240, 320₁₇, etc.
- Meu** pron. pos. = meu. Vezi: *neû*.

- Mi** conj. [scurtat din *a(mi)* = ci, dar, însă 246₁₁.
- Migdane** sf. = iveală; *no-arc feată tu migdane* = nu a fată la iveală 60₁₁.
- Mîgt** sm. = megidie, moneda otomană, preţuind 20 de piastri, adică: 4 lei şi 40 de bani 148₁₀, 354.
- Mihăli** n. propriu = Mihail 231₁₀; *va-l' hursească al Mihăli* = o fi prost, o fi cu o doagă 208₁₁.
- Milane** sf. = cerneaală, negreală; 1° *căsmetea mea di cătrane j-di milane* = norocul meu nenorocit 381; 2° *tu cacu kireă milănte* în deşert se căznîa 489₁₁.
- Milete** sf. = neam 11₁₀; *miletă alg'inilor* = neamul albinelor 138₁₄.
- Milionă**, *miliune* sf. = milion 145₁₀, 299₁.
- Milionistru** sm. = milionar 368₁₈.
- Min** vb. I = mişc 13₁₁, 1₁₁, 15₁, 33₁₄, 34₁₀, 39₁, 89₁₇, 158.
- Minare** sf. = mişcare.
- Mincună** sf. = minciună 81, 82, 255, 100--104; *mincunea* 179₈; 1° *s-nu-îi trapse vîră mincună* = să nu-mi fi tras vreo minciună 79₁₀; 2° *mincundşî, de-arupeă loclu di mincunî* = minci-noşi de rupeau pămîntul de minciuni 79₈; 3° *s-facă mincunî* = să înşele 80₈; 4° *mincună di la hani* = minciună fără sare, gogoneaţă 100₈.
- Mincunêd** vb. I = mint, înşel, amăgesc 163; *cara z-ră mincunăi* = dacă vă voi fi înşelat, (minţit) 224₁₁.

Mincunare sf. = mințire, înșelare, amăgire.

Mincunòs adj = mincinos 9, 79—81, 104, ; *îo mincunòs ș-tine pseflu* = (eu mincinos și tu mai mincinos) suntem de o potrivă de mincinoși 79_{ss}.

Mincûș sm. = păducel 171₂.

Minduescu, Mintuescu vb. IV = gândesc. cuget 1. 11₂, 21₁₂, 40, 41, 94₁₁, 306₄. Vezi: *mintuescu*.

Minduire sf. = gândire, cugutare 11₂, 198.

Minduit adj. = 1° gânditor; *șe păși di sta acși minduit, canda-l măcară agurlu puil'i* = ce păși, ce i se întâmplă de sta așa pe gânduri, par'că îi măn-cară pasările ogorul 69₆, 201_{1,2}; 2° om cu minte, om care cugetă.

Mine pron. = eu; *mine caflu* = eu vreau; Ac. *mași mine mi cunoaște* = numai pe mine mă cunoaște 9₁₇; *di mine* 6₁₀; *agumșu ca mini șe nu vream* = ajunsei precum nu doria 37₁₀.

Minte sf. = minte, judecată 4₁₀, 96—99; 1° *cu mintea ni coaptă* = cu mintea ne-coaptă 77₁₀; 2° *șcURLă tu minti* = proastă, fără mintea întreagă 54₁₀; *fără minte* 25₁₀; 3° *nu ni-u va mintea* = nu-mi vine să crez 68₁₀; *caș ț-u va mintea* = care crezi 257₁; 4° *nu l'-u ncăpeă mintea* = nu-i veniă să-și închipue, să crează 236₁₀; *cite nu fi ncape mintea* = câte nu-ți închipui 164, 284₁₄; 5° *mintc n-cap no-aveă* = eră

foarte abătut, (a fi în situațiune grea) 10₁₇, 99₁, 177₁₈; *mintea tut aclò l'-imnă* = mereu acolo se gândiă 68₁₄; *s-nu-ți imnă mintea* = să nu duci grije 237₂; 7° *mintea lui nu-l' si șufă* = nu se înduplecă 8₄, 13₃; 8° *s-nu l'-u toarnă mintea țivă feașe ș-armîne tu reane* = să nu-l ademe-nească ceva fete și rămâne în străinătate 8₂; *s-ti torii mintea* = să-l îndupleci 120₃; 9° *l'-vine tu minte* = îi veni în minte 15₁₅, 16₁; 10° *l'-armineă mintea* = i se pironiă mintea pe loc, rămâneă uimit 60₁₃, 116₁, 192₁₄, 210₂; 11° *mută-o mintea* = schimbă-ți gândul 262₁; 12° *ife ți-treașe prin minte* = ori ce-ți dă prin gând 68₁₃; 13° *si-și k'ară mintea pri nîsi* = să înc-bunească după ele 34₇; 14° *ș-băgă tu minte* = își propuse, își puse în gând 14₁₁; 15° *dipusi minti* = prinse minte, băgă minte 64₁₀; 16° *aveam tu minte* = aveam de gând 32₁, 80₁₃, 83₁₁, 84₃; 17° sfat, părere; *și-l caflă mintea* = și-i cere sfat 10₁₀, 98₁₃, 107₆; *s-lo dipu mintea* = se luă după mintea, după sfatul 125₁₅, 186₁₄, 305, 306, 441₁; *și-și deă-diră mințili* = și se sfă-tuiră între ei 47₁₀; *si-ș da mințali* = să-și dea păr-rea 302₁₁, 191₁; 18° *Ba-gă-ți mintea g'ini* = fii cu mare băgare de seamă 46₁₄, 87₁; *s-ț-aș mintea la fičôr* = să ai în grije, în băgare de seamă pe bă-

- iat 292; 19° *T-aflăși cucol s-fă bađi mintea cu nîs* = Ți-ai găsit cocoș cui să te potrivești la minte 31, 55₂₁; 20° *Aestă-î mul'are cu mintea tu loc* = Aceasta-i femeie așezată 347; 21° *o-ai cu tine mintea?* ești în fire? 275₁; 22° *s-lo mintea la coare* = o porni într'o doară, a apucat-o razna 44₃₄, 221₃₁.
- Mintescu** vb. IV = 1° amestec; *s-mintească* = să amestec 29₂₄, 181, 472₃₃; 2° turbur: *mintiră tută adunarea* = turburată toată adunarea 131₇; 3° *minli gura* = bolborosi din gură 133₁₈, 254₇; 4, *s-mintească tute* = să scormonească toate 164₄; 5° *el nu s-mintea* = el nu se amestecă 40₂₁; Inf. *mintire* și *minteara*.
- Mintimên** adj. = înțelept 166₁₈, 167, 326₂₅.
- Mintlôs** adj. = cuminte, înțelept, mintos 42₄, 55₄, 106₂₂, 128₁₁, 229—232; fem. *mintioasă* = mintoasă, cuminte 64₂₃, 208₁, 247₁₇.
- Mintirease** sf. = răscoală, dezordine, amestecătură.
- Mintit** adj. = amestecat, în dezordine 309₂₄; turburat.
- Mintitură** sf. = dezordine, neorânduială, amestecătură.
- Mintuescu** vb. IV = gândesc, cuget 49₂, 95₁, 151. Vezi: *minduescu*.
- Mințal'e** sf. = mărunțiș, măruntaie; pl. *mințâl'* = măruntaie, mărunțișuri (se zice despre bani, surcele, etc. 165_{1,5}. Vezi: *minușal'e*.
- Mințime** sf. = neamul lindinilor 171₁.
- Minut** adj. = mărunt, subțire; *lișoară-minută ca nă flitură* = ușoară-subțirică ca un fluture 170₄, 106₁₂; *A-hintu minut lucru* = Așa de fin lucru 375₁₇; *z-ră fă-țefi apa minută* = să vă urinați 447₂; pl. *minuși* = mărunți; fig. bani mărunți 82₁₄, 24.
- Minut** sn. și **Minută** sf. = minut, moment; *finți minute* = cinci minute 238, 301, 302; *tr-un minut* = într'un moment 40₁₆; = la moment 66₃₃, 67₁₄, 74₁₁.
- Minuțal'e** sf. = mărunțiș; măruntaie.
- Miră** sf. = soarte, ursitoare 329, 330; 1° *să-l bagă mira* = să-i menească 126₁₈; 2° *acăldă să-l plingă mira* = începui să-i deplângă soartea 158₃₉; 3° *mira fea lae* = soarta cea nefericită 86₁₂, 191₂₅, 200₁₁; *Ahtare miră lae l'-băgară* = Așa soarte nefericită îi meniră 280₃, 53₁; *s-plinșeă laea-l' miră* = își arată, p o v e s t i a soartea neimpăcată 460₁₂; 4° *miră arao* = soarte rea, neimpăcată 440₉; 5° *mea cari s-u intrară feătile ca fivă mire* = dar când începură fetele (=să stăruie) ca niște ursitoare, adică: stăruitor până la plictiseală 289₄.
- Mirăcuni** sf. = piatră de ascuțit 48₁.
- Mirak'e** sf. = dor, iubire, atracere mare 176₃₈, 237₈.
- Mirinde** = timpul dintre prânz și apusul soarelui, spre chindie, pe la tocate 117₄, 128₁₁, 347₁₂.

Mirul'isescu vb. IV=bocesc 485₁₆.

Mirvîlòg sn.=bocet 284₃₀.

Misale sf.=față de masă, pe care se așază mâncările; masă; *va s-h'ibă pi misali* = o să fie la masă 478₁₈, 479, 41₃₁.

Miscă sf.=curcă, pl. *misk'i* 176.

Misireă sf.=curcă; pl. *misirfi* 187.

Misticò sm.=secret 473₁₆.

Mistirvipsescu vb. IV=mă consfătuiesc; *carî s-nu ti mistirvipsești cu mul'area, cu cari?* = dacă nu te-i consfătuie cu muiera, cu cine? 68₁₆.

Misuhore sf.=locul unde se strâng sătenii în sat 346₃.

Misur vb. I=1° măsur; *misurā tine diznòu*=măsoară tu din nou 167₁₇; *ai s-nă misurām puterli*=ai să ne măsurăm puterile (=să ne încercăm puterile) 98₁₆; *voi s-mi măsur cu nisă*=voiu să mă măsoar (=să-mi măsoar puterile) cu dânsa 137₃; *s-ni măsur boea*=să-mi măsoar talia (=puterile) 337₆; 2° număr vb. I: *s-misurā fluriile*=să numere galbenii 31_{18,19}, 70₁₆; *s-misurarā*=se numărare 64₁₆, 224₁₁, 236; *pînă s-misuri fînfi*=numai decât, cât ai numără cinci 151₉.

Misur sn. și **misurā** sf.=farfurie (de pământ, porțelan) 77₂₄, 89₂₄, 306₁₇.

Misurar sn.=producător și vânzător de farfurii 54.

Misacă adj.=mijlociu 373₁₀.

Mişne sf.=meşin 393₁₆.

Mişteare sf.=cinstire; *mi-*

şteare cîte un vin di om, vā meşcu=de cinstit cu câte un pahar de vin de om, vă cinstesc 311₁₀.

Mit, nume propriu=Dumitru 81, 82, 79--82, 100, 101.

Mitane sf.=mătanie, pl. *mităni* 323₇.

Miteă sf.=cioc, plisc 30₁₈.

Mitre, nume propriu, diminutiv din: [Du]mitre 65, 66.

Mitropule sf.=mitropolie 425₁₈.

Mitunisesescu (mi ∞) vb. IV=mă căesc, îmi pare rău 85₁₈.

Mizè sm.=mezelic 186₁₇, 338₁₇.

Mizle, **mizla** adv.=abiă 328₁₄, 383₁₈, 387₁₇, 477.

Mie și **măc**, **mineu** și **măneu** vb. I=1° mănânc, 20, 46, [Ind. prez. *mîc* și *mîncu*, *mîfi* (*mînfi*), *mîcā* (*mîncā*), *mîcām* (*mîcām*, *ngām*, *mîncām*), *mîcāfi* (*mîcāfi*, *ngāfi*, *mîncāfi*), *mîcā* (*mîncā*); Imperf. *mîcām*, (*mîcām*, *ngām*, *mîncām*); Perf. *mîcāi* (*mîcāi*, *ngāi*, *mîncāi*); Perf. comp. *am mîcatā* (*mîcatā*, *ngatā*, *mîncatā*); Imperat. *mîcā*, *mîcāfi* (*mîcāfi*, *ngāfi*, *mîncāfi*); Inf. *mîcare* (*mîcare*, *ngare*, *mîncare*); *mîcā pri measā*=mănceau împreună 9₁₈; *va s-mi mîcā*=mă va mânca 3₁₇; *mîcā*=măncă 16₁₈; *mîcāl*=măncarăți 230₁₈; *și-l' mîcā pradl'i aiști*=și mănca toți acești bani 39₂₈, 239; *s-mănoā*=să mănânce 130₁₁, 425; *mîncu* 383; *s-mănfi*=să mănânci 425; *hăriōs, cā vrea s-micare caplu*=bucuros, că ar fi măncat capul 235₁₁, 130₁₁, 258₈; 2° (*cal'*) *țe mîcā*

niorl'i = cai cari mâncau norii (de iuți) 87₁₁; 3° *și tut il mică* = și tot il sâcâia, nu-i da pace 68₁₁; 4° *il' mică urècl'ile dua tulă* = il asurziă toată ziua 63₁₈; 5° *că va-l' mic cumata* = căci il voiu prăpădi 12₁₈; 6° *nu u mică ne cîn'l'i* = ceva de nesuferit, ceva cât se poate de rușinos 97₁₁; 7° *ș-micară caplu* = își pierdură viața, s-au prăpădit 85₁₁; 8° *il mică lailuși* = se îngrijia, ducea grije, eră în neliniște bietul 9₁₁; 9° *Nus-mică aestă* = Nu se suferia aceasta 119₁₈, 309₃₀; 10° *nu-l' si mică* = nici nu aveă poftă de mâncat (de tristă, de amărită) 132₇; 11° *nu se alăsă s-u mică arușinea* = nu se lăsau să sufere, să înghită rușinea 152₁₁; 12° *aușlui il' si mică multu pila* = moșului îi plăcea mult plăcinta 29₁.

Micare sf. = mâncare 9₁₁, 73₁₁, 82₁, 334₈.

Micăt adj. = mâncat, săturat; *nu-s micate de-aolțari* = n'au mâncat de alaltăieri 455₁₇; *micate* = mâncate (după ce mâncaseră) 468₁₁.

Mică-Multă n. pr. = Flămânzică 137, 139, 492–494.

Micătură sf. = m â n c ă t u r ă, când se mănâncă, se ceartă între sine doi inși 710₁₀; mîncărime.

Mih! în expresiunea: *cîh ș-mih* = când îngănă cinevă vorbe pe jumătate și face semne, prin cari își arată starea sufletească cam turbure 190₁. Vezi: *cîh*.

Min, (mîni) conj. = dară 238₁, 418₁₁.

Minăr sm. = 1° mielul obicnuit a merge nedespărțit după cinevă. [Obiceiul de a țineă *minări*, este încă în floare prin clasele păstorale în Pind, unde toți copiii țin primăvara și vara câte un *minăr*] 34₁, 386₁; 2° amnar 38, 39. Vezi: *mîneăr*, pentru s e n s ul din urmă.

Minată sf. = mână plină, pl. *mindă* 15₁₁, 76₁₈, 78₁₁, 248₁₁; *mnată* 181₁₇; *deade D-dău cu mnata* = dede Dumnezeu din belșug 274₁.

Mină sf. = mână 8, 19₁₁, etc.; *mână, mănî* 15₁₁, 22₁₁; pl. *mîni, mănî*; 1° *cari își da di mină* = dacă îți dă mîna, dacă-ți convine 40₁₁; *își da di mină s-fașim trambă* = îți convine, îți dă mîna să facem schimb 79₁₈, 83₁₁, 96₁₁, 101₇; 2° *si-l da di mină* = să-i vie bine la îndemână 184₁₀, 215₇; 3° *cari u dădeă di mină?* = cine o băgă în seamă? 416₁₈; 4° *s-nu bagă mină* = să nu se atingă 42₁; 5° *nu putu si-l bagă mină* = nu putu să-l doboare, să-l biruie 120₁₀, să-l înduplece 286₁; 6° *nu va-ni ti băgarim tu mină* = nu te-oiu prinde 108₁₁; *z-bagă vîră tu mină* = să prinză pe cinevă 94₁₁; *z-bagă mina pi tur* = să-l prinză pe hoț 305₇, 4₁₁; 7° *va tin-du s-lu l'au cu mîna-ni* o să îndrăznesc să-l iau cu dela mineputere 258_{19, 21}; 8° *z-bagă Dumniqdu mină*

pri nîsă = Dumnezeu s'o aibă în pază 198₂₄; 9° *nu bîgă pulè mîna pî lucru* = nu lucră cătuși de puțin 70₃₃; 10° *mîna l'-acăfă di tute* = se pricepea la toate (lucrurile) 216₁₇, 294₁₈; 11° *ahîntu multu l'-acăfă (= l'-agudea) mîna* = așa de mult se pricepea la furt 308₉, 15, 456₃₆; 12° *Agun-sea... cu mîni ș-cu coare* = Muncia din răspuțeri 280₁₄, 247₁₈; 13° *z-duse s-l'a mîna amirălu* = se duse să ia voie dela împărat 404₃₅; 14° *di ducă mîna nu trapse* = de dus, tot s'a dus, nu renunță de a se duce 8₅; *s-tragă mîna* = să renunțe, să nu stărue 85₃₈; = mă depărtez, nu-l mai protej 96₁₂, 98₁₅; *mași di piscăr s-tragă mîna* = numai pescar să nu se facă 163₁₅; 15° *v-am tu mîna* = vă am la mână 307₃₈; 16° *deadî D-qău cu doăuli mîni* = dede Dumnezeu din belșug 34₃₈, 96₁₈; 17° *u ligară cu mînle dinăpdi* = o legară cu mînile la spate, cot la cot 86₃₉; 18° *amirări'l'a lor cădî tu alti mîni* = împărăția lor căzî în stăpînire străină 42₁₀; *nu-i tu mîna noastră* = nu-i în puterea noastră 322₃₆; 19° *h'im cu mînle ligate* = ne este cu neputință, n'avem mână liberă 322₃₈; 20° *nu șideă cu mînle n-gepi* = (nu ședeau cu mînile în buzunăr) adică: în neenergie 154₃; 21° *pre afeă mîna s-ti bađi* = Fii pe pace (ironic) 451₁₁; *pot*

s-mi culcu pri mîna șa ndreapta = pot să fiu pe deplin liniștit 180₃₁; 22° *si-l' hîbă mîna ndreaptă* = să-i fie de mare folos, de ajutor mare 128₁₂.

Minăstir sm. = mănăstire 82₃₁, 345.

Mîncare sf. = mîncare 383, 438₃₄.

Mîncu. Vezi: *mîc*.

Mîndată, pl. *mîndăfi* = însărcinare, comandă; *ș-aduse amînte di mîndăfle a feătilor* = își amînti de însărcinările fetei 281₃₆.

Mîndu sm. = mînz 271₃₈, 39; *și-l' fîdă un mîndu, țe loclu mîcă, niôr'i bea di gîone și de-azbuirător* = și-i fătă un mînz, care mîncă pămîntul și bea norii de voinic și sburător ce eră 272₁₈.

Mîne adv. = mîne (pretutindeni); *∞ tah'ina, ∞ di-mîneafă* = mîne dimineafă 3, 11₃₄; *pînă mîne s-li căf-tăfi* = de le-ați căută ori cît de mult 33₃₈.

Mîncăr sn. = amnar 122₁₇; *cari u dădeă di mîneăr* = cine o băgă în seamă 37₃, 190₉, 413₃, 455₃₈; pl. *mîneare* = amnare; *mîneri* = mînere (dela spadă, cuțite, etc.); plăsele.

Mîngăr sm. = ban de aramă, lăascaie; *tingăr-mîngăr* = iese, unde o ieși! întâmp-le-se ori ce! 405₃₀.

Mînică sf. = mîneacă 154₃; *apoea-l bagă tu mî'nica di tîmbare* = apoi îl șterpelește 455₃₈.

Mîntilă sf. = batistă 45₁₁, 182,

252₁₁, 417₁₁; *mîndilă* 76₁₁, 150.

Mînuclă sf. = mînunchiu, snop 113₁₁.

Mîrșe sf. = stîrv. cadavru 93₁₁, 129₁₁, 313.

Mîș. miși adv. = numai 244₁₁, 246₁₁. Vezi: *mași*.

Mîșcătură sf. = bucătică 3₁₁, 22₁₁, 100₁₁, 122, 244, etc.; 1° *mași tră nă mîșcătură di pine* = numai pentru o bucătică de pâne, cît să trăiască 32₁₁; 2° *mîcă nă mîșcătură di pine ș-un picurăr* = se mai află, trăia și un păstor 357₁₁; 3° *a feăfiră mîșcătură* = o făcură bucățele 62₁₁.

Mîșcăturare sf. = imbucătățire.

Mîșcătură vb. I = imbucătățesc; *După fe ... s-mîșcătură* = După ce s'a dus la naiba, rupând pămîntul fugind 405₁₁.

Mîșcăturică sf. = bucătică; *nă mîșcăturică va ti fac* = te voiu înghiți ca pe o bucătică 259₁₁.

Mîșcu [mai rar: *mușcu*] vb. I = mușc 90₁₁, 127₁₁; 1° *fi-l' arucuteă m-pade di mîșcă loclu* = mi ți-i rostogoliă morți la pămînt 93₁₁; 2° *s-mîșcară de arșine* = (se mușcară—la buză—de rușine): se rușinară 370₁₁; *șarpe laiū fi-l are mușcală* = șarpe negru ce l'a mușcat 238₁₁; *ca mușcăt di șarpe* = ca mușcat de șarpe 390, 261, 256.

Mnată. Vezi: *mînată*.

Moară sf. = moară 23₁₁, 38, 167, 492; *moara di pipër* = răsnița de pipër 91₁₁;

moara draclui = răsnița dracului 90, 91.

Moare sf. = varză murată. curechiu.

Moale adj. = moale 86₁₁, 489

Moarte sf. = moarte 13₁₁, 16, 35₁₁, 99₁₁, 144; pl. *môrșile* 299₁₁; 1° *s-ti l'a moartea* = luă-te-ar moartea 109₁₁; 2° *trădeă di moarte* = trăgea să moară 70₁₁; 3° *cu graiū di moarte* = cu limbă de moarte 42₁₁; 4° *s-moară di moarte bună* = să moară de moarte firească, naturală 168₁₁; 5° *să-l scrie di-tru soarte pîn tu moarte* = să-i menească din soarte (momentul nașterii), până la moarte 199₁₁. Vezi: *soarte*.

Moșe sf. = bătrână 21—34, 38, 46, 70, etc.; *moșe de-afșeale fe fin apăle* = bătrână din cele cari opresc pe loc apele, bătrână dată dracului, vrăjitoare 346₁₁.

Mol'ă adj. = ud, udat imuiat.

Mol'ă vb. I = immoi, ud 315₁₁; *il mul'ă* = îl muiă 128₁₁; *s-mul'è* = se muiè 171₁₁; *și-mul'è coada tu untulemnu* = își imuiè coada în untdelemn 69₁₁; *mul'ate* = muiate 366; 1° *Lă si mul'è înima arak'lor* = Li se muiè inima arapilor 196₁₁, 130₁₁; 2° *lo-a-lăsară aclo, să s-moal'e ca nîș fe nu va* = îl lăsară acolo, să se descurce cum o ști 341₁₁; *moal'e-te* = fi-ți-ar, să-ți fie! fi al naibii! 3° *tu 99 di buèi u mul'è* = (în 99 de colori o muiè): o făcū de ocară, de răs 283₁₁.

Mor vb. IV=1° mor 38, 127₁₁; *fe moare*=care moare 6, 71, 72; *s-mor*=să mor 13₃₃; *s-mor și s-anvîez*=după ce voiu muri și voiu reînvia 18₃₄; *muri di seale*=crăp de sete 19₃₅; *muri hăpseane*=muri în închisoare 18₃; *carī s-nu muriră*=de n'or fi murit 45₃₃; *eră s-moară*=ar fi murit 15₁₇; *vrea s-moară di foame*=eră să moară (= or fi) murit de foame 22₃₃; *va s-moară*=va muri 17₃; *l'avea moartă*=fi murise 21₃₃, 40₃₆, 59₄; *cara s-no-aibă moartă*=de n'o fi murit 443₃₁; *ari moartă*=a murit 158₃₆; Inf. *murire, mureare*=a muri, muri; Part. *murit și moartă*; 2° *mor*=omor, ucid; *s-mi moară*=să mă omoare, să mă ucigă 299₃₃; 3° *mori ș-crek'*=mori și crăpi 22₃₄; 4° *moare ș-kare ti tine*=se prăpădește pentru tine 75₃; 5° *că s-mori s-keri*=să mori, să pieri (jurământ) 6₃₆; 6° *trăgea s-moară*=trăgea de moarte 290₃₃.

More, mori interj.=măi, fă 23₃₀, 26₂₇, 108₁₇, 124₇, 258₃₃, etc., etc.

Mortu=mort 34—37; *moartă* 50, etc.; 1° *curmată moartă*=obosită moartă 36₃₃; 2° *morfi ș-nîngрупăți s-feațiră*=se făcure morți de frică 85₃₃, 123₃; 3° *d-iu eră oămînli ca di pri mortu*=de unde erau oamenii (îndurerati) ca la mort 130₃.

Moscu sn.=mosc; parfum, miros foarte plăcut 182₃₃.

Mostră sf.=mostră, fr. échantillon; *mi ține tră mostră*=(mă ține de mostră) adică la ce mă mai ține? 165₃.

Mostru sm.=monstru 319—323.

Mpade adv.=jos, la pământ 19₃₃, 20₃₆. Vezi: *pade*.

Mpartu vb. IV=împart, despart, desprind 30₃, 49, 238, 239, 309, 441₃₀; *li mpărțiră*=le împărțiră 24₃₁, 105₃₀, 204₃₃; *mpărțită*=împărțită.

Mpărțire sf.=împărțire, despartire 49.

Mpeatic vb. I=cârpesc; *s-u mpeatică*=s'o cârpească 268₃, *ma cum s-u mpeatică luguria la amirălu*=dar cum s'o cârpească, s'o dreagă treaba în fața împăratului 208₃₄; *mpiticăt* cârpit 408.

Mpipiră vb. I=puii piper (mai multcel) 180₂₇; Inf. *mpipirare*=punere de piper mai mult; *mpipirăt*=piperat, cu piper mult 180₃₂.

Mpticare sf.=cârpire.

Mpticătôr sm.=cârpaci 176, 177.

Mplzuesen vb. IV=îmi bat joc; *nu-l dădeă bană di mpizuire fe ș-făfeă*=nu-i da pace batjocorindu-l 312₃₃. Vezi: *mbizuescu*.

Mplătescu vb. IV=1° împlătesc; *să mplătească*=să împlătească 35₃; *mplătești*=împlătești 35₃; *mplătinda*=împletind 35₃; 2° *plutesc* 429₃₀; 3° *împlăteaste ca pescul*=plutește (=înnoată) ca peștele; *mplătescu*=înot 202₃₃, 251₃; Inf. *mplăteare* și

- mplătire* = impletire, plătire, înnotare.
- Mplin** adj. = plin 10₁₁, 65₈, 291; *grești mpline* = vorbești lucruri adevărate 81₈.
- Mprostu** adv. = în picioare, drept 9₁₀, 89₁₅, 118₁₂, etc.; *di mproști* = dea'npicioarele 52₁₀; *no-armase k'atră priste k'atră mproastă* = nu rămase piatră pesto piatră 31₁₁; *va ti bea di mprostu* = te va bea (=înghiți) dea'npicioarele 47₁₀; *ñ-apir improastă* = m'am pomenit în fapt de zi în picioare; a petrecenoaptea toată nedormită; cfr. ng. ἐμπρόσθω ὀρθῇ 301₁₁.
- Mprumūt** sn. = împrumut, bani pe împrumut.
- Mprumūt** vb. I = împrumut (cuivă); *mi mprumūt* = iau împrumut; *si mprumūt* = să ieau pe datorie, să mă împrumut 95₈; *si-mprumutā* = se împrumută (luă cu împrumut) 351₈; *si mprumutā gāleata di la moașa* = se împrumută cu găleata dela bătrâna 31₁₁, 28₈; *mprumūt* = dau împrumut, pe datorie; *s-lă lu mprumutā* = să li-l împrumute 289₁₁; *D-iusā si mprumutā* = De unde să se împrumute 44₁₁.
- Mprumutare** sf. = împrumutare (fie că iei sau dai).
- Mprustēđ** (mi—) vb. I = stau drept, mă ridic în picioare; *si mprustā* = se ridică în picioare 144₁₁; Inf. *mprustare* = ridicare în picioare, stare drept; în naintare (termin cărvănăresc), a se așta.

- Mpul'ēđ** vb. I = a scoate pui, a se înmulți, a da mai multe vlăstare.
- Mpul'are** sf. = scoatere de pui, înmulțire, înfrățire de vlăstare; Part. *mpul'atā* = care a făcut pui, care s'a înmulțit.
- Mpușcl'ēđ** (mi ∞) vb. I = mă inciumez; Inf. *mpușcl'are* = inciumare: *mpușcl'āt* = inciumat 52₁₀; *mpușcl'ata di lamne* = balaurul cel ciumat 451₈.
- Mucale** adv. = udat peste tot, udat learcă; *ud-mucale* = ud peste tot, ud learcă 20₁₁.
- Mučirlă** sf. = mocirlă 468₁₁.
- Mulare** sf. = catâr (întrebuințat în Macedonia).
- Mulă** sf. = catâr 100, 101, 118, 151, 159, 186, etc.; pl. *mule, muli* (Epir).
- Mulgu** vb. III = mulg 16₁₈, 139, 94₁₁, 152. Perf. *mulgu* = mulsei; Inf. *mulđire* și *mulđeare* = mulgere, muls; Part. *mulsā (am)* = am muls.
- Mulistră** sf. = cuvânt format pentru umplutură, după *culistră*; cfr.: *fărină* (=mărină), *carne* (=marne), etc. 203_{17,20}. cfr. talmeș-balmeș.
- Multu** adv. = mult (pretutindeni); *di multu* = de mult, mai de mult 59₁₁; *După multu-puși'n* = După mult-puțin (timp), după un timp oarecare 75₁₀, 61₁₁; foarte, prea: *aveā unā a v i n e multu bună* = aveā o vie foarte bună 18₈; *om multu avūt* = om foarte bogat 18₈, 24₁₁; *ș-loară multu-puși'n* = își luară tot ce au

- avut 35₁₇; *imnă, imnă cale multă* = Umblă, umblă drum lung 65₂₄; *mûltile cupîi di oi* = multe turme de oi 14₁₆; *bana mullôr oamîni* = viața multor oameni 19₁₀.
- Mul'are** sf. = femeie, muier, soție, 18₁, 32—34, 40, etc.; *mul'ere* 75₂₁, 174; pl. *mul'eri* = muieri, femei 46₁₁; *mul'area-mea* = soția, muieră mea 6₂₂; *mul'area-ți* = soția ta, nevasta ta 1₁₆.
- Mul'at** adj. = muiat 309₁.
- Mul'irescu** adj. = femeiesc 446₂₃; *di lûcîrli mul'irești* de trebile femeiești 127₂₅; *străne mul'iresci* = haine muieresti 72₁.
- Mul'iruseu** adj. = infemeiat; *mul'irusea-l' față* = fața-i de muier 446₂₃.
- Mună** sf. = mamă 2₂₁, 3₇, 5₂₅, 34₁, etc. G. D. *ali mună* 116₁₆ și *a mûmă'l'eî, a mûmil'eî*; pl. *mume* și *mumî'nî* 337₁; *mumî'nî* 7₂₂; G. Dat. *a mumî'nîlor, a mûmilor*; *eră di mună faptu* = eră voinic 12₂, 301₂₈. Vezi: *mamă, mă*.
- Mu-mea** = mamă-mea 38₁₁, 47₁, 150₂₉. Vezi: *mă(-ta, -sa)*.
- Mundă**, pl. *munďă* sf. = 1° rază de soare 10₁₁; 2° iscălitură 198₂₄; 3° *L'-deadi mûnďili* = îi dede cu tifla (o dede la dracu) 125₁₅; *că-ți ded mûnďile, că-ți ded* = da-te-aș la naiba, să te dau 204₂₃.
- Mundusescu** vb. IV = dau cu tifla 80₂₅; *u mûnďusi* = îi dede cu tifla 201₂₅, 281₂₈.
- Munte**, pl. *munți* sm. = munte 4, 5, 6, 8, 14—17, etc., etc.;
- Munți'l' l'-adră oîmpu* = A umblat prin munți pește tot 25₁₇.
- Muntrescu** vb. IV = caut, privesc 171. Vezi: *mutrescu*.
- Mur**, pl. *murî* sm. = zid 35₂₈, 89₂₇, 243₂₆.
- Mură** sm. = morar 92₂₁, 281, 282, 427; *o murare!* = ei morarule 23₁₂.
- Mură** sf. = 1° mură (fruct) 414.
- Murafeto** sf. = meșteșug, truc, tertip 6₂, 368₂₆, 496.
- Murdăr** adj. = murdar 383₁₄.
- Murdescu** vb. IV = a se întunece; *pînă s-murdească* = până să se întunece, până să însereze 231₁₁; *cîl aveă murďilă* = abia cât se inserase 309₁₄; *murďi* = se inseră 94₂₅; Inf. *Murďire* = inserare, întunecare.
- Murďiș** sn = amurg; *tru* ∞ = în amurg 440₂₂.
- Murgu** sm. = 1° amurg; 2° nume propriu de cal 300, 413.
- Murmînte** sm. = mormânt 86₂₆, 268₂₅; *murmîntu* 24, 286; pl. *murmînti* = 1° morminte (pl.); 2° cimitir.
- Murmur** vb. I = murmur; *murmurd ndoăuă grăire* = îngână câteva vorbe 475₁₄; Inf. *Murmurare* = murmurare.
- Murmur** sn. = murmur, murmurare.
- Murnescu** vb. IV = devin vînat, învinețesc; *murnire* = învinețire; *murnît* = învinețit.
- Murnu** adj. = învinețit, negru ca mura 119₂₇.
- Murtușină** (scurtat: *murșină*) sf. = mortăciune; *nu eară vîră murtușină* = nu eră

vreo mortăciune, adecă :
eră harnic 153₃.
Muscă sf. = muscă 143, 246,
248.
Mescu sm. = mosc; *muscu-
mică* = a mâncat perfect
de bine.
Muscuvulescu, Muscuvulescu
vb. IV = parfumez, miros
frumos, plăcut 179; *mus-
cuvuseă tut loclu* = parfuma,
umplea de miros plăcut
tot locul 71.
Muscuvulsire, muscuvulsire sf.
= mirosirea plăcută, răspândire
de miros plăcut
179, 374₁₁.
Mustacă și mustață sf. = mustață
402₃, 441₁₁, 442; 1° *cu
mustața asudată* = cumustățile
mijite 368₈; *arideă
pri su mustăfi* = surădea
182₁.
Mușat adj. = frumos; fem.
mușată = frumoasă; pl.
mușăfi, mușate (pretutindeni);
1° *mușată steaună* = frumoasă
ca o stea 191₁₁; 2° *Stămărie mușată* =
Sfântă Maică a Domnului
25₁₈; 3° *un tinir si-l bea
tu scafă, ah'i't mușat* = un
tânăr, să-l sorbi, de frumos
219₂; 4° (*mușat*) *di-fi loă
ocl'il'* = frumos de-ți lua
ochii (de nu te puteai uita)
67₁₈; 5° *g'ine mușat* = frumos,
frumușel (adv.) 5, 27₁₄; *nel'ise
udaea mușat* = închise frumos
odaia 38₁₆; 6° *pălate s-fă k'eri
mintea* = palat foarte frumos
458₂₅.
Mușata-Loclu, nume propriu
= un fel de «Ileana Cosinzeana»
3, 72—75, 135—138,
386, 492—497.
Mușata-mușătilor Frumoasa-

frumoaselor, Ileana Cosinzeana
din basmele aromâne 347₁₇.
Mușat-gone sm. = Făt-frumos
247.
Mușatlu-a mușăilor = Făt-frumos
239.
Mușătăscu, mușătăscu vb. IV
= înfrumusețez 54₁₁, 277₁₁,
319₁₈.
Mușcare sf. = mușcare 223₁₁.
Vezi: *mișcare*.
Mușcătură sf. = bucată 263₁₁,
441, 442. Vezi: *mișcătură*.
Mușcu. Vezi: *mușcu*.
Mușcă sf. = bătrânică 32₁₁,
246₁₁, 300₁₁, 346, 378.
**Mușiteață, Mușuteață, Muș-
teață** sf. = frumusețe 150₁₁,
300₁₁, 33₁₈, etc., etc.; fig. =
ispravă (ironic) 105₁₁, 336₁;
u păfi' mușuteața = a pățit
pозна 406₁₇, 39₁₁, 501₁₄;
k'ică di mușuteață = pică
de frumusețe 297₁₁.
Muștic adj. = frumușel; *mu-
știca mea* = frumușica
mea 36₁₀, 182₁₆.
Mușuțit adj. = înfrumusețat
406₁₄.
Mut adj. = mut, pl. *muți* =
89; fem. *mută*; n. propriu
70—75, 200—204, 442, 451.
Mut vb. I = mut, ridic 8₁₇, 51₁₇,
89; *să s-mută* = să se mute
35₁₈; 1° *mut cap* = mă răscol
289; 2° *și-l' mută tută
casa* = și îi ridică (=golește)
toată casa 260₁₁; 3° *mută
loclu de-aurlari* = sguduiă
pământul de strigare 155₄;
4° *mută-o mintea* = schimbă-ți
gândul 262₁₁; *căsmetea
omlu' nu s-mută* = norocul
omului nu se schimbă 281₁₁.

Mutafe sf. = preș de cânepă cu păr de capră 12₁.

Mutare sf. = mutare, ridicare 35₁₁.

Mută-Munți, = nume propriu un fel de Sfarmă - Pietre 422 - 424, 461.

Mutra (de-a~) adv. = din răsputeri 242₁₄. Greșit în text: *mutră* 243₁₅.

Mutră sf. = mutră; pl. *mutre* = mutre, tipuri: *mutre șubeldițe* = tipuri suspecte 501₇.

Mutrescu, Mtrescu (și brescu) vb. IV = privesc, caut 51; *s-nu u mutrească vîrnu* = să n'o privească nimeni 71₁₄; *s-nă mutrim lucrulu* = să ne căutăm de treabă 41₁₉; *mutrescu (el') nauntru* = caută ei înăuntru 4₁₆; *și-ș mutrî lucrulu* = și își caută de treabă 33₁, 119₂₀; *ș-mutrî calea* = își caută de drum 81₁; *s-mutrîră* = se priviră 35₂₀; *cum mu-*

treă = privind, pe când privia 25₁; *mutreă* = căută 2₁₆; *mutreă-și lucrulu* = caută-ți de treabă 82₁₆; *mutreă g'ine* = bagă bine de seamă 5₁₆; *Ea, mtreancoa!* = Ean te uită 'ncoace 3₁₀; Inf. *Mutrire, Mtrire (mtreare)*; Part. *mutrită, mtrită*; *fu mutrîl g'ine* = fu bine îngrijit 162₆.

Mutrită sf. = privire, căutare, îngrijire 121₁, 133₁₇, 142₁, 149₁₇.

Mutus! = tăcere absolută, a nu zice nici păs! 118₁, 406₁ (cuvânt din limbagiul copilăresc).

Muță sf. = bot 186₁₇.

Muzale sm. = mozaic 425₁₄.

Muzică sf. = muzică 294.

Mvescu vb. III = îmbrac; *mî mvescu* = mă îmbrac 460; *si mveaște* = se îmbracă 310.

Mvirinăt, mvirnăt adj. = intristat, abătut, amărit 187₁, 358. Vezi: *nvirinăt*.

N

Na prep. 1° în, a: *na dreapta* = a dreapta 486₁₀; *na surda* = deasurda, a face pe surdul 229₁₈; 2° interj. = na, ține, iacă, iată 1₁₆, 2₁₁, 25₁, 27₁, 35₁, 65₁₂, etc.

Nacă [din: *na + că*] = nu cumvă; *că nacă, amintă* = că doar, doar n a ș t e 127₂₅; *nacă, nacă lă agută căs-metea* = doar, doar le-o ajută norocul 155₁₀, 308₁₁, 367₁₁; conj. = nu cumvă: *nacă-nî viduși țivă căpîrle* = nu cumvă îmi văzuși caprele 26₁, 35₁₆, 20₁, 54₁, 253₂₃.

Nafoară adv. = afară, în afară (pretutindeni).

Naî = servește la facerea superlativelor, ca întărire: *naî ma marle* = cel mai mare; *naî tu sone* = la urma urmelor 17₁₁.

Naintea = prep. adv. înainte; totdeauna în unire cu *ma*: *ma naintea* = mai 'nainte, mai întâiu 22₁; *îl căftă z-bea nîs ma naintea* = îi ceru să bea el mai întâiu 8₁₆, 150₁₀, 97₁₁, 139₁₁; incolo, fără *ma*, devine: *năinte*.

Naltu adj. = înalt: *cama nal-*

tul=cel mai înalt 88. Vezi: *analtu*.

Nal'urea [din: (*i*)*n* + *al'urea*] adv.=aiurea; *cu per'i cî-tră nal'urea*=cu părul în dezordine 110; *șuiră tora cîtră nal'urea*=flueră acuma în neștire 231; cu mintea aiurea 304₁₄, 368₈.

Name sf. = distincțiune, recompensă 470₁₉.

Nantu pron.=ălălalt 35₁₇, 37₁₀, 100₁₇, 465.

Nao. Vezi: *noauă*.

Năparte adv.=dincolo, în a parte 54₁₀, 95₁₂, 99₃₈; *Năparte tu ună vale*=dincolo într'o vale 23; 1° *Cl'eî, uși acătară cîtră năparte*=chei, uși apucară în colo 40₁₈; 2° *nu u scoți năparti*=nu reușești, nu o scoți la căpătăiu 135₁₉; 3° *fac năparti*=o rup la fugă 23₁₁, 28₁₁, 44₁₀, 151₁₄, 232₁, 463₁₆.

Napu, napa [din *na* + *pūo* = pot] adv. conj.=nu cumvă: *Napu l'are furată di la nîsă?* = Nu cumvă îi furase dela dânsa 169₁₈. Vezi: *nacă, nupo*.

Napōi adv. = înapoi, în uni-re cu *ma*: *ma năpōi*. Fără *ma*, devine: *năpōi*.

Napulionesf.=Napoleon 418.

Nare sf.=nas, nară 69₁₀; 1° *disum nare*=(desupt nas): existența 273₆; 2° *ș-acăfă narea*=își apucă nasul, s'a scârbit 365₁₁; 3° *umflă nărle*=se supără, se infuriă 321₁₉; 4° *il' viñe la nărî*=îi veni la nas (=a se necăji) 204₅; 5° *are nărî... ti gone ca tinc?*=are nas pentru un

voinic ca tine? 71₁₉; *no-aveă nărî*=n'aveă nas, nu merită 93₁₈, 139₁₀; *nărle a tale nu sunt tră h'il'e de-amird*=n'ai tu nas pentru fiica de împărat 323; 6° *cu nărle frîmle*=(cu nasul frânt): umilit 385₁₇; *cu nărle spinđurate*=cu buzele umflate, supărat, cu părere de rău 355₁₆, 83₁₇; *tuși plică cu nărli aplicati*=toți plecau cu rușine, respinși 155₁₆; și *spinđură nărli nă palmă n-gos*=se amări grozav 104; 7° *lo-ărsiră pri nare*=îi meniră (il înseamnă pe nas) 199₁₁; 8° *cu nărli trapti*=cu nasul tras (=frumos) 36.

Nat sn. = prunc 129₁, 139₁, 334₁₁; *nattu di ntîñi*=primul născut 61₁₀; *ș-cu nal pi sin*=cu prunc de alăptat 314₁; pl. *naturî*.

Nauntru adv. = înăuntru 2₁, 4₁₀, 8₁, 13₁₈, 53. Vezi: *nuntru*.

Nă num. = una, o (pretutindeni.) Vezi și: *ună*.

Năearcă sf.=mamă vitregă: *dimîndăcunea năearcă-sa i*=porunca mamei sale vitrege 21₁₈, 19. Vezi: *nearcă*.

Năfeamă=puțințel 257₈, 258₁, 260₁. Vezi: *năh'amă*.

Năh'amă, Năh'amătă, Năh'amtă adv. = puțin, puțințel 243₁, 301₁, 386₁₈; *nbeamă*=puțințel 201₁₈. Vezi: *nh'amă, nih'amă, năfeamă*.

Năinte (nîinte) prep. adv. înainte; *năinte țe s-fugă*=înainte de a se duce 3; *năintea icoănă'l'eî*=întea icoanei 24₁₉; 1° *bag năinte*=gonesc, mân îna-

- inte 2₈, 27₃₁; *Li bagă năinte și bufle* = Începe și la butoaie, se pune pe băut și din butoaie 338₁₀; 2° *nu es năinte* = nu mă pot compara, numă potrivesc 101₂₃; *Tu avinari viră nu l'i stăteă năinti* = La vânat nimeni nu-l întreceă 136₂₉; 3° *nu-l' si dușeă lîcrulutră năinte, ș-sînătate* = nu-i mergeă treaba (= n'avea noroc) și sănătate bună 65₁₈; 4° *Cu Dumniqdū năinte* = Cu Dumnezeu înaintea, cu ajutorul lui Dumnezeu 65₃₁; 5° *de-a-oă ș-năinte* = pe viitor 22₃₉; 6° *ș-năinte ar'ū ș-nîpōi furlună* = A fi între ciocan și nicovală 206₂₈; 7° *Cu ma* (=mai), devine *nainte: ma-naintea* 156₂₈. Vezi: *nainte, ninte*.
- Năirescu** (mi—) vb. IV = mă necăjesc, mă supăr 135₂₃; *s-năiri* = se necăji 78₈, 7₁₀, 10₈, 39₁₂; *s-năiriră* = se supărare 22₂, și: *niurescu: s-niiriră* = se necăjiră 239₉.
- Năirit** adj. = necăjit 72₂₃, 169₂₄.
- Năirire** sf. = necăjire, supărare 21₁₈, 173.
- Năji** sf. pl. = nazuri; mofturi 107₁₇; *fășeă năji* = făcea nazuri 369₉. Sing. *naje*.
- Nălțime** sf. = înălțime 167₂₈.
- Năpōi, Nipōi** adv. = înapoi (pretutindeni); ∞ = iarăși 44₂₅, 48, 185₁₄; *nîpōi* = iarăși 3₂₂, 4₂, etc.; *nîpōi* = la urmă 11₂₂, 13₁₈; cu *ma* (=mai) devine *napōi: ma napōi* = mai la urmă 108₁₇, 144₃₁, 174₁; 1° *l'-u deadi năpōi în sus* = a apucat razna (spre munți), cfr.
- DR. a apucat câmpii 44₃₄, 28₂₁, 7₂; 2° *El cara bagă luplu dinăpōi* = El dacă începe să alunge pe lup 20₁₂; 3° *nu s-trapsi năpōi* = nu se dădū în lături 115₁₆.
- Nărăescu** (mi~) vb. IV = necăjesc, mă necăjesc, mă supăr 321₁₈, 322₈, 342₂, 361₂. Vezi: *năirescu*.
- Nărăit** adj. = necăjit, supărat 97₈, 148₂₃, 376₂.
- Năs. Vezi: nis.**
- Născindu.** Vezi: *niscintu*.
- Nășeamă.** Vezi: *nih'amă*.
- Năur** sm. = nor (la Vlaho-Clisura). Vezi: *niōr*.
- Ncačū** vb. I = cert; *si ncače* = se ceartă 10₄; *s-nu l'i ncače* = să nu-i certe 57₈; *Nu vă ncăcăfi* = Nu vă certați 58₂₈, 83₂₁; *si ncăcā* = se certau (ei) 10₂, 25₂; *nu si ncăcarā* = nu se certară 49₁₄.
- Ncalăr, Ncălăr** [=in+călare] adv. = călare, 146₂₈, 147₂, 304₂₈, etc.
- Ncalic** vb. I = încălec 252₂; *și ncălicară cal'i* = își încălecară caii 113₂₄, *încălicară* 87₂₄; Inf. *ncălicare* = încălecare.
- Ncalțu** vb. I = 1° a se încălța la picioare; *frațl'i si ncălțară* = frații se încălțară 48, 80₃₁, 113₈; *și ncălțā nă preac'l'e di țărūh'* = își încălță o pereche de opinci 271₂; 2° potcovesc; *să și ncalțā porfil'* = să-și potcovească porcii 53₂₄, 45₂₈, 349₂₉; 3° înșel: *nu putū s-lu ncalțā* = nu putū să-l înșele (=să-l potcovească) 164₂₄; *ncalțā ș-pūriclu* =

potcovire (cf.) și pe porceci, adică: înșală și pe dracul de deștept și ce sunt 92₁₁, 104₁; Inf. *ncălțare* = încălțare, potcovire, înșelare.

Nearp vb. II = încep: 1° *aci nu ncăpea groși* = aci nu încăpeau bani: aci nu mergea cu bani 97₁₁; 2° *amari leasă, cit mintea nu fi-u ncapi* = mare înținsă, cât mintea nu ți-o încap: (=cât nu poți să-ți închipui) 48₁₁, 4₁; 3° *nu t-u ncăpea mintea* = nu-i venia să crează, nu-și putea închipui 236₁₁; 4° *casa (străniți) nu u ncăpea di harauă* = eră în culmea bucuriei, nu mai putea de bucurie mare 34₁, 116₁₁; Inf. *ncăpeare* = încăpere.

Nearcu vb. I = încarc; *pină z-bagă să si ncarcă* = până să se încarce 46₁; *tra să ncarcă viptu* = să încarce cereale 100₁₁; *are ncărcată* a încărcat 79₁, 88₁₁, 257, 337; 1° *s-putearim s-l-u ncarcu furtia cu tramba* = de-aș putea să-l păcălesc cu povara prin schimb 79₁₁; 2° *s-fă ncarși suflitu* = să-ți mânjești sufletul, să-ți încarci cu păcat sufletul 134₁₁; *tra s-nu ni ncarcu suflitu* = să nu păcătuiesc 186₁₁; 3° *ncarcă dit lumea estă* = (încarcă din lumea această), trage de moarte 488₁.

Ncăcare sf. = certare, ceartă, pl. *ncăcări* certe 126₁₁, 170.

Ncăltură sf. = ceartă, gâlceavă.

Ncălar. Vezi: *ncalar*.

Ncălășca vb. IV = încălzesc 102₁₁, 162₁; Inf. *ncăldire, ncăldare* = încălzire.

Ncăscu vb. IV = gem, găfăiu: *ncăneă măraltu* = gemea sârmanul 23₁₁. Vezi: *ancănescu*.

Ncăreare sf. = încărcare, încărcătură.

Ncăreât adj. = încărcat: *ncărcăfi di groși* = plini de bani 34₁, 54₁.

Ncăreătură sf. = încărcătură.

Ncărfuscu vb. IV = țințuesc, a bate în țințe, în cuie: *ncărfusi niscinte pēnure* = bătut câteva cuie 304₁₁; *ncărfusit* = țințuit, bătut în cuie 251₁₁.

Ncărșil'că, ncărșil'ă vb. I = încrețesc, încărlițez, încovoiez; *cu barba ncărșil'ată* = cu barba încalcită, încărlițată 147₁₁; Inf. *ncărșil'are* = încărțire, încărlițare, încalcire.

Nclo adv. = încolo, departe (pretutindeni); *ma nclo* = mai încolo 27₁₁, 85₁₁; La Fărșeroți: *nco* 245₁.

Ncl'id vb. III = închid; Part. *ncl'isă* = închisei; *ncl'ise* = închise 13₁₁, 27₁₁, etc.; *fe-are ncl'isă tată-su* = ce a închis tatăl său 59₁₁; *me-avea ncl'isă* = mă închisese 60; 2° *ncl'ideă tamam 21-l'i anî* = implinia tocmăi 21 de ani 200₁; *Nu ncl'isi g'ini ocl'il' la ilu di amird* = N'a apucat să moară, abia a murit bietul împărat 42₁; *să ncl'idă ocl'il'* = ca să moară 112₁₁; 3° *avd'i'fi... di căsile fe-avea ncl'isă* = renumiți... prin casele ce închise-

- seră (=prăpădiseră) 86₁₀; 4° *căl'urle tute si ncl'isiră* = se întrerupse circulațiunea pretutindeni 86₁₂; Inf. *ncl'ideare: cît tră ncl'ideare gura-l* = numai ca să-i închidă gura, a-l face să nu vorbească 312₁₀; *ncl'idire* = închidere; Part. *ncl'is, ncl'isă* = închis, închisă 78; *nu vrea s-moară cu inima ncl'isă* = nu vrea să moară cu inima amărită 300₈; *cu-oc'il' incl'isî* = cu ochii închiși 163₁.
- Nel'in** (mi ∞) vb. I = 1° mă închin, mă rog: *să ncl'ină la Dumniță* = se închină (=se roagă) la Dumnezeu 58₁, 149₁₁, 165, 261₁₀; *Aclò iu să ncl'ină* = Pe când se rugau 119₁₁, 188₁₁; 2° *acățară să si ncl'ină* = începură să se închine: să le fie somn, să moțăie 309₁₀; 3° a face act de supunere (fiind vorba despre hoți, când se predau autorităților).
- Nel'inare** sf. = închinare, rugare 315₁₀; supunere.
- Nel'inăcune** sf. = închinăciune; *si-l' dîfî... multe ncl'inăcunî* = să-i spui... multe complimente 258₁₈.
- Ncoa** adv. = încoace 3₁₀, 109₈; *di ncoa de-amare* = din coace de mare, pe cest țarm al mării 70₁.
- Nerun** vb. I = cunun; *vrei s-ti ncrunî cu alta* = vrei să te cununi (= să te căsătorești) cu alta 6₁₁; *aclò iu să si ncrună* = în momentul de a se cunună 6₁; *lu-ncrună* = îl cunună 191₁₀, 365₁.
- Nerunare** sf. = cununare; căsătorie 51₁₂, 160₁₀, 204₁₂, 321.
- Nerupul'ed ncurpul'ed** vb. I = prăpădesc (prin omor, dar pe ascuns, fără să se afle); *lu ncrupul'è* = îl omori, îl prăpădi 460₁₀. Inf. *ncrupul'are, ncurpul'are* = omorîre pe tănuite. *Am nu ț-u frică s-nu ti ncurpul'aqă* = Dar nu ți-e frică, să nu care cumvă să te omoare.
- Neucut'ed** vb. I = a se încoșă, a se aprinde ca un cocoș, a se fuduli, a ridică capul în sus cu mândrie; *si neucută* = prinse curaj, deveni îndrăzneț 90₁.
- Neucl'neđ, neucl'nescu** vb. I, IV = înțepenesc de frig; *incucl'niră* = înțepeniră 171₁; Inf. *neucl'nire* IV, *neucl'nare* I = înțepenire; *neucl'nîț și neucl'năt* = înțepenit de frig.
- Nculeă** adv. = încoace; încolo; *deaoă nculeă* = de aci încolo, pe viitor 343₁₀.
- Neuñû, Aneñû și Anguñû** vb. I = a aprinde foc, a înjghieba foc din surcele, etc., prin ajutorul căruia să se aprinză lemnele celelalte; *nu lo-ancuñe* = nu-l bagă în se a m a. Inf. *ncuñare, ancuñare, anguñare* = înjghiebare de foc.
- Neur'il'at** adj. = încrucișat 172₁₀.
- Neurîn** (mi ∞) vb. I = mă cunun, mă căsătoresc 72₁₁.
Vezi: *nerun*.

Neusurăt adj. = incocoșat 172, 281₂₀.

Neusurê (mi~) vb. I = mă incocoșez. (Dela: *cusôr* = cosor).

Ncoamîr, ncomîr (mi~) vb. I = a se amări, a se otrăvi; *si ncoamîră* sau: *si ncoamîră* = se amărîră peste măsură 415₁₀. Inf. *ncoamîră*, *ncoamîră* = amărîră; mîncare cu necaz.

Ncoamîrăt și ncoamîrăt adj. = amărît, întristat peste fire 69₁, 503.

Ncûp vb. I = înhaț 346₁₀.
Vezi: *ancûp*.

Ndao. Vezi: *ndoauă*.

Ndăcînescu vb. IV = gâfăesc, hodorogesc; *boațe ndăcînită* = voce dogită, ce par'că iese din mormânt 323₁₁.

Ndes vb. I = îndes, înghesui. *Să si ndeasă* = să se îndese, să se înfigă 36₁₅; *u ndeasă pînă la zvercă* = o îndeasă pînă la ceafă 219₁₁; *multă mîcare l'i ndeasă* = îndoapă multă mîncare; mîncare mult.

Ndisare sf. = Indesare; înghesuire; înfigere; îndoapă.

Ndisăt adj. = 1° îndesat: *cu căcula ndisat* = cu căciula îndesată 43₆; 2° des: *ndisăți ca dinții di kâptine* = deși, ca dinții de pieptene 4₁₁, 154, 315₁₁, 395₁₁.

Ndisescu vb. IV = nemeresc rău; *ca omul țe ndiseaște* = ca omul, care nemereste rău 195₁₁; *ni ndisii nă soacră arauă* = am nemerit o soacră rea 302₁₂;

ș-o-avea ndisită cu nis = o nemerise rău cu dânsul 304₈, 252. Inf. *ndisire*, *ndiscare* = nemerire rău [Dela: *ndes*].

Ndizmă, mai des: **ndezmă** = nemerire rău, brodire rea: *ndezmă grea* = nă-acățăi cu soacră-mea = am brodit-o rău, am nemerit-o rău cu soacră-mea. [dela: *ndes(i)mă*].

Ndoauă, Ndao, Ndao = câteva 23₆, 32₁₁, 43₁₁, 165₁₁; *ndao oauă* = câteva ouă 233; *îndao* 233₁₁.

Ndoapăr vb. I și IV = sprijin, razăm; *ndupări't* = sprijinit 172₁₇.

Ndoi = câțiva (pretutindeni); *tră ndoi ani* = în câțiva ani 208₁₀; *ș-cama ndoi parăți* = și mai puțini bani 84₈, 488₁₁.

Ndornic adj. = svânturatec, turbat: *alagă nisă ca ndornică* = aleargă de se svântă (aleargă turbat) 150₁₁.

Ndrăstê vb. I și **ndrăstesc** vb. IV = a da la vâltoare spre întărire; *ndrăstît* = întărit (prin vâltoare = *drăsteală*, nu prin piuă = *bătahe, bătal'e*) 170₁₅; Inf. *Ndrăstare* I, *ndrăstire* IV. Mai des se zice: *bag tu drăsteală* sau *fac tu drăsteală* = dau la vâltoare.

Ndreapta (a ~) adv. = la dreapta 434₆.

Ndreg vb. III = 1° dreg, orânduiesc: *ndrepsiră* = orânduire, aranjare 397₁₀; *ndreapse părțile a trupului* = orânduî părțile tru-

pului 13₁₀; *lu ndreg* = îl dreg, îl a r a n j e z 56₁₅; 2° gătesc, prepar, pregătesc: *s-l'i ndreagă measa* = să-i prepare masa 179₁₁; *bagă di ndreađe tră num-tă* = începe și prepară pentru nuntă 34₁₈, 83₁₀; *mi ndrîdeâm* = mă gătiam mă pregătiam 103₁₄, 75, 72₂₈; *si ndreapse* = se găti 56₁₈; *ndreađi-te* = pregătește-te 46₁₆, 186₈, 271; *aveă ndreaptă* = pregătise 210₁₀ etc.; 3° a se tocmî: *si ndreăpsiră picurări la un celnic* = se tocmiră ca păstori la un celnic 229₁₀; 4° a se înțelege, a se împacă: *K'itlu nu si ndrîdeă* = Chitul nu se învoia 82₁₈; *ț-aflăși fiđor, cu cari s-ti ndređi* = ai găsit băiat, cu care să te înțelegi 84₇, 126₁₀. Inf. *ndrîdeare* și *ndreăđire*.

Ndreptu adv. = 1° drept: *nu puteă z-grească ndreptu* = nu puteă vorbi drept 136₁₅, 216₁₆, 47₁₇, etc., 2° adj. a) *brațlu ndreptu* = brațul drept 8₈; *mîna ndreaptă* = mîna dreaptă 128, etc; b) = gătit, *cu mumă-sa i ndreptu* = este gătit, împodobit cu mamă-sa 314₁₁; *s-h'ibă ndreptu* = să fie gătit, să fie gata 407₈; *s-h'ibă mîcarea ndreaptă* = să fie mîncarea gătită, gata 259₄, 102₂₀; *ndrepti și adrăfi* = gătiți 155₁₉; 3° s. = dreptate; *a veă ndreptu* = aveă dreptate 43₁₈, 314₁.

Ndreptate sf. = dreptate, adevăr 190₁₀, 328.

Ndulțescu vb. IV = indulcesc 196, 358₄; *s e-a v e à ndulfită* = se îndulcise 164.

Nduplic vb. I = înduplec, 175₁₄.

Nduplicare sf. = înduplecare, convingere.

Ndupărare sf. = sprijinire, răzămăre. Vezi: *ndoapăr*.

Nđlnucl'ed vb. I = ingenuchez; *Apoea nđlnucl'è* = Apoi ingenuchê 24₁₉. Inf. *Nđlnucl'are* = i n g e n u c h e a r e.

Ne adv. = nici; *ne ună, ne doa-uă* = nici una, nici două, fără a sta mult pe gânduri 85₃; *ne lo, n e-a lă s đ* = fără multă gândire 131₁₁. Vezi: *nî, necă, niđi*.

Ne-acățat adj. = neprins; *cal' ne-acățafi* = cai nedepriși, cai din erghelie 51₁₃.

Neac'lmăt adj. = neinvitat, nechemat 51₁₃, 222₁₃.

Ne-ağumtă sf. = nesosire: *ne-ağumtă g'ine* = nesosit bine 52₁₃; *neagumtă* = n e c o a p t ă la minte (=neajunsă) 451₁.

Nealăgăt adj. = n e u m b l a t 121₁₈; *no-alăsd hoară nealăgată* = nu lăasă sat neumblat, unde să nu fi umblat 299₁₁.

Neaprită sf. = în nefapt de zi 443₈; *~ g'ine* = în nefapt bine de zi 275₉.

Neapprès adj. = n e a p r i n s; *neapreasă* = neaprișă 140₁₆.

Neapucăt adj. = neprins, neapucat; *neap'callu* = al nai-bii! 36₈; *neapucata* = a nai-bii, (=neapucata)! 283 (blestem).

Neaștirnăt adj. = neașezat; *~a* = neașezată 346₁₈.

Nearcă sf. = mamă vitregă;
nearcă-sa = mama sa vitregă 56—57, 191—198.

Nearnit adj. = nemăturat 286₁₁.

Neavdi't adj. = neauzit; *neavdi'tă* = neauzită 195₁₁, 295.

Neavcare sf. = neavere, săracie 90₁₁, 454₁₀.

Neavut adj. = sărac, neobgat 91₁₁.

Neauă, Neao sf. = nea, zăpadă 15, 21₁₁, 171, 439; *da neao!* = ninge! 170₁.

Nec vb. I = innec; *vrea s-neacă ună cărave* = eră să se innecă o corabie 20₁₇; *s-nică* = se innecau (ei) 138₁₀; *înă si nică* = mi se innecă 72₉; *s-nicară* = se innecară 31₁₁, 35₁₀. Inf. *nicare* = innecare.

Nec sn. = innecare; *s-ti l'a neclu* = lua-te-ar prăpădul! (blestem).

Necă conj. = nici (pretutindenii). Vezi: *ne, ni, niși*.

Negură sf. = ceață 119₁₁, 120, 161₁₈, 481.

Neise adv. = fie! 96₁₁, 370₁₀.

Nel sn. = inel 37₁₁, 52₁₈, 62—64, 176, etc., etc.; 1° *prit nel u trișă* = prin inel treceă (glontele), a dică: eră țintaș de frunte 136₁₁; 2° *alăxiră neâlile* = se lo-godiră 438₁₀.

Nerae, pl. *nerațe* = fel de arbust (!) 339, 340, 345.

Nerg. Vezi: *nergu*.

Nestrat, nume propriu; *avū-Nestratlu di Lavdă* = Sfântul Nestrat din satul Lavdă 230₁₁ (ironic).

Nfarmăc vb. I = otrăvesc; *mi nfarmăcăi* = mă otrăvii 97₁₈; *si nfarmăcă* = se

otrăvi 130₁₁; *să nfarmăcară* = se amăriri mult 108₁₈. Inf. *nfarmăcare* = otrăvire, amărire.

Nfarmăcăt adj. = amărit 333₁₁, *nfarmăcalu-nćumirăt* = amărit peste măsură 69₁; otrăvit.

Nfarmăcōs adj. = veninos 192₁₁; jalnic; *scriala nfarmăcoasă* = ursita jalnică, dureroasă 126₁₁.

Nfricușeq vb. I = speriu, spăimânt; *si nfricușeq* = i-a fost frică 214₁₁. Inf. *nfricușare*.

Ngălbinescu vb. IV = îngălbinesc; *ingălbeneă* = deveniă galben 362₁₁, 471₁₈; *ngălbini ca țeara* = îngălbeni ca ceară (= se făcu galben ca ceara 213₁₁); Inf. *ngălbini*.

Ngărlim (mici) vb. I = mă acătăr, fr. «je grimpe»; *s-aveă ngărlimată* = se acătărare 267₁₀, 432. Inf. *ngărlimare* = acătărare.

Ngătān (ingătān) = în grije, în pază 197, 215₁₁, 234₁₁; *s-lo-aibă ngătān* = să-l aibă în grije 169₁₀. Vezi: *angătān*.

Ng'eg vb. I = încheag; *u ng'i-gară* = o închegară 287₁₁.

Ng'eț vb. I = îngheț; *ng'l'ațā* = îngheață 170, 171; *ng'l'ițā* = înghețā 139₁₁; *ng'l'ițārā di frică* = înghețārā de frică 321₁₁.

Ng'l'mă sf. = glumă 217₁₁, 266.

Ng'l't vb. I = înghit 342; *u ng'l'itā* = o înghiți 60₁₁, 178; Inf. *ng'l'itare* = înghitare.

Ng'l'tare sf. = înghețare.

Ng'itât adj. = înghețat 171₁₄;
ng'itâți di frică = înghe-
țați de frică 48₁₄, 95₁₈.

Ngraș vb. I = îngraș 468₁₅;
ngrășare = îngrășare.

Ngrăpsescu vb. IV = scriu
399₁₄; Inf. *ngrăpsire*,
ngrăpsere = scriere.

Ngrîcea (din: *în + cîrcă*) adv.
= în cîrcă 492₁₅. Vezi:
ngrîșca.

Ngrîne sf. = mărăială, cică-
leală, gâlcevire 170₁₀, 415,
277₁₀, 500; *tă intră ngrîna*
= le intră discordia 30₈,
283₁₅.

Ngrîșca = în cîrcă 251₁₄.
Vezi: *ngrîcea*.

Ngrop vb. I = îngrop, immor-
măntez 53₁₁, 54₁; *s-lu*
ngroapă = să-l îngroape
29₁₁; *ngroupăt* = immor-
mântat 24₁₇, 86₁₁. Inf. *ngru-*
pare = îngropare, immor-
mântare; 1° *T-u băgăși*
s-mi ngrok' cu dîle = Ți-ai
propus să mă immormân-
tezi cu zile 206₁₄; 2° *lu*
ngrupd loclu (de-arșine)
= nu mai putea de rușine
97₆, 201₁₂; *grăiri: s-ti*
ngroapă loclu = vorbe,
să-ți crape obrazul de ru-
șine; vorbe mari, ocără-
toare 43₁₄.

Ngroș vb. I = îngroș; *si*
ngroașe șicălu = se în-
groașe gluma 8₁₁; *si ngro-*
șe luguria = se îngroșă
treaba 510₁₁; *ngroșă* = se
îngroșă, deveniă mai gros
459₉; Inf. *ngroșare* = a
se îngroșă, îngroșare.

Ngustare sf. = 1° gustare
(=măncarea de dimineață)
113₁₀; *s-l'a ngustarea* =
să guste (dimineața)

86₁₄; *ti* ∞ = pentru mân-
carea de dimineață 289₁₀;
2° gustare, a gustă ceva.

Ngustu vb. I = 1° gust, mă-
nânc (dimineața, după ră-
sărit de soare); 2° gust.

Nguvjdëq vb. I = a intra
țăpușele (*guvjudël*) în pi-
cior; fig. *si nguvjdë* =
se formaliză; Inf. *nguvju-*
dare = fig. formalizare.

Ng'illcôs adj. = strălucitor
174₁₆.

Ng'illcescu. Vezi: *nvîlicescu*.

Ng'os adv. = jos; *mutrescu*
nsus, mutrescu ng'os = se
uită în sus, se uită în jos
ei 43₁; *citră ng'os* = în jos
50₁; *ma ng'os* = mai în
jos; *un cama ng'os* = unul
mai puțin 2₁₁; *li scoate*
ună cama ng'os = le găse-
ște una mai puțin 312₆.

Ngumeatle și ngumitk'ëq vb.
I = înjumătățesc; *u ngu-*
miticd = o înjumătăți 104₁₄.

Ngumitate = jumătate, pe
jumătate 310₁₆.

Ngumitcare sf. = înjumătă-
țire, fig. măncarea 136₁.

Nh'amă. Vezi: *năh'amă, ni-*
h'amă.

Nh'ig vb. III = înfig; *l-u*
nh'ide = i-o înfige 69₁₁;
și nh'ideă = își înfigeă
12₁₀; *si nh'ideă* = se în-
figeă 131₁₁, 182₉; *nh'ipșu*
= înfipsei; *si nh'ipse* =
se înfipse 69₁₁, 108₁₁; *u*
nh'psiră = o înfipseră 53₁;
eră nh'iptă (pălatea) =
eră înfipt (palatul) 245₁₀;
se-aveă nh'iptă = se înfip-
sese 109₇; Inf. *nh'iqire* și
nh'ideare = înfigere.

Nh'ima adv. = de vale, în jos
477₁₁.

Nh'umasescu (mi~) vb. I = dau năvală, mă reped în spre 217₄₄, 218. [Format dela: *h'ima*].

Ni adv. = nici (pretutindeni); *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta, adică: fără multă vorbă, fără a sta mult pe gânduri 60₃₆; *ni lo, ni lăsd* = fără multă gândire, dintr'o dată 129₇.
Vezi: *ne, necă, niși*.

Nibășat adj. = nesă utat; ~ă = nesărutată, cinstită 255₃₃, 365₄; *adrată ș-ni-bășată* = gătită (de mireasă) și nesărutată 441₃₉.

Niblūt adj. = care n'a băut, însetat 222₁₂, 455₁₁; treaz.

Nică adv. = încă (pretutindeni). Vezi: *ningă*.

Nicălcare sf. = necălcare; *tră nicălcarea p'i'n il'e i a domnu-sui* = pentru credința către stăpân 191.

Nicălcăt adj. = necălcăt; *mași aod armase loc nicălcăt* = numai aci rămase loc necercetat 87₃₁; *pădurea eră nicălcată* = pădurea eră neumblată 193₃₈.

Nicola, n. propriu: Nicolae; *masturu-Nicola* (= meșter-Nicolae) = Jupân Nicolae, este numele lupului în basme 27₁₁, 104, 105.

Nicoptu adj. = necopt 230₁₅, 270₁₇; *cu mintea nicoaptă* = cu mintea necoaptă 77₁₉.

Nicuk'ir sm. = stăpân, cărmuitorul casei; fem. *ni-cuk'iră* = stăpâna ca ei, cărmuitoarea casei, so ie; 190₃₈, 253₃₀, 265, 346, etc.

Nicuk'irată sf. = gospodărie 195₃₀.

Ni-cum = necum; *cum, ni-*

cum nu știu mine = cum, necum nu știu eu 256₁₁.

Nicurăt adj. = spurcat, necurat 180₃₆.

Nicurmăt adj. = neîncetat 368₁; fără preget.

Nidată = nedat, nerăsărit; *nidată soarli* = înainte de răsăritul soarelui 124₁₁, 403₁₈.

Nidiscălicăt adj. = nedescălecat; *nidiscălicăt gine* = pe când nu descălecuse încă bine 290₇.

Nidișel's adj. = nedeschis 30₁₁.

Nidriptate sf. = nedreptate 18₁₁, 51, 97₂₄, 395₇.

Nidurnire, nidurnare sf. = nedormire, neadormire 400₁₀.

Nilăt adj. = nespălat 286; *nilăfi, neaspilăfi* = (nelăuați, nespălați): nespălați, murdari 59₁₅.

Niluș sn. = ineluș 410.

Nimăl'ū. Vezi: *număl'ū*.

Nimărtată adj. = nemăritată. 71, 72, 85₁₂; *feată* ~ = fată virgină, fecioară 291₁₉.

Niminat adj. = nemișcat 127₁.

Nimindult adj. = nesocotit, (negândit) 204₁.

Nimicare sf. = nemâncare 400₁₀.

Nimicăt adj. = nemâncat, pe nemâncate, fără să fi mâncat 455₁₂, 222₁₂.

Nincă. Vezi: *ningă* 274.

Nincăltăt adj. = neîncăltăt 460₁₁.

Ninerunăt, (*nincurunăt*) adj. = necununat, necăsătorit 34, 205₁.

Ningă prep. = lângă (pretutindeni).

Ningă adv. = încă (pretutideni); *ninga nă oară* =

- încă odată 7₁, etc.; *așteaptă*
 că *ning-avem* = mai aș-
 teaptă, că mai este încă
 11₂₂. Se mai întrebuințează:
nică și *nincă*.
Ningrupat adj. = neîngropat,
 neîmmormântat 123₁.
Ninsumnare = sf. insomnie;
erg'i di ∞ = ierburi de a-
 lungat somnul, de insom-
 nie 365₂₅.
Ninsumnăt adj. = fără somn,
 nedormit 36_{211, 29}, 31₁₁₅, 373.
Ninsurat adj. = neînsurat.
 333₁.
Nintea adv. prep. = înainte
 (pretutindeni); *di ad' ninte*
 de azi încolo, pe viitor
 168₁₀; *de-a oă ș-ninte* = pe
 viitor 17₁₁. Vezi: *năinte*.
Nintră prep. = pe lângă, în
 față; *nintră nis* = pe lângă
 dânsul, în fața lui 346₇;
și-l ținū pri nintră stearpe
 = și-l ținū pe lângă (oile)
 sterpe 317₁₁.
Nintribată (pri ∞) = pe ne-
 întrebate, fără întrebare
 408₁₄.
Ninudat adj. = neînodat;
h'ir ∞ = ață neînodată,
 fără nod 443₁₁.
Ninvițat adj. = neînvățat, ne-
 deprins 248₁₀.
Ninviscut adj. = neîmbrăcat
 443₁₉.
Ninlîds adj. = nemilos, care
 n'are milă 266.
Nioaspe sm. = inimic, dușman
 395, 400₂₈.
Niôr (*năūr* Vlaho-Clisura),
niūr sm. = nor 80, 119₃₇,
 120, etc.; *cal' azburăldrî*,
șe mică niôr'i = cai sbu-
 rători, cari mâncau norii,
 cai foarte iuți 87₂₁.
Niôrihta (a ∞) adv. = (de-a
 norii); *fudî a niôrihta* =
 (fugi de-a norii), fugi de
 rupse pământul, fugi ca
 vântul 374₁₅.
Nipirtle (mi ∞) vb. I = mă
 fac ca o năpărcă, devin ca
 o viperă de rău; Inf. *ni-
 pirticare*; *nipirticăt* = în-
 răit ca o viperă; *nipirti-
 cata* = cea rea ca o viperă
 283₂₉.
Nipîrtică și *nipîrtică* sf. =
 năpărcă, viperă, șarpe ve-
 ninos 62₅, 63₁₉, 67₄, etc.;
*c-apoea nipîrtică lae va
 ti mică!* = căci apoi nă-
 părcă neagră (= rea) te
 va mânca! 349₂₈, 302₂.
Nipirtleușe, *nipirtleușe* sf. =
 năpărcă mică, viperă mică
 127₉, 220.
Nipătit adj. = nepătit.
Nipătită sf. = nepătire; *vai
 pată nipătită* = vor păți
 ce n'a pătit nimeni 259₃₀.
Nipôt sn. = nepot 102, 134₂₇;
 fem. *nipoată* = nepoată
 172₃₈.
Niprucupsit adj. = nepricop-
 sit; ∞ *ă feată* = nepricop-
 sită fată 201₁₂.
Niputeare sf. = boală 444₁₁;
 neputere, neputință; *eră
 cu niputeare* = eră cu ne-
 putință 142₂₅.
Niputut adj. = bolnav, îmbol-
 năvit 114₂₈, 248₁; *cădū ni-
 putut ca dipri grendă* = se
 îmbolnăvi de moarte 22₃₂;
niputută = bolnavă, îmbol-
 năvită 21₃₂; *niputūți* = bol-
 navi 437₂₀; neputincios.
Nirăvdaresf. = nerăbdare 476.
Nisătul adj. = nesăturat, ne-
 sătul, flămând.
Nisăturat adj. = nesăturat 162.
Niscintu, *niscăntu* și *niscindu*

adv.=câtva; *niscănte oi*=câteva oi 15₂₆; *niscînfi păr-măteffi*=câtiva negustori 60₁₇, 76₁₂, 306₂₇; *tră niscîn-dă oară*=după puțin timp, după câtva timp 47₃₃, 49₁₇; *di nisci'ntili priică*=din unele vietăți 476.

Niscôs adj.=nescos; *niscôs grailu*=nescos (=neisprăvit) cuvântul 39₂₄, 67₂₆.

Niscuturât adj.=nescuturat 286.

Nistlpsît adj.=nevinovat 384₁₁.

Nisumnât adj.=fără somn, neadormit 482. Vezi: *nin-sumnât*.

Nișane sf.=1° minune; *tră ∞*=spre minune 502; *aoă-i nișane de-apă*=aci-i nevoie mare de apă 342₁₉; 2° distincțiune, decorație; *lo nișane*=a fost decorat: 3° țintă 461₃₈.

Nișanleai n. propriu=Tintaș, care ocheste bine 461₃₈, 463.

Nișidût adj.=neșezut; *nica nișidută g'ine m-pade*=încă neșezut bine jos 76₇.

Niștlût adj.=neînțelept, necuminte; *niscîută*=neștiutoare, toantă 290.

Nișeamă adv.=puțințel. 342₃₄.
Vezi: *năh'amă*, *nih'amă*.

Nitraptă=de nesuferit; *nitrăptile*=cele de nesuferit 299₃₃.

Nitumtu adj.=netuns 210₂₉.

Niți adv.=nici 2₂₉, 27₂₉, 60₁, etc., etc. Vezi: *ni*, *necă*.

Niūr sm.=nor; adj. azuriu; *boea bate a niūr*=coloarea bate a azuriu, a albastru.

Niură sf.=coloare albastră.

Niurêd vb. I=ase înnoră; fig.

a se posomori; *s-niură ki-rolu*=se înnoră timpul 173₂₉; Inf, *Niurare*=în-norare.

Nivătămât adj.=neomorit; *nu ț-alăsd oae nivătămâtă*=nu-ți lăasă oaie neomorită 230₂₂.

Nivduk'aŭă sf. propriu=Evdochia 484—487.

Niveastă, **nveastă** și (**inveastă**) sf.=nevastă, soție, mireasă (pretutinden i); G. D. a *nveăstilei* și *ali nveaste* 6₁; a *nveăstilor* (= *niveăstilor*) 22₁₅; *nveastă nao* 204, *nveastă noauă* 279, și *nveastă nao*=mireasă 129₃₁; *s-l'i dați inveaste*=să le măritați 242; *u lo nveastă*=o luă de soție, se căsătorii cu ea 6₁₇; *s-ni-u dai nveastă*=să mi-o dai în căsătorie, să mi-o dai de nevastă 45₂₃; *armase.. nveastă adrată ș-nibășată* rămase cu rușinea 365₁; *prifaptă ca viră nveastă di sum zvon*=devenită foarte smerită 186₁₈.

Nivlqût adj.=nevăzut 42₂; 1° *nivlqûts-feațe*=dispărui. se făcui nevăzut 284₁₈, 193₃₂, 33₃₂; 2° *nivlqûte, neavqûte s-feațiră*=dispărură cu totul 199₃₃; 3° *nivlqût, n-cunuscût*=nevăzut, necunoscut, adică: necunoscut cu desăvârșire 243.

Nivinlă sf.=nevenire; în funcție verbală: nevenit, abia venit 125₃₆.

Nivistescu adj.=de nevastă, de mireasă; *nivistestile*=(hainele) de mireasă 485₃.

Nivistică și **nivistică** sf.=nevastă mică 127₂₈, 161₁₂, 301.

Nivlistul'e sf. = nevăstuică.

Nivreare sf. = nevrere, neiu-bire; *cu vreau, cu nivreare* = de voie, de nevoie 15₂₇.

Nip'rtică. Vezi: *nip'rtică*.

Nipoi. Vezi: *năpoi*.

Nis, năs pron. = dânsul; pl. *nîși* = dâșii și *nîșil'* 397₁₄, fem. *nîsă*; la Bitolia, Moloviște, se zice: *nîsa*, G. D. *a nîsă'ei*; pl. *nîse*; (la Bitolia, Moloviște): *nî'sile* 240₁₅, G. D. *a nî'silor* (pretutindeni); *di-l' cură asu-dorli, ca nîs țe nu vrea* = de-i curgeau strașnic sudorile, (așa precum nu doria) 27₁, 47₂₂; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *si-și k'ară mintea pri nîsi* = să înebu-nești după ele 34₇.

Niscintu. Vezi: *niscăntu*.

Niște pron. = 1° *cevă*; *Duk'i, că niște va s-cură aodă* = Pricepū, că aci e vorba de *cevă* 197₁₈; *niște cură a-nămisa* = se petrece *cevă* la mijloc 344₁₅; *niște ștea* = știă *cevă* 349₂₁; 2° *niște*: *nîșli fičori* = niște băeți 69₁₅, 15₈, 434, etc.

Njumitate = pe jumătate 241. (Moloviște, Gopeși) Vezi: *njumitate*.

Nk'adle vb. I = împiedic; *să nk'adică* = se împiedică 147₁₂; *ti nk'idicăi* = te împiedicai 100₁₉; *li si nk'idică calu* = i se împiedică calul 129₂₉; *să nk'idicară* = se împiedică 178₂₇; Inf. *nk'idicare* = împiedicare, poticnire.

Nk'erdu (cu ∞) = cu noroc, să ai parte 364₃₅.

Nk'idicătură sf. = împiedică-tură.

Nk'irdăsescu (și *nk'irdăsescu*) vb. IV = am parte; *s-u nk'irdăsești* = să ai parte de ea 12₂₇; *s-u nk'irdăsească* = să aibă parte de ea 126₁₂; *mine va s-ti nk'irdăsescu* = eu o să am parte de tine 254, 255; *așe să nk'irdășiși bana* = așa să aveți parte de viață 196₃₃; [Etimologia din ngr. Képdóc = câstig].

Nk'lsescu vb. IV = pornesc 2₂₁, 8₉, 33₃₂, 37₆, 47₁₉; Inf. *nk'lsire, nk'lsicare*.

Nmărmurîsescu vb. IV = a îm-mărmuri; *feata nmărmurîsi* = fata îmărmuri 60₁₄.

Noapte sf. = noapte (pretutindeni); pl. *nopti* = nopti 24₂₅, 36; 1° *quă ș-noapte* = zi și noapte 23₁₄; 2° *nađă-nopti* = pe la miezul nopții 80₂₇, 26₂₅, 74₃₂; 3° *noaptea quă u făfeă* = făceă din noapte zi 299₂₉; 4° *di cu noaptea* = peste noapte 80₁₃; *si scoală di cu noaptea* = se scoală fiind încă noapte; *si scoală eara cu noaptea n-cap* = se scoală iarăși cu noaptea în cap 287₂.

Noară adv. = odată 7₃₁; *di (din) ∞* = dintrodă 240₁₀, 49₈, etc.

Noastră. Vezi: *nostru*.

Noăă num. = nouă 19; *tu noăul' meși* = la nouă luni 127₂₉; ∞ *qăți* = nouăzeci 19, 129₈; ∞ *spră-ving'iți* = douăzeci și nouă 20₃₃; *noăuli limbi* = cele nouă limbi 50₁₁, 51; 2° *nao* = nouă 244; *nao-qăți* = nouăzeci 213₈; *naol'* = cei nouă 286₃₄; *noăulu* = al nouălea 106₂₂.

Noaună adj. Vezi : *noă*.

Nòcupă sf. = târnăcop 304₂₇.

Nod sn. = nod 102₁₇; 1° *nod l'i se-acăfă a mărattui di tată* = i se prinse nod sărmanului de tată, adică : se amărî straşnic 294₅; 2° *ş-aă un nod la inimă* = au un nod (= un dor) la inimă 438₉; 3° *ascăpită nodlu* = înghiţi hapul 399₃.

Nod vb. I = innod; *l'i si nudd* = i se innodă, i se strânse inimioara de dor, de jale; Inf. *nudare* = innodare.

Noi pr. pers. = noi; D. *a noaă* (= *anao* şi *a noă*), *nă (nă)*, *ne-*, *n-*; Ac. *noi*, *nă (ne)*, *ne* (pretutindenii).

Noimă sf. = noimă, semn, semnificaţie 37₂₄, 25.

Nolģica = la mijloc; *nolģica di ubdr* = în mijlocul curţii 443₁₃; *nolģic* adj. = mijlociu; *nolģica* = mijlocie 319₂₀.

Nolģican adj. = mijlociu, de mijloc 263₂₀, 373; ∞ *a* = mijlocia 126₂₂, 243.

Nom sn. = lege; *nomlu nu u dădeă* = nu permitea legea 398₃₂.

Nor, Noră sf. = noră 161, 286₃₈, 282—284; *nor-sa* = noră-sa 300₂₁; *qise a nor-sai* = zise nurorei sale 7₂; pl. *nurdri* 34₅, 166₃, 301, 303.

Nostim adj. = nostim, gustos 73₃₈, 401₁₅.

Nostru (a ~), nostu, (la Fărşeroţi) pron. pos. = al nostru; G. D. *a nuştrui*; pl. *a noştri*, *a noči* (la Fărşeroţi) = ai noştri; G. Dat. *a nuştror*; fem. *a noastră*; G. D. *a nuştrèi*; pl. *a noastre*; G. D. *a nuştror* (pre-

tutindenii). La Bitolia, Gopeşi, Molovişte, se declină: G. D. *a nòstrului*, fem. *a noastrăl'eî*; pl. *a nòştrilor*, *a noastrărilor*.

Not vb. I = înnot; *ştea s-noată* = ştia să înnoate 64₉, 202₃; Inf. *nutare* = înnotare. Vezi : *andl*.

Not sm. = vântul care suflă din spre Sud, vânt căldicel, austrul 170—172.

Noă adj. = nou 100, pl. *noi* — noi; fem. *noaă*, *noăo*, *nao*, pl. *noaă* şi *nale* : *fustăni noaă* = rochii nouă 5₃, 115₂₄; *cama nălile* = cele mai noi 141₁₉; *noă-nou* = nou-nouţ 177₁₂; *di noă* = iarăşi, din nou 48₁₁.

Nsartln, Nsartlned vb. I = însărcinez, a da sarcină cuivă; a însărcina, lăsa în poziţie 398₂₄, 453₃₇.

Nsartlnare sf. = însărcinare 399₂₅.

Nserumed şi nserum vb. I = afum, pârllesc; *nserumăi măcarea* = am afumat mâncarea; Inf. *nserumare* afumare (despre mâncări).

Nsirln vb. I = înseninez : *nsirind* = s'a înseninat vremea; Inf. *nsirinare* = înseninare.

Nsor vb. I = însor; *mi nsor* = mă însor; *să si nsoară* = să se însoare 34₂₉, 261₃₆; *va s-mi nsor* = mă voi însoară 71₁₆; *si nsură* = se însoară 21₇, 53₃. La Fărşeroţi se aude : *sor*; *si soară* = se însoară 483₂₁; ca şi : *vef* în loc de : *nvef*, etc.

Nsurare sf. = însurare, însurătoare 137; *tră* ~ = de însurat 10₁₆, 129₁₇, 254₁.

Nsurat adj. = căsătorit, însurat 253.

Nsurlin și nsurlinêd (mi ∞) vb. I = stau la soare; *cum si nsurină* = pe când sta la soare, se încălziă la soare 54₃₀, 121₁₄, 184₂₁; *mi nsurîn* = stau la soare; Inf. *nsurinare* = a sta expus la soare.

Nsus adv. = sus, în sus (pretutindeni); *ma nsus* = mai sus, mai mult 86₆, 124₄.
Vezi: *sus*.

Nșarpic (mi ∞) vb. I = a se face ca un șarpe; *uvreilu si nșirpică* = Evreul se făcù (rău) ca un șarpe 233₁₇; Inf. *nșirpicare* = a deveni șarpe, rău ca un șarpe.

Nșlêd vb. I = înșeuez, pun șaua 413₂₇; fig. înșel; *lu nșiud* = îl înșelă; Inf. *nșioare* = a pune șaua; a înșelă.

Nșirpicăt adj. = făcut ca un șarpe; *s-turnă acasă la nșirpicata ș-nipîrticata* = se întoarce acasă la cea rea ca un șarpe și ca o viperă 283₃₀.

Nșirpitêd, nșarpit vb. I = a se face ca un șarpe de rău; *Aestă sâ nșirpită* = aceasta se făcù (rea) ca un șarpe 190₉.

Ntîrsescu (mi ∞) vb. IV = mă sfîesc, mi-e rușine; *si ntîrseă* = se sfiă 327₁₄.

Ntînă = întăiu: *durnă tu somnul di ntînă* = dormiă a-dânc (= în somnul din-tăiu, când se crede că sufletul omului iese din corp și umblă pe unde-i place) 310₂, 61₃₀, 68₂₇; *ntîna tih'e*

oarbă = prima soarte fără noroc 147.

Ntră prep. = 1° întru, la, pentru; *ntră leamni* = la lemne, să care lemne 46₇, 53₁₃; 2° lângă, în fața; *s-trađe pînă ntră mul'are* = se târâie până lângă muiere 69₂₄; *ntră uși* = în fața ușii 94₂₆; *ntră oaspi* = față de oaspete 161₃₃; *ntră amirălu* = în fața împăratului 131₂₂, 208₇, 490 etc.; *ntre-apă* = la apă 435₂₂.

Ntreb vb. I = întreb (pretutindeni); *nu ti ntreb* = întreb-te 36₃₃, 79₃₆, 82₂₃; *Nu vă ntreb, se-află că piti fără limbi iuvă?* = Întrebu-vă, se află undevă capete fără limbi? 51₂₄; *Intreabă un, întreabă alantu* = întrebând pe unul, pe altul 61₁₃; *ntribî'ndalui* = întrebând.

Ntreg adj. = întreg; *nă etă ntreagă* = un veac întreg 1₁₈, 15₁₉, 35, 53₁₉, 330₁₃; *niși di ntređil' nu eră* = nici de cei întregi (la minte) nu eră 276₂₁.

Ntr c vb. I = hrănesc cu *ma-mă* pe prunci, hrănesc din gură; *lu ntrică* = îl hrănă din gură 459₁₁. [Etimologia vine din: *mătrîc* vb. I, prescurtat: *mtic, ntrîc*].

Ntribare sf. = întrebare, pl. *ntribări* 40, 41; *ntribari va lûcurlu aestu* = mai încape vorbă? mai trebuie în rebare 159₂₆; *ntribarea no-asparđe* = întrebarea nu strică 15₁₇.

Ntuncărie vb. I = înserez, a se întunecă; *s-nu ntuncărie*

tu păduri = să nu înserez, să nu m'apuce seara în pădure 27₁₈; *acăfă să ntuneà-rică* = începù să se întunece, să se însereze 186₂₁; *s-nu ntuneàrică* = să nu se întunece 46₁₃; *Cituntunică g'ine-g'ine* = îndată ce se inseră, ce se făcù întunec de-a binele 61₁₇, 86₂₁, 235₁₃, 332₁₇; *ntunicară tu nă hoară* = îi apucă seara într'un sat 80₆; *citu ntunică* = îndată ce se inseră 3₁₈, 153₃₀; *aveà ntunicată* = se întunecase, se înserase 69₁₃, 395₂₅; *Ntunicare* = inserare.

Ntuncaric sm. = întunec, întunecime 161₂₀, 197₇, 395, 396.

Ntunicată sf. = inserare; *pînă seara tu* ∞ = până seara într'amurg 304₁₃.

Ntuncòs adj. = întunecos 87₃₀, 88₁, 172₂₁, 196.

Nturvîsescu vb. IV = tocesc, ascut; *și nturvîsi dinfîl'* = își ascuți dinții 263₁₃.

Nțap vb. I = 1° înțep; *L'i nțapă truplu* = îi nțepă trupul 333₂₀, 342₃₀, 456; 2° ațâț, bag intrigi: *ș-lu nțapă* = și-l ațâță 56₉; *Acăfă să nțapă* = Începù să bage intrigi 490₂₂; Inf. *nțăpare* = înțepare.

Nțăpătòs adj. = ghimpos, care înțeapă 393₁₇.

Nțăpătură sf. = 1° înțepătură; 2° intrigă, ațâțare 409₆, 470₃₁.

Nțercl'u vb. I = cercuesc, pun în cerc, fr. cercles les tonneaux; impresor: *Ask'erea nțircl'e furl'i lu Padea Mare* = Armata impresură pe

hoți la Padea Mare; Inf. *Nțircl'are* = impresurare, încunjurare.

Nțernu vb. III = cern; *nțirnul* = cernut; *nțirnul h'iū cu sita di mătase* = (sunt cernut cu sita de mătase), adică: sunt afurisit de deșept, sunt dat d r a c u l u i; a fi trecut prin ciur și prin dermon 458₁₇.

Nu adv. = nu (pretutindeni); *nu + a* devine: *no-a*, dar niciodată *n'*: *no-aveà* 2₁₄; *no-ascultă*, etc.; În întrebări are senz afirmativ uneori: *nu ti ntreb, țe-î cu feata estă, di doarmi ac-șîi?* = Întrebu-te, ce-i cu fata aceasta, de doarme așa? 36₃₄, 79₃₈; *nu treațe niscîntă oară* = abia trece câtvă timp 76₁₇.

Nuc, pl. *nuși* sm. = nuc 335.

Nucă sf. = nucă, pl. *nuși* 182₇, 233₂₁, 283₂, 366.

Număl'ū sn. = vită mică; *cîte numal'e ai?* = câte capete de vite mici ai? *ș-lo apoea numal'lu* = își luă apoi vita 299₁₈; *nimāl'ū* 484₂₁ (Fărșeroții).

Numă sf. = nume 14₃₀, 53, etc.; 1° *cu numa* = anume 1₁, 2₁₂, 188₁, 131₂₀; 2° *na, da j-di sinduk'a cu numa* = iacă dă și de lada în chestie, despre care e vorba 42₁₃; 3° *si-l' creapă-numa* = (crăpă-i-ar numele) = dracul 180₃₇; 4° *Dracul, pri numa țeà marea* = Dracul, ca să-i zicem pe numele său ade-vărat 460₁; 5° *cu num a-l Dumniqdū* = cu numele lui Dumnezeu: cu ajutorul lui Dumnezeu 115₂₆, 345₁₁.

- 413₃₆; 6° *mari si-l' h'ibă numa* = fie-i numele slăvit 194₃₆; 7° *să-l's-avdă numa* = să-i meargă faima 148₂₀; 8° *Ahită numă lo* = Așă de renumit se făcū 136₁₁; 9° *Ațel ihoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa* = Acela inimioară, acela bătrânețe, acela să le poartenumele (=să le perpetueze numele) 278₂₁, 126₁₂, 205₁₀; 10° *lă lo numa* = le însemnă adresa 166₃₀; 11° *pri numă s-nu-nî dîfi* = să nu-mi zici pe nume (jurământ) 44₉, 32.
- Numătescu vb.** IV = 1° pui nume, numesc: *îl număfiră* = l numiră 116₂₀; 2° menesc: *nă dînă l-număfi s-moară cu tuși* = o zână îi meni să moară cu toșii 37₃, 295₅; *suntu număfite* = sunt menite 284₃₄; Inf. *Nu-măfire* = 1° numire; 2° menire.
- Numir vb.** I = număr; *nūmiră* = numără 397₁₄; Inf. *numirare* = numărare.
- Numir sm** = umăr; *acăță z-da nūmirli* = începū să se codească 206₁₆. Vezi: *anumir, umir*; sn. număr.
- Numtă sf.** = nuntă 6, 34, 40₁₉, 60, etc., etc.; pl. *numți* 88₃₀; și: *lumtă* 339₂₇.
- Nun sm.** = naș 101₃₃, 102; *nune* = nașu e 187₃; *s-fu cu cămeașă di la nuna* = a fost simplu, a fost prost 83₃₉.
- Nuntru adv.** = înăuntru 17₂₆, 38, 41, 177. Vezi: *nauntru*.
- Nupo, nupu** = nu cumvā 397₃, 314. [Etimologia vine: din adv. *nu+po* = pot.] Vezi: *nacă, napu*.
- Nupted vb.** I = înnoptez, mă apucă noaptea; *nuptă* = înnoptă, s'a făcut noapte 333₂₇.
- Nvălescu vb.** IV = învelesc, acoper 305.
- Nvărliga adv.** prep. = de jur împrejur; din prejur 168₇, 443.
- Nvărliged, nvărlig vb.** I = impresor; *lu nvărligă* = îl înfășură, îl impresură 144₃₀.
- Nveastă.** Vezi: *niveastă*.
- Nver (mi∞) vb.** I = mă întristez: *si nvird* = se întristă 73₃₀; *nu ti nveară* = nu te întristă 478.
- Nvescu vb.** III = îmbrac; *mi∞* = mă îmbrac 293; *lu nveasce* = îl îmbracă 72₃; *nveaști* 156₁₃; *acață di nvescu* = se apucă de îmbracă 140₉; *s-vă nveaștiți* = să vă îmbrăcați 328₉; *să nviscū* = se îmbracă 169₁₅; *nviscură* = îmbrăcară 443₂₃; *s-aveă nvisculă* = se îmbrăcase 45₁₀; Inf. *nvișteare, nveaștire* = îmbrăcare.
- Nveț [veț la Fărșeroți] vb.** I = 1° învăț, sfătuiesc: *lu nviță cum să zburască* = îl învăță, îl sfătuie cum să vorbească 17₇, 3₃ (pretut.); 2° află: *nveață țe cură* = află cum stă afacerea 162₁₇; *nviță, că feala eastela h'il-lu de-amiră* = află, că fata este la fiul de împărat 61₁₄; 3° *ti nveți* = te înveți, te obicinuești 3₅; *s-ti veață* = să te învețe, să te sfătuiească 478₂₀.
- Nveț, pl. nvețuri sn.** = învăț, sfat, obicei, deprindere 12₂, 19₃, 167₃₆.
- Nvirdăscu vb.** IV = înverzesc

316₂₅; *să nvirđască* = să inverzească 302; Inf. *nvirđire*=inverzire.
Nvipirăt adj. = ca o viperă, veninos, rău cum n'a mai făcut firea 283₂₃.
Nvirnăt adj. = amărît 444, (pretutindeni) Vezi: *nvirînăt*.
Nvirîn sn. = amărăciune, supărare, mahnire 169₃₂.
Nvirîn vb. I = amărăsc, întristez, supăr: *Amirăroaňa si nvirînđ* = împărăteasa se întristă 7₆; *nu mi fă s-mi nvirîn* = nu mă face să mă întristez 142₂₄; *nu ti nvirînă* = nu te amări, nu te întristă 69₆, 198₁₀; *Nu-nă ti nvirineađă* = Nu te amări 441₁₇.
Nvirlnare sf. = întristare, mahnire, amărire, supărare 198; pl. *nvirînări* 270₃₆.
Nvirlnăt adj. = întristat, amărît 69₁, 39₁₇. De asemenea: *nvirnăt*.
Nvirlnôs adj. = trist, mahnit, amărît 266₂₂.
Nviscûlt adj. = îmbrăcat: *nviscullă* = îmbrăcată 437₃₆. Vezi: *nviscût*.
Nviscût adj. = îmbrăcat (pretutindeni.)

Nvltaresf. = învățare, sfătuire, deprindere, aflare (pretutindeni.)
Nvltăt adj. = învățat, sfătuit, deprins 45₂₅, 92₁, 178₁₁, etc.
Nvltătură sf. = învățătură 19₁, 357₂₇.
Nvirtescu vb. IV = învățesc și înfășur; *nvirtite cu seulu a sk'epilor* = înfășurate cu seul praporilor 15₃₁.
Nvlare sf. = înviere 332₁₀.
Nvie adv. = repede, de grabă 158₃₈, 232₈.
Nvlêđ vb. I = înviez; *va si nvlăđă* = va învia 220₁; *nvlê* = a învia 397₃₃.
Nvllăcescu, nvllăcescu, nvllăc vb. IV = strălucesc, lucesc 279₁; *nvlăc* = strălucia 410; *nvlăc* 114₂₄, 132₁₃; *nvlăc* = lucii, strălucii.
Nvllăre sf. = strălucire 206₃₈.
Nvllăc sm. = luciu, lustru, poleiu.
Nvisare sf. = visare.
Nvisêđ vb. I = visez; *nu ni nvisăm putê* = nu visam niciodată 37₃₀; *niși si nvisă* = nici nu visă 58₇, 177₁₉; *cum niși nvisată no-avea* = cum nici nu visase 222₁, 284₃₇.

N

Nac sm. = prunc, pruncușor 388₃₄, 389₂₆. [Etimol. din *nic* = mic; cuvântul face parte din limbajul copilăresc.]
Nađă adv. = miază; *∞ duđ* = ziua 'namiază, miazăzi 22₃, 229₁₆; *nađă-noapte* = miază-noapte, în miezul nopții 86₃₀, 127₃₁, 329₁₄, 31, 442, 443;

cătră nađă noapti = spre miezul nopții 147₂₈; *nađă-nopți* = a) la miezul nopții 5₂₈, 74₂₂, 119₃₃, 221, 243, etc. = b) Miezilă 243–246.
Nađă-earnă adv. = în miezul iernii 148₂₉.
Nađă-veară adv. = în miezul verii, pe la mijlocul verii 474₃₇. Tot așa: *nađă-toam-*

- nă** = în miez de toamnă;
naqă oară = pe la tocate,
un ceas înainte de apu-
sul soarelui, etc.
Nare sf. = miere 4₃₆, 102, 105,
 195₁₁, 319₂₉, 361.
Nată sf. = tinerețe 141₁₀, 173₂₇,
 201₂₉, 387₃₈.
Nauă, **nao** sf. = mioară, mio-
 riță. Vezi: *nel*.
Naur vb. I = miaun, miorlăesc
 310₁; Inf. *niurare*, *naurare*
 = miorlăire.
Neg. Vezi: *nergu*.
Nel, pl. *nel'* sm. = miel 187; *mu-
 treă ca nel agun* = se uită
 ca miel flămând, adică:
 fără pic de curaj, smerit,
 de compătimit 90₃₁, 91,
 355₁₈; Fem. *nauă*, *nao* =
 mioriță.
Nercuri sf. = Miercuri; art.
Nercurea 277₂, 396, 474₃₉.
Nergu (și *neg*, *neg*) vb. III =
 merg 157; *aide s-nardim*
 = haide să mergem 18₁₉;
narze = merge 236 (Molo-
 viște, Gopeși); *narse* (și
nase 245₂₃) = merse; *va s-
 nergu* (și *va nergu*, *va neg*
 233₂₃) = voi merge; *nerziți*
 (mai des: *nardți*) = mer-
 geți 420; Inf. *Nirdeare*,
Nardire, *Nazire* = Mergere.
Neu (Macedonia, Epir); *meu*
mel (Epir), -*nu*; Pron. =
 mieu; 1° G. D. dela *a neu*:
a neu; *a niu*; Ac. *a neu*; pl.
 N. Ac. *a nei*; G. D. *a niôr*
 (*a nei*); 2° Dela: *a meu*,
a mel: G. D. *a meu*, *a mel*,
amiu, *a mil'ui* (Avela,
 Breaza, etc.); Ac. *a meu*, *a*
mel; pl. N. Ac. *a mei*, *a*
mel; G. D. *a mei*, *a mel*,
a miôr; 3° Dela -*nu*: *tată-
 nu* = tată-meu: G. D. -*nu*;
 Ac. -*nu*; pl. -*ni* pentru
 toate cazurile; 4° fem. *mea*;
 N. Ac. *mea*; G. D. *a mea*
a miei, *a mil'ei* (Epir); pl.
 N. Ac. *a meule*, *a mele*;
 G. D. *a meale*, *a mele*, *a*
miôr, *a miôr*; În compu-
 nere cu subst. *mamă-mea*,
 avem: N. Ac. -*mea*; G. D.
 -*mei*; pl. -*ni* pentru toate
 cazurile (pretutindeni); *tut*
a mea s-feațe = tot după
 dorința mea se făcù 229₃₅.
Nic adj. = 1° mic; art. *niclu*
 33₁₁; *ațel cama nicu* = cel
 mai mic (Fărș.) 475₃₂; *ațel*
cama niclu = cel mai mic
 41₁₂; pl. *niți* = mici 53₂₅;
 art. *niț'i* (pretutindeni) și
niț'il 236₂; fem. *nică* = mică
 22₂₇, 29₂₅, 74₃₄; 2° prunc,
 pruncușor 193, 116₁₅, 221₈;
 3° *nic ma drac* = mic, dar
 drac, dat dracului 374₃; 4°
nă nică acățătură = un
 mic pretext 4₁; 5° *s-feațe*
cama nic = se umili 94₃,
 99₈; *niți un nu s-fățeă*
cama nic = nici unul nu
 se da învins, nu cedă ce-
 luilalt 170₇.
Nicăt adj. = mititel 28₂₄, 127₂₅;
 ~ *a* = mititică 288₁₇.
Nicuz, *nicuzân* adj. = mititel
 29₈, 70₁, 274₂, 420, 421; fem.
Nicuză, *nicuza nă*, 37₂₈,
 200₁₀.
Nicuzôt adj. = micușor, mi-
 titel 70₁₂.
Nijlucân adj. = mijlociu 383₂₈.
Nilă sf. = 1° milă; *nilă greauă*
 = milă, jale sfâșietoare
 198₁₉; 2° *s-ță h'ibă nilă* =
 să'ți fie milă 22₈, 65₂₈; *l'i*
si feați nilă = i se făcù
 milă, îl compătimi 36₁₀; 3°
il curmă nila hîngilu =

i se făcù milă, îl comptiml
mult 25₂₈, 32₁₅, 88₁₅, etc.;
o-arupse nila = i se făcù
milă 290; 4° *și-și feațe nilă*
Dumniđău = și se îndură
Dumnezeu 6₃₃; 5° *ș-k'êtrile*
di m-pade l'-plîndeă nila
= și pietrele de jos îi plân-
geau de milă 342₂₈; 6° *nila*
mea = drăguța mea 457₃₀.
Nîlăds adj. = milos, compăti-
mitor, 66₈, 393₃₅.
Nîl'e sf. = mie; pl. *nîl'* și *nîl'e*
= mii 9₁₃, 133₁₅, 317, 409₂₀.
Nîlôs adj. = milos, cu milă
167₃₂.
Nîluescu vb. IV = compăti-
nesc, am milă de; *a căpi-
tânlu' il' si nilu'* = căpita-
nului (de haiduci) i se făcù
milă 21₃₂; *il niluiră* = îl

compătimiră, avură milă
de el 57₈; Inf. *niluire*, *ni-
lueare*.

Nîlûș sm. = mieușel 275₃,
435₂₃.

Nîr (mi~) vb. I = 1° mă mir;
s-nîră = se miră 57₃₄, 43₂₇;
multus-nîră = mult se miră
9₃₁, 238₁₃; *s-nîrară* = se mi-
rară 115₈; 2° mă distrez:
nîră-te tu udd = distrează-
te în odaie 264₃₄; Inf. *nî-
rare* = mirare, minunare,
distrare.

Nîră sf. = mirare; *te nîra-l'*
într-ocl'i s-l'-află? = ce
(vină) să'i afle? te miri ce
vină să'i afle? 303₆; *nîra-
ță ntr-ocl'i!* = Fi-ți-ar tifla
în ochi! 458₄.

Nîrăt adj. = mirat.

O

O! interj. = ei, măi! *o! pap!*
pap! = Ei! moșule! mo-
șule; 3₂₀, 19; *O, murare!*
= Măi morarule! 23₁₂; *o,*
lele mamă = fă, mămiță
dragă 273, 434₂₅.

Oa! interj. de mirare 482, 483.

Oac! și oacă-ca = cuvânt for-
mat după orăcăitul broaș-
telor 299, 253, 341.

Oae sf. = oaie; pl. *oi*, art. *oile*
14₁₇, 15, 20, 24, 128, etc., etc.

Oală sf. = oală 54, 104, 105,
131₂₀, 162

Oamă sf. = bătrână care trece
vârsta de 90 de ani 259₂₅,
261₁₇, 320, 321. Vine dela
«om», feminizat.

Oară sf. = 1° oară, ceas; *cu*
orî di gușe = cu ceasuri
după gât 276₁₉; *mîne tu*
oara optu = mâine la ora
opt 18₂₁; *nă oară cu oara*

= un ceas implinit, o oră
întreagă 120₃₅, 82₁₃, 89₁₄;
vîră oară = vreo oră,
cam un ceas 36₂₂; pl. *orî* =
ori; ceasuri 6, 31, 77₃₀;
2° *tu (tru) oară* = la mo-
ment 13₉, 15₅, 37₃₂, 66₃₇; *di*
oara șa = din momentul
acela 35₁₁, 13; *di oara estă*
= din momentul acesta 8₃₀;
apruk'ê ș-oara = se apro-
pié și momentul 71₃₂; 3°
o-aduse oara = a venit mo-
mentul priincios 6₃₃; *carî*
s-o-aducă oara = dacă va
veni momentul priincios
363, 63₃₈; 4° *nu k'are* (= *k'ar-
di*) *oara* = nu pierde timp,
nu întârzie 38₂₅, 99₁₃; *după*
psîină oară = după puțin
timp 27₂₈; 20₈, 86₂₅; *după*
năbeam di oară cale =
după câțva timp de drum,

după ce merse puțin 65₃₃;
nu treaște niscîntă oară =
 abia trece cîtva timp 79₁₇;
 5° *ta s-l'i treacă oara* =
 ca să omoare vremea 74₃₅,
 102₄, 116₇, 182₁₈; 6° *nă (ună,*
un-) *oară* = odată 1₁, 6, 35,
 40, 49; *di nă oară* = din-
 tr'odată 1₂₃, 4₂₈, 31₃₂, 36₂₄,
 83₃₄; *di oara estă* = de astă-
 dată 66₁₀; *altă-oară* = altă-
 dată 20₁₄, 77₂₀; *virnă-oară*
 = niciodată (pretutindeni);
di virnă oară = la anul;
 7° *di oară-oară* = din
 când în când 142₃, 221₃₄;
 8° *nă oară cama goña* 47,
 sau *nă oară ma naintea*
 = odată mai curînd 247₂₄;
 9° *di cu oară* = de cu vre-
 me 83₃₅, 208₁₃; 10° *oară*
s-no-aruvdî = să nu suferi
 de loc 131₃₄; 11° *oară lae*
 = ceas rău, moment nefe-
 ricit 119₁₄, 295_{24, 34}; *oară*
bună = ceas bun, fericit;
 12° *ai du-te oară bună* =
 ai du-te cu bine 25₃₂, 65₂₀;
s-lo oară bună = și-a luat
 rămas bun 439₂₈; *s-u pi-*
tricură oară bună = o pe-
 trecură cu bine 302₃₅; 13°
Bună-vă oară = cu bine,
 bună ziua (salut obicinuit
 în timpul zilei) 169₁₈; 14°
Di'nili nu-l băgară oara
 = Zănelo nu băgară de sea-
 mă 33₃₀; *nu-l băgă oara*
 = nu observă, nu băgă de
 seamă 81₁₀, 203₂₃, 288₂₁,
 312₁₁; 15° *Fićorlu își viñi*
tu orî = Băiatul își veni
 în fire 99₁₄, 186₂₆, 252₁₆,
 454₂₀; 16° *oara țe vin că-*
părlî n-hoară = (timpul
 când vin caprele în sat),
 adică: în amurg 94₂₆; 17°

Nă oară mi feați mu-mea
 = Odată m'a născut mama
 (cuvinte spuse de Făt-fru-
 mos, prin care se arată o
 hotărîre nestrămutată)
 159₁₈.

Oarbă. Vezi: *orbu*.

Oartăn, oarfin adj. = sărac
 8₁₀, 13₃₁, 18₈, 32₂₀, etc.; biet:
oărfăna di mumă = biata
 mamă 8₆, 257; fem. *oăr-*
rină 36₃₆; 417—425; *oar-*
finî arupfi = rupți de să-
 raci 211₃₂; *oarfăn căpăit*
 sărac lipit 65₁₅.

Oaspe sm. = oaspete, amic,
 prietin 14, 39₁₄, 79₃₅, 161
 162; pl. *oaspiți* 98.

Oăsplă sf. = amică, prietină.

Oaste sf. = oaste, oștire 36,
 40, 44, 241, 349₃₉, etc., etc.

Oați adv. = aci (la Fărșe-
 roți) 478. Vezi: *aoațe*.

Ocă sm. = ocă (= 400 dra-
 muri) 21₁₀, 239₃₅, 250; pl.
ocă și ucădî 267.

Ocl'u sm. = ochiu, pl. *ocl'i*
 = ochi; *ocl'u di tisagă* =
 jumătate din desagi 226₆
 1° *ocl'i lăi* = (ochi negri)
 = fete frumoase cu ochii
 negri 340₈; 2° *cu patru*
ocl'i = învățat, cu carte,
 cu patru ochi 187₃₃; 3° *h'im*
ocl'i dișcl'iși = suntem ochi
 deschiși, adică: cu carte
 403₃₃; 4° *cu ocl'i cripăfi*
 = din zor, din greu, cu
 muncă obositoare 388₁₇;
 5° *s-l'a (s-coacă) un ocl'u*
di somnu = să-i tragă un
 puiu de somn 49₃₆, 118₂₀,
 136₁; 6° *carî să ncl'i d*
ocl'il' = dacă voiui muri
 371₁₂; 7° *incl'ide ocl'il' s-*
aleađe = hotărește și ale-
 ge pe una 206₆; *ncl'ise o-*

ocl'i = se hotărî 206₃₀, 450₇₁;
 8° *să-l' vînă ocl'il'* = să-i
 vie vederea 222₂₄; *ocl'il'*
acășară să-l' vînă = ve-
 derea începî să-i vie 223₂₇;
 9° *zăptisi avîna țe-l' aveă*
ocl'u = stăpîni via pe care
 își pusese ochii 18₂₈; 10° *îl*
băgă tu ocl'u = îl băgă
 în ochiu 117₂₀; 11° *lă fă-*
șeă cu ocl'ul = le făcî
 semn 307₁₂, 302₂₁; *și-l' căl-*
că cu ocl'ul = îi făcî
 semn din ochi 117₂₀; *și-l'*
deade ocl'i a h'il'-sui, s-
fugă = și-i făcî semn flu-
 lui său, ca să fugă 189₅;
 12° *pînă s-șă freși ocl'il'*
 = cât ai bate în palme,
 numai decît, într'o clipă
 10₂₈, 33₃₈, 454₂₄; 13° *s-nu-*
și h'ibă di ocl'u = să nu-ți
 fie de deochi 136₂₄, 137₂₄,
 326, 336₂₃; 14° *scoate-l' o-*
cl'il' = dă-l la dracul 231₂₈,
 124₃₂, 54₃₃, 488₃₀; 15° *l'i*
scoășiră ocl'il' di cu tota-
luî = a buzără cu totul
 184₁₇; 16° *și-l' scoase ocl'il'*
a vîftului = și-l făcî de
 rușine pe Țigan 344₃₂; 17° *z-*
daŭ ocl'i = să dau ochi,
 să-l vad 7₃₁, 84₃₃, 124₂₂,
 291₁₁, 281₈; 18° *ș-arucă*
ocl'il' nafoară = se uită,
 privește în afară 80₆, 17₁;
 19° *s-l'a ocl'i* = a) să a-
 demenească, să înșele 467₂₂;
 b) să bată frumos la ochi
 253₂, 67₂₈; 20° *și-l' loa o-*
cl'ul la tuti = se price-
 peă la toate 294₁₆; 21° *nu-*
nî lu l'a ocl'ul tră avut
 = nu mi se pare a fi bo-
 gat 369₁₆; 22° *l'i si loară*
ocl'il' = i se întunecară
 ochii 53₂₁, 206₂₇, 279₂, 281₄;

23° *dintr-ocl'i* = din față,
 din ochi 61₁₀, 308; 24° *di-*
parti cît ți-acașă ocl'ul =
 departe cît vezi cu ochiul
 102₃₈; 25° *s-nă lom ocl'il'*
de-aoașe = să fugim de
 aci departe; să ne luăm
 lumea în cap de aci 4₅;
ș-lo ocl'il' de-aclò = dis-
 părî de acolo, fugi pen-
 tru a nu se mai întoarce
 121₁₁, 185₁, 7₃₀; 26° *citră*
îu-l' loa ocl'il' = încotro
 vedeă, în lumea largă
 395₂₁; 27° *nu-l' se-aspărè o-*
cl'ul = nu se sperie de loc,
 nu se temî cătuși de puțin
 66₈, 87₈, 202₇; 28° *nu-nî te-a-*
cașă ocl'ul ti ahtare = nu
 cred, nu sunt de părere că
 ești astfel 178₂₃; 29° *Nîfi*
că-l' si bătî ocl'ul = Nu
 se sperie cătuși de puțin,
 nu se sinchisi de loc 210₂;
 30° *di tine nî si umple*
ocl'ul, că va s-u vașîni =
 de tine îmi vine a crede,
 că o vei omori 264₁₄; 31° *s-*
nu fași într-ocl'i = ca să
 nu-i duci dorul 303₂, 309₁₃;
 32° *Si-ș u bagă ntr-ocl'i!*
 = băgă-și-o-ar în ochi!
 290₂₀, (blestem); 33° *u vrea*
ca ocl'il' din cap = o iu-
 biă ca pe ochii din cap
 191₂₄.

Odă sf. = odaie 330, pl. *ode*
 218, 376. Vezi: *udd*.

Ohtu sn. = ridicătură de pă-
 mînt, deal mic 132₃₀, 139₁₁,
 492; *pinde oahte* = ago-
 nisește din greu; (trăci
 peste delușoare) 268₂₃.

Oh interj. = 1° of! 394₁₁;
 nume propriu după interj.
of! 211—215.

Om, pl. *oamiî* sm. = om

(pretutindeni); 1° *nu easte om* = nu-i om 17₃; 2° *di om-om* = de o m - o m 9₄, 52₂₁, 197₂₉; 3° *l'-află omlu ș-uidia* = i-a găsit potriva 12₃₀; 4° *omlu cu trei scînduri* = om care-i într'o doagă 42₃₉; 5° *Iu-î omlu cu doauă căpiti* = Unde-i îndrăznețul 43₁.

Op! = hop! 405₂₇.

Optu num. = opt 273₃; *mîne tu optu oara* = mîne la orele opt 18₂₁; *optul'* = cei opt 106₂₂; *tu ôptule ori* = în opt ori.

Or vb. I = urez 63₂₆; *urà* = ură, doriă 226₂₉; *lă ură* = le dori 302₃₇. Inf. *ura-re* = urare, dorire.

Orbu, fem. *oarbă* = 1° orb; pl. *org'i*, fem. *oarbe* (pretutindeni); 2° nenorocos = *carî viqû nîîna tih'e oarbă* = dacă văzû prim a soarte nenorocoasă 147₁₄; 3° *s-nu-l a la sã orbu* = să nu-l lase orb: fără carte fără învățatură 187₃₁; *Nveafă-l ș-nis tehne s-nu armină orbu* = Învață-l și pe el meșteșug, ca să nu rămâie orb, adică: lipsit, care să nu știe nimic 214₁₇; 4° *acață orbul, scoate-l' ocl'il'* = prinde pre orb și scoate-i ochii 230₆; 5° *așteaptă n-gură ca fivă puil' org'i* = aș-

teaptă totul de-a gata: a fi mură în gură 7₃₄.

Orđu sm. = orz 115₁₁, 213; *ca calu la orđu* = ca calul la orz 310₃₂.

Ore interj. = mări 11₃₅, 12₁₆.

Orî conj. = ori, sau 135₁₈.

Orix sf. = poftă 299₁₆, 336₂₃.

Ornu sm. și *ornș* sf. = șoim, vultur, aquilă 32₂₃, 474; pl. sm. *ornî* 344, sf. *ornș* 246₂₁.

Os sn. = os 2₂₈, 87₂₀ etc.;

1° *multi-nî poati oslu* = multe pot, multe sunt în stare să fac 413₃₇; 2° *K'alî ș-oasi h'iu* = piele și oase sunt: foarte slab 46₁₉; 3° *aoașe s-nî-alăș oasile* = acli să-mi las oasele, acli să mor 316₁₃, 338₂, 262₅.

Oû sn. = ou; pl. *oauă* = ouă, 100—102, 232—236; 1° *ca scos dit oû* = ca scos din ou, nou-nouț 473₆, 421₂₄, 2° *tră oauă aroșe* = de florile mărului 165₉, 435₁₈; 3° *na-l ca oûlu așel aroșlu* = (iată-l ca oul roșu—din ziua de Paști) eată-l nou, nouț 29₃₂, 108₁₉, 404₂₂, 458₁₈.

Oûlu, nume de munte între Avela, Perivole și Băiasa (Epir) 317.

Oû vb. I = a oă; *găl'ina oauă* = găina ouă; *găl'ina fi uă* = găina care ouă 226₃₄, 236₁₃; *uăt* = ouat 100₂₉; Inf. *uăre* = ouare.

P

Pabès adj. = necredincios; ∞ *ă* = necredincioasă 185₁₈. Din albanezul: „*pa*“ = nu, și „*besa*“ = credință: fără credință.

Pac! interj. = poc! sunetul produs din pocnitura a ceva 27₃₀, 112₁₂, 337₁₃.

Pade sf. = 1° loc șes, pajiște 152₃, 139₃₁; 2° jos: *pîn dî*

pade = până jos 270₂₆;
s-nu cadă m-pade = să nu
 cază jos 15₁₃; *m-padi*;
m-pade = jos, la pământ
 48₁₅, 76, 105₂₇, 237; 3° *pri*
padi = pe jos: *imnă pri*
padi = umblă pe jos, pe
 pământ 53₁₀, 130₁₈, 146₃₆,
 176₁, 284₂; *da pescul di*
padi = trăneste pește la
 pământ 85₂₇, 68₃₄, 144₁₁;
 4° *s-nu ti dai di pade* =
 să nu te tradezi 445₂₈; 5°
ea-ŭ padea = poftim de-ți
 arată puterea cfr. ἰδοὺ ἡ
 Πῶδος, καὶ τὸ πῆδημα 98₁₄; 6°
s nu easă tu pade ali'h'a
 = să nu iasă la iveala a-
 devărul 9₃₆; *nu z-vi d'ŭ*
fi vă tu pade = nu ieși
 nimic la iveală 243₂₁, 70
Ni-u, cās-nu-nicadă grai'u
mpade = Mi-e, că n'o să-mi
 fie vorba ascultată 37₁₆;
zborlu a tăl în pade nu
cade = cuvântul tău e sfânt,
 este ascultat 312₃₇; 8° *m-*
pade nu cade = nu e mai
 pre jos 492₃₄.

Padea-Muşată sf. = (Pajiştea
 Frumoasă) nume de loca-
 litate în Avela, pe mun-
 tele Vasiliţa, unde cresc
 tot felul de flori 182₁₄, 315₂₀.

Pae sf. = zestre 459₂₇.

Pafse sf. = vacanţă 358₂₃; în-
 cetare.

Paitone sf. = trăsura, pl.
paitoni şi *paitonuri* 238₁₈.

Pală sf. = caier de lână dă-
 răcită; fig. *ded nă pală* =
 dădui o fugă, mă repezii;
păl'-păl'i vin oămin'i la
noi = pâlcuiri, pâlcuiri vin
 oamenii la noi. Vezi: *apala*.

Pale adv. = iarăşi 3₃₃, 31₁,
 55₄, 135.

Palmă sf. = palmă 45₃₂, 48₂₃,
 88₂₉, 104₄; pl. *pălhi* = palme
 2₂₉, 125₁; 1° *palmă nu z-*
băteă = nu se îndepărtă
 deloc, nu se deslipiă nici
 cât 321₁₈; 2° *va-l' fi nă pri*
palme = pe palme o să-i
 ție, o să-i îngrijască cât se
 poate de bine 436₂₁; 3° *si-l'*
dămpălmile de-a oă = (să-l
 îmbrăncim de aci), să-l
 izgonim de aci 294₁₃; 4° *nă*
palmă criscă di haraŭă
 = nu mai putea de bu-
 curie 6₃₄; 5° *fi le-arnă că-*
l'urle ca di pri palmă =
 mi-ți mătură drumurile ca
 în palmă 452₆.

Palmă-om şi Barbă-Cot =
 Statu-Palmă-Barbă-Cot
 286, 287, 268—270.

Pal'ŭ sn. = paiu, pl. *pal'e* 79,
 103₁₄, 135₂₃, 172, 173; *tră*
şil'e ş-pal'e = pentru ori ce,
 pentru un lucru cât de
 mic 185₁₈; *di şil'e, di pal'e*
 = dela ori ce lucru, dela
 un lucru cât de mic 240₁₀;
 2° *nu ştiă si mpartă pal'i*
la doi gumări = eră prost
 de da în gropi 98₂₆; 3° *nu*
vrea si-ş aprindă pal'i n-
cap = nu vrea să-şi aprinză
 paie în cap 301₂₇.

Pal'u adj. m. şi f. = prost; de
 nimica; *un pal'u-fičdr* =
 un băiat de nimica 10₇;
pal'u-numă = nume prost
 422₂₃; *pal'u-moară* = răş-
 niţă proastă 91₃₄; *pal'u-*
cîne = căne prost 184;
cu pal'u cal' = cu cai proşti,
 cu mărtoage 200₄, 124₃₀.
 Cuvântul vine din ngr. πα-
 λαίος, παλιδος = vechiu, prost.

Pampore sf. = corabie, navă
 251₁, 253, 418.

Pangu sm. = păiajen 475.

Pap sm. = 1° bunic 134₂₇, 144, 187, 242₃; 2° moșneag 3, 200, 233₁₆, 252, 446, etc.; *pap-nu* = bunicul meu 101₃₀; 3° *pap di pap* = bunic de bunic; 4° *di pap stră-pap* = de moș stră-moș 252₃₄; pl. *pak'* = bunici, moșnegi și *papeași* = bunici, moșnegi; figuri, poze.

Pap-aș sm. = moșneag 3₁₀, 27₂₁, 168₂, 454.

Pap-Aușu-Știe-Tute = Moșneagul-știe-tot 315–316.

Papa-pa adv. = ba! nici decum 111₈.

Papardelă sf. = moft; *cîndu-avdu ahtîrî papardeli* = când aud așa mofturi 14₃₀.

Papcă sf. = rață; *s-feășiră papkî* = se făcură rațe 4₂₉.

Par vb. II = par; *s-pari* = se pare, pare 46₂₂; *va lă si pară* = li se va părea 78₂₃, *și-l' păreă g'ine* = și-i părea bine 15₃₃; *s-anîa-nî si pârû* = și mie mi se părû 6₂₀, 9₃₃, etc.: Inf. *păreare* = părere.

Par sm. = par 106₁₇, 187₁₇, 230, 333₃, 39.

Para = ngr. *παρά*; *para-Dumuiđău* = al doilea Dumneđeû; ajutor omenesc 147.

Parasumă *parasume* sf. = poreclă 336₁₃, 461₃₄; din: *para + numă* = nume.

Paradis (și *paradis*) sm. = paradis 133₂₁, 326–397, 417–438, etc.

Parapun sm. = dor, plîngere 20₁₉.

Pară, Pră sm. = 1° pară, ban; pl. *parăđi* (*parăđi*), *prađi*

34, 62, 233, 256₁₁, 3, 276, etc.; 2° *pară vec'l'u* = monedă veche 25₂₅; 3° *prađi vec'l'i nu trec* = bani vechi, monede vechi nu merg 25₃₁; 4° *carî vrea să știbă... cîfi parăđi il' fațe k'alea?* = cine vrea să știe (=cui îi păsă)... câte parale îi prețuește pielea? adică: cine o băgă în se a m a ? 37₄; 5° *doi parăđi nu-l fășeă amaea* = doi bani nu-i făceă vraja, farmecul: n'aveau nici o putere farmecele 52₃₂, 97₃₀.

Partal adj. = sdrunțeros, coate-goale 238, 268₁₉.

Parte sf. = 1° parte; pl. *părđi* 13₂₀, 25, 29₈; 2° *pri di nă parte* = pe de o parte 12₂₈; *de-ulanlă parti* = pe de altă parte 62₆; 3° *di partea aistă* = în privința aceasta 40₂; 4° *l-toarnă udălu di anantă parti* = caută cu de a m a n u n t u l peste tot 43₅.

Pasaporte sf. = pașaport; *fă-đi caidi pasaportea* = (vizează-ți pașaportul) pregătește-te de moarte 431₃₂.

Pascu vb. II = pasc 404, 405; *cum pășteă cucollu* = cum pășteă cocoșul 30₁₂, 14₁₇, *păscu* = pascu 362₂₁; *și-și paști ocl'il' divarliga* = și se uită prin prejur 54₂₅, 102₁₀; *s-păscu, țe s-păscu ocl'il'* = se uită ce se uită 222₇; *u băgară s-pască* = o băgară să pască... 37₅, 57₁₅.

Paspră-đațe num. = patru-sprezece. De asemenea: *pasprăđațe, p a s p r a ț e* = paisprezece, paspece.

Paspravingli num. - douăzeci și patru 66_{1,1}, 419₁₇;
~ di ori = 24 de ceasuri 365_{1,2}.

Paști, Paște sf. pl. = Paști 56, 90₂₁; art. *Păstile* 416;
z-riđurā la numa lor ca-n qua di Paște = se văzură la mama lor ca în zi de Paști, adică: ca în zi de sărbătoare mare 261_{1,6}.

Pat sn. = 1° pat (de dormit): *z-băgā tu pat* (= se băgă) = se culcă în pat 476, 77_{3,4}; 2° scaun lung făcut pe lângă pereții camerei 5_{3,2}; 3° cat: *Am nā pālate cu patru paturī* = Am un palat cu patru caturi 61₁; *tu patlu din sus* = în catul de sus 61₁; 4° sală în în care se lucrează 133_{1,3}. (Vezi: introducerea); 5° ghiveciu în care se păstrează flori.

Pat, pătăscu, vb. IV = 1° pătesc, sufer; *pate* = pătește *nu pate fivā* = nu pătește, 236_{1,10}; nu i se întâmplă nimic 109_{2,1}, 66₆; *te s-patā, s-patā* = ce o păți, las' să pătească 52_{1,2}; *nu pate g'ine* = nu pătește bine 73_{3,10}; *cā vai patā* = căci va păți, va suferi 85_{3,10}; *vreai pat* = aș fi pătit 63_{2,3}; *s-nu u palā arāulu* = să nu suferă nimic 319_{2,7}; *Te u pate?* = Unde o fi? 407_{2,8}; *ea s-ea te pat* = iată și iată ce mi se întâmplă 35_{1,3}, 10_{1,10}; *dī cap li pate tute* = toate le suferă de cap (= din cauza capului): el însuși este de vină pentru tot ce suferă 282_{2,4}; *riđurā s-pāfirā drast i pinā s-lo alinā*

= au suferit mult dracii până să se suie 4_{2,6}; *La Fărșeroți: s-pat; s-paști, s-pață* = să pătească, să suferă 476; *Inf. pāfire* = pătire, suferire.

Patalone sf. = pe mâni; *lo-adūsirā patulone* = îl aduseră pe mâni, pe targă 310_{2,1}.

Patā sf. = găscă 176, 404, 405; *s-pascā pātile* = să pască găștele 393_{3,1}.

Patni sm. = cartea dela sfârșit (la jocul de cărți) 430_{1,1}.

Patru num. = 1° patru 22; 2° *tu patrul' anī unā oarā s-vīni* = la patru ani să vii odată 30_{3,2}; *dil patrul'* (*pāturl'i*) *kūșāfi* = din cele patru unghiuri 40_{1,1}, 98_{2,1}; 3° fem. *tu pāturle pārți* = în cele patru părți 292_{1,8}; *pāturlu* = alpatrulea 461_{3,2}; 4° *cu patru ocl'i* = învățat, cu carte, cu patru ochi 187_{3,2}; *nu erā dī afe'l' cu ucālu patru sute* = nu erā din cei înțelepți, solizi la cap 276_{3,2}; 6° *am pāturlea, am pātrulea* = în fugă nebună, în fugă mare 28_{2,2}, 48_{1,10}, 81_{1,1}, 147₆, 151₆.

Patruđāti sm. = patruzeci 59, 112—114; *patruđāflu udā* = a patruzecea odaie 222_{3,2}.

Patrusprādate num. = patru-sprezece 1_{6,7}. Vezi: *pasprādate*.

Pādure sf. = pădure 14_{2,1}, 16, 44, 45, etc.

Pādurea-Lae n. pr. = Codrul negru 489.

Pāhā sm. = preț 354₈.

Pāhnle sf. = iesle 36_{3,1}, 109_{1,1}, 162₉.

Pāimine adv. = poimâne;

mîne-păimîne=mîne poi-mîne 333₂₁.

Pălaudă sf.=cântar, balanță 359.

Pălască sf. = cartușiera, în care altădată se ținea praful de pușcă, gloanțele și toate celelalte trebuincioase pentru încărcarea puștii; pl. *pălăștile*=cartușierele 120₂₅.

Pălate sf.=palat 2₃₀, 3, 10₂₉, 35, 36, etc., etc.; *tuți a palătil'e*=toți ai palatului, toată lumea din palat 42₃₅.

Pălăcărescu vb. IV = rog, mă rog 15, 41, 58₂; *va li plăcărsească*=te va ruga 389₁. Vezi: *părăcălsescu*.

Pălesc vb. IV = pălesc; 1° *s-păli di nă oară*=(se păli dintr'odată) o sfeclă, se sperie dintr'odată 54₂₃; *s-păli di nă cali*=o sfeclă de frică dintr'odată 193₃, 456₂; *u păliră*=o făcură să presimtă ceva neobicinuit, de rău augur 486₃₅; 2° *il păli peana*=i-a părut rău 78₂₂; 3° i-a intrat frica, grijea 389₂₄; 4° *s-păli*=îngălbeni (de rușine, frică, etc.) 211₂₀; 5° *s-pălesc*=să izbesc, să arz 107₁₇; Inf. *pălire*=pălire, îngălbenire, sfeclire (de frică, rușine).

Păltare sf.=spată, omoplatul 378; *pultare* 484. Vezi: *plătare*.

Păltescu. Vezi: *plătescu*.

Pălfire sf.=fereastră 9₂₀, 35₂.

Păl'ur sm.=arbust spinos 103₁, 226₁₁, 261, 403.

Pântic. Vezi: *pîntic*.

Păpară sf.=păpară, care se face din părți egale de

pâne, brânză proaspătă și unt; 1° *u mică păpara soă-crăl'e*=o mîncase păpara soacrei, o păți cât de bună din partea soacrei 301₂₆; *o-avea micată păpara li mari*=o mîncase păpara, o pătise cât de bună din partea celei mari 201₂₁; *s-nu mică ș-altă păpară*=să nu mănânce și altă bătaie 466₃₄; 2° *țā-l' feațe tuți păpară*=(ți-i făcū pe toți păpară): mi ți-i omori pe toți 435₃₁.

Păpsescu [mai des: *păfsescu* Epir] vb. IV = încetez; *s-păpsească di ngrîna*=să înceteze cu mărâiala, cu cicaleala 170₁₀; Inf. *păpsire* (*păfsire*), *păpseare*, *păfseare*=încetare.

Păpūl'ū sm.=paparudă; fig. ud learcă 369₃.

Păpuță sf.=gheată 29₃₆, 70₂₅, 83₂₇, 269.

Părăcălie (*pălăcărie*) sf.=rugămintă 116₁₃.

Părăcălsescu vb. IV = rog, mă rog; *ahurh'i s-părăcâlsească Dumnițăū*=începū să roage pe Dumnezeu 24₁. Vezi: *pălăcărsescu*.

Părăpuîsescu vb. IV = întristez; *s-nu-l părăpuîsească*=să nu-l întristeze 131₃.

Părămîb sm.=basm, poveste (pretutindeni). De asemenea: *pîrîmîb*, *părmîb* (*pîrmîb*), *părmîs*. Vezi: introducerea p. I—III.

Părăvulle sf.=1° poveste 146₆, 194, 278₂₈, 354₃₆, 471₂₃; 2° anecdotă. Vezi: introducerea.

Părdle sm.=1° solz (de pește)

295, 296₂₁; 2° fluturi (ce se cos la zuvelci), etc.

Păreac'l'e, preac'l'e sf. = pereche 5₂₂, 70₂₅, 78₁₆, 134₃₂, 156, 240₆.

Păreăsine, Preăsine sf. = post; pl. *păreasini, preasini* 233₂₉₋₃₆, 354.

Părigurie sf. = consolare, mângâiere, parigorie 123₁₃, 202₃, 209.

Părigursescu vb. IV = mângâiu, consolez 306.

Părinte sm. = 1° părinte 1₁₅, 5₃₅, etc.; pl. *părinți* = părinți 35, 243, etc.; 2° titlu de respect dat preoților 101₃; 3° scurtat: *printe*; pl. *prinți* 418

Părintescu adj. = părintesc; *vatră părintească* = cămin părintesc 121₁₆.

Părmăteftu sm. = negustor 60₁₇, 387—391. Vezi: *pră-măteftu*.

Părmătle sf. = marfă; *Ți părmătle easte aistu om!* = Ce marfă este omul acesta? 215₉.

Părmîb. Vezi: *părămîb.*

Părmis sm. = basm 175. Vezi: *părămîb.*

Părnăsescu vb. IV = părăsesc; *va s-l'i părănesească* = îi vor părăsi 17₃₅.

Părtal'e sf. = țol, sdreanță; pl. *părtăl'* = sdrențe 467₈; *si nviscû cu părtăl'le a dracluî* = se îmbracă cu sdrențele dracului 293₂₈.

Părumbu. Vezi: *purumbu.*

Păstrămă sn. = pastrămă 312.

Pășe sm. = pașe 349, 350; pl. *pășăți* = pașale 75₃₆.

Pătărlă, Pătărlăce sf. = cârje 238, 240.

Pătêd vb. I = botez 326₁₂; *me-*

ac'l'imară s-pătêd = mă invită să botez 104₂₄; *s-pătêdă* = să boteze 101₃₄, 422.

vin pătîdât = vin botezat (= amestecat cu apă) 73.

Pătîdare sf. = botez, botezare 109.

Pătîdât adj. = botezat; fig. creștin.

Pătîgune sf. = botez 438₂₃.

Pătună sf. = 1° labă 48₂₇; 2° partea ciorapului cât cu prinde talpa; 3° talpa piciorului.

Pătăsen vb. IV. Vezi: *pat.*

Pătire și Pătare sf. = pătire. întâmplare, suferire: *tute pătîrle* = toate întâmplările 141₂₉; *pătîre* = suferință 285₁, 440.

Pătîli, n. propriu = Păcală 303—338.

Păvidă sf. = cursă, căpcană 367₃₁.

Păzare sf. = 1° târg 37, 79, 216, 217, 354; *di m-păzare* = din târg 14₁₁; 2° preț: *păzarea cil?* = ce preț 82₃₇; *Aestu l'-da nă păzare* = Acesta-i dă un preț 82₃₇; *Ași cădură tru păzare* = Așa începură târgul (= să se târguească) 236₃₀; 4° *fu păzare fără hângi* = fu socoteală fără hangiu 311₁₄.

Peaje, sf. = pelița (dela ou) 359₃, dela măr 326, dela fructe, legume, etc.

Peana sf. = 1° aripă, pană 11₁₅, 138_{261 27}; *cu pene mușate* = cu pene frumoase 174₁₆, 223, 224, 473; 2° *il' pâlî peana* = i-a părut rău 78₃₂ și: i-a intrat frică, grije; 3° *canda-l' si băteă peana picurarlui?* = par'că se sinchisiă păstorul? 97;

necă nu-nă si bati peana di ocl'u=nu mă tem de loc, nu mă sinchisesc câtuș de puțin 146₂₀, 322₃₀, 369₂.

Peapline sm. = pepene și pepene galben.

Peaște sm.=pește; *viđu un peaște*=văzû un pește 2₁₃, 14; (Numaila Samarina și Caterina). Vezi: *pescu*.

Peatie sn.=petec 87₁₉, 148₁₂; pl. *peatițe*=petece 216₂, 365₁₈.

Pëndură sf.=cuiu; fig. dor: *am un dor, nă pëndură tru k'epu*=am un dor, un cuiu în piept 245₂₆. Vezi: *pênură*.

Pênură sf.=1° cuiu 304, 305; pl. *pênure, pênuri* 61; *pênure vîftești*=cuie țigănești 309₃₇; 2° *mași nă pênură am nînga tu inimă*=mai am încă un dor la inimă 51₃₉, 126₉, 127₂₆; *cu pênura tu inimă*=cu durerea în inimă 133₃₀, 179, 205₁₃.

Per, pl. *peri* sm.=păr 107₂₃; *per hrisusit*=păr aurit 289, 291; 1° *ș-alăxi perlu*=își schimbă părul 217₁₃; 2° *a-gumse ca s-nu z-veadă per albu*=se ajunsse să nu se vază bătrân 166₁₆; 3° *perlu l'-si mută*=i se sbârliă părul, se cutremură: a se îngrozi 90₃₄, 302₁₈; *l'i si mută perlu*=i se făcu părul măciucă 337₅; *fi si zbîrlescu perli n-cap*=ți se sbârlesc perii din cap 60₃; 4° *ș-loară perlu de-aclò*=își luară lumea în cap de acolo, fugiră pentru totdeauna de acolo 4₁₄; *l'a-ți perlu de-aol*=fugi, dispari de aci 122₁₈, 298₁₈; *ș-lo perlu*

năpdi în sus=apucă munții, identic cu: apucă câmpii 303₁₅; *va-nă l'au perli*=o să'mi iau lumea în cap 403₁₂; 5° *ascăpară di moarti, ca di pri per*=scăpară dela moarte ca prin minune: puțin a lipsit să moară 295₃₀; 6° *li feațe toate aiste pîn tu per*=le făcu pe toate cu de amănuntul (=până la cel mai mic lucru) 441₃₅.

Per sm.=1° pomul: păr; 2° pară (fructul părului); pl. *peri*=peri; *peare*=pere (fructele părului).

Per-că adv.=decât 165₇, 403. Etimologia vine din: *pri-că*.

Perca sf.=plete, păr lung, lăsat pe spate 83₂₁, 203₅, 350₁₈, 441₁₆; coamă 377₁₅.

Pescu sm.=pește 70₁₄, 84, 162; pl. *pești* 295, 296; *pesci* 73₃₇, 74 (Crușova, Bitolia); *tăfeă... ca un pescu*=tăceă... ca un pește 72₃₃.

Petală sf.=1° potcoavă 45₃₀, 349₂₉, 53, 54; art. pl. *pétalle*=potcoavele (se aud doi «l») 186₂₂; 2° *s-easte-că le-arcă pétale*=dacă a dat ortul popii 30₂₆, 64₃₀, 403₂₄; *le-arcă pétale*=muri, a dat ortul popii 232₃₆.

Petur sn.=foaie, pătură (dela plăcintă): *péturlu dipri suprà*=foaia de pe deasupra (plăcintei) 89₃₆, *péturlu dipri g'os*=foaia dedesupra plăcintei 89₃₇; pl. *péture*=1° foi; 2° iofcă.

Peză sf.=bătaie de joc; batjocură; *să-și bată peză*=să-și bată joc 14₃₁; *pi*∞=spre bătaie de joc 73₆, 254₉.

Pi prep. = pre (pretutindeni);
pi ningă = pe lângă 15₂₄;
pitru = prin 237; *u isusi*
pi h'il'ul = o logodă cu
 fiul ... 174. Vezi: *pri*.

Pi = cuvânt convențional pen-
 tru a însemna «apă» 379₃₁.

Pică sf. = necaz, dușmănie,
 ură; *tră un aveă pică* = în
 contra unuia purtă necaz
 mare, ură mare 312₂₈.

Pleat sn. = păcat 19, 333₃₄,
 335.

Pleul'ŭ sn. = avere în bani,
 strânsă, ca să fie lăsată
 moștenire 354₃.

Pleună sn. = avere strânsă
 de bătrâni, pentru a o lăsa
 moștenire la cel mai iubit
 al lor copil. Vezi: *picul'ŭ*.

Pleurăr sm. = păstor, cioban
 15—20, 96—98, 298, 299, etc.

Pleurărescu adj. = păstoresc,
 ciobănesc 2.

Pleurăroaie sf. = femeia cio-
 banului; păstoreasă.

Pleurărŭ sm. = păstorel, cio-
 bănel 357—359.

Pidipsescu [și: *pidipsescu*]
 vb. IV = pedepsesc 313₃₂,
 348, 349; 1° *mi pidipseaști*
Dumniqđ = mă pedepsește
 Dumnezeu 45₁; 2° *s-pidipsi*
 = se munci, se căznă 48₂₈,
 65₁₇; *mi pidipsescu* = mă
 căznesc 138₁₈.

Pidul'ŭ sn. = scăunel de pia-
 tră sau scânduri făcut de
 o parte și de alta a porții,
 lângă fântâni (în sat) sau
 în mijlocul satului, unde se
 strâng sătenii 81₂₂, 122₃,
 325₂₈, 355₃₈, 430₂₁.

Pigade [recte: *pigađe*] sf. =
 puț (Epir, Tesalia) 341₁₈.

Pillistër sm. = porumbel 6,
 459, 460 (Epir).

Pindară sf. = 1° monedă de
 cinci parale; 2° lescaie,
 pară chioară 39₁₆, 85₁₄, 88₁₅,
 148₃, 354₁₂.

Pindoliră sf. = monedă pre-
 ținând cinci lire otomane
 458.

Pindeare și **pindire** sf. = îm-
 pingere 72₇, 407.

Pingu vb. III = împing 6₁₂,
 29₂₉, 52₃₀, 131, 222; *cum di-l*
pimse afel din vale = cum
 de-l îndemnă dracul 1₂₁;
cavai, cari il pindeă mira
șea laea = vai de cine îl
 împingea (=aducea) soar-
 ta cea nefericită 86₁₂; Perf.
 simplu: *pimșu* = împinsei;
pimlă = (împinsă) perse-
 cutată 315₁₆; prigonită (de
 soartă 402₃₈; adj. *pimtu* =
 împins; prigonit.

Pipër sm. = piper 69₂₂, 91₂₂,
 180. În Macedonia se aude:
k'ipër.

Pipiliță [și *pipiriță*] sf. = sol-
 niță (de piper) 180₇, 69₂₂,
 48₆.

Piponŭ sm. = pepene galben:
se-arucutiră ca pipon'i =
 se rostogoliră ca pepenii
 galbeni 154₆ (Epir). În Ma-
 cedonia se zice: *peăpinc*
 și *gălbônŭ*.

Pir prep. = pe: *pir oași* = pe
 acți 478₇; 237₆. Vezi: *pri*.

Piră sf. = pară: *foc și piră*
virșă = foc și pară vărsau
 12₁₇; *ș-ma piră* = și mai
 foc, și mai pară 413₂₄; *aveă*
un călfă multu piră = aveă
 un ucenic foarte deștept
 503, 202₂₈.

Pirdeșe sf. = fig. frică, spaimă,
 sperietură 185.

Pirgac adj. = deștept, iute, ca
 para focului 38, 39.

Pirindu, Prindu = în ajun;
pirindu sărbătoare = în
ajun de sărbătoare 7₁₆,
36₁₃; *pirindu-fugă* = în a-
junul plecării (fugii) 83₁₀.
Din «*pre + inde.*»

Pirifan adj. = fudul, îngâmfat
171₈.

Pirpirună sf. = 1° mac 340₁₄;
2° paparudă 494₃₀; 3° flu-
ture.

Pirustrie, Pirustie sf. = pi-
rostrie 269₁₂.

Pirușană = termin de des-
mierdare către fecioare
335₂₀. Etimologia din: *per*;
pirușane erau numite altă-
dată fetele, cari își lăsau
părul pieptenat pe frunte.

Pirvole [Privole], n. propriu
de comună aromână, așe-
zată pe muntele Ou în
Epir 347₉.

Piscăr sm. = pescar 82—85,
142, 163, 456, 457.

Piscăril'e sf. = pescărie 84,
163.

Piscăreao. Vezi: *piștircăuă*.

Piscăroaie sf. = pescăreasă,
femeia pescarului 163₁₇.

Piscură sf. = prescură, covrig
286₁₁₋₁₄.

Pisk'ese sf. = peșcheș, dar 6₁₈,
92₁, 118₂₂, 178₃₄, 298.

Pisplescu vb. IV = presăr
170₃₁; Inf. *pispilire* = pre-
sărare.

Piste prep. = peste (pretutin-
deni). Vezi: *priste*.

Piste sf. = credință 234₃₅.

Pistimën adj. = credincios
238₁.

Pistipsescu vb. IV = cred;
va s-pistipsescu = voi cre-
de 41₁; *pistipseă* = credeă
10₁₅; *s-nu pistipsire* = de
n'ar crede 167₂₆; *pistipsin-*

dalui = crezând 334₂₄; *nu-î
mincună tră pistipsire* =
nu-i minciună de crezut
190₂₀.

Piștircăuă sf. = 1° peșteră
253₂₁; *pișcireao*; pl. *piș-
tirêi* și *pișcirêi* = peșteri
172₈; 2° stâncă mare 15₁₁,
253₂₁.

Piștoală (și *piștolă*) sf. =
pistol 134.

Pit prep. = prin (pretut.) Vezi:
priț.

Pit, art. *Pitlu*, nume propriu
= Pit 79, 80, 89, 100-103, etc.

Pită sf. = plăcintă 29, 89₂₁,
263, 298₂₄, etc; *pită di lapte*
= plăcintă de lapte 455₁₀.
Se zice și: *lăptară*.

Pitrêc vb. III = 1° petrec:
s-lu pitreacă = să-l petrea-
că (= să-l însoțească la
plecare până la oarecare
depărtare) 289₂₂, 60₅; 2°
trimet 167₃₀; *pitreați mu-
lari-sa* = trimite pe soția
sa 55₈; *să-ni pitrêți carte*
= să-mi trimiți scrisoare,
să'mi scrii 63₀; *pitrițea* =
trimiteă 7; *pitricuți* = tri-
misei 32₆; *pitricu* 14₈, etc.
și *pitircu* 174₃ = trimise;
pitricum = trimiserăm; *pi-
tricură* = trimiseră 238₂₀,
9₅; *pitricuți* = trimiși 6₃;
Inf. *pitrițear* și *pitreățire*
= trimiteri.

Pitru prep. = prin 437.

Pitrundu vb. III = pătrund,
străbat 47₂₅, 86₁₇, 260₁₆, 130₅;
*cu greu puteă s-u pitrunda
foclu* = cu greu puteă să
răsbească focul 16₂₄.

Pitrundire și **Pitrundeare** sf.
= Pătrundere.

Pitrunic'e [și *piturnic'e*] sf.

potârniche, străbater e 474₃₇.
Plzovul sn. = un fel de plasă cu care se prind peștii 84₁₁.
Plzuescu vb. IV = bat joc; *și-l' pizueasce* = și-și bate joc 256₁₃, 254.
Pinâr sm. = brutar 82.
Pină prep. = până (pretutindeni); *păn* 11₃₇, 43₆; *pîn* 442, etc.
Pinăvîr sn. = bălciu 94₂₂, 189, 190.
Pinďă sf. = pânză 218, 220, 502; *pînďă di pang u* = pânză de păiajen 375₁₇.
Pingi'n sm. = păgân 48₁₈; crud, nelegiuit 313₃₁; spurcăciune 159_{13, 14}; fem. *pîngînă*: păgână, răutăcioasă 128; spurcată 103₃₃.
Pinginescu vb. IV = spure 281₃₉; *pîngînit* = spurcat 95₁₃.
Pine sf. = 1° pâne 30, 32, etc.; pl. *pîni* = 82; 2° *pînea cucului* = (pânea cucului) un fel de buruiană 25₃₆; 3° *agumse avutlu aestu s-no-aibă di sum nare* = ajunse bogatul acesta să n'aibă existența, să n'aibă nici pâne 273₅; 4° *s-țā scofî pînea* = să-ți câștigi existența 221₂₇; 5° *pînea domnului s-nu u calfi vîrnă-oară* = să nu fii niciodată nerecunoscător față de stăpânul tău 188₁₉, 190₈; 6° *di cîndu-ți mîcăm pînea* = de cînd te servim 357₉; 7° *s-intri tu pîne vāsîl-k'ască* = să ocupi funcție regească 187₁₂; *intră tu pîne-l'* = intră în funcție-i 350₁; *armase fără pîne* = rămase fără existență, în

lipsă mare 168₁₈; slujbă 119₂₇; 8° *loară di hăbare iu l'a pîne amirălu* = aflară unde se găsește împăratul 9₆; *iu l'a pîne* = unde se află 124₁₉, 158₃₃, 245₈, 270_{..}, 375, etc. etc.; 9° *pîni nu-l' si băgă n-gură* = eră foarte abătut, în cât nici poftă de mâncare nu aveă 51₃₂, 200₃₀; 10° *te ș-u mică pînea, carî s-nu poată să-l' cună...* = la ce trăește el, dacă n'o puteă să-i sterpelească... 80₁₈; 11° *s-u vî-tămă cu pînea n-gură* = s'o omoare fără nici o milă 132₂; *no-aveă pîne s-mică* = n'aveă nici ce mîncă, eră foarte sărac 90₂₄; *da pîne a furlor* = e necinstită, neașezată 346₁₅.
Pintle sn. = pantece, burtă 393₃₂; *pântic* 16₇.
Pîntică sf. = burtă, pantece 131₃₂, 144; 1° *o-adră... cî-n-șlică pîntica* = să săturau deabinele 162_{29, 30}; 2° *cu pîntica la gură* = în poziție, însărcinată și aproape de naștere 211₂₀; 3° *loai nica nă pîntică* = mai mâncai odată 324₁; 4° *plîndeă h'il i tu pîntica mîmînlor* = plîngeau fiii în pantecele mame lor, eră groază mare 337₃; 5° *s-nu imnă cu pîntica nafoară* = (să nu umble cu burta afară): să nu umble despoiați 177₁₇.
Pînsescu vb. IV = întunec, iau vederea 206₃₈.
Pladea (de-am ∞) loc. adv. = deacurmezișul; *l-u deade citră de-am-pladea* = (a-

pucă deacurmezişul): a mers în neştire 358₁₆.
Plaiū sn. = plaiu 15₂₁; *oile păşteau plaiū* = oile păşteau pe plaiu.
Plaină (de-) adv. = pe plaiu.
Plan sn. = plan, proiect 419₃₃, 420; 1° *cu fe plan* = cu ce meşteşug, cu ce viclenie 113; 2° *Acăfă uvreūtu s-u bagă pi plan mul'area* = Începû evreul s'o ademe-nească, s'o scoaţă din minţi pe femeie 234₂₉.
Plase sf. = lume, populaţie 342₂.
Plată sf. = 82, 83, 167, 354.
Platan sm. = platan 434.
Plăcărsescu. Vezi: *pălăcâr-sescu*.
Plăscăneseu, plăscineseu vb. IV = plesnesc 15₆, 68₃₅, 103₁₇, 284₈; *plăscînî (to-arideare)* = pufni (în răs) 364₂₉; *eapa-l' plăscînî nă clufată* = iapa îi trânti o lovitură din picior 186₃₆; *li plăscîneaşte tu cîreap* = le trănţeşte în cuptor 473₁₀; *mi plăscînişî tu zîndane* = mă trântişi în închisoare 78₃₁; *plăscînîră pâlîile* = plesnîră din palme, aplaudară 249₁₈.
Plăşed vb. I = turtesc; *plă-săt* = turtit; *plăsare* = turtire.
Plăstură sf. = pânzele cu tot conţinutul lui 497₃₆.
Plătare sf. = spată, omoplat; *pri plătări* = pe spate 449₂₅; *şi-l' aspîsiră plă-tările* = (şi-i întoarseră spa-tele) = îl gonîră, îl alun-gară 226₄. Vezi: *păltare*.
Plătescu vb. IV = plătesc 83, 148, 162, 351; *pînă aoaşe*

plătîră = până aci plătîră 1₁₂; *plătî ca preftu* = plăti ca popa 104₂; de aseme-ne: *păltescu*: *si-nî pâl-teşti* = să-mi plăteşti 25₃₂.
Plec vb. I = plec; *tufî plică* = toţi plecau 155₁₅; *Năinte s-pleacă* = înainte de ple-care 146₂₉; *plîcă* = plecă 332; *am plicată* = am plecat.
Pleaacă, plească sf. = plească, pradă 105₃₁, 184₁₁.
Plicare sf. = plecare; *tu ∞* = la plecare 12₃₂, 398.
Pligueseu vb. IV = rănesc 476₆; *şi-l' plîguî* = şi-l răni 59₂₆; *s-plîguî* = se răni 156₂₆; *cu inima plîguită* = cu inima rănită 25₃₃; Inf. *plîguire* = rănire.
Plîmună sf. = plămân. De ase-menea: *plîmîn*.
Plîn adj. = 29₈, 54, 133₃₆, 305.
Plîscută sf. = palmă; *il' deade nă plîscută* = îi dede o palmă; *dup-aistă plîscută* după această palmă (= pe-deapsă cerească) 439₁₁.
Plîmtu adj. = plângător, isto-vit de plânsete, jelit, duios 126₂₅, 441; *s-turnă plîmtu* = se întoarse plângând 163₂₁, 197; *sor-sa şideă plîmtă* = soru-sa şedeă plângătoare 47₂₂.
Plîngu sn. = 1° plîns, vaiet 22₂₆, 58₃₄, 111₅, 136₂₃, 439; 2° plângere, văitare; *deă-diră plîngu* = a duseră plângere, reclamară 40₂₈; pl. *plîngute* = plânsete 58₃₄, 339₂₂ şi *plînguri* = plân-sete, plângeri 322.
Plîngu vb. III = [Ind. prez. *plîngu* 7₃₁, *plîngî* 3, *plînde*, *plîndem* şi *plîndim*, *plîn-*

dêfi și *plîndîfi*, *plingu*. Imperf. *plîndea* m. Perf. *plîmșu*, *plîmșiși* și *plîm-sêși*, *plîmse* (*s-plîmse* = se plânse 13.), *plîmsim*, etc.; Part. *plîmtu*, *plîmtă*] = plâng; *Bagă s-plîngă* începe să plângă 45₁₇; *cîndu plînzea* = când plângea 173₂; 2° *și-și plîndea parăpunle* = și-și plângea dorurile 20₁₉; 3° *z-duse să s-plîngă la gîdicător* = se duse să se plângă la judecător 18₁₁; 4° *tră ae-stă l'-plîndea inima lui* = de asta se vaită el 126₁₃; 5° *ș-plîndea mira fea laea mărata* = își plângea nefericita soarte 88₁₂; 6° *plîmse-plîmse* = aplâns, aplâns: mult de tot 57₁₁; 7° *plîndea h'il'i tu pîntica mîmîlor di jalea ș-dîpîra-reu* = plîngeau fiii din pîntecetele mamelor de jale și amarnică vaitare (= de groază mare) 337; Inf. *plîndea-re, plîndîre* = plângere.

Plîngurôs adj = plângător, tânguios 407₁₃.

Plîntu vb. I = împlânt, înfig; *li plîntă* = le înfipse 61₁₈; *și-l' plîntă cuțitul* = și-l' înfige cuțitul; *și-l' plîntă tu k'eptul a stih'iului* = și-l' împlântă în pieptul stafiei, smeului 16₃₄; 2° plantez; *plîntăi trei prunî tu grădină* = planteai trei pruni în grădină.

Ploae sf. = ploaie; *dă nă ploae* = plouă! dă o ploaie! 26₁₃; *cari deadi nă ploae* = când plouă odată 26₁₅;

dideă ploae = plouă 173₁; pl. *ploi*.

Ploace sf. = placă 420.

Ploscă sf. = ploscă (servește pentru pus vin) 325, 383.

Plup, pl. *pluk* sm. = plop 122, 221.

Pluscu'escu. Vezi: *pruscuk'escu*.

Plumbu sm. = glonț 476.

Poaă sf. = plasă (de prins pește) 84₁₄, 163₁₉.

Poală, pl. *pol'* și *poale* sf. = 1° poală (de haină), sort 53₂₃, 144, 182, 283₁₂; 2° *cu poala dinăinte* = (cu sortul înainte) adică: servitor 470₈; 3° *surpă (meare) ună poală* = a scuturat la mere cât încape o poală (de cămașe, cum se obișnuște a se purta la Pind) 239₂; 4° *ș-băgă poăile m-brîu* = își strânse poalele la brâu, adică: se pregăti de muncă 98₁₉; sau: luă o hotărîre.

Poarcă sf. = scroafă 206; *poarca va-ți dau din casă* = am să te gonesc, să te dau afară din casă 303₁₄.

Poartă sf. = poartă 35, 45₁₇; 78₂₈, 133, etc.; pl. *porfi*, art. *porfîle* 36.

Poate adv. = poate; *poate ș-avdît h'iî* = poate și renumit ești 10₃₈; *poate c-are hăbare* = poate că știe 11₁₄, 66₆; *că poate-poale* = că doar doar 65₁₈.

Poă, pl. *poăce* sn. = ulcior (de pământ) 11₁₈, 48₂, 54, 149₃₀, 343₃₉.

Pole sf. = Constantinople 226₂₅.

Polim sn. = războiu 6₂₈, 7, 58₁, 191; *trag tu polim* =

pornesc la rășboiu 196;
mută polim = ridică rășboiu 339.

Pom, pl. *poñi* sm. = 1° pom 88₃; 2° *pom*, pl. *poame* = fruct; *di tute poămile* = de toate fructele 65₉, 295₃₇; *pomlu sum pom va s-cadă* fructul sub fruct va cădea (proverb) 282₂₅.

Pon, pl. *ponuri* sn. = durere, dor; *tră ponlu țe-și aveă* = pentru dorul ce-și aveă 93₃₂; *o-acășară pônurile s-feată* = o apucară durerile (de naștere), ca să fete 121₁₈.

Pondu adj. = pustiu; *un pondu de arap* = un păcătos de arap 1₁₈; *ponda di xeană* = amarnica, neagra străinătate 1₃; *țe s-adară ș-tu pòndile xean* = ce să facă și în neagra străinătate 66₂₈; *ponda di bană* = pustia de viață 24₁₃; *ponda-l' di tih'e* = pustiu de noroc al său 68₁₂; *di pondul di lup* = de nemernicul de lup 106₁₈; *căsili tuti pondi ș-ermi* = casele toate pustii și părăsite 121₃₅.

Poreu sm. = porc; pl. *porfi* = porci 53, 54, 140, 141, 232.

Portu vb. I = port 8, 38₃₄; *s-lu portu* = să-l port, să-l duc 81₁, 229₂₉; *s-l'i poartă cu doăuli mîni* = să-i poarte cu amândouă mâinile, adică: din belșug 96₁₂; *Tih'a s-l'i poartă cu saclu* = Norocul să-i care cu sacul: cu grămada, din belșug 97₃₁; *Tută lumea s-purtă aclò* = Toată lumea se purtă acolo 270₂₁; *s-purtă cît puteă cama g'ine*

= se purtă cât puteă mai bine 56₁₀.

Portu sn. = port; *Portul a nostru easte ca di zămane* Portul nostru este ca din vechime.

Pot vb. II = 1° pot 9₁₃; *nu putēm* = nu putem, nu suntem în stare 45₂₅; *carî vâi poată* = cine va puteă 36₃, 38₁₆; *nu puteăi* = nu puteai 22₃; *cît puteă* = cât puteă, din toate puterile 25₁₄; *cîte nu cama puti* = câte n'a mai putut 8₁; *cît putură* = din toate puterile, cât putură 34₂₇; *s-putearim* = de aș puteă 52₂, 79₁₅; *s-puteari* = de ai puteă 68₁; 2° biruesc, înving; *l'-u pot mine a oăstil'eî* = înving eu oastea 219₃₀; *va l'-u poată* = îl va birui 12₅, 249₁; *l'-u puti a șarpilui dușmân* = îl birui pe șarpele dușman 12₂₅, 156₃₂, 322₂₆; 3° *nu poate* = este bolnavă 396₂₆; 4° *can-da ș-îoi nu va s-po s-u fac* = par'că și eu n'o să pot s'o fac 73₁₂; *așel fi va s-poa* = acela care va puteă 262₃; *c aistă nu poa s-h'ibă altă* = căci asta nu poate să fie alta 289₂₈, 234₃₀. Forma *po* (pot), *poa* = poate vine din *po(t)*, *poa(te)* cfr. *bărba-su* pentru *bărbatu-su*, *ta-su* pentru *tată-su*, etc.

Pradă sf. = pradă 47₁₅.

Prag, pl. *praguri* sn. = prag 54₁₈, 81₁₅, 103, 291₂₉.

Praș sm. = praz; pl. *prași* 62₁₅, 152₂; 2° *s-lo-acăș tu prași* = să-l prind cu mâna în sac 305₂₁, 311₈, 368₃₉, 373₈.

Pravatòs adj. = puternic, tare, din răsputeri (Epir) 116₂₂, 161₁₀, 228₂₅, 341₉, 347₃₄. Etimologia cred că vine din *pri* = prea și *virtòs* = tare.

Pravdă sf. = vită, (cal, bou, vacă, catâr, măgar, etc. nu însă și oi, capre, cari se numesc: *numal'e, tuti pută*) 62₃₀, 98₃₆; pl. art. *prăvdile* 9₂₈, și *prăvdile* 258₃₉; = vitele; *ca vîră pravdă* = ca o vită 96₁₅.

Pră. Vezi: *pară*.

Prămătâr sm. = negustor 236.

Prămăteftu și (*Părmăteftu*) sm. = negustor 83, 189, 251—254, 328.

Prămătie sf. = 1° marfă 189, 251; 2° *u ștea țe k'irută prămătie easte* = o știă cât de proastă este, o știă ce vită încălțată este 53₃₃, 230₃₈. Vezi: *părmătie*.

Prăxescu vb. IV = menesc; *și-ni prăxești cama laea* = și-mi măneste totce-i mai rău: soartea cea mai rea 35₁₄.

Preac'l'e sf. = pereche 29₃₆. Vezi: *păreac'l'e*.

Preaslu. Vezi: *păreăsine*.

Preftu sm. = preot, popă 8₂₆, 100—106, 398, etc.; 1° *goacă preftul di bil'e* = joacă popa de nevoie (proverb) 33₃₅, 406₁₀; 2° *il' deade dol'i a preftului* = a dat ortul popii 370₂₀, 93₅.

Pri adv. = prea: *s-hărisi pri multu* = se bucură prea mult, mult de tot 142₁₅.

Pri prep. = pe (pretutindeni); 1° *pri căsmete* = la noroc 459₁₀; *și-l loaă tră soț pri cale* = și-l luai tovarăș de drum 13₃₂; 3° *pri di nă*

parte = pe de o parte 2₃₄; 4° *pri trei anî* = la trei ani 65₂₃; 5° *va lă vînă pri cap* = le va veni peste cap 42₈; 6° *si-și kară mintea pri nîsi* = să se înebu-nească după ele 34₇; *trețe pir la casa* = trece pe la casa 237₆. Vezi: *pi*, *pir*.

Prică (di ∞ conj.) = decât 240₃₀.

Pricăd vb. II = rog, mă rog de cinevă; *și-l' pricadi* = și-l roagă, se roagă de el 28₁₅; *pricade la el'* = se roagă umilitor la ei 461₁₀; *vinî la aușlu și-l' pricădî* = veni la moșul și i se rugă 26₁₇, 32₁₂, 44₂₆; *Tih'a l'-pricădî la c'o a r l'e a Mintil'eî* = Norocul se prosternă rugător la picioarele Minții 97₁₃; *și-l' pricădură amirăluî* = și se rugară de împărat 146₁₁.

Pricē sf. = vietate, viețuitoare 47—51, 87₃₃, 143₁, 281₁₉, 317₁₂, 459.

Pridău vb. I = 1° predau; *să s-pridă* = să se predea 339₁₃; *se-arîde și-l' si pridă* = se înșală și i se predă 234₃₅; 2° *că h'il' ū-tu nă prideade* = căci fiul tău ne trădă 21₃₀, 22₂₇; pentru sensul de «trădez». Vezi și: *prudău*.

Prifac vb. IV = prefac; *el s-prifeațe* = el se prefăcî 203₂₂, 279₂₁, 475₁₀; *s-prifeațe* = se transformă, se prefăcî 321; *s-prifeățiră* = se prefăcură 108₂₀, 171₁.

Prifaptu adj. = prefăcut.

Prifățire și **prifățearē** sf. = prefacere.

Prifteasă sf. = preoteasă 105₂.

Prigūr (mi ∞) vb. I = jur, fac jurământ puternic; *să s-prigūră* = să jure solemn 13₃₆. Inf. *prigurare* = jurare, jurământ.

Primnare sf. = preumblare 78₃₆, 154₃₃, 155, 314₁₃.

Primnu vb. I = preumblu; *să s-priimnă* = să se preumblă 11₃₂, 42₁₇; *u priimnară* = o preumblară 328; *s-priimnă* = se preumblă 77; *priimnă-te* 77₁; *me-am priimnată* = m'am preumblat.

Prim, prep. «prin» înaintea lui *b*, *p*: *prim pade* = pe jos.

Prima adv. = cât se poate de bine: *z-dufeă âgrulu prima* = ogorul mergea cât se poate de bine 117₁₀; 282₁₈. (Cuvântul este popular).

Primansūs (di —) adv. = de prisos; cu prisosință; 1° *bîneaqă un om di primansūs* = trăește un om de prisos (=fără rost în lume) 366₉; 2° *nă de a de Dumniqă pradī di ∞* = ne dede Dumnezeu bani cu prisosință 218₂₆, 362₃₁, 399₁₀; *umplū j-doaūa fusi di primansūs* = umplū și două fuse mai mult 301₃.

Primăveară, primuveară și prumuveară, prūmuveară sf. = primăvară 21₂₄, 24₃₅, 25₃₅, 129, 335₁₂, 279₃₁.

Primnare. Vezi: *priimnare*.

Prin prep. = prin 37₉, etc.

Princă sf. = capcană, cursă 367₄₁.

Prinde vb. unipers. III = 1° se cade, trebuie: *aoă prindi s-h'ibă* = aci tre-

buie să fie 43₁; *prindi să se-află* = trebuie să se găsească 52₁₉; *nu prindi* = nu se cuvine, nu se cade 95₃₄; *Gugabaș prinde un ca tine* = Primar se cade (să fie) unul ca tine 187₁₀, 308, 342; *prindea* = trebuie, se cuvenia 82, 92₁₁, 96₃₄, 102₁; 2° a sta bine, a te prinde: *strănhile-nă prindu* = mă prind bine hainele; *află-ți prindu ârmatle* = ție îți stau bine armele; *nu prinde* = nu stă bine 400₁₉.

Prindeare (și *prindire*) sf. = trebuie; a stă bine: *di-pri prindearea țe-ți fac ârmatli* = după modul, cum te prind armele 136₂₇, 411₂₅.

Printră prep. = printre 131₁₀, etc.; *printr-ocl'i* = prin ochi 103₃₂.

Pripsit adj. = elegant; *pripsit ș-aleptu* = elegant și distins 85₃₇, 141₁₁.

Prisine sm. = o greutate ce se pune la fus dedesupt, ca să-l ție vertical 73₈.

Priste prep. = peste 4₁₆, 8, 31, 66₃₅, etc. Vezi: *piste*.

Prisupră prep. adv. = pe deasupra 78₁₇, 79_{6, 9}; *nīs ș-u l'a prisupră-l'* = el se însărcinează 309₁.

Prît prep. = prin 4₁, 8, 45, etc., etc. Vezi: *pît*.

Privegl'u vb. I = priveghiez; păzesc; *băgă s-priveagl'i* = băgă să păzească 127₃₀. Inf. *privigl'are* = preveghiere, păzire.

Prîi interj. = cuvânt prin care îndemnăm pe măgar la mers 116₃₂.

Prîndîre (și *prîndare*) sf. — prânzire; de prinzit 289.

Prîndu sn. — 1° prânz, masă de prânz 83₁₀; *fură ael'i-măfi la prîndu* fură invitați la masă 98₂₀; *Ahur-h'iră s-l'-aducă prîndu și-țină* — Începură să-i aducă prânz și cină (mâncare la prânz și la cină) 176₂₂; 2° *s-avea ap ruk'atā a prîndului* — se apropiase (ora) de prânz 73₃₃; 3° *Na-ū și ursa, prîndu oară, s-toarță la culcuș-l'i* — Iată-o și ursa, pe la prânz (— miezul zilei), se întoarce la culcușul ei 48₅, 95, 179.

Prîndul-mare sm. — prânzul mare, miezul zilei 208₆, 468.

Prîndu și prindu, prîndăscu vb. IV — prânzesc; *șidū s-prîndă* — șezi să prânzească 47₃₀; *s-prîndă* — 231₃₈, 403₂₀. Inf. *Prîndîre și prîndare. Am prîndită* — am prânzit.

Proahe sf. — puroiu. Vezi: *proū.*

Prok'ū. Vezi: *aprok'ū.*

Proū sm. — puroiu 443₁₇; 1° *sînde ș-proū versu dua tută* — (sânge și puroiu vărs toată ziua): o duc numa într'un chin cumplit în continuu 186₁₁; 2° *cu sînde, cu proū* — cu necazuri mari 488₁.

Proscut sn. — strop.

Prot. — 1° *ântăiu* 7₂₂; *cu nveasta di prota* — cu nevasta dintăiu 56₈; 2° primul: *și-l' feași c-a protlu* — și-i făcu ca și primului 33₁₀; *protă* — întâiu 66₁₈; prima.

Prucuk'le sf. — stare, pricopseală 487₃₁; *viră prucuk'le mare no-adră* — nu făcu mare pricopseală 65₂₂.

Prucupsescu (mi ∞) vb. IV — pricopsesc; ajung bine; *prucupsit* — pricopsit, de treabă 40₂₀; ajuns bine, în stare bună 206.

Prudău vb. I — tradez 22₁₇. Inf. *prudare* — trădare; *prudat* — trădat.

Prufusescu vb. IV — apuc, ajung; *un di el' nu pruf-tusî si s-ascundă* — unul din ei nu apucă, nu reuși să se ascundă 23₁₈.

Prumuveară. Vezi: *primă-veară.*

Prun sm. — prun.

Prună sf. — prună și curcuduse 49₂₅, 85₅, 197₁₀; *plîndeă cu lăcriîli ca pruna* — plângea v a r s â n d lacrimi ca pruna 123₁₃.

Pruscuk'escu și prusutescu vb. IV — stropesc 204, 364₁₁; *s-lu pruscuk'ască* — să-l stropească 52₃₈; *li pruscuk'i* — le stropi 284₁₀; *plus-cuk'i* 29₁₃. Vine din *proscut* — strop.

Pseftu adj. — mincinos: *îo mincundō s-tine pseftu* — suntem la fel, unul ca și altul 76₃₀.

Psemă, pl. psëmate sf. — minciună 81₃₆.

Psihuharte sf. — pomelnic, (— hârtia în care sunt însemnate numele morților) 151₃₂; *lo-avea tricută di multu tu psihuharte* de mult îl trecuseră în pomelnic, printre cei morți 253₃₀.

Psîn adv. — puțin 27₂₀, etc.

Format din *puțin* — *pțin*, *psin*. Vezi: *puțin*.
Psol'ă adj. — mort (Se zice de vite și de păgâni) 340₃₀;
psuah'e = moartă 102₁₁, 105₂₁.
Psumă sm. — brutar 41₂₂.
Psusesen vb. IV = mor (despre vite și păgâni); *psuseă* (oile) = muriau oile 16₃₉; *psusiră* = muriră 17₁₅, 159₁₉; *ti psusescu di scop* te omor în bătaie 125₃.
 Vezi și: *supsescu*. Din ngr. *ψυχω*.
Ptiū interj. — Ptiu! când scui pă cinevă 103₂₂, 470₇.
Pțin adv. — puțin 2₂₅. Vezi: *puțin*.
Pucle sn. — ulcioraș 12₃₂, 495.
Pudrume sf. — subterană; pivniță în pământ, sub-sol 358, 359.
Pugunic sm. — masa ce se obișnuște a treia seară dela nașterea unui prunc și destinată ursitoarelor 387.
Puîl'ă sm. — 1° pasere, pui, pl. *puîl'*, fem. *puîl'e* și la Fărșeroți *puîl'ă* 479, 9, 11, 23, 24, 67₇, 173 — 175, etc., etc.; *ni puîl'ă nu calcă* = nici pasere nu umblă 47₃₆; *iu niți puîl'ă nu bateă* = unde nici pasere nu cântă 132₁₃; 2° *puîl'ă di ficôr* = un pui de băiat 126₁₃; 3° *puîl'ă azbuirătôr* = paseră sburătoare, maiastră 35₃; 4° *puîl'ă cîntăt* = pasere maiastră 47₁₇; 5° *s-nî-aduți dușmanlu puîl'ă gură di om* — să-mi aduci pe dușmanca pasere vorbitoare 37₁₆, 6° *iu feată puîl'i* — unde

fată paserile; departe peste nouă mări și nouă țări 10₁₃; 7° *armăsiră... ca puîl' fără cloce* rămaseseră... ca puii fără cloșcă (— fără nici o apărare, fără sprijin) 268₂₃; 8° *ca țivă puîl' org'i* — ca niște pui orbi, care așteaptă totul deagata, în gură 7₃₄, 366₅; 9° *puîl' vedeă ntr-o-cl'i* — vedeă stele verzi pe pereți 470₃₆; 10° *videm țe puîl' vai acăți* — vedem, ce treabă ai să faci 373₃₆.
Puîl'a, nume propriu de băiat 163.
Pulbre sf. — praf, pulbere 442.
Pulitle sf. — 1° oraș 45₂₀, 327; 2° mulțime.
Pulită sf. — poliță (— o scândură așezată frumos la perete astfel, ca să servească la așezarea farfuriilor și celorlalte obiecte de bucătărie) 48₆, 52₃₇, 218, 254, 407.
Pulmu, pl. *pulni* sm. — două mâni pline formează un *pulmu* 338₃₂, 355₁, 4; *di-ți păreă cu pulmul că-l' măcă* — de-ți păreă, că cheltuie cu mâinile pline 39₃₃; pumn.
Pulpă sf. — pulpă 84₂₇, 237₁₄.
Pultare sf. — spată 484₂₃.
 Vezi: *plătare*, *păltare*.
Pul'an sn. — băț 478.
Pundie sf. — pustie.
Pungăr sn. — pungă de piele, în care își păstrează cio-banii cremenele, amnarul, iasca și alte lucruri trebuincioase lor 343.
Pungă sf. — pungă 39₁₆, 42, 43, 218₃₁, etc.: *că angir-*

*mari aveà suflată draclu
tu pungă* — cât despre
bani, suflase dracul în
pungă: n'aveà parà chioa-
ră 162₂.

Punte sf. = punte 107. La
Samarina se zice: *pung'e*.
Pupăză sf. = pupăză 21, 299;
*nu mi fă s-l'au calea li
pupăză* = nu mă aduce
la desperare, ca să mă faci
să-mi iau lumea în cap
303₂.

Pupu-pu! = interj. de groază
și desperare, de spaimă
și alarmă 21₂₁, 42₃₄, 43₁₀,
121₉, 303₁₇.

Purcăr sm. = porcar 228₃₂,
232.

Purdical'e sf. = portocală 41₄.
Mai des se întrebuințează:
purtucal'e.

Puric sm. = purece 168₃,
176, 363₂₃, 459, etc.; 1° *l'i
se-adună înîma cît un
puric* = i se strânse ini-
ma cât un purece (de frică)
74₂₆; 2° *ncălță ș-puriclu*
= potcovesc (ei) și pe pu-
rece, de deștepți ce sunt
96₃₂; *cîndu lumea ș-pu-
riclu lu ncălță* : când
lumea potcoviă și pe pu-
rece: când eră lumea foar-
te deșteaptă 100₂.

Purtăr sm. = portar 404₃₆.

Purtare sf. = purtare, port
10₃₅.

Purumbu (și *părumbu*) sm.
= porumbel; pl. *purung'i*
= porumbei 144₁₄, 459, 501.

Purumbă sf. = porumbiță
275₂₀; *părumbă* 442₂₇; *gucă
ca părumbe* = jucău ca
porumbițele 438₃₈.

Pusputescu vb. 1V = pipăiu,
caut pe dibuite 310₁₁, 311₃;

fe tut pusputeaște = ce tot
pipăie, ce tot caută pe
dibuite 83₃₁; *s-pusputeaște*
= se pipăie 381₃₈; *puspu-
teă* = scormoniă 2₁₆, pipăia
410₁₆.

Pustu adj. = pustiu; *hoara
Grămuste... armase pustă*
= comuna Gramoste... ră-
mase pustie 18₂; *pusta di
cătușă* = pustia de pisică
419₂₅.

Pusulă sf. = busolă; *u k'irū
pusula* — nu mai știe de
loc ce face 276₁₃.

Pușel'e sf. = ciumă 121₃₅, 151.
265₄, 290, 298.

Pușel'at adj. = ciumat.

Pușpurēd vb. I = șoptesc la
ureche; *pușpurd* = șopti
134₃; Inf. *pușpurare*
șoptire, șoptă.

Pușputescu vb. IV = șoptesc,
vorbesc încet cuivă la ure-
che 113₂₉.

Pușteau adj. = șt rengar.
craiu; *pușteane!* (greșit în
text: puștane) = stricatul!
405₃₃.

Puștu adj. = stricat, craiu,
șt rengar; *No-avdî cucof-
l'i al puștu de-amird cum
cîntă?* = Nu auzi cocoșii
nemernicului î m p ă r a t
cum cântă? 203₃₃.

Putē adv. = 1° niciodată 37₄,
52₃₃, 164₉, 233₂₆, etc.; 2° *cum
niși n'visată no-aveà puti*
= cum nici nu visase vre-
odată 222₆.

Putare sf. = putere, virtute
52₃₁, 63₂₉, 68, 97₁₄, 139₂₄;
cara s-l'ibă cu putare
de-o fi cu putință 141₃₆;
ma nu easte cu ~ = dar
nu-i cu putință 327₃₆.

Putrid adj. = putred; *putrid*

de-avut = putred de bogat, foarte bogat 355.

Putridăscu vb. IV = putrezesc 146₂₅; 1° *s-l'i putridăscă oslu* = să-i putrezească osul: să-i sfințească oasele; 2° *N-casă putridă qua tută ca vîră feată* = putreziă (= sta) mereu în casă ca o fată 303₃₂.

Putridiine sf. = putrigaiu.

Putridire sf. = putrezire.

Putrigane sf. = putrigaiu.

Putut adj. = puternic, tare
• 219₇, 395; trecut 439₂₆.

Put, pl. *puțuri* sn. = puț 8₁₀, 73, 103₁₀, 265.

Puțin adv. = puțin 18₁, 22₁₃, 108₁, etc.; *cama puțină* = mai puțină 2₁₅; *puțin* 197; forme prescurtate; *pfin pfină, psin* 188₅, 336₁₀; *După multu-psin* = După mult puțin (timp) 85₇; *s-loară multu-puțin* = își luară mult puținul: tot ce au avut 35₁₇.

Puvonă sn. = infecție, murdărie.

Puximade, pl. *puximădă* sf. = galetă 366, 367.

R

R. Aromânii obișnuiesc a pune un „a” înaintea cuvintelor începătoare cu litera *R*. Totuși la Fărșeroți, la Muzichiari și la parte din Aromânii Pindenii se păstrează *r* fără proteticul „a”. Fărșeroții pronunță pe „r” ca: *r* îndoit: *rr* și, în unele cuvinte, unii îl pronunță cu totul gutural, ca un „γ” grecesc.

Rac sm. = rac 166₁₉.

Radă sf. = rând, hal; *pi ah-tare radă* = în așa hal 244₁₄.
Vezi: *aradă*.

Rană sf. = rană; *am nă rană tru inimă* = am o rană, un dor la inimă 246₆; plagă.

Rate adj. = rece 243₃₆.

Rădăcină sf. = rădăcină 165₁₂.
Vezi: *arădăfină*.

Râm vb. I = răm; *râcâiu* 479₂₂.

Râmîn vb. III = rămâiu 243, 478.

Rău adj. = rău 477, etc. Vezi: *arău*.

Răvdare sf. = răbdare 478.

Reccamân adj. = sdrențuros 482₂₈.

Reck'î adj. = vechiu, sdrențuros 481₃₅, 483.

Reng'a sf. = păcăleală; *reng'a țî-l' feațe stih'iulu* = păcăleala ce-i făcu smeul 16₂.

Rigac sf. = rugămintă 185₂₉.
Vezi: *ariğè, ariğae*.

Rihate sf. = liniște 195. Vezi: *arihate*.

Rod vb. III = rod; *îu va să s-roadă* = unde se va roade 478₅; *s-roase* = se roase 479. Vezi: *aròd*.

Roput sm. = treapăt, sgomotul produs de caii, cari merg în treapăt 244₁₆, 18.

Rug sn. = spin, mărăcine 383₃₃.

Rumân sm. = Român.

S

Sa pron. pos.=sa; *nor-sa*=nora-sa; *mă-sa*=mamă-sa; *sor-sa*=soră-sa; *tetă-sa*=mătuşa-sa (pretutindeni); G. D.: *saî: fiçorl'i a sor-saî*=băieţii surorii sale 169₃₃; *Il dîse ea a norsaî*=li zise ea nurorii sale 7₂.

Sac sm.=sac 13₁₈, 11₄, 33, 80, pl. *saî* 67, 305; 1° *Bunêfi făţeă cu saclu*=Binefaceri făceă cu grămada 65₃, 97₃₄, 123₂₈; 2° *am groşi şi flurî cu saclu*=am bani cât de mulţi, mulţi de tot 355₁; 3° fel de blană femeiască.

Sade adv.=numai 166₁₇. (Provincialism).

Sală sf. = sală 38₁₃ (neologism).

Salţe sf.=1° salcie; 2° nume de localitate la Avela, unde se află un izvor cu acelaş nume 292₃₄, 293₆.

San sm.=farfurie de argint 454–458.

Samure sf. = samur, blană; *lu nviscû cu samure*=îl îmbracă cu blană 18₂₃.

Sap vb. I=sap 95₁₈, 182, 295; Inf. *săpare*; Part. *săpăt, -ă*.

Sapă sf.=sapă; *cu dinîl' ca săk*=cu dinţii mari ca colţii sapei 147₃₅.

Sarcă. Vezi: *sârică*.

Sare sf. = sare 15₃₀, 31₁, 28, 167₃₁, 393; *sare ş altu fe!*=(sare şi alta ce!): cât despre s a r e, mai pune-ţi pofta în cuiu 26₁₂.

Sârică, scurtat: **sarcă** sf.=sârică, haină groasă de postav, care se poartă de

Aromâni 305₁₁; sunt felurite sârici: *sârică turnată* 305₁₃; *sârică flucată*=cu floci de lână, albă peste tot; *sârică şulă*=sârică fără epulete; *sârică cu urecl'e*=sarica cu urechi, cu un fel de epulete, etc, etc.

Sârfină sf.=povară, cât poate duce o persoană pe spate: *sârfină di leamne*=povară de lemne, cât poate duce o persoană pe spate 46₁₂, 454₁₄; 2° greutate 237₃, 257₂₃; 3° adj.=însărcinată; *me-alăsd sârfină*=mă lăsa însărcinată, în poziţie 7₂: *armase sârfină*=rămase însărcinată 61₃₁, 316₃₀; *ş eră sârfină*=eră însărcinată 258₁₁, 438₁₄.

Sat sm.=saţ, saturare; *no-are sat*=nu se mai satură.

Satrazam sm. = prim-mini-stru, în Turcia 461₁₁.

Satur vb. I=satur 126₁₆, 247; *pînă să s-sătură*=până când să se sature 30₂₃, 31; *nu si sătură di băşari*=nu se sătură sărutându-l 47₂₄; *nu-l sătură di gucari*=nu-l sătură de joc 134₂.

Savan sm.=giulgiu 36₂.

Sazmă sf.=covor de păr de capră 300₃₀, 366₁₃.

Să, s- conj.=să (pretutind.). Vezi: *si*.

Săcöl sm.=şoim 174, 175.

Săditeq vb. I=săgetez, trag cu săgeata; *şi-l sădite*=şi-l săgetă 374₁₃.

Săhate sf. = ceas 419, (Macedonia); în Epir se zice: *oară*.

Sălăg'escu, sălg'escu, sirgl'escu (*sărgl'escu*), *sirg'escu* și *sărg'escu* vb. IV = 1° dau drumul; *sălg'i căpak'a* = dede drumul capacului, lăsă să cadă capacul 8₁₉; *și-l sălg'i bărnul îng'òs* = și-l slobozi brăul în jos 39₈, 73₈, 265; 2° dau, drumul, liberez; *sălăg'à Mușata-Loclu* = liberează pe Frumoasa-Locului 144₃₉, 174, 175; *lamăa nu li sirgl'à apăli* = balaurul nu liberă apele 49₃₁, 249₃₀; 3° mă reped, dau năvală; *sirgl'aști atumțea gò nili cu zlak'li* = se repede atunci voinicul cu fiarele 52₃₄; *si sălg'iră* = se repeziră 61₃₁, 13₉, 70₂₆, 110₁₂; *ti sirgl'iși dipu niși* = te repeziși după dânșii 81₂₇; 4° *sirgl'escu c'nile* = asmut cănele asupra cui vă; *sirgl'iră cînli* = a) au asmutit câinii; b) se repeziră, deteră năvală câinii 112₂₉; *sărg'iră* = se năpustiră 14₁₁; 5° *cîndu-l' sărgl'i dăscatu* = când li se dede drumul dela școală 188₄; 6° *cu coada... sălg'ită* = cu coada... întinsă 2₂₉; Inf. *sirgl'are* și *sirgl'ire*, *sălăg'are* (*sălg'are*) și *sălăg'ire* (*sălg'ire*) și *sărgl'ire* (*sărgl'are*), *sărg'ire*.

Sănătate, sănătòs. Vezi: *sî-nătate, sînătòs*.

Săpune sf. = săpun 261₁, 2, 385; *Funea și săpunea (te așteaptă)* = spânzurătoare (te așteaptă) 406₁₈.

Sărak'e sf. = grije mare, preocupare neliniștitoare;

mași ună sărak'e-l măcă = numai o grije îl neliniștia, nu-l lăsă în pace 9₃₃; *Il mică sărak'a multu* = Il muștră mult conștiința 243₃₃.

Sărave sf. = palat 477—779

Sărătòr sm. = trăistită, servind la păstrat sare 180₃₀.

Sărbătoare sf. = sărbătoare 7₁₈, 90₃₀, 98₂₇, 363; *lișoară* = sărbătoare ușoară, în care nu e păcat dacă lucrezi 235₃₅; *u feați sărbătoari mari* = făcù serbare mare 130₂₉.

Sărgl'escu. Vezi: *sălăg'escu*

Sărg'escu. Vezi: *sălăg'escu*.

Sărminiță sf. = 1° prunc, copilăș 262₃₄, 331₃₈, 332₂; 2° leagănul pruncului 102₃₂, 103₁₀, 242₂.

Sărună sf. = Salonic; *tine plătiși Sărună* = tu plătiși la Salonic 83₁₇.

Sătină sm. = satana, căpetenia dracilor 467.

Sătul adj. = sătul, săturat.

Săturat adj. = săturat, îndestulat 208, 357₁, 468.

Scad vb. II = scad, reduc; 1° *apa scade* = apa scade; 2° *scade trei groși, cîți armî'n?* = scade trei piaștri, câți (piaștri) rămân? 3° *acădă să si scadă quă di quă* = începù să scadă (să meargă rău, să sărăcoască) din zi în zi 336₁₇. Inf. *scădeare* și *scădire* = scădere.

Scafă sf. = pahar 231, 378; *cu ocl'ul ca di scafă* = cu ochiul mare cât gura de pahar 38₁₄.

Scaldu vb. I = scald; *mi scaldu* = mă scald 114₂₂.

222, 223; *să si scaldă* = să se scalde 202₃₂.

Scapit vb. I. Vezi: *ascapit*.

Scamă sf. = scamă, caier de bumbac; clăbuci de săpun; se zice și: *scāmang'e*.

Scamnu sn. = scaun; 2° darac; *nu-i furcă și scamnu* = nu-i lucru femeiesc (lit. nu-i furcă și darac) 201₃₃, 300₂₇, 301₁; 3° tron 14₇, 40₂₁, 45₃₈, 97₁₁, etc.; *s-l'-alasă scamnul* = să-i lase tronul 433₂₂; 4° *scamnu-lemnu* = mașină miraculoasă, sburătoare 288₄.

Scară sf. = scară 102, 221, 222, 259; pl. *scări* = a) scări și trepte; b) scările dela șaua calului) 252₃₆; *lumea estă scări-scări eastē* = lumea aceasta este schimbătoare (când unii sunt bogați, când alții), cfr. așa e roata lumii 273₄.

Scark'in (mi ∞) vb. = mă scarpin; *scark'inare* = scărpinare.

Scarmîn vb. I = 1° scarmăn (lâna, cânepa, bumbacul, etc.); 2° fig. a o tulă la fugă; *va le-aibă scărminată* = o fi șters-o 108₃₆; *li scărmină de-aclò* = o șterse de acolo 182₃₂; *Ai s-li scărminâm* = Ai s'o ștergem 215₃₆, 260₁₈; Inf. *scărminare* = scărminare.

Scăqūt adj. = 1° scăzut; 2° sărac, scăpătat, sărac lipit 416₁₀.

Scăldare sf. = scăldare.

Scăldătoare sf. = scăldătoare, loc unde se strânge apa râului, de par'că formează o scăldătoare.

Scălsesen vb. IV = răcăiu (cu

unghiile, cu un bețișor, etc.); *scălsindalui* = răcăind 30₁₂. Inf. *scălsire* = răcăire.

Scănlisen vb. IV = săcăiu, fac în necaz cuivă 114₁₁.

Scărăle vb. I = mă răstesc; scrășnesc (când ameninț pe cineva); *ahurh'i să scăr-cică dinfil'* = încep să scrășnească din dinți 15₁, 263₃, 265₁; *cindū l'i scăr-cică nă oară dinfil'* = când îi scrășni odată din dinți, când se răstă odată 407₄. Inf. *scăr-cicare* = scrășnire, răstire.

Scărică sf. = scară mică; scări dela șaua calului 392₁₁.

Scărk'escu, scirk'escu vb. IV = sfârșesc (țesătura la răsboiu); *carī si scărk'esti* = după ce vei sfârși 300₂₉; *scărk'i arizboilu* = sfârși (țesătura) din răsboiu 301₂₀; *Pōlimlu aveā scirk'itā* = Răsboiul se sfârșise 211₁₆.

Scîndură sf. = 1° scândură 112, 408; 2° un fel de cărpitor, pe care se întind foile de plăcintă 29₇; 3 *omlu cu trei scînduri* = omul prostănac 42₂₉; *o-aduk'i... că-ī cu trei scînduri* = o înțelese, că-i lipsește o doagă 54₁₀; *easti cu trei scînduri* = este într'o doagă, prost 209₂.

Scîntăllōră sf. = scântie (Epir) 165₂₄.

Scînteal'e, pl. scîntel' și scînteal'e sf. = scântie 15₁₁, 92₇, 165₂₄, 268₃₂, 279; *scînteal'e viqū catilu* = scântei văzu cadiul: a vedeă stele verzi pe pereți 55₃₂.

Scintil'are sf. = scânteiere, a da scânteii.

Scintil'ă vb. I = scânteiez; *scintil'ă de-amălamă și vămândi* = scânteia, (strălucia) de aur și diamante 133₁.

Scirk'escu. Vezi: *scărk'escu*.

Scirpă sf. = aschie; pană, servind la despicatul lemnelor 103_{21, 22}, 334₂₈, 415, 416.

Sclav sm. = rob, sclav, prizonier; pl. *sclăvi* = robi 287₂₉.

Sclăvil'e sf. = sclăvie, robie.

Sclăvnescu vb. IV = robesc, reduc în sclăvie. Inf. *sclăvuire*, *sclăvuire* = robire.

Sclincă adj. = sgârcit, avar.

Sclincăme sf. = sgârcenie.

Sclotă sf. = lovitură din picior 482, 483. Vezi: *clofă*, *clufată*.

Scol vb. I = scol: *u sculară* = o sculară, o ridicară 29_{17, 18}; *si sculd* = se sculă (din somn) 5₂₁, 86₂₃; *scoală h'il'a* = se scoală fiica 44₁₆; *scoală di cu noapte un vimtu* = se ridică peste noapte un vânt 80₁₃; *s-ti scoli* = să se scoli 440₂₈. Inf. *sculare*.

Scos adj. = scos; *mincună scoasă di cōlulu* = minciună născocită de cel fără coadă 185₈. Vezi: *scot*.

Scot vb. III = 1° *scot* 3₇; *să scoată apă* = să scoată apă 8₁₂; *scoase căcula* = scoase căciula 8₁₃; *vai scoată* = va scoate 19₁₀; Perf. *scos*, *scoasiși* și *scusêși*, *scoase*, *scoasim*, etc.; 2° *fil'i-fil'i lu scoăsiră* = îl sfășiară, îl făcură bucățele, bucățele 13₁₀; 2° *nă scol sūflitu* =

ne chinuesc amarnic 22₁₆; 4° *lu scoăsiră la amirălu* = îl prezentară la împăratul 51₁₇; 5° *E! scoate tora, h'il'ū, z-videm fe n-adusiși* = Ei, arată acumă, fiule, ca să vedem ce ai adus 66₁₆; 6° *l'anūmiră și-l' scoate un cama ng'òs* = îi numără și-i găsește (la socoteală) cu unul mai puțin 2₂₁; 2° *s-nu fi-u scot io* = de nu mi-oiu răsbună eu 44₉; *s-nu fi-u scutearim* = de nu mi-aș răsbună 44₃₂; 8° *iu s-l'i scoată draculu* = unde să-i ducă, să-i mănă dracul 72₁₂; 9° *s-țā scofi pinea* = să-ți câștigi hrana, existența 221₂₇; *dua fea nu scoase niși ti pine* = în ziua aceea nu câștigă de loc 256₄; Inf. *scutare*, *scoătire* = scoatere; Part. *scos*, *scoasă* 27₁₄.

Sclu. Vezi: *șliū*.

Serlăt adj. = 1° scris; 2° pictat, zugrăvit par'că cu penele; frumos 472₂₂, 473₁; *feală scriată* = fată foarte frumoasă; *ținirea fea scriată* = tinerețea cea pictată 36₁₀.

Seriată sf. = ursita, soartea, destinul 126₁₄, 129, 332₂₈; 2° *ași l'eră scriata* = așa i-a fost scris, merit 24₁₄, 44₂₁, 125₅, 126₅.

Serlătură sf. = ursită, soartă 127₂₁, 334₈; scriptură, scris.

Serlū vb. III = scriu 197, etc., etc.; [Part. *scrișū* și *scriăi*, *scrișiși* și *scriăși*, *scrise* și *scrie*, *scrisim* și *scriem*, *scrisit* și *scriăt*, *scrisiră* și *scriară*; Part. *scriăt*, *ă*]; *scrie nă carte* = scrise o

scrisoare 78₂₉; *să-l scrie ditru soarte pînă tu moarte* = să-i menească de când se naște până la moarte 199₂₂. Vezi: *soarte*; Inf. *scriare*=scriere.

Scrum sn.=scrum; lucru afumat 53₃, 207₂₃, 279, 311, 407, 412.

Scrum și serumed vb. I=fac scrum, afum (despre mîncări); *scrumăt* = afumat; *mîcare scrumată* = mîncare afumată; *cu limba scrumată*=cu limba scrumată, necăjit foc 23₃₄.

Scrumare sf.=facere scrum, afumare.

Seuk'ŭ 237. Vezi: *ascuk'ŭ*.

Sculle sf.(Macedonia)și *scul'ò* sm. (Epir) -- școală 75₃₁; *va s-k'erî di sculie*=ai să rămâi dela școală, ai să pierzi dela învățătură 235₃₄; *nu aveà sculie* = n'aveau școală, curs 235₃₅; *scul'ò*, pl. *scul'ăfi* 2₁₀, 7, 35₁, 128₉ *sculie*, pl. *sculiŭ*.

Scumbusecu vb. IV=suflec mînele 286₃₂.

Scumbu, scumpu adj.=scump, drag 8, 24₂₃, 116, 176, 266, etc.; pl. dela *scumbu*, face: *scung'i* 354₆; dela *scumpu*: *scunk'i* 1₈; fem. *scumpă* = dragă 3₄, 75₁₂, 188, etc.; *scumpul a mel*=scumpul (=bărbat) al meu 7₃; *lugu-rîi de-afeale scûmpile*=obiecte din celescumpe 67₁₃.

Scumpeate sf.=scumpe 43₃₀.

Scupò sm. = scop 337₃₁.

Seutic sn.=fel de aba, servind de căptușală la samare sau din care se fac haine mai proaste 135₂₃, 193₂₉.

Scutur vb. I = scutur 184: *gucară, si scuturară cari nu vru*=jucară și se scuturară toți 34₁₀; *și scutură caplu* = își scutură capul 203₅; *să scătură prin casă* = să deretice, să curețe prin casă 275₁₉.

Scuturare sf.=scuturare; curățire (fiind vorba de casă).

Scutură sf.=grije, bătaie de cap 42₇, 201_{18, 24}, 414₉.

Se, s- pron. reflexiv=se (pre-tutindenî); *is hărneà*=se hrăneau 40₂₇. Vezi: *si*.

Seamîn vb. I = 1° seamăn: *u siminăi*=am semănat-o 102₅; 2° *aròv simină*=dărdăiau de frică 275₃₈; *acață să seàmină aròv di frică* = începe să dărdăie de frică, să o sfeclească rău 430₂₈.

Seară sf. = sară 3₈, 4₂, 55₂, etc.; pl. *serî*: *serle alante* = serile celelalte, următoare 255₃₃; *astă-seară* = în astă sară 80₁₀, 94₂₈; *aeri-seară*=ieri sară; *aoaltari-seară*=alaltăieri sară, etc.

Seate sf.=sete 121, 189, 378; 1° *mi lo seatea*=mă apucă setea 103₉, 135₁₈; *nî-u seate* = mi-e sete; *l'-aprease seate* = li se făcù sete grozavă 8₁₀; *mor di seate*, *ardu di seate* = mi-e grozav de sete 20₁, 293₁₅; *să-l curmă ună mare seate* = să i se facă o sete mare 15₃₅; 2° *si-ș astingă seatea* = să-și potolească setea 35₂₄; 3° *L'-aveà seate mare* = îi purtau (ei) mare necaz 405₇, 408₂₃.

Seatîr vb. I=secer; *oamîn'i sițiră sk'icurle* = oamenii

secerau spicele 103₁₃. Inf. *sișirare*=secerare, seceriș. *Seavire* sm. = crivăț, vântul care suflă din spre nord 170—172

Sec vb. I=1° sec, usc; *sicd puțlu* = a secat puțlu; 2° *va ț-ul sec aistu mer* = o să-ți sec mărul acesta, o să-l fac să sece, să nu mai producă fructe 174₃₁, 33, 31, 175₁; 3° *l'-u sicd (mîna)* = i-a uscat-o (mîna) 340₃₈; 4° mi-e frig (Epir); *sicâi, că-î arcoare multă*=mi-e frig, căci e frig tăricel. Inf. *si-care*=secare, uscare, a-ți fi frig.

Sec adj. = sec, uscat; *pom sec*=pom sec, care nu produce fructe; *fînlînă seacă* = fântână secată; *seacă ș-goală s-ti ved*=vedea-te-aș seacă și goală (blestem).

Semnu vb. I = însemn: *tu ișită simnară*...=la ieșire însemnară 312₁₇; *cîtu-l simnară tu tiștere*=îndată ce îl însemnară în catastif 364₁₂. Inf. *simnare* = însemnare; Part. *simnâl, -ă* = însemnat, -ă.

Semnu, pl. *seamne* sn. = 1° semn 8₇; *feafe un semnu cu caplu*=făcî un semn cu capul 13₈, 50, 85 96₅, 122₈, etc; 2° dovadă, semn; *s-l'ibă semnu* = să fie semn, dovadă 49₁₅, 57, 71₂₈, 353₁₀, 11; 3° țintă: *s-tragă tu semnu* = să tragă la țintă 345₁; 4° minune: *tră semnu* = spre minune 11₁₁, 44₁, 48, 70₁₃; *di semnul ți vișură* = de minunea ce văzură 13₁₁; *om easli i semnu* om

este sau minune 36₉; *pol s-fac seamne și cudiî* pot să fac minuni 170₄; *semnu mare*=minune mare 131₃₂, 187₃₆; *semnu di cal* minune mare de cal 406₁₀, 279₉; 5° *ș-lo semnul di pășe*=își luă numirea de pașă 349₃₈; 6° *Aveâ ș-nis un semnu di cal'* Aveâ și el un rând de cai [*semnul di cal'* se socotește dela 7—12 cai] 300₁₈, 100₅; *om cu semnu* om cu semn, însemnat, distins 339₃, 155₈; om însemnat (sens rău) 131₂₀.

Semte sf. = hotar 114₉.

Seu sm. seu, grăsimie 15₄₁, 123.

Sfină sf. = pană de lemn, servind la despicatul lemnelor; *mași io l'i știu sfină* — numai eu îi cunosc rostul 349₁.

Sfinduk'e sf. = ladă 41, 144, 261. Vezi: *sinduk'e*.

Sfinusesen vb. IV=întăresc bine prin cuie, bat cu cuie, închid bine 95₁₅, 112₁₃.

Sfrinteal'ă sm. uliu, care prinde paseri, rîndunele, etc. 460₂₇.

Sfuldir vb. I = a fulgera, a trăsni: *se-ascăpiră și sū sfuldiră*=să fulgere și să trăsnească 52₇.

Sfulgu sn.=trăsnet 58₁₁, 443; *agudî ca di sfulgu*=trăs-nit par'că: uimit peste fire 25₂₈; *cîndo lo-agudî sfulgul* = par'că fu lovit de trăsnet 290₁₁.

Sl, s, se 1° conj. sâ: *si-l da* = să-i dea 15₇; *si-gi readă parinșil* = să-și vază părinții 1₁₁; *s-facă* = să facă

- se-ascapă* = să scape 1₂₆, etc., etc.; 2° conj. dacă, de: *si știu, că lumea k'are* = de aș ști, că pierе lumea 286₆; *că si nu* = că de nu, căci dacă nu 4₃, etc., etc.; *s-easte-că* = dacă 6₃₉, 7₄, 54, 80₃₁, etc.; *s-fure-că* = dacă 247, etc.; 3° pron. reflex.: *si surd* = se însură 1₂; *s-fățea* = se făceau 1₆, etc., etc.
- Sibepe** sf. = pricină; *di nîsă sibepe* = din pricina ei 447₆, 19, 384₁₃.
- Sicară** sf. = secară 131₂₈.
- Sicât** adj. = 1° secăt: *merlu ațel sicatlu* = mărul cel uscat, care nu produce fructe 175₁₇; 2° friguros (Epir).
- Siellțescu** (mi ∞) vb. IV = mi-e urît; *s-nu-s iclițescă* = să nu'i fie urît 150₂₀; *nu-s iclițea dip și dip* = nu se sinchisiă cătuș de puțin 488₁₉.
- Sifere** sf. = oaste 444.
- Sigur, sigură** adv. = de sigur, cu siguranță 315₈, 438₁₄; adj. = sigur, neîndoios.
- Sihărik'e** sf. = veste (bună); *s-nu-l' l'au sihărik'e* = să nu-i dau de veste 7₆; *și nu vru s-l'i l'a sihărik'e* = și nu vroî să vestească 7₁₀, 54₁₈, 101₃₁, 193₁, 405₁₂.
- Simfunle** sf. = condițiune 46₂₃.
- Simiğl** sm. = covrigar 309₃₃.
- Siminare** sf. = semănare.
- Simintă** sf. = sămânță 76₁₆, 27, 102, 251, 496; *Simintă-di Bumbac* = (să mănța de Bumbac), nume de oraș 76₃₂.
- Simită** sf. = covrig 307, 309.
- Simnare** sf. = semnare, însemnare.
- Simnăt** adj. = însemnat 312₂₁; *om simnăt* = om însemnat, om cu semn 131₁₅.
- Simtu** vb. IV = simt; *cari simță* = cari simțiau 173₁₁.
- Sin** sn. = sân; pl. *sine* 51, 63₂₁, 67₂₁, 83₁₁, 223₇, etc., etc.; *s-cu nul pi sin* = cu prunc la sân 314₃; *și stai cu mînle n-sin* = și stai cu mâinile în sân; și stai fără să dai ajutor? 349₁.
- Sinduk'e** sf. = ladă 38, 42, 43, 313, 347. Vezi și: *sfinduk'e*.
- Singur** adj. = 1° singur 52₂, 32₁₂, 35, 57; 2° însuși: *intră singur tu grădină* = intră însuși în grădină 9₂₁; *singură a viina mărtiriseaste* = însăși via mărturisește 18₁₆; *singur-ni* = însu-mi 92₂₅; 3° unic: *s-avea un singur k'il'ū* = își avea un fiu unic 23₂₉.
- Sinur** sn. = hotar 15₆, 16₃, 398₂₆.
- Siñac** sn. = fr. givre; ger tare 170₃₅.
- Siptămină** sf. = săptămână 1₆, 50₂₂, 88₃₁, 138, 259, 502. Vezi: *stămînd*.
- Sirin** adj. = senin 80₁₄, 18.
- Sirmă** sm. = capital; *va lom sirmă grăile aușlui* = vom lua în seamă vorbele moșului 434₂₃; *va li lo sirmă* = le-o fi luat drept bune 211₂₁.
- Sirmă** sf. = mătase 73₇, 79, 156, 182.
- Sirsēm** adj. = nervos, supărăcios, arțăgos 313₃₁.
- Sirsimlik'e** sf. = nervozitate, arțăg 313₃₃.
- Sistimă** sf. = obicei: *avea ∞* = avea obicei 3₇.
- Sită** sf. = sită; *nfirmăt k'ū*

- cu silă di mălase* = sunt rafinat, sunt fin, dat dra-cului 458₁₇.
- Sivdă* sn. = dragoste 187₁₁.
- Si!* interj. prin care îndem-năm câinii spre a se năpu-sti asupra cuivă 123₁.
- Sil'escu*. Vezi: *sălăg'escu*.
- Simără* sm. = samargiu, care face samare 135.
- Simbătă* sf. = Sâmbătă 277.
- Simtu* adj. = sfânt; nume de localitate în Xirolivade 87₁₈; pl. *sinți* = sfinți; sfin-tele icoane 315₁₀.
- Sim-K'etru* sm. = Sfântul Pe-tru 500.
- Sinătate* sf. = sănătate 40₂₃; 1° *cu sinătate!* = să-ți fie cu sănătate, să-ți fie de bine! să-ți trăiască 1₁₁; 2° *fi-alăs sinătate* = rămâi cu bine 221₂₀; *lă alasă sină-tate* = își ia rămas bun 67₂₁, 289₂₁; 3° *fičortu l'-a-lăsă sinătate* = băiatul dis-părû 122₂₁; 4° *nu-l' si du-jeă lucrulu tră înainte, ș-si-nătate* = nu-i mergea trea-ba și sănătate bună (greșit în text: *snitate*) 65₁₆, 90₂₈.
- Sinătôs, sănătôs* adj. = sănă-tos 1₁₆, 15, 16₃₃; *ș-feașe si-nătôs* = se însănătoși 70₁₀.
- Sinde* sm. = sânge 16₃₂, 17, 23; *sânzile* 174; 1° *h'irbeă si'n-dile tu nîs* = fierbea sân-gele într'insul 263₂₁; 2° *cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinde nu cură di nîs* = cu pușca să'l fi lovit, sânge nu cur-gea de pe dânsul (de trist și amărît) 68₃₀; 3° *j-biură si'ndile di frică* = au în-ghețat de frică 48₁₀; 4° *s-l'i l'a si'ndile a h'il'-sui* = să răsbune pe fiul său 424₁₉, 115₃₁; 5° *s-l'a si'ndile, si'n-dile* = se ia după urma sângelui 197₁₅, 374₂₉; 6° *cu sinde, cu prohi* = din greu, cu necazuri mari 488₁; *sin-de ș-prohi versu dua tulă* = o duc într'un chin con-tinuu, cumplit 186₁₁.
- Sindîneq* vb. I = sânger; *cîndu nelu a unûi va sin-dineaqă* = când inelul unuia va sângeră, va da sânge 49₁₅, 52₁₈, 334₂₉, 399₂₈, 423.
- Sirg'escu*. Vezi: *sălăg'escu*.
- Sirmă* sf. = fărâmă, fărâma-tură 22₁₁, 90₁₈, 171, 230, 251.
- Slab* adj. = 1° slab = om slab, care nu e gras; 2° rău, periculos 195₁₃, 126₁₁, 256₆; *lucru slab cură tu mese* = (lucru rău e la mij-loc): nu miroase a bine 12₆; *tră oară slabă* = pen-tru ocazie grea, pentru momente grele 296₃₁; 3° nevoie: *omtu tu slab caf-tă oamini* = omul la nevoie are trebuință de oameni 202₃.
- Slăbință* sf. = rău, răutate 112₂₃, 245₃, 416.
- Slăg'escu* vb. = slăbesc 314₇; *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈.
- Sk'epe* sf. = 1° prapor 15₂₀, 31₇; 2° vâl.
- Sk'erdu* (mi~) vb. III = mă pierd, mă rătăcesc; *si sk'irdû* = se pierdû, se ră-tăci 161₁₉; *că sk'irdûi ca-lea* = căci rătăcii în drum, perdui drumul 161.
- Sk'le* sn. = spic; pl. *sk'icuri* = spice 103₁₄, 339₂₄.
- Sk'lu* sm. = 1° spin, ghimpe, mărăcine 4₂₃, 48₁₆, 53, 97₂₇,

226₁₁; 2° *l'i sta sk'inu ntr-ocli*=îi este nesuferit 283₈; 9₃₅; 3° *s-tradi cu sk'inlu nu se-acatã di fivã*=de ai trage cu mărăcinele nu se prinde de nimica: a fi sărac lipit, a nu aveã nimic 304₁₀; *Bag sk'ini*=puiu intrigi.

Sk'in vb. I=înghimp, înțep, îmboldesc 116₃₃; *acãfarã s-lu sk'inã*=începurã sã'l atingã, sã-l atãte 183₃₀; *lu sk'inã ruglu*=îl înțepã rugul 383₃₃.

Sk'inare sf.=întepare, atingere, atãtare.

Sk'inare sf.=spinare 336₃₃; *lucurlu al Dumniãdã loarcã pri sk'inarea mea*=de treaba lui Dumnezeu mã învinuia pe mine 7₃₈.

Sk'luãrãt sm.=șira spinãrii.

Sk'ipare sf.=tãrnacop 112₃.

Sk'irdeare sf.=rãtãcire, pierdere, pierire.

Sk'irdut adj.=pierdut, rãtãcit 251—253, 400₇; uimit 318₂.

Soacrã sf.=soacrã 73₁₁, 197₃₈, 439; *soacãr-sa*=soacrã-sa 74.

Soarã sf.=suptioarã: *sum-soarã*=la suptioarã 53₁₁, sub suptioarã 85₈, 479.480.

Soarbe-Amare sm.=Soarbe-Mare (personaj în basme, care poate sã beã foarte mult) 422—424.

Soarbe-Ariulu sm.=Soarbe-Rãu 493—495.

Soare sm.=soare 2, 10₃₀, 36, 74, 75, 285₃₂, 439—441; *soarã* (Fãrșeroții)=soarele 477₁, 482; pl. *sorã* 268; *iu k'are soarle*=unde apune soarele 224₄; *ascãpitã*

soarle=apune soarele; *soare ș-luiniã*=soare și luminã (termin de desmerdare) 4₃₃.

Soarte sf.=cãmașã în care se naște pruncul: *sã-l scrie ditru soarte pîn tu moarte*=sã'i meneascã din «soarte» (=de când se naște) pãnã la moarte 199₃₃, 319₁₆.

Soață sf.=tovarășã, pereche; *cum soață no-aveã n-lume*=cum pereche n'aveã în lume 319₉; *sã z-ducã trã leamne soață*=sã meargã împreunã la lemne 257₁₃, 200₂₀, 124₂₉.

Socru sm.=socru 52₁₁, 97₃₃; art. *sòcurlu* și *sòcrlu*; pl. *socri*, art. *socril'* și *sòcãrl'i*.

Soe, soie sf.=fel; 1° *nã soie di cupilcu*=un fel de copil din flori 8₃₅, 24₁₅; 2° *Multe orã sun tu lume nã soe*=Multe ce aso ar nice sunt la fel pe lume 353₁₂; 3° *soi di soie di soe di soc*=fel de fel 49₁₀, 83₃₂, 54₂₆; 4° *nu feate altã soe*=nu făcù altfel 490; pl. *soi*: 99 *di soi*=99 de feluri 33₁.

Somnu sm.=sogn 51, 87.157, 362—385; 1° *tuti duruã, canda tu somnuli moarti*=toate dormiau parcã somnul de veci 35₃₁, 36₂₇; 2° *și duruã cu tu somnul d-inli'ni*=și adormi ca în somnul dintãiu: sogn profund, în nesimțire (când se crede, cã sufletul iese din corp și umblã prin lume) 36₂₁, 86₂₀, 68₂₇; 3° *greu somnu-l copșu*=greu sogn am adormit 36₂₆; *si-l coacũ un somnu*=sã'i tra-

gă un somn; *un ocl'u di somnu*=un puiu de somn 136₁; *și-l' cușeă somnu*=și dormiau de abinele 269₂; 4° *pînă s-lu fură somnul*=până să'l fure somnul, până să adoarmă 16₁₆; 5° *nu lo-acăfă somnul*=nu-l apucă somnul (de grije) 88₁₄, 80₃₀; 6° *nu ș-bigă somnu ntr-ocl'i*=nu dormi de loc 36₁₂; 7° *Aestă eră băgarepi somnu*=Aceasta eră ademenire curată 273₆.

Sone sf. = sfârșit, fine; *pîn tu sone*=până la sfârșit, până la urmă 18₁₀, 41₃₅, 61₁₁; *tu soni*=la urmă, la sfârșit 46₃₃; *trîș tu sone*=toemai la sfârșit 87₃₉; *naî tru sone*=la sfârșit 17₂₂.

Sor, soră sf.=soră; pl. *surdri* 75₈, 112—115, 168—169, 243—245; *sor-mea*=soră-mea 87₁₀; *sor-ta*=soră-ta; *sor-sa*=soră-sa 47₂₂, 76₂₃.

Sor vb. I=însor (la Fărșeroți, Sămărniați, etc.): *El după țe si sură*=El după ce se însură 1₂, 483; *surăt*=însurat 5₁₇; *nu h'im surăt*=nu sunt însurat 6₁. Vezi: *nsor*.

Sorbu vb. III, IV=sorb 422, 423; *s-lu sorgi tu cupă*=să'l sorbi în pahar (de frumos ce este) 36₈, 13₃; *și-l soarbi tut*=și'l soarbe tot 31₂₂; *va-nî mi soarbă di mprostu*=mă va sorbi dea'n picioarele 294₂₀; Perf. *surg'ii* și *sorbșu*, *surg'își* și *soarbsiși*, *surg'i* și *soarbse* 494₃₅, etc; Part. *surg'it*, *surg'ită*=sorbit, -ă, *surg'indalui*=sorbind

494; Inf. *surg'ire*, *surg'ure* și *soărbire*, *surbeare*.

Soț sm. = soț, tovarăș 7₃₇, 13₈, 87₂₃, 145—147, etc.; pl. *soți* 7₁₄, 8₉, 2₁₂; *soțu-su*=soțul său 9, 16₂₈; *nî fațim soți*=ne întovărășim 80₂; *diștiptăt, că no-ari soț*=deștept de n'are pereche 98₅; *soț no-aveă tu gunea-ță*=pereche n'aveă în voinicie 157₁₅, 290₃; *aoă feă-țiră soț'i*=p'aci ție drumul, rupe-o la fugă, șterge-o! 47₁₃, 78₂₈.

Spar (mi) vb. I=mă speriu 241. Vezi: *aspăr*.

Spăstrescu vb. IV=pun bine, ascund bine, păstrez 312₄; curăț; Inf. *spăstrire*, *spăstreare*; Part. *spăstrit*, -ă.

Spel 481. Vezi: *aspel*.

Spil'ă sn. =peșteră; pl. *spil'e* peșteri 87₂₇.

Spîndur vb. I.=1° spânzur: *Loați-lu s-lu spîndurăți* Luați-l să-l spânzurați 97₈, 99, 366; 2° atârna: *lu spîndur*=îl atârna 32₇; 30₂₈, 11₁₈, 73₉; *și spîndurd nărlî nă palmă n-g'os*=s'a amărit grozav 104₄; *gone si-l, pînduri apala di gușe*=voinic de pică de tinerețe, voinicie și frumusețe (lit. bun să-i atârni sabia de gât) 2₄; *arcoarea... și spîndurd lîmbarea* (frigul... își atârna mantaua), frigul eră neclintit.

Spîndurare sf. 1° spânzurare, spânzurătoare 99, 366; *canda lo-adușeă la*=parcă-l ducenu la spânzurătoare 97₆; 2° atârnare.

Spîndurat adj. 1° spânzurat; atârnat: *cu caplu spîndurat*

- durât*—(cu capul aplecat, atârnat în jos): mahnit, trist 1₂₅, 256₂; *o-alăsdă lugu-ria spinđurată* = a lăsat afacerea nedeslegată, în doi peri 339₅; *cu nărli spinđurati* = cu buzele umflate 83₃₇.
- Splôn*, pl. *spidnî* și *spioneanî* sm. = spion 146₉.
- Splungôs* adj. = ascuțit, cu ascuțiș. *par*—par ascuțit 333₅, 39.
- Splungu* adj. = lunguiet, ascuțit.
- Splă* sf. = scânteie (de foc), val vârtej (despre vânt).
- Spin* adj. = spân 349, 402.
- Sprigûr* vb. I = 2° jur solemn pe ceva; *s-prigûră* = se jură solemn 164₂₂; *pînă țe nu va ti guri și sprigûri* = până ce nu vei jură și întări cu jurământ solemn 830₁, 33₁, 39; 2° *ti sprigûr* = te conjur; *s-mi sprigûră* = să mă conjure (= să mă facă să jur solemn) 75₇; *li sprigûrară* = le conjurără 159₃₅.
- Sprigurare* sf. = jurare, conjurare.
- Sprigurat* sn. = jurământ solemn.
- Sprună* sf. = sprună, spuză 432, 466; *spură* (la Fărșeroți) 477.
- Spulbir* vb. I = curăț (prin casă) 125₁₆; 2° *ti spulbir* = praf te fac; 3° *vîntul spulbiră* = vîntul ridică praf, etc.
- Spulbirare* sf. = curățire (a casei de praf), prăfuire, svânturare; fig. dispărere.
- Spumă* sf. = spumă 319₃₀, 410₉.
- Spun* vb. III = spun; Perf. *spuș*; Part. *spus*, -ă; 1₁₇, 5₃₄, 29₃₅, 329₃₄; *fi ni s-aveă spusă* = ce nici nu se pomenise 173₂₇. Vezi: *aspîn*.
- Spură*, *spuză* sf. = sprună, spuză (la Fărșeroți) 477. Vezi: *sprună*.
- Stamulă* sf. = nume propriu de femeie 86, 87, etc.
- Stane* sf. = stână: *s-duse la stane* = merse la stână 16₃₈. Vezi: *stînă*.
- Statu*, nume propriu = State 367—371.
- Stau* vb. I [Indic. prez. *staū*; Imperf. *s-tam* și *stăleam* (*stiteam*), *staī* și *stăleai* (*stiteai*), *sta* și *stătea* 19₁₆, 36₁₈, 39₁₇, și *stitea* 239; *stam* și mai des: *stăleam* (*stiteam*), *staī* (*stăleai*, *stiteai*), *sta* și *stătea* (*stitea*), Perf. *stătui*, Part. *stătut*, -ă; Inf. *stăteare*, *stiteare*, *sturej* = stau; *staī!* = stați 5₁₁; *stăi*, *s-lă spun*, *ma-i ași* = stăi, să le spui, dacă-i așa 22₂₀; *l'-aspuni*, *cum sta luguia* = îi spune, cum stă chestia 44₁₆; *vîră nu-l qîțe a: stăi ma nclo* = nimeni nu-i făcea nici o observație, toți îl lăsau în voie = 356₃₅; *stătură* = statură 184₃₁; *stătii* = stete 26₂₃.
- Stare*, *stiteare* și *stăteare* (mai des) sf. = stare.
- Stăfidă* sf. = stafidă. 37₃₆.
- Stăh'lmă* sf. = prinsoare 419₁₃. Vezi: *stih'imă*.
- Stămărie* sf. = Sântă-Mario 24₂₀, 88₂₃, 188; *Stămărie mușată!* = Sfântă Maică a Domnului! 25₁₆; *dî vă o-a-dusi Stămăria* = Bate-v'ar Maica Domnului 103₃₆.
- Stămină* (prescurtat din: *sip-*

- tămîină*) = sf. săptămână 73₄, 212, 213, 261, 277.
- Stărk'escu**, Vezi: *strāk'escu*.
- Stărnūt** vb. I = strănūt:
- Mul'area stărnută* = Mu-
iereea strănută 69₂₅.
- Stărnutare** sf. = strănutare
69₂₆. Vezi: *stărnūt*.
- Stătūt** = 1° sm. statură 456₃₃;
2° om greoiu, care abia își
tărăște corpul 422₂₄.
- Stăvîneri** sf. = Sfânta-Vineri.
- Stearpă**. Vezi: *sterpu*.
- Steao**, *steaună* sf. = stea; pl.
steale 74, 75, 181₂₈, 191₂₄
285₃₃; 1° *feata iră ca steao*
= fata eră (frumoasă) ca
o stea 255; *k'icăt dît stea-*
le = frumos, par'că eră pi-
cat din stele 12₃₁; *nurărli*
a l'eî, mă-sa steaūl'eî = no-
rurile sale, frumoase ca
mama stelei: neînchipuit
de frumoase 34₅; 2° *căpri*
cîte steale = capre (multe)
cât stelele 279₃₁; 3° *Arcă*
tu steaūă = a dat în stele
(=și-a cercetat norocul în
stele) 322₁₃, 412₂₇.
- Stepsu** sn. = vină, culpă 99₁₉,
180; *no-aveă vîră stepsu*
= n'aveă nici o vină 283₁.
- Sternă** sf. = loc în care se
strânge apă, rezervoriu de
apă 414₃₅.
- Sterpu** adj. = sterp, nepro-
ductiv: *loc sterpu* = pă-
mînt nefruitifer; fem.
stearpă = neproductivă;
amirăroaia eară stearpă
= împărăteasa eră stearpă,
nu naște 315₁₀; *stearpă*
= oaie care nu fată 317₁₀.
- Stl** prep. = peste 14₆; *se-alnă*
sti use = se sul peste use,
deasupra ușii 59₁₆; *sti cor*
= pe picior 466₃; *di sti loc*
= de pe pămînt 9₂₈, 442₁₆,
etc. Vezi: *stră*, *stri*.
- Stică** conj. = dacă. Format
din: (*s-ea*) *sti-că* = de este-
că, 237, 238₁.
- Stîfusescu** vb. IV = prăpă-
desc, nimicesc; *lu stîfusi*
= îl prăpădi 171₁₉.
- Stîhimă** sf. = prinsoare 170₁₃;
me-acăf = fac prinsoare,
mă prind 346₂₂.
- Stîh'ò**, pl. *stîh'ăđi* și *stîh'îŭ*,
pl. *stîh'îŭ* sm. = stafie,
șarpe de casă, smeu, ba-
laur 12, 14-17, 222₂₀, 434,
etc.
- Stîngu** 167₂₄. Vezi: *astîngu*.
- Stîpsescu** vb. IV = sunt vi-
novat: *canda l'i stîpseă*
duănea = par'că îi eră de
vină lumea 72₁₀.
- Stîrpăr** sm. = păstor care
paște oile sterpe 317.
- Stîzmă** sf. = zid, perete 4₁₆,
309₃₇, 486.
- Stîină** sf. = stîină 402₃₄.
- Stînga** (a ∞) adv. = a stînga
434₇; *și nh'ipse lîrile dî*
na stînga = își infipse,
își vîrî lirele în partea
stîngă [, unde se ține un
buzunar ascuns în cămașe
sau scurteică) 236₃₁.
- Stîngăcî** adj. = stînga cîu,
neîndemînatec.
- Stîngu** adj. = stîng; *mina*
țea stînga = mîna cea
stîngă 170₂₂.
- Stog**, pl. *stogurî* sn. = stol
(de paseri); grămadă 60₂₀,
172₂₉, 362₁₆.
- Străni** sn. = straiu, haină;
pl. *străne*, *străni* = haine
5₂₀, 10₂₃, 45₂₀, 59₃₂, 72₁, 78,
etc., etc.; *nu lu ncăpeă*
străniŭli dî haraūă = nu-l

incăpeau hainele de bucurie 116₃₄; 132₂₀.
Străuș sm. = strămoș 101₃₁, 187₂₁.
Stră prop. = peste, deasupra (pretutindeni); *stră cale* = deasupra drumului (la drumuri de munte numai) 60₃₁; *stră k'atră* = peste stâncă, deasupra destâncă.
Străbat vb. II = străbat 88₃, 103₂, 113₂, 154, 315₂₄, 461.
 Inf. *străbăleare* și *străbătire* = străbateră.
Străk'escu și **stărk'escu** vb. IV = sec; *ari'urle va străk'ască* = râurile vor secă 442₁. Vezi: *astrăk'escu*.
Străk'ltură și **stărk'ltură** sf. = stărpitură (când stărpesc oile, când oile nasc miei morți); om de nimica.
Străk'it și **stărk'it** adj. = stărpit; secăt; *stărk'ile!* = al naibii!
Strănipôt, fem. **strănipotă** = strănepot, strănepotă 102₄, 31.
Străpăp sm. = străbun, strămoș 187, 252₃₄.
Străvecl'u adj. = străvechiu.
Strănūt vb. I = strănut. Vezi: *stărnūt*.
Străxescu vb. IV = consimt 106₂₄, 308₂₂, 356₁₇.
Stremă, pl. *strèmate* sf. = pogon 434, 435.
Stres adj. = 1° strâns, constrâns 277; fem. *streasă*; *carî viqû luguria streasă* = dacă văzû, că treaba se complică, dacă se văzû la zor 10₆, 52₃₇; *carî u viqûră streasă fraşl'i* = dacă se văzură frații la zor, la strâmtorare 48₁₃, 321₂₄; *cît li viqû streasi* = în-

dată ce se văzû la strâmtoare; îndată ce se văzû strâns cu ușa 108₂₂; 2° sgârçit: *eră stres-stres, cl'aea draclui* = eră sgârçit cum n'a mai făcut firea 91₆, 147₃₉, 353₃₅, 356.
Strî prep. = peste, deasupra 59₂₂, 185. etc.; *di stri faşa locui* = de peste suprafaşa pământului 170. Vezi: *stră, sti*.
Stricôr vb. I = strecor 90₁, 183₈, 223, 227; *lu stricură* = îl stecură 71₂; *si-l' stricurăfi* = să-i stecura și 50₂₈.
Stricătoare sf. = stecurătoare; pungă, de lână făcută, în care se stecoară urdă, brânză, spre a li se extrage zerul, etc.
Stricurar sf. = stecurare, stecurătoare 90₁.
Strig vb. I = strig, chem 1₁₂, 3₂₀, 4₃₇, 14₂₆, 22₂₈, 29 33, 40, etc.; *strigi'ndalui* = strigând 24₂₆.
Strigare sf. = strigare, chemare 15, 25₁₅.
Strigă sf. = strigă, ființă supranaturală; pl. *striqê* 172₃₁.
Strîmtură sf. = strânsoare, strâmtoare, zor, nevoie 57₃₆, 121₃₃, 493.
Stringu vb. III = strâng. [Indic prez; *stringu, strîndi, strîndê, strîndim* și *strîndem, strîndiși* și *strîndêși, stringu*. Imperf. *strîndeam*; Perf. *stresu* și *strîmsu, streasiși (strisêși)* și *strîmsiși, strease* și *strîmse, streasim și strîmsim, streasit și strîmsit, streăsiră și strîmsiră*; Inf.

- strîndire* și *strîndeare* = strângere; Part. *stres*, *streasă* și *strimtu*, — *ă*/; *să-ș u stringă m-brată* = să și-o strângă în brațe 151₃₀; *l'i stringu se-aspu-nă* = îi constrâng (ei) să spuie 199₃; *strînde-ți ini-ma cu dințil'* = aibi curaj 154₁₈; *n î pò i strîndi-te dracul* = iarăși ține-te pe fugă dracul 4₂₂; *lu streă-siră dipu nîs* = se porniră în fugă după dânsul 81₁₃; *cara u strease mul-tu foamea* = dacă o constrânse mult foamea 290₁₄; *strease un frig* = dede, se lăsă un frig tare 170₃₄; *lu strîmse foamea* = îl constrânse foamea 239₂₁; *u strîmse* = o strânse 181₂₀; *si strîmsiră ș-e l' to-apală* = se porniră și ei într'o fugă nebună 4₁₈.
- Strimbu** a d j. = 1° strâmb 209; 2° prost, rău; *acăfă sâ-l' si ducă strimbu* = începui să-i meargă prost 280₆; 3° anapoda, pe dos 103₁₇; 4° om *strimbu* = a) om strâmb, care schiopă-tează, b) om nedrept; 5° *bag-u strîmbă* = (bagă-o (căciula) strâmbă, îndoi-tă într'o parte): să nu-ți pese de loc 49₃₃, 146₁₀, 323₁, 455₆; 6° pl. m. *strîng'i*, fem. *strîmbe*.
- Strimbu** vb. I = strâmb; *Tuți oăspit' l' i strîmbară bûdili* = Toți o așteții strâmbară din buze, adică: s'au strâmbat, și-au bătut joc 98₃₈; *s-nu strîng'i* = să nu strâmbi, să nu te abați, ci să mergi drept 486₂₇.
- Inf. *strîmbare* = strâmbare
- Strof** sm. = prăpăd 280₄.
- Struxescu** vb. IV. = ascut 94₃₂, 108₉, 343₁.
- Stufos** adj. = stufos 33₂₁, 196₃₈, 393₁₃.
- Stuh'inăt** adj. = bătut de nenoroc; nenorocit 168₁.
- Stumbu** sm. și sn. = pisălog.
- Stup**, pl. *stuk'* sm. = stup; *stup co-aly'ini* = stup de albine 295₃₃.
- Stupătoare** sf. = dop.
- Supsescu** vb. IV = mor (despre vite și despre necreștini); *cît supsi* = cât muri 266₃₈. Vezi: *psusescu*.
- Stur**, pl. *sturi* sm. și *stururi* sn. = stâlp 132₃₂, 195₂₈, 423, 425.
- Sturnare** sf. = cremene, silex 28₃₁, 48₂₆, 118₁₁.
- Su** pr. pos. = său, — su (pre-tutindeni); *h'il'-su* = flu-su, fiul său 2₁; *qinir-su* = ginerele său 473₁₈; Gen. Dat. -*suî*: *a h'il'-suî*, *a qinir-suî*.
- Su** prep. = supt 62–64, 366₁₇. etc. Vei: *sum*, *sun*.
- Subaș** sm. = fel de șefie în administrația otomană; *nu lo-avea subaș di tamâm la loc* = nu era tocmai în fire 91₁₁; *oăspili nu-l ari subaș la loc* = oaspetele nu-i în fire 209₂₈.
- Subțire** adj. = suptire, mă-runt 171₃₁.
- Sucak'e** sf. = stradă, uliță 55₁₄, 452₁. (Uzit în orașe).
- Sueril'e** sf. = 1° socrime, socrii mai mari; 2° rude-nia de socri.
- Suerime** sf. = socrime.
- Sudoare**. Vezi: *asudoare*.
- Sufle** sf. = invenție, născ-

- cire 98; *cu sufii-sufii* = cu invenții peste invenții 375₃₅.
- Suflare** sf. = suflare 171, 330.
- Suflit** sn. = suflet 24₁₅, 49, 465—468; 1° *ș-deade sù-flittu* = a murit, a expirat 32₁₁; 2° *sufliț di om nu se-află* = nu se află nici un om, nici un suflet de om 74₂₄; 3° *z-da... tră sufliț* = să dea, să facă... p o m a n ă 165₂₆; 4° *s-țā ncarfi sùflittu* = să-ți mănjești sufletul cu păcat 134₁₄; *tra s-nu îi ncarcu sùflittu* = ca să nu păcătuiesc, să nemi mănjesec sufletul cu păcat 186₁₆; 5° *t-un sufliț* = într'un suflet, într'o fugă 270₈, 429₃; 6° *nă scot sùflittu* = ne scot sufletul, ne chinuiesc a m a r 22₁₅; 7° *să-ș adunā sùflittu* = să suspine din greu 204₁₂.
- Suflu** vb. I = suflu; [Indic. subj. prez. pers. II; *sufli* și *sufli'i* = *sufli*] 44₂₄, 148₃, 263; *că angîrmari, aveā suflată draclu tu pungă* = cât despre bani, suflase dracul în pungă: n'a-vea nici pară chioară 162₂.
- Sufră** (Epir) sm. și *s o f r ă* (Macedonia) sf. = masă rotundă pe care se servește masa la prânz și la cină 29₁₃.
- Sufrimțea**o, **sufrimțea**ă sf. = sprinceană 172; *soare, sufrimțea*le = soare, sprincene (= frumosule) 257₂₇.
- Sufrusescu** vb. IV = sbârcesc; *sufrusit* = sbârcit 24₁, 172.
- Sufsescu** vb. IV = născocesc, inventez, 312₃₉, 495₁₆; *Te s-șadă si sufsească* = (ce să șază să născocescă): ce mi s'a pus să născocescă 303₆.
- Sug** vb. III = sug 314; *il supse fălle* = îi supse obrajii 182₆; *il supșu* = il supsei; *canda nă sùpsiră cătùșile* = Par'că ne supseră pisicile (când cui-vă îi este foame mare) 455₆. Inf. *sùđire* și *sùđeare* = sugere. Part. *s u p t u*, *suptă* = supt-ă.
- Sulă** sf. = 1° sulă; *cari il băgă sula tu coaste* = dacă îi băgă sula în coaste (= dacă îl constrânse) 488, 499; 3° țeapă, frigare 16₁₂₋₃₁, 228₂₅.
- Sultă** sf. = Sultană; *armăsiră ca Sulta cu ucnălu* = rămaseră cu rușinea 34₂₈, 270₃₃, 365₄.
- Sum** prep. = supt 25₆, 57₁₀, 63, 64, etc. Vezi; *su, sun*.
- Sumăr** sn. = s a m a r 118₁₀, 135, 252; *il' crueașli un sumăr* = îi trage o bătaie 431₁.
- Sumă** sf. = un caiet de lână neagră sau albă, din care se face *ustură* = urzeala 303₈.
- Sum-ari'd** vb. III = surăde; *sum-ariși* = surăse 429₁₀.
- Sumăričă** sm. = samar mic 252₁₄.
- Sumără, sāmără** sm. = samargiu, care face samare
- Sumedru** sm. = Sfântul Dimitru.
- Sum-K'etru** sm. = Sfântul Petru 21₂₃.
- Sumnōs** adj. = somnoros 37
- Sumsoară** sf. = supțioară 85₃, 86.
- Supane** sf. = buzunar la s-

- nul stâng al cămășii sau al scurteicii 17₂₅, 160₁, 280₂₇, 295₂₄.
- Supră prep. = asupra (pretutindeni); *pi* (*pri*) ~ = pe deasupra 267, 95₁₅, 253₂; *dipri* *supră* = pe deasupra 89₁₆; și mai mult 83₈; *l-l'a dipri g'os* = îl ia pe subțire 43₁₀. Expresiunea este împrumutată dela modul de a învăța să citești de altădată, conzistând în a silabisî, citire numită: *dipri g'os* sau a roști cuvântul dintr'odată, fără a-l silabisî, citire numită: *dipri supră*).
- Supșescu. Vezi: *psusescu*.
- Suptu adj. = supt: *ag'ün*, *suptu di cătuși* = flămând, supt par'că de pisici 90₂.
- Supțire adj. = subțire, mărunț 373₁₇.
- Surată sf. = surată 99₁₀. Din *soră* + terminațiunea: *ată*, ca și *fărtăt* din *frate* + *at*.
- Surda (*de-a* ~, *na* ~) adv. = deasurda, a face pe n'aude 229₃₅, 251₃₂.
- Surdu adj. = surd 150₂₁; *surdu-nă q'ic* = surd mă chia-mă 431₉.
- Surq'i't adj. = asurzit.
- Surq'ire sf. = soarbere 422₁₁.
- Surică sf. = sorioară 47₂₇, 88₂₀, 485.
- Surpu vb. I = surp, dau jos 239; *să-l surpă* = să-l usurpe 122₃₀. Inf. *surpare* = usurpare, dare jos: *surpă-te!* = piei d'aci.
- Surțel sn. = surcel, uscătură 46₈₋₁₂, 87₁₆, 109₂₃, 227₂₄, 273.
- Sus adv. sus (pretutindeni): *în sus* 2₁₆, 7, 15₂₁, 28₂₁; *nsus* sus, în sus 25₄; *din sus în g'os* în lung și lat: peste tot 35₃₃; *l-u deadi năpòi în sus* o porni în spre munți; iden-tic cu: a apucat câmpii. [Aromânii locuind mai mult munții, cei ajunși la desperare își găsesc mai mult refugiul în drumul spre munți, în viața de haiducie, unde nu-i mai pot ajunge impilările ni-mănui.]
- Susk'ir vb. I = suspin 51₁₆; 63, 182₂₆; *susk'iră ninya nă oară* suspină încă o-dată 51₁₇; *susk'iră dit h'i-cate* = suspină din adânc 74₁₂; *pluk'i susk'iră* = plopii suspină 220₁; *tute feătile li susk'iră* = pe toate fetele le făcea să sus-pine după el 360₁₇.
- Susk'irare sf. suspinare 451.
- Sută sf. — capac, care se ri-dică în sus 252₁₇, 19.
- Sută sf. sută; *nă sută* o sută 19₂₁, 88₂₀, 188₂; pl. *sute* 25₁₁, 45; *li ascunsi tu patru suti di guvi* le ascunse în patru sute de găuri, adică: foarte bine 55₇.
- Sutira = Schimbarea la față a Domnului; biserică pe culmea muntelui cu ace-lăși nume la răsarit de co-muna Aveta 350₁₀.
- Sutată sf. = covârșire 155₁₇, 156.

Ş

Şain sm. - şoim 245; nume propriu 249₂₆.

Şamie sf. batistă, maramă 484₁.

Şamindoi, **şamişdol'i**, **şamij-dol'i**, num. amândoi, ambii 24, 49₆, 79₄, 252₁₁; *caplu şamindoilor* - capul ambilor 220₃; *şamijdăole* ambele 286₁₉.

Şamintreil'i, **şamiştreil'i** num. = tustrei, câteşi trei 40₁₀, 89₆, 100₃, 146₁₂; *şamintrel'ă* 476; fem. *şamiştreile*, *şaministreile* - tustrele 33₂₅, 261₃₀, 282, 376₁₅, 444₂.

Şaminpăturl'ă num. - toţi patru, câteşi patru 480. Tot aşă se poate zice: *şamiş-şinşil'*, *şamiş-şasil'*, etc.

Şaoă. Vezi: *şauă*.

Şapte num. = şapte 157—159; *şăptile* = al şaptelea 462₁; *caî di şaptil' amirăđi* = care dintre cei şapte împăraţi 58₂₂; *şapte-đăđi* şaptezeci 128; *şapte-optul'i si duse pi di nă pō i* - s'a speriat rău o sfeclise rău de frică 177₃₂, 185₃, 298₁₆, 392₂₄.

Şarpe sm. şi sf. - şarpe 9, 10, 12, 66—68; pl. *şerk'i*: *doăuăle şerk'i* (sf.) = cei doi şerpi 12₁₆; *va s-veadă mulţi şerk'i* (sm.) = va vedea mulţi şerpi 61₃₃; *amirăril'a şerk'ilor* - împărăţia şerpilor 66₁₈; *canda-l muşcă vîrnu şarpe* - par'că îl muşcă vreun şarpe 256₁₀.

Şase num. - şase; *şasile di noapte* - la orele şase de

noapte; (corespunde în Turcia cu miezul nopţii, când ziua este egală cu noaptea) 388₁; *şai-đăđi* şasezeci.

Şaă, **Şao**, **Şaoă** sf. - şa (de cal) 110₈, 127₁₈, 314; pl. *şale* şi *şel'* 252₃₁.

Şcămbă sf. = bolovan, stâncă 480₂₀.

Şcl'oaple vb. I = schiopătez 209; *şcl'upică* = schiopătă 54₃₈; *şcl'upicînda* = schiopătând 268₆; Inf. *şcl'upicare* = schiopătare.

Şcl'op, pl. *şcl'ok* adj. = schiop: fem. *şcl'oapă* = schioapă 11₁₅, 156₁₀, 224₂, 261—267.

Şcl'imurare sf. = scâncire; chelălăire 301₂₄.

Şcl'imurêđ vb. I = scâncesc, chielălăesc 301; *şcl'imură... auşlu* = îngână... moşul 458₁.

Şcop, pl. *şcoape* sn. = 1° băţ 271₃, 431, 460; 2° bătaie 80₃₇, 54₃₁; *di-l' cruescu un şcop* = de-i croiesc, de-i trag o bătaie 43₂₀; *ti psusescu di şcop* = te omor în bătaie 125₄, 188₇.

Şeraū adv. = de loc! (corupţiune din alb. s'ca = n'am): *Nişî pară: şeraū!* = Ei bani: de loc 83₆.

Şeret adj. = pustiu, nebun: *Nu-nî si duse mintea, că nî-eră şcreta la prađi* = Nu mi se duse gândul (= nu mi-am adus aminte), căci eră pustia (de minte) la bani 39₆.

Şcirtêđ şi **şcirtik'êđ** vb. I = scurtez; 1° *va ti şcirtêđ cu nă palmă* = te voi

scurtă cu o palmă (= îţi voiui tăia capul) 45₃₂; 2° *mintea si scurtă multu* = mintea se scurtă mult, adică: nu mai aveă minte multă 98₃₂; 3° *s-uşcurtām* = să o prescurtăm 139₁, 193₃₆; 4° *va-l şcurtik'ed cu nă palmă* = îl voiui scurtă cu o palmă: îi voiui tăia capul 85₁₀; 5° *l'i şcurtică* = (îi scurtă): îi omoră, le tăia capul 504; *După ũe-l' şcurtică tuũi* = După ce le tăie capul la toũi 269₂₁, 270₁.

Şcurtare şi **şcurticare** sf. = scurtare; fig. tăiere a capului, omorire.

Şcurtiũă sf. = sorũi 341₈, 374₅₀₃; *l'-căũu şcurtiũa a l'eũ* = a ieſit ea la sorũi, i-a venit ei rândul 49₃₁; *va s-a-ruc şcurtiũa* = o să trag la sorũi 239; *trăpsiră şcurtiũa* = traseră la sorũi 8₁₄.

Şcurtu adj. = 1° scurt; *om şcurtu* = om scurt; *şcurtul di minti* = şcurtul de minte 44₅; *o-aduk'i, că-ũ şcurtă tu min-te* = o pricepū, că-i proastă 54₁₀, 276₂₇; 2° subst.: *scurteică* 290₃₀; 3° luna lu Fevruarie 20₃₃, 302.

Şed vb. II = şed; *tra si şadă* = ca să şază 5₃₂; *şideă* = şedeă 7₁₅, 17₂₈; *şidū* = şezū 20₇; *trîſ cîndu şidură pri measă* = tocmai când se aşezară la masă 51₃₅; Part. *şidūt, -ă* = şezut, -ă. La Fărşeroũi se pronunũă: *şăd, şăũu* 479; *şă-ũundalui, ũe şăũu* = şezând, cât şezū 243₃₀.

Şembără sf. = cele două neveste ale unui bărbat (Albania).

Şi, ſ-, j = conj. şi (pretutindeni) 1° *ſ-*: *mare ſ-muşāl* = mare şi frumos 2₄, etc., etc.; 2° *j* se aude în unele comune, când urmează d, b, v; *j-deade* = şi dădū; *j-de-aũună* = şi de flă-mândă 22₁₀; *j-bana ſ-u da* = îſi da şi viaũa; *j-viũu* = şi văzū, etc.; 3° adv. şi, asemenea; *ſi ſ-Andreiũlu* ieſi şi Andreiu 1₃; *care s-cl'amă ſi el muntile Lac* = care se cheamă şi el muntele Lac 16₈, etc. etc.; 4° *ſ-* pron. reflex. *ſi: ſ-feaũe crufeā* = îſi făcū crucea 1₀; *ſi ſi se duse* = şi îſi se duse: şi mi se duse 65₂₀, etc.

Şleă sm., **şleac** sf. = glumă; *Trei sute de-aũi, nu ſicā* = Trei sute de ani, nu glumă 25₁₀; *faũe ſicāſi* = face glume, glumeſte 8₂₀; *ſicāſi di la hane* = glume ordinare, fără sare 364₂₀; *ſicac* 236.

Şideare (şădeare), sf. = şedere 136₁₈; *şidearea nu da pîne* = şederea nu dă pâne: nu aduce folos 300.

Şidūt adj. = şezut; fig. cur 172₃₆.

Şleac sn. = abă, fel de postav 170₃₅.

Şileah'e sf. = seleaf 50₁₁.

Şil'e sf. = paiu, un mic paiu, gunoiu; germ. Plüsel, feiner Schmutz 171₃₁, 172; 1° *tră ſil'e ſ-pal'e* = pentru ori ce, pentru un lucru cât de mic 185₁₈; *aſteaptă ſi-nătate di ſil'e, di pal'e* = aşteaptă sănătate dela un lucru cât de mic 240₁₀; 2° *L'i ſpune... tute pîn la*

- șil'e* = le spune... toate din fir a păr: cu deamănuntul 441₁₅; 3° *nu s-plîmși șil'a di nîs* = nimeni nu se plânse de dânsul 119₂₇; *lo-a-veâ șil'e ntr-ocl'i* = nu-l puteau suferi: a-l aveâ spin în ochi 115₇.
- Șingîr** sn. și *șingître* sf. = lanț 385.
- Șirêț** adj. = viclean, șiret 36₁₉, 104₂₁, 151₁₁, 310, 404.
- Șiritlik'e** sf. = șiretlic, vicleanie 171₂₃, 371₁.
- Șîș** sm., *șîșe* sf. = 1° sticlă, butelie 420₆. 2° *șîș* = șişul bastonului.
- Șîștiuară** sf. = uimire, zăpăceală 380.
- Șîstîsescu** (*mi* ∞) vb. IV = mă zăpăcesc 412₁; îmi pierd capul.
- Șoare** sm. = soarece 29₈, 64, 69, 122; *l'-mîcâ șoărișl'i fărîna* = a fi sărac lipit 304₁₉.
- Șombură** sf. = pietroi, bolovan (Albania).
- Șop** adj. = prost, tont.
- Șopot**, pl. *șopute* sn. = șipot, fântână a cărei apă curge printr'o albie numită *cupașe* (=copaie) sau *șurcă* 46₂₆, 222₃₅, 226, 227, 243, 244; *Șopotlu ali Lamê* = Șipotul Balaurului (nume de localitate) 294.
- Șteae** sf. = stevie, șteie (legumă) 193₃₇.
- Șteare** sf. = știre, recunoaștere.
- Știe-Tute** = personaj în basmele aromâne, care știe tot, atât trecutul cât și viitorul 315, 316.
- Știre** sf. = știre, cunoștință, pricepere 115₁₂, 321; știre, veste 87₁₀; *z-da tu știri* = să dea de veste 127₁₁; *știrea șa urulă* = (vestea cea urită): vestea despre moartea cuivă 74₁₃; *l'-aduc știri bune dit loclu a lui* = îi aduc vești bune din țara lui 9₅.
- Știrgoane** sf. = un fel de plantă (crește la munte) și dacă o faci praf și o tragi în nas ca tabac, provoacă strănutare.
- Știū**, *șciū* (Crușova, Bitolia) vb. IV = cunosc, știu. Indic. prez. *știū* (*șciū*) 73₇; *ști* (*șci*) 4₁₁; *ști* și *știe* (*șcie*) 36₂₂, 11₁₀; *știm* (*șcim*) 37₂; *știși* (*șciși*), *știū* (*șciū*). Imperf. *șteam* și *știām* (*șceam*) 29₃₅; *ștea* (*șcia*), *ștea* 9₇, 11₈ și *știa* 25₉, (*șcia*) 56₁₄; 171, etc; Perf. *știū* (*șciū*); Subj. prez. *să știū* (vezi indic. prez.); pers. III: *să știbă* = să știe 36₃, 37₂₁, 129₁₉; și *s-tibă* (la Fărșeroți) = să știe 477₁₈, 482₂; Opt. *si ștearim* = de aș ști; *si șteari tine* = de ai ști tu 186₁₀; *si șteare* = de ar ști 242; Part. *știūt*, *-ă* = știut; 2° *știū tine*, *pr-ū s-kîșe găl'ina* = ce știi tu? tu nu știi nimica 434₃₀; 3° *ștea ca apa* = știă foarte bine 404₁.
- Știūt** adj. = 1° știut, cunoscut; 2° știutor, înțelept, priceput 45₁₈, 22, 196, 240, 292₁₇, 310, 357, 395₇.
- Ștîre** sm. = barză.
- Șubee** sf. = bănuială 202₂₃, 231₁₇; *s-nu da șubee* = să nu dea de bănuie 446₂₃.
- Șubeilătic** adj. = suspect, de bănuie 507₇.
- Șulr** și *șlur* (la Gopeși) vb.

I = şuier, fluier din gură 66₂₀, 67₄, 311₁, 379; 1° *di tuti cîti l'-şuirdă prin cap* = de tot ce-i trăsni prin cap 37₆; 2° *cum va-l şuirdă Dumniqdău* = cum l-o luminează Dumnezeu 149₁₁; 3° *şuirdă tora cîtră nal'urea* = fluieră acumă în neştire 231₁.

Şulrare (şlurare) sf. şuierare, fluierare.

Şulrăt, (şlurăt) sm. = fluierat.

Şulrătură sf. = fluierătură, şuierătură.

Şulinăr sn. = olan, conduct de apă.

Şumurdănu sm. = 1° cârtiţă 18; muşuroiu de pământ.

Şunlă sf. = făşie de carne, de pastramă.

Şupăr vb. I = bat joc; *şi-l şupără* = şi-l batjocoriă 163₂₇; *că-l şupără fîcorli* = căci îşi băteau joc copiii de el 163₂₂, 382₃, 296₁.

Şupărare sf. = bătaie de joc, batjocorire.

Şupărător adj. = batjocoritor; *şupărătoane* = batjocoritoare.

Şupăr sm. = batjocură; *tră şupăr* = spre bătaie de joc 131₂₄, 382₈.

Şupleacă sf. = palmă; *l'-ari nă şupleacă* = îi trage o palmă 86₁.

Şuptur vb. I = şoptesc (la ureche) 404; *fe şuptură* = ce şoptesc 228₈; *şuptură* şoptiă 502. Inf. *şupturare* = şoptire.

Şurcă sf. = gura de şipot, făcută fie din lemn, fie din fier, pe unde se scurge apa din fântână în albia mică sau mare 226₁.

Şurtescu vb. IV = 1° a tăia via; 2° a altoi un pom; *şurtire* = tăiere (a viei); altoire.

Şut = 1° adj. ciut, fără coarne; *capră şulă* = a) capră fără de coarne, căprioară 244₃₄, 475—484; 2° fig. drac (numit, prin eufemism, fără coarne, şut) 293; *şute* = drace 91₁₄; *N-o-avui, că h'ui şutlu din vale* = Mi s'a părut, că ești dracul din vale 42₂₅, 336₉, 348₂₇, 403; *şutlu viu* = dracul în carne şi oase 459₂₆; *vala-l şut* = nume de localitate în caro se crede, că trăiesc draci mulţi 92₁; *şutlu din Valea-al-Condu* = nume de localitate în A-vela, unde se crede, că locuiesc draci 283₂₈; pl. *şuți* 91₁₆; şi *şuteanî* 469₃₄, 432₁₅.

Şută sf. = 1° fel de boală, gâlci, 2° fel de cană fără mănăşi.

Şuţ, şutăscu vb. I şi IV = sucesc, întorc 72₄, 102; 1° *ca s-şuţiră, ca se-amvîrtiră* = (se cam suciră, se învîrtiră): se tot codiră 67₁₈; 1° *s-u şuţă sula* = s'o întorcă, frigarea 16₁₅; 2° *mintea lui nu-l' si şuţă* = nu-şi schimbă gândul, nu se lasă să fie înduplecat 8₁; *carişte cum, l'-u şuţă mintea* = cine ştie cum îi întoarce gândul 13₈, 85₁₉, 234₃₄; 3° *l-şuţă loclu di a n a n t a parti* = ca ută peste tot, în toate părţile 109₅; *u şuţă-aruşuţă pălalea* = îl sucî răsucî palatul: umblă peste tot în palat 36₁₆; 4° *u şuţiră frînda* = o întoarseră pe foaia cealaltă 116₁₄; 5° *pînă s-ti suţi cî-*

tră așea = până să te în-
torci acilea, adică: la mo-
ment, numai decât 63₃₁.
Șuțire și (*șfîre* Epir), *șuțare*
și (*șfare* Epir), sf. = sucire,
întoarcere, învîrtire.

Șuțală (și: *șfală* Epir) sf. =
făcăleț.

Șuțî't adj. = 1° sucit, întors:
*cu mustața asudată, șu-
fîtă-aruşufîtă* = cumustața
mijită, sucită răsucită 36₄.
2° scopit (despre vite).

T

Ta pron. posesiv = ta; *a ta*,
Gen. Dat. *a tăl'ei*, Ac. *a ta*;
pl. N. Ac. *a tale*, Gen. Dat.
a tăl'or (pretutindeni); *-ta*:
mă-ta, sor-ta, etc. = ma-
mă-ta, soru-ta, etc. Gen.
Dat. *-tai*; *a mă-tai, a sor-
tai*, etc. = mamei tale, su-
rorei tale; *mul'ari-tai* =
muierii tale 316₃₇.

Ta conj. (derivat din *tra*) =
pentruca, ca să 23₁, 56₉,
57, 73, etc., etc.

Tac vb. II = tac (pretutind.);
tăfeà = tăceà 7₁₅, 35₃₄,
72_{22, 23}; *tăcù* 3₆, etc.

Tac! = tronc! *tac! tuc!* = a-
rată niște sunete succesive,
când lovim cu ceva, când
tăiem ceva, etc. 110₃₀, 155₂₇,
356₁₈, 494.

Taha adv. = doară, poate,
par'că 14₁₅, 32₂₁, 44₆, 51₁₈,
82, 109₂₅.

Tahmînea sf. = dibuitul, pi-
păitul: cu = cu dibuitul;
pe ghicite 57₁₃.

Tah'lnă adv. = dimineată;
mîne-tah'ină = mîne dimi-
neată 3₁₀, 59₃₀, 68₃₃; *tah'i-
nauă* 105₁.

Tal'fă sf. = ceată 71₃₈, 401.

Tal'atînă sf. = teletin 497₃₄.

Tal'û vb. I = 1° taiu 23, 28,
59; *că-ți tal'û caplu* = căci
îți taiu capul 43₁₇; *ta s-lu
tal'e* = ca să-l taie 57₃;

cîndu va s-u tăl'à = în mo-
mentul de a o tăia 22₂₁;
tăl'è = tăie 16₂₃; *nu-l tă-
l'ară* = nu-l tăiară 57₆; *tal'-u*
= taie-o 90₁₆; *aveà tăl'atâ*
tăiașe 51₂₁; *caplu va fi-l
tal'û* = capul ți-l voiui tăia
45₂₂; *va ti tăl'em* = te vom
tăia 21₂₉; *s-tăl'ariî* = de ai
tăia 62₃₇; 2° *tăl'à groasi*
spunea la palavre 209₁₁;
aclo iu tăl'à groase = pe
când spunea la palavre
346₅; 3° *cum îți tal'e cap-
lu* = cum te taie capul,
cum te pricepi 98₁₆, 124₁₃;
4° *l' tăl'à ș-caplu avuttui*
= se pricepea mult boga-
tul 351₇; 5° *tăl'è cuvendu*
= puse capăt discuțiunii,
vorbei 89₁₂; 6° *l'-u tăl'è
cu tăporlu* = îi spuse verde,
pe șleau 190₆.

Talare și **talar** sm. = puțină
305, 310, 311, 355, 419₂₃.

Tamam adv. = tocmai 7, 11₁₈,
72₂₅, 83₂₈, 98₁₁, etc.

Ţamă sf. = minune 422₄, 460₂₇;
pl. *Ţamate*.

Tang-tung! = sunetul produs
din loyirea a două obiecte
tari 112₃.

Tao-to = prostănac, tont 186₂₄.
Reamîntește modul de si-
labisire numit: *dipri gos*
al copiilor, când învață să
citească. A fi la *ta+o=to*.

înseamnă deci: a avea mintea greoaie, a fi greu de cap, a nu pricepe ușor, care încă silabisește.

Tar sm. = măgar 394.

Tas, pl. *tasuri* sn. = vas rotunjour de aramă, servind de băut din fântâni, râulețe, etc.; farfurioară de aramă în felul *tăsuului* păstoresc 385₃₈.

Tastru, pl. *lastre* sm. = traistă 10₃₄, 23, 113, 190, 349; 1° *s-ți bați caplu tu tastru* = să te joci cu moartea 351₃₅; 2° *c-un tastru di mustăți* = cu o grămadă de mustăți 304. Vezi: *trastu*.

Tastrul'a (Vanî ∞), numele lui Ivan Turbincă, în basmele aromâne 498 - 501.

Tată, pl. *tăti'nă* sm. = tată 2₃, 3₇, 13, 40₃₈, etc., etc.; *tată-nu* = tată-meu 75; *tă-tă-tu*, *tată-su* și *tatu-nu* (-tu, -su) 314; *tati* 476; *tăti'n'i* = tații 7₁₁, etc. Art. *Tata*, *tati* și *tatăl*. Gen. Dat. *a tătălu* și *ali tati*, *al tătă*; pl. Nom. Ac. *tăti'n'i*, Gen. Dat. *a tăti'nlor* (pretutindeni).

Tavla sf. = tavă (pe care se servește cafea, vin, dulceață, etc., 374₃₇.

Taxe sf. = clasă 357₃₄.

Taxirate sf. = nenorocire 168.

Tă, prep. din *t(r)ă* = pentru 247, 439, 480, etc. Vezi: *tră*.

Tăbure sf. = ceată; batalion 241₃₃.

Tăcinescu, *ticinescu* vb. IV = 1° a tici, a-ți da prin gând 1₃₈; *Nă quă te-l tăcini a l'eî?* = Într-o zi ce-i dede prin gând ei, ce-i tici ei?

68₁₇; *ițe țicineaste* = ori ce-ți da prin gând 68₂₁; *lă tăcini* = le veni în gând 146₃₀, 250₃₃, 44₁; 2° *l-u tăcini* = a zice verde, a zice pe șleau 131₃₀, 201, 203₃₃; Inf. *tăcinire* și *tăcineare*.

Tăgare sf. = baniță 368₁₉.

Tăgărcică, *trăgălcică* sf. = săculețul de piele ce-l poartă ciobanii și în care pun tot felul de merinde.

Tăine și (tălme) sf. = porție 20₉, 377₃₃.

Tăl (a). Vezi: *tăi*.

Tălăcescu vb. IV = înegresc cu desăvârșire; a face ceva ca vai de lume; *il tălăi* = îl snopi în bătai 499₂₂; *micare ... tălăit* = măn-care ... ca vai de lume 340₂₂.

Tălăgan și *tălăgane* sf. = abă grosieră din care se fac mantale; mântăluță de lână, spre deosebire de cea de păr de capră, care se numește: *țimbure*, *capă* 324₁₈, 480₂₁.

Tălăit adj. = înegrit peste tot, în proastă stare, în hal ca vai de lume 404₃₁; *că-ni suntu ... tălăite plătârle* = căci îmi sunt ... terfelite spatele 457₃₁.

Tălăndă sf. = pasere închipuită în basme 480₃₈, 481₃₅.

Tălărică sn. = putinică.

Tălăre sf. = tăiere.

Tălăt adj. = tăiat; fig. Turc.

Tălătură sf. = 1° tăietură; 2° partea care toie a unui cuțit, briceag, etc. 103₂₀.

Ţămăsescu vb. IV = mă mir, mă minunez 23₁₃, 207₃.

Ţămăturile sf. = miracol, minunăție 170₅.

Tămbare. Vezi: *tîmbare*.

Tănleă, nume propriu de femeie, deminutiv dela *Tană* (= Sultană) 200, 201.

Tăpôr și (*tupôr*) sn.=topor, secure 112, 454; pl. *tăpoare* 161, 162; *l'-u tăl'è* cu *tăporlu*=i-o zise verde 1907.

Tăpăriste sf.=coada de topor

Tăpsie sf.=tipsie 122₁₁, 473.

Tărcol sn.=ocol; *acăfă z-da tărcoale*=începî să deă tărcoale 186.

Tăș adv.=tocmai 267₃₄. Vezi: *trăș*, *triș*.

Tățcare și (*tățire*) sf.=tăcere 121₃₈, 396₇.

Tău, tăl (a-) pron. poses.=al tău (pretutindeni); Gen. Dat. *a tăuî, a tălûî*; pl. *a tăî, a tăl'* 64₃₃; Gen. Dat. *a tăôr, a tălôr*.

Tăvane sf.=tavan, pod 74, 115₂₈, 163, 286, 347.

Tăxescu vb. IV.=1° promit: *tăxèa*=promitea 55₁₂; *l'-tăxi*=îi promise 27₁₂; *tăxiră* *părăfi*=promiseră bani 87; *fe-nî are tăxită*=ce mi-a promis 46₂₉, 62₁, 258; 2° înjur: *îl' tăxescu tatu-su*=îl înjur de tată; Inf. *tăxire, tăxere*.

Tăxlt adj.=1° promis, juruit 27₃₅, 149; 2° înjurat.

Tea conj.=ca să 200₁₁, 338, 329, 476. Vezi: *tră*.

Teacă sf.=teacă 466₃₀, 470.

Ţeamîn adj.=femeiesc, femenin; *anantu (lo) Ţeamînli*=celălalt (luă) cele femeieşti (animale.)

Tehne sf.=meşteşug, meserie 84, 163₁₄, 212—215, 488; *duk'l'... că l'-u gucară teh-*

nea=pricepî... că i-au jucat festa, că a fost păcălit 256₃₈.

Teja, nume propriu de bărbat 27₃₉, etc.

Tel'ă sn.=1° beteală; 2° sârmă (telegrafică); *tel'ă bătî troară*=telegrafiă numai decât 443₁₁.

Templă și **temblă** sf.=grindă mare, stâlp puternic 222.

Templu și **temblu** sn.=tâmplă de biserică, iconostas.

Tendă sf.=cort; cergă mare, care se poate face și cort 210.

Tengire (și: *tingire, tinğir*) sm.=tingire 55₁₆.

Tentă sf.=cort 182. Vezi și: *tendă*.

Terlu num.=al treilea 461₃₀. Format din: *treilu*; cfr. *ditră*, devenit *dirtă* (Vlaho-Clisura), *pri*, devenit: *pir*, etc.

Terse și **tersenè** adj.=pe dos, anapoda 124₅; nenorocos, piază rea; răsucit, cu care greu te poți înțelege.

Tes adj.=întins; pl. *teşi*, fem. *teasă*, pl. *tease* 36₁, 120₁₆, 182₂, 184₂₁, 422. Vezi: *tindu*.

Tetă sf.=mătușe 108₁₇, 109₂₀; fig. friguri; *lo-acăfă tela*—il apucară frigurile.

Ti prep.=pentru, la (pretutindeni); *tileamne*=pentru lemne 2₁₇, 15₃; *pînă ti Sum K'etru*=până la Sfântul Petre 21₇; *ti tih'e*=spre noroc 22₇; *am ti fi*=dar pentru ce alta! 56₃₀, 476; devine *te*, când urmează un cuvânt începător cu *a*: *te-afeă*=de aceea, pentru aceea 214₁₂; *te-ahtare bu-*

- neafă* = pentru (atare) astfel de binefacere 58₃; *un te-alantu* = unul pentru altul 25₁.
- Tibişire** sf. = cretă, tibişir 312_{17, 21}.
- Ticlife** sf. = supărare; *eră fără ticlife* = erau «sans façons» 94₃.
- Tiflu-pendar** sm. = lefter, ifliu, fără pară chioara 93₁₉, 430₁₈.
- Tiftire** sf. = catastif, registru 364₁₂, 475₂₄.
- Tigane** sf. = tigaie 73₃₄, 74, 296₂₄.
- Tigănsescu** vb. IV = prăjesc la tigaie 415₁₄; *tigănsit* = prăjit la tigaie 162₇.
- Tih'e** sf. = soarte, noroc 96–99, 161, 316; 1° *tih'e oarbă* = soarte nenorocasă 147₁₄; 2° *ti (tră) tih'e* = spre noroc 22₇, 61₁₂, 83₃₀; 3° *va s-ŝă imnă s-tih'a* = trebuie să'ți meargă și norocul, trebuie să ai și noroc 66₈; 4° *ahîntu lă eară tih'a* = de atâtea noroc aveau parte 65₁₅.
- Tih'ilăiū** adj. = ticălos, mişel 13₁₅; fem. *tih'ilae* 44₃₂; *lae s-tih'ilae* = ticălosule 240₁.
- Tih'isescu** vb. IV = a se întâmplă; *ŝe s-tih'iseaşte* = ce se întâmplă 147₂₉; *Aistă s-tih'isi multu anăpudă* = Aceasta se nimeri (= se întâmplă să fie) foarte îndărâtnică 21₈; *cum s-tih'isi* = cum se nimeri 65₄.
- Tilegraf** sn. = 1° sârmă telegrafică; 2° telegramă 177₂₁; *bat tilègrafu* = dau telegramă, depeşez.
- Tileal** şi **til'an** sm. = pristav, telal, care bate toba când se desface ceva, când se vinde ceva, sau care anunţă ceva publicului în gura mare 55₁₁, 155₁₆, 176.
- Timbël** adj. = leneş, trândav 226₅.
- Ţimël'ū** sn. = temelie 147₃₁, 275₂₂.
- Ţimnămă** sf. = tămaie 232, 466₃₈.
- Ţimtu** adj. = întins 36₁, 492. Vezi: *tindu*.
- Ţindeare** şi **Ţindire** sf. = întindere 373.
- Ţindu** vb. = 1° întind (pretutindeni); *s-ŝindea pri finlînă* = se întindea pe fântână 33₂₄; Perf. *teşu* 103₇ şi *timşu, teasişi* şi *timsişi*, *tease* 259 şi *timse* 154₁₈; *teasim* şi *timsim, teasit* şi *timsit, teăsiră* şi *timsiră* 246₂₃; M. c. P. *s-avea teasă sum un fag* = se întinsese supt un fag 25₆; Part. *tes* 36₁, *teasă* şi *timtu, timtă* = întins, -ă; 2° *va tindu s-lu l'au cu mîna-nî* = o să întind (= o să îndrăznesc) să-l iau cumăna mea (= însu-mi) 258₁₉; 3° *li tindeă cûnili* = le întindeau prăjinele (fig. pentru: picioare), adică: fugea u nebuneşte 48₃; 4° *viñe oara s-li tindă maratlu* = veni timpul să dea ortul popii sârmanul 163₁₂; *s-li tindă* = să dea ortul popii, să moară 430₂₀; de asemenea: *li tease* 54₃₄, 454₄, 300₇.
- Ţindu-gomar** sm. = trândav, măgar trândav (Se crede, că măgarii, cărora le place să se întinză, sunt leneşi).
- Ţine** pron. pers. = 1° tu; Nom. *tine* (şi *tu*, în unele ex-

presii); Dat. *a ȕia, îȕi, ȕi, ȕă, ȕi* și *z* (când urmează un cuvânt începător cu *d*: *z-daŭ* = îȕi dau), Ac. *tine, ti, te* (pretutindeni); 2° *Întreabă un, întreabă alantă, pînă tu sone di tine, di mine, nviȕă, că...* = Întreabă pe unul, întreabă pe altul, pînă la sfârșit de tine, de mine, află, că... 61₁₁; 3° *tine s-h'i g'ine* = tu să ȕi sănătos 83₃₀.

Tinik'e sm. și **tinik'ê** sf. = tinichea 256₃₇₋₃₉, 257; *Parăȕi tu pungă: tinik'ê* = Parale în pungă: tinichea, adică: de loc 81₃₀.

Tinlr adj. = tânăr, june 24₁₁, 113₃₀, 166, 167, 247₉.

Tinlreaȕă sf. = tinereȕe 36₁₀₀, 85₃₀, 160, 246, 247, 439.

Tinlrușeu adj. = tinerel; pl. *tiniruşk'i* = tinerei 404₁₁.

Tinle sf. = onoare, cinste; 1° *alanȕi av'i aŭ tinie* = ceilalți sfinȕi sunt onoraȕi 20₂₂; *că-ȕe nu-l dădeă tinie* = de ce nu-l onoră 20₂₀; 2° *ȕ-feaȕe tinia* = (iȕi făcŭ cinstea): se execută 298₂₀; 3° *Aoă vini ȕ-araplu să-ȕi caȕă tinia* = Aci veni și harapul să-ȕi ceară onoare: să ceară satsifacȕia onoarei sale 51₁₀.

Tinlșeseu vb. IV = onorez, cinstesc; Inf. *tinisire*; *părinȕil' vor tinisire* = părinȕii trebuie să ȕie onoraȕi 201₁₂; *tinisită* = cinstită 346₁₀.

Tiptile adj. = tiptil, deghizat 249₁₀, 471₁.

ȕ sn. = muncă din greu, ă, chin, tiranisire; *tră* = pentru chinuri,

pentru suferinȕe grele 24₁, 204₉; *citi tiranȕi* = câte chinuri 301₂₀, 334₂₀.

Tirănsescu vb. IV = tiranisc: *băgd s-u tirănsescă* = începŭ s'o tiraniseze 204₁.

Ŗiriŭ sm. = uriaș 138₃, 244₁₇, 468₃₇, 493–494.

Ŗirman și **Ŗirmane** sf. = firman, decret imperial 103₃₀.

Vezi: *Ŗirmane*.

Tisagă sf. = desagi 65₃₀, 66₁₀, 82, 105₃₀, 226.

Tiș adv. = tocmai 421₁₁. Vezi: *trȕș*.

Tie! **tiei!** = tic! sunetul produs de ceas, de bătaia inimii, etc. 103₁, 155₂₁; *tică-tic!* = tic, tac! 323₉; *cil nu feaȕe tic* = abia cȕ n'a plesnit, puȕin a trebuit ca să plesnească 283₂₁.

Tieineseu. Vezi: *tăcȕnescu*.

ȕimbare, tămbare (ȕimpare) sf. = 1° mantă de păr de capră 228, 324, 325, 341; 2° *arcoarea... și spinȕură ȕimbarea* = frigul... se încuibase bine de tot 46₁₁; *cu tul cȕ urfaȕa nu-ȕ aveă tu minte să-ȕ mută ȕimbarea din casă-lă* = cu toate cȕ sȕrăcia nu aveă de gȕnd să se ducă din casa lor 84₁.

ȕimpinȕr sm. = toboșar, care bate toba 419, ȕigan care bate toba.

ȕi'mpină sf. = tobă 319; 364; *nu puteăi niȕi cu ȕi'mpinle s-l'i diȕteȕȕi* = nu puteai nici cu tobele să'i deȕteȕȕi 307₃₇.

ȕimpiră sm. = tambură; *acăȕară z-da ȕimpărălu di foame* = începură să suferă de foame 274₁₂.

Tingăr-mingăr! cuvinte fără sens propriu, întrebuințate, pentru a exprima ideea de: ce o fi, o fi! iese, unde o ieși! 405₂₀.

Toamnă sf. = toamnă 56, 161.

Toară (din *tu oară*) adv. = la moment, numai decât 80₂₂. Vezi: *oară*.

Top, pl. *topuri* sn. = 1° minge 479₂₅, 480; 2° tun. Vezi: *topă*.

Topă sf. = 1° minge; 2° tun 323₃₄, 498₂₈; pl. *tok'*, *tope* și *loape*.

Topcă sf. = minge; pl. *topk'i* 15₁₃, 14 și *topfi*.

Tor sn. = urmă 76₆, 87₂₇, 374₂₆; *tra s-l'i k'arā torlu* = ca să le pearză urma 4₃₀; *s-fă aspun torlu* = să-ți arăt urma 27₁₁; *ai si-l' lom torlu* = ai să ne aținem după urmă-i 158₁₈; *Torlu-torlu lo-ağumsi* = (Mergând) după urmă într'una îl ajunsese 122₂₇; *di torlu a furlor nu deădăiră* = de urma hoților nu dădură 87₃₈.

• **Tora** adv. = acuma 5₃, 25₃₁, 29₃₃, 34, 40, 60; *tora ti tora* = deocamdată, pentru moment 212₂₂.

Torea adv. = acuș, acușica, acușilea 64₃₄, 96₈, 333₃₄.

Toreu vb. III = 1° torc 300; *turfeă* = torceă 73; *turfeă čuk'* = torceă fire (de in, cânepă) 285₁₇; *turfeă di singură* = torceă dela sine 266₁; *torșu* = torsei; *toarsi* = toarse 301; Part. *toarsă* (am∞) = tors (am∞); Inf. *toârțire* și *turfeare* = toarcere; 2° *si-l' toarcă că s-metea* = să-i toarcă norocul, să-i menească 127₃₃;

acățară s-l-u toarcă dua nielu = începură să-i toarcă (=să-i menească) ziua (= norocul) pruncului 361₇; 3° *nu s'ciă fi-l' si toarțe* = nu știă ce se plănuiește în contra lui 171₂₈; *țe lă toarțe* = ce plănuiește, ce pune la cale în contra lor 184₂₅.

Tornu vb. I = 1° întorc: *s-turnă caplu* = își întoarce capul 19₄; *s-li torni* = să le întorci 26₃₀; *s-turnă di la șopot* = se întorcea, se înapoia dela șipot 46₂₆; *il' lu toarnă al Cola* = i-l înapoiază lui Cola 25₂₅; *nu s-turnă* = nu se întoarce 7₃₁, 201₁₄, 60; *s-turnă* = își întoarce 5₁₁; *nu-ni se-ari turnală* = nu mi s'a întors 52₂; *toarnă-ti* = întoarce-te 65₆; 2° *lă turnă să s-la* = le turnă apă, ca să se spele 9₃₉; *turnă dil pučic apă vie* = turnă din ulcioraș apă nemuritoare 13₂; 3° replic, răspund: *l-u turnă avutlu* = îi răspunse bogatul (adică: îi întoarce vorba) 18₁₆, 80₁₂; *l-u toarnă* = îi ripostează îi răspunde 100₂₂, 236₁₈, 42₁₆; 4° *s-l'i torni mintea* = să-i întorci gândul, să-l îndupleci 120₂₃. La Fărșeroți *n* după *r* nu se aude; așa la ei se rostește: *tor* (=torn, întorc); *s-tură* = se întorcea 476₂, 484; *s-tură* = se întoarce 476. Observ că acest *r* la Fărșeroți sună ca doi *rr*.

Toșe, nume propriu de femeie 70₂₆, 30₁₃;

Tot adv. = 1° tot (pretutin-

deni); pl. *tofi* 72₃₈; fem. *toată*; pl. toate 16₃₁, 14₁₉, 56₃, 441; 2° totuș: *lîna armineă tot laie* = lâna ră-mânea totuș neagră 21₁₆, etc.; 3° *ahite ș-toate* = asta! astea-s toate 40₃₃; 4° *di cu tot* = cu totul 36₁₃, 154₃₇; *Avea ntunicată g'ine di cu tot* = Se înnoptase bine de tot 69₁₂. Vezi: *tut*.

Totaluî (cu ∞, di cu ∞) adv. = cu totul 161₈, 184₁₇.

Totna adv. = totdeauna, mereu, într'una 9₃₂, 20₃₃, 49₆, 66, 94₂₃, 88₁, 117₃₀, 278.

Tötinä, tötănă (și *tötuna*) adv. = totdeauna, mereu, într'una 71₆, 76, 475; *tötuna* 4 2; *intră cum ță ști di tötuna* = intră cum știi de totdeauna, intră ca de obicei 250₈.

Tra să, tra si conj. = ca să 1₂, 4₃, 5₂₀, 10₂₄, 19₂₁, etc.; Prin căderea lui *r* se aude în Macedonia: *ta si, ta-s* = ca să.

Trac! = poc! sunet produs din ruperea, ciocnitura, etc. a ceva 39₃₄, 408₃₀, 491.

Trag vb. III = 1° trag. [Perf. *trapșu, trapsiși și trăpseshi, trapse, trapsim, trapsil, trăpsiră*; Part. *traptu, traptă*. Inf. *trădeare* și *trădi-re*]; și *trađi un, trađi alantu* = și trage unul, trage altul 32₃₃; 2° sufer: *țe trapșu* = ce suferii 99₂₈; *După țe trapse cît trapse* = După ce suferi cât suferi 195₂₃, 33₂₁; *va u trăđem deadun* = o vom suferi împreună 10₂₁, 146_{16, 17}; *lumea trađi di apă* = lumea suferă de apă 49₂₉; *Nu trapse di foa-*

me = Nu suferi de foame 251₁₁; 3° *s-tragă* = să tragă, să fie curent 129; *Trădeă un vimtu mare* = Suflă un vânt puternic 20₂₇; 4° *trapsi mină di la nîs* = se îndepărtă dela dânsul 96₁₂, 98₁₅; *di ducă mî nă nu trapse* = de dus tot s'a dus, nu se lăsă fără a se duce 8₃; 5° *cît trađi frînda ș-arina* = cât frunza și nisipul de mult 98₁₂; 6° *Trăpsiră șcurtița* = Traseră la sorti 8₁₃; 7° *trădeă s-moură* 290₃₃; *trădeă di moarte* = trăgea de moarte 70₁₈; 8° a trage în gazdă; *iu avei traptă părmăteșil'* = unde trăsese negustorii 60₃₂, 51₈, 81₃₁; *trăpsiră ndreptu* = merseă drept la 78₃₇; 9° *trăpsiră nă bană ca di ami-răfi* = traseră, duseră o viață de alea împărătești 78₁₆; 10° pornesc: *cîndu trapse diț zeane* = când porni din străinătate 1₂, *trăpsiră de-aclo* = porniră de acolo 12₂₂, 65₂₄; 11° *si-și tragă calea* = să-și vază de drum 37₁₂, 49₁₈; 12° mă depărtez: *trăpsiră diț irîia țe di păduri* = se depărtară din pustietatea cea de pădure 35₂₀, 88₁; *nu ma putea s-tragă* = nu mai putea înaintă 261₅; 13° *După țe tufi trăpsiră cortu* = După ce toți jucară în capul horei 34₁₉; 14° *trapse priste nîs și-l culcă mpude* = trase (din pușcă) peste dânsul și-l culcă la pământ 19₂₃.

Trambă sf. = schimb, a da una pentru alta; *Feați tu orad*

trambă = Făcù schimb nu-
mai decât 54₁₆; 79, 93₆.
Trandafir sm. = trandafir,
roză 319, 421.
Trandafilă, trandăfilă sf. =
roză, trandafir 9₁₃, 161₁₆,
180.
Trandafilaună sf. = trandafir.
Trap, pl. *trapuri* sn. = vâl-
ceă, părăiaș 166₁₄.
Traptu adj. = tras; frumos la
față, cu trăsurile regulate;
cu nărlu trapti = cu nasul
frumos, regulat 36₉.
Trastu sn. = traistă 78₁₆, 17,
306. La Samarina se aude:
trașt. Vezi: *tastru*.
Tră prep. = pentru, de 10₂,
34₁₂, etc.; *tră frică easte* =
este de temut 4₈; *tră soț* =
de tovarăș, ca tovarăș, 13₃₂;
si-l' da h'il'i-sa tră nîsă =
să-i dea pe fiică-sa în lo-
cul ei 46₂₃, 79₁₁; *tre-așea* =
de aceea 60₃₆; *tr-ah'i't lu-*
cru = pentru o nimica toa-
tă 10₄; *treă îndao țile* =
după câteva zile 73₂₆; *tr-*
arideare = pentru ca să
răză 8₂₀; *tră pușină oară*
= după puțin timp 86₂₅;
tră-țe = pentru ce 3₁₅, 22;
Vezi: *tă*, format din *tră*,
prin căderea lui *r*.
Trădeare sf. = tragere 53₁₈;
ună trădeare ș-ună agu-
deare feașe tu semnu =
Cum a tras, a și nimerit la
țintă 345₂₆. De asemenea:
trădire.
Trăș, Vezi: *triș*.
Trăstle, tăstrie sm. = traistiță.
Trăt [din *tră* + *tu* (= în)] prep.
= pentru 160₂₄, 344₃₇; *nu*
eră trăt lume acld = nu eră
pentru (a ieși) în lume a-
colo 39₁₄, 45₄.

Trea. Vezi: *tră*.
Treacă sf. = 1° trecere; 2°
traiu; 1° *după treaca treî-*
lor țile = după trecerea
celor trei zile 170₁₀; 2° *nu*
ș-aveă treacă ici = nu trăia
de loc bine 195₃₃, 282₃₄.
Treambur și treamur vb. I—
tremur 171₂₀; *carî fășea*
s-treămbură munți'l' =
care făcea să se sguduie
munții 14₂₆; *acăț s-treăm-*
bură = începî să tremure
14₃; *acăț s-treămbură*
loclu = începî să se cutre-
mure pământul 17₃₈; *acăț-*
șară *s-treămbură di*
frică = începî . . . să tre-
mure de frică 341₁₄; *trim-*
bură ca vearga = tremură
ca varga 115₃₂, 350₂₃; *tre-*
mur 158; *s-treămură ca*
vearga 298₂₄;
Treca, Vezi: *trei*.
Treățire și trițear sf. = 1°
trecere; 2° căutare; *ma*
multă treățire are țeara
= mai multă căutare are
ceara 79₂₃.
Treazî (a-) = a treia zi 46₃₃,
327₂₈.
Trec vb. III—trec; 1° *s-trec*
noaptea = să petrec noap-
tea 94₂₈; *u treași (amarea)*
diznôu = trece prin mare
iarăș 48₂₂; *treșe* = trece
173₃₂; *tra s-treacă prit a-*
mare = ca să treacă prin
mare 4₃; *trișeâm* = treceam
6₁₀; *trișeă țî'lile* = treceau
zilele 1₃; *tricu muntile* =
trecu, străbătî muntele 4₂₃;
nu *tricu multu* = nu trecu
mult timp 2₁₀, 21₆; *nî-ari tri-*
cută = mi-a trecut 52₁; *nu*
ș-au tricută cîmeșli = nu
și-au trecut (. . . nu și-au im-

brăcat) cămășile 34₃₁; 2° *cîndu tirfeă* (în loc de: *trifeă*) = când trecea 480₃₆; *tircû* 238₃; 3° *cît g'ine trifeă acestă fumeal'e*—cât de bine trăia această familie 23₃₁; *nu trifeă g'ine cu soacăr-sa*—nu trăia bine cu soacră-sa 22₁₇, 30₈; 4° *treafe cama sirma di feară*—are trecere (= preț, căutare) mai mult mătasea decât ceara 79₁₉; 5° *Na! că nu treafe, easte pâră vecl'u*—Na! căci nu merge, este monedă veche 25₂₅; 6° *necă tricû zbor*—nici n'a fost vorbă 156₃₄.

Trei num.—1° *trei* 22₃₄, 31₃₂, 32, 65, etc.; *pîn tu trei*—până la trei, până la a treia oară 39₃₄; *s-vă bag a treilor cîte nă angucitoare*—să vă propui la toți trei câte o ghicitoare 40₃₄; 2° *treil'i*—câteși trei 3₂₈, 82₃₁; *treil'ă* 476₃₄; fem. *treile*; *nă oară tu treili dîli mică*—mâncai odată la trei zile 89₈; 3° *a treea (a treia)*—a treia 13₂₂, 200; *pînă tu a treia*—până într'a treia 10₃₂, 33; 4° *treilu*—al treilea 82₂, 90₁₁, 222₂₈, 414₂₇, 463₃₀; *cu treilu*—cu al treilea 147; *deade cale a treilui pilistër*—dete drumul la al treilea porumbel 460₂₃; 5° *di trei-trei dîli*—din trei în trei zile 104₂₀; 6° *a trea-dî*; *a trea-dî*—a treia zi 22₆, 76₃₈; *a trea (=treea) seară*—a treia seară, când vin ursitoarele și menesc noului născut soartea 129₄, 319₁₅; 7° *că-î cu trei scînduri*—căci este netot, pro-

stănac: a fi într'o doagă 54₁₀, 209₂₁.

Trespră, *trêsprate*, *trêsprăde* num.—treisprezece.

Tresprig 'ing' l'î, *tresprăvîng' l'î* și *tresprăvîvînti* (Samarina) num.—douăzeci și trei 491₁₁;

Tri prep.—pentru 16₂₈, 34₂; *tre-alumtare*—pentru luptare 15₁; *tri niscănte dîle*—în câteva zile 39₃₃; *Vezi: tră.*

Tricînt adj.—trecut; *tute tricîntile*—toate cele trecute 205.

Tridăți num.—treizeci 250₁₀, 299₁₁.

Trifirșcu adj.—fraget; plăpând 111₁.

Trimeare și *trimere* sf.—a treia seară dela nașterea cuivă, când vin ursitoarele, ca să-i menească soartea 332₂₀. Din ngr. *trei-zile*.

Trimburare și *trîmurare* sf.—tremurare; cutremurare.

Triscatarat sm.—dracul; din ngr.: de trei ori caterisit 341₃.

Trîțear sf.—trecere 449; *trîțeara oara*—de omorît timpul, de trecut vremea 194₃₄; *ună trîțeară dină parte de-amare*—îndată ce a trecut pe celălalt țarm al mării 68₃₇. *Vezi: treăfire.*

Trivă și *trivăuă* sf.—răspântie, unde se întretaie trei drumuri 88₂₆, 464₁₂ (Epir).

Triș, *trăș* adv.—tocmai 34₂, 47₁₈, 51₃₅, 37₁, 143₃₅; *trîși*—*vale*—tocmai la vale 100₂; *trăș aclo arsări gl'emlu*—cât colo sări ghemul 26₂; 69₂₆. De asemenea: *tăș, tiș*.

Trit 64₁; *Vezi: trăit.*

Troară adv. = numai decăt, îndată, la moment 21₁₅, 41₁₉, 42₂₇, 43₃₅, 52₃₉; *ma troară* mai curând 56₂₂, 102₁₇, 400. Vezi: *oară*.

Trop, pl. *tropuri* sn. = chip, fel, mijloc, mod 9₃₅, 21₉, 92₉; *cu vîră trop* = cu nici un chip 139₃₅, 243₁₃; *Are tropuri bune* = are maniere frumoase; este delicat.

Troput sn. = treapăt, mers de cai 223₁, 380₁₀.

Tru prep. = întru, în; *tr-ună noapte* = într'onoapte; 14₂₅; *tru oară* = la moment 15₅, 23; *tro-aiste locuri* = în aceste locuri 440, 237. Vezi: *tu*.

Trub vb. I = 1° a fi neastâmpărat: *băgă... s-trubă* = se puneă... să fie neastâmpărat, să facă nebunii 136₂₀; 2° a turbă. Vezi: *turba*.

Trumbetă sf. = trompetă 42, 43, 44.

Trunduescu vb. IV = sgudui, clătin; *s-trundu* = se clătină 40₁₃; se sgudui 43₂₅; *trunduescu* = sgudui 102₂₆, 118₂₂, 244, 279₃₃, 464.

Trunduire și **trundueare** sf. = sguduire 147₂₇, 30.

Trup, pl. *trupuri* sn. = trup, corp 13₂₀, 15, 35₃₇, 85₉, 173, 313; *avû s-trădeă truplu di curmăt* = abia își duceă corpul de obosit 147.

Tu pron. pers. II sing. = tu (numai în unele expresiuni): *tu știî* ! = tu știi !

Tu pron. posesiv = tău: *tată-tu* = tată-tău; gen. dat. -*tuî*: *tată-tuî* = tatălui tău (pretutindeni).

Tu prep. = în, la, pe; *tu vir-deață* = pe verdeată 2₁₁; *tu*

puț = în puț 13; *tu tot loc-lu* = peste tot pământul 17₃₆; *tu fugă* = la plecare 1₂₁; *tu xeane* = în străinătate 1₂, etc., etc. (Vezi: *tru*, din care s'a format acest cuvânt *tu*, prin căderea lui *r*); *to*, când urmează un cuvânt începător cu *a* și cu care formează un diftong: *to-avlie* = în curte 1₃₀, etc., etc.

Tuc ! = toc ! 110₃₀, 338₁₀, 356₁₈.

Tucine sm. = tăciune 1₁₆; art. *tucinile* 226₃₆, 298₁₈; pl. *tucînli* = tăciunii 19.

Tueag sn. și **tueagă** sf. = băț 260, 320₂₈, 439, 473 pl. *tu-eaguri*, *tuëqi* și *tueade*.

Tufă sf. = 1° moț de păr, tufă depăr 120₃₅, 401₃₉; *luncupă di tufă* = îl înhăță de păr 341₁; 2° buchet 173₂₅; 3° tufă, boschet (de pomi, etc.).

Tufek'e sf. = pușcă 19₁₆, 87₂₃, 88₂₂, 120₂₅; *cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinde nu cură di nîs* = cu pușca să-l fi lovit, sânge nu curgeă de pe dânsul (de trist, de amărit ce eră) 68₃₉.

Tuficel sm. = armurier; pl. *tuficcăfi* 445.

Tuk'escu vb. IV = 1° topeșc; *să s-tuk'ască tută căliva* = să se topească toată coliba 26₁₃; *neaua s-tuk'i* = neaua se topi 302₂₄, 171; *Mintea noastră... tuk'ilă la un loc* = Mintea noastră... topită (= strânsă) la un loc 168₈; 2° *ti tuk'iși di ninsumnală* = mi te topiși, mi te prăpădiși de nedormit 36₂₀; 3° *L'-tuk'i s-alg'il tri niscănte qîle* = îi tocă și albi

- (= megedielele albe) în câteva zile 39₃₃; *tuk'i avea-rea* = prăpădi, tocă avea-rea 428. 354₃₃.
- Tuk'irea** (și: *tuk'area*) sf. = topirea 171.
- Tul** adj. = nebunatic, năuc, zăpăcit; *armase ca tulă* = ră-mase năucă, zăpăcită 74₁.
- Tumbă** sf. = 1° morman de pământ în șes, lat. tumulus, precum se găsesc în câmpia Salonicului o mulțime; 2° dare peste cap, fr. culbute; și *tumbi, culutumbi se află di nouă trăș in gos* = și de aberbeleacu, de aberbeleacu se află iarăși tocmai în jos, de vale 48₃₀.
- Tumtu** adj. = tuns; *lai tumte ș-lai k'irute* = tontule și prostule 103₂₇; *tumta di soacră* = bat'o pustia de soacră 301₁₇.
- Tundu** vb. III = tund: *il tumse* = îl tunse 503; *tundă un celnic oile* = tunde un celnic oile 128₂₅. Perf. *tumșu, tumsigși și tum-sêși, tumse, tumsim, tum-sit, tumsiră*. Part. *tumtu, tumtă* = tuns, -ă. Inf. *tundear* și *tundire* = tunder.
- Tură** adv. = acuma (la Molo-viște, Gopeși) 236. Vezi: *tora*.
- Turbare** sf. = turbare 197₅, 337.
- Turbăt** adj. = turbat 109₄, 275₂₄, 323, 441, 442; *de-an-sărata turbată* = de sărată 180₁₁.
- Turbet** vb. I = turbez; *le acăfă s-turbă tu sângele* încep să
- turbeze, să fiarbă, să clo-cotească într'insul 16₃₂; *turbă* 196₁.
- Turbur** vb. I = turbur; *mi ~* = mă turbur, mă neliniștesc 167₁₈.
- Turburăt** adj. = turburat, neliniștit 167₁₇. Inf. *Turburare* = turburare, neliniștire.
- Tureu** pl. *turfi* sm. = Turc.
- Turk'le** sf. = Turcia 382₃₁.
- Turlie** sf. = fel. chip, mod 15₁₅, 18₂₈, 175, 199; *fi turlie?* = ce fel? 57₃₄.
- Turmă** sf. = turmă 185, 240.
- Turnare** sf. = întoarcere, înapoiere, turnare, vărsare de apă, atârănarea mai mult într'o direcție a poverii unui catâr sau cal, etc.
- Turnăt** adj. = întors, înapoiat 76₂₀, 108₁₈.
- Turnată** sf. = întoarcere, întors; *tu ~* = la întors, la întoarcere 32₇, 37₁₉, 104₃₅, 273₁₉; *ună turnată bărbatu-su* = cum se întoarce bărbatul său 190₁₁.
- Turnătură** sf. = turnătură, găzduire, ospitalitate 190; *nu eră om... fe s-no-aibă turnătură la nis* = nu eră om... care să nu-l viziteze, care să nu găsească primire, ospitalitate la dânsul 355₃₂.
- Turtă** sf. = turtă 23₁₈, 30₂, 229₁, 361; *galbin ca turta di feară* = galben ca turta de ceară 8₃₈.
- Turtură** și *turtură* sf. = turturică 182₂₅.
- Turuște** (și *turiște*) sf. = târlă, stână 401.
- Turūtutu!** = sunetul trompetei 44.
- Tușet** vb. I și IV. = tușesc:

tușe = tuși, a tușit 194₃₂.

Inf. *tușare, tușire* = tușire.

Tut adv. = 1° tot; pl. *tuți*;

fem. *tută*, pl. *tute* (pretutindeni). Gen. Dat. m. sing.

a tullui (puțin întrebuințat), fem. *a tull'ei*; pl. m.

f. *a tutulor* 57₃₀, *a tullor*

45₂₉; 2° mereu, tot, într'una:

tut ma-l' dîșeă = îi tot zi-

ceă 56₁₄, 2₁₄, 16, 1₂₄; 3° unu

s-tut i la părinți = unicul

este la părinți 126₂₁; *s-a-*

veă un fičor s-tut = își a-

veă un băiat unic 187; 4°

amintă mași trei aspri tut-

tut = câștigă trei bani peste

tot 65₂₃, 81₃₀; 5° *Tute ca*

tute = toate ca toate 88₁₇,

34; 6° *cu tut aastă* = cu

toate acestea 33₂₈, 36₂₃, 131;

tut că inima l'eră frimță

= cu toate că inima-i eră

îndurerată 33₁₂; 7° *așel ca-*

ri ște țe-l' dîșe tută calea =

acela cine știe ce-i zise pe

tot drumul 13; *tută qua* =

toată ziua, mereu 71₅. Vezi:

tot.

Tutdiună adv. = totdeauna (Ohrida) 166₂₁.

Tutipută sf. = avere în vite, cai, oi, capre, etc. 89₂₈, 121₄.

Tutune sf. = tutun 311₃₂.

T

Tae sf. = țeavă; *s-fășeă tae* =

se săturau bine, mâncau

de nu mai puteau 176₂₄,

228₄, 162₃₀.

Tal = particulă întrebuințată

a desemna pe nevasta

cuivă: *Tal-Curcubetă* = so-

ția lui Curcubeta 134₁₃; *tal*

Corbu-Cilibi = soția a lui

Corbu-Cilibiu 473₁₀.

Tandacuk', nume propriu în

basme 106, 109.

Tap, pl. *țak* sm. = țap 459₂₀.

Țară sf. = pământ, țarină 95₁₄,

193₃₀, 468₁₈; *țară di mortu*

l'-băgară = (pământ de pe

mormânt îi băgară), se zice

de unul, care doarme dus

120₁₃, 365₁₃, 397₁; *Durnă ca*

di țară di mortu = Dor-

miau adânc, în nesimțire

311₃₃.

Țas vb. III = țes 265₃₀; *s-u*

țas = să o țes 210₁₀; *țasură*

443₂₃; *țăsut, țăsută* 443₂₀.

Inf. *țaseare* = țesere.

Țaruh'e sf. = opineă 80₃₃, 271,

382; *il' deădiră țaruh'le* =

il goniră 185₁₈.

Țe și ți pron. = ce, care; *țe*

se aude la Aromânii, cari,

de obicei, la sfârșitul cu-

vintelor rostesc «i» în loc

de «e»; «fi» la toți Aromâ-

nii, cari păstrează pe «e» la

sfârșitul cuvintelor și nu-l

prefac în «i» (pretutindeni);

1° *di ora țe u vidu* = din

momentul în care o văzu

13; 2° *l'-aspuse calea țe*

apucară cîpîrle = îi arătă

drumul, pe unde apucară

caprele 27₁₂; 3° *li ascumși*

tu 400 di guvi, țe ne drac-

lu s-nu poată s-le-așlă =

le ascunse cât se poate de

bine, încât nici dracul să

nu le poată găsi 55₇; 4° *țe-i*

nis, nu-i viră = ce-i dînsul,

nu-l nimeni (Se zice

despre lăudaroși) 90₆.

Țea, 10. Vezi: *așeă*.

Țeam. Vezi: *dîc, duc*.

Țeară sf. = 1° ceară 8₁₈, 23₂₂,

79; lumânare (de ceară) 157₃₂; 2° *galbini... ca țeara* = galbeni... ca ceara 48₂₁; *vrea s-tuk'ă ca țeara* = s'ar fi topit ca ceara 182₁₃; 3° *s-u căflăm cu țeara* = de-aș fi căutat-o cât de mult 185₂₃, 197₂₁, 346₁₀.

Țeătre sf. = năut 116₁₅; Ne-ghiniță (în basmele aromâne) 116-118.

Țe-că = cu toate că, deși, totuși 91₆, 194, 409, 445₁. Din: *țe-î că-î* (= ce este, că-este, cu toate că este).

Țem. Vezi: *Țic. duc.*

Țer sn. = cer 21, 80₆, 119₁₇, 167.

Țer vb. III = cer (pomână), cerșetoresc; *s-țeară* = să cerșetorească 57₂₃; *acață s-țeară* = începe să cerșetorească 89₃₁, 350₆. Pe când Aromânește: *cirșescu* înseamnă: cer stăruitor, caut cu ardoare mare ceva.

Țerbu, pl. *țerg'i* sm. = cerb 63, 140₁₁, 150₂₄, 192, 244; *Țerbul de-amălamă* = Cerbul de aur 351-352.

Ți pron. = ce 14₁₇, 39-41, 78, etc., etc. Vezi: *țe*.

Ți conj. = ci. însă 15₁₃, 477₃₀.

Ți! interj. 64₁₂.

Țigară sf. = țigară 39₁₈, 147.

Țigăret sn. = țigaretă 426.

Țilăr sn. = chelar, pivniță 53₃₆, 108₁₉, 122, 148₆, 405.

Țilă sf., nume de femeie 53-55.

Țili-pae sm. = terchea-berchea; *tufi țili-paean'i* = toți terchea-berchii 501₁.

Țin vb. I = cinez; *s-țină de-adun* = să cineze împreună 238₂₅; *După țe ținară* = După ce cinară 80₇. Inf. *ținare* = cinare.

Țină sf. = cină 238₂₅; *și-l' țină pri țină* = și-i țină la cină 80₈; *adră țina* = prepară mâncare de cină 286₃₃.

Țindeare (și: *ținđire*) sf. = încingere; *gone tră țindeare apula* = (voinic, bun să-i încingi paloșul): voinic viteaz! 445₂₄.

Ține pron. = cine, care 419₂₂.

Țingrime sf. = frig, care îngheață de polește totul pe jos 171₁, 172.

Țingu vb. III = încing 12₁₀, 14₁₅; *s-ținđi armatli* = își încinge armele 47₁₀, 87₂₃; 115₂₆, 156, 157. Perf. *ținșu* = încinse; Part. *țințu, țință* = încins, -ă. Inf. *țindeare* și *ținđire* = încingere.

Ținivă pron. neh. = cineva. oarecine 325₃₆.

Ținți num. = cinci 233₁₁; *până z-Țiți ținți* = până să zici cinci: numai decât 61₁₁; *țințile* și *țințirlu* = al cincilea 461₃₅.

Țir sn. = ciur 204, 451₂₈, 38; pl. *țire* = ciururi.

Țirmonie sf. = pompă, alaiu, ceremonie 293₁₈.

Țirpăl'ă sm. = puțu jumulit, fără aripi 499₂₆.

Țirltôr sm. = cerșetor 241₃₆; fem. *țiritoane* = cerșetoare.

Țirônă sm. = țâr, peștișor 70₁₁, 84₁₅.

Țispră și *țisprădate*, *țisprădăți* num. = cinsprece, cinsprezece; ∞ *di anî* = cinsprezece ani 333₃₂.

Țitate sf. = cetate, fortăreață 35₂₈, 242-250, 437₂₆.

Țițir-vițir! = cu vânt prin care se imită ciripitul rândunelilor 10₁, 2.

Țiur vb. I = a ciripi (când

paserea este amenințată de vreun pericol); *puil'î fiură* = puil'î ciripiau (de spaimă) 224₈, 379; *fiurară* = ciripiră 266.

Țivă pron. neh. = 1° ceva 2₃₀, 7₃₄, 8, 15₂₅, 40₅; 2° nimic: *nu-î fivă* = nu-i nimic 3₅, 5₃₁, 25₁₂, 58₉; *u băteă... ti ici fivă* = o băteă... pentru o nimica, fără nici un motiv 21₉; 3° *s-nu fivă* = să nu care cumvă, să nu cumvă 79₂₆, 89₅, 95₁₁; *nu-nî viqûşî fivă căpîrli* = nu-mi văzuşi cumvă caprele 27₁₀, 22₁₂.

Țivale sf. pl. — fărâșuri, bucațele 227₁₂, 353₂₆.

Țopă sf. — bucată mare (de pâne) 274₈.

Țuc! — țuc! arată chipul de a bea în continuu 264₁₈, 422.

Țucescu vb. IV — a bea, a țucui; *li țucui tute* = le bău pe toate 338₁₀.

Țupată sf. — secure 29₇, 103, 356₁₄, 454.

Țupătă! — șovăle! arată un mers greoiu, schiopătând, șontăc 11₁₉, 264, 369₂₈.

Țupătice sf. — secure mică 159₁₅.

Țin vb. II și III = 1° țiu; *ma fînî s-li duî* = dacă ții să te duci 8₇; *țineă cu dinî di h'er* = (țineă cu dinî de fier) țineă tare, ți-

neă stăruitor 12₂₁; *nu fînî minle* = nu-ți reamintești 82₇; *țin s-lu mic ti preasini* = țin (= am dorința) să-l mănânc la post 233₃₆; 2° a dură: *nu fînî multu* = nu dură mult 23₃₁; *maşî cîl fîneă grindinea* = nu-mai cât dură grindina 52₃₁; 3° a îndrăzni, a cuteză: *nu lă fîneă* = nu cutezau 23₅, 10; *nu-l' fine* = nu îndrăznește 317₁₆; *ma-l' fine a gônî lui* = dacă îndrăznește voinicul 61₄; 4° mă stăpânesc: *s-fînî, cîtu s-fînî* = se stăpâni cât se stăpâni 364₂₈; 5° susțin: *țineă, că nîsă-î ma mari* = susțineă, că dânsa-i mai mare 96₃; 6° *casa moaşîl'eî nu fîneă ahîntu mullu* = casa bătrânei nu țineă atât de mult; nu eră așa solidă 46₁₀; 7° *fân: si s-fănă di zbor* = să se ție de cuvânt 163₁₈; 8° *îl' fîn calea* = îi ațin drumul 293₇.

Țineare și (*fî'nire*) sf. — ținere; îngrijire 300₂₃; întreținere: *casa vrea* ∞ = casa trebuie a fi întreținută 195₂₉.

Țiță sf. — țâță 86₃, 203₃; *fîță n-gură* = (mură'n gură), deagata, fără osteneală 366₃₄.

U

U pron. fem. Acus. — o; *u viqûi* = o văzui.

U pers. a treia a verbului *h'îu* sau *escu* = sunt. Vezi: *h'îu*.

Uare sf. — ouare, a ouă; In-

dic. prez: *ou, ueqî, oăuă, udm, uqî, oăuă*. Imperf. *uam*. Perf. *uqî*. Imperat. *oăuă* și *oăuă-te!*

Uat adj. — ouat; *uât di gă-lînă* = ouat de găină 100₂₉.

Uă (pronunță uă, o singură silabă) = interj. de uimire, de surprindere 7₁₈, 254₁₈, 290.

Ubòr, pl. *uboare* sn. curte 216₈, 323, 425, 443₁₃.

Ucã sm. ocã, pl. *ucãfi* (*ucãdî*) ocale 82₃₅; *nu erã di ațel' cu ucãlu patru-sute* — nu erã din cei cu ocaua patru sute (subînțeles: dramuri), adică: erã cam prost 276₃₂. Vezi: *ocã*.

Ucnã sm. — canã: fel de boia, cu care se cãnesc la unghii femeile și-și boiau miresele altãdatã pãrul 270₃₃, 365₄; *ș-armãsirã ca Sulta cu ucnãlu* — își rãmaserã cu rușinea, (cu pofta neimplinitã) 34₂₈.

Ud vb. I — ud; *fãrã si-l' si udã* — fãrã sã i se ude 73₁₀; *si-ș udã grumazlu* — sã-și ude, sã-și stropescã gât-lejul 293₁₅; *ș-udd* = își udã, își stropi 365₂₄.

Ud adj. — ud; *ea-le în vine Avul Nicola, ud-muçale* = iatã-l unde vine sfântul Nicolae ud leoarcã 20₂₄; *șe h'i acși ud* = de ce ești așã ud 20₂₆; *ma ud* — mai ud 447₃₃.

Udãe sf. — odaie; pl. *uddã* 36, 38₁₈, 59, 88₁₁. Vezi și: *odã, uddã*.

Udare sf. — udare, stropire; udãturã.

Udat adj. = udat, ud.

Udã sm. — odaie; pl. *udãfi* = odãi 36₁, 42₃₀, 77₃₄, 87₃₆, 90₈; *mutrescu nauntru udã di udd* — cautã (ei) innãuntru din odaie în odaie 4₁₀.

Udãiță sf. = odãiță.

Udãturã sf. = udãturã.

Udičũ sm. — odãiță.

Uđire sm. — uger; *cã lã zdruncinã uđirle* — cãcile stãlcia ugerile 17₁.

Ueãr sm. — oier, crescãtor de oi 1₂₆.

Uf! interj. — of! uf!

Ugurlhũ adj. — de bun augur, priincios.

Ugãe sn. și ugãk'e sf. — ogiac. coșul casei pe unde iese fumul; *ugãclu-i strĩmbu* = coșul de vatrã e strãmb! 209; *s-nu o-lasã s-l'i k'arã ugãclu* = (sã n'o lase sã-i piarã cãminul): sã n'o lase sã i se stãngã familia 261₇; *featã di ugãk'e* — fatã de familie bunã.

Uh! interj. — uf! 90₁₄.

Uhtare sf. — oftare 279₁.

Uhted vb. I — oftez; *uhtã* — oftã 200₁₀; *s-uhtã nicurmãt* — oftã neĩncetat 368₁; *uhtã* — oftã 17₄, 213₂₄.

Uhticare sf. — ofticare.

Uhtik'ed (*mi* ~) vb. I — mã oftichez, mã atac.

Uh'el'e sf. — țipar 84₂₈.

Ui! = interj. de spaimã, de mirare, etc. 486₁₀.

Uidlã sf. — potrivrealã, asemãnare 12₃₀, 85₃₅.

Uidsescu vb. IV — potrivesc 270. Inf. *uĩdisire* — potrivire. Part. *uĩdisit*, -ã — potrivit.

Uĩdisit adj. = in cremenit 172₃₂.

Ulalẽe sm. — barzã (Albania). Ceilalți zic: *știrc* (Macedonia) și *lelic* (Epir).

Ulẽdr sn. — 1° ulcior (vas) 230: 2° bubã ce apare la ochiu.

Umflare sf. — umflare.

Umflãturã sf. — umflãturã.

Umflu vb. I — umflu; 1° *um-*

flă saclu = umflă sacul, fură sacul 80₂₈; 2° *umflă* = a umflat (în bătaie) 125₇; 3° *l'-umflă nih'âm k'alea* = îi umflă puțin pielea 290₂₀; 4° *l'-umflă ngrișca* = îl umflă în cărcă, îl luă în cărcă 251₂₇.

Uminătate sf. - omenie, umanitate.

Uminile sf. - omenie.

Umir sm. - umăr 324₁₇. Vezi: *anumir*.

Umpleare și umplire sf. = umplere.

Umpla vb. III = 1° *umplu* 8₁₃, 23₂, 54, 63₂₈, 76₃₄; *ăi-umplu casa* = îmi umplu casa 32₈; 2° *s-umplu loclu* = se svonî în tot pământul 177₃₃; 3° a împlini; *să s-umplă di cu tot patruțăfti di diti* = să se îplinească în totul cele 40 de zile 36₁₃; *umplu 21 di aîi* = împlini 21 de ani 199₃₄; *carî s-umplură dî-lili* = dacă se împlini termenul 131₃₇; 4° *le-avea umplută măraltu* = o băgase pe mănecă, se speriasse rău 9₁; *liumplulămîna* = se sperie grozav balaurul 115₃₂, 248₁₀, 197₃₂; 5° *s-umplură tuți atumfe* = se convinsă toți atunci 55₃₄; *s-umplă cărafeta* = să convin-gă, să înduplece 162₃₆, 37₁, 85₃₀; *l'-umplu curcubeta* = îl convinsă 164₁; 433₃₃.

Umtu sn. = unt 258₃₈, 335₃₁; pl. *umturi*.

Umtură sf. = untură.

Un, fem. *ună* num. = un (pre-tutindeni). Gen. Dat. *a unăi*, *a unăi*; (și: *a înului*, *a înilei*); pl. (*nîscînfi*) Gen. Dat. m. și fem. a *unor*.

1° *un cîte un* = unul câte unul 11₁₀; 59₂₁; *ună cîte ună* = una câte una 1₁; cu deamănuntul 66₂₁; 2° *un di un* = unul câte unul 70₁₀, 120₂₀, 246; *ună di ună* = cu deamănuntul, una câte una 51₃; 3° *pîn di un (ună)* = până la unul 77₂₈, 80₂₆; 4° *unu ș-un* = unu și unu (a fi distinși, aleși) 317₂₃, 458₂₄; 5° *ună-ună* = într'una, mereu, fără întrerupere 142₁₃, 155₃₉, 213₁₇; 6° *ună z-dufe* *cu bătearea lui* = cântă într'una 44₁₅; *ună l'i si dufe* = stăruia mereu 85₃₈; 7° *L-tindu di una* = îl întind neîndoit 102₁₅; 8° = *avea un ficoru ș-tul* = aveau un băiat unic 84₃, 199₂₄; 9° *ună* = îndată ce, din moment ce: *ună cît sculă mătura* = îndată ce ridică mătura 29₁₈, 52₃₂; *ună aġumtă* = îndată ce sosi 161; *ună căpsălsire* = îndată ce o șterse 162, 190₁₀, 451₂₄, 502; 10° *ună l'-are* = la fel îi consideră 281₁₁; *eară-l'ună* = erau la fel 185₁₆; *ună fafe* = e tot una 247₆; *li feățiră ună* = le făcură una 14₆; 11° *pînă s-dîfi ună* = cât ai zice «una», într'o clipă 39₁₅; 12° *nu s-discum-pără li ș-ôr cu ună cu doăuă* = nu se răsplătește ușor cu una cu două 67₁₁; 69₁; 13° *l'a pri un, dă pre-alantu* = a fi la fel, a fi unul ca și altul 81₃₆; 14° *ună-alta* = una alta 60₃₀, 398₂₅; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără a sta mult pe gânduri) 60₃₆, 56₂₉, 76₁₆.

Ună-oară adv. = odată 1₁, 18, 20 etc. vezi: *oară*, *unoară*.

Unăsună adv. = dintr'odată, numai decât 1₁₆, 2₂₆, 52₁₈, 70₂₀, 82₁₁, 134₄, etc.

Undă sf. = undă 355₂₉; *l'-vine unda* = l'a apucat artagul; pl. *unde*, art. *îndile* — unde.

Undescu vb. IV = aseamăn 415; *nu undeaste s-l'ibă lucru bun* = nu miroase a lucru bun 311₂; *cum eră cama unđită* = cum eră mai bine, mai potrivit 350₃₅; se zice de asemenea: *aundescu*.

Ungu 220₁₅, vezi: *aungu*.

Ungl'e sf. = 1° unghie 406; 2° *ne cît trađi nă ungl'i* = nici cât negrul de subt unghie 117₂₉; 3° *nu eră niđi cît nă ungl'e* = nu eră nici cât o unghie, adică: eră o nimica toată 44₁₄; 4° *pri ungl'i* 83₂₈ sau *pri ungl'ile di coare* = foarte încet, pe nesimțite (= pe vârful unghiilor) 80₂₇, 180₆, 269₄.

Unoară (un-oara) adv. = odată 21₃₀, 24₂₉, 30₆, 56, 59, 315; *nica un-oară* = încă odată 74; *di unoară* = dintr'odată 16₁, 17₃, 41₃₁, 174₁₃. Vezi: *noară*.

Unsprăvingl'i num. = douăzeci și unu 129₁₄; *tu ~ l'i de-anđ* = la douăzeci și unu de ani 126₂₄, 199₃₀.

Untulemn sn. = untdelemn 4, 48₂, 58₁₆, 62, 69₂₂, 73₃₅, 74, 153₃₅ etc.

Upărescu și upurescu. (Macedonia) vb IV = opăresc; *și-l' upăreă* = și-i opăria 29₁₄; *il' upăriră mînle* = i se opăriră mînile 74₁₀,

228₁₂, 237. Inf. *upărire* (*upăreare*) și *upurare* = opărire.

Upărit adj. = opărit 494; *si sculă ca upărit* = se sculă ca opărit, adică: numai decât; *ca upărite* = ca opărite (= neliniștite) 223₁₂.

Upăritură sf. = opăritură.

Urare sf. = urare, dorire, felicitare 123₂₈; *alasă urărele* = lasă la o parte urările 34₁₁.

Urăcune sf. = urare, felicitare, binecuvântare 413₂₀, 445₂₂.

Urăscu vb. IV = urăsc; *Il se-aveă urită bana* = I se urise viața 142₁₁. Inf. *urire* = urire, plictisire.

Urățame sf. = urîțenie, slujenie.

Urățamea-locului = urîțenia de pe pământ, urit foc, monstruos de urit 320₁₀.

Urbare sf. = 1° orbiro 197₆; 2° *Urbarea-ți!* = du-te încolo! ei! aș! 435₁₃; 3° *țe urbarea-ți feațiși?* = ce pe dracu mi-ai făcut? Ce păcătoșenie mi-ai făcut 348₂₇; 4° *Iși viđu urbarea Amirălu-Laiu* = Și-a văzut neghiobia Împăratul Negru 313₁₄; 5° fig. = noroc: *Pillu ș-o-avii, că-i urbari aoad* = Pitul crezû, că aci a dat norocul peste dânsul 101₉, 21; *țe urbare deade sti nîs* = ce noroc a dat peste dânsul 366₂₂.

Urdă sf. = urdă, brânză foarte unsuroasă. Se prepară ca și urda românească, fără a i se scoate însă untul.

Urdle sf. = grămadă; *urdie di puil'* = stol de paseri 491; ceată 475.

Urdin sm. = 1° brazdă; 2° şi-
rurile de *urqătură* (=ur-
zeală), când pune femeia
să urzească; urzitură, ur-
zeală.

Urdin vb. I = a comunica, a
frecventă, a se înşiră; 1°
s-acăfă s-urđinā la scul'ō
= şi începū să frecventeze
la şcoală 61₃₇; 2° *nu aū ur-
đinatā pre-aclō* = nu s'au
perindat p'acolo 155₁₄; *carī
urđinarā, urđinarā dicum
deadesoarlipin...* = dacă se
tot perindară de când a ră-
sărit soarele până... 155₂₃;
3° *s-urđinā* = să urmeze,
să curgă 92₁₆; 4° *s-urđi-
narā goñi* = se înşirară
voinici 381₃₀, 206₀, 472; 5°
il urđinā = îi scoate a-
fară.

Urdinaro sf. = comunicare,
frecventare, înşirare, eşi-
re afară.

Urdăscu şi ordu vb. IV = ur-
zesc (despre: urzeală); in-
trighez; pun la cale. Inf.
urđire, urđare = urzire.

Urđătură sf. = urzitură, ur-
zeală.

Urđi'e vb. I = urzie (pe cine-
vă cu urzici). Inf. *urđicare*
= urzicare.

Urđică sf. = urzică; pl. *ur-
đi'fi* = urzici 168₂₀, 193₃₇,
290-291; *ca urđi'fi k'isate*
= (ca urzici pisate): moi
de tot 457₂₄.

Urecl'e sf. = ureche 50, 74,
90₁₁; pl. *urecl'i* = urechi
43; *Ureacl'a di ac* = ga-
ura acului 102₁₄; 1° *Auşā-
ticlu-nā lo urecl'ili*. = Bă-
trâneţea mă asurzī 50₃₃;
di-fi l'a urecl'ile = de te
asurzesc 221₅; 2° *priť una*

*ureacl'e l'-intrā, priť a-
lantā l'-ișā* = nu ascultă de
loc 489; 3° *s-nu-l' mîcā
urecl'ile* = să nu-l tot plic-
tisească, să nu-l tot asur-
zească, să-i dea pace 130₂₂,
150₀; 4° *s-acăfā urecl'ile* =
se miră grozav 138₆, 297₃₇;
5° *nu lī si bate ureacl'a
dip aoaťe* = aci nu se sin-
chiesc, nu se neliniştesc
câtuş de puţin 359₁₄.

Urfanie sf. = 1° sărăcie 84₃,
124₀, 211₃₃, 454; 2° sărăci-
me 88₂₅.

Urfănătate sf. = sărăcime, lu-
me săracă; popor.

Urfănescu adj. = sărăcăcios;
orfan. Vezi: *oarfin*.

Urg'escu vb. IV = orbesc;
s-aistā urg'i = şi aceasta
orbi 58₁₂, 217₂₈; *ma si-l
k'ireā, urg'ā* = dacă-l pier-
deā, şi orbiā 217₂₅, 349₃₅.

Urg'are sf. = orbire. De ase-
menea: *urg'ire*.

Urg'le sf. = 1° lungimea cu-
prinsă între cele două bra-
ţe întinse orizontal 434₂₇;
2° mânia cerească. Vezi:
urvie.

Urg're sf. = orbire 348₁₇.
Vezi: *urg'are*.

Urg'şalui (de-a) adv. = pe
orbite, cu ochii închişi:
s-treacă de-a-urg'şalui =
să treacă cu ochii închişi
163₀.

Urg'it adj. = orbit 470₂₅. Vezi:
urg'escu.

Urieľ'at adj. = urechiat, cu u-
rechile lungi; fig.: măgar
186, 187.

Urîxescu vb. IV = poftesc,
mi se face poftă de ceva;
l'i si urîxi nā trandaflā =
i se făcū poftă de un tran-

dafir 9₁₃, 301₁₄. Inf. *urixire*, *urixear* = poftire.
 Uriz și ariz sn. = orez.
 Uri't adj. = urit; *uri't s-nu-l veđi* = urit încât să nu-ți vie să te uiți la el 219₁₅; *urūt: erā urūt ca loclu* = erā urit ca pământul 320₁; *urāl* 383₁₃.
 Urăteată (*uruteață*) sf. = (urătate) răutate; urîtenie.
 Urățame sf. = urîtenie, slujenie.
 Urlu vezi: *aurlu*.
 Urmă sf. = urmă 378; *di urma frati-sui nu putū z-da* de urma fratelui său nu putū să dea: n'a putut să afle unde e fratele său 25₈, 306₁₃; *pi ūrmile di cicoare* pe tălpile picioarelor 172₂₆; *l'-deadi di urmă* — fi dădū de urmă 52₂₁.
 Urnipsescu vb. IV = sfătuesc, *urnipsit* = sfătuit 92₁.
 Ursar sm. = ursar, care joacă ursul.
 Ursă sf. = ursă 27, 47-49, 93₂₇, 388, 480.
 Ursecu vb. IV 1° stăpânesc *ursecă* = stăpâniā 412₂₅; 2° poftesc: *s-urșești la cālīvā* = să poștești la colibă 27₃₂; *ursecă* = poștește, poftim 161₂₅; 3° *cum urșești* = cum poruncești 281₃₅; 4° *ți mîrile l'-ursiră* ce-i ursiră, ce-i meniră ursitoarele 333₃₈.
 Ursire sf. 1° poftire; 2° stăpânire; 3° poruncire; 4° menire.
 Ursit adj. ursit, menit; poruncit, stăpânit, hotărît; *ună oară țe-ī ursitā s-h'ibā acși* odată, din moment ce-i menit să fie așa 281₃₁;

dua ursitā — ziua menită 167₂₈; *acși-l' fu ursitā* — așa i-a fost ursit, menit 296₃₄.
 Ursită sf. = poruncă: *tru a ta ursitā* = subț porunca ta 170₁₆; 2° menire, soarte 200₁₅, 319₁₆.
 Ursopl'u, nume propriu — lit. pui de urs 389.
 Ursu sm. = urs 336₁₁; pl. *urși* 49₁₁.
 Ursu-6'anŭ, nume propriu Ioan cel urs 336—345.
 Ursuz adj. = răutăcios; fem. ~ă = răutăcioasă 301₃₂.
 Urūt adj. = urit, *știrea țe uruta* = vestea de moarte 74₁₃. Vezi: *urīt*.
 Uruteață sf. = răutate 482₂₄; *si s-curā urutefle* = să se curățā răutățile 166₈. Vezi: *urăteață*.
 Urățame sf. = urîtenie. Vezi: *urățame*.
 Urățăscu, urățăscu vb. IV urîtesc, devin urit. Inf. *l'-răfire*, *urățare* = urîțire. Part. *urufi't*, *urăfi't*, = urîțit, devenit urit.
 Urvie sf. = 1° mânia cerească: *ți-l' vine urvia* = bată-l mânia cerească 486₁; 2° lungimea cuprinsă între brațele întinse 168₂₃. Vezi: *urgie*.
 Uscare sf. = uscare, a se usca.
 Uscăcune sf. = uscăciune; secetă.
 Uscătură sf. = uscătură, lucru uscat; pl. *uscături* lemne, surcele uscate.
 Uscăt adj. = uscat, sec 29₁₃, 202, 293.
 Usi'e sn. = soc; fel de vopsea preparată din foi de soc sau din apă rezultată din

spălarea băștelor (= lână toată de pe o oaie), îndată după ce se tund oile.
Usi'e vb. I = usuc; *l'i se-aveă uscată gura* = i se uscaseră gura 35₂₁; *l-uscără* = îl uscară 162₁; *ti usûți di plingu*=te usuci, te istovești de plâns 320₃₀.
Uspêt sn. = ospăt 76₂₁; *și-l ținû uspêt* = și-l ținû în ospăt 244₃₆; *șădû..... n-uspêt*=șezû, rămase..... în ospete (ca oaspete) 245₁₅; *il' viîi si z-ducă n-uspêt*=îi venî să se ducă în ospete, la serbare 192₃₅, 193₃₉; *s-l-u facă uspêt* = să-l ospăteze 363₃₀.
Uspitâl'e sf. = prietenie, amiciție 339₂, 406₁₇.
Ustur vb. I=ustur 90₁₁. Inf. *usturare*, Part. *usturat, -ă* = usturat.
Ustură sf. = urzeală.

Ustarime sf. = usturime.
Usăe. Vezi: *usi'e vb.* și sbst.
Uș! = interj. prin care îndemnăm pe măgari la mers 116₂₂.
Ușe sf. = ușe 19₁₆, 29₁₉, 78₁, 134, 392; pl. *uși*, art. *ușile* 36₁₄.
Ută și hută sf. = vultur (Albania).
Utre sm. = burduf (pentru vin și untdelemn, și care se face din piele de țap) 82₂₂, 227₂₃; *utrule* = burduful 283₁₁; pl. *utră* și *utri* 311, 379; art. *utăr'i* și *utir'i*. Vezi: *vătălăh*.
Uv'e sf. = tivitură, marginea unei haine tivite.
Uvrescu adj. = evreiesc; *limbă uvrească* = limbă evreiască, neam evreiesc 234₃₁.
Uvrën sm. = Evreu, 32, 33, 164, 233—236.

V

Vacă sf. = vacă; pl. *văfi*, art. *văfle* 79₂₀, 86₂₁, 96; *ș-estate vacă*=este prost ca o vacă; *Lo-aû ca nă vacă, di-l mulgu*=A fi vacă de muls.
Vah! adv. = o fi, poate 141₃₈, 257₂₇; *vah' va z-da Dumniqă di va z-grească* = Doar o da Dumnezeu de va vorbi 74₁₅; *vah' s-curmă țerbul* = poate că obosi cerbul 192₁₈; *vah' șleu nîs fivă*=poate că știa el ceva 243₁; *vah' are ș-allu* = poate mai este și altul 308₃. [Etimologia cuvântului este: *va + h'i*=va fi, o fi!].
Vahte sf. = vremea, timpul, epoca; *tu vahtea li căloare*

= în arșița căldurii (de vară).
Vai! interj. = vai! *ca vai di nîsă*=vai de dânsa 45₁₇; *bînă aoă ca vai di nîsă*=trăia aici ca vai de lume 47₁₄.
Vai, va, va-s. forma scăzută din *va să*, servind la formarea viitorului; se întrebuințează la Epiroți, Tesalioți, etc.; *vai afu*=voi afla; *va mi duc*=mă voi duce; De asemenea: *va s-mi duc*=mă voi duce, o să mă duc (pretutindeni).
Vale sf. = vale, râuleț, torent 124, 21₁₂, 23₈, 87₁₄, 278,

etc.; *că fi vale mare vine* = că ce vale (=torent) mare vine 174₁₂; *vale arauă* = vale cu apă multă și torrențială 320₁₀; *z-duse n-vale*=merse la vale (=unde se duc femeile și spală de obicei rufe) 21₁₃, 62₁; *no-alăsd vale ș-pidure* = nu lăsd vale și pădure neumbată, necercetată 25₁₈; pl. *vă'uri* 25₃₆, 26₁, 50₉, 132 și: *vă'* (la Fărșeroți) -vâi; *ațel din vale* = (acela din vale) = dracul 136₃₆. [Se crede că locuințele dracilor sunt văile cele întunecoase.]

Valea-l Condu, nume de localitate în Avela, unde se crede că se strânge, îndată ce se înserează, neamul dracilor 283₂₈.

Valea-l Șut (=valea celui ciut, fără coarne=) adică: valea dracului, (numit prin eufemism fără coarne); nume de localitate, unde se strâng dracii (Epir) 92₁.

Vap! interj. = poc! tronc! 93₃₇, 340₃₇, 343₃.

Varcă sf. = barcă 347.

Varliga și Variga (la Fărșeroți) = de jur, împrejur; *varliga di varliga* = de jur împrejur 222₃₆.

Vas, pl. *vase* sn. = vas 54₁₆, 122₆, 494.

Vasilec și vasilic sm. = bu-suioc 202, 447.

Vase, nume de catâr de culoare roșatică 300.

Vatăm vb. I. = omor, ucid; snopesc în bătai 51, 57₅₃, 66, 88, 136, 137, 262, 263; *s-u vașini feala*=s'o omori pe fată 196; *să-l vătămă*

=să-l omoare 14₂₁; *vătămă oamini*=ucideau oameni 59₇; *vătămăi*=ucisei 19₂₃; *vătămă* 19₁; *vătămă* 50₂₆=ucise, omori; *di cîi aveă vătămată*=de cât: omorise 19; *va-l vatăm*=îl voi omori 61₂₃; *pînă-l vătămară*=până îl omorîră 106₁₇; *va nă vătămă tuși*=ne-ar fi omorît pe toți 21₃₁; *ca s-nu ti vătămarim*=de nu te-oiu omori 69₂₈; *vătămîndal lui*=ucizându-l 19₂₈; 2° *j-vătămă mintea, te j-vătămăi*=își frământă mintea, cât își frământă 197₃₃; 3° *il vînea s-u vătămă cu pînea n-gură*=îi venia s'o ucidă cu pânea în gură. adică: fără nici un pic de milă 132₂; 4° *s-vătămă și s-frîmse pînă se-ascapă*=se prăpădi și rupse pământul, cătând să scape 2₇.

Vătăn vb. I=bat, pedepsesc. omor; *s-ti vătănă*=să te omoare. (La Vlaho-Clisura, Ohrida). Inf. *vătănare*, part. *vătănăt*, -ă. Vezi: *vătăm*. *Vătănăt*=obosit.

Vatră sf.=vatră, cămin 121₁₆, 147, 171₁, 306; *vatra tată-sui*=căminul părintesc 42₁₄; *la vatra părintească*=la căminul părintesc 443₃; *no-aveă cinușe tu vatră*=eră sărac lipit 454₁₆; *o-află vatra arafe*=o află vatra rece: nu găsește pe nimeni 272₁₁.

Văcar sm.=văcar, care paște vacile 370.

Văcăreașă sf. = locul unde dorm vacile noaptea, și care este îngrădit cu zid

- sau cu uluci înalți, spre a nu se putea introduce fiarele.
- Văcările** sf. = cireadă de vaci, turma de vaci 370.
- Văcuțe** sf. = averea imobilă, care aparține bisericii, școalei.
- Vălmă** sm. = păzitorul iepeilor, cailor, 119, 280, 370.
- Văpsescu** vb. IV = vopsesc; Inf. *văpsire* și *văpsere* = vopsire; part. *văpsit* = vopsit; *văpsite* = vopsite 486₂₈; *lailu ș-văpsillu* = nenorocitul 294₃.
- Vărak'e** sf. = poleială de aur.
- Vărcolac** sm. = vârcolac 293.
- Văreulac** sm. = vârcolac 296₂₆.
- Vărgescu** vb. = mustru, cert 343. Vezi: *virvăescu*.
- Vărliga**, vezi: *varliga*.
- Vărlig** și (vărlig Albania) vb. I. = impresor; *vărligăt* = impresurat; *tulă pâlătea eră vârligată* = tot palatul eră impresurat 243₃₅; Vezi: *anvârlig'eq*.
- Vărlăscu** vb. IV = ameteșc; *l-vărlă* = îl ameți strășnic 463₇; Inf. *vărlire* = ameteșire; boală la oi.
- Vărlu**, *virlu* adj. = ameteșit; apucat de boala *vărlire* a oilor; fig. nebun, trăsniț.
- Vărn**, Vezi: *virnu*.
- Vărvăscu** vb. IV = cert, mustru 310₁₄; Vezi: *virvăescu*.
- Văsilăc** sm. = busuioc 71, 173; Vezi: *vasilcò*, *busu-l'òc*.
- Văsilie** sf. = țară, regat, împărăție 57, 87₃₃, 106₂₅, 196, 472₃₇, 292.
- Văsilipsescu** vb. IV = domnesc, stăpânesc 57₂₅, 123₂₃.
- Văsilk'escu** adj. = regesc, crăiesc 180₇, 187₁₃, 369₂₂.
- Văsiloaie** sf. = regină 179₂₁, 418, 419.
- Văsil'e**, *văsil'ă* (*visil'è*) sm. = rege 205, 206, 292, 475-476, etc.
- Vătălăh** sm. = burduf pentru vin și untdelemn 481₁₂; Vezi: *utre*.
- Vătămăre** sf. = ucidere, vătămăre, batere, lovire, etc.; *N-casă n-o-avea niți un lemnu ti vătămăre șoă-ril'i* = În casă n'aveau nici un lemn de omorît șoarecii 254.
- Vătămăt** adj. = 1° omorît, ucis 135₅, 95₃₂; bătut, etc.; *D-îu le-aflăși, mori vătămătă* ? = De unde le-ai găsit, fă, bătut-te-ar Dumnezeu ? 54₂₆; obosit, ostenit, istovit de puteri, prăpădit 329₁₄, 399₃₂, 465₂₂.
- Vătămătură** sf. = vătămătură, ucidere; avort (la oi), numit și *băgătură*.
- Văzescu** vb. IV = vâiesc; băzâiu 279₃₂; *văzeă clòputle* = vâiau clopotele 23₁₆, 344₁.
- Văzire** sf. = vâire, vâjiire, băzâire.
- Văeam**, vezi: *fug*.
- Văil**, *vălm*. Vezi: *fug*.
- Vădîre** sf. = vedere 318₁₇. Vezi: *videare*.
- Veară** sf. = vară 12₂₂, 21₂₇, 302; pl. *verî* 129₅.
- Veară** sf. = vară; *cusurină veară* = vară primară, vară bună. Vezi: *ver*.
- Vearde** adj. = verde 31, 46₂₉, 97₂, pl. *verđi* = verzi 182.
- Vearde** (*amird*—) = împăratul Verde 357—359.

Vearďă sf. pl.=legume 89₁₇; verdețuri.

Veare sf.=cercel; pl. *verî*=cercei 37₈, 445₃₁ și *veră* 483₃₈; *tu urecl'i-l purtă cu verî*=îl purtă cu cercei în urechi 120₂₈.

Veargă sf.=vargă 30₃₀, 32, 92₂₀, 93, 107, 337; pl. *verđi*=vergi.

Veastid adj.=palid, veștejit.

Vecl'u adj.=vechiu 54₁, 256₃₇; *casă veacl'e*=casă veche, învechită 87₃₃; prost 133₂₈; *prađi vecl'i*=bani vechi, cari nu merg 25₃₁; *adeturle vecl'e*=obiceiurile vechi 166₈; *cîne vecl'u*=câne bătrân, credincios 2₁; La Veles și la unii Muscupuleni se aude și *vlek'ũ*, în loc de: *vecl'u* 387; ca și: *avleg'ũ*, în loc de: *avegl'u*.

Ved vb. II=1° văd 13, 42, 43; *z-veadi*=se vede 44₂₀; *u vede*=o vede 173; *cîndu țe z-veadă*?=Când ce să vază? 25₁₀; *si-și veadă pă-rinfil'*=să-și vază pe pă-rinți 115₃₈, 30₃₃, etc.; *și z-vi-dem di vă li dau*=și să vedem (=vom vedeă), dacă vi le dau 33₃₄; *nu-l si videă*=nu i se vedeă (=nu vedeă) 57₉; *niși nu videă iu călcă*=nici nu vedeau unde călcau (derepede ce mergeau) 48₃; Perf. *viđnũ*=văzuî; *vi-đnũși*=văzuși, *viđnũ*=văzû: *cît îl viđnũ*=îndată ce-l văzû 2₁, 65₁₆; *viđnũm*=văzurăm 40₃₂; *viđnũt*=văzurăți 123, 60₂₈, *viđură*=văzură 4₁₈, 35₂₀; M. c. P. *aveãm vi-đută*=văzusem; *no-aveã viđută*=nu văzuse 2₁₄, 5₂₅;

Viit. *vai ved* sau *va s-ved*: *macă vai veđi*=dacă vei vedeă 12₁₃; *va z-vidêfi*=veți vedeă 18₁₉. Imperativ: *veđi*: *veđi-te n-gepe*=vezi-te, caută-te în buzunar 77₁₄; *nu veđi, tată*=nu vezi, tată 10₈; Opt. *s-videarim*=de aș vedeă; *s-videariĩ*=de ai vedeă 12₁₄, etc.: Inf. *videare* și *veãdire*=vedere; part. *viđũt.-ã*=văzut. Gerundiul: *viđinda*, *viđĩndalũ*=văzând 13₁, 24₁₅, 36₃₂, și *viđũndalũ* 482 (la Fărșeroți); 2° *Ți avđĩ'l ș-ți viđũt*=ce auzirăți și ce văzurăți (Formulă începătoare la basme) 285₂₁; 3° *videm*=oare 274₂₄; 4° *cum mi veđi ș-cum li ved*=cum mă vezi și cum te văd (=foarte adevărat) 2₂₃, 13₂₃; 5° *cum nu fi-aũ vi-đută ocl'ĩl*=cum nu-ți au văzut ochii, cum nu-ți închipui 38₂₂; 6° *Nu veđi, cari se-aveã dușă, aveã faptũ nă guvã ntro-apă*=Ei și, dacă se dusesse, făcuse gură în apă, adică: o nimica toată 66₂₉.

Vedũ adj.=văduvă 62₃₃, 135, 195, 312, 362, 363, etc.:

Vedũ adj.=văduv 56₅, 191₂₄; pl. *vedui*=văduvi.

Vegl'u. Vezi: *avegl'u*.

Vel'ũ, nume propriu de bărbat 187, 188, etc.

Ver sm.=văr; *cusurĩn ver*=văr primar, văr bun.

Verđu sm.=varză; pl. *verđi*.

Versu vb. I=vărs; *verși lă-criũ*=verși lacrimi 3₁, 49₂₄; *virsd*=vărsă 77₂₄; *Atumfeã virsară ș-untulem-nul*=Atunci vărsară și

- untdelemnul 48₂₀; *z-vîrsă s-avîsi* = se vîrsă (= se lăasă dintr'odată la pămînt) și sfinți 58₁. Inf. *vir sare* = vîrsare; Part. *vir sât, -ă* = vîrsat.
- Veștu** sn. = postav 142₁; pl. *veșturi* = postavuri.
- Vete** sf. = putere, capabilitate, virtute 170₃₀; *acși l-e vetea* = așa-i este firea.
- Veț** vb. I = învăț 478; (Se obișnuiește la Fărșeroți, Samarniați, etc., cari leapădă pe *n* la verbe: *sor*, pentru: *nsor*, *veț*, pentru: *nveț*, etc.); *va s-ti veață* 478₂₀, *cum lu viță* = cum îl învăță 479. Vezi: *nveț*, *anveț*.
- Via** sf. = râușor, care trece prin mijlocul satelor sau orașelor, braț de râu.
- Videare** sf. = vedere și lumină 122₂₇, 348₁₈.
- Videare și videre, veădire** sf = vedere; *ună videari fe lă feași* = cum le văzû 33₂₇; *videre* 238₂₀, 396₁.
- Videm** = (vedem), se întrebuințează ca adverbial: oare 274₂₁.
- Viduescu** vb. IV = văduvesc, devin văduv. Perf. *viduîi*, Part. *viduîi*. Inf. *viduire* și *vidueare*.
- Viđută** sf. = vedere; vază; *ună viđută* = (o vedere) îndată ce o văzû 400₁₄; *are viđută de bărbat* = are vedere, aspect de bărbat.
- Vigă** sf. = ramură lungă de pom și cu fructe.
- Viglă** sf. = gaura dela cup-tor, care se destupă, când cup-torul este prea încins; nume de localitate în Te-salia turcească.
- Vii** interj. de mirare 477₂₀, 478.
- Vilență** sf. = velință, plapomă de lână (sunt felurite); 30₂₉, 141₁₈, 253₂, 475₃₁; ∞ *flucată* = fel de velință pă-roasă, cu floci 208₁₀.
- Vimtu** sn. = vînt 48₂₂, 80₁₃, etc.; 1° *s-l'avimtu* — să se recorească 2₁₁, 11₃₃, 250₁; 2° *arucă ... tu vimtu* — risipește, prăpădește 188₃₆; 3° *lo vimtu* — își dădû vînt 282₂; 4° *fe vimtu o-arcî m-păduri* = ce vînta aruncat-o în pădure 302₁₀; 5° *Gugoșlu pri vimtu nu z-dufeă* = Glonteale în vînt nu se duceă, adică: nimeriă la țintă în totdeauna 487₂₂; 6° *tule n-vimtu* = toate în deșert 473₃₃; pl. *vimturi*. La Baiaș (Epir) se zice: *vinț*.
- Vimtu-Fude** = Fuge-vînt (personaj în basme, care merge ca vîntul) 461, 462.
- Vină** sf. = vîănă; pl. *vine* — vine 362₁₄; *d-îu l-easte vina?* — de unde i se trage originea 362₉.
- Vindeare** sf. = vindere, vânzare 45₁₄, 100₁₀, 311, 352₁; de asemenea și: *vîndire* 236₁₀.
- Vîndic** vb. I = vindec 56₁, 291; *carî s-nu u vîndiți* — dacă n'o s'o vindeci 45₃₁.
- Vîndicare** sf. = vindecare, în-sănătoșire 231.
- Vîndicăt** adj. = vindecăt, în-sănătoșit.
- Vîndire** sf. = vindere, vânzare.
- Vîndu** vb. III = vînd 233, 234; *vîndură* vîndură 80₁.

Vindut adj. = vândut.
 Vinire sf. = venire. Vezi: *vin*.
 Ving'el'ü sn. = evanghelie; pl. *ving'ale* = evanghelii 58₂₀, 31.
 Vezi: *ving'el'ü*.
 Vinire și vineare sf. = venire.
 Vinit adj. = vânat 782;
 Vinita sf. = coloarea vânată.
 Vinită și vinită sf. = venire 328₄, 430₃₀. Vezi: *vinită*.
 Vinire sf. = venire. Vezi: *vinire*, *vineare*.
 Viniri, art. Vinirea sf. = Vineri; nume de zână 396—397, 474.
 Vinită sf. = venire; *ună vinită oamă'l'i tu călivă* = îndată ce veniră oamenii în colibă 52₉, 107₃₉.
 Virdeată sf. = verdeată 2, 325, etc. pl. *viq'eti* și *virdețuri*.
 Virdară sf. = plăcintă cu legume, cu verdețuri.
 Virin sm. = supărare, amărăciune, măhnire.
 Virou sn. = urlătoare (la ape), vâltoare de apă.
 Virsare sf. = vărsare.
 Virsat adj. = vărsat 58₂₀.
 Virvër sm. = vifor, crivăț 301₃₇.
 Virvirică sf. = veverică.
 Virviruse, nume propriu de femeie 257—261.
 Virvinadă sf. = virgină, fată mare 416₃₄. (Epir).
 Viscut adj. = îmbrăcat 481₃₄; Vezi: *nviscut*.
 Viș = (Albanezește: ureche). Se întrebuințează în expresiunea: *nu putea s-l'a di viș* = nu putea să prieapă 80₁₉.
 Vișin sm. = vișin.
 Vișină sf. = vișină.
 Viștidăscu vb. IV: a vesteji; *fr'indile deădiră, nvirădi-*

ră și z-viștidiră = frunzele imbobociră, înverzică și se vestejică 316₂₃.
 Vitul'ü sm. = iedul, după înțarcare până la vârsta de un an, se numește *vitul'ü*.
 Vițearcu adj. = nărăvaș, vițios. 446₂₃.
 Vițin adj. = vecin 14₂₂, 18, 218; *vițină* = vecină 35₁₁, 53₃₂, 283₁₄, 399.
 Viținame sf. = vecinătate, toți vecinii 68₂₃, 409₃₂.
 Viținătate sf. = vecinătate 283₁₁.
 Vizir sm. = vizir, ministru în Turcia 208, 209.
 Vizitez vb. I: = vezitez 420₁. (neologism).
 Viltore sf. = loc mlăștinos, în care te înmămoleşti; loc în formă de rezervoriu, unde se varsă apa în formă de cascadă.
 Ving'el'ü sn. = evanghelie. Vezi: *ving'el'ü*.
 Vir pr. nelot. = nimeni; *că nu-i vir* = că nu-i nimeni 59₁₉, 231₃₂. Vezi: *virnu*, *virnă*.
 Vir-vir: cuvânt prin care se arată modul cum se întoarce (un cicric, etc.) 301₁; cuvânt prin care îndemnă catării la mers sau îi chemăm să se oprească, ori să vie la noi, după modul cum se modulează vocea.
 Viră = 1° vreun; vreo; *cu viră trop* = prin vreun mijloc 9₃₅; *viră zbor* = vreun cuvânt 24₁; *viră glărimi* = vreo prostie 54₂₃; *viră ndoăuă* = vreo câteva 23₄, 464₂₃; 2° nimeni 11₁₁, 32₃₁; *te-afld nisë*,

no-află vîră - ce află dănsa, n'află nimeni 55₃; 3° cinevă 94₁₁; *niși că u viđū vîră* = nici că o vîzū cinevă 55₁; Vezi: *vîrnu*, *vîrnă*.

Virăescu vb. IV - mustru, cert 90₉, 301₇. Vezi: *vîrvescu*.

Virnă - 1° vreun, vreo; *vîrnă mes* - vreo lună 57₁₄; *vîrnă oae* - vreo oaie 20₄; *virnă om* - vreun om; 2° nimeni 15, 57₉, 286₂₈; 3° cinevă (pret.). Din *vîrnă*, prin căderea lui *n* se face: *vîră* și *vîr*. Vezi: *vîrnu*.

Virnăoară adv. - 1° niciodată 25₁₁, 56₁₂, 109₈, 169₂₁, 439; 2° vreodată: *a vîră zburăște virnăoară* = vorbește via vreodată 18₁₈; 3° câteodată; *ași-i omu cîte virnăoară* - așa-i omul câteodată; 4° *di virnă oară* - la anul!

Virnu (și *vărnū*, *vărn*, *văr*, *vîr*) - 1° nimeni 4₁₆, 9₁₅, 13₁₁, 37₅, 130₉, 164₈, 434₄; Gen. Dat. *a virnūi* - ni-mănuî 17₉, 83₂₄; 2° nici un: *nu-ș grea virnu graiū* = nu grăia nici un cu vânt 25₂; *nu s-vedeă di virnă parte* - nu se vedeă dinnici o parte 22₇; 3° vreun: *virnu om* - vreun om; *ai faptă virnu bun* - ai făcut vreun bine 20₂₂, 68₁₈; 4° cinevă.

Virteanită sf. - vârtelniță.

Virticoniță sf. - 1° vârtelniță; 2° scrânciob.

Vîrstă sf. - vîrstă; *eră tu vîrsta moășilei* - eră în etatea bătrânei (de ace-

eași vîrstă ca și bătrâna) 21₃₃. Vezi: *vrîstă*.

Virtos adj. - 1° puternic 144₂₈; *că eră vîrtoasă ca k'atra* - căci eră puternică, tare ca piatra 16₂₃; *puterea lui vîrtoasă* - puterea lui strășnică, plină de tărie 248₁₄; 2° *cama virtos* - mai tare, mai puternic 170₁₃; 3° *vîrtos gîne* - prea bine 171₁₀, 407₈; 4° *ma virtos* - mai ales, mai cu seamă 390₂₂; 5° *virtos gone* - foarte viteaz 393₈.

Virtute sf. - virtute, putere, tărie 170₈, 269₅, 330₁₂ - 38₇, 424₂₁.

Virtușescu, nvirtușescu și nvirtușed vb. I - întăresc, împuternicesc.

Virvură sf. - sfârlează; *vine virvură* - vine dea-rotogolul, se dă roată.

Virvescu vb. IV - cert, mustru; *mă-sa nu-l vîrvî* - mamă-sa nu-l certă 62₂₁; *virg'i cînl'i* - îndepărtă, certă câinii 192; Perf. *vîrvîi*; Part. *virvîită*.

Virvîre sf. - certare, muștrare 136₂₂, 155₁.

Visil'è. Vezi: *văsil'è*.

Vizescu vb. IV - bzăiu, vâjiu, vuiesc; *vîzescu k'inl'i* - vâjie pinii 222. Vezi: *văzescu*.

Vlagă sf. - puterea focului; *are vlagă* - are putere.

Vlatură sf. - lapoviță.

Vlăstar sm. - vlăstar.

Vlek'ū, pentru: *vecl'u* cf. *avleg'ū* pentru *avegl'u*. (la Muscupuleni mai mult.)

Vlușescu vb. IV - binecuvintez 429₂₆.

Vlultò sm. = binecuvântare 51₁₄.

Vluvie sf. = binecuvântare 428, 429.

Voahă sf. = miros urît, miros displăcut 213₈, 340₂₄, 473₂₀.

Voămire și **vumeare** sf. — 1° vărsare, borfire; 2° țâsnire (de apă din pământ.)

Voastră. Vezi: *vostru*.

Voi pron. pers. persoana II pl. — voi. Gen. *a vuștròr*, *a voștri*; Dat. *a voăuă*, *a voao*, *vă* (*vî*), *v-*; Ac. *voi*, *vă* (*vă*), *v-* (pretutindeni).

Voi vb. [Indic. prez. *voi*, *vrei*, *va*, *vrem*, *vreți*, *vor*; Imp. *vream*; Perf. *vrui*, *vruiți*, *vrui*, *vruiți*, *vrut*, *vrură*; Perf. comp. *a m vrută*; Viit. *va s-voi* (*va voi*, *vai voi*); Opt. *s-vrurim*, *s-vruri* (*s-vruriți*), *s-vrure*, etc.; Inf. *vrea*] — 1° voi: *voi tra s-acăș un pe aște* = vreau să prind un pește 2₂₅; *vrei* 6₁₀; *te vrei* = ce vroți 6₁₄; *vrea* 4₁, 10₃; *vrui* ș-nis, *corbul*, *și s-toarnă a casă* = vroî și dânsul, sârmanul, să se întoarcă acasă 1₇; 7₁₀, 21₂₀; *vrut* = vrurăți 179₀; *nu vrut* = nu vrurăți 230₂₅; 2° doresc: *Aestă vrea ș-nis* = Asta doriă și dânsul 45₁₁, 69₂₇; *nu vream* = nu doriă 145₃₀; *va s-l'ăi pradă cîși vrei* = vei lua parale câte poștești 38₂₀; 3° iubesc: *Nu-l voi* = nu-l iubesc 56₁₆; *și-ș vrea multu pri mă-sa* = și-și iubiă mult pe mă-sa 23₂₀; *nu-l vrea* = nu-l iubiă 56₇; *îl vrea ca ocl'il' din cap* = îl iubiă ca pe ochii din cap 116₁₉;

u va = o iubește 234₂₂; *z-vor* = se iubesc 112₃₄; *s-mi va Dumnițău* = să mă iubească Dumnezeu 146₃; 4° datoresc: *Tine-ți grosu, te fi-l voi* = Ține-ți piastrul, ce ți-l datoresc 81₅; *fi-l voi* = ți-l datorez 82₇; 5° trebuie: *va un mes* = trebuie o lună 148₃; *va s-ță imnă tih'a* = trebuie să-ți meargă norocul 66₃; 6° *nu mi vrei ș-mine tu că-liva ta* = nu mă primești și pe mine în coliba ta 21₈; *ti voi* = te primesc 26₁₀; 7° *voi, nu voi* = vreau, nu vreau (= de voie, de nevoie) 172; *vrui, nu vrui* = de voie, de nevoie 63₂₃, 26₂₃; *vrură, nu vrură* de voie, de nevoie 23₁₀, 34₃; 8° *nu nă-u va mintea* nu-mi pare, nu-mi vine să crez 68₁₉; 9° *va moartă, va vie* = fie moartă, fie vie 132₃₄; *va oarin, va avut* = fie sărac sau bogat 281₁₂; 10° *vrui Dumniță* = a vrut Dumnezeu, a dat Dumnezeu! 1₁₄; 11° *ma te u vrei* = dar ce folos 23₈.

Volbu sn. = locul și aparatul, conzistând din doi pari, pe care se află unsul; pe acest sul se înfășoară urzeala.

Vom vb. III = vărs, borăsc, vomitez; *fi-nă vine z-vom* = ce-mi vine să vărs 14₂₂; *voame* = varsă, borește 265₈; *vumă* = vărsă, vomită 164₂₈, 494; *vumă* = vomită 265₉, 268₂, 250₂₂; *voami-te, voami-te cupa* = varsă, varsă paharul 164₂₈; Inf. *vumeare* și *voămire*; Part. *vumut*, -ă.

Vombir sm. — vampir; fem. *vòm b ir ă* — vampiră 119—123.

Vostru pr. pos. — vostru; Gen. Dat. *a vuștr ă*; Ac. *a vostru*; Pl. *a voștri*; G. Dat. *avuștr ăr*, Ac. *a voștri*; fem. *a voastră*; Gen. Dat. *a vuștr ă* (= *a voăstril'ei*); Ac. *a voastră*; Pl. *a voastre*; Gen. Dat. *a vuștr ăr*, Ac. *a voastre*. La Fărșeroți se aude: *a vost* 484₁₄ și la Pl. *a voči*.

Vrap! — modul de a bate cu ceva 111₂₀.

Vre! interj. — măi 23₂₃; *a vre om!* — măi omule, omule 32₂₅.

Vreare sf. — 1° vrere, voință: *lo-alăsd dipu vrearea lui* — îl lăsd după voința lui 8₆; 2° dragoste, iubire 25₁₉, 75₁₈, 237; *ș-loară ahintă vreare* — se iubiră într'a-tăta 49; *ș-aveă arcătă vrearea pri un arăp* — se îndrăgostise de un harap 68₁₄; *ș-arcă vrearea* — — iubiă 40₇, 76₃₃; *cu graiu di vreare* — cu vorbă de iubire 291₅; *no-aveă în s-lu bagă di vreare* — îl iubiă prea mult 189₂₄, 145₃₃, 234₃₇; *cu vreare, cu nivreare* — de voie, de nevoie 15₂₇; *vrere* — dragoste, iubire 237.

Vreășuri sf. pl. — curpeniș.

Vreavă sf. — larmă, gălăgie, sgomot 72₁₀, 86₂₅, 143₂, 213, 220, 383, 493.

Vrere. Vezi: *vreare*.

Vristă sf. — vârstă 398₂₂.

Vrut adj. — iubit 142; *vrătile a meale* — iubitele mele 168₂₉.

Vulă sf. — pecete, sigiliu 186₃₄, 193₁₀, 471.

Vulipsescu (mi—) vb. IV — îmi propui; *z-vulipsi* — își propuse 473₃₄.

Vuloagă sf. — paște, poiană 179₂₄, 298, 315, 316, 499.

Vulpe sf. — vulpe 27, 50, 103—106, 178, 345, 367—371; pl. *vulk'i* — vulpi 49₁₁.

Vultur sm. — vultur 160, 224, 267, 379, 493, 495.

Vultusescu vb. IV — mă în-nămolesc; *vultusi tu cătrane* — se nămolî în catran 310₃₈; *mula aveă vultusită nauntru* — catărul se înnămolise 156₂₂.

Vulusescu vb. IV — pecetlu-esc.

Vumutură sf. — vărsare, bo-rîre; fig. secătură, om de nimica.

Vurcolac și **vurculac** sm. — vârcolac 147; *vurculăfile di moșe* — vârcolacele de bătrâne (= ale naibii de bătrâne) 173₆. Vezi: *vîrcolac*.

Vurgar sm. — Bulgar.

Vurgărame sf. — Bulgărime.

Vurgărie sf. — Bulgaria.

Vuzescu vb. IV — bâzâiu; *hărk'ă ahăt sănătôs, că vuzueă și munțil'* — sforăia așa de tare, că vuiau și munții 16₂₆. Vezi: *vîzescu*.

V

Vacă sf. — guler; 1° *l-acăftă vaca hubuliclu* — se ținū

Papahagi, Basme aromâne.

de el gândacul (insecta de băligar) 363₂₉; 2° *o-acăftă*

- di vacă* o înhăță 52₃₄;
3° *tut di vaca fićorlui*...
se-acăță tot la băiat re-
cuse 296₂₀.
- Văglară* sf. pomană, plă-
cintă, masă deagata; *că*
nîs nu se-aștiptă la ahtare
văglară căci el nu se
așteptă să dea așa noroc
peste el, să dea așa po-
mană peste el 68₂₂.
- Vamandă, Vamande* sf. = dia-
mant 33, 34, 344; pl. *va-*
măndi 32₃₀, 37₈, 164; *g'a-*
mande 167₃₀.
- Vanl* nume propriu = Iane,
Ion; *Tastrul'a* = Ion Tur-
bincă 498—501.
- Varvir* sm. = mercur, argint
vîu.
- Vaspe* sf. = viespe 493, 496.
- Vatru* sm. = medic, doctor
177, 178; art. *vaturlu* =
doctorul 45₂₁; pl. *vațri* 45₁₈,
vatri 349 și *vațări* 195₂₀;
art. *vațarl'i* 45₂₃, 349 și
vatril', *vatirl'i*; *g'atru* =
doctor (Gopeși, Moloviște).
- Vatrățil'e* și *vatărțil'e* sf. =
medicină. Vezi: *vităřil'e*.
- Vată* sf. = vîetate, flință, vie-
țuitoare 181₁₀, 247₃₃, 288;
viață 166; pl. *vețuri* = vie-
tăți, tot ce are viață, ce
se mișcă: viermi, insecte,
animale, etc.
- Vermu* sm. = vierme 215₂₀, 21,
344₃₀; pl. *verni* = viermi.
- Vie* sf. = grabă, grăbire; *Fu-*
diră cu vie = Fugiră cu
grabă 475₁₇; *vie-mare* =
în grabă mare 424₂₈; *ună*
cară cama n-vie = odată
mai curând 404₃₀.
- Vîțescu* adj. = țigănesc 96₂₂,
300.
- Vîțu* sm. = Țigan; pl. *vîții* =
Țigani 34₂₀, 118, 225, 343—344;
fem. *vîță* = Țigancă 37;
ca țivă vîții mbități = ca
ceva Țigani beți 309₂₂. La
Vlaho-Clisura se aude: *g'e-*
g'iftu. Vezi: *g'iftu*.
- Vîlcescu* vb. IV = oglindesc.
strălucesc; *mi vîlcescu* =
mă oglindesc 4₁₃, 465₂₂.
- Vîlcire* (și *vîlcare*) sf. = 1°
strălucire; 2° oglindire:
Vilia di vîlcire = oglinda
4₁₃.
- Vîlceadi* sm. pl. = sticlărie
307₂.
- Vîlle* sf. = 1° pahar; 2° sticlă.
lucru de sticlă 127₁, 286,
306, 307; 3° oglindă; *vilia*
di vîlcire = oglinda (de o-
glindit) 4₁₃, 465₂₄; *ți-u feațe*
calea vîlie = ți-o făci ca-
lea (netedă, curată) ca o-
glinda 204₂₂.
- Vîn* sn. = vin; pl. *vinuri* = vi-
nuri 82, 89₂₁, 262, 263; *vin*
pătiqăt = (vin botezat):
vin amestecat cu apă 83.
- Vîu* vb. IV = viu; Ind. prez.
vîn, *vîni*, *vine*, *vinim* (și
vinim), *vîniți* și *viniți*,
vîn. Imperf. *vineam*, *vi-*
neam (și *vneam*). Perf.
vinu (*vinii*) 10, 37₂₇, 127₁₉;
viniiși (*viniiși*) 17₂₇; *vine*
(*vine*) 6₁, 7, 31₃₃; *vinim*
(*vinim*), *vinit* (*vinit* și *vi-*
nit), *viniră* și (*viniră* sau
viniră) 6₁. Part. *vinit*, *-ă* și
vinit, *-ă* = venit; Inf. *vi-*
neare, *vinire* și *vinire*:
2° *na iu vin doauă alin-*
duri = iacă unde vin două
rânduri 10₁₀; *no-are s-vină*
vînu = nu-i cine să vie
4₁₅; *l'-vineă* = fi veniă 5:
cîndu vineă (Crăcun cîndu
vineă Paștea = cînd sosia

Crăciunul când sosită Paștele 7₁₃; *cît vinea, inatea lui cristeă* = cu cât se scurgea vremea, supărarea lui creștea 21₉; *il' vine să zducă tu polim* = îi veni să meargă la rășboiu 6₂₈; *il' vine multu greu* = îi veni foarte greu 12₂₈; *l'-vine jale* = i se făcù jale 17₂₃; *l'-vine tu minte fivă* = îi veni ceva în minte 15₂₅, 16₁; *cîndu lă vinî oara* = când sosit momentul 49₇; *Eară pi scamnul di amiră viniră fîcor'i a sor-saî* = Iar la tron urmară băieții surorii sale 169₃₂; *caî aveă vinită* = cine venise 74₂₀; *îfe vai vină* ori ce va veni, ori ce s'o întâmplă 10₂₁; *va vinîși cu noi* = veți veni cu noi 34₁; *carî s-vineari* = de ar veni 153₂₄; *vinu* = vino 1₂₀, 2₀, 8₇; *vinîși* (sau *vinîși*) = veniți 27₃₅; *las vină* = vie, poftescă 61₄; *g'ine s-vinîși* = să poștiți cu bine 71₂₈; *vinît* = venit, sosit 52₂₃; *vininda* 496 și *vininda* = venind 46₃₀; Avem: *g'in* în loc de *vin* la Gopeși, Moloviște, Albania, unde *v* se aude ca *g'*: *tra s-g'inu* = ca să viu 237₂₂; *Ea va z-g'ină* = Ea va veni 386₁; *ma s-(v)inî* ci să vii 56₂₂ (la Crușova).
Vineare sf. = venire. Vezi: *vinire, vinire*.
Vinăr sm. = vânzător de vin 262₂₀, 264.
Vinăr sm. = Ianuarie 301.
Vinate sf. = supărare, necaz, mânie 150₂₅, 406₃₂, 490. Vezi: *inate*.

Vinglă (și **vinelă**) sf. = chinga 252₃₅, 253.

Vinglusescu vb. IV = încing calul cu chinga.

Ving'îți num. = douăzeci 126₃₂, 128₂₀, 129₁₈; *ving'îți dîle* = douăzeci de zile; dela 21 încolo primește prep. *di*: *unsprăving'îți di dîle* = douăzeci și una de zile; *Șcurtul are noaună-sprăving'îți di dîle* = Februarie are douăzeci și nouă de zile 20₃₃; *va s-umplă ving'îtle dîle* = se vor împlini cele douăzeci de zile 216₁₈. La Samariniati (Epir) se pronunță *vîvinși* și numărarea se face punându-se unimile după *vîvinși*: *vîvinși unu, vîvinși doauă, vîvinși trei*, etc.

Vioară sf. = viorică 332₃₁.

Viptu sn. = vipt, cereale (în genere), grâu; pl. *vipturi* 11₂₄, 100₈, 157₁₆, 258₃₈, 496.

Vîrăk'luă sf. = aquilă.

Vîrminòs adj. = viermănos, care conține viermi.

Vis sn. = vis; pl. *vise* = vise 25₈, 182₂₃, 247₃₅, 350, 357, 358; *s-vîdû vislu cu ocl'il'* = își văzû visul cu ochii, își văzû visul împlinit 98₇.

Visteare. Vezi: *avisteare*.

Vîtrătil'e sf. = medicină 349₂₀.

Vîtrie sf. = doftorie, leac 45₃₈, 90₃₀, 178, 195, 290₃₀; *Aestu-i lucru cu vîtrie* = Acesta-i lucru cu leac 202₁₁; pl. *vîtrîi, g'îtrie* 240, 420.

Vîțal sm. = vițel; pl. *vîțal'* = viței.

Vîțeauă, vîțean sf. = vițea; pl. *vîțale* = vițele 267₂₁.

Vîu adj. = 1° viu 2₂₈, 13₂₂, 209, 228; *s-lo-ardă di vîu*

=să-l arză de viu 31₃₁; *di vie*=de vie 46₃₃; 2° *Nu-l dau viu* = Nu-l dau de viu, cu viață 11₃₄; *no-alăsdă ună vie*=nu lăsdă pe una în viață 113₃₆; 3° *ni apă vie nu scuteă* = nici apă chioară nu scoteă 455₃₉; 4° *fur viu* = hoț încarnat 308₁₄; *jeațire viu* = năut curat 117₁₈; *eră Șullu viu* = eră Dracul în persoană, în carne și oase 459₂₆; 5°

va s-ti bea di viu = o să te prăpădească de viu 88₁₈; *să-l bea viu*=să-l prăpădească de viu 250₂, 338₁₈; 6° *nu bălă dip a-viu*=nu dădu de loc semn de viață 109₃₇, 120₁₄, 311₁.

Vivinți num.=douăzeci (Samarina, Epir) 493₃₂₋₃₉, 494. Vezi: *vingiți*.

Vizmăcune. Vezi: *avîdmăcune*.

Vîdmu. Vezi: *avîdmu*.

X

Xeană sf. = străinătate; *că xeană-i greauă* = căci amară-i străinătatea 8₁; pl. *xeanes*=străinătăți 7₃₀, 65_{89, 18}, 121₁₃.

Xen adj. = străin 78₁; fem. *xeană* = străină 44₁₃.

Xinlt adj. = înstrăinat; *xinlt'i*=cei înstrăinați; 146₃₈.

Xinltie și *Xinlti'e* sf.=străinătate.

Xităsescu vb. IV=examinez, cercetez 202₂₆.

Xurafe sf. = briciu.

Xursescu vb. IV = rad 502.

Z

Zahare sf.=zahăr 28₂₄, 37₃₆, 171.

Zahmete sf.=osteneală, muncă 414₂₄.

Zahurah'e sf.=obiect 414₃₂.

Zarzavuli sm. = Scaraoțchi, dracul 42₂₁, 91₂₇, 92, 341; *zarzavuleanî* 432₇.

Zăc. Vezi: *qic*.

Zădăh sn. = zăduh, înăbușală.

Zăgar sm. = ogar, câne de vânat.

Zălf'e adj.=indispus; *zălf'eă* = indispusă 248₁.

Zăhărtare sf. = bomboană; pl. *zăhărtări*=bomboane 110₁₂.

Zămane sf. = vreme, vreme e demult 53₁₀, 313; *nă*

zămane = într'o vreme 130₁₈; *Tricū di atumțea zămane multă*=Trecū de atunci vreme multă 59₁₉.

Zămănesen adj.=lucru de pe vremuri, lucru vechiu.

Zămărat adj.=amărit; *bana aastă zămărată*=viața aceea amărită 186₁₁.

Zăndane sf.=închisoare 78₁. Vezi: *zîndane*.

Zăptisescu vb. IV = stăpănesc, țiu în frâu; *zăptisî avîna* = stăpăni via 18₂₈; *să zăptisim aocă pamporea*=să oprim aci nava 419_{37, 38}.

Zărcadă sf. = căprioară 1 40₃₃.

Zări adv. = chip, chipurile;

voî zări=vreau chipurile
152₃₀.

Zăte sf. = duşmănie; *z-duc
zâte*=se duşmănesc.

Zăvon sn. = zăvon, vâl de
mireasă 335₁. Vezi: *zvon*.

Zbat (mi ∞) vb. II=mă sbat
si zbătù = se sbătù 384₁.

Zbor sn. = 1° vorbă, cuvânt
1₂₄, 5, 6, etc.; pl. *zboare* 37₂₅,

41₁₉ şi *zboară* 14₃₃, 56₃₁;

2° *şi-şi feăfiră zbor* = şi
îşi făcură vorbă, hotărîră
15₁₁; 3° *s-înu di zbor*=se

înu de vorbă 17₁₉, 69₂₀;

4° *cum lă fu zborlu*=cum
le-a fost vorba 68₉; 5° *l'-*

deadi zbor = îi dete cu-

vânt, îi promise 37₁₈; *Aestu
îi-fu zborlu* = Acesta şi-a

fost cuvântul, promisiunea
27₃₁; 6° *după zbor, după*

purtare=după vorbă, du-
pă port 10₃₅; 7° *lo zbor*=

luă voie, poruncă 176₂₁;

8° *nu ncape zbor*=nu în-
cape vorbă, nici vorbă 178,

209₃₀, *nu va zbor* = nici
vorbă, fără îndoială 98₂₉;

va zbor? mai încape vor-
bă? 105₃₈; 9° *şurti zboare*

=vorbă scurtă 293₂₆; *nu
îşi di zbor* = nu ieşi din

vorbă, a ascultat totul 83₁₂;

di zborlu a tău nu va s-es

= din vorba ta nu voi
ieşi, adică: voi ascultă

totul, voi face totul după
cum doreşti 237₃. 10° *îşi*

zborlu=se sveni 197₂₉; 11°

s-nu-l călcăm zborlu=să
ne ţinem de cuvânt 242₃₄,

67₁₉; *di zbor-zbor* = din
vorbă în vorbă 31₂₁, 79₁₃,

96₂; 12° *băgd zbor* = ţinu
cuvântare 85₈; 13° *s-feă-*

firă zbor = se înţelesă

82₂, 106₂₆; 14° *că acşi s-avî*

zbor = căci aşă se învol
61₃₅; *s-nu le-agungă zboa-*

rile=să nu se întreacă la
vorbă 196; 15° *zborlu dao*

nu-l' si făfeă=vorba-i eră
sfântă, eră ascultat în tot-

deauna 76₃₄; 16° *va-l' dau*

zbor cu gura=o să-i vor-
besc 75₈.

Zbărlăscu vb. IV=a se sbâr-
li, a se face părul măciucă;

perlu l'i si zbărlă dipri

năsă=i se făcă părul mă-
ciucă 197₉, 61₃; *l'-si zbărlă*

perlu=i se făcă părul mă-
ciucă: a se înfuria 339₁₈;

zbărlit=sbărlit 468.

Zbărlire sf. = zbărlire.

Zburare şi zburire sf. = vor-
bire 96₃₄.

Zburăscu vb. IV=1° vorbesc
47, 48; *ma tut nu zbură*=

dar tot nu vorbiă 13₁₇;

zburî=vorbi 13₂₈; *s-nu-l'*

zburască nveasta=să nu-i
vorbească nevasta 72₂₉; 2°

tocmesc (la stăpân); *la*

domnul fe va z-vrei line

s-mi zburăşti = la stăpă-
nul la care o să vrei tu să

mă tocmesci 304₃; *s-mi*

zburăşti la aistiu=să mă

tocmesci la acesta 304₁₆;

3° vorbesc de rău, pone-
gresc: *s-u zburăşti*=să o

vorbeşti de rău, s'o calom-
niezi 346₃₁; *nu trifeă quă*

di la D-gă, fe s-nu u zbu-

rască la frati-su=nu tre-
ceă o zi dela Dumnezeu,

ca să nu o ponegrească la
frate-său 285₃.

Zdangan adj. = om din to-
por, bădăran, netot 105₁₂.

Zdînginescu vb. IV=a sdrân-
găni; *cari da di zdîngi-*

nești una = când mi-ți sdrângănește, mi-ți trosnește una 28₂₀; *s-nu zdîngînești vîră cărțanoasă* = să nu trosnești vreo trosnitoare 26₁₉; *cît nu zdîngînî di cripari* = cât nu plesni de mahnire 155₂₉;
Zdring! = sdrang! sunet produs de ceva 122₁₀.
Zdroamin vb. I = sfărâm, stâlcesc 155₅, 230, 251₁₃. Inf. *zdruminare* = sfărâmare, stâlcire. Vezi: *zdrumin*.
Zdrumin vb. I = sfărâm, stâlcesc; *va ti zdrumin dip* = o să te sfărâm cu totul 229₂₆; *lî zdrumină îdqârle* = le stâlciă ugerile 17₁. Inf. *zdruminare*.
Zdruminat adj. = sfărâmat, stâlcit 154₃₇.
Zdupunesu vb. IV = trântesc la pământ; *și-l zdupunî di padî* = și-l trânti la pământ 110₁₄; *și-l zdupuneaste* = și-l trânteste la pământ 469₁₈, 344₁₇.
Zefk'e sf. = dispoziție; *s-mutrea di zefk'e* = își caută de traiu, de petrecere 61₁₈.
Zgărlescu, zgîrlescu = a sgâi din ochi, a face ochii mari 274₁₃, *zgârlî ocl'il* = făcî ochii mari, sgâi ochii 313₇, 209₁₈; *armă siră... cu ocl'il' zgîrlîfi* = se uimiră peste fire 13₂₄. Inf. *zgărlire* și *zgărleare* = sgăire (din ochi).
Zgrămăre și Zgrîmare sf. = sgăriere, scărpinare.
Zgrămăt adj. = scărpinat, sgăriat 109₂₃.
Zgrâm și zgrim (și: *zgărm*) vb. I = sgăriu, scarpin; *mi zgrîmăm* = mă scărpinăm

102₁₃; *si zgrimă, iu nu-l mică* = se scărpină, unde nu aveă mîncărime 231₁; *zgrîmă-ți deăditle* = sgărie-ți degetele 288₇.
Zgroabă sf. = bătrâna păcătoasă, baba cloanța 281₃₀.
Zgrum vb. I = sugrum 147₃₇, 213; *ca să zgrumă* = ca să sugrume 16₄; *s-lu zgrumă* = să-l sugrume 107₂; *arîurle si zgrumă di apă multă* = râurile se sugrumă de apă foarte multă: (când vine apă foarte multă) 378₁₀.
Zgrumare sf. = sugrumare.
Zgură sf. = sgură, rugină.
Zgurgîsesu vb. IV = ruginesc; *zgurgîsit* = ruginit, cu sgură 466₂₉.
Zgurle sf. = sgură, rugină.
Zgurnarie adj. = scotocitor.
Zgurnescu vb. = scotocesc. Inf. *zgurnare* și *zgurnire* = scotocire.
Zg'ie, pl. *zg'icuri* și *zg'icute* = țipăt 42₃₆, 114₁, 274, 361₂₁; *bagă zg'iclu* = începe să țipe 43₉.
Zg'ilescu vb. IV = țip; *ahurhî si zg'ilească* = începî să țipe, 24₁₈; *vrû să zg'ilească* = vroî să țipe 61₂₁, 35, 90₁₃; *zg'ilî* = țipă 131₁₁; *zg'ilînda, zg'ilîndalui* și *zg'ilîndalui* (la Fărșeroți) 479.
Zg'illre sf. = țipare.
Zlafete sf. = petrecere 126₁₈, 142₁₆.
Zlisesu vb. IV = cântăresc 359₃.
Zilipsesu vb. IV = răvnesc, poftesc (la ceva), *vișinlu a lui... l-zilipsî tră aistă avîină* = vecinul său... îl răvni pentru această vie

- 18₉, 360, 415₂₃; *zilipsit*, -ă = râvnit, dorit 14₁₉. Inf. *zilipsire* și *zilipseare* = râvnire, poftire, dorire.
- Zillū** sm. = poftire, râvnire; gelozie.
- Zil'ar** sm. = poftitor, râvnitor; gelos.
- Zinate** sf. = meșteșug, meserie 84₅, 135, 237; pl. *zîndăși* (Epir), și *zînatūri* 326₃₆ sau *zînatūri*.
- Zină** sf. = zână (la Gopeși și Moloviște, unde *q* (*dz*) se aude ca *z*). Vezi: *qînă*.
- Zindane** sf. = închisoare 313, 314.
- Zlape** și **Zulape** sf. = fiară sălbatică; pl. *zlāk'*, *zulāk'* = fiare 27₃₆, 51, 52 87₃₂, 119₃₆, 150₃₀, 259₁.
- Zloată** sf. = trei părți din piastrul turcesc; treizeci de parale.
- Zmeană** sf. = izmene 122; *A-mirălu li umplū zmeanile di frică* = Împăratul o sfecli rău de frică 44₁₃, 112₁₀, 313₈.
- Zmeū** sm. = smeu 14₁₇, 314, 374, 373, etc.
- Zmoatic** vb. I = a stâlci; *s-nu u zmoatică fivā di moale țe ș-erā* = să nu care cum va să o stâlcească de moale ce erā 181₂₀. Perf. *zmuticāi*. Inf. *zmuticare*, Part. *zmuticāt*, -ă.
- Zmūlqire** și **zmūlqear** sf. = smulgere 53₁₉.
- Zmulgu** vb. III = smulg 120₃₃, 190, 265; *nu si zmūlqea* = nu se smulgea 182₈; *lu zmulsi* = îl smulse 53₁₈; Perf. *zmulșu*. Part. *zmultu* = smuls.
- Znle** sf. = pagubă 351₂₆.
- Zore** sf. = zor, nevoie 103₃₃, 178, 179; *zorā* 479; *Carī u viqurā zore* — Dacă se văzură la zor 4₂₄; *Ni-u zoreā, cā te-așteaptā tine* — Îmi pasă, că te așteaptă pe tine 31₁₉; *cu zore sā s-hārneascā* — cu greu să se nutrească 22₂₈; *gurd feata di zore* — jură fata de nevoie 50₁₆; *Ți zore te-avinā* — ce nevoie te zorește 17₂₇; *l-u lo cu zore* — i-o luă cu sila 18₁₀.
- Zof** sn. = furtună strașnică (Avela).
- Zuā**. Vezi: *quā*.
- Zulape**. Vezi: *zlape*.
- Zundane** sf. = închisoare 314. Vezi: *zindane*.
- Zurleatā** sf. = nebunie 15₁, 330₂₆.
- Zurlu**, fem. *zurlā* adj. = nebun 53₁₈, 108₃₁, 109, 171, 329, 330.
- Zurlescu** vb. IV = înnebunesc.
- Zurlire** sf. = înnebunire.
- Zuzul** sm. = ființă ciudată, monstru 317₁₁, 375.
- Zuzuescu** vb. IV = sbârâniu, bâzâiu (despre albine 140₁₈).
- Zvercā** sf. = cerbice, ciafă. 27₃₀, 108₂₇. 281₂₄; 7° *va-ni l'au zverca de-aoaște cu tut mādulār* — am să mă duc la naiba, am să mă car de aci 462₃₀; *ș-lo zverca de-aclō* = s'a cărat de acolo 112₁₆; *ș-o-aveā, cā va ș-lo zverca ci'nili* — credeā, că s'o fi dus dracului cănele 109₃₈, 458₁₈; 2° *va-ni l'au fumeal'a pri zvercā* — o să-mi nenorocēști familia 17₅; 3° *nu vru sā-l cadā pi zvercā* — nu vroī să stā-

... 4° armase....
 ... *priste zvercă*
 rămase cu cheltuiala pe
 seama sa 83₃₈; 5° s-ni-u l'ai
 di pri zvercă -- să mi-o iei
 de pe spinare 125₂₃; 6° nu
 l-u intri pri zvercă -- nu-i
 cari la ceafă 458₇; mică
 pri zvercă multe -- îndopă
 multe la ceafă, eră bătut
 rău 155₆; 7° lă deadi sti
 zvercă a oilor -- vându oile
 428₁₈.
Zvoame-Apă, personaj, care

scoate apă, care face să
 țâșnească apă 461, 462.
Zvom vb. III = țâșnesc; a
 țâșni apă din pământ; si
 zvomă nă fîntînă nîcă --
 țâșni o fântână mică 284₇;
 si zvoane trei patru ori --
 varsă de trei patru ori 31₂₂.
 Inf. zvumeare și zvoamir
 = țâșnire (din pământ),
 vărsare, vomitare.
Zvon sn. -- vâlul cu care se
 acopere fața miresei; di
 sum zvon -- de subt cunu-
 nie 270₉. Vezi: zăvôn.

F I N E.

CUPRINSUL.

	<u>Pagina.</u>
Introducere	I-XXVII
1. Andruşlu şi araplu	1
2. H'il'lu de amiră țe moare ș-anviață	6
3. Laclu di Grămuste	14
4. Cum s-feațe șumurońlu	18
5. Lemnul a crūțil'eī	19
6. Cum s-feațe ci'nile di la oī	19
7. " " Casianolu avū	20
8. " " pūpiza?	21
9. " " cātușa	21
10. Tră-țe no-are g'ifti furī?	22
11. Cumu s-feațe puil'lu G'on?	23
12. " " cuclu?	24
13. Moașa cu aușlu	26
14. " " "	28
15. " " " și Cuči-Mănguli	29
16. Cucotlu	30
17. Mul'area cu trei fićōri ș-Uvreūlu	32
18. Feata măritală cu mortu	34
19. Pirgaclu a neū	38
20. Treil' frați	40
21. Căcula, punga, trumbeta	42
22. Feata arăk'itā di ursā	46
23. Lamna cu noūă cāpiti	49
24. Țila	53
25. H'il'lu de-amirā avislt	56
26. Feata ș-aslańl'i	59
27. Fișorlu ku nelu su limbō (Fićorlu cu nelu su limbă)	62
28. K'atra di sum limbă	65
29. Muta	70
30. Feata șa cu minte	75
Treil'i mincunōși	79

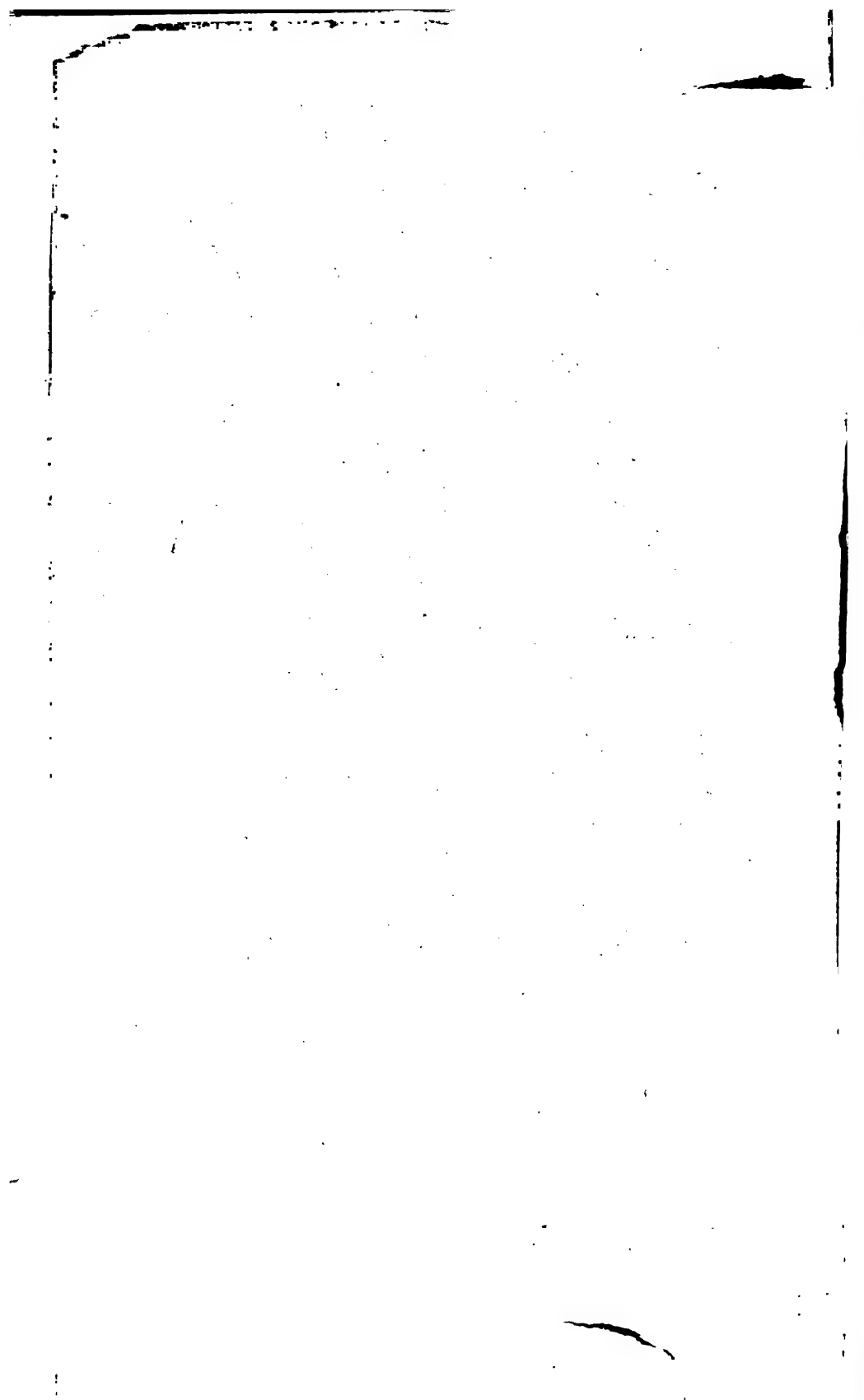
	Pagina.
32. Piscarlu	84
33. Livendul și Stamula	86
34. Treil'i linăvôși	89
35. Moara draclui	90
36. Goea	94
37. Mîntea cu Tih'a	96
38.	97
39. Mîncună	100
40. Luplu cu vulpea	104
41. Țandacûk' și Dîna-din-Vali	106
42. Patrudățil'i frați	112
43. Țeățirle	116
44. Vombira	119
45. Omlu fără căsmeti	124
46. H'il'lu de-amiră	126
47. Fîcorlu mortu tu vîng'iți anul	127
48. H'il'ilu de-amiră și scriata lui	129
49. Curcubeta	130
50. Dzonili avinotôr și Mușata-Locluî (Gônili avinătôr și Mușata- Locluî)	135
51. Mușata locluî și h'il'lu di amiră	140
52. Trei sotsi, trei doruri (Trei soți, trei doruri)	145
53. Feata toxitô al Dumnidzô (Feata tăxită al Dumniță)	149
54. Fîșorlu oarfîn adžumtu amirô (Fîcorlu oarfîn ağumtu a- miră)	152
55. Žužulu ku șapti kăpiti (Jùjulu cu șapti căpiti)	157
56. Cum mor lumea	161
57. Tih'a	161
58. Piscarlu Puil'a	163
59. Doăule moașe	164
60. Aușl'i ascăpăți di moarte	166
61. Așeale dao surări ș-cătüşile	168
62. Notlu cu Seăvirle	170
63. Feata faptă puil'û	173
64. Ak'icășonlu	176
65. Dafna	179
66. Luplu fără coadă	184
67. Treile cuvenți al Vel'û	187
68. Feata cu mînli tăl'ati	191
69. Feata cu mînle tăl'ate	195
70. Fîcorlu di amiră și mirile	199
71. Muta	200
72. Capra i Lușeăfirle	205
73. Feata mintioasă aușlui	208
74. Oh!	211

	Pagina.
75. Fiçorlu aflât și Ținlu	221
76. Dracul și mâna vorbitoare	225
77. Țoari tu cînuși	225
78. Glarlu și mintioslu	229
79. Găl'ina cu oăule di mărgăritare	233
80. Găl'ina de-amălamă	235
81. Țitatea-l G'uri	242
82. Prămăteftul sk'irdût	251
83. H'il'a Mêturlui și h'il'lu de-amiră	254
84. Luplu și feata Virvirușe	257
85. Fiçorlu șel'op	261
86. Barbă-cot și Palmă-om	268
87. Fiçorl'i agunl'i di părinți	273
88. Boșlu fără boe	276
89. Lușeăfirle	277
90. Fiçôr fără căsmete	279
91. Nora arauă	282
92. Trele surări	285
93. Fiçorlu și draclu	292
94. Harlu, Pușcl'a și Hulera	298
95. Pûpăza	299
96. Pățuli	303
97. Un mare mălăgâr	308
98. Feata cu minte	313
99. Amirălu cu doăă mul'eri	315
100. Mostrul cu 12 di guri și h'il'a de-amiră	319
101. Amirălu fără di fumeal'e	324
102. Țonle și feata din fașă	332
103. Li'ndura	334
104. Vimtul, Țerlu și Soarle	335
105. Ursu-g'ani	336
106. Alba și Furlăni	346
107. Țerbul de-amălamă	351
108. Gugu-Găgă	353
109. Picurărușlu	357
110. Fiçorlu di la ari'û	360
111. Somnul, șoarielu și lubulielu	362
112. Linăvoslu	366
113. Statu și vulpea	367
114. Grădina cu meările de-amălamă	372
115. Țone-aleptu arănôs	383
116. H'il'lu di oarfîn și prămăteftul	387
117. Fiçorlu cu perl'i de-amălamă	391
118. Araplu	395
119. Feata di țelnic	398

	Pagin
32. Piscarlu . . .	406
33. Livendul . . .	409
34. Treil'i lin . . .	412
35. Moara d' . . .	417
36. Goea . . .	421
37. Mintea . . .	425
38. Min . . .	428
39. Lu . . .	433
40. T . . .	437
41.	444
42.	452
43.	454
4.	459
.	463
.	472
.	475
.	484
.	487
.	498
.	502
.	505 - 744

DES PUBLICATIONS DE L'ACADEMIE ROUMAINE

- Comptes rendus de l'Académie Roumaine, Discours et autres documents publiés par l'Académie, sous le haut patronage de sa présidence**
R. S. Roumanie, Paris, 1911. 100 p. 10 fr.
- Ann. I - 1 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. II - 2 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. III - 3 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. IV - 4 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. V - 5 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. VI - 6 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. VII - 7 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. VIII - 8 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. IX - 9 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. X - 10 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XI - 11 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XII - 12 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XIII - 13 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XIV - 14 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XV - 15 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XVI - 16 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XVII - 17 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XVIII - 18 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XIX - 19 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XX - 20 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXI - 21 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXII - 22 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXIII - 23 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXIV - 24 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXV - 25 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXVI - 26 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXVII - 27 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXVIII - 28 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXIX - 29 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXX - 30 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXI - 31 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXII - 32 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXIII - 33 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXIV - 34 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXV - 35 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXVI - 36 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXVII - 37 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXVIII - 38 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XXXIX - 39 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XL - 40 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLI - 41 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLII - 42 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLIII - 43 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLIV - 44 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLV - 45 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLVI - 46 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLVII - 47 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLVIII - 48 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. XLIX - 49 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. L - 50 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LI - 51 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LII - 52 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LIII - 53 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LIV - 54 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LV - 55 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LVI - 56 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LVII - 57 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LVIII - 58 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LIX - 59 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LX - 60 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXI - 61 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXII - 62 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXIII - 63 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXIV - 64 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXV - 65 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXVI - 66 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXVII - 67 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXVIII - 68 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXIX - 69 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXX - 70 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXI - 71 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXII - 72 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXIII - 73 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXIV - 74 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXV - 75 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXVI - 76 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXVII - 77 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXVIII - 78 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXIX - 79 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXX - 80 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXI - 81 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXII - 82 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXIII - 83 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXIV - 84 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXV - 85 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXVI - 86 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXVII - 87 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXVIII - 88 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXIX - 89 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXX - 90 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXI - 91 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXII - 92 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXIII - 93 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXIV - 94 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXV - 95 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXVI - 96 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXVII - 97 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXVIII - 98 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXIX - 99 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.
- Ann. LXXXXX - 100 - Jacques Roumanie 1911** 10 fr.

MAY 27 1963

